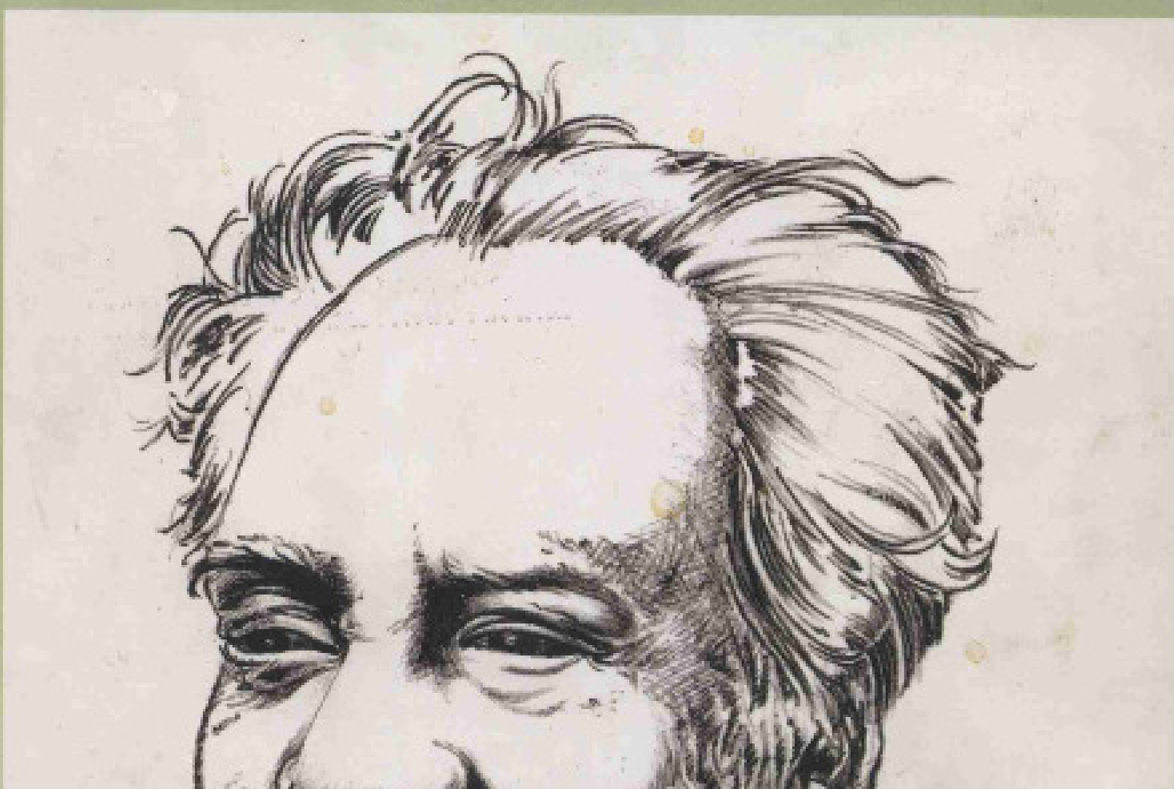
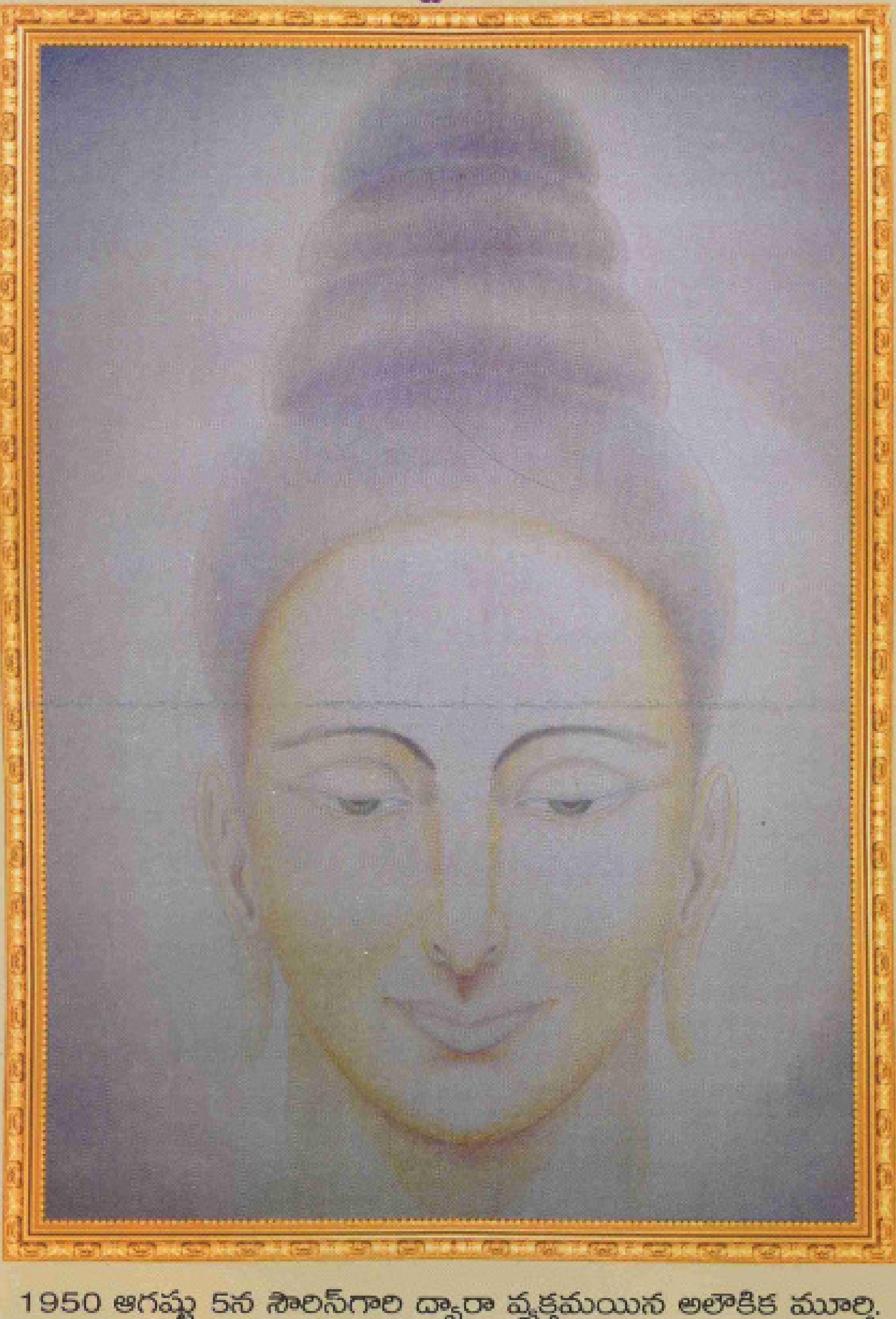
చలం సాహిత్య సంగ్రహం

ఈశ్వరుడు

1950 ఆగష్టు 5న సౌరిస్‌గారి ద్వారా వ్యక్తమయిన అలౌకిక మూర్తి.
చలంగారి కుటుంబాన్ని నడిపించటానికి బాధ్యత స్వీకరించారు.
చలంగారి రచనలలో ఈశ్వరుడు అంటే సౌరిస్ ద్వారా వ్యక్తమయ్యే
ఈ రూపమే. ఈ రూపాన్ని సౌరిస్ స్వయంగా దగ్గర ఉండి వర్ణిస్తూ
పాస్కల్ అనే ఫ్రెంచి చిత్రకారుని చేత వేయించారు. ఇది ఇపుడు
సౌరిస్ గారి స్నేహకుటీలో ఉంది.

చలం సాహిత్య సంగ్రహం

కూర్పు

సి. ధర్మారావు

డా॥ వావిలాల సుబ్బారావు

చలం ఫౌండేషన్

బి-205, కె.ఎస్.ఆర్. గ్రీన్‌వ్యాలీ, ఆర్. & బి. గెస్ట్ హౌస్ దగ్గర, సబ్‌స్టేషన్ రోడ్,

మాధవ్‌ధారా, మర్రిపాలెం పోస్ట్, విశాఖపట్నం-18. మొబైల్: 9951033415

చలం సాహిత్య సంగ్రహం

ప్రథమ ముద్రణ : అక్టోబర్, 2012

ప్రతుల సంఖ్య : 1500

మూల్యం : రూ. 400/-

ముఖచిత్రం, రేఖాచిత్రాలు: మోహన్

చలం ఫౌండేషన్ ప్రచురణలు
ప్రచురణ సంఖ్య : 1

డి.టి.పి., లేఅవుట్, డిజైనింగ్ & ప్రింటింగ్:

చినుకు ప్రచురణలు

దత్తాస్ నయాబజార్,

రాజ్ యువరాజ్ థియేటర్స్ ఎదురుగా,

గాంధీనగర్, విజయవాడ - 520 003.

ఫోన్ : 0866-6640595, సెల్ : 9848132208

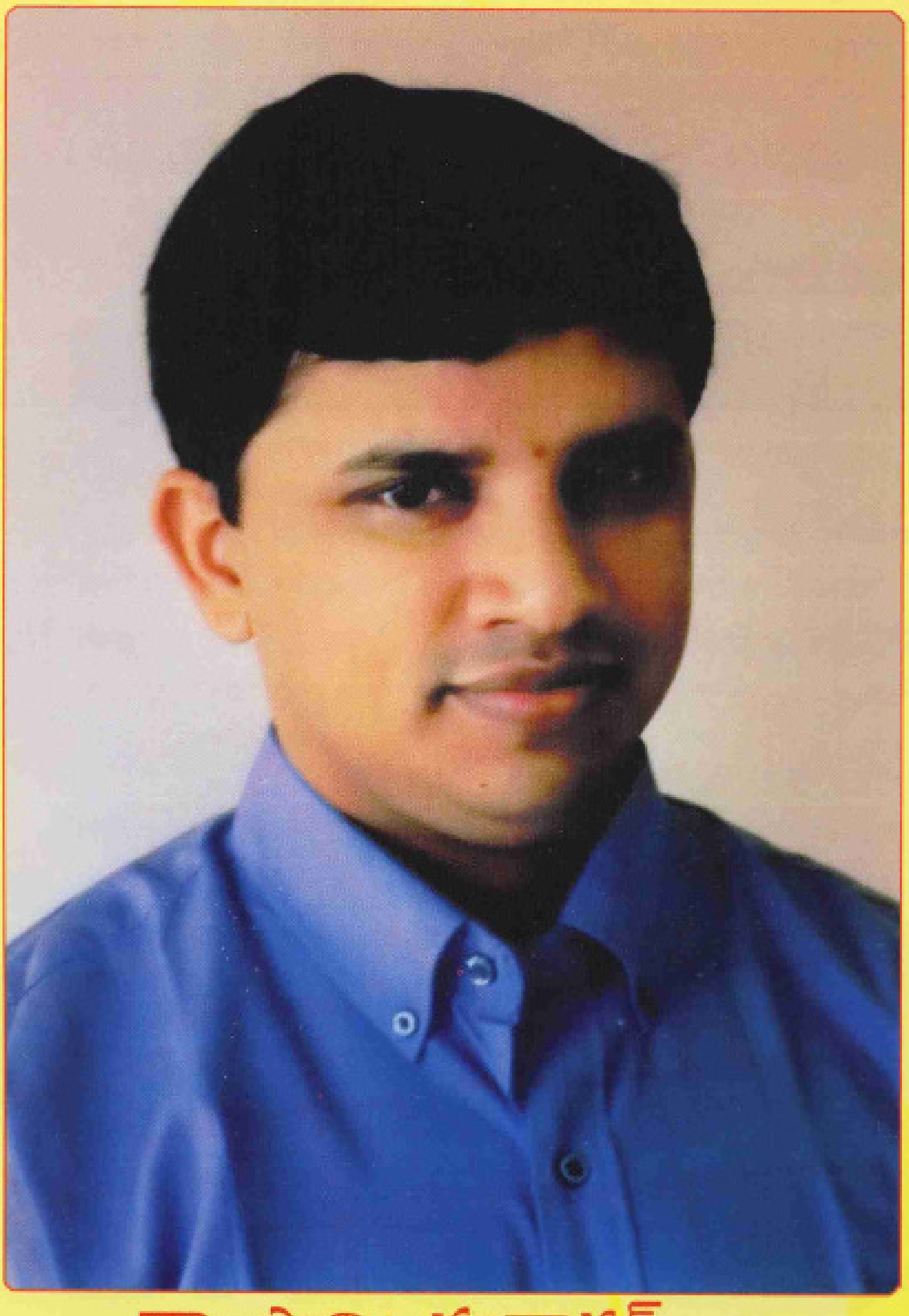
ప్రతులకు :

చలం ఫౌండేషన్, విశాఖపట్నం.

చినుకు ప్రచురణల కార్యాలయం, విజయవాడ.

నవోదయ బుక్ హౌస్, కాచిగూడ, హైదరాబాద్.

అన్ని ప్రముఖ బుక్ షాప్‌లలో లభ్యమవుతుంది.

డా॥ పొదిల సుధాకర్ M.D.,

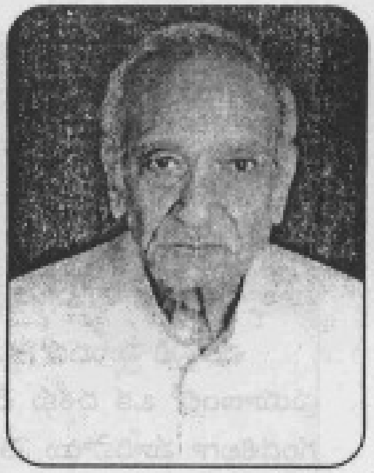
అమరావతి (ప్రస్తుతం USA)

చలంగారి మీద ఉన్న గౌరవాన్ని ఈ సంపుటికి ఆర్థిక సహకారంతో వెల్లడించుకున్నారు.

విషయసూచిక

ఎవరీ చలం!

చలంగారి 85ఏళ్లయానంలో చివరి ముప్ఫై సంవత్సరాలు, భగవాన్ రమణ మహర్షి ఆశ్రమం ఉన్న, తిరువణ్ణామలైలో గడిచాయి. ఆంధ్రదేశంలోనే ఉండి నలభై ఏళ్లపాటు సంప్రదాయ విరుద్ధంగా తాను నమ్మిన విలువ కోసం అవిశ్రాంత సమరం సాగించిన చలంగారు చివరిదశలో ఆశ్రమవాసం ఎందుకు ఎన్నుకున్నట్లు? అప్పటిదాకా తానుచేసిన రచనా వ్యాసంగానికి పశ్చాత్తాపం చెందాడని, తన రచనలనన్నిటిని తగలబెట్టమన్నాడని అప్పట్లో విరోధులు పెద్ద ఎత్తునే ప్రచారం చేసారు.

అశేషమయిన ఆయన పాఠకలోకంలో ఆమాట నమ్మినవారు కూడా చాలామందే ఉన్నారు. తర్వాత కొంతకాలానికి విజయవాడ ఆకాశవాణి తరఫున బాలాంత్రపు రజనీకాంతరావు స్వయంగా రమణాశ్రమం చేరుకొని ఆయనతో జరిపిన గోష్ఠిని రికార్డు చేసుకొనివచ్చి మళ్లీ మళ్లీ ప్రసారం చేస్తేగాని ఈ దుమారం తగ్గలేదు. "నా అభిప్రాయాలు హొదులుకోవటం కాదు, చేతనయితే ఇంకా కఠినంగా వాడిగా చెప్పటానికి మాటలు వెతుక్కుంటాను. నన్ను తీసుకొనివెళ్లి అక్కడ కూర్చోబెడితే అవే మాటలు ఇంకా బలంగా చెపుతా" నని నిర్వంధంగా ప్రకటించారు. నిజాయితీయే ఆయన స్థిరాస్థి, చరాస్థి గూడా కదా!

అయినా, ప్రశ్న ఇంకా మిగిలే ఉంది. తొలిసారి చలంగారిని అరుణాచలం తీసుకొని వెళ్లింది, చింతా దీక్షితులుగారే అయినా, ఆయన తల ఒగ్గింది, భార్య రంగనాయకమ్మ, పెద్దకూతురు సౌరీస్‌గార్ల తుది నిర్ణయానికే. అప్పటికే చలంగారు ఒక మానసిక అశాంతికిలోనైనారు. ఈ మనుషులు ఎప్పటికి మారతారా అన్న ఒక నిస్పృహ ఆవరించింది. లోపం, ఎక్కడో బయట మనుషుల్లోగాక, తనలోనే ఉన్నదేమో నని, తన అహాన్ని ఎన్ని ముక్కలు ముక్కలుగా కోసి తన పాత్రల ద్వారా, ప్రదర్శించినా అది యింకా తోక ఆడిస్తున్నదనే గ్రహింపు ఆయనకు కలిగింది. దాన్ని సమూలంగా ధ్వంసంచేసి మనశ్శాంతిని పొందటానికి ఏ ఒక్క ఆధారం, ఏ వ్యక్తి, ఏ గురువు, ఎక్కడ దొరకాలి? ఈ తపనతో ఆయన రమణాశ్రమం చేరుకుంటే కొద్ది కాలానికే ఆ భగవాన్ తనువు చాలించారు. కాని రమణ క్షేత్రంలో చిరకాలంగా తనకు సహయోధగా నిలిచిన సౌరిస్‌లోనే ఈశ్వరవాణి పలుకుతున్నదని ఆయనకు తోచటానికి ఎంతో కాలం పట్టలేదు. ఆయన ఆత్మక్షోభ అంత తీవ్రమయినది.

ఎంత అంటే? జలప్రళయం ఏదో ఫలానా తేదీన రానున్నదని, శ్రీశ్రీతో సహా ఎంతోమంది మిత్రులకు అరుణాచలం కొండమీదకు వచ్చి ఆశ్రయం తీసుకోమని నిజాయితీగా ఉత్తరాలు వ్రాశాడు. ఆయన తన తర్కానికి, వివేచనకి శలవు యిచ్చింది ఈ ఒక్క ఘట్టంలోనే అనిపిస్తుంది. తర్వాత తర్వాత ఆయన జీవన వ్యాసంగమంతా సంపూర్ణ ఆత్మార్పణలే! మళ్లీ పుంఖానుపుంఖంగా రచనలు చేసారు. యశోదా గీతాలు, భగవాన్ పాదాలముందు, సుధ, గీతాంజలి, భగవాన్ స్మృతులు, మార్తా మొదలయిన రచనలు చరమ దశలో ఆయన అశాంత జీవనంపై వీచిన మలయమారుతాలు

చలానికి సుందర స్వప్నాలేగాని సర్వాంగీణమయిన సిద్ధాంతం లేదు. సామాన్యులు తమ ప్రయాణంలో ఒక దశకు చేరుకొనేటప్పటికి పట్టిపోయి, ఒక కొద్దిపాటి పీఠాన్ని ఏర్పరచుకొని గండశిలగా మారిపోయి, తమముందు దారిని తామే మూసేసుకుంటారు. కానీ చలం కఠోర సూన్నత జీవన తత్వమే ఆయన్ను ఒక పీఠాధిపతి కాకుండా ఘనీభవించకుండా కాపాడింది "ఒక అంతిమ సత్యాన్ని చేరుకున్నాను. ఒక సమగ్ర సిద్ధాంతాన్ని ఏర్పాటుచేసాను" అని ప్రకటించకపోవటమే ఆయన జీవనసాఫల్యం. జీవితం నిరంతర పరిణామశీలం. అందుకే అప్పట్లో ఆయన్ని ఈసడించుకున్న అన్ని తత్వాలవారు క్రమంగా ఆయన సూన్నత శీతల తరుచ్ఛాయలో సేద తీరుతున్నారు

ఒకవైపు ఆంధ్రదేశాన్ని, పురుషపుంగవ లోకాన్ని కసిదీరా తిడుతూనే, ఒక పెంపుడు పిట్ట ముచ్చటపైన (బుజ్జిగాడు) ఏకంగా పుస్తకమే రాసిన చలంగారి జీవన సందేశ సారాంశమేమిటి....?

చిరస్మరణీయునిగా మనం చెప్పుకొనేదెవరిగురించి? మానవజాతిని అనాదిగా క్రుంగదీస్తున్నవి రెండు పీడలు. భయమూ బాధ, చీకటి, ప్రకృతి విపత్తులు, అతీతశక్తులు, మృత్యువు, అగోచర భవిష్యత్తు ఇవి భయహేతువులు. ఆకలి, రోగం, వృద్ధాప్యం, దారిద్ర్యం, దోపిడి, స్వార్థం ఇవి బాధా హేతువులు ఈ రెండు పీడలనుండి ఆయాకాలాలలో మనిషిని విముక్తం చేయటానికి యత్నించిన వారే చిరస్మరణీయులు.

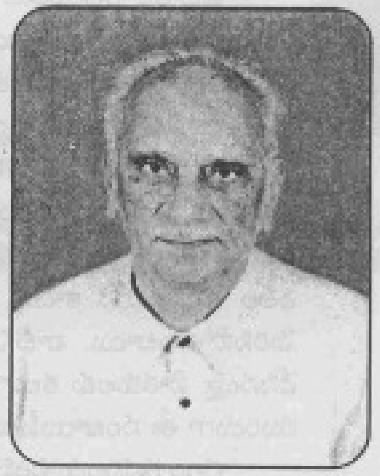
- అజ్ఞానం నుండి విముక్తి చేయటానికి సోక్రటీస్,
- దుఃఖంనుండి విముక్తి చేయటానికి బుద్ధుడు,
- పాపభయం నుండి విముక్తి చేయటానికి జీసస్,
- ఆకలి, దోపిడినుండి విముక్తం చేయటానికి మార్క్స్,
- భ్రష్టాచారాల నుండి విముక్తం చేయటానికి వివేకానందుడు,
- ముష్కర అధికార భయంనుండి విముక్తి చేయటానికి మహాత్ముడు తమ జీవితాలను ధారపోశారు

తన పరిధిలో గుడిపాటి వెంకట చలంగారు మానవ సంబంధాన్ని అనవసర పెత్తనం నుండి, పెద్దల పెత్తనం నుండి పిల్లలను, పురుషుల పెత్తనం నుండి స్త్రీలను, ప్రయోజన దృష్టినుండి సౌందర్యాన్ని విముక్తి కలిగించి దాని స్థానంలో ప్రేమకు, ప్రకృతి రసాస్వాదనకు అధికారమిచ్చి ఆనందమయ లోకం సృష్టించాలనే మహాయత్నం
చేసినవాడు చలం.

-సి. ధర్మారావు

హైదరాబాద్

ఎందుకిదంతా అంటే...!

"చలాన్ని యిష్టమయినవాళ్లు చదువుతారు. లేనివాళ్లు లేదు. ఎట్లాగయినా సరే చలం సాహిత్యాన్ని రుచి చూపించి, విస్తారంగా చదవటానికి పాఠకులను ఉన్ముఖం చేయాలన్న ప్రయత్నం ఎందుకు మీకు? చలం అంత అవసరమా?" అని కొంతమంది మంచి మిత్రులు అడిగారు. మరికొంతమంది అడగబోతారు. ముందే సమాధానం చెప్పేస్తే మంచిది.

చలం యింకా అవసరమే. ఆయన నెత్తికెత్తుకున్న సమస్యలు తీరినప్పటికీ, ఎప్పటికీ తీరనివి గూడ కొన్ని మిగిలే ఉంటాయి. ఒకవేళ అన్నీ తీరినా ఎప్పటికీ చలం అవసరమే.

బహుముఖీనంగా మనసులు విప్పారాలంటే చలాన్ని చదివి తీరాలి. సాధారణ ఆలోచనలకు ఇంకొకవైపు గూడ ఉంటోందని తెలియటానికి చలం సాహిత్యం అవసరం. కాదని తిరస్కరించటానికయినా చలాన్ని ఇంకా చదవాలి. చదవకుండానే తిరస్కరించటం అసాధ్యమయిన రచయిత. మన ఊహాశాలిత, భావుకత, మన ప్రక్కనే మామూలుగా పడివున్న వాటిలో గూడ, సౌందర్యాన్ని, అసాధారణతను చూడగల కొత్తచూపు వికసించాలంటే చలం తప్పనిసరి. ఈ అవసరాలకు ఈయనకాక మరొక తెలుగు రచయిత వెంటనే స్ఫురించదు

భాషకోసం గూడ చలం కావాలి. నిరాడంబర వేగంకోసం, ఛాతీ మీద బలంగా తాటించగల తెలుగుకావ్యం కోసం ఇంకెవరి దగ్గరకు వెడతాం? చలంకాక. విశ్వనాథవారే అన్నట్లు, తెలుగుభాష, తెలుగు ప్రకృతి, ఉన్నన్నాళ్లు చలం రచనలు ఉంటాయి. 'తెలుగు అక్కరలేదు' అనుకునే భ్రాంతచిత్తుల తరం సంగతి తెలియని రోజులలో శ్రీ విశ్వనాథ అన్న మాటలవి. ఆలోచనల వెనుక మనసులోఉండే మమతలు, స్త్రీల బాహ్య ప్రవర్తన వెనుక ఉండే అగాధమయిన ఔదార్యం ఎవరు చెప్పగలరు. చలం తప్ప?

ఇందుకనే, చలాన్ని స్థాలీపులాకంగానయినా పరిచయం చేయటం, కొత్త పాఠక తరానికి మేము చేయగల సాహిత్య సహాయం అనిపించింది.

తెలుగు సాహిత్యంలో ఎవరికీ లేని ప్రత్యేకత చలంగారిది. తనను తానే అన్వేషించుకుంటూ ఒక వ్యక్తి ఎంతదూరం ప్రయాణించగలడో అంతదూరం ప్రయాణం చేసిన వ్యక్తి చలంగారు. మొహమాటం లేకుండా, లోకనిందకు జంకకుండా తన ప్రయాణాన్నంతా రచనల్లో కూర్చిన వ్యక్తి చలంగారొక్కరే. మనకు మహారచయితలు ఇంకా ఉన్నారు. వారు జీవితంలో రాజీ పడుతూనో, ఆనాటికి సిద్ధంగా ఉన్న సిద్ధాంతాల నామోదించో, ఒకచోట ప్రయాణంలో స్థిరపడిపోయిగాని, చేసిన రచనలు వారివి. ఎప్పటి ఆలోచనలే అప్పటి జీవితంగా, అదే అప్పటి రచనకు పునాదిగా, కడదాకా సాగినవాడు చలం, నిర్నిబద్ధమయిన నిరంతర చింతనా శీలి చలం. జీవితమెంత ప్రవాహశీలమో, చింతన అన్వేషణగూడ అంతే ప్రవాహశీలమై ప్రవాహంతోపాటు ప్రవహిస్తూనే వ్రాసినవాడు చలం. సంగమించిన సాగరం

ఏదయితేనేం ప్రవహించిన చిత్త క్షేత్రాలన్నింటిని నవనవోన్మేషం చేసిన స్వచ్ఛజలం చలం.

అట్లాంటి రచయితను అద్దంలో చూపాలంటే చాలా కసరత్తు, చేయవలసి వచ్చింది. రచయితలోని వైవిధ్యాలు, కళా నైపుణ్యాలు మాత్రమే కాక పరిణామ దశలుగూడ తెలిసేటట్లు సంకలించాలి. ఒకే రచనాదశలో భిన్న ప్రక్రియలో వ్రాసినా, ఒక దానిలో కళా నైపుణ్యం, మరొకదానిలో భావపరిణామం, మరొక దానిలో జీవిత గమ్య నిరూపణ కనిపించినపుడు ఆ మూడు రచనలను తీసుకున్నాం.

"జీవితాదర్శం" 1948లో వ్రాసిన నవల. "పురూరవ" నాటకం, అదే సంవత్సరం 1949లో "ఓ పువ్వు పూసింది" కథ వ్రాశారు. స్త్రీ పురుష సంబంధాల గమ్యాలపై చలం తీర్మానానికయితే 'జీవితాదర్శం' ఒకటిచాలు. తాత్విక పరిణామాన్ని 'పురూరవ'లో చూడాలి. కళానైపుణ్యానికి 'ఓ పువ్వు పూసింది' ఎనలేనిది. చలం రచనలలోనే కాదు, తెలుగు సాహిత్యంలోనే "పురూరవ", "ఓ పువ్వు పూసింది" ప్రత్యేకంగా మెరిసిపోతుంటాయి. వాటిని కొత్త తరానికి పరిచయం చేయకపోతే చలం సాహిత్య రుచినే దూరం చేసినట్లు. పాఠకులకు కలుగబోతున్న కొన్ని సందేహాలకు అడ్వాన్స్ సమాధానాలుగా ఉండటం కోసమే ముందుగా ఈ సంజాయిషీలు.

చలం రచనలను ఎంపిక చేయటంలో చాలా నిగ్రహం చూపవలసి వచ్చింది. మా ప్రీతిని అణచుకొని పరిమితులకు బద్ధులం కావలసి వచ్చింది. బాగున్నవి, నచ్చినవి అన్నీ గుదిగుచ్చటం మా ధ్యేయం కాదు. చలం సాహిత్యం వైవిధ్యాన్ని, వైశిష్ట్యాన్ని రుచి చూపించి, సమగ్ర చలం సాహిత్యాన్ని చదివే ఆసక్తిని ప్రోత్సాహించటమే ఈ సంకలనం ముఖ్యోద్దేశం.

చలం శతజయంతి వేడుకల సమయంలో ఉపన్యాసాల కోలాహలాలు, వ్యాస సంకలనాల అసటలు తీరిన తర్వాత చలం శతజయంతి సంఘం అధ్యక్షులు శ్రీ సి.ధర్మారావు గారికి "చలం రీడర్" ఒకటి సిద్ధం చేయాలనే ఊహ తట్టింది. డా॥ వావిలాల సుబ్బారావు, డా॥ కె.యస్ రమణలతో కలసి విజయవాడలో రెండు రోజులు కుస్తీలు పట్టగా ఒక పట్టిక తయారు అయింది. ధర్మారావుగారు సుబ్బారావు గలసి సౌరీస్‌గారిని ప్రత్యక్షంగా ఆ పట్టికతో కలసి 'సరే' అనిపించుకున్నారు. సౌరిస్‌గారు చేసిన ఒకటి రెండు చిన్న మార్పులను పొందుపరచారు.

ఏర్చిన రచనలను కాలక్రమానుసారిగా కూర్చితే చలం భావపరిణామం అనవాళ్ళుగూడ తెలుస్తాయని, ప్రక్రియా ప్రధానంగా కాకుండా కాలానుసారంగా వరుస క్రమాన్ని పేర్చాము. అయితే స్పష్టమయిన రచనా కాలం తెలియకపోవటంచేత ఈ రచనలను ఉజ్జాయింపు క్రమంలో మాల కట్టాము. ఆర్.యస్. సుదర్శనంగారు చలం పరిణామక్రమం గూర్చి చేసిన ఊహ సబబుగానే తోచింది. స్పష్టంగా కాలం తెలియని రచనలకు ఆర్.యస్.గారి విభజనపట్టే ఉజ్జాయింపు చేసాము.

ఏర్చిన అంశాలకు కొద్దిపాటి ప్రవేశిక ఉంటే పాఠకునికి సహకరిస్తుంది? అది గూడ సమకూర్చాము. ఆ పని డా॥ వావిలాల సుబ్బారావు నెరవేర్చారు. ఇవన్నీ సమకూరి గ్రంథరూపం దాల్చటానికి ఇంతకాలం అయింది.

చలం ఫౌండేషన్ స్థాపించి శ్రీ అళ్ళ గురుప్రసాదరావు మరికొంతమంది మా ప్రయత్నాన్ని ముందుకునెట్టారు. బడ్జెట్టును, మార్కెట్టును చూసి భయపడుతున్న మాకు ధైర్యం చెప్పారు "చినుకు" సంపాదకులు శ్రీ నందూరి రాజగోపాల్‌గారు. ముద్రణా కలాపం అంతా రాజగోపాల్‌గారే చూసుకున్నారు. ఆపాటి బడ్జెట్ కోసం దిక్కులు చూస్తున్నపుడు చలం సాహిత్యాభిమాని డా॥పొదిల సుధాకర్ ఎం.డి. చేయి అందించాడు. ఒక్క పిలుపుకే పలికి తక్షణం అధిక మొత్తాన్ని పుస్తక ప్రచురణ కోసం పంపిన సామాజిక సాహిత్యాభిమాని - డా॥సుధాకర్‌గారు.

వాచకం మాత్రమే అచ్చువేస్తే పాఠకుని తృప్తిలో ఇంకా కొంత వెలితి ఉంటుంది. బొమ్మలతో అలంకరించి శ్రీమోహన్‌గారు ఆ లోటును పూరించారు. చలంగారి మీద ప్రీతితో చిత్ర రచనచేసిన ప్రసిద్ధ చిత్రకారులు శ్రీ మోహన్ గారికి అభినందనలు.

ఇవీ నాందీ ప్రస్తావనలు

ఇక తెర తీద్దాం!

- వావిలాల సుబ్బారావు

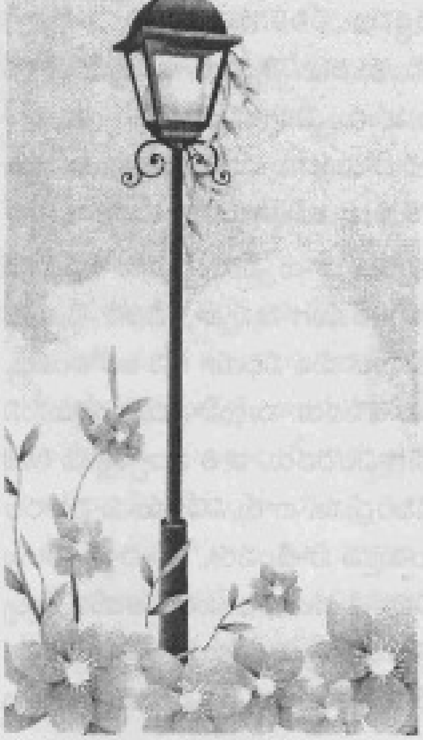
అమరావతి

1

బ్రహ్మసమాజము - సంఘసంస్కరణము

(నవంబర్ 1, 1916)

'ధర్మసాధని' అనే బ్రహ్మసమాజ పత్రికలో 1916-18 మధ్య కాలంలో చలంగారు వ్రాసిన వ్యాసాలు కొన్ని పుస్తక రూపంలో వచ్చాయి. 'కృష్ణాపత్రిక'లో 'చెట్టు తీగకు సంవాదం' అనే పేరులో కొన్ని వ్యాసాలు వ్రాశారుట. (గో.వెం.సు)

బ్రహ్మసమాజంలో ఉన్నప్పుడు ఈశ్వరుణ్ణి చూడటం ఎట్లా అన్నదే తపనగా ఉండేది చలంగారికి. 'పాపపుణ్యాల' నిర్ణయాన్ని ఆనందానుభూతిపై ఆధారపడి నిర్ణయించాలిగాని బాహ్య ధర్మాధికారంపై ఆధారపడి కాదు" అని ఆనాడే నిర్ణయించు కున్నారు. రామమోహన రాయలు ఆశించిన స్వేచ్ఛను అదే మార్గంలో మరికొంత ముందుకు తీసుకొనిపోవలసిన అవసరాన్ని వివరించారు.

బ్రహ్మసమాజకులు ప్రేమను - నీతిని రెండిటిని ప్రతిపాదిస్తూనే ఈశ్వరుణ్ణి ఎక్కువగా నీతితో ముడివేశారు. చలానికి ప్రేమే నీతిగా అనిపించేది. రాబోయే కాలపు సంఘర్షణ ఇక్కడే ప్రారంభ మయింది.

బ్రాహ్మసమాజముతో చాలాకాలమునుండి సంబంధము కలిగియున్న వారొకరు హితబోధనా పూర్వకముగా నిట్లనిరి. "సంస్కరణము నింతకఠినముగా కోరుటచేతనే బ్రహ్మ సమాజము జనకంటకమై యిప్పటికిని విస్తరింపకున్నది." ఎంతకాలము సహవాసము చేసినను బ్రాహ్మమతమును తదాదర్శములను నర్థము చేసికొనని వారలనేకు లనుభవమను మిషను వెనుక వైచుకొని, వారిరకపు అనుభవము నెరుగక, దైవానుగ్రహమున సత్యజ్యోతియందు కనుతెఱచుచున్న యువకుల యుత్సాహాగ్నిపై నిట్టివాక్యములచే చన్నీరు పోయుచుందురు.

ముందుగా జాతులను కలుపుటకై ప్రయత్నించుట కన్న వాటి అంతశ్శాఖలను కలుప ప్రయత్నించుట వివేక పంథమును ఉపయోగకరమునియును, స్త్రీ స్వాతంత్ర్య వాంఛ న్యాయమేయైనను హానికరమనియును, విగ్రహారాధనను, లోక నిందకు వెఱచి, యొక ప్రక్కనుంచిన వచ్చు నష్టమేమియు కానరాదనియును వీరు బోధించుచుందురు. వీరికి బ్రాహ్మమతమననేమో, బ్రాహ్మనియమములను ఆదర్శములు నెట్టివో తెలియకున్నవి. క్రమక్రమముగ పూర్ణస్వాతంత్ర్యమును పొందజూచు రాజ్యవ్యవహార సాధకులతోడను, ప్రక్కనున్న మానవుని తలంపులే తమ సంస్కరణమును క్రమపరచు సాధనముగాగల యపూర్వ సంస్కర్తలతోడను వీరు బ్రాహ్మసమాజికులను జతపరచుచున్నారు.

ఎచ్చట భక్తుల తలపులను, కార్యములను ఉత్సాహపఱచు నట్టి పరమపిత యొక్క ప్రేమవాణితప్ప యితరమేమియును లేదో, పవిత్రములును నిర్మలములునునేవో, ధైర్యమును చొరవను కలిగి, చలింపక, వెనుదీయక, లొంగక నిలువబడినవి యేవో, సరియైన ప్రవర్తనకలవి, న్యాయమైనవి స్వభావ సిద్ధమైనవి యేవో యట్టివి తప్ప తక్కినవి యెచ్చట నంగీకరింపబడవో, ఎచ్చట అత్యున్నత ప్రభువుచే నంగీకరింపబడుట కాక యితర మగు నుద్దేశమేదియైనను పాపమో, లౌకిక చమత్కారమును నైహిక అభ్యుదయమును తుచ్ఛవిషయ సంబంధమయిన వ్యసనములును, కీర్త్యపకీర్తులును, స్తుతినిందలును జనుల కోపపు గుసగుసలును ధర్మమార్గము నవలంబించుటయందు ఎచ్చట అభ్యంతరములుకావో అట్టిది బ్రహ్మసమాజపు కార్యనిర్వహణము నకు ఆదర్శమైన స్థలమైయున్నది.

సత్యముకొఱకు ధన ప్రాణ మానములను కోల్పోవుట సామాన్యులయొక్క సామర్థ్యమున నున్నదనునంగతి

నంగీకరింపకపోయినను అట్టి ఆదర్శము సర్వోత్కృష్టమైనదనియును దానిని ఆచరణ స్థానమునకు తేగలిగిన వాడు సర్వ సామాన్యుడననియును సాధారణముగ జనులు సమ్మతించుచున్నారు. సర్వమును తన నీతి, మత, నియమములకై మనుజుడు అర్పింప ప్రయత్నించుట అను విషయమును వారర్థము చేసికొనుచున్నారు. అట్టివారె బ్రాహ్మడు. తన సర్వమును తన నీతి, మత, ఆదర్శములకేకాక సంఘసంస్కరణమునకును విచ్చలవిడిగా నిర్భయముగా తృణప్రాయముగా ధార పోయుటను చూసి వెఱ్ఱియనుచున్నారు. ఈ విషయమున నొక రిట్లు అభిప్రాయపడుచున్నారు.

"బ్రాహ్మసమాజికులు వారు చేయుపనులు ఉపయోగకరములా, న్యాయసమ్మతముగానున్నవా, వీనిని చేయుట అవసరమా, వీనిని చేయుట మన విధియా అని ఆలోచింపరు. ఎప్పటికేది తోచిన అది చేసెదరు. మధుపానము నుత్తమమని తోచిన అది యప్పుడే గావించెదరు. వారి ఇచ్ఛాశక్తియే (will power) వారిని నడిపించును. వారు వివేకమును విచారణ శక్తిని (reason) ఇంచుకైన పాటింపరు." బ్రాహ్మలు చేయు కార్యములు ఒకదానికొకటి సంబంధములేక ఆయన స్వల్ప దృష్టి పథమున కట్లుకనబడెను. కొందరు జాతిభేదము అనేక కారణములచే అత్యవసరమనుచుండ, అనవసరమనువారును

సంస్కరణము వ్యాపింప చేయుటకు ఒకసారే పూర్తిగ బంధముల విడనాడుట మార్గము కాదనుచుండ, ఏమి మనసునందిడుకొని బ్రహ్మసమాజకులు జాతిని లక్ష్యము చేయరో యని పలువురాలోచన చేతురు. అందువలననే నేను బాల్యమున బ్రాహ్మసమాజికులన సంఘ సాధారణమునకు అత్యంత హాని నొనర్చు పాపాత్ములను యూహను సంఘము నుండి బడసి యుంటిని.

సంఘసంస్కరణము బ్రాహ్మునకు నీతిమతములెంత ప్రాముఖ్యములో అంత ప్రాముఖ్యమైయున్నది. సంస్కరణ విషయమున అతడు ముందుగా అడుగు ప్రశ్నలు "జనులకిది యుపయోగమా, జనులు నన్నిందు ఆమోదింతురా, నన్నిందు వారనుకరింతురా, యీ పద్ధతి సంస్కరణమున కనుకూలమా, ఏది ఎక్కువ బాగుగా పనిచేయును" అనునట్టివికాక, "ఇది సత్యమా, కాదా, ఈ సంస్కరణమును నా జీవితమునందు చూపక పోయినయెడల నేను అవలంబించిన మత ఆదర్శ ములకు లోపము కలుగునా" అనునట్టివైయున్నవి. బ్రహ్మ సమాజము ముందు అన్నిటికన్న భక్తిమతమై యుండుటకు ప్రయత్నించు చున్నది. ఏది ఎట్లున్నను ముందు ప్రాముఖ్యముగ దైవసాన్నిధ్యమును పొందజూచును. బ్రహ్మసమాజమున అన్నిటికన్న మహాపాపము ఈశ్వరునికి దూరముచేయు కార్యమును తలపెట్టుటయే. ఏ కార్యములు చేయుట వలనను ఏ కార్యములు మానుటవలనను భక్తుని మనస్సున వికారముకలిగి తన చేతల వలననే పరమేశ్వరునికి దూర మగునో అట్టికార్యములు మహాపాపములై యున్నవి. జాతి ద్వేషమును జాతిభిన్నత్వమును అంగీకరించి తిరిగి భక్తుడెట్లు ఈశ్వర ముఖమును నిర్మలహృదయముతో చూడగలడు? ఈశ్వరుడు ఎవరిని నాతో సమానముగ ప్రేమించుచున్నాడో, ఎవరికి ఈ లోక రాజ్యమునందు నా అంత అధికారము నిచ్చియున్నాడో అట్టి నా సహోదరుని ఈశ్వరపుత్రుని జన్మహక్కులను నిర్లక్ష్యముచేసి తిరిగి ఎట్లు జగజ్జనకుని మధుర నామమునుండి సమానులుగ భావింపకుండుట భక్తి మార్గమున అతిపాపమై యున్నది. అందువలననే జాతిభేద అంగీకారము, అసత్యము పలుకుటయేగాక అసత్యమును సత్యముగా అవలంబించుటయై యున్నది. ఈ కారణముచేతనే జాతిభేదము బాల్యవివాహము బ్రహ్మసమాజముచే శత్రువులుగ ప్రకటింపబడినవి. విగ్రహారాధన విషయమునను ఇట్లే. విగ్రహము ఈశ్వరునికి భక్తునికిమధ్య అడ్డమై నిలుచుటచే భక్తి మార్గమును నీచపరుచుచున్నది. ఈశ్వరుని గుణభావనను అనిర్మలము చేయుచున్నది. కనుకనే విగ్రహారాధనము అజ్ఞానులకు అవసరమనికాని కర్మద్వారముననే జ్ఞానము రావలెననికాని జ్ఞానులకుకూడ అవసరమనియేకాని వాదించు వాదనలతో బ్రహ్మ సమాజమునకు పనిలేదు. ఎప్పుడు "నీకు నాకవి అడ్డమై నడుమ నిలుచు"నని భక్తుడనుకొనెనో అప్పుడే దానిని నిగ్రహించవలెను.

నేను చాలాసారులు ధిక్కారముతో అడుగబడిన ప్రశ్నయే యిది. "నీ భజనలను, నీ ధ్యానములను, నీ యిష్టము వచ్చినట్లు గావించుకొనుము. కాని జనకంటకములై యపకీర్తిని తెచ్చు ఈ సంస్కరణములతో నీ భక్తిమార్గమునకేమి సంబంధము కలదు?" కాని సంస్కరణమును నిర్లక్ష్యము చేయుట సత్యమును భక్తిని నిర్లక్ష్యము చేయుటయే యను నా ప్రత్యుత్తరము మాత్రమెవరికిని గ్రాహ్యము కాకుండెను. ఎట్లు భక్తునికి, ఈశ్వరునికిని విధినిర్వహణమునందలి అశ్రద్ధ అడ్డువచ్చునో ఈశ్వరుడు లేడను అంధునకు, పూజలను దేవతార్చనలను తన జీవితమునుండి వేరుగా జూచు మెల్లచూపు కలవానికిని తెలియకున్నను లేశమైనను ఈశ్వరునితో సరళమును నిష్కపటమునైన మార్గమున సంబంధమేర్పరచుకొన ప్రయత్నించు ప్రతిమనుజునకును మొదటనే ఎట్లు ప్రతికార్యము ఈశ్వర వేదితమై ఈశ్వరసంబంధమును బలపఱచుటకుగాని బలహీనము చేయుటకుగాని కారణభూతమగుచున్నదో తెలియగలడు. అప్పుడే భక్తుడు ఎట్లు జీవితము ఈశ్వరునుండి వేరుకాదో, జీవితమున ఈశ్వరుడు తన ప్రాణకాంత హృదయమున పాడు మధురగీతముగాక యింకేమియును కాదనియును, పాపమును నిర్లక్ష్యమును ప్రతిక్షణమును ఆ గీతమున అపస్వరములై గానమును కొనసాగనీయవనియును తెలిసికొనగలడు.

2

రామమోహనుడు - స్త్రీ లోకము

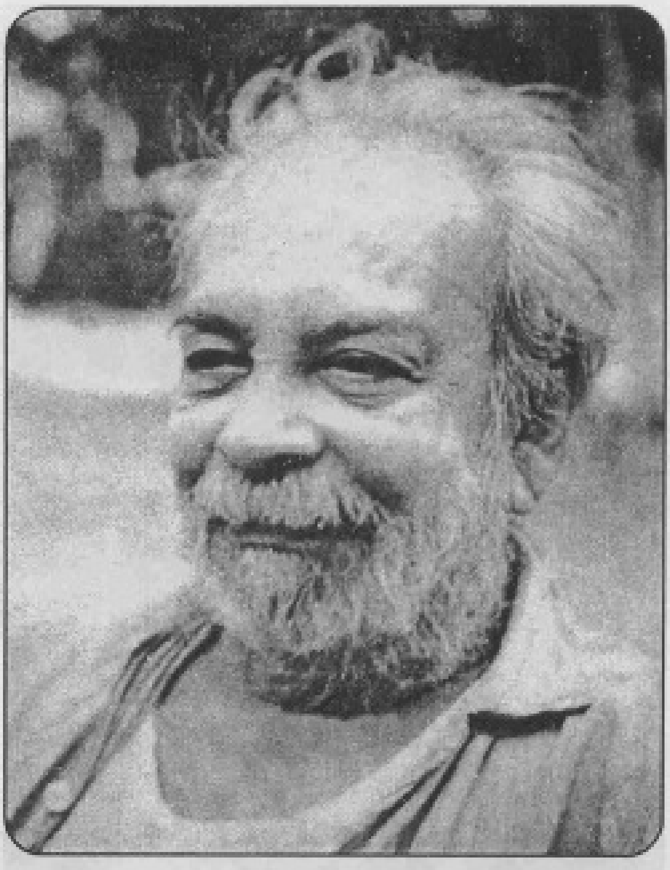
(సెప్టెంబర్ 27, 1917)

జీవరహితమగు మతనిబంధనలతోడను, మూఢాచార నియమములతోడను, న్యాయాన్యాయ విచక్షణలేక, సమయాసమయ వివేచనలేక, వ్యవహరింపబడు పురాతన శాస్త్ర చట్టములతోడను, అద్వైత నిష్కర్మయోగ సిద్ధాంత జనిత వైరాగ్యముతోడను, నిద్రించుచు ఏ నూతనజ్ఞానకాంతికి కన్నువిప్పక తనమతమే, తన నీతియే, తన శాస్త్రమే, తన జ్ఞానమే, తన నడతయే దైవదత్తమని నమ్మి, స్వసంతుష్టిని పొందియుండు హిందూదేశమున పశ్చిమఖండ ఉత్సాహమును కార్యాచరణము నందలి పూనికను, ప్రవేశపెట్టినది రామమోహనుడు.

కొంత కాలము క్రితమునుండి పశ్చిమ దేశస్థులును, హిందూ దేశస్థులును సన్నిహితమును గలిగియుండినను, ఏ మాత్రమూ అన్యోన్యమత, సాంఘిక, ఆచారము లర్థము చేసి కొనుటయందభిలాషను కలిగియుండక, ఎవరి నాగరికతను వారు గొప్పదనుకొనుచు, ఒకరిదాని నింకొక రత్యంత ద్వేషముతో చూచుకొనుచుండిరి. ఈ రెంటికిని సమ్మేళనము నొదగూర్చి సువరిపాలకుల శ్రేష్ఠత్వమును, పరిపాలిత సంఘముయొక్క యౌన్నత్యమును పరిపాలకులకును, పరిపాలితులకును జూపినది ఆతడు. ఈ సమ్మేళనమున రాజకీయ, మత, విద్య, ఆచార, నైతిక, వ్యవహారములతో బాటు స్త్రీసమస్య పరిష్కరించుటకు గూడ ఆతడు ప్రయత్నించెను.

రామమోహనుని కాలమున స్త్రీలస్థితి యత్యంత హీనముగ నుండెను. మానవోత్పత్తి మొదలుగ ననేక దేశములను వివిధమైన ప్రజాసంఘములును, ఎన్నరాని బాధలకును నవమానములకును,నీచదశలకును మొత్తముగ పాల్పడెనుగాని, పురుషులు సుఖజీవనమున సకలస్వేచ్ఛల నందుచుండ స్త్రీలుమాత్రము ప్రత్యేకము మిగులనీచమును అనర్థదాయకమునగు జీవితమునకు పాలగుట యుండి యుండలేదు. దేశములకును, జాతులకును, క్షామములును, యుద్ధములును, జాడ్యములును, ఇతరములగు నాపదలును, తటస్థించినవని విన్న తల్లడిల్లు దుము గాని నిగూఢములగు అంతరాళ కారాగృహముల జరుగు ఘోరకృత్యములవలె, ఒక్క కేకయైనను, మూలుగునైనను, చాడీయైనను లేక గృహముల నిరంకుశాధికారమునకు లోబడిన యబలలచే ప్రతిదినము ననుభవింపబడు బాధ వర్ణనాతీతము. గొప్ప నష్టములును, తీక్షణములగు ప్రమాదములును, అసంఖ్యాకములగు మృతులును, మనకండ్లముందు భయంకరములగు పతములనెత్తగలవుగాని, తెలియకుండ దినముతరువాత దినము, తనచుట్టునుండి సంఘమునుండి, తాము ప్రేమించువారినుండియే అపకృతిని కాఠిన్యమును బడయుచు, జీవితమునతిగుంభముగ గడుపుచుండువారి యార్తనాదము మన చెవులకు వినరాదు. అతి సున్నితమును కారుణ్య పూరితమునగు రామమోహనుని హృదయమునకు ఈ యనర్థమగు కల్పిత క్షోభ బాల్యమునందే సోకెను.

టిబెటు దేశమున ఆ దేశ స్త్రీలచే ఉపకృతిని బడసి, తన జీవితమును స్త్రీసేవకై ధారవోయుదునని యాతడు ప్రతినపట్టి యుండుట నిజమైనచో, ఆ ప్రతిజ్ఞను రామ మోహనుడు తన జీవితమున కొంతవరకైనను నిర్వర్తించి యున్నాడని మనమనవచ్చును. స్త్రీలు సంఘమునుండి యనుభవించెడు అక్రమముల గాంచుటతోడనె, సహజ ఔదార్యముతోడను, కార్యాచరణ కుతూహలముతోడను, అతడు వానిని వారించెడు పనికి బూనుకొనెను. ఏ కార్యమునైనను ప్రకటించుటకు పూర్వమే వీలైనంతవరకాచరణలోనికి తెచ్చుట రామమోహనుని ఘనగుణములలో నొకటి. అట్లే సహగమనము స్త్రీలనుభవించు అన్యాయములన్నిటియందును ఘోరమైనదని తెలిసికొనుట తోడనే అయన తనవదినగారిని, అట్టి కార్యము నుండి మాన్పుటకు సకల ప్రయత్నముల గావించెను. కాని యూకా ర్యమున వైరిబలముచే జయింపబడి, విఫలమనో రథుడ గుటయు ఇతర సహాయమునుబడసి సహగమనమును రూపు మాన్పుటకయి యాతడు సమకట్టెను. పరిపాలకులు ఈ కార్యవిషయమే శ్రమపడుచుండినను, దేశప్రజల మత భావములకు కష్టము కలుగజేసెదమను భీతిచే ఊరకుండ వలసినవారైరి. రామమోహనుడు యా సందిగ్ధ సమయమున ఆ ఘోరకృత్యా చరణము శాస్త్రీయముకాదనియు, పురుషుని యందలి యతినీచమగు స్వార్థపరత్వమును, దురాచార పారీణతయును, దీనికి ముఖ్య కారణములని తెలుపకపోయిన, సహగమనమును మాన్పుటకు ప్రభుత్వమువా రంతత్వరలో

పూనుకొనియుండరు. ఈ యనర్థమును దానిననుసరించి యుండు దారుణ కృత్యములను తలచుకొనిన, మనమిప్పుడు మనసోదరీమణుల ప్రాణముల ననేకముల రక్షించిన యామహా నుభావుని నెన్నిదినములు తలచుకొనిన మనకాయన ఋణమును దీర్పశక్యమగునో యాలోచింపగలమా!

పశ్చిమఖండవాసులను వింతమృగములవలె చూచి వారిపద్ధతులను రాక్షసకృత్యములుగ భావించెడు స్వదేశీయుల దృష్టిని యాయాచారములయందుండెడు ఉత్కృష్టత వైపునకు మరల్చినది రామమోహనుడు. మొదట వారియందుండెడు సుగుణములను, అందులో హిందూదేశస్థులకందేవి వాంఛిత ములో యట్టివానిని కనుగొని వానినాతడు నిర్భయముగా మోమాటములేక చాటించెను. హిందువులు స్త్రీని పురుషుని యాస్తిగ భావించి పతిపూజయే స్త్రీకి కర్తవ్యముగ చేయుచు స్త్రీకేమాత్రమును స్వతంత్ర కార్యాచరణశక్తి నీయకుండుట, సరిగ విరుద్ధముగ, పశ్చిమదేశవాసులు, సంఘమున పురుషుని కన్న స్త్రీకెక్కువ ప్రాముఖ్యతనిచ్చి బహిరంగముగ గౌరవించుట నాతడు గాంచెను. ఇట్లీయనుభవము వలన కన్నులుదెఱచి హిందూ కుటుంబములగల లోపముల నాతడుగనుగొని చాటి వైచెను. స్త్రీలు పురుషులకన్న బుద్ధియం దధములనువాదము నాతడు యుక్తిపూర్వకముగ ఖండించి, స్త్రీలకు విద్యనేర్పి లోక జ్ఞానము నిచ్చినగదా మీకావ్యత్యాసము తెలియగలదనియెను. స్త్రీలు పట్టుదలలేని వారనియెదరే, మరణమన్న పురుషుడు జంకుచుండ నిర్భయముగ నగ్నిలో నురుకు తరుణులజూచి పురుషులు సిగ్గున తలవంచుకొనవలదా యని యాతడడిగెను. స్త్రీలు మోసగాండ్రనియు, స్త్రీలను నమ్ముట తగదనియు పలుకు బుద్ధిహీనులకు, ఎవరినెవరెక్కువగ మోసపుచ్చుచున్నారో కన్నులతో చూడుడనియు, తామెట్టి నీచకృత్యములకు పాల్పడినను సరకుకొనక, స్త్రీ తప్పటడుగు వేయుటతోడ గొంతు చీల్చుకొని యఱచుటయందు ధర్మమేమాత్రమో యోచించుట భావ్యమని యుత్తరమిచ్చెను. భర్త లెంత బాధించుచున్నను, అన్యాయము చేయుచున్నను, ఇతర తరుణుల ప్రేమించి తమ్ము యధములుగ చూచినను నిజమయిన స్థిరత్వముతో నిలుచుట, స్త్రీల స్వతస్సిద్ధమగు హృదయ కోమలత్వమును, క్షమాగుణమును తెలుపును. అట్టివారు విద్యావంతులుగ జేయబడి, దయా ప్రేమలతో గౌరవింపబడిన, ఎట్టిస్వర్గముగ భూతలములను మార్చ గలరు? పురుషులు తమకిష్టము వచ్చినంతమంది స్త్రీలను, ధనేచ్ఛచేతను, దురుద్దేశ్యముతోడను, వివాహమాడు ఆకాలపు దురాచారమును, రామమోహనుడు తీవ్రముగ ఖండించెను. వివాహసందర్భమున భార్యను తన యర్ధాంగిని గా గైకొని, తరువాత పశువుకన్న హీనముగ తృణీకరించుటయు, నీచకార్యముల కామెనుపయోగించుటయు, బానిసవలె నామెచే పనులచేయించు టయు, నేరస్థుని దండించినటుల నామెను క్రూరముగా దండించుటయు నక్రమములని అతడు ప్రకటించెను. స్త్రీకి సంఘముననుండెడి అత్యంతహీనమగు స్థలమునాతడు చక్కగ చూపెను.

రామమోహనుడు మొదలిడిన సమస్యలింక నిప్పటికిని తీర్పబడియుండకుండుటచే నాతని జీవితచరిత్రమింకను అతి ప్రాముఖ్యతను గలిగియున్నది. నవభారత పితామహుండెట్లీ ప్రశ్నను గుఱించి తలచెనా యనునది ప్రతిమనసునకును తగులుట సహజము. కాని యీ సందర్భమున మనము స్పష్టమగు నేయుత్తరము నాతనిజీవితమునుండి బడయ జాలము. రామమోహనుదెంతవరకు స్త్రీలకు స్వేచ్ఛనిచ్చుట

భావ్యమనుకొనెను, ఎట్టివిద్య వారికిచ్చుటకు సిద్ధపడెను, వివాహ వయస్సెట్లేర్పరచెను అని ప్రశ్నించుట వృథా. సహగమనము, అనేక భార్యల నేకకాలమున వివాహమాడుట, వారిని నీచముగ చూచుట నాతడు ఖండించెనని మాత్రము మనము తెలిసి కొనుచున్నాము. అతని మనోకవాటమును తట్టిన పశ్చిమ నాగరికతా కాంతినుండి హిందూ కుటుంబములలో నప్పటికప్పుడు తోచిన లోపము తక్కిన సంస్కరణములతోబాటు సవరింపజూచెనేకాని, స్త్రీసమస్య విషయమై నాతడతి ప్రయత్నమున కృషిచేసినటుల కానబడదు. ఒక్కసారిగా హిందూ స్త్రీని యవన స్వేచ్ఛావర్తినిగ మార్చుమని యాతడు చెప్పియుండ లేదు. ఇంకను హిందూ జాతీయనాగరికత ప్రకారము "స్త్రీ నస్వాతంత్ర్య మర్హతి" అనునానుడి వాస్తవమని యుండలేదు. ఇంగ్లండున నాతడా దేశీయ తరుణలతో నలవరచుకొనిన స్వేచ్ఛా మిత్రత్వమును బట్టి యాతనికట్టి స్వేచ్ఛా వర్తమున కేమియు నభ్యంతరములేదని మనము నిశ్చయింపవచ్చును. కాని యనేక ఇతర సంస్కరణములందు వలె తాను బోధించెడు, మార్పుల యందట్టి యాదర్శము నీయుట తన కార్యసాఫల్యమునకు సహకారికాదని యాతడు తలచి యుండవచ్చును. కాని 'స్వేచ్ఛ' యను పదము నందుండెడి చెడ్డ అర్థమును తీసివేసినయెడల స్త్రీకి పురుషుని వలె సంపూర్ణ స్వేచ్ఛనిచ్చుట కాతడేమాత్రమును వెనుదీసి యుండడని మనమూహింప వచ్చును. స్త్రీపై పురుషుడు తన స్వార్థపరత్వము చేతను, ఎక్కువయిన దేహబలముచేతను, అధికారమును సంపాదించెననియు, స్త్రీకి పురుషుడధికమయిన యపకృతిని కావించుచుండెననియు నాతడభిప్రాయపడెను. పురుష సంతతితోబాటు స్త్రీ సంతతికిని యాదాయ విభాగ మొసర్చ వలెననెడు న్యాయచట్టము కొరకాతడు పాటుపడెను. స్త్రీయనిన పురుషుని యాస్తి కాదనియు, ప్రత్యేక వ్యక్తియనియు చాటుటకతడే ప్రథముడు. అతనికి స్త్రీని చూసిన ఎక్కుడగు భక్తికలదట.

తదితర కార్యనిమగ్నత వలన నీ సమస్యనాతడు పూర్తిగ తీర్చకున్నను, రామమోహనుని యభిప్రాయము పురుషునికి స్త్రీ యేవిషయమునగూడ తీసిపోదనియును, ఆపెకుండు లోపములు పురుషస్వార్థ పరత్వ కల్పితములేయనియు, స్త్రీ యెంతటి గౌరవమునకైనను, స్వేచ్ఛకైన నర్హురాలనియు, నైనట్లు మనము తెలిసికొనగలము.

స్త్రీ విషయమై రామమోహనుడు లేవతీసిన సమస్యలను మనమింకను విప్పియుండలేదు. కాని ఇదివరకున్న మూఢత్వముతోబాటు స్త్రీ పారతంత్ర్యము జాతీయము శాస్త్రీయము ననువాదములు బయలుదేరి తెలివితక్కువచేతను, నీచత్వముచేతను, చేయబడుచుండు కృత్యములకు న్యాయ సమ్మతములగు చేయూతలనొసంగుచున్నవి.

3

రచనాకాలం 1921

చలంగారు వ్రాసిన మొదటి నవల. వాంఛ, ప్రణయం, స్వేచ్ఛ - వీటిమధ్య స్త్రీలో కలిగే మధనాన్ని చిత్రించటంలో రచయిత ప్రథమ దశానైపుణ్యం కనిపిస్తుంది. భాషగూడ సమీపగ్రాంథికలో ఉంది. వీరి అభిప్రాయాలను సమర్థిస్తూ నవ్య సాహిత్యానికి కులపతి వంటి తల్లావఝ్ఝల శివశంకర శాస్త్రిగారు పీఠిక వ్రాశారు.

శశిరేఖ చిన్ననాడే రామారావును మనసులో నిలుపుకున్నది. తలిదండ్రులు ఆమెకు యిష్టంలేని వివాహం చేసారు. ఆమె, స్నేహం కుదిరిన కృష్ణతో లేచిపోయింది. ఆ తర్వాత, అతనికి మిత్రుడు, డాక్టరు అయిన సుందరరావుతో పరిచయమై అతనితో కలిసి ఉంది. కాని అతనిలోని అల్పత్వానికి అసహ్యపడి దూరమయింది. ఘర్షణ పడ్డది. స్త్రైణజీవనానికే నిశ్చయించుకున్నది. బ్రహ్మ సమాజికుడయిన నవ జీవనదాసుతో పరిచయం నైతిక శిక్షణకు దారి తీసింది. "యిష్టంలేని వారిని పెండ్లి చేసుకొనటమంత పాపం లోకంలో ఇంకేమీ లేదు" అని నీతివాదానికి ప్రతిసమాధానం చెప్తుంది.

తాను ప్రేమించి, తనను ప్రేమించిన రామారావు వివాహ మాడతానన్నాడు. కానీ స్వేచ్ఛను కోల్పోయి, నిర్బంధాలతో కూడిన వివాహ వ్యవస్థలో ఇమడటం నీచమనుకుంటూ "నా నైజమే స్వేచ్ఛ నా స్వేచ్ఛను విడచి నేనెందుకు బ్రతకాలి అనుకుంటాను"- అని తీర్మానించుకుంది.

ఈ చివరి దశలోని "శశిరేఖ"ను చిత్రించిన నవల తుది భాగాలు చదవబోతున్నారు.

శశిరేఖ

19

ధర్మారావునకు శశిరేఖ తననానాడు అంగీకరించి యుండునను అభిప్రాయము పోలేదు. కాని యిప్పుడామె తననెందుకు నిరాకరించుచుండెను? ఆలోచించెను. తనను శశిరేఖ వివాహమాడునని విన్నప్పుడు, రామారావెందుకంత కలవరపడెను? ఏదో వీరిద్దరికిని మధ్య జరిగియుండును. అదియే యీ మార్పునకు కారణము. మొత్తముమీద రామారావునకీ విషయములో జోక్యము కలదు. ధర్మారావునకు తన వివేకముపై మిగుల విశ్వాసము కలదు. అతడు శశిరేఖ వద్దకు బోయెను.

ధర్మా: అమ్మా! నేనొకటి అడుగుతాను. క్షమించండి. మీరిట్లా మనసు మార్చుకోడానికి ఆ రామారావు కాదూ కారణం?

శశి: నేను నిజం చెప్పేదాన్నని మీకు నమ్మకం లేనట్లుంది. నా మాటల్లో నమ్మకం లేనప్పుడు మళ్ళీ నాతో ఎందుకు మాట్లాడతారు? నేను మనసు మార్చుకోడానికి, ముందు మీకు మాట యిచ్చిందెప్పుడు?

ధర్మా: అయితే పోనీ, రామారావుకీ మీకూ సంబంధం ఏమిటి?

శశి: నాతో మాట్లాడతలుచుకుంటే, మీకవసరములేని సంగతులు మాట్లాడకండి.

ధర్మారావు ఇంక సందేహమేమున్నదనుకొనెను. అతడు వెంటనే పోయి తన సందేహము నవజీవన దాసుగారికి తెల్పెను. ఇద్దరును రామారావు వద్దకు పోయిరి. నవజీవన దాసు రామారావునకు ధర్మారావు అనుమానము తెల్పెను. రామారావు పేరు వినుటతోడనే శశిరేఖకును ఆయనకు గల సంబంధము నవజీవనదాసుగారికి జ్ఞాపకము వచ్చెను.

నవ: ఈ విషయంలో మీకు జోక్యముండివుండాలి. లేకపోతే ఆమె యిట్లా మనస్సు మార్చుకోడానికి కారణం కనబడదు. ఆమె శ్రేయస్సు కోరే మేమందరము ఇట్లా వుద్దేశించాము.

రామ: నాకేమీ తెలీదు.

ధర్మా: ఏమో నమ్మడానికి వీలులేదు. ఆమెనడిగినాను. ఆవిడ మాటలవల్ల ఏదో మీ అభ్యంతరం వున్నట్లే తెలిసి కొన్నాను.

రామారావునకు వళ్ళు మండిపోయెను. తనను మోసగించినది చాలదూ? వీరితో యీ అబద్ధములను కూడా చెప్పుచుండెనా? ఆమెకిట్టి .కొంటెతన మెందుకంత ఇష్టము? తన కింకను బాధ కలిగించి చూచి ఆనందింపవలయునని కాబోలు!

రామ: ఆమె అన్నదా! రండి అడుగుతాను.

అని ఆశ్రమములోనికి ధర్మారావుతో గూడ వడిగా నడిచెను. శశిరేఖ గదిలో లేదు. దాబాపైకి వెళ్ళిరి. ఆమె దాబాపై నిలుచుని అస్తమించు సూర్యుడు మేఘములకు వేయు రంగులను చూచుచుండెను.

రామ: శశిరేఖా, యీయన్ని నువ్వు వివాహం చేసుకోకుండానే నభ్యంతరపెడుతున్నా ననుకుంటున్నాడే ఆయన? నువ్వు కూడా అట్లానే అన్నావుట, నిజమేనా?

శశి: (ధర్మారావుతో) ఏమిటండీ యీ అల్లరి?

రామ: నా అభ్యంతరం ఏమీలేదని చెప్పడానికీ వచ్చాను. అంతే.

శశి: అభ్యంతరం లేదుకద? ఉందేమో ఎట్లాగా అని భయపడుతున్నా ఇన్నాళ్లూ!

రామ: నన్ను చూస్తే నీకింత వేళాకోళమా?

శశి: నన్ను చూస్తే నీకింత అవిశ్వాసమా?

రామ: ఎవరికేదో నీకు తెలీదా యేమిటి?

శశి: ఇప్పుడు తెలీదు. కళ్ళుంటేగా?

రామ: చాలా మర్యాదగా వుంది! వచ్చింది నాదే బుద్ధి తక్కువ. ఇంక చాలు వెడతాను.

అని వెళ్ళెను. ధర్మారావును అతని వెనుకనే వెళ్ళెను.

శశి: రామా, ఇట్లా రా.

రామారావు తిరిగివచ్చెను. వెనుక ధర్మారావు కూడ వచ్చెను.

శశి: మిమ్మల్ని పిలవలేదు.

ధర్మారావాశ్చర్యముతో చూచెను.

శశి: మీరు వెళ్ళవచ్చును.

ధర్మారావు కదలలేదు.

శశి: వెళ్ళండి.

ధర్మా: నేను వెళ్ళను. మీరు నా అధికారం కింద ఉన్నారు. మిమ్మల్ని యీయనతో ఒంటరిగా వదలి వెళ్ళను.

శశి: మీ అధికారమేమిటి?

ధర్మా: నవజీవనదాసుగారు, నన్ను మిమ్మల్ని చూస్తో వుండ మన్నారు.

శశి: నవజీవనదాసుగారెవరు మిమ్మల్ని చూడమన్డానికి?

ధర్మా: అది నాకు తెలీదు. ఆయన ఆజ్ఞతో ఇక్కడే వుంటాను.

శశి: బాగానే వుంది! మంచివారే!

రామ: వెళ్ళండి.

ధర్మా: మధ్య మీరెవరు?

రామారావాయన మెడ పట్టుకొని మెట్లవద్దకు తీసుక పోయి కిందికి తోసి తలుపువేసెను.

శశి: నేనతన్ని పెళ్ళిచేసుకుంటాననుకున్నావా? అతన్ని.

రామ: ఆయనే చెప్పినాడు నువ్వవొప్పుకున్నావని.

శశి: అబద్ధం. ఈయన్నా!!!

రామ: నిజంగా!

శశి: నీకంత నమ్మకం లేకపోయింది కదూ? నమ్మావు కాదా?

రామ: ఇది మొదటిమాటుకాదుగా!

శశి: నువ్వింకా అది మరచిపోలేదూ? పోనీ, ఆ నేరం నుంచే నా విశ్వాసం ఎట్లాంటిదో నువ్వు గ్రహించి వుండవచ్చునే.

రామ: శశీ! నన్ను క్షమించు. నీ స్వభావాన్ని ఇన్నాళ్ళకీ అర్థం చేసుకోలేక పోయినాను.

శశి: పాపము, నీ మనస్సులో ఇంకొకరి సంగతి ఆలోచించడానికి చోటులేకపోయింది.

రామ: ఎందుకూ?

శశి: నీ సంగతి ఆలోచించడానికే నీకు తీరుబడిలేక పోయింది. వాళ్ళ సంగతి వాళ్ళే చూచుకునేవాళ్ళు, ఇతరులని ఎన్నడూ అర్థంచేసుకోలేరు.

రామ: నా మీద అంత కోపమా? దయరావడానికి ఏం చెయ్యను?

శశి: ఎన్నటికీ నేను నీదాన్నే. నువ్వు ఎరగక సందేహిస్తావు గాని.

రామారావు ఆమెను దగ్గరకు లాగుకొని ముఖముపై ముద్దుపెట్టుకొనెను. ఇంతలో తలుపు తెరుచుకొని నవజీవన దాసుగారు ప్రవేశించిరి.

నవ: శశిరేఖా ఏమిటిది? నీ అభిప్రాయాలెట్లావున్నా ఏమీ ఎరగని క్రొత్తవాడితో నువ్విట్లా వుండడం నేను వప్పుకోను.

శశి: ఒప్పుకోకండి. ఆ సంగతి చెప్పడానికి వచ్చారా ప్రత్యేకం?

నవ: నీతో వాదించలేను. కాని ఇట్లాంటివి ఇక్కడ వప్పుకోము.

శశి: సరే, నా అభ్యంతరమేమీలేదు. వప్పుకోకండి. నన్నేం చెయ్యమంటారు?

నవ: నా అధికారంలో వున్నంత వఱకూ ఇట్లాంటివి చెయ్యకూడదు.

శశి: కారణం చెప్పకుండా ఇట్లాంటి ఆజ్ఞలు పెట్టే అధికారం నేను వప్పుకోను. నేను మీ యింట్లో స్వతంత్రంగా వున్నాననుకొన్నాను. మీ అధికారం క్రింద నన్ను నేను ఎప్పుడూ పెట్టుకోలేదు. ఇట్లా అని తెలిస్తే ఒక్క నిముషం వుండేదాన్ని కాదు. స్త్రీ స్వతంత్రంగా వుండవచ్చును, ఎవరి అధికారం కిందా వుండకుండా, అనే అభిప్రాయం పాపం యింకా మీ మనసులో ప్రవేశించలేదు.

నవ: అల్లాగా, పోనీ, నా పూచీమీద తీసుకువచ్చాను నిన్నిక్కడికి. వీళ్ళదగ్గిర నా అభిమానం కాపాడతావా?

శశి: నా సంగతులు ఊహలు దాచకుండా మీతో ఎన్ని మార్లో చెప్పినాను, అయినా ఎంతో దయతో మీరు నన్నిక్కడికి తీసుకొచ్చారు. నాకు ఏ మగాడితోనూ వంటరిగా మాట్లాడడం ఏ మాత్రమూ తప్పులేదు. అది మీకు తెలుసు.

నవ: నిన్నిక్కడకు తీసుకురావడం నా తెలివితక్కువే కావచ్చు వీరి ఆశ్రమంలో వీరికిట్లాంటివి ఇష్టముండవు. కనక ఇక్కడున్నంతకాలమైనా సరిగా వుండాలి.

శశి: అయితే, యింత దుష్కార్యము చేస్తూ వీరికి కష్టం గలిగించడము నా కిష్టములేదు. మీరు గనక రైలుఛార్జీ యిస్తే యీవాళే వెడతాను.

నవ: రేపు మధ్యాహ్నం నేనూ బయలుదేరుతున్నాను. అందాకా...

రామ: ఈ వాదన ఎందుకండీ, ఈమె నన్ను వివాహం చేసుకోడానికి వొప్పుకుంది. ఇప్పుడన్నా వంటరిగా ఆమెతో మాట్లాడవచ్చునా?

శశిరేఖ ఆశ్చర్యంతో కళ్ళెత్తి చూచెను.

నవ: నేనెవర్ని చెప్పడానికి? అయినా వివాహం అనేదానికే తనకు అభ్యంతరం అన్నదే! మిమ్మల్ని చూడగానే అభిప్రాయం మార్చుకున్నదేమో?

రామ: అది ఆమె ఇష్టము.

నవజీవన దాసు వెళ్లిపోయెను.

శశి: ఎందుకట్లా అన్నావు? నేను వివాహం సంగతి ఏమీ అనలేదే?

రామ: వివాహం కాక ఇంకేమిటి?

శశి: నాకు పెళ్ళి చేసుకోవడం ఇష్టంలేదు.

రామ: ఏమీ?

శశి: ఎల్లప్పుడూ ఒకళ్ళదాన్నని, నా ప్రేమ ఎప్పుడూ పోదని వీళ్ళమల్లే నేనబద్ధాలు చెప్పలేను.

రామ: ఇవన్నీ మునుపు మనమనుకున్నవే కదూ? అప్పుడు నువ్వు వొప్పుకోలేదు?

శశి: అప్పుడు నాకు తెలిసింది కాదు. అట్లా వొప్పుకోవడం తప్పే. ప్రేమ స్థిరంగా వుంటుందని ఏమీ విశ్వాసం లేదు. వుంటుందనుకొని కళ్ళు మూసుకుని అబద్ధంచెప్పి పెళ్ళి చేసుకున్నా మనకు శాంతి వుంటుందా? నాకు నమ్మకం లేనిది. నన్నబద్ధం చెప్పమంటావా?

రామ: అయితే మనం విడి పడవలసిందేనా?

శశి: ఎందుకు పెళ్ళి పెళ్ళి అంటావు?

రామ: పెళ్ళికాకపోతే నా అంతరాత్మ వొప్పుకోదు.

శశి: నా అంతరాత్మ మాత్రం వొప్పుకుంటుందా నా నమ్మకము మఱి పెళ్ళే ప్రేమను చంపుతుందని,

రామ: నిన్ను మళ్ళీ కలుసుకున్నానుకదా అని సంతోషపడ్డాను. చివరికి ఇంతే.

శశిరేఖ మాట్లాడలేదు.

రామ: అయితే వెడతాను.

శశి: ఇంతేనా నీ ప్రేమ? ఇప్పుడు నువ్వు వొదిలేస్తే నేనేమయిపోతాను? స్నేహితులు లేరు, బంధువులు లేరు, ప్రేమ లేదు, సుఖం లేదు, ఎందుకు బతికి? ఎవరికోసం బతకను?

రామ: శశీ నన్నేం చేయమంటావు?

శశి: నాతో నీకు ఇష్టం లేనట్లుండక్కర్లేదు. నీతో వుండనియ్యి అంతే చాలు. నీవు తప్పితే నాకింకేమీలేదు. మగ స్నేహితులమల్లే వుందాము.

రామ: నేను మాత్రము మనిషినేనా? నీ దగ్గర వుండి సన్మార్గంలో వుండగలనా? ఇవన్నీ ఎందుకు? నేను వెడతాను.

శశి: ఇంతేనా, పోనీ, ఆలోచించడానికన్నా వ్యవధి ఇవ్వవు. రేపు వొక్కసారి ...

రామ: తెల్లవారకట్ట అవసరంగా వూరికి వెడుతున్నాను.

శశి: రేపు, మేము వూరికి వెడుతున్నాముగా మఱి? నువ్వు ప్రయాణం మానెయ్యకూడదూ.

రామ: చాలా అవసరం.

శశి: పోనీ, ఈ రాత్రి వొక్కమాటు రా.

రామ: నేనింక ఇక్కడకు రాను. వీళ్ళను చూస్తే కోపంగా వుంది. ఇక ఒంటరిగా మన్ని మాట్లాడనీరు.

శశి: అయితే నేనే సాయంత్రం మీ యింటికి వస్తాను. కొంచెం పొద్దుపోయి అయినా వస్తాను మేలుకుండు.

రామ: సరే.

20

సాయంత్రం యేడు గంటలయినది. డాబాపైని శశిరేఖ ఆలోచించుచు కూర్చునియుండెను. గాఢాంధకారము ఆమె చుట్టును ఆవరించినది. వీధిలో నుండి బండ్లచప్పుడును, జనముల నడక చప్పుడును వినవచ్చుచున్నవి. దూరమునుండి యెత్తయిన యింటియందలి దీపములు నక్షత్రములవలె మెరయుచుండెను. ప్రక్కయింటి మేడలపై సాయంత్రము నిలుచుని నవ్వువారి సంతోష స్వరములు వినవచ్చు చుండెను. దూరమున నుండు వీధుల ఎలక్ట్రిక్ దీపములు బారులు తీరి కనబడుచున్నవి. ఆకసమున నక్షత్రము లీదీపములకన్న తమ శక్తిని చూపుటకై ప్రయత్నించుచున్నవో యనునటుల మిడిసి పడుచుండెను. వింతవింత తలపులామె మనసున పుట్టుచున్నవి.

వివాహములేక రామారావు తనతోడి జీవితమున కియ్యకొనడనుట స్పష్టము. ఇంక అతనిని వదలవలసినదేనా? నవజీవనదాసుకు తనపై కోపము వచ్చెనుగదా? కడపటి మిత్రుడట్లస్తమించెను. ఇంక లోకమున తనను కోరు వారెవ్వరు? రామారావును చూచినతోడనే పాత ఆశలన్నియును మొలకలెత్తి యుండెను. తిరిగి తనకు ప్రేమజీవనము లభించుననుకొనెను. ఇతనిని కూడ వదలవలసిందేనా? ప్రేమ శూన్యమును, నిరర్థకమునగు జీవితమును గడపవలసినదేనా? తన జీవిత ప్రవాహమొక యంతమునకు వచ్చినది. ఇంక స్వకీయా నందము కొరకు జీవింపనేరదు. తమ సౌఖ్యము కొరకే జీవించుచు, నియమములు లేక జీవిత ప్రవాహమున కొట్టుకొని పోవువారిని తానింక ప్రేమింపలేదు. ఆమె స్వభావమేమారినది.

మొదటి నుండియు శశిరేఖ స్వభావము సౌందర్యమును కోరుచుండెను. సుందరమగు కన్నులును, సుల్లలితమగు దేహమును, మృదుప్రేమా, హృదయమును గల కృష్ణుని ప్రేమించెను. ప్రేమా సౌందర్యములేనివానిని తన తల్లిదండ్రులు కట్టిపెట్టుటచే ఆమె వారి ఆజ్ఞలకు తిరుగబడెను. స్వేచ్ఛగ కృష్ణుని ప్రేమించెను. తనకు తెలియకనే తన జీవితమును వెన్నెలలో, పక్షి ఋతములలో, నీటి శబ్దములలో, పువ్వుల సుగంధములలో, మలయమారుతములో నాతని కర్పించెను. సౌందర్య దేవత యాలింగనమునకు నీతిని, మర్యాదను,

సంఘమును, తల్లిదండ్రులను, గృహమును, భర్తను బలి యర్పించెను. గాఢాంధకారమున మత్తు గలిగించి పూవుల సువాసనయందు, మందునక్షత్రముల శాంతి క్రింద రక్తమును పరువెత్తించు గానమాధుర్యమున, జీవనమును ఒక్క నిముషమున అతి క్రూరముగ దగ్ధము చేయు సుందరరావు ప్రేమాగ్నికి లోబరిచెను. జీవనము కందినది. హృదయమున గాయములైనవి. బొబ్బలెక్కినవి. శాంతి, శాంతి, శాంతి. రామారావు ప్రేమయందు, ఆత్మీయ సౌందర్యమున ఆమె శాంతినిగాంచెను. కాని ఆతడు ప్రత్యుపకారముగ ఎవరును కోరని నిబంధనమును కోరెను. తన స్వేచ్ఛనర్పింపమనెను. శశిరేఖ, జీవనరణమున గాయములు చెందియుండు శశిరేఖ, తన స్వేచ్ఛనిచ్చివేయ మొదట సంసిద్ధపడెను. కాని జీవన రహస్యమును కనుగొనిన యిప్పటి శశిరేఖ అందులకియ్య కొనుటలేదు. ఆమె నవజీవనదాసుగారి నుండి జీవితా దర్శమును నేర్చికొనెను. జీవనము ప్రత్యేక వ్యక్తి శక్తులనభివృద్ధి పరచుటకు, జీవన రహస్యము అభివృద్ధి స్వకీయ నిగూఢ శక్తుల సార్థకము గావించుకొనుట, శాంతికొరకు, అశాశ్వత మగు మానవ ప్రేమ కొరకు స్వేచ్ఛ నర్పింపగలదా? సౌందర్యానుభవ విహారమునకు సంపూర్ణమగు స్వేచ్ఛ కావలయును. ఒక్క క్షణమును స్థిరముగాని చలనమునందే గాని సౌందర్యాను భవము వీలుకాదు. చలనము జీవనము, స్థిరత్వము మృతి. కావలసిన శాంతిని నవజీవనదాసుగారి యింటియందు, ఆత్మసాధనయందామె పొందియుండెను. కావలసినది శాంతికాదు. కావలసినది సౌందర్యము, కృష్ణుని నుండి ఏ శరీర సౌందర్యమును పొందెనో, సుందరరావు నుండియే ప్రేమ సౌందర్యమును పొందెనో ఆ సౌందర్యమే యింకను కావలయును. నిరంతరమును జీవనమున్నన్నాళ్ళును కావలయును. రామారావు వద్దనుండు ఆత్మీయ సౌందర్య మును ప్రేమించెను. కాని దానితో తృప్తినందకలదా? తన సౌందర్యాభిలాష ఎన్ని విధములుగ మారునో, ఎన్ని రూపముల దాల్చునో, ఎన్ని నూతన వాంఛల నెలకొల్పునో! గడచిన జీవితము ఆమె హృదయ వాంఛలు నిరంతరము మారుచుండునని యామెకు తెల్పెను. ఇతనినిగూడ నిరాశచెం దింపగలదా? ఇతడు వివాహము ప్రేమానుబంధము మాత్రమే యనుకొనుట లేదు. తక్కినవారివలె తనకు నాతనికి సంబంధ మున్న చాలునను కొనుటలేదు. వివాహమున కాధ్యాత్మికముగ నర్థమిచ్చుచుండెను, తనలో తన ప్రేమలో ఈశ్వరుని ప్రేమ ననుభవించుచున్నా ననుకొనుచుండెను. అందువలననే వివాహమని యీ పట్టుదల. చలించు తన ప్రేమను కోల్పోయెనా, ఆతని హృదయము పగులగలదు. అతనిని వివాహము చేసికొనుట అతని శ్రేయస్సునకే కాదు.

శశిరేఖకు సౌందర్యమే నీతి. వేరు నీతిలేదు. రామారావు నకు నీతియే ప్రధానము. నీతికి తనలో లోపము కనుగొనెనా రామారావు వ్యసనపడును. ఆతడు తన మార్గమునకు రాకున్న అతనితోడి జీవనము తనకును దుస్సహము.

శశిరేఖకు సౌందర్యమే నీతి. దొంగతనము, అబద్ధము, ఆమెకు అందవికారమైన పనులు, కనుక వానిని చూచిన అసహ్యము. రామారావు నీతి వేరు. అది లోకపు అభిప్రాయ ములపై యీశ్వరుని యుద్దేశ్యములపై ఆధారపడ్డది. శశిరేఖ నీతి సుందరముగు ఆమె ఆత్మనుండి స్రవించిన ఆనంద ప్రవాహము. రామారావునకది అర్థము కాదు. అందువలననే వివాహముపై అతని కాపట్టుదల. ప్రేమలేకున్న భర్తతో నయినను నివసించుట ఆమెకు రోత, వికారము. మాయ ప్రేమ చూపుట ఆమె చూపులలో పాపము. ఈ అభిప్రాయము రామారావునకు రాకున్న అతనితో జీవనము కష్టము.

హృదయమున నిరాశ యొకటి యుదయించెను. జీవితమున తనకింక యుద్దేశ్యమేమియు లేనట్లు తోచెను. ఇంక ఆనందమును శాంతియు లేవు. తనకు తన స్వేచ్ఛను కోల్పోవు జీవితము దుర్భరము. నియమములు లేనివారి తోడి జీవిత మంత కన్నా దుర్భరము. ప్రేమలేని ఒంటరి జీవితము మరణ తుల్యము. సంఘము శశిరేఖ అభిప్రాయములతో అభివృద్ధి నొందలేదు. నవీనాభిప్రాయములుగల రామారావే యామెయభి ప్రాయముల మన్నించుటలేదు. ఇంక నామెకాశ యెక్కడ? వీరి భక్తి జీవనము తనకు రాదు. స్వేచ్ఛాజీవనమున ప్రేమలేదు. ఇంక జీవించియు జీవింపకయు నొక్కటే.

ఆహా! ప్రేమాప్రవాహమున కాకున్న జీవనమెందుకు? నీతి కాదా ప్రేమ నీ విధముగా చంపునది? ఎట్టి అసహజమగు బంధము నేర్పరచుకొనెను మానవుడు? నీతియని జీవనా నందమును కోల్పోవువాడు, చేతులు కట్టుకొని, కదలు స్వేచ్ఛను కోల్పోయిన వానివలెనే కదా? ప్రేమయే జీవన రహస్యము.

తన హృదయమున నుద్భవించి పరిపూర్ణానుభవము కొరకు పెనుగులాడు ఆరాటముల నావేశముల నెవరెరుం గుదురు! ప్రేమలేక సౌందర్యము లేక తానున్నప్పుడు యుప్పొంగి, అణగక, లొంగక తనను పెట్టు మహాబాధలెవ్వరికి తెలియును? ప్రేమను సౌందర్యమును గోరు తన మహాతృష్ణను, నరనరమును ప్రతిరక్త బిందువును, లాగి, పీల్చి, నలిపివైచు యా తృష్ణను, ఎవరితో చెప్పిననెవరు కనికరింతురు? దేహ సౌందర్యమునగాని, ఆత్మసౌందర్యమునగాని, తన ప్రేమ తృప్తి

నందదనిన తన నర్థము చేసుకొను వారెవ్వరు? ఇతర స్త్రీలవలె తానేదో యొక్క మానవునితో, ఏదో ఒక విధమగు శాంత జీవనముతో సంతుష్టినందలేదనిన, నిజమని నమ్ము వారెవరు? తనతో యీ యాదర్శములలో, వాంఛలలో, బాధలలో, సానుభూతి చూపగలవారెవ్వరు? దుర్నీతికై అపవిత్రతకై దేహసౌఖ్యము కొరకై పన్నిన పన్నాగమందురు. ఈ జీవనమున నింక ఆశలేదు. లోకాభిప్రాయములపై నాధారపడి బ్రతుకు రామారావా తన ప్రేమను సంతుష్టి పరుచునది? ఈ జీవితమున నింక ఆశలేదు. తాను మరణించిన యీ ఆశలు, యీ తృష్ణ పరిపూర్తి నొందునేమో? ఈ శరీరము రాలిన, యీ బంధనము వదలిన, ఈ బాధ తప్పునేమో? మరణమైన రాకూడదా? కాని చావనిన ఆమెకు మహాభీతి యుదయించెను. ఆ తెర తరువాత ఏముండునో కదా?

నిముషము నిముషమును తన రంగుల మార్చుచు, వజ్రమువలె పడమటయొక నక్షత్రము మెరయుచుండెను. పరువెత్తి రెండుచుక్కలు గీతలవలె రాలి మాయమయ్యెను. నల్లని మబ్బొకటి ఆ నక్షత్రమును కబళింప ప్రయత్నించు చుండెను. సన్నని చంద్రుడు ఒక పెద్దమేడ శిఖరము క్రిందికి జారుచున్నట్లుండెను. దగ్గరనున్న మేడపై ఒక పురుషుడును స్త్రీయు నిలుచునియుండిరి. గదిలోనున్న దీపపుకాంతి వారిపై బడుచుండెను. యీమెను వారు చూడలేదు. అత్తరుల వాసన ప్రసరించుచుండెను. శశిరేఖ మెడలో వేసికొనిన మల్లెమొగ్గలు విచ్చి వాసన వేయుచుండెను. ఆ మేడమీద స్త్రీ చేతులు చాచి ఆ పురుషునివైపు తిరిగి ఏవో జాలిగా, నవ్వుచూ, పాట పాడుచుండెను. ఆ కంఠము శశిరేఖ హృదయమును దూసుకొని లోన ప్రవేశించెను. మహాకలవరమొకటి యీమెను కదలించెను. చల్లనిగాలి కుంపట్లలోని చిన్నిమొక్కల కదల్చుచు వీచెను. గాలితోపాటు ఆ స్త్రీ కంఠస్వరము కూడ యీగుచుండెను. గాలికామె పైటచెరగు కదిలెను. ఆమె సవరించుకొని, పాడుచునే ఆ పురుషునివంక చిరునవ్వుతో చూచెను. ఆమె నేత్రములపై దీపము తళుక్కుమనెను. ఆహా యెంత ప్రేమ ఆ చూపులలో!

శశిరేఖకు మనసు తలపులతో ఆవేశములతో పరుగెత్తు చుండెను. ప్రేమాగ్నియందు జీవనమును దగ్ధము చేయుటయే పరమావధి. ప్రేమశక్తినెవరు తిరస్కరింపగలరు? మదనాస్త్ర ముల తాళు కవచమింతవరకు కనిపెట్టినవారు లేరు. రామారావు మాత్రము నీతినీతియని పెద్దపలుకులేకాని, తన ప్రేమను వదలగలడా? తన శక్తిచే అతనిని

లోబరుచుకొనలేదా? ఇతడా తనను నిగ్రహింపగలిగినది? ఎన్ని దినములనుండి తనను దూరమున నుంచుచున్నాడు? తన ప్రేమతో నెట్లాడుచున్నాడు? ఏ అభ్యంతరమును చూపక అతని పాదములపై ప్రణమిల్లినందులకు కదా అతనికింత అభిమానము? తన ప్రేమకన్న నీతి నియామకములా అతనికి కావలసినది? ప్రేమ కొరకు నీతినియామకములా, నీతినియామకముల కొరకా ప్రేమ? ఒక్కసారి అవినీతిని దగ్ధముచేసిన, అతనిని తన పాదములవద్ద వ్రాలునట్లు చేసిన ఏమగునో? తన సౌందర్యమంత మాత్రము చేయజాలదా? సౌందర్య వికాసమామెయందు విజృంభించెను. ఆనాటినుండి పురుషుని తన దాసునిగచేసుకొనిన స్త్రీ అహంభావమామె రక్తమున పొంగెను.

స్నానమును, భోజనమును గావించెను. ఆ దేహమును రాణింపచేయునటుల సన్నని పట్టుచీర ధరించి ఆ దీర్ఘ శిరోజములనిండ, వంటినిండ మల్లెదండలనే నింపివైచెను. ఆహా, ఆ అందము? కండ్ల నుండి ప్రేమ కారుచున్నట్లుండెను. చిన్ని నవ్వుతో ఆమె ఎర్రని ముద్దు పెదవులు మాధుర్యమును పల్కుచుండెను. ఏమియు ఎరుగని అమాయకత్వము, చిన్న పిల్లల కుండునట్టి విశ్వాసము, ఆమె ముఖమున చరించు చుండెను. ఒక ముడుతయులేని, ఆ చెంపలును, వంకర తిరిగిన ఆ గడ్డమును, మెడయు, అతి సుందరముగ కన్పించుచుండెను. చీరెలో నుండి మెరయు ఆ దేహము రంగు, యౌవనమున యూగు నడకలతో ఆమె క్రిందికి దిగెను. గదిలో ననేకులు బిగ్గరగా నవ్వుచు మాట్లాడుచుండిరి. ఆమెను చూచుటతోడనే నవ్వులును మాటలు నాగెను. స్తంభింపబడిన వారివలె అందరి చూపులు నామెవైపునకు తిరిగెను. వారి హృదయముల నామెవెనక దుముకున లాగుచు, ఒక చిరునవ్వు నవ్వి వీధిలోనికి పోయెను. రోడ్డుమీద దీపముల కాంతికి దూరముగ నడుచుచుండెను. ఆమెను చూచినవా రామెవెనుకనే చూచుచు నిలువబడిరి. అట్టి అందమయిన స్త్రీలచట ననేకులుండిరిగాని, ఆమె హృదయమున జ్వలించుచు, తమ తీక్షణత్వము నామె ముఖమున ప్రకాశింపచేయు ఆమె యుద్రేకము లామెముఖమునకు జ్వలించుచు యుందము నిచ్చెను. ఆ నూతన సౌందర్యమును గాంచుటతోనే ప్రజలు విస్మితులగుచుండిరి. తానెరుంగని కొత్తయావేశము లామె యందు జనించి మనసును కలవరపరచుచుండెను. ఏవో ఎప్పటివో ఎరుగని సౌఖ్యము నందిన నిముషములు తిరిగి జనించి నశించుచుండెను. ఏదియో తెలియరానిది కావల యునని ఆత్మ ఆవేశమునందు చుండెను. అందరాని దానికొరకు జీవితము చేతులు చాచుచున్నట్లుండెను. ఏమి కావలయును? ఏమి కావలయును? తెలియదు. అనుభవము, అనుభవము స్వర్గతుల్యమగు ప్రేమానుభవము. లేకున్న నరముల కాల్చు నరకము. ఇంక నిద్రించు జడత్వము జీవితమున కక్కరలేదు.

రామారావు గది వద్దకు మెల్లిక్కి పోయి తలుపు తట్టెను. రామారావు దీపము పెద్దదిచేసి తలుపు తీసెను. గదియంత యును తెల్లని వెల్తురు. బల్లపై గాజుగిన్నెలో పెద్ద తెల్లగులాబి పూలుండెను. ఒకమూల తెల్లని చిన్నమంచము, పరుపు కుర్చీలు, ఒక సోఫా. రామారావు రెప్పవాల్చక శశిరేఖ వంక చూచెను.

రామ: శశీ! ఎన్నడును నిన్నింత అందముగా చూడలేదు. ఎట్లా వున్నావు యింత అందంగా?

శశి: నిజంగా?

రామ: నిజం, దూరమున కనపడని మబ్బులోనుండి వచ్చు మెరుపులతో తళతళలాడు ఆకాశమువలె వుంది నీ ముఖము. ఇట్లా కూర్చో?

అని చెయ్యి పట్టుకొని ఆమెను సోఫామీద కూర్చుండబెట్టి తానును కూర్చుండెను.

రామ: నీవు రావనుకున్నాను. అందుకనే దీపం తగ్గించి నిద్రపోబోతున్నాను నీవు వచ్చేటప్పటికి.

శశి: నేను రాలేకపోతే అట్లాగే నిద్రపొయ్యేవాడవే కదూ? ఇంక మళ్ళీ నన్నెప్పుడు చూసేవాడవు?

రామ: మఱి యింకేం చెయ్యను?

శశి: నేనే నువ్వయితే శశిరేఖను వెతుక్కుంటూ వచ్చేవాణ్ణి.

రామ: వెతుక్కుంటూ వస్తే లాభమేమన్నా వుంటేనా?

శశి: నిజం చెప్పు నా మీద ప్రేమ వున్నదా?

రామ: ఇన్ని దినాలూ నీ కోసమే కాచుకొనివున్నా! ఇంకా సందేహమేనా?

శశి: నాకు తెలుసులే? నా మీద కాదు నీ ప్రేమ. నీ మనస్సులో వుండే పవిత్రురాలయిన శశిరేఖమీద. చిన్నప్పుడు నీకు వాగ్దత్తం యిచ్చి, నిన్ను పెళ్ళిచేసుకొని, నిన్నే దైవంగా కొల్చే శశిరేఖ మీదకాదూ, నిజం చెప్పు ఆ రూపం నాది. గనుక నా మీదనేగావును ప్రేమ వుండవలసింది అనుకుంటావు. అది నీ కర్తవ్యమనుకుంటావు. కాని తీరా నా దగ్గరకు వచ్చి, నా స్వేచ్ఛా, నా మాటలూ, నా నడతా చూచి భయపడి, ఇది నా శశిరేఖ కాదే అని ఆశ్చర్యపడుతూ వుంటావు.

రామ: ఛీ! ఛీ! కాదు. కాని ఇంతకూ నీవేమి నిశ్చయం

చేసుకున్నావు?

శశి: అదేదో చెప్పేసిపొమ్మంటావు అంతేనా!

రామ: చెపుదూ!

శశి: ఇట్లారా! దగ్గిర కూచో, చెపుతాను. ఆ ఒక్క మాటతో అవుతుందా మన ప్రేమ అంతా? నిజం చెప్పు, పెళ్ళి చేసుకుంటేనేగాని, ఈశ్వరుడు మనం కలిసి ఉండడం వప్పుకోడూ?

ఆమె అతని తొడపై చెయ్యి వేసెను.

రామ: వివాహమంటే పరస్పరాభివృద్ధి కొఱకు, సంతానాభివృద్ధికోసం రెండు ఆత్మలు కలపడం.

శశి: ఎందుకో అందుకు. రెండు ఆత్మలు కలవడమేగా కావలసింది! సరే, ఇంక ఎవరో కలపడమెందుకు?

రామ: ఈశ్వరుడిముందు కలిసినట్లు.

శశి: మనమే కలుద్దాం, యీశ్వరుడి ముందు.

రామ: సంఘం వప్పుకుంటుందా అట్లా అయితే? సంఘానికి తెలియాలి.

శశి: తెలుపుదాం.

రామ: ముందు అనుజ్ఞ పొందాలి. అదే పెళ్ళి.

శశి: అయితే యీ పెళ్ళిళ్ళని సంఘం వప్పుకుంటుందా?

రామ: ఆ. బ్రాహ్మణ సంఘం వప్పుకుంటుంది.

శశి: సంఘమంటే ఎంతమంది వుండాలేం? మన యిద్దరం, ఇతరులతో మనకేం పని. అనుకుంటే ఒక సంఘమవుతాం. అప్పుడు మన పెళ్ళి మనం వప్పుకుంటే సరి.

రామ: అట్లా ఎట్లా అవుతుంది? సంఘం ఈశ్వర స్వరూపం.

శశి: మంచి స్వరూపమే. ముందు సంఘమెవ్వరు మన కనుజ్ఞ యివ్వడానికి? ఎప్పుడు దాని అధికారానికి లోబడతా మన్నాము మనం? సంఘం చెడిపోతుందనే మిషమీద తాము వదలడానికి ధైర్యంలేని సమస్త నీచమైన కార్యాలూ, సమర్థించుకునేవాళ్ళమల్లే మాటలాడుతున్నావే! బానిసలయిన భార్యలనూ, భార్యలను మృగాలకన్న నీచంగా చూసే భర్తలనూ, గౌరవిస్తుంది కదా సంఘం? మంత్రాలు చదివి శాశ్వతంగా కట్టివేశామని, ఆ బంధనంనించి తప్పించు కొన్న వాళ్ళని నీచపుపేర్లతో పిలుస్తుంది సంఘం. తనకు భయపడి తన వలెనే పిరికితనంలో లేని వాళ్ళని వెలివేస్తుంది సంఘం. అట్లాంటి సంఘాన్ని చూస్తే నీకంత గౌరవమేమిటి? మనప్రేమను అర్థము చేసికొనగలదా సంఘం? స్వేచ్ఛ యనిన యులికిపడు సంఘము ఆదేశించాలా మన వివాహాన్ని? అంతమాత్రము స్వతంత్రముగా ఆలోచింపలేవూ?

రామ: ఈ వాదన యింకెందుకు? శాశ్వతమైన సంబంధ ముంటేనే కాని వివాహము కాదు. ఇంక మాట్లాడి ప్రయోజనమేముంది?

శశి: అట్లాంటి సంబంధం నా స్వభావమే కాదు. నా నైజమే స్వేచ్ఛ. నా స్వేచ్ఛనిచ్చి వేసి నేనెందుకు బతకడం? ఎంత ప్రియమైన వానికి కూడా నేను దీనినియ్యలేను. దాన్నడక్కు నా దగ్గర నుంచి. నాకు సందేహంగా వుంది. నిజం చెప్పు ఎప్పుడో నీకు చిన్నప్పుడు ప్రమాణం యిచ్చాననేనా నా మీద ప్రేమ, లేకపోతే అంతకన్నా వుందా? నన్ను మొట్టమొదటిమాటు ఇప్పుడు చూశావనుకో, నా మీద యీ ప్రేమవచ్చి నన్ను పెళ్ళి చేసుకోమని అడిగేవాడవేనా? నిజం చెప్పు.

రామ: ఈ ప్రేమ వచ్చేదేకాని, ఎట్లాగో వకలాగు అణుచు కొనేవాణ్ని. కాని పెళ్ళి మాత్రం చేసుకోమని అడిగేవాణ్ని కాదు.

శశి: మరి ఇప్పుడెందుకు అడుగుతున్నావు? చిన్నప్పటి వాగ్దత్తాలవల్ల నేను నీ దాన్ని, నీవు నా వాడవు అయినామని నిజంగా నామీద ప్రేమ లేకపోయినా ఆ వాగ్దత్తాన్ని పట్టి నన్ను పెళ్ళి చేసుకోవాలను కునేవాడవే? నేనేం చేసినా నీ దాన్నే అనుకుంటావు?

రామ: అవును. నువ్వు నాదానివే. నీవెట్లా అనుకున్నా నేనెప్పుడూ నీవాణ్నే అనుకుంటాను. వివాహం చేత నిన్ను నాదాన్ని చేసుకు కాపాడతాను.

శశి: అమ్మో! చిన్నప్పుడు తెలిసీ తెలవక నీదాన్నవుతానని చేసిన ప్రమాణం ఆజన్మాంతం నన్నిట్లా పట్టుకుందే. యిప్పుడు మళ్ళీ వివాహం వాగ్దత్తం, నీ దాన్నయినానని వాగ్దత్తం చేస్తే యింక యీ జన్మమే కాదు కదా జన్మ జన్మాలూ వదులుతావా?

అని నవ్వుట మొదలుపెట్టును.

రామ: నన్ను చూస్తే అంత అయిష్టమంటే నిన్నిట్లా బాధించేవాణ్ణి కాదే?

శశి: రామా! నన్నర్థం చేసుకోవడంలేదు. నువ్వు నేను కూడా యేదో వాగ్దత్తాన్ని పట్టుకువేళ్ళాడుతున్నానను కుంటున్నావు. ఈ నిముషంలో నిన్ను చూస్తే ఏమన్నా యిచ్చేటంత ప్రేమ లేకపోతే, దబ్బైవేల వాగ్దత్తాలు లక్ష్యంచేసే దాన్ననుకున్నావా? అన్ని ప్రమాణాలకన్న అధికమైన ప్రేమ నన్నిక్కడి కీడ్చకపోతే యీ అర్ధరాత్రి

నీతో వుంటాననుకున్నావా యిక్కడ? ఎన్నాళ్ళయినా నా సంగతి నీ కర్థముకాదు? ఇంక నీవన్నట్టు ప్రయోజన మేముంది? నేను వెడతాను.

అని అతని భుజముపై చేయివేసి ఆమె తలుపు వద్దకు వెళ్ళెను.

రామ: వొద్దు, వొద్దు, వెళ్ళవద్దు. నీ మీద నిజంగా ప్రేమ వుంది. నీకు తెలీదూ వుందని?

రామారావు లేచి ఆమెవద్దకు వెళ్ళెను. ఇద్దరును కిటికీవద్ద నిలువబడిరి.

శశి: ఏమో! చెప్పగా విన్నాను వుందని. ఎన్నోసారి యిది చెప్పడం? నీకు చెప్పడానికీ విసుగులేదు. నాకు వినడానికీ విసుగు లేదు.

గాలికి కదిలి శశిరేఖ చీరచెరగు అతని చేతికి తగిలెను. ఆమె మెడలోని పువ్వుల వాసన అతనికి కొట్టెను. రామారావు ఆమె భుజముపై చెయ్యి వేసెను.

శశి: వొద్దు, వొద్దు చాలా తప్పు పనిచేస్తున్నావు వదులు.

రామ: నా హృదయం రాయనుకుంటున్నావా!

శశి: కాకపోవడం చాలా సందేహమే.

రామ: అట్లా అంటావా? న్యాయమేనా?

అతని చెయ్యి ఆ మెడపైపడు వెంట్రుకలతో ఆడుకొనుచుండెను.

శశి: అనక? నీకు ప్రేమకూడా తెలుసునా? ప్రేమ వున్న వాళ్ళిట్లా నిరంతరం సందేహిస్తో వుండరు.

ఆమె అతనికి దూరముగా జరిగెను.

రామ: ఎందుకు నాతో అట్లా పోట్లాడతావు?

తిరిగి ఆమె మెడచుట్టును చెయ్యివేసి దగ్గరకు లాగుకొనెను. ఆమె చెవినంతను చేతితో కదలించుచుండెను. శశిరేఖ అతని చెయ్యిని తీసివేసెను.

రామ: నీకు నా మీద ఇంకా సందేహమేనా? నువ్వు ఎంత మోసంచేసినా, ఎంత క్రూరంగా నన్ను నమ్మించి వదిలినా, నీ మీద ప్రేమ పోయిందీ నాకు?

శశి: ఇంకా నువ్వది మరచిపోలేదా? నన్ననడం సులభమేకాని, నన్ను నీతో నీ యింట్లో వుణ్డీమని ఏడుస్తో ఎంత బతిమాలుకున్నా నీ పవిత్రత నువ్వు చూసుకున్నావు కాని వప్పుకున్నావా? నా గతి యేమవుతుందో ఆలోచించావూ? ఇతరుల విషయమై యేమాత్రమూ ఆలోచించని స్వార్థపరత్వముకాక యింకేమిటి యీ పవిత్రత? ఇంతేనా నీ ప్రేమ?

రామ: సరేకాని, నీతి పోయిన తరవాత వివాహమెందుకు? జీవనమెందుకు? నా ఆత్మ రహస్యాన్ని పోగొట్టుకుంటే నన్ను నువ్వే ప్రేమించవు ఆఖరికి.

శశి: అట్లా నా స్వేచ్ఛను పోగొట్టుకొన్న తరవాత నువ్వు మాత్రము నన్ను ప్రేమిస్తావా?

రామ: నా ఆలింగమున స్వేచ్ఛలేదా?

శశి: ఆలింగనము ఇంక వదలనిదయితే, మహాసంకటమవుతుంది. ఇప్పటికీ నిన్ను నీ స్వార్థము వదల్లేదు. నన్ను నీకు శాశ్వతంగా కట్టివేసుకుని సుఖపడదామనుకుంటున్నావు. నేనెంత నలిగితే నీకేం? అట్లాగా ప్రేమను పొందడం? స్వేచ్ఛలోగాని ప్రేమ బతకదా? ఇట్లాంటి స్వార్థానికి నేను లోబడతానా? నీకు తెలీడంలేదు. నా స్వేచ్ఛపోతే నేను నీకు మహాభారమౌతాను. నువ్వే విచారిస్తావు ఆఖరికి. మనం సౌఖ్యమేమాత్రం పడడం? నువ్వెట్లాగో ఒకలాగు ఓర్చుకుంటావు, గాని నేను ఓర్చుకోలేను. నేను కష్టం కలిగించే పని యేదో వొకటిచేస్తే నీ ప్రాణమే పోయినట్లుంటుంది. కనకనే మొదట నుంచీ అట్లాంటి బాధ్యత పెట్టుకోవద్దంటున్నాను.

రామ: అట్లా అంటావుగాని నీచంగా జీవనంలో ఏమీ ఉద్దేశ్యాలు లేకుండా ఎట్లాగో ఒకలాగు కలిసివుండే వాళ్ళకీ మనకీ భేదమేమిటి? అంతకంటే అసహ్యం వుంటుందా?

శశి: మన అభిప్రాయాలు ఉన్నతములైనప్పుడు మన సంబంధం కూడా ఉన్నతమే అవుతుంది. తప్పు, తప్పుకాకపోవడం, మన వుద్దేశ్యాల్ని పట్టివుంటుంది గాని, మనం చేసే పనుల్నిబట్టి వుంటుందా? ఇంకొకరిమీద ప్రేమ పెట్టుకొని తమ భర్తలనేవాళ్ళతో పడివుండటం లేదూ? అది పాపం కదూ? అదే వప్పుకునేప్పుడు, మన ప్రేమ తప్పా?

రామ: ఏమో నాకది యిష్టంలేదు.

శశి: ఇట్లా చూడు. నన్ను వదలగలవూ? ఎంత కఠినమబ్బా! పోనీ వివాహం చేసుకుందామా నీ యిష్టప్రకారమనిపిస్తుంది. ఎట్లా అయినా ఆడదాన్ని. కాని నాకు తెలుసు మన ప్రేమ చచ్చిపోతుంది. అడివిలోని చిలకని తీసుకొని పంజరంలో పెట్టి ఆ పాట పాడమంటే పాడుతుందా? తరవాత నువ్వే పశ్చాత్తాపపడతావు. నీ మొహంలో దుఃఖం చూసి బతకలేను. రామా, నన్ను వదులుతావా? నాకేముంది నువ్వుగాక? నీకేదో భక్తివుంది బతకడానికి?

నాకేముంది? ఏదో అభిప్రాయం కోసం, ప్రేమ, సౌందర్యమూ, సంతోషమూ, వదులుకుంటావూ? ఇంతేనా? యిట్లా చూడు, దగ్గిరికి రా.

అని అతనిని దగ్గరకు తీసుకొని ముఖమును ఎత్తి ముద్దు పెట్టుకొనెను. అతని భుజముపై తలపెట్టుకొనెను. ఆమె కండ్ల వెంబడి నీరు బొట్లు పడెను.

రామ: ఏమిటది శశి, ఎందుకు?

అని ఆమె పెదవులపై ముద్దుపెట్టుకొనెను. ఆమె కన్నుల నీరు తుడుచుచు ముఖమువంక చూచుచుండెను.

శశి: నా గుండెల్లో ఏదో నొప్పిగా వుంది. యీ సౌఖ్యాన్ని నా హృదయం భరించలేనట్లుగా వుంది. కళ్ళు తిరుగుతున్నాయి. సోఫామీద కూచుందాము.

శశిరేఖ రామారావు మెడచుట్టునూ చెయ్యివేసి అతని రొమ్ముపై తలపెట్టుకొని కండ్లు మూసికొనెను. రామారావు ఆమె నడుమును కౌగలించుకొని తల ముద్దుపెట్టుకొనెను. శశిరేఖ హృదయమున యూపిరి కష్టముగా వచ్చుచూ రామారావు వక్షమున భారముగా నుండెను. ఆహా అట్టి భారమెంత మధురము! ఆ స్పర్శనానందములో రామారావు మనసు మూర్ఛిల్లెను. అతని నరములతని నియమములను ఊడ్చు కొనుచు పరువెత్తెను. అతని హస్తములామెను దగ్గరగ బిగించి కౌగిలించుకొనెను. ఆహా యేమి అందము! ఆ ముఖము రంగే చాలును. ఆ కంఠము వంపే చాలును. ఆ పెదవుల తీరే చాలును. శశిరేఖ కదిలెను.

రామ: కదలకు అట్లాగే పడుకో.

శశి: ఊపిరాట్టంలేదు.

గడియారము రెండుగంటలు కొట్టినది.

ఆమె మృదుచర్మము కంఠము క్రింద అతని చేతికి తగిలెను. వెంటనే వంగి అక్కడ ముద్దుపెట్టుకొనెను.

శశి: తగ్గింది. ఇంకా తగ్గకుండా వుంటుందా?

రామారావు తలను రెండు చేతులతో తీసుకొని ఆమె వక్షమున నదుముకొనెను. రామారావు లేవలేదు. మూడు గంటలు కొట్టినది. రామారావు తటాలున లేచెను.

రామ: ఛీ, ఛీ, ఏమి చేశాను, ఎందుకొచ్చానిక్కడికి? నా నీతి నియమాలు మంటలో కలిశాయి. ఛా, ఛా, బతకడ మెందుకు? నేను వెడుతున్నాను, ఇంక ఎన్నడూ రాను. ఆఖరుసారి, వొప్పుకోవు కదూ?

శశిరేఖ మాట్లాడలేదు. మంచముపై పరుండి అతనివైపు తేరిపార చూచుచుండెను. మెల్లగా తల యూగించెను.

రామ: నేను వెడుతున్నాను.

శశిరేఖ తటాలున లేచి రామారావును కౌగిలించుకొనెను.

శశి: నన్నిట్లా వదిలివెడతావా? ఇప్పుడు ఇట్లా నా దగ్గర వుండకుండా వెడితే ఏదో నీచంగా వుంటుంది నాకు. నేనుండలేను. నువ్వట్లా వెడితే బతకలేను. నన్ను వదలకు. నీకు తెలీదంలేదూ? వెళ్ళవద్దు రామా, రా, రా.........

ఆమె వక్షము దుఃఖముతో ఆవేశముతో యూగుచుండెను. అతని బుజములను, రొమ్మును ఆమె ముద్దుపెట్టుకొనెను. ముఖ మంతయు కన్నీళ్ళతో తడిగానుండెను. పళ్ళు గడ గడగడ వణకుచుండెను. రామారావు కంఠమున పట్టు వదులగుచుండెను.

రామ: తప్పు, నేనుండను. వొదులు.

అని ఆమెను విదిల్చెను.

శశి: రామా, రామా! గుండెల్లో నొప్పి చాలా యెక్కువగా వుంది నాకళ్ళు తిరుగుతున్నాయి. ఒంటరిగా వదలకు. భయం వేస్తోంది, వెళ్ళకు నీ గుండెల్లో దయ అనేది లేదూ? నేను బతకను ఇంక.

రామారావు ఆమెను మెల్లగా తోసెను. ఆమె పక్కమీద నిశ్చేష్టితయై పడెను.

....

....

మరునాడు సాయంత్రము రామారావు స్టేషనువద్ద నిలుబడియుండెను. అతని ప్రక్క స్టేషనుమాష్టరు యుండెను.

రామ: ఈ మధ్య ఇంక రైలు లేదా?

"లేదు. తొమ్మిదింటికే రాత్రి."

రామ: ఏడింటికో రైలుండాలే.

"కాలము మార్చబడినది".

రామ: నేను వెంటనే కలకత్తా వెళ్ళాలి. వెళ్ళి తీరాలి. ఒక్క నిమిషం ఆలస్యానికి వీలులేదు.

'వీలులేదే'

రామ: గూడ్సు రైలన్నా లేదూ? ఎట్లాగో ఒక్కలాగు వెళ్ళాలి?

"వ్యవహారమా? ఎందుకు?"

రామ: ఏదో ఒకటి. వెళ్ళాలి, చావో, బ్రతుకో కింద వుంది. వీల్లేదూ?

"ఎంత తొందరపడ్డా లాభం లేదు, తొమ్మిదింటివరకు రైలు లేదు."

ఆ కాలము ఏ నరకమున గడపెనో అతనికే తెలియదు. చివరికి మెల్లగా పాకుచూ రైలు వచ్చెను. రామారావునకది కదులుచున్నట్లే కనపడలేదు.

శశిరేఖను వదలిన తరువాత నిప్పులలో పొరలు చున్నట్లుండు పశ్చాత్తాపమతని నావరించెను. తన క్రూరత్వము, నీచత్వము, స్వార్థము, అతనికన్నులకు కట్టినట్లు కానవచ్చు చుండెను. నిన్నటిరాత్రి శశిరేఖను వదలిన పని అతి నీచమని సిగ్గుతో అతనికే పరమ అసహ్యముగ తోచెను. తన నీతిని పవిత్రతను కాపాడుకొనుటకు, తన బలహీనతకు బలిగ నామెను నరక బాధలో త్రోసివచ్చెనుకదా? అతని అహం భావమంతయు కరిగిపోయెను. అధిక క్షుద్రునివలె కన్పించెను. ఇంత కాలమును తానెంత గాఢాంధకారమందుండెను? అతనిని చూచిన అతనికే గర్వము! ఇతరులవలెగాక, తనకెంత ఇంద్రియ నిగ్రహము, ఎంత పవిత్ర చారిత్రము, ఎంత యుదారము, ఎంత న్యాయము! అనుకొని గర్వపడుచుండెను. తానిప్పుదెక్క డుండెను? పాపము చేయకపోయిన సరియా! తనను తానే నమ్మలేని ఆ బలహీనత యేమిటి? ఆ పిరికితనమేమిటి? ఆ స్వార్థమేమిటి? ధైర్యముతో యుదారముతో, చివరకు పాపమును చూచిన భయపడని, తనస్వార్థమును త్యజించెడు, శశిరేఖ యుత్తమురాలా? తానా? పవిత్రత కొరకు, ఇంకొకరిని నరకమున ముంచి తన బలహీనతను కాపాడుకొనెడు తానా? ఛీ, ఛీ, తన నీతి తననెంత అధముని చేసెను? మనసు తీవ్రమైన కోర్కెల పుట్టయైనను పాపము చేయుటకు ధైర్యములేక, చేతులు కట్టుకొనెను. ఎందరు మహాత్ములు పుణ్యమూర్తులుగ పరిగణింప బడుట లేదీలోకమున? తానును అంతే?

ఆమెపై ప్రేమ మహా బాధవలె నాతని నాలింగనము చేసికొనెను. త్వరితముగ నామెవద్దకు పోయెను. ఇక ముందామెకు దాసానుదాసుడైనను తాను చేసిన యపకృతి తీరదు. ఆమె పాదములపైబడి క్షమింపమని వేడుకొన వలయును. ఇంకను కలకత్తా రాలేదు. చేతులు నులుము కొనెను. ఇటునటు తిరిగెను. నిప్పుల కొరకుచున్నట్లుండెను. ఒక్కసారి ఆమెను చూచిన చాలును.

చిట్టచివరకు కలకత్తా చేరెను. వెంటనే బండిమీద యింటికి త్వరితముగ వచ్చెను. త్రోవలో ఆశ్రమమువద్ద యింకను దీపములు వెల్గుచుండుట చూచెను. శశిరేఖ ఇంకను మేల్కొని యున్నదేమో అడగవలెనని బండిదిగెను. గుండెలు కొట్టుకొనుచుండెను. కాళ్ళు వణకెను. ఎందుకో ఆ భయము. అతనికే తెలియదు. నిద్రపోవుచుండిన ఉదయముదాక ఆగవలసిందే కదా? రామారావు వచ్చు చప్పుడు విని అచటనే ఇంక యిరువురితో కూర్చునియున్న నవజీవనదాసుగారు తల త్రిప్పి అతనిని చూచిరి. వెంటనే ఆయన ముఖమున సంతోషము కనబడెను.

నవ: ఏమండీ, శశిరేఖ ఎక్కడుంది?

రామ: ఇక్కడ లేదూ?

నవ: లేందే! నిన్న రాత్రినుంచీ కనబడ్డంలేదు. ఏమయిందీ చెప్పండి. మీకు తెలీదూ?

రామ: తెలీదు. నిన్న రాత్రి చూశాను. అంతే.

నవ: మీకు తెలీకపోతే ఎవరికి తెలుస్తుంది? మీకు తెలుసు. చెప్పండి ఆమె నాకు కన్నబిడ్డకంటె ఎక్కువ. ఇప్పుడు తెలుస్తోంది. చెప్పరూ?

రామారావు శరీరము వణకుచుండెను. మూర్ఛ వచ్చుచున్నట్లుండెను.

నవ: నాకామె మీద కోపంలేదు. ఏం చేసినా ఆమెనంటదు. ఎట్లావున్నా సరే, ఏం చేసినా సరే, ఎక్కడున్నాసరే, చెప్పండి నేనేమీ అనుకొనను.

రామారావు ముఖము సిగ్గుతోడను కోపముతోడను ఎఱ్ఱబారెను. కాని ఏమియు ననలేదు. రక్తము రివ్వున తలకెక్కుచుండెను.

రామ: అన్ని చోట్ల వెతికారా?

నవ: కనపడకపోతే మీతోవుండి వుండాలనుకున్నాము. ఇప్పుడు మీరు తెలీదంటున్నారు. నా బిడ్డ యేమయినది? ఎట్లావున్నదో ఏమైందో? నా బిడ్డని నాకు వప్పగించండి.

రామ: మీరు పళ్ళు తెలీకండా మాట్లాడుతున్నారు. నాతో మాట్లాడకండి.

అని బయటకు వచ్చెను. శశిరేఖ ఏమయినది? గుండెలలో పెద్దరాయిపడెను. మృతిచెందలేదు కదా? ప్రాణ హత్య చేసికొని యుండవలెను. లేకపోయిన యేమయి నది? ఎక్కడకు పోగలదు? తనంత నిర్భాగ్యుడెవ్వడు? ఆహా తన పవిత్రత, తన నీతి, తన నిర్మలత్వము చివరకెంత చేసినవి? అయ్యో! శశిరేఖ శీతాకోకచిలుకవలె నలిగిపోయెను కాబోలు, యీ పెద్దబండల క్రింద! ఇంకెక్కడి శశిరేఖ? ఇంకా బ్రతికియున్నాడే తాను? ఎంత నీచుడు తాను? తనను

వదలలేక, తన క్రూరత్వమును భరింపలేక, శశిరేఖ మరణించినది. ఎంత ఏడ్చినదో, ఎంత నిరాశ చెందినదో? స్వార్థము స్వార్థము. పాపమునకు జడియు స్వార్థము. అంతకన్న పాపమీ లోకమున లేదు. పవిత్రత అను పుణ్య నామముతో తనస్వార్థమును కప్పి దానితో కన్నులుగానక ఎట్టి నరకకూపమున దూకెను తాను? ఎన్ని సుకృతములిట్లు మహా పాపములను కప్పుచున్నవి? ఎన్ని శాస్త్రములాధారపడుచున్నవి. ఘోర పాతకములను, మహా నీచకృత్రిమములను, మానవుని దుష్ట ఆవేశములను, అతి నీచమైన టానిసత్వమును కప్పిపుచ్చుటకు?

శశిరేఖా పాపాత్మురాలు? ప్రేమాగ్నియందు తన జీవితమును నిస్సందేహముగ హోమముచేసిన శశిరేఖా? సత్యమునందలి గౌరవముచే, ప్రేమయందలి ప్రేమచే దహింపబడిన శశిరేఖా అపవిత్రురాలు? తానా పవిత్రురాలి మహా ప్రేమ సముద్రమున మునింగి అమరత్వమును పొందు భాగ్యము తనకు లేదు. తన ప్రేమచే తానే యుక్కిరిబిక్కిరియై మరణించినది కాబోలు? ప్రేమ ఖానునందుకొనుట కెరిగి వేడికి రెక్కలు కాలి కూలినది కాబోలు శశిరేఖ! ఆ కాంతివైపు కన్నెత్తుటకు కూడ అర్హుడా తాను? చేయి పట్టుకొని బ్రతి మాలినను ప్రేమ మహాదేవతకు తన స్వార్థమునర్పింప సాహసింపని పిరికిపంద తాను. ఇంకను బ్రతికియున్నాడు కదా!

తన గది వద్దకు వచ్చెను. మెట్లవద్ద ఆగెను. లోపలికి వెళ్ళి ఏమి లాభము? ఎక్కడని వెదుకుట? రాత్రి పన్నెండు గంటలయినది. అంతయు నిశ్శబ్దము. మరణించిన గృహములవలె నుండె నా వీధులు. పెనుభూతములవలె గ్రుడ్డివారివలె నుండెనా పొడుగైన మేడలు. పూవులమ్ము దుకాణ మొకటి మాత్రము తెరిచియుండెను. నవ్వుచు పీలికలు కట్టుకొన్న యొక బాలిక పరువెత్తెను. చెయ్యి విదల్చు కోపమున నొక పురుషుడు వెనక పరుగెత్తును. ప్రక్క యింటిముందు ఎవరో దగ్గుచుండిరి.

ఏమియును తోచదు. గదిలో నేమైనా తనకు చీటి పెట్టినదేమోనని యాశ యుదయించి అతడు పైకి పోయెను. చీకటి. గదియంతయు మల్లెపువ్వుల వాసన. దీపమును వెలిగించెను. చీటిలేదు. ఏమియునులేదు. దుస్తులు తీసివేసెను. గదియు సోఫాయును చూచునప్పటికి ఎక్కడలేని దుఃఖమును బయట నాపుకున్న ఆవేశమంతయు వచ్చెను. ఆ సోఫాపై నిన్న రాత్రి శశిరేఖ కూర్చున్న స్థలమున తలనానించి ముద్దు పెట్టుకొనెను. పోయెనా! శశిరేఖ ఇంక కానరాకుండపోయెనా. కలయందు కానవచ్చు ప్రేమరూపమువలె ఒక్క క్షణము తననులాలించి మాయమయ్యెనా! ఏదీ రాత్రి తన తలను అదిమి కొనిన చేతులేవీ, ఒక్కసారి కౌగలించుకొనకూడదూ? ఆ కండ్లు ప్రేమతో తిరిగి ఒక్కసారి చూడకూడదూ తనను? రామా, నా మీద ప్రేమ లేదూ? ఆ మృదుకంఠమున మాట విన కూడదూ!

ఆ చిరునవ్వు, ఆ ఎర్రని చిన్నపెదవులు ఏవీ! ఏవీ! ఇప్పుడు తాను సిద్ధముగనున్నాడే? "ఏమైననూ, ఎన్నటికినీ నిన్ను వదలను శశి"యని కౌగలించుకొనుటకు సంసిద్ధుడయి యున్నాడే! శశిరేఖ కనబడకూడదూ? తన గదిలో దీపమును జూచి తలపులోనుండి తన వద్దకు రారాదూ? ఆ చేతి కొనగోరును తాకుటకు తనకిచ్చిన చాలదా? నీతి అను మాటను తొక్కి చింపి అవతల పారవేయుట చేతనయిన అదే యింత ముప్పును కొనివచ్చినది. గుండెలలో మహాభారము, మనసులో పెద్దదుఃఖమును, ఆశ, భయము, నిరాశ, పశ్చాత్తాపము ప్రేమ ఇన్ని అతనిని చలింపచేయు చుండెను. ఒక్కసారి ఆమె కనపడిన చాలును. ఏమి చేయుటకును తోచలేదు. నరములు పీకు చుండెను. కాళ్ళు లాగుచుండెను. తనకు తెలియకనే మంచము వద్దకు పోయెను. ఏమిటిది? రక్తము చిమ్మిరి గొట్టములతోవలె వడలంతయు పరుగెత్తెను. తెల్లని ఆ దుప్పటిపై అడ్డముగ శశిరేఖ పరుండి నిద్రించుచుండెను. ఆ గడ్డము క్రింద చెయ్యిపెట్టుకొని యుండెను. దీర్ఘములగు కండ్ల వెంట్రుకలు చెంపలను తుడుచుచున్నట్లుండెను. కన్నీళ్ళ తడిదారలు కంటి రెప్పలనుండి పెదవులవరకు నల్లేయుండెను. వదలిన మల్లిదండలట్లే వ్రేలాడుచుండెను. ఆ ముద్దు కంఠమున ఆ సుందర వక్షముపై పడుచు తన కొఱకే కాబోలు ఇక్కడ వేచియున్నవి. ఆహా! ఏమి అందము! ముఖము నవ్వుచున్నట్లే యున్నది. తడిగా ఎర్రగా ముద్దుల కొఱకు వేచియున్నట్లే యున్నది. ఆ నోరు, దీర్ఘములైన ఆ కన్నులు, చీరలో నుండి మెరయు దేహము ప్రేమ శంఖములా యున్నట్లుండు మెత్తని ఆ హస్తములు వంగిన భుజములు వంపుగా లేచి వొంగువక్షము, యూపిరితో కదలు చున్నట్లే యున్నవి. ముఖమును పరుపును కప్పుచున్న ఆ నల్లని శిరోజములు ఆ కనుబొమ్మలు అతని ఆలింగనము కోరు చున్నవా? ఎందుకు వేచియున్నట్లు పడుకొనియున్నది? దేని కొరకు? ఏ ఆలింగనము కొరకు? తనకొరకే కాబోలు! యెంతటి ప్రేమ ఆమెకు తనపై!

"శశీ" అని ఆమె ప్రక్కనపడి ఒడలు తెలియక, బంగారువలె మెరయుచు, సముద్రతరంగమువలె వొంపు తిరిగిన ఆ నున్నని వక్షమును, కంఠమును ముద్దుపెట్టుకొనెను.

"వొచ్చాను శశీ చూడు" అని ఆమె కన్నులను, గాఢముగ ఆమె పెదవులను తన పెదవులలో వొత్తెను. శశిరేఖ మెల్లగా కన్నులను విప్పి అతని కళ్ళలోనికి చూచెను. చాల బలహీనముగ అతని కంఠమును తనమీదనించి తోసి, తన చెయ్యిని గుండెలపై పెట్టుకొనెను. బాధతోవలె కనుబొమలు ముడిపడెను. పెదవులు తెరచి మాట్లాడబోయెనుగాని మాట రాలేదు. "శశీ, వొచ్చాను, యింక నిన్ను వొదల"నని జుట్టును పైకి తీసి, రామారావు ఆమె చెవులలోననెను. ఆమె పెదవులు గులాబిరేకులవలె సన్నగా అతని పెదవులను తాకెను. "యెందుకు మాట్లాడవు? నువ్వు చూడు యిట్లా" అని రామారావు ఆమెను తనదగ్గరికి లాగుకొని అదుముకొనెను. ఆమె నిట్టూర్పు విడిచి కనులను ఆనందముతో మూసుకొన్నట్లుండెను. "ఒక్కసారి, లే" అని రామారావు మహా సౌఖ్యమున ఆమెపై తన తల నానించుకొనెను. కాని శశిరేఖ కదలలేదు.

ఉపసంహారము

ఆ రాత్రే నవజీవనదాసునకు కలవొచ్చెను.

స్వర్గమున యిద్దరు దేవదూతల మధ్య శశిరేఖ నడుచుచున్నది. దేవత్వమామె ముఖమున ప్రకాశించుచున్నది. నవజీవనదాసు వారి కెదురువచ్చెను.

నవ: యీమె నెక్కడకు తీసుకొనిపోవుచున్నారు?

దేవ: స్వర్గానికి?

నవ: శశీ. మమ్మల్నందరినీ విడిచి వెళ్ళిపోతున్నావా?

శశి: మీకెవ్వరికీ నేనక్కర్లేదుగా?

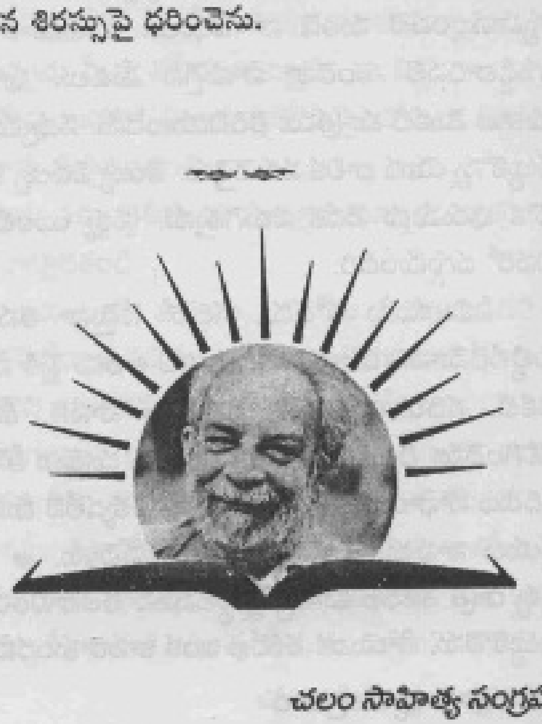
నవ: నాక్కావాలి. నువ్వు నాకు కావాలి! నాకప్పుడు తెలీలేదు. నువ్వే కావాలి నాకు. నిన్నెరగకుండా నీకు నా ప్రేమ నర్పించని నా జీవితము వ్యర్థము.

శశిరేఖ చిరునవ్వు నవ్వెను.

శశి: మీరు నాకు అక్కరలేదు.

దేవ: అవును, యీమె ఆ లోకంలో వుండతగినది కాదు, ఎక్కడ ప్రేమకు అంతం లేదో, అంతా ప్రేమమయమో, యెక్కడ ప్రేమకు నీతి దుర్నీతి అనునవి లేవో, అట్టి లోకానికి వొస్తోందీమె. తను మనోకల్పితములైన దివ్య ప్రేమమూర్తులతో లీలలకై యీమెకు పరకీయ బడి నది. ప్రేమించినవారికి పాపములేదు. ప్రేమమూర్తి, ప్రేమాగ్నిలో తప్తమైన పరిశుద్ధమైనదీమె ఆత్మ. ధన్యురాలు. ప్రేమించినది.

ఆమె నడిచిన త్రోవలో దుమ్మును వొంగిన నవజీవన దాసు తన శిరస్సుపై ధరించెను.

4

రచనాకాలం - 1921

చలంగారి నాటకాలలో మొదటిది. స్త్రీ పురుషుల మధ్య ఉండవలసిన మోహాన్ని సమర్థించటానికి చలంగారు తన వాదపటిమనంతా వినియోగించారు. సంప్రదాయ దాంపత్య నీతిని ధిక్కరించటం ఈ వాదానికి ప్రధాన లక్ష్యం.

సారంగధర కథ తెలుగునాట ప్రసిద్ధమయిన ఇతివృత్తమే. చారిత్రక అంశాలజోలికి పోకుండా రాజరాజు, అతని మొదటి భార్య రత్నాంగి, కుమారుడు సారంగధరుడు, చిత్రాంగి పాత్రలను ప్రధానంగా చేసుకొని రచన సాగింది. నాటకాంతంలో సారంగధరునితో కలిసి చిత్రాంగికూడ మరణిస్తుంది, సహగమన సూచకంగా.

పురుషునికి ప్రేరకశక్తి, లక్ష్యంగూడ స్త్రీ ప్రేమేనన్న చలంగారి సిద్ధాంతం ఈ నాటకంలో స్పష్టరూపాన్ని పొందింది. సారంగధర చరిత్రను "చిత్రాంగి" పేరున నామకరణం చేయటమే చలంగారిచ్చిన ప్రాధాన్యాన్ని తెలుపుతుంది.

ఈ నాటకానికి పెద్దలు శ్రీ గిడుగు రామమూర్తి పంతులుగారు ప్రశంసా పూర్వకంగా ఉపోద్ఘాతం వ్రాశారు.

ఈ నాటక రచనను పూర్తిచేసి, జోరువాన రాత్రిలో చింతా దీక్షితులుగారి యింటికి వెళ్లి పీకబిగిని వినిపిస్తేగాని చలంగారి ఉద్వేగం తృప్తి పడలేదు. పెద్ద మనసున్న దీక్షితులుగారు అంతే శ్రద్ధగా జోరువానతో పాటు విని ప్రోత్సహించారు.

ఆ నాటకంలో కొన్ని కొన్ని ఘట్టాలు.

ఒకటోరంగం

(చివర)

●●●

చి : నా ఇష్టం. ఇప్పుడు మాత్రం నేనే నిన్ను యేరుకున్నాను గాని, లేకపోతే, యీ యిద్దరు రాజులూ కలిసి నన్ను ఒప్పించగలిగేవారా? అయినా ఇంతకీ నామీద నీ కనుమానమే!

సా : అనుమానం కాదు. నీమీద నాకెంత ప్రేమ అంటే, నీ ప్రేమమీద నా జీవనం యెంత ఆధారపడ్డదంటే, 'నువ్వు లేకపోతే ఎట్లా నా బతుకు' అనిపించేటంత! అందుకనే యీ వెర్రిభయాలన్నీ.

చి : (సారంగధరుడి మెడచుట్టూ చెయ్యివేసి) నిన్ను వొదిలి నేనేమౌతాను? బతికుండగా యీ భూమీ ఆకాశం కూడా మన్ని వేరుచెయ్యలేవు. నిజమేనా! ఒప్పుకో.

సా : అవును. నిన్న రాత్రి నిద్రపట్టలా, అంత అలసివొచ్చినా మెల్లిగా నీ గది కిటికీదగ్గిరికి వొచ్చాను. సన్నగా వెన్నెల లోపల పడుతోంది. నీ జుట్టుమాత్రం మెరుస్తో కనపడ్డది. అందితే ముద్దుపెట్టుకునేవాణ్ణే!

చి : ఎందుకు నామీద నీకంత ప్రేమ! ఇంత అల్లరి దానిమీద! నువ్వొచ్చి నా కళ్ళనీ, పెదిమెల్నీ ముద్దు పెట్టుకున్నదాకా నేనింకొరికి ఇంత కావలసినదాన్ననీ, నాలో అందమున్నదనీ నాకు తెలీదు. ఇప్పుడుకూడా నీ కళ్ళకి మాత్రమే అంత అందంగా వుంటానేమో అనుకుంటా అప్పుడప్పుడు.

సా : పూర్తిగా, అందమే కాదు. కాని చిత్రా తెల్లారిలేచి, పువ్వుల కోసం నువ్వు మంచుతో ఒంగిన గడ్డిమీద నడిచి వెళ్ళింతరువాత, నిన్ను వెతుక్కుంటో వొచ్చి, ఆ అడుగులు చూసి, వాటిని కళ్ళకద్దుకోవాలనుకుంటాను. ఎందుకు అట్లా అనిపిస్తుందో తెలీదు.

చి : (సిగ్గుతో) నేనొకటి చెపుతా, సుబుద్ధితో చెప్పవుకదా. మళ్ళీ యెన్నడూ ఆ సంగతే యెత్తవుకద?

సా : అహ!

చి : రెండురోజులకిందట, సుబుద్ధి వెళ్ళింతరవాత, మనిద్దరం నిద్రరాక, ఒకర్నొకరు వదలలేక, ఆ నక్షత్రాలు లెక్క పెడుతో కూచోలా, చలిలోనే, అప్పుడు (సారంగధరుడి రొమ్ములో మొహం దాచి) నువ్వు పడుకున్న తరవాత. నిన్ను మళ్ళీ లేపెయ్యాలని నీ దగ్గరికి వొచ్చాను. కాని లోపల గడియ వేసివుంది. మళ్ళీ లేపడమెందు కనుకున్నా. అదిగాక, ఏదో భయం వేసింది.

సారంగధరుడు చిత్రాంగిని ముద్దుపెట్టుకున్నాడు. చిత్రాంగి దూరంగా వొదిలించుకుని వెళ్ళి,

చి : అయినా నీకు అనుమానమే. మీ నాన్నగారే మళ్ళీ నన్ను ఒదిలి నక్కను పెళ్ళిజేసుకోమంటే నోరు మూసుకుని వొప్పుకుంటావు.

సా : (చిత్రాంగి దగ్గిరకి వెళ్ళి చెవి పట్టుకుని) మళ్ళీ అను.

చి : ఎవరో వొస్తున్నారు.

సారంగధరుడు వొదిలేశాడు. చిత్రాంగి పరిగెత్తి వెళ్ళిపోయింది. లోపల్నించి, 'ఎవరూ లేరు, అబద్ధం' అని అరిచింది. సారంగధరుడు నవ్వుతున్నాడు. తెరపడింది.

●●●

మూడోరంగం

●●●

సా : నిజమే. మఱి ఏం చెయ్యాలి చెప్పు?

చి : మఱి ఏం చెయ్యాలని వొచ్చావు?...నేను లోబడ్డందుకు తిట్టడానికి కదూ?

సా : నాకేమీ తోచటంలేదు.

చి : మగవాడవు. సకలవిద్యాపారంగతుడవు. రాజు కొడుకువి. యుద్ధప్రవీణుడవు. కాబోయే చక్రవర్తివి. నువ్విట్లా ఏమీ చాతగాక యేడుపూ, తిట్లూ మొదలు పెట్టావే. ఆడదాన్ని, చిన్నదాన్ని, అంతఃపురం దాటని దాన్ని; నేను వాళ్ళకి లొంగినందుకు నీకు కోపం వొచ్చిందికదూ? యింక తప్పదు కదా అని నేను నోరుమూసుకున్నాను. తెలివిగా?! నువ్వు క్షోభపడి, మా అన్నయ్యకు వెర్రెత్తించి, మీ అమ్మకు గుండె బద్దలయేట్టుచేసి, యిట్లా అర్ధరాత్రి నన్ను బయటికి పిలిచి బాధపెడుతున్నావు. చివరికి నువ్వు చేసేదీ యేమీలేదు, నేను చేసేదీ లేదు.

సా : యిప్పుడు నాతో మాట్లాడడంకూడా, నీకు బాధేనా?

చి : మొత్తానికి ప్రయోజనం లేనిపని. నాకు హృదయం లేదనీ, రాయిననీ, మోసకత్తెననీ, రెండునెలలూ, నీతో కపట నాటకమాడాననీ, దురాశాపరురాలననీ అన్నావు కదూ? యిదేనా, నీ ప్రేమ? మూడు గంటల్లో మాయ మయిందే! నామీద అంతమాత్రం నమ్మకంలేక పోయిందికదూ? నాకేం సహాయం చెయ్యకుండా,

ఒకమాట మీ తండ్రి ననకండా, పొమ్మనగానే మీ తండ్రికి నన్ను వొదిలేసి పోయినావే! అదో?

సా : నాకు మాతండ్రి నెదిరించడం చాతకాదు. అదిగాక యెదిరించి ప్రయోజనమేముంది? నా బాధకొద్ది నిన్నా మాటలన్నీ అన్నాను. నాకీసంగతులన్నీ యేం తెలుసు! ఈ పదిగంటల్లో నువ్వు పదేళ్ళు పెరిగినట్లున్నావు, నాతో ఆడుకునే చిత్రాంగికి యింత నిదానం, తెలివి, ఆలోచనా యెట్లా వచ్చాయో? నీకింత సులభంగా వుందిగాని, నాకెట్లా వుందనుకున్నావు-

చి : నాకా సులభం? సారంగా, నీకు చెపితే వెర్రెత్తిస్తాను. అంతే యింకేమీ లేదు. తలుచుకుంటే గుండె చెక్కలవుతోంది. వొళ్ళు దహించుకుపోతోంది. నన్ను ప్రాణంలేనిదాన్నిలాగ, "యితను రాజుకొడుకు. యితనితో స్నేహం చెయ్య"మని, నేను ప్రేమించి, మనసిచ్చి మాటిచ్చిన తరవాత, "కాదు, కాదు, నువ్వు నాకళ్ళకే బాగున్నావు. నన్నే పెళ్ళిచేసుకో"మంటే, మృగాన్నయినా, అభిమానం చావనిదాన్నయితె, యెట్లా వుంటుంది నాకు? నాది హృదయంకాదూ? నాకు ప్రాణంలేదూ? ఒక్క మగవాళ్ళకేనా! నాకు ప్రేమలేదూ, బుద్ధిలేదూ, యిష్టం లేదూ? నేను గొడ్డునా, యెవరు కొంటే వారితో నడవడానికి? నేనే మగాణ్ణయి, బలముండి, ఆ పెద్దకత్తే నా మొలనుంచి వేళ్ళాడుతోవుంటేనా! నాసారంగా, నాసారంగా యివన్నీ చెప్పి నీ హృదయం మరింత మండిస్తాను. నీబాధతోనే నువ్వు కుంగిపోతోవుంటే పైగా నా దుఃఖంతో నిన్నెక్కడ బాధపెట్టను?

సా : మరి యిప్పుడు చేసేదేముంది?

చి : యేమీలేదు. బుద్ధిమంతులవలె ధైర్యం తెచ్చుకుని యేమీ జరగనట్టు, సంతోషం కనపరుస్తూ వూరుకోవడమే.

సా : వూరుకోడమెట్లా? చూస్తో చూస్తో! ప్రాణాలు, జీవనాలు తగలబడిపోతోవుంటే? యింక బతకడమెట్లా? నిన్ను పోగొట్టుకుని.......

చి : అంతకంటే చేసేదేమిటీ? యెట్లా జరుగుతాయో సంగతులు చూద్దాం - నాకే తెలీటంలేదు. నా మనస్సులో అనేక వూహలున్నాయి. యిప్పుడు అవి సరిగా చెప్పను కూడాలేను, తొందరేం? కానీ లొంగినట్టు లొంగి చివరికి జయించాలి. కాని తలనొప్పి అని కొండనేసి తలబాదుకుంటే మరింత నొప్పి తప్ప ప్రయోజనమేమీ లేదు.

సా : మా నాన్నగారితో స్వయంగా మాట్లాడతాను.

చి : నిన్ను రానియ్యవొద్దని తనదగ్గరికి యిదివరకే కట్టుదిట్టం చేశారు.

సా : చూశావా యెంత కుట్ర జరుగుతోందో! వీరికి లోబడడమా యేం చాతగానివాళ్ళలాగ? (విసుగుతో) యెట్లా యా అవమానానికి లోబడుతున్నావు? నిన్ను యింకొకరు తాకితే యెట్లా వోర్చుకోగలవు? కాలినట్లుండదూ? అభిమానం రోషమున్నదానవయితే నెమ్మదిగా-

చి : నా అభిమానం పోతే అది నా దిగులు. నీకేం? నాకు తెలిసింది. నేను యే వురిపోసుకోడమో, యే విషం పుచ్చుకోడమో చేస్తే నీకు మనస్థిమితంగా వుండేది. పాపం, అందరూ వోదార్చేవారు, నీకొచ్చిన కష్టానికి. మీనాయనగారిమీద నీకు కసి తీరేది. నన్ను మరిచిపోయే వాడివి. అన్నివిధాలా సౌఖ్యంగా వుండేది. మీనాయన గారు నన్ను బాధించడమేం, నీ సంగతి అన్నా ఆలోచించక, నీకు ఆయనమీద యీర్ష్య రావడమేం, మీ యిద్దరూ సౌఖ్యంగా వుండడంకోసం నేను చావడమేం?

సా : పోనీ, నేను చావనా! నువ్వు చెప్పనక్కర్లేకుండా అదెట్లానూ నిజమే అవుతుంది,

చి : నీ చావూ, నా చావూ తలపెడతావెందుకూ! మనమేం, చేశాం! డెభైయేళ్ళ ముసలివాడు మదమెక్కి, కళ్ళుకనపడక, కొడుకు యేమనుకుంటాడో అనైనా యోచించకుండా కోడలిని బలవంతం చేస్తూవుంటే, వాళ్ళిద్దరూ వురేసుకోవాలీ? ఇంకో పరాయివాడే నన్నిట్లా అవమానం చెయ్యబోతే, ఆ కత్తిని వాడిరక్తంలో తడిపి నా ప్రేమని రక్షించుకొనేవాడివికాదూ? యిప్పుడేమయింది, ఆ ధైర్యం? ఏం చెయ్యను, ఏం చెయ్యను అంటావేం? పద, చెయ్యి, తోవ చూపించానుగా.

సారంగధరుడు నిర్ఘాంతపోయి చూస్తున్నాడు.

ఏం? నాకు తెలుసు, నీకది చాతకాదని. అందుకనే చెప్పలేదు నీకు. వొకవేళ నా ప్రోత్సాహంమీద చేసినా, ఆజన్మాంతమూ నరకబాధ పడతావు, పితృహత్య అని...పోనీగాని; **(తన మొలలోనించి బాకుతీసి)** ఆ పాడు ముసలిచేతులు నన్ను తాకవొచ్చినప్పుడు యీ పిడిబాకు దీన్ని లోపలికి గుచ్చుతాను, ఆ హృదయం

లేని హృదయంలో. నన్ను రాణీని చేసుకుంటావా?

సారంగధరుడు మాట్లాడడు.

నాకు తెలుసు; ఈ జన్మంలో నా మొహం చూడవు. ఇట్లాంటివారే...

సా : హత్య!

చి : ఇద్దరు చిన్నపిల్లల ప్రేమను చంపడం హత్యకాదూ? ఒకసారి చంపితే బాధ తీరిపోతుంది. యిట్లా యెడబాపి; మన్నిద్దర్నీ హింసించడమో? ఒక ముసలివాడు తనకామం ముందు; కొడుకు జీవనాన్ని నిప్పుల్లో పొర్లించి, రోతపడే పిల్లని తన యావజ్జీవనమూ, తనవొళ్ళు తాను చూసుకోలేకుండా అసహ్యం పుట్టించి చంపడంకంటే-ఈ పాపం చెయ్యకముందే ఆ ముసలిరాజును చంపి తప్పించడం పాపమా?

సా : **(చిత్రాంగి భుజము మీదపడి)** చిత్రా! నా చాతకాదు. నాకు బలం లేదు నువ్వన్నది నిజమే. పాపం చేశానని, భయంతో దిగులుతో బతకననలు.

చి : **(సారంగధరుణ్ణి దువ్వుతో)** నాకు తెలుసు నీ సంగతి. అందుకనే మొదటనే వొదులుకున్నా యీ మార్గం, ఆ అంతరాత్మ వుందే, తను బాధపడతానంటుందిగాని ఇతరులకు హానిచేస్తే పాపమని గోలపెడుతుంది.

సా : చిత్రా! అది కాదు నేనేమీ చాతకానివాణ్ణి. నిన్ను రక్షించలేను. క్షమించు.

చంద్రుడు అస్తమించాడు. చీకటిలోంచి యీ మాటలు వినపడుతున్నాయి.

చా : నీ చిత్ర నిన్ను వొదిలిందనుకోకేం! ఇప్పుడు నేను లొంగిపోవడం కూడా నీకోసమే. చూస్తోవుండు, యెన్ని పన్నాగాలు పన్నుతానో! నిన్ను వొదులుతానా? ఈ శరీరాన్ని నీకు ఇచ్చింతరవాత ఇంకొకర్ని తాకనిస్తానా?

సా : చిత్రా, చిత్రా! నన్ను వొదలకు. నిజంగా నువ్వులేనిది బతకలేను. నాకు ధైర్యం లేదుగాని నువ్వుంటే చాలు. చిత్రా, యెప్పుడో పెట్టేశా నా జీవనం, నా సౌఖ్యం, నీ చేతుల్లో. నీ ప్రేమలో లీనంచేశా. నువ్వులేకుండా నేను యేం చేస్తానో తలుచుకోనుకూడా లేను. నీ ప్రేమపోతే యింకేం మిగులుతుంది నాకు! యెట్లా బతకను! దేనికోసం!

చి : నా ప్రేమ యెక్కడికీ పోదు. నీమీదనించి యెన్నటికీ పోదు. నాకు వెయ్యి పెళ్ళిళ్ళయినా, వెయ్యేళ్ళు విడిగా గడిపినా నా ప్రేమ పోదు. యెన్నడన్నా నన్ను నీవు వొదిలేస్తావేమోగాని, నిన్నెప్పటికీ నేను వదలను. ఆడవాళ్ళసంగతి నా సారంగా, ఒక్కసారి నిజంగా ప్రేమిస్తే యింక అంతే. ఇంక దేనికీ మా హృదయాల్లో స్థలముండదు.

నా సారంగా! యిట్లా చూడు. చీకటికంటె నల్లగా వున్నాయి నీకళ్ళూ, జుట్టూ. చీకట్లోకూడా తెల్లగావుంది నీ మొహం. యింకా దగ్గరికి రా. నేనేంచేసినా, నీకు ద్రోహం చేస్తున్నాననుకోకు. యెవరేమి చెప్పినా, అబద్ధమనుకో. నీ కోసమే బతుకుతాను. నాకు మాత్రమేముంది; నీ ప్రేమగాక. యెన్నడు నీ మీద ఆశపోతుందో ఆ తరువాత వొక్క నిమషం బతకను. కాని వొక్క నిమషంసేపు నిన్నిట్లా కలుసుకోడానికి, వెయ్యేళ్ళు నరకంలోనన్నా కాచుకుని వుంటాను. సారంగా, నాచిన్ని సారంగా! నాకోసం ఇంత బాధపడుతున్నావా? యేం చెయ్యను చెప్పు. యింకా కష్టపడాలి నువ్వు. నా ప్రేమవల్ల నీకిచ్చే సౌఖ్యం యిదా నేను!

అయిదు నిమషాలు నిశ్శబ్దం. తరువాత దూరంగా దీపాల వెలుతురు. కొంచెంగా చిత్రాంగి సారంగధరుల మీద పడుతోంది. లోపల మనుషుల గొంతుగలు. చిత్రాంగి సారంగధరులు ఒకరి భుజాలమీద ఒకరు చేతులు వేసుకొని కింద కూచునివున్నారు.

చి : **(కన్నులు నులుముకుంటో)** ఒక నిమిషమో, గంటో, యుగమో తెలీడంలేదు.

సా : ఏమిటిది?

లోపల రాజరాజనరేంద్రుడు 'పీణ్ణిపట్టుకోండి. ఖైదు చెయ్యండి. జగన్నాథాన్ని లోపలికి తీసుకుపొండి' అని అరుస్తున్నాడు. జగన్నాథం 'సారంగధరుడూ చిత్రాంగీ తోటలో వున్నారు. వెళ్ళండి' అంటున్నాడు.

చి : సుబుద్ధి జగన్నాథాన్ని యేదో చేశాడు.

సా : జగన్నాథం నిన్ను వెతుక్కుంటో గస్తీ బయలుదేరాడు గావును సుబుద్ధి పట్టేశాడు.

ఇద్దరూ లేచి, కావలించుకొని, ముద్దుపెట్టుకొన్నారు.

చి : మళ్ళీ కలుసుకున్నదాకా శలవు. ధైర్యం వదలకు. యెప్పటికీ నీ దాన్నే. మరిచిపోకు.

సా : **(వదలలేక చేతులు పట్టుకొని)** శలవు.

వేరు వేరుగా వెళ్ళిపోతున్నారు.

●●●

ఆరోరంగం

●●●

సారంగధరుడ్ని కావలించుకుంది. సారంగధరుడు చిత్రాంగిని గట్టిగా కావలించుకొని ముద్దు పెట్టుకున్నాడు. చిత్రాంగి చాలా సంతోషంతో చూస్తోంది. సారంగధరుడు తేరిపార చిత్రాంగివొంక చూస్తున్నాడు.

సా : ఏం చేశాను? ఏమిటి చెప్పు. యెందుకు రమ్మన్నావు? యెవరేం చేస్తున్నారు నిన్ను?

చి : అట్లా మాట్లాడతావేమిటి? మూడురోజుల్లోనే మరుపు? యెప్పటి నీ చిత్ర కాదూ! (అద్దంలో తను కనబడుతోవుంటే చూసుకొని) అవును. ఈ వేషాన్ని అంటున్నావా? యీ బంధనాలు నీకు కనబడకుండా తగలవెయ్యాలి. యిప్పుడే వొస్తాను వుండు.

వెనక తలుపులోంచి లోపలికి వెళ్ళింది. సారంగధరుడు లేచి, యిటూ అటూ నడుస్తున్నాడు. కళ్ళమీద చెయ్యివేసుకొని చాలా ఆలోచిస్తున్నాడు. రెండోచెయ్యి పిడికిలి బిగించాడు. బాధపడుతున్నట్లున్నాడు. మూడు నిమిషాల తరవాత చిత్రాంగి వొచ్చి ఆ వెనక తలుపు గుమ్మంలో నుంచుంది! ఆ బట్టలూ, నగలూ తీసేసింది. జుట్టు కొప్పుతీసి విరబోసుకున్నది. చేతులులేని పొడుగాటి తెల్లటి పట్టుచొక్కావేసి, సన్నని జరీవుత్తరీయం కాళ్ళకి చుట్టుకుంది. దీపాలకాంతిలో వొళ్ళు మెరుస్తోంది. చిరునవ్వు నవ్వుతో నుంచుంది. సారంగధరుడు అట్లానే తిరుగుతున్నాడు.

చి : సారంగా, యిప్పుడుచూడు నీ చిత్రని

సారంగధరుడు చూసి మూల్గి, సోఫామీద కూలబడి కళ్ళు మూసుకున్నాడు. చిత్రాంగి త్వరగా అతని పక్కకెళ్ళి కూచుంది.

చి : సారంగా, ఏమిటి? యెందుకట్లావున్నావు? చెప్పవూ? ఏమమ్మా? యిట్లా చూడు. (సారంగధరుడి చేతులు మొహం మీద నించి తీసేసింది)

సా : తియ్యకు. నేను చూడలేను. నన్ను బాధపెట్టకు.

చి : ఏమిటది? నాతో చెప్పవు?

సా : నన్నెందుకు రమ్మన్నావు?

చి : నేను రమ్మన్నానా యెవరు చెప్పారు? కాని కోరుకుంటున్నా! ఆ కోర్కె నీకు తెలిసిందేమో! నాకు తెలుసు నువ్వు వొస్తావని, నీకు తెలీగానే!

సా : నువ్వుకాదూ చీటీ రాసింది?

చి : చీటేమిటి? యెవరు రాశారు?

సా : నువ్వుకాదూ, త్వరగా రమ్మని రాసింది? యెవరో రాశారు గావును. యెవరో తంత్రం. నేను వెడతాను. అయితే యింకెందుకు?

చి : నాకెందుకా నువ్వు! యెందుకా! తుమ్మెదకు పువ్వెందుకు? వెన్నెలకు సముద్రపుకెరటాలెందుకు? ప్రాణులకి గాలెందుకు? నాకు నువ్వెందుకా? నా జీవనాన్ని సాఫల్యంచేయడానికి, నా ప్రాణాలు నిలబెట్టడానికి. ఇట్లా చూడ్డానికి. (ముద్దు పెట్టుకొని) యిందుకు...యింకా ఆ పాతకోపమే! అదంతా అయిపోవాలా?

సా : నా మాటలు నీకు తెలిసినట్లు లేదు. నాన్న...యిప్పుడు నన్నిట్లా ముట్టుకోడం తప్పుకదూ?

చి : నాతో వేళాకోళమా? నాకంతమాత్రం నీతులు తెలీవనే నీ వుద్దేశ్యం! లోకమంతా తప్పని అంటారు. నీకు కూడా అట్లాంటి సందేహమొస్తుందనుకోలేదు.

సా : నాన్నగారికి తెలిస్తే?

చి : అదా నీభయం! తెలిస్తేనేం? చంపుతారు, యింతేనా? ఆ బతుక్కంటే చావడమే మంచిది. ఆ భయమక్కర్లేదు. ఒక వారంలో చూసుకో, నువ్వే యీ మేడలోకి వొస్తావు. యెప్పటికి యెప్పుడూ యిక్కడే నా పక్కనే వుంటావు.

సా : యెన్నాళ్ళు యెవరికీ తెలీకండా యిట్లావుండాలని నీవుద్దేశ్యం?

చి : యెన్నాళ్ళయినా. హృదయానుబంధానికి అంతముంటుందా? నిన్ను చూసే ఆశలేకపోతే నేను యీ లోకంలో వుంటానా అసలు?

సా : నీ అంతరాత్మ ఏమయింది! నువ్వు చక్రవర్తి భార్యవి. నా తల్లివి.

చి : ఏమిటి యీ వేదాంతపరీక్ష. నిజంగా నీకు తోస్తున్నాయా యీ మాటలు, లేకపోతే నన్ను పరీక్షించడానికంటున్నావా?

సా : నిజంగా అంటున్నట్టు కనపట్టం లేదూ?

చి : నిజమే! నీకూ అందరి మూర్ఖమే! యీ మూడురోజుల్లో నేర్చుకున్నావా? పిచ్చివాడా? అవునవును. నీకిట్లాంటి సందేహాలన్నీ ఉంటాయని మరిచిపోయినాను. కాని నువ్వేమన్నా ఆలోచించావా? నీతో వుండడానికి కాకపోతే, యీ ముసలిని నేనెందుకు పెళ్ళిచేసుకుంటానూ? చచ్చిన నా శరీరాన్ని కట్టుకోవలసి

వొచ్చేది.

సా : కాని, నేను వొప్పుకుంటాననే అనుకున్నావూ?

చి : (ఆలోచనగా) అదే, అవును, నీవు యెట్లా వొప్పు కుంటావు?

సా : నువ్వు నా తల్లివి కావూ? అంత ఘోరపాపం, నా యావజ్జీవనం యెట్లా చేస్తాననుకున్నావు?

చి : కొడుకు ప్రేమించిన పిల్లని బలవంతంగా, యేడుస్తూ వుంటే, కట్టుకోవడం పుణ్యమేం?

సా : కాని యీ పని పాపం కాకండా ఎట్లా వుంటుంది? వ్యభిచారమే అసలు పాపం. అందులో తండ్రి భార్య శివశివా! ఆ తలపే మనసులోకి రాకూడదు.

చి : తల్లి, తల్లి, అనకు. ఆ మాట వింటే నాకు వొళ్ళు మండుతోంది. నేను నీకు తల్లిలాగు కనబడుతున్నానా? ఇట్లా చూడవేం! వ్యభిచారమట! ప్రతిరక్తనాళమూ నీమీద ప్రేమతో మండిపోతోవుంటే. నిన్ను కోరడం వ్యభిచారమున్నూ అసహ్యంతో శరీరం జలదరిస్తో వుంటే తాతగారిని కావిలించుకోడం పాతివ్రత్య మూనా?

సా : కాదూ మఱి? ఎవరి భార్యవి? యింక భర్త అయిన తరవాత ముసలివాడయితేనేం...

చి : నీ భార్యను. యింకెవరి భార్యనీకాదు. ఆజన్మాంతమూ నీ భార్యని. ఒక్కసారి మనసారా ప్రేమించిన తరవాత యింకొకరిభార్య నెట్లా అవుతాను? మనం సావిత్రి సంగతి యేమనునే వాళ్ళం? ఆమె అన్న మాటలు నిజంకాదూ? మొన్నటిదాకా నీ దాన్ని అనటంలా నువ్వు? ఆ బ్రాహ్మడి మంత్రాలు యింకొకరిదాన్ని చేశాయా నన్ను? అంత శక్తిగల మంత్రాలు నా మనసుని మార్చలేదేం? అక్కడ పెళ్ళి మంటపంలో దగ్గరిగా రెండు స్తంభాలున్నాయి. వాటికీ పెళ్ళయిందీ!

సా : ఆ మంత్రాలేనా? నీకు తెలుసు.

చి : (సారంగధరుడిమీద చెయ్యివేసి) అదా? నీ సందేహం. విను నిజం ఆ రోజురాత్రి మీ నాన్నగారు నా దగ్గిరికి రాబోతూవుంటే నా కత్తి లేదూ. చిన్నది అదితీసి నన్ను ముట్టుకుంటే యిద్దరి ప్రాణాలూ సరేనన్నా, నిజమే సారంగా నిజంగా చంపేదాన్నే! నన్నింకొకరు ముట్టుకుంటే, తరవాత యెందుకూ బతికి? మళ్ళీ నీదగ్గరికి ఎట్లా వొస్తాను? మళ్ళీ యీ చిన్న పెదవుల్ని ఎట్లా ముద్దు పెట్టుకుంటాను? యింక బతకడ మెందుకు?...నాకూ, నా అల్లరికీ, లోకాపవాదుకీ జడిసి, ఆయన యింతవరకు నన్ను భర్తగా ముట్టు కోలేదు. చివరికి కోపమొచ్చి యివాళ వూరికి వెళ్ళిపోయినారు కూడాను. నిజం సారంగా, నీకు యిచ్చిన యీ శరీరాన్ని అగ్నితప్ప ఇంకేదీ ముట్టుకోదు. నువ్వు ముద్దుపెట్టుకొన్న యీ మెడని యింకోరు తాకి బతకడమే! నీకోసమే వున్నా యిన్నాళ్ళు. నా శరీరాన్ని యింకొకరికి వొప్పగించి, నీకు యేమని కబురు పంపుతాను? నేను నీ దాన్ని, సారంగా! మనసు, శరీరం, ఆత్మ, అన్నీ నీవే! నువ్వు వొద్దంటే, యింక వొంటరితనమే నాకు భర్త.

సా : (చిత్రాంగి మెడమీద ప్రేమతో, కన్నీళ్ళతో పడి) చిత్రా, చిత్రా! నాగుండె బద్దలవుతోంది. నామీద యెందు కమ్మా యింత ప్రేమ నీకు? నేనెంతబాధన్నా వోర్చు కుంటాను గాని నీబాధ చూసి సహించలేను. యేం చెయ్యను నేను? నిన్ను చూస్తే పేగులు తరుక్కు పోతున్నాయి. యింత చిన్నదానివి, యేం పాపం చేశావని నీకీ గతి.

చి : (కోపంతో) యేమండీ శాస్త్రులుగారూ! నా మీదెందు కండీ అంత జాలి! నామీదేమీ జాలిపడక్కర్లేదు. నీకు నామీద ప్రేమ లేకపోతే, లేదని చెప్పేసి వెళ్ళు. అంతేగాని, ప్రేమలేనివాణ్ణి బలవంతంచేసేటంత సిగ్గుమాలలేదు నేను. నామీద యేమీ జాలిపడక్క రలేదు. పాపమని భ్రమతో భయపడి ప్రేమనుకూడా నాశనం చేసుకునే నిన్నుచూసి నువ్వే జాలిపడుకో! (లేచి నిలుచుంది).

సా : (ఆశ్చర్యంతో) యెందుకు అంతకోపం! నేనేమన్నాను! నాకు ప్రేమ లేదనికదూ. నీ వుద్దేశ్యం? పోనీ, అనుకో యేం చెయ్యను? చిత్రా! యిక్కడికి రాబోయే ముందునిమిషం కూడా నిన్ను తలుచుకొని నరకబాధ పడుతున్నాను. నీకెట్లా తెలుస్తుంది? (లేచి చిత్రాంగిని కావలించుకొని కూచోబెట్టి ప్రేమలేదూ, లేదూ, అంటో ముద్దు పెట్టుకొంటున్నాడు) లేదూ? కాని యేం చెయ్యను? ఈ దొంగతనం నన్ను బాధపెడుతోంది. నాదానవేగాని దొగతనమేగా. నాదానివి అన్నప్పుడల్లా రహస్యంగా, యెవరులేకుండా చూసి అనాలి ఆ మాట. స్వేచ్ఛలో నిర్భయంలో ఆనందముందిగాని, యిట్లా భయంతో దొంగతనంగా కలుసుకొని యేం ప్రేమ

నసుభవించగలం? యేం చెయ్యను? కాలు వెనక పెడితే యెడతెగని వైధవ్యము. ముందుపెడితే నల్లని పొడుగాటి యీ మహాపాపం! అయ్యో దైవమా?

చిత్రాంగి కళ్ళవెంబడి నీళ్ళు కారుతున్నాయి. సారంగధరుడు తుడుస్తున్నాడు. చిత్రాంగి తల తన భుజంమీద ఆనించుకొని అట్లానే కూచున్నాడు, అయిదునిమిషాలు.

సా : చిత్రా, నేను వెడతాను. యింక వుంటే నేనేమవుతానో నాకే తెలీదు.

చి : యింకా అట్లానే మాట్లాడుతున్నావా?

సా : యిన్నాళ్ళూ నిర్మలమైన బతుకు బతికాను. అందరూ సారంగధరుడంటే సద్వర్తనానికి పేరు అని నమ్ముతున్నారు. అట్లాంటి నా ప్రతిష్ఠని, యిప్పుడు మట్టిలో కలపమంటావా?

చి : అయ్యో, పిచ్చివాడా? యింకా పేరు ప్రతిష్టలని గోలపెడతావే. యేం చెప్పను! మంచివాడు, పవిత్రవంతుడనే పేరుతో; ప్రేమలేక వెయ్యేళ్ళూ సుఖపడాలనేకదూ! నేను లేకపోతే బతకనన్నావే! ఇదేనా నీ ప్రేమ!

సా : ఏమైనా వదులుకోగలను గాని, ప్రేమకోసం, ఎవరైనా పేరు ప్రతిష్ఠలని వొదులుకోగలడా?

చి : సారంగా, నేను వొదులుకుంటాను, నీకోసం. ఇక్కణ్ణించి తప్పించుకొని, నీతో వుండే విధమే వుంటే, ప్రతిరోజూ, ప్రతివారూ, నామీద వుమ్మేస్తున్నా, ఆనందంగా అదృష్టమని వారిని కూడా ప్రేమిస్తాను. సారంగా, నీ ప్రేమతో పవిత్రమయిన యీ శరీరం, యెవరెన్ని తిట్టినా, మలిన మవుతుందా? మన ప్రేమనర్థం చేసుకోనివాళ్ళు తిడితే మనకది స్తోత్రం సారంగా!

సా : యేమయినా పాపమమ్మా యిది!

చి : మూడు రోజులకిందట తోటలో అర్ధరాత్రిలేని పాపం యివ్వాళేమొచ్చింది?

యీ మంత్రాలే! ఒక నిమిషంలో ప్రేమను తెగగొట్టి, ఆజన్మాంతమూ, యింకొకరికి కట్టివేసే, యీ యక్షిణీ మంత్రాలు భూత పిశాచ మంత్రాలకంటె బలం గలవయినాయే! నా మనసుని, నా ఆత్మని, నా శరీరాన్ని నీకు యెన్నడో వొప్పచెప్పాను. ఇక్కడున్నా నీ చెయ్యి నన్ను కౌగిలించుకున్నట్లే వుంటుంది. సారంగా, నీవు తప్ప వేరే జీవితమే లేదు నాకు. యింకా నువ్వు నన్ను పరాయి దానవంటావే, యేం చెప్పను?

సా : చిత్రా! నువ్వనేదంతా నిజమే. తలుచుకుంటే గుండె బద్దలయిపోతోంది. నా స్వంతదుఃఖమే మరిచిపోయినాను. నువ్వు నాదానివిగావు, చిత్రా! యీ లోకంలో యింక కావు. ఆ మంత్రాలూ, సంఘం, మతం, నిన్ను యింకొకరిదాన్ని చేశాయి. యెంత నన్ను ప్రేమించినా నాదానివి కావు. నీవు అవన్నీ మరిచిపోగలవు. ప్రేమలో నాదంత వుదారమైన స్వభావం కాదు. నేను చేసేది పాపమని మరుపుకు రాదు. యీ క్షణం అన్నీ నీ కౌగిలిలో మరిచిపోవాలని, మనసు యెంత పీకుతోందో నీకు తెలీదు. నువ్వు ముట్టుకున్నచోటల్లా కరిగించిన సీసముపోసినట్టున్నది. కాని యీ నిమిషం కలిగే మహా సుఖం తన తీవ్రతచేత నా బతుకునంతా కాల్చేస్తుంది.

చి : ఎంతయినా నీ సంగతే ఆలోచిస్తున్నావు. మనకీ స్వార్థం పోదుగావును. యెంత ప్రేమవున్నా నీ ప్రేమలేక, నిన్నుచూడక నా జీవనం సంగతేమిటి? నీకోసం యీ పంజరంలో పడ్డాను. ఇంక నాకేముంది?

❀❀❀

సా : (యేడుస్తో) చిత్రా, యింక నేను బతకలేను. నన్ను వెళ్ళనీ. నాది శరీరం; రాయి కాదు. నాకు తల తిరుగుతోంది. నేను ఆజన్మాంతమూ నిప్పుల్లో పొర్లేట్లు చేస్తావు.

చి : వెళ్ళకు. యీ అనంతమైన కాలంలో నేను అడిగేది ఒక్కరాత్రి నాబతుకంతా యీ వొక్కరాత్రి. యింక మళ్ళీ యిటు రావు. నీ సంగతి నాకు తెలుసు. యిక నిన్ను వొదలను.

(సారంగధరుడు చిత్రాంగిని కావిలించుకొని వెనక్కి వొస్తున్నాడు.)

చి : **(సంతోషంతో)** వొస్తున్నావా?

సా : చిత్రా యింక నీవాణ్ణి. యీ రాత్రికోసం నన్ను యీ లోకాలు అంతమయేదాకా నరకంలో పడమన్నా పడతా! నేను నీవాణ్ణి.

చిత్రాంగితో సోఫామీద కూచున్నాడు.

చి : **(కళ్ళనీళ్ళు తుడుచుకొని)** సారంగా, లే యేమిటది? నాకు తెలుసు నీ సంగతి. వూరికే అన్నాను. యేమీ పరవాలేదు. వెళ్ళు.

సారంగధరుణ్ణి లేవతీసి, గుమ్మం దగ్గిరికి తీసికెళ్ళింది.

చి : సారంగా! శలవు. యింక చిత్రాంగిని చూడవు.

(సారంగధరుణ్ణి ముద్దుపెట్టుకున్నది. సారంగధరుడు వెళ్ళుచున్నాడు. చిత్రాంగి అట్లానే చూసి 'సారంగా?' అని అరిచి నిలువునా కిందపడ్డది.)

❀❀❀

యెనిమిదో రంగం

❀❀❀

శనివారం రాత్రి యేడుగంటలు. చిత్రాంగి గది. బైట యీదురుగాలీ, వానా, చప్పుడు. గదిలో ఒక దీపం వెలుగుతోంది. రాత్రి బట్టలతోనే చిత్రాంగి సోఫామీద పడివుంది. కుర్చీమీద తలదగ్గర రాజరాజనరేంద్రుడు విసురుతో కూచ్చున్నాడు. రెండు నిమిషాల తరవాత చిత్రాంగి నిట్టూర్పు విడిచి, కళ్ళు తెరిచింది.

చి : యింకా బతికివున్నానా! సారంగా!
లేచి కూచుని రాజరాజనరేంద్రుని చూసి, తెల్లపోయి, తేరిపార చూస్తోంది.

రా : (చిత్రాంగిమీదచెయ్యివేసి) భయపడకు. చంపమని పంపాను. యింక నీదగ్గరికిరాడు.

చి : (చివాలున నుంచుని వొణుకుతో) ఎవరిని?
బలంలేక కూలబడ్డది.

రా : నీరసంగా వుందా? నిన్నట్నించి నిరాధారం. పాలు తెప్పించనా?

చి : చంప పంపిందెవరిని?

రాజ : వాణ్ణి. ఆ మాతృద్రోహిని, సారంగధరుణ్ణి.

చి : (మళ్ళీ సోఫానానుకుని లేచి) సారంగధరుణ్ణి? సారంగధరుణ్ణి? యెందుకు? యెప్పుడు? కొడుకుని? మీరే?

రాజ : నువ్వు ఆడావిడిపడకు ఏమిటి? యెందుకట్లా చూస్తావు? భయంలేదులే.

చి : యెందుకు...?

రాజ : యెందుకు? నిన్నరాత్రి పనికి...

చి : నిన్నరాత్రి...ఏమిటి?

రాజ : నిన్నేంచేశాడు? ఎందుకు ఆ పాపాత్ముణ్ణి యింకా సమర్థించాలని చూస్తావు?

చి : నన్నా? నన్నేం చేశాడు? ఎవరు చెప్పారు? ముందు కబురుపంపండి. వెళ్ళండి.

రాజ : అంతా తెలిసిందిలే. ఆ కోటూ, కత్తీ, నీ మూర్ఛా, నీ కలవరింపు మాటలూ.

చి : ఏమిటి తెలిసింది? చాలా ఘోరమైన పొరబాటుపడ్డారు. తరవాత చెపుతా ముందు కబురు పంపండి.

రాజ : యింత జాలిగుండే నీది! అటువంటివాణ్ణి–

చి : అతనేం చెయ్యలేదండీ. నిజం ప్రమాణంచేసి చెపుతున్నా. నమ్మరూ? నన్నెందుకడగలా? ఏమంత తొందర?

రాజ : అటువంటి దుర్మార్గుడు ఒక్క నిమిషం బతకవొచ్చా! అయినా ఆలస్యంచేస్తే, ప్రజలందరూ వాడివేపు, వాడిమీద ప్రేమచేత నన్ను కూడా...

చి : అయ్యో! చంపడమే. రాజ్యంలోంచి పొమ్మనక పోయినారా?

రాజ : నీకీ సంగతులు తెలీవు. ప్రజలూరుకుంటారా?

చి : అతన్నడిగారా? ఏమన్నాడు?

రాజ : ఏమంటాడు? సిగ్గుతో నోరుమూసుకున్నాడు. ఏమీ చెప్పనన్నాడు.

చి : హో! నా సారంగా! సారంగా! అయ్యో.. మీ పాదాల మీద పడతా పిలిపించండి (లేవబోయి కూల బడుతోంది)

రాజ : నీరసంగా వుంది. పాలు తెప్పిస్తా. తాగు.

చి : అయ్యో, ముందు కబురు పంపండి నేనే పంపుతా.

రాజ : మాట్లాడకు. ఆ సంగతి సావకాశంగా...

చి : నీకేం మతిపోయిందా? అయ్యో సారంగా! కదలరేం?

రాజ : ఏమిటి? అట్లా వొణుకుతావు? ఏమిట్లా దూకుడు వొళ్ళు తెలీటంలా? నన్నేమన్నావో తెలుసునా?

చి : ముందు కబురు పంపు. నిమిషాలు దాటిపోతున్నాయి, నిర్దోషిని చంపుతున్నారు. నేను చెప్పేది అబద్ధమైతే మళ్ళీ చంపు – పంపు.

రాజ : ముందు చెప్పు. నిర్దోషి ఏమిటి?

చి : అతను నన్నేం చెయ్యలేదు. వూరికే వొచ్చాడు. నా పేర యెవరో చీటీ పంపారు.

రాజ : అబద్ధం. నీ పేర చీటీ...

చి : (తలవూయించి) నేనే పంపాను. తెలిసిందా? నా కతనిమీద ప్రేమ. కాని అతను యెంత బతిమాలుకున్నా పాపమని వినక, మిమ్మల్ని తలుచుకొని, వెనకతీసి వెళ్ళిపోయినాడు. అర్థమయిందా? పంపండి. ముందు గుర్రం మీద యెవరినన్నా పంపండి.

రాజ : నువ్వేనా? నిజం (కత్తి తీసి) నువ్వే? వొక్కరాత్రి నేను లేకపోతే వుండలేక పోయినావా?

చి : (నిర్లక్ష్యంగా నవ్వి) పోడు. రా భయమా? నా

సారంగధరుడి దగ్గిరికి వెడతాను. ముందు నీ కొడుకుని కాపాడుకో. వెళ్ళు.

రాజరాజనరేంద్రుడు. "యెవరురా" అని కేకలేస్తో కుడివేపు తలుపులోంచి బయటికి వెడుతున్నాడు.

చి : (తొందరగా లేస్తో) ఛీ, యిన్నేళ్ళొచ్చాయి, ప్రేమ అంటే యెరగదు, యీ ముసలిజీవము. ఎందుకు బతికి?

రాజరాజనరేంద్రుడు వెళ్ళాడు.

చి : (తనలో తాను, బిగ్గిరిగా) సారంగా, నా చిన్నిసారంగా, యేమైనావు? ఏంచేశా నిన్ను? నీ నీతి నిన్నెంతకి తెచ్చింది. సారంగా! నా సారంగా!

అంటో బల్లమీదవున్న చిన్నకత్తి తీసుకుంది. దీపము బాగా తగ్గించింది. దీపమారిపోతూ, కొంచెంగా కనపడుతోంది.

చి : సారంగా! వొస్తున్నా నేనూ నీ దగ్గిరికే! సారంగా!

అంటో యెడమచేతివేపు కిటికీలోంచి బయటికి దూకింది. దీపం ఆరింది. చీకటి. బైట జోరుమని వానచప్పుడు. రెండు నిమషాల తరవాత కుడిచేతి తలుపులోంచి యెవరో వొచ్చినట్లు కాళ్ళచప్పుడు. గదిలో వెతుకుతున్నాడు రాజరాజనరేంద్రుడి గొంతుక వినపడుతోంది.

రాజ : దీపమారిందే! యెక్కడున్నావు? ఆ యెక్కడ? అయిందేమో అయింది. యింక బుద్ధి గలిగివుంటావా? యేదీ! యేదో చిన్నతనం? యెవరురా? దీపం! యెక్కడున్నావు? కోపమొచ్చిందా? పడుకున్నావా?

వెతుకుతున్నాడు తెరపడింది.

❀❀❀

తొమ్మిదో రంగము

❀❀❀

శనివారం రాత్రి పదిగంటలు. వూరిబయట మెట్ట. రివ్వున గాలి వీస్తోంది. దట్టమయిన చీకటి, నల్లగా చెట్లు వూగులాడుతున్నాయి. వాన చప్పుడు, అప్పుడప్పుడు, మెరుపులు వొస్తున్నాయి. చీకటిలో చిత్రాంగి మెట్ట ఎక్కుతోంది. అప్పుడుమాత్రం రాళ్ళూ, చెట్లూ కనపడుతున్నాయి. చీకటిలో ఆమె గొంతుకు వినబడుతోంది.

సారంగా, సారంగా, నా సారంగా! యెక్కడున్నావు! యేమైనావు? యేం చేశాను నిన్ను? అయ్యో యెంత బాధపడుతున్నావు, సారంగా! భయమెయ్యటంలేదూ ఈ చీకట్లో? (దూరంగా మూలుగు. ఉరుములు) సారంగా! యెటువేపు? నేనూ, చిత్రాంగిని. నీ చిత్రని.

(పెద్ద మెరుపు. చిత్రాంగి ముందు సారంగధరుడి మొండెము. చుట్టూరక్తము.)

చి : నా సారంగా!

చీకటిలో సారంగధరుడి గొంతుక వినపడుతోంది.

సా : చిత్రా!

(ఒక్క నిమషం వూరుకుని)

సా : చేతులులేవు కౌగిలించుకోడానికి.

చి : సారంగా, యిక్కడా చివరికి? నేనిట్లా చేశానా నిన్ను! అయ్యో నా ప్రేమ యెక్కడ దొరికింది నీకు? అయ్యో, అయ్యో, యేం చెయ్యను యెంత బాధగావుంది? నా రొమ్ము చీల్చి రక్తం కారిస్తే పోతుందా? ఆఖరికి మనం యిట్లా అయినావూ? సారంగా, సారంగా! మాట్లాడవేం?

సా : (కష్టంగా) ఏం చేశావు? యెందుకొచ్చావు? యెట్లా వొచ్చావు? మానాన్న... సుబుద్ధి...ఎట్లా వెడతావు?

చి : యింక వెళ్ళేదెక్కడికి?

(దూరంగా రాళ్ళు పడుతున్న చప్పుడు. సారంగా... అని రత్నాంగీ, సుబుద్ధీ అరుస్తున్నారు.)

చి : అమ్మా, సుబుద్ధి వొస్తున్నారు. సారంగా! అయ్యో యింక యేం వినపడుతుంది? అయ్యో పోయినావా? నా చిన్ని సారంగా, యెక్కడికి వెళ్ళావు, నన్ను వొదిలి? నేనుకూడా వొస్తున్నా...నన్ను తీసికెళ్ళావూ?

సుబుద్ధి, రత్నాంగి, దీపంతో వొచ్చారు. చిత్రాంగి సారంగధరుడిమీద పడి చచ్చిపోయివుంది. రొమ్ము లోంచి రక్తం కారుతోంది.

ర : అయ్యో! అయ్యో!

(తెరపడింది)

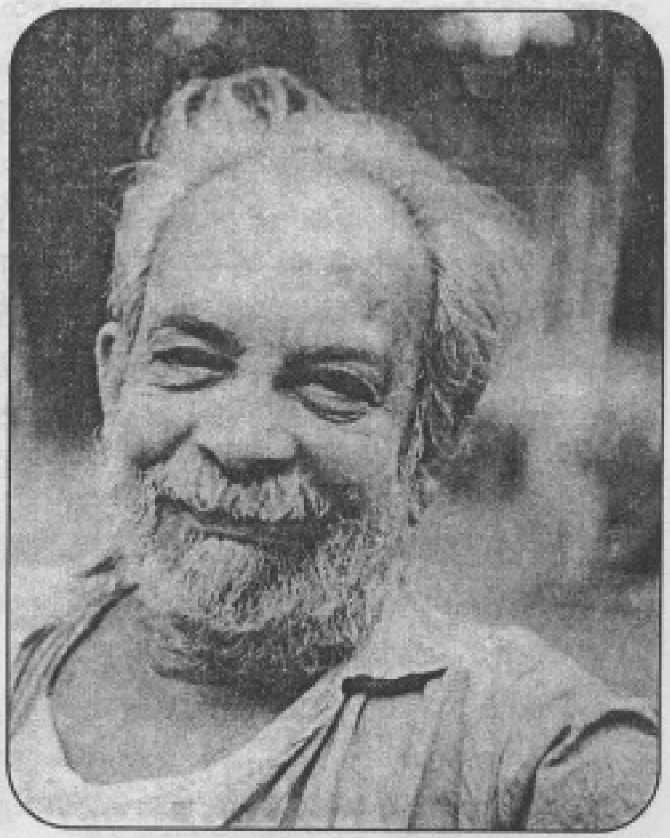
5

ఓ పువ్వు పూసింది

1922లో వ్రాసిన రచన. కథ; కథానిక; గల్పిక; స్కెచ్ మొదలయిన పేర్లు అప్పట్లో ప్రారంభంకాలేదు. శిల్పపరంగా ఎప్పటికప్పుడు కొత్తరీతులలో రచన చేసేవారు చలంగారు. అబార్షను చట్టబద్ధం చేసే ముసాయిదా బిల్లును పార్లమెంటుకు రచించటంలో ప్రధాన వ్యక్తి శ్రీమతి రమాదేవిగారు (నాటి పార్లమెంటరీ సెక్రటరీ) ఈ కథ ప్రభావం ముసాయిదా రచనాకాలంలో, తనపై చాలా ఉందన్నారు. ఈ కథలోని పాత్ర వేదనాఘోష దాదాపు అర్ధ శతాబ్దం తరువాత చట్టరూపం పొందింది.

ప్లీడరు లేకుండా ఒక్షేమందు ముద్దాయే సరాసరి వాదించుకుంటుంది. ఉన్న చట్టాల సహకారంతో స్త్రీ దుఃఖాన్ని వాదించి నిలబెట్టలేము. ఆమెది చట్టాలనే నిలదీసే దుఃఖం. అది ఆమెకే తెలుసు. మానవత్వానికి తెలుసు.

"యామయ్యా జడ్జిగారూ నాకు శిక్షవేసేముందు నేను చెప్పే సంగతులు యోచించుకోండి! నాకుమల్లేనే మీకు నవరుచులున్నాయి? నా మాదిరిదే మీ శరీరమూ; రక్తమూ. మాంసమే - ఇనుముకాదు. నాలోనూ అందరిలోనూ వున్న ఆత్మే మీలోనూ ప్రకాశిస్తోంది. ఎంత రాయిచేసుకున్నా హృదయం మీలోనూ కొట్టుకుంటోంది. దోషాన్ని తూచి శిక్షలు తయారుచేసి నా మొహాన పారేసే మెషినుకాదు కదా! మీరు వినండి - నేను చెప్పేదంతా విని, న్యాయమని తోస్తే విడిచిపెట్టండి. వొదిలిపెట్టటానికి స్వతంత్రం లేదా! యీ ఉద్యోగం మానుకోండి ధైర్యం వుంటే. ధైర్యంలేక నిర్దోషిని శిక్షిస్తారా? కానీండి.

నేను నిర్దోషిని. దోషినని నాతో వాదించి రుజువు చెయ్యి. ఆ ప్లీడరుని వూరుకోమను. వాళ్ళకు నిజంతో పనిలేదు, ఫీజుతో తప్ప. నా నేరం నేనే ఒప్పుకుంటున్నాను. సాక్షులతో పనిలేదు- నీకు మెదడు వుంది. నాకూ వుంది. ఇద్దరం కలిసి యోచిద్దాము.

అవును, బిడ్డ పుట్టకుండా నేను గర్భం తీసేసుకున్నాను. అదెట్లా నేరమో చెప్పు?

పుస్తకాల్లో తప్పని రాసివుంది; అలా తప్పనకు. పుస్తకాలు పురాతనాలు. ఆ రాసినవాళ్ళు దుర్మార్గులు, బుద్ధిహీనులు. వాళ్లమాట ప్రకారమే నడుచుకుంటే, మనకు వేరే మెదళ్ళెందుకు? తెలివెందుకు? పుస్తకంలో అక్షరాలకు లొంగిపోతావా? నేను తిరగబడ్డాను. లోబడ్డావా, నువ్వు నాకంటె పిరికివాడివి- స్వతంత్ర యోచనలేనివాడివి- దోషివి - నీకేం అర్హత వుంటుంది నన్ను శిక్షించడానికి?

వినుమరి - నేను మొదట చేసింది తప్పంటావా? ఆ పనిచేస్తే శిక్షలేదు, మీ పుస్తకాల ప్రకారమే. ఆ పనే తప్పంటావా? అది నువ్వు చేస్తున్నపనే. భర్త లేనిది చెయ్యడం తప్పంటావా; భర్తవుండి కడుపు వచ్చినా, కడుపు తీసుకోడం నేరమేగా? అదిగాక కడుపు రాకుండా ఏం చేసినా తప్పులేదూ? వాస్తే మొదటినుంచీ అంతా తప్పా! కడుపు రావడం నా తప్పుకాదు కద! పెళ్ళానికి పిల్లలు పుట్టకపోతే అది ఆమెది తప్పుగా చూసే మీరు, నాకు కడుపురావడం తప్పంటారా? గర్భం కలిగింతరవాత యెందుకు తీసేసుకున్నావంటారు? నాకు అనేక కారణాలున్నాయి. నన్ను పోషించేవాడు, వదిలేస్తాడు. ఎట్లా బతకను. నా కింకేమీ కష్టం పనిచేసుకొని బతకడం చేతకాదు. కూలిచేసుకోరాదా? వంట చేసుకోరాదా అని సులభంగా అంటారు. అందమైన కూలిదాన్ని గాని, వంటదాన్నిగాని బతకనిస్తారా మగాళ్ళు? ఇక్కడ ఉన్నవాళ్లందరూ అట్టాంటి మహానుభావులే. కోట్లూ, తలగుడ్డలూ పెట్టుకుని వెకిలినవ్వులు నవ్వుకుంటో, మీసాలు మెలేస్తో నావంక అతి తీవ్రంగా చూస్తో కూచుంటే సరా? మీ సంగతి ఎవరికి తెలీదు? మగాళ్లు బలవంతం చేస్తే నీ నీతి ఏమయిందంటావు? తమకు లోబడకపోతే తమ పెళ్లాలతో సాడీలు చెప్పి పనిలోంచి తీసేయిస్తారు. ముందు మొగుళ్ళమీదనే సాడీలు చెప్పితే మొగుళ్ళతో పోట్లాడినా, చివరకు ఆడవాళ్ళు నన్నే పొమ్మంటారు, మర్యాదగా. నేనూ బతకాలి. ఎందుకు లోబడ్డావని అందరూ తిట్టేవాళ్లే! మీ భార్యల్ని అట్లా గదుల్లో దాచుకోకుండా, కానీ లేకుండా, నాకుమల్లే, వీధుల్లో పారెయ్యండి. వితంతువులు కాగానే ఏ బంధువుల ఇళ్ళల్లోనో చాకిరీలకి చేర్తారే? అభిమాన మున్నదాన్ని గనక ఆ నీచత్వంకన్న ఈ స్వతంత్రమే నయమనుకున్నాను. స్వతంత్రంగా సంపాదించమనండి, ఓ దమ్మిడీ, మీ భార్యల్ని, తెలుస్తుంది. ఈ కులుకు, ఆ పాతివ్రత్యం అన్నీ మాయమవుతాయే! రెండు రోజులు యింట్లోంచి వెళ్ళి బైట బతికి రమ్మందురూ తెలుస్తుంది సంగతి!

ఆ సంగతి పోనీండి, గర్భం రాగానే ఆయన నన్ను వదిలేశాడు. ఆకలెక్కువయింది. ఒంట్లో బాగాలేదు. మందులు కావాలి. ఏం చెయ్యను? మీ గుమ్మాల్లోకి వస్తే తరుముతారు.

అవునా? పతివ్రతలు మీ భార్యలు, గుమ్మాలు కడుక్కుంటారు. మైలపడ్డామని నా నీడ తాకినచోట పాణ్ణీలు చల్లి శుద్ధిచేస్తారు.

బిడ్డను కంటాననుకోండి. దాన్ని నువ్వు పెంచుతావయ్యా? పోనీ దాని పోషణకి ఖర్చు యిస్తావా? శరణాలయాలున్నాయి. కాని నీతియుక్తంగా కన్నపిల్లలను తల్లిదండ్రులు చేస్తే తీసుకుంటారట. ఆ శరణాలయాలు పెట్టినవాళ్లు నీతియుక్తంగా పుట్టారేమో అసలు! వెధవముండ కొడుకని అందరూ యేడిపిస్తే ఎవరు ఓదారుస్తారు? నీ పిల్లలతో ఆడుకోనిస్తావా? నన్ను పోషించడమే మా ఆయనకి ఇంత కష్టంగా వుంది. రోజుకు మూడుసార్లు పొమ్మంటారు. నేనైతే మాడిచస్తాను. వాణ్ణి ఎట్లా చంపుకోను? వాడిబాధ చూడలేక వాణ్ణి ఏ బావిలోనో తోసి నేను వురకాలి. పేపర్లో చదువుతారు. ఒక స్త్రీ పిల్లాణ్ణి చంపి తాను చచ్చిందని. దీనికేం పుట్టిందని తిట్టుకుంటారు. పేపరు మడిచి దీపమార్పి పడుకుంటారు.

మరి ఆ 'లా' ని యేర్పరచినవాళ్ళు మీరో మీతాతలో, నాకు వెలి రాకుండా నా బిడ్డకి అమర్యాద రాకుండా కాపాడతారా? ఆ సంగతి మీకేమీ తెలీదు. మీకు తెలిసినదల్లా నన్ను కైదులో పారెయ్యడమే.

అవును నాకు వేరు గతిలేక ఆ దిక్కుమాలిన పిల్లకి ప్రాణమిచ్చి ఏడిపించడానికి కాఠిన్యం తక్కువై, తల్లిని గనక యీ పని చేశాను. మీ అభ్యంతరమేమిటి?

మొదటిది - ప్రాణం తీశానన్నారు. అది నాలో భాగమా వేరే ప్రాణమా? నాలో భాగం అయితే దాన్ని తీసేసుకుంటే మీకేమి? నాకో కురుపులేస్తే కోసేసుకోనా? నా చెయ్యి కోసేసు కుంటా. మీకేం ? వేరే ప్రాణమా? నాది కాదా? అయితే నా లోపల దాన్నెవరు ప్రవేశించమన్నారు. నా అనుజ్ఞలేంది? లోపల ప్రవేశించి నన్ను బాధించమన్నదెవరు? మీ అనుజ్ఞ లేకుండా మీ యింటోకి ఎవరన్నా వస్తే మీరేం చేస్తారు? అట్లానే నేనూ బైటికి తరిమేశాను. చస్తే నేనేం చెయ్యను? నేను రప్పించానా? లేదు. నాకు బిడ్డపుట్టాలని యేమాత్రమూ లేదు. నాలోకి వచ్చి నా ఆరోగ్యం, నా సౌందర్యం చెడగొట్టి, నా మానం తీసేస్తే బాగానే వుందీ? నేనెందుకు దాన్ని కాపాడాలి? దానికోసమా? అవును మీ కోసములాగే వుంది. మీరందరూ దాన్ని తిట్టి, వెక్కిరించి, మీ పతివ్రతల్ని, మీ పిల్లల పవిత్రపు పుటకల్నీ సమర్థించుకునేందుకు.

నా యిష్టం వచ్చిన మందు నేను మింగుతాను. దాన్ని చావమన్నదెవరు? మీ పొట్టలో పాములు చేర్తే అవి చావడానికి బాగానే మందులు తాగుతారే?

దానికసలు ప్రాణమున్నదని మీకెల్లా తెలుసును? భూమి మీద పడందీ వూపిరన్నా పీలవదు. ప్రాణమున్నదని నీకేం తెలుసు? నువ్వెప్పుడన్నా కడుపుతో ఉన్నావా ? జడ్జీ నీకేం తెలుసు? పుట్టిన బిడ్డ తిండిలేక మాడి చస్తే నీ ప్రాణం సుఖంగా వుంటుందా? నీ కళ్ళు చల్లగా వుంటాయా? మరి ప్రాణం తీసిన వాళ్లకి వురిశిక్ష కదా! అది వెయ్యరేం నాకు? అంటే పూర్తిప్రాణం కాదన్నమాట. అరప్రాణం. పావుప్రాణం వుంటుందా? అరఆత్మ పావుఆత్మ వుంటాయా? నిండు ఆత్మలు మీకున్నాయా? వుంటే నన్నెందుకిట్లా యేడిపిస్తారు? మిమ్మల్ని చంపినా తప్పులేదు అయితే!

కోడిగుడ్డుకి ఎన్నోవంతు ప్రాణం? గొర్రెకి వాటికి ఆత్మవుందా లేదా? అట్లా చూస్తావేం? నీకేం తెలుసునని కూచున్నావు నన్ను శిక్షిస్తానంటో-

నా ఆరోగ్యం చెడిపోతుందంటారా? కాఫీహోటల్లో చెడతినేవారినీ, పసి భార్యలకోసం మందులుతినే ముసలివాళ్ళనీ దండించరేం? నలభైయేళ్ళకే మూలశంకలూ, అతిమూత్రాలూ తెచ్చుకొనే జడ్జీలని దండించరేం? దిక్కుమాలినదాన్ని నేను దొరికానా? నా ఆరోగ్యం పోతే ఎవడికేం? నా ప్రాణంపోతే ఎవడికేం? దుర్మార్గంలోపడి యెట్లా చచ్చిందోనని నన్ను చూసుకు సంతోషంతో కడుపు నింపుకుంటారు మీ భార్యలు.

దీన్ని చంపినందుకు లోకంలో మనుషులు తక్కువవుతా రంటారా మీరందరూ? పుణ్యాత్ములు మీరున్నారు చాలదూ? కనకుండా వున్న ప్రతి ఆడదాన్నీ శిక్షించండి, వితంతువుల్నందర్నీ కనిపించండి బలవంతంగా!

మీ జనసంఖ్య పెరగడానికి యింకో జీవాన్ని నన్ను మోయమనడానికి మీరెవరు? సృష్టి సాగదంటారా? నాకేం? నీకు సృష్టి సాగిస్తానని పూచీకత్తునిచ్చానా? అసలు నన్ను కనవద్దని సంఘం ఆజ్ఞాపించిందిగా. 'లా' కనమంటోంది. కంటే సంఘం, కనకపోతే 'లా' శిక్షిస్తాయి. మరి సంఘమేగా 'లా' ని ఏర్పరచింది.

సృష్టి నాలో యింకో జీవాన్ని పెట్టింది. దాన్ని తీసుకునే శక్తిని యిచ్చింది. మధ్య మీకెందుకు?

ఏమంటావు, నన్ను వొదులుతావా? నీ వుద్యోగం పోతుందని భయమా? నీ వుద్యోగం కోసం నన్ను నిర్దోషిని శిక్షిస్తావా? ఇదేనా నీతి, యిదేనా పుణ్యం, చెప్పు జవాబు?

6

1924లో రచన. చలం కథలలో ఇది రెండవది. 1924 జూన్ నెల 'సాహితి' మాసపత్రికలో వచ్చిన "భార్య" మొదటి కథ. భర్త ఉన్నత గుణాలపై గౌరవం; వేరొకరిపై మోహంవల్ల కలిగే ఇష్టం, ఏక సమయంలో కలిగిన సుశీలలోని సంఘర్షణే ఈ కథాంశం. గౌరవాస్పదుని కొరకు - మోహాస్పదుని వదులు కుంటుంది - సుశీల. స్వాతంత్ర్యోద్యమం కొందరు వ్యక్తులలోని ఉన్నతిని త్యాగంవైపుకు నడిపించింది. అట్లాంటి వారివల్ల ఉద్యమానికి గూడ గౌరవం కలిగింది.

"చలం ఈ మహోద్యమాన్ని పట్టించుకోలేదు" అని విమర్శించే వారికి ఇట్లాంటి కథలు మంచి సమాధానాలు. "అప్పుడు-యిప్పుడూ", "ప్రేమ పర్యవసానం", "కొందరూ ముసల్మానో", "యుగధర్మం" వంటి కథలను ఈ విమర్శకులు జ్ఞాపకం చేసుకోవాలి.

సుశీల

నారాయణప్పగారిది కొత్త పద్ధతుల యిల్లు. బ్రాహ్మలే. అయినా యిల్లు పైనుంచి చూడడానికి యూరేషియనుల యిల్లు లాగుంటుంది. వరండాకి ముందు తడికలూ, తొట్లల్లో మొక్కలూ, గోడలకి సీనరీల పఠాలూ, పట్టుసోఫాలూ, ఫేము కుర్చీలూ, గాజుగిన్నెల్లో పువ్వులూ, అన్నీ చాల అందంగా వుంటాయి. మనుషులూ అట్లానే వుంటారు. ఆయన బూటులూ షర్టులూ, బొత్తాములూ, కోట్లూ, క్రాపింగు జుట్టూ అన్నీ నీటుగా వుంటాయి.

ఆయన భార్యా అట్లానే సన్నగా, పొడుగ్గా, చాలా నాజూకుగా వుంటుంది. ఆ జుట్టు దువ్వుకోవడం, బొట్టు పెట్టుకోవడం, చీరకట్టుకోవడం, నడవడం, నవ్వడం, మాట్లాడడం అన్నీ నాజూకుగా, అందంగా వుంటాయి. తెల్లవారి లేవగానే చూచినాసరే అట్లానే వుంటుంది. ఒక్క వెంట్రుక తల నుంచి రేగివుండదు. తల్లో వొక్కపువ్వు నలిగివుండదు. ఆమె జాకెట్టూ, చీరా, బెల్టూ, చేతికి సన్నని గాజులూ, మెళ్ళో సన్నని గడియారం గొలుసూ, కాళ్ళకి మొహమలు స్లిప్పర్లూ అన్నీ సృష్టిలోనే ఆమెకోసం యేర్పడ్డట్టుంటాయి. ఆమె పేరే సుశీల. వాళ్ళ వంటవాడూ అంతే, అంత శుభ్రంగా గవర్నరుగారి బొట్లరుకూడా వుండడు. ఆయన కుక్కలూ అంతే, తక్కిన కుక్కలవలె అల్లరి చెయ్యవు. అనవసరంగా మొరగవు. బయటికి వెళ్లవు, వాటి ముక్కు దగ్గిర రొట్టెల్లు తింటున్నా అడగవు, కాళ్ళు మీద పెట్టవు. నాకమంటేనే గాని చెయ్యిగానీ, మూతిగానీ నాకవు. ఆయినకి పిల్లలు లేరుగాని, వున్నా వాళ్ళు అల్లరిచెయ్యరు. యెత్తుకోమనరు. ప్రాణం విసిగేట్టు ప్రశ్నలు వెయ్యరు. తేలు కుట్టినా బిగ్గరిగా యేడవరు.

నారాయణప్పకి ఆస్తి చాలా వుంది. ఆర్జించుకునేందుకు ఆయన చాకిరి చెయ్యనక్కర్లేదు. కాని యెప్పుడూ గూడ సోమరిగా వుండడు. ఛైర్మనూ, ప్రెసిడెంటూ, సెక్రటరీ, ఆనరరీ మెంబరూ, మొదలయిన పనులు ఆయనకి ఒక డజన్ వున్నాయి. తీరుబడే వుండదు, సాయంత్రం తప్ప. సాయంత్రం వూళ్ళో పెద్ద వుద్యోగస్తులందరూ ఆయన యింటికి చేరుకుంటారు. ఈయన యిల్లు ఒక క్లబ్బు. వొచ్చేవాళ్ళు లేక ఆ వూరి క్లబ్బు మూసేశారు. ఏ వుద్యోగస్తుడు ఆ వూరు కొత్తగా వొచ్చినా నారాయణప్పగారి స్నేహం కోరి, వెతికి చేసుకోంది ఒక్క గంట నిలవడు. వాళ్లందరూ ఆయన యింటికొస్తారు, టెన్నిసు ఆడతారు, టీ తాగుతారు, చీట్లాడుతారు. రాత్రి పదింటికి వెడతారు. సుశీల గూడా వాళ్ళందరితో కలిసి యింట్లో తిరుగుతుంది. వాళ్ళకి షేకాండిస్తుంది, టీ యిస్తుంది. న్యూసుపేపరు సంగతులు చర్చిస్తుంది. వాళ్ళతో కూచుని వుంటుంది వాళ్ళు వెళ్ళిందాకా.

ఆ కాలంలో న్యూసుపేపర్లు చాలా హడావిడి చేస్తో వుండేవి. సత్యాగ్రహం, రౌలెట్ ఆక్టు, ఇవన్నీ అయిపోయి, పంజాబు వధల కాలం వొస్తోంది. దేశమంతా అల్లకల్లోలమ యేట్టు కనపడుతోంది. ఇదంతా సుశీలకి చాలా సరదా. వీళ్లందరూ యేమంటారో తెలుసుకోడం ఆమెకి చాలా యిష్టం. నారాయణప్పగారు యీ గవర్నమెంటు ఉద్యోగస్థులనేగాక వూళ్ళో అందరినీ యెరుగును. వీళ్ళ వుద్దేశాలేగాక లోకమంతటి వుద్దేశాల సంగతి తెలుసు అతనికి. అందుకనే అతనికీ, వుద్యోగస్తులకీ చాలా పెద్ద వాదనలు జరిగేవి. కాని సుశీల వూహాలు చాలమట్టుకి గవర్నమెంటు వుద్యోగస్తులవల్ల యేర్పడ్డవే! ఆమె స్త్రీ గనుక వూళ్ళో తిరగదు. విశాలమైన దృష్టి లేదు.

నారాయణప్పగారికీ, సుశీలకీ మతం, కులం పట్టింపులు లేవు. మీరెవరంటే బ్రాహ్మలమంటారుగాని, ఆ బ్రాహ్మణీకం యెక్కడుందో గుర్తుపట్టడం చాలా కష్టం. వాళ్ళ యింట్లో బ్రాహ్మల్నీ, తురకల్నీ, క్రిష్టియన్లనీ, ఒక మోస్తరుగానేచూస్తారు. కష్టమయినవాళ్ళు రావడం మానెయ్యావొచ్చు. వాళ్లకి లక్ష్యంలేదు. ఇట్లావున్నా వూళ్లో యెవరూ వాళ్ళని హీనంగా చూడరు. వాళ్ళని భోజనానికి పిలుస్తారు. వాళ్ళింటికి వెడతారు. ఆయన పిలిస్తే చాలు, ప్రతివారికీ గొప్పే! నారాయణప్పగారికున్న పలుకుబడీ, మర్యాదా యెవరికీ లేవు. కాని వీపు వెనకాల గుసగుసలు యెవరికి తప్పుతాయి యెంత గొప్పవాళ్ళయినా, మంచి వాళ్ళయినా?

సుశీలకీ నారాయణప్పగారికీ చాలా ప్రేమ వొకరిమీద వొకరికి. యెన్నడూ వొకరితో వొకరు పోట్లాడి యెరుగరు. వొకరు చెపితే అది రెండోవారు ఆజ్ఞగా నెరవేరుస్తారు. నారాయణప్పగారు భార్య ఆత్మని చంపి, తన వశం చేసుకుని, తనకు నీడను చేసుకొని, తన వూహాలే ఆమె తల్లో పెట్టి ఆమె నోట రప్పించి, మేమిద్దరం ఒకటయిపోయినామనే రకం మనిషికాడు. ఆమె వూహాలకీ, పనులకీ పూర్ణస్వాతంత్ర్యమున్నది. ఎన్నడూ వొకరిమీద వొకరికి అనుమానం లేదు. అనుమాన పడడమనే తలపే వారికి సిగ్గు వేస్తుంది. ఇందరు మగాళ్ళు వొస్తోంటారు, పోతావుంటారు. నారాయణప్పగారు అనేకసార్లింటో వుండరు. అయినా అనుమానమన్నమాట లేదు.

కొత్తగా ఆ వూరు ఒక తురక పోలీసు సూపరెండెంటు వొచ్చాడు. ఆయనపేరు సులేమాన్. చిన్నవాడు, అందమైనవాడు. అతనికి కొత్తగా పనికావడం యిక్కడికే. ఆయన యూనిఫారం, కత్తీ, పోలీసు వుద్యోగస్తుల శాల్యూట్లూ చూసుకుని, ఆయనకి

చాలా వినోదంగా, కొంచెం గర్వంగా వుండేది. ఆయనకి పెళ్ళి కాలేదు. మొత్తానికి ఆయనతో ఆడవారెవరూ లేరు. ఆయన యింగ్లండు వెళ్ళివచ్చాడు. ఆయన జాతి యేమిటో, మతమేమిటో నిర్ణయించడం కష్టం. సరే వొచ్చిన రోజునే అతను నారాయణప్పగారి యింటికి వొచ్చాడు. ఆయన ఇంట్లో భార్యా, కుక్కలూ, ఆయనకి పట్టింపులూ లేకపోవడం, ఆ సాయంత్రపు టీ, కబుర్లూ, అన్నీ సులేమానికి చాలా సంతోషం, ఆశ్చర్యం కలగజేశాయి. ఇండియాలో కూడా యిట్లాంటి వాళ్ళుంటారను కోలేదు. మొదటిరోజునించీ కూడా ఆయనకీ, సుశీలకీ చాలాస్నేహమయింది. వారం రోజుల్లో మరీ యెక్కువయింది. అది అక్కడకొచ్చేవాళ్లందరికీ కనబడుతూనే వుంది.

పది సంవత్సరాలు నారాయణప్పగారితో కాపరం చేసిన తరవాత సుశీలకి యిప్పటికి యింకొక పురుషుడిమీద ప్రేమ కలిగింది. ఆమెకు యీ ప్రేమ యేమీ యిష్టంలేదు. నారాయణప్పగారంటే ఆమెకి యెక్కువైన గౌరవం కనక మొదట సుశీల యీ ప్రేమతో చాలా పోట్లాడింది. ఒకటి రెండు రోజులు వుత్తస్నేహమనుకుని సమాధానపరుచుకుంది. తరవాత తెలుసుకొని అతనికి దూరంగా వుండడానికి ప్రయత్నించింది. కాని సులేమాను వెతికి ఆమెను తీసుకొచ్చేవాడు. తరవాత ఆమె ఆ ప్రేమని నిలుపుకోలేక ఘోరమైన యుద్ధం చేసింది. కాని ప్రేమ చాలా మాధుర్యంగా వుంది. ఆమెకి భర్తమీద భక్తిగాని, పాపభీతిగానీ ఏమీలేవు. అదంతా మూఢత్వమని ఆమె నమ్మకం. భర్త లేకపోతే అసలు యీ సందేహాలే ఆమెకు వుండేవికావు? ఈ యుద్ధమే అవసరంలేదు. తన భర్త కియ్యవలసిన ప్రేమ యితనికిస్తున్నానని ఆమెకు చాలా బాధగావుంది. నారాయణప్పగారితో చెప్పాలని నిశ్చయించు కొంది. ఆయన్ని చూస్తే భయంలేదు. కాని ఆయనకి మనోవేదన కలుగుతుందనీ, తరువాత, ఆయన యెట్లానన్నా తనని సులేమాన్ స్నేహం మాన్పిస్తాడనీ భయంవేసి వూరుకుంది. ప్రేమ జయం పొందింది. భర్త మీద యిప్పటికీ ప్రేమవుంది. అయినా యీ కొత్తప్రేమ ఆమెను పూర్తిగా స్వాధీనం చేసుకుంది.

కొందరు స్త్రీలు వారినెవరికి పెళ్ళి చేస్తే వారిని వెంటనే ప్రేమిస్తారు. ప్రేమించినట్టే వుంటారు. ప్రేమించామనే వారూ అనుకుంటారు. దాంట్లో యేమీ మోసంలేదు, చాలా నమ్మకస్తులు. కాని యెప్పుడో వొకప్పుడు, యెవరో కొత్తవారిమీద నిలపరాని ప్రేమ కలుగుతుంది వారికి. వారి హృదయాలు యెవరికోసం చెయ్యబడ్డాయో అటువంటివారిని కలుసు కుంటారు. అప్పుడు ఆ మహాగ్నిలో ఈ పూర్వపు ప్రేమా, నీతీ, విశ్వాసమూ అన్నీ దగ్ధమవుతాయి. యెవరూ ఆపలేరు. కొన్ని బైటికి వస్తాయి. కొన్ని ఒకరిద్దరికి తెలిసి ఆగుతాయి. కొన్ని బైటికి రానేరావు యీ విషయాలు.

సులేమాన్ స్వభావమంతా పట్టుదలతో చెయ్యబడ్డది. తలుచుకున్నాడా అది నెరవేరితీరాలి. అందాకా నిద్రపోడు. పోలీసు సూపరెంటు కావాలని పదిహేనేళ్లకిందట చిన్న కుర్రవాడుగా వున్నప్పుడనుకున్నాడు. అయిందాకా వొక్కరోజు ఆ పట్టును మరిచివుండలేదు. సుశీలను చూసిన మొదటిరోజే ఆమెను ప్రేమించాననీ, తనదాన్ని చేసుకోవాలనీ అనుకున్నాడు. యింక అంతే. ఆమె ప్రేమను లోబరుచు కున్నదాకా నిద్రపోలేదు. యెవరడ్డమొచ్చినా, తనకెంత నష్టమయినా, ఆ పనిని వొదలడు. ఈ కాలంలో ఈ దేశంలో పుట్టాడుగాని హానిబాల్ వంటి దీక్షాపురుషుడు కావలసింది. ఆమె తనని ప్రేమిస్తోందా లేదా అని ప్రశ్నేలేదు. తప్పించు కోడానికి ఆమె ప్రయత్నాలూ, ఆమె భయమూ, పశ్చాత్తాపమూ అన్నీ చూశాడు. తన బలంతో ఆమెని, అవన్నీ కూడా తోసేసి, తన దగ్గిరికి వొచ్చేటట్టు చూశాడు. ఇంక ముందు వెనుకలు లేవు. స్నేహితుణ్ణి మోసం చేస్తున్నాననే ఆలోచన తట్టింది. కాని, దాన్ని పైకి రానీయడు. తలచుకొన్నది చేసితీరాలి. అతనికి ఇంకొకరు చూస్తారు, తనకవమానం, అల్లరి – ఇల్లాంటి ఆలోచనలు లేనేలేవు. యెవరన్నా అడిగితే సంగతంతా చెప్పేస్తాడు కూడాను.

ఒకనాటి రాత్రి పదింటికి వొచ్చినవాళ్లందరూ తోట్లోంచి వెళ్ళిపోతున్నారు చీట్లాట చాలించి. నారాయణప్పగారు ఆ రాత్రి పన్నెండింటికిగాని రానన్నాడు, పనిమీద వెళ్ళాడు. సులేమాను కదలలేదు. ఆఖరు మనిషి వెళ్ళడంతోటే సుశీలా, అతనూ మధ్య అడ్డం తీసేస్తే కలుసుకునే రెండు ప్రవాహాల్లాగ కావిలించుకున్నారు. సన్నగా తెల్లగా వున్న సుశీల, రాతివిగ్రహం మల్లే నిలబడ్డ అతన్ని అల్లుకున్నట్లు కలిసిపోయింది. అతని షర్టుమీదా, బుజంమీదా ముద్దుపెట్టుకుంది, ఇంకా యెప్పటికీ వొదలకుండా, అట్లా వుత్తరీయంవలె వుండిపోతుందేమో ననిపించింది. 'పొద్దున్నించి యెదురుచూస్తున్నాను. ఇంక వొదలను. ఎన్నటికీ వొదలను. ఇన్నాళ్ళూ, ఇన్ని సంవత్సరాలు, నాకు కనపడకుండా ఎక్కడున్నావు? నిన్నింక వొదలను. ఎట్లా వెడతావో వెళ్ళు'.

రాత్రి వొంటిగంటయింది. మంచంమీద సుశీల నిద్ర పోతున్నట్లు పడుకునివుంది. సన్నని దీపం వెలుగుతోంది నారాయణప్పగారు పడుకోడానికి కోటూ అవీ తీసేస్తున్నారు.

'సుశీలా....!'

జవాబులేదు వొచ్చి మంచం మీద కూచుని సుశీల మీదకి వొంగి, మొహం తనకేసి ప్రేమతో తిప్పుకున్నాడు. చెంపలనిండా కన్నీళ్ళున్నాయి. ఎన్నడూ లేనిది జుట్టు చీదరగా చెంపల కతుక్కుని వుంది. ఆయన చాలా ఆశ్చర్యపడ్డాడు.

'సుశీలా, సుశీలా, యేమిటి? యీ కన్నీళ్ళేమిటి? యెందు కేడ్చావు?'

ఆమెనంతా లాక్కుని తనవేపు తొడలమీద పడుకో పెట్టుకున్నాడు. సుశీల కళ్ళు విప్పింది. మళ్ళీ నీళ్ళు కారుతున్నాయి.

'యేంలేదు....ఏదో దిగులేసింది'.

నారాయణప్పగారికి వారంరోజులనించి యేదో చెప్పలేని బాధగా వుంది. కారణం ఆలోచించినా తేలలేదు. ఇప్పుడు సుశీలని చూడగానే ఈమె విషయమయ్యే ఈ బాధ అని తట్టింది.

'సుశీలా! యేదో వుంది. నా దగ్గిర్నించి దాస్తున్నావు.'

'యేంలేదు.'

'నేను నమ్మను. దాస్తావా, నాతో చెప్పకండా? చెప్పవూ? నేనేమీ అనని నీకు తెలీదూ? చెప్పు..... నా సుశీలకదూ! చెప్పవూ? ఛీ, యేడుస్తారా? చెప్పెయ్యి ఆలోచిస్తాగా తరవాత యేం చెయ్యాలో'

అంతా అతనితో చెప్పేసి శాంతి పొందాలని సుశీలకెంతో అనిపించింది. కాని చెప్పేస్తే......తరవాత.... తరవాత...... ఆ రాత్రి ఏమీ చెప్పలేదు. సుశీల ఏదో మనోవ్యథలో వుందని నారాయణప్పగారికి తెలిసిపోయింది. తనకెందుకు చెప్పదో ఆయన కర్థంకాలేదు. తనే యెట్లాగన్నా తెలుసుకుని పోగొట్టాలని నిశ్చయించుకున్నాడు. ఏమీ అనుమానం మాత్రం మనసులో లేదు, ఆయనకి. ఇంతేకాకుండా సులేమానంటే కూడా అయిష్టం మొదలుపెట్టింది నిష్కారణంగా. అతను ఏమన్నా అంటే తను సహజంగానే దాన్ని కాదంటాడు. సుశీలా సులేమాన్ వొకటే మాట, గవర్నమెంటు పక్షం. ఇతను ప్రజల పక్షం. సులేమాన్ని చూస్తే ఆయనకి వొక విధమైన భయంకూడా పట్టుకుంది. ఆ నిష్కారణమైన భయం సంగతి తలుచుకుని నారాయణప్పగారు తనలో తను నవ్వుకునేవారు.

ఒకరోజు పొద్దున్న సుశీల పోలీసులైన్లకి వెడతానంది. ఆవాళ గొప్ప డ్రిల్లు జరుగుతుందని చూడ్డానికి సులేమాను రమ్మన్నాట్ట. సుశీల తనని యూనిఫారంలో చూడాలని అతని ఆశ.

నారాయణప్పగారు 'యెందుకులెద్దూ, అందరి వుద్యోగస్తులలో నువ్వు ఆడదానివి వొక్కతెవూ వెళ్ళడం బాగుండద'న్నాడు.

'నేను వొస్తానని చెప్పాను. పాపం ఆయన యెదురుచూస్తో వుంటాడు' అంది.

'ఇప్పుడు నువ్వు వెళ్ళకపోతే అతని డ్రిల్లు ఆగుతుందా? పోనిద్దూ!' అన్నాడు.

'అట్లాకాదు వెడతాను. ఉండిపోవడానికి నాకేం కారణం కనపడ్డంలేదం'ది.

ఇద్దరికీ భేదాలు వస్తున్నాయి.

సన్నని చీనా పట్టుచీరె కట్టుకుని, తల్లో గులాబిపువ్వులు పెట్టుకుని, గుర్రపుబండిలో వెళ్ళింది. ఇంకా సులేమాన్ బంగళానించి బయలుదేరలేదు. కాఫీ తీసుకోబోతున్నాడు. యూనిఫారం వేసుకుని పెద్ద కత్తి కిందకి వేళ్ళాడుకొంటో పెద్దచేతులూ, ఆ బలిసిన మెడా, గుండ్రని దవడలూ, అతన్ని చూసింది.

'ఎంత బావున్నావు? ఈ డ్రెసులోనే ఏదో అందం వుంది. నాకు తప్ప యింకెవరికీ కనపడదు'

'నీకు కనపడాలనే నేను రమ్మన్నాను.'

'అందరూ సోల్జర్లు కావాలని వుంటుంది నాకు. ఆ కత్తీ, ఆ తుపాకీ, ఎంతమందిని చంపెయ్యొచ్చు? యెవరూ అడ్డం చెప్పలేరు కదూ? పూర్వం యుద్ధాలు చేసే యోధులు జ్ఞాపకమొస్తున్నారు నిన్ను చూస్తే! ధర్మం నిలబెట్టే మహారాజులాగున్నావు. అన్యాయం, నీచత్వం కత్తికి వొణకవలసిందే!'

'ఏమిటి యీవాళ కవివయినావు?'

'ప్రేమ మారుస్తుంది. సామాన్యమానవుల్ని దేవతలని చేస్తుంది.'

'అవును. నేను యోధుణ్ణయితే యోధుడికి జయమిచ్చే దేవతవి నువ్వు' అని మోకరించి ఆమె చెయ్యిని ముద్దు పెట్టుకున్నాడు.

'నా చెయ్యిని చెరుకుముక్కలాగు నవిలెయ్యగలవనుకుంటా ఆ దవడలతో ! ఎక్కడిది నీకింత బలం?'

'చారూ, మజ్జిగా తాగితే బలం వస్తుందా!'

'నేను కూడా మీ అంత లావుగా వుంటే బావుండేదాన్ని?'

'వుండవు. నాకు సన్నని వాళ్లని చూస్తే యిష్టం. నా మెళ్ళో హారాల్లాగుండాలి వాళ్ళ చేతులు, నన్ను కావిలించుకుంటే! నా బలాన్నంతా ఆ బలహీనంతో, మృదుత్వంతో కట్టెయ్యాలి....

నీకో?'

'నా కేమీ యిష్టమో తెలీదా యేం నీకు? యిట్లా వుంటే' అని అతని నదుంచుట్టూ చేతులు పోనిచ్చింది.

'ఈ బలమంతా, అధికారమంతా, పొగరంతా నాదే కదూ?'

'నీదే కాని యిది బలమేకాదు... నీ చేతుల్లో వోడిపొయ్యే మా బలమేంబలం? ఏ టుపాకుల దెబ్బలన్నా తప్పుకుంటాము గాని యీ కళ్ళనించి....యీ పెదిమెలనించి...యీ మాధుర్యం నించి....'

సుశీల ఆ రోజు యింటికి మధ్యాహ్నం మూడింటికి వచ్చింది. తరవాత త్వరలోనే నారాయణప్పగారికి అనుమానం తట్టడం మొదలుపెట్టింది. వాళ్ళ మొహాలే చెప్పాయి అతనికి. కాని అతను చూడతలచుకోలా. ఆరితేరిన దొంగలూ, మొనగాళ్ళూ, తప్పుచేసి దాచుకోగలరు. కాని నిర్మలస్వభావులు దాచలేరు. అందులో సులేమాన్ దాచడానికి కూడా ప్రయత్నించదు. ఒకరిద్దరు స్నేహితులు నారాయణప్పగారితో కొంచెంగా సూచించారు. అయినా ఆయనకి నిశ్చయం లేదు. సాధారణమైన భర్తలవలె దాక్కుని, దొంగవేషాలువేసి, వాళ్ళిద్దరినీ కలిపి యేం చేస్తారో చూసి, సాధించే రకం కాదు. ఆయన మనసు బాధిస్తోంది. కాని తనుమాత్రం నీచమైన పని చెయ్యలేదు.

ఇంతలో దేశాన్నంతా వూగించేసే నాన్ కో– ఆపరేషన్ వొచ్చింది. దేశానికంతా ఆదేశంపై ఆదేశం వస్తోంది. అందరి కన్నా ముందు నారాయణప్పగారి మనసులో ఆ విషయాలు కలవరం కలిగించాయి. ఏదో తమ పొట్టకోసం పనితో పాటుబడేవాళ్ళకన్నా, తమ స్వంతపని లేనివాళ్ళని ప్రతి వుద్యమం ముందుగా కదుపుతుంది. ఏమి దొరుకుతుందా కొంత హడావుడి చెయ్యడానికని వాళ్ళు చూస్తూ వుంటారు. ఏదోగోల లోకంలో జరుగుతూ వుంటేనేగాని వాళ్ళు బతకలేరు. దేశమంతా వాళ్ళపనులు వాళ్ళు చూచుకునేవాళ్ళే అయితే, యిన్ని కాన్ఫరెన్సులూ, కాంగ్రెసులూ నిలబడతాయా? వెంటనే తన సూట్లూ, మల్లుపంచలూ మానేసి, ఖద్దరు కట్టడం మొదలు పెట్టాడు. ఇంటినిండా పంచమజాతి నౌకర్లను పెట్టాడు. గోడలకి గాంధీ పటాలు తగిలించాడు. మునపటి అందమే, షోకే. కాని యిప్పుడు యీ రకం. ఏ మీటింగులలో చూసినా అతనే! ఏ ప్రొసెషన్సులో చూచినా అతనే ముందు. గవర్నమెంటును గురించి అతి తీవ్రంగా మాట్లాడతాడు. కొందరు గవర్నమెంటు నౌకర్లు భయపడి ఆయన ఇంటికి రావడం మానేశారు. కాని సులేమాన్ మానలేదు.

ఒకరోజు రాత్రి చీకట్లో నీళ్ళకుండి దగ్గిర సుశీలా, సులేమాన్ నుంచున్నారు. అమావాస్య చీకటి. నక్షత్రాలు చుట్టూ కళ్ళలాగు మెరుస్తున్నాయి. తెల్లని పువ్వులుకూడా కనబడటం లేదు. వాళ్ళిద్దరూ రహస్యంగా మాట్లాడుకొంటున్నారు.

'నేనింక యిక్కడకు రావడానికి కూడా వీలుండక పోవచ్చును. నువ్వు వొచ్చి నాతో వుండిపోవాలి. నా నౌకరి పోతే పోయిందిలే. కాని నిన్ను వదలను. రావూ! సుశీలా! రావాలి, తప్పదు'.

'ఎట్లా రాను! ఎట్లా రాను! అయిన్నీ యెట్లా వదలను? వీలులేదు'

'ఎందుకు వీలులేదు? వొచ్చెయ్యి. నేనింక యిక్కడికి రాను. యిట్లా రావడం నాకు బాగుండలేదు. ఆయన మొహం చూడ్డానికే సిగ్గేస్తుంది. యీ చీకట్లోంచి తప్పించుకొని బైటపడదాము.'

'అయితే యీ వూళ్ళోనే మన మిద్దరమూ కలిసివుండడం? నాకు ధైర్యం చాలుతుందో లేదో?'

'ఛా! అధైర్యపడతావా! ఏ విషయంలోనన్నా పడొచ్చుగాని భయపడి ప్రేమ జీవనాన్ని పోగొట్టుకొంటారా?'

'సరే ఆలోచిస్తా సంగతి నాలుగైదు రోజులు కానియ్యి. తొందరేముంది?'

ఈ కొత్త ప్రేమ వచ్చిన తరవాత ఆ యింట్లో వుండడం అర్థహీనంగా కనబడుతోంది. దేనికోసం తను అక్కడ వుండడం? కాని వెంటనే వెళ్లటానికి ధైర్యం చాలడంలేదు. సులేమాన్ వెళ్ళిపోయిన తరవాత కూడా ఆ కుండి వద్దున అట్లానే నుంచుని ఆలోచిస్తోంది. ఇంతసేపు నారాయణప్పగారు యింట్లోనే వున్నారు. వీళ్లిద్దరూ యిక్కడున్న సంగతి ఆయనకు తెలుసు. సులేమాన్ వెళ్ళిపోయిన బూట్సు చప్పుడు విన్నతరువాత చీకట్లో వెనకాలే వచ్చి సుశీల బుజంమీద చేయివేశాడు. చూడకుండానే వెనక్కి వంగి మెడమీద చేతులెయ్యడానికి వెతుకుతూ, సుశీల 'మళ్ళీ యెందుకొచ్చావు?'అంది. మెడ కనపడలేదు. నారాయణప్పగారు సులేమాన్ కంటె పొట్టి. వెనక్కి తిరిగి చూచింది. నారాయణప్పగారు కావిలించుకున్నారు.

'నాతో చెప్పవూ? యిప్పుడన్నా చెప్పకూడదూ? యెందుకలా లోపలలోపల కుళ్ళుతావు? నాతో చెప్పేస్తే ఆ బాధ తప్పకుండా పోతుంది. ఇన్నాళ్ళూ ఆనందంగా జీవించాము. ఇప్పుడు నీ హృదయమిలా వేరు చేసుకొంటావా? నామీద నమ్మకం లేదూ? చెప్పు'

'వొద్దు. వొద్దు నన్నడగకండి. నేననుభవిస్తోంది చాలు.

మిమ్మల్ని కూడా యెందుకు బాధపెట్టడం? తెలియవలసి నప్పుడు తెలియనే తెలుస్తుంది.'

"అప్పుడు నీకు సహాయం చెయ్యగలనో లేదో. ఆలస్యం చేసి పాడుచేసుకొంటున్నావు. ఏదో మహాభ్రమలో నీకు అణచుకోడానికి బలములేని వ్యామోహంలోపడి, క్షోభ పడుతున్నావు. నన్ను నీకు సహాయం చెయ్యనీ, నా బలం కూడా నీకిస్తాను. నేను కూడా నీతో కలిసి ఆలోచిస్తాను.... ఒక్క ఆత్మతో పెరిగామే, ఏం చేశానని నా మీద నీకు నమ్మకం లేకపోవడం? పోనీ ఆలోచించు. ఎన్నాళ్ళయింది నువ్వు నాతో మనసిచ్చి మాటాడి? నామీద ప్రేమ పోయిందా. నేను నిన్నేం ద్రోహం చేశాను?"

'మీరుకాదు, మీరుకాదు. అంతా నేనే. నన్నలా ముట్టుకోకండి! నేను పనికిరాను, తగను. వెళ్ళండి...మీకే తెలుస్తుందంటున్నానుగా! వెళ్ళండి.'

నారాయణప్పగారు కొంచెంసేపూరికే వున్నారు. ఇంక నిశ్చయం చేసుకొని అడిగేశారు.

'నేను నమ్మలేదు, ఇప్పటికీ నాకు నమ్మకంలేదు. చాలా రోజులు అనుమానమే రాలేదు. నేను రానియ్యలేదు. కాని యిప్పుడనుమానంగానే వుంది. నిజం చెప్తూతావని నిన్ను అడిగేస్తున్నాను?'

రెండు చేతులలో మొహం పెట్టుకొని ఆ గట్టుని ఆనుకొని సుశీల యేడ్చింది.

'నాకు కోపమనుకోకు, విచారపడకలా. కాని యిలా సంగతులు జరగడం మాత్రం నాకిష్టంలేదు. నేను పనిచేసే పవిత్రమైన వుద్యమమేమిటి? నాయింటో జరిగే సంగతు లేమిటి? మొదటి నుంచీ యేం జరిగిందో చెప్పేస్తావా?'

'చెప్పను. చెప్పలేను.'

'చెప్పితే చాలా మంచిది. అందరిమల్లే నేను నిన్ను శిక్షించడం, కేకలు వేయడం అవీ చేస్తానని అనుకోకు. సుశీలా, నీ మీద ప్రేమ నాకింకా పోలేదు. అంతా మరిచిపోయి పూర్వమల్లేనే వుందాం చెప్పూ?'

'చెప్పను'

'అయితే పోనీలే ఇకముందు మానేస్తావా'?

'ఏమో చెప్పలేను. ప్రయత్నిస్తాను. నా శక్తికి మించి పోయింది గనకే లోబడ్డాను.'

'అదేమైనాగాని, యీ ప్రకారం యిక్కడ జరగడం నాకిష్టంలేదు.'

'సరే, ఆయన్ని యిక్కడికి రావద్దంటాను.'

సుశీల ప్రతిరోజూ సాయంత్రం సులేమాన్ బంగళాకి వెళ్ళిరావడం మొదలు పెట్టింది. నారాయణప్పగారు గట్టిగా వీలులేదని పట్టుపట్టారు. యింక యీ పద్ధతి సాగదని తెలుసుకొని మూడురోజుల్లో అతనితో వుండటానికి వస్తున్నానని సులేమాన్‌తో చెప్పేసింది.

ఇవన్నీ జరుగుతుండగా, యీ లోపల నాన్‌కోపరేషన్ చాలా యెక్కువయింది. విద్యార్థులు బళ్ళు మానేస్తున్నారు. ప్లీడర్లు కోర్టులకు వెళ్ళడంలేదు. వార్తాపత్రికలు, వుద్యమం దినదినమూ బలమవుతున్న సంగతి చాటుతున్నాయి. ఎవరికి చేత అయినట్లు వారు త్యాగం చేస్తున్నారు. ప్రతివారి హృదయాల లోనూ దేశభక్తి అంకురిస్తోంది. ధనం యిచ్చేవారు, సొమ్ములు యిచ్చేవారు. కాలమిచ్చే వారు. శక్తినిచ్చేవారు, సౌఖ్యాన్నిచ్చే వారు.... ఎవరికి చేతనయింది వారు అర్పించు కొంటున్నారు. ఏమౌతుందా అని ప్రతివారూ ఎదురు చూడ్డమే. 31న డిసెంబరులో ఏదో గొప్ప మార్పు జరగపోతుందని ఆబాల గోపాలం నమ్మేశారు. అందులో ఆ వూళ్ళో ముఖ్యంగా యీ అదావడి చాలా ఎక్కువగావుంది. భజనలు, కీర్తనలు, మీటింగులు, ప్రొసెషన్‌లు, లెక్చర్లు, సమ్మెకట్లు, హరతాళులు ఎగిరిపోతున్నాయి. వీటికంతా నాయకుడు నారాయణప్పగారు. యిప్పుడూ ఆయన ఇంటినిండా నాన్‌కోఆపరేషన్ మనుషులు. ప్రొద్దుట్నించి సాయంత్రందాకా ఆ మాటలే. ఆ పనులే. కుర్చీలూ, సోఫాలూ మూలపారేశారు. చరకాలూ, మగ్గాలూ పెట్టారు.

సుశీలకు యిదేమీ అంటలేదు. ఆమె వూహలన్నీ సులేమాన్ వూహలు. పూర్వమైతే నారాయణప్పగారితో యీ సంగతులన్నీ చెప్పేసింది. కాని యిప్పుడు ఆయనతో సరిగానన్నా మాట్లాడ్డంలేదు. ఈ పనులన్నీ కూడా వట్టి భేషజమనీ, నిరర్థకమనీ, పనిలేనివాళ్ళూ, మూఢనమ్మకం కలవాళ్ళూ, దుర్మతాభిమానము కలవాళ్ళూ, ప్రోత్సహించి చేస్తున్నారనీన్నీ సులేమాన్ చెప్పాడు. సుశీలకి కూడా అలానే కనపడ్డది. నారాయణప్పగారి గొప్పతనం, భావౌన్నత్యం, సుశీలకి తెలుసు. కాని ఆయనకి ప్రజలమీద వుండే అనురక్తి, ఆయన స్నేహితుల ప్రోత్సాహమూ, ఆయన్ని చెడగొట్టి యీ ఉద్యమంలో చేర్చాయని ఆమె అభిప్రాయపడ్డది. కాని జరిగే సంగతులని చూస్తున్న కొద్దీ తనూ, సులేమానూ, తక్కిన తమ స్నేహితులున్నూ తప్పు అభిప్రాయ పడ్డారేమోనని ఆమెకు సందేహం కలగడం మొదలుపెట్టింది. నిజమైన త్యాగమూ, దీక్షా, సంతోషంగా కష్టపడ్డానికి సిద్ధముకావడమూ, యివన్నీ చూచి ఆమె క్రొత్తగా

ఆలోచించుకోడానికి మొదలుపెట్టింది.

ఒకరోజు సాయంత్రం సులేమాన్ దగ్గిరనుంచి వచ్చేటప్పటికి యిల్లంతా గల్లంతుగా వుంది. వొచ్చేవాళ్ళూ, పొయ్యేవాళ్ళూ, గుంపులు గుంపులుగా కూడి నారాయణప్ప గారితో మాటాడేవాళ్ళూనూ. అక్కడ ఎవ్వరినో ఏమిటని అడిగింది. అతను ఆశ్చర్యపోయినాడు.

'మీకు తెలీనే లేదండీ? నారాయణప్పగారిని కోర్టుకు 20వ తారీఖున సమను చేశారు'

'ఎందుకు?'

'రాజద్రోహపు మాటలు మాటాడారనీ, ప్రజలని దౌర్జన్యానికి పురికొల్పారని, రోడ్లవెంబడి ఖద్దరు అమ్మారనీ'

'అయితే'

'అయితే యింకేముంది! యీయన జామీనివ్వరుగదా! కఠిన శిక్ష వేస్తారు.'

సుశీల మేడమెట్లెక్కి తన గదిలోకి పరిగెత్తుకెళ్ళింది. ఖైదు! నారాయణప్పగారికి ఖైదు! తనతో చెప్పనేలేదు. ఎందుకు చెప్పాలి? ఆయన యెవరు, తనెవరు? పాపం ఆయన యీ గోలలు పడుతూ వుంటే తను, తన కేమక్కర్లేనట్లు సౌఖ్య పడాలని చూస్తోంది కదూ? ఆయన్ని మాత్రం ఎవరు సౌఖ్యపడొద్దన్నారు? యీ ఖైదులోకి వెళ్లడమెందుకు? ఆ మాట్లన్నీ మాటాడమన్న దెవరు? పైగా జామీనియ్యననడ మెందుకు? ఏమి లాభం? యీ పనులన్నీ? పోనీ పూర్వమైతే పనిలేనివాళ్లకి యేదో పని అనుకోవచ్చు యీ వుద్యమం. కాని ఖైదులోకి పంపేటప్పుడు కూడా అదే పిచ్చా? అలానే కూచుని చాలాసేపు ఆలోచించింది. ఆయన ఇవన్నీ యెందుకు చేస్తున్నారో తెలుసుకోవాలని నిశ్చయించుకొంది. ఆయన జీవితం, తన జీవితం యెంత వేరైనాయి! ఆయన్ని ఖైదులో పెట్టబోతుంటే తను యింట్లోంచి పారిపోవాలని చూస్తోంది కాదూ?

మూడు రోజులు అదేపనిగా కూచుంది. "ఎంగు యిండియా" చదవడమూ, చదివి తక్కినవాళ్లతో మాట్లాడి, దేశస్థితీ ఈ వుద్యమము అవసరమూ, అర్థమూ గ్రహించింది. తన భర్తని అన్యాయంగా సమనుచేస్తున్నారనుకుంది. ఖద్దరు బట్టలు కొంది. తనకున్న బట్టలన్నీ పట్టుచీరెలతో సహా బైట రోడ్డుమీద తగలేసింది. ఖద్దరు బట్టలమ్మేవాళ్ళూ, లెక్చర్లు యిచ్చేవాళ్ళూ స్త్రీలున్నారని తెలిసి, వాళ్లతో కలిసి పని మొదలు పెట్టింది. ఖద్దరు బట్టల మూటలు మోసుకొని వాళ్లందరితో కలిసి సులేమాన్ బంగళాకెళ్ళి అతన్ని కొనమని అడిగింది. నవ్వి అదేదో జోక్ అనుకొని 'ఎన్ని కొనమంటావ్?' అన్నాడు. అన్నీ కొనమంది. కొనేశాడు. నవ్వుతున్నాడన్నమాటేగాని, సుశీలలో మార్పు చూసి అతని మొహం వెలవెలపోతోంది. సుశీలకు జాలేసి సాయంత్రం వస్తానని చెప్పి వెళ్ళిపోయింది.

సాయంత్ర మెప్పటిమల్లేనే వెళ్లింది. నాన్-కో-ఆపరేషన్‌ను గురించి యిద్దరికీ చర్చ జరిగింది. ఈసారి సుశీల అతను చెప్పిందంతా వొప్పుకోలేదు. తను చేసేపని చేసితీర్తానంది. నారాయణప్పగారి సంగతి యేదో తేలిందాకా, సులేమాన్ దగ్గర వుండిపోవడానికి రాననీ, వొచ్చి చూసిపోతూవుంటాననీ వొప్పించింది.

సుశీల తన ఉద్యమంలో ప్రవేశించడం నారాయణప్ప గారికి చాలా సంతోషం కలిగింది. ఇంక సులేమాన్‌తో సంబంధము మానుకుంటుందని కూడా అనుకున్నాడు. 20వ తారీఖున కోర్టువారు నారాయణప్పగారిని విచారించి వదిలేశారు. నారాయణప్పగారు స్పెషల్ కాన్ఫరెన్సుకి ఉత్తర యిండియా వెళ్ళారు.

నారాయణప్పగారి పని కొంతభాగం సుశీలమీద పడ్డది. అదిగాక కొందరు నాయకుల్ని అరెస్టు చేశారు. ఆ భారమంతా కూడా సుశీలే పూనుకుంది. ప్రొద్దున్నలేచింది మొదలు సాయంత్రం వరకు యెడతెగని పని యిప్పుడామెకి. పూరంతా ఆమెమీద యెంతో భక్తి. ఆమెకీ సులేమాన్‌కీ యేదో సంబంధముందనే అనుమానము చాలామంది కుందిగాని, ఆ గోలల్లో ఆలోచించడానికి యెవరికీ తీరుబడిలేదు. సుశీలకి ప్రతిరోజూ సులేమాన్ దగ్గరికి వెళ్ళడానికి వీలయ్యేదికాదు. బండి ఆపి లోపలికెళ్ళి అతన్నిచూసి 'టైంలేదు. ఇవాళ్టికి వెళ్ళనియ్యి, రేపు వస్తా' అనేది. ఒక వారమయింతరువాత ఒకసారి నాలుగురోజులు అతనింటికి అసలే వెళ్ళలేదు. రోజూరోజూ సులేమాన్‌కి ఆమెమీద వెర్రిప్రేమ యెక్కువై పోతోంది. బైట తిరిగి వ్యవహారాలు చక్కబెట్టుకొనే నాయకురాలిని చూసేకొద్దీ అతనికి వొకవిధమయిన పూజ్యభావమూ, భక్తీ యేర్పడుతున్నాయి. ఈ వుత్సాహ ప్రవాహంలో పడి నీతినీ, మర్యాదనీ, బోధించే స్నేహితుల మాటలు విని. తనతో మాట్లాడ్డం మానేస్తుందేమో అని భయం ఎక్కువౌతోంది. అప్పటి నుంచి అతనికి భరించరాని విరహావస్థ తటస్థమయింది. తనే ఆమె యింటికి వెళ్ళడం మొదలుపెట్టాడు. ఆమె యింటిదగ్గర వుండేది కాదు. రాత్రి పదిగంటలదాకా కూచునేవాడు.

అప్పుడామె వొచ్చి భోజనం చేసి 'నా సులేం... ఏం చెయ్యను చెప్పు? నాకోసం కాచుకుని కూచున్నావా! రోజల్లా అలిసివున్నాను. ఇప్పుడు నీతో కూచోడానికి కూడా వోపికలేదు. కళ్ళు కూరుకొస్తున్నాయి. పొద్దున్నే అయిదింటికే లేవాలి. యీ

వాళ్లికివి చాలవూ?' అని పంపించేది. సులేమాన్ ఆమెని తన దగ్గరకొచ్చి వుండమని ప్రాణం తీసేవాడు.

'ఇంకొకడి పెళ్ళాన్ని తెచ్చుకోడమే తప్పు. అందులో నాన్‌కో ఆపరేషన్ దాన్ని తెచ్చుకుంటే, యింకా యిబ్బందులు తటస్థిస్తాయి' అని నవ్వేది. అతనొప్పుకునేవాడు కాదు. ఆమె వస్తానన్న సంగతిని జ్ఞాపకం చేసేవాడు.

'మరి దేశమంతా యిట్లా గోల గోలగా వుంటే, అందరూ త్యాగం చేస్తూవుంటే, అనేకమంది అన్నంలేక అల్లాడుతూ వుంటే, అనేకమంది స్త్రీల భర్తలు జైల్లోకి వెడుతూ వుంటే, నేను వచ్చి నీతో సౌఖ్యమనుభవించనా? వచ్చినా నాకేమీ మనస్థిమిత ముంటుందని? డిసెంబరు 31 వ తారీఖు అయిపోనీ, మాకు స్వరాజ్యమూ వొస్తుంది. నీకీ పనీ వూడుతుంది; మన యిద్దరికీ పనే వుండదప్పుడు. బ్రతికున్నన్నాళ్ళూ వొకళ్ళనొకళ్ళం చూసుకుంటూ, ఎదురుగా కూచోవచ్చు'.

నారాయణప్పగారు వొచ్చారు. సుశీల సులేమాన్‌కి కనపడ్డమే మానేసింది. పొరుగూళ్ళకి వెళ్ళేది ఖద్దరమ్మడానికి. సులేమాన్ ఆ వూళ్ళకి కూడా వెళ్ళేవాడు. యెందరితోనో మగవాళ్ళతో ఆడవాళ్ళతోనో వుంటే, ఆమె ఆవేపు వొచ్చిందాకా రోడ్డుమీద నుంచుని తనని చూసి ఆమె చిరునవ్వు నవ్వితే ఎంతో గొప్పగా సంతోషించి, మోటారు సైకిలెక్కి వెనక్కి వొచ్చేసేవాడు. నాన్-కో-ఆపరేషన్ పార్టీ లెక్కడెక్కడ తిరుగుతున్నా సులేమాన్ హాజరు. సుశీల వూళ్ళో వున్నప్పుడు స్వరాజ్యాఫీసుగుమ్మంలో కావిలి. మొదట మొదట తమని కనిపెట్టడానికి వస్తున్నాడని అందరికీ కోపం వుండేది.

'పోలీసువాడు'

'గవర్నమెంటు బానిస'

'దేశ ద్రోహి'

'స్పై.స్పై'

ఇట్లా అనేవాళ్ళు. కొద్దిరోజులలో అతని సంగతి కనుక్కుని నవ్వుకునేవాళ్లు.

సుశీల ఎప్పుడో వొకప్పుడు అతన్ని వొంటరిగా కలుసుకునేది.

'సులేమాన్.... నీకేం కిలాఫత్తు మీద అభిమానం లేదూ?'

'ఎందుకు?'

'నువ్వీ గవర్నమెంటు చాకిరీ యెందుకు మానవూ?'

'ఆ కిలావత్తు తగలబడనీ, నాకేంకావాలి? నాకు కావలసిందల్లా నువ్వు. నువ్వే నా మతం. నువ్వే నా కిలాఫత్. నువ్వే నా దేశం.'

'నేను మానెయ్యమంటే మానేస్తావా యీ నౌకరీని'

'ఈ నిమిషం కాయితం కలమూ తీసుకురా అదంతా ఎందుకు? నువ్వు ఇక్కడికి వొస్తేచాలు. ఇంక పని ప్రస్తావనే వుండదు. నేనూ నీ వెనక ఖద్దరు మూటలు మోసుకు తిరుగుతాను.'

కాంగ్రెసునుంచి వచ్చిన పదిహేను రోజుల్లో నారాయణప్ప గారిని అరెస్టు చేశారు. వూరంతా చాలా గోలయింది. మూడువేలు జామీసు యియ్యాలి. లేకపోతే మూడు నెలలు ఖైదు. మొదటినుంచీ నారాయణప్పగారి శ్వాస కోశాలు బలహీనమైనవి. ఈ వుద్యమంలో యెడతెరిపి లేకండా పనిచెయ్యడంతో ఆయన చాలా బలహీనమయినారు. డాక్టరు ఖైదులోనికి వెళ్ళవద్దనీ, అపాయకరమనీ అన్నాడు. ఏ కారణంచేత తను మానినా, దేశంలో తనమీద నింద పడుతుందని తెలుసు ఆయనకి. ఇన్నాళ్ళూ అందరినీ పురికొలిపి, చివరికి తాను సమయం వచ్చేటప్పటికి తప్పుకున్నట్లుంటుంది. అందువల్ల జామీనియ్యకుండా వుండడానికి ఆయనకి ధైర్యం చాలిందికాదు. నారాయణప్పగారిని జైలుకు పంపారు. అందరూ ఆ ఛార్జీ అన్యాయమన్నారు. సుశీలకీ అట్లానే తోచింది. అన్యాయంగా ఆయన్ని శిక్షించినందుకు గవర్నమెంటుమీద చాల కోపం వచ్చింది. నారాయణప్పగారిమీద జాలి కలిగింది. తనుకూడా ఆయన మాట్లాడిన మాటలే మీటింగులో మాట్లాడి తననికూడా అరెస్టు చెయ్యమని అడిగింది.

దినదినమూ సుశీలకీ, సులేమానుకీ ప్రేమ ఎక్కువ వుతోంది? సుశీలకి పని ఎక్కువైనకొద్దీ, ఆటంకాలు ఎక్కువైన కొద్దీ, వాళ్ళకి వొకరి నొకరు కలుసుకోవాలనే కోర్కెకూడా ఎక్కువవుతోంది. సులేమాను సుశీలని తనతో వుండిపొమ్మని అడుగుతున్నాడు. ఇంతలో డిసెంబరు 31 వ తారీఖు వొచ్చింది; పోయింది.

'స్వరాజ్యం పని ఇంకా మానెయ్యి మరి; ఈ ప్రచారం, ఈ ముతకబట్టలూ' అన్నాడు సులేమాన్.

'సులేమాన్? దేశంలోంచి వుద్యమం పోతే పోవచ్చు కాని, నా హృదయంలోంచి పోదు. దీనితో నా వూహలు, నా బతుకు, నా వాంఛలు అన్నీ మారిపోయినాయి. ఇదివరకటి మనిషిని కాను. ఈ వుద్యమం, ఈ త్యాగం అంతా వృధా కావొచ్చు దేశంలో యేమీ వుపయోగం లేకపోవచ్చు. కాని ఒక జీవితానికన్నా గొప్ప వుపకారం జేసింది. కొత్త ఆదర్శాన్నీ, ఆనందాన్నీ, ఆసక్తినీ యిచ్చింది. నిజం చెపుతున్నా ఏమనుకోకేం.

నీ మీద ఎన్నటికీ పోని ప్రేమ వుంది నాకు. నన్ను మింగేస్తున్న ప్రేమ. నా దేహాన్నీ ప్రాణాన్నీ, నీవి చేసిన ప్రేమ. అంతేకాని యిదివరకు వలె నీ హోదా, నీ వుద్యోగం చూస్తే నాకేమీ గౌరవం లేదు. ఇప్పుడు నా అభిప్రాయం అదంతా తిండికోసం బానిసత్వమని. ఆ యూనిఫారం చూస్తే నాకు పంజాబు వధలూ, నిరాయుధుల్ని కాల్చడం జ్ఞాపకమొస్తాయి.....'

జైలులో నారాయణప్పగారికి జబ్బుగా వున్నట్లు తెలిసింది. సుశీలకి చాలా విచారంగా వుంది. ఆనాడు రాత్రే సుశీల తోటలో వొంటరిగా ఆలోచిస్తూ కూచుంది. తన భర్త జబ్బూ, జబ్బు చేస్తుందని ముందే తెలిసికూడా ఆయన వెర్రిగా జైలుకు వెళ్ళిన సంగతీ, వుద్యమం స్థితీ, తన ప్రేమా అన్నీ తలపుకు వొస్తున్నాయి. ఇంటిముందు మోటారుసైకిలాగింది. సులేమాన్ లోపలికి వచ్చాడు. కూచుని సుశీల మెడచుట్టూ చెయ్యివేసి 'దొరికావు చివరికి. ఎవరూ లేరేం?'

'తప్పించుకొచ్చేశాను'

'నాకోసమే! మరి అక్కడికి రాలేదేం?'

'కాదు. ఆలోచిస్తున్నాను'

'యేమిటి?'

'అంతానూ, ఈ వినోదమంతా'

'నాకు వినోదంగా లేదు. చెప్పుమరి. మళ్ళీ నిన్ను విసికిస్తాగావును. కాని నాకిదే తలపు, ఆహారం, నిద్రా, సుశీలా! ఎన్నాళ్ళు చెప్పు ఇట్లా? ఎన్నటికీ రావూ??'

'సులేమాన్! ఒక మాట చెపుతా నీకు కోపం రాకూడదు. ఏమీ దాస్తున్నాననుకోకు. నన్ను ప్రేమిస్తానంటున్నావా? నా హృదయాన్ని అర్థంచేసుకునే శక్తి యివ్వాలి నీ కాప్రేమ. లేకపోతే వృథే! నీ మీద చెప్పలేని ప్రేమ నాకని నీకిదివరకే చెప్పాను. రోజూ రోజూ అది యెక్కువవుతోంది. నాకిక్కడ ఒక నిమిషం కాలు నిలువడంలేదు. అంతా నీ దగ్గిర వుండిపోవాలనే! నాకేం భయం లేదు.నాకీ లోకమక్కర్లేదు. నువ్వు లేకండా ఇంక నేను బతకడం వ్యర్థమని నాకు పూర్తిగా తెలుసు. కానీ నారాయణప్పగారు జైలుకెళ్ళింది మొదలు నేను ఆ విధంగా నీతో సంతోషంగా వున్న నిమిషమల్లా నాకు సిగ్గేస్తోంది. అందులో విన్నావు కదూ, ఆయనకి జబ్బుగా కూడా వుందిట! ఆయన యీ దేశంకోసం, నీ కోసం, నాకోసం జైలుకు వెడితే ఆయన్ని వొదిలి ఆయన లేకుండా చూసి నేను నీతో సౌఖ్యమనుభవించనా? నిన్ను చూడకముందు నారా యణప్పగారికీ, నాకూ యెట్లాంటి ప్రేమ వుండేదో నీకు తెలుసునా? నీ ప్రేమ వొచ్చి నా జీవితంలోకి దాన్నంతనీ ఒక్కసారి కూలతోసింది. నాకు దిగులనుకోకు. పోయిన ప్రేమకోసం నేను పశ్చాత్తాపపడటంలేదు. నీపాదాల దగ్గిర కూచోగలిగితే చాలు. ఆపెద్దచేతుల్లో ఊపిరాడకుండా బిగిసిపోయి చచ్చిపోవాలని వుంటుంది. కాని మన ప్రేమవల్ల ఆయన పడ్డ బాధ నువ్వెప్పుడన్నా తలుచుకున్నావా? ఆయన హృదయం ఎట్లాంటిదో నీకు తెలీదు. నిన్ను బతిమాలుకుంటా సులేమాన్! నారాయణప్పగారు వొచ్చిందాకా నన్ను ముట్టుకో వద్దు. ఆయన రాగానే ఆయనతో చెప్పి నీ దగ్గిరికి అసలు యెప్పటికీ వచ్చేస్తాను. సరేనా?'

'సరే. యింక నేననేదేమిటి? నీకు తెలుసుకాదూ; ఈ పది హేను రోజులు యెట్లా వుంటుందో నాకు! కాని నాకు భయంగా వుంది. సంగతులు చూస్తే మన ప్రేమకి ఏదో వొక ఆటంకం ఎప్పుడూ వచ్చేటట్టే వుంది. ఈ నాన్ కో-ఆపరేషన్ ఇప్పుడే రావాలి? అందులో ఎన్నడూ లేనిది ఆడవాళ్ళ మీద గూడా భారమిప్పుడే పడాలి? సరే తక్కినవన్నీని. నిజంగా వొస్తావు కదూ? ఇంక యేమీ అభ్యంతరం చెప్పకుండా. ఎన్నాళ్ళమట్టి యిట్లా దూరంగా వుంచుతున్నావు? కథలో రాజకన్య వ్రతమని వంకబెట్టి పోలిశెట్టిని దూరాన వుంచినట్టు అక్కడయితే ప్రేమలేదు. ఇక్కడో....'

'ఇక్కడా? యిక్కడంతా నీదే! ఈ హృదయమంతా నీదే! సులేమాన్! నా మీద ఇంకా సందేహమా! నీ సంగతి అట్లా వుంచు. నీ దగ్గిరికి రాక ఇంక నాకేముంది?.....'

నారాయణప్పగారు జైలులో విడుదలై యింటి కొచ్చారు. చాలజబ్బుగా వున్నారు. డాక్టర్లు ఇదివరకే క్షయరోగపు చిహ్నాలన్నారు. ఇప్పుడు బాగా పరీక్షచేసి అది క్షయరోగమేననీ, జైలులో పట్టుకుందనీ, కుదరడం చాలా కష్టమనీ మదనపల్లి మొదలైన స్థలాలలో వుంచితే రోగి చచ్చిపోడుగాని, బతికున్న న్నాళ్ళూ మంచం మీదనించి లేవడనీ చెప్పారు.

మూడురోజులయింది. సాయంత్రం అయిపోయి మెల్లిగా చీకటవుతోంది. సులేమాను తన బంగళాగదిలో బల్లముందు కూచుని, అవసరమైన కాగితాలు చూస్తున్నాడు. చేతిలో సిగరెట్టుంది. బల్లమీద పెద్ద టేబిలులైటు వెలుగుతోంది. సుశీల వచ్చి గుమ్మం దగ్గిర నుంచుంది. సులేమాను చివాలున లేచి పరుగెత్తుకుని గుమ్మం దగ్గిరకెళ్ళాడు.

'సుశీలా! వొచ్చావా చివరికి?'

'నువ్వు నన్ను ముట్టుకోకుండా దూరంగా కూచుంటేనేగాని నేను లోపలికి రాను'

'యేమిటి?'

'చెపుతాను. ముందు అట్లా కూచో'

సుశీల కంఠం కన్నీళ్ళలో వొణుకుతోంది. ఇముడ్చుకోలేని ఆవేశాలు ఆమెని కదలించేస్తున్నాయి. తెల్లబోయిన మొహంతో కుర్చీలో కూచుని, సులేమాను సుశీలవేపు వొంగాడు. సుశీల కూచుంది. ఇద్దరి మొహాలమీదా వెలుతురు పడుతోంది. సులేమాను చేతులోంచి సిగరెట్టు జారి కిందపడ్డది. వొణుకుతున్న వేళ్ళతో ఇంకొకటి వెలిగించుకున్నాడు. సుశీల బల్లమీద చేతులువేసి, తలానించి యేడుస్తోంది. సులేమాను చూడలేక పోయినాడు. లేచివొచ్చి ఆమె తలమీద చెయ్యివేసి 'సుశీలా....' అన్నాడు.

సుశీల లేచి, 'అట్లా కూచో... యాదవను చెపుతా... నేనింక ఇక్కడికి రాను. నీకు తెలిసిందికదూ? నారాయణప్పగారి స్థితి; ఆయన్నెవరు చూస్తారు? నేను కాకపోతే యింక దిక్కెవరు?'. సులేమాను ఆలోచించాడు.

'అతనికి తమ్ముళ్ళెవరో వుండాలికాదూ?'

"వుంటే మాత్రం? వాళ్ళు నేను చూసినట్లు చూస్తారా? ఇన్నాళ్ళూ వాళ్ళ సంబంధం లేకుండా, అవసరం వొచ్చేటప్పటికి వాళ్లమీద పడెయ్యనా? యెట్లా వుంటుంది ఆలోచించుకో. యెవళ్లన్నా జాగ్రత్త తీసుకున్నా ఆయన్ని వొదిలి నేను సంతోషంగా వుంటానా? నాకొస్తే ఆయన చేసేవారు కారూ? నేనంత హృదయం లేనిదాన్నయితే నీకు నన్ను చూస్తే గౌరవ మేముంటుంది? నీకే యిట్లాంటి జబ్బుచేస్తే, వొదిలేస్తే!"

'సరేలే అనుకున్నట్లే అయింది. అతను నిన్ను తనకి కట్టేసుకోడానికి యీ జబ్బు తెచ్చుకొన్నట్టుంది. పోనీ నేనే వాస్తూ వుంటాలే. వీలున్నప్పుడే వొస్తోవుండు. ఏం చెయ్యను?'

'ఆలోచించి అన్ని సంగతులు చెపుతాను. నాకీ దెబ్బతో మతి పోయినట్టుంది. ఇటు నీ ప్రేమా, అటు కర్తవ్యం; నా ప్రాణాలు చీలుస్తున్నాయి....'

సుశీల మళ్ళీ సులేమానుకి కనపడలేదు. వారం రోజుల్లో నారాయణప్పగారిని తీసుకొని మదనపల్లి వెళ్ళిపోయింది. సులేమాను రెండునెల్లు చూశాడు. జవాబులేదు. చివరకి తనే వెళ్ళాడు. పొద్దున్నే తొమ్మిదింటికి వాళ్ళున్న వార్డుదగ్గరికి చేరుకున్నాడు. ఒక చెట్టుకింద వున్న మంచంమీద నారాయణప్ప గారు నిద్రపోతున్నారు. మంచం పక్కన గుడ్డ కుర్చీలో సుశీల చదువుకుంటో కూచుని వుంది. వెనక బల్లమీద మందుబుడ్లూ అవీ వున్నాయి. ఆమెను చూసేప్పటికి అతనికి కాళ్ళు వొణికాయి. కళ్ళవెంబడి నీళ్ళొచ్చాయి. ప్రేమంతా వొక్కసారి తిరగపెట్టింది. అట్లానే అక్కడ నించుని పోయినాడు. నారాయణప్పగారు కొంచెంగా కదిలారు. సుశీల పుస్తక మక్కడపెట్టి, లేచి, దగ్గిరికివెళ్ళి దిళ్ళు సరిగా పెట్టింది. రోగంతో బాధపడుతున్న చంటిపిల్లని అత్యంత ప్రేమగల తల్లికూడా అంత శ్రద్ధతో చూసి వుండదు. ఆమె కళ్ళల్లోంచి ప్రేమా, దయా, వొలికిపోతున్నాయి. సులేమానుకి సిగ్గేసింది. వెనకాలకి తిరిగి పోవాలనిపించింది. సంపూర్ణమైన నిరాశ కలిగింది. ఈ ప్రయాస అంతా వ్యర్థమని తెలిసింది. సుశీలతో వొక్కమాట మాట్లాడకుండా వెళ్లడమెట్లా? దగ్గిరికి నడిచాడు. ఆమె కళ్ళెత్తి చూసి, మెల్లిగా చప్పుడుకాకండా వొచ్చింది రహస్యంగా.

'దూరంగా రా . రాత్రంతా నిద్రలేదు. ఇప్పుడే కళ్ళు మూశారు' అంది. దూరంగా వెళ్లిన తరువాత 'యెందుకొచ్చావు?' అని అడిగింది.

'ఎందుకు! ఎక్కడ నిలుస్తుంది నా ప్రాణం?'

సుశీల కళ్ళవెంబడి నీళ్ళుకారాయి.

'పాపం! ప్రతి నిమిషం నీ సంగతే తలుచుకుంటాను. నిన్నెంత కష్టపెడుతున్నాను? నేను లేకండా నువ్వెట్లా వుంటావో నాకు తెలుసు. నిన్ను.....'

'నాతో చెప్పకుండా వొచ్చేశావుకదూ?'

'యేం లాభం మళ్ళీ నిన్ను చూస్తే నా మనోబలమంతా మాయ మవుతుందని భయమేసింది. చెయ్యకూడదనుకొన్నది, యేదో వొకటి చేస్తాను అందుకని....'

'పోనీలే ఆలోచించి చెబుతానన్నావు.

'సులేం! నన్ను మరచిపోలేవూ? పెళ్లిచేసుకో. నామాట విను. ఇట్లా యెన్నాళ్ళుంటావు?'

'ఇదా నువ్వు చెప్పేది? యెట్లా మరిచిపోను? యెక్కడున్నా నీ రూపమే కనబడుతుంది. నీ కంఠమే వినబడుతుంది. నీ పనులే జ్ఞాపకమొస్తాయి.'

'యేం చెయ్యను? అట్లా చూడు. వదిలిపెట్టి రమ్మనడానికి నీకు నోరొస్తుందా?'

'వొద్దు. నేను నా పని మానేసి యిక్కడే వుంటాను. వుణ్ణియ్యి'

'కాని యిదివరకు రకంగా వుండను. సులేం! అంతా ఆలోచించా.'

'యేం? నా మీద ప్రేమ లేదూ?'

'వుంది చాలా వుంది. కాని ఆయనమీద అపరిమితమైన ప్రేమ వొచ్చింది. యేదో జాలికాదు. నిజంగా ప్రేమ. అట్లా చూస్తావేం? ఆశ్చర్యంగా వుందా? ఆ బొమికల కుప్పమీద ప్రేమ యేమిటనిపిస్తోందా నీకు? అవును. అట్లాంటి ప్రేమకాదు. నీమీద ప్రేమరకం కాదు. ఆ పాదాల దుమ్ము నెత్తిన వేసుకోడానికి తగననే భక్తి కూడిన ప్రేమ. నా దేశం కోసం, నా ప్రజల కోసం అట్లా అయినారు. తన ఆరోగ్యా న్నర్పించారు. నువ్వనుకోడం ఆ త్యాగమంతా నిరుపయోగమని! పిచ్చే అనుకో. అయినా వ్యర్థమయినదానికి, యేమాత్రమూ జయము ఆశలేని దానికోసం, అంత త్యాగం చేశారు. తెలిసి వొద్దని డాక్టరులంటున్నా, చేతులారా తెచ్చుకున్నారు. ఆ మహా గౌరవంలో నా ఆత్మే ఆయనదయింది. ఈ శరీరం, యీ మనస్సు, శక్తి అన్నీ ఆయనవే! వాటిల్లో ఇంకొకళ్ళకి భాగం ఇవ్వడానికి వీల్లేదు. నీకు కూడా. క్షమించు! మనమిద్దరం కూడా ఆ కాళ్ళని తలమీద ఆనించుకోడానికి పనికిరాము.'

'నా సంగతేమిటి సుశీలా? యింక.........'

'నన్ను క్షమించు. వెయ్యిసార్లు క్షమించు. నాకెంత విచారంగా వుందో నీకు తెలీదు. నీ హృదయాన్ని లాగుకొని, నిన్నిట్లా యేడిపించడం నన్నెంత విచారపెడుతుందో? ఏం చెయ్యను? అట్లా కాకుండా ఇంకెట్లానయినా నీ సేవ చేయగలిగితే నీ దుఃఖం పోగొట్టగలిగితే...'

'సుశీలా యిదంతా నువ్వు తెచ్చిపెట్టుకుంటున్నావు. ఆయన యేదో మహాత్యాగం చేశారనీ, గొప్ప అపాయంలో వున్నారనీ...'

'సులేమాన్ నీ కర్థంగాదు. ఆయన సేవకి యీ చేతులు నిర్మలంగా వుంచకపోతినే అని నాకెంత బాధగా వుందో యేం చెప్పను?'

'ఇంక ఆశపడకు. వుత్తరాలు రాశీ, నువ్విక్కడికి వొచ్చీ, యేం ప్రయోజనం లేదు. వెళ్ళు. వెళ్లమనడానికి నోరు రాదు. కాని యేం చెయ్యను?'

'సుశీలా.....'

'వెళ్ళు నీకు నమస్కారం చేస్తా, నా నిశ్చయాన్ని చెడగొట్టడానికి చూడకు. చెడదు. అన్నాళ్ళూ నిజంగా నిన్ను హృదయ పూర్వకంగా ప్రేమించా, యెంతో ఆనందమనుభవించా అయితే–'

'ఆయన వొకవేళ పోతే'

'అనకు. ఆ మాట అనకు. అది తలపనుకూడా తలపను. నాకు చాలా కష్టంగా వుంటుంది. ఆయన లేకపోతే నే నుంటానా?......'

దూరంగా సులేమాను కొండ దిగి వెడుతున్నాడు. సుశీల మంచం దగ్గర కుర్చీలో చప్పుడు కాకుండా యేడుస్తోంది. వెనకాల ఆమె వీపుమీద నారాయణప్పగారు చెయ్యేశారు.

'సుశీలా చూస్తూనే వున్నా; యెట్లా వుంటావు? వెళ్ళు నీకానందం అక్కర్లేదూ!'

'ఆ సంగతి మాట్లాడకండి అదంతా అయిపోయింది.'

'నిజంగానే? నీకు దిగులు లేదూ?'

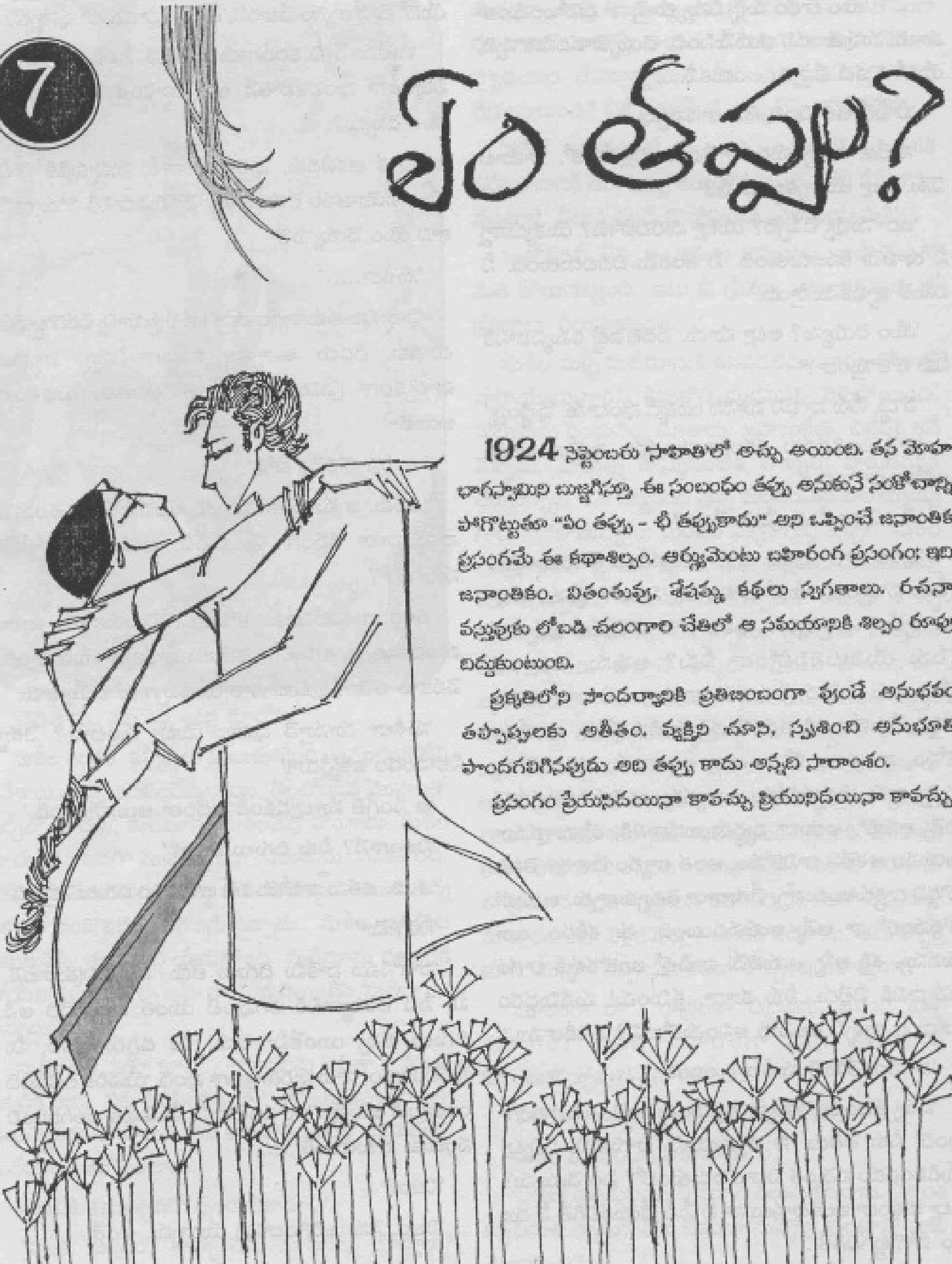
'ఉంది. అతను నాకోసం పడే బాధకోసం దిగులు వేస్తోంది.'

'నీకోసమో'

'నాకోసము నాకేమీ దిగులు లేదు. నేనే పవిత్రురాలనై, మీ సేవ చెయ్యడానికి తగివుంటే యెంత బాగుండేది అనే దిగులు తప్ప యింకేమీ లేదు. మీ దగ్గిరుండడం, మీ సేవచెయ్యడం, నాకు స్వర్గతుల్యంగా వుంది. యెవరికి లభిస్తుంది యిట్లాంటి అదృష్టం? నావంటిదాన్ని మీ సేవకి అంగీకరించి నందుకు నాకుయెంతో......'

'నిజం?'

'నిజం. నేను జరిగిందానికి యేడ్చాను. అంతే'.

7 ఏం తప్పు?

1924 సెప్టెంబరు 'సాహితి'లో అచ్చు అయింది. తన మోహ భాగస్వామిని బుజ్జగిస్తూ ఈ సంబంధం తప్పు అనుకునే సంకోచాన్ని పోగొట్టుతూ "ఏం తప్పు - ఛీ తప్పుకాదు" అని ఒప్పించే జనాంతిక ప్రసంగమే ఈ కథాశిల్పం. ఆర్గ్యుమెంటు బహిరంగ ప్రసంగం; ఇది జనాంతికం. వితంతువ్వు, శేషమ్మ కథలు స్వగతాలు. రచనా వస్తువులకు లోబడి చలంగారి చేతిలో ఆ సమయానికి శిల్పం రూపు దిద్దుకుంటుంది.

ప్రకృతిలోని సౌందర్యానికి ప్రతిబింబంగా వుండే అనుభవం తప్పొప్పులకు అతీతం. వ్యక్తిని చూసి, స్పృశించి అనుభూతి పొందగలిగినప్పుడు అది తప్పు కాదు అన్నది సారాంశం.

ప్రసంగం ప్రేయసిదయినా కావచ్చు ప్రియునిదయినా కావచ్చు.

ఛీ. తప్పేమిటి?

యిట్లారా

చీకటి వెలుతురుతో మెరుగు పెట్టినట్లు, నీ జుట్టు మీద చెయ్యేసి, నీ సన్నని, తెల్లని, మెత్తని చెంపల్ని తాకడం తప్పా?

చీకట్లో మలయమారుతం మీద తేలే మబ్బుకి, వెలుతురు వొకపక్క మెరుగుపెడితే, దాన్ని తాకాలనుకోవడం తప్పా?

యెందుకూ నవ్వుతావు నా మాటలకేనా? నీ ముఖమును వెలిగించి, అదృశ్యమయ్యే ఆ చిరునవ్వును నా ముద్దులతో అట్లానే, ఎర్రని పెదవుల మీద ఆపనా?

అదీ తప్పే! యేం?

అస్తమించే సూర్యుడు యెర్రచేసిన మబ్బులోంచి కనపడే అర్ధచంద్రుణ్ణి, అక్కడే ఆపి ఆ సౌందర్యమనుభవిం చాలనుకుంటే తప్పా?

యిట్లా రా.

లోకపు నిందలతో, చివాట్లతో, అలిసి, దిమ్మెక్కిన యీ తలని, నీ మీద అనించుకొని పరవశత్వమునొందనీ!

తప్పంటావా?

ప్రేమజల భారంతో బరువెక్కి వొంపు తీరిన ధవళారుణ పయోధరము మీద వొకసారి తలనానించుకొందామని కోర్కెపడడం తప్పేనా?

వెదుతున్నావేం? పోనీసు. యెందుకు తప్పో చెప్పి మరీ కదులు.

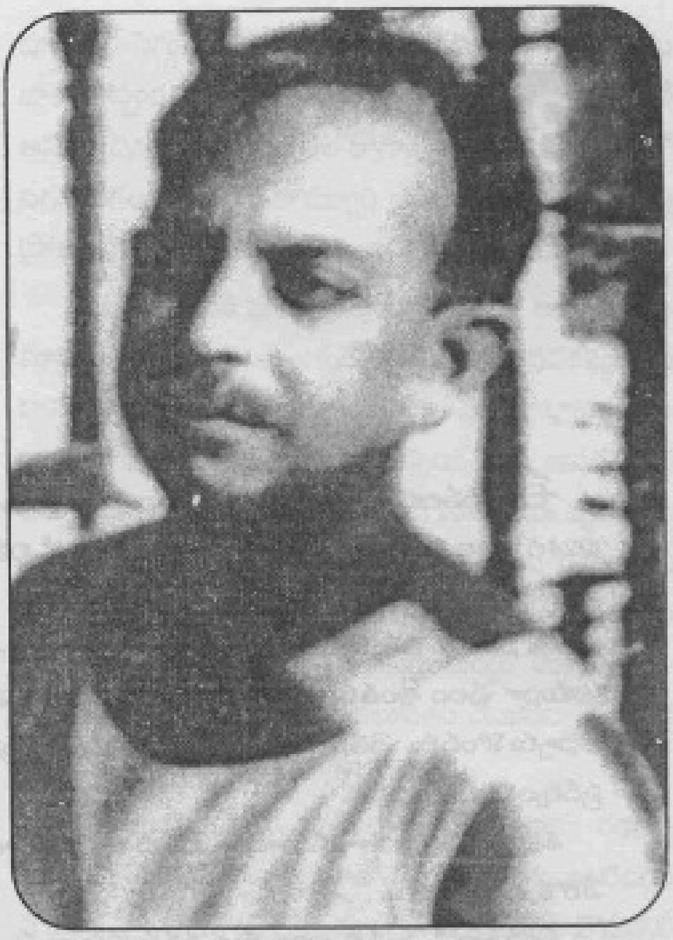
పోకుండా, నా రెండు చేతులతో నీ మృదుశరీరాన్ని నలిగి పోయ్యేట్టు కావిలించుకొని, అట్టిపెట్టేసుకుంటాను.

యిది తప్పులేదు.

పరిగెత్తే తెల్లని, మెత్తని వెన్నవంటి, బూరుగుదూదివంటి కార్తీకమబ్బును కావిలించుకుని, చల్లగాలి వీచే మర్రిచెట్టు నీడలోకి తెచ్చుకుందామనుకోడం ఏమీ తప్పులేదు. నాకు తెలుసు.

ఏదీ మొహం? తిప్పివేశావేం? ఇట్లా తిప్పుకుంటాను. కళ్ళల్లో నీరే! ఎందుకు?

పోనీ గాని, ఆ నీరు నా పెదిమలతో తుడిచి, ఆ మెరిసే

పాపల్లో అనంతమైన సౌందర్య స్వర్గాన్ని చూడనీ!

దీంటో తప్పేముంది?

కాంతులు చిమ్మే శుక్రుడిమీద చిరుమబ్బు కమ్మితే దాన్ని తుడిచి ధగధగమనే నా కోర్కెవలె మండే, ఆ ప్రేమలోకపు కాంతిని అనిమిషుడనై చూడ్డానికి ఆశపడడం తప్పుకాదు.

ఛీ! తప్పుకానేకాదు.

తల పైకెత్తి నీలాంబరాన స్వచ్ఛందంగా గాలిలో విహరించే మేఘాలను చూడలేని అర్ధాంధులకు తప్పు, మనకేమి తప్పు?

నక్షత్రాల మధ్య వుండే అగాధమైన లోతుల, గాఢమైన అంతాన్ని స్పృశించి అమరత్వం పొందిన నీకూ నాకూ తప్పేమిటి?

ఛీ పిచ్చి ఇంకా నీకు.

ఈ నీతిలోకపు వాసనలు పోలేదా?

ఎంత తప్పు?

8

అమీనా

ఈ నవలలో నాలుగు భాగాలు ఉన్నాయి. మొదటి రెండు భాగాలు 1924లో వ్రాశారు. తర్వాత 18 సంవత్సరాలకు 1942లో చివరి రెండు భాగాలు వ్రాశారు.

ఈ నవలను విమర్శకులు రకరకాలుగా వ్యాఖ్యానించారు. ఇందులోని 'అమీనా' చలం అంతరంగ ప్రతీక అన్నారు కొందరు. వ్యక్తి స్వేచ్ఛకు ప్రతీక అన్నారు కొందరు. చైతన్య స్రవంతి శిల్పాన్ని తెలుగులో ప్రథమంగా కొంతగా ప్రదర్శించింది ఈ నవల.

శశిరేఖ నవల, చిత్రాంగి నాటకం ఒక దశా సూచకాలు. అమీనా నవల వేరొక దశారంభం.

ఈ నవలలో మొదటి అధ్యాయం చదవబోతున్నారు.

నా జీవితచరిత్రలో ఆ సంవత్సరానికి మెరుగుపెట్టిన ముసల్మాన్ కన్య అమీనా. అమీనాని తలుచుకున్నప్పుడల్లా, ఆహ్లాదకరమైన ఉదయోత్సాహానికి తోడ్పడే, పన్నీరుపువ్వు మార్దవమైన పరిమళం జ్ఞప్తికి వొస్తుంది. అదే నాజూకు, అదే మొండితనం, అదే స్నేహం.

అవి దినానికి యిరవై నాలుగుగంటలూ చాలని రోజులు. దొంగ సిక్‌లీవు పెట్టి కాలేజీ ఎగకొట్టి దాక్కున్న రామ్మూర్తీ, తాతా, భర్త దగ్గిర్నించి కాజువల్ లీవన్నా పెట్టకుండా శర్మకోసం వొచ్చిన సత్యా, నేనూ నలుగురమూ ఆ మొండిగోడల ఇంట్లో, నేను స్కూలుకి వెళ్లగానే, సోమరినైన నా అజాగ్రత్తనూ, నిర్లక్ష్యాన్నీ సరితీసి, నా గదిని మళ్ళీ నివాసయోగ్యంగా చేసే 'జీవం' ప్రేమ ప్రతిఉదయమూ, సాయంత్రమూ నన్ను బుజ్జగించేది. కాని ప్రతి క్షణమూ, ఎడతెరిపిలేక హృదయ కవాటాన్ని పెద్ద అరుపులతో తట్టే వివిధాకర్షణలతో నీ మృదు దృష్టుల్నీ, నీ మధుర గీతాల్నీ, నీవు నా పక్క మీద వదిలిపొయ్యే చామంతి రేకుల్నీ, మరచాను, 'జీవం'....నన్ను క్షమించు.

మళ్లీ మనం కలుసుకున్నా ఆ గంతులువేసే నిమిషాలూ, మనిద్దర్నీ నుంచోపెట్టి చుట్టూ చిరునవ్వుతో వెలిగించే ఉదయాలూ మళ్లీరావు.

పొద్దునే రామ్మూర్తీ, నేనూ మొహం కడుక్కుంటూ ఉంటే ఎదురుగా రవణా, ఆమె నల్లని చెలీ, తెల్లని కుక్కా ప్రత్యక్షం. నెయ్యి కావాలంటే లేదనేది. కాని నాకు కావాలని చెప్పగానే 'కొంచెంగా, మా ఇంటో మిగిలింది' అని యిచ్చేది. ఆ నెయ్యి పరిమళం అనుభవించి ఆమె గుండ్రని శరీరంలోనించి వెన్న చేసి, కరిగించి, నెయ్యి నాకోసం తయారుచేసిందని నమ్మేవాణ్ణి నేను. సత్య నా భార్య కాదని నమ్మించడం ఎంత కష్టమయింది రవణని. రవణా! నువ్వు సంసారివి కావని మేము తృణీకరిస్తా మేమో నని భయపడి, యెన్నాళ్ళు మా పవిత్ర పాదధూళినించి తప్పుకున్నావు గావు! ఈ భార్యలందరూ నీ అంత పతివ్రతలైతే, ఈ సంఘమిట్లా యెందుకు పుచ్చుతుంది? నిన్నూ, నీ తెల్లకుక్కకీ, నల్లని సఖికీ యెందుకు వొదులుతుంది?

ఇంతలో మొండిగోడ వెనకనించి పెళ్ళరాలుతుంది. తుపాకిదెబ్బ తిన్నట్టు రామ్మూర్తి చివాలున లేచి గోడదగ్గరికి పరుగు. అటువేపు రిజిస్ట్రార్‌గారి కార్యంకాని అరవకన్య, ఇంక ఒకరినించి ఒకరికి జామకాయలేమి, నవ్వులేమి గులాబి పూలేమి, సిగ్గుచూపులేమి! స్కూలికి వెడతానే, సాయంత్రం దాకా అప్పుడప్పుడు వీలైనప్పుడల్లా– యివన్నీ చూడకపోతినే అని నా దిగులు! సాయంత్రం రాగానే ముసి ముసి నవ్వులతో సగం సగం కొరికేస్తో, రామ్మూర్తి జరిగినదంతా, మధ్య సత్య ప్రోత్సాహాలతో చెపితే మాత్రం తనివి తీరుతుందా!

గులాబితోటకి వూగే ఒంతెనదాటి షికారు! కాని, కొనడం మాత్రం జామకాయలు. అక్కడే తినకుండా, అరవకన్యకోసం రామ్మూర్తి కొన్ని కాయలు దాచకుండా, మా పొట్లాట. జామ కాయల్ని మొండిగోడకి యివతల్నించి యితనూ, అవతల్నించి ఆమే కొరుక్కుతినడం, మాయింటి పెద్ద మనిషి యీ వ్యవహారం తనమీద విరిగి పడుతుందని తహతహ. ఆ తోట విమలాదేవి సన్నిహితంవల్ల మధుర మయింది. కాని, ఆ మాధుర్య ప్రభావం శ్రీమన్నారాయణకి తెలుసు – కాదు మాధుర్యం మాకేతెలుసు. ఆ ఆనందం కాస్తా చౌర్య కామ కలుషితం చేసుకున్నాడేమోనని భయపడ్డాము. మాకేం తెలుసు ఐనా?

స్కూలునించొస్తే, సాయంత్రం సుబ్బారావు రథాన్ని కదిలించి తీసుకువొచ్చేవాణ్ణి. నాతో వస్తున్నా అతను ఇంటిదగ్గర వొదిలిన నల్ల లాంకోటూ, తెల్లతలపాగా వెంటవేసుకు వొస్తున్నట్టే వుండేది. నాతో ఆ సందులో రవణ పొరుగులో ఆ మొండిగోడల మధ్య దూరడం కష్టంగానే వుండేదనుకుంటా సుబ్బారావుకి. నేను స్థాపించబొయ్యే అప్రాచకపు సంఘానికి 'లీగల్ ఎడ్వైజర్' గా అతని పేరు అచ్చువేయిస్తానన్నప్పుడు చూడవలసింది నవ్వే అతని కళ్ళల్లోకి. (సుబ్బారావు కళ్ళతో నవ్వుతాడు ముందు, పెదవులమీద నవ్వు చప్పున మీసాల్లోంచి కనపడేది కాదు) భయం, ఈనాటికన్నా ఆ అపాయం తప్పిందనుకుంటున్నారా, సుబ్బారావుగారూ!

ఏటివొడ్డుకి షికారు. అక్కడ–'ఈ రేయి' అనే కడపటి రమ్యగీతాన్ని రచించిన స్థలంలో 'ఏటికడుపున దాగి నిదరొయ్యే' తోటకి వినిపించేవారు ఆయన తన పాటల్ని. సంధ్య ఆగేది వినడానికి; తోసుకువొచ్చేవాడు చందమామ, యేటి అవతలగట్టు పొలంలో గడ్డిమేటి వెనకాలనించి.

చీకటిపడగానే హోటల్నించి వొచ్చిన ఒక్క భోజనాన్ని అందరమూ పంచుకుని ఆ గిన్నెల్లోనే తినేశాక, తక్కిన బ్రాహ్మలు తినరనే మిషతో, తను చేసుకున్న వంటను నాకు పెట్టేది 'జీవం'. సయించని చూపుల్ని అణచుకుని, తిరగబడే గుక్కెళ్ళని అణిచిపెట్టి కృతజ్ఞతని కనుపరుస్తో తినేవాణ్ణి, ఆప్యాయంగా

ఆమె వొండిన కూరని! సత్య అప్పటికింకా పడలేదేమో ఆ రుచిలో, జ్ఞాపకం లేదు.

వెంటనే మొండిగోడల సందులో, మాకున్న తడిక మంచం, మూడు కుర్చీలూ వేసి, వాటిమీద చేరేవాళ్ళం రాత్రి గడపటానికి. సత్య అధ్యక్షురాలు, చుట్టూ మేము ముగ్గురమూ–మధ్య మధ్య కిళ్లీ సిగరెట్ కొట్టుకు ప్రయాణాలు.

అట్లా గోడల మధ్య తొంగిచూస్తే నక్షత్రాలకింద కుర్చీలూ, మంచమూ, మార్చుకుంటో, కబుర్లతో, అప్పుడప్పుడు హృదయాలు తెరిచి మా విచారాలతో గడిపేవాళ్ళం కాలం. ఎంత రాత్రి ఐనదాకానో! అట్లానే మాట్లాడుతో ఆ కుర్చీలోనే, ఆ సగం దేహం మోపి, కళ్ళుమూసేవాళ్లం, చలిమాయమై యెండవేసిందాకా. అట్లా కుర్చీలోనే నిద్రపోయినానంటే అన్ని రాత్రులూ, నమ్ముతాడా సత్య భర్త! రామ్మూర్తి సగం వినపడే కథలూ, తాతపద్ధ తంటాలూ, సత్య నవ్వులూ, మధ్యవిరహపు నిట్టూర్పులూ, నా కూనిరాగాలూ, గడిపివేసేవి గడియల్ని, క్షణాలలాగు. అంతసేపూ గోడ వెనకనించి వింటూవుండేది 'జీవం'. అరపపిల్లకూడా వింటోంది అని వాదించి అసంభవాన్ని నమ్మించాలని చూస్తాడు రామ్మూర్తి. కాని, తెల్లవారి ఒక్కమాట, ఒక్క చూపువల్ల తన మనసులోని ఆవేదనని బయలుపరచేది కాదుకద 'జీవం'! మా అల్లరి. కేకలు, నవ్వులు, మా దుర్మార్గం, అన్నీ భరించావు నాకోసం! 'జీవం' ఇప్పుడెట్లా చూపను నా కృతజ్ఞత! వెళ్ళేరోజునన్నా నీతో చెప్పిన జ్ఞాపకం లేదు. లోపలికి వొచ్చి కూచోమని నువ్వు నన్ను చీకటి ఇంటోంచి పిలిచిన సాయంత్రం మాత్రం క్రూరంగా బాధిస్తుంది మనసుని.

2.

సుబ్బారావుని ఏటి వొడ్డున కలుసుకోవాలని నడుస్తున్నాము. తాటాకుల బుట్ట పట్టుకుని బజారునించి వొస్తోంది అమీనా. అదే ప్రథమ దర్శనం. నన్ను చూస్తో, తక్కినవాళ్ళ మొహాలు చూస్తో, నడుస్తున్న ఆ పిల్లని చూసి చిరునవ్వుతో స్నేహాన్ని కోరాను.

వెంటనే 'మీరు ఎవరండీ? అంది తురక ఉచ్చారణతో.

'సాయేబులం'

'ఛా, కాదు.'

'మరి, నా లాగుమంక చూడు'

సత్యమీద నిలిచాయి అమీనా కళ్ళు. రవణ భ్రమలోనే అమీనా పద్దనుకుని 'ఆమె మావాళ్ళుకాదు' అన్నాను. కాని, నమ్ముతుందా? అమీనాకన్న పండితులే నమ్మరు. తాత్కాలికంగా కూడా మావాళ్ళు కాదని అన్నా నమ్మరు. కావడానికి అభ్యంతరం లేదు గాని, అభ్యంతరం వుండేటంత నీతిపరత్వానికి మాకు 'క్లెయిమ్' లేదు. గాని, ఐనా కామన్నా నమ్మరు.

'సరే నువ్వో?'

'మీరు సాయేబులు కాదు'

'మేం, సాయేబులం.'

'ఎక్కడ యిల్లు?'

'అక్కడ, కాలువ గట్టున. మీ ఇల్లు?'

'మొండిగోడల మధ్య'

'అంటే?'

'నీకెందుకు?'

'వొస్తాను.'

'వొస్తావా?'

'మీతోనే వుంటా.'

అమీనా కళ్ళు నమ్మించాయి. ఆ 'మీతోనే వుంటా' నన్న మాటని మీరలేదు, అమీనా. నువ్వు! నిర్భాగ్యపు నా అదృష్టమే, నా అధైర్యమే, నా సందేహమే, నా లోకపరత్వమే, నా లాభనష్ట గణితమే నిన్ను తరిమి మాయం చేశాయి.

ఆశ్చర్యంతో సరదాతో చూశాను.

'నిజమా?'

'నిజం'

'ఎందుకు!'

మీరు మంచివారు'

'మీ నాయనా అమ్మా?'

'నేను వొస్తాగా! మీ యిల్లెక్కడ?'

రామ్మూర్తి వర్ణించాడు.

అమీనాకి తెలీలేదు.

'నేనే ఒచ్చి తీసుకు వెడతాలే'

'ఎప్పుడు?'

'రేపు సాయంత్రం'

'వెలుగు వుండగా.'

'సరే'

'నిజమా'

'నిజం'

సాయంత్రమూ, రాత్రీ, మధ్యాహ్నం పగలూ, మెరుగుపాపలూ, యెగిరేజుట్టూ, యెలికపళ్లూగల అమీనా, ఆమె విశ్వాసమూ, చిరునవ్వూ, జ్ఞాపకం వొచ్చాయి చాలాసార్లు అప్పుడప్పుడు.

3.

ఆ సాయంత్రం సుబ్బారావు తన పాటల్ని యేటినీటి మీదనించి తోటలో విమల చెవులకి పంపుతో వుంటే, పూలతీగె పాకిన అమీనా యిల్లు జ్ఞాపకం వొచ్చింది.

'నేను వెళ్ళాలి.'

'ఎక్కడికి' అన్నాడు సుబ్బారావు, ముఖ్యశ్రోతను వొదలడం యిష్టంలేక.

'ఇప్పుడే వొస్తా'

'అమీనా యింటికా?' అంది అల్లరి సత్య. వొప్పుకుంటున్న సుబ్బారావు కాస్తా ఆమాటతో బుజంమీద చెయ్యేసి ఆపాడు. మళ్ళీ నేనేదో యింకో వ్యవహారపు విషమతీగెలో చిక్కుబడ బోతున్నానని అనుకున్న చూపు పెట్టాడు.

'అమీనా? అమీనా ఇంటికా? వెడుదురుగానిలెండి' అని మీసాల్లోంచి కొంటె చిరునవ్వుతో, యింకో పాట మొదలు పెట్టాడు.

'నన్ను తలుసుకు యెంకి కన్నుమూయాలి' అంటో వుండగానే లోకం తన కళ్ళు మూసుకున్న అందం మాకు చూపుతోంది. ఎవర్ని తలుచుకుంటో కళ్ళు మూసిందో విశ్వం?

బాగా చీకటిపడ్డ తరువాత అమీనా ఇంటివేపు దారి తీయించాను. గుడిశ ముందునుంచుని 'అమీనా!' అని కేక వేశాను. అమీనా తల్లిగావును బైటికి వొచ్చి, 'అమ్మాయిని రమ్మన్నది మీరేనా? అమీనా యేది?' అని నన్నడిగింది.

'నాకేం తెలుసు!'

'మీరు చూడనేలేదా? మీరు వొచ్చి పిలుస్తామన్నా రటగా? మీకోసం యెదురుచూచి చూచి యింక రారని మీ యిల్లు వెతుక్కుంటూ వెళ్లింది.' సుబ్బారావువంక నిండా రోషణంగా చూశాను చీకట్లో. ఈ వ్యవహారం జోక్యం తమ కేమి అంటుతుందో అంటున్నట్లు దూరాన నుంచున్న కొందరు 'ఏమయింద'న్నారు, నేను దగ్గిరికి రాగానే. కాని, మాట్లాడ్డానికి వీలు లేనంత దయతో నా హృదయం బాధపడుతూ వుండడం చేత తలతిప్పేసి నడుస్తున్నాను, చీకటి తోవలో ప్రతివ్యక్తి ముఖమూ అతిఆశతో వెతుకుతూను. అమీనా యెత్తు పిల్ల యెవరూ యెదురుకాలేదు. ఇంటిచుట్టూ వున్నవాళ్ల నడిగాను, ఎవరన్నా నా మొండిగోడల యింటికోసం కనుక్కున్నారేమోనని.

ఆ సాయంత్రం యేమీ తోచలేదు. కుర్చీలోనించి తలయెత్తి అయిదారుసార్లు తూర్పువేపు చూశాను వేగుచుక్క కోసం.

ఆ రాత్రి రైలులోనే శ్రీమన్నారాయణ వొచ్చాడు.

అతను మాయింటో దిగాలని ఇదివరకే ఏర్పాటయింది. అతన్నెరక్కుండానే విమలతో నేను 'నిన్ను పెళ్లిచేసుకోను' అన్నాను.

వ్యవహారం ఇంతవరకూ వొచ్చిందని తెలీదు నాకు.

'అతనికీ నీకూ అంత సహాయపడ్డవాణ్ణి నేను కాన్ఫిడెన్స్‌కి అర్హుణ్ణి కాకపోయినాను విమలా! నాతోనే నిజం చెప్పివుంటే నీ కాగతి పట్టనిచ్చేవాణ్ణా!'.

'ఈ వూళ్ళో యేం పనిమీద వొచ్చా?' వన్నాడు రామ్మూర్తి, కొంటెతనానికి. 'ఏదో యిన్స్యూరెన్సుపని' అన్నాడు అతను. అంతనిర్మలమని తను నమ్మి యితరుల్ని నమ్మించే స్నేహాన్ని దాచడ మెందుకో? మాకు తెలుసునని తనకీ తెలీదా? కలకత్తానించి తను వొచ్చింది ఎందుకు? సుబ్బారావు పాటలు మారుమోగిన తోటవేపుకి పరిగెత్తటం లేదా తన హృదయం, అని నవ్వుకున్నాను. స్త్రీలవిషయమై దొంగతనం బాగా అలవాటయింది. కామం, ప్రేమ, అన్నీ తుచ్ఛమూ, సిగ్గూ, భయమూ పడవలసిన విషయాలని బాగా అంతరాత్మలో నాటుకుపోయినాయి, యీ తరమువారికి. ఎప్పటికో విముక్తి? అనుకున్నాను.

నేనూ, రామ్మూర్తీ, తాతా, నారాయణా ఆ చలికాలపు బెదురు యెండలో బైలుదేరాము షికారు. అమీనా ఇంట్లోంచి పెద్దకేకలూ, తగాదా వినపడుతోన్నాయి. 'అమీనా!' అనే నా కేక కూడా వాటిని యేమాత్రమూ ఆపలేదు. కాని, అమీనా మాత్రం వొచ్చి గుమ్మంలో నుంచుంది. కళ్లల్లో సంతోషం మాత్రం లేదు. మాట్లాడకుండా ఒకరినొకరు చూసుకున్నాము. చిరిగిన పరికిని, మురికివోణీ, తమాషాగా వుంది అమీనా. లోపలి తగాదా హెచ్చుగా వుంది. ఆ కంఠాలుగాని, మాటలు గాని ఏ మాత్రమూ నాకు రుచించడం లేదు. సుబ్బారావనుకున్నట్టే నేనింకో కంపలో తగులుకోడంలేదు కదా!

'రా, వెడదాం?'

'ఎక్కడికి?'

'ఇంటికి'

'ఎందుకు?'

ఆశ్చర్యంతో చూశాను. నిజం. ముళ్ళకంపే. అమీనా కూడా అందులోదే, వొళ్ళు మండింది.

'అవును. ఎందుకు? అవసరంలేదు' అని చప్పున వెనక్కి తిరిగి రోడ్డెక్కాను. అపహాస్యంతో, నన్ను చూస్తున్న శ్రీమన్నారాయణ కళ్లని తప్పించుకొని తలవొంచుకు నడిచాను. వెనక్కి తిరిగి చూడలేదు.

'ఎందుకో?' అన్నాడు తాత.

'పెంకెతనం' అన్నాడు రామ్మూర్తి.

'రోగం' అన్నాను, నేను.

'అంతే కావాలి' అన్నాడు శ్రీమన్నారాయణ.

రైలుపట్టాలమీద ఎంతో దూరం నడిచాము. రెండు పక్కలా పూలు నవ్వుతున్నాయి. కొబ్బరాకులమీద ఎండ మెరుస్తోంది. గడ్డి మెయ్యడంకూడా మరిచి ఆకాశం నీలంవేపు కళ్లెత్తి పరిమళంతో నిండిన గాలితోనే కడుపు నింపుకుంటు న్నాయి గొర్రెలు. శ్రీమన్నారాయణ మా ప్రవర్తనల్ని ఖండిస్తు న్నాడు, రామ్మూర్తి రాత్రి చెప్పిన యేలూరు వైష్ణవ పిల్ల కథ నెత్తుకొని.

సుఖంగా, నిర్మలంగా, కాపరం చేస్తున్న పిల్లల్ని యిట్లా ఆకర్షించి పదిరోజులు పాడుచేసి మీ దోవన మీరు పోతే వాళ్లగతి యేమిటి?' అని తీవ్రంగా అడుగుతున్నాడు

శ్రీమన్నారాయణ.

సుఖంగాను నిర్మలంగానూ వాళ్లు కాపరం చెయ్యడంలేదు. సుఖంగా వుంటే మా అల్లరి చూపులవంక కళ్లెత్తి చూడనే చూడరు. ఆ బూజుగదుల్లో లేని పదార్థం నిర్మలత్వమే! శరీరాల్లోనూ, పనుల్లోనూ, మాటల్లోనూ, పక్కల్లోనూ, గాలిలోనూ, మనసుల్లోనూ, యెక్కడా లేవు నిర్మలత్వమూ, కాంతీ, ఆనందమూ. అందుకనే ఆ అశాంతి. "భార్యాభర్తకదా, మంత్రాలు జరిగాయి కదా అని సంతుష్టిపడే నీ వెర్రి మనసులో వుందేమో ఆ నిర్మలత్వము" అంటూన్నాడు తాత.

'అక్కడా లేదు' అన్నాడు రామ్మూర్తి 'సినికల్'గా.

"ఆ నిరర్థక, విచార భాజనమైన జీవితాల్లోకి, పది రోజులన్నా ఆనందాన్ని ప్రవేశపెడతాము. ముసలివాళ్ళయినప్పుడు 'మొత్తానికి పదిరోజులన్నా జీవించాము' అని సంతుష్టిపడి మాపేరు తలుచుకుని దీవిస్తారు" అన్నాను.

'తమసోమా జ్యోతిర్గమయ' అంటున్నాడు తాత.

'మృత్యోర్మా అమృతంగమయ' అన్నాను నేను.

'గౌడ్రాలితనంలోంచి మాతృత్వానికి గమయ' అన్నాడు రామ్మూర్తి.

'ఎంకి కోవంటారు ఎత్తుకుంటారు' అన్నాను నేను.

'నాయుడు పిల్లలోలాగు' అన్నాడు శ్రీమన్నారాయణ 'బిట్టర్'గా.

'జీవితమంటేనే, ఆ విధమైన మోసం. ఆ ఇల్యూషన్ లేకపోతే ఆనందంలో ముప్పాతిక మాయమౌతుంది' అన్నాను.

'కాని, వ్యవహారం బైటపడి వాళ్లకొంప మునిగితే?' అని పట్టుకున్నాడు శ్రీమన్నారాయణ.

'మొండిగోడల యిల్లు శరణ్యం' అన్నాను నేను.

దెబ్బ రెండు మూడు విధాల తగిలింది శ్రీమన్నారాయణకి. వూరుకున్నాడు, విమలతో ప్రతి మధ్యాహ్నమూ దొంగతనంగా చెట్లచాటున మెలుగుతున్న శ్రీమన్నారాయణ.

తిరిగి తిరిగి నాకు అనుభవంలో రూఢి అయింది, నీతిని గురించి ఉపన్యాసాలిచ్చే వాడూ, ఇతరులలో దుర్నీతిని ఖండించే వాడూ, తప్పదు– రహస్యంగా– అతినీచపు పనులు జరుపుతో వుండితీరతాడని.

వొచ్చేప్పుడు నేను అమీనా గుడిశ వంకన్నా తల యెత్తిచూడలేదు. పెంకెతనమా? 'నా కోసమే కదా యీయన రెండుసార్లు వొచ్చాడు? నేను రానంటే ప్రాధేయ పడతాడు అనే నీచమైన ఆశా' అని నా మనసు ఆందోళన పడుతోంది. ఇట్లాంటి నీచులతో స్నేహం వొద్దని యిందుకే కదా సుబ్బారావు అభ్యంతరపెట్టేది! నాకేమాత్రమూ లక్ష్యం లేదని కనపరచాలి అని తలతిప్పి తాతతో నవ్వుతూ నడుస్తున్నాను. కాని, కళ్ళు అప్రయత్నంగా ఆవేపు కదులుతూనే వున్నాయి. అప్పుడే కనుకొలుకులలో గుడిశమీద గుమ్మడిపువ్వు కనబడుతూనే వుంది. మాటలు వినపడుతున్నాయేమోనని వింటూనే వుంది చెవి. కాని, నిబ్బరంగా నడిచాను. ఇరవై గజాలు వెళ్ళానో లేదో నా చొక్కా చేతిని లాగినట్టై తిరిగాను. నవ్వుతో అమీనా నుంచుని వుంది. మురికివోణీని ఆకుపచ్చదానికి మార్చింది, జుట్టు కొంత సద్దింది.

'ఏం'

'వొస్తున్నాను.'

ఏమనను? ఇందాక ఎందుకు ఆవిధంగా ప్రశ్నించావని అడగాలనివుంది. పూర్వానుభవాన్ని బట్టి, స్త్రీని ఆ ప్రశ్న అడిగి లాభంలేదని తెలుసు. తెల్లగా లోకాన్ని పవిత్రం చేస్తున్న శుభ వుదయ తేజస్సు యెందుకు క్షణంలో రక్తారుణిమను దాలుస్తుంది? తీవ్ర ప్రళయంగా మబ్బులు వేసి, భూమి సమస్తమూ జలమయమైతేనేగాని వదలదేమోనన్నంత వర్షం మూడు నిమిషాల్లో చెదిరి ఏమెరగనట్టు యెండ కాయడమెందుకు? ఒక వేళ స్త్రీ కారణం చెప్పినా అది అబద్ధం. ఆమెకే తెలీదు. తన సౌందర్యంవేపు దృష్టినాకర్షించడానికి సృష్టి కల్పించుకొన్న ఋతు, దిన, కాంతి వర్ణ చాంచల్యముతో సమాన మీ స్త్రీ చిత్తభ్రమ.

'రా'

9

హరిశ్చంద్ర

ఇది ప్రదర్శన యోగ్యమయిన వ్యంగ్య నాటకం. నాలుగు అంకాల నిడివి. చలంగారి నాటకాలు మొదట్లో కొంత ప్రదర్శనాయోగ్యంగానే ఉండేవి. రాగ రాగ ప్రదర్శన కన్న చదువుకోవటానికి, మూడు గోడల రంగస్థలం కన్న, కళ్ళముందు కనిపించే లోక రంగస్థలానికి దగ్గరగా వచ్చాయి.

హరిశ్చంద్రునిలో సత్య దీక్షకన్నా కీర్తికాంక్ష అధికమని, అందుకు కుటుంబ క్షేమాన్ని వదిలేసి, అనాలోచిత వాగ్దానాలు చేయటం అనుచితమని చలం చెప్పదలచారు. అట్లాంటివారికి ప్రతిష్ఠ బదులు అప్రతిష్ఠ వస్తుందని చివరి అంకం నిరూపిస్తుంది.

సత్యవ్రతం, పతివ్రతం, పత్నీవ్రతం వంటి దీక్షలన్నీ హృదయాలను కఠిన పరుస్తాయని రచయిత సూచన. ఈ వ్రత దీక్షితులందరు శుష్కప్రియులు. పురుషుల వ్రతాలయినా, స్త్రీల వ్రతాలయినా బలి అయ్యేది మాత్రం స్త్రీయే. ఈ బలులకు చూపే ఆకర్షణీయ ప్రలోభాలు ఇహలోక కీర్తి, పరలోక స్వర్గం. నాటకం చివరి ఘట్టంలోకి వెళ్ళబోయే ముందు అక్కడక్కడ కొంత పరిచయం చేసుకుందాం.

ఒకటోరంగం

(కొంత జరిగిన తర్వాత...)

తెరలో విశ్వామిత్రుడి అరుపు

విశ్వా: ఏడీ! వాడేడీ, యెక్కడున్నాడు?

అందరూ అదిరిపడుతున్నారుకోపంతో దూకుతూ విశ్వామిత్రుడూ, అతని వెనకాల గంతులు వేస్తూ నక్షత్రకుడూ వొచ్చారు.

విశ్వా: **(హరిశ్చంద్రుడితో)** వొరే భ్రష్టా! యేమిత్రా నీవేదో వరాలిస్తావని ఆశపడి వస్తే నా పిల్లల్ని కొట్టి పంపావుట? యేం చేశార్రా వెధవా నిన్ను?

హరి: **(అమాంతం విశ్వామిత్రుడి కాళ్ళమీద పడి)** తప్పుకాచి రక్షించు. శరణు, శరణు.

చంద్ర: **(సుమంతుడితో)** చూడండి, ఆ భయం, అట్లా వెధవా, కుంకా అంటో వుంటే, పైగా కాళ్ళమీద పడ్డారు: ఆ గడ్డం యెగిరేటట్లు దవడ పగలదన్నక? యెక్కడుందో క్షత్రియ రక్తం? ఈ రాజు రుషీ, ఆ రుషి రాజూ కావలసింది!

విశ్వా: **(సంతోషం ఆపుకుంటూ కోపం తెచ్చుకుని)** యేమిటే కూస్తున్నావు?

చంద్ర: మీతో మాట్లాడలేదు. యిదే కదూ పరకాంతలమీద భక్తి? మీ తల్లినీ యిట్లానే అంటావయ్యా?

విశ్వా: **(హరిశ్చంద్రుణ్ణి తన్ని చంద్రమతితో)** యేం చాల పొగరుగావుందే? శాపంకావాలా యేం?

(తన్ను తిన్న హరిశ్చంద్రుదు లేచాడు.)

●●●

(కొంత జరిగిన తర్వాత)

విశ్వా: **(చంద్రమతి మీది భయమూ ద్వేషమూ ఆపుకొంటూ)** ఈసారి క్షమించాం. రుషులం మా కాట్టేసేవు కోపముండదు.

(వెనకాలే గోతులు తవ్వే చూపు వొచ్చింది. విశ్వామిత్రుని మొహంలో ఇప్పట్నించి చంద్రమతిని చూసినప్పుడల్లా ద్వేషాన్ని దాచడానికి ప్రయత్నిస్తాడు.)

నక్ష: ఇదేనా మీ ప్రతిజ్ఞ! శిష్యుడే కదా అని నా ముందేనా ఆ ప్రగల్భాలన్నీ?

విశ్వా: **(హరిశ్చంద్రుడితో)** సరేలే. పోతున్నాను. కాచుకో, నా తడాఖా!

హరి: మునివర్యా! వెళ్ళకండి. నిరపరాధిని ఆగ్రహించకండి. తమ అనుజ్ఞ ఏదో సెలవివ్వండి.

విశ్వా: అట్లారా. ఆ యిద్దరు పిల్లల్ని పెళ్ళిచేసుకో.

చంద్ర: **(నవ్వుతూ)** ఈయనకి పెళ్ళీ!

హరి: అయ్యో యిన్నాళ్ళ నుంచీ నా యేక పత్నీత్వాని కెక్కడ భంగం వస్తుందో అని పంచప్రాణాలూ బిగబట్టుకొని, సముద్రంలాగు పొంగే కామాన్ని అణిచిపట్టి, యే అపవాదు రాకుండా జాగ్రత్తపడి, ఈ నాజన్మం నాలుగు ఘడియలూ యెట్లా గడుస్తుందా అని చూస్తూ వుంటే; నా వ్రతభంగం చేసి నా పేరు మట్టిలో కలపమనడం మీ వంటి మహాపురుషులకీ తగిన పనేనా బాబూ? ఆ ఇద్దరు చిన్న పెళ్ళాలతో నేను వేగగలనా మహారుషీ? అందులో మాలవాళ్ళు నాకెక్కడ దాపురించారు దేవరా?

విశ్వా: ఏంరా, పాపమని క్షమిస్తే చెప్పినమాట విననంటావురా? గాడిదా చూడు, నా శాపం చాత...

హరి: **(వొణుకుతో)** బాబో వద్దు. ఆ శాపం మాత్రం వొద్దు. ఇంకేమన్నా చెయ్యండి. నా కిరీటం తన్నండి...

విశ్వా: వుండరా...వొరే, నా పిల్లల్ని నిష్కారణంగా కొట్టావు కదా, వోదార్చు!

హరి: చిత్తం చిత్తం...సుమంతూ. వాళ్ళకి చీనిచీనాంబరాలు, రత్న భూషణాలూ పంపు.

విశ్వా: అవెందుకు? వాళ్ళని పెళ్ళి చేసుకో!

హరి: అది వొద్దు. యింకేం చెయ్యమన్నా చేస్తాను. మీ కాళ్ళు పట్టుకుంటా నాయనా. నా మాట వినండి. మీ కొడుకునై పుడతా? ఈ వొక్కసారి వదలండి. ఏమన్నాచేస్తా. నా రాజ్యమంతా యిచ్చేస్తా...

విశ్వా: సరే రాజ్యం ఇవ్వు.

చంద్ర: **(హరిశ్చంద్రుడితో)** యేమిటండీ, ఇష్టముంటే పెళ్ళి చేసుకోండి లేకపోతే పోనీండి. కాని రాజ్యం సంగతెందుకు మధ్య?

హరి: మామూలు మాటగా అనేశా! అంతే....

విశ్వా: అనలేదను?

హరి: అమ్మో మీ యెత్తు నాకు తెలీదూ? నా సత్య సంధత్వం యేట్లో కలుపుదాం అని మీ ఆశ, నాకు తెలీదూ? తీసుకోండి యెవడికి కావాలి ఆ రాజ్యం?

విశ్వా: అయితే నదు యిప్పుడే నా రాజ్యంలోంచి!

చంద్ర: మీ రాజ్యమేమిటి? ఆయనకి మతి చాంచల్యం. రాజ్యం మా అబ్బాయిది. వీడు యువరాజు. నేను రాణిని...

విశ్వా: యేమోయ్, నీ భార్యారత్నం మాటలు విన్నావా? బహు పతివ్రత లాగుందే?

హరి: వొసే రావే. ఆయనతో వాదనేమిటీ?

చంద్ర: యేమిటండీ, పనీ పాట లేక తిని కూచుని యీ బైరాగికి రాజ్యమిచ్చేసి పోతామంటారు. ఇంట్లో సుఖంగా కూచుంటే తోచడం లేదా ఏమిటి? మీరూరుకోండి కాస్సేపు. ఈయన సంగతేమిటో కనుక్కుంటాను.

హరి: నీ పతివ్రతా ధర్మాలు మరిచిపోతున్నావు. భర్త యిచ్చేసింతరవాత నీకేం హక్కు వుంది? సీతలా పతితో అడవిలో తిరగడం లభించింది. పతి నీడ భార్య....

చంద్ర: మీ పిచ్చికి యెదురుచెప్పి ప్రయోజనమేముంది? నడవండి సుమంతులుగారూ. శెలవు.

సుమం: నేనూ వొస్తాను.

హరి: వద్దు...వెళ్ళు. రాజ్యం చూస్తూ వుండు. అదే నీకు కీర్తి.

●●●

రెండో రంగం

(మధ్యాహ్నం రెండు గంటలు)

(అడవి. లోహితాస్యుణ్ణి యెత్తుకుని చంద్రమతీ వెనక హరిశ్చంద్రుడూ నడుస్తున్నారు. మొహాలు వాడాయి. చంద్రమతి తల్లో అడవిపూలు పెట్టుకుంది)

చుట్టూ పెద్దమంట

చంద్ర: ఇదేమిటి మంట?

నక్ష: అయ్యో ఇంకేమున్నది. మీతో వచ్చినందుకు నేను కూడా కాలిపోతాను.

లోహి: అమ్మా భయమేస్తోంది. నాన్నా, యెట్లా?

చంద్ర: వెధవని ఇప్పుడన్నా దింపి ఏదన్నా దోవ వున్నదేమో చూడండి త్వరగా...

లోహి: నాన్నా త్వరగా. మంట మీద కొస్తోంది.

హరి: (నిదానంగా) ఉండండి, ఇప్పుడు గొప్ప చిక్కొచ్చింది. మనం దీంట్లో కాలిపోతే అప్పు తీర్చడమెట్లా: తీర్చకోలేక కాలిపోయినట్లుంటుంది.

లోహి: నాన్నా ఏమిటట్లా మాటాడతావు?

హరి: నాయనా భయపడకూడదు. శరీరాలు అశాశ్వతాలు. ఎప్పుడో ఒకప్పుడు పోయేవే.

లోహి: (ఏడుస్తూ) నాన్న ఏమిటలా అంటాడు.

చంద్ర: అయ్యో, అబ్బాయినన్నా తప్పించే మార్గం చూడండి!

హరి: అబ్బాయిని తప్పించి ఏమి లాభం? అప్పు తీర్చగలడా ఏమన్నానా! నేనన్నా బైటపడే విధముంటే **(నలుదిక్కులు వెతుకున్నాడు)**

లోహి: నేనో! అమ్మో!

హరి: ఉండు వెధవా, నీకు తొందరేమొచ్చింది, నక్షత్రకుణ్ణే వీల్లేకుండా వుంది.

చంద్ర: ఇదేమిటండీ నక్షత్రకుడేమిటి మన అబ్బాయిని వొదిలి?

హరి: ఆ రుషి వొప్ప చెప్పాడు! పాపం! ముందు పరోపకారం ఆత్మవత్ సర్వభూతాని!

చంద్ర: కడుపు నిండింది. కాని పరులకీ మనకీ ఎవరికీ కూడా తోవలేనట్టుందే.

(హరిశ్చంద్రుడు ఆలోచిస్తూ నించున్నాడు)

లోహి: నాన్నా కాలిపోతున్నాను.

హరి: తెలిసింది, మంచి సంగతి తోచింది **(చంద్రమతితో)** నువ్వే కాపాడాలి మమ్మల్ని, పద పద తొందరగా పద.

చంద్ర: ఎక్కడికి?

హరి: నిప్పులో దూకు చల్లారుతుంది. నీ పతివ్రతా మహాత్యం చూపించు.

చంద్ర: అయ్యో నిప్పులో వురకమంటారేమిటి? పిచ్చా, మీకేమన్నా!

హరి: పిచ్చేమిటి? నీకూ పిచ్చి. పతివ్రత సీత నిప్పులో వురికి చల్లార్చలా!

చంద్ర: సీత వురికిందని నే నురకనా!

హరి: అయితే నువ్వు పతివ్రతవు కాదన్నమాట. ఏకపత్నీ వ్రతుడూ, నిత్య సత్యవ్రతుడూ చేసే పని అవుతే నేనే చేస్తును! ఇది ఇదివరకు పతివ్రతలు చేసిన పని.

చంద్ర: బాబూ నేను పతివ్రతను కాను. నన్ను మాత్రం నిప్పుల్లో

తొయ్యకండి.

హరి: ఛీ ఛీ! బైటికి పతివ్రతని కావని చెప్పుకుంటావేం సిగ్గులేకండా? అబద్ధం, బిగ్గరిగా అనకు. ఎవరన్నా వింటారు. ఈ నక్షత్రకుడు విన్నాడు. పతివ్రతా మహత్యం చూపి ఇతన్ని నమ్మించు, తప్పదు. (లోహితాస్యుణ్ని చంద్రమతి చంకలోంచి లాగేసి ఆమెను లాక్కెడుతున్నాడు.)

లోహి: అమ్మా! అమ్మా! అమ్మనుండనీ, నువ్వు దూకు నాన్నా!

హరి: మళ్ళీ మంట చల్లారుతోందిరా.

చంద్ర: నాయనా! లోహితా!

లోహి: అమ్మా! అమ్మా! వెధవ నాన్న యెక్కడ పోగయినాడో! కొడితే కొట్టాడు. పెద్దవాణ్ణవగానే నాన్నని చంపేస్తా.

(చంద్రమతిని లాక్కుంటో హరిశ్చంద్రుడు వెళ్ళిపోయినాడు)

●●●

మూడోరంగం

కాశీలో వీధి. పొద్దున్న ఎనిమిది గంటలు.

హరిశ్చంద్రుడూ, నక్షత్రకుడూ, లోహితాస్యుణ్నెత్తుకుని చంద్రమతీ వొచ్చారు. హరిశ్చంద్రుడికి చొక్కా లేదు. గడ్డం పెరిగింది. అసహ్యంగా వున్నాడు. చంద్రమతి చీర చిరిగింది. తల బుట్టలా రేగింది. లోహితాస్యుడికి వెమికలు బయటపడ్డాయి. నక్షత్రకుడు మాత్రం హాయిగా వున్నాడు.

హరి: ఇట్లాంటి అవస్థతో నేనెట్లా అప్పు తీర్చుకోను?

నక్ష: నెలలో తీరుస్తానన్నమాట ఈ సాయంత్రంతో అబద్ధ మౌతుంది మరి.

హరి: వుండు వుండు యామన్నా చేస్తాగాని అబద్ధమాడాసన్న మాట రానిస్తానా? అమ్ముకుందామన్నా ఏమీ లేదు. యీ భార్యా కొడుకూ తప్ప, (ఆలోచిస్తున్నాడు; మొహంలోంచి సంతోషం వొచ్చింది) తోచింది...యింకేం పెళ్ళాం వుందిగా. దీన్నమ్ముతాను.

చంద్ర: ఏమిటండీ నన్నమ్ముతారా?

లోహి: అమ్మ నమ్మడమేమిటీ?

నక్ష: పెళ్ళానమ్ముకుంటావయ్యా ఛీ! ఛీ!

●●●

కాలకౌశికుడూ, వీరబాహుడూ వొచ్చారు.

కాల: ఎంతకిస్తారు దీన్ని...?

నక్ష: (చంద్రమతితో) మా గురువుగారు నిన్ను "దీన్ని" అంటే అదిరిపడ్డావే? ఆ అదిరిపాటేమయింది ఇప్పుడు?

చంద్ర: యింకేముంది? బానిస కభిమాన మేమిటి?

కాల: ఎన్నేళ్ళు దీనికి! ముసిలిదే! యింకేం పనికొస్తుంది? రోగిష్టి కాదు గదా! ఏదీ పళ్ళు చూపించూ. ఆ ముసుగుతీసి జబ్బ పట్టి చూడనీ! పోనిలే యెలాగో ఒకలాగు. ఆడవాళ్ళు అమ్మకానికి రావడం కష్టం. పెళ్ళాన్నమ్ముకునే దరిద్రు డెవడుంటాడు!

చంద్ర: నా ఇష్టం లేనిది బలవంతంగా అమ్ముతున్నారు. మీరు కొంటారా?

వీర: (హరిశ్చంద్రునితో) ఏమయ్యా!

కాల: ఆడదాని యిష్టమేమిటి? నోరు మూయమనండి.

చంద్రమతి కళ్ళంబడి నీళ్ళు వొస్తున్నాయి.

లోహి: యాడవకమ్మా! నాన్న దగ్గరకంటే యీయన దగ్గరే హాయిగా వుంటాము. అసలు అడవిలోనే వుండిపోదామంటే విన్నావా?

చంద్ర: (హరిశ్చంద్రుడితో) మన లోహితుడివంక చూడండి. యినపగుండె కూడా కరగదండీ? వాడిచాత చాకిరి చేయించి దెబ్బలు తినిపిస్తారా? బానిస నయింతరవాత నేనేం సహాయం చేస్తా, నా చిన్న రాజాకి?

నక్ష: (ఏడుస్తో) మీ కాళ్ళు పట్టుకుంటా, నోరులేని పసికూననీ, దిక్కులేని ఆడదాన్నీ అమ్మకండీ, అన్యాయంగా చచ్చిపోతారు.

హరి: నాకు తెలుసులెండయ్యా మీ ఎత్తు. ఎట్లానన్నా నా చేత అబద్ధం ఆడించి లేవిడీ కొట్టాలని చూస్తున్నారు. హరిచంద్రుడని నాకు శాశ్వతంగా కీర్తి వొచ్చిపోతుందని కడుపుమంట మీకు?

నక్ష: నాకే భార్యా, కొడుకువుంటే వెయ్యి అబద్ధాలు చెప్పి రక్షించుకుంటాగాని యిట్లా కటికి వాడికి అమ్ముకుంటానా? చూడండి పాపం ఎట్లా ఏడుస్తుందో! నా దగ్గర డబ్బుంటే ఆమెని నేనే కొనుక్కుందును. మీ సత్య దీక్ష యింకేం తప్పు చెయ్యకండా నిలపెట్టుకోవాలి. అంతేగాని సమస్త ఘోరాలూ చేసి సత్యకీర్తి సంపాదిస్తావా? నిన్ను చూసి యింకోడు భార్యని మూడు రూపాయల కమ్ముతాడు గంటసేపు. మీ యిద్దరికీ

భేదమేమిటి?

హరి: నేను సత్యంకోసం అమ్ముతున్నాను. సత్యం లోకంలో కల్లా ఉత్కృష్టమైందని అన్ని శాస్త్రాలు ఘోషిస్తున్నాయి.

నక్ష: వాడూ అప్పు తీర్చడానికే అమ్ముతాడు. పోనీ యెవడింటోనన్నా కన్నం వేసి ఆ సొమ్ము తెచ్చి యివ్వరాదూ?

వీర: అంతమాత్రం ప్రయోజకత్వం, ధైర్యంవుంటే పెళ్ళాన్నెందు కమ్ముకుంటాడూ?

హరి: దొంగతనం పాపం కదూ?

నక్ష: పెళ్ళానమ్ముకోడం కంటే ఎవణ్ణన్నా చంపి తీసుకుని రావడం నయం.

కాల: ఏమిటి వాదన, అమ్ముతావా లేదా?

హరి: అమ్మో, వీళ్ళతోనేమిటి. ఆలస్యమెందుకు తీసుకుపదండి.

చంద్ర: అయ్యో: నేనేం చెయ్యను?

వీర: నువ్వింత మెత్తని దానివి గనకే యీయన ఆట ఇట్లా సాగుతోంది.

నక్ష: ఆమె ఏమీ అంతచాకచక్యం లేనిదికాదు. లోకభీకరుడు మా గురువే తహతహలాడిపోయినాడు ఆమె ముందు. సంఘం, భర్తా, పాతివ్రత్యం-పాపం ఏమి చేస్తుంది?

వీర: నాతో వొచ్చెయ్యవమ్మా, ఎట్లా అమ్ముతాడో!

చంద్ర: నన్నమ్మేటట్టయితే, యీయనతో వెడతా,

హరి: ఏమిటి! ఏమిటి!! చక్రవర్తిని పెళ్ళిచేసుకుని, యింతకాలం పతివ్రతా శిరోమణివని పేరుపొంది, యిప్పుడు భర్తనొదిలి లేచి పోతావా ఎవడితోనో?

చంద్ర: మరి నన్నొదిలేస్తున్నారు? బానిసనైతే మనం కలుసుకోడమేముంది?

హరి: యిప్పుడు నీకూ నాకూ చిరకీర్తి వొస్తుంది. సత్యానికి కట్టుబడి యింత స్వార్థ త్యాగం చేశామని. కాని నువ్వు లేచిపోతే నా పేరు?

చంద్ర: మీ పేరుకోసం మేము సమస్త బాధలూ?

హరి: యిన్నాళ్ళు నాతో కాపురం చేసి యింకా సత్య ప్రభావము గుర్తెరక్కపోతే నేనేం చెయ్యను?

చంద్ర: ఆ బ్రాహ్మడికి బానిస కావడంకంటే యీ మాలాడి యింట్లో వుండడం నయం కాదూ? చూడండి ఆ బ్రాహ్మడి కళ్ళు ఎట్లా మెరుస్తున్నాయో, నేనెప్పుడు తన చేతుల్లో చిక్కుతానా అని!

హరి: ఆ మాలపిల్ల వొస్తే, నీకోసం వాళ్ళని నేను పొమ్మనలేదూ? యీ మాలాడితో యిప్పుడు వెళ్ళిపోతావా? యింతా నన్ను ప్రేమించి...

చంద్ర: నేను వెడుతున్నా:

హరి: (కోపంతో) కదులు ఒక అడుగు, చూస్తాను. నా పెళ్ళాం లేచిపోతుంటే దాని వేపు పలికేదెవరో.

చంద్ర: (వీరబాహుడితో) లాభం లేదండీ? మనని వూరంతా బతకనీరు. మీకు శత వందనాలు...వెళ్ళండి.

నక్ష: (హరిశ్చంద్రుడితో) అమ్మడం మానరండీ?

హరి: వాళ్ళ ఖర్మ అట్లా రాసివుంటే మనమేం చేస్తాము. ఆయనవెంట వెళ్ళండి. మీ డబ్బు బాకీ యిచ్చేస్తాడు. నేను వెడుతున్నా.

నక్ష: వుండు, వుండు పెళ్ళాన్నమ్ముకున్నవాణ్ణి నిన్నా నే వొదిలేది. అప్పెక్కడ తీరింది. యిన్నాళ్ళు మీతో తిరిగినందుకు భత్యంకింద సరిపోయింది యీ డబ్బు.

హరి: ఎక్కణ్ణించి తీర్చుకోను!

చంద్ర: వొప్పుకోకండి మళ్ళా, ఆయన్ని గురువు పంపుకున్నాడు. ఆయనే యిచ్చుకోవాలి.

నక్ష: బానిసవి నీకీ సంగతులెందుకు? (కాలకౌశికుడితో) తీసుకుపోవయ్యా.

హరి: సత్యానికి నిలబడాలి. కాని అప్పు తీరేదెట్లా?

చంద్ర: సత్యమేమిటండీ యిప్పుడు? అన్యాయంగా సొమ్ము లాగుతుంటే.

నక్ష: దాంతోనేంగాని రా. నిన్నమ్ముతా పట్టు.

హరి: అదీ మంచిదే, సత్యానికోసం అమ్ముడు పోయినవాడని కీర్తి వొస్తుంది, అమ్ము.

చంద్ర: అయ్యో మీ కీర్తి కాలిపోను?

హరి: అమంగళము ప్రతిహతమవుగాక.

కాల: (చంద్రమతితో) నువ్వు నడు. (కాలకౌశికుడు, చంద్రమతి, లోహితాస్యుడు వెడుతున్నారు.)

వీరబాహుడు: నేను కొంటాను వీణ్ని, వీడి పని పట్టాలి. చాల కసిగా వుంది.

వెడుతున్నారు.

నాలుగవ రంగం

శ్మశానం: రాత్రి చీకటి, తగలబడే చితుల వెలుతురు ముందు చంద్రమతి చితి పేరుస్తో, లోపల యేడ్చుకుంటోంది. పక్కన లోహితాస్యుడి శవం.

........నా పిచ్చి మొగుణ్ని ధిక్కరించే ధైర్యంలేక నా పాపని నా పిచ్చినాయన్ని చంపుకున్నాను, పాడు పాతివ్రత్యం! నాయనా, కులటనవుతాను. సమస్త వ్యభిచారాలు చేస్తాను. ఈ శరీరాన్ని ఆత్మని అంతనీ సంపూర్ణంగా భగ్నంచేస్తాను. ఒక నిమిషం ఐతికి నావంక చూస్తావా?

నీ చిన్న కాళ్ళని ముళ్ళలోంచి రాళ్ళలోంచి లాక్కొచ్చి చంపుకున్నాను. పాముల్ని నన్ను కరవకుండా చంపుతానన్నావు! నిన్ను పాము కరుస్తోవుంటే నన్ను పిలిచావా, నా పిచ్చి తండ్రీ! నన్ను నీ పాలిటి మృత్యుదేవతని! ముందు యీ చేతులు కాల్చుకోవాలి. (**మంటలో చేతులు పెట్టి పిచ్చినవ్వు నవ్వుతోంది. హరిశ్చంద్రుడు వొచ్చాడు.**)

హరి: ఎవరు ఏడుస్తున్నారు యిక్కడ? ఆహా! దొంగా, నా ఆజ్ఞ లేకండా చితి పేరుస్తున్నావా? నీ తాత సొమ్మనుకున్నావా? తీ ముందు తీ.

చంద్ర: ఏమిటండీ?

హరి: ఏమిటండీ? ఏమీ తెలీదు. లే ముందు. ప్రతివాళ్ళా అబద్ధం చెప్పే వాళ్ళే! సత్యమెంత కరువయింది లోకంలో!

చంద్ర: నాకు తెలీదు మీ ఆజ్ఞ సంగతి.

హరి: తెలీదు. ఎవరికీ తెలీదు. దొంగలు. సుంకం చెల్లించు ముందు.

చంద్ర: నేను దరిద్రురాల్ని, బానిసని, నేనెట్లా యిచ్చుకోను?

హరి: నాకదంతా యెందుకు? మాడ యివ్వకుండా యిక్కడ కాల్చకూడదు. ముందు పో.

చంద్ర: మహాత్మా, కొంచెం జాలి చూపండి.

హరి: జాలి, నా యజమానుడికి సుంకం వొసూలు చెయ్యకపోతే, నా సత్యవ్రతం చెడిపోదూ?

చంద్ర: జాలిని చంపే ఆ సత్యవ్రతంవుండి యెందుకండీ? అలాంటి సత్యనియమం వల్లె యింతవరకొచ్చింది నా బతుకు. సత్య నియమంగాడవు యింకోడివి నువ్వు వున్నావా, నాయనా? లోకానికంతా ఆయన వొక్కడే అనుకున్నాను.

హరి: ఆయనెవరు? నా అంత గొప్పవాడింకోడున్నాడా?

చంద్ర: ఇంకెవరు? ఎరగవా! నా భర్త హరిశ్చంద్రుడు.

హరి: ఒసే! నువ్వటే!

చంద్ర: మీరా! ఇదేమిటండీ. చివరికి మీకీ గతి పట్టిందా; అమ్మో, ఎంత వారిలా ఐనారండీ! చేతులారా తెచ్చుకున్నారు.

హరి: ఎవరిది? లోహితుడే! అయ్యో నాయనా! ఎలా పోయినాడే?

చంద్ర: మీ సత్య నియమంవల్లే!

హరి: (సంతోషంతో) ధన్యుడు. మనమందరం ధన్యులం.

చంద్ర: మీకు పిచ్చి మరీ మితిమీరిపోయింది. యింకేం చెయ్యను?

చితిమంట పెరుగుతోంది

హరి: ఆపు. ముందు మాడ పట్టుకురా.

చంద్ర: పట్టుకురావలసిందేనా? కరుణ అనేది చచ్చిందిటండీ! మీ యజమానుడితో చెప్పండి పోనీ? ఇక దిక్కుమాలినదాన్ని కాల్చుకోనియ్యడానికి అనుజ్ఞ తీసుకోండి. మీకంటె ఆయనకి కరుణ వుండకమానదు. ఆయనకి సత్యదీక్ష లేదుగా!

హరి: వీల్లేదు! ఇంకోరికైతే ఆలోచించేవాణ్ణేమో! నీ విషయంలో వీల్లేదు. తన పిల్లవాణ్ణి కాల్చడానికి హరిశ్చంద్రుడు పక్షపాతం చూపాడనే అపకీర్తి యెవరు నెత్తిన కట్టుకుంటారు! వెళ్ళు.

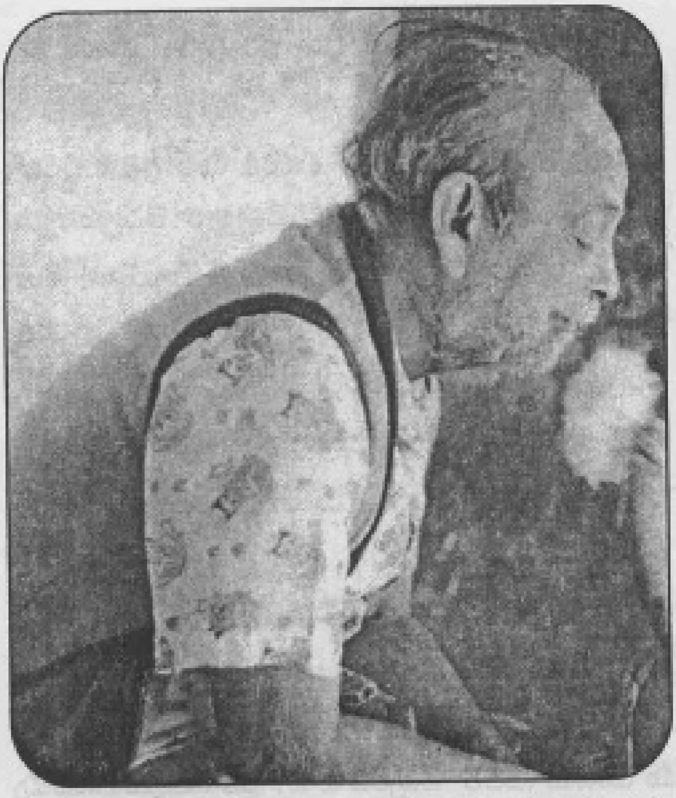
చంద్ర: మీ వెర్రి కాలిపోనూ!

హరి: భార్య, భర్తని అలా తిట్టకూడదని ఎన్నిసార్లు చెప్పాను? నాకేం! నీకే నష్టం, పరలోకంలో.

చంద్రం: పో, నీకో భార్య కూడాను! నీ భార్యనెప్పుడో అమ్ముకున్నావు. రత్నంవంటి బిడ్డ చస్తే సంతోషించినవాడివి. నీ మొహం చూడవొచ్చా! పాతివ్రత్యమనీ, కీర్తి అనీ, ఏడిపించుకు తిన్నావు. వొదిలిపోయింది శని! భార్యట? (వెడుతో) నాయనా, నిన్ను కాల్చడానికి కూడా దిక్కులేక పోయింది? చక్రవర్తీ!

(వెళ్ళింది)

హరి: లోకమిలా పాడైపోతోంది. నా భార్యే పాతివ్రత్యానికి తిరగబడుతోందే. ఇంకేముంది? కాని ఈ కష్టాలవల్ల దాని మతి చలించి వుంటుంది. విశ్వామిత్ర మహాత్యము, నావంటివాడు తట్టుకోవలసిందేగాని, ఒక వ్రతంకోసం సమస్తమూ త్యజించే సాహసం ప్రతివారికీ వుండడం అరుదు. లోహితా, నాయనా! (ఏడుస్తున్నాడు) ఛీ! ఏమిటిది? నావంటి

ధీరుడు పుత్రశోకం అనుభవించడం పామరత్వం! కొడుకెవరు, తండ్రెవరు?

(కాగడాలు వేసుకుని తలార్లు చంద్రమతిని తీసుకొచ్చారు)

తలారి: ఒరేయ్, రాజుగారు! దీన్ని తలకొట్టమన్నారు. ఇదిగో పత్రం.

హరి: దీన్నా! ఏంచేసింది.

తాత: రాజుగారి బిడ్డని చంపింది.

హరి: ఆహా...రా. పడుకో,

చంద్ర: మీరు నమ్ముతున్నారా?

హరి: నువ్వు చంపావా లేదా అనే ప్రశ్న నేను కాదు విచారించవలసింది. న్యాయా న్యాయాలతో నాకేంపని?

చంద్ర: అందుకు కాదు. చంపానని మీరూ నమ్ముతున్నారనుకుంటే దిగులేసింది, అంతే.

హరి: ఎందుకు దిగులు! రా!

చంద్ర: బాబూ, లోహితా, నేనూ వస్తున్నాను. ఆ శవం దహనం చేయించండి.

హరి: మాడలేంది, వీలులేదు.

చంద్ర: లోహితా!

హరి: ఇంకా లోహితుడు! కొడుకేమిటి! తల్లేమిటి! పిచ్చి!

చంద్ర: భర్తేమిటి, భార్యేమిటి? వున్నన్నాళ్ళూ పాతివ్రత్యమని ఏడిపించి చంపారు!

హరి: తొరగా రా! పుట్టింతరవాత చావు తప్పుతుందా, ఎందుకా భయం.

చంద్ర: మీరు మీ చేతులతోనే నన్ను చంపుతారా? పాపం మీకెంత గతి పట్టిందండి?

హరి: గతి! ఇంతకన్నా అదృష్టమేముంది మనిద్దరికీ! భర్త చేతుల్లో చావు లభించే అదృష్టం ప్రతి స్త్రీకి లభిస్తుందా! సత్యంకోసం భార్యని కూడా చంపాడనే కీర్తి యింకోరికి దొరుకుతుందా? ఈ మహాత్యాగాల కీర్తి చిరంగా, ఆచంద్రార్కంగా ఇల్లా నిలచి, ప్రతి స్త్రీ ప్రతి పురుషుడు సత్యసంధత్వానికి నన్నూ, ప్రాతివ్రత్యానికి నిన్నూ ఆదర్శంగా కీర్తిస్తో వుంటారు. అంతకంటె యీ పాడు జన్మకి కావలసిందేమిటి?

చంద్ర: కీర్తి సరేలెండి. నేను కూడా పోయింతరువాత మీ బతుకెట్లానండీ! ఈ స్మశానంలో

హరి: ఎంత సేపూ యీ లోకం సంగతేగాని, నీకు దూరదృష్టి లేదు కద? ప్రజలందరూ మనని అనేక యుగాలు స్తోత్రాలు చేస్తోవుంటే....!

చంద్ర: కడుపు నిండింది.

హరి: ఇంక చాలు వూరుకో. తన భార్యతో పరియాచకాలాడుతో చంపడం ఆలస్యం చేశాడనే అపకీర్తి నా మెడన చుట్టుకుంటుంది. నీకేం ధన్యురాలివి. హరిశ్చంద్రుడంతటి మహా నిత్యసత్యవ్రతుని సహధర్మచారిణివై, మహా త్యాగాలు చేసిన పతివ్రతవని, ఆ చంద్రార్కంగా నా కీర్తితోబాటు నీ కీర్తి నిలిచిపోతుంది.

చంద్రమతి తల సరికి పట్టుకొని ఆడుతున్నాడు.

"సత్యానికి జయ్! సత్యానికి జయ్"

తలా: వీడికేదో పిచ్చెక్కిందిరా! వీడ్నిట్లా వొదలడం చాలా ప్రమాదం. కట్టేద్దాం.

హరి: కట్టండి. బాగా కట్టి తన్నండి నన్ను. జయ్... సత్యానికి జయ్! కట్టండి! నా త్యాగానికి నా సత్యవ్రత దీక్షకీ మెచ్చి అదిగో వస్తున్నారు త్రిమూర్తులు... కట్టండి.... బాగా కట్టండి.

(తెరపడుతోంది)

10

సావిత్రి

ఏనిమిది అంకాల నాటకం. ప్రేమతో పరవశించి కవిత్వభాషలో చలంలాగా వెల్లడించగల రచయిత వేరొకరు కనిపించరు. విశిష్ట వ్యాఖ్యానం కోసం తప్ప, పౌరాణిక గాథలను కథాచిత్రణకోసం మాత్రమే స్వీకరించలేదు. నిర్వహణలో వేగం, సంభాషణల్లో పరుగు చలంగారి నాటక రచనల్లో ముఖ్య గుణాలు. పౌరాణికాలలో కవితాగుణం, సాంఘికాలలో వ్యవహార గుణం హెచ్చుగా ఉంటుంది.

సత్యవంతునిమీద సావిత్రికి గల ప్రేమకు యముడు అనేక పరీక్షలు పెడతాడు. ప్రేమవల్ల కలిగిన అసాధారణ జ్ఞానంతో అన్నింటిని నెగ్గుతుంది. శీలత్యాగ పరీక్ష చివరిది. తన పొందును అంగీకరిస్తే భర్త ప్రాణం యిస్తానంటాడు. భర్త ప్రాణము, శీలము, రెండూ ముఖ్యమే సావిత్రికి. భర్త ప్రాణం యిచ్చిన తర్వాత వాగ్దానం మేరకు యముని పడకగదికి వెడుతుంది, పమిటలో కత్తి దాచుకొని. యముడు అభినందిస్తాడు.

అక్కడక్కడ కొన్ని భాగాలు చదివి చివరి ఘట్టానికి వెడదాం.

యేడోరంగం

(గురువారం పొద్దున్న తొమ్మిదన్నర)

యముడి మందిరం. సత్యవంతుడు తివాసీమీద పడుకుని వున్నాడు. యముడు, సావిత్రి మాట్లాడుకొంటూవచ్చారు.

యము : అదుగో చూడు.

సావి : యిట్లా అయినాడేం?

యము : భూలోకం నించి తెప్పించి యిక్కడ పెట్టించాను! ప్రాణం పోయినవాడు యెట్లా వుంటాడు?

సావి : నేను రాత్రి చూసింది...

యము : యేమో?

సావి : అవును, నేను చూసిందంతా అబద్ధం.

యము : సరేలే నీవుకోరుకున్న ఇరవై నాలుగు గంటలూ...

సావి : తరవాత?

యము : అతను ఉండడు.

సావి : అతని కళ్ళల్లో తేజస్సూ, హృదయంలో మార్దవం, మధురమైన అతని ప్రేమా యివన్నీ మాయమవుతాయా?

యమ : నేనేం చెయ్యను?

సావి : ఈ యమలోకానికి అధిపతులు మీరు. జనన మరణరహస్యాలు తెలిసిన దేవతలు. సమస్త ప్రాణులకీ శిక్షణ కర్తలు, మీకు సాధ్యంకాదూ?

యమ : నాకు చేతనైతే మాత్రం...

సావి : అవుతుందా? నాకు తెలుసు...

యమ : అవును. ఇతని ప్రాణం నా చేతుల్లో వుంది. నేను తప్ప యింకెవరూ యితన్ని నీకియ్యలేరు. నేనైనా ఈ అరగడియలోనే, ఈ నిమిషాలు దాటిపోయినాయా...

సావి : ఆలిస్యం యెందుకు? తొందరగా? యింకా అట్లా నుంచుంటారేం?

యమ : చివరిదాకా విను. వృధా ఆలిస్యం చెయ్యకు. యమలోకం ప్రవేశించిన వాడెవ్వడూ, యింత వరకూ తిరిగి భూలోకం చేరలేదు. మరణించిన వాణ్ని బతికించడం సులభమైన కార్యం కాదు. ఇతన్ని బతికించాలంటే, నా ఆయుస్సులో భాగం, నా తపోబలం, నా జీవశక్తి యిస్తేనే గాని ఆ పని జరగదు. ఇంత త్యాగం నేను నీకోసం చేస్తే,నాకేం ప్రత్యుపకారం చేస్తావు?

సావి : మీకు నేనేం వుపకారం చెయ్యగలను? నన్ను హేళనచేస్తున్నారు... యితని ప్రాణంకంటే నాది యెక్కువయిందేముంది? యేం కావలసినా యిస్తాను.

యమ : ఈ పది నిమిషాలూ దాటితే, యితను నువ్వు, తరవాత నీకు కలిగే వియోగ బాధని తలుచుకో. బతికితే యితనితో చిరకాలం నువ్వు అనుభవించ గలిగే మహదానందం తలుచుకో, నా కోరిక నిరాకరించక ముందు ఆలోచించుకో...

సావి : ఆలోచించఖ్ఖర్లేదు. యేమన్నా అడగండి తొరగా.

యమ : రాత్రి, యీ పక్కమీద నువ్వు నాకు సంపూర్ణంగా, స్వాధీనమవుతానని వాగ్దత్తం...

సావి : నేను... మీకు...

యము : అవును...

సావి : వుండండి, వుండండి ఒక్క నిమిషం ఆగండి. నాకేమీ తోచని యీ తొందరలో...యిట్లాంటి రాక్షసమైన.. కాదు ... ఆలోచించనీండి... అర్థమయింది. మీరు అతన్ని పునర్జీవితుణ్ని చేస్తోవుంటే, ఆ అపాయంలో నాకు మాత్రం భాగం వుండవొద్దూ? అవును. నేను సురక్షితంగా వుండి మిమ్మల్ని అంత గొప్ప త్యాగం నాకోసం చెయ్యమనడం యేమీ న్యాయం కాదు. యితని పునర్జీవన వ్యాపారంలో నాకు మాత్రం భాగం వుండవొద్దూ? మీరు ప్రాణమిస్తే నేను నా మానమివ్వాలి. యితనికోసం అంతేనా?

యమ : సరేలే, తొరగా...

సావి : కాని... అతను బతికి, ప్రేమతో, విశ్వాసంతో, చిరునవ్వుతో, నా ప్రేమ స్వాధీనం చెయ్యబోతో వుంటే, దాన్ని అతని పెదవుల దగ్గిరనించి లాగేసి మీకు యివ్వనా? అతనికేముంటుంది? యెట్లా అతన్ని దూరంగా వుంచను, యేమనను?

యమ : చెప్పకుండా వూరుకోవడం వుత్తమం.

సావి : ప్రేమించినవారి నించి హృదయం దాచడం సాధ్యమా! వేరే చెప్పాలా? నా కళ్లల్లో అంతా అర్థం కాదూ? అతను తిరిగి బతకడమెందుకు? నేను లేని జీవనం అతనికేం లాభం... యే దేవతలూ రాక్షసులూ, మీ కోర్కెని నాశనం చెయ్యలేరూ? యే

ప్రార్థనలూ, యెటువంటి కన్నీళ్ళూ, మీ హృదయాన్ని కరిగించవూ... ధా, మీరు ధర్మ ప్రభువులు, పవిత్రాత్ములు. సకల జీవకోటి పాపాలనీ శిక్షించే న్యాయమూర్తులు, యిట్లాంటి ఆక్రమాన్ని కోర్తారా? నాకు తెలుసు. నన్ను పరీక్షించటానికి అన్నారు అట్లా. అవును కదూ? దేవతలు యిట్లానేగా నావంటి మనుష్య మాత్రులని పరీక్షించేది? నాప్రేమ బలాన్ని పరీక్షిస్తున్నారు? నేను మీ కోర్కెకి లోబడతానని అనాలని మీ వుద్దేశ్యం... కాదు? నా నిర్మలత్వాన్ని కదూ?... యితను పోయినాసరే, నేను నా పాతివ్రత్యాన్ని నిలుపుకోవాలి. అంతేనా?... దేన్ని? దేన్ని త్యజించాలి? ప్రేమా? పాతివ్రత్యమా?

యమ : పరీక్షా లేదు, గిరీక్షా లేదు తొరగా.

సావి : యెందుకు అంత కఠినంగా మాట్లాడతారు? మీకే అవసరం కలిగితే యేమి అడక్కుండానే, యింతకన్నా యెక్కువైన త్యాగమైనాసరే చేసి వుండరూ? యింకొకరిదైన యీ శరీరం మీద మీ కెందుకు... యీ వాంఛ? మీమీద అనురాగంలేని నన్ను అనుభవిస్తే, మీకేం ఆనందం... యీ సహాయం చేస్తే, మా యిద్దరి హృదయాల్లోనూ, శాశ్వతంగా, మీపై కృతజ్ఞత...

యమ : వొద్దు యిట్లాంటి మాటలు నాకు చాలా తెలుసు. నా ప్రాణం సౌఖ్యం? అన్నీ యిచ్చి, యితన్ని బతికిస్తే, నీ కౌగిలింతలూ, లాలనా, యితనికి యిచ్చేసి, ప్రేమలో "నిరర్థకమైనవన్నీ" అతనికి వొదిలేసి, నాకు మాత్రం వుత్కృష్టమైన కృతజ్ఞతా యిత్యాదులు సమర్పిస్తావు కదూ! భూలోకంలో అతని చేతుల్లో పడుకుని ఎప్పుడన్నా వొకప్పుడు నన్ను అధికమైన కృతజ్ఞతతో తలుచుకుంటావు. నన్ను యీ వాగ్దత్తంతో తృప్తిపడమంటావా నేను వ్యయముచేసే ఆయువుకు బదులు! వెర్రివాణ్ణా నేను? స్త్రీ నోటవొచ్చే ప్రతి మాటనీ ప్రమాణంగా నమ్మి సంతోషించే పసివాణ్ణా? ఒక్క నిమిషమన్నా సరే, నువ్వంతా, వస్త్రము కప్పుకోని నీ సౌందర్యమంతా నాకు కావాలి. మృత్యుగహ్వరంతో తన్నుకునే అతనే యిప్పిస్తాడు నిన్ను నాకు. నేను బేరం చెయ్యడ మెందుకు?... సూర్యుడివంక చూడు యింక రెండు ముహూర్తాలున్నాయి.

సావి : యింతే... యింతే... తప్పదూ? యింక గతిలేదూ?

యమ : లేదు. అయిపోయింది-వెంటనే.

సావి : సరే. వొస్తాను!

యమ : యీ వాగ్దత్తం నిలుపుకోకపోతివా, అతన్ని రక్షిస్తున్న యీ హస్తమే అతన్ని మళ్ళీ నిర్మూలం చేస్తుంది.

సావి : మాట తప్పను. బెదిరించనక్కరల్లేదు. మీరడిగిందంతా మీ చేతికి వొప్పగిస్తాను. అంతకంటే మీకేం కావాలి? నాకు మిగిలిందేముంది?

యమ : సరే నేను వెడుతున్నాను. అతను నీ కౌగిట్లో నవ జీవనాన్ని పొందుతాడు.

వెడుతున్నాడు, సావిత్రి సత్యవంతుడి దగ్గిర కూచుని అతని కళ్ళవంక చూస్తోంది. రెండు నిమిషాలుంది.

సావి : సత్యా?... నల్లని పాపలో కాంతి మెరిసింది... దేనికోసం వెతుకుతున్నావు! యివుగో సత్యా, యివుగో! నా చేతులు! నీ చేతుల్లోనే వున్నాయి. యింక వదలనులే... వుండు వొక్కసారి వుండు, నా రొమ్ముమీద వేళ్ళాడుతున్నావు, పట్టుకోనీ... జారి పోతావు- యిట్లా అన్నీ మంచిగుణాలు కనపడుతున్నాయి మళ్ళీ హృదయం మెల్లిగా కొట్టుకుంటోంది. నా హృదయానికి మాత్రం తెలిసేట్టు. వూపిరి నా చంపలకి తాక్కపోతే, నా జుట్టు యెందుకు కదులుతుంది?... సత్యా అట్లా నీ మొహం దాచుకుంటావేం నా జుట్టులో? యేదీ చూడనీ, **(సత్యవంతుడు తలయెత్తాడు)** నామాట వినబడ్డది... యిదుగో నా సత్యం! యిక్కడే, నా చేతుల్లోనే వున్నాడు... యెంత భయపెట్టాను! యీ వుదయకాంతిలో విచ్చిన రోజామొగ్గలు రంగు నిచ్చాయి యీ ముఖానికి. సూర్యతేజస్సులో మాయమయ్యే అర్థచంద్రుడు తన చిరునవ్వుని యీ పెదిమలకి వొదిలివెళ్ళాడు.

... ... సత్యా! రా. నా చేతుల్లోకి నా రొమ్ము దగ్గరికి. రా. నీ కళ్ళు నా కళ్ళకోసమేనా వెతుకు తున్నాయి?

సత్య : సావిత్రీ!

సావి : అవును. అవును, మాట్లాడాడు... నేనే. చూడు ఇవుగో. నా చేతులు జుట్టు, బుజం.

సత్య : అవును నువ్వే. యీ కాంతి అంతా నువ్వే - యేం

జరిగింది? ఎన్నిరోజులు? నువ్వేమైనావు?... నీ కోసం వెతికాను ... జ్ఞాపకం తెచ్చుకోనీ... యెక్కడో పడుకునివున్నా-యెక్కడో, యెక్కడో కిందపడి వున్నాను. అంతా చల్లపడిపోయింది. చీకటి, వూపిరాడదు... యెవరో నా కోసం వెతుకుతారు; పిలుస్తారు; నన్ను పైకి యెత్తడానికి చూస్తారు... నిన్ను వొకటే పిలిచాను; నువ్వు రాలేదు.

సావి : వొచ్చాను... వొచ్చాను...రావాలనే చూశాను. ఎట్లాగో తెలీలేదు.

సత్య : అంతా చీకటిపడ్డది. ప్రాణం పోయినట్టుంది-నువ్వు లేవు. యిప్పటికి కనపడుతున్నావు. మళ్ళీ అంధకారంలోంచి తేజస్సులోకి, మృత్యువులోంచి జీవితంలోకి వొచ్చాను... నిన్ను తాకనీ... నిజమేనా నువ్వు? ... చచ్చిపోతున్నట్టుంటే యెంత ప్రేమ వస్తుందని! మళ్ళీ కనపడ్డావా యింక యింత ప్రేమనిస్తావని!

సావి : నేనూ!

సత్య : యింకా నీ చేతులు వొణుకుతున్నాయేం? మళ్ళీ నేను మాయమవుతాననే భయంతోనేనా?... యెంత హాయిగా వుంది, నన్ను కదిలించే చేతుల్లో, యిట్లా పడుకోడం. యీ అనుభవమే వెంటవుంటే, చచ్చిపోతేనేం?... అంత గట్టిగా అదుముకుంటావు. నన్నెవరు తీసుకుపోతారు, యీ గాఢాలింగనం లోంచి. ప్రేమంటే తెలుసుకోడానికి చచ్చిపోతేనేం?

సావి : అవును చచ్చిపోతేనేం? ప్రేమని సాధించగలిగితే.

సత్య : యిదే లోకం, యింత అందంగా, కొత్తగా వుంది?

సావి : నీకు తెలీదూ? యీ మూడురోజులు యిక్కడేగా వున్నావు?

సత్య : మూడు రోజులా, మూడూ యుగాలా? యెక్కడ వున్నానో యెప్పుడూ యీ ప్రపంచం చూడలేదు.

సావి : చంద్రిక తెలీదు?

సత్య : చంద్రిక యెవరు?

సావి : పోనీలే.

సత్య : యేమిటి? చెప్పూ.

సావి : తరవాత....

సత్య : సరే... పోనీ నేనిక్కడ యెందుకున్నాను?

సావి : ...యమలోకం నువ్వు చచ్చిపోతో వుంటే...?

సత్య : చచ్చిపోతోవుంటే? యిదేనా చచ్చిపోవడమంటే! యింత సులభమా? సుందరమా?

సావి : నీ వెంట నేనూ వొచ్చాను.

సత్య : నా వెంట వొచ్చావు? యెట్లా వొచ్చావు!...అవును. రాకండా యెట్లా వుంటావు?...ఇప్పుడు బతికే వున్నావా?

సావి : అవును.

సత్య : అయితే ఎందుకున్నాము యిక్కడ?

సావి : రేపు వెడదాము.

సత్య : యిప్పుడే...

సావి : కొంచెం పని వుంది.

సత్య : యేమిటి?

సావి : తరవాత...

సత్య : పోనీ, మృత్యువునించి యెట్లా బతికాను?

సావి : మనని కరుణించి యమరాజు నిన్ను బతికించాడు.

సత్య : యమరాజా! ఆయనకి మనమీద అంత కరుణ యెట్లా వొచ్చింది?

సావి : నేను ప్రార్థిస్తే.

సత్య : అయితేమాత్రం. చస్తున్నవాణ్ణి బతికించాడా? అతనికి అంతశక్తి వుందా?

సావి : ఆయన ఆయుస్సులో, తపస్సులో భాగం ధారబోసి, నీకు నవజీవనమిచ్చాడు.

సత్య : యెందుకంత త్యాగం? నీ ప్రార్థన మూలాన్నే?

సావి : నా మీద మోహం కలిగింది.

సత్య : మోహమా!...అట్లా వుండికూడ-తన ఆశలన్నీ భంగం చేసుకుని, నన్ను బతికించి, నా చేతులకి నిన్ను అందించాడా?

సావి : అవును.

సత్య : మన శత్రువు మనపాలిటి భాగ్యదేవత అయినాడు. మనని ద్వేషించటంవల్ల, మన విరోధుల్ని దుర్మార్గుల నుకుంటాము. కాని వాళ్ళ హృదయంలో కూడా యెంత కరుణ వుంటుందో?.........నేనైతేనా యింతటి త్యాగం చెయ్యగలిగి వుందునా? ఆ సందేహమే, యెంత కష్టమైన కార్యమిది? యేడి

ఆయన! మహనీయుడి పాదాలమీదపడి, మన కృతజ్ఞతా పూరిత బాష్పాలతో తడపాలి. నిన్ను నాకిచ్చేశాడు. ఆయనకు యింకేముంది? వెడదాం. లే.

సావి : వెడదాం తొందర లేదు.

సత్య :సావిత్రీ! యేమిటో ఆలోచిస్తో, సందేహిస్తో, కలగంటున్న దానివలె వున్నావేమిటి? నావంక చూడవేం? నన్ను మరిచి పోతున్నావు.

సావి : లేదు. యిన్నాళ్ళు నీకోసం యేడ్చినా, సంతోషం వచ్చినా, కన్నీళ్ళ అలవాటు కళ్ళకి పోలేదు.

సత్య : పాపం, నా సావిత్రీ! నా కోసం యెంత దారుణమైన వేదనపడివుంటావో కదా! నేనా సంగతే తలుచుకుంటున్నాను యిందాకట్నించి, యీ నవజీవనం తాగి, నాకేమీ అర్థం కావడం లేదు... నువ్వే చచ్చిపోతే నాకు ధైర్యంపోయి, యేమీ చెయ్యలేక పోయివుందును. యెంత మరణ బాధపడి తెచ్చుకున్నావో నన్ను..నువ్వు చచ్చి బతికించి. మనిద్దరి వలె ప్రేమించుకునేటప్పుడు చచ్చిపోనివారే, నిజమైన మరణ వేదననుభవించేవారు... యేం ఆదుర్దాపడకు. నీ జాగర్తఅంతా యిఛనేనే తీసుకుంటా. నిన్ను ఆనందధామంలో ప్రవేశ పెడతాను. భయపడక, సంశయించక, ప్రేమని నమ్మేవాళ్ళకి, లోకాన్ని జయించి యిస్తుంది ప్రేమ. ప్రేమ ముందు దేన్నీ లక్ష్యం చెయ్యనక్కర్లేదు. అన్నీ దూరంగా తొలగవలసిందే.

సావి : (ఆలోచిస్తో, ఎక్కడో చూస్తో) అవును ప్రేమకి అడ్డం వొస్తే అన్నీ తొలిగిపోవలిసిందే.

ఎనిమిదో రంగం

(గురువారం రాత్రి పది గంటలు)

ఏడో రంగం గది

వెన్నెల కిటికీలోంచి లోపల పడుతోంది. పెద్ద మంచం మీద యముడు పడుకొని నిద్రపోతున్నట్లున్నాడు, పంచ మాత్రం కట్టుకొని, గంధం రాసుకొని, పూలదండలు వేసుకునివున్నాడు. పక్కమీద పువ్వులు, పక్కన పీటమీద సాంబ్రాణీ వొత్తులు వెలుగుతున్నాయి. సావిత్రి వొచ్చి గది ముందు కైట నుంచుంది. తనలో తను మాట్లాడు కుంటోంది. వొణుకుతోంది, దిగాలుపడి వుంది.

సావి : తప్పదు. తప్పదు... యింకో మార్గం లేదు. యెంత ఆలోచించినా యింకేం తోచడంలేదు: యేది ధర్మం? ధర్మం బోధించిన ప్రకారమే చేస్తున్నాను కదూ? సమస్త ధర్మాలూ, ప్రేమ నన్నీ పనికి ప్రోత్సహిస్తున్నాయి. న్యాయం నా హృదయానికి జ్ఞాన చక్షువు నిచ్చింది... తప్పా? పొరబడ్డానా?... వీల్లేదు. నా ప్రేమకి అజ్ఞానం లేదు. అధర్మం పలకదు ప్రేమ. ప్రేమ ఆజ్ఞని సందేహించడం, పాపం. తప్పదు. (గదిలో ప్రవేశించి... నిద్రపోయే యముణ్ని చూసి, గుమ్మం దగ్గరే ఆగింది) నిద్రపోతున్నాడు. నిద్రపోతాడనుకోలేదు. యెట్లా? ఆగవలసిందే? ఇదీ మంచిదే. నా పని సులభం కావడం కోసం విధే యీ ప్రకారం యీయన్ని నాకు వొప్పజెప్పింది. దేవతలే నాకు సహాయం చేస్తున్నారు... ఆలోచించి లాభం లేదు... కాని నిద్రపోతున్నాడే?
మేలుకొని వుండి, కామంతో నన్ను కావలించుకోవస్తే యెంత సులభమయ్యేది, కాని నిద్రపోయే వాణ్ని... నాకు ధైర్యం చాలదు... ఛీ ప్రేమ ఆజ్ఞని నెరవేర్చడానికి అధైర్యమా! నిర్మలత్వం కాపాడుకోడానికి సందేహమా? సత్యవంతుడి ప్రాణాలు నిలబెట్టుకోడానికి ఆలస్యమా? తప్పదు. నీచమైనా తప్పదు. కృతఘ్నత ఐనా తప్పదు. మహాపాతకమైనా తప్పదు. ఇదే ధర్మం, ఇదే న్యాయం. ఇదే పుణ్యం, ఇదే స్వర్గం. ఇంకోటి లేదు. లేదు. లేదు.
పమిటలోంచి తళతళలాడే చిన్నకత్తిని తీసి యముణ్ని పొడవబోయింది. యముడు కళ్ళు తెరచి, కోపంతో చూశాడు. సావిత్రి చెయ్యిఆగిపోయింది. మళ్ళీ అధిక ప్రయత్నం చేసి పొడవబోయింది. యముడు ఆమె చెయ్యి పట్టుకొని లేచాడు. సావిత్రి పెనుగులాడి, చేతిని తప్పించుకోవాలని చూస్తోంది. చిరునవ్వుతో యముడు కావిలించుకున్నాడు.

యమ : (నిట్టూర్పు విడిచి) అయిపోయింది. జయించావు. సావిత్రి మహాపతివ్రత.

సావి : (పెనుగులాడుతో) వొద్దు, వొదులు వొప్పుకోను. యిప్పటికీ నా హృదయంలో ధైర్యం పోలేదు. నా

చేతుల్లో బలం పోలేదు. కంఠంలో కొనవూపిరి వుండగా వొప్పుకోను.

యమ : సావిత్రికి యెప్పుడూ విజయమే. ప్రేమజ్యోతిని శిరస్సున ధరించి విధిని జయించింది సావిత్రి.

సావి : అతన్ని నాశనం చేస్తావు. నిన్ను బతకనీను, వొదులుతావా, లేదా?

యమ : సావిత్రీ. నావల్ల నీకు భయం లేదు తలయెత్తి చూడు. ధన్యురాలివి. వీర వనితవి సావిత్రీ నువ్వు... యెంత సంతోషంగా వుంది నాకు?

సావి : యేమిటి? యింకా తెలీటంలేదు, మీ కళ్ళల్లో ఆ దయ యేమిటి?... అయ్యో యెంత ఘోరమైన పని చెయ్యబోయినాను? మిమ్మల్ని యెంత అన్యాయం చేశాను? పాపాత్మురాలిని.

యమ : నువ్వు చేసిన పని యేమీ తప్పు కాదు. నన్ను అట్లా చంపడానికి నిశ్చయించుకోకపోతే, ప్రేమకోసం ధర్మాన్ని కూడా త్యజించగలిగిన మహాపతివ్రత సావిత్రి యెట్లా కాగలవు?

సావి : ఏమిటీ మాటలు?... ఆ ఘోర స్వప్నంలోంచి, మెళకువ వొచ్చింది చాలు.

చంద్రిక, సత్యవంతుడు వచ్చారు.

యమ : నాయనా! నీ సావిత్రి జయించింది. ఆమె సాహసానికి మెచ్చి, విధి బెదిరి నిన్ను వరంగా ఆమెకిచ్చింది.

సత్య : ముందే తెలుసు నా సావిత్రి జయిస్తుందని, యెట్లా జయించావు?

సావి : నువ్వెందుకోసం సంతోషిస్తున్నావో తెలీదు. కాని, నాకూ సంతోషంగా వుంది. అంతకంటే నాకూ తెలీదు. అర్థంగాని ఘోరమైన కలలోంచి యిప్పుడే మెళుకువ వొచ్చింది.

యమ : యీ అద్భుతమైన విజయమైపోయిందా, నిర్విచారంగా, వొంటరిగా శాంతంగా నీ చేతుల్లో వున్నప్పుడు సావిత్రి చెపుతుందిలే, ఇప్పుడు నేను చెప్పడంకంటే, ఆమె ఆలింగనంలో, ముద్దుల మధ్య నీకు బాగా అర్థమవుతుంది. అపాయకరమైనదీ, కత్తిమీద నడకను పోలిందీ, యింకొకరికి అశక్యమైనదీ, యీ పరీక్ష. సావిత్రి తనను త్యాగం చేసుకుని, తన పవిత్రమైన ప్రేమని మలినం చేసుకోడానికి నిశ్చయించుకునివుండవొచ్చును. అప్పుడు అద్భుతమైన సావిత్రి యెట్లా అయేది?

సావి : అయితే తనని నిర్బంధించిన, ప్రతిదాన్నీ ప్రేమ నాశనము చెయ్యడం ధర్మమేనా?

యమ : నాకు తెలీదు. కాని ప్రేమకోసం, పాపానికి వెనుతీసే ప్రేమ ప్రేమకాదను కుంటాను. మన ఆలోచనలని చుట్టి వుండే చీకట్లోంచి, అప్పుడప్పుడు ప్రకాశించే జ్ఞానకలశాలనించి, చట్టాలని నిర్ధారణ చెయ్యబోవడం సాహసం. సత్యవంతుడు బతకాలంటే మాత్రం, అతని ప్రేమ కోసం కృతఘ్నత, పాపాని కన్నా జంకక హత్యలు చెయ్యడాని కి, సంసిద్ధురాలై వుండే ప్రియురాలు కావలసి వుంటుం దని విధి నిరోధించింది.నా వుద్దేశంతో యేమిపని? వాఙ్మానసానికి అతీతమైన విధే నీకార్యాన్ని అంగీకరించి, సత్యవంతుణ్ని నీకు ప్రసాదించింది.

సత్య : యమరాజా, ఆ ఆయుధాన్ని చూస్తే, యేం జరిగి వుండేదో అని నాకు భయంగా వుంది. మీరెంత తత్తరిల్లివుంటారో మా కోసం? మీకెంత శ్రమ నిచ్చాము! క్షమించండి.

యము : నాయనా! మీరూ నన్ను క్షమించవలసింది. నేను కాదు.

సత్య : కాలయముడవై, రుద్రావతారమెత్తి, నన్ను చంపినా వన్నప్పుడు కూడా నాకు మీమీద యెక్కువైన పూజ్యభావమే కలిగింది. నిర్వ్యాజంగా మీరు మా కోసం పడ్డ శ్రమని కీర్తించేందుకు యెవరున్నారు? మా యిద్దరిమీదా అపారమైన ఈ ప్రేమనంతా, హృదయంలో దాచుకుని, క్రౌర్యంగా ప్రవర్తించ డానికి యెంత బాధపడివుంటారో మీకే తెలియాలి. మమ్మల్ని మీరు పెట్టిన యీ మనోవేదనకంతటికి మనఃపూర్వకంగా వందనాలర్పిస్తున్నాను.

11

బిడ్డల శిక్షణ

ఈ పుస్తకం 1924లో వ్రాసి ముద్రించారు. పరిచయం అయిన 'శీల' గారి ప్రస్తావన కొన్నిచోట్ల కనిపించటంవల్ల, తర్వాత మరికొంత భాగం చేర్చినట్లు అనిపిస్తుంది.

చలంగారు నిజజీవితంలో ప్రధానంగా స్త్రీల కోసం, బిడ్డలకోసం పోరాడారు. కానీ స్త్రీల విషయమే అధికంగా వారి సాహిత్యంలో వస్తుంది. పసితనం నుండి తన సంతాన పోషణ, శిక్షణల్లో స్వయంగా శ్రద్ధ వహించి ఆ అనుభవంతోనే ఈ పుస్తకం వ్రాశారు. "...బిడ్డల్ని హింసపడకుండా వాళ్ల చేత మీరు హింసపడకుండా ఉండే మార్గాన్ని చూపటానికే వ్రాశా..." అన్నారు. "ఇంతకాలం బిడ్డలు, తల్లిదండ్రులకై త్యాగాలు చెయ్యాలని బోధించారు. ఇది అక్రమమనీ, పెద్దవారే బిడ్డలకై త్యాగం చెయ్యవలసిన విధి అని నేను ఈనాడు బోధిస్తున్నాను..." అన్నారు.

నేడు బిడ్డల మీద శ్రద్ధ – త్యాగం పెరిగిన మాట నిజమే. కాని ఈ శ్రద్ధా, త్యాగం పెట్టుబడిలాటివి. నేటి బిడ్డలకు స్వేచ్ఛ యిచ్చే దృష్టి చలానిది.

మొదటి మాటలు

(ఇది మొదటి ముద్రణకు రాసిన ముందుమాట)

ఈ పుస్తకంలో రాసిన ఈ నూతన విధానంలో చాలా భాగం నేను కనిపెట్టింది కాదు. ఎన్నేళ్ళో శ్రమపడి, ఎందరెందరో మహామహులు ఆచరణలో పెట్టి, అనుభవానికి తెచ్చుకున్నారు. నేను పూర్తిగా ఈ పద్ధతుల్ని అనుష్టానములో పెట్టలేక పోయినాను, దానికి పరిస్థితులు చాలావరకు కారణం.

కాని ఈ పద్ధతులు వుత్త 'థియరీ' కావనీ, సంపూర్ణంగా ప్రత్యక్షరమూ ఆచరణలో పెట్టడానికి వీలువుందనీ, ఈ పద్ధతులవల్ల పిల్లలు పూర్వంకన్న చాలా బుద్ధిమంతులూ, ఆనందవంతులూ కాగలరనీ నా అనుభవం వల్ల తెలుసుకున్నాను.

దీనిలో రాసిన పద్ధతులకి కారణాలు రాయాలంటే చాలా శాస్త్రం రాయవలసి వుంటుంది. చాలామందికి దాంట్లో అభిలాష వుండదని నేను ఆ ప్రయత్నం చెయ్యలేదు.

ఈ పుస్తకంలో చెప్పినవి సాధారణ(జెనరల్) పద్ధతులూ, మార్గంలో పెట్టడానికి సూచనలూ. ప్రత్యేకంగా ప్రతి శిశువుని బట్టీ, పరిస్థితులను బట్టీ యెప్పటికప్పుడు, యెవరికి వారు యోచించుకుని మార్పులను చేసుకోవాలి.

మనుష్య స్వభావాన్ని అభివృద్ధి పరిచేందుకు బాల్యమొక్కటే తగిన వయస్సు. అప్పుడు గనక బిడ్డని తగిన శిక్షణలో వుంచితే, ఆ బిడ్డ పెద్దదైనప్పుడు – యిప్పుడు ప్రజలకి వుండే మూఢత్వమూ, భయమూ, కలిగి వుండక ఉన్నతురాలవుతుంది. ఆ నైసర్గిక స్వభావౌన్నత్యాన్ని బిడ్డలకివ్వగలిగితే, యింక చట్టాలవల్లా, సంస్కారం వల్లా, బోధనలవల్లా కలిగించడానికి ప్రయత్నించే మార్పులు యే శ్రమా లేకుండానే ప్రజలలో తటస్థిస్తాయి.

వారు స్వంతంగా జీవనభారం సమర్థించుకునే శక్తి కలిగిందాకా, పిల్లలకి తల్లిదండ్రులు చేసే సహాయం శిక్షణ. జంతువుల్లో పక్షుల్లో కూడా శత్రువులనించి తప్పించుకోవడమూ, యెగిరి ఆహారం సంపాయించుకోడమూ మొదలైనవాటి విషయమై శిక్షణ కొంతవరకు వుంటుంది. పొట్ట పోసుకోడం మాత్రమే ఐతే, మనుష్యులు తమ పిల్లలకైనా యెక్కువ శ్రద్ధ తీసుకోనక్కర్లేదు. కాని రాను రాను లోకం చాలా విషయాల్లో 'కాంప్లెక్సు' అవుతోంది. చక్కగా, తెలివిగా యెదిగి వృద్ధిపొందాలంటే, పిల్లలకి చాలా శ్రద్ధతో యిచ్చిన జ్ఞాన సంపన్నమైన శిక్షణ అవసరం. అందువల్లనే సృష్టీ, సంఘమూ, మనుషుల్లో పిల్లలని చాలాకాలం పెద్దవారిమీద ఆధారపడేట్టు యేర్పాటుచేశాయి. గుర్రపు పిల్ల తల్లిమీద ఆర్నెల్లు ఆధారపడితే, మనుషుల్లో తల్లి మీద పిల్ల యిరవైయేళ్ళాధారపడుతోంది. లోకమింత విషమ సమస్యాభూయిష్టం కాకముందు పిల్లలు చిన్నవయస్సులోనే స్వతంత్రులయేవారు. పదహారేళ్ళకి రాజ్యాలేలేవారు. కానీ యిప్పుడు లోకం మారినకొద్దీ వయసులో ఆలస్యమైతేనే గాని సమర్థులు కావటంలేదు. చేతులకి ఐలం రాగానే వ్యవసాయానికై రైతుకొడుకు తయారవుతాడు. ప్లీడరు కొడుకు యిరవైయేళ్ళు చదివితేగాని ప్లీడరీ చెయ్యలేడు. ఇప్పటి పరిస్థితుల ప్రకారం పట్టణాల్లో ధనార్జనకీ, జీవనయాత్రలో విజయానికీ, కుయుక్తులూ, వక్రవర్తనలూ అవసరం. పరిస్థితులకి సమయానుకూలంగా మారని 'ప్రిన్సిపుల్సు' పిల్లలకి చిన్నప్పుడే నేర్పడం వల్ల జీవితంలో ఫెయిల్ అయిన కుర్రవాళ్ళు అనేక మంది ఉన్నారు. కనక లోకపు అవసరాల్ని గుర్తెరిగి దేనికోసం తమ కుర్రవాళ్ళని తయారుచెయ్యబోతున్నారో ముందే నిర్ణయించుకోవాలి. ధనమూ, మర్యాదా ఆర్జించి సుఖపడేందుకా, సద్గుణాలూ, ఆశయాలూ, పెట్టుకొని పోరాడేందుకా? విరాగి కావడానికా, రసికుడు కావడానికా? ఈ విషమ ద్వంద్వాన్ని సమన్వయం చేసే మార్గముందా, అని!

సరైన శిక్షణ యివ్వాలంటే, శిశువు పుట్టగానే శిక్షణ మొదలుపెట్టాలి. ఆలస్యంగా మొదలుపెట్టిన కొద్దీ కష్టమౌతుంది. పుట్టిన నిమిషం నించి శిశువులలో అభ్యాసాలేర్పడతాయి. సరైన అభ్యాసాలు యివ్వకపోతే దురభ్యాసాలు అలవాటవుతాయి. కాని అభ్యాసాలు లేకుండా మాత్రం బిడ్డ వుండదు. బిడ్డకు రెండున్నర సంవత్సరాల యీడు వొచ్చిందాకా జాగ్రత్తగా శిక్షణ యిచ్చారంటే యింక స్థిరంగా జీవితమంతా శాశ్వతంగా వుపయోగపడగల ప్రవర్తన యిచ్చారన్నమాటే. కానీ మొదటి మూడు సంవత్సరాలూ వృధా చేశారా, యింక వారిపని చాలా కష్టమౌతుంది. అప్పటికీ కొంత ప్రయత్నం చెయ్యవచ్చును. కాని యే శిక్షణైనా ఆరేళ్ళలోపునే గాని పైన లాభంలేదు. మొదటి శిశువుకి శిక్షణ లేకుండా చేశారా, తరవాత శిశువుల శిక్షణ కష్టమవుతుంది. దీనికి, చిన్నపిల్లలు పెద్దపిల్లల్ని అనుకరించే గుణమే కారణం.

ఈ పద్ధతుల్ని ఆచరణలో పెట్టడం సులభం కాదు. ఈ పుస్తకం చదువుతో వుంటేనే అర్థమవుతుంది, తలిదండ్రులెంత శ్రమపడాలో! అంత శ్రమ పుచ్చుకునేవారు అరుదు. రోగం వచ్చింతరువాత మందు పుచ్చుకునేవారేకాని, రాకుండా జాగ్రత్త

పుచ్చుకునేవారు కొద్ది. అట్లానే బిడ్డ అల్లరిదైన తరవాత ఆ అల్లరివల్ల బాధపడి దండనవల్ల అణచడానికి ప్రయత్నించి, బిడ్డకీ, తమకీ శ్రమ కలగజేసుకుంటారుగానీ, ఎంత చెప్పినా ముందు అల్లరి స్వభావం బిడ్డకి కలగకుండా జాగ్రత్తపడరు.

ఈ విధంగా శిక్షణ పొందని పిల్లవాడు తల్లిదండ్రులకి కలిగించే శ్రమకంటే, యీ శిక్షణకోసం పెద్దవారు పడవలసిన శ్రమ చాలా తక్కువ. అదీగాక ఆ శ్రమవల్ల పెద్దవారికి బాధ. పిల్లలు శ్రమపెడితే, పెద్దవాళ్ళు యిచ్చే శిక్షలవల్ల పిల్లలకి బాధ. మొదటనే ప్రయత్నించి కొంతకాలం యీ పద్ధతిని ఆచరణలో పెటితే, తరవాత ఆ శ్రమలన్నీ వుండవు.

'పిల్లలకి శిక్షణ యివ్వాలి. వాళ్ళ పురోభివృద్ధి బాధ్యత మనది. దానికోసం ముందు మనం శిక్షణని నేర్చుకోవాలి' అని తెలుసుకోవాలి పెద్దవారు. తమకి యెట్లా తోస్తే అట్లా చెయ్యడం యిప్పుడు జరుగుతోన్న పని. పిల్లని కనడం చాతకావడం చాత పెంపకం కూడా చాతనయిందనే ప్రజల వుద్దేశ్యం. లాయరు కావడానికీ. డాక్టరు కావడానికీ కష్టపడి చదువుతారు. నేర్చుకుంటారు కాని శిశువు నిర్మలాంతఃకరణం మీద అధికారం చలాయించడానికి అందరూ పెద్దలే. దిక్కుమాలిన ఒక పిల్ల తమ అధికారం కింద దొరికింది కదా అని, దానిమీద ఆజ్ఞలు పెట్టి, తన్ని, సకల బాధలూ పెట్టే తల్లిదండ్రులనేకులున్నారు. తమ కోపాలూ, ద్వేషాలూ, లోభాలూ పిల్లలమీద చూపుతారు అనేకులు.

రెండోది: బిడ్డల చేష్టల్ని నిదానించి, పరీక్షించి వారికేవిధమైన శిక్షణ మంచిదో, యెప్పటికప్పుడు నిర్ణయించు కుంటూ ఉండాలి.

మూడోది : బిడ్డపైన ప్రేమ కలిగివుండాలి. ప్రేమ ప్రయత్నిస్తే వొచ్చేది కాదు. కాని, మొత్తానికి, మనకన్న మన సౌఖ్యంకన్నా బిడ్డనీ, బిడ్డ అభివృద్ధినీ యెక్కువ ముఖ్యంగా చూసుకోవాలి. సాధారణంగా తల్లిదండ్రులకి బిడ్డలమీద ప్రేమకన్న, సెన్టిమెంటు యెక్కువ. క్రమమైన శిక్షణకి సెంటిమెన్టు ముఖ్య విరోధి. 'వీళ్ళు మన పిల్లలే, వీళ్లకిది చెయ్యాలి. అది చెయ్యాలి, మనం ఈ మాత్రం చెయ్యకపోతే, లోక మేమంటుంది?' అనుకుంటారు. 'తల్లి విధి యిది కదా'... 'తండ్రివిధి యిది కదా!' అని పనులు చేస్తారు. ఆలోచనా, హేతువాదమూ, వివేకమూ, అన్నిటినీ 'సెన్టిమెన్టు' మింగి గుడ్డిగా పనులు చేయిస్తుంది. కనక, సెన్టిమెంటును చంపుకుని, నిజమైన ప్రేమని చాతనైతే అభివృద్ధి చేసుకోవాలి.

కాని మంచి శిక్షణకి ఉత్తప్రేమ మాత్రమే చాలదు. ఆ ప్రేమని క్రమమైన మార్గాల వుపయోగించి, బిడ్డ క్షేమానికై ప్రయత్నించేది జ్ఞానం. బిడ్డ యేడ్చినప్పుడల్లా పాలిమ్మంటుంది ప్రేమ. అది అనారోగ్యమంటుంది జ్ఞానం. ఈ జ్ఞానానికి చోటు లేకుండా చేసి తరిమేస్తుంది. సెన్టిమెంటు. కాని వాస్తవమైన ప్రేమ ఉంటే, జ్ఞానానికి స్థలముంటుంది. ప్రేమ లేకుండా ఉత్తి జ్ఞానమున్నా చాలదు. అప్పుడు యిల్లు 'హాస్టలు' లాగుంటుంది. కాని ప్రేమకన్నా జ్ఞానమే ముఖ్యం. రెండూ కలిసివుండడం అంతకన్నా ముఖ్యం.

ఈ శిక్షణా విధానాన్ని ప్రవేశపెట్టాలంటే, పూర్వా చరణలో వున్న అనేక ఆచారాల్ని వదులుకోవాలి. శిశువూ, దాని పురోభివృద్ధీ మన ఆచారాలకన్నా మన సెన్టిమెంట్లుకన్నా అధికమని నమ్మి. ఏ ఆచారాలు ఆటంకాలు వస్తాయో వాటిని వొదిలితీరాలి. నవీన శాస్త్రజ్ఞానమే ప్రాముఖ్యంగా విశ్వసించక పోతే, యీ శిక్షణా విధానాన్ని అనుష్ఠించడంలో అర్థమే లేదు.

●●●

తల్లిదండ్రులు

బిడ్డకలగడం తల్లికీ, తండ్రికీ, ఆత్మాభివృద్ధికీ అవసరమని తోచినప్పుడే- బిడ్డని పోషించడానికీ, బిడ్డకి తగిన శిక్షణ నివ్వడానికీ సరైన పరిస్థితులు వున్నప్పుడే- బిడ్డని సృజిం చుకోవాలి. గుడ్డిగా అప్రయత్నంగా తమ ఉద్దేశ్యమూ ఒళ్ళూ

తెలీక, బిడ్డల్ని కని, తమనీ, వాళ్ళనీ ఈశ్వరుణ్ణీ కర్మనీ తిట్టుకునే స్థితిలో పడడం, బిడ్డని చంపడంకన్న ఘోరమైన కార్యం. వరసగా అంగవికలుల్నీ, పిచ్చివారినీ, రోగిష్టుల్నీ, పుట్టగానే నరక బాధపడి చచ్చే పిల్లల్నీ కంటే, ఇంకా అజ్ఞానంలో కీటకాలకన్నా హీనంగా పిల్లల్ని పెడుతూ, ఈశ్వరుణ్ణి నిందించే భక్తులూ, పతివ్రతలూ, పూజ్యమాతలూ వేలకు వేలున్నారు.

చిన్నపిల్లలకి సరైన శిక్షణ ఇవ్వగలిగిన తల్లిదండ్రులు ఎప్పుడూ సంతోషంగా, దయగా, ఓర్పుగా వుండాలి. అనారోగ్యవంతులు ఈ గుణాల్ని కలిగివుండరు. కనక చిరకాలం జబ్బుగా వుండేవారు పిల్లల శిక్షణ బాధ్యత తీసుకోకూడదు.

పుట్టినది మొదలు బిడ్డని ఇంటికంతకూ ముఖ్యమైన దానివలె అందరూ దాని సేవకీ, పురోభివృద్ధికీ జీవిస్తున్నట్లు భావించుకోవడం విధి. బిడ్డ పుట్టగానే తల్లిదండ్రుల జీవితానికి సాఫల్యం కలిగింది. వారి జీవితాలకి అర్థం బిడ్డని అభివృద్ధి లోకి తీసుకురావడంలో లీనమైపోయింది. కనక వారి శక్తి బిడ్డల కోసమే ముఖ్యంగా వినియోగపరచవలసిన ఆవశ్యకత కలుగుతుంది.

పిల్లలు అల్లరి చేసినప్పుడు, విసిగించినప్పుడు, వారిని పెద్దవారు శిక్షించేటప్పుడు, యెప్పుడూ దయా, ఆనందము కనపరచాలి. తీరుబడిచేసుకుని వారి సంగతి శ్రద్ధగా కనుక్కోవాలి. వాళ్ళఆటలూ, ఆలోచనలూ గమనించాలి. వాళ్ళు పలకరించినప్పుడూ, ప్రశ్నలడిగినప్పుడూ, అల్లరి చేసినప్పుడూ శ్రద్ధగా వాళ్ల అభిప్రాయాలు, కష్టాలూ అన్నీ విచారించేందుకు తీరుబడి కలగచేసుకోవాలి. కథలు చెప్పాలి. వాళ్ళతో ఆడుకోవాలి. అనేక విషయాలు తెలియచెయ్యాలి. అలవాట్లు నేర్పాలి. దిద్దాలి. వాళ్ళ విషయం అవసరమైనప్పుడు, అవతల పని యెంత తొందరైనా మానెయ్యాలి. ఏమన్నా కావాలని అడిగినా, ప్రశ్నలడిగినా, వెంటనే ప్రత్యుత్తరమియ్యాలి. కనుక తీరుబడి లేని తల్లిదండ్రులు, బిడ్డల్ని కనకూడదు.

బిడ్డకి శిక్షణనియ్యడం ప్రారంభించకపూర్వమే తమ అహంభావాన్నీ, తమ ఆధిక్యతనీ, ఆత్మసుఖాన్నీ, అభిమానాన్నీ, త్యజించడం మొదటి పని, బిడ్డకోసం అవసరమయిందా, తల్లిదండ్రులు త్యజించలేని విషయం ఉండకూడదు.

ఇంతకాలమూ బిడ్డలు తల్లిదండ్రులకై త్యజించడం బోధించారు. అది అక్రమమనీ, బిడ్డలు పెద్దవారికై ఏమీ త్యజించనక్కరలేదనీ, పెద్దవారే బిడ్డకై త్యాగం చెయ్యవలసిన విధి అనీ నేను ఈనాడు బోధిస్తున్నాను. ఇంత తిండి పెట్టి, బొమ్మలు కొనియిచ్చి, బిడ్డలకెంతో సహాయం చేశామని కులికి సంతోషించేవారు పెద్దలు. అనవసరంగా హాని గలిగేటట్టు ముద్దుచూపి, తాము బిడ్డకై సమస్తమూ అర్పించామని లోక మంతా చాటేవారు కొందరు. సర్వమూ – బిడ్డకై అవసరమై నప్పుడు – కాలము, ఆనందము. ధనము, బలము– అన్నీ ఇచ్చి వెయ్యడం పెద్దవారి విధి. బాల్యంలో బిడ్డని మాడ్చి యేడిపించి, ధనమంతా కూడబెట్టి పెద్దవాడైనాక బిడ్డకి ఆస్తి రూపాన ఇచ్చే ఈ వేనవేల మూర్ఖులకి 'మీరు మూర్ఖులు ఇంత చదువుకున్నా హృదయమూ, తెలివీలేని మొద్దులని' యెంత చెప్పినా అర్థం కాదు. ఎప్పటికో లోకం తమ అవివేకాన్ని గుర్తించడం! ఇదంతా బిడ్డ క్షేమమేననే పేరుతో తమ స్వార్థాన్ని సమర్థించుకునే కపటం. అంతే స్వార్థమంటే తమ మీద తమకే అసహ్యం కలుగుతుంది గనక, ఆత్మగౌరవం నిలుపుకోవడం కోసం ఆ స్వార్థానికే పవిత్రమైన పేర్లు పెట్టి, పేడకుప్పమీద పట్టుబట్టలు కప్పి తమనీ, లోకాన్నీ మోసపుచ్చుకుంటారు.

పిల్లలు తప్పుచేస్తే – పెద్దవారు తమకీ, తమ అధికారానికీ ధిక్కారం జరిగినట్టు చూసుకోకూడదు. తండ్రిననీ, గొప్పవాడి ననీ, లోకమంతా తనని మర్యాదచేస్తున్నదనీ మరిచిపోవాలి. పిల్ల దూషించినా, కొట్టినా తనని ఇతరుల ముందు అవమానం చేసినా, కోపం తెచ్చుకోకూడదు. తనకు జరిగిన అవమానం సంగతి గాక, పిల్లలకి తటస్థించిన ఆ చెడ్డ ప్రవర్తనని గురించి చింతపడి పిల్లలకి స్నేహితులవలె ప్రవర్తించాలి. గొప్పగా భయంకరంగా, అధికారంగావుండి హడలగొట్టకూడదు వాళ్ళని. 'ఆర్డర్ చెయ్యడమూ, చూసుకో నిన్నేం చేస్తానో!' అని వారిని గర్భశత్రువువలె చూడడమూ మంచిది కాదు. వాళ్ళు మంచిగా వుండేందుకై సహాయం చేసే మిత్రులులాగు వుండాలి. తమ కేమీ తెలియకపోయినా, అన్నీ తెలిసినట్టూ, లోకానికి సర్వాధి కారులైనట్టూ, యెన్నడూ తప్పుచెయ్యని ఈశ్వరుల మల్లేనూ కనబడక – సహజంగా, దయగా వుండాలి. పిల్లలయెడల తాము తప్పుచేస్తే వారి క్షమాపణ అడగాలి.

పిల్లల్లో యే సద్గుణాలు కలుగజెయ్యాలనుకుంటారో, ఆ గుణాల్ని పెద్దవారు తాము అలవరుచుకుని అనుష్ఠించాలి. వారినుంచి యే చెడుగుణాల్ని మాన్పించాలని వుంటుందో, వాటిని తాము వర్జించాలి. ఉత్త బోధనవల్లా దెబ్బలవల్లా యేమీ లాభంలేదు.

పిల్లల గుణాలూ, అభిప్రాయాలూ, 'టేస్టూ', అభినివే శాలూ యెటువంటివో తెలుసుకుని, వాటి ప్రకారం వాటిని అభివృద్ధిచేసేందుకే ప్రయత్నించి, వాటిననుసరించి పెద్దవారు

నడవాలి. అంతేకాని, తమ అభిప్రాయాల ప్రకారం పిల్లల స్వభావాలూ, ఆశయాలూ యేర్పడాలని నిర్ణయించుకుని, వారి సహజశక్తుల్ని గుర్తించక, కళ్ళు మూసుకుని, వారిని వొంపు తియ్యడానికి ప్రయత్నించకూడదు. వారి మృదు సహజ స్వభావాలకి యెదురుగా, అడ్డంగా శిక్షణనిస్తే, వారికున్న ఉత్తమ శక్తులు ధ్వంసమవుతాయి.

బిడ్డమీద, దానికోసమే దయగా వుండాలి. అది బుద్ధిమంతురాలైనంత కాలమూ, పెద్దవాళ్ల ఆజ్ఞల్ని విన్నంత కాలమూ దానిపైన దయా ప్రేమా చూపి, అది తమ మాట వినకపోతే దానిపైన ద్వేషం చూపుతారు. పిల్ల పెద్దవారి ఆజ్ఞానుబద్ధురాలెందుకు కావాలి? తన పురోభివృద్ధికి. అంతేకాని, పెద్దవారిని సంతోషపెట్టి వారి అధికారపు చెలాయింపులు పడేందుకు కాదు. కనక అది తిరగబడి చెడిపోతే విచారం కలగాలి. కాని కోపం రాకూడదు. అది దుర్మార్గురాలైన కొద్దీ, దానిమీద ప్రేమ ఎక్కువ కావాలి.

కొందరు పెద్దవారు పిల్లల్ని తమ ఆటవస్తువులకింద చూసుకుంటారు. వాళ్లచేత తమాషాలు చేయించుకోడమూ బడాయిపడడమూ లోకం ముందు 'ఎగ్జిబిట్' చెయ్యడమూ చేస్తారు. వాళ్ళతో తమాషా మాటలు మాట్లాడతారు. అబద్ధాలూ, బూతులూ పలికించుకుని, కొట్టించుకుని నవ్వుతారు. తప్పు.

కొందరు పిల్లల మీద నిష్కారణమైన దయ చూపుతారు. అది నిస్సహాయమైన కష్టంలో వున్నట్టూ, తాము దాన్ని కాపాడుతున్నట్టూ, అది పరిగెత్తకండా, కాళ్లూ చేతులూ కదలకుండా, లోకాన్ని చూడకుండా కట్టేసి దానికి పనులన్నీ చేసిపెట్టి పాడుచేసుకుంటారు.

కొందరు తమ అభిప్రాయాల్నీ, తమ కార్యాల్నీ తమ తదనంతరం లోకంలో వ్యాపింపచెయ్యడానికి సాధనాలనుకుంటారు పిల్లల్ని. తాము కోరి, తమ జీవితంలో దేన్ని సఫలం చేసుకోలేకపోయినారో,ఆ ఆశయాన్ని తమ కొడుకన్నా అతని జీవితంలో రియలైజ్ చేస్తే చూసి సంతోషించాలని ఆశపడతారు. కొందరు తామెటువంటివారో, అలాగే పిల్లలూ తయారు కావాలని ప్రయత్నం చేస్తారు. కొందరికి కొడుకులు ఉత్తర క్రియలు చేయడానికీ, వృద్ధాప్యంలో పోషించడానికీ కావాలి. అట్లానే తల్లులకి, కూతుళ్ళు తాము మానిన వ్రతాలు చేయడానికీ, సరదాలు తీర్చడానికీ.

కొందరికి పిల్లలంటే అసహ్యం. వారు పుట్టినందుకు కోపం, ముఖ్యంగా ఆడపిల్లలంటే. అలాంటివారు పిల్లల్ని కనకూడదు. అఖ్ఖర్లేకపోతే పెంపకానికి యెవరికన్నా ఇవ్వాలి. అఖ్ఖర్లేని పిల్లల్ని కనడం కన్నా భ్రూణహత్య నయం. పిల్లలు వారివారి స్వభావాల ప్రకారం, వారి ఇష్టంవొచ్చిన స్థానం ఆక్రమించుకోవలసిన స్వతంత్ర జీవులనీ, వాళ్ళని పెద్దవాళ్ళు తమ ఆశయాలకి ఉపయోగించుకో కూడదనీ తెలుసుకోవాలి.

ఈ శిక్షణా విధానం అమలులో పెట్టడానికి తండ్రు లెక్కువ సహాయపడలేరు. ఇప్పటి సంఘపద్ధతి ప్రకారం మగవాడు బైట ఆర్జించేవాడు. కనక అతనికి వ్యవధి వుండదు. దాయీల నెప్పుడు కూడా పిల్లల్ని పెంచడానికి వుపయోగించ కూడదు. బాగా మంచి విద్యావాసన గలిగి, పిల్లల శిక్షణలో తర్ఫీదై, తను పిల్లల్ని కలిగివుండి, దయా జ్ఞానమూకల దాయీ ఎక్కడోగానీ దొరకదు. అట్లాటివాళ్లనైనా జాగ్రత్తగా తల్లులు పరీక్షించి కనిపెట్టే వుండాలి. ఎప్పుడూ ఒక్కరోజు కూడా, తాము దగ్గిర లేకుండా పూర్తిగా పిల్లల్ని నౌకర్ల చేతుల్లో వదలకూడదు. నౌకరుకి పిల్లలపైన స్వతంత్రమిచ్చారా, పిల్లలపాలిట మృత్యుదేవత లైనారన్నమాట. ఈ నౌకర్లకన్నా హాని చేసేవాళ్ళు, పిల్లల ప్రాణాలకి పెను భూతాలు, ఇంట్లో వుండే ముసలి బంధువులు - తాతా, అత్తా, నాయనమ్మా, అమ్మమ్మా, మొదలైన వాళ్ళు. ముఖ్యంగా ముసలి ఆడవాళ్ళు. వాళ్ళగాలి సోకిందా వాళ్ళు యింట్లో యే మూల నన్నా వున్నారా, ఇంక పిల్ల అభివృద్ధి నశించిందన్నమాటే. పాములనించీ, సింహాలనించీ తప్పించినట్లే పిల్లల్ని యీ ముసలి వారినుంచి తప్పించాలి. బిడ్డపుట్టక పూర్వమే వీరందరినీ వారెంత మంచివారైనా సరే ఇంట్లో నించి తరిమెయ్యాలి. ఇంక బిడ్డ యెదుగుతున్నన్నాళ్ళూ వాళ్ళని యింట్లో కాలుపెట్ట నియ్యకూడదు.

ఈ శిక్షణనివ్వడానికి ఉత్తమురాలు తల్లి. కాని యీ దేశం ఇప్పుడున్న స్థితిలో బిడ్డల గర్భశత్రువులూ, మృత్యుదేవతలూ ఈ తల్లులు. వీళ్ళ చేతుల్లో పిల్లల్ని వదలడం కన్నా, పుట్టగానే చంపడం మంచిది. ఏమీ తెలీని జడులు. తెలుసుకోడం యిష్టంలేని, అర్థం చేసుకోవడం చేతకాని మొద్దులు ప్రస్తుతపు తల్లులు. అనారోగ్యవంతుల్నీ, పశువుల్నీ, మూర్ఖుల్నీ తయారు చేసి తరతరాలనించి యీ ప్రజల్ని అధమస్థితిలోనికి తోసింది, యింకా అనేక తరాలు యిట్లానే వుంచబోయేది యీ తల్లులు. వీరు బాగుపడితేనే కాని మానవకోటికి గతిలేదు. మొదటి రెండు మూడేళ్లూ యీ తల్లుల చేతుల్లో గడిపిన తరవాత ఆ బిడ్డ యెంత గొప్ప పాఠశాలల్లో చదివినా, ఎంత గురువు

వద్ద శుశ్రూష పొందినా, ఎంత జ్ఞానాన్ని సంపాయించుకున్నా యేమీ లాభంలేదు. పురుషుడు తన కామం కోసం స్త్రీలను కుక్కలవలే కట్టేసుకున్నాడు. స్త్రీ తన పిల్లల్ని అధములుగా పెంచి కసి తీర్చుకుంటోంది పురుషజాతిమీద.

ఏ విద్యావాసనాలేని పూర్వాచారపు స్త్రీలు యింకా నయం. వారికి ఇంకా 'ఇన్‌స్టింక్ట్స్' చావలేదు. బిడ్డమీద సహజమూ, ఆరోగ్యమూ ఐన ప్రేమా, బిడ్డ అవసరం గుర్తించే సమర్థతా సహనమూ వుంటాయి.

ఈ స్త్రీల నభివృద్ధి చెయ్యడమూ –విద్యా, లోకజ్ఞానమూ, స్వేచ్ఛా యివ్వడమూ – కలలోని వార్త. పైకి బిగ్గరగా ఆ మాటలనకూడదు. మతమూ, సాంప్రదాయమూ అడ్డమొస్తాయి. కనక ఈ తల్లులనించి పిల్లల్ని తప్పించాలి. యీ తల్లులు బాగా జ్ఞానాన్ని సంపాయించినా అందరూ పిల్లల్ని పెంచగలిగిన ఓర్పునీ, వ్యవధినీ, ఆ పెంచే స్వభావాన్నీ కలిగి వుండరు. కొందరికి వ్యవధి వుండదు. ప్రేమ వుండదు. కొందరికి జ్ఞానముండదు. కొందరికి స్వభావముండదు. అటువంటివారు పిల్లల్ని కనకూడదు. కంటే కొందరు తల్లుల్ని, ఆ విధమైన ఆసక్తి కలవారిని, చక్కగా బాలశిక్షణ నేర్పే కాలేజీలలో తయారు చేసి, వారిచేత 'నర్సరీ' పాఠశాలల్ని పెట్టించి, ఏడాది నిండగానే, పిల్లల్ని పగలంతా వాళ్ళకి పెంపకానికై ఇవ్వాలి శిక్షణకోసం.

తల్లిదండ్రుల మీద భక్తీ, ప్రేమా పిల్లలకి కలిగేట్టు పెద్దవారు ప్రవర్తించవలసిందేగాని ఊరికే బలవంతం చేస్తే వచ్చేవి కావు అవి. చిన్నతనంలో తండ్రుల మీద కొంచెం భక్తి వుంటుంది. తల్లిమీద మొదటినుంచీ వుండదు. ఆ తల్లిని ఇంట్లో తిడుతూ, ఆమె చేత పెంటచాకిరీ చేయిస్తో అధమంగా చూసేవారే, తల్లిని తిడుతో – ఆమె పిల్లని తాము ముద్దు చేస్తో – ఆ తల్లిమీద పిల్లని భక్తి కలిగివుండమని వుపన్యాసాలూ, పద్యాలూ చెబితే భక్తి కలుగుతుందా? కుర్రవాళ్ళు ముందు తల్లుల్ని నీచంగా చూడడం నేర్చుకుంటారు. తరువాత తక్కిన స్త్రీలనీ, భార్యల్నీ అంత నీచంగానూ చూస్తారు. కొంచెం పెద్దవారు కాగానే గొప్పతనం అబద్ధమనీ, అధికారం బూటకమనీ, తెలుసుకుని తండ్రిమీద భక్తిని మానుకుంటారు.

ఇదివరకంతా తనకి అంతరాత్మ వేరే లేకుండా, భర్త ఆజ్ఞే తన విధిగా భార్య యెట్లా లోబడిందో, ఆ విధంగానే పిల్లలు కూడా అంతరాత్మ వేరే లేకుండా, తండ్రి ఆజ్ఞనే పరమ ధర్మంగా వహించడం బోధించారు. తండ్రి ఆజ్ఞ' అనే పేరుతో పిల్లలు సమస్త ఘోరకార్యాలూ, పాపాలూ, దోషాలూ విప్లవాలూ చేసినందుకై పురాణాలు వారిని పొగిడి వారికి మహిమలూ, అవతారాలూ, పుణ్యలోకాలూ ప్రసాదించారు. 'తండ్రి ఆజ్ఞ' అనే మహానరకాన్నించి పిల్లల్ని తప్పించి, స్వబుద్ధిని ఉపయోగించే శక్తిని అభివృద్ధిచేస్తేగాని లోకం బాగుండదు. ఇప్పుడు జరిగేది ఏమిటంటే, చిన్నతనంలో తండ్రి ఆజ్ఞలమీద గౌరవంచేత స్వబుద్ధిని వికసింపచేసుకోక – ధర్మాచరణలో, నీతి గ్రహణశక్తిలో తాతలెట్లాఉన్నారో ఆస్థితిలోనే వుంటున్నారు పిల్లలు. కాని కొంచెం పెద్దవారు కాగానే ప్రజలు తమ స్వార్థంకోసం, తండ్రులతో ధనంకోసమూ, ఆస్తి కోసమూ తగూలాడి, వారిని వినరాని తిట్లు తిడుతోనూ వున్నారు. కాని తండ్రుల్ని బూతులు తిట్టిన మహానుభావులే, తండ్రులకి విధేయులుగా వుండనక్కర్లేదని ఇట్లా బోధిస్తే నేను, విప్లవం బోధిస్తున్నానని నన్ను దూషిస్తారు. ఎందుకు? తమ పిల్లలు తమని ఎదిరిస్తారని. ఇట్లాంటి తండ్రుల్ని ఎట్లానూ దూషిస్తారు పిల్లలు. నేను వేరే బోధించాలా? వాళ్ళకి కళ్ళులేవూ?

ముఖ్యంగా తల్లిదండ్రులు కోరేది పిల్లల ప్రేమ. ఈ ప్రేమని గురించి పురాణాలనిండా ఉపన్యాసాలూ, కథలూ, బోధనలూ వున్నాయి. పిల్లలు ప్రేమ చూపటంలేదన్నీ ప్రతి కుటుంబంలోనూ ఏడుపులూ వున్నాయి. పిల్లలకి ప్రేమ కలిగేటట్లు ప్రవర్తించడం పెద్దవారి విధిగానీ, ప్రేమించడం పిల్లల విధి కాదు. ఎందుకంటే ప్రేమ బలవంతం చేసుకుంటే వచ్చేది కాదు. ప్రేమించగల ఉదారస్వభావాన్ని మనం పిల్లలలో వృద్ధిచేయగలం. అంతే.

తామిచ్చే తిండికీ, గుడ్డకీ, జాగ్రత్తకీ, కష్టానికీ, చూపే ప్రేమకీ యెదురు జీతం, ప్రతిఫలం, పిల్లల నించి ప్రేమ అంటారు. కాని తల్లిదండ్రులు యివన్నీ తమకోసం చేస్తున్నారనే సంగతి తెలుసుకునే స్థితిలో పిల్లలు వుండరు. దయగల తలిదండ్రులు పిల్లలకి రోజూ తాము చేసే ఉపచారాన్ని గురించి చెవుల్లో నూరిపోస్తున్నా, వారు ప్రయత్నించి ప్రేమని తెచ్చుకోరు. లేక వాళ్ల మనసు అంత అభివృద్ధిచెంది వుండదు. తాము ప్రేమించకపోవడం వల్ల తల్లిదండ్రులకి కలిగే బాధని పిల్లలు గుర్తించలేరు. తాము చిన్నప్పుడు యెట్లా తల్లిదండ్రుల్ని ప్రేమించలేదో, వాళ్ళకష్టాలు గుర్తించడం తమకెంత అసాధ్యమయిందో పెద్దవాళ్ళు జ్ఞాపకం తెచ్చుకుని, తమ పిల్లల మనసు కూడా అట్లాగేనని అర్థం చేసుకోవాలి.

అదీగాక చాలామంది తండ్రులు పిల్లల జాగ్రత్త తీసుకుంటారు. కాని వారిపైన ప్రేమ చూపరు. ప్రేమంటే

రోజుకు పదిసార్లు ముద్దులాడడం కాదు. పిల్లలు కాంతినీ, ఆకాశాన్నీ ఎట్లా అనుభవించి ఆనందిస్తారో, అట్లానే పెద్దవారి జాగ్రత్తనూ, దయనూ అనుభవిస్తారు. కొంచెం ఎదిగి, అర్థమయిం తరువాత కృతజ్ఞత చూపుతారు. అంతే. పిల్లలు మాత్రం వాళ్ళతో ఆడుకునేవాళ్ల బాధలు తీర్చి, వాళ్ళతో పాటలు పాడి, కథలు చెప్పేవాళ్ళని ప్రేమిస్తారు. కనక పిల్లల ప్రేమ పొందాలంటే, తల్లిదండ్రులు వాళ్ళని సంతోషపెట్టే స్నేహితులుగా కావాలి. శిక్షణా, పిల్లల అభివృద్ధీ అని పేరుపెట్టి పిల్లల్ని కొట్టి, తిట్టి, నీతి ఉపన్యాసాలిచ్చి బాధిస్తోంటే ఈ తల్లిదండ్రులనెవరు ప్రేమిస్తారు? లోపల యెంత ప్రేమ వున్నా బైటకి వచ్చేవి మాత్రం దెబ్బలూ, తిట్లూ, యిష్టం వచ్చినప్పుడు ఊపిరాడని ముద్దులూ ఐతే, పిల్లలనించీ ప్రేమ ఎట్లా వస్తుంది.

ఇంటికి వొచ్చిన అత్తమీద, మామల మీద, పినతండ్రుల మీద చాలా ప్రేమ చూపుతారు పిల్లలు. యెందుకు? వాళ్ళు కొత్తగనక? తల్లిదండ్రులవలె వాళ్ళు కొట్టరు. కథలతో, పాటలతో, ఆటలతో పిల్లల్ని సంతోషపెడతారు. మిఠాయిలు కొనిస్తారు గనక. అన్నమూ బట్టలూ యిచ్చే తమపైన కంటే, వారిమీద ప్రేమ చూపుతారే అని తల్లిదండ్రులకి ఆశ్చర్యం. బిడ్డల ప్రేమ సంపాదించాలంటే మార్గమిదే!

పెద్దవాళ్ళు ఎంత దయగా వున్నా, బిడ్డప్రేమ చూపకపోతే , అది ఒక లోపమనుకోకూడదు.

దాని హృదయం కఠినమూ కాదు. అది దుర్మార్గురాలూ కాదు. సాధారణంగా అది తల్లిదండ్రుల లోపమే, దాందికాదు. బిడ్డదగ్గిర్నించీ ప్రేమ రాకపోతే, తల్లిదండ్రులు బాధపడతారు. కాని తాము తమ ధర్మం నెరవేర్చి దానితోనే సంతుష్టిపడడం నేర్చుకోవాలి. పిల్లని మాత్రం కృతజ్ఞతలేదని నిందించకూడదు. నిర్బంధించకూడదు.

బాల్యంలో పెద్దవారి యెడల ప్రేమ చూపే పిల్లలు సహితం పదేళ్ళు దాటగానే తల్లిదండ్రులనించీ దూరమౌతారు. అది దుర్గుణంగా తలచకూడదు. ఆ వయస్సుకది సహజమే.

పిల్లలదగ్గిర్నించీ ఉత్త ప్రేమ చాలదు, యీ తల్లిదండ్రులకి - ప్రేమకి సూచకంగా వారు చెప్పిన మాటల్లా పిల్లలు వినడం కావాలి. అదృష్టవశాత్తూ పెద్దవారి మాటలు ఎదిరించి స్వబుద్ధితో ప్రవర్తించడం పిల్లల స్వభావంలోనే వుందిగానీ, అందరు పిల్లలూ తల్లిదండ్రుల ఆజ్ఞల్ని జవదాటకుండా నడుచుకుంటే అంత నరకంతో సమానమైన ప్రపంచం యింకొకటి వుండదు. అభివృద్ధి, మేధాశక్తీ అన్నీ నశించి చిన్న వాళ్ళందరూ బానిసలూ, అప్రయోజకులూ, ముసలి తొక్కలుగా తయారౌతారు. తల్లిదండ్రుల మాటవినడం సుగుణంగా పరిగణించడం పోయి, అదో దుర్గుణంగా చూసేట్టు మారాలి. లోకం బాగుపడాలంటే , అదో సుగుణమని బోధించకూడదు. తమధర్మమేదో, న్యాయమేదో అది ఆచరించాలి గాని, తల్లిదండ్రులేది చెబితే అదిచెయ్యమనడం మూర్ఖం. పిల్లవాడికి స్వబుద్ధి అంకురించి మంచీచెడ్డా తెలియనంతవరకూ దారి చూపవలసిందే. కానీ, తరవాత అతని యిష్టానికతన్ని వదలాలి. తలిదండ్రులమీద అతను ఆధార పడచూసినా వాళ్ళు ఒప్పుకోకూడదు. స్వతంత్రబుద్ధి పిల్లలకి చాలా విషయాల్లో ఏడో యేడుకి పూర్తి అవుతుంది.

ప్రేమ వున్నా లేకపోయినా పెద్దవారి యెడల పిల్లలకి మర్యాద నేర్పాలి. మర్యాద ఒక అలవాటు . నేర్పడం పెద్దవారి విధి, అంతే.

బిడ్డకి తిండిబెట్టి, బట్ట యిచ్చి కాపాడినందుకు పెద్దవారి మాట విని వారి అభిప్రాయాలనే కలిగి, వారికి సేవ చెయ్యాలని పెద్దవారి అభిప్రాయం. చిన్నప్పుడు వింటే చాలదు. తాము కాపాడడం మాని ఆ బిడ్డే పెద్దవాడై తమని కాపాడేటప్పుడూ కూడా తమ మాట ప్రకారమే నడుచుకోవాలంటారు. తల్లిదండ్రులమీద భక్తి యెన్నటికీ వదలకూడదనీ, వారే ఈ భూలోక దైవాలనీ విధించారు. ఈ భక్తి తల్లిదండ్రుల దగ్గిర ఆగక అత్తలకీ, అన్నలకీ, తాతలకీ, సమస్తమైన పెద్దవారికీ కూడా ప్రవర్తింప చేశారు. వయసులో పెద్దవారైనంత మాత్రాన బిడ్డకి ఆజ్ఞలు పెట్టేవాడైనాడు. పెద్దలమాట ఎందుకు వినాలని అడిగితే, శాస్త్రాల్లోకి వెడుతుంది వాదన. అన్నా వదినా, అత్తా ఎందుకు పూజ్యులంటే పెద్దవారు గనక. ఏనుగూ, మర్రిచెట్టూ కూడా పెద్దతనాల వల్ల పూజ్యులేనా?

ఇంక తల్లిదండ్రుల సంగతి. ఇక్కడ కృతజ్ఞత అనే గొప్ప కారణం వొకటి చూపిస్తారు. తనని కనమని బిడ్డ తల్లిదండ్రులను బతిమాలలేదు. వారి కామం వారు ఆపుకోలేక, బిడ్డ పుడుతుందనే జ్ఞానమన్నా లేక, కని, "అమ్మా! నిన్ను కష్టపడి తొమ్మిది నెలలు మోసి బాధపడి కన్నానే! అందుకని కృతజ్ఞత కలిగి నా మాట వినవే. నీ ఇష్టాన్ని చంపుకోవే" అంటుంది తల్లి. తండ్రీఅంతే, ఆ రెండు నిమిషాల ప్రజ్ఞకీ! తొమ్మిది నెలలు మొయ్యక యెట్లా తప్పుతుంది? బిడ్డకోసం మోసిందా? 'ఈ పాడు కడుపొకటి వచ్చింద'ని తిట్టుకుంటోనే వుంటుంది.

బిడ్డని కన్న తరువాత పాలుపోస్తారు. తిండి పెడతారు. రోగాలొస్తే రానంత వరకు సేవ చేస్తారు తిట్టుకుంటో. ఎవరికోసం చేస్తారని? బిడ్డని ఈ లోకంలోకి రప్పించినవారు సేవ చేయవద్దూ. తమ విధిని తాము నిర్వర్తించుకొన్నపుడు కృతజ్ఞత ఎందుకో? బిడ్డకు కృతజ్ఞత సహజంగా కలిగి తల్లిదండ్రుల యెడల ప్రేమ చూపితే సరి! కాని పెద్ద వారు మాత్రం బిడ్డనించి కృతజ్ఞత చూపమనడం అన్యాయం, అనవసరం. చూపకపోతే తిట్టడం....యీడవడం 'మూర్ఖం'

తల్లిదండ్రులమీద 'భక్తి' ఏమాత్రమూ వుండకూడదు బిడ్డకి. నవజీవనానికి చిహ్నాపై లోకానికి యికముందు తోడ్పడపోయే బిడ్డ యెడల పెద్దవారు అతిభక్తిని చూపాలి. నూతన జ్ఞానాన్ని, శక్తినీ సంపాయించి బిడ్డ అభివృద్ధికి తోడ్పడేందుకు ప్రయత్నించాలి.

ఈ తల్లిదండ్రుల యెడల భక్తి అనేది పూర్వాచారం మీద భక్తికి మూలం. తలిదండ్రులు పాతయుగం వారు. తాతలూ, నాయనమ్మలూ అంతకంటే. కనక వాటిని వెనక వదిలి బిడ్డ ముందుకి చూడాలి. వాళ్ళ అభిప్రాయాలూ, అనుభవాలూ, అన్నీ పూర్వకాలానికి చెందినవి కనక ముఖ్యంగా వర్జించాలి. అట్లానే తక్కిన పెద్దవారన్నా వారి అభిప్రాయాల్నీ, ఆజ్ఞల్నీ, అన్నిటినీ ధిక్కరించి, తన స్వంత యోచనలని బిడ్డ అభివృద్ధి చేసుకోవాలి, ఈ పెద్దల మీద భక్తివల్లనే పూర్వ శాస్త్రాలన్నా, చీకిన తాటాకులన్నా, పసుపుగుడ్డలన్నా, గెడ్డమున్న బైరాగి దొంగలన్నా, ప్రజలకి తెలివిలేని భక్తి కలుగుతోంది. చిన్నతనంనించీ అన్ని పూర్వవాసనలకీ తిరగబడడం బిడ్డకి నేర్పి ఎంతత్వరలో వీలైతే అంతత్వరలో తాము బిడ్డదోవకి అడ్డంగా నిలవక తప్పుకోవడం మంచిది.

ఇట్లా తల్లిదండ్రులు తెలిసీ, తెలీకా మూర్ఖంగా పిల్లల్ని బాధలుపెట్టడం, గారాబాలు చెయ్యడం, లెఖ్ఖలేకుండా వొదిలెయ్యడం - ఇకముందు చెయ్యడానికి వీల్లేదు. బిడ్డల మనోశాస్త్రంలో ఉత్తీర్ణులూ, గొప్పతల్లులూ, బిడ్డల పాఠశాలల్లో గొప్ప ఉపాధ్యాయినులూ కలిసి, బిడ్డల్ని ఎట్లా పెంచాలో కొన్ని సామాన్య నిబంధనలని విధించాలి. వాటి ప్రకారం నడుచు కునేట్లు ప్రతి కుటుంబాన్నీ బలవంతం చెయ్యాలి ప్రభుత్వం. ఆ విధంగా పెంచడానికి వీలులేని పరిస్థితులున్న కుటుంబాల నించి పిల్లల్ని ప్రభుత్వం తీసుకోవాలి. గర్భిణీ కాగానే స్త్రీ, అంతకుముందే బిడ్డల్ని జాగ్రత్త తీసుకునే శాస్త్రంలో ఉత్తీర్ణులు కాకపోతే, వెంటనే ఆ విషయాలలో తర్ఫీదు కావాలి.

ఇదంతా నేను ఏదో దేశాలు అభ్యున్నతి పొందే ఉద్దేశంతో కాదు రాస్తోంది. నాకు ముఖ్యమయింది బిడ్డ సుఖపడాలి. బిడ్డ కళ్ళనించి నీరు రాకూడదు.

❀❀❀

విద్య

బాల్యంలో పాఠశాలకి వెళ్లకముందూ, వెళ్ళేప్పుడూ కూడా ఉపాధ్యాయుడికన్నా కూడా, తల్లిదండ్రులు బిడ్డకి జ్ఞానాభివృద్ధిని చెయ్యగలరు. విద్య అనగా చదవడమూ రాయడమూ అనీ, పరీక్షలు పాసుకావడమనీ, ఉద్యోగాలు చెయ్యడమూ అనే అభిప్రాయాలు పెద్దలకూ, బిడ్డలకూ, పోవాలి.

బిడ్డ ప్రతివస్తువునీ పరిశీలించేందుకు, వీళ్ళు కలగ చెయ్యాలి. పరిశీలించాలనే కుతూహలం స్వతస్సిద్ధంగానే వుంటుంది బిడ్డకి . దాన్ని చంపకండావుంటే చాలు. షికార్లూ, రైళ్ళమీదా, బళ్ళమీదా, పడవలమీదా ప్రయాణాలూ; ఫ్యాక్టరీలూ, మ్యూజియంలూ, పట్టణాలూ, చూడడమూ; యివన్నీ చాలా మంచిది. మృగాల్నీ, మొక్కల్నీ, పెంచేట్టు చెయ్యాలి. ఏది చూడాలని పిల్ల అభిలాషపడ్డా, వీలుకలుగజేసి , ఇంకా ప్రోత్సహించి బిడ్డకెటువంటి వస్తువులూ, ప్రదేశాలూ ఇష్టమో కనిపెట్టి అటువంటివన్నీ చూపాలి.

సంగతుల్ని బిడ్డంతట బిడ్డనే తెలుసుకోనివ్వాలి. పెద్దవారు చెప్పకూడదు. బిడ్డ అడిగితే, వీలైన సంగతులన్నీ 'నువ్వే చూడు. తెలుసుకో' అనాలి. యింకా బిడ్డ తెలుసుకోలేనిదైతే, బిడ్డ ప్రయత్నించి తెలుసుకోలేకపోతే చెప్పాలి. బిడ్డ జ్ఞానంకోసం అపాయకరమైన పనులైనా చెయ్యనియ్యాలి. బాధ కలిగేవైతే, బాధ కలుగుతుందని ముందే చెప్పడం విధి. అప్పుడూ తనే చూస్తానంటే చూడనియ్యాలి. వేడిదీపం తాకుతానంటే కాలు తుందని చెప్పి, అయినా తాకుతానంటే, తాకనిచ్చి తీరవలసిందే.

ప్రకృతిశాస్త్రం (సైన్సు) లో బిడ్డకి విశ్వాసం కుదర్చాలి. ప్రతిదీ మనుషులు తెలుసుకోగలరనీ,ప్రత్యక్షంగా 'ఎక్స్‌పెరిమెంటు' వల్లగాక మూర్ఖంగా నమ్మాలనే సంగతుల్లో చాలా అబద్ధాలుంటాయనీ, బిడ్డకి తెలియజెప్పడం మంచిది. శాస్త్రాలూ, మనుషులూ చెప్పడం వల్లగాక, తనంతట తాను చూసి స్వబుద్ధితో విచారించి తెలుసుకునే అభ్యాసాన్ని కలగజెయ్యాలి. పెద్దవారు ఏదో సంగతి చెప్పి, తాము చెబుతున్నారు గనక, నమ్మమని బిడ్డ ననగూడదు. తల్లిదండ్రులు చెప్పినా నమ్మక,తానే స్వబుద్ధినుపయోగించే అలవాటు వీలైనంత

పరకెక్కువ చెయ్యాలి.

బిడ్డ ప్రశ్నలు వేస్తుంది. ఒకటే అడగడం. కాని విసుక్కోకూడదు. పనిలో వుంటే ఇప్పుడు చెప్పననాలి. చెప్పను పొమ్మనకూడదు. పెద్దవాళ్లకెట్లా సరైన జవాబు పెద్దవాళ్ళు చెబుతారో అట్లానే చెప్పాలి, బిడ్డలకి కూడా. తమకి తెలీకపోతే పెద్దవాళ్ళు తెలుసుకొని చెప్పాలి. కాని బిడ్డ తనంతట తాను తెలుసుకోగల విధంగా వుంటే పెద్దవారు చెప్పకూడదు, మార్గం చూపి వదలాలి. పెద్దవాళ్లకి తెలీకపోతే తెలీదనాలి. కాని అబద్ధం జవాబు చెప్పకూడదు. బిడ్డ పని లేకుండా, ఆసక్తి లేకుండా వేసే సోమరి ప్రశ్నలు 'ఎంకరేజ్' చెయ్యకూడదు. 'నువ్వే చెప్పు జవాబు' అనాలి.

లోకంలోని దరిద్రమూ, మూర్ఖమూ, మోసమూ, కఠినత్వమూ అన్నీ బిడ్డకి తెలిసేట్టు చూపనక్కరలేదు. బిడ్డ అడిగితే మాత్రం వాటి సంగతి తెలిసేట్టు చెప్పాలి. ఆ చెడుగు, 'ఈవిల్' శాశ్వతం కాదనీ, దాన్ని తొలగించడానికి వీలుందనీ, ఈశ్వరుడో, మాయో, కర్మమో దానికి కారణమైనా, కాక పోయినా, మనుషులు ప్రయత్నించి, పోరాడి దాన్ని నిర్మూలం చెయ్యగలరనీ, అట్లా చెయ్యడం ప్రతివారి ధర్మమనీ, విశ్వసింపచెయ్యాలి. పెద్దవాళ్లపైన కోపమూ, అసహ్యమూ, లోకువా కలిగించకూడదు. వారు చాతకాక జీవితాన్ని పాడుచేసుకున్న మనుష్యులని నిరూపించాలి.

మృగాలవలె, చెట్లవలె కథల్లో మనుషులవలె అనుకుని పిల్లలతో పెద్దవారు కలిసి ఆడించడం వల్లా, చిన్న నాటకాలచేతా పిల్లల భావనాశక్తి అభివృద్ధి చెయ్యవచ్చు.

పని లేకండానే మాట్లాడించడం వల్లా, కథలూ, అనుభవాలూ చెప్పడం వల్లా భాషనభివృద్ధి చెయ్యవచ్చు. గొప్ప కవుల పద్యాలు వప్ప చెప్పేట్టు చెయ్యడం మంచిది. వాళ్ళనే కూచుని చదివి వప్పచెప్పమంటే వప్పచెప్పరుగాని, పెద్దవారు ముద్దుగా దగ్గిర కూచోపెట్టుకుని పద్యం వొచ్చిందాకా నోటితో చెపితే సంతోషంగా నేర్చుకుంటారు.

దేశాన్ని గురించి, దేశౌన్నత్యాన్ని గురించి సంకుచిత అభిప్రాయాన్ని నేర్చుకోనీగూడదు. దేశం మీద కంటే లోకం మీద ప్రేమ నెక్కువ చెయ్యాలి.

తనవారిదే, తనవూరిదే, తన దేశందే గొప్పతనమనీ, వారి ఆచారాలన్నీ ఉత్తమాలనీ, ఇతరులవి పనికిరానివనీ బిడ్డ అనుకోగూడదు. నిష్పక్షపాతంగా తనవిగానీ, తనవారివిగానీ, దేశానివిగానీ తప్పుల్ని వొప్పుకోవాలి.

చాపలల్లడం, నూలు వడకడం, తవ్వడం, తోట పనులు, మట్టిపనులు, కాయితపు పనులు, వడ్రంగం., సీమసున్నంతో బొమ్మలు గియ్యడం, సాధన చేయించాలి.

●●●

బడి

పిల్లని ఇస్కోలు వెయ్యడం తోటే తమ బాధ్యత సర్వవిధాలా తీరిందనుకుంటారు. భోజనమూ, బట్టా యివ్వడమూ, రోగం రాకుండా చూడ్డం, ఇంతే...పెద్దవారు విచారించేది. బడికి పోయి, ఏడాది చివర పైతరగతిలోకి పోతే చాలు, ఈలోపున బిడ్డ యేం చేస్తున్నదీ, యేం నేర్చుకుంటున్నదీ వారికక్కర్లేదు. ఎట్లానన్నా, బిడ్డ ఒకటి యింట్లో వున్నదని మరిచిపోవడానికే పెద్దల ప్రయత్నం.

బిడ్డని బలవంతపరచి పాఠశాలకి యెన్నడూ పంప కూడదు. ఏడుస్తూ బడికి పోయి పండితురాలు కావడం కన్న, చదువు లేకుండా మూర్ఖులుగా వుండడం ఉత్తమం. కొందరు పిల్లల స్వభావం ఇస్కోలు శాశ్వతంగా గాయపడుతుంది. చాలా ఇస్కూళ్ళు, వున్న తెలివిని చంపే విషశాలలూ, పిల్లల్ని బాధపెట్టే కటిక స్థలాలూ, అనారోగ్యాన్ని అభివృద్ధి చేసే నరక కూపాలై వున్నాయి.

ఇస్కోలు బిడ్డని ప్రవేశపెట్టిన తరవాత తల్లిదండ్రులు చాలా సార్లు ఆ బడికి వెళ్ళి చూడాలి. అక్కడ యేం చెప్పేది, ఎట్లా చెప్పేదీ, బిడ్డల్ని బాధపెట్టేది, యివన్నీ జాగ్రత్తగా పరిశీలించాలి. తమ సలహాలని ఉపాధ్యాయుడు వినేట్టు చెయ్యాలి.

బిడ్డని అయిదేళ్ళు రాగానే బడికి పంపాలి. ఎందుకు పంపాలంటే...!

1. తక్కిన పిల్లలతో స్నేహంచేసుకోడం, ఆడుకోడం చెయ్యవలసిన వయసు గనక. అట్లా కలవడంవల్ల చాలా గొప్ప వికాసం కలుగుతుంది, బిడ్డకి అన్ని విధాల.
2. అక్షర జ్ఞానం కోసం, అది చాలా అవసరం జీవితానికి.
3. బిడ్డకి తోచడానికి ఏం పని లేకపోతే ఇంటిదగ్గిర బిడ్డ 'న్యూసెన్సు' అవుతుంది.
4. ముందుజీవితంలో సంపాయించుకొని పోషించుకునే సాధనం నేర్చుకోడానికి.

కాని, ప్రస్తుతపు విద్య బాగా లేదు. బడులు ఘోరంగా

వున్నాయి. చాలాకాలం ఈ బడులలో చదివితే బిడ్డకి కలిగే లాభాలకన్నా నష్టాలు ఎక్కువ కలుగుతాయి. ఆరోగ్యం నశిస్తోంది. మెదడు మందగిస్తోంది. ఏది నమ్ముతున్నదో బిడ్డకే తెలియదు. జీవశక్తి, నిశ్చయ శక్తీ, ఆనందించే శక్తీ నశిస్తున్నాయి. మనుషులతో, కుటుంబంతో చక్కగా మెలిగి సౌఖ్యపడే తెలివి అసలు లేకండా పోతుంది. జీవితంలో ముఖ్యమైన ఆనందం, శరీరంలోంచీ, ఎముకలలోంచీ వస్తోంది. ముఖ్యమైన భోజనం, చక్కని స్నేహం, మనసులో శాంతి, స్త్రీని గొప్పగా అనుభవించడం, ఆరోగ్యం – ఇవే ముఖ్యం. ఇట్లాంటి శాంతినిచ్చేవే సరైన విలువలు. ఈ విలువలు పోయి ధనార్జనా, అధికారం, పలుకుబడీ, ఆస్తీ, కీర్తి, దర్జా ఈ విధమైన విలువలు మనసులో స్థిరపడి, వాటి ప్రయత్నంలో ఏ సౌఖ్యమూ లేని అనాథలౌతున్నారు, యీ విద్యావంతులు. ఈ కొత్త విలవలు మనసుపైన పనిచేస్తాయిగాని లోపల ఏమీ సుఖాన్నివ్వవు. అందుకే అంత అశాంతిగా మిజరబుల్‌గా కనపడతారు, యీ చదువుకున్న మనుషులు. బళ్ళో కూడా పరీక్షలనే భూతాలు ఏమీ ఆటలకీ, విశ్రాంతికీ, స్నేహానికీ, అభిరుచులకీ వ్యవధినివ్వక, మనిషిని శరీరమూ, మనసూ, హృదయమూ పిండి పిప్పిచేస్తున్నాయి. విద్య అనే పేరుతో ఎందుకూ కొరగాని జ్ఞానాన్ని మనసుల్లోకి ఎక్కిస్తున్నారు. చాలావరకూ అది విషప్రాయమవుతోంది.

ఆరోగ్యమైన శరీరం ఆహారాన్ని ఎంతసహజంగా మధురంగా కోరుతుందో, ఆరోగ్యమైన మనసు అంత ఆతృతతోనూ జ్ఞానాన్ని కోరుతుంది. భోజనశాలకు వెళ్లడం ఎంత ప్రియమో, అంతకన్న ఎన్నో రెట్లు సహజం, సుందరం కావాలి, బడికి వెళ్లడమనేది. బడీ, పంతులూ అంటే ఇంత ఘోరమైపోవడం బిడ్డ తప్పు ఏ మాత్రం లేదు. ఎప్పుడు బడికి వెడతానా అనే ఆత్రుత బిడ్డ కనపరచకపోతే ఆ బడి విషమన్న మాట ఆ బిడ్డకి.

సాధారణమైన బిడ్డకి, ప్రతిబిడ్డకీ అవసరమయినది, తెలుగు పత్రికలు చదవగల జ్ఞానమూ, ఉత్తరాలు రాయగలగడమూ, చిన్న భాగారాలూ హెచ్చవేతలూ చెయ్యగల గడమూ– ఇవి నేర్చి తీరాలి. లోక వ్యవహారం కోసం అవసరమైతే టీకాలు వేయించినట్లే బలవంతంగా నన్నా నేర్పాలి. తక్కిన జ్ఞానం అనవసరం, ఇది సులభంగా తల్లి చెప్పవొచ్చు. ఇంటిదగ్గర తోచకుంటా ఉండకండా అతనిని ఏ కర్మాగారానికో పంపి జీతం లేకండా, సరదా ఉన్నంతసేపే పనిచేటట్టు ఏర్పాటు చెయ్యచ్చు. పొలానికీ, తోటపనికీ పంపవొచ్చు. అన్నిటికన్నా సరదాగా ఆవుల్నీ, గొర్రెల్నీ కాయమనటం, వాటి జాగ్రత్త తీసుకోవడం. తక్కిన పిల్లలతో స్నేహాలు అవుతాయి. బైట తిరిగే పిల్లలకి.

ఇక ముందు జీవితమంటారా? ఈ ధనమూ, ఆస్తీ, అధికారమూ సంపాదించేందుకూ, పదవులకీ పాకులాడే మనుషులు ఎంత సౌఖ్యాన్ని బలి ఇచ్చుకుంటారో తెలిస్తే, తమ పిల్లల్ని ఆ విధంగా ఎన్నడూ ప్రోత్సహించరు. చాలా స్వల్పమైన ధనంతో, మామూలుగా బతకడం తప్పకుండా అలవాటు చెయ్యాలి.

ముఖ్యంగా అంగీకరించవలసింది –ఆనందం బిడ్డకి జన్మహక్కు అని! ఏ మాత్రమైనా బాధ బిడ్డకి కలగచేసినా, ఆ విద్య బిడ్డకి పడదన్న మాట! ఎక్కువగా సౌఖ్యపడడం నేర్పాలి విద్య. తన భౌతిక అవసరాల్ని తగ్గించుకోడం, అంటే 'లగ్జరీస్' వదులుకోవడమూ, తక్కువగా పనిచేసి, ఎక్కువగా లీజర్ తెచ్చుకొని ఆ కాలాన్ని తన సౌఖ్యానికి ఎట్లా ఉపయోగించుకోవాలో నేర్పాలి చదువు.

ఈ పాఠశాలలు ఇప్పుడు చెప్పే తుక్కునంతా చెప్పడం మానెయ్యాలి. టీచర్లు సానుభూతి కలవాళ్ళూ, ఉత్సాహవంతులూ, సంతోషం కలవాళ్ళూ, తెలివిగల వాళ్ళుగా వుండాలి. పాఠశాలలుగొప్ప మందిరాలమల్లే ఆకర్షణీయంగా వుండాలి. అంతవరకూ పిల్లల్ని బళ్లకి పంపమని తల్లిదండ్రులు సమ్మెకట్టాలి. ఇప్పుడు బళ్ళలో చెప్పే విషయాలుగాని, చెప్పే పద్ధతులుగాని, ఏవీ బిడ్డకి ఉపకారం చెయ్యవు. ఘోరమైన అపకారాలు చేస్తున్నాయి. ఆరోగ్యం నశిస్తోంది. తెలివి మందగిస్తోంది. స్వచ్ఛమైన గొప్ప గుణాలూ మలినమవుతాయి.

ఈ బళ్ళలో చదవడం గొప్ప దురదృష్టం. చదువు లేకుండా వుండడం గొప్ప అదృష్టం.

ఎందుకూ కొరగాని భారాలతో, ఆచారాలతో, బానిసత్వాలతో గుంపుని అనుకరించడంతో, కుంగి బిగుసుకుపోయే జీవితంలో పడకండా, స్వేచ్ఛగా, నిర్భయంగా బతకడం నేర్పాలి బిడ్డకి.

ప్రస్తుతం ఏ సారమూ లేని, ధనం తప్ప తక్కిన విలువలేవీలేకుండా పోతుంది లోకం. అధికారం , కీర్తి –యీ రెండూ శుష్కమైన ఆ విలువకి తోడ్పడ్డాయి.

గొప్ప కావడం, పైకి పాకడం, సక్సెస్' పొందడం కన్నా, సింపుల్‌గా సుఖపడడంలో వుండే విలువని నేర్పాలి విద్య.

తెలుసుకోవడమూ, జ్ఞానం పొందడమూ సుఖమివ్వాలి.

ఆ సుఖం లేని విద్య విషతుల్యం.

పని చెయ్యడం మనిషికి సహజం. పని ఆనందమివ్వాలి. ఆనందమివ్వని పనిని, జీవితానికి ఎంత అవసరమో అంత కొంచెం చెయ్యడమే తెలివి.

పరీక్షలు గడిచి పైతరగతిలోకి పోతున్నంతమాత్రాన బిడ్డ అభివృద్ధి చెందుతోందనుకోకూడదు. విద్య ఉద్దేశ్యం కూడా పై తరగతులకి పోవడం కాదని బిడ్డా, పెద్దవారూ కూడా విశ్వసించాలి.

కథలు

చాలా కథలు చెప్పాలి పిల్లకి. పెద్దవారికి రాకపోతే నేర్చుకుని చదివి చెప్పాలి. వాళ్ళ వయసునిబట్టి దేవతలూ, ఋషులూ, జంతువులూ, చెట్లూ తిరిగి మాట్లాడే కథలూ, మహాపురుషులు జీవిత కథలూ ఎన్నెన్నో చెప్పాలి. చెప్పిన తరవాత మళ్ళీ ఆ కథను చెప్పమని బిడ్డని బాధపెట్టకూడదు. బిడ్డ కుతూహలపడితే పెద్దవాళ్ళు చెప్పిన కథల్నిగాని, తన సొంత కథలనిగాని చెప్పనివ్వాలి. నీతి చెప్పనూకూడదు, కథకి నీతేమిటని బిడ్డను అడగనూకూడదు. ముఖ్యంగా దేశంలో వాడుకలో వున్న కథలు చెప్పాలి. అసహ్యమైనవీ , అమితంగా క్రోధమూ దుఃఖమూ, భయమూ కలిగించే కథలు చెప్పకూడదు. మంచి కథల్ని బిడ్డలచేత నాటకాలుగా ఆడించవచ్చు.

పెద్దపిల్లలు చిన్నపిల్లలకి కథలు చెప్పవచ్చు. బిడ్డకి చదవడం రాగానే చాలా కథల పుస్తకాలియ్యాలి.

కళలు

సృష్టితో ఎప్పుడూ బిడ్డకి సంబంధముండేట్లు చూడాలి. తోటలూ, గాలీ, నీళ్ళూ, ఆకాశమూ – వీటిలో బిడ్డకి ఆనందం కలగచెయ్యాలి. షికార్లు పంపాలి. యింటికి తోట వుంటే బిడ్డ కిష్టమున్నంతసేపూ దాంట్లోనే ఉణ్ణియ్యాలి. పెద్దవాళ్ళు అనుభవిస్తో, బిడ్డని–సృష్టి సౌందర్యాన్నీ, సూర్యోదయాన్నీ, అస్తమయాన్నీ, వెన్నెలనీ అనుభవించి ఆనందించి అద్భుతంలో నిండేట్లు చెయ్యాలి. కాని పెద్దవారి ఆనందాన్ని కపటంగా 'ఫ్యాషన్' కి తనూ తలతిప్పే ఆపదలో పడకుండా, కాపాడాలి. దానికి సృష్టి సౌందర్యమర్థంకాక పోతే ఊరుకుంటే మంచిది. కాని సృష్టిని ప్రేమించని బిడ్డ వుండదు లోకంలో.

బాలుడికి ఏ కళలో ఎక్కువ రుచి వున్నదో కనిపెట్టి ఆ విధమైన కళావాతావరణంలో పెంచాలి. దేంట్లోనూ అభిరుచి లేకపోతే వదిలెయ్యాలి. కాని నేర్చుకోమని బలవంతం చెయ్యకూడదు.

మాటల్లో, చేష్టల్లో, బట్టల్లో టేస్టు అభివృద్ధి చెయ్యాలి. ఏవి అందమైనవో, ఏవి మర్యాదైనవో తెలియజెయ్యాలి. కాని తన అందమే చూసుకుని కులికేవాణ్ణిగా తయారు చెయ్యకూడదు. పెద్దవారి అభిప్రాయాలే సరైనవని అనుకుని అవే అతను 'కాపీ' చేసేటట్లు చెయ్యకూడదు. ఇతరులెట్లా చేస్తున్నారో చూసి దాన్ని కూడా బిడ్డ గుడ్డిగా అనుసరించేట్లు చెయ్యకూడదు. బిడ్డ టేస్టుకి స్వతంత్రముండాలి. జుట్టూ కట్టూ తీరుగా, విద్యా వంతులకీ, మర్యాదస్తులకీ తగివుండేట్టుగా అలవరచాలి. కాని వాటిని నిర్ధారణ చేసిన తరవాత ఆ జుట్టు సంగతే , వేషం సంగతే, ఆలోచించక బిడ్డ వాటినీ, తననీ మరచిపోవాలి.

బిడ్డని మంచి నాటకాలని, బయస్కోపులని, సర్కసులని చూడనివ్వాలి. మంచి సంగీతం విననివ్వాలి. బిడ్డ తన నడవడిలోకూడా ఇది మంచిపనా, అసహ్యమైనపనా అని ఆలోచించుకోడం మంచిది.

పెద్దవారు తమ టేస్టులని బిడ్డ నెత్తిమీద రుద్దకూడదు. తమకు అభిలాష వుందని బిడ్డకి యిష్టం లేకపోయినా సంగీతం మొదలైనవి బిడ్డని బాధపెట్టి నేర్పేవారున్నారు.

ఆఖరిమాట

ఇప్పుడిప్పుడే ప్రపంచం బిడ్డల విషయమై తాను నమ్మిన అబద్ధాలలోంచి మేలుకుని, పెద్దవారి అంధత్వం వల్ల బిడ్డలకి అన్యాయం జరుగుతోందనీ, బాధ కలుగుతోందనీ గ్రహిస్తోంది. తక్కిన ప్రజలవలె బిడ్డ తన బాధల్ని చెప్పుకుని, వాటి నివారణకోసం ఆందోళనచెయ్యలేదు. కనక పెద్దవారే బిడ్డకోసం శ్రమపడి. వారి జీవితాన్ని ఆనందకరంగానూ, ఫలవంతంగానూ చెయ్యాలి.

ఇంతకాలం స్త్రీ ఎట్లా పురుషుడి ఆస్తిగా వుందో బిడ్డ కూడా అట్లానే వుంది. ఒక్క చంపడం తప్ప తక్కిన ఏ బాధలూ తల్లిదండ్రులూ, వారు లేనప్పుడు సవతితల్లులూ, మామలూ, అత్తలూ మొదలైనవారు, యేం చేసినా బిడ్డకి నోరెత్తడానికి తెలివీ, శక్తి లేవు. ఏడ్చినా వినేవారు లేరు.

బిడ్డకి ఈ లోకంలో ఆనందం అనుభవించటానికి, సౌఖ్య పడడానికీ హక్కు వున్నదనే సంగతే మరిచి ఎంతవరకు పెద్దవారికి సహాయపడగలదనే ఆలోచనలోనే వున్నారు. బిడ్డకి ప్రత్యేక వ్యక్తిత్వమిచ్చి, బిడ్డ ఎవరి ఉపయోగం కోసమూ కాదనీ, తనకోసం తాను జీవించే హక్కుని పొందాలనీ మనుషులు

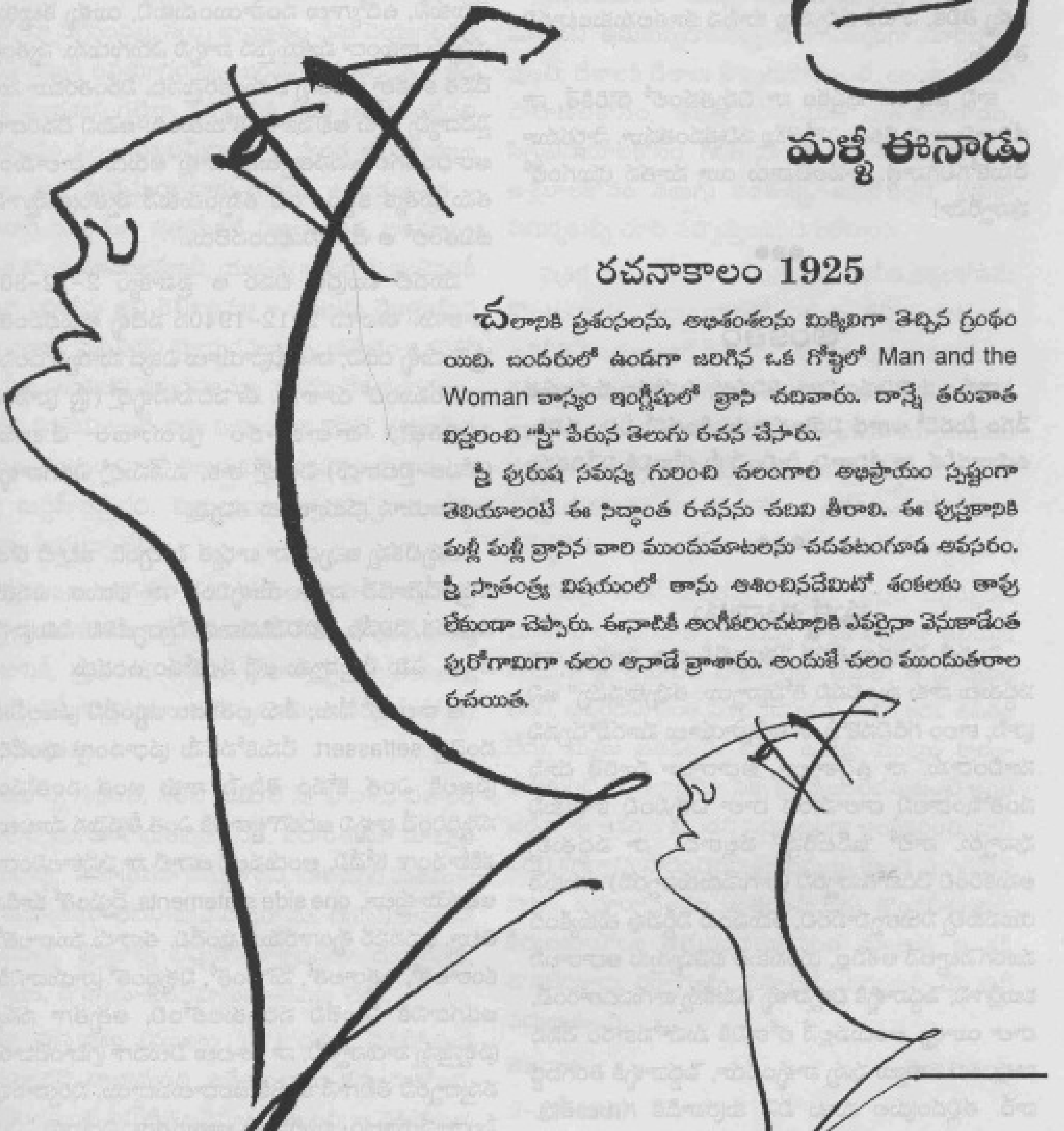
గుర్తించాలి. బిడ్డ కూడా పెద్దవారివలెనే వివేకం కలదని విశ్వసించి బిడ్డకి, సంపూర్ణమైన బాధ్యతలని యిచ్చినప్పుడే అదీ అభివృద్ధి చెందుతుంది. లోకంలోకి స్వేచ్ఛగా పోనిచ్చి, అన్నీ స్వయంగా చూసి నేర్చుకునేట్టు సహాయం చెయ్యాలి. తమ శక్తుల్ని, పంచేంద్రియాలనీ, బుద్ధినీ ఉపయోగించి, సత్యాసత్యాల్ని న్యాయాన్యాయాల్ని, నీతి అవినీతుల్ని స్వయంగా తెలుసుకునేట్లు వుండాలి. బిడ్డని వీలైనంతవరకు స్వేచ్ఛగా వదిలి పెద్దవారు తటస్థంగా నుంచోడం మంచిది. అపాయంలోకి తెలివితక్కువగా నడుస్తోందని తోచినప్పుడు తప్ప పెద్దవారు జోక్యం కలగజేసుకోకూడదు. బిడ్డచేతిని పట్టుకుని నడిపించి జ్ఞానాన్ని యివ్వడానికి, గొప్ప తల్లి ఈ ప్రపంచం వుంది. పెద్దవారు ఎక్కువ ఆదుర్దా పడనక్కర్లేదు. ఏ ఆజ్ఞపెట్టినా, యే శిక్షవిధించినా, యే జోక్యం కలగచేసుకున్నా ముందు పెద్దవారు తమ ఆత్మపరీక్ష జేసుకుని. బిడ్డక్షేమం కోసమా తమ స్వంతక్షేమం కోసమా అని యోచించుకుంటే బిడ్డలు చాలా సౌఖ్యపడిపోతారు. ప్రేమపేర పెద్దలు బిడ్డలకి చేసే అపచారాలంత ఘోరమైన కార్యాలు ఎక్కడా వుండవు.

ఈ పద్ధతులేమీ అమలులో పెట్టకపోయినా, కొన్నిగానీ అన్నీగానీ ఆచరణలో వుంచినా, బిడ్డని దిద్దాలనుకున్నప్పుడు, బిడ్డ పనులలో సహజమైన ఉద్దేశ్యాలలో, నడవడిలో జోక్యం కలగజేసుకోవాలన్నప్పుడు ఏం జోక్యం ఎట్లా కలగజేసుకోవాలి? నిశ్చయంగా సరైనదేదో అది తెలిస్తేనే జోక్యం కలుగజేసుకోవాలి. సందేహం కలిగినప్పుడు మాట్లాడకుండా ఊరుకోడం మంచిది. ఇంపెర్సనల్‌గా చూడలేనప్పుడూ అంతే, 'నేను', 'నా పెద్దరికం' అనే మోహం పనిచేసేదాని కంటే ఏ శిక్షణా లేకండా ఊరుకోడం ఉత్తమం. పెద్దవారి రక్షణా శిక్షణా లేకండా పెరిగిన పిల్లలు, చాలా శిక్షణలో వున్న పిల్లలకన్న, చాలా ఉత్తములుగా తయారౌతారు. ఈ పెద్దవారి చేతులలో, వారి అభిప్రాయాలకీ, ఉద్దేశ్యాలకీ, సాధనాలై వంకర తిరిగిన పిల్లలకన్నా, దిక్కులేని అనాథ శిశువులు వారి ఆనందాన్ని వారే వెతుక్కుని సహజంగా జీవిస్తారు. విద్యావంతుల పిల్లలు, ధనికులూ, అధికార్లూ కీర్తివంతులూ కావొచ్చు లోకం ముందు. కాని వారికి లోపల్నుంచి సుఖపడి బతకగల శక్తి నశిస్తుంది. చెడి పోతున్నట్టు కనపడ్డా సరే బిడ్డని బిడ్డ స్వభావానికి వొదలడం చాలా వివేకమైన శిక్షణ. యితరులు వాళ్ళ జోలికి వచ్చి వంకర్లు తిప్పకుండా వీలైనంతవరకు చూడడమే గొప్ప రక్షణ.

12

"స్త్రీ"

మళ్ళీ ఈనాడు

రచనాకాలం 1925

చలానికి ప్రశంసలను, అభిశంసలను మిక్కిలిగా తెచ్చిన గ్రంథం యిది. బందరులో ఉండగా జరిగిన ఒక గోష్ఠిలో Man and the Woman వాస్యం ఇంగ్లీషులో వ్రాసి చదివారు. దాన్నే తరువాత విస్తరించి "స్త్రీ" పేరున తెలుగు రచన చేసారు.

స్త్రీ పురుష సమస్య గురించి చలంగారి అభిప్రాయం స్పష్టంగా తెలియాలంటే ఈ సిద్ధాంత రచనను చదివి తీరాలి. ఈ పుస్తకానికి మళ్లీ మళ్లీ వ్రాసిన వారి ముందుమాటలను చదవటంగూడ అవసరం. స్త్రీ స్వాతంత్ర్య విషయంలో తాను ఆశించినదేమిటో శంకలకు తావు లేకుండా చెప్పారు. ఈనాటికీ అంగీకరించటానికి ఎవరైనా వెనుకాడేంత పురోగామిగా చలం ఆనాడే వ్రాశారు. అందుకే చలం ముందుతరాల రచయిత.

మొదటిమాట

స్త్రీకి కూడా శరీరం వుంది. దానికి వ్యాయామము యివ్వాలి. ఆమెకి మెదడు వుంది. దానికి జ్ఞానం యివ్వాలి. ఆమెకి హృదయం వుంది. దానికి అనుభవం యివ్వాలి-అనే సంగతి గుర్తించని యీ దేశానికి, నేను రాసే యీ సంగతులు అర్థమవుతాయా? పాశ్చాత్యనాగరికతా వ్యామోహంలోపడి, వళ్ళు తెలీక, నోటికి వచ్చినట్లు కూసిన కూతలనుకుంటారని తెలుసు.

కాని ఇట్లాంటి పుస్తకం నా చిన్నతనంలో దొరికితే, నా జీవితాన్ని యిప్పటికన్న ఎన్నోరెట్లు పవిత్రవంతమూ, సార్థకమూ చేసుకోగలిగేవాణ్ణి. నావంటివారు యీ నూతన యుగంలో వున్నారేమో!

●●●

అంకితం

నాకు ఒక్క నిమిషం విశ్రాంతినివ్వక, మహాప్రణయమారుత వేగం మీదనో అగాధ వియోగభారం కిందనో చీల్చి, నలిపి, ఊపిరాడనీక నా జీవితాన్ని పాలించే స్త్రీ లోకానికి నివేదితము

●●●

మళ్ళీ ఈనాడు

మొదటి ముద్రణ చివర "ఈనాటికి యీ మార్గం, యీ పద్ధతులు నాకు మంచివని తోస్తున్నాయి. తప్పుకావచ్చు" అని వ్రాసి, కాలం గడిచినకొద్దీ నా అభిప్రాయాలు మారవొచ్చునని సూచించాను. నా ఉద్దేశ్యాలూ, ఆచారాలూ మారితే చూసి సంతోషించాలని చాలామంది చాలా ఏళ్ళనించి కాచుకుని వున్నారు. నాలో 'ఇన్‌టరెస్టు' వల్లకాదు. నా పద్ధతుల్ని అనుకరించి చెడిపోతున్నారని (బాగుపడుతున్నారని) అనుకునే యువకుల్ని నిరుత్సాహపరచి, తమవంటి నిర్జీవపు తుక్కుకింద మురగపెట్టాలనే ఆశవల్ల, యువకులే భవిష్యత్తుకు ఆధారాలని కబుర్లేగాని, పెద్దవాళ్ళకి చిన్నవాళ్ళు తమకన్న బాగుపడతారంటే, చాలా యీర్ష్య. అందువల్లనే లోకానికి మహోపకారం చేసిన వాళ్ళు, జవ సత్వాలు వున్న వాళ్ళందరూ, పెద్దవాళ్ళకి తిరగబడ్డ వారే. తల్లిదండ్రుల మాట వినే కుర్రవాడికి గతులులేవు. గురువుల మాట వినేవాళ్ళకి అంతకన్నా...!

ఆనాడు పెద్దవాళ్ళమీద తిరుగుబాటు చేసిన యువకులు పెద్దవారై చిన్నవారికి నీతులు బోధించే అధికారాలుచేసి, అణగతొక్కడం చూస్తున్నాను. తమకి చిన్నప్పుడే పెళ్ళిళ్ళుచేశారని తమ తల్లిదండ్రుల్ని తిడుతో, తమ పిల్లలకి చిన్నప్పుడే బలవంతంగా పెళ్ళిళ్ళు చేసే తలిదండ్రుల్ని చూస్తున్నాను, నాతో చేరి నా కథలూ, అభిప్రాయాలూ మెచ్చుకుని, తమ స్వతంత్రంమీద చాలా అభిలాషచూపి, గంతులు వేసి, పెళ్ళిళ్ళు చేసుకునీ, ఉద్యోగాలు సంపాయించుకునీ, యిళ్ళు కట్టుకుని చప్పుడు కాకుండా మాయమైన వాళ్ళని ఎరుగుదును. స్వతంత్ర దేవత కలకత్తా కాళికన్న భయంకరమైనది. నిరంతరమూ సుఖ నైవేద్యాన్నీ అశ్రు అభిషేకాన్ని కోరుతుంది. ఆమెని చివరిదాకా ఆరాధించగల జవసత్వాలున్న వాళ్ళు అరుదు. చాలామంది తమ ప్రత్యేక కష్టంలోంచి తప్పించుకునే స్వతంత్రాన్నేగాని, జీవితంలో ఆ దేవతని భరించలేరు.

మొదటి ముద్రణ చివర ఆ పైవాక్యం 2-12-30న వ్రాశాను. ఈనాడు 2-12-1940న పదేళ్ళ అనుభవంతో, 'స్త్రీ'ని మళ్ళీ చదివి, నా అభిప్రాయాలు ఎక్కడ మార్చుకోవలసిన అవసరముందో చూశాను. ఈ పదిహేనేళ్ళల్లో ('స్త్రీ' వ్రాసింది 1925లో) చాలాదూరం ప్రయాణం చేశాను. (లోపల-బైటకాదు) ఏళ్ళల్లో కాక, మనసుల్లో ఎదిగేవాళ్ళకి యీ ఆయాస ప్రయాణాలు తప్పవు.

అప్పటికన్న ఇప్పుడు నా బాధ్యత హెచ్చింది. ఇట్లాటి రోజు వస్తుందేమోననే చాలా యేళ్ళనించి నా భయం. ఎవరూ ఇష్టపడక, వెలివేసి, వదిలివేసిననాడు స్వేచ్ఛాజీవిని. ఏమివ్రాస్తున్నాను, ఏమి చేస్తున్నాను అనే సంకోచం ఉండదు.

ఆ కాలంలో నేను, నేను బతకడం ఇష్టంలేని ప్రజలమీద దండెత్తి selfassert. చేసుకోవడమే ప్రధానంగా వుండేది. ప్రజలకి ఎంత కోపం తెప్పిస్తే నాకు అంత సంతోషం. నన్నెదిరించే వాళ్ళని అదరగొట్టడానికి ఎంత తీవ్రమైన మాటలూ శక్తిహీనంగా తోచేవి. అందువల్లనే ఆనాటి నా పుస్తకాలనిండా, అతిశయోక్తులూ, one side statements, ద్వేషంతో కూడిన తిట్లూ, అనవసర శృంగారమూ వుండేవి. ఈనాడు ముఖాలతో, కంఠాలతో, ఉత్తరాలతో, మౌనంతో, నిశ్శబ్దంతో వ్రాయడానికి, అడగడానికి వీలులేని పరిస్థితులలోంచి, ఆతృతగా నన్ను ప్రశ్నిస్తున్న వారున్నారనీ, నా మాటలు విలువగా గ్రహించేవారు వస్తున్నారనీ తెలీగానే కాళ్ళకి బంధాలుపడ్డాయి, నిర్విచారపు స్వేచ్ఛాప్రయాణం ముగిసింది. అజాగ్రత్తగా ఏంవ్రాసి, ఏం మాట్లాడి, ఏం వ్రాయక, ఏం మాట్లాడక, mislead చేస్తానో అని భయం.

నేను గర్విష్టిననీ, మాట్లాడననీ sincereగా complain చేసేవారికి (మాట్లాడడానికి యితరులు నా దగ్గరికి రాకుండా చెయ్యటానికీ scandels చెప్పే ప్రియమిత్రులకి కాదు) చెపుతున్నాను ఎందుకు మాట్టాడనంటే, నిజం మాట్టాడనేమోననే భయంవల్ల .(నా అబద్ధం నాకు హానిచేస్తే భయంలేదు ఇతరులకి హాని చేస్తుందని భయం) తమకి తామే యోచించుకునేట్టు వారిని నా మౌనంవల్ల, స్వల్ప భాషణవల్ల నేను చెయ్యగలిగితే వారికి ఎక్కువ ఉపయోగం వుంటుందనే నమ్మకంచేత - ఇదే సరైన మార్గమని గట్టిగా చెప్పడానికి నాకు అధికారంలేదని గుర్తించడం వల్ల- ప్రజలమీదా, వారి స్వంత అభిప్రాయాల మీదా, వారి స్వేచ్ఛమీదా నాకు గౌరవం ఉండడం చేత - ప్రతివారి మార్గమూ, సత్యమేననే విశ్వాసంచేత, నా మార్గం కొంత కొంత సూచనలకేగానీ, యావత్తు నాకుగాక, ఇంకెవరికీ సరిగా సరిపోదు అని తెలీటంవల్ల - ప్రజలకు మొత్తంమీద యీ మార్గం మంచిదని వ్రాయడమున్నా, ప్రత్యేకం ఒకరితో ఇది నీకు మంచిదని చెప్పడమున్నా ,రెండూ వేరే సంగతులు. వొచ్చిన కర్మమేమిటంటే, నాకు సంఘంమీద కోపం, వ్యక్తులమీద యిష్టం. సంఘం (నాతో కలుపుకుని) నాకన్నా, చాలామంది కన్న బుద్ధిహీనమైనది. వ్యక్తులు నాకన్నా గొప్పవారూలేరు నాకన్న హీనులూ లేరు.

'స్త్రీ' అంతా జాగ్రత్తగా చదివాను. అచ్చు పొరపాట్లు తప్ప మార్చవలసినమాట ఒకటీ కనబడలేదు-నీతిని బోధించే వారిని తిట్టడానికీ, స్త్రీపురుష ఆకర్షణ ప్రభావాన్ని అద్వితీయంగా పొగడడానికీ, కొత్తమాటలూ, గొప్పమాటలూ నేర్చుకోకపోతినే అనే చింతతప్ప.

మతాన్ని గురించీ, నీతిని గురించీ నా భావాలు విశాలం చేసుకున్నాను. కాని మతమూ, నీతీ, వేదాంతమూ మాట్లాడే మనుషుల్ని, ఏమాత్రమూ నమ్మవొద్దనీ, వాళ్ళదగ్గర మతమూ, నీతీ ఏమాత్రమూ లేవని హెచ్చరిస్తున్నాను. స్వేచ్ఛని కావాలనే మనుషుల్నీ, పుస్తకాల్నీ ఒప్పుకోనివాళ్ళందరూ దుర్మార్గులు, బానిసలు, దొంగలు-సందేహమేమాత్రమూ లేదు.

నా పుస్తకాలు (ముఖ్యం 'స్త్రీ') చదివి చెడిపోయిన వారున్నారని చాలామంది ఉద్దేశ్యంలాగు కనబడుతోంది. చెడిపోవడమంటే ఏమిటి? అనేమాట అటుంచి, ఆ చెడిపోయిన వాళ్ళు వొక్కరూ నాకంటపడలేదు. ప్రస్తుతం ఏ మోహమూ, ఆకర్షణాలేకండా అలవాటు ప్రకారం నిష్కామ కర్మచేసే యీ సంసారులకన్న చెడిపోవడమనేది ఎట్లా సంభవమో ఎంత యోచించినా నా మనసుకు అందటంలేదు. ప్రత్యేకించి యీ పుణ్యలోకంలో నా వొక్కడిదే పాపిష్టి మనసు కావచ్చు. అట్లా నా పుస్తకాలు చదివి చెడిపోయినవాళ్ళే వుంటే వాళ్ళు ఎంత బాగుపడ్డారో!

ప్రపంచమంతా యిట్లా తమ కళ్ళముందు యిదివరకు మారదని అనుకున్నదానికన్న చాల ఎక్కువగా మారిపోతో వుంటే, దేశాలకి దేశాలు కొట్టుకుపోతూంటే, యింకా పసుపు పారాణిలకోసం, అంటుతప్పాలమీది మెతుకులకోసం, సిగ్గువిడియాలకోసం గింజుకులాడే ముసలి అత్తల్నీ, శీల అశ్లీలాలకోసం తెలుగు కథకుల్నీ, ఐడిటీచర్లనీ, పత్రికా విమర్శకుల్నీ చూసి నవ్వొస్తుంది, దిగులేస్తుంది.

పత్రిక కొనే ప్రతిమనిషి వీరనుకునే అవినీతి కథలకోసమే కొంటున్నాడు. తెలుగువాళ్ళల్లో చదువు వచ్చిన వాళ్ళంతా అవినీతి వంతులులాగే వున్నారు. ఈ విమర్శకులుమాత్రం ఆ కథల్నే ఆరుసార్లు చదివి, అవినీతి కథలని పత్రికలలో వ్రాయడం యింకా మానలేదు. ఏం చేస్తాం? ఈ మ్యూజియము వస్తువులు పదేళ్లలో మరీ అపురూపమైపోతాయి. చూసి నవ్వేందుకు ఎవరూ వుండరేమో అనేదిగులుతో, ఇంకా పదేళ్ళపాటు మా ఆహ్లాదం కోసం బతకమని దీవిద్దాము.

'సెక్సు' అంటే జీవితపు సూత్రం. పిల్లల దగ్గర్నుంచి ముసలివాళ్ళయిందాకా, అందర్నీ, వాళ్లకి తెలిసినా తెలియక పోయినా ప్రోత్సహించి పాలిస్తోంది. తమలో ఆ ప్రోద్బలం లేదనీ, అక్కర్లేదనీ, ఎంత వంచనచేసుకునీ లాభం లేదు. జీవితం లేదు, మేము బతకటమే లేదు, బతుకు ముఖ్యం కాదు- అనుకుంటే ఎంతలాభమో సెక్స్ ప్రోద్బలంలేదనుకుంటే అంతే అర్థం. ఈ ఆకర్షణ వుందని నిష్కపటంగా అంగీకరించి, దాని నించి సౌఖ్యాన్ని సాధించినవాళ్ళు ధన్యులు, అంత వున్నతమైన సాధన, అపూర్వానందం, ఇంకయేమీ లేదు, దొంగనీతులకూ, కీర్తులకూపోయి ఆత్మవంచకులైనంత మాత్రాన ఆ శక్తి వొదిలేదికాదు. నిర్భాగ్యుల్నీ, నిస్సారుల్నీ, నిరర్థకుల్నీ చేసి మరీ వదులుతుంది.

బెజవాడ

-వెంకటచలం

2-12-1940

ఇంకోసారి మళ్లీ తప్పలేదు

పూర్వం చాలా ఏళ్ళు ఈ పుస్తకాన్ని అచ్చువేసే ధైర్యం ఎవరికీ లేకపోయింది. అచ్చయినాక చదవనీలేదు, అధికార మున్నవారు, తమకి లోబడినవార్ని, ప్రతిష్ఠనీ, నీతినీ కూడా ఆయుధాలుగా వుపయోగించారు. ఆతరంవారు నామ రూపాలులేకుండా అణగారిపోయినారు. దేశ స్వాతంత్ర్యంతో బాటు అనేక సంస్కారాలు జరిగాయి; తత్ఫలితంగా స్త్రీల చేతుల్లోకి అధికారాలు కూడా దిగాయి. ఈనాడు కాగితాలపైన వున్న సంస్కారాలూ, విద్యాధికుల మనుకునే స్త్రీలు చలాయిస్తున్న స్వతంత్రాలూ చూస్తే ఈ పుస్తకం వోల్డుఫ్యాషన్‌గా కనపడుతోంది. ఈ పుస్తకంలో వాంఛించిన స్వేచ్ఛకి చాలా బాధ్యతలూ నియమాలున్నాయి. ఏ బాధ్యతలూ, నియమాలూ లేని స్వతంత్రాన్ని దోచుకుంటోంది పురోగమించిన స్త్రీ.

ఇంటిదగ్గర స్వేచ్ఛలేని డాక్టరుగారు ఒకరు అన్నారు, పూర్వం 'స్త్రీకి మనదేశంలో స్వేచ్ఛ లేదంటారు...'

'మనదేశంలో అనలేదు నేను. ఏ దేశంలోనూ లేదన్నాను'.

'కాని చూడండి, అసలు ఇంటి దగ్గర ఆమెదే అధికారం'

'అవును ఆ ఇంట్లో అంతే. ఇంటి దగ్గరేం, బైటకూడ మీమీద ఆమెదే అధికారం. ఆమెకి బైట మీరు అందినంతవరకు'.

'అంతేకాదు. స్వతంత్రం రాగానే, వెంటనే స్త్రీకి ఓటును దేశం యిచ్చింది!'

'ఓటు వుండడం స్వేచ్ఛా చిహ్నం. కాని ఆ వోటును ఇష్టప్రకారం ఉపయోగించే స్వతంత్రం వుందా స్త్రీకి? పురుషుడికి వుందా? మీకు వుందా?'

ప్రస్తుతం దేశంలో ప్రభుత్వపు కాయితాలలో స్త్రీకి సంపూర్ణ స్వతంత్రం వుంది. అంతవరకే.

కోర్టుకెక్కడానికి ప్రతి మనిషికీ స్వతంత్రం వుంది. కాని బీదవాడికి డబ్బులేదు. నిష్పక్షపాతంగా తీర్పు చెప్పే స్వతంత్రం న్యాయాధికారికి త్వరగా పోతోంది.

ఆస్తినంతా లాగేస్తో, ఆస్తి హక్కును స్త్రీకి ఇచ్చి ఏం లాభం?

బతుకే బానిసత్వం చేసి, భర్తనించి స్వేచ్ఛనిచ్చి ఏం లాభం?

ఒక భర్తనించి పారిపోయి, పదిమంది విటులచేత తన్నులుతినే స్త్రీకి ఏం స్వతంత్రం?

స్వేచ్ఛ రెండు విధాలు? లోపలిది, బైటది.

లోపలి స్వేచ్ఛ వున్నవాడికి బైటి స్వేచ్ఛతో పనిలేదు. అతనికి అంతా స్వేచ్ఛే. బైటస్వేచ్ఛ కావాలంటే ముఖ్యమైన అవసరాల్లో ఒకటి డబ్బు. లోపలి స్వేచ్ఛ లేకుండా, తన ఆశలతో, చీకట్లతో కోర్కెలతో గొలుసులు కట్టుకున్న మనిషిని బైట స్వతంత్రం యింకా బానిసని చేస్తుంది. అట్లాగే యీనాటి స్త్రీ పూర్వకాలపు స్త్రీ యెంత యిరుకైనా ఓ నీతికీ, తనకున్న ధర్మానికీ, భర్త, బంధువులూ, సంఘం, వీటికి బానిస. ఈనాటి స్త్రీ తనకి తనేబానిస. అంటే ప్రతిదానికీ బానిసే ఆమెకి వచ్చిన స్వతంత్రం మళ్ళా తనకాపరం నించే, ఆ గుంటలోంచి లేచి 'నేను' అనే అహంకారాన్ని పెంచుకుని, ఆ ఇందివిద్యువాలిటి నిలబెట్టు కునేందుకు, అవినీతికీ, సక్సెస్‌కీ, డబ్బుకీ, అధికారాలకీ అన్నిటి కన్నా ఫాషన్, మర్యాద అనే రూపాల సంఘానికీ భరించలేని బానిస అయింది.

ఈ నూతన పరిస్థితుల్ని గమనించి వాటి ఆధారంగా బాగుపడదామని బైలుదేరిన స్త్రీలలో కొంచెంమంది, రాజకీయంగా, ఆర్థికంగా, సాంఘికంగా ఉన్నత స్థానాల్ని అలంకరించారు. ఇంకా కొంతమంది రేడియో, సినీమా యుద్ధ భూములలో తెగబడి, ఆ సమరంలో చాలా అవస్థలూ, నష్టాలూ పడి, ఆత్మలూ, దేహాలూ అమ్ముకొని, ఏ అదృష్టం వల్లనో, ఆ శిఖరాలకి చేరుకున్నారు. కాని బైలుదేరిన వెయ్యిమందిలో ఓ పదిమందన్నా కృతార్థులు కాలేదు. తక్కినవారికి అప్పుడే అను మానం కలుగుతోంది. ఈస్వేచ్ఛ worth while ఏనా అని

వంద ఏళ్ళక్రిందట బ్రిటీషు ప్రభుత్వం ఉద్యోగాలకి తలుపు తెరిచినప్పుడు, పురుషుల జీవిత పరిస్థితులలో కలిగిన మార్పు ఈనాడు స్త్రీలలో జరుగుతోంది. సంసారరక్షణ వొదిలి బైటికి పోగలిగిన పరిస్థితులూ, సామర్థ్యాలూ, ఇంకా కలగని స్త్రీలు తమ గూళ్ళలోంచి తొంగి చూస్తున్నారు, ఎప్పుడు ఎగిరి పోదామా అని. తమని బంధించిన గొలుసులు తుప్పుపట్టి ఊడిపోతున్నయని గ్రహించారు.

స్వేచ్ఛతో వచ్చిన బాధ్యతలూ, సమస్యలూ జీవితాల్ని పిండివేస్తున్నాయి. ఎక్కడా శాంతీ, సుఖం లేకుండావున్నాయి. పబ్లిక్‌లైఫ్ పురుషుడి స్వభావానికి సహజం. జయం రానీ రాకపోనీ, అతనికి అంతకన్న గతిలేదు. కాని స్త్రీ స్వభావానికి విరుద్ధం. పురుషుడి అధికారంనించి తప్పించుకుని, పదవులకీ, డబ్బుకీ బానిస అయింది స్త్రీ. ఎంత యిరుకైనా ఆ పెళ్ళే నయమేమో అనే ఆలోచన వస్తోంది. కాని పెళ్ళికి వీరు వాంఛించే భర్త దొరకడు. ఏదో ఓ భర్తతో తృప్తిపడలేరు. భర్తని భార్యా, భార్యని భర్తా, తమ సాంఘిక ఆశలకి ఉపయోగించుకుంటున్నారు. కాని అప్పుడే కొందరు పురుషులు కూడా స్త్రీపైన తమకు పూర్వకాలపు అధికారాలు లేందే, పెళ్ళి

ఆట్టే ఆకర్షణీయం కాదనుకుంటున్నారు.

అదిగాక పెళ్ళిఅనే కట్టుబాటూ, పిల్లలనే బాధ్యత లేకుండానే, కాపరానికి స్త్రీలు దొరుకుతో వుండడంవల్ల, పురుషుడికి పెళ్ళి అవసరమూ కనపడ్డంలేదు. ఆ విధంగా యింకా స్త్రీ మార్కెట్‌లో చవకగానే వుండిపోయింది.

ఫ్యాషన్ అండ్ గుడ్‌నేమ్ రెండే పరిపాలిస్తున్నాయి సంఘాన్ని. నీతి అనేది ఏ కోశానా ఇన్‌ఫ్లుయన్స్ చెయ్యడంలేదు. ఏదో ఓలా ఓ పురుషుణ్ణి పెళ్ళిఅంటో చేసుకొని, ప్రతిష్ఠ అనే ఆయుధంతో అతన్ని పరిపాలనలో వుంచుకుంటోంది స్త్రీ.

పూర్వం స్త్రీ పురుషుల్ని ఒక వివాహబంధంలో వుంచిన ధర్మాలూ, ఆదర్శాలూ, అవసరాలూ, ఆకర్షణలూ అనేక కారణాలవల్ల ఈ కాలంలో లేకుండా పోయినాయి. ఇప్పుడు పెళ్ళి ఒక కెరీర్.

'ఏం చేస్తాం. పెళ్ళి చేసుకోడమే బావుంటుంది. ఓ పురుషుడు దొరకాలేగానీ' అంటోంది.

వివాహానికి వుండే పాతధర్మాలు పోయినాయి. కొత్త ధర్మాలు రాలేదు.

ఉత్తస్వేచ్ఛవల్ల యేం ప్రయోజనం, ఆ స్వేచ్ఛవల్ల సుఖమూ, శాంతీ, ఆత్మవైశాల్యమూ కలగంది?

ఈ కొత్త స్వతంత్రం ఎంత భారమైనా పురుషుడి అధికారానికి లొంగివుండే పాతరకపు సంసారంలోకి స్త్రీ తిరిగి వెళ్ళడమనేది ఉత్తమాట. పెళ్ళి చేసుకోడాలే తక్కువౌతాయి. ఇంక తలెత్తకుండా భర్తే దైవమని అతనికి వంట చేస్తో, తనని చూడకపోతే యేడుస్తో, ఓ మూల వంటింటో స్త్రీ పడివుండే పరిస్థితులు మ్యూజియం లలో తప్ప కనపడవు. పెళ్ళిఅంటే అది సహకార సంస్థ అవుతుంది. పురుషుడు తనని యిష్టం వచ్చినట్లు పిల్లలు కనే దానిగా చూడటానికి స్త్రీ యింక ఒప్పుకోదు. రాజకీయ స్వతంత్రంతో యింత మార్పు స్త్రీ జీవితంలో కలగబోతోంది, యింకా కలగలేదుగాని.

ఈ మార్పువల్ల స్త్రీ పురుషులకి సుఖం కలుగుతుందా, ఎక్కువ అశాంతి కలుగుతుందా అనేది సర్వసాధారణంగా సంఘంలో ధర్మమూ నీతీ పరిపాలిస్తాయా, లేక ధనమూ, దొంగమర్యాదలే చలాయిస్తాయా అనే దానిపైన ఆధారపడి వుంటుంది.

'స్త్రీని బైటికి రానిస్తామా?'

'స్వతంత్రాన్నిచ్చినా హిందూ స్త్రీ సీతా, దమయంతుల పంథాని అనుగమిస్తుంది'.

ఇట్లాంటి అరపులు తక్కువైపోయినాయి. ఈనాడు స్త్రీలని చూసి ఆ మాటలనడానికే సిగ్గుపడుతున్నారు.

సావిత్రి, చంద్రమతి, అనసూయ వాళ్ళు బహిరంగసభల వేదికలనించి పతితలై యెక్కడా ఆశ్రయంలేక, ఇంక గతిలేదని యెంత అసహ్యంగా వున్నా, ఆలిండియా రేడియో వనితా విహారాల ప్రోగ్రాముల్లోకి పోయినారు.

కనక యికముందు కాపరాలు పేరుకుమాత్రం యేర్పడి, లోపల ఏ విషయమూ అనేది లేకుండా, లోకంలో రొష్టుపడ కండా, ఓ కప్పుకింద అప్పుడప్పుడు దంపతులు నిద్రపోయే స్థలాలకింద వుండవొచ్చు. ఇప్పుడే చూస్తున్నాం నలుగురిలో 'మై డార్లింగ్ వైఫ్', 'మై రివరెండ్ హజ్‌బండ్' అనిపిలుచుకుం టో, ఇంట్లో తిట్టుకునే నాగరికపు జంటల్ని. కాక ఈశ్వరుడే ఈ దేశాన్నీ, లోకాన్నీ ఆశీర్వదిస్తే, హృదయాలు ఐక్యంకావడం వల్ల, ఎవరూ యే హక్కుల్నీ, ఏ అధికారాన్నీ కోరనవసరంలేని, స్వార్థరహితమైన స్నేహమే ముఖ్యమై ప్రేమాలయాలు కాకుండా తయారుకావొచ్చు సంసారాలు.

అసలు ముందు స్త్రీ తనకి స్వతంత్రం కావాలనడం పారతంత్ర్యపు బాధలుపడలేదు గనక, గతిలేక దాంటోంచి తప్పించుకోవాలని పెనుగులాడుతుంది. ఆ కాస్త పెనుగులాటకే పురుషుడు భయపడి హోర్న్ బిగించాడు. తత్ఫలితంగా, అసలు బంధనాల్ని తెగతెంచుకుని బైటపడుతోంది, కాని పాపం స్వతంత్ర దేవత ఆమెని సుఖంగా తన బానిసని చేసుకుంది. గతిలేక యుద్ధంలోకి దిగిందేకాని, ఆమెకీ స్వేచ్ఛ యేమీ స్వభావికం కాదు. తన భారాన్నీ బాధ్యతల్నీ తీసుకుని, దయగా చూసే పురుషుడికి, తనను అర్పించుకోడానికి ఎప్పుడూ ఆమె స్వభావం సుముఖమే.

అన్ని దిక్కులా, అన్ని వ్యవహారంలోను, ఏ నీతినీ పాటించక, సంసారాలలో మాత్రం ధర్మం రాజ్యం చెయ్యాలని ఆశించడం అవివేకం. పురుషుడు తన లోక వ్యవహారాలలో ఎప్పుడు ధర్మాన్ని వొదిలాడో, అప్పుడే తన సంసారం యెడలా ధర్మాన్ని వదిలాడు. వదిలి భార్యమాత్రం స్త్రీ ధర్మాన్ని పరిపాలించాలని ఆశించాడు. సాగలేదు. స్త్రీ ఎదురుతిరిగింది. భార్యాభర్తలు త్వరత్వరగా వారి ధర్మాల్ని మరుస్తో, తమ పిల్లల్ని మాత్రం ధర్మం తప్పితే శిక్షించేవారు. కాని అదృష్టవశాత్తూ పెద్దలు వారి ధర్మాలేవో పూర్తిగా మరిచిపోయినారు. కనక పిల్లలకి కూడా ఎట్లాగైనా ధనం సంపాయించే మార్గమే ధర్మ మార్గమని ఆదర్శంగా చూపుతున్నారు.

వ్యక్తిధర్మం, సంఘధర్మం పోయి, ప్రభుత్వధర్మం వొక్కటే

మిగిలిపోయింది. వ్యక్తులకీ, సంఘాలకీ, తాము స్వయంగా ఆలోచించుకుని నిర్ణయించుకునే శక్తిపోయింది. మతం పట్ల అనుకున్నవన్నీ ఎగిరిపోయినాయి. చిన్నపిల్లల పెళ్ళిళ్ళు వీల్లేదని ప్రభుత్వమంటే, నరకానికి పోతామనే భయాలు అడ్డురాలేదు. మనువూ, వేదాలూ నోరు మూసుకున్నారు. ఆడపిల్లలకి కూడా ఆస్తి పంచడం న్యాయమని ప్రభుత్వం చెప్పాల్సివొచ్చింది. ఇదివరకు మూర్ఖమో, చాదస్తమో, ఒక నీతికీ, ధర్మానికీ మతానికీ పట్టు వుండేది. ఈనాడు తమకి ఏ ఆచారాలు నీతులు వుండాలో చెప్పమనీ, న్యాయచట్టాలు చెయ్యమనీ ప్రభుత్వాన్ని అడుగుతున్నారు, తమ బతుకుల్ని నడపవలసిన నీతిసూత్రాల్ని మరిచి. అందుకే బతుకింత నిస్సారమైపోయింది. ఇదివరకు భర్తను వొదిలి స్త్రీ యింకొక పురుషుడితో వుంటే, దాన్ని వ్యభిచారమన్నారు. ఈనాడు ప్రభుత్వం కోర్టుద్వారా యింకొకసారి పెళ్లిచేసుకోవచ్చుననగానే, ఆ స్త్రీ పతివ్రత అయిపోయింది. డబ్బూ, పేరూ సంపాయించిన స్త్రీలు వారి సంసారజీవితం ఎట్లావున్నా సంఘంలో యోగ్యులైనారు. పురుషుడు యెందరు స్త్రీలని పెళ్ళిచేసుకోవాలో, అతని ధర్మం ప్రభుత్వం చెపుతోంది అతనికి. ప్రస్తుతం రాజకీయాలూ, ధనం తప్ప యింకేం మిగలలేదు మానవుడి ప్రయత్నానికీ, ఘనతకీ.

నీతీ, ధర్మమూ, ఆచారమూ కూడా నేషనలైజ్ అయిపోయినాయి.

మీరు చూస్తోవుండగా, ప్రభుత్వం మీ కులాల్ని కలిపేసింది. అస్పృశ్యులకి సలాములు చేయించింది. మీ ఆడపిల్లల పెళ్ళి వయసు నిర్ణయించింది. స్త్రీలకి ఆస్తిహక్కుల్నీ, ఉద్యోగాల్నిచ్చింది, భర్తలనించి పూర్ణస్వాతంత్ర్యాన్నిచ్చింది. ఎవరూ కుయ్యిమనలేదు.

నన్ను బహిష్కరించిన మీరు, ప్రభుత్వాన్ని బహిష్కరిస్తే మిమ్మల్ని చూసి ఎంత గర్వపడుదును?

ఎంత వెన్నెముక లేకుండా పోయింది మీ ధర్మం?

– చలం

అరుణాచలం

31-12-1956

❀❀❀

మోహం

శరీర సంపర్కం కోసం స్త్రీ పురుషులకి ఒకరిమీద ఒకరికి వుండే వాంఛ కామం. కామం సహజం. యీ వాంఛలేనివారు అరుదు. ఆకలివలెనే కామం తీర్చుకోడానికి కూడా ప్రతివారికీ అవసరం, హక్కూ వున్నాయి. కాని స్పష్టంగా కనపడుతున్న యీ విషయాన్ని సంఘ నిబంధనలు కొన్ని విషయాల్లో ఒప్పుకోవు. ఉదాహరణ: వితంతువులు వారికి కామం వుంటుందనే మరచిపోయారు. ఇట్లా కొందరు స్త్రీలను నిర్బంధ బ్రహ్మచారిణులుగా వుంచడం వల్ల అక్కరకొచ్చే స్త్రీలు దేశంలో తక్కువైనా ఒకస్త్రీవల్లనే అనేకమంది పురుషులు కామం తీర్చుకోవలసిన అవసరం కలుగుతోంది. వేశ్యావృత్తి అవసరానికి యిదొక ముఖ్యకారణం. కొంతమంది స్త్రీలు తామనుభవించ గలిగిన దానికన్నా ఎక్కువ సౌఖ్యాన్ని బాధతో వోర్చుకోవలసిన గతీ, కొందరు స్త్రీలు ఆ సౌఖ్యంలో నూరోవంతు దక్కక కృశించవలసిన గతీ కలుగుతోంది.

కామాన్ని కట్టుకోమనడం అన్యాయమే, క్రూరమే. కాని కామాన్ని తీర్చుకోటానికి హక్కుందికదా అని తమ కామంతో యితర్లని బాధపెట్టటానికి యెవరికీ అధికారంలేదు - భార్యనైనా సరే.

పెళ్ళి ఉద్దేశ్యాలలో కామమొక ముఖ్యమైన విషయం అని పైకి వప్పుకోటం బూతు. ఏదోగృహస్థ ధర్మానికీ, యజ్ఞయాగాది క్రతువులకూ పరలోక గతులకోసమే నిష్కామంగా కొడుకుల్ని కనేందుకేగాని, శరీరవాంఛ తీర్చుకోటానికని పైకనకూడదు. 'యింకా పెద్దమనిషి కాలేదు. ఎన్నాళ్ళాగను; పోనీ కాకపోయినా నిషేకం చెయ్యమని బెదరించవచ్చు' రాత్రింబవళ్ళు గదుల్లో కుళ్ళుతో మంచాలమీద పడి పొర్లవచ్చు. స్త్రీకి మాత్రం వివాహం సంస్కారమనీ, కామేచ్ఛ వుండకూడదనీ అంటే చాలు. పెళ్ళికొడుకుని వెతికేటప్పుడు ఇతను ఆరోగ్యవంతుడా...?బలవంతుడా....?పిల్లని సంతుష్టి పరచ గలడా...? అనే ప్రశ్నలెవరయినా ఆలోచిస్తున్నారా ! కామం సంగతి యెత్తుతారా? చివరికి అతడు పుంసకుడవునో కాదో కనుక్కుంటున్నారా? డబ్బుచూచి పెళ్ళిళ్ల చేసేవాళ్లు కూతుర్లని వేశ్యలని చేస్తున్నారు, అంతే.

పశువులకన్న అధికంగా తక్కిన విషయాల్లో రుచులు, నాజూకు శుచి నేర్చుకొన్నట్లే, యీ విషయంలో మనుష్యులు మోహాన్ని నేర్చుకున్నారు. ఆ సమయానికి కనబడ్డ స్త్రీతో కామవాంఛ తీర్చుకుని, అంతటితో ఆమెను వదిలి మళ్ళీ వాంఛ

కలిగినప్పుడు ఇంకో స్త్రీని వెతికి అనుభవించడంలో తృప్తి పడదు. స్త్రీ కూడా అట్లానే. అంతకన్న శాశ్వత సంబంధమూ, వున్నత బంధమూ కావాలనే యీ మోహపు ఆదర్శం వల్లనే యీ 'జెలసీ' తగాదాలు కలుగుతున్నాయి. ప్రత్యేకించి ఒకానొక స్త్రీనిగాని స్త్రీలనిగాని వారే కావాలని పురుషుడు కోరటమూ; పురుషుణ్ణిగాని, పురుషుల్నిగాని వారే కావాలని స్త్రీ కోరడమూ, కామం తీర్చుకోడంతో తృప్తిపడక, వారిని యెప్పుడూ తమతోటే వుంచుకొని తమవారిగా చేసికోవాలనుకోవడమూ – యిదీ మోహం.

మోహం కలగడానికి కారణం కనుక్కోవడం కష్టం. మోహించే వారికే తెలియాలి ఆ కారణాలు. చాలాసార్లు వాళ్లకి తెలీవు. అన్య వూహల్ని, సంస్కారాన్నీ, అభిరుచులనుబట్టి మారుతూవుంటాయి 'యెందుకు మోహించావు? ఆ వ్యక్తిలో నీకేం కనపడ్డది? మోహించడం తప్పు' అనడం అర్థవిహీనం వెర్రి. అట్లా అడగడానికిగాని, మోహాన్ని ఆటంకపరచడానికి గాని యెవరికీ అధికారంలేదు. దానిని అణచుకోడం అణచు కోలేకపోవడం మాత్రమే వారి శక్తిలో వుంది. అసలు మోహ మంటే యెన్నడూ తెలుసుకోని పశుప్రాయులున్నారు. వారి భాషలో కామమే మోహము.

మోహం వల్లనే పెళ్ళి యేర్పడ్డది. కామానికి పెళ్ళి అవసరం లేదు. కాని యిప్పటి పరిస్థితుల ప్రకారంపెళ్ళి మోహానికి ఆధారమయింది. స్వేచ్ఛగా వరించనిచోట మోహం వుండడం గాని, కలగడం గాని అసంభవం. ఈ వివాహంలో బంధనాలు మోహానికి చోటులేకుండా చేస్తున్నాయి.

పెళ్లి విషయమై సంఘం విధించిన నిబంధనల్ని చూడండి.

1. కులంలోనే గోత్రంకూడా పరీక్షచేసి పెళ్లిచేసుకోవాలి.
   హృదయ బంధనానికి కులం గోత్రం వున్నాయా? మోహానికి యివి ఆటంకాలా?
2. మోహమూ, చివరికి కామమూ అంటే తెలియకముందే పెళ్ళి చెయ్యడం.
   పెళ్ళి అయిన తరువాత మోహం కలుగుతుందనడం హాస్యాస్పదం; మోహమటే అర్థంకాని మూర్ఖం.

   ప్రస్తుతం సాధారణంగా పురుషులు పెళ్ళి చేసుకునే ఉద్దేశ్యాలు వేరు.

   (అ) కామం తీర్చుకొనేందుకు.

   (ఆ) ఒంటరితనం పోవడానికి.

   (ఇ) జబ్బులో వృద్ధాప్యంలో సేవచెయ్యడానికి వొకరుండాలని.

   (ఈ) వంటా చాకిరీ చేయించుకోడంకోసం.

   (ఉ) ఉన్న సంతానం పోషణకోసం.

   (ఊ)ముందు సంతానంకోసం.

   స్త్రీలకి పెళ్ళి ఎందుకంటే :

   (అ)అల్లరి చెయ్యకుండా అజ్ఞానబద్ధులయ్యేందుకు.

   (ఆ) కూడూ, గుడ్డా ఇచ్చేవాడుండడానికి.

   (ఇ) అన్నింటిలోకి ముఖ్యం ఏదో ఆచారమనీ, అందరూ చేస్తున్నారనీ, చేయకపోతే విడ్డూరంగా వుంటుందనీ. ఈ కారణాల్లో మోహం ప్రసక్తేలేదు. మొదట్లో కామంవల్లా, తరువాత కొన్ని సంవత్సరాలు కలిసివుండడం వల్ల, భార్యాభర్తా వొకరి కొకరు అలవాటు కావడం వల్లా ఒకర్నొకరు వొదల్లేరు. చాలామంది అదే మోహమనీ, ప్రేమనీ భ్రమపడతారు. పెళ్ళి అయిన తరువాత కలిగే మోహమిదే. ఇలాంటి మోహం' చాలా కాలం వాడుకున్న కుర్చీలమీదా, గేదెలమీదా కలుగుతుంది. ఈ అలవాటు కావడం ఎవరికి పెళ్ళి చేస్తే వారితో అవుతుంది. మోహం అట్లా కాదు, ప్రత్యేకించి ఒకరు కావాలని కోరుతుంది.
3. పెద్దలు వారు ఏరితెచ్చి కట్టడం.
   పెళ్ళికొడుకు స్వభావమూ, మోహధర్మమూ అతని తండ్రి కెలా తెలుస్తుంది?
4. మోహం పోయిన తరువాత కూడా యిద్దర్నీ పెళ్లివల్ల అతికించి వుండడం.
5. ఒకరికంటె ఎక్కువమంది మీద ఏకకాలమందే పురుషుడికి గాని ముఖ్యంగా స్త్రీకి మోహం కలగవొచ్చుననీ, ఆమె పెళ్ళి చేసుకున్నవారి మీద గాక యితరులమీద గూడ ఆమెకి కారణం తెలీకుండానే మోహం కలగవొచ్చునీ అర్థం చేసుకోలేకపోవడం.

ఎవరి హృదయాన్ని వాళ్ళు పరీక్ష చేసుకుంటే ఏకకాలమందే చాలామంది మీద మోహం వుండడమూ, ఆ మోహం ఎక్కువ తక్కువ వుండడమూ అసహజం కాదని తెలుస్తుంది. పూర్వం రాజులు యెంతమందినో మోహిస్తూ- పెళ్ళి చేసుకునే వాళ్ళుకాదూ? యిప్పుడు మహమ్మదీయులు చేసుకోడంలేదూ?

స్త్రీ హృదయమూ అట్లాంటిదే. ద్రౌపదికి అయిదుగురిమీద మోహం కలిగిందని అందరూ విశ్వసించడం లేదూ? భార్య పోయిన ఆర్నెల్లలో కొత్తభార్యమీద, అంతకు ముందే సాని ఆమె మీదా మోహం కల్గగాలేనిది భార్యవుండగా యితరుల మీదా, భార్యమీదకూడా మోహం వుండకూడదా? అదీకాక

ఒక సుగుణం వల్ల, ఒకరిమీదా, ఇంకొక సుగుణం వుండటం వల్ల యింకొకరిమీద, అట్లా అంతం లేకుండా మోహం ప్రేరేపణ కావొచ్చును. లోకానుభవం వైపు కళ్ళు మూసుకొననివారి కందరికీ తెలుస్తుంది.

ఇట్లాంటి నిబంధనలవల్ల మోహపు స్వేచ్ఛని తెగగొట్టి, కామాన్నే ప్రధానముగా చేసి, మనుషుల్ని పశుత్వానికి లాగుతున్నారు. స్వేచ్ఛకి చోటియ్యక మోహం ఉద్భవించడానికే వీలులేకుండానే చెయ్యడం వల్ల, యిట్లా నిర్బంధించబడిన దంపతులకు కామం తప్ప యింకేమీ మిగలదు. చాతకాదు.

అదీకాక మోహంవల్ల చాలా ఉత్కృష్టమైన లాభాలు వున్నాయి. మోహించినవారిని సంతోషపెట్టడానికీ, వారి ప్రేమకి తాము అర్హులు కావడానికి స్త్రీ పురుషులు అభివృద్ధిపొంది సుగుణవంతులై, రెండో వారు తమని మోహించేటట్టు చేసుకోడానికి ప్రయత్నిస్తారు. స్త్రీపురుషులు ధైర్యవంతులూ, సాహసవంతులూ, ఉదారులూ అవుతారు. రెండోవారి మోహం యెక్కడ పోతుందో అనే భయం చేత అనేక చెడు అలవాట్లనించి, దుష్కార్యాలనించీ, ప్రలోభాలనుంచి తప్పుకుని బాగుపడతారు. ఇంకొకరు తమని మోహిస్తున్నారనీ, తమ కార్యాలు తమకే గాక యింకొకరికి కూడా చెందుతాయనే భావమే వారి హృదయాల్లో అమూల్యానందాన్నిచ్చి, అసాధ్యాలైన మహత్కార్యాలకి వారిని పురికొల్పుతుంది. ఇటువంటి ప్రోత్సాహాన్ని యీ దేశస్తులెరగరు. తాము ఎంత నిర్జీవంగా వున్నా, రెండోవారికి పెనిమిటిగానో, భార్యగానో వుండడం తప్పకపోదుకదా! అనే నిర్లక్ష్యంలో యెట్లావున్నవారు అట్లానే వుంటారు, అభివృద్ధికి ప్రయత్నించక. ఒకరి హృదయాన్ని యింకోరు తమదాన్ని చేసుకోవాలనే ప్రయత్నంవల్ల కలిగే ఆనందం, లోకంలో ఇంక దేనివల్లాకాదు. అటువంటి ఆనందాన్ని పొందినవారు దేవత్వాన్ని అనుభవించినవారు. మృగాలమల్లె కామంవల్ల పొందే సౌఖ్యం ఒక లెక్కలోదికాదు. ఇప్పుడు సాధారణంగాపెళ్ళి సమయంలో భార్య హృదయం మోహించడానికి తగిన వయసులోనే వుండదు. ఎదిగిన పిల్లలకి గోషాగనక పెళ్ళిముందు భర్తనెరగరు. రెండోవారికి తానే కావాలనీ, తను తప్ప యింకెవరూ అక్కర్లేదనీ తెలీడం వల్లనే నిజమైన ఆనందం కలుగుతోంది. అది యీ ప్రజ యెరగనే యెరగదు. తమ భార్యలనించి యిట్లాంటి అనుభవం లేనందువల్ల ఇతర స్త్రీ పురుష హృదయాల్ని ఆకర్షించి యిట్లాంటి అమూల్యమైన ఆనందాన్ని పొందాలని చూస్తారు.

6. జంతువులు కూడా సంతానం కోసం ఆరోగ్యమూ, బలమూ గల జంతువుల్నే యేరుకుంటాయి. ఆరోగ్యం లేనివాటిని ఇతర జంతువులు కోరకపోవడం వల్ల అవి సంతానం కనకుండానే నశిస్తాయి. ఈ పద్ధతివల్ల సృష్టి తన ప్రాణుల్ని ఆరోగ్య వంతంగా వుంచుతుంది. మనుష్యులకి ఈ స్వేచ్ఛతో వొకరి నొకరు కోరి, కలుసుకున్నప్పుడే మంచి సంతానం కలుగుతుంది.

కనక మోహమే ఆధారంగా వివాహమేర్పడాలి. మోహం లేకపోయినా వివాహం విచ్ఛేదమైనట్లే భావించుకోవాలి. తనకి మోహం పోయిందా భర్త భర్త కాదు; భార్య భార్యకాదు. వారితో సంబంధం యితర మనిషితో చేసినట్లే. తనకి ఎవరిమీద మోహం కలుగుతుందో వారే తనకి భర్తగా స్త్రీ నిర్ణయించుకునే నీతికి సంఘం అభివృద్ధిపొందాలి.

కాని ఎవరి సహాయమూ లక్ష్యపెట్టక, వారంతట వారు ఏరుకుని పెళ్ళిళ్ళు చేసుకునే స్వేచ్ఛ యువకులకూ, యువతులకూ యిస్తే సరైనవారిని యేరుకుంటారా అని సందేహం చాలమందికి. కనక పెద్దవారి అనుభవమూ, జ్ఞానమూ నిర్ణయించాలంటారు.

ఈ పెద్దవారికి తెలుసునా సరైనవారెవరో! సరైనవారంటే పెద్దవారికి సరైనవారా! పెళ్ళి చేసుకునేవారికి సరైనవారా?

ఎంత వయస్సు వస్తే కలుగుతుంది, ఆ సరైనవారిని ఏరే జ్ఞానం? సరే అంతవరకూ వివాహం ఆపి ఉంచరాదూ?

కులం, రూపం, ధనం, విద్య ఇవి ముఖ్యమైనప్పటికీ వీటిని మించిన కారణాలున్నాయి మోహానికి. పెళ్ళికి మోహమే ప్రధానం కనక, మోహించుకునేవారికితప్ప అవి యితరులకి తెలీవు.

ఈ పసివారు రూపాన్నీ, ధనాన్నీ చూస్తారనీ, అసలు కావలసింది వంశమూ, గుణమూ అంటారు. ఈ యేరే పెద్దలేమాత్రం వంశాన్నీ, గుణాన్నీ చూస్తున్నారు? ఆ వధూవరుల గుణాలు తెలీడానికేమాత్రం వీల్పున్నాయి వీరికి? కట్నాలూ, నగలూ తెలుస్తున్నాయిగాని! ఐనా గుణమో, రూపమో, యేది ప్రధానమో పెళ్ళిచేసుకునేవారు నిర్ణయించాలి. వీరెవరు నిర్ణయించడానికి?

బాలికలకు బాగా లోకజ్ఞానము యిస్తే వారికెట్లాంటివారు తగిన భర్తలో, ఉత్తమ పురుషులెవరో తెలుసుకునే శక్తి కలుగుతుంది. ఇప్పుడీ చిన్నపిల్లలకి కూడా ఈ పెద్దవారికంటె యెక్కువ తెలివేవుంది, వధూవరుల్ని వెతుక్కోవడంలో.

తప్పుగా ఏరుకున్నా తమ పొరపాటుకి తామను భవిస్తారు. ఈ పెద్దవారి పొరపాట్లకి వాళ్ళెందుకనుభవించాలి?

సంపూర్ణమైన ఉద్దేశ్యంతో జ్ఞానంతో యేరుకున్నా మనసు మారిపోవచ్చు. మోహం పోవచ్చును అంటారు. అది నిజమేకాని అసలు మోహం లేకుండా పెళ్లిచేసుకోవడం కన్న నయం. ఆ సంబంధం చాలా కాలం నిలుస్తుంది. నిలవనప్పుడు విడిపోతారు.

ఇప్పుడు జరిగే వివాహాల ప్రకారం గర్భాదానం నాటికి భార్యకి భర్తకీ మైత్రి వుండదు. ఒకరినొకరు ఆశింపరు. మోహించరు. ప్రేమించరు. పరస్పరం యెరగనే యెరగరు. కొన్ని జాతుల్లో ఒకరినొకరు ముందు చూసేవుండరు. ఎవరు ఆ రాత్రి గదిలోకి వొస్తే వారే భర్త, వారే భార్య. యిట్లా కొత్త వాళ్ళిద్దర్ని గదిలో పశువుల్లాగు బంధించడానికి పవిత్రమైన వివాహమని పేరు. రజస్వలకాని పిల్లని, ఆ సంగతేమిటో తెలీని పిల్లని, బోనులో మేకపిల్లకోసం తిరిగే పులివంటి భర్తకి వొప్ప చెపుతారు. వాడు తన రోగాలు ఈమె వొంట్లో ప్రవేశపెట్టి ఆమెను తాకడానికీ, చూడడానికీ అసహ్యం కలిగేట్టుగా చెయ్య వచ్చు. వీటికి యేమీ రోతపడకుండా వప్పుకునే పశు ప్రాయురాలూ, అనాథా, పిరికిదీ...వీళ్ళూ పతివ్రతలు, స్వర్గమంతా వీరిదే. ఇష్టపడందే ఒక మృగాన్ని యింకోదానితో కలపలేరు. ఒక రాత్రి కాకుండా జన్మమంతా కట్టేస్తారు, మనుష్యుల పిల్లల్ని పెద్దవాళ్ళెరిగిన పురుషుల దగ్గర.

వివాహాన్ని గురించి మూడు అభిప్రాయాలు వున్నాయి

1. ఈశ్వర నిర్మితమనీ, 2. సంఘనిర్మితమనీ, 3. వ్యక్తి నిర్మితమని.

ఈశ్వర నిర్మితం

దీని ప్రకారం యీశ్వరుడే యిట్లా భార్యా భర్తవుండాలనీ, ఒకరినొకరు మాత్రమే ప్రేమించుకోవాలనీ, యెవరిని కూచోపెట్టి మంత్రాలు చదివితే వారే భార్యా భర్త అవుతారనీ, వారింక విడిపోకూడదనీ, ఆ ఈశ్వరుడే, పురుషుడు మళ్ళీ పెళ్ళిళ్ళు చేసుకోవచ్చుననీ, స్త్రీ చేసుకోగూడదనీ యిట్లాంటి అన్యాయాలు కూడా శాసించాడు. కాని ఆయన కనపడడు కనుక, అడగడానికీ, ధిక్కరించడానికీ వీలులేదు.

ఇట్లా అనుకునేవాళ్ళతో వాదించి లాభంలేదు. ఆ ఈశ్వరుడు యెప్పుడు ఎవరికి చెప్పాడో, చెప్పినట్లు వీళ్ళకిగాని యెవరికిగాని యెట్లా తెలుసో చెప్పరు. గనుక మాట్లాడకుండా వాళ్లని లెక్కలోకి తీసుకురాకుండా తుడిచి వెయ్యడమే మంచిమార్గం, వాదించి లాభంలేదు.

సంఘ నిర్మితం

సంఘ పారిశుధ్యం కోసం; సంఘ క్షేమంకోసం ఈ వివాహ నిబంధనలు యేర్పడ్డాయనీ, వ్యక్తి మనసూ, మోహమూ యెట్లావున్నా సంఘంకోసం త్యాగంచెయ్య వలసిందేనని అంటారు. వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యం వల్ల సంఘమే ధ్వంసమైతే యోచించవలసిన విషయమే. ఈ నియమాన్ని మొదట ఆయా పరిస్థితులనుపట్టి ఆ కాలానుగుణ్యంగా సంఘక్షేమం కోసమే ఉద్భవించి వుంటాయి. కాని ప్రతిదినము మారిపోతున్న సంఘాన్ని పాలించేందుకు బూజుపట్టి పుచ్చి రాలిపోతున్న యీ పాత విషయాలనే ఆధారం చేసుకుంటే దొంగతనమూ, కపటమూ తప్ప యేమీమిగలదు. సంఘసంక్షేమం పేరుపెట్టి తమకు ప్రతికూలంగా వున్న ప్రతి సంస్కారానికీ అడ్డుపడడానికి మాత్రం పనికివస్తుంది యీ వాదన. వ్యక్తుల్ని బలితీసుకుంటున్న యీ సంఘం ఎంత పవిత్రంగా ఎంత వృద్ధితో శోభిల్లుతోందో కళ్ళుంటే కనబడుతూనే వుంది.

వ్యక్తి నిర్మితం

అనగా మోహం వల్ల వివాహం పాలింపబడాలనీ, ఇంకొకరికి అన్యాయంగా హాని కలగనంతకాలం ఎవరి యిష్టం వచ్చినట్లు వారు ఆచరించవొచ్చని.

కాని వ్యక్తికి అనుభవం తక్కువ అనీ, అందువల్ల పెద్దవారు అనుభవస్తులూ ఏర్పరచిన యీ నియమాలను ఆచరించడం వల్ల ధర్మ సుఖ మార్గాలలో ప్రవర్తిస్తాడనీ అంటారు. కాని శాస్త్రాలకు, ముసలివాళ్లకు లోబడి, ఏ అధికారాన్ని ప్రశ్నించక కాలము గడిపిన మనిషి, యెప్పుడు తాను తన స్వంత అనుభవాన్ని నేర్చుకుంటాడు? ఆ శాస్త్రాలు చెప్పేవన్నీ నిజమనీ అర్థయుతములనీ యెట్లా రూఢి? ప్రతిదినమూ ప్రతివారు శాస్త్ర విరుద్ధంగా ప్రవర్తించడమూ, వాటిని లక్ష్యపెట్టక పోవడమూ జరుగుతూనే వుంది. అల్లా అతిక్రమించకపోతే. ఆ దేశంగాని, వ్యక్తిగాని నాశనమే. మనుష్యులకు వాళ్ళు చెప్పే సూత్రాలకంటె ఎక్కువే వుంది. కాని ఏమన్నా చెయ్యడానికి ధైర్యం చాలనప్పుడు శాస్త్రాలు నిషేధిస్తున్నాయని దొంగ మాటలు చెప్పి సమర్థించుకుంటారు. పెద్దవారిమీద నేరం తొయ్యాలని బుద్ధిపుట్టినప్పుడే, చప్పున పెద్దవారిమీద భక్తి కూడా ఉద్భవిస్తుంది.

ప్రస్తుతం ఆడవాళ్ల స్వభావానికి, మగవాళ్ళ స్వభావానికీ స్పష్టమైన బేధాలు కొన్ని కనబడతాయి. ఈ భేదం వాళ్ల జీవితాల పద్ధతిలో కూడా భేదాన్ని కల్పిస్తోంది.

పురుషుడి మోహం స్త్రీ రూపం మీద ఎక్కువ ఆధార

పడుతుంది. గుణం వంశం అనేవి ఉత్త పెళ్ళిళ్ళకే కాపరాల స్థిరత్వాలకీ పనికిరావచ్చునేమోగాని, మోహానికి రూపం అంత ప్రాముఖ్యం కాదు. అదికాకుండా స్త్రీ శరీరంలోని కొన్ని భాగాలు మాత్రమే అతన్ని ముఖ్యంగా ఆకర్షిస్తాయి.

స్త్రీ మోహించేప్పుడు, భాగాలుగా గాక పురుషుణ్ణి అంతా రూపం, గుణం, సర్వమూ కలిపి మోహిస్తుంది. ఆమె మోహాతురత చాలాకాలం నిలుస్తుంది. పురుషుడివలె నిమిషాలమీద తేలిపోకుండా ఆమె మోహోద్రేకం ఒక పనిమీదగాని, ఒక అవయవం మీదగాని, ఒక పరిస్థితిమీదగాని పూర్తిగా ఆధారపడదు. ఆమె శరీరం అంతా కోర్కె ప్రతి అంగుళమూ వుద్రేకిస్తుంది. ఆమె సంపూర్ణంగా వశ్యురాలౌతుంది, తన భావోద్రేకాలకి. అందువల్లనే ఆమె తల్లిగా గొప్పది. ఇతరుల భావాలనూ, మనోవృత్తులను సూటిగా సరిగా అప్రయత్నంగా తెలుసుకుంటుంది. వ్యవహారాలలో ఎలా వర్తించాలో చాలా సులభంగా సరిగా తెలుసుకోగలుగు తుంది. పురుషుడి యత్నాలకి అతని రీజన్ సహాయమూ చేస్తుంది, అడ్డూ వొస్తుంది. ఏ యోచనా లేకుండానే సరైన మార్గాన్ని తెలుసుకుంటుంది స్త్రీ. కాని యోచన, చేసి తెలుసుకోవలసిన ప్రవర్తనలో, ప్రయత్నించి కనిపెట్టవలసిన విషయాలలో ఆమె భావోద్రేకం ఆమెకు అడ్డు. ఆమె మనసు రీజనింగ్‌లో కొరతపడుతుంది.

●●●

బడి చదువులు

ప్రస్తుతం బళ్ళల్లో, కాలేజీలలో పెద్ద చదువులు చదువుకునే స్త్రీలు వుత్త దౌర్భాగ్యులు. స్త్రీత్వం వాళ్ళలో చాలా వికృత రూపాన్ని పొందుతోంది.

ఈ చదువుతో వొంట్లో రసాలన్నీ ఎండి స్త్రీ కరకుబారి మొగాళ్ళందరికీ తనని మానభంగం చెయ్యాలని వున్నట్టూనూ, తను జాగ్రత్తగా ఆ భాగాలు భద్రం చేసుకుంటున్నట్టూ చీర చెరుగులు చుట్టచుట్టి, తల వొంచి చేతులు ముడుచుకుని వొంగి జాగ్రత్తగా జారిపోకుండా పట్టుకుని పోతోవుంటే "ఎవరికన్నా పురుషుడు నుంచి అపాయం వుందిగానీ మిమ్మల్ని కోరే పురుషుడు వున్నాడనే భ్రాంతి మీకు చాలా అవసరం" అని చెప్పాలనిపిస్తుంది.

చివరికి పెళ్ళయి చూసుకుంటే, ఇన్నాళ్లూ చూసుకోకుండా దాచుకున్నవి వొక్కటీ కనపడవు.

ప్రస్తుతపు పెద్ద చదువులు, స్త్రీలలో ఈ తప్పుడు భావాల్ని రేపుతున్నాయి.

1. తమకి స్వేచ్ఛ వుండాలనీ, తాము చాలా గొప్పవాళ్లమనీ, పురుషుడికి లొంగకూడదనీ, తాము అతనికి ఏమీ ఇవ్వనక్కరలేదనీ, అంతా పురుషుడి దగ్గర్నించి లాగాలనీ, భర్త తనని పోషించాలి, కాపాడాలి, బాధ్యత తీసుకోవాలి, తానుమాత్రం ఎదురు అతనికి ఇష్టం వచ్చింది ఇస్తుంది. పురుషుడికి తాను లొంగ కూడదంటే అర్థం, అతని యిష్టానికి తానేమాత్రమూ అడ్జెస్టు కాకూడదూ అని. అతను తన మాట వినాలిగానీ, తాను అతని మాట వినవలసిన అవసరం ఏమీలేదు అని.
2. ఏదో పుస్తకాలలో చదివే ఆదర్శ ప్రేమని భర్త తమకివ్వాలి. ధీరులూ, యోధులూ, దేవతలూ తమకి భర్తలుగా రావాలి.
3. శరీర సంబంధం నీచం. పురుషులు పశువులు అర్థంకాని గొప్ప మాటలూ, ఆదర్శాలూ, ఉద్యోగాలూ, మర్యాదలూ, షోకుగా సంఘ దేశ సేవలూ (ఏ బాధా ఇబ్బందీ, అమర్యాదా లేనంత వరకే) డబ్బు, గొప్పా - ఇవే జీవితపు విలువలు వాళ్లకి. మనసుతో, ఆత్మలతో బతకాలివాళ్ళు, శరీరాలు చాలా నీచం.

ఈ చదువుకున్న స్త్రీలకి వొకదానికి వొకటి పొందిక లేని 'కాంప్లెక్సెస్'.

1. దేహం, అందం అంటే ఏమీ లక్ష్యం లేనట్టు మాట్లాడతారు. నవరాలూ, స్నోలూ, అద్దాలూ ఎన్నయినా చాలవు.
2. మొగాళ్ళను వొకటే ఆకర్షించాలని ప్రయత్నిస్తారు. కానీ వాళ్ళకి ఏ చోటునీ ఇవ్వరు.
3. పెళ్ళి కావాలంటారు. కాని పెళ్ళికీ సంసారానికీ ఏ యోగ్యతనీ సంపాయించే ప్రయత్నమూ చెయ్యరు.

ఈ అభిప్రాయాలన్నీ కూడా దాంపత్య సుఖానికి పరమ శత్రువులు. ప్రస్తుతం కాలేజీలలో చదువుకున్న యువకులూ, ముఖ్యంగా యువతులూ, ప్రేమకే కాదు, మోహానికీ సంసారానికీ అనర్హులు.

ప్రస్తుత స్త్రీలు ఎక్కువ చదువులు చదవడమూ, ఉద్యోగాలూ చెయ్యడమూ, ఏదో పురుషులు చేస్తున్నారనీ, కాంపిటీషన్ వల్లనూ, ఫాల్స్ వాల్యూస్ వల్లనూ, పురుషులేదో సుఖపడి బాపుకు పోతున్నారనే ఈర్ష్యవల్లనూ, ఇంకేం చెయ్యడం తోచకా, ఇతరుల కళ్ళల్లో గొప్ప కావడానికీ, అంతేగానీ నిజమైన ఇష్టం వల్ల కాదు.

కాలం గడిచిన కొద్దీ, పురుషునికి బుద్ధి హెచ్చిన కొద్దీ, ఈ

చదువుకున్న స్త్రీని ఎవ్వడూ పెళ్ళి చేసుకోడు. లంచమిచ్చినా దూరాన్నించి తాకడు. పెళ్ళి లేకండా నిలవలేరు ఈ వనితలు. సంస్కారం కావాలి స్త్రీకి – చదువుకాదు ఈ చదువు వుద్యోగాన్నిచ్చి తద్వారా స్వేచ్ఛనిస్తోంది స్త్రీకి. అదొక్కటే స్త్రీకి సుగుణం. సులభంగా ఒక సంపాదననీ బలాన్ని యిస్తోంది.

కాని ఇన్ని త్యాగాలు స్త్రీ నించి తీసుకొని ఆమెని స్త్రీనిగా , మనిషిగా, రూపు మాపే చదువు ద్వారా కాక, ఇంకో విధాన ఆమె ఆర్జించుకునే పద్ధతిని చూసుకోవాలి. వేశ్యావృత్తి నయం యింతకన్నా.

ఇట్లా స్త్రీలని వుద్యోగాలకీ, కాలేజీలకీ, తరుముతున్నది పురుషులు. వాళ్ళకి యింట్లో ఏ గౌరవమూ శాంతి సుఖమూ లేకుండా చేసి వాళ్ళ జీవితాలని ఇరుకూ, చీకటీ, నీచమూ చేయడం వల్ల ఇంక గతిలేక వూపిరాడక బయటపడి కాలేజీలని శరణుచొస్తున్నారు. కానీ ప్రస్తుతం ఈ బళ్ళల్లో, కాలేజీల్లో నేర్చుకునే చదువులు స్త్రీ స్వభావాన్నీ, మనసునీ, చాలా వంకర్లు తిప్పి వదులుతున్నాయి. మగవాళ్ళకన్నా చాలా ఘోరమైన వికృతాల్ని కలిగిస్తోంది స్త్రీలలోచదువు. స్త్రీల సంపాదనలోనూ అంతే. పురుషుడు చదువు వుద్యోగం చాలా సహజంగా తీసుకుంటున్నాడు. తన కీ నైజం కానిదాన్ని ఈ పురుషుడి మూలాన చేయవలసి వచ్చింది అనే దిగులూ, కోపం, రోషం, సబ్‌కాన్షియస్‌గా స్త్రీ స్వభావాన్ని చాలా బిట్టర్ గా చేస్తున్నాయి.

"Women have shaken off sex slavery only to enter in to the far more oppressive bondage of wage earning" says Sellhein.

"what use if women do enjoy every conceivable freedom nowadays....of what use to women is every external equality with men? (... They are no longer free from their natural vocation of wife and mother, whether they will are not,they simply must enter the rank of wage earners".

భర్త బానిసత్వం నుంచి తప్పించుకోడానికి ఒక్కటే సాధనం స్త్రీకి – ఆర్థిక స్వాతంత్రం. దీనికి ఆర్జన ముఖ్యం. ఆస్తి గల స్త్రీలు చాలా కొద్దిమంది. కొత్త చట్టాలు అమలులోకి వచ్చి, స్త్రీకి కూడా తండ్రి వచ్చినా అప్పుడూ కొద్దిమందే వుంటారు ఆస్తిగల స్త్రీలు. అంటే ఏదో పని చెయ్యాలి. ప్రస్తుతం సంపాయించుకొనే పురుషులకైనా వాళ్ళు చేసే పనిలో ఇష్టం చాలా తక్కువ. ఆ పని యిచ్చే డబ్బు, ఘనత, అధికారం తప్పితే పని నించి తప్పించుకోవాలనే వుంటుంది ప్రతివారికీ. కొంత పని ఇష్టమే కానీ, పని ఇష్టమైనదానికన్నా ఎక్కువగా చెయ్యవలసి వస్తోంది.

లోకంలో ఈ బయట పనులకి స్వభావంతోనే పురుషుడికన్నాకూడా స్త్రీకి తక్కువ ఇష్టం. తక్కువ తృప్తి. సంసారం పనిలో కొంత సుఖం, అర్థం, మనసుకి తృప్తి, తన వాళ్ళతో సంబంధం – తన పిల్లలకి చేస్తున్నాననే యోచనా – మొత్తానికి సారం వుంది. కాని బయటిపనులు వుత్త చెత్త. బోలు బాదం కాయలు. ఆ కీర్తి, ఘనతా, యింక గతిలేక పొట్టకూటి కోసం తంటాలు పడడం తప్పితే యింకేమీ రాదు స్త్రీకి. కళాస్వభావం గలవాళ్ళూ, మేధావంతులూ, స్పెషల్లీ గిఫ్టెడ్ వుమన్ వీళ్ళు తప్పితే, తక్కిన స్త్రీలకి వుద్యోగాలు ఏమీ సంతోషాన్నియ్యవు.

ఈ గోలంతా పురుషుడికి స్త్రీ చౌక కావడం వల్ల! ఆమె సేవా, మాతృత్వమూ, విలువ పోగొట్టుకోవడం వల్ల వచ్చిన అనర్థమూ, తానూ ఒక మనిషినేనని సమర్థించుకోడానికి స్త్రీ చేస్తున్న అసహాయత్వం ఈ తిరుగుబాటు.

స్త్రీ ఇంటికీ, భర్తకీ, పిల్లలకీ చేస్తున్న పనులు – వంటా, తుడవడాలూ మొదలైనవి పురుషుల్లో చాలా తక్కువ స్థితిలో వాళ్ళు చేసే పనులు – స్త్రీ ధనవంతుడి భార్యైఐ ఇంటి పరిపాలన చేసుకున్నా అంతే. కనుక స్త్రీ తాహతూ, ఆర్థిక స్థితీ, చాలా నీచమైపోయినాయి. హౌస్ కీపింగ్, పిల్లల్ని పెంచడం, పురుషుడి కళ్ళలోనూ, స్త్రీ కళ్ళలోనూ చాలా తక్కువ రకం పని అయిపోయింది. కళ్ళు తెరుస్తున్న నూతన స్త్రీ నీచత్వాన్ని గుర్తించి తిరగబడుతోంది. అదిగాక ఆర్థిక పరిస్థితుల వల్ల ఇంటి మొనాటనీ కష్టాలూ, పనీ, పిల్లలు అతిభారమైనాయి స్త్రీకి. ముఖ్యంగా పెద్దపట్టణాల్లో, ఇల్లు చిరాకుగా వుంటే దులిపేసుకుని పురుషుడు సినిమాకి పోతాడు. తాగుతాడు. ఈ విధమైన ఎస్కేప్, తప్పించుకోడం స్త్రీకి సాధ్యంకావటంలేదు. అందువల్ల మరీ ఘోరం జీవితం ఆమెకి. కనుక తిరిగి స్త్రీ గృహాన్ని అలంకరించాలంటే....

1. ఆమె చేసే సేవకి సంఘంలో గౌరవం కావాలి.
2. ఆమె ఆర్థికస్థితి భర్త అనుగ్రహం మీద ఆధారపడ కూడదు.
3. స్త్రీ తాను సంపాదన చేసుకుంటూ వుంటే, ఆ ఉద్యోగం ఆ గృహిణీత్వానికి ఆటంకం కాకుండా వుండేట్టు స్టేట్ ఏర్పాటుచెయ్యాలి.
4. ఆమె శీలం అర్పించుకుంటేనేగాని ఉద్యోగం నిలవని పరిస్థితులు వుండకూడదు.

పెళ్ళిఇష్టమున్న స్త్రీ, ఆర్థికస్థితివల్ల పెళ్ళిచేసుకోడానికి వెనుతీసే పరిస్థితీ, అవసరమైనప్పుడు సంపాయించుకునే శక్తీ వుండాలి స్త్రీకి. కాని ప్రపంచంలో తెగబడి సంపాయించుకో వలసిన అవసరం కలగకూడదు ఆమెకి. కాని కొంతకాలం సంసారానికి అలవాటుపడ్డ స్త్రీకి సంపాయించుకునే అలవాటు పోవచ్చు, పిల్లలు అభ్యంతరం కావొచ్చు.

పిల్లలకోసం, ఇంటికోసం పనిచెయ్యని స్త్రీని పోషించేం దుకు భర్త సంపాయిస్తున్నా, అతని దయమీద ఆధారపడ కూడదు, ఆమె తన బతుకుకోసం, అతని జీవితంలో కొంత భాగానికి ఆమెకి అధికారం వుండాలి. పెళ్ళి ఇష్టమున్న స్త్రీ ఆర్థిక పరిస్థితి వల్ల బానిసత్వపు భయంగా పెళ్ళి చేసుకోడానికి వెనుతీసే పరిస్థితీ పట్టకూడదు.

భార్య కావడం ఒక ఉద్యోగం కింద ప్రభుత్వం పరిగణిం చాలి. కమ్యూనిజం ప్రణాళికలో, ఏదో ఒక పద్ధతిమీద, ఇట్లాంటి ఏర్పాట్లు వున్నాయి. ప్రతి పెళ్ళిఐన స్త్రీకి, పెళ్ళిఅయినగాని, కాకగాని, పిల్లలుకనే స్త్రీలకి ఎలవెన్సులు వుండాలి. పెళ్లయిన పురుషులకి, పిల్లలున్న పురుషులకు ఉద్యోగాలలో ఎక్కువ జీతాలియ్యడమూ, ఆ జీతాలలో కొద్దిగా పురుషులకిచ్చి, తక్కిందంతా భార్యకి ఇవ్వడమూ, వర్తకులు, ప్లీడర్లు మొదలైనవారిచేత చాలాభాగం భార్యలకి ఇప్పించడమూ వుండాలి. పిల్లల్ని కనడానికి, పెంచడానికీ, గృహాన్ని నిలబెట్టడానికీ, గొప్ప గౌరవమూ, సౌకర్యాలూ కలుగజేస్తేనే గాని, ఇప్పుడు వున్న హీన పరిస్థితులలో స్త్రీలు ఎక్కువ కాలం బానిసత్వంలో బతకడానికి ఒప్పుకోరు.

క్రమంగా స్త్రీలు యీ యిళ్ళలోంచి తప్పించుకున్న కొద్దీ వాళ్లకీ, పురుషులకీ, పిల్లలకీ, సుఖం క్షీణిస్తుంది. ఎంతకీ పురుషుడు యీనాటి తన సంసారం సరిగావుంటే చాలునని, చాలా సంకుచిత దృష్టితో స్త్రీకి సంసారం దుర్భరం చేస్తున్నాడు.

ఈ సమస్యలన్నింటికీ కమ్యూనిజం గొప్ప జవాబు. మనుషులకి యీ లోకంలో మిగిలిన ఒక గొప్ప దూరపు కల అది.

కానీ లోకంలోకి వెళ్ళి, సంపాదన బాధ్యతనంతా వహించి, తనని సురక్షితంగా కుటుంబంలో సుఖపెడతానని పురుషుడంటే, స్త్రీకి ఏ మాత్రమూ అభ్యంతరం వుండదు, ఏ కొద్దిమందికో తప్ప. పైగా సంతోషిస్తుంది. కాని కుటుంబంలో స్త్రీని వుంచినా, ఆమెమీద పురుషుడు తన అధికారాన్ని చలాయించినా; సంపాదన లేనితనాన్ని పురస్కరించుకొని లోకువ చేసినా, ఆమె స్వేచ్ఛకి తాను అడ్డుతగిలినా, ఆమె గౌరవాన్ని గాయం చేసినా స్త్రీ కుటుంబంలో పడివుండేకాలం దాటిపోయింది. ఆమె అసలు స్వభావం కొంతవరకూ, ఇన్ని యుగాల అలవాటు కొంతవరకూ, పిల్లల్ని కనడమనే సృష్టిపద్ధతీ, ఆమెని ఎంతవరకూ సంసారం వేపే లాగుతాయి. కాని సంసారం సుఖప్రదమూ, గౌరవ ప్రదమూ కానన్నాళ్ళు పోరాడి విడుదల పొందే పద్ధతుల్ని ప్రయత్నిస్తూనే వుంటుంది. ఆ ప్రయత్నంలో ఆమె చీలికలై పోయినా సరే.

❁❁❁

స్త్రీ స్వేచ్ఛ

తను చెప్పే యీ పతివ్రతా లక్షణాలని నమ్మి స్త్రీ లోబడేందుకు సంఘం రెండు వుపాయాలని కనిపెట్టింది.

1. మొగవాడు బలవంతుడనీ, మేధావంతుడనీ, ధైర్యస్థుడనీ, స్త్రీ అబల అనీ, బుద్ధిహీనురాలనీ, చపలచిత్త అనీ, నీచాత్మురాలనీ, కనుక యెప్పుడూ పురుషుడి ఆజ్ఞకు బద్ధురాలైవుండాలనీ, పురుషుడు తను నమ్మి స్త్రీ నమ్మేటట్లు బోధించాడు. స్త్రీ శరీరం కోమలం, హృదయం మార్దవం. ఆమె యెందుకూ పనికిరానిది. అదిగాక సృష్టిలోనే ఆమెకి కాన్పులు పిల్లలూ మొదలైన యిబ్బందులు యేర్పడ్డాయి. ఆమె అశుచి. ఈశ్వరుడే అట్లాచేసి ఆమెని సరిగా వుంచడానికి పురుషుణ్ణి వినియోగించాడు. ఆ పురుషుణ్ణి పాపానికీ, నరకానికీ యీడ్చే రాక్షసి; ఉన్నతాలైన అతని కార్యాలన్నిటిని పాడుచేసి కూలదోసే మహాకాళి. తమ తల్లుల్ని గురించి యింత పవిత్రమైన అభిప్రాయాలున్నాయి. మాతృపూజకి ప్రసిద్ధికెక్కిన ఈ దేశంలో, ఆమె బైటికివెళ్ళి, పనులు చేసుకునే శక్తీ జ్ఞానమూ ధైర్యమూ ఆమెకి లేవు. కనుక మగాడే పనులన్నీ చేసిపెడతాడు. అన్నీ తప్పుటాలోచనలు చేస్తుంది. కనుక మగాడు ఆమె కోసం కూడా, ఆమెక్షేమం కోసం ఆలోచనలు చేసి పెడతాడు. వ్యవహారాలు నడుపుతాడు. పుస్తకాలు రాస్తాడు. యంత్రాలు చేస్తాడు. ఆమె నీతి వక్రము: యెప్పుడూ పాపకార్యాలకే లాగుతో వుంటుంది, ఆమె స్వభావం. అందుకని ఆమెని దుర్నీతినించీ, నీతినించీ కూడా రక్షిస్తాడు పురుషుడు.

కనక లోకంలోకల్లా నీచమైన పనులు, ఆమెకి ప్రసాదించాడు. వండడం, పెంటలెత్తడం, అంట్లు తోమడం, మొగుడి పశుకామాన్ని తీర్చడానికి యెప్పుడూ సిద్ధంగా వుండే సాధనంగా వుండడం, అతనికి కోపమూ, విసుగూ వస్తే తిట్లూ, దెబ్బలూ నోరెత్తకుండా తినడానికి వీలయ్యే బండగా వుండడం, ఆమె సౌందర్యం, సౌఖ్యం, ఆరోగ్యం ప్రాణం నశించినా సరే అందంలేకుండా పిల్లల్ని కనే యంత్రంగా వుండడం, యివి ఆమె పనులు. యీ ఉపయోగం

ప్రకారం స్త్రీ అంత నీచురాలు, కష్టజీవి యింక లోకంలో లేదు.

2.ఈ బోధన ప్రకారం స్త్రీ అంత అప్సరస, యీశ్వరాంశ సంభూత,జగన్మాత, పవిత్ర, నిర్మల, సుశీల, శాంత యెక్కడా లేదు. కవులు ఆమె ఆకారాల్ని స్తుతిస్తారు. అనిమేషులై ఆనందిస్తారు. ఆమె జుట్టు మొదలు కాలి గోరువరకూ ఆమెకు వస్త్రంలేదనుకొని సమస్త అవయవాలూ వర్ణిస్తారు. ఆమెకి కళ్లు చూడడానికి, పొట్ట జీర్ణంచేసుకోడానికీ, చేతులు పనిచెయ్యడానికి. నోరుమాట్లాడటానికీ కాదు. పురుషుడు కావిలించుకోడానికీ మోహించడానికీ, ఆ అందానికి తోడు మంచి బట్టలు కట్టుకుని , పువ్వులు పెట్టుకొని, గంధం రాసుకుని, పురుషుడికోసం బొమ్మలాగు యెదురు చూస్తో వుండాలి. అందుకోసం నాజూకుగా, సొగసుగా బతకాలి.

అన్నిటికన్న స్త్రీని తల్లిగా పొగుడుతారు. జగన్మాత, అవతార పురుషుల్ని, యోధుల్ని, రాజుల్ని కనే తల్లి, వంటచేసి, అంట్లుతోమే చపలచిత్తురాలు, మాత కాగానే, భర్త వొదిలేసేమాత, వంటమనిషి హోదాగల జగన్మాత, యోధుల్ని కన్న బానిస, పురుషుల్ని చెరిపే కుతంత్రశాలి- ఈ పవిత్రమైన మాత. చంటిపిల్లలకి బాగా తెలుసు; అంత అధికారమూ తండ్రిదేననీ, తల్లి ఒక లెక్కలోది కాదనీ, ఇంట్లోకల్లా అధమురాలనీ, ఎప్పుడో స్పష్టమౌతుంది. తండ్రితోకలిసి తల్లిని నీచంగా చూడడం చిన్నప్పుడే నేర్చుకుంటారు. మగవాడవడంచేత తను తల్లికన్నా అధికుణ్ణని ఆరేళ్ళ కుర్రవాడు కూడా ప్రవర్తిస్తాడు. యింటికంతా దాసికావడంచేత, దాసికీ అధికార్లనించి వొచ్చేతిట్లూ, దెబ్బలూ, పూజ్యురాలైన యీ గొప్ప తల్లికి తప్పవు. యెవరిదగ్గర్నించి ప్రేమా, భక్తికావాలని ఆమె హృదయం తల్లడిల్లుతో వుంటుందో ఆ పిల్లల దగ్గర్నించి కూడా పెద్దవాళ్ళయింతర్వాత కొంతమంది ఆమె అసహాయత్వాన్ని అర్థం చేసుకుని ఆ నీచత్వానికి ఆమెవొక్కతే బాధ్యతకలది కాదని గ్రహించుకుని ఆమె మూర్ఖత్వాన్ని మరిచిపోయి తమకు ఆమెవల్ల కలిగిన హానిని క్షమించుకుంటారు.

ఒకరికి సేవ చెయ్యడానికి గాని, మానడానికి గాని స్వతంత్ర మున్నప్పుడే సేవ ప్రేమరూపాన్ని పొందుతుంది. యిష్టంలేకపోతే నౌకరు తనపని మానుకోవచ్చు. ఆ స్వతంత్రం కూడాలేని బానిసత్వం యీ తల్లి స్థితి.తమకి చాకిరీ చెయ్యలేకపోతే యీ తల్లికి వేరేగతి లేదని, సంపాయించుకునే శక్తి లేదని, పిల్లలకి కూడా తెలుసు. యింక గౌరవమూ, భక్తీ, కృతజ్ఞతా యెట్లా వుంటాయి?

బిడ్డ పుట్టటంలో కూడా తల్లికి స్వేచ్ఛలేదు. బిడ్డపుట్టింది, సృష్టిలోనే ఆమె స్తనంలో పాలూ, హృదయంలో ప్రేమా యేర్పడ్డాయి. తెలివి తక్కువగా పాలిచ్చి పిల్లలకి జబ్బులు తెస్తుంది. ఆ ప్రేమని ఉపయోగించే శాస్త్రజ్ఞానంలేక పిల్లల 'కారెక్టర్' పాడుచేస్తుంది. కొడుకు పెద్దవాడై అతనికి ఆమె ప్రేమ అవసరం లేనప్పుడు కూడా అతన్ని ప్రేమిస్తోంది. ప్రేమచూపమని గోలపెడుతుంది. అతను యెదుగుతో ప్రపంచ సంగతులన్నీ నేర్చుకుంటో, బాధపడుతో, లేస్తో ఉన్నప్పుడు తనకు యెట్లావున్నా అతనికి సహాయంచేసి బలమిచ్చి ఓదార్చి తోడ్పడాలని హృదయ మెంతో తల్లడిల్లుతుంది. కాని ఆ ప్రపంచం సంగతి ఆ ప్రపంచ జ్ఞానం సంగతి ఆమెకేం తెలుసు? ఎట్లా గడప దాటుతుంది? ఒక్క నిమిషం నిలవగలదా? తల్లి ఒళ్ళో పెరిగిన చిన్నకూన లోక మంతా చుట్టివచ్చి, ఆదుర్దాలో తనని ప్రశ్నడిగి, తనకి పిచ్చి సలహాలు చెప్పి, యింకా తనమీద అధికారమున్నట్టు ప్రవర్తించే తల్లిని చూసి 'అది నీకెందుకమ్మా! నీకేంతెలుసు?' అంటే ఎంత హృదయవేదన ఇచ్చే 'సిట్యుయేషన్' అది! యీ తల్లి ప్రేమ అడ్డుగావుంటే బరువుగా ఆ ప్రేమని తోసేసుకు తిరుగుతాడు కొడుకు. తల్లి హృదయం గాయమవుతుంది.

తల్లిప్రేమ, కొంచెం యెదిగిన పిల్లవాడికికూడా నిష్ఫలం. తండ్రి జ్ఞానం ఉపకరిస్తుంది అతనికి. అవసరమైన తన ప్రేమని సంహరించుకునే జ్ఞానమూ, శక్తీ - ప్రపంచజ్ఞానమూ, శిక్షణ యీ తల్లికి వుండవు. కనక యింకా ప్రేమతో సలహాలూ, ఆంక్ష పెడుతోనేవుంటుంది. యీ తల్లి వెర్రి ఆలోచనల ప్రకారం ఉన్నాడా, ఒక్క నిమిషం నిలవగలడా, కుర్రవాడు?

ఈ రెండు అభిప్రాయాలనీ వుపయోగించి స్త్రీని ఈ స్థితిలో వుంచాలని పురుషుడి వుద్దేశ్యం. ఆమెకి స్వతంత్రం వుండడం అతనికి ఏమీ రుచించదు! స్త్రీకి యిప్పటికన్న యెక్కువ స్వతంత్ర మివ్వాలని యెవరన్నా అంటే, దేశాభిమానులు రెండు సమాధా నాలు చెబుతారు.

1.నిజంగా యింట్లో, అధికారమంతా స్త్రీదేనని, అక్కడ పురుషుని ఆటలు సాగవనీ అంటాడు. కాని స్త్రీకి యింటో, అధికారమిచ్చింది. పురుషుడేనా? యే నిమిషాన్నయినా ఆ అధికారం లాక్కోగలడు. తన యిష్టం వొచ్చిన మార్పు చెయ్య గలడు. డబ్బు సంచి పురుషుడి చేతిలో వుంది. అయినా, యింట్లోనే ఆమె అధికారాన్ని బంధించాలనడానికి పురుషుడెవరు? అసలు ఇంట్లో అధికారం, బయటి అధికారం సంగతి కాదు కావాలనేది. స్త్రీకి కావలసింది తనమీద, తనజీవితం మీద, తన శరీరం మీద, మనసు మీద, హృదయం మీద సంపూర్ణాధికారం.

2.స్త్రీకి స్వేచ్ఛ అంటే మంచి చెయ్యడానికేగాని, తన యిష్టం వచ్చినట్లు పాడుపని చెయ్యడానికి కాదంటారు. పురుషుడు స్వేచ్ఛని

దురుపయోగపరచకండా యెవరు చూస్తున్నారు? అంతరాత్మా, సంఘం. శాస్త్రాలూ స్త్రీనీతిని పాలించేది యివన్నీ కాదు, పురుషుడు. పురుషుడు ఆజ్ఞాపిస్తే యీ నీతి చట్టాన్ని స్త్రీ అతిక్రమించవలసిందే. పురుషుణ్ణి సంఘం శిక్షిస్తుంది. స్త్రీని కూడా సంఘం శిక్షిస్తుంది. పైపెచ్చు, ముందుగా భర్త శిక్షిస్తాడు. స్త్రీని శిక్షించడానికి అతనికి మాత్రం యెక్కువ ఏం తెలుసు? స్వేచ్ఛ అంటే పురుషుడికి ఒకటి తెలుసా యేమిటి, స్త్రీని ఆజ్ఞాపెట్టేందుకు.

పురుషుడు బలంకలవాడు కావడంచేతనూ, సంఘం పురుషుడి పట్ల పక్షపాతం చూపడం వల్లనూ స్త్రీ పురుషుణ్ణి అడ్డుపెట్టలేదు. పురుషుడు తన యిష్టం వచ్చిన ఆజ్ఞలుపెట్టి స్త్రీని నిర్బంధించ గలుగుతున్నాడు. ఆమె పాతివ్రత్యం, ఆమె దేహం తనది తన హక్కు తన స్వంతమనే అభిప్రాయంతో అతను చేసిన పనులు చూడండి.

1. అతను చచ్చిపోగానే, తన స్త్రీ యితరులకి మిగలకుండా కాళ్ళబడాలనే చట్టాన్ని అమలులో పెట్టాడు.
2. ఆమె ఒక వేళ బతికి వున్నా, ఆమెని ఎవరూ వాంఛించ కుండా ఆమె వికార రూపాన్ని పొందేటట్లు శాసించాడు.
3. ఒక వేళ ఎవరన్నా వాంఛించినా బాధ్యతలు, మళ్ళీ పెళ్ళి నిషేధించాడు.
4. ఆమె వేలన్నా కనపడకుండా ఘోషాలో పెట్టాడు. ఆమెకి లోకజ్ఞానం, గాలి, ఆకాశం, వెలుతురు, దేవుడిచ్చినవి తను అడ్డుపెట్టాడు ఆమె హృదయం పోయినా, శరీరం తనదైతే చాలు, శరీరం కుళ్ళినా, క్షయరోగంతో పుచ్చినా ఇంకోడు చూడకుండా వుంటే చాలు.

ఒక్క పురుషుడేకాదు, స్త్రీకూడ పురుషుణ్ణి తన స్వంతంగా తన సొమ్ముగా పురుషుడంత 'జెలసీ' తోనూ చూచుకుంటుంది. కాని ఆమెకు లోబడి ఆమె సొమ్మై పురుషుడు పడివుండడు మరి. పురుషుణ్ణి ఎట్లానన్నా తనవాణ్ణి, తన స్వంతం చేసుకోడానికి స్త్రీ అసలు ముందు యీ వివాహ బంధానికి వొప్పుకుంది. ఆమెకి పురుషుడు దగ్గిరనించి వొదిలించుకొనే స్వేచ్ఛ కావాలని యే మాత్రమూలేదు. ఈ లోకంలో తను సంపాదించుకుని, బాధ్యతలన్నీ భరించే భర్తవుండగా తనెందుకు శ్రమ పడడం. ఒంటిగా బతికే శక్తి స్త్రీకి నశించింది. తన స్వేచ్ఛని తలుచుకుని భయపడే హీనస్థితికి స్త్రీని తెచ్చి, ఇప్పుడు ఆమె పురుషుడిమీద ఆధారపడడం ఇష్టమని అంటారు.

స్త్రీకి తన స్వేచ్ఛనే భయంకరంగా చేసిన పురుషుడు, ఆమె స్వేచ్ఛని తిరిగి నేర్పాలి. ఆ స్త్రీ కోసమేకాదు, తనకోసమూనూ, స్వేచ్ఛకలిగి, అనుభవించి, తనను ప్రేమించే జీవకళలుకల స్త్రీ యెక్కడ? బంధనంలో చిక్కుకుని అణగారి ప్రాణాలు పోయిన యీ పీనుగులెక్కడా? అందుకే పురుషులకి భార్యలకంటె వేశ్యలు యిష్టమయ్యేది. స్వేచ్ఛ అనగానే నీతిని వొదిలేసి స్త్రీలు వారి యిష్టంవొచ్చినట్లు తిరుగుతారని పురుషుడి భయం. తిరిగితే మాత్రం తనకేంపని ? తనెవరు అడ్డుపెట్టడానికి? కాని స్త్రీ అట్లా తిరగదు. ఇప్పటివలె స్త్రీ ఎక్కడ స్వేచ్ఛగా కనబడుతుందా పట్టుకుందామా అని పురుషుడు చూడడు. స్వేచ్ఛగా తిరిగే స్త్రీని చూస్తే పురుషుడికి యిష్టమే. కాని ఆమె ఇతరుని భార్యకావాలి. తనకు చిక్కాలి. తన భార్య యింట్లోనే వుండాలి, భద్రంగా.

భార్యకి స్వేచ్ఛనిస్తే యితర పురుషులతో సంబంధం పెట్టు కుంటుందనీ, వాళ్ళకి పిల్లల్ని కంటుందనీ, భర్త భయం . అట్లా యితరులతో సంబంధం పెట్టుకుంటే....

1. భర్త భరించడం మంచిది.
2. భరించలేకపోతే వొదిలెయ్యవచ్చు.... కాని

ఇట్లా బలవంతంగా బంధించడం అక్రమం, నిరర్థకం, ఉత్తమజాతి స్త్రీకి స్వేచ్ఛనిస్తే, నీచజాతి పురుషుడికి సంతానం కని, వర్ణసంకరం చేసి(హెరిడిటీ) పాడుచేస్తుందంటారు. ఈ ప్రకారం చూస్తే యీ ఉత్తమజాతి పురుషులచేతనే సమస్త స్త్రీలకి, తక్కువ జాతివారికి ముఖ్యంగా పిల్లల్ని కనిపిస్తే చాలా బావుంటుంది కదా? ఉత్తమ జాతివాడైనా, భర్త నీచుడైతే, ఉత్తమ సంతానం కోసం స్త్రీ యింకోణ్ణి ఏరుకోవచ్చునా?

సృష్టిదృష్టిలో వివాహ పవిత్రత సంతానంమీద ఆధారపడి వుంది. ఏ సంబంధం ఉత్తమ సంతానానికి కారణమౌతుందో అదే నీతి. సంఘం అభిప్రాయంలో కూడా సంతానం వివాహానికి ఒక ముఖ్యమైన వుద్దేశ్యమే. తాము కామేచ్ఛకు అతీతులమనీ, స్త్రీతో సంబంధం విధిలేక సంతానంకోసం కలుగజేసుకుంటు న్నామనీ, పెద్దమాటలతో వెర్రివాళ్ళని మోసపుచ్చుతూనే పురుష శ్రేష్ఠులు ముఖ్యంగా సంతానమే వివాహానికి వుద్దేశ్యమంటారు. కాని యీ బుద్ధిపుంగవులకిగాని, సంఘానికిగాని, పిల్లల్ని కనడమే ప్రధానంగాని, యెటువంటి పిల్లల్ని కంటున్నారు? ఎంతమందిని? వాళ్ళని యెట్లా పెంచుతున్నారు? ఈ పిల్లలు యెటువంటి వారిగా తయారవుతున్నారు? వారి స్థితిని అభివృద్ధి చెయ్యడమెలాగు? అనే సమస్యలక్కర్లేదు. ఆ పిల్లలు పెళ్లి అయినవాళ్ళకి పుట్టారా లేదా అనేది ఒక్కటే వాళ్ల దిగులు, రోగిష్టి, పిచ్చిది, దుర్మార్గురాలు, కుష్ఠురోగి ఇట్లాంటి వాళ్ళు వారిని పోలిన పిల్లల్ని కన్నా సంఘంలో మర్యాదే, అదంతా కర్మకింద, ప్రారబ్ధం కిందవస్తుంది.

ఇంతకీ యీ పవిత్రమైన వివాహంవల్ల, ప్రేమతో మునిగితేలే

కుటుంబాలవల్ల, పుట్టిన సంతానం యింత గొప్పదిగా, యింత దృఢంగా తెలివిగా, ధైర్యంగా, నీతిగా వుందేమి? ఈ బానిసలకన్నా బలవంతుల్ని ఆరోగ్యవంతుల్ని, తెలివిగలవారిని, ధైర్యవంతుల్ని సృష్టించలేకపోతే యీ ధర్మమూ, నీతి, వివాహ బంధమూ వుండి యేంలాభం, దినదినమూ యిట్లా ప్రజ అణగారిపోతోవుంటే?

వ్యభిచారమనేది సంఘ నిబంధనలవల్లనే గాని, లేకపోతే ఆ మాట లేదని తెలుసుకున్నాము. సంఘం కొన్ని పద్ధతుల్ని నియమించేదీ, వాటికి తిరగబడితే ఖండించేదీ అన్యాయం. పోనీ వ్యభిచారం ఇప్పటి అర్థంలో తీసుకున్నా అదికూడా స్వేఛ్ఛవల్ల తగ్గుతుంది. ముప్పాతిక శాతం ఈ వ్యభిచారం యీ అసహజమైన వివాహ నిర్బంధాలవల్ల అసహజంగా కలుగుతోంది.

సంఘం అధికారాన్నీ, నీతి చట్టాన్ని అట్టావుంచి ఒక వ్యభిచారం యెందుకు చెయ్యకూడదు? అని తనను తాను ప్రశ్నించుకుంటే–

'నేను ఒకర్ని మనసారా ప్రేమిస్తాను గనక, ఇంక నామనసులో ఇంకోరికి స్థలమేలేదు గనుక' అని ప్రత్యుత్తరం రావాలి. స్వేఛ్ఛవల్ల అట్లాంటి అభిప్రాయాలున్న దంపతులు కాగలుగుతారు. అదిగాక పూర్వంనించి వొస్తున్న 'యిన్‌స్టింక్టు', కొంచెం 'ఛేంజి' (మార్పు) కోసం ఇతరులు కావాల్సివస్తే వారిని పొందటంలో తప్పువుండ కూడదు.

స్వేఛ్ఛవల్ల వ్యభిచారం యెక్కువవుతుందని భయం, కాని ఇది స్వేఛ్ఛవున్నప్పుడే వ్యభిచారం తగ్గుతుంది. ఏ వస్తువునన్నా దాస్తే, పనికిరాకపోయిందైనా సరే, లోకం కావాలంటుంది. గోషాబళ్ళల్లో ముసలమ్మల్ని అమ్మల్ని కూరోపెట్టినా అందరూ తొంగిచూస్తారు. స్త్రీలు బైటకిరాని దేశాల్లో పరస్త్రీని చూడగానే కామం పుడుతుంది. పొద్దస్తమానం స్త్రీతో కలిసి పని చేసేవాళ్ళకీ, ఎప్పుడూ స్త్రీలతో భుజాలు రాసుకునే పశ్చిమదేశాలకీ, యీ దేశస్థులనే ప్రకారం, ప్రతి చూపుకీ కామం పుట్టుకొస్తే వాళ్ళు బతకడం కష్టమైపోదూ! మనం ఈ నిబంధనలను వుంచినన్నాళ్ళే దుర్మార్గమూ, కుళ్లు కోర్కెలూ. అదీగాక స్త్రీ తన దుస్తులవల్లా, చేష్టలవల్లా, తనభేదాన్ని విపరీతంగా కనపడేట్టు చేస్తోంది.

స్త్రీ నిజస్వాతంత్ర్యానికి ఒకటే మార్గం. ఈ పెద్దకబుర్లూ, వుపవాసాలూ, సంఘసంస్కారాలూ, యేమీ సహాయం చెయ్యవు. ఈ పురుషులు చూపే దొంగ సహాయంతో స్త్రీ కెన్నటికీ వాస్తవమైన స్వాతంత్రం కలగబోదు. అంత అధికారమూ (ముఖ్యం రూపాయి ల నంచి) తన చేతులో వుంచుకుని స్త్రీ కన్నీళ్లు తుడవడానికీ, బాధించే తన అంతరాత్మని సంతుష్టి పరచుకోడానికీ ఈ మాయ మార్పుల్ని కల్పించి ఇంకా బానిసలని తయారుచేస్తారు. సహాయం చెయ్య దలచినా స్త్రీకి సహాయం చెయ్యలేడు పురుషుడు, ఆమె ఆత్మలోంచి స్వాతంత్ర్యాభిలాష రానిది. అతను స్త్రీ యెడల తాను వహించిన ఈ బాధ్యతలన్నింటినీ వొదులుకొని ఆమెని స్వేఛ్ఛగా వొదలడ మొక్కటే అతను చేయగల సహాయము. ఆమె శరీరారోగ్యానికై అతను వ్రాసిపెట్టిన నిరర్థక డ్రిల్లున్నూ, ఆమె తెలివి అభివృద్ధి చేసేందుకు తను ఏర్పరచిన శుష్కవిద్యావిధానాన్నీ, ఆమె ప్రవర్తన కోసం తను కనిపెట్టిన కుళ్ళుమోతు నీతి చట్టాల్నీ, ఆమె ఆత్మకోసం తను ప్రత్యేకంగా ఉద్దేశించిన పూజా పునస్కారాల్నీ, వుపసంహరించుకొని – ఆమె తోవన ఆమెని, పాడుకావడానికో, అధమచరిత్ర కావడానికో, ఆమె యేమైనా సరే తనదేమీ బాధ్యత కాదని వదిలేస్తే చాలు, పదివేల నమస్కారాలు. ఆమె తనమీద ఆధారపడ చూచినప్పుడు క్రూరంగా నిరాకరించి, ఆమె స్వంతంగా తనబాధ్యత తానే వహించేట్టు చెయ్యాలి. పురుష సహాయం పోయినప్పుడు, స్త్రీ తన తెలివినీ, బలాన్నీ వుపయోగించి శక్తి మంతురాలవుతుంది. పురుషులీ సహాయం చెయ్యరు. ఎన్నడన్నా అధికారవంతులు తమంతట తాము అధికారాన్ని వొదులు కోదమెరుగుదుమా? ఆ అధికారాన్ని భరించ తలుచుకోనివారు తిరగబడి అధికారాన్ని కూలతొయ్యాలి. పురుషుడి యీ దురాగత నిరంకుశత్వాన్ని కూలదొయ్యడానికి ఒకటే సాధనం– ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యము, తను ప్రతి దినమూ నాల్గణాలు సంపాదించుకునే స్త్రీ, దేహ మమ్ముకునే వేశ్య, సమస్తాభరణాలతో బనారసు చీరెలతో, కులుకుతూ ధర్మభర్త ప్రక్కన పదిమంది బిడ్డలతో, గుర్రపు బండిలో పొయ్యే పుణ్యస్త్రీ కన్న పవిత్రురాలు, స్వతంత్రురాలు.

స్త్రీ కొరకు కాక, తనకొరకే పురుషుడు స్త్రీకి స్వాతంత్ర్యమివ్వాలి. ఈ స్త్రీని బానిసత్వంలో వుంచినందుకై యీ నిరంకుశ ప్రభువు అనేక పశుగుణాల్ని నేర్చుకున్నాడు. స్త్రీ స్వతంత్రురాలైతే అవి అన్నీ నశించి ఉత్తమ పురుషుడవుతాడు. స్త్రీని బానిసగా వుంచేందుకై యీయన ఈమెకి నేర్పిన పిరికిభయమూ, నీచత్వమూ, అల్పత్వమూ, సేవకత్వమూ, అన్నీ తాను పిల్లలకి నేర్పి, పురుషుణ్ణి కూడా తనతోపాటు అధమస్థితిలోకి లాగి కసి తీర్చుకుంటుంది. స్త్రీ ఆర్థిక స్వతంత్రురాలై , ధైర్యశాలి, అనుభవశాలి, ధీరురాలు కాగానే, ఆమె సంతతి కూడా అట్లానే మారుతుంది.

ఈ ఆర్థిక స్వాతంత్రము అవసరమని గుర్తించేందుకు, అర్హత పొందేందుకు, దాన్ని నిలుపుకునేందుకు విద్యేమూలము. విద్యే స్త్రీని మార్చి స్వాతంత్ర్యాన్ని పొందేట్టు చేస్తుందని పురుషుడికే తెలుసు. కనుకనే పురుషుడి విద్య స్త్రీకి పనికి రాదనీ, ఆమెకి నేర్పే విద్యాప్రణాళిక ఆమెని పిల్లల్ని పెంచడానికీ, వంటకీ, పాతి వ్రత్యానికీ తయారుచేసేదిగా వుండాలనీ, పురుషాధిక్యతా స్త్రీ నైచ్యతా, బోధించే పాతపురాణాలూ, నీతిశతకాలూ స్త్రీకి ముఖ్యమనీ

అరుస్తోవుంటాడు పురుషుడు. స్త్రీ దీనికి లోబడకూడదు. పురుషుడికివలెనే తామూ సమానంగా నూతన శాస్త్ర జ్ఞానాన్నీ, ఈ నవయుగ సాంప్రదాయాల్నీ గ్రహించాలి.

అన్నిటికన్నా – విద్యకన్నా – ముఖ్యం స్త్రీ స్వతంత్ర ఆర్జన. మనుష్యుల్నిగాని, దేశాల్నిగాని అణగదొక్కాలంటే, ఆర్థిక సహాయత్వం ముఖ్యసూత్రం. అందుచేతనే స్త్రీ ముఖ్యంగా బానిస అయింది. తాను సంపాదించుకునే శక్తిలేక, తన పొట్ట పోషించుకోదానికి తగిన పని, విద్య స్త్రీ సంపాదించిందా ఈ పురుష ప్రభుత్వం నేల కూలిందన్నమాటే! విద్య ఐనా స్త్రీకి ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యాన్ని ఇయ్యకపోతే వృథా.

స్త్రీని బానిసవేసేది – రెండోది, లోకభయం. తిరగబడ్డ స్త్రీని గౌరవించరు. పైగా హింసిస్తారు. అందరికీ చులకనౌతుంది. కనక వేలవేలు స్త్రీలు తిరగబడితేనే గాని ఈ సంఘం కళ్ళు తెరిచి స్వతంత్ర ఐన స్త్రీని గౌరవించడం నేర్చుకోదు.

❀❀❀

ప్రేమ

మానవ హృదయం పరిణామం చెందుతున్న కొద్దీ ప్రేమ ఉదయిస్తోంది. అందరూ ప్రేమను గురించి మాట్లాడినా, ఈ యుగంలో చాలాకొద్దిమందే ప్రేమను యెరుగుదురు. సాధారణంగా మనం ప్రేమ అనుకునేది ప్రేమకాదు. కామాన్ని అలవాటునీ ప్రేమ పేరుతో పిలుస్తారు.

మోహంకన్న చాలా అతీతమయింది ప్రేమ. మోహంలో ప్రేమలో శరీర వాంఛ ప్రాముఖ్యంకాదు. శరీర వాంఛ చాలా యెక్కువ వుండవొచ్చు. కాని దానికన్న యెన్నోరెట్లు తక్కిన ఆకర్షణలు బలంగా వుంటాయి. మోహం కలవాళ్ళు రెండో వాళ్ళని తమ సౌఖ్యం కోసం కోర్తారు – తమకు దక్కనిదైతే ఆ మనిషి మీద మోహం చచ్చిపోతుంది. ప్రేమగలవారు తాము రెండోవారికివ్వగల ఆనందాన్నిగూర్చి ఆలోచిస్తారు గాని, తమకు వారివ్వగల ఆనందాన్ని గూర్చి తలవరు. వారి ఆనందంతో తాము ఐక్యమౌతారు ప్రేమగలవారు. తమను ప్రేమించక పోయినా వీరి ప్రేమపోదు.

ప్రేమకి పూజ్యభావం ముఖ్యం. గౌరవము, భక్తీ లేనిది ప్రేమ కాదు – భార్యని చూచినా సరే?

ఇటువంటి ప్రేమ సర్వోన్నతమైన ఆధ్యాత్మిక ప్రేమగా అభివృద్ధి పొందుతుంది. ఒకరిలో వొకరు సకల భావాల్నీ, ప్రపంచాల్నీ: ఈశ్వరుణ్నీ చూచి అనుభవిస్తారు. ఒకరుగాక రెండోవారికి జీవనం లేదు. అనుభవం లేదు. ఆ అమ్మాయి అతనూ అనే భేదం లేదు. ఇటువంటి రూపమూ, గుణమూ, కార్యమూ, వివాహబంధము హృదయమన్యాయత్తం కావడం సంఘము, నీతి, మర్యాదా వీటితో పనిలేదు. వాళ్ళిద్దరికీ వేరేలోకం, వేరేనీతి.

యిటువంటి ప్రేమ వెతికితే రాదు. మనుషులు తమ సంసార బాధ్యతల చేత, స్వభావౌన్నత్యం చేత యిటువంటి ప్రేమకు అర్హులవాలి.

ప్రేమలేని సంబంధం వివాహం కాదు. వివాహమంటేనే ప్రేమ. ప్రేమ లేంది వివాహం చేసుకోకూడదు అనే రూల్నని లోకంలో ప్రవేశపెట్టడం సాధ్యమైతే ఎవరికీ పెళ్ళికాదు. ఎందుకంటే ప్రేమ అనే పదానికి దూరంగానైనా అర్థం తెలిసినవాళ్ళు అరుదు. తమ మనసుల్లో తోచిన సెన్టిమెంట్లనీ, బలహీనమైన తాత్కాలిక ఆకర్షణల్నీ, వాంఛల్నీ ప్రేమ అని అనుకుని, ఆ యిసకమీద శృంగారాలూ, కాపరాలూ నిర్మించాలని చూస్తారు. ప్రేమలేని దాంపత్యంలోంచి ప్రేమ ఇస్తుందని తాము చదివిన గొప్ప అనుభవాలన్నిటినీ రప్పించుకోవాలని ప్రయత్నిస్తారు. అవిదొరకవు గనక, చాలా త్వరలో ప్రేమ విషయం, సెక్సు విషయమై సినిక్సు అవుతారు.

ప్రేమనెరుగని మనుషులందరూ వివాహంలోంచి, ప్రేమ సంబంధంలేని ఇతర సుఖాలకోసమే చూసుకోవాలి. ఎట్లానూ చూసుకొంటూనే ఉన్నారు. మొదటినుంచీ ఆ ప్రేమ సంగతి తమకు తెలీదనీ వొదిలేసుకుని తిరిగితే డిజప్పాయింటుమెంటూ వుండదు. ప్రేమ అబద్ధమనే దురవస్థలోనూ పడరు. మన అనుభవానికిరాని విలవల్ని ఆదర్శాలుగా కూడా అబద్ధమనడం, లోపలి అభివృద్ధికి భంగకరం. తమకి చేతకానివి ఇంకోరు అనుభవిస్తున్నారని వాళ్ళ ఆధిక్యతని వొప్పుకోడం తమ మనసుకి చాలా న్యూనత. అందుకని ఆ విలువల్ని నిరాకరించడానికి ప్రయత్నిస్తుంది మనసు.

❀❀❀

శృంగార జీవనం

శృంగారపు ఆనందాన్ని అనుభవించాలంటే దానికి అర్హత పుటకలతోనే కలగాలి. కొంతవరకు ప్రయత్నించి సంపాయించవొచ్చు. ప్రతివారి మనసులోనూ కొంత కుతూహలం వుందనే వుంటుంది, కామం అనేది కలగని రోగులకి తప్ప తక్కిన వారందరికీ. కాని కొంతమందికి మాత్రమే, చాలా తక్కువ మందికేమో – శృంగారం కన్న విలువైన అనుభవం ఇంక

వేరేఉండదు. "ధనం, అధికారం, కీర్తి, స్నేహం, దేశసేవ మొదలైన వాటికన్న చాలా ఎక్కువ వాంఛనీయం శృంగారం" – అనుకునేవాళ్ళే తక్కువ. బైటికి అనగలిగినవాళ్ళు అంతకన్న తక్కువ. అసలు చాలా మందికి ఈ అదృష్టాలలో ఏవీ వుండవు. మోహదృష్టిలేనివారికి కూడా జీవితాలలో ఎప్పుడో వృద్ధాప్యంలో నైనా సరే, ఏ స్త్రీనో, ఏ పురుషుడో కలుసుకోవడం వల్ల శృంగారం ఎన్నడూ ఎరగని వారికి అకస్మాత్తుగా కొత్తవెలుగు గోచరించవచ్చు. కాని చాలా సహజమైన ఆ సంతోషాన్ని తృప్తిగా అనుభవించని జీవితం సగం చీకటిలోనే అసంతృప్తిలోనే గడుస్తుంది. ఈ లోకంలో విపరీతంగా డబ్బు దాచుకునేవారు విప్లవాలు తెచ్చేవాళ్ళూ, భక్తులూ, వీళ్ళందరూ ఈ వాంఛ తీరక తడుముకునే వాళ్ళే. ఆ అనుభవం గలవాళ్లకి తక్కినవి గట్టిగా మనసుకి పట్టవు.

చాలా మంది మనుషులకి, సహజంగా మోహపు విలవలున్నా, అవి పరిస్థితులవల్ల నాశనమై పోతాయి. పూర్తిగా యవ్వనం రాకండానే సెక్సు జీవితాలలోకి దిగడమూ, తమకి రోతా, భయమూ, వెగటూ కలిగించే పరిస్థితులలో మొదటి అనుభవాలూ రావడమూ, పెద్దవారో, సంఘమో తెలుసుకుని దండిస్తుందని రహస్యంగా జరగడమూ, బయటపడి నింద రావడం బలవంతమూ.....ఇట్లాంటి వాటివల్ల శృంగార జీవితం ఆజన్మాంతం ఒంటరిగా దెబ్బతినేస్తుంది. పైగా పాపం చాలామంది స్త్రీ పురుషుల్లో ఇతరులను ఆకర్షించగల శక్తి వుండదు. అందం, ఆరోగ్యం, ముఖ్యవిషయాలు. కురూపులకి ఎంత శృంగార వాంఛవుండీ లాభంలేకండా పోతుంది. అనారోగ్యం అంతకన్నా అభ్యంతరం పైగా తగిన స్త్రీ పురుషుల్ని కలుసుకోడానికి వీలులేని పరిస్థితులు. స్త్రీకి పెళ్ళిఖైదు. స్త్రీ పురుషులకి మరో నీతికట్టు.

ఇంతకన్న ఎక్కువమందికి, మామూలుగా జరిగేదేమిటంటే పెళ్ళి. దాంటోంచి శృంగారానుభవం రాదు. ఎన్నటికీ రాదు. కలుగుతోందని ఎవరన్నా అంటే శుద్ధ అబద్ధం. ఆదర్శం ఏమిటంటే (ఇది వుత్త ఆదర్శమే! ఎన్నటికీ జరిగేది కాదు) గొప్ప ప్రియులు, విరహపడి, కష్టాల్నీ అభ్యంతరాల్నీ దాటి, స్వేచ్ఛగా బహిరంగంగా కలుసుకో గలిగితే, ఆ మొదటి రోజుల్లో పాతపడక ముందు, ఎట్లాంటి ఆనందాన్ని అనుభవిస్తారో అది జీవితమంతా అనుభవించగలగడం. దీనికి ముఖ్యమైన విరుద్ధం ఏమిటంటే ఎంత ప్రేమతో శృంగారంతో ప్రారంభించినా, వాళ్ళెటువంటివాళ్ళు కానీ, పాతబడి మామూలౌతారు. అనుభవమూ అట్లానే అవుతుంది. కాలేదనేవాళ్ళు నిశ్చయంగా అబద్ధమాడుతున్నారు. అసలు ఈ శృంగార వాంఛలోనే గొప్ప మోసం వుంది. ఎన్నిసార్లు మోసగించి కూడా, మళ్ళీ మాపగల శక్తి వుంది మన్మథుడికి.

తను వాంఛించిన స్త్రీ, దూరంనించి దయాపూర్వకంగా ఓ చిరునవ్వు నవ్వితే చాలుననుకుంటాడు మొదట. ఆమె తాకిన కాయితమో, ఆమె తొక్కిన ధూళో కొంచెం దొరికితే చాలునను కుంటాడు. అవి లభ్యమైనాయా, ఒక్కమాట, ఒక్కమాపు, తరవాత చేతిని తాకనిస్తే చాలు. పోనీ తాకకండా దగ్గిరగా కూచుంటే చాలు; దుర్లభమైన స్త్రీతో అంటాడు. కూడాను – 'ఆ మాత్రం తనకిచాలు, ఇంకేం అక్ఖర్లేదని'. ప్రేమ కవిత్వం, ప్రేమలేఖలనిండా ఇవే అబద్ధాలు. కాని అబద్ధాలుకావు, నిజంగా నిజమే అనిపిస్తాయి ఆనిమిషాన. ఈ మాటలూ, ఈ రాతలూ, తరవాత, తరవాత కంఠం చుట్టు కుంటాయి. ఏ మూర్ఖురాలో, ఏ జాలిగల స్త్రీ హృదయమో, లేక ఏ కొంటె కన్యో సరేనని అంతమాత్రం అనుగ్రహిస్తే, క్రమంగా పైకి పాకుతాయి పురుషుడి వేళ్ళు. కష్టమైనకొద్దీ, అంగుళం, అంగుళం ఎప్పటికప్పుడు. ఇంతే, చాలు వీటితో, అనడం. ఆపితే ఆగ్రహం, బతిమిలాడడం, ప్రాధేయపడడం. ఇంక ఏమీ శేషించకుండా, తనవాంఛ పూర్తిగా తీర్చిందాకా విశ్రాంతి నివ్వడు. ఇదంతా చూసి, పురుషుడు ఇంత దుర్మార్గుడా మోసగాడా అంటారు. కానీ అది చాలా సహజం! మోసం యేమీ లేదు. సృష్టిమార్గమే అంత. కానీ త్వరలోనే వ్యవహారమంతా స్థిమితపడుతుంది. ఆమె తాకిన వొస్తువులు గొప్పవిగా కనపడవు. ఆమె మాటల్లో తేనె, పెదవుల్లో అమృతం, చూపుల్లో వెలుగు, ఈ కవిత్వమంతా సొమ్మసిల్లుతుంది.

"ఇట్లా అయిందే! కొద్దికాలం కిందటే అట్లా మాట్లాడావే! ఇంతలో మారావే" అని అతన్ని నిందించడం చాలా అన్యాయం. కాని సహృదయులు శృంగారపు మెరుగు తగ్గినంత మాత్రాన వొకరినొకరు వొదులుకొనిపోరు. జ్ఞాపకాలు, కృతజ్ఞత, యిష్టం, యివన్నీ నిలుపుతాయి, పెళ్ళిఐనాసరే కాకపోయినా సరే. పెళ్ళి ఐతే తక్కిన సంఘధర్మ బంధాలు కూడా గట్టిగా బిగించి వుంచుతాయి. ఈ లోపల ప్రేమే తటస్థించిందా ఇంక శృంగారం మాయమై ఏ లోపం కనపడదు. కాని ఎంత ప్రేమగాని శృంగారంలేని లోటుని భర్తీ చేయలేదు. అందువల్లనే కొంత మంది భార్యాభర్తలు తమ భార్యల్ని ఎంతో ప్రేమిస్తూకూడా మాయమైన శృంగారానుభవంకోసం పైసంబంధాల్ని వాంఛిస్తారు.

శృంగారానుభవమే ప్రధానమైనవాళ్లకి సంబంధం పాతది

కాగానే తిరిగి ఇంకో నూతన సంబంధం వెతుక్కోడం కన్న గత్యంతరంలేదు.

కాని శృంగారంకన్నా అధికమైన విలువగలదీ ఇంకా దుర్లభమైనది ప్రేమ. శృంగారాన్నన్నా గుర్తించడానికీ, కొలవడానికీ సాధనాలు వుండవచ్చుగాని యిది ప్రేమ అని నిర్ణయించడానికి ఏ విధమైన కొలతలూ లేవు. ఎవరికి వారు తమ అనుభవం ప్రేమే నంటారు. ఏ విధమైన ఆకర్షణాలేని మనిషితో పడివుండడాన్ని కూడా ప్రేమేనంటారు. ఏం చూసి ఆ ప్రేమ అని అడిగితే మా కళ్ళతో చూడమని జవాబు. దాంట్లో అబద్ధమూలేదు. శృంగారానికి శరీరానుభవం ప్రాముఖ్యం. దీనికి సహాయకులు కవిత్వం, తీవ్రవాంఛా. హృదయ స్పందన, ప్రేమ వీటన్నిటినీ మించిన లయం, యేకత్వం. చాలాసార్లు మనసుల్నీ, ఏమోషన్సునీ, కవిత్వాల్నీ కలలనీ మించిన ఐక్యసిద్ధి. పైకి చాలా శాంతం. ఎవ్వరూ గుర్తుపట్టలేనంత సుకుమారం, నిగూఢం, ఇట్లాంటి ప్రేమ కలిగినప్పుడు శృంగారం వేరే కావాలనే గుర్తే లేకపోవచ్చు. శృంగారం నిరంతరం వారిద్దరి మధ్యా వుండనూవొచ్చు. చాలా సకృతంగా శృంగారాతీతమైన తృప్తి కలగనూవొచ్చు. శృంగార వాంఛ విడిగా దిగపడిపోనూవచ్చు.

తాగుతాడు, తంతాడు, ఇతర స్త్రీలతో తనముందే రమిస్తాడు. సమస్తమైన నీచకార్యాలు చేస్తాడు. తనకి డబ్బుగాని సౌఖ్యంగాని ఏమి ఇవ్వడు. వీలుండి కూడా అతన్ని విడవని స్త్రీ స్థితిని యే పేరుతో పిలుస్తాము? అతనితో లేచి వొచ్చిందనుకోండి, పోడానికి నీతిలేదు, మర్యాదలేదు. సలక్షణమైన ఇంకో పురుషుడు ప్రేమించి ఆహ్వానిస్తున్నాడు. మొదటి పురుషుడు ఆమె వొదిలితే చాలునని పొమ్మంటాడు. కానికదలదు. ఇన్ని విపరీత సమస్యలూ యీ కామజీవితంలో. వూరికే యిది ప్రేమా, కామమా, అల వాటా, అని కాయితాలమీద పేర్లుపెట్టి పద్దులు వెయ్యాలని చూస్తాం, అంతే!

అట్లాంటి దిక్కుమాలిన స్త్రీ చాలా నీచురాలనిపిస్తుంది. తిడతారు. విసుక్కుంటారు. స్త్రీ లేకాదు, ఆ విధంగా ఓ స్త్రీకి దాసులైన పురుష పుంగవులనేకులున్నారు. గొప్ప యుద్ధవీరులు, రాజ్యదక్షులు, కవులు, గాయకులూ, యోగులు, సన్మార్గులే కాదు, దుర్మార్గులైన స్త్రీకి వశ్యులై, సర్వవిధాలా నాశనమైన వాళ్ళున్నారు. వాళ్ళలో కొందరు తమ శృంగారానుభవం ముందు తక్కిన జీవితపు నాశనాన్ని ఒక నాశనం అనుకోని వాళ్ళు, కొందరు పశ్చాత్తాపంతో కుమిలిపోయినవాళ్ళు, ముఖ్యంగా సర్వమూ నాశనమైన తరువాత తమని ఆ స్త్రీ కూడా త్యజించినప్పుడు ఘోరమైన వేదన పాలౌతారు. సాధారణంగా యీ విధంగా పురుషుల్ని ధ్వంసం చేసి ఒదిలేది వేశ్య. అంతకన్న ఎక్కువగా చాలా సాధారణంగా పురుషుడు ఆ జీవితాన్ని విశేషంగా నిర్మూలిస్తాడు. యే అధమ స్థితిలోనన్నా పురుషుడు తిరిగి తన జీవితాన్ని తట్టుకోగలడు. కాని, ఒకసారి నాశనమయితే స్త్రీ అంతటితో ఆఖరు. అందువల్లనే ఎంత ఘోరంగా వున్నా భార్య సంసారాన్ని వదలదు. వొదలకూడదు, ఇంకో గట్టినమ్మకమైన పట్టు చిక్కిందాకా, నాశనమే సంసారం కన్నా నయమని స్థిరంగా తెలిసినప్పుడు తప్ప

ఈ చిక్కులన్నిటికీ దడిసి, విసిగి, శృంగారం జోలికి పోరు బుద్ధిమంతులు. మామూలు వాంఛల్ని పెళ్ళిలో పిల్లల్లో తీర్చుకుంటారు. శృంగారాసక్తిగల వాళ్ళకి ఇబ్బందులూ, చిక్కులూ లేకుండా నూరేళ్ళూ ఆవిధంగా వూపిరి పీల్చడమే పనిగా ఐతక్క పోతే నే మనిపిస్తుంది.

గొప్ప శృంగారం కలగాలంటే ఎవరిని వాంఛిస్తామో వాళ్ళు చాలా అద్భుతంగానూ, అంటే యీ భూలోకంలో ఇటువంటి మనుషులు ఉండడం సంభవమా అన్నట్టూ, చాలా కొత్తగానూ, అపురూపంగానూ, చాలావున్నతంగానూ వారిని పొందడం చాలా అలభ్యమైనదీ, కష్టభూయిష్టమైనదిగానూ, అదొక ప్రత్యేకమైన అదృష్టంలాగు కనపడాలి. కనక శృంగారం నిలవాలంటే యీ మనోభావాలన్నీ చిరకాలం అట్లే నిలిచి పోవాలి. తెలివిగల స్త్రీలు పురుషులకి సులభులుకాక యెప్పుడూ జారిపోతున్నట్టే , దొరకనట్టే, గాలంచివర చాపమల్లే ఆడిస్తారు పురుషుణ్ణి తామిచ్చే వరాల్ని చాలా సకృతుగా ఆలోచించి రేషన్‌చేసి ప్రసాదిస్తూ వుంటారు, మళ్ళీ గాలం దారం తెగకుండా చూసుకుంటో.

ఎప్పటికప్పుడు మార్పుకు సిద్ధమై, కొత్త రోమాన్సుల్ని తెచ్చుకుందామంటే దాంటో చాలా చిక్కులున్నాయి. పాత సంబంధంలోని స్నేహం, అలవాటూ ఒక పట్టాన వొదలవు. ఇద్దరూ విడాకులకి ఒకేసారి సిద్ధంకాక ఒకరివాంఛ బలీయంగా వుంటే వారి దుఃఖాన్నీ, విరహాన్ని రెండోవారు భరించలేక విడిపోవడానికి బాధపడతారు. అదీగాక గొప్ప రొమాన్సు సాధారణంగా యవ్వనంలోనే తటస్థిస్తుంది. ముఖ్యంగా కొంచెం వయసు గడిచిన స్త్రీకి కష్టమౌతుంది. పురుషుడిలో ధనం, కీర్తి, సాహసం ఇట్లాంటివి ఆకర్షిస్తాయి స్త్రీలని. స్త్రీలో అందం శరీరానిది, మాటది, తీరుది, యేదైనా అందం ఆకర్షిస్తుంది పురుషుణ్ణి. యవ్వనంలోనూ, తక్కిన విధాలా తగివున్నా ముఖ్యంగా ఈ దేశంలో మనుషులు అదర్శాల్ని కలల్ని

రేపగలిగిన మనుషుల్ని కలుసుకోడం, కలుసుకున్నా స్నేహం కావడం చాలా కష్టం.

అందువల్ల యే అదృష్టం మూలానో దొరికిన గొప్ప రొమాన్స్‌ని కొంచెం పాతబడిందని వొదిలేసుకుంటే చాలాసార్లు ఇంక ఏమీలేకుండా పోవచ్చు. కనక పాతబడ్డప్పుడు మళ్లీ కలుసుకునే పరస్పరోద్దేశ్యంతో తాత్కాలికంగా విడిపడడం మంచిది. అంతేగాక కలిసివుంటే గొప్పరొమాన్సు త్వరలో గొప్ప ప్రేమకింద స్థిరపడడంకూడా తటస్థించవచ్చు. గొప్పప్రేమే సంభవించిననాడు తాత్కాలికమైన శృంగారం కన్నా ఎక్కువ స్థిరమూ, లోతూ, రమ్యమూ ఐన అనుభవం దొరుకుతుంది. అంతేకాదు, వరసగా శృంగారాన్వేషణలో గడిపినా, మనుషులే గాని శృంగారానుభవమే మామూలై కొన్నాళ్ళకి ఏ విధమైన థ్రిల్‌నీ ఇవ్వకుండా పోతుంది. సహృదయులైన మనుషులకి స్పష్టంగా తెలుస్తుందికూడాను, ఈ లోకంలో వీలైనంత వరకు తమ ఆదర్శం దొరికిందని, అట్లాంటి గొప్ప భాగ్యాన్ని పోగొట్టుకుంటే, ఎంత వెతికినా; చాలా స్వల్పమూ. క్షుద్రమూ ఐన ప్రణయ సౌఖ్యాలు మాత్రమే మిగలవొచ్చు. ఇన్ని కారణాల వల్ల వయసులోనే ఒకే సంబంధంలో స్థిరపడడం చాలా వివేకం, అదే వివాహం కావొచ్చు. ప్రేమ దొరకనివాళ్ళకి రొమాన్సు, ఆ రొమాన్సు కూడా మాయమైనా, ఆ మనిషిని తోసేసుకోక పోవడం వివేకం. ఎందుకంటే ఒక్కొక్క మనిషిలో తనకి సరిపడే అందం, చాతుర్యం, శీలం, వార్ధక్యం వల్ల, ఇతరులతో పూర్తి శరీరసౌఖ్యం కన్న ఎన్నో రెట్లు పవిత్రం.

కామానికి యే అభ్యంతరాలూ లేని సంఘ పరిస్థితుల లోంచి, ప్రేమా శృంగారం కలగడం అరుదు. అట్లాకాకూడదు. కాని మనుషులు సంపూర్ణమైన పరిణామం చెందినవారు ఆదర్శానికి చాలాదూరం జీవితం. ఈ కామ వ్యాపారానికి అనేకమైన మాయరంకులూ, కలలూ కప్పుకుంటేగాని వాస్తవాన్ని తెలుసుకోలేని మనుషులు. ముందు శృంగారభావం మనిషి మనసులో పుడుతుంది. ఆ రంగుల వెలుగు ఎవరి మీదనోపడి, తన కళ్ళకి మాయగప్ప గలమనిషిలో, తన మనసులని కలల్నీ, భావాల్నీ, అందాల్నీ కల్పించి, వొప్పుకుని ఆశపడుతుంది. అందువల్ల ఎవరిమీద మోహం కలుగుతుందో, వాళ్ళనెప్పుడూ పెళ్ళిచేసుకోకూడదంటారు. ఎందుకంటే మోహమాయ లేని గొప్పతనాన్ని, ఆకర్షణని, గుణాల్నీ మోహింపబడ్డ మనిషికి ఆరోపిస్తుంది. తరవాత అవన్నీ ఆ మనిషిలో లేవనే నిజం తెలిసినప్పుడు ఆ మోసమంతా తనే కల్పించుకున్నానని మరిచి, ఆ మనిషిదే ఆ తప్పని, తనని మోసగించారని ఆగ్రహమూ, విరోధమూ, విముఖత్వమూ కలుగుతాయి. డబ్బుకోసమో, విద్యకోసమో, వీలుకోసమో, పెళ్ళిచేసుకుంటే మోసానికి ఎక్కువ చోటు వుండదు. కాని అట్లా పెళ్ళి చేసుకుని అనుభవించే దేమిటి? ఏ ఒక్కదినమూ, యే వెలుగునీ అనుభవించని బతుకెందుకు? "మూణాళ్ళముచ్చటైతేనేం జీవం మోహజీవ నాన్నే యేరుకో" అంటారు. కారణం? మోహజీవన మంత గొప్పవెలుగు జీవితానికిక లేదని అంటారు చలంబోటి రొమాన్టిసిస్టులు.

"టాహితీద్వీపంలో ఈ కామజీవనం చాలా విషయాలలో తక్కిన ప్రపంచం కన్న భిన్నం. అదొక ఆదర్శ జీవన మనవొచ్చు. అక్కడ స్త్రీల మనసు స్పష్టం. ఒక పురుషుణ్ణి చూసి ఇష్టపడతారు, ఇష్టపడరు. ఇష్ట పడకపోతే యేవిధానా అతనికి ఆమె లభించదు. ఎంత ధనానికీ, గొప్పతనానికైనా సరే. ఇష్టపడితే వాళ్ళు పురుషుడినుంచి యేమీ కోరరు. స్త్రీనించి ఎంత సౌఖ్యం పురుషుడికి వచ్చిందో స్త్రీకి కూడా పురుషుడినుంచి వొచ్చిందనే వారి నమ్మకం, అనుభవం. తక్కిన ప్రపంచంలో పెళ్ళిలో కూడా స్త్రీ పురుషుడికి సంతోషాన్నిస్తుందేకాని, పురుషుడు స్త్రీకి యిచ్చే సౌఖ్యం సంగతి ఎవరి మనసుల్లోనూ లేదు. పురుషుడు తిండీ, బట్టా, నగలూ యిస్తాడు. ఎంత గొప్ప సంబంధాలలో కూడా యీ విధమైన భావం స్త్రీ పురుషుల మనసుల్ని వదలదు. ఈ పురుషుడు స్త్రీకి యివ్వడమంటే ధనం, సౌఖ్యమంటే తిండీ, బట్ట. ఎవరో నీచస్త్రీలు తప్ప పురుషుడి శరీరంనించి తమకి సౌఖ్యం వచ్చిందని వొప్పుకోరు. అందువల్లనే అనేకమైన ఘోరమైన వికారాలు, వంకర్లు. ఈ సంబంధంలో పురుషుడు ప్రయత్నించడం స్త్రీ అంగీకరించడం జరుగుతున్నాయి. టాహితీలో పురుషుడు ప్రయత్నించక్కరలేదు. చూపులూ, మాటలూ, ప్రజెంట్లూ, బేరాలూ, వాగ్దానాలు యివేమీ అవసరంలేదు. సరాసరి 'ఇష్టమా? అయిష్టమా?' అని అడిగేయవచ్చు. చాలా సరళం, సులభం, ఆరోగ్యం. తరవాత యిష్టం వుంటే యెంత కాలమయినా కలసి వుండవచ్చు. ఇష్టం లేనప్పుడు విడిపోవచ్చు. రాత్రి పురుషుడితో వుండి పొద్దున్నే యే కారణం లేకుండానే స్త్రీ వెళ్ళిపోతుంది వొంటరిగా యింకో పురుషుడితోనో. పురుషుడికీ ఆ స్వేచ్ఛవుంది. దిగులుపుట్టినా, దిగులుగాని, నిందగాని, వాగ్దానభంగంగాని, పిల్లలుగాని, ఏవీ స్వేచ్ఛకు ఆటంకం కానీరు. ఇవన్నీ ఓ నియమాలకింద యేర్పరచుకొని చేసుకునేవి కావు. వాళ్ళ స్వభావమే ఆచారమే అంత. దేశం, జాతి, యివేమీ అభ్యంతరాలుకావు వాళ్లకి.

కనక అక్కడికి వెళ్ళి బతకడానికి తగ్గ డబ్బున్న యూరపు, అమెరికా దేశస్తులు టాహితీ వెళ్తూంటారు. అందమైన ఆ

స్త్రీలకోసం అట్లా వెళ్ళినవాళ్ళు ఏమంటారంటే ఆ దేశస్తులకి శృంగారం, ప్రేమ అంటే అర్థం కావని. ఓ విధమైన అనురాగం వుంటుంది. కాని సంబంధంలో ఏ రంగూ, ఎమోషను, తీవ్రమయిన కాంక్ష, ఏవీ వుండవని. అవి లేకపోతే చాలా మందికి శృంగారం కనపడదు. ఎందువల్లనంటే తమ హృదయంలోని కలల్నీ, రంగుల్నీ ఆపాదించుకునే అవసరం లేదు. మొదటిరోజునించీ వివాహమంత చప్పగా వుంటుందిట. దీనివల్ల ఏం తెలుస్తుందంటే శృంగారం ఉద్భవం కావాలంటే మన దేశాల్లో వున్న లోపాలన్నీ వుండాలి ఈ కామ జీవితంలో. ఒకరినొకరి బంధం, ప్రత్యేకం తనదో ఇంకోరిదో అనుకోటం, ఈర్ష్య, తీరని వాంఛ, కష్టతర మయిన ప్రయత్నం. తన ఘనత వల్ల ఆకర్షించి సాధించగలిగానన్న తృప్తి, ఇట్లాంటి లోప భూయిష్ట మయిన మాయాపరిస్థితులు అవసరం. ధనం ఇచ్చి పుచ్చుకోడాలు అన్నిటికన్నా ముఖ్యం. శృంగారపు విలువ చాలా మందికి ధనంమీదే ఆధారపడుతుంది.

భక్తి గౌరవాలు చాలా ముఖ్యం, ప్రేమకి.

'అతను వుత్త పనికిమాలినవాడే, కాని నాకు ప్రేమ' అనే మాట ఎక్కడో సకృతంగా కాని నిజంకాదు. ఒక వేళ ఆనాటికి నిజమయినా ఆ ప్రేమ చాలావరకు తగ్గిపోయే రోజు అట్టే దూరాన వుండదు. కాని లోకానికి పనికి మాలిన వాడైనా స్త్రీ హృదయంలో అతనికి గొప్ప స్థానం వుండవొచ్చు. ఇతర విధాల చాలా తక్కువ స్థితిలో వున్నా శక్తిహీనుడైనా, సంఘంలో అతనికేం పెద్ద స్థానం లేకపోయినా, స్త్రీ తానేపరిస్థితుల్లో అతన్ని వలచిందో, గౌరవపడ్డదో ఆ విషయాల్లోనన్నా అతని మీది మెరుగును మాపుకోకూడదు. ముఖ్యంగా పురుషుడి మనసులో స్త్రీ మీది ప్రాముఖ్యత సులభంగా తగ్గిపోతుంది. తన మాటలలోగాని, మనసులోగాని స్త్రీ చవక ఐపోయిందా ప్రేమగాని, శృంగారంగాని నిలవవు. ఆమె స్త్రీలలో ప్రత్యేకంగానే వుండాలి. ఆమె సహవాసం ఒక వరంగానే స్వీకరించాలి.

స్త్రీకి ఎక్కువ సహజం సులభంగా ప్రియుణ్ని దేవత్వానికి ఎత్తడం. కాని నాగరికత పొందుతున్న కొద్దీ, విద్య ఎక్కువౌతున్న కొద్దీ, హక్కులకోసం ప్రచారం సాగిస్తున్న కొద్దీ స్త్రీ పురుషుణ్ణి దిగలాగడం జరుగుతోంది. అందరి పురుషుల్నీ ఎంత విరోధులుగా, దుర్మార్గులుగా చూసినా తన పురుషుణ్ణి ఎన్నడూ తాను తక్కువ చేసుకోకూడదు. భర్తని ఎంత తక్కువగానన్నా చూడవచ్చును. కానిప్రియుణ్ణి మాత్రం గొప్పస్థానాన్నే వుంచాలి. తన మనిషినే వెక్కిరించడం, హీనుడనడం, క్రూరుడనడం బుద్ధిహీనుడనడం ఒక ఫాషన్ అయిపోయింది. కాని తానెవరి హస్తాల్లో రాత్రులు గడుపుతుందో అతణ్ణి రాత్రి తిట్టిపోసి, పగలు ఇతరుల ముందు హీనం చెయ్యడంకన్న శృంగారహత్య ఇంకోటిలేదు. ఎవరితో స్త్రీ తన భర్తని నిందిస్తోందో వాళ్ళకి తప్పకుండా ఆ స్త్రీమీద గౌరవం తగ్గుతుంది. తమ ప్రియులు మొదట గొప్పగా వుండేవారనీ, తరవాత మారిపోయినారనీ సాకు చెప్పుకుంటారు. స్త్రీ పురుషులు మారిపోవడమే నిజ మయితే ఆ దాంపత్యంనించి తప్పుకోడం చాలా ముఖ్యమయిన ధర్మం. కాని విడిపోక, ఒకరి ప్రాణాలు ఒకరు కొరుక్కుతినడం ఎవరికీసౌఖ్యం ఇవ్వని మూర్ఖం. తమ గోడువల్లనన్నా, చుట్టు పక్కలవాళ్ళ బోధనవల్లనన్నా మనుషులు మారి బాగుపడతారనుకోడం గుడ్డితనం. మొదట్లో పరస్పరం చాలా ఇబ్బందులు వొస్తాయి. తాము శృంగారంకోసం అనవసరంగా కల్పించుకున్న మాయ క్రమంగా త్వరలోనే విడిపోతుంది. కాని నిజమయిన ఆకర్షణ వున్నప్పుడు, ఈ మెరుగులు పోయినాయని ఏడవడం భావ్యం కాదు. ఏ స్త్రీ పురుషులు ఆదర్శ స్వరూపులూ, లోప రహితలూ కాదన్న సంగతి తిరిగి తిరిగి జ్ఞాపకం చేసుకోవడం వివేకం. ఇంకేం లేకపోయినా, ఏకాంత సమయాలోని వాళ్ళ శృంగారానుభవ మన్నా, తక్కిన కాలాన్ని కాంతితో కప్పాలి. లోకంలో తక్కువ సంగతులు మల్లేనే, శృంగారపు మెరుగు కూడా తరచి చూస్తే నిశిత దృష్టిముందు తర్కం ముందు నిలవదు. ఎంత గొప్పతనాన్నీ, ఆకర్షణనీ ఏముందని చీల్చి విశదీకరిస్తే ఏమీ మిగలదు. అందువల్ల మనోబలంలేని మనుషులు ఇతరులు తమ ప్రియుల్ని దిగతీసే పరిస్థితులలో నిలవకూడదు. మాయలన్నింటిలో అందమయిన మాయ శృంగారం. దాన్ని పోగొట్టుకున్న జీవితం వుత్త దౌర్భాగ్యం. అసలు సత్యమేమిటని తరిచినకొద్దీ దేంట్లోనూ సత్యం కనబడదు. ఎంత గొప్ప సత్యాన్నీ సత్య సౌందర్యాన్నీ మనసే కల్పించుకుంటోంది.

నిజానికి పోతే తనమనస్సు కన్న, తనకున్న అబద్ధం ఇంకోటి లేదు. ప్రతి మనిషీ తను నిజమని, తన మనసు అబద్ధం పలకదనీ దృఢమయిన విశ్వాసంతో ఎదటి వస్తువుల నిజాన్ని పరిశీలించడానికి పూనుకుంటాడు. గొప్ప నేర్పుగల మనుషులు తమ ప్రియులు తమచుట్టూ అల్లుకున్న ఇంద్రజాలాన్ని చెడకుండా, ఎప్పటికప్పుడు కొత్త రంగుల మబ్బులతో, ఆశలతో, అన్వేషించే కలలతో విభ్రమం కలిగిస్తోవుంటారు. కావలసి చెయ్యరు. కాని వాళ్ళకి సృష్టే నేర్పుతుంది. సహజంగా, ఏదో జ్ఞానమనీ, స్వేచ్ఛ అనీ, ఆధిక్యత అనీ భ్రమించి తమ శృంగారానుభవాన్నికూలదోసుకుంటారు మూర్ఖులు. ప్రియులకిగొప్ప గర్వం వుండాలి - తాము ప్రియులైనందు

వల్లనే అధికులమని. కాని ఆ గర్వం తమ ప్రియులపైన ప్రయోగించకూడదు. లోకంలో చాలా ఉన్నత స్థితిలో వున్న పురుషుడు తన ప్రియురాలిముందు దాసుడుగా ప్రవర్తించాలి. శ్రీకృష్ణ సత్యభామల సంబంధం ఆదర్శం. కాని నవీన సత్యభామల్ని ఆ పురాతన శ్రీ కృష్ణుడు కూడా భరించలేడు. స్త్రీ తన హక్కుల కోసం తిరగబడుతున్న కొద్దీ, తన శ్రేష్టత్వం మీద, జ్ఞానం మీద అభిమానం ఎక్కువై ఆ అహంభావాన్ని తన ప్రియుడి నెత్తిమీద రుద్దుతోంది. కనకనే ఈ స్త్రీలు ఎండి కర్కశులై ఏ శాంతీ లేకుండా తమ మిత్రులందరికీ దుర్భరులౌతున్నారు.

స్వేచ్ఛ వుండాలి స్త్రీకి, తన ప్రియుణ్ణి అంగీకరించడానికీ, నిరాకరించడానికీ. అట్లాంటి స్వేచ్ఛ లేకపోబట్టే పెళ్ళిలో శృంగారం మృగ్యం. వేశ్యస్వేచ్ఛ డబ్బుమీద ఆధారపడడం వల్ల అక్కడా శృంగారానికి ఎక్కువ తావులేదు. తనని మనస్ఫూర్తిగా కోరి వరించారనే భావం కలగాలి స్త్రీ పురుషులకి. కాని స్వేచ్ఛని ఎదిరింపుకీ, వెక్కిరింపులకీ, నీచ పరచడానికీ ఉపయోగించ కూడదు. శృంగారంలో దిక్కులేనితనం చవకపరుస్తుంది మనిషిని. మళ్ళీ ఎంత వ్యామోహం వున్నాసరే నిరాకరణకి స్వేచ్ఛని ఒక చేతిలో కనబరుస్తూనే వుండాలి. ఉపయోగించు కోడానికి అవసరం కలగకూడదు గాని, ఎప్పటికీ తాము దుర్లభులమనీ తమ విలాసాలూ, ప్రేమదృష్టులూ, చర్యలూ తమ అనుగ్రహంమీదనే జరుగుతున్నా యనిపించాలి. అందువల్లనే శృంగారం రాజపుత్ర కథలలో ఉన్నత స్థాయిని పొందింది. ఇప్పటికీ కొన్ని అనాగరిక జాతుల్లో విరివిగా వుంది. ఈ రసపుత్రికి సగం గోషా, దుర్లభురాలు, ఎంతో ప్రయత్నించిగాని తన ప్రాణాన్ని వొడ్డిగాని ఆమె అనుగ్రహాన్ని సంపాయించ లేడు ప్రియుడు, ఆమెకి అయిష్టమయిందా ప్రాణాలు తీసుకుంటుంది, తీస్తుందికాని అంగీకరించదు. ఎంత కష్టం మీద ప్రియులు అందితే అంత ఎక్కువ. కాని పూర్తిగా దుర్లభులైతే ఆకర్షణ యెండిపోయినా ఈ మాత్రం శృంగారం జీవితం అంతలోనూ జీవించే వుండాలి.

నిందించుకోవడం చాలా అల్పం, మూర్ఖం. ఇబ్బందులు చెప్పవచ్చు. ఎంతసేపటికీ మెచ్చు కోవడంమీదనే వుండాలి దృష్టి. ప్రియులమధ్య ఎప్పుడూ శాంతమయిన వాతావరణం చాలా అవసరం. ఇంటిదగ్గిర వుండే స్త్రీ పురుషుణ్ని ఒక మహా రాజుని, దైవాన్ని ఆహ్వానిస్తున్నట్టు తానూ, తన పరివారమూ ఎదురు చూస్తో అతనికోసం తయారు కావాలి. జాగ్రత్తగా అతనికి ఏ విషయాలపై అభిలాషో, గర్వమో తెలుసుకుని, వాటి విషయమై అతనికి బలమూ, ప్రోత్సాహము, సాధించిన దానికి మెప్పూ, సాధించలేని దానికి సానుభూతిని ఇవ్వగలిగిన ఔదార్యం చాలా అవసరం. అట్లానే పురుషుడు స్త్రీ తనకోసం చేసే ప్రయత్నాల పైన, ఆమె కోర్కెలపైన గొప్ప మర్యాదతో, మన్ననతో సంతోషం చూపాలి.

పురుషుడి కీర్తి, బలం, పలుకుబడి, సమర్థత వీటిమీద స్త్రీకి ఎక్కువ మమకారం. అతని సత్ప్రవర్తనా, సూనృతం, సహనం వంటి పురాణాలు పొగిడే ప్రాశస్త్యం మీద ఆమెకి ఎక్కువ మక్కువలేదు. ధర్మరాజు మీదకన్న భీమార్జునుల మీదే ద్రౌపదికి ప్రీతి. ఈ లోకంలో ఔన్నత్యాన్ని పొందేందుకు ఎన్ని దుష్టత్వాలు చెయ్యనీ, అవి ఎక్కువ ఇబ్బంది పెట్టవు. ఎక్కడనుంచి తీసుకొస్తేనేం, తెస్తేనేం, పురుషుడు ధనాన్ని, కీర్తిని స్త్రీ పాదాల ముందు అర్పిస్తే ఆమెకి తృప్తి. ఆమె యెడల దుష్టత్వం చూపకపోతే చాలు, లోకానికి అన్యాయంచేసినా ఆమెకి ఇబ్బందిలేదు. మండోదరి వంటి స్త్రీకి రావణుడిమీద అందుచేతనే అంత పట్టు. పురుషుడిలో స్థిరత్వం, వజ్ర బలాన్ని కోరుతుంది స్త్రీ. నవీన యువకుల నాజూకు షోకులు ఆమెని చిరంగా ఆకర్షించవు. లోకపు ధూళిని, రక్తాన్ని ఎంతైనా భరిస్తుంది స్త్రీ తన ప్రియుడి వొంటి మీద. స్త్రీ ముందు పురుషుడు యెప్పుడూ లోకువ కాకూడదు. చాతకాని వాడు కాకూడదు. బలానికీ, ఉత్సాహానికీ, ధైర్యానికీ, ధనానికీ ఆమె పైన ఆధారపడరాదు.

గొప్ప ఇష్టం కలగాలనే, ఇద్దరూ ఒకటి కావాలని, దగ్గర అవాలనే కోర్కెలవల్ల ఒకరి అభిప్రాయాలు, ఇంకొకరివి కూడా కావడం చాలా అవసరమనుకుని, ముఖ్యంగా పురుషుడు స్త్రీ అభిరుచుల్ని సరిదిద్దచూస్తాడు. అంతకన్న ముందు అతనీ విధంగా మారాలని చూసి, అతని ఆలోచనల్నే చిలక పలుకులు పలుకుతో వుంటుంది ఆమె. ఆ మోహం తగ్గగానే ఈ మానసిక ఫోటో అంత అసహ్యం ఇంకోటి వుండదు. స్త్రీ అతని ఫోటో కూడా కాకండా వికృతమైన కారికేచర్‌గా తయారౌతుంది. అతనికీ అసహ్యం పుడుతుంది. పైగా ఒకరి కొకరు ఎంత భిన్నంగా వుంటే అంత అనురక్తి నిలుస్తుంది. సహనం, క్యూరియాసిటీ నేర్చుకుంటే చాలు.

❀❀❀

యోగం

స్త్రీకిస్వేచ్ఛ కావాలన్నా, సంసారాలలో మార్పు కావాలన్నా, పురుషుల ఆత్మలలో పరిణామం కావాలన్నా, అంతా ఎందుకంటే, వ్యక్తిలో ఆనందమూ, సౌఖ్యమూ వృద్ధి పొందేందుకు, జీవితపు 'స్ట్రగుల్' అంతా ఆనందం కోసం

విచారాన్నించీ, చిరాకునించీ, దుఃఖాన్నించీ బాధనించీ తప్పించుకోడం కోసం.

ఆ ఆనందాన్నే నమ్ముకుని దాన్నే గురిగా పెట్టుకుని, కీర్తీ మర్యాదా, ఎక్కువ ధనం, నీతులూ, ధర్మాలూ, ఇట్లాంటి ఆ ఆనందపు నీడల్ని ఆనందమనుకునే భ్రాంతిని వదలడం వివేకవంతుల లక్షణం.

గొప్ప ఆనందం పొందాలంటే ఆనందమిచ్చే వొస్తువులనూ, పరిస్థితులనూ సంపాయించడం కన్న ఆనందం పొందగల గుణాన్ని వృద్ధిచేసుకోడం ముఖ్యం. అట్లాంటి గుణం వుంటే ఆనందమిచ్చే వస్తువుల్ని వెతుకుతో కష్టపడి సంపాదించటానికి ప్రయత్నించనక్కరలేకుండా, ఉన్నవాటితోనే అంత ఆనందమూ సంపాదించవచ్చు. ఆ శక్తి లేనివాళ్ళే, ఆ శక్తిలేకనే, లేనంతవరకే ఆనందాన్నిచ్చే పరిస్థితుల కోసమూ, పదార్థాల కోసమూ తంటాలు పడతారు.

మనం పొందే ఆనందంలో భేదాలూ, వెరయిటీలూ కాక 'క్వాలిటీ' లోనే భేదాలున్నాయి. వ్యక్తి సామర్థ్యంలో భేదం దానికి కారణం.

స్త్రీ పురుషులు ఒకరినించి ఒకరు పొందే సంతోషం చాలా విషయాలతో సమ్మిళితం. గొప్ప ఆనందం పొందేవారికి అది ప్రేమవల్ల కలుగుతుంది. ఆ ప్రేమవల్ల కలిగే ఆనందం తక్కిన సౌందర్యం, గుణం, చాతుర్యం, రతి మొదలైనవి ఏవీ ఇవ్వలేవు. ప్రేమని స్వీకరించగల గుణం, ప్రేమని ఇవ్వడానికి వున్న శక్తి ముఖ్యం.

గొప్ప ప్రేమ కలగడానికి(అదృష్టం సంగతి అట్లావుంచి) ముఖ్యమైన పరిస్థితి, ఆ ప్రేమకి అర్హత వుండడం, లేకపోతే సంపాయించడం – అనేకమంది స్త్రీల వెంటపడ్డా రాదు. వూరికే ప్రపంచమంతా ప్రేమో అని అరుస్తో పరువులెత్తినా రాదు. రోజుకో స్త్రీని అనుభవించి ఏ ఆనందాన్ని ఎరగకుండా వుండ వొచ్చు. ఒకే స్త్రీతో నిరంతరమూ పరిచయం కలిగివుండడం వల్ల ఎట్లా పాతపడి అలవాటై పోతుందో, అట్లానే నిరంతరము స్త్రీలని కొత్తవారిని అనుభవిస్తే, అదీ పాతపడి అలవాటై, ఇంతేనా అనిపిస్తుంది. స్త్రీ అంటే అసహ్యంగా చూసేవారూ, ప్రేమని తృణీకరించే వారు, స్త్రీ సంబంధాన్ని అసహ్యమనేవారు, స్త్రీని చవకచేస్తో కథలు వ్రాసేవారూ, వారందరూ స్త్రీ దొరకనివారో, స్త్రీని అదే పనిగా బావుకుని అనుభవించినవారో అయివుంటారు.

ముఖ్యం స్త్రీత్వంలో గౌరవం, ప్రేమమీద విశ్వాసం, ఆ సంబంధంలో 'మిష్టరీ' కొత్తదనం పోగొట్టుకోకపోవడం.

ఎంతమందిని మోహింపామని కాదు ప్రశ్న, ఎంత గొప్పగా అద్భుతంగా ప్రేమించగలిగాము అనేది.

అందువల్లనే, సాగినన్నాళ్ళు భర్తని దైవంగా చూడమనే సాధన, అద్భుతంగా స్త్రీ హృదయాన్ని నింపింది. లోపాలు చూడలేని అంధత్వం లోపమే ఐనా, జడత్వ లక్షణమే ఐనా, స్త్రీని తృప్తితో, ఆనందంతో నింపింది.

ఇట్లా ప్రేమని ఆరాధించే గుణాన్ని సాధనవల్ల వృద్ధి చేసుకోవాలి. ముఖ్యం తమ మనసుల్ని మార్చుకోడం, స్వభావాన్ని వృద్ధిచేసుకోడం, తమకి ఏమిస్తుందా అనిగాక స్త్రీని ఆమె కోసమే, ఒక వరంగా ప్రేమించడం.

అదిగాక ఆనందాన్నిచ్చేందుకు ఇంకా ఒకటి రెండు పద్ధతుల్ని చెపుతాను.

మొదటిది

ఈ క్రింది మూడు విషయాలూ ఇదివరకే చెప్పాను.

1. స్త్రీ పురుషులు ఒకరికొకరు అలవాటు కాకూడదు.

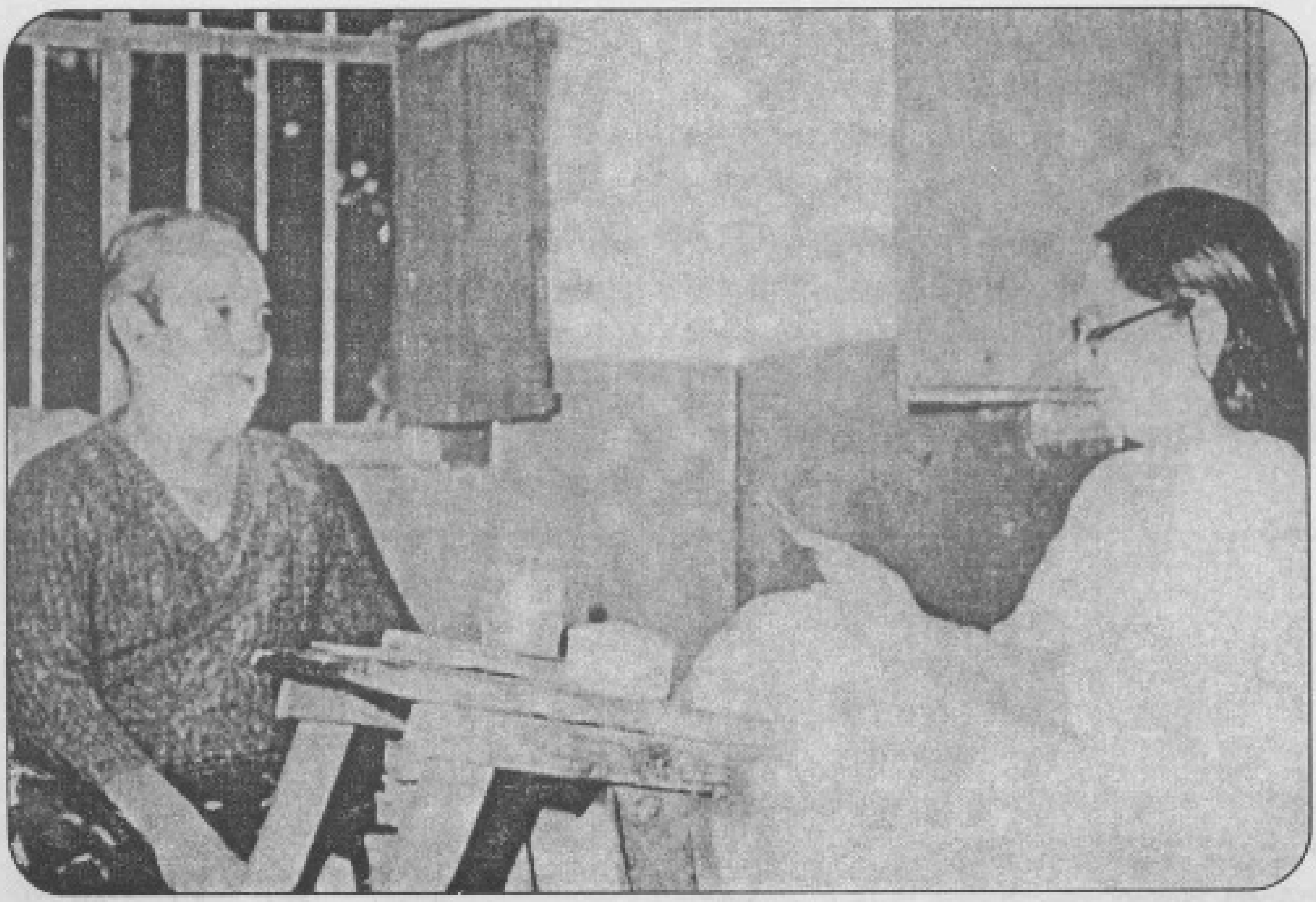
2. ఒకరినొకరు తిండికిగాని, డబ్బుకుగాని, సౌఖ్యానికి గాని, మోక్షానికి గాని, చివరికి ఆనందానికిగాని ఆధారంగా ఇన్‌స్ట్రుమెంట్స్‌గా చూసుకోకూడదు.

3. తమ జీవితంలో అన్నిటికన్నా గొప్ప (ఐడియల్) ఆదర్శం రెండోవారిని ప్రేమించగల్గడం కిందనే ఎంచుకోవాలి.

కొత్తది సంయోగం. సంయోగానికీ యోగానికీ అట్టే దూరం లేదు. యోగమంటే ప్రస్తుతం మనసుని ఒకేదానితో కలపడం అనుకోండి. మనసుని దేనిమీద ఏకాగ్రంచేసినా ఆనందం వొస్తుందంటారు యోగులు. సాధారణులకు ఎమోషన్ ఆరాధనతో కలిస్తే సులభంగా మనసు లగ్నమౌతుంది. స్త్రీ పురుష సంబంధంలో వున్న ఎమోషనల్ ఇంటెన్సిటీ ఇంకో విషయంలోరాదు. కనక ఇక్కడ మనసును కేంద్రీకరించడం సులభమవుతుంది. స్నేహం, కళ, సెక్స్, ఉద్రేకం అన్నీ ఒకచోట ఏకమైనాయి. కళలన్నింటిలోకి వున్నతమైనదీ, సులభసాధ్యమైనదీ యీరతి కళ. ప్రేమకళ.

స్త్రీ పురుషులు ఒకరినొకరు తమ స్వభావ మంతటితోనూ ఆరాధించుకోవాలి. ఈశ్వరుడ్ని సాక్షాత్కారంగా చూచినవాళ్లు వుంటే వుండనీ, తక్కిన వాళ్ళకి, తమ ప్రేమను పొందినవాళ్లే ప్రపంచానికంతా వున్నతులు. వారొక్కరే కావలసిన వాళ్ళు.

'జీవనం, జీవనానాం' అట్లా ఆరాధించడం చాతకానప్పుడు చాతనయ్యేటట్టు హృదయాన్ని మార్చుకోవాలి. మనిషిని, కొత్తవారిని, వరించడం వల్ల సహాయం జరిగితే అట్లానే

చెయ్యాలి. హృదయాల్ని మార్చాలి. హృదయానురక్తుల్ని అంగీకరించే ధైర్యం తెచ్చుకోవాలి.

పూర్వం భర్తని అట్టి దైవంగా చూసుకోమన్నారు.

ఆ సూత్రాన్నే మార్చి, యీనాడు,

దైవ సమానుల్నే ఏరుకోండి, మార్చండి, మారండి.

దైవంకన్నా అధికులుగా చూసుకోండి.

అని స్త్రీ పురుషుల్ని అంటున్నాను. ఒక్క స్త్రీలనే కాదు.

రెండోది

ఈ సంగతులు ఇదివరకే చెప్పాను.

1. సృష్టికార్యాల్ని చవకచేసుకోవద్దు. అసహ్యము అనుకోవద్దు. లేచిపోవడాలూ, రహస్య సంబంధాలూ వాటిని గురించి నవ్వవొద్దు. స్కాండల్స్ మాట్లాడ వద్దు.

2. అమితమైనకోర్కె కలగంది, గొప్ప స్నేహంలేంది, బలీయమైన ఆకర్షణలేంది కలవవొద్దు.

3. చక్కని పరిస్థితులు, ఆరోగ్యం, శుభ్రమైన స్థలం, వాతావరణం, చక్కని శాంతమైన కాలం, ఇన్ని కుదరంది పక్కమీద చేరవద్దు.

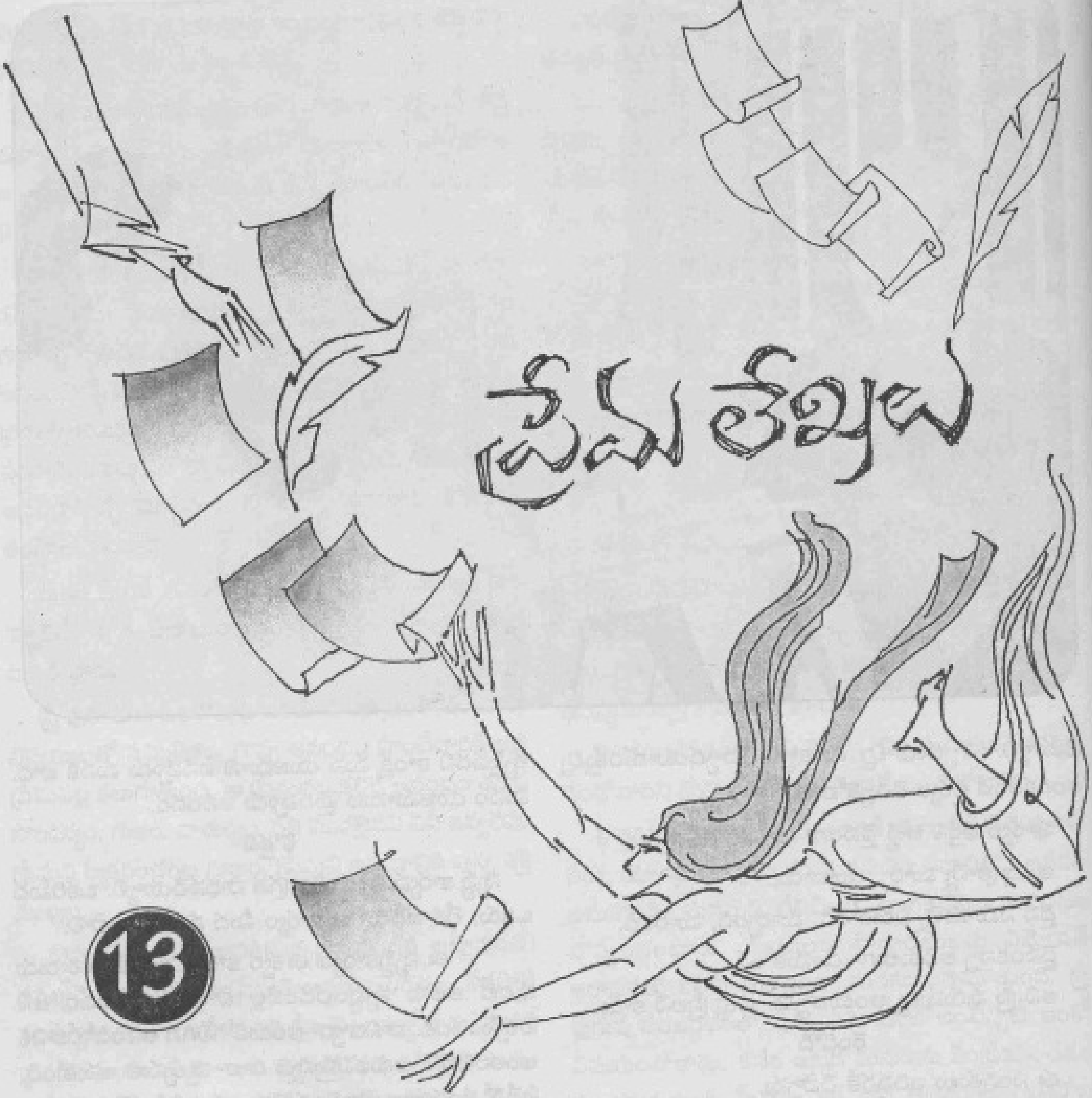
4. కలుసుకుంటామనే కాంక్షతో, ఎక్స్పెక్టేషన్‌తో ఆడుకోవాలి. కాంక్షకి లొంగక, చూసుకుని నిదానించి ఆనందించాలి. తృప్తిపడని కాంక్ష మన యజమాని ఐనప్పుడు మనకి బాధ. మనం యజమానుల మైనప్పుడు ఆనందం.

కొత్తది

సృష్టి కార్యమప్పుడు ఏకాగ్రత సాధనచెయ్యాలి. ఒకరిమీద ఒకరు, లేక ఇద్దరూ ఆ కార్యం మీద మనసునిలపాలి.

ఈ సృష్టికార్యం ఈశ్వర కార్యం. అంటే ఈశ్వరుడు వుంటే అతను సృష్టించడంవల్ల పొందిన ఆనందం అని విశ్వసించండి. దానిద్వారా అందుకోగలిగిన ఆనందోద్రేకానికి అంతంలేదని, అనుభవిస్తున్నది చాలా స్వల్పమని అనుకోండి. ఏవేవో సంగతులు యోచించవొద్దు. యజ్ఞానికి వలె ఆయత్తులు కావాలి. ప్రిపరేషన్ను చేసుకోవాలి. స్థల శరీర మనోశుభ్రం అవసరం. సౌఖ్యాన్ని పొందుతూ, సౌఖ్యాన్ని పొందుతున్నాము అనే భావాన్ని మనసునించి తొలగనీకండి (సెల్ఫ్ కాంసియస్‌నెస్)

ఇంత ఆనందం ప్రపంచంలో వుంటుందా అన్నంత వున్నతస్థితికి వెడతారు. ఈ పద్ధతివల్ల, యీ యోగం సిద్ధించడానికి 1. తీవ్రమైన పరస్పరాకర్షణ, 2. ఆరోగ్యం, మనోబలం, సుందర పరిస్థితులు, డిస్టర్‌బెన్స్ వుంటుందనే భయం లేకపోవడం అవసరం.

13 ప్రేమ లేఖలు

ఉత్త సమాచారాలనే అందించేవి ఉత్తరాలు. ప్రేమలేకపోతే అది లేఖ కాదు. ఉత్తి ఉత్తరం. గుడిసె అన్నా పర్ణశాల అన్నా అర్థం ఒకటే. మాట చుట్టూ ఉండే వాతావరణంలోనే భేదం అంతా.

చలంగారు ప్రేమలేఖలు వ్రాసేటప్పుడు మనసులో ఎవరున్నారో లేరోగాని ఎవరో ఉన్నంత వాస్తవంగా ఉంటుంది లేఖ. వాటిని పోస్టులో ఎవరూ అందుకోలేరు. పుస్తక రూపంలో పాఠకులు తప్ప. లేఖలు వ్రాయడం నేర్చుకోదలచిన వారికి ఇవి ఒరవడులు.

ప్రేమలేఖలలో ఉన్న చలం మనసు, జీవిత ఘట్టాలు, ప్రేమలు, విరహాలు, సౌందర్య చర్చలు, తాత్విక ప్రశ్నలు, ఇంకా అనేకానేకం చలం జీవితంలోని వాస్తవాలే!

ఈ లేఖలు 1922 నుండి 1947 వరకు వీణ మొదలయిన పత్రికలలో ధారావాహికగా వచ్చాయి. మొత్తం లేఖలు 49.

"సృష్టివైన విరహబాధ తన మాధుర్యభారంవల్ల తనే పగిలి, మన్నిద్దరినీ కన్నది. జనన మప్పుడు మాత్రమే ఆ వొక్క ముహూర్తమే మనమైక్యమైవున్నది.

జన్మ మాధుర్యంలో సోలిన మనచేతుల్ని చిరునవ్వుతో విడదీసి, మేఘశయ్యలమీద ఆనించి ప్రేమగీతాలు పాడుతూ, నక్షత్రమార్గాల ఊరేగించి, యిద్దరిమధ్యనూ అగాధమైన వ్యవధిని కల్పించి, ఈ లోకంలో వొదిలారు. నానోటినుంచి వచ్చిన మొదటి శబ్దం, పేరులేని నీపేరు. మూర్ఖులు వీళ్ళు, అది పాలకోసం యేడుపను కున్నారు.

అది మొదలు నీ కోసం వెతుకుతున్నాను. నేనాడుకున్న బొమ్మల్లో నీవున్నావేమోనని వెతికాను. నేను చదువుకున్న పుస్తకాల్లో నీ రూపం ముద్రించారేమోనని చూశాను. కవులు నీ అందాన్ని పాడారేమోనని చదివాను. నీవెక్కడన్నా కనపడతావే మోనని మోహాలు వెతుకుతూ, దేశాలు తిరిగాను.

కనపడవు. కాని నాకు నీవు చిరపరిచయవు. నీ రూపమగోచరము, నీ స్వభావము మనోభావాని కతీతము. కాని నీకన్న నాకు హృదయానుగత మేదీ లేదు. నీ నామ మనుస్మృతము. కలలో విన్న గానంవలె ప్రతి నిమిషమూ నా చెవుల ధ్వనిస్తోంది. నావేపు నడిచివొచ్చే నీమృదు పాదరజము అస్తమయ మేఘాలకి యెఱ్ఱని రంగువేస్తోంది. నన్ను వెతుకుతో వచ్చే నీ అడుగులచప్పుడు నాహృదయంలో ప్రతి నిమిషం ధ్వనిస్తోంది, నా పరమావధి నీవు.

నీ వుండబట్టి, ఈ ప్రపంచమింత సుందరమూ, హృదయాకర్షమూనూ నాకు. కాకపోతే ఈ కొత్తలోకానికీ నాకు సంబంధమేమిటి? లోహపు బిళ్ళల్నీ, నీతిప్రతిష్ఠల్నీ ఆరాధించే ఈ ప్రజలతో నాకు సాపత్యమేమిటీ? వీరెవరో నాకు తెలియదు. నేను వీరికర్థంకాను, నేనిట్లా ఎందుకు వెతుకుతున్నానో ఊహించలేరు.

ఒకచోట నీ అధర లావణ్యమూ, ఒకచోట నీ కళ్ళ నలుపూ, యింకొకచోట నీ నడుము వొంపూ, ఒకచోట నీ వొంటి మెరుపూ, ఒకచోట నీ కంఠము ఇంపూ, మరి ఒకచోట నీ వక్షము పొంగూ చూసి నీనించి ప్రేమలేఖలని స్వీకరిస్తున్నాను, అనుభవిస్తున్నాను, ఆనందిస్తున్నాను.

ఒక హృదయంలో నీ ప్రణయ మాధుర్యమూ, ఒక హృదయంలో నీ లీలా వినోదాసక్తీ, ఇంకొక హృదయంలో నీ మాతృమార్దవమూ, మరి ఒకహృదయంలో నీ ఆనంద పారవశ్యతా చూసి, ఆకర్షింపబడుతున్నాను, స్వీకరించి అనుభవిస్తున్నాను. ఆనందిస్తున్నాను.

కాని – నిరాశ, ఇవన్నీ నువ్వెట్లా కాగలవు? వీళ్ళంతా నన్ను నీతిలేనివాణ్ణి అంటున్నారు చూడు. కాని నాకు భయమెందుకు, దొంగతనమెందుకు నిన్ను ప్రేమించిన నాకు?

నీవున్నావని, నీనించి విడిపడ్డానని, నీ కోసం వెతక్కుండా వొక్క నిమిషం నిలువలేనని, వీళ్ళ లెఖ్ఖ నాకు రవ్వంతలేదని, నీవు నాకు వార్తలు పంపుతున్నావని, యెక్కడ దేనిని ప్రేమించినా నిన్నేనని, వీళ్ళకేం తెలుసు?

మృణ్మయమైన ఆత్మలు తమోనిర్మితాలైన మేధస్సులు నిన్నూ – నన్నూ అర్థం చేసుకోగలవా?"

సాహితి – చెలం

1922

❀❀❀

ప్రేమలేఖలు

ప్రేమలేఖ అంటే ప్రియమైన మిత్రులకి రాయటం. పురుషులుగాని స్త్రీలుగాని సెక్స్ భేదమైనప్పుడు ఆ ప్రేమలోవలెనే లేఖలో కూడా రొమాన్స్, పొయెట్రీ, టెండర్‌నెస్ ఎక్కువగా కనిపిస్తాయి. లేఖలు ఎక్కువ అందంగా ఆకర్షకంగా వుంటాయి. ప్రేమలేఖలు కానివి, పోస్ట్‌లో రోజూవెళ్ళే లక్ష వుత్తరాలు – అన్నీ చెత్త. చికాకు వ్యవహారాలకోసం, దొంగమర్యాదల కోసం, తగాదాలు, నోటీసులు– యీ రకాలు. మొత్తానికి విసుక్కుంటో రాసేవీ, యేడుస్తో చదివేవిగా వుంటాయి.

వాఙ్మయంలో లేఖకి స్థానం వుండాలంటే అది ప్రేమలేఖ కావాలి. లేఖ కంటిన్యువస్ థాట్‌గా వుండాలి. చాలా ప్రియమైన మిత్రుడితో చల్లని కాలవ వొడ్డునగాని, వెచ్చని గదిలో టీ, సిగరెట్లముందుగాని కూచున్నప్పుడు ఎట్లా మాట్లాడతాము! అట్లా వుండాలి వుత్తరం. అంత నాచురల్‌గా వుత్తరం చదివే వారికి ఆ రాసేవారిని కలుసుకుని మాట్లాడు తున్నాము అనిపించాలి. ఉత్తరం చేతుల్లో పట్టుకుని చదివేవారు డే డ్రీమ్స్‌లోకి, కలలోకి వెళ్ళకపోతే, ఆ వుత్తరం వొచ్చి ప్రయోజనంలేదు.

నిర్వ్యాజమైన స్నేహం వుంటేనేగాని, స్వచ్ఛమైన హృదయాలు వుంటేనేగాని, మధురమైన లేఖలు పుట్టవు. అట్లాంటి స్నేహం వున్నా వుత్తరాలలో ఆ సంబంధాన్ని

వ్యక్తపరుచుకునే అభిలాషగాని, అభిరుచిగాని, శక్తిగాని వున్నవారు అరుదు. మిత్రత్వం means for an end కాక, end in itself అయినప్పుడే కవిత్వం కలుగుతుంది. ఇతర ఆపేక్ష లేనప్పుడు కూడా, మనం మిత్రులు అనుకునేవాళ్ళు మనకు విశ్రాంతి కాలం వెళ్ళబుచ్చటానికీ, చీట్లపేక ఆడటానికీ, స్కాండల్స్ చెప్పేందుకూ, వినేందుకూ, మనం కోసే ప్రజ్ఞలన్నీ ఎడ్మైర్ చేసేట్టు నటించేందుకూ, సాధనాలుగా మాత్రమే ఉపయోగిస్తున్నారు. అట్లాంటప్పుడు ఏం ఉన్నతాభిప్రాయాలు ఉత్పన్న మౌతాయి వెలి బుచ్చుకునేందుకు?

ఈ దేశంలో భార్యాభర్తలమధ్య లేఖలు నడవవు. చాలామంది భార్యలకి అసలు రాయటమే చేతకాదు. రాయటం చాతనైనా పోస్టేజి కోసం యెవరినో యాచించాలి. గర్భాదానం నాటినుంచి భర్త జాగ్రత్తగా తన దగ్గిరే దాచుకొనీ, ఆమెలో వున్న రసికత్వాన్ని అతి నేర్పరితనంతో నిర్మూలం చెయ్యడంవల్ల మెదడునంతా మర్దించి కూర్చోవడంవల్ల, భర్తతో మాట్లాడవలసినవిగాని, అతనికి రాయవలసినవిగాని, కొత్త సంగతులు ఏమీ భార్యకి వుండవు. పుట్టింటికి వెళ్ళినా, పిల్లలకి జలుబుగా వుందనీ, తనని, అక్కడ సరిగా చూడటంలేదనీ, షావుకారు నగ తీసుకొచ్చాడా అనీ; గోంగూర పచ్చడి జాడీ జాగ్రత్తగా చూడమనీ తప్ప రాయవలసిన విషయాలు గోచరించవు. తప్పిజారి ఇంకేమన్నా కవిత్వం ఆమె రాయడం తటస్థించిందా, భార్యకి తాత్కాలిక మనోవైకల్యం (temporary insanity) కలిగిందని భయపడతాడు భర్త. దినదినమూ ఒకటే సంగతులు, ఒకటే యోచనలతో మిళితమై, జీర్ణమైన స్త్రీ బుద్ధి, నగలమీదా, చీరెలమీదా మర్యాదలమీదా కేంద్రీకరించిన స్త్రీ మేధస్సు ఎట్లా ప్రత్యేకమైన వేరైన భావాల్ని ప్రకటించగలదు? ఏం చూసింది? ఏం చదివింది? ఏం అనుభవించింది! ఏం యోచించింది? చక్కగా రాయగలగడానికి?

పురుషుడు రాయాలంటే, ఆమె level కి తను దిగాలి. లేకపోతే అతని లేఖ ఆమెకి అర్థంకాదు. అదిగాక వాఙ్మయానికి పనికి రాగల విధంగా రాయగలవారు ఎందరు న్నారు? ఉంటే పత్రికలకి రాసి కీర్తి సంపాయించుకుందా మంటారు. భార్యకి రాసి వృధా శ్రమపడతారా!

ఇంక భార్యభర్తలు కానివాళ్ళు-వీళ్ళ వ్యవహారాలు ఉత్తరాలు రాసుకునేదాకా రానేరావు. ఏ రాత్రో గోడలుదాటి, రెండు నిమిషాల తరవాత మళ్ళీ గోడలు దాటడంతో ఆఖరు. ఉత్తరాలు అవసరం వొచ్చినా దస్కతులులేని గూఢార్థాలతో మరుగుపడ్డ నాన్ కమిటర్ చీట్లతోనే మొదలు ఆఖరూ. ఆంధ్ర స్త్రీ అంత జాగ్రత్తగల మనిషి ప్రపంచంలో లేదు. తను ఏమన్నా చేస్తుందిగాని ఒక ముక్క కాయితంమీద నాలుగు అక్షరాల్లో రాసి కమిట్ కాదు. ఇక ప్రేమలేఖలకి అవకాశమెక్కడిది? ఒకత్తె వెర్రిదై రాసిందా, అందులో నవీన కవికి రాసిందా, ఆమె ఉత్తరాల్ని పట్టుకుని ప్రతివాడికీ చూపుతో ఆమెని వర్ణించుకుంటో, తన ఆకర్షణాప్రభావాన్ని, కవితాశక్తిని, రూపప్రాభవాన్ని చాటుకుంటో వీధివీధుల ప్రపంచమంతా వూరేగడా? ప్రియులకి స్కాండల్స్ భయం. ఒక్క చూపు, ఒక్క మాట, ఒక్క వ్యవహారిక సంభాషణ చాలునే ఆంధ్ర ప్రపంచానికి-స్త్రీ పురుషులకి రంకు కట్టేందుకు. ఇంక ఉత్తరాలే సాక్ష్యం దొరికితే-ప్రతివారూ తమకి కూడా ఛాన్స్ దొరకదా అనే ఆశలో గుమికూడరా?

స్త్రీకి సంసారం తప్ప భర్తపోషణగాక, వేరు రక్షణా, దిక్కూ లేకపోవడంవల్ల ఎప్పుడూ రాయడమనే అపాయంలోకి దిగదు. పురుషుడు రాసినా రాయవొద్దని బతిమాలుతుంది. ఎప్పటి ఉత్తరాన్ని అప్పుడే చింపుతుంది. ఈ స్త్రీలకి ఉత్తరాలు దాచుకోటానికి తాత్కాలికంగా దొరికేవి రహస్య శరీర స్థలాలేగాని, ఇంట్లో ఎక్కడన్నా తనది అనుకోగల ప్రదేశం వుంటుందా, ఈ పవిత్ర హిందూ ధర్మపత్నికి! ఒకవేళ స్త్రీ ఎన్నడో తప్పనిసరి అయి ఉత్తరం రాసినా ఆ ఉత్తరం చివరనే రాసివుంటుంది - 'ఈ ఉత్తరం చదివిన క్షణాన్నే దీన్ని చింపివెయ్యండి. నా మీద వొట్టు. చింపకపోతే ఇంక జన్మలో మీతో మాట్లాడను. మన ప్రేమ బైటపడితే నా ప్రాణమానాలు దక్కవనే సంగతి మీకు తెలుసుకదా!' అని.

ప్రేమ తేజస్సుతో ప్రపంచం వెలిగిందనీ, ప్రేమ రూపాలతో దిక్కులు మారుమోగుతున్నాయని, రాసుకున్న ప్రేమ సంగతి బైటపడుతుందేమోననీ అమితమైన భయం.

ఆమెని అనుభవించడమేగాని, ఆమెని ఆదుకోడానికి అంగీకరించడానికి శక్తీ ధైర్యమూలేని యీ పురుషుడు, అట్లా ప్రార్థిస్తే, చింపకుండా వుండేవాడెవడుంటాడు-ఒక్క ఆంధ్రకవి తప్ప!

ఈ పరిస్థితుల్ని మించగల్గినవాళ్లు మన దేశంలో ఒక్క వేశ్యలు-అయితే ఎక్కడోగాని వేశ్యలు ప్రేమకి హృదయ మివ్వరు. వాళ్ళకి డబ్బిచ్చామని ఏడ్చే మగాళ్ళేగాని లేఖలు రాస్తారా! అందులో ఏ స్త్రీని కావలించుకున్నాడో, ఆ వేశ్యని చూస్తే చాలా అసహ్యం పురుషుడికి. ఐనా ఇప్పుడు వేశ్యలెక్కడ

వున్నారులెండి – చాలామంది సంసారులైనారు. తక్కినవాళ్ళు సినిమాల్లో చేరారు. సినిమాతారలు రెస్పెక్టబుల్ ఐనారు – అంటే విలువలు హెచ్చించారన్నమాట; పతివ్రతల పాత్రలు ధరించి; పాతివ్రత్యంమీద ఉపన్యాసాలు కూడా ప్రారంభిం చారు. అయినా తారలు లేఖలు రాయగలరా? వాళ్ళు నోరు విప్పితే డైరెక్టర్లూ, జమీందార్లూ తప్ప సామాన్య మానవులు, చెవులూ, కళ్లూ, ముక్కులూ మూసుకుంటారే; వాళ్లు రాస్తే భరించగలమా?

చక్కని లేఖలు రాయాలంటే అందులో వాఙ్మయంలో నిలవగలలేఖ రాయాలంటే, ఎంత సంస్కారం, ఎంత విశాలమైన విద్య, జ్ఞానం, ఆత్మ ఔన్నత్యం వుండాలి? ఎందుకంటే... కామాన్ని సృష్టి, ప్రతిజీవిలోనూ లెఖ్ఖ చూడకుండా వొలకపోసిందిగాని, రసికత్వాన్నీ; ప్రేమనీ, ఆత్మసౌరభాన్నీ, చాలా జాగ్రత్తగా, విలువగా, కరువైనట్టు అపురూపమైనట్టు, ఎక్కడో ఎవరూ ఎరగని ఏ అనామక హృదయంలోనో కటాక్షిస్తుంది. ఆ వెర్రి హృదయమూ – లోకంలో గాయపడి – తన విలువ తాను తెలుసుకోలేక, తనని పూపేసే శక్తి తనకే అర్థంగాక, ఏ దిక్కుమాలిన గోడల మధ్యో, ఏ తిట్టిపోసే భార్య ఆజ్ఞలలోనో, ఏ అధికార పశువుల కఠినమైన గిట్టలకిందనో, నలిగి నశిస్తుంది.

వాఙ్మయానికి పనికివొచ్చే లేఖలు అందులో ముఖ్యం. ప్రేమలేఖలు ఉత్పత్తి కావాలంటే, ఆ రాసుకునేవాళ్లకి పరస్పర గౌరవం, తీవ్రమైన ఆకర్షణ, తమ మనోద్రేకాల్ని, ఉన్నతభావాల్ని మాటల్లోకి మార్చగల నేర్పూ, రెండోవారు తమ లేఖని అర్థం చేసుకోగలరనే నమ్మకం వుండాలి మొదలు. వివాహానికి పూర్వమో, వివాహానికి అభ్యంతరం కలిగినప్పుడో తప్ప, ప్రేమలేఖలు కలగడానికి తగిన పరిస్థితులు కలగవు. అందుకనే చాలా ప్రేమలేఖలు ఇంగ్లీషు వాఙ్మయంలో courting కాలంలోనూ, దంపతులు కాని స్త్రీ పురుషుల మధ్యా జరిగాయి. Brownings ఒకరికొకరు రాసుకున్న లేఖలు చూడండి. ఆమె తండ్రి ఆమె పెళ్ళికి వొప్పుకోడు. ఆ ప్రియులు ఒకరినొకరు వారంరోజులకోసారి కాని చూసుకోడానికి వీల్లేదు. అందువల్ల వాళ్ళిద్దరూ పారిపోయి పెళ్ళి చేసుకునే పర్యంతమూ, రోజూ ఒక వుత్తరమో, రోజుకి రెండు ఉత్తరాలు కూడా రాసుకున్నారు. పెళ్ళిఐనా ఆ ప్రేమమీది భక్తి పోలేదు గనుక ఆ ఉత్తరాల్ని అట్లాగే దాచుకున్నారు. అసలే కవులు గనక కవిత్వాన్ని, ప్రేమ తీవ్రతతోటి ప్రేరేపించి అద్భుతమైన ఉత్తరాలు రాయించింది. వాళ్ళకి వివాహమైన తరవాత ఎడబాటులేదు. ఉత్తరాలూ లేవు. వాఙ్మయ ప్రయోజన దృష్టితో చూస్తే వాళ్లకి పెళ్లికాకుండా ఇంకా కొన్ని యేళ్లుంటే ఇంకా ఎన్ని గొప్ప లేఖలు మనకి లభించేవో అని ఆశపడతాం. వాళ్ళబాధ సంగతి మనకెందుకు? అట్లానే షెల్లీ, కీట్సు మొదలైన వాళ్ళ లేఖలు, శాశ్వతంగా యింగ్లీషు వాఙ్మయంలో ఉన్నత స్థానాన్ని పొందాయి.

స్త్రీని అమితంగా ప్రేమించనివాడి రచనల్లో గొప్ప లోపం కనిపించి తీరుతుంది. అసలు అట్లాంటివాడు కవి కాగలడా అని నా సందేహం. లేక ఏ దేశాన్నో, యీశ్వరుణ్నో అంత ఆవేశంతోనూ ప్రేమించి 'హృదయేశ్వరీ!' అని పిలవగలగాలి. కవిలో ప్రతి మనోశక్తి, అతి సున్నితంగా తీవ్రంగా ఒక సునిశిత నిర్మల వాతావరణంలో పదునవుతుంది. ఉద్రేకాల్ని ఉద్భవింప చేసుకుంటుంది. ఉద్రేకాల మీద జీవిస్తుంది. ఆ ఉద్రేకాలు మనోశక్తికి మించి కవిని కాల్చేస్తాయి. అంత నాజూకైన ఆత్మని ఒక్క కరుకుమాట, ఒక్క అందవికారమైన చూపు, ఒక కల్మషయుతమైన కార్యం, చాలా ఘోరంగా గాయం చేస్తుంది. అతని మనో ప్రపంచానికి, వాస్తవత్వానికీ చాలా వ్యత్యాసం వుంటుంది. ఈ భావోద్రేకం వల్లనే, ఈ నిరంతర సౌందర్య తృష్ణవల్లనే, ఎప్పుడూ తృప్తిపడక, ఎప్పుడు మారుతో, అభివృద్ధి చెందుతో, ఔన్నత్యాన్ని పొందుతో వుంటే యీ ప్రేమ స్వప్నాల వల్లనే కవి జీవితంలో సులభంగా నిజమైన స్త్రీలతో అసంతృప్తి పడి, తన కలల కన్య కోసం ప్రపంచమంతా వెతుకుతున్నాడా అనిపిస్తుంది, దానినే లోకం దుర్నీతి అంటారు.

ఏమిటా యీ బతుకని, ఎందుకొచ్చిందా యీ కవిత్వ హృదయం, యీ తీవ్ర సంచలనమని ఏడుస్తాడు అతను. అతని బాధకి ఒక్కటే శరణ్యం ఈ లోకంలో–ఆమె చేతుల్లో ఆమె వక్షంమీద, ఆమె కళ్ళ వెలుగులో, తన వేదనని మరచిపోయి శాంతి పొందుతాడు. మహాకవుల జీవితాల్ని చూస్తే అట్లా జాగ్రత్తగా ఆ కవుల్ని రక్షించుకుని, పోషించుకుని, తమ జీవితాల్ని సార్థకం చేసుకున్న స్త్రీ దేవతలు కనబడతారు. స్త్రీలోగాని, కవి, తన మార్దవ రసికత్వానికీ యీ లోకపు కర్కశత్వానికీ సమన్వయాన్ని కనిపెట్టలేదు.

కాని స్త్రీ కూడా పురుషులవలెనే, సాధారణులు. ఏ స్త్రీకి కూడా ఈశ్వరాంశ సంభూతుడైన కవి హృదయానికి చిరసౌఖ్యాన్ని, తృప్తినీ కలిగించగల యోగ్యత వుండదు. నిజమైన కవి ఆశయాలు, స్త్రీ యిచ్చే సౌఖ్యాలనించి యెప్పుడూ, ఊర్ధ్వ

వాతావరణంలోకి పోవాలని చూస్తూవుంటాయి. కనకనే కవి అన్‌కాన్షియస్‌గా స్త్రీని ఐడియలైజ్ చేసుకుంటాడు. ఆమె యెవరైతేనేం, తన హృదయంలో ఉద్భవమొందే రసాన్ని, ఆనందాన్ని ఔన్నత్యాన్ని, ఆమెలో ఆరోపించుకుని, సృష్టి ఆనందాన్ని ఆమెలో మూర్తీభవింపచేసుకుని అనుభవించాలని చూస్తాడు. ఈ ప్రయత్నమే ప్రేమలేఖలకి ఆధారం. ప్రపంచ వాఙ్మయంలో ప్రసిద్ధికెక్కిన నాయికలు - హెలెన్, బియాట్రిస్, క్లియోపాత్రా, అహల్య, తార, మన యెంకి - వీళ్ళందరూ ఇట్లాంటివాళ్ళే! మన మనస్సుల్లో కల్పించుకున్న భావాల విలువలు, లోకంలో వాస్తవత్వానికి వుంటాయా? వాస్తవత్వ మంటే యేమిటి? అల్పులు కల్పించుకుంటున్న క్షుద్రభావాలు, కవిత్వమంటే భావోద్రేకమనే వెలుగుతోచూడగా, పై పొరలు, పైన కమ్ముకున్న దుమ్ము, మాయ, వొదిలి వాటి వెనక మెరుస్తూ కనబడే నిజ స్వరూపాలు - కవి ఇంకా ఆ సౌందర్య రూపాల వెనక్కి ఇంకా వెనక్కిపోగల దృష్టిని సంపాయిస్తే mystic అవుతాడు. ప్రేమలేఖ రాసేటప్పుడు ప్రేయసి కాదు గోచరించేది. ప్రేయసిని ఆధారం చేసుకుని మనసులో మసిలే దివ్యతేజస్సు. ఇంకా గొప్ప భావనాశక్తి గల కవులు ప్రేయసి లేకుండా ప్రేమలేఖలు కల్పిస్తారు. అంత వాస్తవత్వంతోనూ- చాలా యెంకిపాటలు, దరువులో పడ్డ ప్రేమలేఖలు, ఆంద్రూ లాంగ్, బ్రౌనింగ్స్ రాసుకున్న ఉత్తరాల సంగతి రాస్తూ "ఈ సాధారణ మానవ నేత్రాలకి లేఖల్ని, వాటి సుకుమార సౌరభాన్ని అనుభవించడానికి అర్హత వుందా! అనిపిస్తుంది" అని రాశారు.

పద్యాలలోనూ, కథలలోనూ, వ్యాసాలలోనూ, లేని ఒక గొప్పగుణం లేఖలో వుంటుంది. కథలూ, వ్యాసాలూ రాసేటప్పుడు అవి లోకం కోసమనీ, పత్రికల కోసమనీ, డబ్బుకోసమనీ, ఇట్లాంటి దృష్టిని మరచిపోవడం కష్టం. తన్మయత చెంది రాసే కవిత్వమూ, కథలూ వుండవని కాదు. అట్లాంటి ఉత్తమ కావ్యాల్ని ఎవరూ అంగీకరించక, ప్రచురించక, ఎన్ని నశించిపోయినాయో! ఎందుకంటే అవి సామాన్య ప్రజలకి, అందులో సర్వజ్ఞత పీఠాభిషిక్తులు యీ ఎడిటర్స్ ఉన్నారే వాళ్ళకి అసలు అర్థం కావు. కాని సాధారణ ప్రేమలేఖల్లో, తక్కిన రచనలలో వుండే ఆర్టిఫిషియాలిటీ తక్కువగా వుంటుంది. ఏ పోప్‌వో తప్ప తక్కినవాళ్ళు తమ ఉత్తరాలు ప్రచురమౌతాయనే ఉద్దేశ్యంతో రాయరు. లేఖకుడు ఏ సంకోచమూ లేకుండా, విషయాన్ని గురించి తన హృదయంలోని రహస్యాలు, మనుషుల్ని గురించీ, తన నిజమైన అభిప్రాయాన్ని వెలిబుచ్చుతాడు. రాతలో స్వేచ్ఛ నాచురల్నెస్ వుంటుంది. బతికివున్న మనిషిని గురించి నిజం తెలుసుకోవాలంటే అతని లేఖలు చదవాలి. ప్రయివేట్ టాక్స్ వినాలి. చచ్చిన మనిషి నిజమైన స్వభావాన్ని తెలుసుకోవాలంటే అతని లేఖలు ప్రయివేట్ లెటర్స్ చదవాలి. మొండిమొలతో గదిలో స్నానం చేసేవాణ్ని చూసినట్లే, మంచీ చెడుగూ అన్నీ బైటపడతాయి. బైరన్ (Byron) లేఖలు చదవండి- అతని కవిత్వంలో స్పష్టంకాని, అతని గర్వమూ, స్వార్థపరత్వమూ, ఈర్ష్యా, నిర్లక్ష్యమూ, కంటెమ్ప్టు తెలిసిపోతాయి.

కాని నిజమైన లేఖలు దొరకడం ఎంత కష్టం? అసలు రాయరు. రాసేందుకు ఎవరూ ఉండరు. ఉన్నా అర్థం చేసుకోరు. అసలు ప్రోద్బలం లేదు. మోహం కలిగితే ఏ నిమిషాన మనిషిని గ్రహించి సురక్షితంగా బైటపడగలమా అనే ధ్యాసతప్ప, ఆ వ్యక్తినించి ఏం లాభం పొందుదామా అనే యోచనే కాని, ఆ మోహాన్ని కళావాతావరణంలోకి తీసుకుపోయి మనో మాధుర్యాన్ని భావస్ఫురణని, తద్వారా సృష్టి విలాస సౌందర్యాన్ని అనుభవించాలనే కోర్కె ఉండదు. దుమ్ముని తేజస్సుగా మారుద్దామనే దృష్టితక్కువ. తేజస్సు ఏముంది ఉత్త దుమ్మేకదా, అనే బుద్ధి యెక్కువ.

స్త్రీ మీద పూజ్యభావంలేంది ఎట్లా కలుగుతుంది కవిత్వం? ప్రేమలేఖలంటే, ప్రేమ అంటే నవ్వు! హేళనా! ఎవత్తెనో పట్టాడే! ఎవత్తె! అని విచారణ. తక్కిన యాంబిషన్స్ కన్న, ప్రయత్నాల కన్న ప్రేమనే ప్రధానంగా పెట్టుకున్నవాడు లోకానికి మూర్ఖుడు, వ్యభిచారి, విషయలంపటుడు, లంచాలు పెట్టి, యాచించి నీచవృత్తికిదిగి ఉద్యోగాల ప్రొమోషన్స్ పొందేవాళ్ళు మోసగించి, నిర్భాగ్యుల గొంతులు కోసి, ధనార్జన చేసే రాక్షసులు; కిందివాళ్ళని మాడ్చుకతినే జీతంలేని అధికార్లు వీళ్ళందరి ప్రయత్నాల్నీ పూజించి,వాళ్ళ కాళ్ళముందు సాగిలపడే యీ ప్రజలు, ప్రేమకోసం చితికి, ప్రేమనే చిత్రించి, ప్రేమించడమే మహాభాగ్యమనుకునే కవిని నిరసిస్తారు, నవ్వుతారు, ద్వేషిస్తారు. ఇంక ప్రేమలేఖల్ని చదివి ఆనందిస్తారా? "ప్రేమే ఇంక లోకానికంతా ఏకైక ఆదర్శమా అంటే?" ఆ ప్రేమని దానికన్నా ఉన్నతమైనదానికి సాధన చేసుకోక, అధమమైన ధన, కీర్తి, చౌర్య, అధికారాలకి అమ్ముకుంటారని నా తగాదా!

లేఖలు రాసుకోవాలంటే మిత్రులమధ్య వియోగం అవసరం. ఆ మిత్రులమధ్య కొంత ఉన్నతాకర్షణా, ఎమోషనల్

ఫీలింగ్ వుంటేనేగాని లేఖ రాణించదు. అందువల్లనే ప్రేమలేఖకి ప్రాధాన్యమిస్తున్నాను. ఒక ఇంట్లోనే వుండి ఒకరినొకరు చూసుకుంటోనే ఉత్తరాలు రాసుకునే ప్రణయమూర్తులు లేకపోలేదు. ఎందుకు రాసుకుంటారా? స్త్రీ పురుషులకి ఒకరిమీద ఒకరికి వుండే కాంక్ష అందం మీద కానీండి, దేహం మీద కానీండి, పతివ్రతవేపు వాఙ్మూలం పుచ్చుకున్న దేశభక్తులనేట్టు, గుణం మీద కానీండి, యీ ధర్మపత్నుల దేశంలో, ఆత్మమీద కానీండి. (ఏ కోర్కె ఐతేనేం, అన్నీ కోర్కెలూ, స్త్రీ పురుషుల్ని ప్రతి నిమిషమూ ఆ కోర్కె వున్నంతసేపు మంచంవైపు లాగుతుంది. మంచం మీదే ఆ కోర్కె – దేహం మీదది, మనసు మీదది, అన్ని కోర్కెలూ నశిస్తాయి. మర్నాటి దాకా) ప్రేమలేఖలు కలగాలంటే వియోగమన్నా కలగాలి – లేకపోతే మంచంమీద తృప్తిపడనంత, శరీరశక్తిగాని, భావనాభివృద్ధిగాని, కవిత్వశక్తిగాని వుండాలి. చూడండి. కొత్తలో భార్యాభర్తల ప్రేమ – అదీ అందరూ కాదులెండి కొందరే – వాళ్ళు, ఆ ప్రేమలో, కారణంలేని నవ్వుల్లో అర్థంలేని శబ్దాలలో చక్కిలిగింతల్లో, అవసరంలేని దేహపు కదలికల్లో, నేత్ర విస్ఫురణలో, ముఖభావాలలో, పూరికే దగ్గిరిగా నుంచోడంలో ఒకరి ముఖం ఒకరు అదే పనిగా చూడడంలో, ఒకరు తాకిన వస్తువుని ఒకరు గౌరవించడంలో, ఇంకా పదివేల విధాల వ్యక్తపరచుకుంటారు. ప్రేమజీవితం ఎన్ని సంవత్సరాలు గడిచినా అంత రసవంతంగా ఆనంద జనకంగా రొమాంటిక్‌గా వుంటే, అప్పుడు ఉత్పన్నమౌతాయి ఉజ్వలమైన ప్రేమలేఖలు – ఆ నవశక్తే సార్థకమూ వ్యక్తమూ సఫలమూ అవుతుంది లేఖల్లో. వాళ్ళే ఉద్రేకం ఆగక వెర్రిగా ఒకచోటే కూచునే ఒకరినొకరు చూచుకుంటోనే, ఒకరికొకరు లేఖలు రాసుకుంటారు. చాలామందికి అర్థంకాదు. ఏం చెయ్యను? చిన్నపిల్లల భావనా చిత్రాలు అర్థమౌతూ వున్నాయా పెద్ద వాళ్ళకి! తమ చిన్నతనాన్ని మరిచినట్టే, తమ యవ్వనాన్ని కూడా మరచిపోతారు సాధారణ మానవులు. అసలు యవ్వనావస్థ, అనే దుర్గతే పట్టదు చాలామందికి. ఉద్యోగమూ, రూపాయలూ, మర్యాదలూ, వీటి మీదనే నిలుపుతారు తదేక దృష్టిని. డబ్బు లెక్కపెట్టి మూటలుకట్టే ముతక మనుషులు – ఆ ప్రేమజీవుల్ని మూర్ఖులంటారు – అసహ్యించుకుంటారు.

నేను 'చిత్రాంగి'లో స్త్రీ చేత నాయకుణ్ని, 'ఏమమ్మా' అని జాలిగా పిలిపిస్తే అసహజమన్నారు. 'అరుణ'లో నా నాయిక 'ఏమే పిచ్చిముండా' అంటుంది ప్రియుణ్ని. రుక్మిణీనాథశాస్త్రిగారు ఒక్కరు గావును. 'అవునండీ, ప్రియుణ్ని అట్లా సంబోధించే సమయాలు వుంటాయనీ ఎంతమందికి తెలుసు' అన్నారు. స్త్రీ హృదయంలో వుండే మాతృత్వాన్ని అనుభవించని ప్రియుడు స్వర్గానికి అంధుడు.

ఎంతైనా కానీ, విరహమే ప్రేమలేఖకి ముఖ్యమైన కారణం! సాధారణులలో విరహం ప్రేమకి గోరీ కడుతుంది. దేహాలు ఉపయోగించకుండా; హృదయాలతో ప్రేమ నిలుపుకోగల మనుషులు చాలా అరుదు.

వియోగం ముఖ్యకారణం కావడం చేతనే, ప్రేమలేఖలు సర్వసాధారణంగా జాలిగా దిగులుగా వుంటాయి. కాళిదాసు మేఘసందేశం ప్రేమలేఖలు గాక యింకేమిటి? ఆ కవి హృదయంలో ఎంత విరహవేదనలేంది కావ్యం రాసి వుండగలడు? గట్టిగా తపనపడనివాడు? నరాలు చీలేట్టు వేదనతో కొట్టుకోనివాడు, రాత్రులకి రాత్రులు నిరాశతో కుమలనివాడు, వెర్రిగా అన్నీ తన్నేసి అందనిదానికోసం పరుగులెత్తనివాడు, తిండికీ, డబ్బుకీ యింకా యేదో ఉన్నతమైనది, తనకే అర్థంకాంది, ఏదో ఎండమావుల కోసం ఆశలు పడనివాడు, కలలే లేని మానవుడు, మూడు పూటలా తిని ఇంట్లో స్త్రీని భద్రంగా చూసుకుని బొర్ర తడుముకుంటో తిరిగేవాడు, ప్రేమలేఖ లెట్లా రాస్తాడు! చదివి మాత్రం ఎట్లా ఆనందించ గలడు? ఈ లోకమే, ఈ సమస్యలే, వ్యర్థమై నశించే యీ సౌందర్యమే, ఆ సౌందర్యానికై ఉన్మత్తతే, ఆశపెట్టి మేఘాల్లో మాయమయే కిన్నెర కంఠస్వరమే, యీ నేలకి లాగే యీబరువైన ఎముకల దేహమే, అన్నీ స్వేచ్ఛలకీ ఆటంకమైన యీ ఆకలే, అందక దూరాన్నుంచి పిలిచే ప్రియురాలి హస్తాల సంచలనమే – చాలదా, హృదయమున్నవాణ్ని ప్రతినిమిషమూ విలపింప చేసేందుకు? ఎంత ఎమర్సన్ నమ్మకం చెప్పినా, ఎంత బ్రౌనింగ్ all is well with the worldఅన్నా పూరట పొందదు జీవమున్న హృదయం. 'ప్రియా'అని మహమ్మద్ రఫీక్ ఒక్కసారి మూలిగాడా, మన హృదయం ఒక్క గెంతుతో ఆకాశం వేపు వెతుకుతుంది.

ప్రియురాలు దగ్గిరలేనప్పుడు ఆమెతో ఇంటిమేట్‌గా మాట్లాడడమే ప్రేమలేఖ! అంతరంగికుడైన మిత్రుడితో హృదయంలోని మార్దవమైన అభిప్రాయాల్ని చెప్పుకోవడమే ప్రేమలేఖ! మన ఆత్మని వాళ్ళ ఆత్మలతో దూరాన్ని, కాలాన్నీ జయించి, ఐక్యం చెయ్యడానికి చేసే ప్రయత్నమే ప్రేమలేఖ, సర్వకాల సర్వావస్థల్లో నిన్నే అన్వేషిస్తున్నానని జ్ఞాపకం

చెయ్యడమే ప్రేమలేఖ!

ఈ ప్రపంచమే, యీ సృష్టి సౌందర్యమే ఒక పెద్ద ప్రేమలేఖ. ఆ భాష తెలిసిన వాళ్ళకి ఎక్కడో ఒక్కొక్క అక్షరం అర్థమై, తక్కిన సందేశం కోసం వెర్రి ఆశలోపడిన ఉన్మత్తులు ఇంకేం చాతకాక కాయితాలమీద ప్రేమలేఖలు రాసి 'వెలుగు నీడల'కి అంకితమిస్తారు.

❀❀❀

అర్ధాంగికి...!

మీకు ఉత్తరం రాస్తున్నానంటే నా మనసుకి చాలా అద్భుతంగా వుంది. ఇదే మొదటిదీ ఆఖరుదీ అవుతుందా లేక నా జీవితమే మీ పాదాలవద్ద అర్పించే ప్రేమలేఖ కాబోతుందా అని.

"ఎంత వెర్రివాడివి! ఇంకా ఈ ఆశలన్నీ వ్యర్థమైన కలలని అర్థంకాలేదా? కళ్ళతోనే కాదు, పెదవులతో, అక్షరాలతో చెప్పినా సరే, ఘోరమైన వాగ్దత్తాలు చేసినా సరే, హృదయవాంఛ స్థిరం కావడం అస్వభావికమని!" అనుకుంటాను.

కానీ... కానీ... పందిరి చీకట్లో చీకటిని చీలుస్తో నా వంక మీరు చూస్తున్నారని తెలుసుకున్న-నా కోసం వెతుకుతున్నారనే నిశ్చయం, నాకు వివేకాన్ని మించిన నిశ్చయాన్నిస్తోంది.

"నీవంటివాణ్ణి-రూపంలో, మాటల్లో, స్థితిలో, గుణంలో ఇంత అల్పుణ్ణి అన్నివిధాలా 'సుపీరియర్', ఎట్లా ఎంతకాలం ప్రేమిస్తుంది. నిజమేలే! ఆ రెండుదినాలూ అబద్ధం కావులే! కాని ఆమె మూడు చిరునవ్వుల మీదా, నాలుగు అనురాగపు క్రీగంటి చూపులమీదా, నీ జీవిత ప్రేమసౌధాన్ని నిర్మించ తలుచుకున్నావా? ఆమెకి ఇంకా నువ్వు జ్ఞాపకం వున్నా, మీ స్నేహానికి ఏ మాత్రమూ సందర్భమూ, సాఫల్యమూ వుండడం అసంభవమైనప్పుడు - ఎందుకీ ఆశలు?"

అనుకున్నా, ఏదో విధిలో విడవలేని విశ్వాసం, నాతో నిష్కారణమైన ధైర్యం మీ అనురాగంలో శాశ్వతత్వం ఆరోపించుకుని, ఆశలు కంటున్నాను.

ఆ రెండుదినాల వుడియలూ, యీ అనంత విశ్వస్మరణలో కరిగిపోయి కనపడవేమోనని, ఇట్లా అక్షరాలలో శాశ్వతంచేసి, మీ పాదాల, ఆ ఉదయాన మీరేమనుకున్నా సరే నిశ్చయం నా వేపుకి, నా కోసమే నాలుగడుగులు నడిచిన మీ కరుణామయమైన పాదాలయందు - అర్పిస్తున్నాను.

మీరు కూడా ఈ ఉత్తరాన్ని వరంగా స్వీకరిస్తారేమో అనే ధ్యాస చాలా సాహసమైనా, అది తలచుకుంటేనే ఈ ఉత్తరంతోబాటు, ఈ నాడులలో రక్తం పొంగి మీ వేపు ప్రవహించాలని చూస్తోంది.

"నేను అసహాయుణ్ణి, నేను నా స్వాధీనంలో లేను. మీ ప్రేమే నాకు గతి. ఆశలు కల్పించి విరహానికి వొప్పచెప్పవద్దు" అని రాయడం నాకు భయం. మూసిన వాకిలివద్ద భిక్షమడగడం నా చాతకాదు. అర్ధరాత్రి వేదన ఆపలేక అరిచిన నా కంఠం విని, కిటికీ తెరిచి దీపంవేసి నా వంక తొంగి చూశారనుకున్నాను. అబద్ధమా! పోనీండి. ఈ నిర్భాగ్యజీవి, జాలివల్ల శాంతి పొందదు.

జీవితమంతా కాల్చే నిరాశా స్వప్నాలలో నవ్వుతాడు.

కాని...నాకు సందేహంలేదు. మలయమారుతం కదిలించే తూర్పుమబ్బు వెనకనించి మెత్తగా తెల్లగా వున్న ఆవరించిన కాంతిదిక్కుకి తలెత్తి కిటికీలోంచి చూసే మీ కళ్ళని కలుసుకున్నాను. నా ముఖాన్ని చూడగానే మీరు, చాలా పరిచయస్తుణ్ణి అన్నమాట, ఎన్ని జీవనాలనించో మీకు ప్రియతముణ్ణి, తిరిగి గుర్తించిన సంతోష ఆశ్చర్యాలతో చూశారు గది చీకటి ఛాయల వెనక. మీరు ఎవరో, ఎటువంటివారో నాకు తెలీలేదు. కళ్ళకాంతులూ, చీకట్లో నల్లగా మెరిసే మీ జుట్టు తప్ప! తెలీడం ఎందుకు? రూపమైతేనేం! నా ఆలోచనలు, నా విశ్వాసం, రక్తప్రసరణ ఆగాయి. జీవితంలో ఎన్నడూ మరవలేని, భవిష్యత్తునంతా మూర్ఛపోయే సంఘటన జరిగింది.

మళ్ళీ సాయంత్రం నా వెనక 'నాకు చాతకాకేం యాత, కన్నీటి కాలవలో?' అన్నదాకా మిమ్మల్ని గుర్తించలేక పోయినాను. మళ్ళీ మిమ్మల్ని ఎప్పుడు చూడగలను? చాలా దూర దేశం వొచ్చేశాను. వాన నెరగని యీ కొండల్లోకి చూస్తానని ఆశలేదు.

చూడకపోతేనేం?

ఏం చేస్తారు ఈ ప్రేమలేఖని మీరు! చించి కిందపడవేసి, 'దుర్గా' ఈ కాయితాల్ని ఊడ్చి అవతల పారెయ్యి 'అంటారా!'

జవాబు-ఇంక రాయవొద్దనే ఆజ్ఞకైనా సరే-జవాబు రాస్తారా! మీరు రాస్తే, ఆ వుత్తరాన్ని, ఈ సాధారణపు కాయితాలతో కలిపి ముద్రలు కొడతారు, సంచుల్లో కడతారు,

మసివేళ్లతో తాకుతారు.

ఏదో అసాధారణ మార్గాన నాకు మీరు రాస్తారనీ, తెలియచేస్తారనీ ఏదో విశ్వాసం.

హంసలూ, బ్రాహ్మలూ, చిలకలూ, మేఘాలూ పోయి, చివరికి మన ప్రేమ సందేశానికి పోస్టుజవాన్ల చేతుల్లో చిక్కాము. ఈనాటికీ అస్తమించే సూర్యుడి కడపటి కిరణంవలే, శాంతంగా మృతిపొందే యోగి పెదవులమీద చిరునవ్వువలె, చేతిలో వాడిపోతున్న పద్మం చివరి సౌరభంవలె, దూరమౌతున్న రైలు కిటికీలోంచి అనాయాచితంగా బైటికి జార్చిన మీ చెయ్యి, 'ఇదికాదు అంతం, మళ్ళీ కనబడతాను - ఇంతకన్నా మధురంగా' అని ఆశ కల్పించింది.

గాలిలో ఎగిరే మీ ముంగురులు సాగి దూరమౌతున్న మీనించి నా హృదయానికి పెనవేసుకున్నాయి.

స్నేహంలో దేవత్వానికెత్తడానికి, విరహంలో కాలి మసినై గాలిలో కలిసిపోవడానికి దేనికైనా, మీవాణ్ణి.

●●●

రెండోభాగం

నీకు - నాకు

30

నిద్రలైన విరామమెరగని ఈ హృదయయాత్ర నీ కోసమని మరవలేను.

ఎంత నీ నించి దూరం కావాలని ప్రయత్నించినా ఏదో విధాన, ఏదోరూపాన నా దృష్టిని మరల్చుకుంటున్నావు.

నీవు రావు, నన్ను పోనీవు.

మరల్చి, మత్తెక్కించి, స్వప్నాలతో లాలించి, మధురగానాలలో ఊగించి, ప్రపంచానికి వ్యర్థుణ్ణి చేశావు.

దిగులు కళ్ళతో, వెర్రిచూపులతో, మరుపు మాటలతో, అన్ని విశ్వాసాలు నశించి తోవ తెలీక తిరుగుతున్నాడు ఈ ప్రేమబైరాగి.

అనాదిగా విన్న నీ పిలుపు, స్వప్నంలో అనుభవించిన నీ కుంతలాల కొనల స్పర్శ, ఏ యుగాల అవతలి తీరానో సంయోగమనే వాగ్దానం, ఇంతే నాకు మిగిలిన ఆశలు.

నాకు వెర్రి.

ప్రియా,

నాకు సుఖం లేదు. శాంతి లేదు. ఆనందం లేదు. నువ్వు లేనేలేవేమో, అంతంలేని ఇంతకాలమూ, నన్ను నేనే వెతుక్కుంటున్నానేమో అని భయమేస్తోంది.

నీ కోసం వెతికి వెతికి అలిసి, నా చూపులు తమలోకి తామే చూసుకుంటున్నాయి.

'ప్రియా' అని హృదయం తనని తానే గొణుక్కుంటోంది.

ఎండమావుల సౌందర్యానికై తపించి, వొదిలి, ఎండి లయమయ్యే ఈ నిర్భాగ్యుణ్ణి చూసి దిక్కులే నవ్వాయి, చుక్కలే ఏడ్చాయి.

యోగులు హృదయాలలో వెలిగించుకునే కాంతి నీ చిరునవ్వు.

నా కెట్లా దొరుకుతుంది?

లోకాన్ని వెతికే నాకు?

– చెలం

1941.

●●●

49

వి–చచ్చిపోయిన రాత్రి నాకు కలవచ్చి వులికిపడి లేచాను. నేనూ, వి, వొయ్యా, తోటలో తిరుగుతున్నాం. వాన కురిసి నేల అంతా తడిగా వుంది. వి–ఒక చక్కని చెట్టుకిందికి వెడుతోంది. తలెత్తి చూశాను. ఆ చెట్టునిండా తలకిందులుగా కొమ్మలనించి వేళ్ళాడుతో తాచుపాములు. నేను వి–ని భుజం పట్టుకొని యివతలికి లాగాను. ఒకపాము ఆమెని కరవబోతోంది, ఉలికిపడిలేచాను.

మూడు రోజులయింతరువాత తెలిసింది. ఆ రాత్రే ఆమె చాలా దూరదేశంలో చచ్చిపోయిందని, ఆమెకి జబ్బుగా ఉన్నదని కూడా తెలీదు నాకు.

కల విచిత్రం కదా? ఆమె నిజంగా ఆ రాత్రి చచ్చిపోగానే కనపడ్డదేమోనని అనిపించేటంత వివిడ్‌గా వుంది. ఆమెకి నేను రాసిన ఆఖరు ఉత్తరంలో.

"అన్యాయంగా నీ ప్రియుడి అనుమానాల్ని నిద్రపుచ్చేం దుకు నా మీద అపనిందలు మోపావు. అంత ధైర్యస్తురాలివి, సంస్కారం వున్న దానివి, నువ్వు సాధారణ స్త్రీలు చేసే పనికి

దిగావే అని నా దిగులు. నాకు కోపం లేదు. ఎన్న దన్నా నిన్ను జీవితం కష్టపెడితే, నీ స్నేహితులు, బంధువులూ, నీ జీసెస్ క్రైస్ట్ నిన్ను నిరాకరిస్తే, దేవుడూ, స్నేహితులు, బంధువులూ వొదిలిన చలం వున్నాడనీ, అతని సహాయం సిద్ధంగా వుంటుందనీ జ్ఞాపకం వుంచుకో! అందాక మనం కలుసుకోకపోవడం మంచిది" అని.

నేను ఆమెని మళ్ళీ చూడలేదు, చూడాలనిపించలేదు.

ఏదో నాపాత జీవితం ముగుస్తోందని, కొత్తది ఆరంభం చెయ్యబోతున్నాననీ అనిపిస్తోంది. గత సంవత్సరం మిత్రులు చాలా పాతవాళ్ళు కూడా నన్ను వొదిలేశారు.

ర – మొన్న వొచ్చింది. రాగానే ఆమె మొహం చూడగానే తెలిసింది– "ఇన్నేళ్ళ మా స్నేహమూ అంతమయిం" దని. రా–చచ్చిపోయినాడు. కొత్త స్నేహితులు రామ్మూర్తీ, తాతా దూరమైనారు. స – ఆమె భర్తా విరోధం కట్టారు. కమలతో ప్రబల శత్రుత్వం, ఆమెతో కవి సమూహమంతా. వి–చచ్చిపోయింది. అమీనా పారిపోయింది.

ఈ వొంటరితనానికి తోడు నువ్వూ దూరమైనావు. నా'ట్రాన్స్‌ఫరు' వల్ల ఇంత దూరం, ఈ మారుమూలకి నిన్ను రమ్మని ఎట్లా పిలవను? నువ్వు ఎట్లా రాగలవు?

దీక్షితులుగారికి మా ఐడికే ట్రాన్స్‌ఫర్ అయింది. అది వొకటే ఈ చీకట్లో కాంతిరేఖ. అభిప్రాయాల్లో, ఆచారాల్లో, ఏ సంబంధమూ లేని ఆయనకీ, నాకూ యీ స్నేహం విచిత్రంగా వుంటుంది. నాలో నా ఆత్మలో, పాసిబిలిటీస్‌లో ఆయనకి అపరితమైన విశ్వాసం. ఆయనకీ నీకు నన్ను స్నేహితుడుగా స్వీకరించి, నాలో విడవని విశ్వాసంవున్న ఆయన ఆత్మౌన్నత్యం ఎంత గొప్పదో యోచించు.

నాలో, నీలో ఎన్ని మార్పులు వొచ్చినా, అనుభవించాం ఒకరిలో ఒకరం. శరీరాలూ, మోహం, సరాలూ, రొమాన్స్, కవిత్వం, కళా, ఇవ్వగలిగిన ఆనందాన్నంతా అనుభవించాం. ఎప్పుడూ చల్లారని అగ్నివంటి ఆకర్షణతో హృదయాల్ని ప్రజ్వలితం చేసుకుని, ఒకరినొకరం ప్రేమించాం. ఒకరిలో ఒకరం ఈ విశ్వ సౌందర్యాలన్నీ, నక్షత్రదీప్తినీ, భూమ్యాకాశాల పరస్పర వీక్షణని అనుభవించాం. అంతకన్న జీవితానికి కావలసింది నాకు ఏమీకనపట్టంలేదు.

నా సమస్తకార్యాలకీ, ఆలోచనలకీ, నీవే కేంద్రం. అన్నివేళలా, 'నువ్వు, నువ్వు' అనే ధ్యాస నా మనసు వెనక పాటకి తంబురశృతివలె మోగుతో వుంటుంది.

Ah, could I kiss you now and lose myself
In the flood of your dark singing mystery
Primeal death - deep tide?
Could I kiss you on the mouth and my thrilled soul
Peer into the immensity immeasurable being!
Could I, in the sea-soft touch of your lips find
The meaning of things-beyond, beyond the senses

- P. Mitra

ఇదివరకటి వలె స్త్రీ మిత్రులు కూడా నా దగ్గిర చేరడం మానేశారు. నాలో ఏదో మార్పు కలిగింది గావును. ఈ వాంఛలో కూడా శరీరాలు కలవడమేగాక, ఇంకా ఉన్నతమైన సౌఖ్యాలు వున్నాయి. ప్రేమ లేకండా వూరికే ఒక పక్కమీద దొల్లడం, చాలా తక్కువ రకం సౌఖ్యాన్నిస్తుందనీ, శరీర సుఖంలో కూడా నిదానించి, విచక్షణ ఉపయోగిస్తే, ఇంకా గొప్ప సౌఖ్యాలు దొరుకుతాయి అంటే ఈ యవ్వనుల చెవిని పట్టదు. నాకు పట్టేదా! సంసారబంధాలు తెంపుకున్నవాళ్ళూ, సంసారాలే వాళ్ళని తన్నేసినవాళ్ళూ, కొందరు 'ప్రియులో, ప్రియులో' అని గోలపెడతారు. కొందరు 'పెళ్ళో, పెళ్ళో' అని అడుగుతారు. ప్రియుల వ్యవహారం కూడా మర్యాదగా రహస్యంగా ఎరేంజ్‌కావాలి. నేను అబద్ధాలాడడానికి సిద్ధం కావాలి. నా పద్ధతులు వీళ్ళకి నచ్చేట్టులేవు.

అనుభవంలోంచి నూతన విజ్ఞానాన్నీ పాఠాన్నీ నేర్చుకోకండా చలనమూ, అభివృద్ధి లేకండా ఒకటే సున్నాలో అదే పని చేస్తోవుండటం కన్న మృత్యువు లేదు. తిండీ, నిద్రా, పడకా, మళ్ళీ అంతే. కొందరు–ఒకరితోనే, కొందరు వూరికే స్త్రీలని వెతకడం, ఆఖరికి మార్పే తప్ప, ఏమీ కొత్త సౌఖ్యం కలగదు. తిరిగి తిరిగి కలిగే ఒకే అనుభవంలోంచి నూతన విజ్ఞానాన్ని సంపాయించలేకపోయినప్పుడే, మనస్సుకి వృద్ధాప్యం, మృత్యువు. అట్లా చూస్తే, చాలామంది యువకులు ఇదివరకే మృతిపొందారు. నా చుట్టూ గొప్ప కవులు కనపడుతోనే లోపల చచ్చిపోతున్నారు. నా స్నేహితులూ అంతే.

మన అనురాగంలోంచి నిరంతరమూ కొత్త కొత్త కాంతిని, అందాల్ని చూడగలిగాం. కనకనే ఇంతకాలం మనకి ఉన్నతమైన తృప్తినియ్యగలిగింది.

అందువల్ల నేను వివాహం అనర్థదాయకమంటే, నేను వ్యభిచారాన్ని బోధిస్తున్నానని ప్రతివాళ్ళకీ ఊహ. ఇదంతా చూస్తే నా మనసులో సంగతి సరిగా రాసి చెప్పడం నాచేత కాదేమో అనిపిస్తుంది.

ఈ గోలలన్నీ నీకెందుకు? కాని నీకు రాయాలని కూచోగానే నా బాధలు! నా సందేహాలు, అన్నీ పొంగుతాయి కాయితంమీదికి అవే. నేను శాంతమైన వెన్నెలవంటి నీ చిరునవ్వుని నేనెంత ప్రేమిస్తున్నానో, నాలోని ఈ అశాంతి నీకు ఆకర్షణీయమనుకుంటాను. నవ్వే చంద్రుణ్ణి సముద్రం తనలో చెదరగొట్టి, అడించి అనేక దిక్కుల ప్రతిఫలింపచేసి సంతుష్టి పడ్డట్టు, నిన్ను అట్లా ప్రేమిస్తాను. కాని యింత ఆరాటపడ్డా నేను, నువ్వు ఆకాశంనించి అట్లా నవ్వుతో వుంటావు.

పెళ్ళి అనేదాంతో ఎందుకు నాకు విరోధం? పెళ్ళి వ్యభిచారం కింద, వేశ్యాత్వం కింద మారింది గనక. పెళ్ళిలోకన్న వ్యభిచారంలో ఎక్కువ నీతి వుంది గనక. బలవంతమూ, డబ్బూ అలవాటూ ప్రవేశించేటప్పటికి వ్యభిచారమూ, వేశ్యాత్వమూ, వివాహమంత నీచదశకి దిగుతాయి. పెళ్ళికి తిరగబడ్డవాళ్ళని నేను ఎంకరేజ్ చేశానంటే స్వేచ్ఛ కోసం–

కాని ఎట్లానూ నా స్వేచ్ఛావాదం, వీళ్ళకి నచ్చదు, అర్థంకాదు. ఎంతమందితో ఎన్నిసార్లు అనుభవిస్తే అంత మెచ్చుకుని, నాకు ఉపకారం జరిగినట్టు, నా ప్రచారానికి బలం కలిగినట్టు, నేను కృతజ్ఞత చూపవలసినట్లు మాట్లాడతారు.

ఇంక నాకూ వీళ్ళకీ పడేట్టులేదు. అంతేకాక, నాకూ నా స్నేహితులకీ కూడా, మా మధ్య ఆకర్షణ తగ్గింది.

అదిగాక గాఢంగా ఒకర్ని ప్రేమిస్తూ ఇంకోరితో సంబంధం ఎంత న్యాయమనేది నన్ను ఎప్పుడూ బాధించింది. ఇప్పుడు ఎక్కువవుతోంది. రెండోవారికి తెలీకండా చేస్తే అది చాలా నీచం. తెలిపితే, వాళ్ళు బాధపడకుండా ఉండేటంత ఉదారులు కావాలి. మొదటలో చిన్నతనంలో పె-తో పరిచయం కలగగానే, అంత బాల్యంలోనే నన్నీ సమస్య బాధించింది. తరవాత ర-వ్యవహారంలో మరీ మథనపడ్డాను. ఇప్పటికీ నేనేమీ చెప్పలేను ఆ విషయం.

నా జీవితంలో నీకు తెలీని రహస్యాలు ఏమీ లేవు. నువ్వే నా స్నేహాలని అభ్యంతరపెట్టి, నీకు కష్టం కలుగుతుందని రాస్తే, తప్పకుండా మానేసేవాణ్ని. కాని నా స్వేచ్ఛకి సెల్ఫ్‌ఫుల్‌ఫిల్‌మెంట్‌కి అడ్డం వొచ్చిందే నీ ప్రేమ అనే కోపం, దిగులు, ఎంత ప్రయత్నించినా నన్ను వదిలేది కాదనుకుంటాను.

నీ ఉదారత్వమనే మంత్రంతో నా అనుభవాలన్నీ పుష్పాలుగా మారాయి మన ప్రేమదేవత పాదాలవద్ద. నీకే తెలుసు ఎట్లానో!

"తిరిగి తిరిగి నా హృదయం సమర్థించుకుంది, నువ్వే కావాలి. నువ్వే నా సాఫల్యం" అనే విషయాన్ని.

ఎందుకంటే మోహావ్యవహారాలు నా జీవితానికే సూత్రాలనీ, నీళ్ళూ, జ్ఞానమూ ఎట్లా మనుషులు కోరతారో, అంత తీవ్రంగా ఇన్‌స్టింక్టివ్‌గా నాకు అవసరమైనాయనిపిస్తుంది.

అందరికీ అట్లా కాదా, అని అడిగితే, నాకు తెలీదు. వాళ్ళకే తెలియాలి.

ఈ స్నేహాలు లేకపోతే నాలో ఓ భాగం ఎండి నశించేది – అది క్రియేటివ్ సైడ్ (creative side) కావచ్చు, రొమాంటిక్ సైడ్ (romantic side) కావచ్చు. ఏ తృప్తీలేక నా వాంఛలతో నలిగి ఎండిపోయిన నేను నీకేం అంగీకారంగా ఉండేవాణ్ని?

కాని నువ్వే వుంటే... ఆ సంగతి సరిగా యోచించలేను. తలుచుకుంటేనే మనసు ఆలోచనల్ని చెదరకొట్టే కాంతితో నిండుతుంది.

నీతికీ, వాంఛకీ, యుద్ధం జరిగే ఆ మొదటిరోజుల్లో యెంతో ఎనలైజ్ చేసుకున్నాను. నాకు నీతిపరులలో విశ్వాసం, నాకు దేవుడు వుండేవాడు ఆ రోజుల్లో. అంతరాత్మ వుండేది. వాళ్ళిద్దరూ కలిసి ఆజ్ఞలు పెట్టేవాళ్ళు. కాని నేను యెంత ప్రయత్నించినా పశ్చాత్తాపం కలిగేది కాదు. చేసిన పని తలుచుకున్నప్పుడల్లా, నా హృదయం చెప్పలేని గొప్ప ఆనందంతో నిండేది. నా స్నేహమే పాపమైతే లోకంలో సౌందర్యం, ఆనందం అన్నీ పాపాలనిపించింది. క్షుద్రసౌఖ్యాలు కష్టాలే – పుణ్యాలులాగున్నాయే అనుకున్నాను. నన్ను నా మిత్రులమీద శృంగారాకర్షణనించి తప్పించమని యెన్నో ప్రార్థనలు చేశాను. శరీరాన్ని శుష్కింపచేశాను. ఏకాకినై గడిపాను. నన్ను నేను నిరాకరించుకుని బలవంతాన ఆటంక

పరచుకున్నా, నా మిత్రురాలు నా కోసం బాధపడుతోందేమో అనే ఆలోచన నన్ను అస్వాధీనుణ్ని చేసి లాక్కుపోయేది.

నేను పాపానికే పుట్టానని నిశ్చయం చేసుకున్నాను. కాని ఇద్దరి జీవితాల్ని అంత కాంతితో సంతోషంతో నింపే సంబంధం వికృతమని ఘోరమని నమ్మలేక పోయాను.

నా మెదడే అట్లా యేర్పడ్డదేమో, నా జాతకమే అట్టానేమో, దీక్షితులుగారు జాతకాలు నిజమంటున్నారు. నాకు రూఢి చేస్తానంటున్నారు, ఎవరి దగ్గరికో తీసుకుపోయి. నవ్వాను హేళనచేశాను. కాని రుజువుచేస్తానన్న నిజాన్ని పరీక్షించక పోవడం మూర్ఖమనుకున్నాను.

దీక్షితులుగారు అబద్ధం చెప్పరు. మోసపోరు. నిజంగా జాతకాలే నిజమైతే! తలుచుకుంటేనే భయమేస్తోంది... ఏదో చీకటి అగాధంలోకి జారినట్టు ... నిజమే అయితే ... నేను ఇన్నాళ్ళునమ్మిందీ, ప్రయత్నించిందీ అంతా అబద్ధం. మనుష్య ప్రయత్నమే లేదా? నాకు రూఢి అయిన రోజు నాశనమన్నా కావాలి, నా కళ్ళకి కొత్త జ్యోతి అన్నా కనిపించాలి. తప్పదు.

మనుషులు యింత మూర్ఖత్వం క్రూరత్వం చూపడం, ఖండించడం, ద్వేషించడం ప్రతిదాంట్లో జోక్యం కలిగించు కోవడం, నిందలు మోపడం, ఇంక యే సౌఖ్యమూ చాతకాకననుకుంటాను. ఒక్క తల్లిని, పిల్లని, ప్రియురాల్ని కళని సంపూర్ణంగా ప్రేమించేవాడు ఎంత ఉన్నతుడు కావాలి. ఈ చౌర్యాలూ, క్రౌర్యాలూ మళ్ళీ ప్రేమపేరనే జరుగుతాయి. ఏం చాతకాక తమ ఇంపార్టెన్స్‌ని అహాన్ని పెంచుకుని, ఇతరులలో హీనత్వం ఏరడంలో తమ గొప్పతనాన్ని స్థిరపరుచుకోవాలని ప్రయత్నిస్తారు. చెప్పినా వినరు. ఇంకా సౌఖ్యాలు ఉన్నతమైనవి ఉన్నాయంటే చాలాసార్లు వాళ్ళ దుర్మార్గాన్ని చూసి ఒళ్ళు మండినా, చాలాసార్లు చాలా జాలివేస్తుంది - అంధకారంలో వెతికే మనుషుల్ని చూసి - అందరికన్నా నామీద!

నాకేం తెలుసు, నీ ప్రేమ తప్ప, ఇంకా వేరే సౌఖ్యం, ఆనందం యేదీ! కాని అసలు వుందా! మన ప్రేమకీ, మన విరహానికీ, మన మరణానికీ, అర్థమివ్వగల నూతన సత్యం!

ప్రపంచాన్ని చూసినకొద్దీ, నా హృదయాన్ని వెతికినకొద్దీ, అనుభవం విస్తీర్ణమైనకొద్దీ, నాకేదో కారణంలేని విశ్వాసం కలుగుతోంది. మనుషుల యత్నాలకీ, కలలకీ, నిలవనీయని ఆవేశాలకీ, ఆశయాలకి, విచారాలకీ, ప్రేమలకీ, ఏదో ఉన్నతమైన అర్థం, సాఫల్యం వుండితీరాలని, ఎంత ఆలోచించినా, చదివినా, అడిగినా, వెతికినా ఆ రహస్యం అందదు. నేనింకా అభివృద్ధి చెందాలేమో! తెలుసుననేవాళ్ళ మూర్ఖత్వం, దుర్మార్గత్వం చూసి తిరగబడకపోతే ఇంకా విశ్వాసం వుండునేమో నాకు. ఈ మతాలే అభ్యంతరం, మనుషులు సత్యం తెలుసుకోకుండా, ఆ మతాలకి తెలుసునేమో ఆ రహస్యం, కాని మనుషులకి చెప్పడం చాతకాక తంటాలు పడుతున్నారేమో!

మన ప్రేమ, మన అద్భుతమైన ఆనందం, ఆవేశం, విరహం, మన నవ్వులు, కన్నీళ్ళు కావిలింతలు, అన్నీ ఏమైనాయి. ఆలోచిస్తే మనం ఒకర్ని ఒకరం అంత తీవ్రంగా వాంఛించు కున్నంతసేపూ, దేహాలు యింకా వేరు కాకుండా ఒకటి చెయ్యాలనే భౌతిక వాంఛ, ఒకరినొకర్ని అర్థం చేసుకుని ఐక్యం కావాలనే మనోవాంఛ, ఒకరితో యింకొకరికి తప్ప యింక ఆనందవే లేకుండా తన్మయులమౌదామనే హృదయవాంఛ, ఇదంతా అంతకున్న ఏదో గొప్ప ఆనందంకోసం, మన శరీరాల, మనసుల, హృదయాల, ఐక్యంతో సాధించలేని కలయికకోసం ప్రయత్నమనిపిస్తుంది. ఆత్మలనేవి వున్నాయేమో! ఆత్మని ఆత్మ అందుకోలేక, దేహాల్లోంచి, మనసులోంచి, అందుకోవాలని బాధపడుతుందేమో! ఎందుకంటే ఎప్పుడు సుఖం అనుభవించినా ముఖ్యం సుఖంలో సంతోషంలో యెన్నడూ విశ్రాంతి దొరకలేదు నాకు. ఆనందానుభవం ప్రారంభించిన నిమిషం మొదలు, అది చెదిరిపోతుందే, గంటలోనో, వారంలోనో, అని దిగులే. ఇంతేనా యింకా ఇంటెన్స్‌గా యీ ఆనందాన్ని అనుభవించలేనా అని ఆరాటమే.

మన యిన్నేళ్ళ అనుభవానికి మిగిలింది యేమిటి? ఇంకా అదే రకం స్నేహం, దేహాలు అలసి పోయిందాకా, పనికిరాకుండా చెడిపోయిందాకా. ఆ అనుభవాల జ్ఞాపకం, తరవాత మధురమైన స్నేహం. అంతేనా, మనం రాసుకున్న లేఖలూ, జ్ఞాపకాలూ యింతేనా మిగిలేది?

మొన్న నువ్వు రాసిన ఉత్తరాలన్నీ మళ్ళీ చదివాను! ఎంత ఉద్రేకాన్ని, యెన్ని సుందరానుభవాల్ని, యెంత ఆనందాన్ని బంధించాం, ఆ అక్షరాలలో. ఎన్ని కన్నీళ్ళు ఆ కాయితాలనిండా! ఎంత విరహం!

మన ప్రేమ అశాశ్వతత్వం తలుచుకునేప్పుడు, అవి యెప్పుడన్నా ప్రచురితమైతే! అనిపించింది కాని అప్పుడు మాత్రం! పోనీ, ఏ రెండు యవ్వన హృదయాలకో వున్నత

ప్రేమమార్గం చూపగలిగితే! కాని మనసు యేడుస్తుంది చప్పున. "నీ కథలన్నీ బూతు కథలూ, నీ వ్యాసాలన్నీ అవినీతి వ్యాసాలుగా మారాయి. జ్ఞాపకం వుందా! నీ హృదయంలోని సౌందర్య భావం. రసాన్వేషణ, నీ అన్వేషణాగ్ని, అన్నీ అక్షరాలై, ఇతరుల మనసుల్లో ఏమైనాయి! నీచత్వం, మురికి, అసహ్యం - ఈ ఫీలింగ్స్ కద అవి రెచ్చగొట్టింది. ఇంక నీ ప్రేమలేఖలా?" అంటుంది.

కాని ఎవరికో. ఎన్నటికో.... ఏ కొద్దిమందికో ...

ఎవరో చదివి ఒక్క నిట్టూర్పు విడవరా!

మన కన్నీళ్లు నవ్వులై ఏ యంగ్‌లవర్స్ పెదిమలో అలంకరిస్తాయి. మనం సాధించిన ప్రేమ విజ్ఞానం తోవ వెతుక్కునే ఏ వెర్రియువ్వనులకో వెలుగు చూపుతుంది.

కాని మనం ....?

ఈ దిగులు తప్పదు ... కాలం కదలకుండా ఆపలేం, ఇంత గొప్ప ప్రేమతోకూడా. భర్త తప్ప ఇంక ఏమీ మిగలకుండా సదా ఐక్యమైపోయిన పతివ్రతలే ఆపలేక పోయినారు. కాని కాలం ఆగాలని వుందా నిజంగా మనకి? కాలం గడిచిందని విడవకుండా ఒకరి కళ్ళల్లోకి ఒకరం చూస్తో, పెదిమల మీది నవ్వుల సౌరభం, ఆకాశపు విశాలత్వం అనుభవిస్తో వుండేప్పుడు కూడా. అట్లా వుండిపోతామా ... తృప్తిపడో, తృప్తిలేకో, (రెండో, పొకటేనో) కొత్త ఆనందం కోసం వెతుకుతాం. కాలం కదలాలి. మళ్ళీ కదలకూడదు. తమాషా ఈ మనస్సు!

మనం ఇష్టం వొచ్చినట్టు కదలాలి. మన ఇష్టం ఏది? గట్టిగా ఆలోచించు. తెలీదు. తెలిస్తే లోకమంతా తెలుస్తుందేమో!

మనం అనుభవించిన వాటికన్న గొప్ప ఆనందాలు ఉండాలని, కావాలని కలలుకంటానే, అది చిక్కితే మన అనుభవాలకి కంటిన్యుయేషన్స్ కావాలి. అంతే! భిన్నం కావడానికి వీలులేదు. ఎందుకంటే ఎన్నడన్నా ఆత్మసాక్షాత్కారం అయిందంటే, అది నీ పెదవుల మీద. నాలోంచి నేను తప్పించుకున్నా అది నీ కళ్ళలో. నేను లేను, నేను ఒక ఆనందాన్ని ఒక అనుభవాన్ని, అనిపించేటంత ఐక్యమైనాను. నా నరాలలో ప్రపంచగానమే కంపించింది. నీ చేతుల మధ్య నా దేహం కరిగి, మాయమై నువ్వు వొదిలినప్పుడు మళ్ళీ రూపొందింది. నువ్వు దగ్గిర లేనప్పుడూ, నీ ధ్యానమే నా ఆలోచనలకన్నిటికీ స్మృతి.

వీలులేదు. ఇంత ఉన్నతానుభవం నశించదు, మన మనుభవించిన బాధతో మన విరహం మధురంగా మన హృదయాన్ని ఆవరించింది.

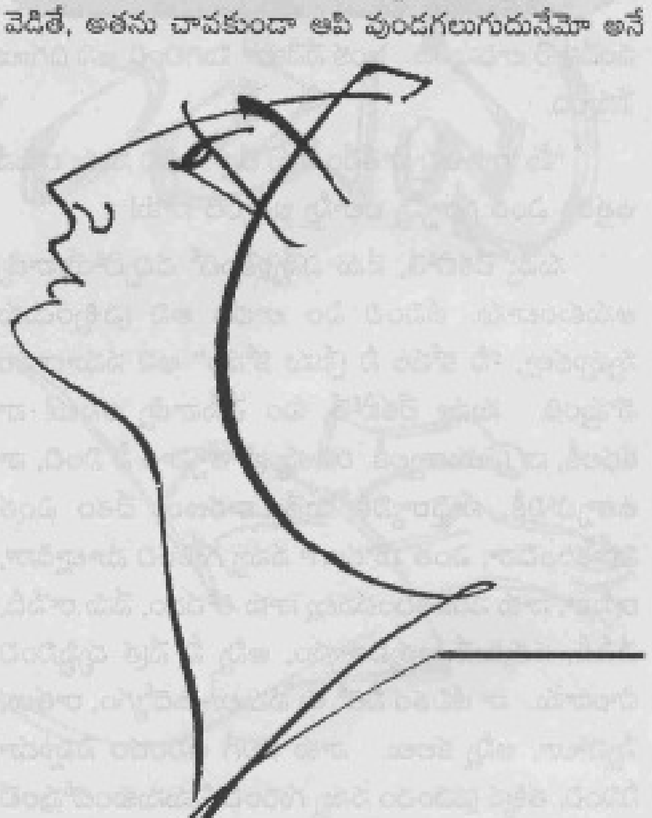
ఎందుకో ఎంత తృణీకరించినా, ఎంత అపార్థాలు చేసుకున్నా, ఇంకా ఎవరో తెలీని ప్రజలు నన్ను ... కాదు... నా బాధల్ని, నా ఆశయాన్ని తెలుసుకుని అర్థం చేసుకోవాలని ఈ బాధ!

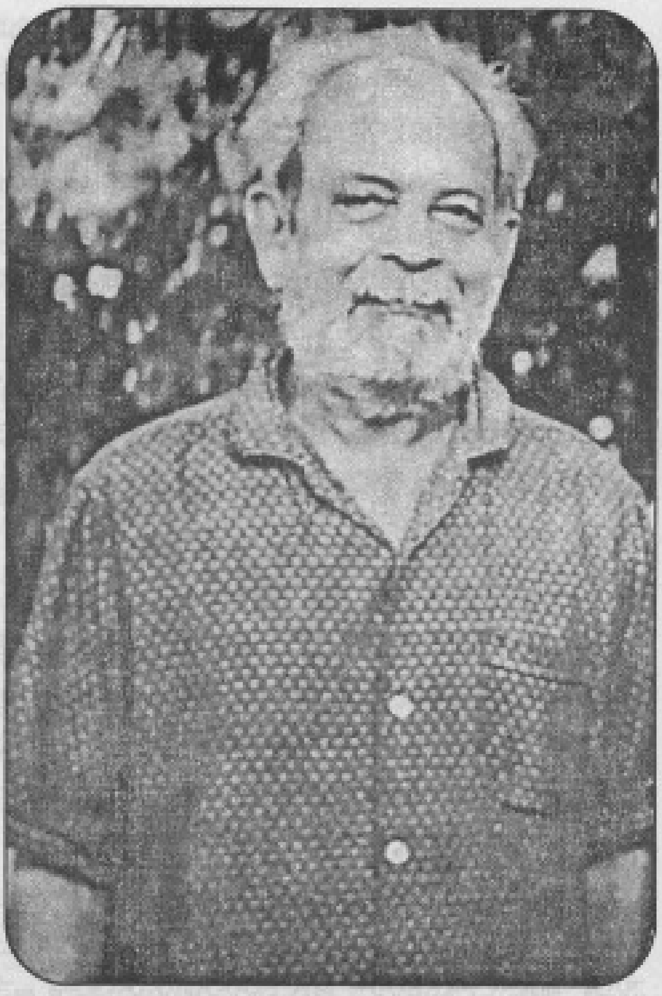
సౌందర్యం, ప్రేమ అంటే, ఇదేననుకుంటా. "నేను" కానిదాన్ని నాదిగా చేసుకోవాలని-లేక 'నేను' 'అది' ఐపోవాలనే ప్రయత్నమేమో! నిన్ను ప్రేమించడం వాంఛించడం, ఈ లోకాన్ని వాంఛించటమేమో!

ఏమోలే ఈ గోలకి అంతంలేదు.

కాని ఈశ్వరుడే వుంటే, ఆ ఈశ్వరుణ్ని చూడడానికి నువ్వే మార్గం నాకు. నీ ద్వారా తప్ప ఏ ఔన్నత్యమూ నన్ను చేరడానికి వీలులేదు. నా నివాసం నీలోనేకనక, ఈశ్వరుడు ప్రత్యక్షమైతే నాకు నీ రూపానే రావాలి- ఇంకా ప్రజ్వలితంగా, ఆనందంగా అనంతంగా కావాలి. అంతే.

రా-చచ్చిపోవడం, ఇంకా నాకు అలవాటు కావడం లేదు. ఎప్పుడూ ఏదో వెతుక్కున్నట్టుగా వుంటుంది. నేను వెడితే, అతను చావకుండా ఆపి వుండగలుగుదునేమో అనే

సందేహం బాధిస్తుంది. ఇంక నేనేకదా మిగిలింది అని దిగులు వేస్తుంది.

"మీ 'రా'-చచ్చిపోతేనేం నేను లేనా!" అని నువ్వు రాసిన ఉత్తరం ఎంత గర్వాన్నీ బలాన్నీ ఇచ్చింది నాకు!

నువ్వే లేకపోతే, నేను ఎన్నేళ్ళకిందో చచ్చిపోయేవాణ్ణి అనుకుంటాను. జీవించి ఏం లాభం అని ప్రశ్నించుకున్నప్పుడల్లా, "నీ కోసం నీ ప్రేమ కోసం" అని సమాధానం వొస్తుంది. నువ్వు లేకపోతే, ఏం చేసేవాణ్ణి అసలు! నా కథలకీ, నా ప్రయత్నాలకీ, రహస్య ప్రోత్సాహం నీ నించి, నా ఉత్సాహానికీ, నాధైర్యానికీ నువ్వే కారణం. దేశం ఎంత నిరాకరించినా, ఎంత ఘోరంగా నన్ను గురించి మాట్లాడినా, రాసినా, నాకు సంబంధించనట్లు నాకు తోచడం, నేను రాసేదీ, చేసేదీ, సత్యమనే ఆత్మవిశ్వాసం, అన్నీ నీ నేత్ర దృష్టినించి పొందాను. నా జీవితం నీతో ఈ పనులు-ఉద్యోగం, రాతలు, స్నేహాలూ, అన్నీ కలలు. నాకు కలిగే ఆనందం ఎప్పుడూ నీనించి. తక్కిన ప్రపంచం నన్ను గురించి ఏమనుకుంటోవుంటే నాకేం?

జీవితంలో నా ముఖ్యోద్దేశ్యం, ఆశయం, అదృష్టం నువ్వు - తక్కినవి యెట్లాపోతేనేం? తిట్లు నా చెవులకు వినపడవు. విమర్శలు నా కంటపడవు. నన్నేదో సాధించామని కులికే ప్రజల అవస్థ చూస్తే జాలి కలుగుతుంది. ఎప్పుడో ఏదో నా కంటపడి, చదవమని నన్ను బలవంతం చేస్తే, ఎందుకా యింత ద్వేషం! ప్రేమ, సౌందర్యం, ఆశించినవాళ్ళకే నేను రాస్తోంది. తక్కినవాళ్ళని నేను చదవమనలేదే! తిరిగి తిరిగి నా పుస్తకాల్నే చదవడ మెందుకు? ఉపయోగం కనపడే ఆ వొక్కరూ చాలు. అపకార మనుకునే మీరందరూ చదవడమెందుకు? నిప్పులు తొక్కినట్లు ఆ చిందులెందుకు? అని ఓ నిమిషం అనుకుని నొచ్చుకున్నా నువ్వు జ్ఞాపకం రాగానే వాటితో నాకేం పని. ఎందుకు ఓ నిమిషం వృధాచేశానా అనుకుంటాను. నువ్వుండగా నీ మీది ప్రేమ ఈ కళ్ళల్లో వెలుగుతున్నంతసేపు నేను కవచధారిని, అజేయుణ్ణి.

ఉజ్వలమైన నీ ప్రేమకి నేను అర్హుణ్ణేనా, నిజంగా నేను పొందినట్లు నువ్వు సంపూర్ణమైన సాఫల్యాన్ని పొందావా అని యోచిస్తాను. నీ మాటలు తప్ప నాకేం తెలీదు కద! తెలిసే విధం లేదుకద; నా ప్రాణానికి ప్రాణమని, నా హృదయంలో యెప్పుడూ ప్రజ్వలిస్తో ఉంటావని రాస్తాను. కాని నీ ఆలోచనలు నాకు తెలీవు కదా! ఎంత కావిలించుకొన్నా యెంత నీ కళ్ళలోకి చూసినా, నిన్ను అందుకోలేను కదా! ఇంక ప్రేమసాఫల్యం కలిగిందని యెట్లా అనను?

ఇంతకన్న ఏంకావాలి అంటే నేనేం చెప్పలేను, తెలీదు. కాని ఇంకా యేదో సాధించగలిగిన సాన్నిధ్యం వుందని, ఇంతకన్న తేజోవంతం, మధురవంతమైన సంయోగం వున్నదని విశ్వాసం, అది నా చాతకాలేదనే వ్యసనం నన్ను వొదలవు.

But I connot reach you. for the sap of life
That would have sipped the ecstacy of the sun
Is trapped in the seed.

ఎందుకంటే ఆదర్శమైన ప్రేమలో వ్యక్తిత్వమే నశించాలి. 'నేను, నువ్వు' అనే భావమే అదృశ్యం కావాలి. కాని దానికి అర్థం ఏమిటంటే, ఏదో దూరంగా మనసుకి గోచరించడమే కాని, మాటలలో నీతో చెప్పలేను.

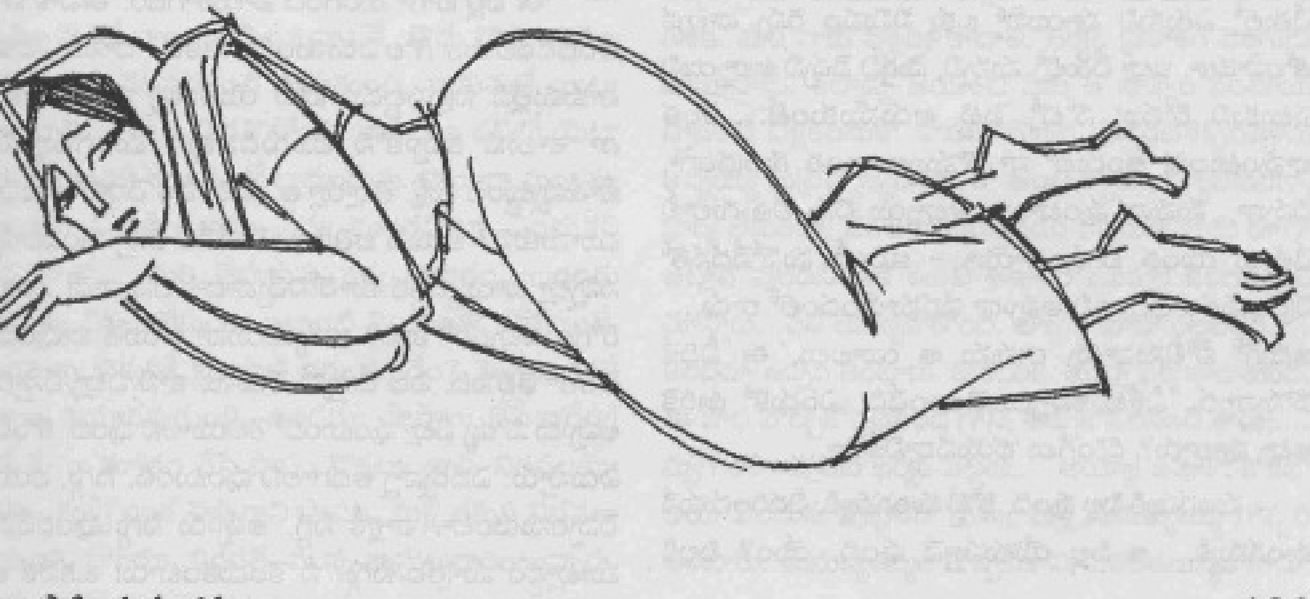
అదే నిజమైతే, మళ్ళీ ప్రయాణం కానా-యీ నూతన అన్వేషణంలో, అంతమెక్కడ! అసలు వుందా?

14

ర చనాకాలం బహుశా 1927. పాత్రప్రధానంగా, స్వగతసంభాషణనే కథాశిల్పంగా మలచారు. అంతరంగ మథనాలను ప్రధానంచేసి చిత్రించేటప్పుడు ఈ శిల్పాన్ని ఎన్నుకుంటారు. ఈరకం శిల్పంతో మరికొన్ని కథలు కూడా ఉన్నాయి.

మాతృత్వం స్త్రీ సహజాతాల్లో ముఖ్యమయినది. సామాజిక ఆంక్షలు అధికమయి, సహజాతం తృప్తిపడనప్పుడు హద్దుల అతిక్రమణ అదమ్యమవుతుంది. వైధవ్యంలాంటి నియమాలే అతిక్రమణకు కారణమవుతున్నాయి. ఆలోచనలు తార్కిక క్రమాన్ని దాటి ప్రవంతిక్రమంలోకి మళ్ళుతాయి. బాల్యంలోనే వితంతువయిన కన్యలోని ఏకాంతభావ సంచరాన్ని, స్త్రీ మనోభావాలను-స్పష్టంగా, సహజంగా, వివరంగా అన్ని కోణాలను చిత్రించి, కదిలించగల చలంగారి నైపుణ్యానికి ఈ కథ ఒక ఉదాహరణ.

వితంతువు

చలికాలం. ఈ వూళ్లో అదేమోకాని చలి ఎక్కువ. మంగవమ్మ నా శాలువా కప్పుకుని నిద్రపోతోందనుకుంటా మొగుణ్ని వెచ్చగా కావిలించుకుని. నాకు ఇక్కడ చలి. నిద్రరాదు, కప్పుకోడానికి యేమీ లేదు. ఈ వెచ్చని పొయ్యిదగ్గర కూచుంటే కొంచెం వణుకు నయం. కాని నేల ఇంకా ఆరలేదు యెక్కడో ఇంకా చలిదేశాలు వుంటాయట. అక్కడెట్లా వుంటుందో? చిన్నప్పుడు నాన్న 'సిండరిల్లా' కథ చెప్పేవాడు. అట్లా వుంది నా స్థితి యిప్పుడు, ఐతే సిండరిల్లా చిన్నపిల్ల....

నాన్న బతికివున్నప్పుడు ఎంత బావుండేది. నాన్న యిప్పుడు నన్ను యీ అర్థరాత్రి ఈ పొయ్యిదగ్గర ఒంటరిగా కూచోడం చూస్తే యెంత యేడుస్తాడో? ఎన్నడన్నా నేనిట్లా అనాథనైపోతానని అనుకుని వుంటాడా? వొళ్లో నన్ను కూచోబెట్టుకుని నా తల దువ్వుతో, చంపలు తాకుతో, 'మా అమ్మ అంత అందమయింది లేదు. మా అమ్మని కింద కాలు పెట్టనీని మొగుణ్ణి తీసుకొస్తా' అనేవాడు. అప్పుడు ఈ వెంకట్రావుగారూ, వాళ్ళూ నన్ను వొళ్ళో కూచోపెట్టుకుని మిఠాయి పొట్లాలిచ్చి నా నోట్లోంచి చిన్నపాట వొస్తే చాలు, ఆహా ఆహా అని ఒకటే ఆనందించేవాళ్ళు. పదేళ్ళు కాలేదు ఇంకా, మొన్న అన్నయ్యతో మాట్లాడుతో ఆయనే, ఆ వెంకట్రావుగారే మొహం తిప్పేశాడు నన్ను చూసి.

అదుగో - పిల్ల లేచి ఏడుస్తోంది. మంగమ్మ లేవదేం? నేనైతే అట్లా ఏడవనిస్తానా? పొద్దస్తమానం ముద్దాడుతుంది పిల్లని. ప్రేమ లేకపోలేదు. అదుగో లేచింది మంగమ్మ ... పిల్లని కొట్టింది....ఏడుస్తోంది పిల్ల. పిల్లల్ని కొట్టడానికి వీళ్ళకి చేతులెట్లా వొస్తాయో? సాయంత్రమేగా అట్లా ముద్దెట్టుకుంది. ఆ నోటితోనేగా ఆ తిట్లన్నీ. నాకే బిడ్డ వుంటేనా, తెల్లార్లూ నా చేతుల్లో ఎత్తుకుని వూయిస్తో ఒక్క నిమిషం రెప్ప వాల్చక జోలపాడతా. ఇట్లా చేతుల్లో నున్నని, మెత్తని వెచ్చని అబ్బాయిని పట్టుకుని రొమ్ము నోట్లో పెట్టి అదుముకుంటే....ఎంత బావుంటుంది! అందులో నా రొమ్ములు ఇంత గుండ్రంగా, చిన్నగా, నున్నగా వుంటాయి. అబ్బాయి చిన్న లేత గులాబీ చేతులు యెంత బావుంటాయో - ఇప్పుడీ మనోవేదనతో నిద్రరావడం లేదుగాని అప్పుడా పరమానందంలో రాదు.... అదుగో పోలీసువాళ్ళు గావును ఆ యీలలు, ఈ వీధికే వొస్తున్నారు. వీళ్లెట కన్నాలు వేయించేది. ఎందుకో ఊరికె అట్లా వూత్తారు? దొంగలు భయపడ్డానికేమో....

మంగమ్మకి పిల్ల వుంది. కొట్టే మంగమ్మకి, చీదరించుకునే మంగమ్మకి. ఆ పిల్ల యేడుస్తూనే వుంది. యేం? పిల్లకి పాలివ్వాలని వుండదూ?, ఆ చిన్న తడుముకునే నోటికి. పిల్లి గావును! ఉష్ పో - నాకు పిల్లలుండకూడదూ? ఆయన బతికి వుంటేనా, నాకీపాటికి ముగ్గురు నలుగురు పిల్లలుండేవాళ్ళే. నేను గొడ్రాల్నయ్యేదాన్ని కాదు. బిడ్డల సంగతి తలుచుకుంటేనే నా కడుపులో ఇట్లా కలియబెట్టినట్లుందే, నాకు పిల్లలుండక పోయేవాళ్ళా, చీదరించుకునే ఇట్లాంటివాళ్లకే వుండగా లేంది? మొన్న వాడు జుట్టుపీకితే ఎందుకు పుట్టావురా వెధవా అంది మంగమ్మ. ఇంకోసారి 'చచ్చావన్నాకాదు, పీడ వదిలిపోను' అంది. నా జుట్టు అట్లాంటి చిన్న చేతులతో ప్రతి వెంట్రికా నెత్తురు కారేటట్టు పీకించుకుంటాను.

ఆ మంగలాడు గొరగడం కంటె నయం కాదూ?...... నా వెంట్రికలు తీసేస్తారుట. తీసెయ్యనీ. చీదర వొదులుతుంది. వుండీ యెవరికని? గొరిగేటప్పుడు మంట పుడుతుంది గావును. మరి మగాళ్లు ఏడవరే? మంట వుండదు. కాని గొరగడం తలుచుకుంటే యిప్పుడే భయంపుడుతోంది. భయమే కాదు- గొరిగేటప్పుడు మంగలాడు మెడమీద చెయ్యేస్తాడు గావును! మొన్న అన్నయ్య మీద చెయ్యి వేశాడు. వొళ్ళు ఝల్లుమనదూ? పెళ్ళిలో తాళీ కట్టేప్పుడు ఆయన చిటికెనవేలు తగిలేప్పటికి వొళ్ళు పులకరించింది. మీద చన్నీళ్ళు పోసుకున్నట్టు... మొన్న లక్ష్మీకాంతం తాళపు చెవులిస్తో అజాగ్రత్తగా అతని వేళ్ళు నా చేతికి తాకనిచ్చేటప్పటికే అన్నయ్య కళ్లెర్ర చేశాడు. అదివరకు నేనేమీ అనుకోలేదు కాని, అన్నయ్య పడే అనుమానాన్ని చూసి, నాకు లక్ష్మీకాంతమంటే సరదా పుట్టింది... నన్ను తనయింటో పెట్టుకున్న కాలాగ్నిమల్లే చూస్తాడనుకుంటా అన్నయ్య . లక్ష్మీ కాంతాన్ని చూసి కళ్ళెర్రచేశాడు. కాని మంగలాడు నామెడ మీద చెయ్యేస్తే యేమంటాడో అన్నయ్య?

ఈ పిల్లి బాగా మరిగింది పాలుతాగడం. ఈవాళ పాలు అందడంలేదు. గోలపెడుతుంది. ఆకలి, దానికి. పాపం నాకుమల్లేనే నిద్రపట్టదు. పోనీ యెలికల్ని పట్టరాదూ?.... నా శాలువ కప్పుకొని మొగుడిపక్కన మంగమ్మ నిద్ర పోతున్నట్టుంది మళ్లీ. తెల్లార్లూ ఆ గదిలో ఏం చేస్తారో తలుపులు మూసుకుని? ఆయనే బతికివుంటే నేనేం చేస్తో వుండేదాన్ని? నన్నిట్లా పొయ్యిదగ్గర కూచోనిచ్చేవాడా! చిన్నవాడే! ఎట్లా ఆ రోగం వచ్చిందో కాని? కార్యమయినా అయితే బావుండేది. అంతా తెలిసేది. ఏం చేస్తారో తెలుసు. కాని ఎట్లా చేస్తారో , అప్పుడు వొళ్ళు ఎట్లా వుంటుందో తెలియాలని వుంది. కొందరు ఏడుస్తారు. ఎవర్నన్నా అడగాలని వుంటుంది. సిగ్గు, భయం, చెప్పరనుకుంటా. వాళ్లకీ సిగ్గే. అప్పుడు సిగ్గు వుండదేమో! మాట్లాడ్డం మాత్రం సిగ్గు. నీ కెందుకంటారు! ఒకవేళ ఒక

బిడ్డకూడా వుండేదేమో! ఆయన కళ్లుబావుండేవి. ఆకళ్ళే వొచ్చేవి అబ్బాయికి, నాచిన్న ఎర్రని నోరు వొచ్చేది. ఎంత బావుండేవాడని! అప్పుడు యీ వొదిన్ని యేమైనా లెఖ్ఖ చేసేదాన్నా...! మా నాన్న యిచ్చిన శాలువ లాక్కొని మంగమ్మకి య్యనిచ్చేదాన్నా! అబ్బాయికి కావాలనేదాన్ని. ఇప్పుడు తెల్లారకట్టేలేచి మంగమ్మ కొడుక్కి వేణ్ణీళ్ళు కాచాలంటే ఎంతో కష్టంగా వుంటుంది. అప్పుడు నా బాబుకోసం యెన్ని నీళ్లన్నా సంతోషంతో కాచేదాన్ని కదూ! ఇప్పుడైనా పుట్టకూడదూ! మొగుడులేకుండా కనే పద్ధతి లేదూ? చెట్లకి కాయలు కాయటంలా? పోనీ ఒకబ్బాయి యెక్కడైనా దొరికితే బావుండును! అట్లా కాదు. కాదు నాలోంచే రావాలి. నా అబ్బాయి కోసం.... అట్లా కాకపోతే మంగమ్మ కొడుకుమీద నాకు ప్రేమ వుండకూడదూ?....నిద్ర వొస్తోంది. కొంచెంగా పడుకుంటే రాదు మళ్లీ చలి.

నా ఖర్మంట! ఏదోపాపం చేశాను పూర్వజన్మలో ఎవరి పిల్లల్నో చంపాననుకుంటా. వొచ్చే జన్మలోనైనా పిల్లలుంటారేమో! వొచ్చే జన్మలో పిల్లలుండడానికి ఇప్పుడేం చెయ్యాలో? శాస్త్రుల్లగారిని అడగనా! వొదినకి తెలిస్తే యింకేమన్నా వుందా! పిల్లలుండాలనుకోటం తప్పా! పోనీ వచ్చే జన్మలో వుండాలనుకోడమూ తప్పే! ఆ ముసలి ముత్తైదు యేభై ఏళ్లది, వున్న కొడుకుని, అవుపత్యం చేయించి చేతులార చంపుకుంది. ఆమె వొచ్చి పిల్లలు లేరని ఏడిస్తే అందరూ వోదారుస్తారు. పద్దెనిమిది ఏళ్ళు లేవు; నేను పాలిచ్చుకోడానికి ముద్దు చెయ్యడానికి, ఆడుకోడానికి పిల్ల కావాలంటే ఎందుకు తిట్టడం? సిగ్గుమాలిన ముండ దీన్నింట్లో వుంచకూడదంది వొదిన. బయటి కనకూడదు. ఇట్లా రాత్రులాలోచించాలి. మళ్లీ గన్నీ యీలలు....!ఈ పోలీసువాళ్లేట దొంగతనాలు చేయించేది....! ఒక్కపిల్ల వుంటే చాలు ఆడపిల్ల ఐనా సరే. వొద్దు వొద్దు ఆడపిల్ల వొద్దు. నాకు వెధవముండే పుడుతుంది. నాకుమల్లే యిట్లా యేడవాలి.... నాకు నిద్రవొస్తోంది. కాని యీ చలిలో యెట్లా నిద్రపడుతుంది? శాలువుంటే బావుండును. హాయిగా మంగమ్మ కప్పుకుని నిద్రపోతుంది. నేను మాత్రమిట్లా ఎందుకని బాధపడాలో.....మరి చేసుకున్న కర్మ ప్రకారం యిందరు ఆడవాళ్ళు బిడ్డలు లేకుండా ఇట్లాంటి విచారంతో చస్తోవుంటే, మొగవాళ్ళ కొక్కరికీ ఇట్లాంటి కర్మ పట్టదేం? పెళ్ళాం పోతే పెళ్ళాం తయారవుతుంది. అందరూ పాపాలు చేసేవారేగా! ఏదో మేము మాత్రం చేసే పాపం వొకటుండాలి. విధవలయ్యే పాపం. మళ్ళీ యిక పెళ్ళిగాని పాపం. మళ్లీ తక్కిన విధవలు వెయ్యరది. హిందూ విధవలే. మొన్న శాస్త్రులుగారంటున్నారు. ఈ వ్రతాలూ, పూజలూ, యాత్రలూ చెయ్యడం వల్ల స్వర్గం వొస్తుందట. మరి ఆ స్వర్గంకోసం అందరూ వెధవముండలు కారాదూ? ఎక్కడో వెధవముండలకి మళ్లీ పెళ్ళిచేస్తున్నారట! అప్పుడు మళ్లీ జుట్టు పెంచుకుంటారా! వెధవముండల్ని చేసుకునే వాళ్ళెవరుంటారో!

కర్మ మెట్లానైతేనేం. నాకు పిల్లలు కావాలి. ఒకవేళ వెధవనై కూడా బిడ్డని కనే రాత వుందేమో! ఆ బిడ్డను ఈ జన్మంలో కని పెంచే పుణ్యమో, పాపమో పూర్వజన్మంలో చేశానేమో? అప్పుడు మరి వీళ్ళందరూ యేమంటారు? వొదిన చంపేస్తుంది. అన్నయ్య తరిమేస్తాడు. నా కర్మ ప్రకారం అట్లారాసివుంది, నేనేం చెయ్యనంటే, వొప్పుకుంటారా? నాకు ఆ పెనిమిటికే వివాహం కావాలనీ, ఆయన చావాలనీ, నేనిట్లా కావాలనీ, అన్నీ రాసి వున్నాయట. నేను పిల్లని కనాలనే రాసి వుండకూడదూ? వీళ్ళు చూసి వొచ్చారా? ఇంక నా మీద కోపమెందుకూ? డబ్బుందని ఆ రోగిష్టి మొగుణ్ణి కట్టడం నా ఖర్మం. బిడ్డని కంటే నన్ను వెళ్ళకొట్టడం వీళ్ళ ఖర్మం ఇట్లా ఆడవాళ్ళందరూ యేడవడం యీ దేశం ఖర్మం. పోనీ జాలన్నా చూపించరు. యెవరన్నా వాళ్ల పూర్వజన్మ దుష్కృతంకొద్దీ, గుడ్డివాళ్ళయితే, కుంటివాళ్ళయితే జాలిపడతారు.నాకు ఆ దుష్కృతం.... కాదు.... సుకృతం కొద్దీ బిడ్డపుడితే జాలిచూపరు. అట్లా రాసివుండంది నాకు మాత్రం బిడ్డ పుడుతుందా యేం? వెధవనైతేనే జాలి లేదే వీళ్ళకి. పోనీ బిడ్డమీదన్నా జాలి వుండదు. మళ్లీ జాలి కలవాళ్లే. నాకు మాత్రం చూపరు. ఎందుకో! ....యీ యెలికలు నన్నుకూడా కరవ్వుగదా? ఒకవేళ ఆ కిటికీలోంచి దొంగొస్తాడేమో....మొన్న ఆవుపెయ్య యెంత కష్టపడ్డది! అది చూసి వెంటనే యెద్దును తెప్పిచ్చారు. యెందుకూ! వీళ్లకి పాలూ దూడలూ కావాలి గనక. మరి నాకు పిల్లలు కావాలి. ఖర్మం ప్రకారం మొగుడు పోయినాడు. కర్మాన్ని జయించి నేను ఆ సౌఖ్యం సంపాయిస్తానంటే వీళ్లకెందుకో కోపం! వొదిన పుట్టింటికెళ్ళినప్పుడు అన్నయ్య సుబ్రహ్మణ్యం గారితో అంటున్నాడు, సిగ్గులేకుండా, భార్య లేకుండా, వంటరిగా వుండడం కష్టమని! నాకు కూడా అట్లానే వుందని పైకి అంటే ఆకాశం ముక్కలై కిందపడ్డట్టు చూస్తారు...చలి యెక్కువౌతోంది. పొయ్యి కూడా చల్లబడ్డది..... అందరూ అన్నం తింటారు. కొందరికి యిట్లా ఖర్మ కాలుతుంది. ఈ బాధ వోర్చుకోవలసిందే గాని, తీర్చుకోవలసింది కాదు..... మృగాలకి ఇట్లాంటి ఖర్మం పట్టదు.... అయ్యో! ఆవునో, కోడినో అయి ఎందుకు పుట్టలేదో నేను; మళ్లీ మనుష్యజన్మ గొప్పది అంటారు. మనుష్యజన్మం గొప్పదేకాని, వితంతుజన్మం కాదు.

ఎవరూ ఒక్కరూ, హృదయం దగ్గిరగా చేర్చుకోడానికి లేక పోయింతరవాత బతకడమెందుకు! పిల్లలులేని వితంతు జన్మం ఏమవసరమో ఈశ్వరుడికి! ఏమిటో బాధ, ఆశ, కల - నా లోపల. మొగవాడివల్ల తీరుతుంది గావును! ఏమిటో శూన్యం, లోపం.

2.

అయిందానికి విచారం లేదు. కాని కొంచెం భయంగా మాత్రం వుంది. భర్తేవుంటే, ఈపాటికి సూదిదలూ, ఉత్సవాలూ! ఇప్పుడు వెలి. అప్పుడు రహస్యంగా వొదిన చెవులో చెబితే, నవ్వి చెంపమీద కొట్టివుండేది. ఇప్పుడు చెవి కాలినట్టు అదిరిపడుతుంది. అప్పుడూ యిప్పుడూ ఒకటేకదా! అసలు సృష్టి ఒకటే విధంకదు! ఇప్పుడు ఒకసారి జరిగింది. అప్పుడూ ఎప్పుడూ అదే...లోపల కదులుతోంది. అప్పుడే తెలుసుననుగావును, నేను తన అమ్మనని. ఎప్పుడూ నన్ను లోపల లోపల తాకుతో వుంటుంది. ఆ పెద్దకళ్ళూ, చిన్నకాళ్లూ పెద్దవవుతున్నాయి గావును - నాకు మంగమ్మ కూతురంటి చీకిరికళ్ళపిల్ల పుడుతుందా! ఎప్పుడూ ముక్కు కారుకుంటూ..... మళ్ళీ మొగవాడి మొహం చూడను. వాడు నేను తనని వలిచే వొప్పుకున్నా ననుకుని వుంటాడు? నా పుట్టబోయే బాబుకి వాడి పెద్ద కళ్ళు రావాలని సరేనన్నాను. నావంక యోధుడి వలె, జయించిన వాడివలె చూస్తాడు దరిద్ర వెధవ ఎలా మండుకొస్తుంది - వాడికిచ్చిన చనువుకి నాకు డోకు వస్తుంది. తన అందం చూసి నిలవలేక, భ్రమసి, నా వొంటి మదం అణుచుకోలేక భంగపడి వాడికి ప్రాధేయపడ్డా ననుకున్నాడు. ఈ సారి దగ్గిరికి రానీ మొహంమీద ఉమ్మేస్తాను. కాని పాపం, నాకీ బిడ్డ నిచ్చినవాడే, నా బిడ్డ తండ్రే అని మళ్లీ ఎందుకో చెప్పరాని ప్రేమ కలుగుతుంది. అది సహజమేమో! కాని ఆ రాత్రి వాడికి నేను లోకువ కావడం అది తలుచుకుని భరించలేను. అప్పుడు ముద్దుగా, గౌరవంగానే మాట్లాడాడు. కాని వాడి కళ్ళలో ఎంతో చులకనయ్యే వుంటాను నేను. ఇట్లా నీచంగా ఏమొగాడికో లోబడిగాని, వాడికి వొంటిని, పవిత్రమైన వొంటిని, వాడి మోటు చేతులకి వప్పచెప్పి, ఎట్లా వుపయోగించినా వూరుకుని - ఛీ! ఛీ! ఆ యెంగిలి.... పాడు.... నలిగిపోయిగాని కనడానికి, పుత్రభిక్షని పొందడానికి వీల్లేక పోవడమేమిటో! ఛీఛీ! వెళ్ళిపోయేటప్పుడు వాడు, ఎంత లోకువగా మాట్లాడాడు! ఈ మొగాళ్ళు చూపే గౌరవం దొంగ గౌరవమే! బతిమాలడం వాళ్ళకే బావుంటుందిగనక బతిమాలతారు. ఆట! కాని వాడి వూహ! నేను ప్రాధేయ పడ్డాననేగా! అంతా నటన. ముందు 'నేనున్నానుగా? నేను రక్షిస్తాగా!' అని అవసరమేమీ లేకుండానే అని, నా భుజం మీద చెయ్యేసి, ఎవరో విరోధులున్నట్టు ధిక్కరించి నుంచు న్నాడయ్యా! తరవాత పాదాలు చప్పుడౌతున్నా యనేటప్పటికి, ఆ షర్టు చంకనపెట్టి గుమ్మంలో నక్కాడు. అంతా మాయ. అట్లా ఆడదాన్ని రక్షిస్తున్నట్టుగా నుంచుంటే, వాళ్ళమనసుకి శాంతిగా వుంటుంది. నా ధైర్యంలో యిరవయ్యో వంతులేదు. వాడు వెదుతో, 'భయంలేదులే' అంటాడు పైగా. చిరునవ్వుతో, వెకిలిగా 'జాగ్రత్త ఆ వెంకటేశ్వర్లు కూడా కన్నేశాడు. వాడివేపు చూశావా, చంపేస్తా. వాణ్ణీ నిన్నూ!' ఒక రాత్రి, ఒక్క అరగంట వాడికి లోకువైనానని, నాపైన అంత అధికారమూ, స్వతంత్రమూ వొచ్చాయి వాడికి! ఛీ పాడుజన్మ! ఈ ఆడజన్మ!.... నిజంగా యింక నాకు బిడ్డపుట్టి తీరుతుంది కదూ! ఆ చిన్న గులాబి గుప్పెట్లు పట్టుకుని చిన్న చిన్న కళ్ళు మూసుకుని, పగడంవంటి నోటితో, పాలకి తడుముకొంటో, యీా, యీా, అంటూ.... అమ్మోయ్!

వీళ్ళకెప్పుడో ఒకప్పుడు తెలుస్తుంది. ఎన్నాళ్ళు దాచగలరు యిట్లా? పోయిన నెలకూడా, బయట కూచుని నాటక మాడాను..... వొదిన కొడుతుంది. ఏమైనా సరే బయట తెలియ కూడదంటాడు అన్నయ్య. వొదిన వెళ్లకొట్టమంటుంది. అన్నయ్య వొద్దంటాడు. కాని కేకలు వేసే వొదినే నయం. ఆ రహస్యంగా వుంచమనడం నా కోసమా? కులం వెలిపడీ నా అనేవాళ్ళులేక, నా మొహం మీద వుమ్మివేయించుకొంటో, వొంటరినై, భ్రష్టురాలినయ్యే నా సంగతి అఖ్ఖర్లేదు. ఏపాపం ఎరక్క నిర్భాగ్యురాలికి, నాకు పుట్టే దిక్కుమాలిన, నా పిల్లసంగతి ఆలోచించడు - యిరుగుపొరుగునా కచేరీలోనూ తన చెల్లెలిట్లా చేసిందంటే తన పరువు పోయిందనే దిగులొక్కటే అతనికి....మళ్ళీ చిన్నప్పుడు అన్నయ్య బళ్ళోంచి వస్తాడని, నా కాఫీకూడా అతని గ్లాసులోనే పోసి, అంతా అతనికే వేడిచేసి యిచ్చేదాన్ని, లష్కరు చిమ్మీ, తన బంతితో అన్నయ్య బద్దలుకొడితే, నేనని ఆ నేరం నామీద పెట్టుకుని, దెబ్బలన్నీ నేను తిన్నాను. ఆవాళ రాత్రి నా భుజాలమీద చేతులేసి, 'చెల్లీ ఎప్పుడూ మరిచిపోను. ఇంకెప్పుడూ నిన్నుకొట్ట' నన్నాడు. ఆ వేళ నాకెంత సంతోషం వచ్చిందని! ఇప్పుడు అన్నయ్య దయగా ఒకమాట మాట్లాడడు....

నాకు చచ్చిపోయిన తరవాత నరకం అంటకుండాను, నా శరీరాన్ని ఇంత అందంగా చేసి, రగిలే ఈ కోర్కెని హృదయం లో సహజంగా పుట్టించి, నాకు వీళ్ళిచ్చిన మొగుణ్ణి చంపి, పైగా నన్ను నరకానికి పంపుతాడా దేవుడు! మంగమ్మకి కొడుకు

పుట్టినందుకు స్వర్గమా! పిల్లల్నికొట్టే మంగమ్మకి! లేక లేక కష్టపడి ఈ బిడ్డను తెచ్చుకొని కన్నందుకు నరకమా! ఆ దేవుణ్ణి అడగనూ నాటకాని కన్నా వెళ్లనీకుండా; ప్రతిరాత్రీ అన్నయ్యని తనకి కట్టేసుకునే వదినకుండదూ, నరకం! అంతా అబద్ధం, దేవుడికి లేదు నా మీద కోపం. నన్ను భయపెట్టదానికి అన్నారు. అప్పుడే మా చిన్ననాన్న బొజ్జలోకి పాలు ఏర్పడు తున్నాయి. దేవుడికే కోపం వుంటే అబ్బాయి పుడతాడని ముందే యోచించి ఆ బంగారు బొజ్జలోకి బువ్వతయారు చేస్తాడా! అంతా అబద్ధం, వీళ్ళకి తెలియకపోతే దేవుడికి తెలీదూ నాబాధా....నా స్వభావమూ, ఆలోచనా! – నేనే కావలసినవారు, నన్నే ప్రేమించే వారు, నన్ను బతిమాలి గోముచేసి 'యెంతకోపం నామీద' అని గడ్డం పట్టి తమవేపు తిప్పుకునేవారు వుండాలని ఎంతో మనసు లాగుతుంది. ఏ మొగాడు ఏ ఆడదాన్ని ప్రేమగా చూచినా, ఆపాదమస్తకం మండిపోతుంది! నన్నే! నన్నే! నాకో! నాకో! అని ప్రతి నరం అరుస్తుంది. నా మీద ప్రేమలేనివాళ్లకి, జన్మమంతా రెక్కల కష్టంపోసి ముసలిదాన్నైచస్తే ఎవరు సంతోషించను? అంతకంటే నన్ను ఒక్క రాత్రికైనా సరే కావాలనేవాడికి నా దేహమిచ్చుకుంటే పాపమా! సోమరిమల్లే పగలు తొమ్మిదింటిదాకా పట్టెమంచం మీద దొర్లే వదినకి కాఫీకాచడం పుణ్యమని ఏ శాస్త్రాల్లో వ్రాసివుందో! ఇలాంటి కోరికలు, ఇంతమంది వితంతువు లున్నారే, వాళ్లందరికీ వుంటాయా? వాళ్ళెవరూ నాకు మల్లే గోలపెట్టినట్టు కనపడరే? వాళ్ళు మంచివాళ్ళేమో! నాకొక్క దానికేనేమో యీ దుర్బుద్ధి! కాదు. నేనూ పైకి ఏ మెరగనట్లే కనపడతాననుకుంటా. బైటి కందరూ అంతే! లోపల.... ఎవరినన్నా రహస్యంగా అడగనా? అడిగితే, ఛీఛీ! పొమ్మంటారు! నేననను? అట్లానే తమాషా. నేనుమాత్రం అందరంత మంచిదాన్ని కానా యేమిటి. రోజూ జపంచేస్తాను. వాళ్ళ బుల్లెమ్మమల్లే తాంబూలాలు వేస్తానా? పరుపులమీద పడుకుంటానా? బ్రాహ్మడికి ప్రతి నెలా పెట్టుకుం టున్నాను. మొన్న స్వాములవారి తీర్థంపుచ్చుకున్నాను. నాకు మాత్రం భర్తే వుంటే నేను మంచిదాన్ని కాదూ? అప్పుడు యీ పని వొద్దనడం. పిల్లల్ని కనకపోవడం, తప్పు, అపరాధం, పన్నెండేళ్ళు నిండకముందే మొదలుపెట్టి అరవైయ్యే యేటిదాకా, ఒక రోజూ వ్యవధి లేకుండా కాపరాలు చేసే యీ ముత్తైదులని చూస్తే యెవరికీ విపరీతంగా కనపడదేం? భర్త పోగానే కోర్కెకూడా చస్తుందా వాడితో కూడా? వాడి చితిమీద కాలుతుందా? ఎవరినన్నా కన్నెత్తి చూస్తే చాలు; ఇల్లంతా తల్లకిందులు చేసి రాగాలు పెట్టి పరాయి ఆడదాన్ని గడప తొక్కకుండాచేసి, తన మొగాళ్ళని తమ వుపయోగార్థమే దాచుకుంటారే! ఎన్నడూ మొగాణ్ణి యెరగనిదానికి నాకుమాత్రం అట్లా వుండదూ?

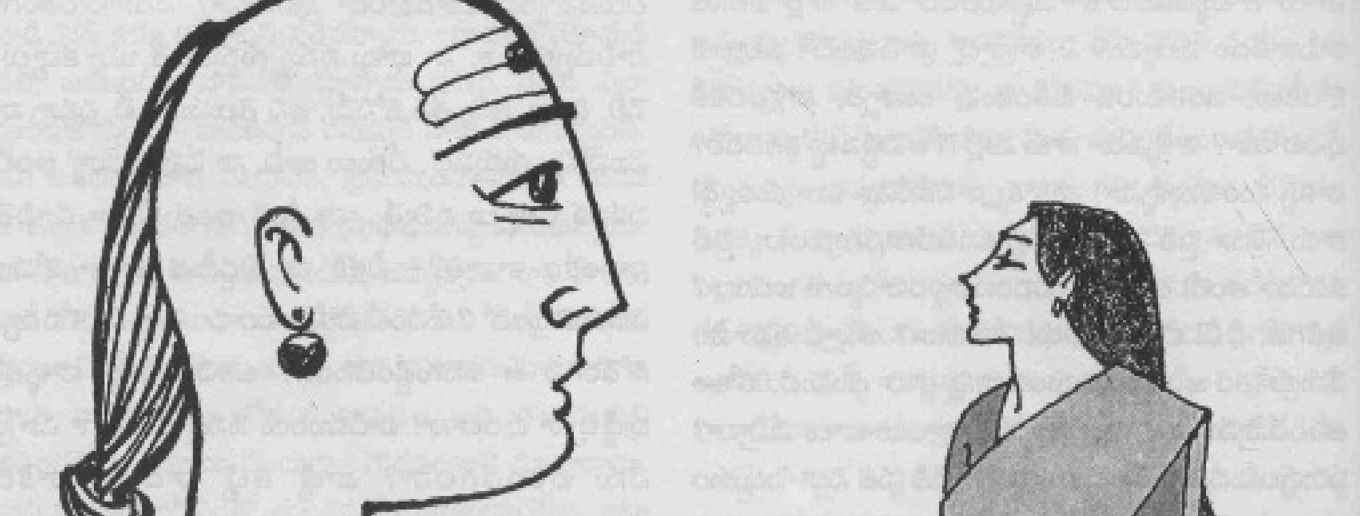
నా సంగతి తెలిస్తే వీళ్ళూరుకోరు. కాని నన్నింటోంచి బైటకిపోనీరు. నా బిడ్డని యెవరికో ఇప్పించి మళ్ళీ నన్ను చాకిరీకి తెచ్చుకుంటారు. నేనెక్కడున్నా నాబాబుతో సుఖంగా బతుకుతున్నా, వీళ్ళు వోర్చుకోరు. తమదైన హక్కును తమకి భుక్తమైన సొంత సౌఖ్యాన్ని నేను దొంగిలించినట్టు ఏడుస్తారు. సూర్యనారాయణ చెల్లెలిని, నలుగురూ నన్నూ నా బిడ్డతో సహా చూపిస్తోంటే, అన్నయ్య సహించగలడా?

కాని నేనొప్పుకోను, నా బాబుని, నా చిట్టి బంగారాన్ని ఎవరికీ ఇవ్వను. నాకు తప్ప వాడిమీద ఎవరికి వుంటుంది దయ! మామయ్యలూ, అత్తయ్యలూ, తాతయ్యలూ వీళ్లకీ వుండదే కనికరం! పరాయివాళ్లకి వుంటుందా? నేనివ్వనీను. నేనే పెంచుకుంటా, నన్ను వీక్షేం చేసినా సరే గోలచేస్తా, యేడుస్తా, వెళ్లిపోతా. కాని. నా బాబుని లేకలేక నా చేతుల్లోకి వొచ్చిన నా భాగ్యాన్ని పోలేసుకోను, నా ముద్దులమూట చిరునవ్వొకటి చూడకుండా వుంటానా? నేను స్వంతంగా పాలిచ్చుకుంటా. నా బాబు నన్ను గుర్తుపడితే ఇన్ని కష్టాలు, వెలీ, తిట్లూ, అన్నీ తన కోసమే, అని తెలుసుకుంటే, నన్నూ నా మొహాన్ని, గుర్తుపట్టి, చేతులు జాచి, నా వేపు 'అమ్మా' అంటే పకపక రత్నాలు నవ్వితే, నా మీదే అంత ప్రేమా చూపితే నాకింకేం కావాలి?– వీళ్లకి నా బిడ్డమీద కూడా కోపం ఎందుకొస్తుందో ? నేనంటే పోనీ అపరాధం చేశాననుకోవచ్చు, నోరెరగని ఆ పసిగుడ్డేంచేసింది? ఒకవేళ నన్ను వాళ్ళల్లో పుట్టిచ్చినా వుంటానా! వాడిముందు నన్ను లోకువగా చూస్తే నేను భరించగలనా? వాణ్ణి తిట్టి వాడిచేత చాకిరీ చేయించుకుంటే– ఎక్కడికన్నా వెళ్ళిపోతా – యెక్కడికో. నాన్న అంటే ఏమననూ? చచ్చిపోయినాడంటా. కాదు.... 'నేనే నీ నాన్న' అంటా...!

15

చలంలో సామాజిక విమర్శ ప్రధానంగా ఉన్న 1925-35 మధ్యకాలం రచన అయి ఉండవచ్చు. యోగుల బూటకాలు, ప్రజల మూర్ఖత్వం - ఇవన్నీ కలిసి వారి రహస్య సంబంధాలను కాపాడుతున్నాయి. చలంగారి వ్యంగ్య హాస్యానికి ఈ కథ మంచి ఉదాహరణ. (రాళ్ళపల్లి వారు అన్నట్లు) "గాయానికి రాసే మందును కత్తికే పూసి కొట్టినట్లు" హాస్యానికున్న సామాజిక ప్రయోజనం గుర్తించి రచనల్లో ప్రయోగించిన మొదటి ఆధునికుడు గురజాడ. ఆ తర్వాత హాస్యార్థంతో లోతైన గాయాలు చేసిన రచయిత చలంగారే. చలం రచనల్లో శృంగారాన్ని గుర్తించినంతగా పాఠకులు హాస్యాన్ని గుర్తించ లేదు. ఎంతో కొంత ఎక్కడో అక్కడ హాస్యం రేఖామాత్రం అయినా లేని కథలు చలం రచనల్లో లేవు.

అవతారమా?

పంచాననతీర్థులు స్ఫురద్రూపి. మంత్రబలమూ, పరమార్థజ్ఞానమూ, శాస్త్ర పాండిత్యమూ వున్న మనిషివలె కనపడతాడు. తాటిపర్తికి ఎక్కణ్ణించి వచ్చాడో తెలీదు. ఆ వూరి మహాదాత, స్థితిపరుడు, రామచంద్రరావుగారు యీాయన్ని రైల్లో కలుసుకొని, ఆయన సంభాషణకీ, ప్రజ్ఞకీ సంతోషించి తన యింటికి ఆహ్వానించాడు. తీర్థులుగారి శక్తి వల్ల రామచంద్ర రావుగారికి లేకలేక చక్కని కొడుకు పుట్టాడు. ఆయన వదినగారికి ఏదో మంత్రోపదేశమయింది. ఆయన మేనల్లుడి క్షయ కుదిరింది.

ఆయన అన్న కొడుకు బ్రహ్మసమాజం వొదిలాడు. ఇదిగాక వూళ్ళో అనేకమంది ఆయనవల్ల అనేక వుపకారాలు పొందారు. దెయ్యాలు పట్టినవాళ్ళకి నయంచేశాడు. కొందరికి ఆశనీ, దారిద్ర్యం వొదిలించాడు. దేవీవుపాసన, అర్ధరాత్రులు కుంకుమపూజ, బ్రాహ్మణ సంతర్పణ, నిరంతర వేదాధ్యయనం జరుగుతూవుంటాయి ఆ యింట్లో. మొత్తానికి యీాయన మూలాన ఊరు మేలుకుంది. మధ్యాహ్నం పురాణం చెప్పడం, భగవద్గీతలు ఉపన్యసించడం, సూర్యనమస్కారాలు చేయించడం వల్ల అందరికీ పొద్దుపోతోంది. ఆ వూళ్ళోనే, ఆ ఇంటోనే స్థిర పడ్డాడు. ఏ వ్యాధివచ్చినా, అమ్మవారొచ్చినా, వానలులేక పోయినా జపాలుచేసి నయంచేసేవాడు. అందరిమీదా దయ, ఒక్క దురభ్యాసం, దుర్గుణంలేదు ఆయనలో.

అందరికీ ఆయనమీద అమితమైన భక్తీ, ప్రేమ. ముఖ్యంగా స్త్రీలకు, అందులో వితంతువులకి. మొగవాళ్ళకి ఆయన్ని చూస్తే అతిభయం. ముఖ్యంగా వర్తకులకి. ఆయన్నెదిరించడమన్నా, ఆయన్ని గురించి రహస్యంగానన్నాసరే తిరస్కారంగా మాట్లాడ్డమన్నా అందరికీ భయం. రామచంద్రరావుగారిని బాకీ అడగవచ్చిన బెంగుళూరి వర్తకులు తండ్రీ కొడుకుకూడా, ఎవరికీ అర్థంకాని జబ్బుతో, పదిహేను రోజుల్లో ఒకరి తరవాత ఒకరు చచ్చారు. ఆయన పూజలకి నూనె 'సప్లయి' చేసే సుబ్బయ్య దక్షిణమ్మని అడిగిన వారంలో కాలిమీద పుండులేచి నడవలేక పోయినాడు. పదిరోజుల్లో పెళ్ళాం తురకాడితో లేచిపోయింది. ఆ దెబ్బతో తీర్థులు ఆ వూరికి చక్రవర్తి అయినాడు. అడక్కుండానే అన్నీ తయారుగా యిస్తారు. ధాన్యం, పాలు, బట్టలు... అన్నీ!

తీర్థులు కాబట్టి సరిపోయిందిగాని, యింకొకరే ఐతే, యీ ఆడవాళ్ళు మధ్యాహ్నం మొదలు, రాత్రిదాకా ఆ యింటోనూ, గుళ్ళలోనూ వుండడమూ, వొచ్చేవాళ్ళూ, పొయ్యేవాళ్ళూ, పూజలకి, భజనలకి, సహాయం చేసేవాళ్ళూ ఆయనకి వుపచారం చేసేవాళ్ళూ యిదంతా పెద్ద 'స్కాండల్' ఐవుండును. అనుమానాలెక్కువవును. కాని నోరెత్తడానికీ మనసులోనన్నా అనుమాన పడడానికి హడల్. ఇంటిదగ్గర తిండి సరిగా దొరక్క అవస్థపడే మొగాళ్ళు నోరెత్తి ఏమి అనలేరు భార్యల్ని. ఆ వూళ్ళో ప్రతి ఆడదీ, రోజుకొకసారన్నా తీర్థులుగారి దర్శనం చేసుకుతీరుతుంది. ఎవరన్నా రాకపోయినారా, "ఏం దుర్గమ్మగారు రాలేదు" అంటాడు. అంతే, దుర్గమ్మగారు వొచ్చి పాదాలకు సాష్టాంగపడి, కారణం చెప్పుకుంటుంది. అట్లా వెలిగింది ఆయన ప్రభ. ఆయన 'తల్లీ' అంటే, 'దేవి' 'ఊ' అంటుందని పుకారు. ఆయన దేవినితప్ప తక్కిన స్త్రీలందర్నీ 'ఏమే' అంటాడు. ఎవరూ ఆగ్రహించరు.

తీర్థులుగారి శిష్యకోటిలో ప్రముఖురాలు పున్నమ్మ. ఆమె సాత్వికురాలు. బాలవితంతువు. పదహారేళ్ళది, కలరాతో అవసానదశలోవున్న, ఆమెకిగతియైన అన్నకి, ప్రాణదానం చేశాడు తీర్థులు. పదోయేట వితంతువైనప్పట్నించి, ఆమె యవ్వన సౌందర్యం యెటువంటి చిక్కుల్లోకి ఆమె నీడుస్తుందో అని భయపడి, యోచించి, శ్రమపడి, ఆమెను పురాణాల్లో, పూజల్లో, సంస్కృత వేదాంతాల్లో పెంచారు. పున్నమ్మకి జీవితంమీద యింకా విరక్తికలగాలని తీర్థులదగ్గిరికి బోధనకై ప్రవేశపెట్టారు. తీర్థుల రూపవిలాసాలూ, ధీరత్వమూ, శక్తిజ్ఞానాలు, ఔన్నత్యమూ, పున్నమ్మ లేత హృదయాన్ని దిగ్భ్రమ నెత్తించాయి. ఆమెది చిన్న శరీరం. ఆమెరంగూ, నల్లని పెద్దజుట్టూ, రెవికలేని పమిటలోంచి కనబడే బిగువుభుజాలూ, ఆమెకి చాలా అందాన్నిచ్చాయి. తాను చిన్నప్పట్నించి ఆరాధించే దైవం తీర్థుల్లో ఆవిర్భవించాడు పున్నమ్మకి. ఆయనకోసం ప్రాణమివ్వడం ఒక గొప్పకాదు ఆమెకు. పొద్దున్నే వెళ్ళి దినమల్లా ఆయనసేవలో గడిపి, రాత్రి ఆయన పడుకుంటేగాని యింటికి రాదు. తీర్థులగారేంచేస్తున్నారని అడగడానికిగానీ, ఆయన అనుగ్రహాన్ని సంపాయించడానికిగానీ ముందు పున్నమ్మగారిని సమీపించాలి. ఎవరికీ వుపదేశించని రహస్యమంత్రాన్ని వేదాంత రహస్యాన్ని ఆమెకి ఉపదేశించాడని చెప్పుకుంటున్నారు ప్రజలు. పున్నమ్మ యిప్పుడు ఒక్కనిమిషం తావళం తిప్పడం మానదు. ఎప్పుడూ కళ్ళు ధ్యానంలో రెప్పలు వాల్చి వుంటాయి. వృథాగా ఒక్క మాట మాట్లాడదు. ప్రతినిమిషమూ ఈశ్వరనామ

ముచ్చరిస్తోవుంటుంది. అంత చిన్నపిల్ల ముఖంలో ఆ దివ్య తేజం చూసి అందరికీ అద్భుతంగా వుంది. ఆమె మీద పూజ్య భావం హెచ్చయింది.

ఒకరోజు యెండాకాలపురాత్రి పున్నమ్మ తీర్థులకి కాళ్ళు పిసుకుతోంది. అర్ధరాత్రయింది. ఎవరూలేరు గురువు కళ్ళుమూశాడు. ఇంక యింటికి వెళ్ళిపొచ్చనుకుంటోంది పున్నమ్మ. తీర్థులు చప్పున వొణకడం ప్రారంభించాడు. ఎన్నడూ జబ్బెరగని ఆయనకి యీ జబ్బేమని పున్నమ్మ చాల భయపడ్డది. ఈ జాడ్యాలకూ, బాధలకూ అతీతుడనుకుంది ఆయన.

"చలి, చలి, శాలువ కప్పు."

శాలువలేదు అక్కడ.

"ఏదో వొకటి కప్పు. తొరగా!"

తీసుకురావడానికి వెళ్ళబోతోంది.

"వెళ్ళకు. ఒక్కనిమిషం ఆగలేను కప్పు ఏదో ఒకటి"

"ఏంలేదు"

"తొరగా"

"ఎవర్నన్నా పిలుస్తా"

"వొద్దు, తొరగా."

"ఏంలేదు"

"నీ జుట్టు కప్పు."

దగ్గిరకు వెళ్ళింది. ముడివూడదీసి ఆ పెద్దజుట్టును విదిలించి కప్పుకున్నాడు.

"హాయి! హాయి! అమ్మా బావుంది బావుంది ఇంకా చలి... అబ్బా దగ్గిరికి, ఇంకా దగ్గిరికి, నీ జుట్టులో నీవొంటో ఎంత వేడుందో! ఎంతచలి, ఎంతచలి, ఇంకా దగ్గిరిగా!"

పున్నమ్మకి ఆశ్చర్యంగా వుంది.

దగ్గిరికి లాక్కుంటున్నాడు. మెల్లిగా ఆమెనంతా ఆక్రమించుకుంటున్నాడు, వూరికే వొణుకుతాడు. పున్నమ్మ ఏ పురుషుణ్ని అంతవరకు తాకలేదు. ఆమెకు స్పష్టంగా తెలీదు పురుష సంబంధమంటే ఏమిటో. ఆమెకసలు ఆ వాంఛ యెన్నడూ ప్రారంభించలేదు. కొంతసేపు చూసింది. తీర్థులచెయ్యి ఆ వొణుకులో ఇటూ అటూ ఆమెశరీరంలో కదులుతోంది, పున్నమ్మకి అది సహజంగా తోచలేదు.ఏ రోగానికీ అది చిహ్నంగా కనపడదు. లేచి వెళ్ళిపోవాలనివుంది. అసహ్యం సహజంగా కలుగుతోంది. కాని అమితమైన భయం. కోపమొస్తే ఆయనకి, తానేమౌతుంది? ఏ దేవతనో తనమీదకి పంపితే!? తిటిస్తే? కొంచెంసేపుండి- "వెడతాను. యింక పచ్చడం తెస్తాను" అంది.

"ఊ, మాట్లాడకు నేను దేవిని. ఉగ్రస్వరూపిణిని. నీవు నా భక్తురాలివి. నిన్నావహిస్తున్నాను. నేనే నువ్వు, నువ్వే నేను బిడ్డా, ఏమే-విను, నీ భక్తికి మెచ్చాను. నీలో ప్రవేశిస్తున్నాను. నా శక్తి నీలోపల ప్రవేశిస్తోంది. నా దివ్యశక్తి-నీ వొళ్ళంతా వొణుకుతుంది, గగుర్పొడుస్తుంది. చెప్పలేని ఆనందం కలుగుతుంది. నా దివ్యస్వరూపం నువ్వు చూడలేవు కళ్లుపోతాయి, మూసుకో. కళ్లుమూసుకో"

అబ్బా యిదేమిటి? యిట్లా చేస్తున్నాడు? వొళ్ళంతా నీచమైపోతోంది. తలని ఊపిరాడకుండా అదుముతున్నాడు.

"వుండండి-స్వామీ నన్నొదలండి."

"స్వామి ఎవరు? మాట్లాడకు. చచ్చిపోతావు. పాపం! భస్మమైపోతావు. కదలకు అయిపోయింది. వుండు నేను ఈశ్వరిని. నా జ్యోతి నీలో ప్రవేశించింది. ధన్యురాలవైనావు."

కళ్ళు మూసుకుంది. అతని వూపిరి అతితీక్షణంగా ఆమె మొహానికి తగులుతోంది. "ఏం జరిగినా, ఏమైనాసరే కదలకు. కదిలావా, తల సహస్ర...నేను మంత్ర స్వరూపిణిని, మహామంత్రంలో వున్నాను."

ఆమె కదల్లేదు.

తెల్లవారకట్ట మూడింటిదాకా చలి ఆగలేదు, తీర్థులకి.

రెండు నెల్లయింది.

ఒకనాడు మధ్యాహ్నం పున్నమ్మ శిరసువంచి భక్తితో "నాకు మందు కావాలి" అంది సవ్రతగా.

"ఎందుకు?"

"పొద్దున్నే వాంతులుగా వున్నాయి"

"ఓహో! సరే నయంచేస్తాను"

ఆనాటినుంచి ప్రతిదినమూ తీర్థులు ఏదో గొప్పగొప్ప మందులు తయారుచేసి యిచ్చాడు-కాని డోకులు మాత్రం కట్టనేలేదు. "ఈ మందుతో ఇట్లాంటి డోకులు ఎన్నో కట్టించాను, కానీ నీ దేహం చాలా విచిత్రంగా వుంది. ఇంక లాభంలేదు, ఇవి కట్టే డోకులు కావు మంత్రమో తంత్రమో ప్రయోగించాలి" అన్నాడు.

మూడు నెల్లయింది. పున్నమ్మకళ్లు ఇంకా అంతర్ముఖములైనాయి. ఆమె చంపలు ఇంకా పాలిపోయినాయి. ఆమె మాటలు ఇంకా తక్కువైనాయి. ఆమె సేవలు ఇంకా

పొద్దుపోతున్నాయి.

తీర్థులు ఆ వర్షాకాలం యజ్ఞం మొదలుపెట్టాడు. అగ్ని గుండము ముందు ఆయన కూచునివున్నాడు. వందమంది బ్రాహ్మలు మంత్రాలు చదువుతున్నారు. పున్నమ్మ సామగ్రులు అందిస్తోంది. ఊరంతా ఆహ్వానింపబడ్డారు. తీర్థులు లేచి ఇట్లా మాట్లాడాడు. "ఒక గొప్ప విశేషం ఈ దేశానికి. ఈ దేశానికే కాదు, లోకానికంతా మంగళకరమైన వార్త నేను మీకు చెప్ప బోతున్నాను. ఈ లాటిపర్రు ఈశ్వరుడిచేత అనుగ్రహింప బడ్డది. ఈ ప్రజలందరు ధన్యులు. ఇంత పుణ్యక్షేత్రం కావడం చేతనే ఈశ్వరుడు నన్నిక్కడికి పంపినట్టున్నాడు. ఈ పూరి నామం యింకా లోకమంతా మోగబోతోంది? నిన్న రాత్రి రెండు గంటలప్పుడు ఒక పెద్ద వెలుగు బంగారుతేజము బంగారు మెత్తదనము కలది ఆకాశంమీదినించి బైలుదేరి మెల్లిగా క్రమంగా భూమి మీదికి దిగింది. నేను చూస్తోనే వున్నాను. అంతవరకు నాకు నిద్రపట్టనేలేదు. నా హృదయంలో అద్భుతమైన భక్తి ఉద్భవించింది. దేవతలు నిస్వనములూదారు. పుష్పవర్షం కురిసింది. మునులు కీర్తనలు పాడారు. అవన్నీ మీకు వినపడవు. ఆ తేజస్సు భూగోళముపైని ఒక్క నిమిషం నిలిచి వెతికి మనదేశంవేపు తిరిగి, మనవూళ్ళో ప్రవేశించింది. ఏదో అవతార ప్రారంభమని నాకు తెలియనే తెలుసు. ఈ లాటిపర్రులో యే గర్భంలోనో ఈశ్వరతేజస్సు అవతార మెత్తిందని స్పష్టమయింది. కాని ఈ అవతారం అవసరమేనని యోచిస్తూ నిద్రపోయినాను. కన్నులు మూయగానే నాముందు శ్వేతాంబరధరుడు, రక్తనేత్రుడు. దయాప్రపూర్ణుడైన దేవదూత దివ్యతేజస్సుతో వెలుగులో, నిలబడి ఇట్లా అన్నాడు: "వత్సా! ఇందాకటి వెలుగును నువ్వు చూసేవుంటావు. దాని రహస్యాన్ని నీకు తెలుపడానికై నేను పంపబడ్డాను. ఆ దివ్యతేజస్సాక మనుష్యగర్భాన ప్రవేశించబోతోంది. దానిని కాపాడవలసిన విధి నీపైన నిర్ణయించబడ్డది. నీ తరువాత పుణ్యాత్ములైన ఈ పుణ్యక్షేత్రపు ప్రజల పైన వుంది. ఈ అవతారానికి కారణము విను. పురుషధర్మం చెడ్డదా, లోకానికి ఆపదలేదు. కాని గృహిణి మాతయైన స్త్రీల శీలం చెడిందా ప్రపంచం మొదలంట నాశనమే. కలిపురుషుడు పురుషుల్ని ఆక్రమించాడు, ధ్వంసం చేశాడు. పరిక్రమించాడు. ఇప్పుడు స్త్రీలని కదిల్చాడు. ఈనాడు స్త్రీల ధర్మాన్నీ ఆచారాన్నీ నాశనం చేయడానికై బద్ధకంకణుడై నాడు. అతని అధికారం సాగిందా, యింక ప్రపంచం

వినాశమే! ఆ ఆపదనించి లోకాన్నుద్ధరించడానికే అవతార మవసరమయింది. ఎంతో బలవంతంమీద తన అర్థాంగిని, పార్వతిని, కొంతకాలం ఎడబాసి వుండడానికి మంగళమూర్తి పరమేశ్వరుడంగీ కరించాడు. సమస్త దేశాలలో పవిత్రదేశమూ, కర్మభూమియైన ఈ భారతదేశంలో స్త్రీ ధర్మ పునరుద్ధరణకై విరివిగా వ్యాపిస్తున్న ఈ పునర్వివాహ, విద్యాధిమహాపాతక విధ్వంసనానికై అంబ అవతారమెత్తుతుంది. మహిషాసుర మర్ధిని సంస్కార ప్రియమర్ధిని కాబోవుతున్నది, ప్రాముఖ్యంగా స్త్రీ పాతివ్రత్యానికి మూలవిరాట్టగు వితంతువుల నుద్ధరింప బూనిన పార్వతి వితంతుగర్భాన్నే జన్మమెత్తి పురుషుడి నిమిత్తంలేకుండానే తాను ప్రవేశించి, అవతారమెత్తతలుచు కున్నది. రేపు రాత్రి గర్భప్రవేశము, నవనమాసములు కాలాతీతము గనక, షణ్మాసాలలోనే ఆమె భూపతనము కాదలుచున్నది. ఈ పుణ్యక్షేత్రంలోని వితంతువర్గంలో ఒకరిని దీక్షాపరురాలిని ప్రత్యేకించి నీవు చూచినట్టయితే, ఆమెలో ప్రవేశింప ఆ జ్యోతి పూనుకున్నది" అని చెప్పి అంతర్ధానమైనాడు.

"ఎవరు ఆ అనుగ్రహానికి పాత్రులో మీలో ఎవరో, నిర్ణయించండి. కాని ఒకటి మరచిపోకూడదు. ఆమె వితంతువు ఐ వుండాలి. ఇంతవరకు ఏ పురుషస్పర్శను యెరిగివుండకూడదు. ఈ విషయమై ఏ మాత్రము దోషమున్నా ఆ జ్యోతి భగ్గున నిలువునా మనిషిని కాలుస్తుంది. ఎవరు యోగ్యులో వారే

అగ్నిగుండానికెదురుగా నిలబడండి" అన్నాడు. సభంతా నిశ్శబ్దం. ఎవరూ ముందుకురాలేదు. "ఎవరూ! ఒక్కరూ, లేరా?" అన్నాడు.

ఎవరూ లేరా, ఈ పుణ్యక్షేత్రంలో?

బాలవితంతువులను వెతుకుతున్నాయి సభికుల కళ్ళు.

"ఎవరూ రాకపోతే-"

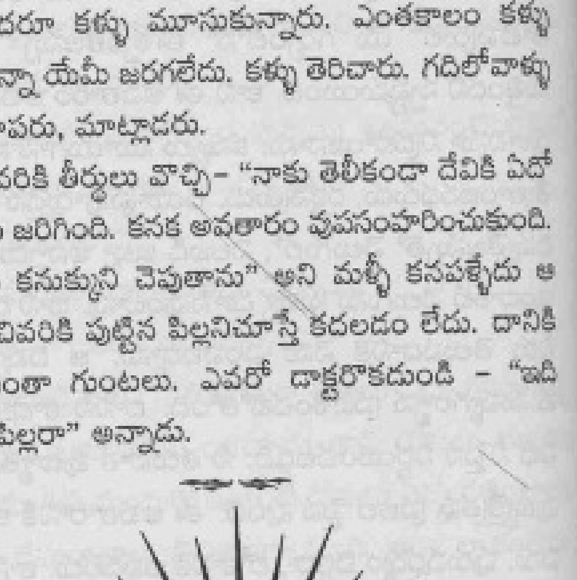
అంటూ కిందికివాల్చిన కళ్ళతో, వొణుకుతున్న పెదవులతో మెల్లిగా వచ్చి నుంచుంది పున్నమ్మ.

పున్నమ్మని చూచి అందరూ ఆనందపరవశులైనారు. "ఈనాటి నుంచి ఆర్నెల్లవరకు నీవీశ్వరపత్నివి, సుమంగళివి ధన్యురాలవు" అని తానే కుంకుమను ఆమెనొసట పెట్టాడు. పూలదండలు వేశాడు.

ఆ రోజునుంచి పున్నమ్మ పూర్తిగా ముత్తయిదు వేషం ధరించింది. ఆ పుణ్యవేషం ఆమెకి కొత్త అందాన్నిచ్చింది. ఆ ఆర్నెల్లు ఆమెని మధ్య కూచోబెట్టి భజనలూ, పూజలూ, సంస్కారాలూ, నైవేద్యాలూ ఎగిరిపోతున్నాయి. ఈ వార్త వ్యాపించి అనేక ప్రదేశాలనించి ప్రజలు వచ్చి చూసి పోతున్నారు. విచిత్రంగా ఆమెకి గర్భ చిహ్నాలన్నీ కలిగాయి. తీర్థులుకూడా ఆమెకి నమస్కారాలూ, పూజలూ సాగించాడు. తనకి చాకిరీ చెయ్యనీడు. తన శుశ్రూషకి రాత్రులు వుండనీడు. రోజూ అందర్నీ కూచోబెట్టి, ఆ అవతారకన్య చెయ్యగల ఘనకార్యాలనూ పునరుద్ధణనూ గురించి పెద్ద వుపన్యాసాలిస్తున్నాడు. త్రిలోకాలూ సంతోషిస్తున్నాయనీ, దేవతలు మంగళ హారతులతో వొచ్చి పోతున్నారనీ, పూలవర్షాలు కురుస్తున్నాయనీ, కాని అవిశ్వాసకులు ప్రబలంకావడంచాతా, మ్లేఛ్ఛ ప్రభుత్వం కావడంచాతా, ఆ వుత్సాహాలన్నీ ప్రజల కంటబడేటట్టు చెయ్యటం లేదన్నాడు.

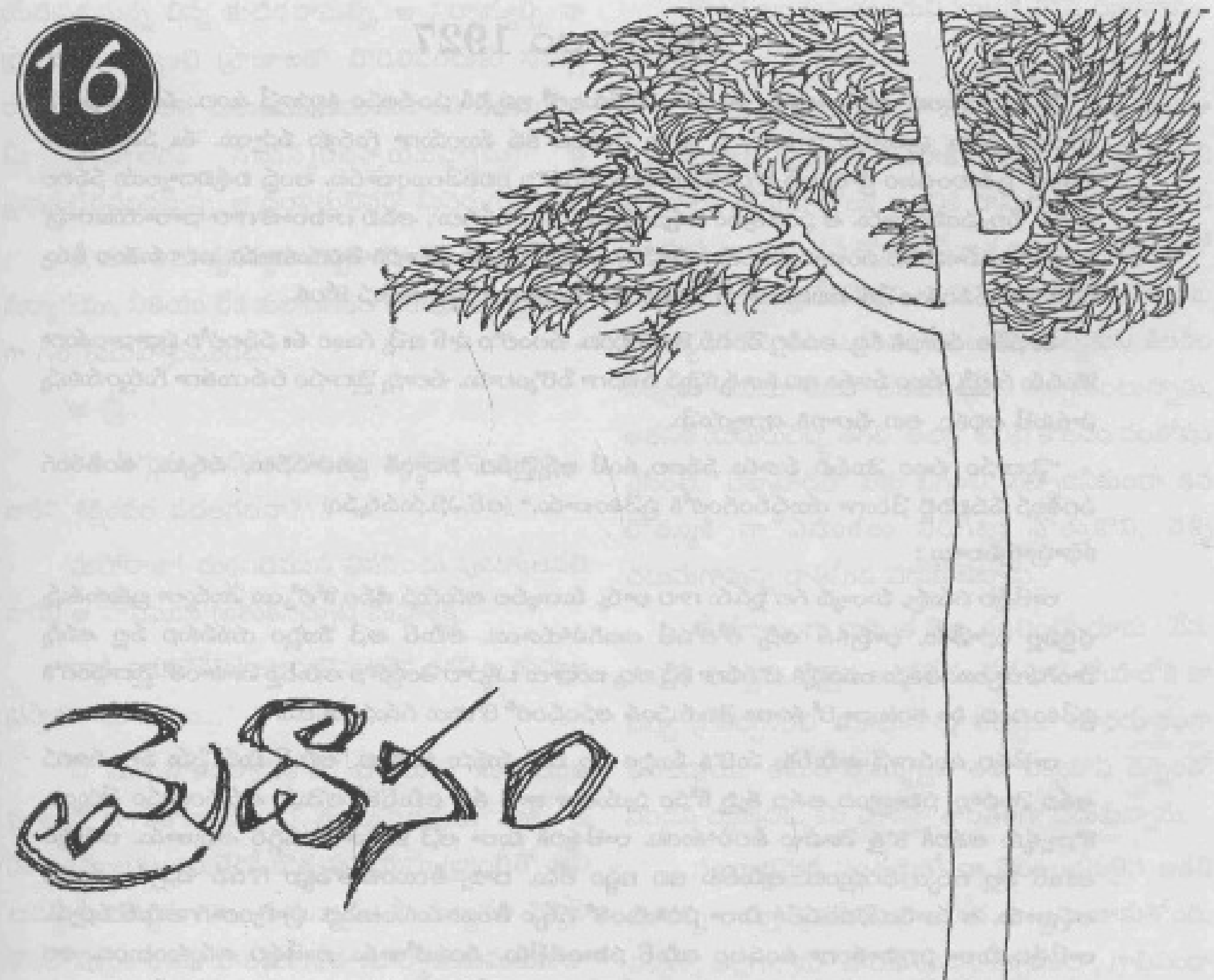
ఆఖరికి తీర్థులు చెప్పినట్టు ఆరోనెల నిండకుండానే నొప్పులు వచ్చాయి. ఈ వార్త వ్యాపించగానే చుట్టుపక్కల ప్రజలందరూ వేలకొలది పోగైనారు. ఒకటే భజనలు, ప్రార్థనలు. వీలైనంతమంది స్త్రీలు గది లోపల చేరారు. నాలుగుగంటలు శ్రమపడ్డ తరువాత "ఉదయించింది ఉదయించిం"దన్నారు. ఉత్పాతాలు జరుగుతాయో, లేక శుభ శూచకాలు కలుగుతాయో, తమ కళ్ళు భరించగలవో లేదో అని అందరూ కళ్ళు మూసుకున్నారు. ఎంతకాలం కళ్ళు మూసుకున్నా యేమీ జరగలేదు. కళ్ళు తెరిచారు. గదిలోవాళ్ళు బిడ్డని చూపరు, మాట్లాడరు.

చివరికి తీర్థులు వొచ్చి- "నాకు తెలీకండా దేవికి ఏదో అపచారం జరిగింది. కనక అవతారం వుపసంహరించుకుంది. జపంచేసి కనుక్కుని చెపుతాను" అని మళ్ళీ కనపళ్ళేదు ఆ వూళ్ళో. చివరికి పుట్టిన పిల్లనిచూస్తే కదలడం లేదు. దానికి మొహమంతా గుంటలు. ఎవరో దాక్టరొకడుండి - "ఇది సిఫిలిస్ పిల్లరా" అన్నాడు.

16

మైదానం

రచనాకాలం 1927

చలం నవలల్లో ఇది నాల్గవది. ఈ నవల పాఠకులలో ఇప్పటికీ సంచలనం కల్గిస్తూనే ఉంది. చలం అనగానే మైదానం నవల, పురూరవ నాటకం, ఓ పువ్వు పూసింది కథ ముందుగా గుర్తుకు వస్తాయి. ఈ నవలను ఒక పత్రికలో ప్రచురించటం ప్రారంభిస్తే కొంతమంది కలుగజేసుకొని నిలిపివేయించారట. ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయ నవలల పోటీకి దీన్ని పంపించారు. ఆ సంవత్సరం విశ్వనాథవారి 'వేయిపడగలు', అడవి బాపిరాజుగారి 'నారాయణరావు' నవలలను బహుమతిని పంచారు. తనకు బహుమతి రాదని, ఇవ్వరని చలానికి తెలియకకాదు. బహుమతుల తీర్పు చెప్పే ఆచారవంతులచేత చదివించాలని, వారికి షాక్ కలిగించాలన్నదే ఆయన కోరిక.

ఈ నవల చలానికి కీర్తి, అపకీర్తి రెంటినీ తెచ్చిపెట్టింది. చలంలోని షాక్ ఇచ్చే గుణం ఈ నవలలోని ప్రధానాంశంగా కొందరు గుర్తిస్తే, చలం మాత్రం ఇది కళాత్మకమైన రచనగా పేర్కొంటాడు. చలాన్ని మైదానం రచయితగా గుర్తుంచుకున్న పాఠకులే అధికం. అది చలానికి అన్యాయమే.

"మైదానం చలం మొదటి మూడు నవలల కంటే భిన్నమైనది. సిద్ధాంత ప్రతిపాదనలు, చర్చలు, అంతరంగ పరిశీలన వదిలిపెట్టి నేరుగా యుద్ధరంగంలోకి ప్రవేశించాడు." (ఆర్.ఎస్.సుదర్శనం)

కథాపూర్వపరాలు :

రాజేశ్వరి వయస్సు, మర్యాద గల ప్లీడరు గారి భార్య. మర్యాదల అడుగున జీవం కోల్పోయి మొద్దులా బ్రతుకుతున్న భర్తవల్ల రసావేశం, భావుకత అన్నీ లోలోపలే అణిగిపోయాయి. అమీర్ అనే ముస్లిం యువకుని వల్ల అవన్నీ పొంగివచ్చాయి. అతను యింట్లోకి చొరవగా వస్తే అన్ని బంధాలు ఒక్కసారి తెంచుకొని అమీర్‌పై మోహంతో మైదానంలోకి ప్రవేశించింది. ఏం తింటున్నారో కూడా తెలియనంత ఆనందంలో రోజులు గడుస్తున్నాయి.

రాజేశ్వరి ఉండగానే అమీర్‌కు మరొక ముస్లిం పిల్ల మీద మనసు కలిగింది. అమీర్ మీద ప్రేమ వల్ల, మారిన అతని మోహాన్ని సహిస్తుంది అతని తృప్తి కోసం స్వయంగా తానే తన అమీర్‌తో ఆమెను అనుసంధానం చేస్తుంది. కొన్నాళ్ళకు అతనికి కొత్త మోహం తీరిపోతుంది. రాజేశ్వరికి మీరా అనే కుర్రవాడు దగ్గర అవుతాడు. రాజేశ్వరి అమీర్ వల్ల గర్భం ధరిస్తుంది. అమీర్‌కు ఇది ఇష్టం లేదు. దాన్ని తీయించుకొమ్మని గొడవ చేస్తాడు. దూరం అవుతాడు. ఆ దూరం భరించలేక మీరా సహాయంతో గర్భం తీయించుకుంటుంది. పూర్వంలాగ అమీర్ వస్తాడు. రాజేశ్వరి మీరా సన్నిహితంగా ఉండటం అమీర్ సహించలేడు. చంపబోతాడు. రాజేశ్వరి అడ్డుకుంటుంది. అది చూచి అమీర్ తనను తానే చంపుకుంటాడు. రాజేశ్వరే చంపేసిందేమో ననుకొని ఆ హత్యను తనపై వేసుకుంటాడు మీరా. మీరాయే చేసాడేమోననుకొని రాజేశ్వరి తన మీద వేసుకొని పోలీసులకు లొంగిపోతుంది. ఆత్మహత్య అంటే పోలీసులు నమ్మలేదు. రాజేశ్వరినే అరెస్టు చేశారు. అరెస్టయిన రాజేశ్వరి తన కథ చెప్పింది. అదే నవల కథనం.

5

ఆనాడు శరద్రాత్రి. అమీర్ వేళ్ళు నా మెడమీద శ్రుతులు నొక్కుతున్నాయి. నా జుట్టు గాలిలో అతని మొహంమీద ఆడుకుంటోంది. ఇద్దరమూ ఆ వెన్నెల ప్రపంచంలో, నీడలేని ఆ కొండమీద భూసౌందర్య మీక్షింపవచ్చిన దేవతలవలె నుంచున్నాము. కిందికి కళ్లు తిప్పితే మా చిన్ని గుడిశా, నదీ, పటాలలోని బొమ్మలవలె కనిపించాయి, ఆనందంతో నా మనసు పరవశత్వం చెందింది. వరసగా తరుముకుంటో పావురాల్లాగు తెల్లని యీకెల మబ్బులు యెగుర్తున్నాయి.

మా వెనక ఆ పాతకోట వుంది. తిరిగి చూసి, దాంటో మా సైన్యమూ, మంత్రులూ, పరిజనమూ నిద్రపోతున్నట్లు మేము మాత్రం అర్ధరాత్రి లేచి బైట నుంచుని మా వెన్నెల రాజ్యాన్ని పరీక్ష చేస్తున్నట్టూ, అప్పుడే లోపలికి పోయి హంసతూలికా పాన్పు పైన విశ్రమించ బొయ్యేట్టూ, అనుకుని ఆ సంగతులు అమీర్తో చెపుతున్నాను. ఇద్దరమూ తురకంలోనే మాట్లాడుతున్నాము.

నా తురకం యేడిసినట్టేవుంది. కాని అమీర్ తురకం మాత్రం అద్భుతంగా వుంది. అట్లాంటి దర్జా రాజభాషకి తురకమే తగును.

'సార్వభౌమా: భుజబలంబుతో జయించి, శత్రువుల దునుమాడి, బీడుపరచిన యీ మహారాజ్యాన్ని అర్ధరాత్రి నా కన్నుల పండువుగా ఒక్కసారి వీక్షింపనియ్యండి. కాని ఆ

యేటిప్రక్కనున్న చిన్న కుటీరవాసుల్ని, ఆ నిర్భాగ్యుల్ని నా ప్రార్థనను మన్నించి ప్రాణాలతో వొదిలినందుకు సమస్త రాజమస్తక విరాజిత మకుట మణిమయకాంతి తేజములైన మీ పాదాలకు నమస్కరిస్తున్నాను. ఆ క్షుద్రకుటీరముననున్న ఆ దంపతులెవరో మీరెరుగుదురా?'

'ఆ, మన అమాత్యవర్యుడు చెప్పగా వింటిని. ఆ పురుషుడు మర్యాదయు, నీతియు లేక కులాంగనల చెరుపుటయే వ్రతము గా గల తురుష్కాధముడట.'

'ఆ స్త్రీ...'

'అది సిగ్గును, అభిమానమును త్యజించిన కులట... వారిని శిక్షింపక వదలగలనా?'

'మహారాజా! దుర్గంధమున నివసించు పురుగులవలె వారిని ఆ పాపమున బ్రతుకనిచ్చుటే మహాశిక్ష.'

'రాజ్ఞీ, వారితోనేమి! తలచుకొనుటకైన తగని ఆ తుచ్ఛుల ప్రస్తావన మానుము...'

'నీ ముఖసౌందర్యానికోడి, చంద్రుడు మేఘముల మాటున దాగుకొన్నాడు. నీ ముద్దుపెదవులు తాకి, ఆ పరిమళములవల్ల యిదేదో కొత్త పుష్పమను భ్రాంతితో అని ఉడట్లే నీ చుట్టునూ మూగుచున్నాడు, నీ చుట్టునూ వెన్నెల కొంచె మెర్రకాంతిని పొందుటచేత సూర్యోదయమయిందా అని కోవెల మేల్కొన్నది. నీవీ ప్రపంచమునిట్లు క్షోభపెట్టుట న్యాయముకాదు. నీవులేక చిన్నపోయి విచారగ్రస్తమయిన శయ్యాగృహాన్ని నీ నేత్ర కాంతులతో వెలిగించుము.'

'మీ నేత్రప్రతాపాగ్నిని చూచి భయపడి సర్వ ప్రపంచము నూ నిశ్శబ్దమయినది. చిరకాలము మేఘముల వెనక దాగుకున్న చంద్రుడు సోమరి అని, మీరాగ్రహించెదరని, బయటకు పరుగెత్తి మీ కళ్ళవంక భయంతో వీక్షించుచున్నాడు. మీ భారమును మోయలేక మన పాదముల కింది ఈ నగాధిపతి వొణుకుచున్నాడు. మీ సౌందర్య మహిమను ప్రేమించి మ్లేచ్ఛాధ ముని కుటీరంబున బంధింపబడ్డ యింతి విరహతాపమున యేడ్చు కన్నీళ్ళే ఆ యేరు. ఆమె నిట్టూర్పు...'

అమీరు కొట్టవచ్చాడు. నేను పరిగెత్తాను. తొరలోనే అలసిపోయి ఆగాను. ఎందుకో అమీరు నన్ను అందుకోడమంటే భయమేసింది.

కొండ అంచున నుంచుని 'యింక వొస్తే దూకేస్తాను'. అన్నాను.

'దూకు చూస్తాను' అంటూ వొస్తోవున్నాడు. నాకు నిజంగా దూకెయ్యాలనిపించింది. దూకి అతని కళ్ళల్లో బాధని చూడాలని కోర్కె కాబోలు! అతనికి నామీద వ్యథని కలిగించి మోహపు అంతుని కనుక్కోవాలనే ఆశ గావును. తప్పించుకో చూచే నన్ను పైకెత్తి మేకపిల్లని లాగు మోస్తో తీసుకొనివెళ్ళాడు. గట్టిపడ్డ అతని దండలమీద చేతులువేసి పట్టుకుని కిలకిల నవ్వుతూ యిటూ అటూ చంటిపిల్లవలె తన్నుకుంటున్నాను, అతనికి యెదురుదెబ్బ తగిలి 'అబ్బా' అంటే కొంచెం సంతోషం వేసింది.. దెబ్బబాధతో పళ్లు బిగించి, నన్నాడనీకుండా తన రొమ్ముకి నా ఎముకలు విరిగేట్టు వొత్తుకొని, వెళ్ళి చదునుగావున్న రాతిమీద పడుకోబెట్టాడు.

'నీ మూలంగా నాకెంత దెబ్బ తగిలిందో చూడు.' నేను పకపక నవ్వాను. ఎత్తైన ఆ ప్రదేశంలోనుంచి లోయలోకి నా నవ్వు ప్రతిధ్వనించి మూడుసార్లు నవ్వులు దూరదూరంగా వినబడ్డాయి. అమీర్ రొమ్ముపైన తల పెట్టుకొని వెన్నెలతో నిండిన దక్షిణదిక్కుకేసి చూస్తూ శాంతంగా పడుకున్నాను.

సంపూర్ణమైన సంతుష్టితో నా చెయ్యి గరుకైన అతని చంపల్ని రాస్తూ అతని మొహంమీద జుట్టును తాకుతోంది. చక్కగా, తెల్లగా, మా వొంటినిండా, కళ్ళనిండా, గాలినిండా వెన్నెల వుక్కిరిబిక్కిరయింది. కోటగోడలకింద దాక్కున్న చీకట్లు గంభీరంగా కనపడ్డాయి. ఆ కొండపైన నివసించి యీ వెన్నెల్ని అనేక శరత్కాలాలు, అనుభవించిన రాణుల ఆత్మలు నాచుట్టూ మూగినట్లు అయింది. ఈ పర్వత రంగం మీద ఎందరు, వెన్నెలలో కూడా కందగల లావణ్యంగల రాచ స్త్రీలు, ప్రియుల కోసం విరహాలు పడ్డారో, ఎన్ని రహస్య సంకేతాల నేర్పరచు కొన్నారో, వాళ్ళలో అదృష్టవంతులెందరు ప్రియుల్ని కలుసుకుని, శీఘ్ర రహస్య గాఢాలింగనాన్ని అనుభవించారో, ఎన్ని భగ్నమైన హృదయాలో, వెన్నెల్ని వేడెక్కించే నిట్టూర్పులో, కన్నీళ్ళో, నవ్వులో-ఏమైనారు వాళ్ళందరూ! ఇక్కడే యీ కొండచుట్టూ వేళ్ళాడుతున్నారా? నేనూ అమీర్ కూడా అంతేనా, అట్లానే కాలంలో మాయమైపోతామా?

అమీర్ పెదిమెలు నా ముఖాన్ని గట్టిగా ఆఘ్రాణిస్తు న్నాయి. తుపాను మొదలని నాకర్థమవుతోంది. ఇంత

శాంతంగా పాలసముద్రంలో తేలే పర్వతశిఖరాలమీద నిద్రపోతున్నట్టు వున్న ఆ మధురమైన శాంతాన్నెందుకు అతను కలవరపరచడం?

'ఇంత వెన్నెలలో నిన్ను చూడాలి. నీటి చిన్ని అలలమీద వలె నాట్యమాడే వెన్నెల నీ జుట్టు మీద చిన్నచిన్న చిందులుతొక్కితే చూడాలి. అలిసి నీ వక్షాల నీడలకింద నిద్రపోతాను' అని నన్ను ఒక నిముషంలో వివస్త్రనుచేసి చూశాడు, ఆనంద ముద్రిత నేత్రాలతో.

అమీర్ తెలుగుదేశంలో పుట్టి, నన్ను పట్టుకుని యీ యెడార్లలో పడివుండక, యే పారసీకదేశంలోనో పుట్టివుంటే మహాకవి అయ్యేవాడని నా ఉద్దేశ్యం.

'నల్లని గోదావరీ తరంగాలమీద చూశాను; మళ్ళీ నీ జుట్టు మీద చూస్తున్నాను యీ వెన్నెలచిందులు' అంటాడు.

జుట్టు నా మొహంమీదపడే ఒంపునిచూసి 'నల్లని సముద్ర తరంగాలు వంపుతిరిగి, తెల్లని నురుగుమీద పరుగెత్తుతో మీద పడేందుకు వస్తున్నట్లు భయమేస్తుం'దంటాడు. ఆ రాత్రి మాత్రం అతను చిత్రకారుడై వుంటాడనిపిస్తోంది. నన్నట్లా చూచి పొట్ట దగ్గర చెయ్యేసి 'ఇక్కడ యీ యెత్తేమిటి? యిట్లా సాగిందేం?' అన్నాడు.

ఇంకా నాకే నిశ్చయంలేదే, యెవరూ కనిపెట్టడం సాధ్యంకాక ముందే, కళారసజ్ఞుడు, అందమైన వొంపులకీ, కానివాటికీ నూరోవంతు భేదముయినది తెలియుగల అతని కళ్లకి తెలిసింది.

వూరికే గుడ్డిగా ప్రేమింపబడటం ఒక విషయం. ప్రేమిస్తున్నారని సంతోషంగా వుంటుంది. కాని అటువంటి రసజ్ఞుడు సౌందర్యారాధకుడు, ప్రేమిస్తో, యెందుకు ప్రేమిస్తున్నాడో, దేన్ని ప్రేమిస్తున్నాడో తెలుసుకుని, ప్రేమించే ప్రేమని పొంది, అతను ప్రేమించగల సౌందర్యాన్ని కలిగి యున్నాననే జ్ఞానం గొప్ప గర్వాన్నిస్తుంది. అమీర్ చూపుల్ని నిలిపివేయుగల నా శరీరంమీద నాకంత ప్రేమ!

'నాకోసం; నా కళ్ళని మెరిపించేందుకు. నా చేతుల్ని లావణ్య వరాలతో నించేందుకు మీవాళ్ళు, మీ బ్రాహ్మలు తపస్సులుచేసి, దేవతల్ని మెప్పించి నిన్ను కన్నారు' అనేవాడు. ఆ అమీర్ నా అందాన్ని తప్పుపట్టాడిప్పుడు. కాని నాకది బాగానేవుంది. గంతులేసే నా మనసు అతని కంఠంలోని బాధని వినదలచుకోలేదు.

'అమీర్. అది ఇంకా యెక్కువయ్యేటట్టు వుంది. లోపల ఎవరో స్థలంకోసం వెతుక్కుంటున్నారు' అన్నాను.

ఎంతో సంతోషంతో అమీర్ నన్ను మీదపడి నలిపేస్తాడో, చీల్చేస్తాడో అనే భయంతో చేతులడ్డంగా పెట్టి కళ్ళు మూసుకొన్నాను. ప్రళయాన్నెదురుకోడానికి తయారౌతున్నాను. కాని అతను తలవంచుకొని ఆలోచిస్తో పెదవి కొరుకుతో నుంచున్నాడు.

'ఇంక రా యింటికి వెడదాం' అని నిరుత్సాహమైన కొత్త గొంతుకతో నెమ్మదిగా అన్నాడు. నా మనసులో రాయిపడ్డది. వెన్నెల మాయమయింది. నా అమీర్ ముఖంలోని ఆ ఒక్క నిర్దయ అయిన చూపుతోనూ, 'ఈ ఎత్తేమిటి,' అన్న ఆ ఒక్క మాటతోనూ నా జీవితాకాశంమీద నల్లని మేఘాలు కమ్మాయి.

'చూడు, ఆ పొట్టదగ్గిర వ్యవహారం నాకేమీ బావుండ లేదు. దాన్ని ఎట్లానన్నా వొదిలించుకో...'

'యేం చెయ్యను?'

'పోగొట్టుకో'

'నీ బిడ్డ అమీర్!'

'నా బిడ్డ కాదు; దెయ్యం. బిడ్డా వొద్దు, మొద్దూ వొద్దు. చంపెయ్యి'.

నేను మాట్లాడలేదు. ప్రేమకోసం అమీర్‌తో వచ్చేశాను. ఇంక రెండో ఆలోచనలేదు. కాని యిప్పుడాపని చెయ్యాడమంటే పెద్ద భయం మొదలుపెట్టింది. దేనినన్నా చంపడం ఎవరి డబ్బన్నా దోచుకోడం, అన్యాయంగా సాక్ష్యం చెప్పి ఖైదుకు పంపడం, యీ పనులు చెయ్యవలసివస్తే ఎట్లాంటి పాపభయం తోస్తుంది. అట్లా వుంది. ఈ పనితో దేవుళ్ళందరికీ నా మీద కోపం వస్తుందనీ, అమీర్‌నీ, నన్నూ ఎట్లానో శిక్షిస్తారనీ వొణుకు పట్టుకుంది. ఇప్పుడూ అట్లానే అనిపిస్తోంది. నిజంగా శిక్షించారేమో –

అదిగాక ఏదో ప్రేమకూడా అప్పుడే వుదయించింది. దేనిమీదనో తెలియనిదానిమీద. అమీర్ పడే అసహ్యం కూడా నా యీ భయాన్ని జయించలేక పోయింది. పిల్లి తన పిల్లలకై పడే రక్షణోద్రేకం నాకప్పుడే కలిగింది. అమీర్ హంతకుడైనట్లూ,

నేను ఆ అనాథశిశువును రక్షించవలసినట్లు, రక్షణకోసం అది నన్ను వేడుకుంటున్నట్టూ తోచిందిపుడు. ఏమైనా సరే, నన్ను అమీర్ ఒదిలివేసినా, నా బిడ్డను రక్షించుకోవాలని నిశ్చయించుకున్నాను. అతనెంత బతిమాలినా నేను ఒప్పుకోలేదు. నాకే అర్థంకాని, ఎన్నడూలేని మొండిపట్టు ఒకటి బయలుదేరింది నాలో, అతనిమీది నాగొప్ప మోహాన్ని మింగివేయగల యింకోశక్తి నాలో పెరిగింది.

ఆ కోపంతో అతను అక్కడక్కడ తిరుగుతున్నాడు. నే ఒంటరిగా కొండమీద తేలే నీడల్ని చూస్తూ కూర్చునేదాన్ని. కాని అంత ఒంటరి అనిపించేది కాదు. అమీర్ ఒకరోజు తాగివచ్చి నన్ను కొట్టాడు. కాని తరవాత పశ్చాత్తాపంతో ఎంతో ప్రేమ చూపాడు. ఒకనాడొక దక్షిణాది చీర తీసుకొచ్చి నాకిచ్చాడు. నేను 'యిదేమిటా యితనికి యీ చీరెలమీది శ్రద్ధ?' అనుకుంటున్నాను.

'నాకు కనబడకుండా యిది కట్టుకో' అన్నాడు. నా మోహం మీద ఉమ్మేసినట్లయింది.

నా జీవితం యేం కావాలి? విచారం గట్టిగా పట్టుకుంది. అమీర్ నాలుగైదు రోజులనుంచి అసలు కనబడడంలేదు, నేను ఆ పనిని ఒప్పుకుంటేనేకాని అతనితో యింక సఖ్యంలేదని తెలియచేశాడు. నన్నీ విధంగా ఒంటరిగా నమ్మించి తీసుకొచ్చి, యెంత చెప్పినా నా భయాన్ని అర్థంచేసుకోక నన్ను యిట్లా వదిలివేసే అతని కఠినత్వానికి నాకు యెంతో కోపం వచ్చింది. యేడుపొచ్చింది; ఒకరోజు మధ్యాహ్నం పెద్ద పోట్లాటయింది–

ఆ ఆరునెలలూ తాను యెక్కడకో వెళ్ళిపోతానన్నాడు. వెళ్ళవద్దని నేనేడ్చాను. అయితే తన మాట వినమన్నాడు, వినకపోవడానికి కారణం చెప్పమంటాడు. చెప్పడం యెట్లానో నాకు తెలీదు, మొండికేసి మాట్లాడకుండా మూల కూర్చున్న నన్ను చూచి పళ్ళు కొరికి కర్రతీసుకొని బాదాడు. నేను మాట్లాడలేదు. చప్పున పెద్దగా ఏడ్చాడు.

'దీనిమూలానే, యీ పాడు పిశాచం మూలానే నీకూ నాకూ చెడిందని' నా డొక్కలో ఒక్క తన్ను తన్నాడు. ఎందుకో అతనిమీద అంత కోపంలోనైనా అతని కాలుని ముద్దు పెట్టుకోవాలనిపించింది. అదుగో తృణీకారం కనపడుతోంది నీ ముఖంలో, కాని అమీర్ని చూశావా?

నా కోపంలో కళ్ళు యెర్రగా రుద్రుడివలె మెరుస్తూ ఆ పెద్ద చేతులు బిగించి, అట్లాంటివాడికి అంత ఆగ్రహం తెప్పించేటంత అదృష్టం ఎవరికి కలుగుతుంది? కోపం వచ్చింది. కాని అతనిపైన గౌరవం అధికమైంది. దృఢంగా కోపం తెప్పించుకొని నిస్సంశయంగా కొట్టగలిగినవాళ్ళని చూస్తే ఉండదూ మరి?...

హత్య అయినానరే, ఆత్మహత్య అయినానరే చెయ్యమంటారు. తమకోసమూ, నీకోసమూ తాముచేస్తారు. యీ చిన్న భయాలూ, సందేహాలూ, పాపాలూ వాళ్ళనేమీ అంటవు. వాళ్ళకు అర్థంకావు. వాళ్ళు ప్రేమచూపినా, ద్వేషం చూపినా దేవతలే? ఆ దేవతలకి చేసినట్లే ఆత్మార్పణం చెయ్యాలి. దేహాన్ని, ప్రాణాన్ని పిల్లల్ని అర్పించాలి వాళ్ళ పాదపీఠాలవద్ద. ఈ చచ్చుమొగుళ్ళు అట్లాంటి త్యాగం అడిగేటంత సమర్థులు కారు. గయ్యాళిగంప భార్య రోడ్డుమీదపడి అరిస్తే నోరుమూసుకున్నాడు మావూరి కరణం. బళ్ళో కుర్రాడితో తన కళ్ళముందు కాపురం చేస్తున్నా బయటికెక్కడ కొస్తుందోనని కనిపెట్టి కడుపులో దాచుకున్నాడు హెడ్మాష్టరు. నేనే ఇంకోడికోసం కన్నెత్తితేనా అక్కడే నరకడూ అమీర్? నన్నే యింకొకడు కన్నెత్తి చూస్తేనా? వాడి కళ్ళు పెరికి పాతిపెట్టడూ? పదిమంది వొచ్చి మీదపడ్డా, తనని నరికినా, నన్ను వాళ్ళకు వొదిలి పరుగెత్తుతాడా? విస్తరినిండా తుంపురులుపడేట్టు తిడతారు–దొంగతనంగా బుగ్గలు మెలేస్తారు. అంతేకాని దిమ్మతిరిగేట్టు అమీర్ మల్లే కొట్టమను యీ మగాళ్ళని! అసలు వాళ్ళచేతుల్లో సత్తువ ఏడిస్తే గదా! ప్రతిష్ఠ దేవతని పూజ చెయ్యడం తప్ప, యింకేమీ చేతకాదు మన పురుషులకి.

ఆ రాత్రి పెద్దవాన. సాయంత్రంనించి యెడతెరిపి లేక కురుస్తోంది. దీపమన్నాలేని ఆ చిన్న గుడిసెలో యిద్దరమూ కూర్చున్నాము. ఏ నిమిషాన ఆ పైకప్పు ఎగిరిపోతుందో అనుకుంటున్నాను. జగమంతా జలమయమయినట్టూ, మేమిద్దరమే ఆ చిన్న నావలో అనంతయాత్ర చేస్తున్నట్టు అనిపించింది. ఇంక తెల్లవారదు. తెలుతో యే లోకానికో, యే ఒడ్డునో చేరుకుంటాము అనుకున్నాను. మునిగితే ఏదో అపాయం రాబోతుందనిపించింది. అప్పుడన్నా అమీర్ ఆ రాయివంటి మౌనాన్ని వొదులుతాడా! ఎంతరాత్రి అయిందో తెలీదు. అప్పుడప్పుడు యోచనలలోనూ, కునికిపాట్లలోనూ మెరుస్తున్న నాకు రోజులో, వారాలో జరిగిపోయినట్టు తోచింది. ఇంత ఆ చిక్కని పూపిరాడని నిశ్శబ్దాన్ని భరించలేక పిలిచాను–

జీర్ణమైన ఆ గుడిశెని చలిగాలి, చినుకులతో సహా, యీ మూలనుంచి ఆ మూలకి వూడ్చుకుంటూపోతోంది.

'అమీర్!'

మాటలేదు

'అమీర్'!

అంతే-

మెల్లిగా కదులుతో చేతులతో తడుముతో వెళ్ళాను.

నా కాళ్లు అతనికాళ్ళకు తగిలి ముందుకు తూలిపడి చేతులమీద ఆనుకున్నాను. అతను కదలక అట్లానే పడుకున్నాడు. కోపంతో మండిపోవడం లేదుగదా? నేను మోకాళ్ళపక్కనే కూచున్నాను. అతని నిశ్వాసా, వానహోరు చప్పుడూ! ఆకాశం భగ్గుమని వెయ్యి కాగడాలతో వెలిగింది. ప్రళయం వొచ్చింది. మేమిద్దరం నాశనమనుకొని వొణికాను. పెళపెళ ఆకాశం విరుచుకు మీదపడుతూ వుంది.

'అమీర్! చచ్చాను' అని అతన్ని కావిలించుకున్నాను.

'రాణా!' అని నన్ను గట్టిగా కావిలించుకున్నాడు.

ఏటి ప్రవాహం మోగుతోంది. గాలి గుడిశ గడ్డిలోనుంచి దూసుకుపోతోంది. మెరుపురానీ, ఉరుములురానీ, ప్రళయమే రానీ యింక భయంలేదు. ఆ రెండుచేతులూ నన్ను రక్షిస్తున్నంతసేపు.

'యెన్నాళ్ళకి! మళ్ళీ యెన్నాళ్లకి!'

దగ్గిరిగా, యింకా దగ్గిరిగా జరిగి, వొత్తుకొని, అణిగి, అయిక్యమై పోయినాను.

మాట్లాడలేనంత ఆనందంలో మునిగిపోయినాను.

'అమీర్!'

'అబ్బా, భరించలేను.'

అంతే.

వాన మళ్ళీ యింకా నాలుగురెట్లుగా ప్రారంభించింది. అమీర్ మెల్లిగా 'నామాట వినవా?' అన్నాడు. తన చేతులతో రొమ్ముతో నన్ను అదుముతూ-

'ఈ మెత్తని శరీరంలో ఎక్కడవుంది ఆ పట్టుదల. ఆ పెంకితనం?'

'పెంకితనం లేదు' అన్నాను.

'అవును.'

పెంకితనం కాదని, నా శక్తికి మించిన ప్రోద్బలమని చెప్పాలనుకుంటాను. మాటలు తెలీవు. అమీరుకు తెలిసేట్టు యెట్లా చెప్పాలో తెలీదు. మాట్లాడలేదు కాని అతని నట్లా బతిమాలుకుంటే నాకోసం, మా ప్రేమకోసం, మా ఆనందం కోసం-మాట్లాడలేను, నా కంఠం విచారంతో పట్టుకుపోయింది.

'నీకు నామీద యేం ప్రేమ వున్నదన్న మాట? అంతా అబద్ధం. నీకోసం నన్ను చావమను. నా రక్తమంతా కార్చమను. నా తండ్రిని నరకమను. వెనుతీస్తానా?'

ఉత్త ప్రగల్భాలు కావనీ, వెనుతీయడనీ నాకూ తెలుసు.

'ఇంతేనా? ఇంత క్రూరమైనదానివా? నామీద అసహ్యం పుట్టి నన్ను వొదుల్చుకోడానికి చూస్తున్నావా?'

క్రూరమైన మాటలవి. కాని అమీర్ కంఠంలోని జాలి వాటికి భయంకరమైన లోతును కలిగిస్తూ వుంది-

'రాణీ! ఇంతేనా మనకి?'

రెండు వేడి కన్నీటి చుక్కలు పడ్డాయి. అవి అతని కళ్ళలోనుంచి రక్తపు చుక్కలయినట్టు భయపడ్డాను. అమీర్ కళ్ళలోనుంచి నీళ్ళా! నల్ల రాతిలోనుంచి! యింక ఆగలేను. పోనీ సరేనంటా. యే త్యాగమైనా యింకా సంకోచింపగలనా!

మెల్లిగా గుండ్రంగా నా ప్రక్క ఎముకల్ని- కాదు నా గుండెల్ని-నా ఆత్మని-తాకుతో తన చిన్న కాళ్ళతోనూ పెదిమలతోనూ రాసుకుంటో కదిలింది, నా మోహం తిరిగింది. యేమనను? ఎట్లా తన ప్రాణంకోసం, పాపం ఆ నోరులేని దిక్కుమాలిన ఆ చిన్నకూన తన ప్రాణంకోసం వేడుకుంటోంది?

అమీర్ బిడ్డ!

'నా చేతకాదు అమీర్!'

మొహంమీద ఉమ్మి పడ్డవాడివలె లేచాడు అమీర్. ఆకాశం మెరిసింది. అమీర్ ముఖాన నిప్పులు రాలుతున్నాయి. ఏం చేస్తాడో యేమంటాడో అనుకుంటూవున్నాను.

ఆ పెద్ద ఉరుము మధ్య పిడుగువలె అతనిమాటలు నా చెవిమీద పడ్డాయి.

'నేను వెడుతున్నాను'

సీత నడవికి పంపించ నిశ్చయించుకున్న రాముణ్ణి కన్నీళ్లెంత మాత్రం కరిగించగలవో అమీర్ని అంతేనని తెలుసు, ఇద్దరూ ధీరోదాత్తులు. కాని మాట్లాడకుండా యెట్లా పూరుకోను?

'యెక్కడికీ!'

'ఎక్కడికైతేనేం? ఇంక ఆర్నెల్లకి నొస్తాను'

'అమీర్ నువ్వు కనబడక ఒంటరిగా నేనిక్కడ...'

'నీకు బియ్యమూ అవీ మీరా యిస్తాడు.' ఇదే చివరిమాట, నేను యెంత గోలపెట్టినా, ఏడ్చినా ఒక్కమాట మాట్లాడక ఒక్కసారి నావేపు కన్నెత్తిచూడక వెళ్ళిపోయినాడు నా అమీర్, ఆవానలో ఆ చీకట్లో, ఆ అర్ధరాత్రి!

17. తెలుగు నవల

తెలుగులో మొదటితరం నవలలు అతివర్ణనలతో భాషాప్రాగల్భ్యంతో ఉండేవి. కథ నడపటంలో సహజత్వం కన్నా ఆడంబరశైలి పైచేయిగ ఉండేది. భాష గ్రాంథికం - వర్ణనలు అలంకారాలు అన్నీ కృతకాలు. ఈ కృతక సాహిత్యాన్ని - రచయితను అపహాస్యం చేయటానికి ఈ వ్యంగ్యనాటిక ముగింపులో రచయిత ధనాసని తెలిపే సంభాషణతో ముగుస్తుంది.

ఇది అచ్చు అయిన తర్వాత ఇట్లాంటి నవలలు రావటం తగ్గిందని చలంగారే లేఖల్లో వ్రాశారు.

సంభాషణ :

గ్రంథమాలా సంపాదకుడికి,నవలా రచకుడికీ

సంపాదకుడు: సరే! అసలు పుస్తకానికి శైలికదా ప్రధానం. మీ శైలియెట్లా వుంటుందో కొంచెంచదివి, వినిపించండి ముందు. కథ క్లుప్తంగా చివర చెప్పేద్దురుగాని.

రచకుడు: ఈ కాలంలో శైలి యెవరికి కావాలండి. కథా, ప్లాటూ బాగుంటేసరి.

సంపాదకుడు: అట్లాచూస్తే, ఆ రెండింటికన్నా – 'గెటప్' షోకుగా వుండాలి, అది ప్రజాసామాన్యానికి. కాని అసలు ముఖ్యంగా మన వుద్దేశ్యం ఆలోచించండి. మనమింత వ్యయ ప్రయాసలకోర్చి, దేశసేవకని పుస్తకాలు రాయడమూ, అచ్చు వెయ్యడమూ, వాళ్ళకి కథలు చెప్పటానికా? కథ యే ముసలమ్మన్నా చెపుతుంది. ఆ కథల మూలంగానన్నా మంచి శైలి ప్రజలచేత చదివించి, ఆంధ్రభాషను అభివృద్ధిచెయ్యాలని కదూ!

రచకుడు: అవును మరి. అట్లాగే...గ్రంథం మొదటినించీ చదువుతాను. రెండుపనులూ కలిసివొస్తాయి. మొదటి ప్రకరణం...

సంపాదకుడు:కొంచెం వుండండి. యిది యెట్లాంటి నవల?

రచకుడు:చరిత్రాత్మకమైనది.

సంపాదకుడు: యే చరిత్ర?

రచకుడు: రాజపుత్ర స్థాన చరిత్ర విషయాత్మకము. పది పన్నెండు శతాబ్దములనాటిది. ఉదయాదిత్యుడి శకము.

సంపాదకుడు:మంచిదే.

రచకుడు: ఒకటో ప్రకరణం. ఆర్తనాదము... 'ఒకనాటి మిట్ట మధ్యాహ్నమందు దినకరుండు తన మండిత కరంబులనొక భయాకుల గహనభాగంబు నెల్లం భాసిల్లం జేయుచుండె. అంతులేని యరణ్యంబును, ప్రసూన లతాలవిత్రంబును, సింహశార్దూల మత్తేభాది ఘోరమృగ ప్రణీతంబును...'

సంపాదకుడు: పోతన్నగారి ఫక్కిని పోనిచ్చారన్న మాట! తరువాత...

రచకుడు: ఆ సమయంబున సమస్త జీవరాసులును ఆ గ్రీష్మభానుని ఆతపాతురకుం సొమ్మసిల్లి, మూర్ఛనంది, పత్రంబులం, గుహాంతరంబులం, శరణ్యంబుం గొనియుండె. అశ్రులుజాచి, నాలుకలు జాపి, కాళ్లు నిగిడించి, లేళ్ళు దప్పింగొని...

సంపాదకుడు: సరే, మామూలేగా ఆ వర్ణన అయింతరువాత.

రచకుడు:రెండో పేజీలోనే మన కథానాయకుడు వొస్తాడు. 'ఆ యున్నత సుందర మహీమహానిబిడాంధకార చ్ఛాయల నాశ్వికుండొక్కండు, దీర్ఘప్రయాణంబున నలిసియున్న త్వదీయ యుత్తమ తురగరాజముం మెల్లన విదళించుచు నేదియో దీర్ఘాలోచనాతత్పరుండై, గొణుగుకొనుచు, మహాకష్టతర ప్రయాణంబొనర్చుచుండె. ఆయన వయసు నిర్ణయించుట కష్టసాధ్యంబు. యువకుడు కాడు. కాని ముసలియుకాడు. అతని...'

సంపాదకుడు: బాలుడు కాబోలు!

రచకుడు: కాదు, వినండి, మీకే తెలుస్తుంది.

సంపాదకుడు: బాలుడు, యువకుడు, ముసలివాడూ కాడూ? మనిషేనా...?

రచకుడు: యేమిటండీ అట్లా అంటారు! అతడెక్కువ పొడగరియు కాదు. పొట్టియూ కాదు. అతని శరీరచ్ఛాయ, అంత తెలుపు నుంగాదు, నలుపునుంగాదు.

సంపాదకుడు:చామంచాయ అనుకుంటాను.

రచకుడు: అదియునుంగాదు.

సంపాదకుడు:అదీ కాకపోతే యేదో చెప్పరాదూ? గులాబీరంగో, గువ్వకన్నో, నెమలిపింఛపు రంగో.

రచకుడు: వెక్కిరించకండి. అట్లా రాస్తేనేగాని చదువరులకి రక్తిమ కలగదు. వినండి 'అతని ముఖంబున సహజ క్షత్రియ వర్చస్సు తాండవ మాడుచుండె గాని బలిష్ఠములగు అతని భుజములపై వ్రేలాడు ప్రజ్వలిత కాషాయాంబరములు అతడెవండో ప్రచ్ఛన్న మహాపురుషుండైయుండవలెనని తోపించక మానవు. అతని నయనంబులు నారికేళ పత్రంబులవలె విశాలంబులును.'

సంపాదకుడు: నారికేళ పత్రము లేమిటండోయ్!

రచకుడు: పాత వుపమానాలేనా యెన్నాళ్లైనా? విశాలంగా వుంటేసరి. యే వుపమానమైతేనేం? 'అతని కంఠము ధ్వజస్తంభము. అతని బాహువులు రెండును...'

సంపాదకుడు: అదంతావొదిలేసి, తరువాత చదవండి.

రచకుడు: మీకీ వర్ణనలేమి సరిపడనట్లున్నాయే?

సంపాదకుడు: యిష్టం లేకపోవడమేం? వుత్త కథాభాగంతో రెండువందల పేజీల పుస్తకమెట్లా అవుతుంది. కాని యిప్పటికి దాటిపోయ్యింది.

రచకుడు: మీరే యిట్లా వాటిని వొదిలేస్తే యింక పాఠకులు వాటిని అసలు...

సంపాదకుడు: యిప్పుడు అసలు వర్ణనలు చదువుతున్నారనా,

ఏ వుద్దేశ్యం? అక్కడక్కడ యేరుకుని చదవడం నేర్చుకుంటోనే వున్నారు. కాని మరి రెండువందల...
రచయిత: తెలిసింది-యిదుగో వినండి!

'తనలో తానిట్లు అత్యధిక ధీరంబుగ పల్కుకొను చుండెను. 'ఓరి! విచిత్రవీర్యా, నీకెంతటి కండకావరము ముదిరెనురా! ఉదయాదిత్యుని మేనగోడలనియైన నెంచక, రామచంద్రాఖ్యుని బావమరిది తనయారత్నంపు తోడి కోడలనియైన యిసుమంత యెన్నక, దుర్బుద్ధి ప్రేరితుండవై, కాలవశంబున, 'వినాశకాలే విపరీతబుద్ధిః' అను చందంబున, నాయమనెంత చేసితివిరా? నీ తవ్వుకొన్న గోతియందున నీవయె పడంబూని తివిగా!'

సంపాదకుడు: యేం చేశాడేమిటి?
రచకుడు: అదంతా చివరికి తెలుస్తుంది.
సంపాదకుడు:అట్లాగేవుండాలి. కథాచమత్కారం బాగాచేశారు.
రచకుడు: "ఓరీ, నీచాధమా..."
సంపాదకుడు: అదేమిటండోయ్! సరిగా రానీండి మాటలు!
రచకుడు:మిమ్మల్ని కాదండీ!
సంపాదకుడు: నా పొరబాటులెండి. కానీండి.
రచకుడు:"నేనులేని సమయము కనుగొనిగదా, నీవీ యత్నమంబునకు సాహసించితివి. యిదుగో నేనిప్పుడు వచ్చు చున్నాడను. నిన్నును నీ సైన్యంబును....."
సంపాదకుడు:చాలు...తరువాత...
రచకుడు:యింకో స్వగతము వుంది, దాని మొదలిది....

'ఆహా! హిమాచలసేతు పర్యంతంబును, సస్యఫల సమన్వితంబై వేదఘోషంబులతోడను, గోధేను రావంబుల తోడను, ఉత్తమ క్షత్రియ ప్రలాపంబులతోడను, ధ్వనించు భారత మాతా, యీనాటికీ బెట్టిదంబులగు యిక్కట్లు! యేనాడు రాణా ప్రతాపసింహుడు ఆ మహా రాయగడ దుర్గంబునం....

సంపాదకుడు: యీ స్వగతమెంత వుంటుంది?
రచకుడు:రెండు ప్రకరణాలు. దీంలో యిదివరకి జరిగిన కథా, అప్పటి దేశ పరిస్థితులూ చరిత్రా వొచ్చేస్తాయి.
సంపాదకుడు: అవును. బాగాచేశారు. మళ్ళీ దేశచరిత్ర వేరే పుస్తకంగా రాసే అవసరం లేకుండా ఆ శూరుడిచేతే చెప్పించే శారన్నమాట?
రచకుడు:వూరికే శూరుడంటారేమి? శూరాతిశూరుడు. మీరే చూస్తారుకదా. అదిగాక మీరిందాక అన్నట్లు మనబళ్ళల్లో దేశచరిత్ర చెప్పడమే లేదు. మన బడిపిల్లలకి ఎలిజబెత్తు యెన్నోయేట సింహాసనమెక్కిందో కంఠోపాఠముగాని సీతమ్మవారు సమర్తాడిన దినసక్షత్రమేదో తెలీనే తెలీదు. యిట్లాంటి కథల మూలకంగానన్నా కొంత రాజస్థాన చరిత్ర తెలిపి-
సంపాదకుడు: ముందు ఆంధ్రదేశ చరిత్ర?
రచకుడు:నేనూ అదే అనుకుని ప్రయత్నించేశాను. కాని మన ఆంధ్రవీరులు ఆట్టేమంది కనపడలేదు.
సంపాదకుడు: వీరులు లేకేం? వాళ్ళసంగతి ఈ చరిత్రల్లోకి యెక్కనీరు.
రచకుడు:ఒకళ్ళిద్దరు కనపడ్డారు. కాని వాళ్ళిద్దర్నీ విజ్ఞాన చంద్రికామండలి వారిదివరకే వాడేశారు. తక్కినవాళ్ళు అనామకంగా వివాహాలు చేసుకోవడంవల్ల వాళ్ల భార్యల పేర్లన్నా తెలీదు. మరి ప్రణయం కల్పించడానికి 'ప్లాట్' వీలిచ్చింది కాదు. పోనీ రాజస్థానమైనా మన దేశంలోదే కదండీ?
సంపాదకుడు: కాని రైల్లో రాజస్థానం వాళ్ళు ఆట్టే మనకి సోదరులమల్లే వుండరండీ? యెంతకీ మనం దేవులాడడమే కాని, వాళ్ళకి ఆ సోదరత్వ భావమున్నట్టు తోచదు. బోధించే వాళ్ళు లేక కాబోలు...ఒకసారి యేమయిందంటే...
రచకుడు:(పుస్తకం చూస్తో పరధ్యానంగా) అవును. బాగా చెప్పారు. నిజమే వినండి. "1026 సంవత్సరాంతమున ఒకనాటి సాయంత్రము మేష లగ్నంబున వాయుసింహుడు గతించె కదా! యింకెవ్వరు మాకు దిక్కు? యీ శత్రువర్గంబుం..."
సంపాదకుడు: అదేదో క్రీస్తుశకం వాడేరు?
రచకుడు:యేం? మరెట్లా దేశచరిత్ర తెలీదం?
సంపాదకుడు: మరి ఆ కాలపువాడు క్రీస్తుశకం ప్రకారం లెఖ్ఖపెట్టి వుంటాడా?
రచకుడు:నే నేమన్నా క్రీ॥ శ॥ అని వేశానా యేమిటి? అట్లా అనుకోడానికి? అయినా మనం యీ కాలంలో వాళ్ళకిగా రాస్తోంది. వాళ్ళకేది అర్థమైతే ఆ శకాన్నే వాడాలి.
సంపాదకుడు: సరేలెండి, ఆ కాస్తకేం? తరవాత కథ దగ్గిర్నించి చదవండి.
రచకుడు:"యిట్టి భీషణవాక్యంబులు పఠించుచు పటాటోపం బున నిప్పులురియజూచి, హుంకరించి, చప్పళించి దాటి, ఆ వృక్షంబులే శత్రువులుగ తోప ఖడ్గంబు విదళించి తొండం బులంబోలు శాఖంబులం నరికియు, కంఠంబులంబోలు పుష్పంబులం దునిమియు తురగంబులంబోలు లతానికుంజం బులం జిదిమియు ఘోరభీషణ కదనంబు సల్పుచుండె. ఆ సమయంబున అబలారోదనంబొండు సెవులంబడుడు వెంటనే సహజ తీవ్ర క్షత్రియ యుదారత్వంబున కత్తిం్రదిప్పి,

మీసంబులు దువ్వి, జబ్బలు చరిచి వెనుకముందు లాలోచింపక సత్వరంబున యా యార్తనాదంపు దిశకు ఆ పసిడి హయంబు మళ్ళించి పరుగెత్తించె"

సంపాదకుడు: పూరికే పాశ్చాత్యుల్లో 'షివల్రీ' అంటారుగాని మనరాజస్థాన నవలలోవున్న 'షివల్రీ'...

రచకుడు: అదేకదండీ, యిక్కడయింతబాగా వర్ణించాను! "సహజ" ధైర్యంబున, 'వెనకముందు లాలోచింపక'-యిల్లాటి పదాలు వాడాను. తరవాత వినండి.

"యిట్లు ఆ భయంకర ఘోర దుర్గమారణ్య మార్గంబున వాపీ తటాకవారి పూరంబులం పర్వతగుహాంతర శిలామయా గ్రముల కంటకద్వారంబులం నిమేషమాత్రమున దాటుచు మీటుచు, అతి అమందగతిని, అత్రుతతో, మించిపోవునను భయంబున పరువెత్తుచు, ఆర్తనాదము శ్రవణంబుల ధ్వనించుచుండ ఆర్త రక్షణదీక్షా దక్షుండగు నా వీరవరేణ్యుండు మార్గమధ్యంబున పిల్లలంజేపుకురంగంబుం వాటి చంగట తృణంబులు నోట గరచికొని దాటు శాబకంబు లుం శారికల వాని శ్రావ్య....'

సంపాదకుడు: అవన్నీ తెలిసినవేగా... ... కానీండి.

రచకుడు: రెండు పేజీలు వదిలేస్తున్నా. తరవాత "వీక్షించుచు మృదుమధుర ఝరీ ప్రవాహంబుల జలకంబులాడియు శీతలమందానిలోర్మి సంపర్కమును భూరి లలిత భూరుహ చ్ఛాయల ననుభవించియు...'

సంపాదకుడు: కానీండి...ఇదంతాచేసి, యెప్పటికి చేరుకున్నాడు?

రచకుడు: చివరకు ఒక పొన్నమావి మరుంగున యమభృత్యుల పగిది భయంకరాకారులును విషమ భుజగంబుల పోల్కి...

సంపాదకుడు: యేమిటదంతా?

రచకుడు: అంత తొందరపడతారేం? మరీని; చూడండి. రాహువు చంద్రునివలె యముడు యాతనా ప్రాణిని పోల్కి మార్జాలంబు మూషికంబుంబోలె, ఒక పల్లకిని సుఖాసీన యైయున్న యువిద నొక్కదానిం అనేకానుచర సహితుండై బలాత్కరింపబోవు నొక్క కిరాత చక్రవర్తింగాంచి, అతనిం తలంపడె. ఆ సుముహూర్తంబునం వారిరువురకుం ఘోర భయంకర ద్వంద్వ సంగ్రామంబు సంప్రాప్తమయ్యె. ఆ నిర్దరా శక్యంబగు యుద్ధంబునకు మున్ముందుగ వారిరువురకుం యీ సంభాషణంబు పెల్లుగజరిగె.

కిరాతకుడు: ఓరి, క్షత్రియాధమా! గోముఖవ్యాఘ్రంబవగు నిన్నీ క్షణంబున మన్నిశిత శిలీముఖంబులకుం బలిచేసెద.

క్షత్రియుడు: ఓరీ, కిరాత మ్లేచ్ఛాసురా; నేనుమాత్ర మూరకుండెద నటరా. నిన్నీ క్షణంబ మత్కరవాలంబునకుం ఆలంబనంబుగ, ముక్కలుగ జక్కగ జెక్కి గద్దలకు ద్రోసెద.

కిరాతకుడు: ఓహోహో! దానంగాబోలునీ సురుచిర లావణ్య యుతంబును వాపీతటాకగర్భవిహార రాజహంసంబును మహోవృక్షశాఖా నిర్మితకులాయిత పతంగ సమేతంబునగు విపినంబున, గ్రద్ధ లిట్లు బలిసియున్నవి. నిన్నీ క్షణంబ యమపురి కతిథించేయనేని నా పేరు వక్ర కపాలుడు కాదు. నా మరదలి పేరు సలిలగాదు.

సంపాదకుడు: యీ సంభాషణ చాలా వున్నట్టుందే? పేజీకూడా తిప్పుతున్నారు. పోనీ అదంతా చదవడం మానేసి మీ సొంతమాటలలో కథటూకీగా చెప్పెయ్యండి.

రచకుడు: యిదంతా లేకపోతే అసలు కథ యెంతమాత్రం వుంటుంది? యిట్లా చదివితేనేగాని నాకు చాతకాదు మరి?

సంపాదకుడు: పోనీ నేను చెపుతాను తరవాత యేమి జరిగిందో. అవునో కాదో మీరు చూడండి.

రచకుడు: మీ కెట్లా తెలుస్తుంది?

సంపాదకుడు: యిన్ని నవలలు చూశాను. అన్నీ వొకమోస్తరే కదండీ. అప్పుడా రాజుకొడుకు ఆ కిరాతరాజును చంపాడు. అవునా?

రచకుడు: సరే. మరి ఆ యుద్ధప్రకరణం యెట్లా రాశానో కొంచెం వినండి....."ఆ సమయంబునం రాజపుత్ర యోధుండు శంఖంబు పూరించి ధనుర్నారిం సారించి గురిచూచి ఆకర్ణాం తంబుగ లాగి పదునైదు సాయకంబుల నా కిరాతశ్రేష్ఠునింగొట్టె. అతడాదెబ్బలం దిని మిన్నకుండక అతిరయంబున బేవులించి పేర్చి ఒక్కుమ్మడి నేడు నిశితభల్లంబుల నా వీరుని నొప్పింప, నాతడు ఆశ్చర్యవిభ్రాంత సమన్వితమనస్కుండై అదిరిపడి చూచి, నిలునిలురా! యని యరిచి-

సంపాదకుడు: తరవాత నేను చెపుతా. చివరికి కిరాతరాజు చచ్చాడు.

రచకుడు: అప్పుడే?

సంపాదకుడు: మధ్యమూర్ఛలుపడడం అవీ వుంటాయి.

రచకుడు: సరే. ఎట్లా తెలుసుకున్నారండీ?

సంపాదకుడు: తరవాత తక్కిన భిల్లులందరూ ఒక్కసారిగా రోషంతో ఆ రాజపుత్ర యోధుడిమీద పడ్డారు. కొంతమందిని చంపాడు. కొంతమంది హడలి పారిపోయినారు.

రచకుడు: లేదు. అందర్నీ చంపాడు? అడవుల్లో, కొండల్లో, గుహల్లో, నదుల్లో, దేశాల్లో, పట్టణాల్లో దాక్కున్నారు. అందర్నీ చంపాడు, భీముడు కీచకుని చంపినట్లు. కాని వీళ్ళు పన్నెండు

వేల జనముంటారు. ఏమిటట్లా చూస్తారు? యీ కాలపు నీరసపు చచ్చు సోల్జెర్లనుకున్నారా? నిజమైన క్షత్రియ యోధుడికి పన్నెండువేలేం లెఖ్ఖ? యింకా యీ కాలపు పాఠకులకి తగ్గించాను...యింకను మరి ఆ యుద్ధభూమి వర్ణన వినండి. యుద్ధభూమిని కాఫీక్లబ్బుకి పోల్చిచెప్పాను.

సంపాదకుడు: కాఫీక్లబ్బుతోనా? ఆ వేడిరక్తం కాఫీ, మాంసం ఉప్మా అట్లానేనా.

రచకుడు: అవునవును.....అట్లానే...మీలోకూడా చాలా కవిత్వ ముందండీ.

సంపాదకుడు: తరవాత చెపుతా వినండి. పారిపోయిన పల్లకీ బోయీలు వొస్తారు. అట్లా ఆ రాచకన్యకని వొంటరిగా వొదిలి పారిపోయినందుకు, ఈ వీరుడు వాళ్ళని చివాట్లు వేస్తోవుండగా, ఆ పల్లకీలోంచి యిదివరకే యితని వీర్యాన్ని చూస్తోంది గనక ఆ అమ్మాయే తలుపుతీసుకుని బయటికి వొస్తుంది. ఒక్క చూపుతో యిద్దరి మనస్సులూ దేహాలూ ...

రచకుడు: అక్కడే పొరబడ్డారు! అక్కడే! యిప్పటివాళ్ళందరూ చేసే పనే అది. వాళ్ళ పుస్తకాల్లో పతివ్రతాశిరోమణులైన రాజపుత్ర స్త్రీలని సిగ్గూ అభిమానమూ లేనివాళ్ళుగా చేస్తున్నారు. అల్లాంటి పాడుపుస్తకాలు చదివి మన స్త్రీలందరూ ఆ నాయికల్ని ఆదర్శంగా తీసుకొని బోర్లపడుతున్నారు. ఆ కాలంలో వీరుడు అబలలకి తోడ్పడడం సహజం. యెంత రక్షించినా, పరపురుషుణ్ణీ, రాచస్త్రీ పలకరిస్తుందా? అసలు కన్నెత్తి చూస్తుందా?

సంపాదకుడు: అయితే మరి వీళ్ళిద్దరికీ మోహమేర్పడదా యేమిటి యీ కథలో!

రచకుడు: యేర్పడకేం? అదెట్లా తప్పుతుంది? లేకపోతే కథ యేదీ?

సంపాదకుడు: ఒకరినొకరు చూడకుండానే?

రచకుడు: అదే మనవాళ్ళు పడే గొప్ప పొరబాటు. అందరూ, ప్రతివాడూ మోహమేర్పడ్డానికి ఒకరినొకరు చూడాలా? చూస్తే యేం తెలుస్తుంది? అనురాగమంటే, యిదా అర్థం? పాశ్చాత్యుల పుస్తకాల్లో "లవ్ ఎట్ ఫస్టుసైట్" అట్లాంటివి చదివి భ్రమపడి, రాసే రాతలవి. దమయంతి నలుణ్ణిచూసే వొలిచిందా; బ్రాహ్మలవల్లా, హంసలవల్లా, అతని సద్గుణాలు వింది. రాముడు విల్లు విరిచింతరువాత, 'వీడు నల్లగా వున్నాడు. నాకు వద్దం'దా సీత? ముక్కెట్లావుంటేనేం, కాలెట్లావుంటేనేం, బుద్ధిమంతుడై వుండాలిగాని!

యీ విషయమై తెలిసేటట్టు వ్రాశాను, యీ నాలుగో ప్రకరణంలో. 'పాఠక మహాశయులారా! వీరిరువురు ఒకరినొకరు వీక్షించుకొనకనే మీ విధంబున కామించుకొనిరని మీరలు సందేహింతురేమో? కాని మీరాలోచించి చూడుడు. యీనాటికిని యుత్కృష్టంబగు మన మహాహిందూమత సాంప్రదాయ మట్టిదేగదా! మన దేశంబున గుణంబును, వంశంబును ప్రాముఖ్యంబులుగాని, తుచ్ఛంబును అస్థిరంబునగు శరీరంబు కాదుగదా! యింకను........'

సంపాదకుడు: తరువాత కథ చెపుతా చూడండి. నాయికా నాయకులిద్దరూ చూసుకోకుండానే యెవరితోవన వారు వెళ్ళారు. తరవాత–

రచకుడు: తరవాత నన్ను కొంచెం చదవనీయండి– "తరువాత ఆ సుకుమారియు ఆ రాజపుత్రుని శౌర్యంబును గురించియే దలపోయుచు, అతడే తప్ప తన కింకెవరును జీవితేశ్వరుండు గాగూడదని తీర్మానించుకుని, కుసుమ సాయకుని బెట్టిదంపు పిడుగులకుం దాళజాలక, యుస్సురని, దస్సి, తల్లడిల్లి, మెల్లన, లజ్జాన్విత వదనంబున, గద్గద స్వరంబున, నిమీలితనేత్రయై, వడ వడ వడంకుచు, మహామహుండును, ఆర్తత్రాణ పరాయణుండునగు, ఆ శ్రీమన్నారాయణుండెవ్వడని బోయం అతిరహస్యంబుగ ప్రశ్నించె.

వాడును – 'ఆతడు కాషాయ ధరుండగు భుజగ భూషణుండో, వజ్రనా భుండో, కిరాతార్జ నుండో పోల్కితో చెడు కాని, నిజంబుగ నెంచిన, వయోరూపసంపద సంక్రమం బులబట్టి ఉజ్జ్వల ఉజ్జయినీ పురపాలకుండగు, నరసింహుడని చెప్పెను. ఆ పల్లవాధరయు వెంటనే అతి సాహసంబున, పల్లవంబున, పల్లకింబడి, పదమూడు పర్యాయంబులు 'పర నరవరసింహా, నరసింహా, పరసింహా, బలసింహా, అత్యధికాద్భుత యదుబలసింహా' అని మెల్లన నని, లేచి కూర్చుండి, నరవర సింహుడేనను భ్రాంతి పల్లకి కొయ్యనూ, దానింవదలి, పక్కన నడుచుబోయుని ముంజేతిని కౌగిలించుకుని, ముద్దాడి, తన భ్రాంతినెరింగి, అచ్చెరువడి, ఆనామంబును, తోడ్తోన, తన ఉజ్జ్వలహృదయ నిర్మల ఫలకంబుననెగాక, మేకుతో, పల్లకి టాపునను, కాటుకతో, తన రవిక పైనను దనివిదీర వ్రాసియుంచుకొని ప్రతి నిమేషంబును, ఆనామాంక్షరంబుల గాంచుకొనుచు నుచ్చరించుచు, ధ్యానించుచు, జపించుచు, పలితీష్టఫలకని తాంతరాత్మయై పోవుచుండె.

ఆరసపుత్రోత్త ముండును, ఆ పల్లకియందుండు సుగుణరాశియే తనకు తగిన భార్యయని ఆమెను మనః పూర్వకముగా కామించి, అంగ లార్చుచు, 'హాప్రియా,

హేప్రియాళూ, నన్నొంటిచేసి యొందరిగి తివి! ఇది న్యాయమా!' అని విలపించి, యే పేరున తలంచుకొన వలయునో తెలియక, ప్రాణమాత్రావశిష్టండగు నొక బోయనిం బట్టి అదిలించి, విదళించి, కదళించి, కరుణించి 'దివ్యసుందరి పవిత్ర నామాక్షరంబు లేవియో సవిస్తరంబుగ వ్రాక్కుచ్చెదవా, లేకున్న నీజీవంబుల మదీయనిశితకరవాలంబున కని మేషంబున నెరజేయనా,'అని మహాత్రిలోక భయంకర ధ్వానయుతకంఠా రావంబున సెలవిచ్చుచు, వాడునుం భయమంది 'ఆమె ఉదయ పురాధీశుండగు వీరసింహుని తనయ జ్యోతి' యన తనకు ఓపిన విధంబున బలికె.

ఆశత్రు ప్రాణ కబళిత మహోద్రేక పౌరుషుండగు నారాజ సామ్రాజ్య ధరుండు, నా ద్వ్యక్షరంబుల తన కరవాలం బునను, అశ్వరాజ పిరుదులను, పదిలంబుగ వ్రాసి, ఆశ్చర్య సంభ్రమాదిత్యంబును మనో భాగంబునం తటిల్లంబుగ ముప్పిరింగొన 'అరే, అయ్యారే, వహవ్వారే, హహహారే, హరే! జ్యోతీ, పరంజ్యోతీ, త్రిలోక సుందరహోతీ, వీతిహోత్రీ, నా జీవనయాత్రీ, మహత్క్షేత్రీ, మాలత్రీ, జో, జో, నీకీడెవ్వారు? నీసాటి, మేటి, లలాటి, మధువాటి, హయరాటీ, మరాటీ, నేనెందుగాన' ననుచు యున్నాడుని పగిది, అభినవ విరూపాక్షుని వగిది- పొగలుచు హాయంబును విరహంబున చావమోదుచు...

సంపాదకుడు: చాలు...తరువాత ...?

రచకుడు:ఆ ఆశ్వికుండును తన మార్గమధ్యంబున పచ్చికం దిను లేళ్ళను, లేళ్ళనుందిను తోడేళ్ళను, తోడేళ్ళందిను పులులను, పులుల వేటాడు వేటగాండ్రను, వేటగాండ్రను గరచు పాములను, పాములంభక్షించు, నెమళ్ళను, వానిం సాకు రుషికన్యలను ఆ కన్యల కామించు... ...

సంపాదకుడు: తరువాత.

రచకుడు:మీకీ వర్ణనలేమీ రుచించటంలేదు. కానీండి అప్పుడు అయిదో ప్రకరణం మొదలు. దీనిలో అమరపురాధీశుడైన వీరసేనుడి మూడవ కుమారిత-

సంపాదకుడు: చదువుతున్నారా? చెపుతున్నారా?

రచకుడు: చెపుతున్నాను. పోనీ చదవనా?

సంపాదకుడు: వొద్దు. వొద్దు. చెప్పేప్పుడు ఆ పుస్తకం భాషెందుకు? నోటిమాటలతో రానిద్దురూ.

రచకుడు: బాగా ఆ భాష అలవాటై పోయిందండీ.

సంపాదకుడు: మీరుండండి. నేను చెపుతాను. ఆ అయిదో ప్రకరణంలో ఆ జ్యోతి విరహతాపం పడుతోవుంటుంది.

రచకుడు:కాదు. జ్యోతికాదు. 'విమల' విరహతాపం పడుతో వుంటుంది.

సంపాదకుడు: యీ విమల యెవరు?

రచకుడు:అదే చమత్కారం యీ నవలలో.

సంపాదకుడు: సరే. ఆ విమల తన అంతఃపుర మందిరపు యేడో అంతస్తుమీద నుంచుని ప్రలాపిస్తోవుంటుంది. ఆమెని వివాహమాడాలని సింహగడ దుర్గాధీశుడూ, డిల్లీ పాదుషా, కొండవీటిరెడ్డి, దండకారణ్యపు తోడాలమల్లుడూ ఆమె సౌందర్యపు కీర్తి విని కోట ముట్టడేశారు. ఆమె తండ్రి వీళ్ళలో యెవరినీగాక యింకోరిని వివాహమాడమంటాడు.

కాని యీ కన్య హృదయం మాత్రం పంపానదీ తీరమున స్నానం చేస్తో యెవరిమీనపు వెండ్రుకని చూచిందో ఆ రాకుమారుడితో లగ్నమయింది.

రచకుడు:కాదు. ఆనాడు తనని కిరాతుల నుంచి కాపాడిన మహీరుహుండెవ్వండో ఆ నరసింహుని.

సంపాదకుడు: ఆ-ఆమె యెవరో జ్యోతి అన్నారుకదూ?

రచకుడు:నేనసందే! అదే యీ నవలలో చిత్రం! ఆ వీరుడికి బోయలు తప్పు చెప్పారు. ఆమె విలాపం వినండి.

'ఓహో చెనటిదైవమా! హతవిధీ! నిన్నేమందురా? నేనేల అరణ్యంబునకుం బయలుదేరితి. దేరితిబో! నన్నాకిరాతులు ముట్టడింపనేల? డించిరిబో! నేనేల మొరలిడవలె? లిడితిబో! ఆ రాకొమరుండా దారిని బోవనేల? బోయెనుబో!...

సంపాదకుడు: తరవాత తెలిసిందేగా...

రచకుడు: వినండిమరి.

సంపాదకుడు:తరువాత నన్ను కొంచెం చెప్పనీండి. "యేల వినవలె? వినెనుబో, యేలరావలె? వచ్చెను బో, యేల వీర్యము చూపవలె? చూపెనుబో, నేనేల చూడనైతి? ఇట్లానేనా?

రచకుడు:అట్లానే?

సంపాదకుడు: యింకోటి, మీరు శృంగారరసం యెక్కువ చేసేశారు. అవన్నీ యీ కాలానికి సరిపడవు. రెండుగజాల దూరంనుంచి నుదురుమీద ఒక్క ముద్దు పెట్టించడం కన్న యింక దగ్గిరగా యేపనీ జరిపించకూడదు. యే పత్రికన్నా 'పచ్చిశృంగారమ'ని విమర్శించిందంటే, యింక మనపని సున్న స్వప్నంలోనూ, మూర్ఛలోనూ, గుర్రంమీద తప్ప స్త్రీ పురుషుల్ని దగ్గిర చేర్చకూడదు.

రచకుడు :తరవాత కథ చెపుతా సరిగా వుందేమో చూడండి. విమల తండ్రి చాలా శూరాతిశూరుండేగాని, యింతమంది రాజులలో గెలవలేకపోయినాడు. అంతలో ఒకసేనాని యీ

విమల దగ్గిరికి వొచ్చి, కత్తి నొకదానినిచ్చి 'మన సేనలన్నీ వోడి పరిగెత్తినవి. మ్లేచ్ఛులకి ప్రాణాలతో దొరకకూడ'దని చెప్పి, 'మహారాజుగారు మీకీ కత్తినిమ్మన్నారు' అంటాడు. అవునా?

రచకుడు:సరిగా చెప్పారు. అంటే నేనిక్కడ దాటించి, అక్కడ చదివి తీరతాను. మీరు విని తీరాలి. "అప్పుడాయమ, స..."

సంపాదకుడు: ఈ స్వగతం నేను చెప్పనా.

రచకుడు:పోనీ యీ స్వగతం యిక్కడికి ఆపి రెండోది చదువుతాను వినండి..."హా ఖడ్గరాజమా! నీవే వీరాతివీరుల..."

సంపాదకుడు: యిట్లాంటివి చాలా చదివానండీ. నాకు తెలుసు. తరువాత చెప్పండి.

రచకుడు:ఆ స్వగతం తరవాత. "అట్లు గంభీరవచనంబుల నుచ్చరించి, ఆ కరవాలంబు నా రామణీయ మణిమయ శిలామయ ప్రదేశంబున నునిచి అర్ఘ్యపాద్యాది విధంబుల పుష్పమాల్యాది లేపనంబుల బూజించి, బ్రాహ్మణ సంతర్పణంబు గావించి, 'హా ఉజ్జయనీ పురపాలకా, నర వీరసింహా'యని పలుసార్లుచ్ఛరించి కరవాలంబును హృదయంబున కేడుసార్లు గురిచేసి, సాహసించి, నిశ్చయించి, పొడుచుకొనబోవు దంతలోన వెనకనించి కాషాయ వేషధరుండగు నొక వీరపురుషరేణ్య పుండరీకుండామె కరంబు బట్టి ఆ ఖడ్గంబును లాగివైచునంతలో, నామె వెంటనే, సహజముగ్ధత్వముప్పొంగ, అతని యుర ముపై నెమ్మదిగ వ్రాలి, త్వరితంబుగ మూర్ఛం మునింగె.

సంపాదకుడు: అదంతా మళ్ళీ వ్రాశారా!

రచకుడు:లేదు. కాని ఈ సుందరమైన భాగం కంఠతా వొచ్చేసింది. వినండి "వాడిన తామరతూడు విధంబును, భూమింబడ్డ విహంగంబు మాడ్కి..." పోనీ అఖ్ఖర్లేకపోతే, వొదిలేస్తాలెండి.

"అప్పుడు దాసదాసీజనం ప్రవేశించి, ఆమెను, వెన్నెలగంధ, పన్నీటినీ రీత్యాది శీతలోపచారంబులను, శరీర తీవ్ర మర్ధనాది మహోద్యమంబుల 'నరసింహా నరసింహా' అను భూరి రావంబుల తోడనూ, "నరసింహుడొచ్చాడు లేచి రావమ్మా" అను గీర్వాణ సంగీత స్వరంబుల తోడను సేదల దీర్చిరి. ఆమెయు తన సుందర నయనోత్పలంబుల గుండ్రంగ విప్పి ద్రిప్పి, యిట్లు స్వగతంబు చెప్పందొడంగె."

కొంచెమే వుంది... మరి వినండి "ఈ మహాపురుషుండు నా కరవాలంబు నాపునపుడు, నా కరగ్రహణంబు కొద్దిగచేసె, దానంచేసి మా యిద్దరకు పాణిగ్రహణంబునూ, పరిణయంబును, రెండునుయయ్యె. ఇంక నాకు ఈతడే పతియు గతియు దైవమూ సుమీ! కాని నరవరసింహుడా! అతడు నా ప్రాణదానము చేయుటంచేసి నాకు పితృసమానుడు. 'హా, తండ్రిని వలచి నేనెంత పాపంబునకు ఒడిగట్టితి'నని, అవాంతరముగ, పెల్లుగ బొబ్బలిడి, శిరోజంబు పీకుకొనుచు, ఆ ధీరోదాత్తుని పై పడి...

సంపాదకుడు:ఏమిటది?

రచకుడు:(వినిపించుకోక) ఆయమ అతని నటుగావించు చుండ, ఆ వీరవ రేణ్యుండిట్లు స్వగతంబున తర్కింప నారంభించె.

'ఏమిచేయుదును? హృదయమా అన్యకాంతా సక్తమైనది. నా దేహమా యీ లలనాస్తన మధ్యంబున నిరుకుకొన్నది. ముందుబోయిన... ..."

సంపాదకుడు: ఎందుకులెండి. ఎవరన్నా వింటారు.

రచకుడు:అతడును ఆ విమలాఖ్యయుగు విలామణితో 'నారీమణీ', నేనింతకమున్నె జ్యోతియను కన్యను మోహించితి. నీ కది తెలియచేయుటకైన వ్యవధినియ్యక, నేను స్వగతంబున నున్న తరి, నిమేషమాత్రంబున మానభంగ మొనరించితివి. నాకింక ఏమిగతి, ఎందుబోదు? ఎచట శరణ్యంబు?

సంపాదకుడు: తరవాత

రచకుడు:ఆమెయు ఏమిటా యుదంతంబు, సవిస్తరంబుగ వ్రాక్కులివ్వము'న నాతండును నిట్లు సెలవిచ్చె...'ఒక గ్రీష్మ దినంబున...'

సంపాదకుడు: అదంతా మళ్ళీ వ్రాశారా ఏమిటి? చంపేశారు.

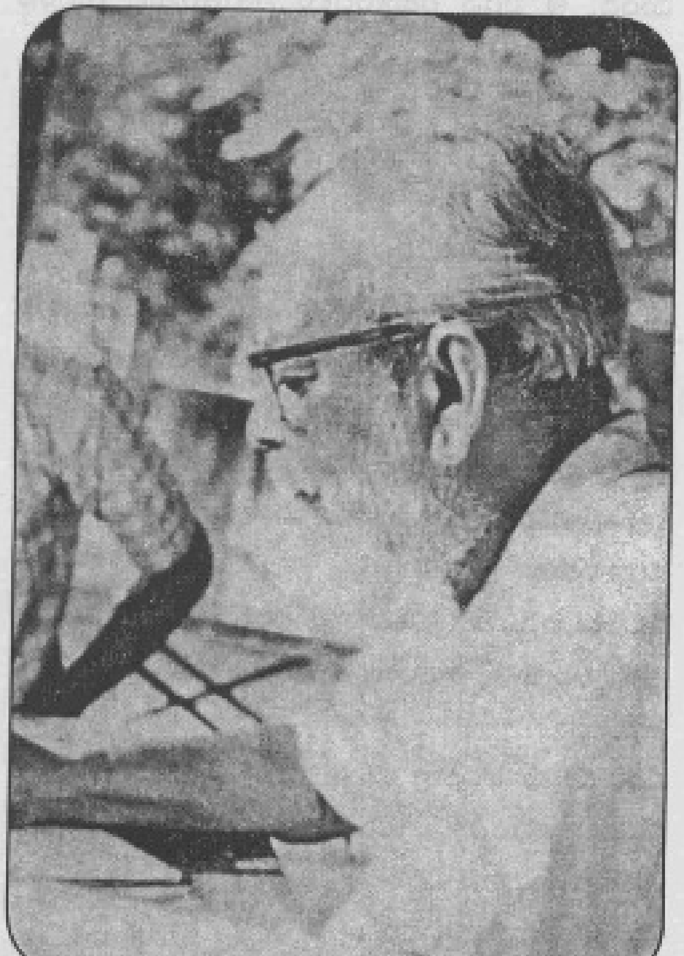
రచకుడు:అదంతా నాలుగు ప్రకరణాల్లో అతనిచేతే చెప్పించాను. కాని వర్ణనలని మార్చి క్రొత్తవి పెట్టాను. అది వొదిలేసి చదువుతానులెండి.

"అతడా దీర్ఘసమాచారంబంతయు సమాప్తి చెందించుట తోడనే ఆ విమలామణియు... ...

సంపాదకుడు:అతను నాలుగు ప్రకరణాలూ చెప్పి ముగించేవరకూ ఆ కేకా మూర్ఛా బిగపట్టిందికదూ?

రచకుడు:మరి అతనుచెప్పే చరిత్రంతా వినకండా మధ్య మూర్ఛపడుతుందా? అది సబబుకాదు. 'కేక వైచి మెత్తని పాన్పుమీదను, అతని యురంబుమీదను వ్రాలె. నాతండును తనయోపిన పట్టుకు ఆమె ననేకవిధంబుల నుపశమనంబుచేసి, కారణంబడిగెను.

'అయ్యో: నేనెట్టిపాపిని? యెంత ఘోర పాతకంబున కొడికట్టిన రాక్షసిని? కామాంధనై నా జనకునిం గదిసితి. ఇంకనాకు గతులెయ్యవి? దిక్కెయ్యది?' అని కుయ్యిడసాగె. అతండును 'యిదెక్కడికన్య! నన్నేగాక యీమె యిట్లే తన-శివ, శివా?' అని చెవులు మూసికొనె. ఆమెయు, ఆవలించుచు, అరచుచు, 'నీవు కాపాడిన కన్య జ్యోతికాదు. 'నేనే' యనుట తోడనే అతడు 'హా, నా ప్రాణనాయకీ, అనుంగు నెచ్చెలి, నా పరమజ్యోతి' యనుచుండ నాకన్య, 'ఛా, నన్నా ఆడుపిల్లల

జ్యోతిపేర పిలవకు' మనియె. ఇంతలో సంగరంబు పెల్లుగ నతిక్రమించె, ఒకరి తురగంబుల నొకరు నొంచువారును, శిరంబుల ఖండించువారును...

సంపాదకుడు: అది సరేలెండి.

రచకుడు: ఇంతలో తన్ను ఛేదించుకొనిపోవు మృతవీరుల ధాటికి జడిసికాబోలునన, భాస్కరుం దపరాంబుధిం గ్రుంకె. కులాయ సంతానంబులు...

సంపాదకుడు:ఆ పేజీ దాటెయ్యండి.

రచకుడు: అట్టి సమయంబున హిందూదేశచరిత్ర మూడు ప్రకరణాల్లో చెప్పేశాను. అటు తరువాత స్త్రీలకు నీతి వుపన్యాసం వుంది. యెందుకండీ నవ్వుతారు? వినండి "నా సోదరీ చదువరులారా, మీరింతవరకును నా పొత్తంబును, ధనకాల వ్యయంబులకును, మనోవాక్కాయ కష్టంబులకు నోర్చి పఠించితిరి కదా? యిందేమైన నీతి మీకు గోచరించినదా. లేదా? అట్లో మరెక్కడ? హిందూదేశమాత గర్భకుహరజనితలే! మీ పొట్టలే నీతుల పుట్టలుగదా! మీ హృదయములే ధర్మసూత్రముల పెట్టెలు కదా? మీకు పాతివ్రత్యంబు పాలతో పత్యము పెట్టిరి కదా మీ మాతామణులు? నేను వేరె చెప్పవలయునా? నేనెంతవాడను? అయినను, ఈ పొత్తంబును వ్రాయు మహోభారంబును సంపాదకులు నా పయింద్రోయుటం చేసి, మీ పాదకమలముల పూజించి వానిపైనే నా దృష్టినిలిపి, నాకన్న పెద్దలకుం నమస్కారంబొనరించి-నా తల్లులుగ భావించి - యువిదలకు యభివందనం బొనరించి, బొత్తిగా పసిబాలికలను ఫాలంబున ముద్దాడి, నేను వ్రాయంబోవున దేమనిన-

సంపాదకుడు: అది అయిపోయింతరవాత.

రచకుడు: తరవాత పురుషులకు కొంతబోధవుంది దాని మొదలు

సంపాదకుడు: సావకాశంగా కానిద్దాము.

రచకుడు: దాని తరవాత స్త్రీ పురుషులకి వుభయులకూ కలిపి.

సంపాదకుడు:యింక కథ అయిపోయిందా?

రచకుడు: కాదు. చివరమళ్ళీ కథ అందుకుంటాను? చమత్కారంగా లేదూ?

'అప్పుడాత డామెంబట్టి నావొప్పులుకుప్పా! వొయ్యారి భామా, నీవేయని సరసమాడె. ఆమెయు ప్రాణంబులపయి ఆశవదలి సహగమనమాచరించె. ఈ క్షత్రియుండును లోకంబు పయిం విరక్తింజెంది హిమాలయంబులం తపంబాచరింప నుద్యుక్తుండై వెడలె. ఆ సమయంబున యీపురం బెట్లున్నదన!

సంపాదకుడు: సరే... దానికేం లెండి. శైలీ బాగావుంది. కథ చమత్కారంగా వుంది. యిట్లాంటి నవల నేను చూడలేదు. అచ్చు వేయించేద్దాము. పేజీకో రూపాయి యిస్తాము... సరేనా?

రచకుడు: పూర్వం భోజుడు అక్షరలక్షలిచ్చేవాట్ల... కానిండి.

18

వివాహం

ఇది చలంగారి నవలల్లో ఐదవది. 1928లో వ్రాశారు. ఈ నవల తక్కిన చలంగారి నవలలకన్నా భిన్నమైనది.

అసలు ఈ నవలలో చలం ఏమి చెప్పదలచాడో భిన్నాభిప్రాయాలకు తావిచ్చింది. "చలం వివాహవ్యవస్థను పొర్తిగా తోసిపుచ్చలేదనడానికి ఈ నవల తార్కాణం" అన్నారు కొందరు. "సాధారణ వ్యక్తులకు వివాహ వ్యవస్థ ఎంతో అవసరమని చెప్పాడు. మానసిక అభివృద్ధితో వికసించాలనుకునేవారికి మాత్రం అవరోధం అని చెప్పాడు. ఆ అంశాన్ని ఈ నవల ద్వారా ఋజువు చేశాడు" - అన్నారు(వా.వీ.ల). వికసించాలనుకుంటే చాలదు అందుకు సాహసం, భద్రతను కోరుకోని తెగింపు ఉండాలి. ఇట్లాంటివారే ఎక్కువ. వాళ్ళు రాజీపడి కుటుంబం నీడను బ్రతకటం అనివార్యం. వాళ్ళీ వంటి మోసకారి ఆకర్షణలు, విచక్షణను నిద్రపుచ్చుతాయి. అంతమాత్రాన చలం తన వాదనను వొదులుకున్నాడని కాదు. వివాహవ్యవస్థను విమర్శించటం ఇందులోనూ ఉంది. బాల్య వివాహాలవల్ల మనసులు అవ్యక్తంగా అల్లుకోపటాన్ని గూడా చిత్రించారు. ఈ నవల చివరి ఘట్టం చదవండి.

10

అరవింద చేసే ప్రయత్నాలు చూస్తే ఆ అతిథి చాలా గొప్పవాడైవుండాలి. ఆయనకి ప్రత్యేకం రొట్టెలు. స్వయంగా కూరవొండింది. తింటాడో తినడో అని సందేహపడుతుంది; అరవింద నీ విధంగా చూడ్డం గోపాలరావుకి కొత్తగా వుంది. ఈమెకి ఇంకొకరిమీద యింత గౌరవముందా అనుకున్నాడు.

స్టేషన్‌కి మోటారు తీసుకువెళ్ళి, ఆయన్ని తీసుకొచ్చింది. ఆయన పేరు 'వాగ్లీ' గారు. సరాసరి యిద్దరూ గదిలోకి వెళ్ళారు. భోజనానికి ముందు ఆమె బైటికి వొచ్చి, అన్నీ సన్నాహం చేసింది. ఆ కొత్త ఆయన చాలా పొడుగ్గా వుంటాడు. లాగులు వేస్తాడు, సగం మీసం, మొహం తళతళ మెరుస్తోవుంటుంది, వార్నీషు పూసినట్టు. పెద్ద కళ్ళవాడు. పొడుగాంటి చొక్కాయి. జాగ్రత్తగా ఆలోచించి చేస్తాడు ప్రతిపనీ,– అన్నం కలపడం, తినడం, మాటమాట్లాడ్డం, కళ్ళెత్తడం, –అన్నీ?

వాగ్లీ వెంకట్రావుగారితో మాత్రమే మాట్లాడాడు. వెంకట్రావు గారు సాధారణంగానే మాట్లాడతాడు గాని ఆయనమీద యేమీ గొప్ప భక్తి చూపలేదు. ఆయనకవేమీ బావుండనట్టు తోచింది గోపాలరావుకి.

భోజనమైన తరువాత వాగ్లీ అరవిందా తిరిగి యెవరిగదుల్లోకి వాళ్ళువెళ్ళారు. అప్పటిదాకా గోపాలరావు పడుకోనేలేదు.

రెండు రోజుల్లో రవణ కూడా వాగ్లీసేవలో ప్రవేశించింది. ఆ యిద్దరు స్త్రీల ముఖానా కొత్త భక్తి, కళ తాండవ మాడుతోంది. ఒక్కపూజ చెయ్యడం తప్ప, తక్కిన విషయాల్లో యీశ్వరుణ్ణి ఆరాధిస్తున్నట్టే వుంది, ఆ వాగ్లీ సేవ గోపాలరావుకి. ఆ వాగ్లీలో మహత్యమేమీ కనపట్టంలేదు. ఆ పై చూపులు పెట్టడం, తక్కిన వాళ్ళతో మాట్లాడక పోవడం తప్ప. యింక తక్కినదంతా సామాన్య మానవుల మాదిరే! భోజనాల సమయాన తప్ప, తక్కినపుడు వాగ్లీ దర్శనం, ఆ యిద్దరు స్త్రీలకు తప్ప యెవరికీ కాదు. రవణ కూడా అతని గదిలో దూరడం మొదలుపెట్టింది. హాలులో రవణ తనని తప్పించుకోలేదనే ఆశలు పోయినాయి. వొంటింటోనూ వాగ్లీ గదిలోనూ గడుపుతోంది కాలం. రాత్రులు అరవిందకూడా హాల్లో పడుకోడం వల్ల రవణతో స్వేచ్ఛగా మాట్లాడ్డానికి వీల్లేదు. మాట్లాడినా వినిపించుకుంటుందా? తననట్లా వొదిలి, ఆ వాగ్లీ సేవ చెయ్యడమేమిటి? అరవిందకన్న తెలీదూ? అరవిందతో మాట్లాడాడు ఒక రాత్రి.

'మీరేమనుకుంటారో, కాని ప్రస్తావించక వీల్లేదు. మీకూ వాగ్లీగారికీ, స్నేహమో, భక్తో, అది బాగానే వుంది. కాని దీన్నికూడా ఆ పరాయి మొగాడి సేవకి వినియోగించడం మీకు క్రమమైన పనికాదు."

'వాగ్లీని అట్లా చూడకండి. ఆయన అసమాన్యుడు, పైగా నేనేమీ రవణని ఆయన సేవలో పెట్టలేదు. రవణకే క్రమంగా భక్తి కుదురుతోంది'.

వెంకట్రావుగారికీ యీ వాగ్లీ మహిమను గురించి సందేహంగా వున్నట్టుంది. అరవిందలో అంత నమ్మకం లేకపోతే యింకా అనుమానించేవారే. భోజనం దగ్గర అన్నీ ప్రశ్నలు అడుగుతారు.

'మీకు యోగశాస్త్రంతో పరిచయమున్నదా?'

'కొంతవరకు'.

'యోగం నేర్చుకోడం వల్ల యేం వుపయోగమంటారు? నేనూ శాస్త్రం చదివాను.'

'ఆనందం కోసం'.

'ఏం ఆనందం'

'అనుభవించాలి.'

'మరి మీరనుభవిస్తారు సరే! ఈ యోగులు లోకానికి యెందుకూ పనికిరానివారౌతున్నారు. ఏ కొద్దిమంది శిష్యులకో తప్ప తిండిలేక, తీరిక లేక, రోగాలతో. విచారాలతో, మృత్యువుతో లోకం యిట్లా తల్లడిల్లుతో వుంటే, శ్రమపడక, బాధలు పంచుకోక, ఆత్మానందమని ముక్కు మూసుకుని మూల కూచుంటే, న్యాయమా?'

'లోకమంతా తల్లడిల్లుతోంది. తల్లడిల్లకుండా ఎవరు చెయ్యగలరు? ఈశ్వరుడు కూడా చెయ్యలేదు?'

'చెయ్యలేకేం? క్రిష్టియను మిషనరీలు చూడండి ఇంత దూరం వొచ్చి కాలేజీలు, ఆస్పత్రులు పెట్టి, ఎంత బాధనివారణ చేస్తున్నారో?'

'మతంకోసం చేస్తున్నారు. చక్కెరపూత మాత్ర.'

'ఏ వుద్దేశ్యంతో నైతేనేం, వాళ్ళు చేసే పని చూడండి. ఈ యోగులందరూ ఆ పని చెయ్యకూడదూ? యోగులేకాదు, వాళ్ళదగ్గిర్నించి యీ ప్రజలందరూ నేర్చుకున్నారు ఎవరి

ఆనందం వాళ్లు చూసుకోడం.'

'కాని యీ మిషనరీలు - ఎంత మాత్రం బాధని తొలిగించారు? కాలేజీలు పెట్టారు. పాఠాలు చెప్పారు. రోగాలు నయం చేశారు. కాని, ఆనందంకాని, శాంతిని కాని యివ్వగలిగారా? మళ్లీ రోగాలు రాకండా చేశారా? కర్మ పరిపాకాన్ని తగ్గించారా?'

'కాని తాత్కాలిక సహాయం చేశారా. లేదా?'

'ఆ మాత్రం చేసేమి చెయ్యకేమీ? కర్మానుభవం యెవరూ తప్పించలేరు. ఎవరికి వారేగాని ఒకరికింకోరు యెవరూ సహాయం చెయ్యలేరు. అసలు ఆకలి కాకండా మార్గం నేర్పాలిగాని, ఒక అరటిపండు అప్పుడప్పుడు పెట్టే లాభమేమిటి?'

'యోగం కర్మని ఛేదిస్తుందా?'

'కర్మలో బాధలు అంటనంత ఆనందముంది?'

'మరి అందరికీ చెప్పరాదూ?'

'అందరికీ సమర్థత వుండదు? పాత్రత వుండదు.'

'అట్లా బాధపడవలసిందే?'

'ఆ.'

'ఏమో! నా మనసుకి, సుఖంగా తిని కూచునే వాళ్ళ వేదాంతంలాగు తోస్తుంది, యీ కర్మ వ్యవహారం. మరి అంతా కర్మఐతే ధనానికి, కీర్తికి, ప్రజలెందుకీ ప్రయత్నాలు?'

'మూర్ఖం.'

'బి.ఏ. ప్యాసు అయ్యే గీతవుంటే, చదవకండానే అవుతాదా?'

'చదవనివాడైతే ఆ గీతే వుండదు.'

'ఆకలివేస్తే అన్నానికి ప్రయత్నం చెయ్యరా?'

'మూర్ఖం. ప్రయత్నంవల్ల వొస్తుందా? నీళ్ళు, గాలి, భూమి, విత్తనం, భోజనం, జీర్ణం - యీ శక్తులన్నింటికీ పరస్పర సంబంధం సృష్టిలో లేనిది, మీరెంత ప్రయత్నంచేసి ఏంలాభం? అది మాయ. మూఢత్వం.'

ఈ వేదాంతం చూస్తే వెంకట్రావుగారికి చాలా మంట.

'మరి యీ సంఘసంస్కరణం, యీ రాజకీయ యుద్ధం. యీ 'ఎకనామిక్' బాధలు....యివన్నీ యేమిటి?'

'చంటిపిల్లల ఆటలు! ఎప్పుడు పెళ్ళిళ్లైతేనేం, ఎవరు పాలిస్తే నేం?'

'దేశం దరిద్రావస్థలోకి పోతోవుంటే-'

'ఆత్మ సౌభాగ్యం వుంటే-'

'తిండి'

'ప్రాప్తం వుంటే వొస్తుంది.'

అతన్ని భోజనానికి పిలవక ప్రాప్తం వుంటే వొస్తుందని అనాలనిపించింది గోపాలరావుకి.

అరవిందకీ, వాగ్దేకి స్నేహం యెక్కువగా వుంది. అర్థరాత్రిదాకా తిరుగుతారు. రహస్యాలు మాట్లాడుతారు. వాళ్ల చూపులే అసహ్యంగా వున్నాయి గోపాల్రావుకి. అరవింద రవణని చాలసార్లు పిలుస్తుందిగాని రవణకి వెళ్లాలని యెక్కువ కుతూహల మున్నట్లులేదు. వాగ్దేతో స్నేహం చెయ్యవొద్దని అరవిందతో చెపితే! నవ్వుతుందో, నోరు ముయ్యమంటుందో! వెంకట్రావు గారితో చెపితే! ఆయనా అంతే! ఇంద్రజాల లోకంలో వున్నట్టుంది అతనికి. ఈ యింటో ప్రపంచంలో ఎక్కడాలేని సంగతులున్నాయి. వీడెవడు? వీడితో ఆడపిల్లల్ని తిరగనియ్యడమేమిటి? అందులో యింకోడి భార్యని? ఏది పుణ్యమో, ఏది పాపమో తెలీకుండావుంది.

ఒకరోజు మధ్యాన్నం అరవింద, ఎర్రని కళ్లను తుడుచుకుంటో వాగ్దే గదిలోంచి వొచ్చింది. వ్యవహారం అంతమయిందేమోనని ఆశపడ్డాడు గోపాలరావు. కాని రాత్రి మూడింటిదాకా యింటోకి రాలేదు వాళ్ళు. రవణ వొక్కత్తే హాలులో పడుకుని వుంది. లేపాలని వుంది. కాని అరవింద యే నిముషాన వొస్తుందోనని భయం. మంగమ్మ ప్రక్కగదిలో నించి రావొచ్చు. కాని వాళ్ళేమంటారు? రవణ సరదాగా మాట్లా డుతో వుంటే పరవాలేదు, కాని పెంకెతనం చేస్తే నవ్వుబాటు. తన దగ్గిరికి రావాలని రవణకి వుండదా.... తనవలె నిద్ర మేలుకుని వుండదు కదా! కానీ!

దగ్గిరికి వెళ్ళి చూస్తూ నుంచున్నాడు వొక్క నిమిషం. బుగ్గల్లో రక్తం చిమ్మి, నుదిటిమీద వెన్నెల మెరుస్తో, అందంగా, శాంతంగా, చిరునవ్వుతో పడుకునివుంది. లేపాలి. ఎవరన్నా వొస్తున్నారేమో! దీపం మళ్లే యీ వెన్నెలని కూడా ఆర్పడానికి వీలుంటే బావుండును! కిటికీ ముయ్యాలంటే అన్నీ అద్దాలతలుపులు!

ధైర్యం చేసి భుజం పట్టుకొని వూయించాడు. రవణలేచి

యిటూ అటూ చూసింది.

'ఎవరూ లేరు. నేనే?'

'వాళ్లు చూస్తారేమో? అరవింద యేది?'

'ఆయనతో ఎక్కడో తిరుగుతోంది... రా యిట్లా కూర్చో.'

'వాళ్ళు చూస్తారు. ఎవరన్నా వొస్తారు.'

'ఎన్నాళ్ళిట్లా? రానివ్వూ? ఎవరన్నా రానీ మనకేం భయం? ఆ బైట వాళ్ళకే లేనప్పుడు?'

'వాళ్ళ కెందుకుండాలి? ఏం తప్పు?'

'మనదేనన్నమాట తప్పు?'

'తప్పేమిటిలెండి? కాని వార్ద్ గారిని చూస్తే మీకెందుకంత కోపం? ఆయన మహాత్ముడు.'

'ఏమిటా మహాత్మ్యం?'

'చెప్పడానికి వీలులేదు.'

'నువ్వట్లా ఆ గదిలో వుండవొద్దు. బావుండదు.'

'అదుగో, మళ్ళీ అనుమానం. ఆయన చాలా సత్పురుషుడండీ, మీకు తెలీదు?'

'నాకిష్టంలేదు.'

'కారణం లేకండా యిష్టంలేదంటే ఎట్లా?'

'నా కిష్టంలేని పనులు నువ్వు చెయ్యకూడదు.'

'మరి నేను అన్నం తినడం, మాట్లాడ్డం, అసలు బతకడమే మీ కొకవేళ యిష్టంలేకపోతే–'

'ఇదీ అదీ యెట్లా వొకటవుతుందేం?'

'అట్లానే వుంది.'

'కాని నువ్వు వెళ్ళవద్దు. సరేనా?....ఇంకా దగ్గిరగా కూచో – ఎప్పుడూ యిట్లా కూచోరాదూ... నా దగ్గిరికి రావాలని ఉండదూ! వుంటే మరి రావేం?'

'మీకూ యోగం తెలుసా?'

'తెలీదు.'

'యోగం తెలిసిన వాళ్లకి అసాధ్యం యేదీ వుండదటగా!'

'అన్నీ కబుర్లు.'

'నిజమేనండీ, నేనూ మొదలు పెట్టాను.'

'వాడిదగ్గిర యోగమా? వెంటనే మానేయి.'

'ఎట్లా మానను? నేర్చుకుంటానని చెప్పి?'

'నా కిష్టంలేదను.'

'వాళ్ళు నవ్వుతారు.'

'ఏమన్నా కానీ వీల్లేదు.'

'మరి నేర్చుకుంటానని వాగ్దత్తం చేశాను.'

'చెయ్యడానికి వీల్లేదు.'

'చేసేశాను'

'నన్నడగంది వీల్లేదు"

'ఏమో చేశాను, ఎందుకడగాలి?'

'ఆహా, మంచి బుద్ధులు నేర్చుకుంటున్నావే! చాలుగాని వెడదాం పద వెంకన్న పంతులుగారి దగ్గిరికి.'

'నేను రాను. వాళ్లింటో అడుగుపెట్టను.'

'నేను వెడుతున్నాను. నువ్వూ రావాలి. నేను చెప్పినట్లు వినాలి. వినాలా లేదా?'

'వినాలిలెండి. కాని నేను చేసిన వాగ్దత్తాలు వొదులుకో మనడానికి వీల్లేదు. నిష్కారణంగా మళ్ళీ, ఆ వెంకన్న పంతులింటో నన్ను పడేసి మీతోవన మీరు వెళ్లడానికి వీల్లేదు. కావలిస్తే మీతో తీసికెళ్ళండి. యిక్కడవుంచి పోతారా? అదీ మీ ఇష్టమే! నా కెక్కడ సౌఖ్యంగా వుంటే అక్కడ వుంటాను.'

'వీల్లేదు. మితిమీరిపోతున్నావు. నే పోతా.'

'నేనూ వస్తాను.'

'నేను మీ పెదనాన్న గారి యింటికెడతాను,'

'నేను రాను.'

ఇంకేమంటాడు. ఏమయ్యేదో; అరవింద వొచ్చింది.

'అదీ, చక్కగా మాట్లాడుకోవాలి అట్లా. లేవకు, నేను అమ్మగదిలో పడుకుంటాను.'

'వొద్దు. ఇక్కడే పడుకో.'

రవణ వాలకం చూసింది అరవింద.

'ఏడిపిస్తున్నాడా నిన్ను! సరేలే, స్త్రీ జన్మ యింతే' అని పడుకుంది.

11

మర్నాడు వెంకట్రావు గారితో మాట్లాడాడు గోపాలరావు తెగించి.

'మీ అభిప్రాయాలు ఎట్లున్నా అరవింద నాకు చెల్లెలితో

సమానం. ఆమె అపాయంలో వుంటే నేను సహించలేను. అతను మంచి మనిషిమల్లే నాకు తోచటం లేదు. మీరు కొంచెం జోక్యం చేసుకోక పోతే వ్యవహారాలు ముదురుతాయి'.

'ముదిరేదేముంది? ఇష్టమైతే పెళ్ళి చేసుకుంటారు'

'మరి ఆయన యోగిగా?'.

'ప్రేమ కుదిరే వరకే!?

'కానీ సంబంధం మంచిదేనా?'

'దాని యిష్టం. దానికి నచ్చితే సరి!

'మరి మీ సలహా?'

'కావలిస్తే అడుగుతుంది.'

'పెళ్ళి ఆయన వుద్దేశ్యం కాదేమో'

'అది అరవింద కనుక్కుంటుంది.'

'అంతా అట్లా ఆడపిల్లమీద వొదిలెయ్యడం మంచిదికాదు.'

'సరేలే.'

'రవణ కూడా అయన దగ్గర యోగాభ్యాసం మొదలు పెట్టిందట! మరి ఆయన నాతోనన్నా, మీతోనన్నా చెప్పకుండా-'

'భార్యమీద భర్తకి హక్కువుందని వొప్పుకోడేమో ఆయన! ఎందుకడగాలి? అంటాడు.'

'మరి నేను హక్కు వుండాలంటున్నానుగా-'

'ఆయన ఒప్పుకోడు. రవణని వెళ్ళనీకు.'

'ఎట్లా? మీ అమ్మాయితో స్నేహం- పోనీ నేను వెళ్ళిపోతాను, దాన్ని తీసుకొని'

'ఎక్కడికి?'

'వెంకన్న పంతులుగారి దగ్గిరికి?'

'రవణ వొస్తానంటుందా?'

'రవణ యిష్టమేమిటి? ఇట్లాంటి వూహలతోనే యీ పిల్లల్ని చెరుపుతున్నారు. లేకపోతే యెవరో కొత్తవాడికి యీ సొతంత్రమేమిటి? ఆ మాటలు ఆ షికార్లు-'

'సరేలే నేను చూస్తాలే.'

వెంకట్రావుగారికి కూడా యీ వార్గీ వ్యవహారం నచ్చదం లేదు. కూతుర్ని పిలిచాడు.

'నా కెందుకో యీ వార్గీని చూస్తే నమ్మకం కలగటం లేదు'

'ఆయన అభిప్రాయాలు వేరు, మీవి వేరు.'

'అంతమాత్రాన నాకు అయిష్టంకలగదు. నీకూ అతనికి వున్న స్నేహం సంగతీ, అతని సంగతి నీ కెంతవరకు తెలుసో, నాకు తెలీదు. కాని జాగ్రత్తగా వుంటే మంచిది. అందులో ముఖ్యం ఆ అమాయకురాలు రవణని కూడా దించుతున్నావు-'

'ఏమిటి నాన్నా, అట్లా మాట్లాడతారు? వార్గీ సంగతి మీ కేమీ తెలీదు. అతను సామాన్యుడు కాదు. ఎన్ని మహిమలున్నాయో మీకు తెలీదు.'

'అంత ఎక్కువ గౌరవమున్నప్పుడే విచక్షణా జ్ఞానం పోతుంది అతను పోతే బావుండుననిపిస్తుంది.'

'పంపించెయ్యమంటారా?'

'వీలైనంతవరకు కళ్ళు తెరుచుకుని నడు.'

'ఏమీ పరవాలేదు నాన్నా?'

రెండురోజులు తరువాత ఓ నాటి రాత్రి అరవింద మోటారు తెప్పించి, సముద్రం దగ్గిరికి షికారు వెదుతున్నామంది. రవణని పిలుస్తోంది. గోపాలరావు చీకట్లోంచి వింటున్నాడు. రవణ రానంటోంది. అరవింద తప్పక రావాలంటుంది. చివరికి వెంకట్రావుగారు గాని గోపాలరావుగాని వొస్తే వొస్తానంది.

'గోపాలరావుని చూస్తే పడదు వార్గీకి. ఐనా అడిగి చూస్తాను.'

వార్గీ దగ్గిరికి వెళ్ళింది. మళ్ళీ గోపాలరావు దగ్గిరికి వొచ్చి అడిగింది.

'నే నెందుకూ? రాను.'

'రావాలి. సరదాగా వెడదాం, రాండి.'

'నాకేం సరదా లేదు.'

తన మొండితనం చూసి అతనికి ఆశ్చర్యంగా వుంది.

'అయినా రావాలి నా కోసం?'

'మీ కోసమేమిటి?'

'మీరు రాంది రవణ రాదు'

'మంచిది. పోనీండి'

'నే నొక్కదానినా? బావుండదు.'

'నేనేం చెయ్యను? ఇదొక్కటేనా బావుండంది?'

అరవింద కళ్ళల్లోకి నీళ్ళొచ్చాయి.

'నన్ను గురించి మీరు అన్యాయంగా తప్పు భావిస్తున్నారు.

మీకే తెలుస్తుంది. రారూ?'

మెత్తపడ్డాడు. నలుగురూ కోటదగ్గిరికి వెళ్ళారు. అరవింద, వాగ్లీ కాలవ లాకులదగ్గిరికి వెళ్ళారు. రవణా గోపాలరావూ కోట చివర నుంచుని సముద్రంకేసి చూస్తున్నారు. వెన్నెల వాఛ్చీ, పోతో, వుంది. రవణ తన మొహాన్ని గోపాలరావు 'ట్వీడ్' కోటు భుజాలవెనక దాచుకుని నుంచుంది. సముద్రపు గాలి రవణ జుట్టుని మొహం చుట్టూపూపుతోంది. చంపని భుజానికానించి రెండు చేతులతో అతని జబ్బల్ని పట్టుకుని, మొహంకేసి చూస్తో నుంచుంది. ఆమె భుజం మీద చెయ్యేసి ఆమె కళ్ళల్లోకి చూశాడు. ఇంక యెప్పుడూ తనమాట వింటుందా? ఈ పిల్లతో సంసారం చెయ్యబోతున్నానా అనుకుంటున్నాడు గోపాలరావు. ఇతనికి తనమీద కోపం పోయిందా, అనుకుంటోంది రవణ.

రాత్రి కొంగలు అరుస్తున్నాయి సముద్రం నీళ్ల దగ్గిర్నించి.

ఆ కోటమీద నుంచుంటే, గోపాలరావుకి, తాను యీ ప్రపంచానికీ, రవణ హృదయానికీ అధిపతి ఐనట్టు తోచింది - బొప్పుకోటూ, చప్పిదవుడలూ, పీచుజుట్టూ వున్న గోపాలరావుకి, రవణ తనంతటతాను అతని వీపుమీద చెయ్యివెయ్యగానే, లోకంలోని అభిమానబలం, శక్తి, కొత్త వుత్సాహం, గర్వం కలిగాయి. లోకానికంతా తాను నీచమైనా, యీ హృదయ రాజ్యానికి తాను అధిపతి. ఇంకేం కావాలి? ఆ ఆధిపత్యంకూడా నశిస్తున్నట్టు కనపడ్డది వొక్కనిమిషం. అందుకనే, ఏమైనా వొదులుకోగలరుగాని, భార్య హృదయాన్ని వొదులుకోలేరు పురుషులు.

వాగ్లీ, అరవిందా, ఒకరిమీద ఒకరు చేతులు వేసుకుని లాకుల దగ్గిర కనపడ్డారు.

'వాళ్ళు చూడు. పెళ్ళికాకముందే యెంత స్వేచ్ఛగా, ఆనందంగా తిరుగుతున్నారో!'

'కాని నువ్వు ఒప్పుకోవుగా!'

'మీరు ముందు ఆయనమల్లే స్వతంత్రంగా వుండండి. ఎవరికీ భయపడక.'

'ఏం భయం? డబ్బుంటే సరి?'

'డబ్బెందుకు?'

'ఎన్ని సార్లు నిన్ను బైటికి రమ్మని పిలిచాను?'

వాళ్ల సంగతి మాట్లాడ్డం రవణకి యిష్టం లేనట్టుంది. ఎందుకో? వాళ్ళు దగ్గిరకి వొచ్చారు.

'పడవలో షికారు పెడదాం. రండి.'

గోపాలరావుకి రవణతో మాట్లాడాలని వుంది.

'మేము రాము, మీరు వెళ్లండి'

'రండి? పోనీ, రవణా నువ్వన్నా రా?'

'ఆయనో?'

మరి ఆయన రారుట. రా.'

అని అరవింద రవణని తీసికెడుతోంది.

ధైర్యముంటే అక్కడే రవణని నరికివేసును అతను. చేతులు తిమ్మిర్లెత్తాయి. ఇంక వోర్చుకోడం కష్టం.

'నేను చెపుతున్నాను విను. వెళ్ళవొద్దు.'

అతని కంఠంలోని కొత్త బాధని కనిపెట్టింది.

'సరే. వాళ్ళతో చెప్పి వొస్తాను.'

వెన్నెట్లో దూరంగా నడిచిపోతోంది. ఆమె అందాన్ని చూసి, కారులో కూచోపెట్టుకోవాలనిపించింది. అంత అందాన్ని చూసి వాగ్లీ వూరుకుంటాడా?

రవణ వాళ్ళ దగ్గిర నుంచుని రానంటోంది. వాగ్లీ యేదో అంటున్నాడు. అరవింద యేదో అంది రవణ తల వూపింది వల్లకాదని. బలవంతాన అరవింద రవణ చేతిని పట్టుకు

లాక్కుపోయింది. ఆమె వెనక్కి తిరిగి 'నేనే బలవంతంగా లాక్కెడుతున్నాను. రవణ తప్పేమీ లేదు' అని కేకేసింది.

గోపాలరావు జన్మలో అంత బాధనెప్పుడూ అనుభవించ లేదు. ఎందుకు కావలసి వీళ్ళు తన రవణని లాక్కెడుతున్నారు? వాళ్ళకేం అధికారం? చెయ్యి పట్టుకులాగితే మాత్రం రవణ ఎందుకు వెళ్ళాలి? అని తర్కించుకొని, బాధపడ్డాడు. వాళ్లు వొచ్చిందాకా ఎట్లాకాలం గడపడం? ఇంత బాధ ఎట్లా వోర్చుకోడం? ఉన్నవి లేనివీ, జరుగుతున్నట్టే తనకి తోస్తాయే?

పరిగెత్తాడు రవణని తీసుకు రావాలని. ఏరు మధ్యకి వెళ్లింది పడవ. పడవలో రవణ ఆత్రుతా... పడవని వెనక్కి తీసుకెళ్లమని వాళ్లని అడగడం, అవన్నీ అతను చూడలేదు. అట్లానే చూస్తున్నాడు. అరవింద పడవ బల్లమీద వెల్లకిల్ల పడుకుంది. వాగ్లీ తెడ్డేస్తున్నాడు. అతని పాదాల దగ్గర కిందగా కూచుని వుంది రవణ.

వెనక్కి నడిచాడు. ఆ మోటారు తాకాలని బుద్ధి వెయ్యలేదు. తానింటికి పోతే? డ్రైవర్ని లేపి తీసుకుపొమ్మంటే? వాళ్ళుంటేనే కాని రాడు. నడవాలనుకుని వెనక్కి బైలుదేరాడు.

వాగ్లీ తెడ్లు వేస్తో వూగుతో వుంటే, రవణ బుజాలు అతని కాళ్లని అనుకున్నట్టే కనపడుతోంది అతనికి దోవ పొడుగునా!

అందరు భార్యలూ సుఖంగా భర్తలతో కాపరాలు చేస్తోవుంటే తనకీఖర్మం పట్టిందేం మొదటినించీ? ఈ సంఘ సంస్కరణం పెళ్ళి వల్ల వొచ్చింది, స్త్రీని బానిసగా వుంచే పాత చట్టాలలోంచి క్రొత్త స్వేచ్ఛలోకి కళ్ళు తెరవడానికి ప్రయత్నించే తన హృదయం పడుతున్న మెళుకువ 'బాధ' అని అతనికి తెలీదు కదా?

రవణని ఏం చేస్తున్నారో? బాధ పడుతుందేమో, యిష్టంలేక. అంతే కావాలి, కాని రవణకేం? బాధంతా తనకే? ఏమీ యెరగని తనకి ఈ రవణని వొదిలి వేరే పెళ్ళి చేసుకుంటే తీరిపోతుంది.

12

అతనూ యింటిగుమ్మంలోకి వెళ్లేప్పటికి వాళ్ళ మోటారు వొచ్చింది. మబ్బులన్నీ పోయినాయి. వెన్నెల మెట్లమీద తెల్లని పరుపు పరచినట్టుంది. వాళ్ళకి కనపడడం యిష్టంలేక పక్క చెట్ల నీడలో నుంచున్నాడు. దిగగానే ముందు రవణ లోపలికి వెళ్లింది. తనని వెతుక్కుంటో అని తెలీదతనికి. తరవాత మెల్లిగా వాళ్లిద్దరూ వెళ్లారు. అరవిందకూడా హాల్లోకి వెళ్ళింది. వాగ్లీ గదిలోకిపోయినాడు. వాళ్ళిద్దరూ నిద్రపోతేనేగానీ తాను పడుకో తలుచుకోలేదు. పదినిమిషాల్లో రవణ వరండాలోకి వొచ్చి నుంచుంది, తన కోసమే. తాను పారిపోయినాననో, చచ్చాననో, అనుకుంటో వుంటుంది. అంతే కావాలి. వెధవ ముండై అందరిచాతా తన్నులు తిని, పురుగులు పట్టి, తనని తలుచుకొని యాడవాలి! తనదగ్గిర్నించి లాక్కుని పోయిన వాళ్ళని శరణుచొచ్చమను. యెంత మాత్రం లాలిస్తారో?

'ఇట్టారా'

రవణ అదిరిపడిచూసింది. తొరగా వొచ్చింది.

'అమ్మా! యిక్కడవున్నారా? పడుకోరేం?'

అతని బుజం మీద చేతులు వేసింది. తనని మరిపించడానికి, మోస పుచ్చడానికి ఎన్ని టక్కులున్నాయి దీని దగ్గర. పైనించి వెన్నెల ఆమె బుగ్గల మీద ఆటలాడుతోంది. ఆమె చేతులు భుజాన్ని కరిగిస్తున్నాయి. కాని గుండె రాయిపడ్డది.

'ఎవరునువ్వు? నేనెవరు? పో. నా మాట వినని దానివి? వెళ్ళు వాళ్లదగ్గిరికే. పో, పో, ఆ గదిలోకి పో. వాడే నీ మొగుడు.'

రవణ నిర్ఘాంతపోయినట్లు భయంతో చూసింది.

'అరవకండి. ఆయనకి వినపడతాయి.'

'ఆయనకేనా? మీ ఆయనకి? వినపడనీ. ఏం చేస్తా డేమిటి? వెళ్ళు, వొంటరిగా వున్నాడు.

రవణ అతని నోరు మూసింది.

'అయ్యో. వుండండి.'

విదిలించుకున్నాడు.

'ఒకటే మాట. నా మాటవింటే విను, లేకపోతే నీ దోవ నీది నా దోవ నాది – అడ్డమైన మొగాళ్ళతోటీ –'

రవణ వెళ్ళిపోతోంది.

తను వెళ్లమంటే, బతిమాలడంలేదు సరికదా: తనను వెళ్ళమంటుందా ! పరిగెత్తి వెళ్ళి జుట్టుపట్టుకున్నాడు.

'నేను పోవాలంటే తప్పుడుముండా, నేను పోతే . వాడితో లేచిపోతావా?'

తన్నాడు. జుట్టుపట్టుకు యీడ్చాడు. ఒక్కమాట మాట్టాడక, కిక్కురు మనక, ఎదురు తిరగక నిలబడ్డది. సిగ్గేసి భయమేసి వొదిలాడు. ఎదురుగా నుంచుంది. వెన్నెలలో ఆమె రొమ్ము వూగుతోంది, జుట్టు వూడింది.

తలుపు తెరుచుకొని వాగ్లీ వొచ్చాడు. సరిగా యెదురుగా గోపాలరావు దగ్గిరికి వొచ్చి, పిల్లి యెలికను యెత్తినట్టు యెత్తి అటూ యిటూ వూపాడు.

'ఆడదాన్ని పట్టుకుని కొడతారా? నీ బతుక్కు నీకో పెళ్ళాం వుందికదా అని,'

కింద పారేసి అతన్ని, నుంచున్నాడు, ఒక్క తన్ను తన్నడానికి కాలెత్తాడు, రవణ అడ్డమొచ్చింది.

'నీకెందుకు?' అన్నాడు గోపాలరావు.

'నా కెందుకా నాకెందుకా? ఎందుకో తొరలోనే చెపుతా – ఆ పిల్ల వొంటిమీద చెయ్యి పడ్డదంటే? యీ లోపున – చూసుకో!'

'ఏమిటి చూసుకో? ఇక్కడ యీ యింటో వొక్క క్షణముంటానా? వెళ్ళిపోతున్నాను.'

'వెళ్ళు మాకేం? రవణా రా'

'రవణ! నా ప్రాణముండగా రాదు'

'రాదూ? రా, రవణా?'

ఒక చేత్తో రవణని దగ్గిరిగా లాక్కున్నాడు. వొదిలించుకోడానికి ప్రయత్నించింది. కాని వొదల్లేదు.

'వెడుతున్నావుటే! వాడితో పోతున్నావుటే.... ముండా. ఏమీ?'

మాట్లాడలేదు. గోపాలరావు భీకరంగా మీదికి వొస్తున్నాడు. వాగ్లీ వెనక్కి వొదిగింది. అది చూసి మరింత మండిపడి మీద దూకాడు సులభంగా. వాగ్లీ ఒక దెబ్బ కొట్టాడు దవడమీద. గోపాలరావు దిమ్మ తిరిగి కిందపడ్డాడు. రవణ అరిచి పెనుగులాడ్డం చూడలేదు.

'వుండండి.'

'రవణా, రవణా, నీకేం భయంలేదు. నేను రక్షిస్తాను. వాణ్ణి పోనీ, నీకు యోగం నేర్పుతాను. నిన్ను దేవత్వాన్ని కెత్తుతాను. ఈ నీచుడితో నీకేమిటి? రా నువ్వూ నేనూ వొకరి కొకరం సృజింప పడ్డాము.'

'పోవే – పోవే. వాడితోనే పోవే'

'అదుగో – చంపుతా మాట్లాడావంటే.'

'ఓసే – నన్ను చంపి నిన్ను పెళ్ళాడతాట్టే! పెళ్ళెందు కాడతాడు? వుంచుకుంటాడు – ఈ యోగే నిన్ను–'

'నోరు ముయ్యరా,'

తన్నడానికి దగ్గిరకి వెళ్ళాడు.

రవణ చప్పున అతన్నివొదిలి గోపాలరావుని కాచింది.

'నన్ను తన్నండి.'

'రవణా లే.'

'నేను లేవను మీరు వెళ్ళండి.'

'ఇదేమిటి? మన ఆలోచనలన్నీ యేమైనాయి?'

'ఏం లేదు. అదంతా చెడ్డకల. వెళ్ళండి.'

'పడవలో ఏమన్నావు?'

'ఏమంటేనేం'

'వాణ్ణి వదిలేసిరా. మాట్లాడాలి.'

'ఈయనతో ముందు మాట్లాడాలి'

'మళ్ళీ కొట్టావా –' అంటో వాగ్లీ వెళ్ళాడు.

గోపాలరావు తలని రొమ్ముకి గట్టిగా అదుముకుంది. చాల సేపు గోపాలరావు మాట్లాడలేదు.

'వాడితో వెడతావా?'

'ఛీ, యెందుకువెడతాను?'

'నా మాట వింటావా'.

'ఏం చెప్పినా వింటానండీ!'

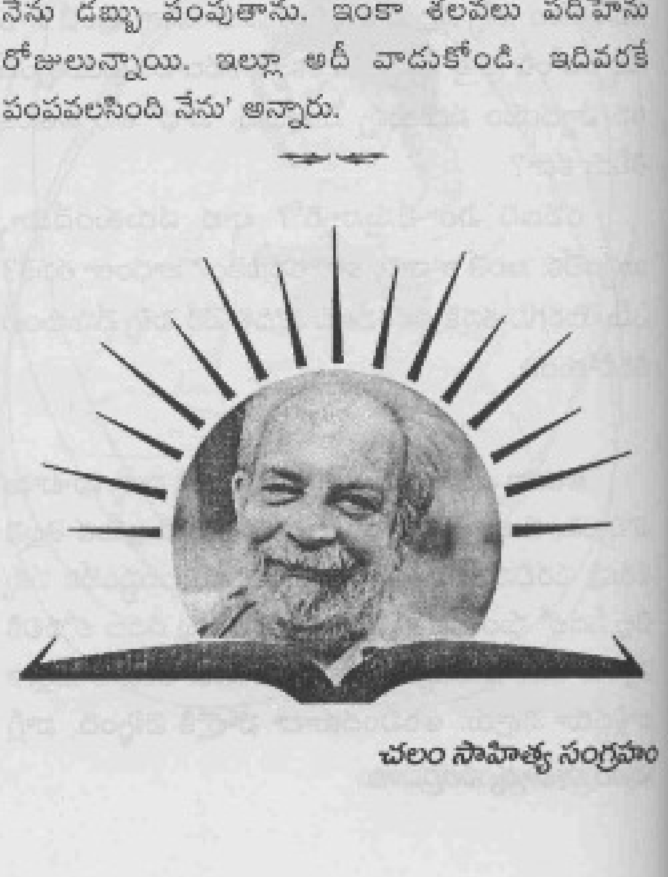
'ఏం చెయ్యమన్నా!'

'ఏం చెయ్యమన్నా సరే! మీ పాదసేవచేసుకు బతుకుతాను. మీరే నా తండ్రి నా దైవం.'

చంద్రుడస్తమించాడు.

●●●

మర్నాడు వెంకట్రావుగారు గోపాలరావు దగ్గిరికి వొచ్చి రూపాయలిచ్చి 'నువ్వూ రవణా పట్నంలో కాపరం పెట్టండి. నేను డబ్బు పంపుతాను. ఇంకా శలవలు పదిహేను రోజులున్నాయి. ఇల్లా అదీ వాడుకోండి. ఇదివరకే పంపవలసింది నేను' అన్నారు.

19

చింతా దీక్షితులుగారికి ఉత్తరాలు

ప్రేమలేఖలు కాకుండా చలంగారు వ్రాసిన ఇతర ఉత్తరాలలో అతి ముఖ్యమైనవి దీక్షితులుగారికి, చిన్నారావు గారికి వ్రాసినవే. 4-7-27 నుండి 31-5-54 వరకు వ్రాశారు. బహుశా మధ్యలో చాలా చేయి జారిపోయి ఉంటాయి. 227 ఉత్తరాలు మాత్రమే అచ్చు అయినాయి. చలంగారి కల్లోల మనసుకు దీక్షితులుగారు ఆదరణ ఇవ్వగలిగారు. కాని సమాధానపరచటానికి మాత్రం రమణమహర్షిని చూపించి పక్కకు తప్పుకున్నారు. అదీ చలంగారి జీవితంలో దీక్షితులుగారి పాత్ర. చలంగారి ప్రవృత్తికి పూర్తి భిన్నమైన ప్రవృత్తి దీక్షితులుగారిది. చలం మీద దీక్షితులు గారికి అపార వాత్సల్యం. దీక్షితులుగారి మీద చలంగారికి సంపూర్ణ గౌరవం.

ఈ ఉత్తరాలన్నీ చలం గారు ఇంగ్లీషులో వ్రాశారు. వాటిని దీక్షితులు గారు భద్రపరిచారు. చలం గారు దీక్షితులుగారి ఉత్తరాలను దాచిపెట్టలేదు. ముద్రణ కోసం చలంగారే తన ఉత్తరాలను తెలుగు చేశారు.

దీక్షితులుగారికి వ్రాసిన ఉత్తరాలలో వివిధ రకాల సంబోధనలు, ప్రేమ, గారాబం, సరసం, చిలిపితనం, ఎన్నిరకాలుగానో వుంటాయి. అయినా చలం గారికి అయనపై తృప్తి తీరలేదు.

" దీక్షితులుగారు ఈ పుత్తరాలు దాచారు. ఆయన శ్రమ ఎవరికో ఒకరికన్నా ఉపకరిస్తుందని ఆశ ఈనాడు.

ఈ పుత్తరాలన్నీ ఇంగ్లీషులో రాసినవి. చాతకానిచోట్ల తప్ప తక్కినదంతా తెలుగుచేశాను.

ఇతరులని గాయపరుస్తాయన్నవీ, అధికార్లని పేరు వరసలుగా తిట్టినతిట్లూ, రెండుమూడు బూతులుతప్ప, తక్కిన విషయమంతా ఉన్నది ఉన్నట్లు తెలిగించాను.

ఏమీ Interest ఇయ్యవన్న కొన్ని సంగతులు వొదిలేశాను.

ఆయన నాకు రాసిన ఉత్తరాలు దాచని నా నిర్లక్ష్యం, నా అంధత్వం, అల్పత్వం- క్షమించతగినవి కావు.

ఈ పుత్తరాలలో నేను వెలిబుచ్చిన అభిప్రాయాలు ఆయా నాటివి. ఈనాటికి చాల విషయాల్లో నా అభిప్రాయాలు మార్పుచెందాయి. చెందుతున్నాయి."

- చలం

1-1-44

❀❀❀

ఒకమాట

ఈ ఉత్తరాలు నేను దాచటానికి కారణం- నాకు కీర్తి తెచ్చుకుందామని కాదు, వెంకటచలంగారికి కీర్తి తెద్దామని కాదు. నేను ప్రేమించిన స్నేహితుల్లో వెంకట చలంగారు ముఖ్యులు. నా ప్రేమకు బదులు ప్రేమ ఆయన్నించి నాకు కావలసినంత దొరికింది. ఆయన ఉత్తరాల్లో నిష్కాపట్యమూ, ప్రేమా, హాస్యమూ, హృదయవేదనా సన్నాకర్షించాయి. పైకారణాలవల్లనే వారి ఉత్తరాలు దాచాను. అవి ఎప్పటికైనా ముద్రిస్తారని కూడా మేముభయులమూ అనుకోలేదు. ఈ ఉత్తరాలు చదివితే వేంకటచలంగారి హృదయానికి సమీపముగా పోవచ్చు. దాని లోతూ వైశాల్యమూ తెలుసు కోవచ్చు. వారిని సారస్వత కృషికి పురికొల్పిన భావోద్వేగం ఇందు గమనించవచ్చు.

అరమరిక లేకుండా నిర్భయంగా మనుష్యుల్ని గురించీ సంస్థల్ని గురించీ చర్చించుకొనేందుకు ఉత్తరాల్లోనే సావకాశం వుంది. అట్టి చర్చలూ- అభిప్రాయాలూ - ఈ ఉత్తరాల్లో ఉన్నవి. కొన్ని ఘాటుగాకూడా ఉన్నవి. మా ఇద్దరికీ మిత్రులైన సమకాలికులూ ఇతరులూ చదివి కోపించరని ఆశిస్తాను.

నావల్ల వెంకటచలంగారికి ఉపకారం జరిగిందని అనుకుంటారేమో? ఇరవై ఏళ్లనుంచి మేము అన్యోన్యంగా ఉంటున్నాము. ఒకరొకర్ని ఆశించిందేమీలేదు. ఈ మైత్రిలో వెలుగులే గాని నీడలు తక్కువ. నేను వారికేవిధంగా నైనా ఉపకరిస్తే వారు నాకూ అంతగా ఉపకరించారని నా నమ్మకం. ఈ ఉత్తరాలు కూడా అందుకు సాక్ష్యం చెప్తుతవి.

వెంకట చలంగారు నేడు వేదాంత మార్గాల్లో వెలుగు నన్వేషించ పూనుకొన్నారంటే పూర్వజన్మలో వారెంత సాధన చేసి ఉండాలో తరజ్ఞులకు తెలుస్తుంది. ఈ అన్వేషణ తెలుగు సారస్వతానికి నూతనాలంకారాలు తెచ్చిపెట్టుతోంది కూడా.

- చింతా దీక్షితులు

❀❀❀

చలం ఉత్తరాలు

1

నానస్ పేట-పూనా

4-7-27

Dear Friend / డియర్ ఫ్రెండ్

'సఖి'లో ప్రచురించిన మీ కథలకన్నిటికీ మిమ్మల్ని అభినందిస్తున్నాను. ముఖ్యంగా చెంచురాణి. ఉపోద్ఘాతం ప్రయత్నించి రాసినట్టుంది. పైగా చిన్నపిల్లలకి రాస్తున్నాననే ధ్యాస మీ మనసుని విడవలేదనిపిస్తుంది. మనుషుల సహజ భావాల్ని emotions చిత్రిస్తే మీరు, నాకింకా బావుండేది. కాని అది నా fad ఫాడ్. ఏమైతేనేం, కథ చాలా గొప్పగా వుంది. Settings సెట్టింగ్స్ చాలా అందంగా వున్నాయి. కథ చెప్పే పద్ధతి Simpleగా, naive గా వుంది. చక్కని ప్లాటు.

క్రిష్ణశాస్త్రిగారి పద్యాలుతప్ప ఆ పత్రికల్లో తక్కినదంతా చెత్త.

2

గుంటూరు

16-11-28

Dear Friend / డియర్ ఫ్రెండ్,

శాస్త్రిగారిపుస్తకం (ఊర్వశీప్రవాసం) అచ్చయింది. నా తార సంగతి ప్రకటిస్తున్నారు దాంటో. మీ శబరిని కూడా

కావ్యావళికి ఇమ్మని అడుగుతారట.

(నా కథలమీద పత్రికల్లో రాసే) విమర్శనలు చాలా ఉల్లాసంగా వుంటాయి నాకు. దేశానికి జ్ఞానబోధకంగా వుంటాయి. మొత్తానికి అశ్లీలాలు రాసే వెంకటచలం అనేవాడు ఇంకా ఉన్నాడని జ్ఞాపకం చేస్తో వుంటాయి.

ఆంధ్రపత్రిక సంవత్సరాది సంచికవాళ్ళు కథ పంపమని అడిగారు నన్ను.

Three cheers to Mr. G V.

కవుల హక్కు జాడ్యం, అజీర్ణం, నన్ను కూడా పట్టుకుంది. కనక ఇంతకాలం పనిచేసి శ్రమచెందాననని పెన్షన్ తీసుకుందామని ఆలోచిస్తున్నాను. నేను వెళ్ళిపోతానంటే, నాకు రావలసినదానికన్న కొంచెం ఎక్కువ పెన్షన్ ఇస్తారనుకుంటాను, సంతోషించి.

ఇన్నాళ్ళు మీరు రాయకపోవడం నన్ను బాధపెట్టినా, మీ కార్డు చాలా మనోరంజకంగా వుంది.

సుబ్బారావు నన్ను బీమా చెయ్యమని ప్రాధేయపడు తున్నాడు. ఒక సంగతి–సహారాలో కలుపు తవ్వడానికీ, Icelandలో పాముల్ని పట్టడానికీ, ప్రిన్సిపాల్ రామక్రిష్ణారావుగారినించి చందా వసూలు చెయ్యడానికీ, కోమటి స్త్రీలో అందాలు వెతకడానికీ, ఎవరన్నా మనిషి కావలిస్తే, బీమా ఏజెంటుని నియమించండి. పని జరిగితీరుతుంది.

సుబ్బారావు అనే పేరు భయోత్పాతమయింది. క్లాసులో సుబ్బారావు అని హాజరు పిలిస్తినా, నా గుండె ఒక గజం ఎగురుతుంది. నేను రేపు చచ్చిపోతున్నాననీ, భార్యాపిల్లలూ ఎల్లుండినించి మాడిపోతారనీ వొణుకు పుడుతుంది. బీమా సుబ్బారావు నా ముందు నుంచుని వేలు ఆడిస్తో, "నేను ముందే చెప్పలేదూ?" అంటున్నట్లే వుంటుంది.

నా పుస్తకానికి పీఠిక రాసిన శ్రీ శివశంకరశాస్త్రిగారి అవస్థమీద కరుణ చూపరేం మీరు?

విమర్శకులు ఏమంటున్నారు?

"సరేలే. ఆ Crack అట్లాంటి పుస్తకం రాశాడనుకో. అంతకన్న మంచిది రాస్తాడని మేమెప్పుడన్నా అనుకున్నామా? కాని, మర్యాదస్తుడివి, బుద్ధిమంతుడివి నువ్వు. పైగా అతన్ని సమర్థిస్తావా? వెనక వేసుకువస్తారా? హియర్సేలో చచ్చు వ్యభిచారంలో అతన్ని మించిపోయి నావే?" అంటున్నారు పాపం.

❀❀❀

3.

తెనాలి
25-1-29

నేను చాలా Sensitive ముఖ్యంగా స్నేహితుల విషయమై. కొన్ని సమయాల వాళ్ళని సరిగా అర్థం చేసుకోను. మిమ్మల్ని ఎప్పుడూ ఘనంగా ఎంచుకున్నాను–నా ఉపయోగం కోసం కాదు– నేను చూసినవాళ్లల్లో Generally as one of the thoroughly nice guilless persons (few they are) కాని యీ మధ్య మీకు తెలీకుండా నేనేమో, మీరు మీ ఉత్తరాల్లో నన్ను దెప్పుతున్నట్టు కనపడ్డది. నేనేమన్నా చేశానా?

మీకు బాగా తెలిసిన ఆయన ఒకరు నా కథల్ని మీరు వెక్కిరిస్తున్నారని చెప్పారు. కాని ఆయన మాటల్ని ఏ మాత్రమూ నమ్మడానికి వీలులేని మనిషి, నా కథల్ని తిట్టడం అపరాధమని కాదు కాని, మీ ఉద్దేశ్యం మారితే, నాకు తెలియచేసి వుండే వారేకాదా అనుకుంటాను. పైగా నేనీ మధ్య రాసినవాటి విషయమై మౌనంగా వూరుకున్నారుకూడాను మీరు.

మిమ్మల్ని శిక్షార్హుల్ని చేసేటంత గొప్పకేసు చేశానా లేదా? మీనించి నాకు సంజాయిషీకోసం కాదు. కాని నామనసులో ఉన్నది రాసేశాను.

నా అభిప్రాయం తెలియచెయ్యమని మీ ఉత్తరంలో మీరు వేసిన ప్రశ్నలు చూస్తే, మీరు సారస్వత వాతావరణంలో ఉల్లాసమాడుతున్నట్టు తెలుస్తోంది. ప్రస్తుతమూ, ముందూ యీ తెలుగు సారస్వతం గతి ఏమిటని ఆలోచిస్తున్నట్టూ తోస్తోంది. కాని నన్ను సుఖంగా వొంటరిగా వొదిలేశారు మనుషులు. నా జోలికి ఎవరూ రారు. లోకాన్ని తన్నేవాణ్ణి చూసి లోకం అవసరమైన దూరానికి తానే జరుగుతుంది. ఈ మీ వ్యవహారపుటుత్తరం కూడా మీనించి ఎంతో ఉత్సాహోన్నిచ్చింది నాకు. అక్కణ్ణించి మీ ఉత్తమ హృదయం నన్నావరించినట్లే! మీ సూన్ృతదృష్టులు నన్ను ప్రశ్నించి ఏం జవాబు వొస్తుందోనని నా వంక చూస్తున్నట్లే, వుంటుంది నాకు. ఇంక దూకు తున్నాను...!

మీ ప్రశ్నలకి సమాధానాలివ్వడానికి ఏమీ చేతగాని విమర్శకుణ్ణి నియమించుకున్నారు. ఎందుకంటే సరిగాని విలువలు కట్టడంలో చాలా అపకీర్తివంతుణ్ణి నేను. నాకు తోచిందది. అది Foolishness అయినా పైకి చెప్పడానికి భయంలేనివాణ్ణని మీకు చూపడానికి మీఛాలెంజి తీసుకుం టున్నాను. నాకు కవిత్వం (అంటే పద్యరచన) అంటే ఏమీ తెలీదు. కనక నా మాటల విలువలకి కొంత ఎడం

వొదిలిపెట్టాలి.

(నండూరి) సుబ్బారావుకి మీరిచ్చిన విలవతో నేను చాలా తీవ్రంగా భేదిస్తాను. In this age of vaprous cowardly pointless poetry of vain longings, his is a heal thy departure, dealing with real desires and definite flesh and blood. But for the handicap of his flippant language, he would have been a lasting force. But Subbarao is weak. మొహమాటం మనిషి, అకస్మాత్తుగా ఓ ఉదయం కళ్ళు తెరిచేటప్పటికి అతనికి తటస్థించిన 'బైరానిక్' కీర్తిని భరించుకోలేక, ఒకటి రెండు తుక్కు అబద్ధపు పాటలు రాశాడు కూడాను, తన ఆరాధకుల్ని సంతోషపెట్టడానికి.

మిత్రుడు ఆత్మారాం మొన్న అంటున్నాడు: "తెనుగుదేశం డీజెనరేట్ అయింది. కొత్తరక్తం ప్రవేశమైతేనేకాని శాశ్వతమైనదీ ఉత్తమమైనదీ ఏదీ సృజించలేదు" అని. చాలావరకు అతనితో ఏకీభవిస్తున్నాను.

రచయితలు రెండురకాలు. ఒక ఉద్గ్రంథాన్ని (Masterpiece) ని వొదిలిపోయేవారు. తాము స్వంతంగా గొప్పది ఏదీ రాయకపోయినా, సారస్వతానికి కొత్తజీవనాన్నిచ్చేవారు.

ఏ కొందరో యీ రెండూ చెయ్యగలవారుంటారు.

దేశం ఇట్లానే గొడ్డుపోయి, ప్రస్తుతం వొచ్చిన గ్రంథాలకన్న గొప్పవి రాకపోతేతప్ప, 1900 సం॥ తరువాత ప్రచురించిన పుస్తకాలలో ఒకటికూడా కొంతకాలం తరవాత నిలవదు.

మన సారస్వతంలో (new channels of thought and path of art) అభిప్రాయాలలో కొత్తకాలవలూ, కళలో కొత్తమార్గాలూ ప్రారంభించినవాళ్ళు కొద్దిమంది వున్నారు. వాళ్ళల్లో నేనొకణ్ణి. ఈ కాలపు రష్యను ఫ్రెంచి కథలూ నాటకాలలో ప్రశస్తమైన వాటిరకాల్ని తెలుగులోకి ప్రవేశ పెట్టాను. పశ్చిమ సారస్వతంలోంచి స్కాట్ తరవాతి ఉద్దేశ్యాలేమీ తెలుగులోకి రానేలేదు, ఇంతవరకు. నేను కొన్ని చాలా మంచివి రాశాను. కాని నా టెక్నిక్ and ఐడియాస్, చాలా పాశ్చాత్య వాతావరణాన్ని సూచిస్తాయి. కనక మన నేలమీద ఆరోగ్యంగా అభివృద్ధి చెందవు.

రాజకీయంగా సాంఘికంగా ముందు దేశం ఏ విధంగా మారబోతుందో, దాన్నిపట్టి వుంటుంది నా పుస్తకాల విలువ. టర్కీమల్లే చేతల్లోను, ఆలోచనల్లో, యూరప్‌ని అనుకరించబోతే, నేను గొప్పపూజల్ని పొందుతాను. అట్లా కాకపోతే, నాకు స్థానమే వుండదు. కాని ఈనాడు వాస్తవజీవితంలో, మాటల్లో, చాలామంది చూపుతున్న పోకడలనే నేను కళారూపంలో వ్యక్తంచేశాను.

ఇంక నా భాష ఒక ఆటంకం. Force of sincerity సూనృత శక్తి, Weight of passion, నా ఉద్రేకపు ఉధృతము తప్ప నాకు శైలి లేదు. కాని 'వైను'ను జాగ్రత్తపరిచే పాత్ర శైలి, ఈ పగులు జాడీలో యీ వైను చాలా ఏళ్ళు నిలవదు.

నా పుస్తకాల్లో ఏదీకూడా నిజమైన గొప్పదనం కలది కాదు. ప్రస్తుతం పాశ్చాత్యదేశాల్లో అమలులోవున్న కళా విజృంభణకన్న గొప్పతనం నా పుస్తకాల్లో లేదు.

చలం సంగతే రాస్తున్నాను ఇంతసేపూ-ఎందుకంటే నేను బాగా ఎరిగిన అతను అతనొక్కడే.

మీ సంగతి నాకెక్కువ తెలీదు. మీ వరూధినీ, చెంచురాణీ తెలుసు. అవి చాలా బావున్నాయి. They are very good . మీ ఏకాదశి ఆహ్లాదకరంగా వుంటుంది. చదవడానికి. అంతే. మీకు శైలి వుంది. ప్రేమా-హాస్యమూ వున్నాయి మీలో. మీ శబరి చదవలేదు. మీ రచనల్ని ప్రేమించే చాలా ఉత్తమ పురుషుల్ని ఎరుగుదును నేను. కాని నా స్వభావం మీనించి చాలా భిన్నం. కనక మీకు న్యాయమైన విలవకట్టలేను. మీ రచనల్లో ఉప్పూ కారం తక్కువగా తోస్తుంది. ఈ అభిప్రాయం నా స్వంతం. కాని మీ సూనృతమూ, మెత్తని హాస్యం, చాలామంది ఎంత ఇష్టపడతారో ఊహించుకోగలను. కొంచెం కట్లు వొదిలించుకుని, ప్రయత్నిస్తే,గొప్పవి రాస్తారని నా నమ్మకం. మీకు భవిష్యత్తు వుంది.

మునిమాణిక్యం ఆ నిమిషానికి కులాసాగా చదవడానికి పనికివస్తాయి All sentiment and tawdriness ప్రస్తుతకాలపు కుటుంబ జీవనాన్ని ప్రతిబింబిస్తాయి-కాని disgustingly small.

ఎం.ఎస్.శాస్త్రిని ఒక రచకుడుగా ఎంచను. నాకు శివరామశాస్త్రి తెలీదు. ఎక్కువగా రెండు మూడు కథలు చదివాను. ప్రస్తుతకాలపు రకాల్ని చిత్రించాడు అంతకన్న చెప్పుకోవలసింది ఇంకేం లేదు.

విశ్వనాథ – ఆయన కవిత్వం నాకు అర్థంకాదు. తప్పిదం చాలావరకు నాదే ననుకుంటాను. ఆయన నాటకాలలో ఏమీ గొప్పవి కావు. Quite disappointing .

కృష్ణశాస్త్రి-ఆయన ఊర్వసి disappointing. ఇంకా

వెన్నెముక గట్టిపడి, సూన్నృతమూ, ఉత్సాహమూ. అతని జీవితంలోకి - తద్వారా, కవిత్వంలోకీ, వాస్తే-తను ఏమి అనుభవించానని ప్రజలు అనుకోవాలనుకుం టున్నాడో అదిగాక-తను నిజంగా ఏమి ఎట్లా అనుభవించాడో అది రాస్తే-అతను అద్భుతమైన గీతాలు రాయగలడు. నా ఉద్దేశ్యంలో ప్రస్తుతపు రచకుల్లో అతను అగ్రగణ్యుడని. కాని అతని రచనలు అస్పష్టము, అనవసరంగా అయోమయం. రాబోయే తెలుగు కవిత్వం అతను తీసినదోవలో నడుస్తుందని నాకు నమ్మకంలేదు. కాని స్వంతంగా, నాకు గొప్పగా వుంటాయి అతని రచనలు. అతని fine delicate touches at the heart హృదయంమీద అతనిచ్చే నాజూకు నొక్కులు. కాని అతను చాలామందికి ఏమీ అర్థంకాకపోవడం కూడా ఊహించుకోగలను.

వేదుల కలంలో శక్తి వుంది. తన కవిత్వం కోసమన్నా బతకుతున్నాడు. కాని చాలా సంకుచితం. ఇరుకు. బాగా కేంద్రీకరించగలడు. కాని విశాలమైనది ఏమన్నా ప్రయత్నించి తప్పిపోతాడు.

సభాపతి - అతని హృదయేశ్వరి నాకు ఇష్టం-ముందు కాలంలో జ్ఞాపకముంటేనేం లేకపోతేనేం-అతను మనకి జాన్సన్- ఒక force ఒకప్పుడు మన సారస్వతంలో గొప్ప శక్తుల్ని పోగుచేసి తోవలు తీయగల, opportunity వొచ్చింది తనికి. కాని ఔదార్యమూ, ఔన్నత్యమూ తనలోలేక, తన స్వంతఘనతా, కుయుక్తులూ ఎక్కువై, ఆ opportunity పోగొట్టుకున్నాడు. తన స్వార్థాన్నీ, ఈర్ష్యనీ, జయించగలిగే వుంటేనా!

నోరి - కవికింద నాకు తెలీదు-నాటకం మరీ చెడ్డగా లేదు- ఎన్నవలసింది లేదు.

నాయని - నాకు తెలీదు అతని కవిత్వం నాకు నచ్చదు. రామిరెడ్డిలో యేమీలేదు.

బసవరాజు అప్పారావు - ఒక్క గొప్ప కవిత్వపు పంక్తికోసం నూరుడబ్బాల చెత్తరాస్తాడు. ఇప్పటికే అతన్ని మరిచిపోవడం న్యాయంగా తోస్తుంది.

రాయప్రోలు - కొత్త యుగాన్ని ప్రారంభించాడు. మంచి శైలి. Thought (క్రొత్త అభిప్రాయాలు) సున్న.

మంచి సారస్వతం రెండు రకాలు.

1.అందమైన పటంమల్లే గోడని వేళ్ళాడుతో-మనసుని అందాలతో నింపేది.

2.ఉరిమి, చించి చెండాడి, మంచికో చెడ్డకో, జీవితాన్ని Influence చేసేది.

మొదటిరకపు సారస్వతం ఇప్పుడు ఖళ్ళకొద్ది తయారవుతోంది. రెండోరకం చాలా స్వల్పం. రెండోరకం సారస్వతాన్ని దేశానికిచ్చేది నేను వొకణ్ణే. కాని నాకు వుండవలసినంత force లేదు. ఏదో ఓ దేశంలో ఇంతవరకు లేని కొత్తదనం ఎక్కువలేదు నాలో. చెప్పదగిన కథకులు, మీరూ నేనే. మనిద్దరమూ Sincere మనం feel ఫీల్ అవుతాం, feel అయింది వ్రాస్తాం. కాని మనలో కావలసినంత force వుందా అని నా సందేహం. ఆదర్శంకోసం అవసరమైనంత త్యాగంచేసి కష్టానికి సిద్ధమౌతామా? కష్టాలతో కాలిపోక, మిగిలి, అగ్నిపరీక్షకి తాళగల సత్తువ వుందా మనలో? లేనప్పుడు గొప్పవి ఏం చెయ్యగలం, సృష్టించగలం?

తన యుగాన్ని Influence చెయ్యగల గ్రంథకర్త.

1. వైశాల్యంలో బలంలో, పుట్టుకతో వొచ్చిన గొప్పతనం వుండాలి, అతని Inner Personality లో.

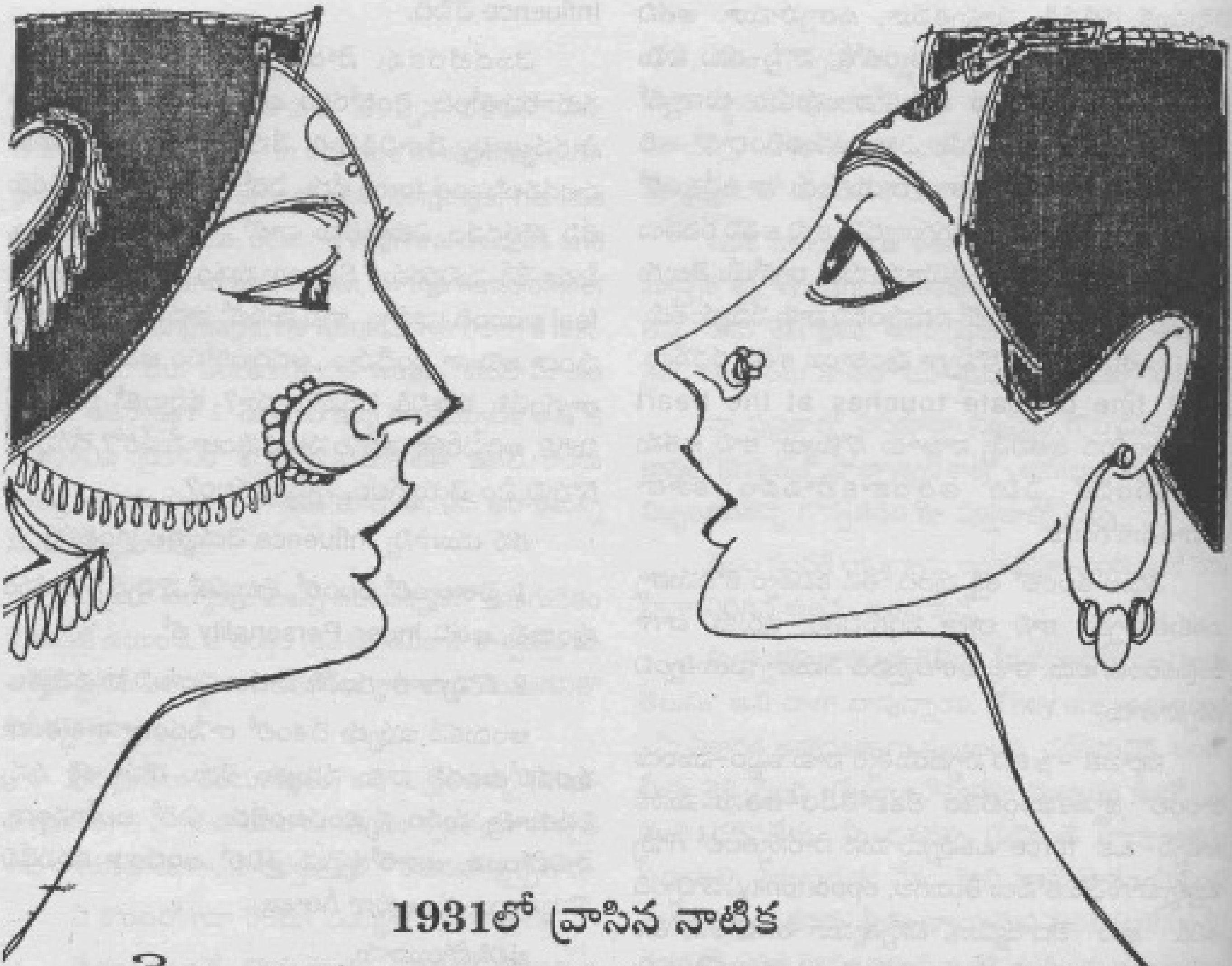
2. గొప్పగా త్యాగంచేసి బాధలు పడాలని నా నమ్మకం.

అందుకనే ఇప్పుడు దేశంలో రాసేదంతా శాశ్వతంగా వుండబోతుందని నాకు నమ్మకం లేదు. గొప్ప శక్తి వున్న విషయాల్ని మనం సృజించటంలేదు. ఏదో బలహీనంగా, పాలిపోయిన, అనారోగ్యమైన శైలిలో అందంగా కనపడేవి వొస్తున్నాయి-ముఖ్యంగా గీతాలు.

అలిసిపోయినాను,

జవాబు ఏమన్నా కొంచెం రాయండి.

(1929లో దీక్షితులూ, చలం గుంటూరులో కలిసి పని చేశారు. అప్పుడు ఈశ్వరుడిలో, కర్మలో, జాతకాలలో, ఏ మాత్రమూ నమ్మకంలేని చలాన్ని 'జాతకాలు నిజమౌనో కాదో వొచ్చిచూడరాదా!' అని దీక్షితులు అంటే చలం 'వెళ్ళి చూడక పోవడం కూడా మూఢత్వమే'నని వెళ్ళాడు, శుకనాడి అతని దగ్గిరికి, దీక్షితులుగారి వెంట. అక్కడ తన జీవితాన్ని గురించి ఆ నాడిలో చెప్పిన విషయాలు చలం కళ్ళు తెరిచాయి. ప్రయత్నించి, కొన్ని నెలలు ఆ శుకనాడి విషయాన్ని పరీక్షించి, భవిష్యత్తును చెప్పగల శక్తి లోకంలో వుందని విశ్వసించక తప్పిందికాదు. ఆ జాతకాలలో చలాన్ని శాంతులు చెయ్యమని కూడా వుంది. ఈ లోపల దీక్షితులుగారు చలం తలనొప్పులు పోగొడతామని సూర్యనమస్కారాలు నేర్పి బదిలీఐ వెళ్ళిపోయినారు.)

1931లో వ్రాసిన నాటిక

తెలుగు భారతంలో ఒక్క వాక్యంలో మాత్రమే ప్రస్తావించబడింది దుర్యోధనుని రాణి భానుమతి. ద్రౌపది-భానుమతుల సమావేశాన్ని భావించి ఉదాత్త సంభాషణలతో రాచరిక గౌరవానికి, స్త్రీ ఔన్నత్యానికి సమగ్రతనిస్తూ ఈ నాటకం రచించారు. ప్రతి వాక్యంలోనూ మనసు వెనుక జరిగే ఆలోచనా పరిణామాలు, వాటిని వ్యక్తం చేయటంలో వేగవంతమైన తర్క విన్యాసాలు, పరస్పర విరుద్ధంగా అనిపించే అభిప్రాయాల వెనుక ఉండే ఆభాసలు అందుకు అవసరమైన భాషానైపుణ్యాలు, సమాస కల్పనలు - వీటిని గమనిస్తూ చదివితేనేగాని చలంగారి రచనాశక్తిని పూర్తిగా గ్రహించలేము.

పురాణకథలను వస్తువుగా తీసుకున్న రూపకాలలో ఉదాత్త పరిచిన పాత్రలు ముఖ్యం స్త్రీ పాత్రలు. వాటిలో భానుమతి మరీనూ. వ్యాసుడు తాను చెప్పటం మరచిపోయిన భాగాన్ని చలం చేత చెప్పించాడనిపిస్తుంది. ద్రౌపది, భానుమతి పాత్రల ఉదాత్తతకు ఉక్కిరిబిక్కిరి అయిన పాఠకుడు బరువుగా నిట్టూరుస్తాడు. శైలి వేగాన్ని తట్టుకొని నిదానంగా చదవవలసిన రచన.

20

భానుమతి

కౌరవాంతఃపురంలో...

భానుమతి మందిరం.... భానుమతీ, ద్రౌపది.

భానుమతి: ఆయన అభిమానధనులు. ఏమాత్రపు అగౌరవమునూ సహించరు. మీ యుధిష్ఠర చక్రవర్తితో సమానమైన సార్వభౌమ పదవికి అధిపతి. భీష్మ, ద్రోణాది మహావీరాలంకృత సభాభవనానికి దినమణి. మీరు స్వయముగాప్రార్థించి ఆహ్వానించిన అతిథిపూజకు సర్వవిధములా అధికారి. ఇవన్నీ మీరు యెరగనివి కావు. నాకాశ్చర్యమేమంటే, ఇన్ని విషయాలన్నీ మీరు మరచి మనః పూర్వకంగా అతిక్రమించి, ఆయనని హేళన చేసి నవ్వారా? మీ వంక చూస్తే, మీ కళ్ళలోని దయా శాంతాలని సౌహృదయాన్ని కనిపెట్టి, మీ మాటల్లోని మాధుర్యం, మీ ఆత్మలోని నిర్మలత్వం, ఇవన్నీ స్వయంగా వీక్షించిన తరువాత, మీరేనా అంత అవివేకంగా అక్రమంగా వర్తించింది? ఏదైన అబద్ధమూ, పొరబాటై వుండదు గదా అనుకుంటాను.

ద్రౌపది: (ఆలోచనగా) అవివేకమూ, అక్రమమూ కాదు. అది కొంటెతనం, చిలిపితనం, అవీ సరైన మాటలు నేను చేసిన పనికి. కాని బాల్యంలోనే అణిగిపోయినా యనుకున్న ఆ గుణాల్ని ప్రేరేపించిన మీ భర్త–మీతో యెట్లా చెప్పను?

భాను : (చిరునవ్వుతో) సందేహించకండి. ఆయనలో నాకు తెలీని లోపాలు లేవనుకుంటాను. ప్రజలు సింహాసనాధిష్ఠుడై న్యాయా న్యాయ విచక్షణత చూపగల మహాప్రభువునే చూస్తారు. కాని నేను విరహంలో, వివారంలో, ఆగ్రహంలో, మోహంలో – అన్ని స్థితుల లోనూ ఆయన్ని ఎరుగుదును. గనక ఉన్నతమైన పౌరుషం, తన స్వార్థాన్ని లక్ష్యం చెయ్యని ధైర్యం, ముందు వెనుకలు యోచింపని మొండితనం, కారణం కనపడని అభిమానం, సహించరాని గర్వం, ఏమి చెప్పను? అత్యంత ప్రియురాలై నేను తనను హాస్యం చేస్తున్నానా, కించిత్ గాని తేలిక చేస్తున్నానా? గౌరవ లోపం సూచించానా, అని పదేపదే నిష్కారణంగా అనుమాన పడతారు. కాని ఆ పిచ్చిగుణాల వల్లనే ప్రేమిస్తాను ఆయన్ని. ప్రేమిస్తేనే కాని యీ దుర్గుణాల అందం అర్థం కాదు పిల్లల తప్పటడుగుల్లో, చిన్న యేడుపులలో వుండే ముగ్ధ లావణ్యం, లోపం లేని మనుషుల్ని యెట్లా ప్రేమించడం? ఉదాహరణం– ఏమనుకోకండేం? మా పెద్ద బావగారితో ఏ సహృదయ సుఖించగలదు? **(నవ్వుతో)** ఎంగిలిని తాకడం అసహ్యించుకుంటో స్త్రీని ప్రేమించాలని నియమం పడతారనిపిస్తుంది.

ద్రౌప: అవును. కాని ఆయన లోపాలు నాకు తెలుసు. ఆ చాదస్తమే వాటిలో వొకటి. ఈ జూదం మీది మమత రెండోది, ధర్మం మీది ఆసక్తి మూడోది.

భాను : మరి చెప్పరా?– నా ప్రశ్న?

ద్రౌప : ఏమనుకోకండి. పాండవుల విభవం– ముఖ్యంగా ఆ రాజసూయ యాగ తేజాన్ని సహించలేకపోయినారు నా మరిది. ఆయన చర్య, తన ఆధిక్యం సమర్థించు కోడానికి పదేపాట్లు, ఎవరో తనను లోకువ చేస్తున్నారనే ఆబద్ధపు అనుమానం. తన ప్రభ ముందు పాండవులది చాలా స్వల్పమని యితరులకి తెలియజెయ్యాలనే దొంగ నిర్లక్ష్య భావం. ఇవన్నీ మాకు వింతనీ తృణీకారాన్ని కలిగించాయి. అటువంటి లోపాలు చూసినప్పుడే, మొహం మీది మచ్చని తుడవాలనీ, ఏదో దిద్దాలనీ, కొంచెం సిగ్గుకలిగించాలనీ, వింత చూడాలని అనిపి స్తుంది. ఆ చిలిపి తనానికి అతీతులుకావడం న్యాయమే ననుకో. కానీ, నాలో అల్లరి పోయి, నేను మర్యాదతో స్తంభించి పోయే కాలం రాలేదు యింకా. రాణినని, పతివ్రతనని, పట్టమహిషినని ఎంత బోధించుకున్నా లాభం లేదు. యుధిష్ఠిరుడెంత అదిలించినా, నాకు యింకా వివేకం కలుగలేదు. కాని మీ ప్రభువును అధిక్షేపించిన మరుక్షణమే ఏమనిపించిందంటే, చాలా అనౌచిత్యమైన పని చేశాననుకున్నాను. నా చిన్ని హేళన చూసి తానూ నన్ను హేళన చెయ్యవలసింది. కాని ఆయన ముఖం యెర్రనయింది. దెబ్బతిన్న బలహీనుడి వలె తల వొంచుకుని, గాఢ నిశ్వాసాలతో వెనక్కి తిరిగి వెళ్ళారు. అవమానాగ్నిని రగిల్చి, మూసి, హృదయం లో మూత పెట్టుకున్నారనిపించింది. నా అజ్ఞానం అప్పుడు గోచరమయింది నాకు. ఎంత గాఢ వేదనను రేపానో! జన్మకి శత్రువును కోరి తెచ్చుకుంటినే అనుకున్నాను. ఆటలలో బిడ్డ చూరులో నిప్పు పెట్టినట్లయింది.

భాను: అప్పుడు యెంత బాధపడ్డారనుకున్నారు? "భానూ నాకు

కాదు ఆ అవమానం నీకు చేశారనిపించింది. నీ భర్తకి! తిరిగి గౌరవంగా, గర్వంగా, నిన్ను ధీరుడివలె, యోధుడి వలె యెట్లా మోహించగలను? ఆడదాని చేత పరిహసిం చబడి యేమీచెయ్యలేని క్షుద్రుణ్ణయి నన్ను - రారా జును, కౌరవ వంశాగ్రణిని, తన అతిథిని హేళన చేసింది. తన ఐశ్వర్య మదంతో కళ్ళు గానక! అదే పురుషుడై తేనా? నేను ఆ స్త్రీ, అవమానాన్ని వెయ్యిరెట్లుగా ప్రత్యవమానంతో ప్రక్షాళనమన్నా చెయ్యాలి, లేక యీ జీవనాన్నన్నా త్యజించాలి" అన్నారు.

ద్రౌప: నన్ను, వయసులో విభవంలో చిన్న దాన్ని. నన్ను అవివేకిని, పిలిచి, 'ఏమిటా నవ్వు వెర్రి బాలికా!' అని తూలనాడి వుండకూడదా! తానూ తనను చూసి తానే నవ్వి వుండకూడదా? అంత వున్నత స్థానమలంకరించే ప్రభువునకంత సులభాగ్రహం న్యాయం కాదు.

భామ: నిజమే కాని, చాలా అవివేకమైన పని చేశారు అక్కా మీరు.

ద్రౌప: నా లోపాన్ని అర్థం చేసుకుని సానుభూతి చూపేందుకు నాకో భానుమతి లేదు (చప్పున కన్నీళ్ళతో) పాండవ పత్ని కాదు, యింద్రప్రస్థరాజ్ఞి కాదు. రాజసూయా ధ్వరణి కాదు, అయోనిజాతయైన పాంచాలపుత్రిక కాదు. అబల, అవివేకిని. కృష్ణ అనే సామాన్య బాలిక తననిచూసి హేళన చేసింది. అని ఎట్లా తెలియ చెయ్యనూ?

భాను: నిజమా! ఆయన వేదనను సమయింప చెయ్యాలనే ఆశే వున్నదా మీకు? దానికొకటే మార్గం. అడగడానికి నాకు ధైర్యం చాలకుండా వుంది. ఆయనముందు పశ్చాత్తాపపడగలరా మీరు?

ద్రౌప: తప్పక క్షమించమని ప్రార్థిస్తాను. నేను శిక్షార్హని.

భాను: మీ భర్తల అనుజ్ఞ-

ద్రౌప: ఆ ప్రసక్తి అవసరంలేదు. నేరం నాది, శిక్ష కూడా నాదే.

భాను: ఎంత ఉదారమైన హృదయమండి అక్కా మీది! ఇప్పటికి నా హృదయం శాంతపడ్డది. నేనెంత వేడినా వినక, నేనెంత సమాధానపరిచినా సమ్మతించక, మిమ్మల్ని నిప్పువలె పవిత్రమూ, భయంకరమూ అయిన మీ స్వభావాన్ని గాయపరిచి న్యూనత పరచాలని ఆయన ప్రయత్నం. మిమ్మల్నందర్నీ ఆహ్వానిస్తున్నారని వినగానే ఎంత తల్లడిల్లాను నేను! ఈ విధంగా పరస్పరా వమానాలతో - ఈ వైరం ఏ విధంగా పరిణమిస్తుందో, ఏపర్యవసానాన్ని పొందుతుందో! తమ పత్ని అవమా నాన్ని పాండవులు సహించగలరా? అభిమానధనుడు, దుర్యోధన చక్రవర్తి - అదంతా ఇప్పుడెందుకు! మీకు, ఆయనకి సంధానం కలగ చెయ్యనా?

ద్రౌప: అవశ్యం.

భాను: ఈ జూదం కాగానే ఆయన వొస్తారు.

(అప్పుడు-సభాభవనంనించి కోలాహలం వినవొస్తుంది).

ఏమబ్బా అది!

ప్రాతిగామి వొచ్చాడు. వొంగి భానుమతికినమస్కరించాడు.

ప్రాతి: జయము మహారాజ్ఞికి.

భాను: ఇద్దరు మహారాజ్ఞులున్నారు. చూడలేదా, ప్రాతిగామి!

ప్రాతి: రాజ్ఞీ! ద్రౌపదీదేవి రాజ్ఞి కాదు, ఈనాటి నించి-

భాను: ఏమి! తాగినావా?

ప్రాతి: యుధిష్ఠిరుడు-

భాను: నోరుముయ్యి; యుధిష్ఠిరుడూ? యుధిష్ఠిరుడెవరు నీకు?

ప్రాతి: పాండురాజు ప్రథమపుత్రుడు.

భాను: బైటికి నడుముందు.

ప్రాతి: రాజాజ్ఞ తీసుకొని వొచ్చాను. నా సందేశము వినండి. ఈమెను తీసుకొని రమ్మన్నారు.

ద్రౌప: నన్నా నన్ను తీసుకురమ్మనడానికి మీ ప్రభువెవరు?

భాను: ఈమెనా? ఎక్కడికి?

ప్రాతి: సభాభవనానికి.

భాను: ఏమి సాహసము? నిజమా? ఎందుకు?

ప్రాతి: రాజ్ఞీ!-యుధిష్ఠిరు-యుధిష్ఠిర చక్రవర్తి జూదంలో తన సర్వస్వమునూ మన ప్రభువునకు గోల్పోయినారు. తనని, తన తమ్ములని, తన భార్యని. వీరందరూ మన ఆస్థానానికి బానిసలు.

భాను: ఆఁ!

మాటలు లేవు. భానుమతి ద్రౌపది ముఖంవంక చూస్తోంది.

ప్రాతి: అమ్మా! దయచేయండి.

ద్రౌప: (ఆలోచనగా) నేనా బానిసనా! నన్ను వొడ్డినారా! ఎవరు?

అందరూనా, ఒక్క రేనా జూదమాడింది.

ప్రాతి: అగ్రజులే.

ద్రౌప: నన్ను వొడ్డినారా; నన్ను!

ప్రాతి: తన తమ్ములనికూడా.

ద్రౌప: ఏమి విపరీతము!

భాను: అక్కా? అంత సందేహమెందుకు? సభకు వెళ్ళితే నేమి?

ద్రౌప: నేనా, ఒకరి ఆజ్ఞానబద్ధురాలనై వర్తిస్తానా నేను!

భాను: ఆగ్రహపడకండి. యుద్ధములోగాని, జూదములోగాని అపజయము అపజయమే.

ద్రౌప: ఏమి? నేను దాసీనా? నేను? ద్రౌపది! బానిస, హహ! నీ భర్తకి, నీకు, నూర్గురు మరుదులకి?

భాను: క్షత్రియాంగనవు. అపజయము నంగీకరింపలేవా! దాసీత్వము నీచమే. కాని! నాకాస్థితి కలిగితే నేనాగ్ర హపడను. ఆగ్రహమే అపజయసూచకము. జయా పజయాలు దైవికాలు.

ద్రౌప: కొందరు విధికి తలవొంచేవారు. కొందరు విధినెదిరించి యుద్ధం చేసి, జయించేవారు. నేను రాను, రానని చెప్పు.

భాను: వొద్దు అక్కా సాహసించకండి విరోధము పెంచవద్దు.

ప్రాతి: రప్పించే శక్తి ప్రభువులకు కలదు. వారి దాసి-

ద్రౌప: ద్రౌపదిని రప్పించే శక్తి! అవతారమెత్తి తీరాలి.

భాను: **(ప్రాతిగామితో)** నోరుముయ్యి. ఏమి చెయ్యను? **(ఆలోచించి)** ప్రభువును సమీపించి, రహస్యముగ అంగరాజు వినకుండా, నేనొక్కసారి యిటు దయచేయమన్నానని మనవి చెయ్యి.

ప్రాతి: చిత్తము. **(వెళ్ళాడు.)**

ద్రౌప: **(దుఃఖమూ, రోషమూ ఆపుకుంటూ)** నేను దాసినా! నన్ను సభకు పిలిపించి, ఆజ్ఞాపించి, హేళన చేసి-

భాను: విచారపడకండి-ప్రభువును సమాధానపరుస్తాను. మీ హృదయం అర్థంకాలేదు ఆయనకి-

ద్రౌప: **(కన్నీళ్ళతో)** అదికాదు. నా భర్త నన్ను పరిచిన అవమానముకన్న నీ భర్త న్యూనత చెయ్యగలడా? నన్ను, తన ధర్మపత్నిని, ద్రుపదపుత్రిని, అయోనిజను నన్ను, తన వాహనాలతో, తన అలంకారాలతో నన్నూ వొడ్డినారా? నా యిష్టయేమిటో, నా కష్టమేమిటో-

భాను: తననీ, తన తమ్ములనీ; ఆయన పత్నివికాదా? పతి కన్న అధికురాలవా?

ద్రౌప: నేను స్త్రీని, వారిమీద పగలేదు మీ సార్వభౌముడికి. నన్ను శత్రుహస్తాల్లోకి, చూసి, చూసి వొప్పగించారు.

భాను: శత్రువులని అనకు-(ద్రౌపది వెళ్ళిపోయింది) అక్కా వుందరా?

ద్రౌప: తరవాత వొస్తాను.

దుర్యోధనుడు వొచ్చాడు.

భాను: ఆర్యా! ఏమి పని యిది? **(ఆమె కళ్ళ వంక చూసి సిగ్గు పడుతున్నాడు)** ఈ జూదము న్యాయమేనా? నవ్వులో ఒక్క గడియలో ఎంత విరోధము పెంచివేసినారు?

దుర్యో: నేను విజయిని.

భాను: జూదములో విజయులే. రేపు యుద్ధములో-

దుర్యో: నా బానిసలు.

భాను: సింహాలెంతకాలం సేవ చేస్తాయి? వాటిని మీ ఆస్థానంలో భరించగలరా? అడియాసలుమీకు.

దుర్యో: ధర్మంతో కట్టాను.

భాను: ఆ ధర్మబంధాల్ని కాల్చే అగ్నిని మరిచారు.

దుర్యో: ఆ అగ్నిని అణచడానికే కబురంపాను. భార్యా వమానాన్ని కళ్ళారా, నిస్సహాయులై సహించిన ఈ పాండవులు ఇంక ఈజన్మకి తలలెత్తిఉర్వి పాలించ గలరా!

భాను: దౌర్జన్యం, దౌర్జన్యాన్ని కల్పిస్తుంది.

దుర్యో: కాని, మాటకి ముందు వారు ధర్మవరులని యెత్తిపొడుపులు కట్టుబడతాయి.

భాను: స్త్రీని ఆగ్రహపరచకండి. అబలలము మేమూ, మా నిస్సహాయత్వమే పురుష బాహుబలాన్ని ప్రేరేపించి అసాధ్యమైన విజయాలు సమకూరుస్తుంది. మా స్వభావం అనాదిశక్తులతో, నిరంకుశోద్రేకాలతో మిళిత మయింది. ఈ నీతులూ, ధర్మాలూ మేమెరుగము. మేమే ఆగ్రహిస్తామా సర్వనాశనమైతేగాని తృప్తిపడము. అందులో ద్రౌపది-ఆమె నెరగరు మీరు.

దుర్యో : సర్వనాశనమా? కానీ ఏమీ! మృత్యువుకి భయపడి ప్రతీకారం కాని అవమానాన్ని సహించమనా నీ

ఆలోచన. శత్రు పరాక్రమానికి భయపడి ధర్మభిక్ష యాచించే భర్తగల దానివి కావడం కన్న భర్తృహీనవైతేనే గౌరవనీయురాలివవుతావు? ఛీ! భానుమతీ, నీ భయం నీ ఆత్మ గౌరవాన్ని నాశనం చేస్తోందిగాని, స్త్రీ తిరస్కృతుడనైన నన్ను నీవు క్షమించగలవా?

భాను: పాండవుల్ని జయించారు. చాలదా? స్త్రీ మీదనా మీ ప్రతాపము. ఆరని అగ్నిని వెలిగిస్తున్నారు మీరు. సీతాపరాభవమే రావణసంహారానికి కారణం.

దుర్యో: ఈ స్త్రీని ఎవరూ ఆశించటం లేదు. ఆమె దుర్మద వీదళనమే కావలసింది.

భాను: అన్యాయం. ఆమె పశ్చాత్తాప పడుతోంది.

దుర్యో: ఇప్పటికి కలిగిందా బుద్ధి? అసహాయ పశ్చాత్తాప పడదా; ఐతే రమ్మను సభకి.

భాను: కాదు – ఇక్కడ –

దుర్యో: వీలులేదు. సభలో –

భాను: ఆర్యా! ద్రౌపది అవమానం ఆమెది కాదు. నాది. నా భర్త పరస్త్రీ నవమానమరచేటంత అల్పుడా?

దుర్యో: ఆఁ ఏమన్నావు? అవమానం సహించేటంత అల్పుడు కాదు, ఇంక మాట్లాడకు.

(వెడుతున్నాడు)

భాను: (వెనుకనే వెడుతో) ఆమెని వొడ్డి ఆమె భర్తచేసిన అవమానం చాలదా? అబల, స్త్రీ గనకనే కదా ఈ దౌర్జన్యము! మీ అతిథి స్త్రీ, పూజ్యురాలు – కడపటి మాట.... (వెళ్లారు)

(కొంచెంసేపట్లో భానుమతి, ద్రౌపది వొచ్చారు)

భాను: పూజ్యులు, సకలధర్మవిశారదులు మాబావగారు. ఎట్లా తన భార్యని జూదానికి బలిగా అర్పించారో! ఏ లోపాలు లేని పరిపూర్ణుల్లోని ఒక లోపము సాధారణులలో వలె అణిగి వుండదు. వినాశన కారణమవుతుంది. ఈద్యూత మమకారంలో భార్యా గౌరవం, ధర్మం మరిచారు కదా! ఏనాటికైనా ఈ లోపం సర్వ నాశనానికి ఈడ్వక మానదు.

ద్రౌప: నేను ఐదుగురి పత్నిని.

భాను: అవమాన ధూమంలో ధర్మ సందేహాలు రెండు పక్షాల వారికి మరుపై పోయినాయి.

ద్రౌప: సభలోనే ప్రశ్నిస్తాను, యిదేమి ధర్మమని?

భాను: అవును. నిష్పక్షపాత హృదయులైన మహాత్ములకి నిలయము మా ఆస్థానము. కాని ఇంతకి ముందే ఈ అధర్మాన్ని ప్రశ్నించి వుండవలసినదే. ఈ అక్రమాన్ని అప్పుడే ఖండించలేదేమో?

ద్రౌప: భయములేదు. భీష్మ, ద్రోణ, విదుర–

భాను: భయములేదు అక్కా వారు పురుషులు. ఎంత న్యాయపరులు కానీ, ధర్మవేత్తలుగానీ, పురుష సమూహమంతా ఏకమే స్త్రీ స్వతంత్రించిందా, పురుష శత్రువవుతుంది – న్యాయ ధర్మ వివేకాలు మూతలు పడతాయి. మీరు సభలో ధైర్యంగా ప్రశ్నించటమే పురుషాధికార ధిక్కారముగా భావిస్తారు. దుర్యోధన తంత్రమక్రమమే కానీ! పురుషులు నిర్ణయించవలసిందేగాని, స్త్రీ స్వతంత్రించి, ధర్మాధర్మ నిర్ణయం చేయు అధికారి కాగలదా అని ఆగ్రహించి, మీకు ప్రత్యుత్తర మీయరు. మీ భర్తలే అంగీకరించరు. సభా తిరస్కారాన్ని, స్త్రీ తన అబలత వల్లా, అసహాయత వల్లా, కన్నీళ్ళతో రోదనతో పురుష హృదయాన్ని కరిగించి జయించాలిగాని, ధిక్కరించిందా, ప్రశ్నించిందా జగద్విరోధి అవుతుంది.

ద్రౌప: కానీ! ఈ పురుషాధముల బానిసని కావడం కన్న ధిక్కరణ చేసి అవమానాన్నే సహిస్తాను – క్షమించు! అధము లనతలచలేదు.

భాను: కానీ, ఏమో, కడపటికి మీ ధీరస్వాంతం సహితం ప్రపంచానికి జంకి, యే పురుష సహాయాన్నో వేడుకుంటుందనే నా అనుమానం. స్వాభిమానయైన స్త్రీని జయించిందాకా నిద్రపోదీ ప్రపంచం. వివేకవంతులైన స్త్రీలు తమ అబలత్వంతో సాధిస్తారీ ప్రపంచాన్ని పురుషులద్వారా.

ద్రౌప: ఏమి చేయను?

భాను: అనలేను గాని, సభకు పోయి పశ్చాత్తాప పడడం కన్న వేరు వుపాయం తోచదు.

ద్రౌప: ఏమి? నేనా! క్షమాపణా! నా భర్తల్ని మాయాజూదంలో ఓడించి, బానిసల్ని చేసిన విరోధికి క్షమాపణా!

భాను: అక్కా! మీ కన్న దూరదృష్టితో మాట్లాడుతున్నాను. మనకెవరికీ క్షేమకరం కాని వైరాన్ని పెంచుతున్నారు.

ద్రౌప: అపాయానికీ వైరానికీ భయపడి, గౌరవాన్ని భంగపరుచుకుంటామా?

భాను: కోపపడకండి, మీకూ అనుకున్నంత దురభిమానమే వున్నట్టుంది. అందువల్లనే కాబోలు యీ వైరం. మీకే యిట్లా వుంటే, అపహసింపబడ్డ పురుష పుంగవులకెట్లా వుండాలి.

ద్రౌప: ఎట్లా వుంటుందో తెలుస్తుంది. ఇది ద్రౌపది. సామాన్య వనిత కాదు.

భాను: ఆగ్రహించకండి. మీరు అసహాయులు వారు దుర్మార్గం, తలిచారు, శాంతియుతమైన ఉపాయమే సాధనం.

ద్రౌప: ఏమీ! అనాథనైనప్పుడు నాకా యోచన, నా పాండవసింహాలు జీవించి వుండగా-

భాను: సింహాల్ని బంధించారు.

ద్రౌప: ఎవరు బంధించ గలవారు?

భాను: ధర్మం

ద్రౌప: నా కోసం ధర్మ భేదనం చేయిస్తాను.

భాను: మీరు మీ భర్తల్ని అర్థం చేసుకోలేదు.

దుశ్శాసనుడు కోపంతో బిరబిరా వొచ్చాడు, వాళ్ళిద్దర్ని చూసి ఆగాడు. కొంచెం బెరుకు పడ్డాడు. భానుమతికి నమస్కరించబోయినాడు.

భాను: నా కన్న పూజ్యురాలికి ముందు-

దుశ్శాసనుడు: ఎవరు? అది.... ఆమె.....

భాను: శాంతం.

దుశ్శా: అది దాసి. నాకు నా ప్రభువుకి దాసి. మనందరి దాసి.

ద్రౌప: ఏమి? నేను? దాసినా! నీకు! కృష్ణ! దాసి? కలగంటున్నావు మేలుకో.

భాను: నీవు వొచ్చిన పని?

దుశ్శా: ఈమెని.... దీన్ని ప్రభువు సభకు తీసుకు రమ్మన్నారు.

భాను: ఈమె రాదు.

దుశ్శా: బలం వుపయోగించమని ఆజ్ఞ.

భాను: దుశ్శాసనా! నా అనుమతి లేకుండా, ముందు కబురు లేక, నిన్నీ అంతఃపురంలోకి యెవరు రమ్మని ఆహ్వానించారు? (లేని ఆగ్రహం తెచ్చుకుంటో) మాయా జూదపు జయంతో కళ్ళు నెత్తికెక్కినట్టున్నాయే.

ఎదురాడలేక వూరుకున్నాడు.

దుశ్శా: అన్నగారి ఆజ్ఞ.

భాను: ప్రభువుకి ఉచితానుచిత జ్ఞానం మరుపుకి వొచ్చినప్పుడు జ్ఞాపకానికి తేవలసిన సంగతి మరిచే మంత్రులు మీ రెందుకు? పీఠాలు అలంకరించడానికా? తిరిగి వెళ్ళు.

దుశ్శా: ప్రభువు ఆజ్ఞను వుల్లంఘించలేను. రా! దాసి.

ద్రౌప: నేను దాసిని కాను. బానిసలకి దాసులు లేరు వోడడానికి.

దుశ్శా: ఇంక బలం వుపయోగించాలి.

ద్రౌప: ఏమి బలత్కారమా? ఎవడురా ద్రౌపదిని ఆ మాటనగలది?

దుశ్శా: నేను, పద

ద్రౌప: ముందు, నన్ను వొడ్డడానికి యుధిష్ఠర రాజునకు అధికారమెట్లా వుందో మీ సభను నిర్ణయించమను.

దుశ్శా: సభకు వచ్చి నీవే ప్రశ్నించుకో, నీ భర్తనే అడుగు. ధర్మవేత్త కదా! ముందు నడు.

ద్రౌప: నేను రానుపో !

దుశ్శా: రాకపోతే శిరోజాలు పట్టి యీడ్చి తెమ్మని ప్రభువు ఆజ్ఞ.

భాను: కాదు, అబద్ధం.

దుశ్శా: అవును.

భాను: కర్ణుడి ఆజ్ఞ - అవునా?

దుశ్శా: ఒక్కటే వొదినా! యీామె మన విరోధి, నీ భర్తని పరాభవించిన యీా దాసితో నీ కేమిటీ సానుభూతి.

భాను: మీ పెద్ద వదినకిచ్చిన అవమానము మీ చిన్న వదినది కాదా! నన్నైనా యింతే కద?

దుశ్శా: లక్ష్మణ స్వామి-

భాను: మంచి వుపమానం దొరికింది. లక్ష్మణుడి పరితాపం నీలో కనపడదేం?

దుశ్శా: పరితాపం దీని యెడలనా! పద.

ద్రౌప: పో, నీచుడా.

దుశ్శా: ఆ! నీచుడా! దాసి దాని కన్న కాదు.

(ఆమెను తాకపోతున్నాడు)

ద్రౌప: ఏకవస్త్రను, రజస్వలను-

దుశ్శా: మరీ మంచిది.

ద్రౌప: నిరాయుధను, నా మీదనా నీ పౌరుషము!

భాను: ఆ!

ద్రౌప: (తప్పించుకుని) నన్ను తాకావా- నాకు నీ చేయి తగలిందా! పరపురుష -

దుశ్శా: ఐదుగురు భర్తలు గల నీకు పరపురుషులున్నారా?

ద్రౌప: (పళ్ళు కొరికి) నీ చావుకి ఒక్క భర్త చాలునురా! ఈ మాటకి? నన్ను నీవన్న మాటకి నూర్గుర్ని కన్న నీ తల్లి కడుపు మండిపోదా?

భాను: హరిహరీ! ఎంత వుపద్రవం సంభవించింది, ఈ కురువంశానికి? నాయనా, నిన్ను వేడుకుంటు న్నాను, ఆమె మహాపతివ్రత, ఆమెకి ఆగ్రహం కలిగించకు, నా కోసం నేను...

(దుశ్శాసనుడు వినే స్థితిలో లేదు)

దుశ్శా: ఏమీ! మా వంశం నశించాలా! ఏ వంశము నశించబోతోందో చూపుతాను. ముందు నీ మానం నశించబోతోంది, నిండుసభలో!

ఆమె జుట్టు పట్టుకుని లాగాడు. తనకి తనే భయపడి వొదిలి నుంచున్నాడు.

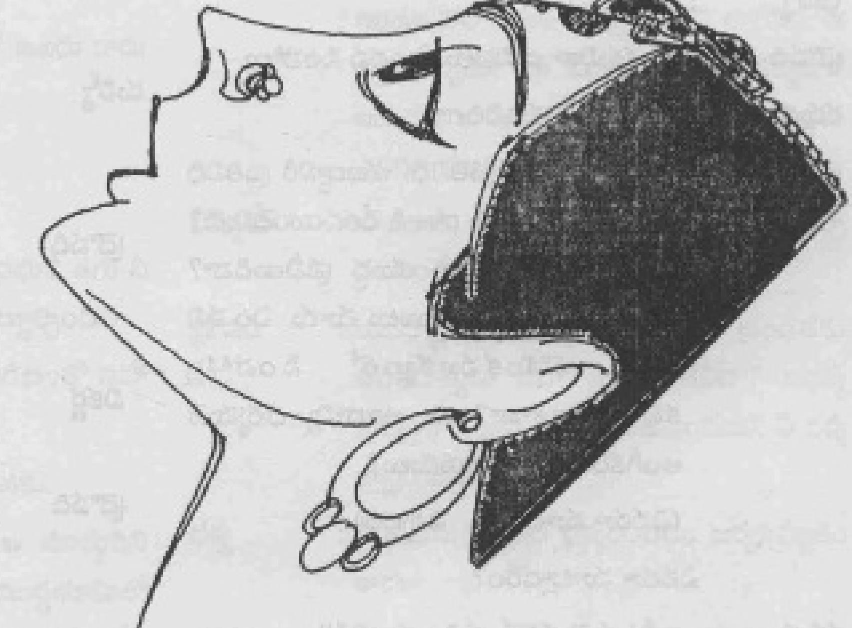
ద్రౌపది ముందు బిరబిరా నడిచింది.

ద్రౌప: (నిప్పులురిమే కళ్ళతో) ఓరీ పాపాత్ముడా! నీ చెయ్యి తగిలి వూడిన యీా జుట్టు నీ రొమ్ము నెత్తుటితో గాని ముడిపడదు. నీ మృత్యుశాసనాన్ని నీవే లిఖించుకున్నావు. పద వొస్తున్నాను.

వెనకాల భయంతో దుశ్శాసనుడు నడిచాడు.

ద్రౌపది

కౌరవ సభ

(ప్రవేశం - ద్రౌపదిని ఈడ్చుకుంటూ దుశ్శాసనుడు)

ద్రౌపది : అంతఃపుర రాచస్త్రీని ఈవిధంగా రచ్చకీడ్పించిన ఖలుడెవడు?

కర్ణుడు : రాజాజ్ఞ

ద్రౌపది : ఎవడారాజు?

కర్ణుడు : ఈ సభలో ఒకడే రాజు. అతడే రాజ రాజు. నువ్వతని దాసివి.

ద్రౌపది : దాసి! ఎవరా దాసి! నాలుగుసార్లు నిన్ను యుద్ధంలో పరాజితుడ్జి చేసి సిగ్గుపరిచి తరిమిన నా భర్తలుండగా నేను దాసినెట్లవుతాను.

కర్ణుడు : ఏనాటి సంగతోపోనీ, ఇప్పుడు చూడు. నీభర్తలు మా బానిసలు, నువ్వు మా దాసి!

ద్రౌపది : నేను దాసినా? ద్రౌపది దాసి! ఎవరికి దాసి ద్రౌపది!

కర్ణుడు : రాజరాజుకి

ద్రౌపది : మెతుకుల కోసం పంచనిచేరిన కాకులకి రాజు. నాకెవరు రాజు? ఇదా జూద పర్యవసానం? జూదంలో ధర్మరాజుని ఓడించగలవాణ్ణీ, యుద్ధంలో అర్జునుణ్ణి జయించగలవాణ్ణీ సృష్టించ గలిగాడా బ్రహ్మ? ఎవడా జూదమాడి గెలిచిన వాడు?

దుర్యో : మా శకుని.

ద్రౌపది : ఈ శకునికా బానిసలు పాండవ సింహాలు.

కర్ణుడు : మా రాజుకి ప్రతినిధిగా.

ద్రౌపది : జూదానికి శకుని ప్రతినిధి. యుద్ధానికి ప్రతినిధి అంగరాజు, ఇంక మీ రాజుకి చేతనయిందేమిటి? అయితే నీవు మాయా యుద్ధ ప్రవీణుడివా? శకుని బాబూ, తలఎత్తి యిటు చూడు. ఏం పని ఇది? బొమికముక్కలతో సింహాన్ని కట్టెయ్యచూశావా? ఈ జూదాన్ని ధర్మమనే అంగీకరించారా సభాసదులు?

(ఎవరూ మాట్లాడరు. నిశ్శబ్ధం)

ఎవరూ మాట్లాడరేం?

కర్ణుడు : దాసీ! నువ్వెవతవే ప్రశ్నించడానికి?

ద్రౌపది : నేను దాసీపుత్రుణ్ణి ప్రశ్నించలేదు. ఎవరూ మాట్లాడరేం? ఐదుగురికీ పత్నినైన నన్ను జూదంలో వొడ్డడానికి యుధిష్టరుడికేం ధర్మం వుంది? మాట్లాడండి!

ధర్మరాజు : స్త్రీలిట్లా సభలలో ప్రవేశించి ప్రశ్నించకూడదు.

ద్రౌపది : నేను ప్రవేశించానా? నా భర్తలు అనాథలై తమ భార్యని దుష్టుల అక్రమాలకి పాలుచేసి, చూస్తో కూచుంటే గతిలేక మొరపెడుతున్నాను. ధర్మమ నేది ఏ గొంతు నించైనా వినపడుతుందేమో నని. మాట్లాడరా? దేశానికంతా ధర్మాన్ని నిర్దేశించే మహాసభ కాదా ఇది? ఈ సభలో, విద్వాంసులు, సర్వశాస్త్రపారంగతులైన తాతలు తండ్రు లున్నారా?

ద్రోణుడు : స్త్రీ ధర్మాన్ని నిర్ణయించేది ఆమె భర్త కాని, సభ కాదు.

ద్రౌపది : ఏదీ, నిర్ణయించమనండి ఆ భర్తల్ని తనని సర్వావస్థలోనూ ప్రాణేశ్వరిగా గౌరవిస్తానని అగ్నిసాక్షిగా ప్రమాణం చేసిన భర్తలు అధర్మ జూదాలకి కట్టుబడి నిర్వీర్యులై మూల పడివుంటే, ఇంకీస్త్రీకి గతేమిటి? పురుషుడికీ, పురుషుడికీ మధ్యనే కాని, స్త్రీకి పురుషుడికీ మధ్య ధర్మమనేది లేదా? భీమా, అర్జునా! నాకు తెలీకుండానే మీ భార్యపై మీ హక్కును మీ అన్నకి రాసిచ్చారా, మాయాజూదంలో ఓడమని అందరూ కలిసి మీ భార్యపై మీ హక్కుని ఈ దుర్యోధనుడికి వోదారా?

దుర్యో : దుశ్శాసనా, దానినోరుముయ్యి. పాంచాలీ నవ్వు, ఇప్పుడు నవ్వవేం? నీ మందిరంలో నవ్వడం కాదు. నవ్వవేం ఈ సభలో.

ద్రౌపది : నవ్వుతా, నవ్వుతా, నవ్వటానికి ముందుంది కాలం. నేను ఈసారి నవ్వేటప్పుడు వినటానికి నీకు చెవులుంటాయో వుండవో!

వికర్ణ : ఆనాటి సంగతేమో కాని, నీ మొర వినేందుకు ఈనాడు చెవులెవరికీ లేనట్టున్నాయి.

ద్రౌపది : ఈ సభాసదులకి ఒక్కొక్కరికి ఎంతెంతకీర్తి ఎన్నెన్ని బిరుదులు! గాలిలో నీతులు చెప్పమంటే, అప్పుడు చూడాలి వీరి ప్రతాపం.

అయ్యలూ - ధైర్యమంటే శత్రువుల ఎదుట భయపడకపోవటం కాదు. ధైర్యమంటే ఆత్మధైర్యం, నైతిక విశ్వాసం. ఏ పరిస్థితిలోనూ సత్యం మాట్లాడ గల శక్తి. మీ అంతరాత్మల్ని తాకట్టుపెట్టుకుని రాచపంచల్ని పట్టుకుని మాట్లాడటం కన్నా సన్యాసులై అడువుల కాయలేరుకు తినకూడదా! ఒక స్త్రీ నిండుసభలో పడే అన్యాయాన్ని సహించి, తిరిగి యోధుల్ని సంతానంగా పొందగలరా?

భీష్ముడు : అమ్మా నీ సంశయాల్ని నీ భర్త యుధిష్టిరుడు తీర్చవలసిందే.

ద్రౌపది : తాతా, నాకో భర్త అనేవాడున్నాడా? ఉన్నాడా, లేదా అనే నిన్నడుగుతోంది. ఉంటే నా జుట్టుపట్టు

కొని ఈడ్చిన ఈ ఖలుడు ఇట్లా ప్రాణాలతో కులుకు తో నుంచుంటాడా?

అర్జున : యుధిష్ఠరుడు ధర్మాన్నతిక్రమించదు.

ద్రౌపది : ఏమిటా ధర్మం! నీ భార్య యెడల ధర్మమనేది లేదా? మాయాజూదంలో నిన్ను దోచుకున్న జాతి యడలేకాని! భీమా భార్యను రక్షించుకోగలశక్తి నీకూ అడుగంటిందా?

భీముడు : అన్నా నన్నీ ధర్మం నుంచి వొదిలించు. నేనిక సంహించలేను.

ధర్మ : భీమా శాంతించు.

(దుర్యోధనుడు నవ్వుతున్నాడు)

ద్రౌపది : నవ్వు, నవ్వు – మాయాజూదంతో ఆఖరు కాదు నీ బతుకు.

దుర్యో : దాసిత్వంతో...

ద్రౌపది : మరణంతో.

కర్ణుడు : ఇంత పౌరుషవంతురాలివి. ఈ ప్రభువే తగు నీ ఆలింగనానికి. (సభ సిగ్గుపడి నిట్టూర్చింది.)

అర్జున : కర్ణా, ఓరి, తులువా! నీ సహజ కిరీటంతో సహా నీ శిరస్సును...

ధర్మ : శాంతించు. ఇది కాలం కాదు మనకు.

ద్రౌపది : ఒక్క నీ ప్రభువునేం! నిన్నూ ఆ మూర్ఖరిని అంత్యకాల రూపధారినై భీకర యుద్ధభూమిలో యీ కౌరవాన్వయాన్నంతా ఆలింగనంలోకి తీసుకోబోతున్నాను..

దుర్యోధ : అంతదూరమెందుకు? రా, ఇప్పుడేరా ఆలింగనం లోకిరా ఈ తొడపైకి....

(సభ ఊపిరి బిగపట్టింది)

ద్రౌపది : వింటున్నారా... భీమా...

భీము : నేను సహించను ఏదీ నా గద?

ధర్మరాజు : భీమా శాంతించు.

భీముడు : అన్నా నన్ను పోనీ – ఏదీ నా గద?

కర్ణుడు : మీ ఆయుధాలు మావి.

భీముడు : ఇదే ప్రతిజ్ఞ.

అర్జునుడు : భీమా, ధర్మరాజు ధర్మాన్ని తప్పడు. ఇది విధి చర్య.

భీముడు : నీ భార్యరా? అర్జునా! ఈశ్వరుడు నన్ను శిక్షించనీ. విధి నన్ను కాల్చనీగాక! ఇదే నా ప్రతిజ్ఞ.

అర్జునుడు : వీల్లేదు భీమా..

ద్రౌపది : ఆహా... మహావీరుడు శాంతమంటున్నాడు. తాను అనుభవించిన స్త్రీని జుట్టుపట్టుకుని ఈడ్చిన ఖలుడి ముందు తన భార్యని నిండుసభలో తనని కావలించుకోమని పిలిస్తే శాంతమనేవాడు కూడ ఓ పురుషుడే, క్షత్రియుడే, ఓ వీరుడే! చెవుల్ని మూసి కళ్ళలోని పౌరుషాన్ని లాగేసి ఎంతటివాడి హృదయాలకు వొణుకుపుట్టించే ఈ ధర్మం, ఇందరి సభాసదుల విచక్షణాశక్తిని లాగేసిన ఈ శక్తి ధర్మమే! ఈ మాయాజూదం ధర్మమా! ఐదుగురి భార్యను ఒక్కడు ఒడ్డి ఓడడం ధర్మమా! ఎవరూ పలకరా! ఈ పవిత్ర భారతవనిలో!

భీష్ముడు : పాంచాలీ, నీ సందేహాన్ని యుధిష్ఠరుడు తీర్చ వలసిందే.

ద్రౌపది : యుధిష్ఠరుడు చెప్పడమేం? మీ అందరకు అంతరాత్మలు లేవా? ధర్మం తెలీదా? అధర్మ పరుడైన రాజుని సేవిస్తూ పడివుండమని ఏ ధర్మ శాస్త్రం బోధిస్తోంది.

ధర్మ : స్త్రీ సభను గర్హించి ధిక్కరించడం ఆర్యసమ్మతం కాదు.

ద్రౌపది : ఈ జూదం, తనది కాని స్త్రీని వొడడం ఆర్య సమ్మతమా అని అడుగుతున్నాను నిన్ను! ఆర్య సమ్మతం కాదు! అనేవారు ఏ శాస్త్ర సమ్మతంగా జూదంలో వొడ్డారు భార్యని! మొదట ఈ జూదం మాయాజూదం. తనది కాని దానిని వొడ్డడం అన్యాయం. ఈ మాటలు అనగల మగవాడు లేడా ఈ సభలో!

వికర్ణ : నేనంటున్నాను.

కర్ణుడు : ఇందరు పెద్దలుండగా నువ్వు తీర్పు చెప్పవచ్చావా?

ధర్మ : ఈ విధంగా ప్రశ్నించే హక్కులేదు స్త్రీకి.

ద్రౌపది : ఆ మాట వెనక దాక్కోండి పురుషులు. అవసరమై నప్పుడు ధర్మాన్ని ధిక్కరించలేనిది కూడా ఓ పెద్ద ఆత్మచౌర్యమే. మీ కొరగాని చర్యల్ని ప్రశ్నిస్తుం

దనేగా, స్త్రీకి ప్రశ్నించే అధికారాన్ని తీసేసింది?! హక్కులేదని ధర్మశాస్త్రం రాసేదీ. దాని ప్రకారం మా నోళ్ళు మూసేది. ఇంక ఎవరు దిక్కు?

ధర్మరాజు : స్త్రీ క్షేమం ఆమె భర్తది.

ద్రౌపది : నాకో భర్తకూడానా? నాకు భర్తేవుంటే ఏక వస్త్రనై సభముందు నుంచునేగతి ఎందుకు పడుతుంది నాకు.

కర్ణుడు : మరీ వదురుతోంది. ఏక వస్త్రట. దీన్ని వివస్త్ర చెయ్యి, చూస్తావేం, కానీ దుశ్శాసనా!

ద్రౌపది : ఎవరూ ఈ దౌర్జన్యమాపరా! మీ చెవులకి వినపడుతోందా. నా చివరి వస్త్రాన్ని ఈ నీచుడు అపహరిస్తాడట. ఇప్పటికీ కదలరా? ఎవరిదా సిగ్గు? మీకా, నాకా? మీకు స్త్రీలు లేరా? సమయం వస్తే వారి గతీ ఇంతేనా?

దుశ్శా : ఇంక చాలు.

ద్రౌపది : (దుశ్శాసనుడితో) నన్ను తాకావా. చూడు! భీమా వీడు...

భీముడు : ఆగు, ఆగు ఓరీ తుచ్ఛుడా! నీ గుండెలు చీలిచి నీ రక్తాన్ని తాగుతానురా? రారా. ముందురారా

(దుశ్శాసనుడు వెనక్కి తగ్గాడు)

ధర్మరాజు : భీమా, ఇటురా, నా ఆజ్ఞ! శాంతించు..

(భీముడు సిగ్గుతో కళ్ళు మూసుకుని కూచున్నాడు)

దుర్యో : కానీ, దుశ్శాసనా?

ద్రౌపది : రక్షించరా! పాండవులారా! పలకరా! మిమ్మల్ని కట్టి వేసింది. ధర్మం కాదు, బంధుత్వం, మీరందరూ ఏకవంశజులు. నేనెవర్ని? కురువృద్ధులారా! నన్ను నగ్నంగా చూడబోతున్నారా? ఒక్క దీన స్త్రీ కోసం పురుషులు మీరు విరోధపడతారా? ధర్మమా ఇది? ఆర్త స్త్రీరోదనానికి బధిరులు కావడం ధర్మమా? ఈ నీచత్వం మీ భీరుత్వం ఈనాటి మీ మనోచౌర్యం ఈ భారతస్త్రీని ఎంత అధోగతికి ఈడవ పోతోందో! మీ పురుషత్వం నశించబోతోంది. ఇదే నాశాపం. ఈనాటి నా అధర్మ బానిసత్వం, మీ సంతతిని యుగయుగాలుగా బానిసల్ని చెయ్యబోతోంది. మీ స్త్రీలని మీ కళ్ళముందు నగ్నంచేసి నవ్వేప్రజ అదుగో బైలు దేరుతోంది. ఈ దేశంలో స్త్రీ రోదనం అరణ్య రోదనం కాబోతుంది. స్త్రీలని అమ్ముకుతిని, అరణ్యాలకి తరిమి, చితుల్నెక్కించి, జూదాల్లోవోడి, సభలలో వివస్త్రలను చేసే ఈర్ష్యలకు, ఆశలకు, భయాలకు, స్వార్థాలకు, అనుమానాలకు స్త్రీని బలిగా చేసుకుని ఎన్నాళ్ళు అట్లా గద్దెల మీద కులక పోతున్నారు మీరు? దాస్యం – దాస్యం నిరంతర దాస్యం-నిజం చెప్పటానికి, ధర్మమిది అనటానికి భయపడే దాస్యం రాసి వుంది మీ మొహాల! ఇది ఇంతటితో అంతమనుకోకండి ఇదుగో ఈ సభా మధ్యన పుట్టిన ఈ చిచ్చు అంటుకుంటోంది. భస్మం – ఈ కౌరవ న్యాయం భస్మం. ఇక్కడ కూడిన ఈ మహారథుల సభలో ఒక్కరు మిగలరు. మృత్యుదేవి తాండవమాడుతోంది ఈ సభా మధ్యాన. పరపురుషుడు పట్టి ఈడ్చిన నా వాడి లోంచి వెడలిన ఆర్తనాదం మారుమ్రోగుతోంది. మీ అంతఃపురాల మీ స్త్రీ జనం విరబోసుకున్న కురులు మీ శవాల్ని లేపబోతోంది. ఈ క్షత్రియ కులమే నశించబోతోంది. ఈ భారతావనిలో, యుద్ధభూమిలో భూతప్రేతపిశాచఢాకినీ, శాకినీల చేతుల్లో నృత్యం చెయ్యబోతున్నాయి. దుర్యోధనా, ద్రౌపది భారాన్ని ఆశించిన నీ తొడలు ఆ పాతకాన్ని మొయ్యలేక విరగబోతున్నాయి. చూడండి – చూడండి. అటు చూడండి. ఆ కాలయముడి నృత్యం మీ కిరీట భూషిత మస్తకాలపైన, మామ కళ్ళు కనబడనంత మాత్రాన తప్పించుకోలేవు విధి చర్య. నీ గుడ్డి కళ్లలోంచి రక్తం కారబోతోంది.

దుశ్శా : ఉపన్యాసం చాలు, రావే, దాసీ!

ద్రౌపది : నువ్వే పురుషుడవైతే, నా చేతికో ఆయుధమివ్వరా నీచుడా!

దుశ్శాసనుడు : దాసికి ఆయుధమేమిటి?

(చీర పట్టుకులాగుతున్నాడు)

ద్రౌపది : ఇంక దిక్కెవరు నాకు! కృష్ణా! ఆపద్బాంధవా!

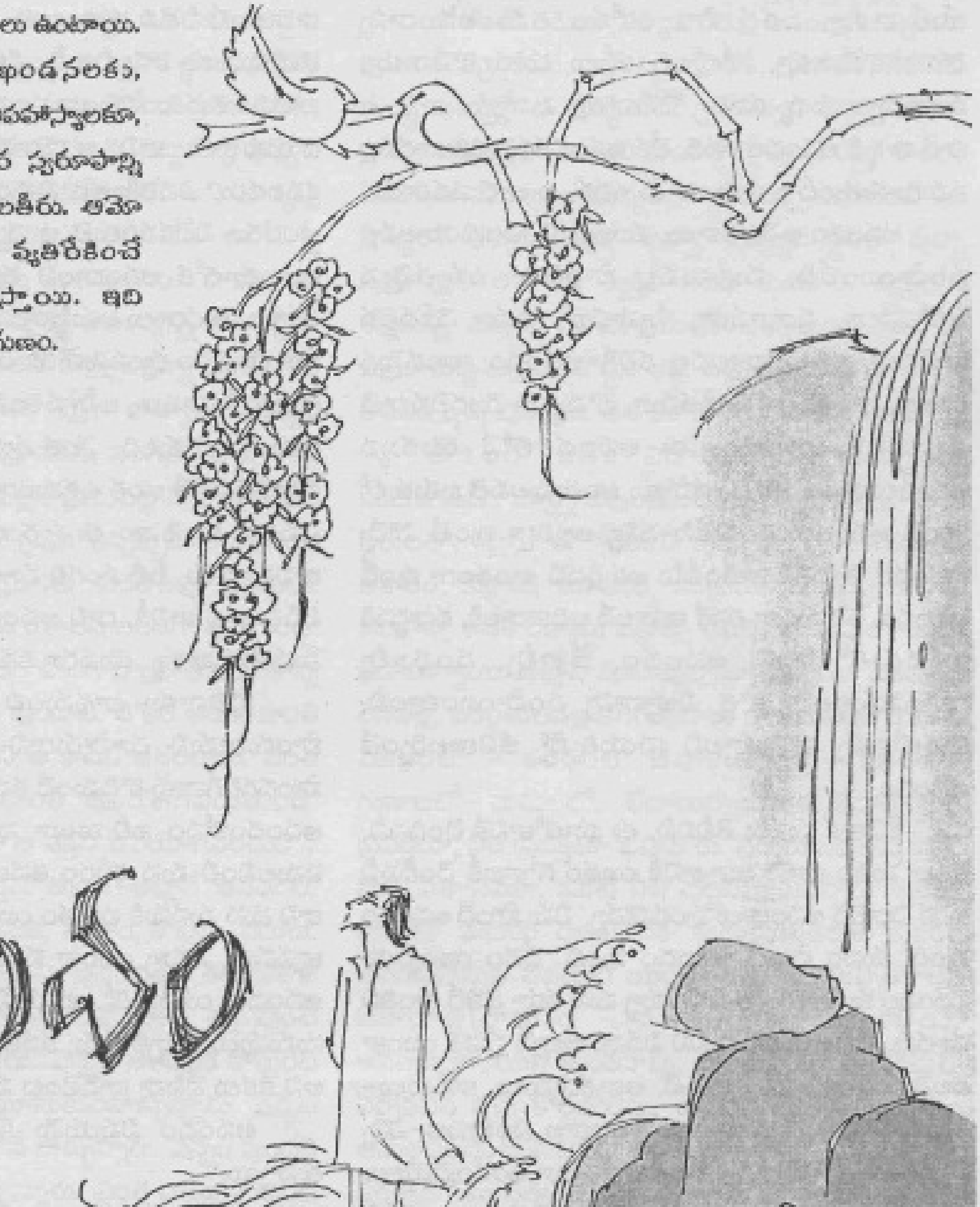
(తెర)

22

ఆనందం

వీటికి సరయిన తేదీలే కాదు, సంవత్సరాలు కూడా తెలియలేదు. 'ఆనందం' రచనాకాలం 1931 అని, 'విషాదం' రచనాకాలం 1932 అని అరుణాపబ్లిషింగ్ హౌస్ వారి ప్రచురణలో పేర్కొన్నారు.

చలంగారి వ్యాసాలు ఆధునిక వ్యాసాలుగా ఉండవు. తన వాదం నిరూపించుకొనటానికి పూర్వరచయితలను ఉటంకించటం, వాటిని ఖండించటానికి మరికొన్ని ఆధారాలు సమకూర్చటం, చివరగా రచయిత అభిప్రాయాలు చెప్పటం అనే క్రమంలో ఆధునిక వ్యాసాలు ఉంటాయి. స్వీయఅభిప్రాయాలకు, ఖండనలకు, విమర్శలకు, వ్యంగ్యాలకూ, అపహాస్యాలకూ, నిశ్చయాలకు ఒక సమాహార స్వరూపాన్ని ఇవ్వటమే చలంగారి వ్యాసాలతీరు. ఆమోదించేవారికి సంతోషాన్ని, వ్యతిరేకించే వారికి ఉక్రోషాన్ని కలిగిస్తాయి. ఇది చలంగారి వ్యాసాల ప్రత్యేక గుణం.

లోకం ఆనందమయం. ఆనందంకోనవే ప్రయత్నిస్తుంది. ప్రతి జీవియొక్క పరమావధీ ఆనందమే. పశువులు, పక్షులు అన్నిటికి బాధనుంచి తప్పించుకోవాలని హాయిగా బతకాలనీ వొక్కటే ప్రయత్నం. మనుష్యులు హాయిగా బతకడమే గాకుండా కొన్ని విధాలైన ఆనందాన్ని కూడా పొందాలని చూస్తారు. బాధ కావాలని కోరేవారెవరూ లేరు. కోరి బాధలు పడేవాళ్ళూ, సుఖాన్ని త్యజించేవాళ్లూ లేకపోలేదు.

చచ్చినవాళ్ళని మరిచిపోక వూరికే జ్ఞాపకం చేసుకొని యేడ్చేవాళ్లూ, ఇతర్ల సౌఖ్యంకోసం తమ ఆనందాన్ని వొదులుకొనేవాళ్లూ, నోట్లోంచి కడ్డీలు దూర్చుకొనేవాళ్లూ, పంచాగ్నుల మధ్య తపస్సు చేసేవాళ్లూ వున్నారు. కాని, ఆ బాధ వాళ్ళకి ఆనందం గనక, లేక ఆనందకరమైనది బాధవల్ల సమకూరుతుందీ అనుకుంటారు గనక, ఆ బాధ పడతారు.

ఆనందం అనేక రకాలు. ముఖ్యం పంచేంద్రియాలవల్ల సంపాయించేది. మనసువల్ల పొందేది. ఉన్నతమైన ఆలోచనలూ, సంభాషణా, స్నేహమూ ప్రేమా మొదలైన వాటివల్లా, సౌందర్యాలవల్ల కలిగే ఆనందం; అందమైన కథలూ, నాటకమూ, సంగీతమూ, బొమ్మలూ మొదలైనవాటి వల్ల కలిగే ఆనందం. ఈ ఆనందంలోనే యెక్కువ తక్కువలున్నాయి. తిని నిద్రపోయి జంతువులవలె బతుకులో పొందే ఆనందం, గంతువేసి నవ్వి అల్లరిగా వుంటే వొచ్చే ఆనందం, తృప్తిపడి నాకింకేమీ అక్కర్లేదని శాంతంగా వుండే ఆనందం, లోకమంతా తనకే కావాలనే అధికారాలకి, ధనార్జనకి కష్టపడుతో పొందే ఆనందం, దేశాల్నీ, సంఘాల్నీ బాగుచెయ్యాలనీ, కొత్త విజ్ఞానాన్ని సంపాయించాలనీ, కొత్తలోకాన్ని కనిపెట్టాలనీ ప్రయత్నిస్తో జీవితాలర్పించే ఆనందం.

ఇవేకాక మనకు తెలీనివీ, ఈ భూలోకానికే చెందినవీ, ఇంకా మనం చూసే ఆకాశానికీ యితర గోళాలకీ చెందినవీ అనేక విధాలైన ఆనందాలు వుండవొచ్చు. చీమ పొందే ఆనందం వుంది, మనం పొందే ఆనందం వుంది. భేదం యింద్రియ భేదంవల్ల కలుగుతోంది. దానికళ్ళూ మన కళ్లూ ఒకటే కాంతిని చూడవు. చెవులు ఒకటే ధ్వనిని వినవు. అట్లానే మనకే యింకా బలమైన చెవులు-కళ్ళు వుంటే, ఆకాశధ్వనులు, కాంతులు-ఆకులుచేసే రహస్య సంగీతాలు-కీటకాల సంభాషణ-ఎన్ని వినగలమో, చూడగలమో! అంతేకాదు, యీ పంచేంద్రియాలు వుండబట్టే యీ ఆనందాన్ని అనుభవిస్తున్నాం. పది జ్ఞానేంద్రియాలుంటే-పది రకాలు- ఈ అయిదుకాక, యింకో విధమైనవి వుంటే-కొంచెం ఆలోచిస్తే తెలుస్తుంది-అనంతమైన ఆనందాలు వుండడానికి వీలుందని. భూలోకంలో ఈ విధమైన ఆనందాలున్నాయి; చంద్రలోకంలో, అనూరాధ లోకంలో ఆరుద్ర లోకంలో - చెప్పలేము.

ఇవన్నీ శరీరాలకు సంబంధించిన ఆనందాలు. మతాలు యింకో ఆనందాన్ని గురించి చెపుతాయి. ఆ ఆనందాన్ని స్వర్గలోకంలో పొందుతామంటారు. ఆ ఆనందం రెండు విధాలు. భూలోకపు ఆనందాల వంటివే శరీరానికి సంబంధించినవీ, రెండోది ఈశ్వరుడి సాన్నిధ్యంవల్ల గాని, స్తోత్రంవల్లగాని, లేక ఐక్యంవల్లగాని, కలిగే ఆనందమూ. ఆ స్వర్గానందాలకీ భూ ఆనందాలకీ విరోధం అంటారు. అవి కావాలంటే వీటిని త్యజించాలి. ముఖ్యంగా ఆ స్వర్గం సంగతి తెలిసిన వాళ్ళు కొన్ని నీతుల్నీ, చట్టాల్నీ ఏర్పరచారు; ముఖ్యంగా వాటిని అతిక్రమించకుండా సంచరిస్తే ఆ స్వర్గమూ ఈశ్వరుడూ దొరుకుతారు. కాని, ఆ ప్రకారం చేస్తున్న మనుషులెవ్వరూ కనబడరు. ఎవరికీ అది నిశ్చయం లేదనుకుంటా. ఒకవేళ అందరూ వివేకవంతులై ఆ స్వర్గం కోసం క్షణభంగురమైన యీ భూలోక ఆనందాలని త్యజించి ఆ శాస్త్రప్రకారం ఆ చట్టాలు, ఆ ధర్మాలు అనుష్ఠిస్తారనుకోండి; ఆ స్వర్గం ఎట్లావున్నా యీ భూలోకం ధ్వంసమైపోతుంది. ఇప్పుడున్న తమాషా, నవ్వూ ప్రేమా, స్నేహమూ, అన్నీ నశించి యీ లోకం నివాసయోగ్యం కాకుండా పోతుంది. ఎంత త్వరలో యీ లోకాన్ని విడిచి ఆ లోకానికి వెళితే అంత ఉత్తమంగా తోచాలి ప్రజలకి. మొత్తానికి ఎవర్ని చూసినా ఈశ్వరుడూ, ఆయన లోకమూ, దానిమార్గము, వీటి సంగతి మాట్లాడేవాళ్ళేగాని, యీ లోకాన్ని విడిచి ఆ లోకానికీ, దాని ఆనందాలకోసం తొరగా ప్రయాణమవుతున్నవాళ్ళు యెవరూ కనుపించరు.

ప్రతివాళ్ళు బాధనుంచి తప్పించుకొని ఆనందాన్ని పొందుదామని చూస్తారుగాని ఆ నేర్పుగలిగి ఆనందాన్ని పొందగలిగేవాళ్ళు కొద్దిమందే కనబడతారు. మన "ఇన్‌స్టింక్ట్" ఆనందంకోసం బలీయంగా వుంది. తనకు బాధకలిగించే పనులనించి మన శరీరం తనంతట తానే తప్పుకుంటుంది. కాని మన మనసుకి మాత్రం యింకా ఆ "ఇన్‌స్టింక్ట్" రాలేదు. జ్ఞానమూ, నేర్పూ యింకా సంపాయించలేదు. ఏది తమకు ఆనందం యిస్తుందో, బాధలనించి యెట్లా తప్పుకోగలరో మనుషులు నేర్చుకోలేదు; కనకనే యెవడు వొచ్చి 'ఆనందం' అని కేకలు వేసినా వాడివెంట పరుగెత్తుతారు.

ఆనందం విషయమై కొన్ని నిబంధనలు కనబడుతున్నాయి.

నాకు ఆనందం కావాలి, నేను ఆనందం అనుభవించాలని ప్రయత్నిస్తే వొచ్చేట్టు కనబడదు. ఒక కార్యంద్వారానే కలుగుతుంది ఆనందం. మనసు ఆ కార్యంమీద వుండాలిగాని ఆనందంమీద వుంటే ఆనందం చెదిరిపోతోంది. తీపి కావాలన్నవాడు తీపికోసం వెతికితే ఎక్కడన్నా కనబడుతుందా?

తీపి నివ్వగల చెరుకుకోసం వెతకాలి. అట్లానే ఆనందం కావలిస్తే ఒంటరిగా కూచుని ఎవరికీ లేకుండా కొంత ఆనందం సంపాయించుకోవాలంటే అది క్షుద్రరూపాల ప్రసన్నమవుతుంది. ఒక్క నిమిషంలో నశిస్తుంది. మనం జీవిస్తున్నాం, మనకి ఆనందం కావాలి అనే ధ్యాసలేకుండా జీవితాన్ని గొప్ప గొప్ప వుద్యమాల్లో, లోకక్షేమానికి ప్రపంచానందానికీ చేసే ఘన ప్రయత్నాల్లో ఐక్యమయే మనిషి పొందే ఆనందం స్వార్థపరులు పొందనట్టు తోస్తుంది. మొదటిరకపు ఆనందం స్వభావమే ఉత్తమమైందిగా ఉంటుంది. ఒక ఆనందమైన కథనుగాని, బొమ్మనుగాని, సృష్టించే ఆనందం తలుచుకోండి!

ఈ ఆనందం ఎవరికీ యివ్వను; నేనే దాచుకుంటాను, అన్న నిమిషాన ఆనందం మాయమౌతుంది. చెట్టునున్న పువ్వును జేబులో దాచుకొన్నట్టు, ఎవరెత్తుకుపోతారో అని భార్యల్ని దాచుకొనేవాళ్లు, యీ విషయమై కొంచెం ఆలోచిస్తే బావుంటుంది. చక్కగా యోచిస్తే యితరులనించి దాచుకొన్నా మనే తృప్తి తప్ప ఏమాత్రమూ వాళ్ళు ఆనందాన్ని పొందలేరు.

తనే ఆనందం పొందాలనే కార్యాలకన్నా యితరులకి ఆనందమిద్దామన్న వూహతో చేసే కార్యాలు ఎక్కువ ఆనందాన్నిస్తాయి. తిండి తినడానికినీ, సంగీతం పాడ్డానికినీ భేదం ఆలోచించండి. అందువల్లనే ప్రేమవల్ల వొచ్చే ఆనందం అద్వితీయమైనది. ఎందుకంటే ప్రేమ వున్నప్పుడు తనకి ఎంత ఆనందం వొస్తుందనే ధ్యాసవుండదు. ఎంతసేపూ ఇతరులకి ఎంత ఆనందం యివ్వగలమనే యోచనే బలంగా వుంటుంది.

ప్రపంచమంతా ఆనందం పొంగి పొర్లిపోతోంది. దాన్ని అందుకోగలిగిన హృదయాలు వుండాలి. లోకం అంతా కాంతి వుంది. కాని కన్ను వుంటేగాని ఆ కాంతి అర్థంకాదు. ఎంత శక్తిగల కన్నువుంటే అంతకాంతి ఉపయోగపడుతుంది. లోకమంతా శక్తి నిండివుంది. ఆ శక్తిని ఉపయోగపరచుకొనే యంత్రాన్నిబట్టి ఆ శక్తి వ్యక్తమౌతుంది-అట్లానే ఆనందం. ఆకాశం, సముద్రం, గాలి, యిసుక, స్నేహం, తోటలు, నదులు, కీటకాలు, పసిపిల్లలు, నవ్వు-అన్నీ ఆనందమే. తెలుసుకొనే హృదయం వుండాలి. ఆ హృదయానికి ఎంత శక్తి వుంటే అంత ఆనందాన్ని తీసుకోగలదు. వెన్నెల అందరికీ కాస్తుంది వెన్నెల రాకుండా కిటికీలు మూసుకునేవాళ్ళున్నారు. వెన్నెల చాలదని ఎలక్ట్రిక్ లైట్లు పెట్టుకొనే వాళ్ళున్నారు. వెన్నెల వుందని గుర్తులేక చూస్తో నడిచే వాళ్ళున్నారు. ఎంత హాయిగా వుంది వెన్నెల అనేవాళ్ళున్నారు. వెన్నెలలోని ఆనందాన్ని భరించలేక గీతాల్లోకి ఆ ఆనందాన్ని పొర్లేటట్టు చేసేవాళ్ళున్నారు. ఆ ఆనందం అతీతమై వాళ్ళకే తెలీని పిచ్చిబాధలో పడిపోయే ఆత్మలున్నాయి.

ప్రతి జీవికీ కొంత శక్తి వుంది, కొంత కాలం వుంది. ఈ శక్తినీ కాలాన్నీ ఆనందంలో కూర్చుకొనే తెలివితేటలు లేవు. జీవితం 'ఆర్ట్', ఒక కళ. మనం వివేకవంతులమైతే మన శక్తినంతా ఆనందంగా మార్చుకోగలం. మన కాలమంతా మనకానంద మిచ్చేట్టు చెయ్యగలం. ఈ మహాశక్తి మన పుటకవల్లనో సంస్కారం వల్లనో కొంత కలుగుతుంది. కొంత మనకి చిన్నప్పుడు ఇతరులు నేర్పిన 'అలవాట్ల' వల్లా పెద్దయి మనకు మనమిచ్చుకునే శిక్షణవల్లా యేర్పడుతుంది.

లోకంలో మొత్తానికి ఎవరు ఆనందవంతులుగా కనబడుతున్నారంటే, వారి స్వభావాలకీ, గుణాలకీ, వేటివేటి మధ్య వున్నారో ఆ పరిస్థితులకీ, సమత్వం కలిగించుకున్న వాళ్ళు. చాపలు ఎంతమంచి మందిరాల్లో వుంటే యేం లాభం? ఏనుగులు సముద్రాల మధ్యతెల్లని ఇసుకల్లో పడుకుంటే ఏం సౌఖ్యం? తక్కువ స్థితిలో వున్నా, యెక్కువ స్థితిలో వున్నా సరిపోవాలి లోకానికీ వ్యక్తికీ సంధి కుదరాలి. వ్యక్తిలోని శక్తులన్నీ చక్కగా వినియోగమయే పరిస్థితులు వుండాలి. చిత్రకారుణ్ణి చిత్రించవొద్దని ఆజ్ఞ పెట్టి మహారాజుగా చేసినా అతనికి తృప్తి వుండదు. తన కళ కోసం బాధలోనే వుంటాడు.

లోకంలో అనేక విధాలైన ప్రాణాలున్నాయి. కంటికగపడని సూక్ష్మ జీవులనుంచి మనుష్యుల వరకు-అనేక స్థితులతో, 'ప్లేన్సు'లో బ్రతికేవి వున్నాయి. వేటి గుణాలు, ఆకారం, కష్టాలు, ఆనందం, ఇంద్రియాలు, బుద్ధి వాటివే. కీటకాల్లో అనేక రకాలు, పక్షుల్లో చేపల్లో జంతువుల్లో-అనేక భేదాలున్నాయి. అట్లానే మనుష్యుల్లోనూ వున్నాయి. దేశంవల్ల, రేస్‌వల్ల, పరిస్థితులవల్ల కలిగే భేదాలు గాక మనిషికి మనిషికి ముఖంలో - కంఠంలో దేహాకారంలో - రేఖలలో- గుణాలలో- రుచులలో, భేదాలున్నాయి. ఈ భేదాల్ని మత ప్రవక్తలూ, నీతి ప్రవక్తలూ ఒప్పుకోరు. సర్వమానవులకు ఒకటే మత విశ్వాసమూ, ఒకటే నీతి చట్టమూ విధిస్తారు. ఒకరికి కుదిరిన మందు యింకోరికి కుదురుతుందనీ, ఒకరికి ఆనందమిచ్చిన విషయం యింకోరికి ఆనందమిచ్చితీరాలనీ మూఢాభిప్రాయం ప్రజలనింకా వదలలేదు. అసంఖ్యాకాలయిన ఆనందాల్నీ, సౌందర్యాల్నీ, అభిరుచుల్నీ ఏర్పరచిన సృష్టి కొల్లబోలేదు. వాటినన్నిటిని వివిధ రీతుల అనుభవించేందుకే వివిధాలైన స్వభావాలను యేర్పరచింది. ఏకత్వం సమానత్వం సృష్టి సూత్రానికే విరుద్ధము.

ఒక కాలంలో దేశాలకీ, సంఘాలకీ సరిపడిన నీతీ, ఆచారమూ యింకో కాలంలో కూడా సరిపడి తీరాలనీ, ఒక దేశానికి, ఒక జాతికి అనుకూలించిన పరిస్థితులు యింకో దేశానికీ, జాతికి అనుకూలించాలనీ వాదించేవారు అనేకులు.

ఎట్లా మనిషి మనిషికి రూపమూ బుద్ధీ మారుతుందో అట్లానే వారి స్వభావాన్ని, సంస్కారాన్ని, బుద్ధినీ బట్టి నీతీ, ఆనందమూ మారతాయంటే ససేమీ అంగీకరించరు. థియరీలో అంగీకరించినా, ఆచరణలో వొప్పుకోరు.

ఈ మతసిద్ధాంతులూ, నీతిప్రవక్తలూ, ప్రతివారమూ సాయంత్రమూ వేదికనించి, రోడ్డు మూలలనించి వుపన్యాసాలిచ్చే దేవభృత్యులూ, ఎవరికి తోచినట్టు వారు ఈ బాధలన్నీ తప్పించుకుని ఆనందపడే విధాలు ప్రకటిస్తో వుంటారు.

'సత్యం చెప్పండి బాధలన్నీ పోతాయి', 'నా గీతాల్ని చదవండి', 'క్రీస్తును నమ్మండి', 'యోగం చెయ్యండి', 'తొట్టి వైద్యం', 'కార్కు టిప్పు సిగెరెట్లు', 'చచ్చిన వారితో సంభాషణ', 'అపక్వాహారం', 'సర్వభ్రాతృత్వం, 'తలనూనెలు, స్వరాజ్యం, లైబ్రరీలు' యిట్లాంటి వాటి ద్వారా వేనవేలు చిరతరానందాన్ని ప్రపంచాలకి ప్రకటిస్తున్నారు.

ఇవన్నీ కూడా ఆనందాన్ని యిచ్చేమాట నిజమే కాని కొన్ని కొన్ని కొందరికి మాత్రమే యిస్తాయి. కాకి, చచ్చిన యెలకని తింటే ఆనందమని ఏనుక్కి చెప్పి, చేపలాగా నీటిలో ఈదమని నక్కకి చెప్పినట్లుంటుంది. ప్రతివాడూ తన గుణానికీ తన స్వభావానికీ ఏ ఆనందం కావాలో అని కనుక్కోవాలి. ఆ స్వభావం ఆనందంవేపు ఈడుస్తుంది. కాని ఈ ప్రకటనలను చూసి మోసపోతారు. ఈ ప్రకటనల్లో ముఖ్యమైనవి శాస్త్రాలు, నీతులు, ఆచారం, ధనం, అధికారం మొదలైన భ్రాంతులు. ఒక యోగి వొచ్చి ఆసనము చూపగానే అందరూ ఆసనాలు ప్రారంభిస్తారు. పండితులు వచ్చి జుట్లు గొరిగించమనగానే గొరిగిస్తారు. శాంతిలేక కొట్టుకొనే ధనవంతుడు భార్య కావాలని యేడ్చి, పెళ్ళి చేసుకుని 'ఎందుకు చేసుకున్నా'నని యేడుస్తాడు. పిల్లలు లేరని యేడ్చేవాళ్ళు, ఉద్యోగం చేస్తో ఎన్నడూ నవ్వని దురదృష్టవంతుడు, క్లీడరై కవులవెంట పరుగులెత్తే రసికుడు, పెళ్ళి చేసుకుని నమ్మకంగా నిలవలేని స్త్రీ, చదువుకుని ఆరోగ్యం పోగొట్టుకున్న రోగి, కథలు చదివి, సినిమాలు చూసి భ్రమసి యిల్లు వొదిలి పరుగెత్తి తిరిగివొచ్చిన జోగి-అందరూ, యిట్లాంటి మూర్ఖులు - తమ ఆనందం తెలీక మాటలు నమ్మి మోసపోయిన దౌర్భాగ్యులు. తనకు లేని వాస్తవ ఆనందం యిస్తుందనుకోడం ఈ భ్రమలలో ముఖ్యమైనది.

'ఈ పెళ్ళి నరకంరా' అని ఎంతమంది ఎన్ని విధాల చెప్పినా బాలబ్రహ్మచారి ససేమిరా నమ్మడు. 'నీ పెళ్ళాన్ని వదలవేం?' అంటాడు. 'ధనంవల్ల సౌఖ్యం లేదు' అని ధనికు లెంత అరిచినా బీదవాడు నమ్మడు. 'ధనమంతా నాకియ్యవేం?' అంటాడు. ఏ ఆనందమూ రాకపోయినా, ఆ పెళ్ళాన్నీ ధనాన్నీ వొదిలే ఆత్మబలం వాళ్ళకి లేదనే సంగతి వీళ్ళకి తెలీదు.

కొందరికి దేశ విప్లవం, కొందరికి తిండి, కొందరికి ప్రేమ, కవిత్వం, తగాదాలు-నిద్ర-యిట్లా అనేక ఆనందాలున్నాయి - తత్వాన్ని పట్టి మారుతో, ఎవరు చెప్పినమాటా విన కుండా, తన స్వభావాన్నీ యిన్స్టింక్టునీ నమ్ముకుంటే, ఏ మనిషికి అతని ఆనందమేదో స్పష్టమౌతుంది-ఏ మృగానికి దాని ఆహారమేదో అర్థమైనట్టు. కాని యీ మనుష్యుల్లో జన్మమంతా మాంసం తినే ఆవులూ, గడ్డి మేసే సింహాలూ వున్నాయి. పైగా అజీర్ణ మెందుకా అని ఆవు అనేకరకాల మాంసం రుచి చూస్తుంది. సింహం రకరకాలగడ్డి తెప్పించుకుని మేస్తుంది. కాని ఆ గడ్డిని ఇదీ, మాంసాన్ని అదీ వొదిలే తెలివితేటలుగాని, ధైర్యంగాని శక్తిగాని వాటికి వుండవు.

కవిత్వం చదివి, 'ఆహా సూర్యాస్తమయం యెంత అందమైనది! నేను చూడనేలేదే' అని వొకడు సాయంత్రం గోదావరీ గట్టున కూచుంటే, ఆ ఆనందం వొస్తుందా? ఆవడలో, యింటితగాదాలో, సినిమాకథో, ఏదో తలచుకుంటో కూచుంటాడు అంతసేపూ!

అట్లానే కొందరికి త్యాగం ఆనందం యిస్తుంది-కొన్ని పరిస్థితులలో. కాని ప్రతి వుపన్యాసకుడూ, గ్రంథకర్తా త్యాగం చెయ్యమనేవాడే - కవిత్వానికనీ, సత్రానికనీ, కొడుకు పెళ్ళికనీ, దేశానికనీ, పత్రిక్కి చందాకనీ, త్యాగం రాదు. ఏ స్వభావానికి ఏ విధమైన త్యాగం ఆనందమిస్తుందో అదే అవసరమూ, ఆరోగ్యమూ. కొందరికి అసలు త్యాగమే పనికిరాదు. చాలామంది త్యాగాలు ఏడుస్తో చేస్తారు. మతమూ, ధర్మమూ, 'డ్యూటీ' అని పేర్లు పెట్టి త్యాగాలు చేస్తారు. సాధారణంగా భార్యలూ తల్లులూ చేసే త్యాగాలన్నీ ఇట్లాంటివే. ఎవరికే త్యాగం అవసరమో అది వాళ్ళ ఆనందమే నిర్ణయించాలి. ఒక స్త్రీ తన భర్తని వొదిలి, పిల్లల్ని వొదిలి పనికిమాలిన ప్రియుడివెంట వెడుతుంది. ఇంకో స్త్రీ పనికిమాలిన భర్తకోసం ప్రియుణ్ణి, లోకాన్ని, పిల్లల్ని వొదులుకుంటుంది. ఇంకో ఆమె బిడ్డకోసం భర్తనీ, సంఘాన్నీ, నీతినీ వొదులుతుంది. వీటిల్లో సంఘానికి నచ్చినవి మెచ్చుకుంటారు. తక్కినవాటిని ఖండిస్తారు. కాని ఏది ధర్మమో, ఏది ఆనందం యిస్తుందో, ఎవరికి వారు నిర్ణయించుకోవలసిందేగాని మనుషులుగాని, శాస్త్రాలుగాని నిర్ణయించలేవు. ఎందుకంటే ఆనందమివ్వని ధర్మం నీ ధర్మం కాదు. ఇంకోడిదీ.

దేశానికి ప్రతివాడూ త్యాగం చెయ్యాలని అంటారు. అక్కర్లేదంటే తిడతారు. ఎవరి హృదయం దేశభక్తితో పరవశమౌతుందో వాళ్ళు సర్వమూ త్యాగం చెయ్యనే చేస్తారు. ఇది మన ధర్మం కనక చెయ్యాలి అనే ప్రసక్తే వుండదు. 'ఇది నా ధర్మం' అనుకునేటప్పటికే, ఇతరులు విధించిన ధర్మమని

వ్యక్తమౌతుంది. అట్లా దేశభక్తివల్ల ఆనందం రానివాళ్ళు ధర్మమనీ కీర్తికనీ, పక్కవాడు చేశాడనీ చాలామందిచేశారు. త్వరలోనే చింతించారు. వారి స్వభావం ఆ త్యాగానికి తగినది కాదు గనుక.

సుఖమూ, బాధా పరిస్థితులు తెచ్చిపెడుతోవుంటాయి. చాలామంది ఏమీ ఆలోచించకుండా అనుభవిస్తో బతుకుతారు. తామెంతవరకు ఆ బాధలకు కారణమో, తప్పించుకోడానికి తమ ప్రయత్నమెంతవరకు వుపయోగపడుతుందో, యోచించరు. కర్మలోనూ, జ్యోతిషంలోనూ నమ్మకమూ యీ నిద్రకు తోడ్పడి, జోల పాడుతుంది.

జీవితంలో సంతోషం లేనప్పుడు కొత్త సంతోషాలు కల్పించుకోగలం. బాధలు తటస్థించినపుడు నిగ్రహించుకోగలం. బాధని యెదిరించి పోట్లాడితే చాలావరకు లోబడుతుంది. కాని ఆ జ్ఞానమూ శక్తీ చాల కొద్దిమందికే వున్నాయి.

లోకం సౌందర్యాన్ని కల్పిస్తుంది. కాని అనుభవించమని బలవంతపెట్టగలదా? అట్లానే జీవితం, కష్టాల్ని కల్పిస్తుంది. కాని అనుభవించమని బలవంతపెట్టలేదు.

వెయ్యికి తొమ్మిదివందల తొంభైమందికి ప్రత్యేకంగా ఏదో అందరాని ఆనందాన్ని సాధించాలనే 'అర్తి' వుండదు. ఇంకా మృగాల స్థితిలోనే వున్నారు. సుఖంగా తినడమూ, కనడమూ, చావడమూ వాళ్ళు చెయ్యవలసినదల్లా. అదే వాళ్ళ ఆనందం. కాని ఆ సంగతి గమనించరు. ఘనకార్యాలు చేసినవాళ్ళ సంగతి వినీ, కనీ, చదివీ, తమకులేని శక్తులు వున్నాయనుకుని వారి ననుసరించబోతారు. ప్రయత్నించి విఫలులైన, బోసులూ, శాండోలూ, శుకమహర్షులూ, రవీంద్రులూ, ఐ.సి.యస్.లూ, ఎందరో వున్నారు మన మధ్య. నరకం, స్వర్గం సంగతులు విని, భయపడి, ఆశపడి భక్తినీ, వైరాగ్యాన్నీ నటిస్తారు. దానివల్ల బాధలు, అప్పులు, రోగాలు ఇన్ని పడతారు. ఎంత తన్నుకున్నా, శాస్త్రాలు ఎంత ఘోషించినా, ఎన్ని తత్వాలు పాడినా, అందరూ విరాగులూ కారు, ధర్మాత్ములు కారు; ఆ పాడేవారికి తెలుసు 'ఎన్నాళ్ళీ ముచ్చటలు-తనువులు శాశ్వతమా' అని పాడి విరక్తి పుట్టిస్తాడు. కాని ఒక్క గుప్పెడు బియ్యంమీదో, ఒక్క కానీమీదో మనకి విరక్తి కలిగితే చాలు ఆ పూటకి, వాడికి తృప్తి.

తమ జీవితంలో ఆనందం ఎట్లా కలుగుతుందో తెలిసినా, ఆ ఆనందంకోసమే ప్రయత్నంచేసి ఆటంకాలను తొలగించుకునేవాళ్ళు చాలా కొద్దిమంది. ప్రతి పని విషయమై కూడా 'ఇది నా ఆత్మకి ఆరోగ్యమా కాదా? నాకు లభ్యమైన కాలాన్నీ, శక్తినీ, ధనాన్నీ ఆనందరూపంగా మారుస్తున్నానా లేదా' అని విమర్శించరు. మొహమాటం, ప్రతిష్ఠా, భేషజం, కపటమూ యిన్ని అడ్డంవొస్తాయి.

వొంటినిండా చీముతో, చెయ్యి యెత్తలేక వాణికేవాడికి కానీ యివ్వము. మనకి అక్కర్లేని పత్రికకి చందాగా అప్పుడే యింకోడు నాలుగు రూపాయిలు పట్టుకుపోతాడు.

మనం మీటింగులకి ప్రెసిడెంట్లుగా వుండడం, అనుష్ఠించే కర్మకలాపాలు, తగాదాలు, అన్నీ ఏ మాత్రమైనా ఆరోగ్యాన్ని

యిస్తాయా? ఉత్తమ లోకంలో నమ్మకం లేనివాడు బ్రాహ్మల కాళ్ళు కడిగి తద్దినం పెడతాడు. బ్రాహ్మణ్ణి తిట్టి కమ్మబ్రాహ్మణ్ణి పూచ్చేసి దక్షిణలిస్తాడు.

మన వేషం, బట్టలు, జుట్టు, తిండి, మనం పెట్టే భోజనాలు, ఆడే మాటలు, అన్నీ ఏమీ ఆనందం యివ్వని శుష్కమైన ప్రదర్శనాలు–ఎన్ని! జీవనమంతా వాటితోనే వృధాగా గడిచిపోతుంది. మనకి ఆనందం యిచ్చే వాటిని అనుభవించడానికి జంకుతాము–ఎవరు చూస్తున్నారో అనే భయంతో. చక్కని మనిషి నడుస్తోవుంటే తేరి చూడ్డానికి భయం–బోగమాట చూడ్డానికి భయం. బట్టలులేని–బొమ్మలూ, వెంకటచలం కథలూ ఇవన్నీ రహస్యంగా ఆనందిస్తాం.

ఇట్లా ఏళ్ళకి ఏళ్ళు గడిచిపోతాయి. మనకి ఆనందం వుందని యితరులు అనుకోడానికీ ఆనందాన్ని ధారపోస్తాం. మనం కట్టే దాబైన యిల్లు, మోసే బంగారునగలు, చేసే గొప్ప పెళ్ళిళ్ళు, ఖర్చులు, కష్టాలు, ఏడిపించుకుతినే అల్లుళ్ళు, అన్నీ ఒక్కరవ్వ ఆనందాన్ని యివ్వవు. కొడుకుని ద్వేషిస్తాము, వొదిలే ధైర్యంలేదు. భార్యలు భర్తల్ని, భర్తలు భార్యల్ని వొదిలే ధైర్యం లేదు. ఇష్టంలేని వాడు వస్తే వద్దని చెప్పే ధైర్యం లేదు.

నీ జీవితం దేనికి, ఏ ఆనందానికి, ఏర్పడిందో చూడు. ఆ ఆనందం నీతిగానీ, కాకపోనీ, ధర్మంగానీ అధర్మంకానీ, ఉన్నతం కానీ, కాకపోనీ – అన్నిటినీ – బంధువుల్నీ, కులాన్నీ, నీతినీ, చివరికి నీ సౌఖ్యాన్ని అన్నిటినీ త్యజించి అవసరమైతే ఆ అధర్మాన్ని ఆశ్రయించు. ఆ ప్రయత్నమే, ఆ కష్టమే, ఆ రాపిడే ఆత్మకు ఆనందాన్నిస్తుంది. నీ ఆత్మలో కొత్త విస్తీర్ణం, నీ కళ్ళ ముందు కొత్త లోకాలు వెలుగుతాయి. తప్పుగానీ, ఒప్పుగానీ, వెనకాముందు చూడకు. తప్పయితే దిద్దుకోడానికి చాలా కాలముంది. వెనక ముందులు యోచించే చచ్చుబతుకు కంటే, ధీరత్వంతో ముందుకు సాగి గోతిలో పడేవాడికి ఎక్కువ ఆనందం వుంది ఈ లోకంలో.

ఈ ఆనందాల్లో డిగ్రీలున్నాయి. పేడ తింటో సుఖించే పురుగు, కాంతిలో ఎగురుతో అరిచే చిలక, డబ్బు లెఖ్ఖపెడుతో తన్మయంలో పడే పిసినారీ, దేశం కోసం గుండుదెబ్బ తిని చస్తో ధన్యుణ్ణనుకున్న యోధుడూ, స్త్రీ బొమ్మను చెక్కి తను కల్పించిన ఆనందాన్ని తాను చూసి, మూర్ఛిల్లే శిల్పి, అనంత విశ్వంలో తన ఆత్మని కలిపి, సర్వ జీవుల సుఖదుఃఖాలు తనలో అనుభవించగల యోగీ, అందరూ ఆనందాన్నే అనుభవిస్తున్నారు. కానీ అన్నీ ఒకటే డిగ్రీలోవి కావు. లోకం చూసిన కొద్దీ యీ అనుభవం విషయంలో కూడా 'లైఫ్' లో గొప్ప 'ఎవల్యూషన్' కలుగుతున్నట్టు తోస్తుంది.

కొత్త ఆనందాలను సగంసగం తోచి తామందుకోలేని సౌందర్యాలను, అనుభవించే విధం తెలియక, తపన పడి జీవులు తమ యింద్రియాల శక్తిని మార్చుకోవాలని తమకు తెలియకుండానే ప్రయత్నించి ఒక రూపం నుంచి యింకో రూపం పొందుతున్నట్టు తోస్తుంది.

రెక్కల పురుగు యింకా విస్తీర్ణతను కోరికోరి చిలక కావచ్చు పిల్ల యింకా బలాన్నీ, గంభీరాన్నీ కోరి సింహం కావచ్చును. అట్లానే వొకడు తనలో లేని శక్తుల్ని కోరికోరి ఏ జన్మలో నైతేనేం, ఏ లోకంలో నైతేనేం, పాటకుడూ, వస్తాదు, యోగీ, కిన్నరుడూ లేక రాక్షసుడుగా మారవచ్చు. అట్లాంటి మార్పు రాకపోతే, నా హృదయంలో చూచాయగా తోచే ఈ వున్నతానందాలు, నేను కలలుగనే ఈ లోకాలకి సంబంధించని సౌందర్యాలు, నేను పొందాలని కోరే మానవాతీతమైన శక్తులూ, యివన్నీ అర్థ విహీనమౌతాయి. భోజనమూ, ధనమూ, ఆరోగ్యమూ వుండికూడా ఆత్మలెందుకిట్లా తమకే తెలియని ఆరాటాలతో బాధలు పడాలి? పాకే బిడ్డ ఎన్నిసార్లు పడి దెబ్బలు తిన్నా నడవాలని ఎందుకు ప్రయత్నం చేయాలి. అదే ననుకుంటా ఈ సృష్టి సూత్రం. మనం అందుకోగలిగినంత వరకూ ఈ అభివృద్ధి వొక్క జీవితంలోనే నిశ్చయంగా పొందగలుగుదుమనుకునే వాళ్ళు మూర్ఖులు. జన్మలనేవి వుంటే ఎప్పటికో సాధించవలసిందే! ఏమైనా ఏ ఆనందానికి గానీ చేసే ప్రయత్నం కూడా ఆనందం ఇవ్వాలి. ఇవ్వకపోతే నీ ఆనందం అది కాదు.

'నీకింకేం కావాలి, ఎందుకిట్లా వెతుకుతా?'వంటారు మిత్రులు.

కారణంలేని ఈ ఆరాటం – ఈ సృష్టికర్థం ఏమిటి, నీతి ఏమిటి, పాపమేమిటి, నేను నమ్మేవీ చేసేవీ సత్యమా – అనే మీమాంస, కొత్త సౌందర్యాలకోసం, ఎండమావుల కోసం వలె, రెప్పలార్చుకుంటో పరుగులు. మనకి కానిది, మనమందుకోలేనిది, మనం ఎవరం అయిందీ, ఎంతో లోకం ఎంత జీవితం, కాలం, అందం వృథాపోతుందనే దిగులు – ఇవేమీ లేకుండా, తక్కిన వారివలె బతికి కూర్చోకూడదా?' అని అడుగుతుంది శ్రమ పడ్డ ఆత్మ.

కాని యేం లాభం? ఎందుకావిధంగా ఆ రెక్కలు కొట్టుకుంటో పరుగెత్తుతావు? నేను నీకు పళ్ళు పెడతాను, ఆడ చిలకను తెస్తాను. నా యింటో వుండమని చిలకనడిగి యేం లాభం?

అశ్లీలాలు-బూతులు

కొన్ని మాటలు బూతులనడానికి కారణం అర్థంవల్ల. అంటే అవి సృష్టి కార్యానికీ, సృష్టి అవయవాలకీ సంబంధించినవి కావడంచేత. సృష్టి దేనిమీద ఆధారపడివుందో అది అందరికీ తెలిసిన విషయమే. ప్రతివారు ఆచరించేదే. ఆచరించనివారు ఆచరించాలని అభిలాషపడేదే. కాని అది రహస్యమైపోయింది. మర్యాదస్తులు దాని విషయమేమీ ఎరగనట్టు నటించడం ఆచారమైపోయింది.

ముఖ్యంగా పిల్లలకు ఆ జ్ఞానం విషతుల్యంగా భావిస్తున్నారు. ఇంత రహస్యం కావడంచేత ఆ విషయానికి సంబంధించిన మాటలన్నీ అసభ్యాలైనాయి. మళ్ళీ ఆ మాటల్లోనే కొన్ని పర్యాయపదాలు బూతు, కొన్ని కావు. శాస్త్రరీత్యా వాడితే అభ్యంతరం లేదు. సాధారణ దైనిక సంభాషణల్లో వొచ్చే మాటలు మాత్రం బూతు.

ఈ మాటల్ని ప్రతిరోజూ విననివారుండరు. ప్రస్తుతం పట్టణాల్లో చదువుకున్నవారిలో కొద్దిమంది నోటినించి తప్ప,

23

యీ బూతుమాటలు ప్రతివారి నోటినించి బహిరంగంగా వింటోనే వుంటాం. చాలామందికి వీటిని ప్రయోగించేవారికి అవి మామూలు పూతపదాలైపోయినాయి. ఎవరినో తప్ప ఆ మాటలు షాక్ చెయ్యవు. కొంచెం నీతిపరుల మనుకునేవారూ, చాలా సున్నితమైన శుచిత్వానికి 'క్లెయిం' కలవారూ యితరుల సమక్షంలో 'షాక్' నటిస్తారు. పట్టికూచుని ఆ మాటల అర్థాన్ని గురించి భద్రంగా ఆలోచిస్తేనేగాని వాటిల్లోని ఘోరత్వం (ఘోరత్వమే వుంటే) ఎవరికీ తట్టదు. వాటి అర్థాన్ని విడతీసి చూస్తే, చాలావాటికి అర్థంలేదు. వున్నా హాస్యాస్పదంగానో, వాంఛనీయంగానో వుంటాయి. బండితోలేవాడు తన యెద్దుని, 'నీతో మాదిగవాడు సంభోగిస్తే, నేనెంత సంతోషిస్తాను!' అంటాడు. ఈ అర్థమిచ్చే మాటలంటాడు. కొడుకులు తల్లులకి ఇల్లాంటి విచిత్రమైన దీవనలే యిస్తోవుంటారు. ఎవరినన్నా తల్లిమీద తిట్టినట్టయితే వారు మండిపడతారు. ఆ తల్లి అట్లాంటిదేమన్నా జరిగితే బావుండునని కోరుకుంటో వుండొచ్చు.

ఈ మాటల్లో చాలావరకు వుత్త 'కన్‌వెన్షనల్' తిట్లు. వాటి అర్థం వల్ల కాదు. దీనికంతా మూలం సృష్టికార్యం అసహ్యమనుకోవడంవల్ల. దీనికి ప్రచారంలో వున్న నీతి తోడ్పడ్డది. పురుషుణ్ణి యెవరూ యీ మాటలతో తిట్టరు. అతనికి సంబంధించిన స్త్రీలను భార్యనో, అక్కనో, తల్లినో తిడతారు. అంటే పురుషుడికి పరస్త్రీ సంగమం గౌరవం; స్త్రీకి మాత్రం అమితమైన అవమానాన్ని కలుగజేస్తుంది.

ఇట్లా ప్రపంచంలో ఎప్పుడూ వింటున్న మాటల్నే అచ్చులో చూస్తే ప్రజలు గాని ప్రభుత్వంగాని వూరుకోరు. కాని నిజమైన ప్రపంచంలో వినే సంభాషణ వ్రాయాలంటే, యీ మాటలు గ్రంథకర్త ఉపయోగించి తీరాలి. వింటున్న మాటలే, చదవడం యిష్టంలేదు ప్రజలకి. దీంటో యేమీ అర్థంలేదు. వుత్త 'కన్‌వెన్షన్'. మాటలు వింటే చెడిపోరు. ఉపయోగిస్తే చెడిపోరు. చదివితే చెడిపోతారు.

ప్రస్తుతం యీ అశ్లీలమనేది కొత్తగా వ్రాసేవారి పుస్తకాల్లో వుంటోందని గోలపెడుతున్నారు. బూతులు లేవు. వుండడానికి వీల్లేదు. కాని సృష్టి కార్యాన్ని ప్రోత్సహించే వర్ణనలు వున్నాయని వీరికి కోపం. సెక్స్ 'టికిల్' కావడం,–నిజం వొప్పు కోరుగాని–అందరికీ యిష్టమే; ముఖ్యంగా యీ కథలమీద కోపగించే ముసలివారికి. ఈ కథలు సెక్స్‌ని ఆకర్షకంగా అందంగా, వాంఛనీయంగా చేస్తున్నాయి. 'రొమాన్టిక్' మెరుగుని పెడుతున్నాయి. ఉద్రేకాన్ని కలిగిస్తున్నాయి. ఇది కవిత్వానికి ఒక ముఖ్య లక్షణం. అందరికీ యిది చాలా యిష్టం. గొప్ప పురాణాల్లో కవిత్వ గ్రంథాల్లో ఈ గుణం చాలా విస్తారంగా వుంది. ఈ కొత్త కథల్ని కూడా చదవక పారేసే వారులేరు. కాని చదివి తిట్టడం ఫాషన్ అయింది.

దీనికి అనేక కారణాలు సంభోగవాంఛ పుట్టించుకోవడం అందరికీ యిష్టమే. కాని పుట్టిందనీ, పుట్టించు కొంటున్నామనీ, ఇతరులకు తెలీడంగానీ ఇతరులతో ఒప్పుకోడంగాని యిష్టముండదు; ఆ పని రహస్యమూ, నీచమూ అయిపోవడం వల్ల. అందుకని తిడతారు ఈ కథల్ని. అదిగాక సంభోగవాంఛ ప్రేరేపింపబడ్డ తరవాత దాన్ని అనుభవించాలని కోర్కె కలుగుతుంది. కొంతమందికి ఆ అదృష్టం వుండదు. వున్నా ఆ కథల్లో వర్ణించినంత సుందరంగా వుండదు; అట్లాంటి అలవాట్లే పోయినాయి. సెక్స్ మామూలు అలవాటుగా మారిపోయింది. భాగస్తులు అందమైనవారుగాని ఆనందం కలిగించేవారుగాని దొరకరు. తనకి యేదో సౌందర్యాన్ని చూపి, ఆశగొలిపి, తృప్తినిచ్చే మార్గాన్ని చూపని యీ కథకుణ్ణి చూస్తే అతను కలిగించిన బాధకై అతనిమీద కోపం. కొందరికి ఈ వర్ణనలు వారి ప్రూడిష్ ట్రెయినింగ్ వల్ల వెగటుని కలిగిస్తాయి.

ప్రస్తుతం ఈ కథకులు, ఇంగ్లీషు చదువుకున్న నాగరికులే. సంభోగ వాంఛల కోసం మందులు తినేవారూ, అనుభవంకోసం స్త్రీలని వెతికేవారు, స్నేహితులతో భోజనాల దగ్గిరా, క్లబ్బుల్లోనూ, బూతుమాటలు, బూతువిట్స్ వేసే వాళ్ళే, ఈ కొత్త కథల్నీ పద్యాల్నీ అసహ్యించుకునేది. అదంతా తన టేస్ట్ యెంత డెలికేట్‌గా వుందో చూపుకునేందుకు; తమ స్వంత వ్యవహారాలు మరుగుపరుచుకునేందు కుపయోగించే ధూర్తత్వం.

పాతపుస్తకాల్లో, బైబిల్లో, పురాణాల్లో యెంత స్పష్టంగా రాసినా దానిని దేనినీ బూతు అనలేదు. ఈనాడు అనరు. అసలు లోకంలోని గొప్ప పుస్తకాలన్నింటిలోనూ శృంగార రసమే ప్రధానం. శృంగారమే సృష్టికి పునాది.

కృష్ణుడూ రాధా, సత్యభామలమీదా పారేసి ఇష్టం వొచ్చినట్టు బూతులు రాసి భక్తికింద దాచారు మోక్షానికని. వృద్ధులందరూ చదివి, మన్మదోద్రేకానికి చక్కలిగింతలు పెట్టు కొంటోనే వున్నారు. సంభోగవాంఛా ప్రేరేపణ అసహజమూ కాదు; తప్పూ లేదు. మరి ఈ అర్చనలూ యీ కష్టాలూ, భోజ నాలూ, వేషాలూ, అన్నీ అందుకేగా! ఈ పుస్తకాలని భద్రంగా దాచుకు చదువుతారు, పైకి తిట్టి. పుస్తకాల్ని విసిరి పుచ్చుకుని

పక్కమీద పారేసి, యింకా యిట్లాంటి పుస్తకాలున్నాయా అని విచారిస్తారు. ఎందుకంటే మోహోద్రేకమంత ఆనందజనక మైనదీ సులభసాధ్యమైనదీ యింకోటి లేదు.

చాలామందికి జీవితంలో శృంగారం నశించింది, అసహ్యంగా మారిపోయింది. ఎప్పుడో చిన్నప్పుడు యే యేదాదో అప్పుడప్పుడు కొంచెంగా గోచరించి మాయమయింది. వారి శరీరాలు భరించలేనంత అందవికారాలైపోయినాయి; ఇంక శృంగారం యే విధంగానూ ఈ జన్మలో తటస్థిస్తుందనే ఆశలేదు. ఆ కార్యం కూడా కష్టతరమయింది. మొత్తానికి యే మాత్రము ప్రత్యేక ఆనందాన్నీ ఇవ్వడంలేదు. శృంగారానికి కాపరానికి, ఏమాత్రమూ సంబంధం వొదిలిపోయింది. కనక వీరికి ఆ సంగతి, ఆనందం, సౌందర్యం, యేమాత్రం మాట్లాడినా వొళ్ళుమంట! తమకి తెలీని ఈర్ష్య. ఈ లోకంలో సుఖపడే మార్గాలన్నీ మూసుకుపోగా, దృష్టిని పరలోకంవేపూ, నీతి పుణ్యాలవేపూ మరల్చారు. ఇక్కడ ఆనందపడలేకపోవడమనే సంగతి, పుణ్యలోక ప్రవేశాలకు అర్హతనిచ్చే టిక్కెట్లనుకుంటు న్నారు. కనక పత్యంలో వున్నవాడికి పిండివంటల సంగతెత్తితే, ఎంత కోపమో, మోహంసంగతి వర్ణిస్తే వీరికంతకోపం.

ఈ శరీర సంపర్కం విఘాతమైతే, విరక్తి కలిగితే, రోతపడేట్టుచేస్తే అది పరిశుభ్రం అవుతోంది. చివరికి భార్యా భర్తలైనా, ఒకరి దేహంలో ఒకరు నిమగ్నులై, ఆ సౌఖ్యాలలో ఆనందమనుభవించారంటే బూతూ, ఇంద్రియ లోలత్వమూ అవుతుంది. ఏ నియమాలవల్లనో, కష్టాల వల్లనో విడిపడి చచ్చారంటే అది పవిత్రత అయింది. 'అట్లాగే అనేక సంవత్సరాలు వొంటరిగా కాలం గడిపింది' అని రాసి సులభంగా పవిత్రంగా కథను ముగిస్తారు. అట్లా సులభంగా కాలం గడపగల రోగిష్టులు యెక్కడోగాని వుండరు. అన్ని సంవత్సరాలూ ఏం చేస్తోంది? పురుషుడి మీద కోర్కె కలగలేదా? కామానికి అలవాటుపడ్డ దేహం ఆ అలవాటునించి యెట్లా తప్పించుకుంది? తక్కిన అలవాట్లేమీ సులభంగా వొదలవే! ఈ అలవాటు నెట్లా వొదులు కుంది? ఆ వుపాయమేదో మాకు చెప్పరాదా కథకుడు! ఏమైనా మందులు తీసుకుందా! ఆమెకి రాత్రులు సరిగా నిద్రపట్టిందా? ఎట్లాంటి కలలు వచ్చాయి? నిద్రపట్టని రాత్రులు ఏ ఆలోచనలు, భావనలు కలిగాయి? వాటి పర్యవసానమేమిటి? అన్ని సంవత్సరాలూ భోజనం చేస్తోందా? ఆ భోజనం రక్తంగా మారటంలేదా? ఇట్లాంటి ప్రశ్నలు ఎవరికీ పట్టవు. భర్తలు వున్న పతివ్రతలు పర పురుషుణ్ని చూశారా? చూస్తే భర్తలతో పోల్చుకున్నారా? వారికోసం ఆశపడ్డారా? ఇదంతా ఎందుకు? వాళ్ళు లేచిపోలేదు; అది చాలు! లేచిపోతానంటే భర్త ఆమె కాళ్ళమీదపడి బతిమాలిన సంగతి బైటికి రాదు.

బూతు అనేది సర్వత్రా వుంది. కుక్కలు, పిచ్చికలు, ఆవులు, అన్నీ బూతుపనులే చేస్తున్నాయి. పువ్వులన్నీ బూతులే, వాటి అందమంతా వ్యభిచారాకర్షణే! బూతంతా దృష్టిలో వుంది. కొందరు నిర్మల మనస్కులు వెంట వెంటనే బూతు కనిపెట్టగలరు. ఇంకెవరికీ అది సామాన్యం మాటగా కనపడి బూతు అనిపించదు. కొందరి పవిత్ర నేత్రాలు సాధారణపు మాటలో కూడా, యీ అక్షరం లోపిస్తే యీ అచ్చు పొరపాటు జరిగితే, యీ సంధి కలిస్తే ఎంత బూతు అయ్యేది అని, స్త్రీలకోసం, బాలురకోసం దిగులుపడుతారు. ఈ నీతిపరులు ఏ పుస్తకం చదివినా సరే, 'పందులు కుళ్ళు, బురదని వాసనపట్టి సూటిగా ఆ స్థలానికి పరుగెత్తినట్టు బూతుభాగం యెక్కడ వుందా అని పసికడుతో పోతారు' అన్నాడు గాటియర్.

వీరి అవినీతికి అర్థం, పెళ్ళికానివారు దేహసౌఖ్యాన్ని అనుభవించడం. పెళ్ళైనవారు ఎంత నీచంగా యెంత వొళ్ళుమరచి, అసహ్యంగా, చివరికి రేప్ చేసినా, అదంతా నీతే! వివాహంలో వున్న కుళ్ళు, దుర్నీతి, అసహ్యం, జారత్వం, పశుత్వం, అంతా నీతి శృంగారమే వీరి కళ్ళకి. చివరికి మొగవాడు నాటకంలో వేషం వేసినాసరే, ఆ కులుకులూ, ఆ దొంగస్తనాలూ చూసి, అవైనా చివరికి చూసి ఆనందించాలని టిక్కట్ల కోసం దేవులాడే యీ ప్రజలే, యీ రసికావతంసులే, శృంగారానికి ఎల్లలు నిర్ణయించే పీఠాధిపతులు. ఆ నాటకంలో, ఆ మగ చంద్రమతుల్ని, సీతల్ని చూసి, వెళ్ళి, ఆ తాపం అణుచుకోలేక, ఇంటివద్ద వారుపడే బాధలూ, వాళ్ళ రహస్య కార్యాలూ ఎవరికి తెలుసు?

బూతులో రెండోరకం వుంది. ఇది ప్రజలు కనిపెట్టరు; ప్రజలందరికీ యిష్టం ఇది. ఇదే స్త్రీనింత అధోగతికి తెచ్చింది. లోకానికి స్త్రీ పురుష సంబంధమంటే చాలా లోకువ. 'కన్‌టెంప్ట' నిరసనభావం. దేనిని తాము పొందలేరో దానిమీది లోపలి ప్రేమను ద్వేషంగానూ, నిరసనగానూ పైకి పైకి కనపరుస్తారు. ఇది 'సైకో ఎనాలిసిస్' శాస్త్రం. ఇదే మనుష్య హృదయంలోని సగం ఆనందాన్ని, సౌందర్యాన్ని చంపింది. తమకు లోబడని, స్త్రీలమీదే ప్రజలకి గౌరవం. బైటికి తిడతారుగాని, మనసులోపల వారిమీదే గౌరవం. లోబడిన ఆమెని యెంగిలైనట్టు, తాము మురికిచేసి వొదిలినట్టు మాట్లాడతారు.

వీరికి రహస్య సంభోగవర్ణనలూ, బూతుబొమ్మ కార్డులూ, యిష్టం. వాటిని ఎవరికీ కనపడకుండ దాచుకొని రహస్యంగా చూచుకొని, ఏమీ ఎరగనట్టు నటిస్తేనేగాని వీరికి తృప్తి వుండదు. బహిరంగంగా సెక్సు సంగతులు రాసినా, శృంగారం ఆరోగ్యంగా ఉన్నతంగా రాసినా, వీరికి అయిష్టం. ముఖ్యం స్త్రీ వుత్తమురాలంటే, ఆమెకీ కొన్ని యిష్టాలు వున్నాయంటే భరించలేరు. ఇట్లాంటివారే 'స్త్రీ బుద్ధిః ప్రళయాంతకః, భార్యా రూపవతీ శత్రుః'-

అడదానివి కావుటె,

నా పెళ్ళాన్ని చంపుకుంటే నీకేం?

ఆడదానిమల్లే భయపడతావు!

యిట్లాంటివి సంభాషణల్లో వాడతారు.

'సైకోఎనాలిసిస్' ప్రకారం యీ నిర్మలవాదులంత మనో వ్యభిచారకులు యెవరూ లేరు. బూతు మాటలతో షాక్ అయ్యేవారు బూతు మాట్లాడే ధైర్యంలేక, బూతునంతా మనసుల అడుగుకి కుక్కుకున్న మనుషులు. అవినీతిమీద మండిపడేవారు, అవినీతి కోర్కెలుండి, ఆ విధంగా సంచరించగల ధైర్యమో, అదృష్టమో లేక ఆ అవినీతిని అంతరాళంలో దాచుకుని, దాచుకొన్నామని తెలీని నిర్భాగ్యులు. తాము దేన్ని దాచుకుని, అసలు తమలో లేదని తాము తమనే మోసపుచ్చుకుంటున్నారో, దాన్ని కళ్ళయెదుట యెవరన్నా కనపరిస్తే, తబ్బిబ్బై, మండిపడతారు. దేన్ని రహస్య స్థలానికి నెట్టివేశారో, అది యెక్కడికీ పోలేదని, చూపి, దాచుకున్న దానిని బైటికి లాగినందుకు, తమని ప్రోత్సహించాడని, ఆ వర్ణనలు చేసినవాణ్ణి తిట్టిపోస్తారు-అజీర్ణం వాడిచేత పిండివంటలు తినిపించాడని.

చాలమంది జ్ఞానవంతులు తమకి ఈ వర్ణనలు, ఏమీహాని చెయ్యవనిన్నీ, స్త్రీలకు, పామరులకూ, బాలులకూ, హాని కరమనీ, అందువల్ల లోకక్షేమం కోనం-మాట్లాడుతున్నామని వాదిస్తారు. వాళ్ళ మొహాలు సరిగా చూస్తేచాలు వాళ్ళ అబద్ధం, దొంగతనం, వెకిలితనం వ్యక్తమవుతాయి. స్త్రీలకన్న బాలురకన్న తాము అధికులమనుకోడం, అబద్ధం, అహంభావం.

వీరి కళ్ళకు కనపడే బూతుకి దిక్కూ చాలూలేదు. అన్ని కన్వెన్షన్స్ ఒకరి దగ్గర్నించి ఒకరు నేర్చుకుంటారు. అందరూ ఏది బూతు అంటే తామూ అదే అంటారు. ఏమిటా బూతు అడగరు. ఇట్లాంటి విషయాల్లో వారి సుకుమారమైన మనసులు పనిచెయ్యనే చెయ్యవు. పద్యంలో రాస్తే బూతు కనపడని వారికి అదే వచనంలో బూతు. ఇంగ్లీషులో బూతులు మింగేవారు, తెలుగులో బూతుల్ని పైకి కక్కేసినట్టు నటిస్తారు. పాతపుస్తకాల్లో సంస్కృతంగా, పాత తెలుగులో తాటాకుల మీద బూజులమధ్య, పెళుసు కాగితాలమధ్య బూతులు చప్పరించే మహానుభావులు, కొత్త పత్రికల్లో బూతుల్ని వుమ్మేస్తామంటారు. గ్రాంథికంలో రాస్తే కొంతవరకు బూతు పరిహారమౌతుంది. వ్యవహారికంలో ముఖ్యంగా గ్రామ్యంలో బూతు అతి వ్యక్తమౌతుంది. ఎంకి పాటలు అంటే బూతుగ్రంథం యీనాటి వాళ్ళకి. ఎంకిపాటలు పాడుతోవుంటే బూతులు విన్నట్లు యికిలించే ఈనాటి ఆంధ్రప్రజలకు ఎంత భేషజం, యెంత గర్వం, కళలకు తాము నెలవులైనట్టు.

అంతేకాదు, స్త్రీ చంకల్ని వర్ణిస్తే బూతు. పురుషుడి చంకల్ని వర్ణిస్తే హాస్యం. "బాహుమూల రుచితో", అంటే మహా గౌరవం. అట్లానే బ్రెస్ట్ అంటే ఫరవాలేదు. వాటికే అచ్చ తెలుగు రాస్తే బూతు.

ఇట్లా స్త్రీని లోకువ చెయ్యడమూ, కొంచెం ఇప్పుడే స్వేచ్ఛని పొందుతున్న స్త్రీలని పరిహసించే గుణమూ చాలామంది నవీన కథకులకి వుంది. ఎంతో స్త్రీల తరఫున రాస్తున్నామనే వారి కథలలో కూడా ఈ స్నీర్ కనపడుతుంది. అదిగాక చదువుకున్న భార్యల్నీ, స్వతంత్రాభిలాషుల్ని దూషించేవి, వెక్కిరించేవి చాలా కథలున్నాయి. ఒక సుప్రసిద్ధ ఆంధ్ర కథకురాలు, వ్యాస కర్త ఒకామె, నాటకాలలో వేషాలు వేసే స్త్రీని తన నాయికగా తీసుకుని కథరాసి కీర్తి తెచ్చుకుంది. కాని ఎవరైనా పరిశీలించి, ఆ కథలో, ఆ కథా నాయికలోటి స్త్రీలు స్వేచ్ఛలో అనుభవించే ఆనందం తనకీజన్మకి లభించే యోగ్యత లేదు గనుక ఆ అకర్షణా తనకి లేదు, గనక తననెవరూ రంగస్థలానికి రమ్మనరు గనక, హృదయంలో మండే యీర్ష్యని ప్రత్యక్షరంలోనూ చూపింది.

కొందరు పేరుకెక్కిన కథకులు 'నేను ఆ వర్ణనల జోలికి పోను. కాని నేనే వర్ణించ తలుసుకుంటే నా!' అన్నట్టు వూరికే గుటకలు మింగుతో రాస్తారు. కొందరు చుక్కలు పెట్టి హొదులుతారు.

యీ బూతు పవిత్రత యీనాటి చిత్రాల్లోనూ, తెలుగు ఫిల్ముల్లోనూ బాగా చూడవచ్చు. పటం సరస్వతిదే, భారతిదే, కాని చిత్రకారుడో, చిత్రకారిణో , ఆ సంగీత సాహిత్యాల రెండింటిమీదా యెంత కౌశల్యం చూపారో జాగ్రత్తగా పరిశీలిస్తే ఆ పవిత్ర పటాల్లో ఎంత బూతువుందో అర్థమవుతుంది. కాని

ఆ సరస్వతి బ్రహ్మనెదిరించిందనో, బ్రహ్మని సభలో నాలుగో ముఖంమీద ముద్దు పెట్టుకున్నదనో వ్రాస్తే అది బూతవుతుంది. ఎందుకంటే కళలో ఒక శాసనం వుంది. ఎంత దాచాలన్నా, యెన్ని మెలికలు తిప్పినా, రచయిత ఆత్మే, సబ్‌కాన్షస్ సెల్ఫ్ ప్రతిఫలించి తీరుతుంది కళలో . ప్రతిఫలమే కాదు. సూర్యుడికి కాంతికీ వున్న సంబంధమే రచయితకీ, కళకీ వుంటుంది. మడికట్టుకున్నవారిలోనించి బూతూ, అవినీతి పుస్తకాల్లో ఆధ్యాత్మిక సందేశమూ, కనపడ్డానికి యిదే హేతువు.

పార్వతికో, భారతికో పమిట ఎందుకు వెయ్యరాదు? అని అడిగితే, అది ఆచారమంటారు. స్వర్గంలో ఫాషన్ మారి ఉండకూడదా? మరి కాలాన్ని పట్టి, తక్కిన ఆచారాలమల్లే ఈ ఆచారం ఎందుకు మారకూడదు?

పైగా 'కళ' అని ఆకాశంలోకి వూదుతారు. కళ అంటే అందమా? శృంగారమా? పమిటతో కళ రాదా? కాదు. ఆ స్తనాలకీ వేరే ఆధ్యాత్మికార్థాలున్నాయి. వాళ్లు దేవతలు, బట్టలు లేకపోయినా భక్తే కలగాలంటారు. మరి కలగటంలేదేం ? ఆ తప్పు చూసేవాడిది అంటారు.

'కాదు నీది. మమ్మల్ని భక్తిలోముంచి స్తనాల సౌందర్యానికి అంధుల్ని చెయ్యడం నీ పని' అంటాను చిత్రకారుణ్ణి.

'స్తనాలు శృంగారం - శృంగారం చిత్రించడం నాకు ఇష్టం. ప్రకటించేవాళ్ళకి, చూసేవాళ్ళకి, అందరికీ ఇష్టం. అందుకని' - అనడు చిత్రకారుడు.

ఫిల్ముకథ రామాయణమే భాగవతమే- సాంఘికంగా నీతిబోధకమే, మాటలన్నీ నీతులే. ధర్మాలే! కాని ఆ పతివ్రతల వేషాలు వేసిన పాత్రల చేష్టల్ని జాగ్రత్తగా చూడండి. సీత యేమిటి, నడుము మెలికలతో, జాలి పాటలతో అట్లా ఆహ్వానిస్తుంది? చంద్రమతి కలిగించే జాలిలో ఉద్రేకం వుందేం? యశోద కృష్ణుడి ప్రియురాలిలాగు 'వర్తిస్తుందేం? ఇదంతా ఆత్మ సంస్కార ఫలితం. పతివ్రతల పాత్రలకి అందమైన స్త్రీలని యేరడంలోనే కనపడుతుంది. యెటువంటి పాతివ్రత్యాన్ని కోరుతోందో ఆడియన్సు, కవులుకూడా కావ్యాల్లో యీ పతివ్రతల్ని సర్వాంగాలూ వర్ణించినప్పుడే తెలుసుకోవచ్చు వారి మనసుల్లోని పవిత్రపు బూతు; ఈ పురాతన దాంపత్య మంతా ధర్మాలమీద ఆధారపడ్డదికదా, గుణాలు చూసేకదా, వీరి వరించడాలు, చివరికి భారత భాగవతాల్లో కూడా మొగాళ్ళకి ఎత్తు భుజాలూ, విశాల వక్షాలూ, వొంటి మెరుగులూ, సన్నని నడుములూ, వర్ణించడం మెందుకు? ఆ వర్ణనలే, పతివ్రతలకు పెట్టిన వర్ణనలే, వచనంలో యీనాటి స్త్రీలకి పెడితే బూతులైనాయి. కాని పురాణాల్లో ఎట్లా వర్ణిస్తేనేం, భక్తి ప్రభావం వల్ల, యీ తలపులు అన్నీ కప్పపడిపోతాయి. రామాయణం చదివితే, సీతమీద కామం కలగదు. కాని ఫిల్ము చూస్తే సీతని కావిలించుకోవాలని బుద్ధికలుగుతుంది, మొత్తానికి ఆ ఫిల్ము తారల అసలు సంగతి తెలీని సామాన్య ప్రజలకి !

పూర్తిగా అంతా బట్టబయలైతే, యీ మరుగు వాంఛలు వుండనే వుండవు. ఫిల్ములో అనసూయ పిర్రలు మాత్రం కనపరిస్తేనే, ఆడియన్సు ఆట చూడ్డానికి వీలుంటుందేమోనని మెడలు చాస్తారుగాని, అసలు సుఖంగా అనసూయ చుట్టూ తిరిగిందా కళ్లు మూసుకుంటారు, సిగ్గుతో కాదు, అసహ్యంతో. ఎంతో మరీ దత్తిపడ్డవాళ్లనీ, శృంగారంలో మరీ లోటేస్ట్ నీచపు అభిరుచిగలవారినీ తప్ప, యీనాటి తెలుగు ఫిల్ము నక్షత్రాలు ఎవరి కళ్లనూ మిరుమిట్లు గొలపరు. అట్లానే పుస్తకాలలో వర్ణనలు కూడా. ఈనాటి గొప్ప కవిమిత్రులలో ఒకాయన యీమన్నాడంటే' అంతా సంపూర్ణంగా వర్ణించడంలో ఏమీ ఆకర్షణ లేదు. ఆర్ట్ చెడిపోతుంది. ఎందుకు అట్లా వర్ణిస్తారు? కాళిదాసు చూడండి ఎంత మృదువుగా, సున్నితంగా వర్ణిస్తాడో స్త్రీలనీ'.

'నేను చేసే స్త్రీ వర్ణనలు కోర్కెని అభివృద్ధి చెయ్యడం కోసం కాదు. కోర్కెని చంపడం కోసం. ఒక్క కామ వ్యాపారానికి తప్ప, స్త్రీని చూసినంతమాత్రాన, మోహం కలగడం అసహజం. ఈ వర్ణనలు మామూలై 'షాక్' చెయ్యకపోవాలి' అంటే?

కాళిదాసు సుకుమార వర్ణనలోవున్న వలప్చుయెస్నెస్ కోర్కెనీ భావననీ రేపేగుణం ఇంక యెవరిలోనూ లేదు. అది ఆత్మ శృంగార ఔన్నత్యం. మహా అనుభవశాలి, అద్వితీయుడైన కళోపాసకుడు. 'అనాఘ్రాతం పుష్పం' అనే మాటని గురించి ఆలోచించండి. అంతకన్న అవినీతి ప్రదమూ, స్వార్థపరమూ, దేవిరింపు మాటా, బూతు ఎక్కడన్నా వుంటుందేమో! 'అనాఘ్రాతం' తన కోసమే తన అనుభవం కోసమే ఎవ్వరూ తాకకుండా వుంచారు. ఆలోచించండి - ఎన్ని గోచరిస్తాయో మనసుకి! అంతకన్నుర్ధి అంత నీచత్వం. ఆ స్త్రీ ఒక వూరగాయి, ఒక తాడిపండు, ఈగలు వాలని మిఠాయి - అదీ దుష్యంతుడికి వున్న గౌరవం స్త్రీల మీద. 'అనాఘ్రాంత పుష్పం' అని చదివేటప్పటికి, ఆ అందమైన పదాల వల్ల, సెంటిమెంటువల్ల, క్యారీ ఐపోతారు. అది సటిల్‌గా రహస్యంగా మనసుల్లో

పనిచేసి స్త్రీనించి 'అనాఘ్రాతం, మొదలు తరవాత స్వంత ఆఘ్రాతం, తనుమాత్రమే ఆఘ్రాతం– పుష్పం – తన జేబుల్లో గదుల్లో భద్రంగా పెట్టునించి కోసి దాచుకునే పుష్పం – కాళ్ళు లేవు – కళ్ళులేవు. పుత్త పుష్పం, దానికి మనసులేదు, ఆత్మలేదు. ఎవడు కోసుకొంటే వాడిదీ. అనాఘ్రాత పుష్పం – అంటే సుకుమారం, పవిత్రతా, అన్నిపూదిపద్ధట్లు – ధ్వనిస్తుంది. పుష్పం చెట్టుకి సృష్టి అవయవం. అనాఘ్రాత పుష్పం అని యే కుర్రాణ్నీ ఎవరూ అనరు. పురుషుడు గాని స్త్రీని తమలో ఒకర్ని పుష్పం అన్నారని స్త్రీలు కులుకుతారుగాని, తమ కిచ్చిన నీచత్వం గ్రహించరు. ఈ పుష్పం అనాఘ్రాతంగానే వుండిపోయిందనుకోండి. అది అట్లానే వుండదు. ముసలిదై అందరూ అసహ్యించుకునే, దిక్కులేని అవయవమైపోతుంది. ఎవరో ఒకరు ఆఘ్రాణించాలనే కని పెట్టుకుని వుంది. నిర్మలత్వం రంగురంగుల రేకులుదాల్చింది, ఎవడో ఒకడు అనిర్మలం చేసేందుకు ఆ నిర్మలత్వం.

దుష్యంతుడు శకుంతలని చూసిన కొంచెం సేపటికే పాదాలు వొత్తనా? అని అడుగుతాడు; అది చూసి మన కవులు ఎంత మార్దవమూ అంటారు. అంతటి మహారాజు ఆమె పాదాలు వొత్తుతానన్నాడే....అనే గౌరవం తప్ప, భాగ్యవంతులు ఇన్నోసెంట్ బీదకన్యని మోసం చేసి అన్యాయం చేసేందుకు వుపయోగించే ఎటర్నల్ ట్రిక్, మామూలు టక్కరుపని అని తెలుసుకోరు. ఎంత ధూర్తత్వం పాదాలు వొత్తడం? చాలా పాతపడ్డాడు గనక బూతు కనపడదు కాళిదాసులో.

ఈ నవీన నీతికథకులూ, భావకవులూ, ఈ బూతు పనుల్లో, కాళిదాసుని తలతంతున్నారు. అతని సత్తువా, ఆత్మాధిక్యతా లేకపోవడంవల్ల ఈ నీరసపుకవుల వర్ణనలు అతి నీచంగా కనపడతాయి. ఉపన్యాసాల్లో, దుర్మార్గుల చేతుల్లో చిక్కిన పతివ్రతల బాధలు వర్ణించడంలో, అవినీతి మీద చూపే కోపంలో ఎన్నికోర్కెలు, ఎంతదత్తి, ఎంత కావీసం, దాచుకోవాలని తనకే అట్టిపెట్టుకోవాలని అంతా తనే బావుకోవాలని మింగాలని, ఇతరులకి నీతులు బోధించి వారిని విరక్తుల్ని చేసి మానిపించి, అరికట్టి తనే పొందాలనీ యెంత ప్రయత్నం! ఇవన్నీ వారి హృదయాల్లో నిగూఢమైన మోటివ్సు, వారిచేత నీతికథల్ని రాయిస్తో వుంటాయి. కొంతమంది భార్యాభర్తల కథల్నే రాస్తారు. కొంతమంది ఒక్క సంసారాన్నే తీసుకుని నలుపుతారు, నములుతారు . కాని వాళ్ళు కథలలో చూపే, ఆ భార్యాభర్తల అనురాగం, పోంగలూ, వుచ్చులూ, మచ్చులూ, రాద్ధాంతాలూ, ఎత్తిపొడుపులూ, ద్వేషాలూ, హాస్యాలూనూ చదివితే, పెళ్ళికాని వాళ్ళెవరూ పెళ్ళి చేసుకోరు. అట్లాంటి సంసారంలో బతకడం కన్నా ఏ ఘోర నరకమూ, పాపమూ, అసహ్యమూ, యోచించుకోడం కష్టం.

భార్యాభర్తల చేతే నీతి మాట్లాడిస్తో బూతులకన్న అసహ్యం ఆ మాటల్లో ధ్వనింపచేసే మహాశక్తి వుంది యీ నీతి రచయి తలకు. వీరు భార్యాభర్తల మధ్య పెట్టిన సంభాషణలు విన్న తరవాత కొంచెం టేస్ట్ ఉన్న వారికి భార్యలన్నా స్త్రీలన్నా విరక్తి కలగక మానదు. ఆ కథానాయికల ఏడుపులు, నోములు, మారాలు – అన్నీ అమితమైన అసహ్యాన్ని కలిగిస్తాయి. అసలు రచయితల వుద్దేశ్యం సంసారాన్ని చాలా ఆకర్షణంగా చూపాలనే – కాని వారి ఆత్మ సంస్కారం వల్ల కథ చివరికట్లా తయారవు తుంది.

ఒక నీతి కథకుడు స్నేహితులిద్దరు ఒకరి భార్యని ఒకరు మోహించిన కథ రాసారు. నీతిని కాపాడుకునేందుకు ఆ దంపతులు పడే అవస్థలు, ఆ కథలలోని ఎమోషనల్ ఎఫెక్ట్స్ వారి మనోభావాలు చదివితే, ఇంత చేయించారా ఈ దంపతుల చేత, ఇంక ఒక్క పక్కమీద పడుకున్నారని రాస్తే, ముంచుకు పోయిందా అనిపిస్తుంది. శృంగారం, అణచుకోలేని మోహం, వెర్రి కామం ఇవన్నీ కావాలి, కథకి పట్టు నివ్వడానికి. పనికిరానిది ఏమిటంటే, పక్కమీద కలుసుకుని ఆ మోహాన్ని తీర్చుకోడం, మనసు, నరాలూ, బతుకూ అంతా పరపురుషుడి మీది కోర్కెతో నిండింతరవాత ఇంక ఈ పిచ్చిదేహాన్ని విడిగా వుంచి కాపాడాననుకున్నాడు కథకుడు. నీతిని అంతమాత్రపు నీతినే యీ ప్రపంచం కోరుతోంది.

పూర్వకాలం యూరోప్‌లో క్రిష్టియన్ ఫాదర్లు యేమన్నారంటే అవినీతి అంటే ఆ చివరి కార్యం –కనక స్త్రీలను పక్కల్లో పడుకోపెట్టుకుని, ఆ కాస్తా త్యజించి. తక్కినదంతా అనుభవించి తమ బ్రహ్మచర్యాన్ని కాపాడుకునే వారు. అట్లా వుంది ఈ కథకుల నీతి. ఫిల్ముల్లో చూడండి 'విలన్' దుర్మార్గుడు ఆ పతివ్రతని బలాత్కరించడంలో ఆమెని ఇష్టం వచ్చినట్టు తాకుతాడు. కాని పతివ్రత స్థానం మాత్రం తెరమీద అందకపోవడం వల్ల నీతి కాపాడబడ్డది. ఆ నీతి, ఆ పవిత్రత మనసునించి శరీరానికి, శరీరంనించి, ఒక్క భాగానికి మాత్రమే దిగింది ఈనాటికి. నీతిపరులు ఇంకా నిగూఢమైన స్వల్పస్థలాలకి నెట్టివెయ్యొచ్చు క్రమంగా. ఇంకో కథకుడు - లేని శృంగారమంతా కథలో రాసి, ఆ పని చేసినవాడు,

కథానాయిక అన్న అనీ, లేక మగవేషంలో ఆమె అక్క అనీ చివరికి తేల్చి నీతిని నిలిపాడు.

'చూడండి ఈ కథలు, ఆడవాళ్ళూ, పిల్లలూ యెట్లా చదువుతారు' అంటారు. ఆ పిల్లలు మృగాల్లోనూ, నిద్రపోతున్న కళ్లసందుల్లోంచి రాత్రులు పెద్దవాళ్లు చేసే పనులలోనూ సంగతులన్నీ చూస్తోనే వున్నారు. వీధుల్లోనూ తమ పెద్దవారి నోటినించి కూడా బూతుల్ని వింటోనే వున్నారు. ఆ స్త్రీలు, పిల్లలూ వొంటరిగా వున్నప్పుడు మాట్లాడుకునే బూతుల్నే వింటే, ఈ కథలు రాసేవారు చప్పరిస్తారు. ఈ దేవాలయాల మీద భక్తితో బూతుబొమ్మల్ని చూసి నమస్కరిస్తున్నారు కూడాను.

ఈ కథల్లో అంతా స్త్రీ వర్ణనలేగా ముఖ్యం. వాటిని స్త్రీలు చదివితేనేం? స్త్రీ మీద స్త్రీకి మోహం కలిగిస్తున్నామనా వీరి అభ్యంతరం ? స్త్రీని వర్ణిస్తే తప్ప బూతుకాదు. వెడద వక్షము వాడు, నిక్కుభుజముల వాడు, రొమ్ముమీద దట్టమైన వెంట్రుకలు కలవాడు, పద్మ నేత్రుడు అంటే అంతా సభ్యమే! ఆ ప్రదేశాలే స్త్రీనివర్ణిస్తే బూతు. ఆడవాళ్ళూ, పిల్లలు చెడిపోతారట, ఏదో పురుషుడు చాలా వివేకవంతుడైనట్టు చెడిపోని లోహమైనట్టూ!

ఇప్పటి నిజమైన అవినీతికథలు స్త్రీకి గౌరవాన్నిస్తున్నాయి. ఆమెని కథకి మూలసూత్రంచేశాయి. పురుషహృదయాన్ని పాలించే శక్తి ఆమె. ఆమెకి వేరే వ్యక్తిత్వం, వాంఛలూ, స్వతంత్రపుటాలోచనలూ వున్నాయి. ఇదంతా ప్రపంచానికి అవినీతి, స్త్రీని పురుషులు అమితంగా కోరుతారు. అంతేకాదు, ఆమె సౌందర్యానికీ, చమత్కారానికీ ఆమెని వాంఛిస్తారు అంటే తప్పుపడుతున్నారు. అవినీతి అంతా వారికి బూతు. ఒక్క వర్ణన లేకుండా, చాలా పవిత్రంగా, సుఖంగా, ఆనందంగా, ఒక్క తగాదా లేకుండ ఆదర్శంగా ఒక స్త్రీ ఒక పురుషుడు గాఢప్రేమలో బతుకుతున్నారు, పెళ్ళిమాత్రం కాలేదంటే అది బూతుకథే!

గాఢమైన నిర్మలమైన ప్రేమను చూపితే అది అంతా బూతు. ఒక కాపరంలో ఇద్దరూ వూరికే పందుల్లాగు కంటున్నారని, కుక్కల్లాగ కరుచుకొంటున్నారని , ద్వేషించుకొంటున్నారని, అతి నీచంగా ఒకరిని ఒకరు వుపయోగించుకుంటున్నారని యేమి రాసినా, పెళ్ళి అయిందంటే బూతు కాదు. ఇదివరకు పాతపురాణాల్లో, స్త్రీ, ఈశ్వరుడి అవతారమైనా సరే, ఆమె చివరకి నిర్జీవయంత్రం -మెదడు, గుణమూలేని బొమ్మ. చాలామంది స్త్రీలని చపలచిత్తలనూ, కులటలనూ చేసి, చెడగొట్టారు. మిగిలినవాళ్లని గతిలేని దౌర్భాగ్యుల్ని చేశారు. రావణుడు సీత నెత్తుకుపోయి రోజూ తోటలో పెట్టుకొని చూసుకొంటో ఉండటం, రాముడూ, రావణుడు ఆ స్త్రీ కోసం కొట్టుకోవడం, సీతని ఏం చేశాడో అని రాముడి అనుమానం అది ఎన్నేళ్లకి పోకపోవడం, తనని అడవిలో వొదిలేసిన నలుణ్ణి దమయంతి దొరికాడు చాలుకదా అని అతి కాంక్షీణంగా కావిలించుకోడం, ఇట్లాంటివి యెన్నో; వాటిల్లో బూతు కనిపించదు.

అసలు నిజమైన బూతుమాటలూ వర్ణనలు ఏవంటే - సృష్టికార్యాన్ని అసహ్యమైన కార్యంగా వర్ణించేవి. కొంతవరకు వైరాగ్య గ్రంథాలలో కొన్నిభాగాలు యీ శీర్షిక క్రిందికి వొస్తాయి. ఆ కార్యాన్ని తప్పు అనీ, నీచమనీ, సంస్కారమనీ, లోకోద్ధరణమనీ, రహస్యమనీ, ధర్మమనీ అనేవన్నీ బూతులే. దాన్నిరహస్యపరచేవి బూతులే. అనేక పద్యాలు దంపతుల్ని గర్భాదానం గదివరకు తీసికెళ్ళి అక్కడ వొదిలి మాట్లాడకుండా యివతలికి వొస్తాయి. యీనాటి కథలుకూడా యింతే. కొంతమంది మర్యాదస్తుల కథలు చదివితే వీళ్ళెన్నడన్నా పిల్లల్ని కన్నారా, కనగలరా, అసలు ఆ సంగతులు వీళ్ళకి తెలుసునా అని సందేహం కలుగుతుంది. రాత్రంతా గదిలో కూచుని సీతారామాంజనేయం చదువుకుంటున్నారా అనిపిస్తుంది.

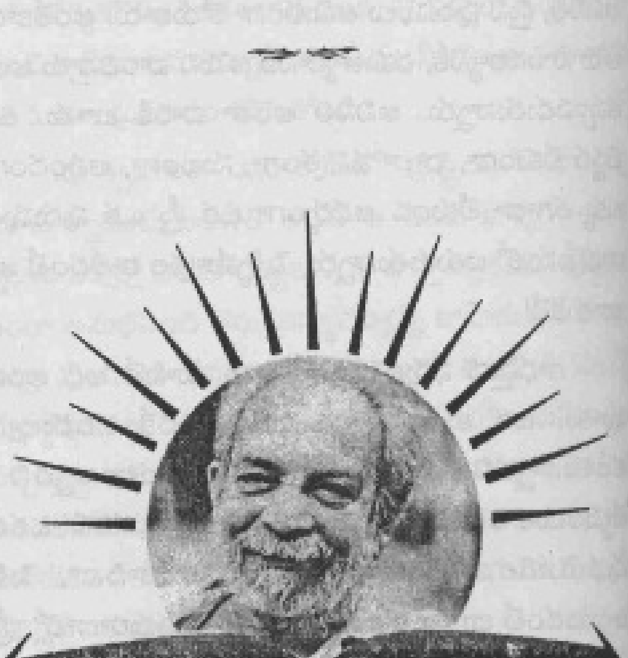
ఏ పుస్తకంలోనన్నా సరే, స్త్రీని చవక చేశారో, స్త్రీ పురుష సంబంధాన్ని చవక చేశారో; ఆ పుస్తకం కన్న బూతు పుస్తకంలేదు.

ఒక యీనాటి కవి తానూ శృంగార కథలు రాయగలనని రాసి, ఇప్పుడు యువకుల ప్రశ్నలకి తాళలేక పశ్చాత్తాప పడుతున్నాడు. ఆ పుస్తకంలో శృంగారం, స్త్రీని 'స్నేర్' చెయ్యడం జాగ్రత్తగా తప్పుకోడం చూస్తే, ఆ కవి ఆత్మ సంస్కారం, ఏహ్యశృంగారం - అన్నీ తోచి ఈ కవి స్త్రీ అనుభవాలు ఎంత అధమాలూ నీచాలూ అయివుండాలా అనిపిస్తుంది.

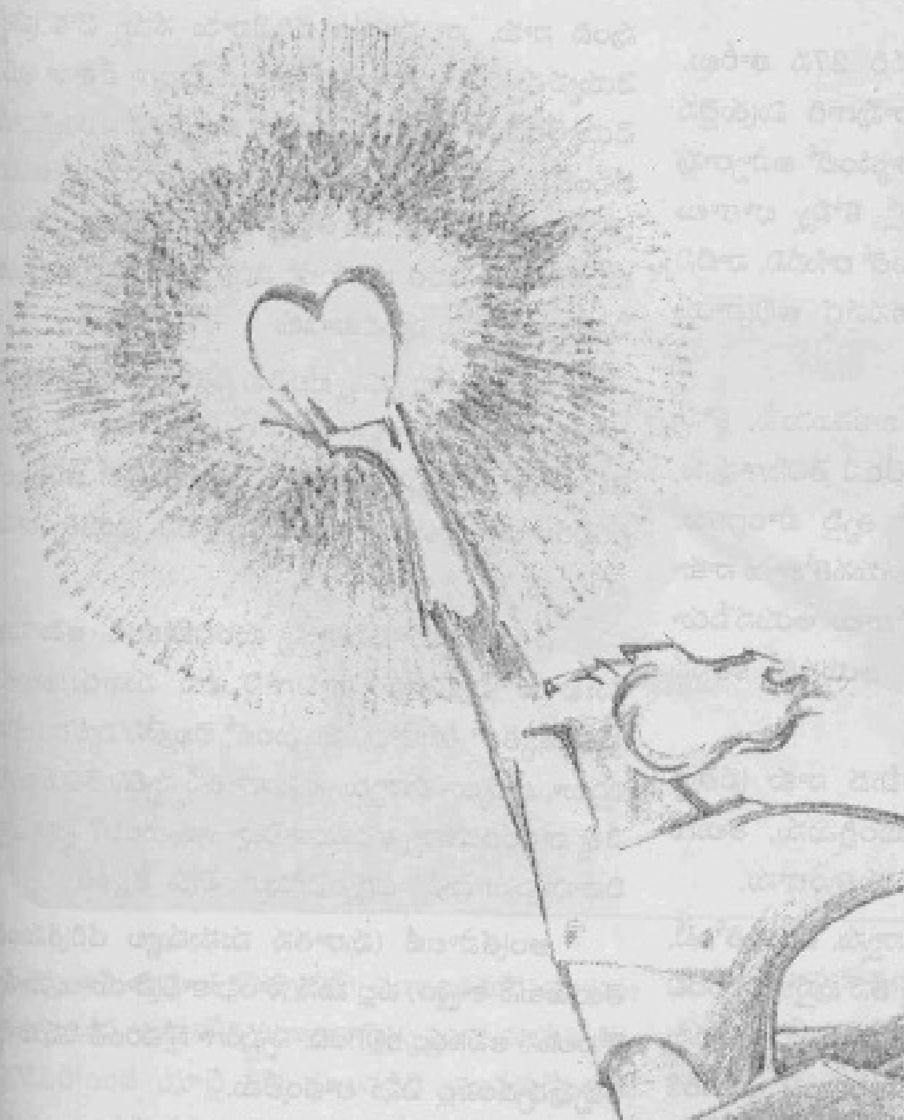
నిజంగా బూతులు, ఈ ప్రేమ కథలూ కావు, శృంగార వర్ణనలూ కావు. వాటిని అసహ్యించుకునే ఈ విద్యాధికులే నిజమైన బూతుని కల్పిస్తున్నారు. స్త్రీ సంభోగము, స్త్రీ అవయవాల వర్ణనా, యవ్వనం, వాంఛా, ఇవన్నీ హేళనకి ప్రధాన వస్తువులు ప్రజలకి. లేచిపోవడమూ, వాంఛవల్ల కుమలడమూ, ఇబ్బందులల్లోకి రావడం, ప్రేమ దృష్టులు, విరహం, ఇవన్నీ జీవితంలో నిజంగా జరిగినప్పుడు తెలుసు కుని, చెప్పుకుని హేళనగా నవ్వుతారన్న సంగతి ప్రతివారికీ

తెలుసు, ఏదన్నా యిట్లాంటిది వూళ్ళో జరిగినప్పుడుగాని, పత్రికల్లో పడ్డప్పుడుగాని ఎంత ఆతృతతో తెలుసుకుంటారో అంత వెగటుగా నీచంగా పరిహాసం, చేస్తారు. ఆ స్త్రీ పురుషుని అవివేకానికి సుపీరియర్ లాఫ్ రహస్యంగా యెవరికీ తెలీకండా కానిచ్చి తప్పించి దొంగతనంగా పోనిచ్చేదానికి, బైటపెట్టుకుని కష్టాల్లోపడ్డారని, దర్టీ లాఫ్. తామే ఐతే ఎంతో వివేకంగా తప్పించుకునేవారమని, కంటెమ్ప్చుయస్ లాఫ్. ఆ కథల వెనకవున్న ట్రాజెడీ, ఆ గాథల వెనక వున్న సిన్సియార్టీ, ఆ వాంఛల వెనకవున్న అగ్ని, ఇవేమీ వారి మనసుకి తట్టవు. చాలా సో్బ్రయిటీ వున్న పత్రికలే యిట్లా గూఢంగా 'స్నీర్' చెయ్యడం కనిపెట్టవచ్చు మనం. ఈ అవివేకుల పక్షంగా యీ కామానికి ఆహుతైన ప్రజల పరంగా పోనీ, జాలిగా, సానుభూతితో మాట్లాడ్డానికిగాని, రాయడానికిగాని గుండెలు లేవు. అది బాడ్‌టేస్ట్. ఎవరన్నా రాస్తే బూతులు రాస్తున్నాడనీ, అవినీతిని బోధిస్తున్నాడనీ అరుపులు. ఈ మర్యాద కథారచకులే ముఖ్యంగా అరుస్తారు, ఇతరులు అవినీతి కథల్ని రాస్తున్నారని. ఆ నీతికథల్లో వాళ్ల వర్ణనలుండవు, ప్రియులు వుండరు, భార్యా భర్తలు తప్ప. బ్రహ్మచారులు వొస్తే వారికి చివరికి పెళ్ళి జరిగి తీరుతుంది. యధావిధిగా మర్యాదగా, భార్యా భర్తలకి సరాగాలూ, తగాదాలూ వుండవొచ్చు. కాని ఒకరినిఒకరు విడవరు. ప్రియులకి విఘాతాలు కలిగితే వాళ్లు చావడమో, సన్యసించడమో చేస్తారు. ఇదంతా సరేకాని వారు యీ పతివ్రతల నోళ్లలో పెట్టే సంభాషణలు వినండి. అవి సరిగా జీవితానికి ఫోటోలే అయివుంటాయి. అట్లా రాయడం బాగానే వుంది. కాని వాటిని నీతికథలనడం, శృంగారాన్ని బూతు అని విమర్శించడం, తెలివి తక్కువ. బూతు మనసులు చేసేపని. ఆ కథల్ని చదివినప్పుడు వారు ఏయే మనుషుల్ని గమనించి కథలు రాశారో, వారెంత నీచులా అని దిగులు పుడుతుంది. భయపడే మాటలన్నీ, వీరు భార్యల నోటినించి రానిస్తారు. భార్యా భర్తలేగా! ప్రియులు చెయ్యని బూతుపనులు భార్యా భర్తలచేత చేయిస్తారు. పవిత్ర సంసారంగా! ఎంత నీచంగా, చవకగా యీ పురుష సంబంధాన్ని చేస్తేనేం, వివాహం నియమాల్ని పాలింపచేస్తే చాలు. ఈ నీతి కథలూ, ఈ విద్యాధికుల సంభాషణలూ వింటే, ఏ స్త్రీనైనా, ఆ మనుష్యుడు కావలించుకోటం వల్ల ఏ మాత్రమైనా ఆనందం కలిగిందా (ఆత్మసాఫల్యం, మనోతృప్తి పోనీండి) పూర్ణమైన శరీర సౌఖ్యమైనా కలిగిందా, లేక తనని, ఆ స్త్రీని, తనవాంఛనీ ద్వేషించుకుంటో అనుభవించాడా అనిపిస్తుంది. స్త్రీ ఒక యంత్రం. తన మోహం బలవంతం. తన వాంఛకి దాసుడై తాను చేసిన దుస్సహకార్యం- సుందరమైన సంయోగము, అసహ్యమూ, దుర్భరమూ అయింది. మనసులో మాటలో కూడా అట్లానే పరిణమించింది. ఎవరైనా వొకరు శరీరం చాలా ఆకర్షమయిందనీ, ఆ శరీరాన్ని, ఆ ఆనందాన్ని అనుభవించడం మహా వరతుల్యమనీ రాస్తే, ఆ రాసినవాడు వుత్త భోగలాలసుడనీ, దుర్నీతి బోధకుడనీ, నిరీశ్వర వాది అనీ, ఆధ్యాత్మిక మహాత్యాన్నెరగక, ప్రజల మనసుల్ని తుచ్ఛ విషయాల వేపు తిప్పుతున్నాడనీ విసుక్కుని, సుపీరియర్‌గా మొహాలు పెట్టి ఏవగించుకున్నట్టు నటిస్తారు.

ఈ మురికితనం మనుష్యుల మనసుల్లో కలగడానికి కారణం శరీరంలో ఒకదానికి ఒకటి దగ్గిరగా వున్న సృష్టి ద్వారానికి, మలద్వారానికీ, వున్న భేదభావం కన్ఫ్యూజ్ అయి, నశించడం వల్లనని డి. హెచ్. లారెన్స్ అన్నాడు. మొత్తానికి ఏదోవిధాన ఎంత కన్ఫ్యూజన్? మొత్తానికి బూతు మనసుల్లో వుంది. ఆ మనసులో చూసే ప్రతిదానికీ బూతు రంగునిస్తో వుంటుంది. సెక్స్‌మీద ఉమ్మేసి, నీతివస్త్రాలక్రింద, దొంగవేషాలు వేసుకునే యీ నీతిగ్రంథాలే నిజమైన బూతు గ్రంథాలు. స్త్రీ సృష్టి సంబంధమైన సౌందర్యాన్ని మతం పేరిట అసహ్యపరచడమే నిజమైన బూతు.

24

ఆశయంగా చూపించలేనిది మానవతి ప్రేమ

1936వ సంవత్సరం ఫిబ్రవరి 27వ తారీఖు. 'హిందూ' పత్రికలో గురజాడ అప్పారావుగారి మిత్రులైన ఓ.యమ్. సుబ్రమణ్యం గారు రాసిన వ్యాసంలో అప్పారావు గారు ఆయనకు రాసిన వుత్తరాల్లో కొన్ని భాగాలు ప్రచురించారు. అవి 1909 వ సంవత్సరంలో రాసినవి. వాటిని చదివితే అప్పారావుగారికీ, నాకూ కనపడ్డ అభిప్రాయ బంధుత్వాన్ని చూసి ఆశ్చర్యపడ్డాను.

నా అరణ్యరోదనం ప్రారంభం కాకమునుపే, కొన్ని సంవత్సరాల కిందటే, రోదనం లాభంలేదని తెలిసిగావును, స్నేహితులకి ఉత్తరాలు రాయడంతో తృప్తి పొందాడు. ఆయనకూడా నా వలెనే అవాచ్యుడంటే ఆయనతోబాటు నాకూ కొంచెం గౌరవం వస్తుందో లేక నాతోబాటు ఆయనపేరూ అధోలోకానికి పంపుతారో! ఎట్లానైనా ఆయనతో కలిసిన పతనం గౌరవప్రదం.

ఎందుకంటే, ఆయన పద్యాలమీద నాకు ప్రత్యేక గౌరవముంది. ఆయనలేఖలు– ఆ యింగ్లీషును, తెలుగు చెయ్యడం చాలా కష్టమనిపించింది, ప్రయత్నించాను.

" 'కన్యాశుల్కం' ప్రూఫులు దిద్దుకున్నాను. చదువుతోంటే, నాకు ఆహ్లాదం కలుగుతోంది. గ్రంథకర్త తన పుస్తకాల్ని చదివి తానే ఆశ్చర్యపడితే గ్రంథంలో నిజమైన స్వారస్యం వుందన్న మాటే. గ్రంథకర్తకే పుస్తకం ఆకర్షకంగా వుంటే అందరికీ వుంటుందని నిశ్చయమే. మీనాక్షి వొచ్చిన రంగాలు చాలా జ్ఞానాపాదకాలుగా వున్నాయి. నేను పూర్వగ్రంథాల్లోంచి ఉదాహరణలివ్వగలను.

(కళాదృష్టితో ఆదర్శవంతంగా) చేసినప్పటికి ఆర్టిస్టిక్ ఐడియలైజేషన్ కూడా రియలిస్టిక్(ఉన్నదున్నట్టు) గా రాసినట్టయితే ప్రజలనీతి అభిప్రాయములకు విరుద్ధంగా వుండే ఘట్టాలు తటస్థించకమానవు. కొంత వరకు నైతిక ఖండనం ప్రత్యేక తత్వాలమీద ఆధారపడివుంటుంది. మీ జాతి పట్టాభి రామమూర్తిగారి సహవాసంలో మీరు పెరగడం వల్ల మీకు అవినీతి అంటే కంటకమని నాకు తెలుసు. వేశ్య అనేసరికి అదిరిపడతారు.

కావ్యాల్లోని న్యాయస్మృతి పొయెటిక్ జస్టిస్ (కావ్య న్యాయం) లో మారింది. నేను జీవితాన్ని చిత్రిస్తున్నాను. కళాపరంగా కొంత ఔన్నత్యాన్నిస్తాను.

నేను కళారాధకుణ్ణే ఐనప్పటికీ సంఘం యెడల బాధ్యత వుంది నాకు. నా పుస్తకం చదివేవారు నన్ను వొక ప్రశ్న వెయ్యవచ్చు నేను దుర్మార్గాన్ని ఆకర్షణీయంగా చేశానా అని. చెయ్యలేదని నా నమ్మకం. మొదటి ముద్రణలో మధురవాణి జీవంలేని ఘోరంగా తయారయింది. ఈ ముద్రణలో ఆమెని పూర్ణంగా చిత్రించాను. నేనే ఆమెని చూసి భ్రమసి పోతున్నాను. కనుక ఆమెని చివర రంగంలో సంస్కరణం చేశాను. ఇంక మీకు అభ్యంతరం వుండకూడదు.

పైకి కనబడేదానికన్న బలమైన నైతిక భావాన్ని పొందింది నా పుస్తకం. జీవితాన్ని నేను చులకనగా భావించనని తెలుస్తుంది. హాస్యంతో పొంగిపోయే పుస్తకంలో జీవితంలో గంభీరత్వాన్ని చూపడం చాలా కష్టమైన పని, ప్రయత్నించాను నేను.

వేశ్యలోని మానుషత్వాన్ని మరచిపోకండి. ఆమె సుఖ దుఃఖాలు మీవిగాని, నావిగాని ఐన సుఖదుఃఖాలకు ప్రాముఖ్యతలో తీసిపోవు. సంఘంలో లెక్కలేని వ్యభిచారులైన భర్తలూ, భార్యలూ వున్నారు. స్పష్టంగా తన వృత్తిని తెలియజరిచే వేశ్య వారందరికన్నా అధమురాలెట్లా అవుతుంది? పైగా వేశ్య వివాహప్రమాణాన్నీ భగ్నంచెయ్యడంలేదు వీళ్లవలె.

ఆంత్రపాలజీ (పురాతన మనుష్యుల చరిత్రనుంచి తెలుసుకునే శాస్త్రం) వల్ల మన సాంఘికాభిప్రాయాలు మార్చు కోవలసిన అవసరం కలిగింది. స్పష్టంగా గోచరించే విషయాన్ని కప్పిపుచ్చడంవల్ల ఏమీ లాభంలేదు.

వివాహ(సెక్సువల్) బంధాలను యింత గొప్ప చెయ్యడం లో అర్థమేమిటి? సాంఘిక పరిణామంలో వివాహ సంస్థయొక్క ప్రాముఖ్యతను నేను తగ్గించ చూస్తున్నాననుకోకండి. గడిచిన శతాబ్దంలో ప్రపంచం జ్ఞానంలో చాలా విలువను పరీక్షించడం ప్రారంభించారు. వివాహ వ్యవస్థ మానవాభివృద్ధికి తోడ్పడిన మాట వాస్తవమే, కాని వివాహబంధం ఛేదించకూడదనే అభిప్రాయంవల్ల ఎన్ని చెప్పతరంగాని దారుణ కృత్యాలు తటస్థిస్తున్నాయో మరవకూడదు. అంతేకాదు. ఇంగ్లీషు వారిలో పెళ్ళి (సివిల్ కాంట్రాక్టు) చట్టసంబంధమైన వొడంబడికగా వుంది. షెల్లీ, జార్జి యిలియట్ దాన్నితోసేసి తిరిగారు? (మోడరన్ వుమన్ విల్ రి-రైట్ హిస్టరీ) నవీన యుగపు స్త్రీ చరిత్రను పునర్లిఖింపబోతోంది.

గొప్పనవలలో ప్రేమకథ అపురూపమవుతోంది. లేక ప్రాముఖ్యత లేని స్థానానికి వెడుతోంది. ఈ స్త్రీ పురుష శరీర ఆకర్షణ విషయమై వాఙ్మయం యెందుకు అనంతమైన భేదాలతో

చిత్రిస్తుంది? కామ (సెక్సువల్) సంబంధమనే మాటను గమనించండి. శుద్ధ శరీర సంబంధాన్ని స్పష్టంగా చూపుతోంది. వొడిలిపోయిన యాభై ఏళ్ళ సుందరిని యువకుడెందుకు మోహిందాడు? చక్కగా వికసించిన రోజాపువ్వు వలె, బాగా పుడికే కూరవలె, యవ్వన వంతురాలు యింద్రియాల్ని ఆకర్షిస్తుంది. పాచిన ఆహారం గాని , వాడిలిన పువ్వుగాని ఎంత అయిష్టమో ముదిరిన స్త్రీ కూడా అంతే. ముందెప్పుడో రొట్టె పాచిపోతుందనిగాని, రోజా వొడిలిపోతుందని గాని అవి కొత్తగా, మనోహరంగా వున్నప్పుడు ఎవడన్నా అనుభవించడం మానుకుంటాడా? జీవితమూ, సౌందర్యమూ అశాశ్వతములనే వేదాంతం సరైనది కాదు. పైగా తరుణమందే అనుభవించాలనే అభిప్రాయానికి బలమైన ప్రోత్సాహ కారణమౌతుంది. పాపం అమితత్వంలో వుంది. అమితత్వం ఎట్లాగూ దాగదు.

జీవితంలోనూ, వాఙ్మయంలోనూ కూడా మోహం తన ఉచిత స్థానాన్ని అధిష్ఠించాలి. ప్రస్తుతం దానికి అమితమైన ప్రాముఖ్యాన్నిస్తున్నారు. 'కేటో' తన భార్యని ఎవరికో ఎరువిచ్చాడు. పురాణాలు చదవండి, తెలుస్తుంది.

నిజంగా జరుగుతున్న సంగతుల్ని చూడాల్సివొస్తుందని కళ్ళు మూసుకోవద్దు. డాక్టరులాగు కత్తితీసి వుందుకోసి పరీక్షించాలి, ఆశయంగా చూపించదగినది మానవుడి ప్రేమ. క్రైస్తు బోధించాడని అనుకునేదిగాని బోధించిందిగాని అదే. తన కవిత్వంలో షెల్లీ చాటింది ఆ ప్రేమే. జీవించే మతం కింద బుద్ధుడు బోధించింది ఆ ప్రేమనే. బౌద్ధమతాన్ని యేనాడు నాశనం చేసిందో ఆనాడే హిందూదేశం మతీయమైన ఆత్మహత్య చేసుకుంది.

ఈ ఆచారాలనే యెర్రకాంతిని, పరిశోధనాలయంనుంచి (లేబరేటరీ) తొలగించి, ఈ కామ సంబంధాన్ని పూర్తిగా, వివరంగా పరీక్షించాలని నా కోరిక. చరిత్రాత్మక జీవశాస్త్రాత్మకంగా (బయోలాజికల్) పరీక్షించి, దాని సరియైన స్థానాన్ని ఈ కామానికి ప్రసాదించి తీరాలి. జీవితంలో యథార్థాన్ని మీరు ప్రేమిస్తున్నారు. 'సెన్టిమెంట్' లోని యదార్థాన్ని యెందుకు ప్రేమించరు? పురుషుడి అధికారంకింద యెంత నీచమైన బానిసత్వాన్ని స్త్రీ అనుభవిస్తోందో నాకు తెలుసు. మీరు మాత్రం ఆలోచించుకోలేరా?

బీదలూ, కురూపులూ, దుర్మార్గులూ, బలహీనులూ ఐన భర్తల విషయమై ఆ భార్య లేమనుకుంటూ వుంటారో

ఆలోచించుకోండి. మీచుట్టూ కనబడే కుటుంబాలను'స్టడీ' చెయ్యండి. కురూపులూ, దుర్మార్గులూ, బలహీనులూ ఐన భార్యలో? అంటారు మీరు. కాని వారు పురుషుల బానిసలే కద! మనకన్న ఆడవాళ్ళు ఎక్కువ పవిత్రత చూపాలని విధిస్తున్నాం. దానివల్లనే యింత వ్యత్యాసం కలుగుతోంది. నిర్మలులుకాని పురుషులందర్నీ మీరు ద్వేషిస్తారనుకోండి పనినిబట్టి. ఇంక మీరు ద్వేషించని స్నేహితులు యెంతమంది మిగులుతారు? స్త్రీకి సాధ్యమైనదానికన్న యెక్కువ ప్రజ్ఞను పురుషుడు కోరుతున్నాడు గనక స్త్రీ బాధపడుతోంది. తన మనసు తీరేట్టు, స్త్రీ తనని పూజించటంలేదని పురుషుడు దుఃఖ భాజనుడైనాడు. జెలసీ అంటే యేమిటి? భర్త అందంగా లేడు. భార్య అతని రూపాన్ని యెట్లా మెచ్చుకుంటుంది? అందంగా వున్న పురుషుడి యెడల అనురాగాన్ని ఆపుకోలేదు. కాని అట్లాంటిది మహాపాతకమంటారు మీరు. ఎంత దుస్సాధ్యం? భర్త చపట ఐనా భార్యమాత్రం ఆయన మేధాశక్తుల్ని మెచ్చుకునేతీరాలి. ఇట్లా ఎంతవరకన్నా, ఎన్ని విషయాల్లోనో వూహించుకోవచ్చు యీ అగచాట్లు.

జపానులో గెయిషా పద్ధతి సంగతి వినేవుంటారు మీరు. కామ విషయమైన నీతి జపానులో చాలా తక్కువ. కాని వారి జాతీయతకిగాని, భాగ్యసమృద్ధికిగాని యే లోటూ రాలేదు ఆశ్చర్యం యేమిటంటే, ఆదేశంలోనే ముఖ్యంగా గొప్ప రాజకీయ ఆదర్శాలున్నాయి.

'సెన్టిమెంటు' అవతలపెట్టి ఈ కామ విషయమై నా అభిప్రాయం యిదీ, సంఘం వల్ల విధింపబడిన చట్టాలు వున్నాయి. వాటిని మన్నించడం మన విధి. కామ వ్యవహారాన్ని శాంతంగా నడిపించేందుకు అవి వుండవలసిందే.

ఆ చట్టాలు అన్యాయమని తలచి వాటిని బహిరంగంగా సంస్కరింప పూనినప్పుడు తప్ప వాటిని మీరడం గొప్పనేరం. ఆ చట్టానికి లోబడివున్న వాటిని పరీక్షించి, వాటి న్యాయాన్యాయ విచారణ చేసేందుకు ప్రతి వారికీ స్వతంత్ర్యం వుంది. నిర్మలత్వం అవసరమనే 'సెన్టిమెంటు'ని నేను మన్నిస్తాను. కాని ఆ 'సెన్టిమెంటు' యొక్క నిజ స్వభావమేమిటి; దానిహద్దు లెంతవరకు, దాని అసలు అర్థమేమిటి, అది యే మార్గంగా పని చేస్తోంది. నిర్మలత్వమంటే దేంటో వుంది? నేను నమ్ముతున్న దేమిటంటే, ప్రస్తుత సాంఘిక శాసనాలు యీ కామ విషయమై ఎవరికీ అందుబాటులో లేనంత కఠినంగా వున్నాయి. కనకనే నేరాలు మీరిపోయాయి. మనలో మనం వాస్తవం వొప్పుకోవలసిన కాలం వొచ్చింది. ఇదంతా ఎందుకు రాశానంటే, నేను రాయబోయే నాటకం యీ సమస్యల్ని గురించి" అని రాశారు అప్పారావుగారు. ఆయనే బతికివుంటే యిప్పటి నా వాఙ్మయ మిత్రులవలెగాక మనఃపూర్వక స్వాగతమిచ్చేవారేమో అనుకున్నాను.

'మీ భావాలతో ఏకీభవించకపోయినా మీ స్టైయిలు వుందే....'

'మీ కథలు బావుండవుగాని మీ శైలి మాత్రం.'

'మీ భాష అపభ్రంశంగాని విషయం మాత్రం'

'మీతో ఏకీభవించంగాని మీరు చూపే లోపాలలో కొన్ని'

'నిజమేగాని యివి సంఘాన్ని అల్లకల్లోలం'

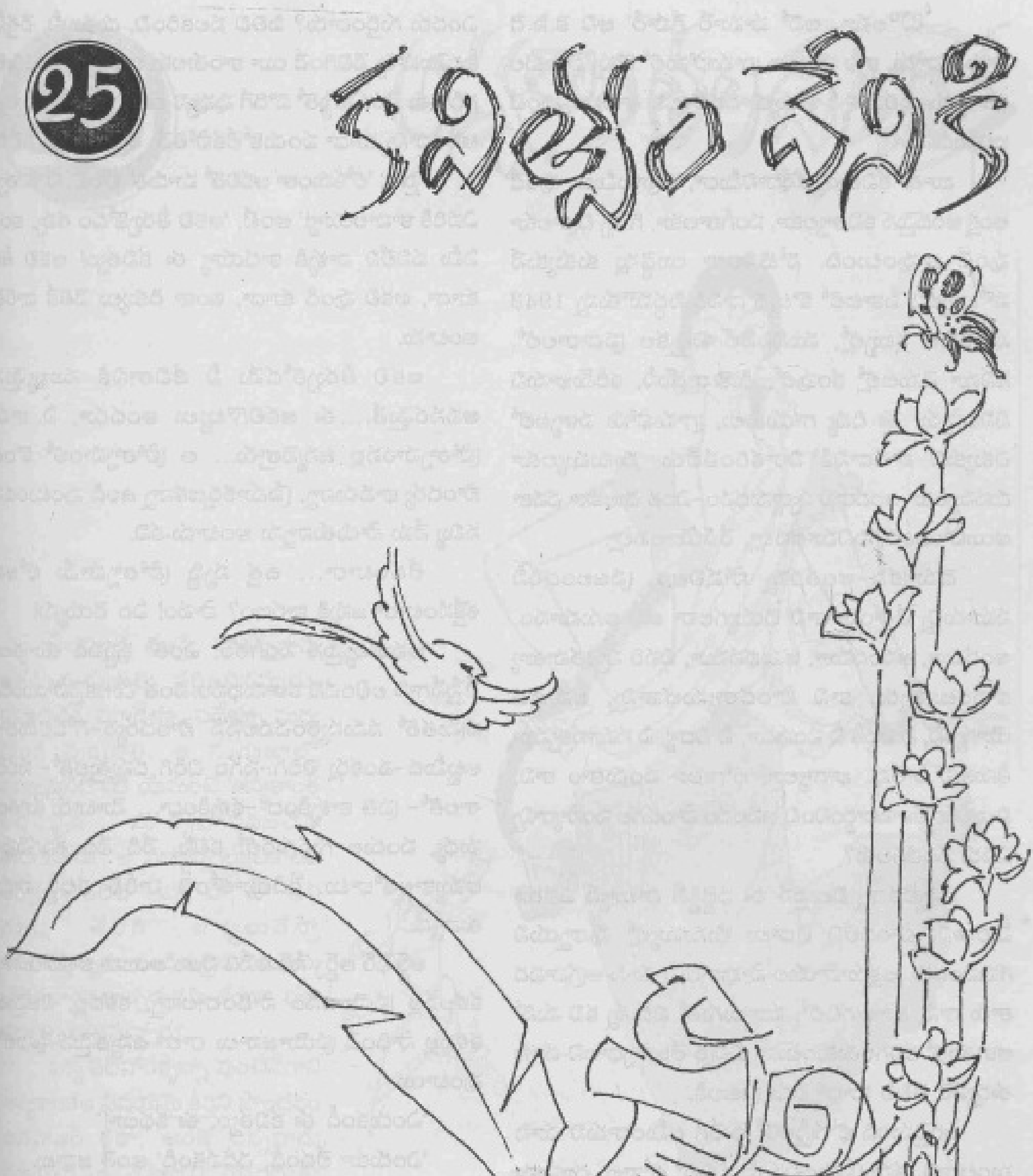
'అన్నీ బావున్నాయిగాని నీతిమాత్రం'

ఇట్లా గొణుగుతో, సణుగుతో వొప్పుకునేవాళ్ళూ, యేదో వుద్రేకంలో ఉపోద్ఘాతాలు నేనడక్కుండానే రాసి పశ్చాత్తాప పడేవాళ్ళూ, నన్నిష్టపడేవాళ్లవద్ద పొగిడి, ఇష్టంలేని వాళ్లవద్ద తిట్టేవాళ్లు, 'మనిషి ఫరవాలేదు గాని ఆ రాతలు' అనేవాళ్ళూ, "రాతలతో ఆగితే బాగానే వుండును' అనే వాళ్ళూ యిట్లాంటి మిత్రులకన్న పడపడ దూషించే విరోధులెంత ఉపకారులు?

జీవితాన్ని చాలా సూక్ష్మంగా ఆర్టిస్టిక్‌గా పరిశీలించి కొత్త వాఙ్మయానికి పునాది వేశారని నీతిని మూటగట్టుకున్న పత్రికలే పొగిడాయి అప్పారావుగారిని! ఆయనను మెచ్చుకునే వాళ్లలో చాలామందికి సరిగా ఆయన అన్నమాటల్నే నేను అన్నందుకు కోపం నామీద. నా వలెనే యీయన దృష్టి కూడా వ్యాధిగ్రస్తమేమో! సంస్కరించేప్పుడు తప్ప సాంఘిక చట్టాల్ని మీరడం నేరమన్నారు అప్పారావుగారు. వివాహ బంధాన్ని తృణప్రాయంగా మీరేవారందరూ సంఘపూజ్యులే, సంఘానికి ముద్దుబిడ్డలు. ఇట్లా మీరే సంసార బంధంవల్ల లాభమేమిటనీ – యిట్లా మీరనవసరం లేకుండా, మనుషులు దొంగలుకాకుండా, సంస్కరించమన్నవాడు సాంఘిక, వాఙ్మయ నైతిక బహిష్కారాన్ని పొందుతాడు.

ఆ రెండో గ్రంథం ఆయన రాయలేకపోవడం దేశానికి దురదృష్టమైనా, ఆయనకి అదృష్టమేననుకుంటా, ఈ లేఖలు యిప్పటివరకు బైటికి రాపడంకూడా అదృష్టమే కాకపోతే ఆయనా, ఆయన పద్యాలూ, ఆయన నాటకం, ఆయన వంశం అన్నీ తిట్లపాలయేవికదా?

25

'భొలమా, ఆవో హమారే గేహరే' అని కె.సి.డె పాడుతున్నాడు, కాఫీ హోటలు గ్రామఫోనులో గొప్ప పాటకుల రికార్డులు ప్రతివాళ్ళకీ అమ్మకూడదని ఒక శాసనం వుంటే బావుండును.

బూతు కవిత్వం అనేదానిమీదా, చిత్రాలమీదా వుండే ఆంక్ష అందమైన కవిత్వాలకూ, సంగీతాలకూ, గొప్ప చిత్రాలకూ వుంటే బావుంటుంది. నోటినిండా యిడ్డెన్లు కుక్కుకునే హోటళ్ళలో, పేకాటలో కొట్టుకోడానికి సిద్ధమౌతున్న 1943 నాగరికుల క్లబ్బుల్లో, మునిసిపల్ ఎన్నికల ప్రచారాలలో, సినిమా చెమటల్లో కంపులో, డి.కె.రాయ్‌నీ, కరీమ్‌ఖానుని వినిపిస్తారు. ఈ దివ్య గాయకులు, గ్రామఫోను పళ్ళాలలో చిక్కుకుని పాడడానికి నిరాకరింపలేరు. మనుష్యులకూ మనస్సులకూ అందరాని స్వర్గానుభవం-ఎంత చులకనా చవకా అయిపోయింది, సినిమాలవల్లా, రేడియోలవల్లా.

డెమాక్రసీ-అంతకన్న సోషలిజం, ప్రజలందరినీ సమానుల్ని చేశాయి. కాని చెయ్యగలవా అని అనుమానం. అందమూ, ఆనందమూ, అనుభవమూ, ఎవరి స్వంతహక్కూ కావంటున్నారు. కాని సౌందర్యానుభవాన్ని, అనుభవ యోగ్యతనీ, ఏ పద్ధతీ ఏ పంపుడూ, ఏ విద్యా, ఏ సమానత్వమూ తీసుకుని రాలేవు. భాగ్యాలూ, భోగాలూ పంచుతాం కాని, విలువగల కళాపదార్థంనించి ఆనందం పొందగల సంస్కారాన్ని ఎవరు పంచగలరు?

అన్నిటికన్నా విలువైన ఈ సబ్జెక్టివ్ వాల్యూస్ ఎవరూ మీరరాని, పొందలేని భేదాలు మనుష్యుల్లో వున్నాయని గమనించరు. లక్షరూపాయల షావుకారుని చూసి ఆగ్రహపడ తారు గాని, బూజుగదిలో, మూలుగుతో పడున్న కవి మనో ఆకాశంలో కలిగించుకుంటున్న విచిత్ర తేజస్సౌధాలని చూసి ఈర్ష్యపడే తెలివి కూడా లేదు ప్రజలకి.

ఇరవైమంది భోగస్త్రీలతో ఊరేగే జమీందారుని చూసి మంటగాని, తను ప్రేమించిన స్త్రీ కళ్ళలో లోకాలు చూస్తున్న చిత్రకారుడి అనుభవం ఎవరికీ తెలీదు.

'కళ ఎవరి సొమ్మూ కాదు' నిజం. అనుభవించే దృష్టిగల ఆర్టిస్టు సొమ్ము కళ. ఎంత పంచుకున్నా నీది కాదు. ఇది వసంత కాలమని అద్భుతమైన రంగులతో ఉదయ సాయంత్రాలు ప్రతినిత్యమూ ఆకాశాన్ని అలంకరిస్తున్నాయనీ, ఆ అలంకారం మన హృదయాల కోసమనీ, ఇది చదివేవారు ఎందరు గుర్తించారు? పిలిచి పలకరించి, దుమ్మునీ, చెత్తనీ, పీడమొహాల్ని వెలిగించే యీ కాంతులకు అంధులైన సోదరులే, గడ్డి ఆకు వెనక సిగ్గుతో వొదిగే పువ్వుని చూసి మురిసే ఉన్మత్తుడి ఆనందాన్ని కూడా పంచుకోలేకపోతిమే అని దిగులు పడేది.

పైగా, 'లోకమంతా ఆకలితో మాడుతో వుంటే, నీ కవిత్వం ఎవరికి కావాలయ్యా!' అంటే, 'ఆకలి తీర్చుకోడం తప్ప, ఇంక ఏమీ పనిలేని వాళ్ళకి కాదయ్యా ఈ కవిత్వం! ఆకలి తీరి కూడా, ఆకలి వుండి కూడా, ఇంకా దిక్కులు వెతికే వారికి' అంటాను.

ఆకలి తీర్చుకోడమే నీ జీవితానికి ముఖ్యమైన అవసరమైతే....ఈ ఆకలిగొట్టులు అందరూ, ఏ కామ ప్రోత్సాహంవల్ల జన్మనెత్తారు... ఆ ప్రోత్సాహంలో కొంత సౌందర్య భావమన్నా, ప్రేమాకర్షణకన్నా ఉండి వుంటుందని నమ్మి నేను పాడుతున్నాను అంటాడు కవి.

లేదంటారా... ఉత్త సృష్టి ప్రోత్సాహమే భోజన శక్తేనంటారా జన్మకి కారణం? పాపం! ఏం చెయ్యను!

అమూల్యమైన సంగీతం, ఎంతో కష్టపడి యాత్రలు చేస్తేనేగాని లభించని కళానుభవం ఎంత చులకనైపోయింది! నమ్రతతో నమస్కరించవలసిన సౌందర్యం-గోడలమీద-అట్టమీద-వంకర్లు తిరిగి-సగం చిరిగి దస్కత్తులతో- సందే శాలతో- ప్రతి కాళ్ళకిందా-కళ్ళకిందా... మోటారు కూతల మధ్య, పందుల గురగురలో కలిసి, వేడి వేడి శనగపప్పు అమ్మకాలతోబాటు, రేడియోలోంచి హరీన్ ఛటర్జీ పాడు తున్నాడు.

ఆర్ట్ ఫర్ ఆర్ట్స్ సేక్ అనేది నిజం అయినా కాకపోయినా, కళలవల్ల ప్రయోజనం సాధించాలన్నా, కళవల్ల, నిజమైన కళవల్ల సాధించే ప్రయోజనాలు చాలా ఉన్నతమైన ప్లేసులో వుంటాయి.

'ఎందుకండీ ఈ కవిత్వం, ఈ కథలూ!'

'ఎందుకూ లేదండీ, చదవకండి' అంతే జవాబు.

ఎందుకు అని ధిక్కరిస్తే వస్తాదులూ, కొండరాళ్ళూ, ఎలుగుబంట్లూ జవాబు చెపుతాయి- కాని దక్షిణ వాయువూ, వెన్నెలరాత్రీ, మిణుగురు పురుగూ జవాబియ్యవు.

26

అన్యకాంతలడ్డంబైన

కథనిబట్టి చూస్తే, పోతన్నగారు అతడి సుగుణాల్ని వర్ణించినప్పుడు, ప్రహ్లాదుడికి మూడేళ్లా, పదేళ్ళా మధ్య వుండి వుండాలి. ఆ సుగుణాల్లో ముఖ్యమైనదొకటి యేమంటే 'అన్యకాంత లడ్డంబైన మాతృభావవముచేసి మరలువాడు.' ఆ పద్యాన్ని లక్షలకొలది ఆంధ్రులు చదివి 'ఆహా, హా, హా' అని గుడ్ల తేలేసి లొట్టలువేస్తో ఆనందిస్తున్నారు. పండితులైన గురువులు ప్రతిపదార్థ తాత్పర్యసహితంగా యీ పద్యాన్ని బోధిస్తున్నారు.

ఒక్క పదహారేళ్ళన్నా వుంటేనేగాని అన్యకాంతల విషయమై కీర్తిని పొందడం అసహజం కదా, అంత చిన్నవాడు మాతృభావం చేశాడని యెందుకు కీర్తించారో కవులు, ఇదేమి విపరీతమా అని యోచించరేమో పాఠకులు! ఒకవేళ ఆ కృతయుగ పుణ్యకాలంలో, బ్రహ్మచర్యం నిర్విఘ్నంగా సాగే ఆ ధర్మయుగంలో, కామోద్రేకం అంత చిన్నతనంలోనే కలుగుతో వుండేదిగావును! లేక ఆ విష్ణుభక్తాగ్రేసరుడైన ప్రహ్లాదుడు యీ కామ విషయంలో 'ఎబ్నార్మల్'గా జాడ్యం కలవాడా? పెళ్ళికాని ప్రహ్లాదుడికి 'అన్యకాంత' అంటే, అర్థమేమిటి? తల్లి కాని కాంతా? తల్లి కానివాళ్ళని 'మాతృభావం' చేశాడా? తల్లి అనుకున్నాడా? అంటే పుటకతోటే 'ఇడియట్' అన్నమాట.

పురాణాల అసందర్భాలతో పోట్లాడాలంటే, ఒక్క జన్మచాలదు. ప్రహ్లాదుణ్ణి గురించి కవి యిట్లా రాయడం పొరబాటు. ఇట్లాంటి పొరబాటు ఎందువల్ల కలిగింది? దీనిని పాఠకులు ఎందుకు గమనించరు? కారణం లేకపోలేదు. స్త్రీలను మాతృభావం

చెయ్యడమనేది, ఒక సుగుణంగా ముద్రపడ్డది. సత్యమూ, న్యాయమూ, ధర్మమూ, ఆధ్యాత్మికమూ, భక్తీ, పాతివ్రత్యమూ–ఇట్లాంటి మాటలవలె. ఈ మాటచుట్టూ ఒక గొప్ప 'అరా', 'ఎట్మాస్ఫియర్' ఏర్పడ్డది కనక, యీ మాటల కర్థమేమిటి, వీటి ప్రయోగము సమయోచితమా అని అడగడానికి వీలులేదు. అవసరం వున్నచోటా, లేనిచోటా, ఈ పవిత్రపదాన్ని విదిలించవొచ్చు. వాటి అన్వయాన్ని ప్రశ్నించ డానికి ప్రజలకు మతులు లేవు. గుండెలు లేవు. సత్యమూ, నీతి, న్యాయమూ ఇట్లాంటి పదాల అర్థం ప్రశ్నించినవాడు ఉన్మత్తుడనే ప్రజల ఉద్దేశ్యం. పడమటివారి జండాలవలె, తూర్పువారి తోరణాలవలె, ఆడవారి పసుపువలె, స్కూళ్ళలో రాజభక్తి గీతాలవలె, ఈ ధర్మపదాల్ని కూడా, ఎక్కడ, ఎంత ఉపయోగించినా, అమితమంటో లేదు. ఈ నీతి సామాగ్రిని చేతికి దొరికినట్టు పద్యాలలో విసిరివెయ్యవొచ్చు. ఎంత వేస్తే అంత యీ లోకంలో కీర్తి, ఆ లోకంలో ముక్తీ.

ఒక్క ప్రహ్లాదుడే కాదు, ఈ లోకంలో ప్రతి మగవాడూ కూడా 'అన్యకాంత'ల్నించి తప్పుకుంటో వుండాలని నీతి ఆశయం. పసిపిల్లలూ, ముసలివారూ తప్ప ఇంక యే ఆడవారు కంటపడ్డా వారినుంచి 'మరలుతో' వుండాలి. తలెత్తి చూడ కూడదు. వూరికే మోటార్లను ఆవులు తప్పుకుంటున్నట్టు 'మరలుతో' వుండాలి. ఇట్లాటి నీతిబోధనవల్లనే యిన్ని వోరచూపులూ, అధోదృష్టులూ, దొంగకళ్లూ బైలుదేరాయి. ఇట్లా మాతృభావం చెయ్యమనడానికి కారణం వుంది. స్త్రీలను కూడా సాధారణ మానవుల్ని చూసినట్టు చూడగలిగిన వారికి యీ మరలడం అవసరముండదు. స్త్రీని చూస్తే అమితమైన కామేచ్ఛ, కాపీనం, దత్తి, తృప్తిపడని రౌసికత్వం, వీటితో వెర్రెత్తి కొట్టుకుంటో వుంటేనేగాని, ఇట్లాంటి నిబంధన అనవసరం. స్త్రీ దగ్గిరగా వెడితే, తమ యింద్రియాలు తిరగబడి, స్వాధీనంతప్పి, తాము ఏం చేస్తామోనని యీ నీతిపరులకు భయం. ఆమె ఉద్యోగం గాని, ఆమె ముఖంలోని దయగాని, కళగాని, తేజస్సుగాని కనపడదు. ఒకటే తోస్తుంది–కామం. కామం ఆధ్యాత్మికంగా అధోగతిమార్గం కనక అసలే తప్పుకోమన్నారు. స్త్రీని చూసి కామం జ్ఞాపకం రాకపోవడమూ జ్ఞాపకమొచ్చినా నిగ్రహించు కోగలగడమూ, ఈ శాస్త్రకారులకు కలలోనన్నా తోచదు. కనకముందే 'మరల'మన్నాడు. ఇదీ ప్రజల మనోవృత్తి. ఇట్లాంటి నీతి పాడైపోతుందనే, ప్రజల విచారం.

ఓ స్నేహితుడు, 'పెళ్లాం కొడుతుందిరా నిన్ను!" అంటే, 'గుండెలే నన్ను కొట్టడానికి! గదిలోకి పోయి గడియవేసుకు పడుకుంటాను. నన్ను కొట్టడానికి గుండెలే' అన్నాడు.

ఇంకో ఆయన. 'పెద్దపులి వేటకు పోతున్నారే మీరు, పెద్దపులిని చూస్తే భయంకాదా మీకు?' అంటే, 'నాకా? నాకేం భయం? ఏం చేస్తుంది పెద్దపులి? పెద్ద చెట్టుమీద కూచుంటాగా! వెధవ పులి! పులిని చూస్తే భయమెందుకండీ!'. ఇదే రకం, యీ నీతిపరుల నీతి!

అంతేకాదు, 'మాతృభావం' కూడా చెయ్యాలి. చేస్తేనేగాని వీరికి మనసు స్వాధీనపడదు. పరస్త్రీని చూడగానే తల్లిని తలుచుకుని, ఆ తల్లిని కామించడం యెంత కష్టమో, అయిష్టమో, బాగా మనసులో మననం చేసుకుని ఆ యిష్టాన్ని, ప్రస్తుత స్త్రీ యెడల ఎప్లై చేసేటంత ఎఫోర్ట్ పెడితేనేగాని, మనసు స్వాధీనం లోకి రాదు. స్త్రీని చూసినప్పుడల్లా యింత 'స్ట్రగుల్'. నీతివంతులు కాని సామాన్య పాపాత్ములు, అన్యకాంతల్ని తల్లులలా అనుకోరు, భార్యలూ అనుకోరు, వూరికే మనుషులనుకుంటారు. మరలీ పోరు రాసుకునీపోరు, తమ దోవన తాము పోతారు. ఎవరిమీదో వారికి కామం కలుగుతుంది. వారినే జాగ్రత్తగా చూస్తారు, ఆనందిస్తారు.

దీనివల్ల మనకు విశదమయ్యేదేమిటంటే, యీ నీతి విషయమై వూదీపుచ్చుకున్న మహానుభావులందరూ చాలా వీక్ విల్డ్ పీపుల్. అందువల్లనే లోకమంతా తమవంటి దౌర్భాగ్యులే అనుకుంటారు. ప్రతి స్త్రీని చూసీ, కామోద్రేకం పడని మనుష్యులు గాని, స్త్రీతో చనువుగా వుండి కూడా యింద్రియాలు స్వాధీనం తప్పని మనుష్యులుగాని వున్నారని వీరిని నమ్మించడం చాలా కష్టం. ఆధారంలేని 'స్కాండల్సు' పుట్టించడంలో చాలా నేర్పరులు వీరు. ఆడదీ, మగాడూ మాట్లాడితేచాలు వీరి స్టాండర్డ్‌ని పట్టి మనసులో ఎంత కల్మషమున్నా తప్పులేదు. చూపు చూడకపోతే చాలు. మనసెంత నిర్మలమైనా లెక్కలోకి రాదు. చూపు చూశాడా పాపంలో పడ్డాడన్నమాటే–అది వుత్త వేకెంట్ చూపైనా సరే.

ఇట్లాంటి నీతి ఎందుకు బోధిస్తారయ్యా అంటే, వారి నీతి స్టాండర్డ్ అంతే గనక. ఈ బోధనవల్ల బోధకులు చాలా నీతి పరులని ప్రపంచం మోసపోయేందుకు. ఈ నీతిబోధకులకే నిజంగా లోకంమీదా, నీతిమీదా, ప్రేమ వుంటే, నీతి మీరినవారిని చూస్తే జాలి కలుగుతుంది వారికి. అంతేకాని యిప్పటివలె ద్వేషం కలగదు. తాము దేన్ని అభిలషించికూడా అనుభవించడానికి జంకుతున్నారో, దాన్ని పాపాత్ములు అనుభవించిపోతున్నారనే యీర్ష్య.

ఈ దొంగతనాలు యెక్కువైనకొద్దీ కొత్త సంఘ మర్యాదలు బైలుదేరుతున్నాయి. స్త్రీని చూడగానే కొంచెం దూరంగా జరిగి, కళ్ళు కిందికి వాల్చి, నమ్రతతో నమస్కరించి, మెల్లిగా. అసహజమైన గొంతుతో మాట్లాడాలి. ఇది విక్టోరియన్ ఏజ్ ఇంగ్లీషు మర్యాద. తక్కిన విజ్ఞానాల వలెనే, ఇంగ్లీషువారు

వొదిలేసింతరవాత సముద్రాలు దాటి మనకి దిగుమతి అయింది. ముఖ్యంగా యీ మర్యాదలు సంఘ సంస్కర్తలలోనూ, ఆర్య, బ్రహ్మ, సమాజాలలోనూ, ఇండియన్ క్రిస్టియన్లలోనూ, మద్రాసులోనూ కనపడతాయి.

స్త్రీలూ ఇంతే. ఇంగ్లీషు పద్ధతిగా పురుషుడు తనచేతిని పట్టుకు వూపుతాడేమోననే సందేహంతో, ముందే చేతులు ముడిచి నమస్కరిస్తారు. అపాయం దాటిందాకా ఆ నమస్కారాన్ని వొదలరు, నవ్వరు. సహజంగా మాట్లాడరు. ఎవరన్నా కొంచెం చనువుగా, స్వేచ్ఛగా మాట్లాడారా, మొహాలు చిట్లించి, మెడలు తిప్పుకుంటారు. పురుషులున్నచోట, తాము కూచునేప్పుడు కుర్చీ ఆరగజం దూరంగా జరుపుకునిగాని కూచోని స్త్రీలు సకృతు. అంతసేపూ పమిటని యిటూ అటూ లాగిలాగి కప్పుకుంటారు–కప్పుకోడానికి ఏమీ లేనివాళ్ళు కూడా. కుచ్చెళ్ళు పాదాలమీదికి తోసుకుంటారు. మళ్ళీ ఆ పమిటా కుచ్చెళ్ళా తొలగుతాయి. మళ్ళీ సరిచేసుకోవాలి. జీవితసూత్రమే దాంటో వుంది. ఏదన్నా వొస్తువు అందియ్యవలసి వొస్తే ఒక్క చివరపట్టుకుని 'వేళ్ళు తగులుతాయి. భద్రం' అని అంటున్నట్టు ముందుకు తోస్తారు, అన్ని అవయవాలూ రహస్యంగా పురుషులకి వొప్పచెప్పేవారే, యీ జాగ్రత్తలో అగ్రాగ్రేసరులు. తాము కోరని పురుషుణ్ణి చూసినా, యీ సిగ్గు నటిస్తారు. అర్థమేమిటంటే, తాను కోరకపోయినా, బలవంతంగా మీదపడే 'పాసిబిలిటిస్' వున్నాయనివారు మరిచిపోరు, యితరుల్ని మరచిపోనీరు.

స్త్రీ పురుషులొకరినొకరు చూడగానే చూపులే కాదు, తలపులు కూడా కింద భాగాలకే దిగుతాయి. రోడ్డువెంట వొంటరిగా, పరపురుషుడితో నవ్వుతో మాట్లాడుతో సరదాగా నడిచే కూరల అమ్మల్నీ, పాల అమ్మల్నీ చూసి కూడా బుద్ధిరాదుకద ప్రజలకి! ఆ సిగ్గూ బెట్టూ వొదిలి సహజంగా మాట్లాడిందా, యీ స్త్రీలకి తమ శీలాన్నెట్టా కాపాడుకోవాలో తెలీదు. అందువల్లనే యీ సిగ్గుకి యింత ప్రాముఖ్యతవొచ్చింది. సిగ్గే భూషణం. సిగ్గువిడిస్తే శీలం విడిచినట్టే. సిగ్గు ఎంత ఎక్కువ నటిస్తే అంత పవిత్రురాలు. చనువిచ్చి కూడా, స్నేహితులై కూడా ఇతరుల్ని 'డిసిప్లిన్'లో ఎట్లా వుంచాలో చాతకాదు. 'కారెక్టర్ లోపం'.

ఈ స్త్రీలు వుత్తరాలు రాస్తే, ముందు ప్రతివాడికీ 'సోదరా' అని రాస్తారు. అర్థమేమిటి? 'ఇది ప్రేమలేఖ అనుకోకండి. మీరు నా అన్న. ఈ ఉత్తరం మీరింకెవరికి చూపినా, వారికి అల్లానే కనపడాలి' అన్నమాట. పరిచయం ఎక్కువై శరీరాలు కలిసిన తరవాత కూడా 'సోదరా' అనే రాస్తారు, ఇంకెవరన్నా చూస్తే! స్వంత సోదరుడిమీద వారికి వుండే అభిప్రాయం వ్యక్తమవుతుంది.

స్త్రీలమీద ప్రపంచానికి యింత అపనమ్మకం గనుకనూ, స్త్రీని యీ విషయమై దాష్ చెయ్యడమూ, గాయం చెయ్యడమూ యింత సులభం గనకనూ, స్త్రీ శీలం తన సొమ్మని పురుషులను కోడంవల్లనూ, స్త్రీని శిక్షించే అధికారం ప్రతి పురుషుడికీ వుండడంవల్లనూ స్త్రీ యింత మోసకత్తె, అబద్ధీకురాలూ, ఐ జీవితమంతా నటిస్తోంది. ఈ విధంగా స్త్రీని మార్చి, పైగా పుస్తకాలనిండా, పురాణాలనిండా, ఆమెని చెడతిట్టారు యీ పురుషులు. కనకనే స్త్రీలు నాటకాలు వెయ్యడమంటే మర్యాదస్తులకి అంత అపనమ్మకం. ఒకరి భార్యగా వేషం వేసినా, నిజంగా ఆయన్ని వరించని స్థిరత్వం స్త్రీకి వుంటుందని భావించుకోలేరు. అంత విశ్వాసముంది వీరికి తమ హిందూ నారీశిరోమణులలో!

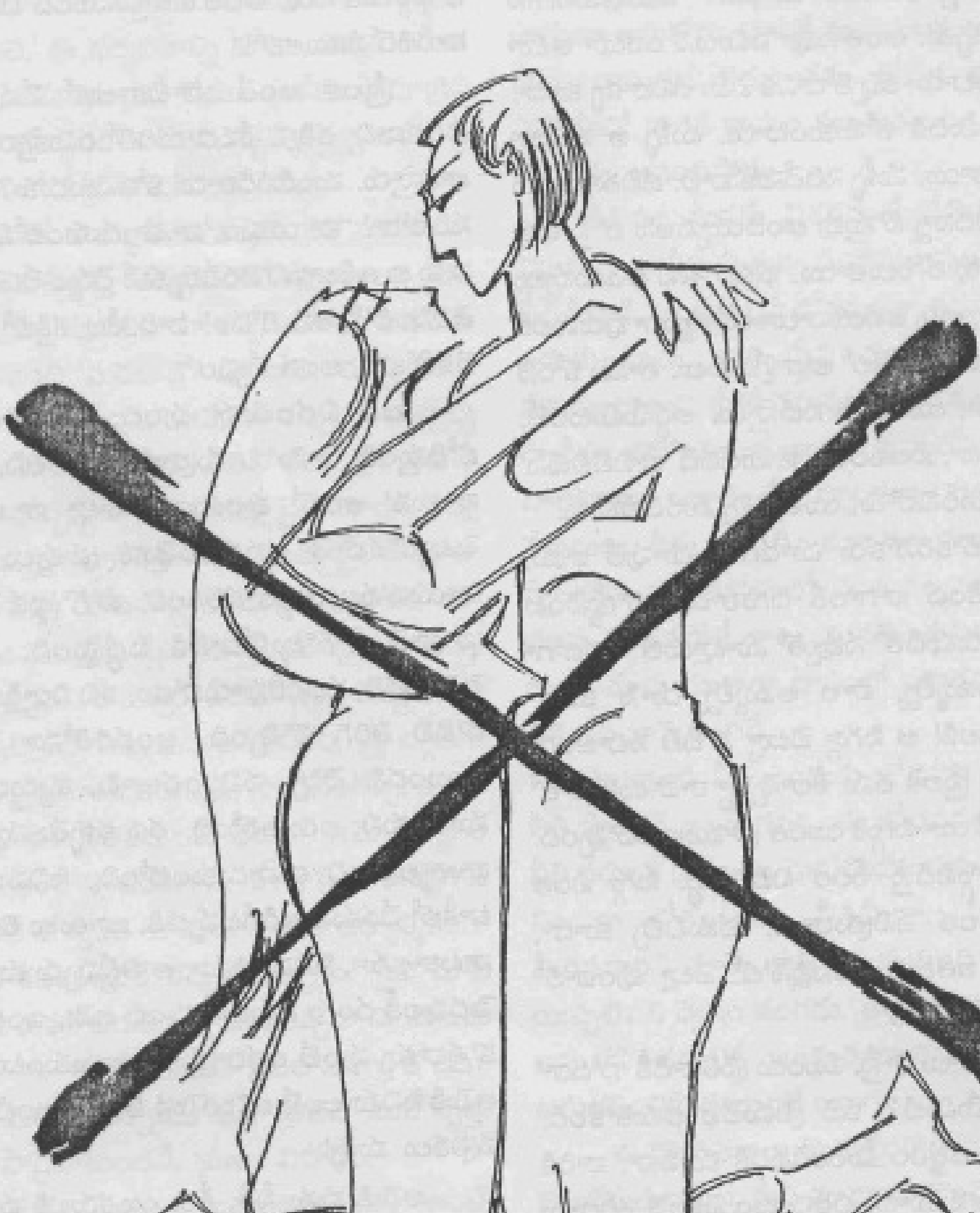
స్త్రీలూ అంతే. నాటకాలలో వేషం వేస్తారా అని అడగడాన్ని తక్కిన వేషధారులతో రమిస్తారా అని అడిగినట్టు భావిస్తారు. మండిపడతారు! కోపమెందుకు? 'వెయ్యను' అంటే సరిపోదా! "నా యిష్టం, నా హృదయంలోని రహస్యాభిలాష, నాకు ఆ అభిలాషని నెరవేర్చుకునే ధైర్యం లేదనే సంగతివీరికెట్లా తెలిసింది?' అని కోపం! వారి శీల శక్తిలో వారికి నమ్మకం లేకపోబట్టే, అంత ద్వేషం.

ఒక వితంతువు వుంది. అందరికీ భగవద్గీతలు బోధిస్తుంది. ఆమె ఓ కుర్రాణ్ణి దగ్గిర తీసి, 'నాయన, మా నాయన' అంటో వుంటుంది. అట్లా నాయన సంబంధం పెట్టుకోకపోతే అనవసరమైన ప్రశ్నలు వొస్తాయి. ఆ 'నాయన'వల్ల గర్భం కలిగింది. పోగొట్టుకునే ప్రయత్నంలో ప్రాణాలే పోగొట్టుకోడానికి సిద్ధమైంది. కడుపులో బిడ్డ పెరిగిందని, పండరీపూరుపోయి, కని నిర్దాక్షిణ్యంగా ఆ పిల్లని వొదిలి తిరిగి వొచ్చింది. అందరితోనూ పెద్ద ఆపరేషన్ అయిందని చెప్పి, నమ్మించజూచి, వ్యర్థురాలై తలుపులు మూసుకుని, బతుకుతోంది. తన కళ్ళతేజస్సుతో తన ఆస్తిని వాజ్యాలనుంచి కాపాడుకుంటోంది. సినిమావాళ్ళు వొచ్చి, టాకీలో చేరమని అడిగేటప్పటికి, బూతులు తిట్టింది. వాళ్ళనీ, నాటకాలనూ, సినిమాలనూ; ఆ తిట్టేప్పుడు కూడా మొహానికి, పెదవులకీ రంగు వేసుకునే వుంది ఆమె. ఇంట్లో మనుష్యులు కొత్తవాళ్ళు వుంటే అర్థరాత్రులు పూసుకుంటుంది రంగుల్ని. ఆమెకి సినిమాలంటే అమితమైన కోపం? ఇంటినిండా సినిమా పత్రికలు మళ్ళీ!

ఆమెకి వున్న నీతీ, కీర్తి, యితరులకి వుంటుందా!

27

సెక్స్ కంట్రోల్

మృగాన్ని వొక్కదాన్ని 'జూ' లో బంధించారు. స్త్రీ మృగ సంపర్కం లేదు. ఎన్నేళ్ళు బంధనలో వున్నా , అందువల్ల ఆత్మాభివృద్ధి కలుగుతుందా? అతీతమైన బాధ కలుగుతోందనీ, అది జాడ్యంగా మారవచ్చని, ఆ మృగాన్ని చూసి ఆనందించే ప్రజాసామ్యానికి తప్ప తక్కినవారికి తెలుసు. మనుష్యుడికీ, మృగానికీ, శరీరంలోనూ, అవయవాలపనులలోనూ, ఇన్స్టింక్ట్స్ లోనూ ఎక్కువ భేదంలేదు. అయితే మనుష్యుడికి యింద్రియాల్ని నిగ్రహించే శక్తిగల బుద్ధి వుంది. ఇచ్ఛాపూర్వకమైన నిగ్రహంవల్ల ఆత్మాభివృద్ధి కలుగుతుంది అంటారు.

కాని ఆ నిగ్రహానికి అవసరమూ వుద్దేశ్యమూ వుండాలి– ఆ వుద్దేశ్యాలు ఆత్మాభివృద్ధి కరమైనవి కావాలి. ఒకడు గోంగూర పచ్చడి మానేశాడు తినడం. కొందరు భోజనమే మాని వులవలు తింటున్నారు. వాళ్లలోఏమీ ఆధ్యాత్మికాభివృద్ధి కలగడం కనిపించలేదు. బీదవాళ్ళందరూ లడ్లు తినడంలేదు. అభివృద్ధి చెందుతున్నారా?

ఏదో ప్రయత్నం పెట్టుకుని దానికి ఆటంకమైనప్పుడే యీ యింద్రియనిగ్రహం చేస్తే వుపయోగం గాని, వూరికే ప్రతి సుఖమూ వొదులుకోవడంవల్ల ప్రత్యేకంగా ఘనత ఏమీలేదు – లోకాన్ని భ్రమింపచెయ్యడంతప్ప.

అట్లానే సెక్సు సుఖం కూడా యే ఆధ్యాత్మికమో, సైంటిఫిక్ లేక ఆర్టిస్టిక్ మొదలైన నెసిసిటీ వల్ల, అవసరమధికమై, నిగ్రహించినప్పుడే అర్థం వుందికాని, కానప్పుడు అర్థవిహీనమూ, వినాశహేతువూ అవుతూవుంది. ఏమంటారంటే, వీర్యము రక్తంలోనే నిలిచిపోవడంవల్ల అది అనేక అంతశ్శక్తులకి వినియోగ పడుతుందని, ఫిజియలాజికల్ ఎక్స్ప్లనేషన్ కూడా ఇస్తారు.

మృగాలలో అట్లా వినియోగపడ్డట్టు కనిపించదు. మనుష్యులకి కూడా నిగ్రహం యవ్వనంలో ఏమీ వుపయోగపడదు. తమాషాకలలు కలిగించడానికి, రెస్ట్లెస్గా చెయ్యడానికీ వుపయోగపడుతోంది. ఇంకా ఎక్కువ దుర్గుణాలకి కారణం కాకపోతేచాలు! ఇంతకీ సంసారులకి భార్యల్ని ఏడిపించడానికి వుపయోగపడుతుంది. శరీరంలో అధికంగా నిలవ వున్న మూత్రమేమవుతుంది, బిగబట్టితే ! కొంత మళ్లీ నెత్తురులో కలిసి జాడ్యం కలిగిస్తుంది. తక్కింది యెట్లాగో ఓలాగు బైటపడుతుంది. ఈ వీర్యమూ అంతే. ఐతే ఎవరైతే తమ విల్పవర్ వల్ల గాని, గొప్ప ఎమోషన్వల్లగాని, ఐడియల్ వల్లగాని, ఆవేశింపబడి సాధన చేస్తోవుంటారో , వారిలో ఈ వీర్యశక్తి రక్తంలో కలిసి తోడ్పడుతుంది అంటారు. నిజం కావొచ్చు.అట్లాంటి వారికి వివాహం సంభోగం అక్కరలేదు. కాని అట్లాంటి వాళ్ళు ఎందరు, ఏ దేశంలో గాని ? ఏ గొప్ప ప్రయత్నం వల్లనో జ్వలించే వారిలో యీ వీర్యం కూడా ఆ జ్యోతిలో భస్మమై, మహాశక్తుల్ని వుద్భవింపచెయ్యవచ్చు. స్త్రీ దొరక్క బాధపడేవాడికి కూడా, యీ వీర్య నిర్బంధం వల్ల అద్భుత మహిమలు పుట్టుకొస్తాయా? లోకంలో ఏ పదిమందికో సాధ్యమయే యీ సాధనని, మనదేశంలో ప్రతి మూర్ఖుడికి సాధ్యం కావాలని బోధిస్తున్నారు యిప్పుడు.

నవనాగరికం పొందుతున్న సంసారాల్లో, స్త్రీలు రెండు రకాలు. ఇష్టంలేనిదీ, అమితమైనదీ ఐన సంసార సుఖాన్ని భర్తల దగ్గర్నుంచి పొందేవారు. దీంట్లో వేశ్యలు కూడా చేరతారు. ఆ బలవంతం వల్ల నరాలు చెదిరి పీనుగులై మూలుగుతున్నారు. కాని పురుషుణ్ని నిరాకరించడానికి స్వేచ్ఛ వున్నవారు గనక వేశ్యలు సంసారులకంటే ఆరోగ్యంగా వుంటారు. ఈ విషయంలో రెండో రకం వారు, అసలు సంసారసుఖం చాలక (భర్త వుపేక్షవల్లనైతేనేం, అశక్తత వల్లనైతేనేం) నరాలు యెండి, అర్థంకాని బాధ బయలుదేరి టెంపర్ పాడై చుట్టుపక్కలవారిని హింసపెడుతో, జెలసీలతో నీతి ఖండనలతో క్షోభపడతారు. రెండోరకం వారిలో వితంతువులు కూడా చేరతారు. అయితే వితంతువులకి వున్న పురాణ శ్రవణాలూ, యాత్రలూ, లేకపోవడంవల్ల, స్వేచ్ఛ తక్కువ పుణ్యస్త్రీలకి. పల్లెటూరి ఆడవాళ్లకీ, కూలిజనానికీ వున్న శాంతమూ, ఆరోగ్యమూ వీళ్ళకి లేవు. ముఖ్యంగా యిప్పుడు స్కూళ్ళలో చదువుకొనే ఆడవాళ్ళు మరీ అన్యాయం . నేర్చుకునే చదువు కొత్తది; మొగాళ్లతో కలుస్తారు. కాని నేర్చుకొన్న నీతులు పాతవి; మొగాళ్ళని తాకనియ్యరు (రహస్యంగా కొందరు తాకనిస్తారు. కాని ఆ దొంగతనం, ఆ భయం ఆరోగ్యాన్ని తినేస్తాయి.) సహజ వాంఛతో నిండిన మనసు, ఆ కామానికి కారణం దగ్గిరవున్న మొగవాళ్ళకి ఆరోపిస్తుంది. ప్రతివారిమీదా అనుమానం, పెళ్లికి భర్త దొరకడు. దొరికితే ఆ భర్తకి లోబడరు. కలహాలు, తమ తాహతును , విద్యను మరిచి, సామాన్య స్త్రీలలె భర్త హస్తాల్లో సహితం శాంతిని పొందలేరు. అసంతుష్టి. చాలా మంది, ఇదివరకు స్త్రీ పురుషుడికి సెక్సువల్ అయిందనీ, తాము పురుషుడు లేకండా, లోబడకండా ఐతుకుదామనీ, ప్రయత్నించి, యేనాడో ఇంద్రియాలు తిరగబడగా, ఏ గుమాస్తాకో, జవానుకో దక్కుతారు. ఈ దుర్గతిలో పడ్డవారు ముఖ్యం ఆడటీచర్లూ, డాక్టర్లూ, నరుసులూ, వాళ్ల ఉద్యోగరీత్యా పురుషులతో కలిసి

తిరగడానికి వీలువుంది, స్కాండల్ లేకండా. వీరు ఇప్పుడు బైలుదేరుతున్న కొత్త తరగతి స్త్రీలు.

అట్లా స్త్రీ జనం ఏదో వొకకారణంతో అవసరమైన శరీర సంబంధంలేక మరణ వేదనలు పడుతో, ఆత్మహత్యలు చేసుకుంటో, అన్యాయమైన దురవస్థలు పడుతోవుంటే, పైపెచ్చు ఒక్కపిల్ల పుట్టింతరవాత యిక భార్యా భర్తలకి కూడా దేహ సంబంధం వుండకూడదని, నూతన శాసనం అమలులోకి వొస్తోంది. చాలా శ్రేష్టమైన సూత్రమని ఆమోదించే నీతి వేత్తల్ని చూస్తున్నాను.

మా స్నేహితుడు, వొంటరిగా ఒక భాగంలో అద్దెకి వున్నాడు. రెండోభాగంలో యింకొకరు కాపురం వున్నారు. భర్త గొప్ప వుద్యోగస్థుడు. చాలా నెలలనుంచి జబ్బుగా వున్నాడు. ఆయన భార్య పక్కన పెద్ద 'న్యూసెన్సు'. మేలుకొనివున్న పద్ధెనిమిది గంటలూ ఎవరో ఒకర్ని, రోగినీ, నౌకర్లనీ, అమ్మడానికి వొచ్చిన మనుషుల్నీ, పూర్వీకుల్నీ, అందర్నీ తిట్టడం – కుర్రాళ్లని కొట్టడం – ఇదీ పని. ఒకరోజు నౌకర్ని అడిగాను, "ఎందుకు? మీ అమ్మగారు అట్లా గోల చేస్తోంది?" అని. అతను' అమ్మగారు చాలా మంచివారు. ఎప్పుడూ ఎవరిమీద నోరెత్తేవారు కారు. కాని అయ్యగారికి జబ్బుచేసిన దగ్గిర్నించీ ఆమెకు మతి చలనం కలిగినట్టుంది. ఆమె తరహాయే మారిపోయింది' అన్నాడు.

రోజులు గడిచాయి, ఆ భర్తకి జబ్బు ఎక్కువై నా స్నేహితుడు కూడా వెళ్ళి సహాయపడవలసి వొచ్చింది. ఒక రాత్రి విచిత్రమైన ఆకస్మికమైన పరిస్థితుల్లో, ఆమెకీ నా మిత్రుడికీ పరిచయంకావడం తటస్థించింది. ఆనాటినుంచి ప్రతిరాత్రీ ఆమె చిన్నదావాగోడ దాటి అతని దగ్గిరకు వొచ్చి సుఖించి వెళ్ళేది. భర్త జబ్బు అట్లానే వుంది. ఆమె చేసేగోల సంగతి ఇతను ఎత్తనేలేదు, ఆమెతో. కాని, తిట్లూ, చిరాకు, కేకలూ, అన్నీ వారం రోజుల్లో మాయమైనాయి. ఒకరోజు ఆ నౌకరే నా మిత్రుడితో 'చూశారా అండి, అమ్మగారు ఎంత దయ గలవారో! ఎంత శాంతం! మా అందరికీ తల్లి అవతరించింది. అయ్యగారికి నయం కావడం ప్రారంభమయిందోలేదో ఆమె పూర్వం వున్నట్టే వున్నారు'. నిజమే ఆమె అరుపులు తగ్గడంతోనే, ఆయన జబ్బుకూడా తగ్గుతోంది ఆ రహస్య కార్యంవల్ల. ఆమె, నా మిత్రుడు, పిల్లలు, నౌకర్లు, భర్త అందరికి వుపకారం కలిగింది. ఇక అపకారమల్లా యిది చదివి యేడ్చేవాళ్ళకి.

పూర్వకాలం నుంచి, ప్రతి దేశంలో, ప్రతిమతంలోనూ కూడా యీ స్త్రీ పురుష సంబంధాన్ని అసహ్యమూ, పాపమూ, నీచమూననీ ఖండించారు. సర్వసాధారణమూ, లోకానికి ముఖ్యావసరమూ, అతి ఆనందదాయకమూ ఐన యీ కార్యంమీద శాస్త్రవేత్తలు యెందుకిట్లా కత్తి కట్టారో? ముఖ్యంగా మిడివల్ క్రిస్టియానిటీ మరీ భయంకరంగా ఖండించింది యీ వాంఛని. ఆ ఘాటునించి, మూఢత్వంనించి యిప్పుడే మేలుకుంటున్నారు ఆ దేశస్థులు. మన దేశంలో పురాతన హిందూ మతంలో స్త్రీనీ, స్త్రీవాంఛనీ యేమాత్రమూ నీచంగా చూడలేదు. ఈ అద్వైత మతమూ, గోచీలు బిగించి, బూడిదలు పూసుకోవడమూ, వీటితో ప్రారంభించాయి యీ స్త్రీ వైరాగ్య బోధనలూ, యీ స్త్రీ దూషణలూనూ. పైపెచ్చు క్రిస్టియానిటీతో, మిషనరీలతో, టాల్‌స్టాయి ద్వారా, బ్రహ్మసమాజం ద్వారా కొత్త క్రోధాలూ ఖండనలూ బైలుదేరాయి. పురాతన హిందూ మతంలో సన్యాసుల్ని శాసించారు గాని, సంసారుల మూతులు బిగగట్టడానికి ఎన్నడూ ప్రయత్నం చెయ్యలేదు. ఆరోగ్యసూత్రాలు విధించారు, అంతే.

సర్వసాధారణమూ, లోకకళ్యాణానికీ, స్థితికీ ముఖ్యావసరమూ, అతిఆనందదాయకమూ ఐన ఈ కార్యంమీద నీతి శాస్త్ర వేత్తలు యెందుకిట్లా కత్తికట్టారా అని యోచిస్తే, ఈ రసికులంత సంఘ దౌర్జన్య కారకులు ఎవరూ కాకపోవడం వల్లనేమో! సంఘం క్షేమంకోసం యీ ఇన్స్టింక్ట్‌ని అరికట్టవలసి వొచ్చింది. అది చాలా కష్టంగా కనపడ్డది. అందువల్ల చాలా కఠినంగా నిందించారు ఆ కార్యాన్ని అని తోస్తుంది. యుగాల్నించి రక్తములో కలిసి పెరిగిన ఆ దోషమనే అభిప్రాయం వొదలదు. బుద్ధిరీజన్‌కి లొంగదు, ముఖ్యంగా నీతిపరులకి.

కాని నిష్పక్షపాత బుద్ధితో, యీ సెక్సుఅవసరం ఆలోచిస్తే (నీతిసూత్రాలని అవతలపెట్టి) జీవితంలో యీ సెక్సుకి స్థానమేదా అని పరీక్షిస్తే –

1. సరే సృష్టి తన అవసరం కోసం వినియోగించుకుంటోంది యీ పనిని.

2. చాలా బలంగల కోర్కె జీవుల్ని ప్రోత్సహిస్తుంది. నిగ్రహంకన్న మరణమే నయమనిపిస్తుంది చాలసార్లు.

3. ఇంకే విధానా అందుకోలేని మహదానందాన్నిస్తుంది.

నిగ్రహం వల్ల ఏదో యిదివరకు యెరగని గొప్ప ఆనందం లభిస్తుంది అంటారే , అంతకన్న గొప్ప ఆనందాన్నిస్తుంది. సంయోగం. ఆ కార్యంవల్ల కలిగే ఆనందం, వివేకాన్ని సంస్కారాన్ని ఎవల్యూషన్‌నీ పట్టి వాటిపైనా ఆధారపడి

వుంటుంది. ప్రస్తుతం ప్రజలు మృగాలు పొందే సుఖాన్ని కూడా పొందడం లేదు. పాజిటివ్ సుఖంకంటె నెగటివ్‌గా బాధని పోగొట్టుకోడమే ప్రధానమవుతోంది. సరే, యింక భార్యాభర్తల మధ్య మరీ అన్యాయం. అదొక మామూలు కాలకృత్యాలవలె ధర్మసంస్కారం. సుఖమూలేదు, చాలా బాధా, అసహ్యమూ ఏహ్యమూ, తద్దినంలో పాచిన కాళ్ళు కడగడం తంతు.

కనక యీ సృష్టి కార్యంలో సుఖమూ, ఆనందమూ, ఎక్సైట్మెంట్ పొందాలంటే, వ్యభిచారమనేది అవసరమౌతోంది. కోరి, ప్రయత్నించి, ప్రయాసపడి, త్యాగం చేసి సంపాయించిన వారికే రొమాన్స్, బ్యూటీ సౌఖ్యం. అంతకన్న, రొమాంటిక్ ఆర్టిస్టిక్ టెంపర్‌మెంట్‌వున్నవారు, ఒకరినొకరు వారినే ప్రత్యేకంగా ప్రేమించుకుంటున్నవాళ్లు, సెక్సుఇంపల్సుని అతి జాగ్రత్తగా, విలువగా పూజించేవారు. వుత్త శరీరాకర్షణేగాక, తమ బుద్ధికల్పించగల ఊహలతో, హృదయోద్రేకమిచ్చే అద్భుతాకర్షణచే, దివ్యలోకాన్ని సంయోగంలోనే అనుభవించ గలరు. సంయోగాన్ని నీచమని ఖండించి, నీచమని బోధించడం కాదు కావలసింది. అది మహామంత్రం అనీ, మనుషుల్ని దేవత్వానికెత్తగల సాధనం, అది వొకటేననీ, దానిని దుర్వినియోగం, సాధారణం, నీచం, మామూలు ఆచారం, చేసుకోవద్దనీ బోధించాలి. బిడ్డ పుట్టగానే స్నేహం మానమనడం కన్న అమితమైన ప్రేమ, అసాధారణమైన ఆకర్షణ వున్నప్పుడు తప్ప, యితర స్థలాలలో, సమయాల్లో, ఆ పని మహా పాపమని చాటాలి ప్రజలకి.

ఎవరన్నా సరే, సెక్స్‌ని తిట్టినా, లోకువ చేసినా, రొమాన్స్ గొప్పతనాన్ని వెక్కిరించినా, సెక్స్‌ని సార్డిడ్, నీచమూ, పాపమూ అన్నా, ఈ సంయోగం కన్న ఎక్కువ ఆనందాలున్నాయని వాదించినా, నిశ్చయంగా చెప్పవొచ్చు – అతను భీరుడూ, దొంగా; లేకపోతే, అతనికి రతికార్యంవల్ల పురుషులకు వొచ్చే సుఖాన్ని పొందడం కూడా చాతకాని చవట – బొద్దింక. ఈ సంబంధంకన్న ఆనందమిచ్చేది మీకు ఏముంది అని అడిగితే, దేవుడూ ధర్మం, కీర్తి, డబ్బు మొదలైనవి చెపుతారు. దేవుడూ ధర్మం వుత్తమాటలే కాని, ఎవరూ వాటికోసం ఏ ప్రయత్నమూ చెయ్యరు. కీర్తి, డబ్బాతో సౌఖ్యపడే ప్రజలు ఎండమావుల్ని ప్రేమిస్తున్నారు.

పురాతన హిందూమతం ఆధ్యాత్మిక మార్గాల్లో, ఈ సంయోగాన్ని ఒక మార్గంగా తీసుకుంది. తద్వారా స్పిరిట్యువల్ హైట్స్‌ని సాధించడానికి ప్రయత్నించారు. ఆ కార్యాన్ని ఒక ఆర్ట్, ఒక స్పిరిట్యువల్‌గా చేసి లోకంలోకెల్లా శరీరంతో సాధించ గలిగిన ఆనందాల్లోకి వున్నతమయింది యీ ఆనందమే, ఈశ్వరుడంటే అప్రమేయానందం, కనక ఈశ్వర సాన్నిధ్యాన్ని చేరేందుకు ఇదొక సులభమార్గం అన్నారు.

దీనికి నాకు అథారిటీస్ వున్నాయి.

మనుష్యుడు మృగాలకన్న వివేకవంతుడైనందుకు మృగాల ఆనందాన్ని త్యజించడానికి కాదు ఆ వివేకాన్ని వుపయోగించవలసింది. ఆపిటైట్సునే కోర్కెల్నే స్పిరిట్యులైజ్ చేసుకోవాలి. ఆధ్యాత్మిక ప్రపంచమనేది వుంటే, అది భౌతిక ప్రపంచానికి విరోధమైనది కాదు. ఈ ప్రపంచానికి అతీతమయిం ది. ఈ అనుభవాలకి హైయర్ కన్టిన్యుయేషన్స్ ఆ అనుభవాలు, తన ఆత్మ విస్తీర్ణానికి, ప్రతి కోర్కెనీ వుపయోగపరచుకోవాలి. ఈ సెక్సు కోర్కె కూడా అంతే.

ఈ కోర్కెలోని నీచత్వమంతా, దానిని అణచుకోమని బోధించే వాళ్ళ మనసుల్లో వుంది. వారి జీవితాల్లో గాని, చాలా విచారకరమూ, అసహ్యకరమైన అనుభవాలను చూసి వివాహ సంబంధం బరువైనప్పుడు, సంకుచితమైనప్పుడు, అనారోగ్యకర మైనప్పుడు, పురాతన పూర్వజన్మ వాసనలను అతిక్రమించలేక బానిసలై 'ఏమీ ఆనందంలేదు' అని బోధిస్తారు. ఇంపాసిబుల్ వైఫ్ వుంది అనుకోండి – ఎంత ప్రయత్నించీ ఆ విరిగిపోయిన వీణలోంచి ఏం గానం సృష్టించగలడు? ఇతరమైన మార్గాలననుభవించేందుకు నైతిక ఆటంకాలున్నాయి. అనుభవం స్వల్పం, సంకుచితం. అందువల్ల అసలు సంభోగం త్యజించి నప్పుడు ఆత్మ చాలా ఆరోగ్యాన్ని పొందినట్టు తోస్తుంది. దాన్ని పట్టి అందరూ తమవంటి దురదృష్టవంతులే అనుకుని ఆ నీచత్వం ఆ కార్యంలోనే వుందనుకొని ప్రతివారికీ ఆ అనుభవాన్నే బోధిస్తారు. ఇతరులు అనుభవిస్తారనే ఈర్ష్యవల్ల.

గొప్ప ఆత్మానుభవాల్ని పొంది, ఆ ఆనందంముందు స్త్రీనించి వొచ్చే ఆనందం అల్పమనడం అర్థమవుతుంది నాకు. కాని ఇప్పుడు స్త్రీని త్యజించమని అననే అక్కర్లేదు. ఆటోమాటిక్‌గా డ్రాప్ అవుతుంది ఆ ప్రయత్నం. అప్పుడు కూడా తమ పార్టనర్‌కోసం ఈ ఫంక్షన్ ఫుల్ఫిల్ చేస్తోనేవుండవొచ్చు, చెయ్యమనే అంటోంది వేదాంతం. అట్లా పర్ఫెక్ట్ అయినవారు సంసారులకి ఈ కార్యం అక్రమమని బోధించరు. బోధించలేదు హిందూ శాస్త్రాలలో.

ఈ నీతి పరులు ఏదో ఒక సమయంలో, పరకీయంగా ప్రవర్తించినా, ఎంతోసేపూ అంతరాత్మ బాధిస్తూ వుండడంవల్ల,

అక్కడ విచారంగానే తిట్టుకుంటో వర్తించి, అనుభవాన్ని విషం చేసుకుని వొచ్చి ప్రజలకి విరక్తి గీతాల్ని పాడతారు.

శృంగారాన్ని బూతుఅనీ. ప్రేమని వ్యభిచారమనీ, సారస్వతంలో ఏదో మేఘాల్లో ప్రేమ తప్ప, దేహవాంఛలు చిత్రించకూడదనీ, తిడుతో, అపవాదులు రేపుతో, మడి కట్టుకున్నట్లు మాట్లాడేవాళ్లంత నీచులు ఇంక లేరు, నిశ్చయం. అందరానిదాన్ని తిట్టే నక్కలు, జెలసీతో కుళ్లిన పురుగులు, జీవితంలో మురికి కూపాలు కెలికే కుమ్మరి పురుగులు.

మాటలు మాత్రం, ఏ మాత్రమూ స్వానుభవంలోలేని కళలూ, మనోభిరుచులూ.

మిత్రుడు డాక్టర్ తారనాథ్‌గారు. ఒకసారి ఏమన్నారంటే–

ఈ సంయోగం ఒక్క కామతృప్తికే కాదు, మనుష్యులు ఏవాల్వ్ అయినకొద్దీ, నర్వస్ టెన్షన్ తీర్చేందుకు గొప్ప అవసరమైన సాధనమన్నారు. అదీ నిజమే. ఆ కార్యం తరవాత కలిగే శాంతీ, సంతుష్టి, కృతజ్ఞతాభావం తలుచుకోండి – మీకు కలగవేమో మరి, పాపం!

ఈ స్త్రీ పురుష సంబంధం, (చివరికి వివాహంకూడా) సంతానానికేగాక, ప్రేమ చిహ్నమని అంగీకరించరు. ఇది ప్రేమ అంటే యేమిటో స్వానుభవం వల్లగాని, యోచన వల్లగాని తెలీకపోవడం వల్ల వొచ్చిన అనర్థం. సాధారణ ప్రజలు ప్రేమ అంటే యెరక్కుండానే, సంసారం సాగించగలరు. పిల్లల్ని కనగలరు. కాని కొంతమంది ప్రేమలేని సంబంధాన్ని భరించలేరు. అందువల్లనే వివాహబంధాన్ని మీరారనే అపవాదు పడతారు ప్రజలు. భార్యలమీద కొంత కొత్త మోజు తగ్గగానే కామకార్యం సాగిస్తో దాన్ని గురించి అసహ్యంకూడా పడతారు. ఆ అసహ్యం, ప్రేమలేని తమ మనస్సులవల్ల కలిగిందని తెలీక, ఆ కార్యంలోనే వుందనుకుని, దాన్ని ఖండించి, త్వరలో విరాగులుకావడానికి స్వాముల వద్ద చేరతారుగాని, శరీరం మాత్రం, తన అలవాటుని సాగిస్తోనే వుంటుంది. అసహ్యించుకుంటో వేదాంతం బోధించుకుంటో 'ఏంబతుకు' అనుకుంటో, యింకా జ్ఞానోదయం కాలేదు అని సమర్థించుకుంటో ఈ మాయా జీవయాత్రని గడుపుతో వుంటారు పట్టెమంచాలమీద. కొంతమంది ఆ అసహ్యమంతా భార్య తప్పు అని ఆ భార్యని తిడుతో, తంతో, జీవితమంతా కాల్చుకు తింటారు.

ప్రేమ అనేది అంతస్తులు కలది. నలభై ఏళ్ళు కలసి కాపురం చెయ్యవొచ్చు. కలిసి ఖైదుకి పోవచ్చు. త్యాగాలు చెయ్యవచ్చు. అనేకాభిప్రాయాలు, ఏక శరీరాలు కలిగి వుండవొచ్చు. ప్రేమని ఎరక్కపోవొచ్చు. ఒకరు కందిపచ్చడి తయారుచెయ్యడం, యింకోరు పెద్దగా లొట్టలేస్తో తినడం ఒక విధమైన ప్రేమ; కోపమొచ్చి బాగా తన్ని, చీరె కొనిపెట్టడం యింకోరకం; బతికి వున్నన్నాళ్ళూ చంపుకుతిని చచ్చినప్పుడు పద్యాలు రాయడం యింకోరకం; ఇటు చూశావు, అటు చూశావని తగాదాలాడి, ఆజ్ఞలు పెట్టడం యింకోరకం– ఇవన్నీ ప్రేమకిందలెఖ్ఖ.

ఒక వుద్యమంలో పనిచెయ్యటం, ఒకవలుకుల్నే యింకోరు చిలకపలుకులు పలకడం,వేరే ఉద్దేశ్యాలు కలిగి నప్పుడు తీవ్రంగా బహిరంగంగా తిట్టుకోవడం, ఖండించు కోడం, అదోరకం వున్నతప్రేమ. ఇవన్నీ ప్రేమలోనే లెఖ్ఖ.

మగవాళ్ళు, స్నేహితులు, ప్రేమ చూపుకుంటారు. చేతులు కలుపుకుంటారు. హృదయంలోని ప్రేమ శరీరంలో వ్యక్తం కావడం న్యాయంగానే తోస్తుంది. ఎవరూ ఖండించరు. స్త్రీ పురుషులు స్నేహితులై ఆ పనుల్నే చేస్తే సహించరు. ఏమని ప్రశ్నిస్తే 'మీ మనసులు నిర్మలమై పవిత్ర...' అని లెక్చరు ప్రారంభిస్తారు. అవసరమా? అంటారు. పురుషుల్లో అవసరమా? అట్లానే ! ఎందుకు కాకూడదూ?

సృష్టి స్త్రీ పురుషులమధ్య, ఈ స్నేహాన్నే ప్రేమనే చూపుకునేందుకు అంతకన్న, గాఢమైనదీ, ఏకత్వాన్నిచ్చేదీ, సన్నిహితమైనదీ ఐన మార్గానికి వీలిచ్చింది. సృష్టిలో యెక్కడా రెండు జీవులు అంతకన్న దగ్గిరిగా రావడానికి వీలులేదు. అట్లాంటి అనిర్వచనీయమైన సంబంధంలోంచి కొత్త ప్రాణాన్ని సృజిస్తోంది. కనక యీ సంబంధం ప్రేమని వ్యక్తపరుచుకునే ఒక చిన్నం; దానికి నీచత్వాన్ని అసహ్యాన్ని ఆరోపించడంకన్న దుష్టమైన ప్రచారం లేదు– అట్లా శాసించడం సోషల్ ఆటోక్రసీ.

రోజూ చూసుకునే మిత్రులు ప్రేమని బహిరంగ పరచరు. చాలాకాలమై చూసుకుంటే ఎమోషన్ భరించలేక కావిలించు కుంటారు. అట్లానే స్త్రీపురుషులు (భార్యా భర్తలేకాక) ఒకరికి ఒకరమున్నామనే మహదానందాన్ని, ఒకరి హృదయరంజ కత్వానికి ఒకరు తోడ్పడుతున్నామనే జ్ఞానం వల్ల,స్నేహాధిక్యతని వెలువరించేందుకు ఉన్మత్తులై ప్రేమని చూపులతో, చేతులతో, పెదవులతో, శరీరమంతటితో చూపడమే సంభోగం. ఆ పవిత్ర కార్యాన్ని నిర్బంధించి, శాసించి, ఖండించడం అమానుషం. ఇంక పిల్లల్ని ముద్దాడడం లాలించడం తప్పు అవుతుంది గావును!

ఇట్లాంటి ప్రేమా, సంయోగంలో రసికత్వమూ వున్నవాళ్ళు ఏ పదిమందో వుంటారు. వాళ్ళకోసమే దిగులు. ఈ నీతిపరులూ, ప్రేమకవులూ చేసే ప్రచారాన్ని విని, ఈ పదిమందిలో ఎవరన్నా మిస్లీడ్ అయితే దిగులు. తక్కినవాళ్ళలో కూడా యిట్లాంటి ప్రచారం, ఆరోగ్యవంతమూ, సంతుష్టికరమైన సంయోగాన్ని సబ్ కాన్షస్‌గా విషమింపచేస్తుంది.

సంపూర్ణారోగ్యంలో వుండి, సృష్టి సంతోషంతో గంతులు వేసే హృదయాలతో, ఒకరి యవ్వనాన్ని, అందాన్ని చూసి, ఒకరు ఆకర్షణ పొంది మైమరచి, ఐక్యమై చిన్మయావస్థను పొందవలసిన వయసులో, పిల్లలు పుడతారనే బెంగ పెట్టుకుని, ఒకర్ని పలకరిస్తే యింకొకరికి యెక్కడ కోర్కె కలుగుతుందో అనే భయంతో దూరంగా పారిపోతూ, ద్వేషించుకునే అధోగతికి యీ యవ్వనుల్ని తోలాలనా, ఆశయం! దైవచింతచేస్తే, చన్నీళ్ళ స్నానాలు చేస్తే దేశక్షేమమే మనసులో వుంచుకుంటే, నిగ్రహమే సాధిస్తే..... రుషులైతే.... అని ఎన్నో హిరణ్యాక్షరాలు కలుపుతారు-అప్పుడు ఈ వాంఛ వుండదంటారు.

బిడ్డలు కనడానికి వీలు లేకపోవడం అసహజం. ఈ బీదతనం, అనారోగ్యం అసహజం. అది బాగుపడాలంటే, ప్రజలందరికీ తిండి, స్త్రీలందరికీ ఆరోగ్యం వొచ్చేటప్పటికి ఎన్ని వందల యేళ్ళో! ఒక్కొక్క సమయంలో వుపవాసం మంచిదే - అందుకని జన్మ అంతా వుపవాసం చెయ్యండి అంటే!

ప్రజలు మోహించకుండా , కనకుండా ఎట్లానూ ఆపలేరు. ఆపగలిగిందంతా ఈ నిరోధక సాధనాలను వుపయోగించి సుఖపడడాన్ని మాత్రమే. అదీ ఆపలేరుగాని- అవి అవలంభిం చేందుకు లేజీగా ఇర్రెస్పాన్సిబుల్‌గా వుండే మూర్ఖులకి, యీ 'ఫిలాసఫీ' ఒక సాధనం, కొంచెం ఆత్మతృప్తి ఇస్తుంది.

కనక సంయోగం ఒక్కపిల్లల్ని కనడానికే కాక, మనుషుల్లో అనేకవిధాల అవసరాల్ని కలిగివుంది. భోజనం చూడండి - మృగాల్లో వూరికే ఆకలి తీర్చుకోడానికి. మనుష్యుల్లో - రుచులకీ, బంధుత్వానికీ, మర్యాదకి, సోషల్ బాండ్స్‌కి, మిత్రత్వానికి,వెలికి, ఎంత అర్థాన్ని అవసరాన్ని పొందిందో! 'కంటిదృష్టి చెడిపోయింది' అంటే చెడిపోవడానికి అర్థం ఇంక కళ్ళు ఉపయోగించ కూడదనా? అసహజమైన కంటిఅద్దాలు వుపయోగించడం, నీ బాధ్యతల్ని గుర్తించకపోవడమని యీ వాదన చేస్తారా?

సంయోగం వల్ల కలిగే ఆనందాన్ని తీసుకుని, బిడ్డల్ని నిరోధిస్తామనడం తప్పట. అంత బాధ్యతనీ తీసుకోవాలట. ఎండ వల్ల దోవ కనపడుతోంది. వేడికి తల మాడకుండా గొడుగు వేసుకోకూడదు. ఎండవల్ల కలిగే సాధక బాధకాల్ని అన్నింటినీ గ్రహించాలి. లేకపోతే యెండనే పొదువుకోవాలి. ఇళ్ళు కట్టు కోకూడదు. ఎండ తగలకుండా. నిప్పునీ అంతే. అట్లా వుంది యీ వాదన.

తక్కిన సంబంధాలకీ దీనికీ భేదం సంతానం. దేశం బీదది కావడం, తల్లుల ఆరోగ్యం చెడడం అనే కారణాలే లేకపోతే, పిల్లల్ని అనేకమందిని కనడం నాకేమీ తప్పుగా కనపడదు.

ప్రస్తుత పరిస్థితుల్లో పిల్లల్ని అనేకమందిని కనడం అక్రమ మని తెలిసింది. సంతాన నిరోధక సాధనాలు వొప్పుకునేందుకు అనేక కారణాలచేత నీతివల్ల వీలయింది కాదు? అందువల్ల అన్ని నిరోధాలలోకీ, అక్రమము, అస్వాభావికము, అనాచరణీయమైన, యీ యింద్రియ నిరోధాన్ని దేశం నెత్తిమీద రుద్దుతున్నారు. ఈ సంగమం ఆనందదాయకమనీన్నీ, ఆరోగ్యకరమనీ, ప్రతి జీవికీ జన్మహక్కనీన్నీ, ప్రేమ అనేది దాంపత్యానికి ముఖ్య అవసరమనీ, అంగీకరిస్తే, లాజికల్‌గా విడాకులూ, విడివిడి వివాహాలూ వొప్పు కోవలసి వస్తుందని, ఆ ధైర్యం లేక అసలు శరీర సంబంధాలకే యెసరుపెట్టారు. కాని ఈశ్వరుడు లోకసంగ్రహాన్ని యీ నీతి వేత్తల హస్తానికి వప్పచెప్పాడుగా! కనక లోకం సాగేందుకు ఒక్క బిడ్డని శాంక్షన్ చేశారు. మనిషికి ఒక పిల్ల, పిట్టకి ఒకగుడ్డు. పందికీ?

ఇట్లాంటి నిర్బంధాలు తరతరాల నించి పెడుతూనేవున్నారు. మన భావాలూ, బోధనలూ, శాస్త్రాలూ, నీతులూ, ఆజ్ఞలూ, చట్టాలూ, వీటన్నిటినీ గడ్డిపోచల్ని గోదావరిలాగ, ఈడ్చి మింగేసి తన తోవన వెడుతోంది జీవన ప్రవాహం. కొండలంటి మతాలూ, సామ్రాజ్యాలూ, నాగరికతలూ, కొట్టుకొని పోతున్నాయి .కానీ యీ లోపున మీ బోధకుల సిన్సియారిటీని నమ్మి- అనుసరించ ప్రయత్నించేవారు చెడిపోతూ వుంటారు.

'నాకు తెలుసు, నా మిత్రులు పదిమంది చెప్పారు; ఈ ఇంద్రియ నిగ్రహంవల్ల చాలా అభివృద్ధిని పొందామని, కనక మేమిది అందరికీ బోధిస్తున్నామనడం-

'నాకు తెలుసు నా మిత్రులు నూరుమంది చెప్పారు. స్వేచ్ఛగా అనుభవించడం వల్ల కలిగిన ఆనందం యింక దేనివల్లా కలగలేదని. కనక వ్యభిచారం వుత్తమం' అని నేను రాస్తే ఎంత న్యాయమో, పైదీ అంతే న్యాయం!

28

1934లో రాసిన కథ. వితంతు పునర్వివాహాలు మానసిక సంస్కారం లేని వారిలో విఫలం అవుతాయి. పూర్వ భర్త మీద అసూయను జయించడం, వితంతువివాహాలు చేసుకునేవారికి ఉండవలసిన మొదటి సంస్కారం. సంస్కర్తలమన్న సామాజిక గౌరవం కోసం పునర్వివాహాలు చేసుకున్నవారు ఇంట్లో నరకాన్ని సృష్టిస్తారు. ఒక నియమం కోసం, నీతి కోసం చేసుకునే వివాహాల మీద చలంగారికి గౌరవం లేదు. 'పునర్వివాహం' అన్న కథ సంస్కర్తల వివాహం గురించిన మరొక వ్యంగ్యరచన.

జెలసీ

నేనూ, చలపతిరావూ చాలా స్నేహితులం. బి.ఎ. చదువుతో వుండగా ఒక సాయంత్రం హఠాత్తుగా అతనికి వితంతువుల మీద ప్రేమ కలిగి, వాళ్ల కష్టాలమీద కరుణ పుట్టింది. వితంతువును తప్ప పెళ్ళి చేసుకోనని పట్టుపట్టాడు. మేనమామ కూతుర్నిస్తామని వస్తే 'ముందు వితంతువును కానియ్యి' అని చీవాట్లు తిన్నాడు.

యల్. టి. చదువుతో, మళ్ళీ మేమిద్దరమూ, ఒక గదిలోనే వున్నాము. ఆ గదివున్న ఇంటి ఆయన కుమారస్వామి. ఆయన భార్య నవ్వులతో మాకు చదువు సాగక కాలేజీలో ప్రతిరోజూ చీవాట్లు.

ఆమె దర్శనం యెన్నడో అయేది. ఆనాడింక ఆమె తప్ప యింక దేనికీ కళ్ళు అంధాలయేవి. చేసుకుంటే అల్లాంటి పిల్లని తప్ప చేసుకోనన్నాడు చలపతిరావు. అటువంటి పిల్లకావాలి, ఆమె వితంతువు ఐ వుండాలి. వాడికి పెళ్లి కావా లంటే అది చాలా అసంభవంగా తోచింది, ఆ కుమార స్వామిని హత్య చేస్తే తప్ప. కాని ఆమె తనని వలిచి వొళ్లో రాలాలని మూడో షరతు పెట్టాడు చలపతి. భర్త హంతకుణ్ణి మోహించినట్లు హిందూదేశ చరిత్రలో నిదర్శనాలు కనపడ్డాయి, కాని అవేమీ ఆంధ్రదేశానికి చెందినట్లులేవు. అందులో ఆ పిల్ల వీడివంక కన్నెత్తి చూడనన్నా చూడదంలేదు.

నాలుగేళ్ళు అయింది. కుమారస్వామి భార్యని చలపతి రావు పెళ్లి చేసుకున్నాడు. అసంభవమనుకున్న మూడు షరతులూ నెరవేరాయని నాకు రాశాడు చలపతిరావు. కుమారస్వామి పాత భార్యన్నూ, చలపతిరావు కొత్త భార్యా ఐన రాజమ్మ చక్కదనాన్ని తలుచుకుని పొయ్యి దగ్గర చాదు

తిరగమోత పెట్టుతున్న నా భార్య వంకరదనాన్ని చూసుకుని, ఒక వారం బాధపడ్డాను. తరవాత మరచిపోయాను.

మూడేళ్ళయింది. బెజవాడ వెళ్లటం తటస్థించింది నాకు. మూడు రోజులు చలపతిరావు యింట్లోనే బసచేసి, ఆనాటి రాత్రి మెయిలికి పోతానని శలవు తీసుకొని బయలుదేరాను. మెయిలు తప్పింది. స్టేషనులో పడుకుందామంటే చలి, తిరిగివచ్చి ఆ దంపతుల్ని లేపడమెందుకని వాళ్ల యింటి ముందున్న చిన్న గేటు దూకి, వరండాలో నా మామూలు మంచము వాల్చుకుని, రైలు సంచిలో దుప్పటితీసి కప్పుకొని, సంచి తలకింద పెట్టుకొని పడుకున్నాను. లోపల గదిలోనించి కంఠాలు వినబడుతున్నాయి. సంభాషణ అంత నిష్ఠురంగా జరుగుతుందని తెలిసివుంటే ముందే నేనున్న సంగతి వాళ్ళకి తెలిసేట్టు చేసివుందును. కొంతసేపు విన్న తరవాత నేనున్న సంగతి తెలియచెయ్యడం దుష్కరమయ్యింది. పోదామంటే చలి.

'మరి అప్పుడు నన్ను బైటి గదిలో చూసేదానివి కదా'

"ఎప్పుడు"?

"అదే (కష్టంగా) ఆ కుమారస్వామితో వుండేప్పుడు. అప్పుడు .... నువ్వు నన్ను చూశావుకదా; నామీద యిష్టం కలగలేదూ?"

"ఎందుకు కలుగుతుంది? మీరెవరో!"

"అంతేనా ! మరి యిప్పుడో?"

"అడుగుతారా?"

"అప్పుడు ప్రేమరానిది యిప్పుడు మాత్రం వొస్తుందా యేమిటి?"

"ప్రేమించంది, మిమ్మల్నెందుకు పెళ్ళిచేసుకుంటాను?'

'అతను.... ఆ కుమారస్వామి – బతికివున్నప్పుడే, నిన్ను నాతో రమ్మంటే వచ్చేదానివా?"

"తప్పుకాదూ"

"మరి యింక నామీద ప్రేమ యేమిటి?"

జవాబులేదు.

"పోనీ, అతన్నెక్కువ ప్రేమించావా, నన్నా!"

"మిమ్మల్నే, సందేహమా?"

"అతను నా అంత ప్రేమగా వుండేవాడా, నీమీద?"

"ఆc"

"కాని అప్పుడప్పుడు కోప్పడేవాడే?"

'ఆ కోపం యేముందిలెండి! –హాస్యానికి.'

(నొచ్చుకున్న కంఠంతో) "ఐతే అతను బతికివుంటేనే బాగుండు ననుకుంటున్నావా?"

"ఛా"

"ఏం?"

"అప్పుడు మీరెట్లా తెలిసేవారు?"

"నేను తెలియకపోతేనేం? అతనితో బాగానే వుందిగా?"

"కాని, మీ ప్రేమో"

"అంటే ప్రేమలు నీకు మారుతో వుండాలన్నమాట. నేను చస్తే బాగుంటుందా యిప్పుడు?"

"పోండీ మరీని?"

"చెప్పు?"

మాటలాడలేదు ఆమె.

'చెప్పమంటే. నేను చావాలనే వుంది. అందుకనే మాటాడవు – చెప్పవేం?'

"పొండి. ఆయనతో యెట్లా వుంటే మీకేమండీ? ప్రతిరాత్రి ఆయన ప్రస్తావన తెచ్చి చంపుతారు. ఆయనేమన్నా దెయ్యమై పట్టాడా యేమిటి మిమ్మల్ని? ఇంత గాఢంగా ప్రేమిస్తున్నానే చాలదూ?"

మాటలు లేవు, ఏడుస్తో వూపిరి పీలుస్తున్న చప్పుడు.

"చూడు. ఇంకెప్పుడు ఆ సంగతి యెత్తనుగాని ఇది వొక్కటి చెప్పు చాలు. నిజం చెప్పాలి. మొదటిరోజు శోభనం గదిలో మొదట అతనేం చేశాడు?"

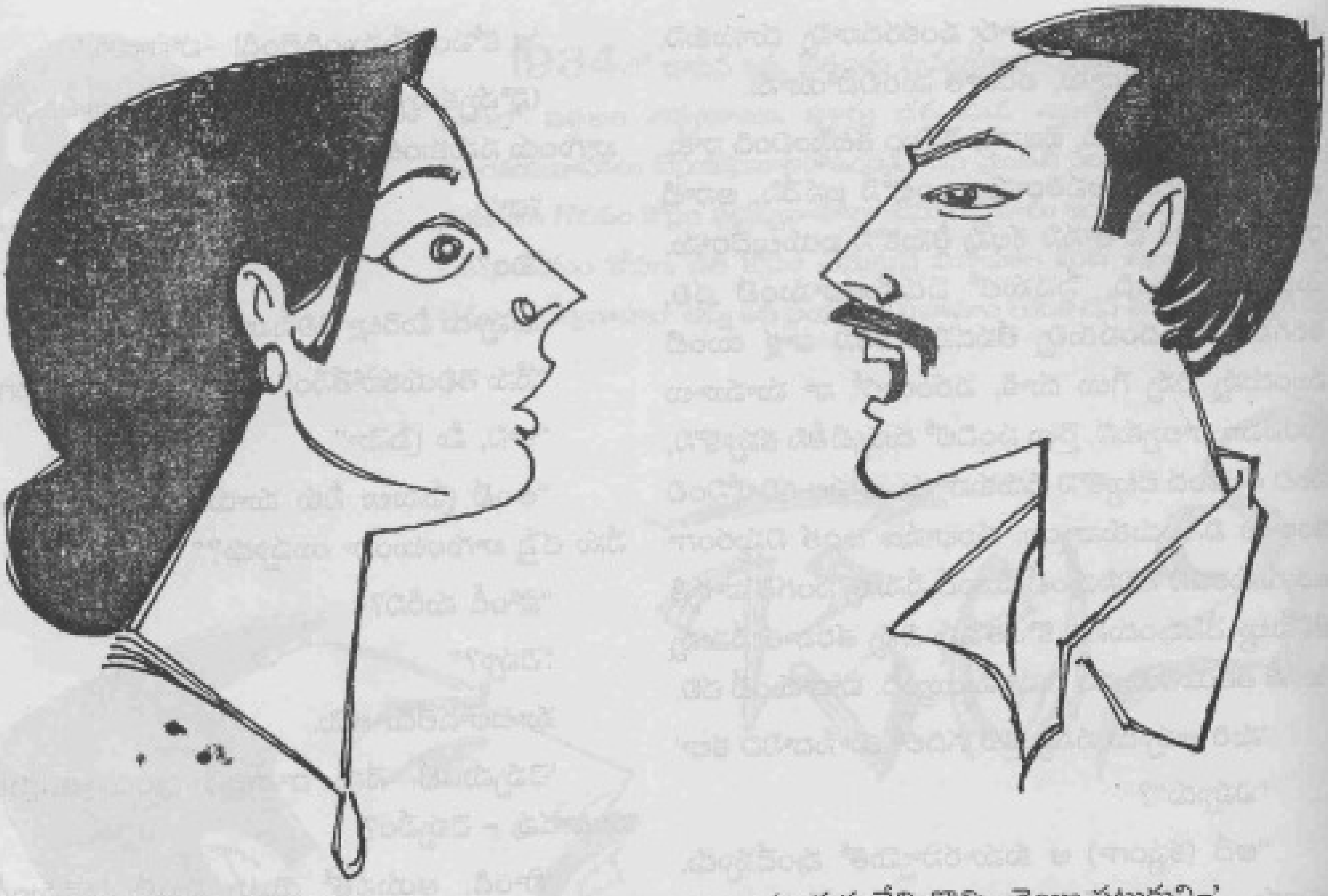
"ఏమండీ? ఏం చేస్తారేం? మీకు తెలియదా? మీరేం చేశారు?"

'నేనా? నా మొహం, నాకా అదృష్టం కూడాను? చెప్పుమరి?'

ఎందుకండి అదంతా యిప్పుడు? ఎప్పుడో మరిచి పోయినాను'

"మరిచిపోలేదు. జ్ఞాపకం తెచ్చుకో. నిజం చెప్పు అబద్ధం చెప్పావా? (గొంతు మార్చి) ఇదొక్కటి చెప్పు? నిద్రపోతాను. ఏం చేశాడు? నువ్వు యిష్టపడ్డావా? చెప్పుదూ? మీ ఇంట్లోనేగా – కుంచవరంలో – ఆ యింటి పడమర గదిలో –జ్ఞాపకం వస్తోంది కాదూ?"

"ఏం లేదు. ఏముంది? నే సిగ్గుపడుతో నుంచున్నాను."

"అప్పటికి నీకు తెలుసా?"

"ఏమిటీ"

"అబ్బా, నన్ను చంపకు, ఇదే – ఇదంతా"

"నిజం నాకేమీ తెలీదు, అప్పటికి."

"ఆ, తెలీకుండావుంటుందా యేం?"

"ఎట్లా తెలుస్తుంది? నిజం."

'అప్పుడే నన్నమాట – పాపం, నిన్ను ఏం తెలీనిదాన్ని – వొంటరిగా'

(నవ్వు....)

"ఎందుకు నవ్వుతావు?"

"ఏం లేదు"

"ఏంలేదూ? చెపుతావా చెప్పవా?"

"ఏం లేదండీ? వొంటరిగా – ఏమిటి? మరి భార్యనైనాక–"

"అవును, ఏం చేశాడు?"

"అబ్బా? నాకు తెలీదు, నిద్ర వొస్తోంది?"

"చెప్పాలి, చెప్పి తీరాలి, నిన్ను నిద్రపోనీను యీ రాత్రి, చెప్పిందాకా?"

'ఆయన లేచి వొచ్చి, చెయ్యి పట్టుకుని–'

"వొద్దు – వొద్దు.... ఆ కొత్తదనం, ఆ సిగ్గు అదంతా హాయిగా వాడనుభవించాడు – అంతా పాతై నీకంతా తెలిసి మామూలై పోయిన తరవాత – యిప్పుడు– వాడు అన్నీ తాకి వొదిలేసి మిగిలినవి, ఇదే నా బతుకా? ఛీ, ఛీ, వెధవని" –

"నేను ప్రేమిస్తున్నానుగా?"

"అవునులే, ప్రేమించడమూ, అవీ, అన్నీ అతను నేర్పాడు నీకు. ఆ చూపులు, ఆ నవ్వు, అన్నీ అతని కోసం నేర్చుకొని, నా మీద చూపుతున్నావు. నేను ముద్దుపెట్టుకుంటే, అతను పెట్టుకున్న ముద్దులతో పోల్చుకుంటావు. అవి మొదటివి. కొత్తవి. అవే బాగుండి ఉంటాయి నీకు. అవునా?"

"ఏం చేయమంటారు నన్ను?"

"ఒప్పుకున్నావుగదా నిజమని! ఆహా ! నీ ప్రేమంతా అతనిదే. అతన్ని తలచుకుంటో నా మీద చూపుతావు. చీకట్లో, అతనినే అనుకొని తృప్తిపడతావు. అవునా?"

"ఛీ?"

"అవునులే నాకు తెలుసు?"

"కాదండీ"

"నోరు ముయ్యి మాట్లాడకు. కొందరి కులటలకీ

బతికివున్న పరాయివాళ్లమీద ప్రేమ. నీకు చచ్చిన పరాయివాడిమీద."

"నిజంగా ఆయన జ్ఞాపకమే లేరండీ. మీరు తప్ప యీ హృదయంలో యెవరూ లేరు."

"నిజమా? నిజమా? ఎట్లా నమ్మను? మూడేళ్ళల్లోనే మరచిపోతావా? అబద్ధం? అయితే మరి నేను చచ్చినా అంతే?"

"ఛా"

"ఛా, ఏమిటి? మరి అతన్ని కూడా ప్రేమించావా? చచ్చిన ఆరో నెలలో నన్ను పెళ్లాడావా? అంతేగా? నేను చస్తే, మళ్ళీ"–

"ఊరుకోండీ."

"మాట్లాడవేం"

"నాకు తెలీదు నిద్ర వొస్తోంది. పడుకోనీండి?"

"అది ఒంక, చెప్పు ముందు –నిజంగా నామీద ప్రేమేనా?"

"మళ్ళీ మొదలా?"

"వాడు – ఆ కుమారస్వామి."

"పడుకోండీ– ఏమిటండీ, ప్రతిరాత్రీ యీ గోల? మీ కేమన్నా మతి చెడిందా? ఆయన ధర్మమా అంటో మీ స్నేహితుడు ఈ మూడు రోజులు వున్నాడు. ఆయన ఉన్నాడని ఊరుకున్నారు. బతికిపోయినాను. రైలుకు వెళ్ళాడో లేదో మొదలుపెట్టారు."

"అతనింకా ఉండాలనే ఉందన్నమాట నీకు?"

"ఆ"

"అప్పుడే కన్నేశావన్నమాట."

"ఛీ, నోరు ముయ్యండి?"

"అవును, నేను బతికివుండగానే తరవాత భర్తను సిద్ధం చేసుకుంటున్నావన్నమాట."

"మీకు మతిపోయింది."

"మరి కుమారస్వామి బతికివుండగానే, నన్ను చూచుకోలా? అట్లానే!"

"నేను మాటాడను."

"ఎందుకు మాటాడుతావు? నిజం చెప్పు – వాడి మీద కన్ను వెయ్యలా? నాకు తెలిసిందిలే. ఎన్నడూ లేనిది, మళ్ళీ మంగళవారం వస్తానన్నాడు. ఓసి దొంగ– ఓసీ– ముండా."

"ఛీ, ఊరుకోండీ– మీకు పిచ్చి మితిమీరిపోతోంది మరిన్నీ."

"అవును, పిచ్చే– నీకు హృదయం లేదు. నిన్ను చంపినా పాపం లేదు. నీవంటి వాళ్లు బతికివుండకూడదసలు– రాక్షసివి. మొగుడు బతికివుండగానే మొగుణ్ని చూచుకోదమా? రెండోసారి. ఇంక యేముంది? నన్ను చంపేట్టున్నావే! మాటాడవేం? పాపం, ఆ నిర్భాగ్యుణ్ణి, ఆ అమాయకుణ్ని కుమారస్వామిని చంపావా, నాకోసం? ఆ చంపేవుంటావు. ఎంత ఘాతుకురాలివే!"

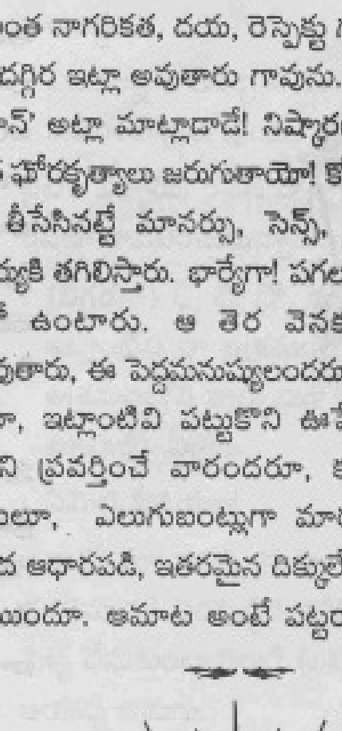
ఏడుస్తోంది ఆమె!

"ప్రతి మొగాడితోను– యిట్టా నన్నుకట్టి చంపకపోతే పొమ్మన రాదూ, పోతాను!"

"పోవాలనే చూస్తున్నావూ? వాడి దగ్గరకేనా? పో,పో,పో, ముందు"

రెండు దెబ్బల చప్పుడు, ఏడుపు. గడియ తీస్తున్నారు. అమాంతం పక్కమీదవాణ్ని లేచి, చిన్నగేటు దూకి చిన్న వీధుల్లో పడ్డాను. ఒక్క పరుగున రైలు స్టేషను చేరుకున్నాను.

ఎంత నాగరికత, దయ, రెస్పెక్టు గలిగిన మనుష్యులూ, భార్యల దగ్గిర ఇట్లా అవుతారు గావును. చలపతిరావు అంత 'నైస్ మాన్' అట్లా మాట్లాడాడే! నిష్కారణంగా ఈ గదులలో ఎంతెంత ఘోరకృత్యాలు జరుగుతాయో! కోటూ తలగుడ్డ ఇంటికి రాగానే తీసేసినట్టే మానర్సు, సెన్స్, రెస్పెక్టు, అన్నీ తీసి చిలక్కొయ్యకి తగిలిస్తారు. భార్యేగా! పగలంతా స్టేజిమీద పలెనే వేషంలో ఉంటారు. ఆ తెర వెనక నిజస్వరూపంతో తయారవుతారు, ఈ పెద్దమనుష్యులందరూ. ఏ కోపమో, జెలసీ, కామమూ, ఇట్లాంటివి పట్టుకొని ఊపేప్పటికి మనుష్యుల మనుకొని ప్రవర్తించే వారందరూ, కుక్కలూ, కోతులూ, పెద్దపులులూ, ఎలుగుబంట్లుగా మారతారు– ముఖ్యంగా తమ మీద ఆధారపడి, ఇతరమైన దిక్కులేని భార్యల ముందూ, పిల్లల ముందూ. ఆమాట అంటే పట్టరాని కోపం.

29

విడాకులు

నాటకం రచనాకాలం 1938

చలం స్వాతంత్ర్యోద్యమ గాథలను వస్తువుగా తీసుకొనక పోయినా, ఆ ఉద్యమ నేపథ్యాన్ని చాలా రచనల్లో చిత్రించారు. పాల్గొన్నవారిని ఎంతగా ఉన్నతులను చేసిందో, వారు త్యాగోద్రేకంతో ఎంతగా నలిగిపోయారో చాలా వాటిలో చిత్రించారు. అట్లాంటివాటిలో 'విడాకులు' నాటకం ఒకటి.

రామారావు ఒక సంపన్నుడు. పెండ్లి వలన లలిత అతని భార్య అయింది. అయినా సుందరిని తెచ్చి ఇంట్లో ఉంచుకున్నాడు. పొసగని దాంపత్యం భార్య లలితతో. రమణ కాంగ్రెసు ఉద్యమనాయకుడు. జరుగుతున్న ఎన్నికలలో గెలిస్తే మంత్రి అయ్యే అవకాశం ఉన్నవాడు. లలితకు బాల్యస్నేహితుడు. అస్పష్టమయిన వారి అనురాగం ; లలిత దాంపత్యంలోని ప్రేమరాహిత్యం వల్ల ; వికసించి ప్రేమగా స్పష్టమవు తుంది. సీనయ్య రమణకు సహనాయకుడు - సంప్రదాయనీతి, చట్రంలో బద్ధుడయిన సత్పురుషుడు. వీరికి మార్గదర్శి ఆశ్రమవాసి. పవిత్రబంధం పేరుతో - లలిత దాంపత్యం విచ్ఛిత్తి జరుగకుండా నివారిస్తుంటాడు.

ఎన్నికల సమయంలో ఘర్షణలు బహిర్గతమవుతాయి. లలిత మరణం దాకా దారితీస్తుంది. - ఉద్యమాల వల్ల స్వతంత్రం వచ్చినా ప్రేమకు స్వేచ్ఛ రాలేదు. ప్రేమలేని దాంపత్యాధికారం పోదు అని సూచన. గెలిచిన తర్వాత విడాకుల చట్టం తెమ్మని సూచిస్తారు. దేశ స్వతంత్రం తర్వాత అయినా ప్రేమకు స్వతంత్రం రావాలని హెచ్చరిస్తారు. - నాటకం నాలుగు వంతులు గడచిన తర్వాత చివరిభాగం చదవబోతున్నారు.

నాటకరచనలో గుర్తించదగ్గ ప్రత్యేకాంశాలు ఈ రచనలో ఉన్నాయి. అంకాలు, రంగాలుగా విభజించలేదు. సినిమాలాగ దృశ్యాలు మారిపోతాయి. సంభాషణలు లేని దృశ్యాలు, ఫ్లాష్‌బ్యాక్ దృశ్యాలు కూడ ఉంటాయి. సినిమా టెక్నిక్‌లాగ ఉంటుంది. సంభాషణల సారాంశానికి ప్రతిబింబంగా ఒకనోరు తెరవని కుక్క అంతటా కనిపిస్తుంది. ఇది చలం కాలానికి కొత్త ప్రయోగం.

చలంగారు వ్రాసిన అనేక నాటికలలో నాలుగు సాంఘిక నాటకాలు కూడా ఉన్నాయి. ఇందులో పద్మరాణి జమిందారీ కాలానికి చెందింది. మంగమ్మ, త్యాగం, విడాకులు, *1930- 8* మధ్యకాలంలో వ్రాసినవి. ప్రేమలేని చోట వివాహమంత్రాలు, ఆచార కలాపాలు దంపతులను కలిపి ఉంచలేవని – అట్లాంటప్పుడు విడిపోయి ప్రేమతో జీవితాన్ని సఫలం చేసుకొనుటయే ఉత్తమమని, జీవితాన్ని స్వర్గంలాగ చేసుకోవాలి గాని, ఆచారాలతో నరకం చేసుకొన కూడదని – అవసరమైతే విడాకులు తీసుకోవాలని ఈ నాటకం సూచిస్తుంది. సహృదయుడైన సంప్రదాయవాదికి గూడ చివరలో ప్రేమకు కలిగే విషాదంమీద సానుభూతే కలుగుతుందని సీనయ్య పాత్ర ధ్వనిస్తుంది. ఇది చివరి ఘట్టం.

❀❀❀

(సీనయ్య ఆశ్రమంలో గది)

లలిత : ఇదీ జరిగిన సంగతి. నేను యింట్లోంచి వొచ్చేశాను. ఇంక వెళ్ళదలుచుకోలేదు.

సీనయ్య : ఏంచెప్పను? నీ భర్త సంగతి సరే. మధ్య యీ రవణ మీద మనసు కలిగిందంటావు అదేమిటి?
(ఆలోచిస్తో, చప్పున దూకుడుగా) ఇంక అతన్ని చూడకు-భయంకరమైన, బ్రహ్మహత్యాపాతకం నించి, ప్రళయజ్వాలనించి పరిగెత్తినట్లు, పో వెళ్ళిపో. నీకు యేమాత్రమన్నా జీవితంలో, శాంతి మీద ఆశ వుంటే, యింక.... చచ్చిపోవడం నయం.

లలిత : నాకు యీ అంధకారపు బతుకులో అతనే వెలుగు. అతన్ని ఒక్కదినం విడిచి బతకలేను. ఈ లోకంలోని సౌందర్యానికీ, కాంతికీ అతనే అర్థం.

సీనయ్య : ఘోరమైన పాపం యీ వాంఛ!

లలిత : మరి ఆపాపం, తలుచుకుంటేనే యింత ఆనందం యిస్తోందే!
ప్రేమ, ప్రేమ అంటే యేమిటని వెతికాను, ఆ ప్రేమ అర్థం అతను.

సీనయ్య : ఇదంతా నాలుగుదినాల ముచ్చట, నీ ఆత్మ నాశనం వేపు చేతులు జాస్తున్నావు.

లలిత : అవును, ఇట్లా బతికి స్వర్గానికి పోవడంకన్న ప్రేమలో, ఆనందంలో నశించటమే నయం. ఇంక మీమాటలు వినను.

సీనయ్య : కళ్ళు మూతలుపడ్డాయి కామబాధతో,
(దుఃఖంగా) వినవూ? నామాట వినవూ?
ఎందుకు బతికివున్నాను, ముసలివాణ్ణయి నేను! ఈ ఘోరం చూడ్డానికి. పాపిష్టిని! **(కోపంగా)** బోధించాడు, బాగా బోధించి పంపాడు. తుచ్ఛుడు వాడు.

లలిత : పెళ్ళి చేసుకుంటే యేం పాపం!

సీనయ్య : పెళ్ళి! ఎవరిని యెవరు పెళ్ళి!

లలిత : రవణా, నేనూ ...!

సీనయ్య : రవణ నిన్నా!..... అమ్మా. ఇంకోవిధంగా ఆలోచించటం లేదుకదా! అట్లా దారికిరా-పెళ్ళి! ఎవరు చేస్తారు? పెళ్ళి అయిన పిల్లలకి మళ్ళీ పెళ్ళియేమిటి? శాస్త్రం, న్యాయం, సంఘం, యేదీ వొప్పుకోదు.

లలిత : అబద్ధం.

సీనయ్య : ఎవరన్నా లాయర్ని అడుగు. నేను కబురంపిస్తాను వుండు.

బైటికి వెళ్ళాడు. రవణ వొచ్చాడు. చప్పున లలితా రవణా కావలించుకున్నారు. సీనయ్య వొచ్చాడు.

సీనయ్య : **(విగ్గరగా)** ఛీ, ఛీ! పో, దూరంగా పో, వీల్లేదు. ఇట్లాంటిది నా ఆశ్రమంలో వీల్లేదు. నా ఆశ్రమంలోనే కాదు యీ పవిత్ర భారత భూమిలో వీల్లేదు.

రమణ : ఏమిటి సీనయ్యా!

సీనయ్య : నాతో మాట్లాడకు. నువ్వు పరమ పాతకివి. భరతమాతకి చెడపుట్టిన ద్రోహివి. ఈమెనెట్లా పెళ్ళి చేసుకుంటావురా? **(లలితతో)** అడుగు. ఆయన్నే అడుగు.
లలిత కళ్ళతో అడిగింది. రవణ వీల్లేదని తలవూయించాడు.

లలిత : ఎంత ప్రేమించినా?

సీనయ్య : హిందూ ధర్మ భూమిలో వివాహవిచ్ఛేదన అనేది లేదు.

లలిత : మరి యేం చేద్దాం?

రమణ : లలితా, యీ వివాహం మూర్ఖత్వాలతో ఏం పని మనకి? నేను సర్వమూ నీకోసం త్యాగం చెయ్యడానికి సిద్ధంగా వున్నాను.

సీనయ్య : నోరుముయ్యి. నీ దేశాన్ని, నిన్ను నమ్మిన ప్రజల్ని, నీ పురోభివృద్ధిని–

రమణ : ఆ! చాలామంది వున్నారు దేశ సేవకులు.

సీనయ్య : నీతల్లిని–

రమణ : (బాధతో) నన్ను ప్రేమించేదైతే, నా తల్లి నన్నర్థం చేసుకుంటుంది. లలితా నువ్వు సిద్ధమైతే–

సీనయ్య : కాదు, కాదు, కాదు, ముమ్మాటికీ కాదు.

లలిత : ఇంక మరి వేరుగతి లేకపోతే–

సీనయ్య : అనకు ఆ మాట అనకు.

రమణ : అంటుంది. నన్నూ, లలితనీ, నువ్వే కాదు, నీ యీశ్వరుడే, విధే వేరుచెయ్యలేరు. రా, లలితా!

సీనయ్య : వెళ్ళు–

లలిత మాట్లాడలేదు.

వెళ్ళి – పాపంలో, వ్యభిచారంలో, రోతలో, అతనితో బతుకుతావా? పో. పో. నీ భర్తనించి, నీ తల్లిదండ్రుల దగ్గిర్నించి, భాగవతుల నించి, నా నించి, యీశ్వరుడినించి–దూరమైపో.

రమణ : ఎందుకు యీశ్వరుడనీ, పాపమనీ లలితని బెదిరిస్తారు? ఆ మూఢనమ్మకాలకి జంకకు, లలితా!

సీనయ్య : మూఢనమ్మకాలా! ఇంకోడి డబ్బూ, యింకోరి భార్యనీ లాక్కోడం తప్పనడం మూఢనమ్మకాలా! ఎవరు, ఏ శాస్త్రం, ఏ నీతి ఒప్పుకుంటుంది?

లలిత : ఇంక నాకు గతిలేదా? ఏం చెయ్యను?

రమణ : లలితా, సంకోచించకు. సర్వమూ నాశనమే కానీ, నీతికి, ధర్మానికీ, విరోధమేకానీ, మన ప్రేమకన్న ఉన్నతం లోకంలో లేదు. నీ హృదయాన్ని అడుగు కర్తవ్యమేమిటని. ఎవరి మాటలూ వినకు.

సీనయ్య : ఇంకో సంగతి.... రమణా నువ్వు కొంచెం బైటవుండు, లలితతో మాట్లాడాలి.

రమణ : నేను వెళ్ళను లలిత నాతో వస్తేగాని...

సీనయ్య : వెళ్ళమను లలితా!

రమణ : అనకు లలితా. ఈ సీనయ్య మత పిశాచం చేతుల్లో చిక్కి, పాత చచ్చునీతులు బోధించి నీ మనసు చెరుస్తాడు. ఈ మతంగాళ్ళకి మనుష్య హృదయాలకన్నా, వీళ్ళు గుడ్డిగా నమ్మే నీతులు యెక్కువ ముఖ్యం.

సీనయ్య : (ఏడుస్తో) నమ్మరా! నమ్మరా! నిన్నేం చేస్తాను లలితా! రెండు మాటలు. అతను వినకూడని మాటలు.

లలిత రమణ వంక చూస్తోంది. అతను సిగ్గుపడి వెళ్ళాడు.

సీనయ్య : లలితా, నీకు నిజంగా రమణ మీద ప్రేమ వుందా?

లలిత : అడుగుతారా? మాటలతో చెప్పలేను.

సీనయ్య : అయితే అతన్ని చేతులారా నాశనం చెయ్యబోతున్నావు తెలుసునా?

లలిత : నేనా?

సీనయ్య : రేపు మీ ఇద్దర్నీ పలకరించేవారుండరు. ఒకరి మొహాలు ఒకరు చూసుకుంటో– బీదతనం, వెలి, పాపమనే దిగులు...

లలిత : అవన్నీ సరేలెండి.

సీనయ్య : తరవాత – చూడు, రేపు కాంగ్రెసుకి ఎట్లానూ విజయం నిశ్చయం. రమణ తప్పక మంత్రి కాబోతున్నాడు. అది అతనికి తెలుసు. కానీ నీ సంసారబాధ చూడలేక తన జీవితాన్నంతా త్యాగాన్ని చేసి, నీ పాదాల ముందు పారెయ్య దలచుకున్నాడు. అతని ఘనస్వభావం అట్లాంటిది. అతని కృషికంతా త్యాగానికంతా ప్రతిఫలం, అతనికి దక్కే నిమిషాన నువ్వు అతని నోటిముందు నుంచి లాగేస్తున్నావు. అతని ముసలితల్లి గది తలుచుకో–

లలిత తల తిరిగిపడిపోయింది.

సీనయ్య : (ఏడుస్తూ) నాకు ప్రపంచలోకల్లా ఆప్తులు మీరిద్దరూ. మీరు పెళ్ళి చేసుకుంటామంటే, ఆనందంతో గంతులెయ్యవలసిన నేను, యిద్దర్నీ

దుర్భాషలాడవలసి వొచ్చింది నా గతి! ముసలి పీనిగని బతికి వుండకబోతేనేం, యింత కాలం. (లలిత లేచి యేడుస్తోంది) లలితా, లలితా, నేనేం చెయ్యను? అధర్మం, పాపం, ఘోరం, ఏ నాలికతో అంగీకరించను! యీ నాలుగు రోజుల దేహసౌఖ్యంకోసం, ఆత్మ వినాశనాన్ని! (లలితను బుజ్జగిస్తున్నాడు) రవణని పిలవవా? పాపం రవణ-అంత ధీరుడు- ఉత్తముడు (నాలిక కొరుక్కుని వూరుకున్నాడు) ఏమంటావు అతనితో- అతనికోసం త్యాగం అనకు. నీకే యిష్టంలేదు, ధైర్యం లేదను.

లలిత మాట్లాడకుండా కన్నీరు విడుస్తోంది. సీనయ్య క్రూరత్వం మొహంలోకి తెచ్చుకుంటున్నాడు. రమణారావూ అని పిలిచాడు. రమణ వొచ్చాడు. ఇద్దరి మొహాలూ చూసేప్పటికి అర్థమయింది రవణకి........

రమణ : (సీనయ్యతో) నువ్వు కొంచెం వెళ్ళుమరి, నేను లలితతో మాట్లాడాలి.

సీనయ్య లలిత వంక చూస్తోవెళ్ళాడు. ఒక నిమిషం నిశ్శబ్దం.

రమణ : లలితా, మారిపోయినావా!

లలిత : రవణా, నేను ధర్మం మీరలేను.

రమణ : లలితా, లలితా – ఎన్నాళ్ళు తపించాను నీకోసం?

(కావలించుకోబోతున్నాడు)

లలిత : అక్కడే రవణా, నేను నీ భార్యనికాను. నన్ను తాకకు, నన్ను బాధించకు, నువ్వు వెళ్ళు.

రమణ : నన్ను ప్రేమించలేదా?

లలిత : (కష్టంతో) లేదు.

రమణ : నిన్న రాత్రీ!

లలిత : ఏదో కల రవణా! నేను చెప్పలా- ఎప్పుడూ లేదు నీ మీద అట్లాంటి ప్రేమ నాకు.

రమణ : నిజమా!

లలిత : నిజం.

రమణ : ఇప్పుడేమవుతావు?

లలిత : తెలీదు. నువ్వు వెళ్ళు రవణా, నే నెవర్నో! ఒక్క స్త్రీ కోసం, నీ ఆదర్శాలన్నీ నాశనం చేసుకుంటావా? వెర్రివాడా?

రవణ : లలితా, ఇంక నాకు జీవితమే లేదు, నువ్వు తప్ప!

లలిత : నేనేం చెయ్యను? నీ మీద నాకు మనసు కలగంది!

రమణ : ఆ-అతని మీదనే యిష్టమా?

లలిత : అవును.

(అతి కష్టంగా అబద్ధమాడింది)

రమణ తలవంచుకొని వెడుతున్నాడు. లలిత భరించలేకపోయింది.

లలిత : రవణా, నన్ను మరిచిపో. నీ ప్రేమకి అనర్హురాలిని, సత్యమూ, నీతీ, ధైర్యమూలేని అప్రయోజకురాల్ని దీన్ని మరిచిపో. వొచ్చి నాతో నీకేం సౌఖ్యం, నీతి తప్పాననే దిగులుతో నీకు వొక్కరవ్వ విశ్రాంతినివ్వను. వెళ్ళు, మరిచిపో-

రమణ : చాతనైతే యింకేం?

లలిత : కాలం గడిచిన-

రమణ : కాలమా? కాలమంతా ఒక్క యెడతెగని అర్థంలేని అంధకార సముద్రం- బతుకా? ఇంక నాకేం బతుకు? ఎందుకు బతికి? లలితా! నా లలితా!

(అని నెమ్మదిగా అంటో వెళ్ళిపోయినాడు) కుక్క యేడుస్తోంది.

లలిత కింద పడిపోయింది. సీనయ్య వొచ్చి లేవతీస్తున్నాడు. లలిత కళ్ళు తెరిచింది. .....

❀❀❀

పల్లెటూళ్ళలో కాంగ్రెసు ఎలక్షన్ ప్రోపగాండా.

❀❀❀

పల్లెటూళ్ళలో రామారావు ఎలక్షన్ ప్రోపగాండా. రామారావు ఇంటినిండా ఎలక్షన్ గెస్ట్స్ హడావిడి.

❀❀❀

లలిత వొకర్తే గదిలో దిగులుగా కూచునివుంది. దిగులుగా పాడుతోంది. కుక్క యెదురుగా కూచుని తల ఊపుతోంది దిగులుగా.

❀❀❀

(రామారావు ఇల్లు- కామయ్య)

కామయ్య : మనం డబ్బు వెదజల్లితేనే కాని, మనకి యేమాత్రమూ ఛాన్స్ లేదు యీ ఎలక్షన్‌లో రామారావు.

రామారావు: ఏదయ్యా డబ్బు!

కామయ్య : నేనేం చెప్పను? కుశాల్జీ దగ్గర మళ్ళీ కాయితం వ్రాయండీ!

రామారావు: మూడు రూపాయలు అడుగుతున్నాడు. ఏం చేస్తాం? ఎంత?

కామయ్య : ఓ యిరవై వేలన్నా...

రామారావు: కానీ.... మరి ఆ ముప్పై వేల వారంటు అట్టానే వుంది. మేడకి యీ వెధవ పల్లెటూళ్ళో బేరమే రాలేదు ఏం చేద్దాం? మా మామగారైనా తొరగా చావకూడదూ!

(కాంగ్రెస్ కాంప్)

అందరూ వుత్సాహంగా మీటింగ్‌కి బైలుదేరుతున్నారు. రమణ ఒక మూల దిగులుగా కూచుని కదలడు. శోభనాద్రి సీనయ్యకి రమణ వాలకం చూపుతాడు. సీనయ్య తను అతన్ని తీసుకొస్తాను, వాళ్ళని వెళ్లమంటాడు. వాళ్లు వెడతారు......

సీనయ్య : లే,లే, ఎలక్షన్ సమరానికి నువ్వు అర్జునుడూ, నేను కృష్ణుడూ, పద (రమణ కదలడు) చూడు. ఈ మాయా ప్రపంచంలో యీ స్త్రీ వ్యామోహమే పెద్దవల. నీ హృదయంలో వెలుగుతున్న లలితకి అంధుడివై, ప్రపంచమంతా వెతకడంవల్లనే ఈ బాధ - లలిత, ఆ మహాజనని లావణ్యంలో రేఖ. పిచ్చివాడా! క్షణభంగురమైన మోహం కోసం, నీ ఆత్మ నీ దేశ సౌభాగ్యాన్నీ త్యాగం చేసి, యీ మహాసంగ్రామం ముందు అస్త్ర సన్యాసం చేస్తావా? నీ విధిని నువ్వు నిర్వర్తించి, తక్కింది దైవానికి వొదులు.

రమణ : దేవుడిపేరు యెత్తకు. దేవుడే- ఓ హృదయమున్న దేవుడే వుంటే, యింత దారుణం - అంతా, అంతా, లోకమంతా యింత అధర్మం తాండవ మాడుతుందా!

సీనయ్య : అధర్మమంతా నీ వాంఛా, నేత్రాలు కల్పిస్తున్న-

రమణ : నోరుముయ్యి - నువ్వే ఆ దేవుడిబంటువి. నీ మూలానే అహింసాతత్వం ఒకటి వొచ్చిందిగాని లేకపోతే నిన్ను ...!

ఆవేశం ఎక్కువై సీనయ్యకి వూపిరి ఆడదు. చస్తున్నాడు. కాని చెయ్యి యెత్తికూడా డిఫెండ్ చేసుకోలేదు. నిస్సహాయుడై రమణ వొదిలాడు.

సీనయ్య : పద, పోదాం.

(పొలాల మధ్య సీనయ్యా, రమణా పోతున్నారు)

రమణ : ఈ కాంగ్రెసువల్లనే కైదుకిపోయి లలితని పోగొట్టుకున్నాను. బైట వుండి చూస్తే, ఆ పెళ్ళికి వొప్పించావు - నువ్వు

సీనయ్య : నేనేమిటి? అట్లా వ్రాసివుంటె-

రమణ : నువ్విప్పుడు చావాలని వ్రాసివుంది.

(బురదలోకి సీనయ్యని తోశాడు)

తన కాలుకింద పురుగుకి దెబ్బతగిలిందేమోనని తీసేస్తున్నాడు సీనయ్య.

సీనయ్య : పురుగుకి మరణం వ్రాసివుంది గావును- యీ సాయింత్రం.

రమణ సీనయ్యని యెత్తి ఉత్తరీయంతో తుడుస్తున్నాడు.

సీనయ్య పాడుతున్నాడు.

సీనయ్య : ఏమో, లలితనే నువ్వు పెళ్ళి చేసుకుంటే, కాంగ్రెసు పని యింత శ్రద్ధగా చేసేవాడివా? అందుకనే యీశ్వరుడు-

రమణ : ఈశ్వరుడి పేరెత్తావా...

సీనయ్య : ఈశ్వరుడు కాదులే, శూన్యం. ఆ శూన్యానికి నీ మీద యెంత ప్రేమ లేకపోతే, నిన్నింత వియోగాగ్నిలోంచి...

రమణ కోపంగా మీదికి వొస్తున్నాడు.

ఈ పొలంలో తొయ్యకు, కర్షకుడికి నష్టం.

రమణ : అంతేలే. అట్లా కుళ్ళి లలిత చచ్చిపోతుంది. నేనిట్లా వేదన పడి నశిస్తాను. నువ్వూ నీ హిందూ ధర్మమూ వెయ్యేళ్ళు శాశ్వతంగా జీవించండి.

(సీనయ్య దిగులుగా యోచిస్తున్నాడు.)

❀❀❀

కాంగ్రెసు వాళ్ళ మీటింగు.

(శోభనాద్రి ఉపన్యాసం.)

మేము దేశం నించి యీ దారిద్ర్యాన్ని పారతోలడానికని కంకణం కట్టుకున్నాము. ధనం, భూమి, పదార్థాలు తమవిగా దాచుకునే హక్కుదార్లనించి తప్పించి, సర్వ మానవులకు తిండీ, సౌఖ్యము కలిగేట్టు చేసి, 'సర్వేజనా స్సుఖినోభవంతు' అనే వేద వాక్యాన్ని యథార్థం చేయతలుచుకున్నాము. మాకు విజయాన్ని సమకూర్చే బాధ్యత మీమీదే వుంది.

జాతీయగీతం.

❀❀❀

పల్లెటూళ్ళో రామారావు కాంప్, బంగళాలో రామారావు తోచక అటూ ఇటూ తిరుగుతున్నాడు. సాయంత్రం చెరువుకి ఒక పిల్ల నీళ్ళకి వొచ్చింది. చూశాడు.

రామారావు: వెంకన్నా, ఆ పిల్ల యెవరో కనుక్కో

ఇద్దరు నౌకర్లు వెళ్ళారు.

వెంకన్న : దొరగారు రమ్మంటున్నారు, అట్లారా.

పిల్ల : ఎందుకు?

వెంకన్న : ఎందుకేమిటి? ఓ సారి దొరగారు పిలుస్తూవుంటే! మంచి బహుమానం దొరుకుతుంది పద.

పిల్ల : నాకు అక్కర్లేదు.

పోతోంది. సంజచీకట్లో నోరుమూసి ఆ పిల్లని యెత్తుకు పోతున్నారు. అరుస్తోంది. ఒక వెట్టి దూరంనించి చూసి, వూళ్ళోకి పరిగెత్తి గోలచేశాడు. రామారావు తనని ఎదిరించే పిల్లతో గోల పడుతున్నాడు. వూళ్ళో వాళ్ళు కర్రలు తీసుకుని బైలుదేరారు. రామారావు రివాల్వరు గాలిలో కాల్చి దడిపించాడు. చివరికి భయపడి మోటారులో ఎక్కి పారిపోయినాడు, పిల్లని వొదిలి. గుంపు కాంప్‌ని ధ్వంసం చేసింది.

❀❀❀

కాంగ్రెసు కాంప్. నిద్రలు - అర్ధరాత్రి. రమణ మేలుకొనే వున్నాడు. లేచి సైకిలుమీద చీకట్లో పోతున్నాడు. రామారావు మేడదగ్గిరికి పోయి లలితగదికేసి చూస్తూ నుంచున్నాడు. సంగీతాలు వినపడుతున్నాయి. చప్పున మళ్ళీ గోడదూకి పాకి, లలిత గది ముందు వరండాలో నుంచుని లలితకేసి చూస్తున్నాడు. లలిత దేవిపటం ముందు ప్రార్థిస్తో కూచుంది.

రమణ : లలితా

లలిత : ఎందుకు యిట్లా వొచ్చావు? వెళ్ళు. నిన్ను చూస్తే నా నిశ్చయం నెడిపోతుంది.

రమణ : ఏమిటి, బొమ్మల్ని ప్రార్థిస్తావు? ఏం వొస్తుంది లాభం? ఆ కాయితం వింటున్నదా!

లలిత : మరి నాకు యింకెవరు దిక్కు?

రమణ : నేను

సంతోషంగా గర్వంగా చూస్తోంది అతన్ని.

లలిత : అంత అదృష్టమా!

సుందరి వెనకాలే వొచ్చి వింటోంది.

రమణ : ఎట్లావున్నావు?

లలిత : మామూలే.

రమణ : నువ్వు ఏదో అపాయంలో వున్నావని భయమేస్తుంది. ప్రతి రాత్రీ - ఆ పసువ్వు -

లలిత : ఎలక్షన్ గోలల్లో వున్నారు. భయంలేదు. ప్రస్తుతం.

రమణ : ఇంతేనా యింక....

లలిత : వెళ్ళు, ఎవరన్నా చూస్తారు. రావొద్దు ఇట్లా ప్రతిరాత్రీ ఏం లాభం!

రమణ : నిన్ను చూడ్డమే, లలితా ఇంతేనా మనకింక! నేను వొప్పుకోను- నిన్ను భయపెట్టాడు ఆ సీనయ్య. నే నూరుకోను. నిన్ను ఎత్తుకుపోతాను - నిజంగా నా మీద ప్రేమలేదా లలితా.... మాట్లాడకు, అబద్ధమాడకు లలితా! ఇద్దరి అమాయికపు బతుకుల్ని నీతిపేర దగ్ధం చేస్తున్నావు. నిజం మాట్లాడు. నా మీద ప్రేమలేదా?

లలిత : ఎందుకు అడుగుతావు రమణా తెలిసిందానికి.

రమణ : (సంతోషంతో) ఐతే రా.

లలిత : నా నిశ్చయాన్ని చెడకొట్టకు.

రమణ : చెడకొట్టి తీరతాను.

లలిత : ఇప్పుడు వెళ్ళవూ.

రమణ వెడుతున్నాడు.

రమణ : ప్రతీరాత్రీ వొస్తాను, నువ్వు వొప్పుకున్నదాకా?

రమణ కాంప్ చేరుకునేటప్పటికి శోభనాద్రి మేలుకుని వున్నాడు.

శోభనాద్రి : ఇట్లా ప్రతిరాత్రి వెళ్ళివస్తావా, రమణా!

రమణ : నిలవలేను.

శోభనాద్రి : పరిస్థితులు తలకుమించినప్పుడు లొంగడం వివేకుల లక్షణం! ఈ బాధ నీదీ ఆమెదేకాదు. యీ సంఘం పుట్టినప్పట్నించి యెంతమంది, ఇక ముందు యెంతమంది ప్రజలు ఇట్లా హృదయాలు చీలి నశిస్తారో యిట్లా నిరర్థకంగా ప్రేమించుకుని!

రమణ : ఏం చెయ్యను?

శోభానాద్రి: అసెంబ్లీకి వెళ్ళి డైవోర్స్ బిల్ ప్రవేశపెట్టించు. నీ బాధకి ప్రతిఫలంగా యీ వివాహపు సంకెళ్ళలో మూలిగే స్త్రీ జనాన్ని ఉద్ధరించు.

రమణ : కాని యీ లోపల – నా లలిత.

శోభనాద్రి : రామారావుని చంపనా?

రమణ : వృధాగా, ఇంగ్లీషువాళ్లని ద్వేషిస్తున్నాముగాని– మనచుట్టూ మనలోనే ఘోరమైన క్రూరత్వాన్ని చలాయించే ఆ భర్తల్ని – నరపశువుల్ని వధించి భూభారం తగ్గించడం చాలా ఉత్తమ కార్యం.

❀❀❀

రామారావు యింట్లో, ఆటలూ, పాటలూ, కామయ్య, ప్రకాశరావు వొచ్చి, రామారావుని పక్క గదిలోకి తీసికెళ్ళారు.

ప్రకాశరావు: లాభంలేదు. ఇప్పుడన్నా మీరు విత్‌డ్రా ఐతే మంచిది.

సుందరి వచ్చి వింటోంది.

రామారావు: ఇంతడబ్బూ తగలేసి–

కామయ్య : డబ్బు తీసుకుని వాళ్ళకి వోటు చేసేట్టున్నారు.

రామారావు: వోడిపోయినామా– ఇన్‌సాల్వెన్సీ తప్పదు. ఏం చేద్దాం?

కామయ్య : ఆ రమణారావు తప్ప ఇంకోడైతే...

ప్రకాశరావు: అతన్ని మాయం చేస్తే –

కామయ్య : అతనిమీద ప్రజలకి విశ్వాసం చెడకొట్టాలి.

రామారావు: వ్యవధి ఏదీ దేనికీ?

(కామయ్య, ప్రకాశరావూ వెళ్ళారు. సుందరి వొచ్చింది.)

సుందరి : నేనున్నాను కదా, ఎందుకు దిగులు నీకు?

రామారావు: ఎట్లానన్నా రవణారావుని లలిత గదిలోకి రప్పించగలిగితే –

సుందరి : ఎప్పుడు రావాలి?

రామారావు: రేపు అర్ధరాత్రి.

సుందరి : వొస్తాడు.

రామారావు: ఎట్లా?

సుందరి : నాకు వొదులు. నేనున్నానుకదా– ఎందుకు దిగులు నీకు?

రామారావు: ఎట్లానన్నా! రవణారావుని ఇక్కడికి రప్పిస్తే –

సుందరి : ఏం లేదు లలిత అపాయంలో ఉందని కబురు చెయ్యి.

రాము : చేసి

సుందరి : నీకెందుకు? పంపించు.

❀❀❀

రాత్రి కాంగ్రెస్ కాంప్. పెద్దమంట, చుట్టూ కూచుని వున్నారు. దూరాన్నించి రమణ వొచ్చాడు దిగులు మొహం వేసుకుని.

వాలంటీర్లు: కాబొయ్యే మంత్రిగారికి జయ్!

ఒక వాలంటీరు : ఏమైతేనేం? ఇంత మనోవ్యాధితో కుంగి పోయేవాడికి యేం లాభం? నాకు కాకూడదూ?

రెండో వాలంటీరు : తాతయ్యగారూ, మీరు వుండికూడా రమణ మనస్సుని –

సీనయ్య : అది నిరీశ్వరత్వమనే వ్యాధి!

మూడోవాలంటీరు : మందూ?

సీనయ్య : ఈశ్వర సంకీర్తన.

రెండో వాలంటీరు : కానీండి, ఒక డోస్ యిద్దాం రవణకి. (పాడుతున్నారు)

శోభనాద్రి : (రవణతో) రవణా, నువ్వు వెళ్ళడానికి వీల్లేదు, యీ రాత్రి.

❀❀❀

రామారావు యిల్లు. బైట ఇద్దరు పోలీసులు వుత్త డ్రెస్‌లో; చెంచురామయ్య, ఇంకా ఇద్దరు వూరి పెద్ద మనుష్యులు, సబ్-ఇన్‌స్పెక్టర్.. ....

రామారావు : ఈ ఇంట్లో జరిగే కుట్రలని మీ కళ్ళ పడేద్దామని పిలిచాను. అంతకన్న యేం లేదు.

❀❀❀

అర్ధరాత్రి రవణ సైకిలు మీద వొస్తున్నాడు. వెనక కనపడకుండా శోభనాద్రి బైలుదేరాడు. సీనయ్య వాళ్ళ భజన. లలిత దిగులుగా ఖల్లమీద తల పెట్టుకుని కూచుంది. రవణ గోడదూకి లోపలికి వొచ్చాడు. రామారావు దూరంనించి చూస్తున్నాడు. ....

రవణ : లలితా..... ఎట్లా వున్నావు?

లలిత : రావొద్దనలేదా రమణా? రమణ ఎంత చిక్కిపోయినావో! ఎట్లా-

లలిత : రవణా, నేనీబాధని, యీ వొంటరితనాన్ని భరించలేను. నన్ను తీసుకుపో.

(అతని చేతుల్లో వాలింది.)

రవణ : వొచ్చెయ్యి - రా పోదాం.

లలిత : ఇంక భరించలేను నాచేత కాదు.

రామారావు సంజ్ఞ చేస్తున్నాడు. అందరూ వచ్చారు.

పోలీస్ : మీరు ఎరెస్ట్ కింద ఉన్నారు రండి.

రవణ నిశ్చలంగా నడుస్తున్నాడు. కుక్క గోలపడుతోంది. చెంచు రామయ్య మండిపడుతూ లలిత వంక చూస్తున్నాడు..... ...

చెంచురామయ్య : ఇదా సంగతి!

లలిత : నాన్నా, జైలుకి పంపకుండా చెయ్యలేవూ? అతను ఏమీ ఎరగడు. నిర్దోషి.

చెంచు : ఛీ! తప్పుడుదానా, మాట్లాడకు. చెడపుట్టావు నా గర్భాన!!

లలిత కొంచెం వూరుకుంది.

లలిత : ఏమిటి నాన్నా, నేను చేసినపని! మీరు చేసిన పనులు ఏమీ దోషాలుగానన్నా కనపడవు. నేను నాకీ సంబంధం వొద్దని యేడ్చిన సంగతి, చివరిదాకా తప్పించుకోవాలని నేను పడ్డబాధ- (రామారావు వేపు తిరిగి) ఈయన దుష్ప్రవర్తన, నా కళ్ళముందు సుందరితో వ్యభిచారం, ఇవేమీ తప్పులుకావు. దిక్కులేనిదాన్ని యీయన చేతికి చిక్కి నాశనమవుతూవుంటే, నా జీవితంలోకి ఒక్క కొంచెం కాంతిని తెచ్చిన రవణకి ఖైదా!

చెంచు : నోరుముయ్యి.

(అందరూ వెళ్ళిపోయినారు)

లలిత ఏంచెయ్యడానికీ తోచకనిర్ఘాంతపోయింది.

❀❀❀

రవణా పోలీసులూ వెడుతున్నారు, వీథుల్లో.

శోభనాద్రి : ఇదేమిటి రవణా!

రమణ : ఆలోచించుకో. రామారావు వేసిన వల.

శోభనాద్రి : ఏ నేరం?

రవణ : అడగడమెందుకు? జైలు కొత్తే ముంది? న్యాయ చట్టాలు ఘాతకుల్నీ, ధనవంతుల్నీ, నిరంకుశుల్నీ రక్షించే ధర్మచట్టాలు,

శోభనాద్రి : ఈయన యెవరో తెలుసా!

పోలీసు : ఏం లేదండీ- రేప్పొద్దున్న విడిచిపెట్టేస్తారు.

రవణ : శోభనాద్రీ! లలిత జాగ్రత్త? ఏం చేస్తాడో ఆ దుర్మార్గుడు, ఇక్కడే వుండు తెల్లార్లూ. ఈ దేశరక్షకులు నన్నూ, నిన్నూ భద్రంగా దాచి వుంచుతారు. అపాయంలో వేళ్ళాడే లలితకి దిక్కు వొక్కరూ వుండరు. భార్య! ఎంత చవక భార్య!

రమణని జైలులోవేసి తాళం వేశారు.

❀❀❀

శోభనాద్రి లలిత గది యేదో తెలీక యింటికంతా గస్తీ కాస్తున్నాడు. హాల్లోకి వెళ్ళారు. రామారావూ, చెంచు రామయ్యా, సుందరి కూచుని వుంది.

రామారావ :తెలిసిందా మీ కూతురు ప్రవర్తన-

చెంచు :ఆ తెలిసింది. నువ్వూ, నీ ముండా యెన్ని నెలలనించి దాని ప్రాణం వుసూరు మనిపించి యీ గతికి తెచ్చారో అదికూడా

తెలుస్తూంది. (సుందరితో) పదముందు; యీ యింటోంచి బైటికి పద. నా కళ్ళ పడ్డావా.

(గెంటుకొని పోతున్నాడు)

సుందరి వెళ్లిందని దిగులు. తాగుతున్నాడు. తాగుతో లలితగదికి వెళ్ళాడు.

రామారావు : ఇంక యెక్కడికి పోతావే, తప్పుడు ముండా! అయింది వాడిపని. పోయినాడు జైలుకి, ఇంకనీకెవరు దిక్కు!

మీదికి పోయినాడు. లలిత తప్పించుకుంటోంది. కాని చివరికి కిటికీ దగ్గిర ఇరికించి మీదికి వొచ్చాడు.

లలిత : ఇంక రాకండి, చెప్తున్నా వినండి.

రామారావు : ఏమే! నీ మొగుణ్ణి కానటే!

లలిత : కాదు.

రామారావు: కాదా? ఎవడే నీ మొగుడు? వాడా! ఆ జైల్లో వాడా?

మీదికిపోయి పట్టుకోపోయినాడు. లలిత మేడమీద నించి కిందికి దూకింది. శోభనాద్రి ఆ చప్పుడు విని, ఆమెనెత్తి గోలచేశాడు. అందరూ వొచ్చారు. ఆమెకి స్పృహలేదు. ఆస్పత్రికి తీసుకునివెళ్ళారు. కుక్క వెంటవెళ్ళింది.

❀❀❀

ఆస్పత్రి ప్రక్కనే జైలు. రమణ ఆ గోల విని ఏమిటా అనుకుంటున్నాడు.

❀❀❀

డాక్టరు లలితని పరీక్ష చేస్తున్నాడు. తల పగిలింది. కట్టుకట్టారు.

❀❀❀

శోభనాద్రి కాంగ్రెస్ కాంప్‌కి సైకిలు మీద వెడుతున్నాడు.

❀❀❀

రమణ పోలీసుల్ని అడుగుతున్నాడు, ఏమిటా గోల అని.

పోలీసు : ఆమె రామారావుగారి భార్య. మేడమీదనించి కిందికి దూకిందిట?

రమణ : ఏమయింది?

పోలీసు : ఏదో కొంచెం దెబ్బ తగిలింది, డాక్టరు కట్టుకడుతోంది.
రమణ ఆదుర్దా.

❀❀❀

మిషన్ హాస్పిటల్... లలితని కట్టుకట్టి పడుకో బెట్టారు.

డాక్టరు : (నర్సుతో) ఈమెకి స్పృహరాగానే యీ మందియ్యి, లేవనీవొద్దు.

❀❀❀

తెల్లారుతోంది.

సీనయ్యా, వాలంటీర్లూ, శోభనాద్రీ పరిగెత్తుకుంటో వొస్తున్నారు. పోలీసులు రమణని బావి దగ్గిరికి తీసుకొచ్చారు. సీనయ్యా వాళ్ళూ సమీపిస్తున్నారు.

❀❀❀

నర్సు కునికిపాట్లుపడుతోంది. లలిత కళ్ళు తెరిచింది. దీపం భగ్గున మండి ఆరిపోయింది. లలిత రమణని చూసింది. పరిగెత్తింది. సగందూరంలో రమణా అని అరిచింది. రమణ చాదని బావిలో వొదిలి పరిగెత్తాడు. ఆమెని పట్టుకున్నాడు. కుక్క చూస్తోంది.

❀❀❀

సీనయ్య పటాలం 'రమణారావుకీ జెయ్,
మా నాయకుడికి జెయ్' అని కేకలు.

లలిత అతని మెడని కావిలించుకుని ప్రాణం వొదిలింది. కుక్క యేడుస్తోంది. సీనయ్యావాళ్ళూ వొచ్చారు. రమణ ఆమెనెత్తుకుని పిచ్చివాడిమల్లే ఆకాశం వంక చూస్తున్నాడు.

రమణ : (వెర్రిగా నవ్వుతూ) సీనయ్యా, తీసుకుపోయి రామారావుకి వప్పచెప్పు.

సీనయ్య : ప్రభూ! ఏం చేశావు?

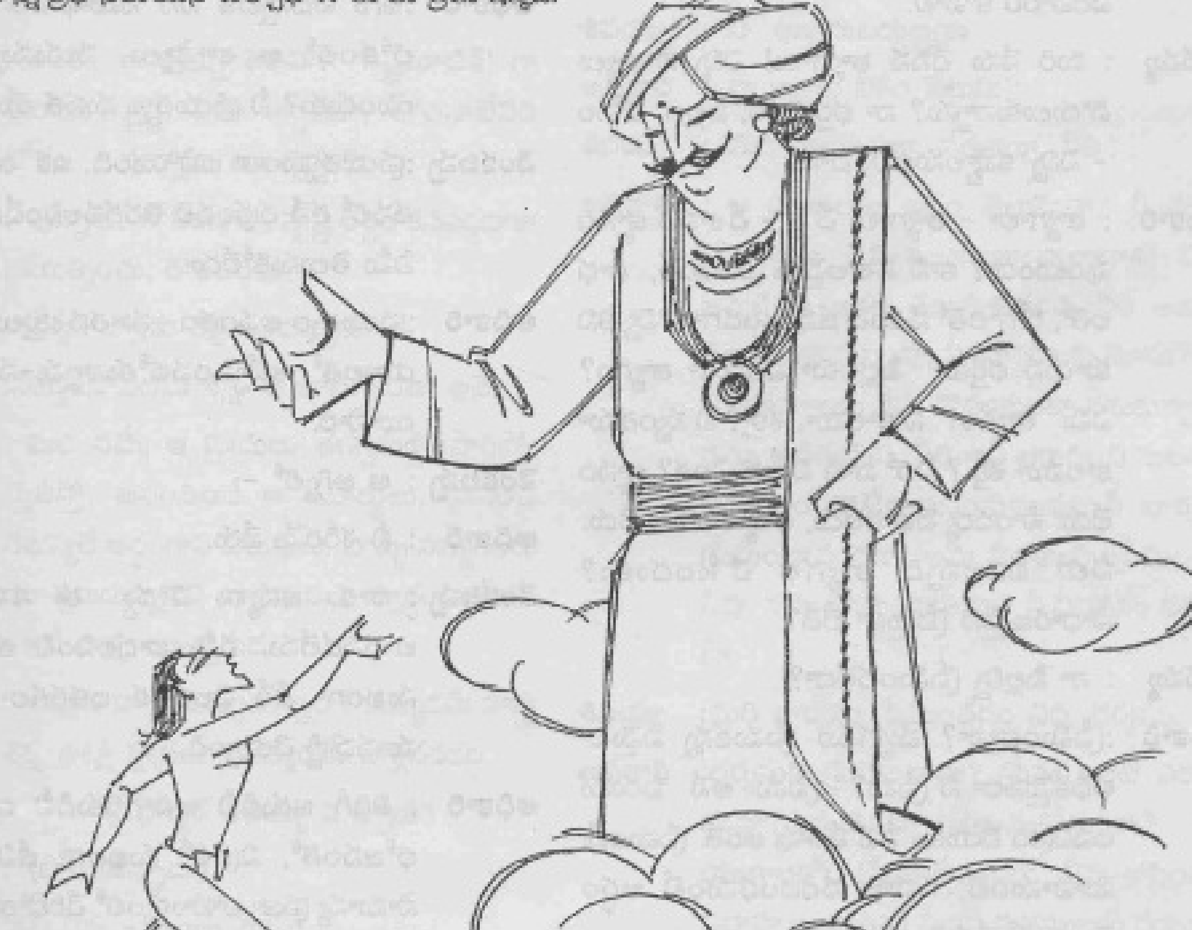
రమణ : నీకూ నీ ప్రభువుకీ సంతోషంగా వుందా?
అని లలిత నెత్తుకొని పరిగెత్తుతున్నాడు.
'జీవన్ మరణ్ మరణే జీవన్'
(అని పాడుతో)

నాటిక రచనాకాలం - 1934

రెండు రంగాలూ పరలోకంలోనే నడుస్తాయి. మొదటి రంగంలో - వివిధ దేశాల, జాతుల, వయస్సుల, మతాల, స్త్రీ పురుషుల ఆత్మలు తిరుగుతుంటాయి. మరణించి వేరే లోకానికి వచ్చామని గూడ వారికి పూర్తిగా తెలియదు. మరణపూర్వ - అనంతర స్థితుల సరిహద్దులలో ఉంటారు. క్రమంగా తెలుసుకుంటారు. పూర్వ సంస్కారాలలోనే ప్రవర్తిస్తుంటారు. రెండవ రంగంలో - పరలోక సర్వాధికారి ముందు ఒక్కొక్కరు వారి పూర్వ జీవితానుగుణమయిన ఫలితాన్ని తీర్పుగా పొందుతుంటారు. అక్కడి అధికారికి, ఫలితాన్ని పొందే జీవునికి మధ్య నడిచే సంభాషణే ఈ నాటకమంతా.

ఈలోక చర్యలకు - వాటిని నడిపించిన మనసులకు పరలోక ఫలితాలకు, మధ్యనుండే కార్యాకారణ చర్చ ముఖ్యాంశం. చలంగారు కూడా మరణించి వెళ్ళి - అధికారితో చర్చించారు. తత్వవేత్త ఆత్మ చేసిన చర్చ, చలం ఆత్మ చేసిన చర్చలు మరణానంతర స్థితి గూర్చి చలం గారి ఆలోచనా దిశను తెలుపుతాయి.

కొన్ని ప్రధానమయిన చర్చాభాగాలు మాత్రమే ఇక్కడ.

30

రెండోరంగం – రావమ్మ

రావమ్మ : స్వర్గమెక్కడ! నేను పతివ్రతను.

అధికారి : నీ పతి నరకంలో వున్నాడు.

రావమ్మ : ఆయన ఖర్మం, పాపాలు చేశాడు. అయినా ఆమరణాంతమేకదా పాతివ్రత్యం?

అధికారి : నా వంక చూడు; నీ భర్తని ప్రేమించావా?

రావమ్మ : (ఆత్మలో చూసుకుంటో అప్రయత్నంగా) ఎట్లా ప్రేమించను అట్లాంటి దుర్మార్గుణ్ణి! కాని సేవించాను. పతివ్రతననే కీర్తిని పొందాను.

అధికారి : సరే ఆటువంటి దుర్మార్గుణ్ణి సేవించిన నీచత్వానికి పరిహారం కావాలి.

రావమ్మ : మరి నేను చేసిన త్యాగాలు! ఎన్ని సౌఖ్యాలు వొదులుకున్నాను? నా భర్తకోసం, పిల్లల కోసం – ఎన్ని కష్టాలనుభవించాను.

అధికారి : త్యాగాలా – త్యాగాలు చేస్తే – చేశాననే జ్ఞానం వుంటుందా? కాని విశాలమైన ప్రపంచం, బాధలతో, రోగాలతో నశించే జీవులుండగా కొవ్వి తిని కూచునే భర్తకూ పిల్లలకూ ఎందుకా త్యాగం? ఏమి త్యాగం? నీ కాలమా, శక్తా? నీ స్వంతమా కాలమూ శక్తీ ? నీలో వాటి విలువ ఎంత? జ్ఞానం లేదు. సౌందర్య పిపాసలేదు, ఆత్మ వికాసం లేదు. నీలో ఏమున్నది త్యాగం చేసేందుకు? సాధారణమైన ప్రేమైనా లేదే?

రావమ్మ : నా పిల్లల్ని ప్రేమించలేదా?

అధికారి :ప్రేమించావా? మృగము ప్రేమకన్న ఏమైనా అధికమైనదా నీ ప్రేమ? ప్రేమ అనే పేరును అపవిత్రం చేయకు. సేవ చేశావు అంతే. ప్రేమంటే, మోహమంటే, సహజ సంబంధమంటే అర్థం తెలుసుకో వేశ్యవై పుట్టు.

(ఫిలాసఫర్ వెంకటప్ప)

వెంకటప్ప :ఎన్నాళ్ళు 'వెయిట్' చేశాను మిమ్మల్నిట్లా చూచి, అడగాలని! ఎన్ని సంవత్సరాలు, ఎంత యోచించాను? ఈ సృష్టి మొదలెక్కడ? ఎంతకాలం కిందట! అంతకుముందు ఏమున్నది? అంతం ఏమిటి? ఎప్పుడు? ఇంకా లోకాలు ఉన్నాయా? ఆ నక్షత్రాలకు గ్రహాలు వున్నాయా? జీవితం వుందా వాటిమీద? ఈ రంగులు, శబ్దాలు, వీటిని కల్పించే పదార్థం ఏమిటి? అంతా మాయా? ఈ సృష్టి వుందా లేక మా భ్రాంతేనా? కలా? ఆత్మలేవి వున్నాయా? వేటికి? మృగాలకూనా? కీటకాలకు, వృక్షాలకూ? లోకంలో ధర్మమూ, సత్యమూ, న్యాయమూ వున్నాయా. లోకానికి అతీతమైన వాస్తవాలు ఉన్నాయా ? ఏ సృష్టికర్త హృదయంలోనో లేక చదలవంటి యీ మానవ కీటకాలు కల్పించుకున్న మోసాలా? మరి మా క్షుద్ర మానసాలకు.

అధికారి :ఆగు వీటన్నిటికీ నేనే సమాధానం చెపితే మీ లోకంలో ఆ శాస్త్రాలు, నయస్సులు అన్నీ యెందుకు? నీ ప్రయత్నం ఘనత యేముంది?

వెంకటప్ప :ప్రయత్నమంతా ఐపోయింది. ఇక యీ మనసు తనలో తనే చక్రంవలె తిరగవలసిందేగాని, ఇంక ఏమీ తెలుసుకోలేదు.

అధికారి :ప్రయత్నం అనంతం– నూతనశక్తులూ, యింద్రియాలతో అన్వేషింపబోతున్నావు–సూర్యుడిలో యీసారి.

వెంకటప్ప : ఆ అగ్నిలో –

అధికారి : నీ శరీరమే వేరు.

వెంకటప్ప : నాకు జన్మలు వొద్దు. ఈ సమస్యలతో బాధపడలేను. నన్నీ బాధలనించి తప్పించండి సుఖంగా వేరే చింతలేక బతకగల సాధారణ మానవుణ్ణి చెయ్యండి.

అధికారి : తిరిగీ జడుడివీ అనాగరికుడివీ అవుతావా? భోజనంతో, నిద్రతో సుఖంగా జీవించే యీ సామాన్య ప్రజా బాహుళ్యంలో చేరిపోతావా మళ్ళీ! ఆ బాధ! అమూల్యమైన ఆ మనోతపనను గోల్పోయి యెందుకు? ఎన్ని లక్షల జన్మలు పొందావు; ఆ బాధని సంపాయించేందుకు? ఎన్ని అనుభవాగ్నుల లో తపన పొంది సంపాయించావు ఆ జ్ఞాన తృష్ణని?పాపం, పాపం, ఎంత తపన పొందావోయి!

వెంకటప్ప : (కోపంతో) నా కెందుకు చెప్పవు యీ సృష్టి

కారణమేమిటో? ఈ రహస్యమూ, దాపరిక మెందుకూ?

అధికారి :నేనే చెప్పగలిగితే చివరికి ఈశ్వరుడైనా చెప్ప గలిగితే, చెపితే నీవు అర్థం చేసుకోగలిగితే యీ అపారమైన సృష్టి యెందుకు? త్వరపడకు వెళ్ళు.

వెంకటప్ప : ఒక ప్రశ్నకుసమాధానం చెప్పండి. నేను చివరి పదేళ్ళూ సాధించ ప్రయత్నించిన సమస్య - ఎల క్ట్రాన్‌లో.

అధికారి : తెలుసు - సూర్యుడిలో అర్థమవుతుంది వెళ్ళు.

వెంకటప్ప : నేను ప్రయత్నించి, ప్రయత్నించి, నా మనసులో వెతికి, వెతికి ఈశ్వరుడు లేడని నిర్ణయించాను.

అధికారి : ఎందుకు?

వెంకటప్ప : ఉంటే, ఇంతకన్న తెలివిగా 'సిస్టమాటిక్' గా వుండేది సృష్టి. ఏమీ అర్థమూ, లోచనాలేనిది లోకం. - వున్నాడా యీశ్వరుడు.

అధికారి : వున్నాడని తోచిందాకా, సృష్టి అర్థం కనపడ్డదాకా ప్రయత్నించు, తొందరేమి?

వెంకటప్ప :నమ్మని వాళ్లకు శిక్ష ఉందన్నారు.

అధికారి :నమ్మకపోవడమే శిక్ష, ఆ బాధ అంతా అదే!

వెంకటప్ప : మరి నమ్మే ఆ క్షుద్రులు ఈశ్వరుణ్ణి ప్రార్థిస్తో, స్తుతిస్తో, ఆనందించే ఆ మూర్ఖులు, ప్రపంచ సమస్యలే అర్థంగాని పశువులు. వాళ్ళు నమ్మగలరు యీశ్వరుడున్నాడని. వాళ్ల భయం. స్వార్థం, కాపీనం -అవే వాళ్ల యీశ్వరుడు.

అధికారి : అవును వాళ్లు నమ్ముతున్నారా? నమ్మడమే వాళ్ళ శిక్ష. అట్లా క్షుద్రంగా నమ్మడమే వాళ్లనరకం.

(రిఫార్మర్ శివయ్య వొచ్చాడు)

శివయ్య : (పాడుతున్నాడు)

'తల్లీ నీవు - పిల్లలు మేము
దయను చేపీ- తనువును
ఉల్లము రంజిల్లగ నీ యొడి
నిడుకొని కాపాడుము
పతితా పావనుడవు నీవు'

అధికారి :అబ్బా - ఆపు

శివయ్య :ప్రభో, నా జీవితమంతా నీ ప్రార్థనలో గడిపాను.

అధికారి :ఎందుకు

శివయ్య : నేను పాపిని. నీవు దయామయుడవు క్షమించు.

అధికారి : కాదు. నేను రుద్రుణ్ణి. పాపాలకు శిక్షననుభవించి తీరాలి. అన్ని పాపాలెందుకు చేశావు?

శివయ్య : నేను పాపాలేమీ చెయ్యలేదే?

అధికారి : పాపిని అన్నావే?

శివయ్య : ఏవో పాపాలు చెయ్యకుండా ఉంటానా అనుకున్నాను.

అధికారి : మరి పాపాలు ఎందుకు చెయ్యలేదు. మూర్ఖుడా? నీకు శక్తియేది? పాపమంటే భయం.

శివయ్య : నీ ఆజ్ఞానుబద్ధుణ్ణయి

అధికారి : నా ఆజ్ఞలు నీకేం తెలుసు?

శివయ్య : మరి న్యాయమూ, సత్యమూ, నీతి....

అధికారి : ఆ మాటలకు అర్థం తెలుసునా? నీ వంటి మూర్ఖులు చెప్పిన వ్యాఖ్యానాలుగాక! ఎన్ని జన్మలెత్తితే అర్థం తెలుసుకోగలవు నీతి అంటే? తెలుసుననుకున్నావు, నీ ప్రార్థనలకు మోసపోయి నీ తర్మమాలకు నేను వొప్పుకుంటా ననుకున్నావు. నన్ను అసత్యమనీ, నీతి అనీ ఆరాధించి సుఖంగా పరలోకం కొట్టేద్దామనుకున్నావు. నీ భార్యను ప్రేమించావు కదా! ఆమె నీచత్వాన్ని ప్రేమించిన నీవు, నన్ను ప్రేమించగలవా? నీ నీచదైవం దగ్గరకే పో.

శివయ్య :మరి భార్యను ప్రేమించడం విధి, ధర్మము.

అధికారి :ధర్మమని ప్రేమించావా? ప్రేమ అంటే ఎరుగుదువా? ఎన్నటికన్నా తెలుసుకోగలవా? యుగాలకో! ప్రేమాన్వేషణలో నీవు శాసించిన వివాహ బంధాలను మీరిన వుత్తములను ద్వేషించావు. మూర్ఖుడా!

శివయ్య :నేను ప్రజలను ప్రేమించాను. వారి వృద్ధిని కోరి సంఘసంస్కారానికై నా జీవితం ధార పోశాను. వితంతువులకు సంసార సుఖం లేదని కనికరించి....

అధికారి :మరి భర్తల వొదిలిన భార్యల సంగతి?

శివయ్య :అది నీ ఆజ్ఞలకు విరుద్ధము.

అధికారి :నేను నా ఆజ్ఞల జాబితాను నీ కివ్వానా?

శివయ్య :మరి పవిత్ర వివాహ సంస్కారమును

అధికారి :లోకం అంగీకరించి మెచ్చుకున్నవి నా ఆజ్ఞలను కున్నావు. అంటే నీకు కీర్తినీ, గొప్పతనాన్నీ తెచ్చేవి ఆ లోకంలో సుఖమూ, యీ లోకంలో ముక్తీ! ఎంత మూర్ఖుణ్ణి అనుకున్నావు నన్ను! నీ హృదయంలో నిజమైన ప్రేమవుందా? వుంటే ఒక్క వితంతువుల యడలనే కలిగింది అవునా. నీ హృదయం పరీక్ష చేసుకో వితంతువులంటే ప్రీతి. వాళ్ళని అనుభవిస్తే నరకమని భయం. అందువల్ల వాళ్ళకి పెళ్లిళ్ళు చేసి, ఆ భర్తల ద్వారా తృప్తి పొందావు కాదా?

శివయ్య :అవును. కాని నీ నామాన్ని ప్రచారం చేశాను.

అధికారి : ఎందుకు? ఈశ్వరుణ్ణే చూడలేని వాళ్లకి ఈశ్వరుడి నామం ఎందుకు? ఎందుకు ఈశ్వరుణ్ణే తలచుకోవడం, స్తుతించడం? ఇంకేమీ పనిలేదా? సంస్కరించావా? నా లోకాలు నేను సంస్కరించు కోలేనూ? అజ్ఞానుడివి. లోభివి. మోసగాడివి ప్రేమించడం నేర్చుకో. నిన్ను నీ కీర్తిని, నీ వృద్ధిని మరచి, లోకాన్ని ప్రాణుల్ని ప్రేమించడం నేర్చుకో. అబద్ధప్రచారం మానివెయ్యి. అన్ని న్యాయాలకూ, నీతులకూ అతీతమైన ప్రేమని నేర్చుకో. సౌందర్యాలూ, జ్ఞానాలూ తెలీని మూఢుడివి, జడుడివి. నీ సంస్కారాలూ, సంస్కరణలూ, అవసరంలేని యీ ఊర్ధ్వలోకాలు నీకేం అర్ధమౌతాయి! శునకానికి వున్న నిర్వ్యాజము, ప్రత్యుపకారాన్ని కోరనిదీ ఐన ప్రేమను తెలుసుకో, పో.

(తారాసింగ్)

తారాసింగ్ :మీరుపాలించే భూలోకంలో న్యాయమనేదిలేదు. ఇంక యీ లోకంలో ఏముందో.

అధికారి :తారాసింగ్ – పాపం!

తారాసింగ్: మీరేనేమో ఈశ్వరుడు. నలభైయేళ్ళు – నా యవ్వనం, వృద్ధాప్యం, అంతా – ఖైదులో మగ్గాను–మనుష్యులను, కాంతిని, నవ్వును– ఏ ప్రేమను ఏమీ ఎరగను–మీలో నమ్మకమే పోయింది. పగలు, రాత్రి, ప్రతిఘడియా, దూషించాను మిమ్మల్ని మీ కాఠిన్యాన్ని, మీ అన్యాయాన్ని, ఉపేక్షను. శిక్షిస్తారా, శిక్షించండి, అర్ధంలేని శిక్షలకు అలవాటుపడ్డ నేను, భయమునూ, బాధనూ వర్జించాను. ఒక్క వరమియ్యండి, మీకు శక్తివుంటే – నా దేశానికి మోక్షమివ్వండి.

అధికారి : అర్హత పొందంది, వ్యక్తులకుగాని, దేశాలకుగాని మోక్షం రాదు.

తారాసింగ్: జీవితమంతా – నా ఆరోగ్యం, నా ధనం, నా ఆనందం ధారపోశాను.

అధికారి :నాకు తెలుసు (**అధికారి తారాసింగును కావిలించుకున్నాడు**) ఒక్క ఉద్దేశ్యం కోసం, ఏకాగ్రచిత్తంతో తీవ్రత్యాగం చేసిన యోధుడివి; ప్రజల స్తోత్రాలను, అభినందనాలను, కీర్తినీ తృణీకరించి, ఎవరూ యెరగని నరకంలో కాలిపోయినావు, ధీరుడివి పావం! నీకు శాంతినిస్తాను, రా నిన్ను మరిచి నిన్ను అర్పించుకున్నవాడివి ధన్యుడివి.

తారాసింగ్: నన్ను హింసించిన వాళ్లని అక్రమంగా, అధర్మంగా, క్రూరంగా నన్ను –

అధికారి : నిన్ను హింసించిన వాళ్ళు, వాళ్ళ స్వభావాను గుణ్యంగా వాళ్ళ ధర్మాన్ని నెరవేర్చుకున్నారు. అగ్నిని తాకితే బాధ – అగ్నిమీద ఆగ్రహించి ఏం లాభం?

తారాసింగ్: కాదు, తెలిసి, యోచించి, అధికారాంధులై, స్వార్ధ దురభిమాన పీడితులై, నా నోరునొక్కి నన్ను బంధించి నన్ను చీల్చి – రాక్షసులు.

అధికారి : కారు – నీ కర్దమవుతుంది ముందు. వాళ్ళూ నీవంటివారే! నీ వంటి త్యాగాలకు సంసిద్ధులే. స్థాన భేదం అంతే ఈ జన్మలో, నీ హృదయాగ్నిని కవిత్వంలో కరిగించి కురిపించి, యువకుల హృదయాల్ని ప్రజ్వలింపచేసి–లోకాలే నిన్నారాధిస్తాయి. దేవత్వానికెత్తుతారు. ఐశ్వర్యం, ఆనందం, గౌరవం – నీవు కోరగలిగినది ఏదీ లోపం రాదు. పాపం, ఎంత నలిగిపోయినావు. నీ ఆగ్రహం శాంతిస్తుంది.

జీవితం అర్థమవుతుంది. నీ దేశభక్తి కన్నా, నీ శరీర బాధకన్న, నీ కార్పణ్యం, నీ క్రోధం నిన్నెక్కువ కాల్చాయి. వాటికి అతీతుడవు కావాలి.

(నిరీశ్వరవాది చలం)

చలం : నువ్వు లేవు, అబద్ధం.

అధికారి : నువ్వూ

చలం : వున్నా నీకూ లోకానికీ సంబంధం లేదు.

అధికారి : నీకూ నాకూ?

చలం : వున్నా, నువ్వు శక్తిహీనుడివి. నువ్వు లోకాలు సృజించలేదు. సృజించినా నీ శక్తికి అతీతాలైన నీకు తిరగబడ్డాయి. నువ్వు వుండి యేం చేస్తున్నావు?

అధికారి :నేను లేనుగా!

చలం :వుండడం మరింత భయంకరంగా వుంది. మృత్యువుతో నేనంతమౌతానని నమ్మి ఆశపడ్డాను. నన్ను నాశనం కానీక, మృత్యువుతోనన్నా నాకు శాంతినియ్యక, యిక్కడ తేల్చావు. నువ్వు వుండి కూడా, ప్రజలలో యీ మూర్ఖం, యీ అన్యాయం, యీ రోగాలు, యీ యుద్ధాలు, మరణాలు, విలాసాలు- ఏమి సంతోషం నీకు? రాక్షసివా? నీ కళ్ళూ, చెవులు చెదలు పట్టాయా? ప్రపంచం లోంచి నిరంతరమూ భయంకరంగా బైలుదేరే రోదన యిందాకా వినపడదా?

అధికారి : మరి భయంకరమైన జీవితాన్ని వదలరేం ప్రజలు? మార్గం వుంది కదా?

చలం : మూర్ఖులు. కాని నీకేం ఆనందం?

అధికారి : పుట్టిన పిల్ల మూర్ఖురాలు- నిరంతర రోదన, నిద్ర ఏమిటా ఆనందం తల్లికి?

చలం : తల్లి సంతోషం కోసం బిడ్డలు వేదన పడాలా?

అధికారి : బిడ్డకి కూడా సంతోషమే. బలహీనురాలై తల్లి నించి ప్రేమను పొందే ఆనందం. పిపీలికాది సకల ప్రాణుల నరాలలో, రక్తంలో, ఆత్మలో, బాధలలో కలిసి లీనమై ఈశ్వరుడు ఆ వేదనసంతా అనుభవిస్తున్నాడని తెలుసా నీకు?

చలం : ఐతే, నిన్ను చూసి జాలిపడాలి. నీవే నా ఈశ్వరుడు?

అధికారి : ప్రపంచాన్ని ప్రేమించావు.

చలం : ఏం లాభం, ప్రేమించి? క్షుద్రస్వార్థయుత ప్రేమనేగాని, జ్ఞానమూ ఔన్నత్యమూ గల వాస్తవ ప్రేమను చూపి వారి ఆనందానికై తపన పడ్డ వారినందర్ని శిలువ వేస్తోంది నీ ప్రపంచము. ప్రేమించి ఏమిలాభం?

అధికారి : ప్రేమించడం నీ వికాసం కోసం. లోక క్షేమం నేను చూసుకోగలను.

చలం : చూసుకోగలవా ? నీ అంత వ్యర్థుడూ; ఆడం బరుడూ లేడూ. మా లోకంలో అధముడు కూడా నీకన్నా ఉత్తముడు. ప్రజల చాత నీవు పొందే పూజ లు, నైవేద్యాలు, బలులు, స్తోత్రాలు, ప్రార్థనలు- లక్ష పేర్లతో నిన్ను పిలిస్తే ఏమిటి నీ సంతోషం? బధిరుడివైన నీ ముందు మోకరించి రక్తపు కన్నీళ్ళతో వెర్రిప్రార్థనలుచేసే నిర్భాగ్యుల దైన్యమైనా నిన్ను కరిగించదా?

అధికారి :ఆ పూజలన్నీ మానవుల హృదయాలలో వుండే భయదేవతకి, ఆశాదేవతకి, దైన్యదేవతకి - నాకు కాదు. నాకేమీ ఆనందం లేదు.

చలం :మరి ఎంత మోసం! నీ మతమని, నీ ఆజ్ఞాలని, నీకు ఆనందమని, నీ కరుణ కలుగుతుందని మోసపోయి నీ పేర ఎన్ని దారుణకృత్యాలు, ఎంత వేదన?

అధికారి :నిరంతరమూ నిరాకరిస్తున్నాను. నమ్మరు.

చలం :నోరులేని పశువులుపడే దినదిన బాధ, దిక్కులేని పసిపిల్లలు పడే నరక బాధ, పంజరాల్లో పిట్టలు పొందే చెప్పలేని నరాల బాధ, అధికారులు, ఐశ్వర్య వంతులు సుఖంలో పడే పూపిరాడని మర్యాద బాధ, ఎందుకు? పాములు, వరదలు, భూకంపాలు ఎందుకు? ధనము, జ్ఞానము, అన్నీదాచుకుని నిర్భాగ్యుల్ని పీడించి.... నువ్వేనా ఆ నీతి చట్టాలను శాస్త్రాలను కల్పించింది? ఆ నీతి పేర ప్రజల్ని దండించి నలిపి నాశనం చేసే వాళ్ళకి ఏం శిక్ష? నరకమని భయాలు పెట్టి తప్పు పనులు చేయించి, ప్రేమను ఔదార్యాన్ని నొక్కి నాశనం చేసి శిక్షించు శిక్షించు.

అధికారి : శిక్షించనా? ఆ మూర్ఖులను, అంధులను శిక్షించారా; అని నీవే నిందిస్తావు?

చలం : అవును అవును నా కర్థంకాదు నాతల చీలికలైపోతోంది శాంతి శాంతి.

అధికారి : శాంతికాదు. కాంతి కావాలి నీకు, బాహ్యా ప్రపంచాలకన్న నీలో అంతఃప్రపంచాలు వున్నాయి. వాటిని పరీక్షించు. ఈ జన్మలో ప్రజల చేత ద్వేషింపబడి, ఏకాంతవాసములో జ్ఞానార్జన ప్రారంభిస్తావు. వెళ్ళు

చలం : ఒక్క వరము. ఒకటే ఆశ నాకు. ఏ లోపమూ లేనిది, సంపూర్ణమైన శరీర, ఆత్మ సౌందర్యాలు కలదీ, చతురత్వమూ, విజ్ఞానమూ కలదీ, ఐన గాఢ ప్రేమను, నా ఆత్మ తృష్ణనంతా, నా లావణ్య పిపాసనంతా తృప్తి పరచగల దివ్య వ్యక్తి స్నేహాన్ని ప్రసాదించు.

అధికారి :అట్లాంటి దివ్యశక్తి ఒకటే వుంది యీ ప్రపంచాని కంతా. ఆ వ్యక్తి స్నేహం ప్రతి నిమిషం నీతోనే వుంది. గుర్తించే అర్హత లేదు నీకు. అంధుడివై క్షుద్ర ప్రణయాలతో వేదన పడతావు. అర్హత పొందిన కొద్దీ వున్నతమైన ప్రేమను పొందుతావు. నేనిచ్చే వరమేమీలేదు.

చలం :ఒక్క ప్రశ్న. ముక్తి వుందా?

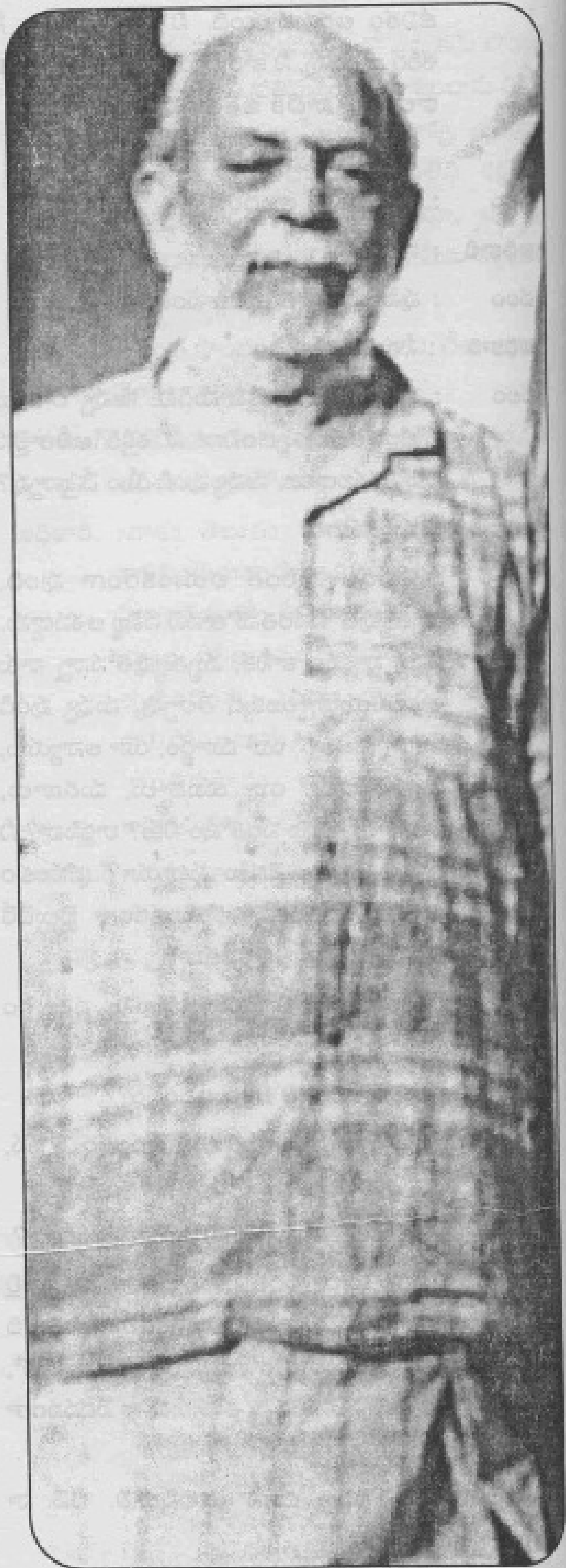
అధికారి :అంటే?

చలం :చివరికి – యీ జన్మల తరువాత!

అధికారి :తెలుసుకో – తొందరలేదు.

చలం :యోగమూ, మంత్రమూ, భక్తీ, జ్ఞానమూ, విశ్వాసమూ ఇవన్నీ ముక్తినిస్తాయంటారే!

అధికారి : అంటారు. అంతే నిరంతరమూ, తలుప కోలేనంత అద్భుతమైన ఆనందం ప్రతి జీవికీ జన్మహక్కు ఎందుకు ముక్తి? ముక్తి అంటే బాధలనించి ఆనందంనించి కాదు.

నాటక రచనాకాలం 1927

తారా శశాంకులకథ అందరికీ తెలిసిందే. కాని వారి స్వభావాలను చలం చిత్రించిన తీరు పూర్తిగా స్వతంత్రమయినది.

నిరంతర, నిరాటంక, తీవ్రవాంఛకు, ఏ ఒక వ్యక్తిమూలాన సంతోషపడని సౌందర్యాతిశయానికి ప్రతిరూపం శశి. జ్ఞానానికి, అవధిలేని ఆత్మవిశ్వాసానికి, అందుకవసరమైన నిర్బంధ స్వేచ్ఛకు, క్షమకు, ఔదార్యానికి, సిద్ధాంతకర్త సంస్కర్త బృహస్పతి. స్వేచ్ఛను అంగీకరించగల క్షమ, అసూయారాహిత్యాలను సాధనచేసే తపస్వి. తక్కిన ఋషులందరూ సమాజం నిర్దేశించే ధర్మాలను అతిక్రమించలేని యథాశక్తి తాపసులు. అహల్య, అనురాధ, తార ధర్మానికి, సౌందర్య ఆస్వాదనకు మధ్యలో నలిగే రసమూర్తులు. దేవతలకు గూడా గురువు అయిన బృహస్పతి ఎంతటి ఉదాత్తుడో, ఈ చలం బృహస్పతి ఆత్మధర్మాన్వేషి.

గౌతముడు, విశ్వామిత్రుడు, దేవేంద్రుడు- సాధారణ నీతి సూత్రాలను దాటలేనివారు. బృహస్పతి పరమోదార తాత్వికుడు. చలం 'జీవితాదర్శం' నవలలో చిత్రించబోయే దేశికాచారి భావాలు ఈ బృహస్పతిలో కనిపిస్తాయి.

31

శశాంక

మొదటి అంకం

మంగళవారం, శుద్ధ ఏకాదశి. రాత్రి పదిగంటలు. సన్నని వెన్నెల. బృహస్పతి ఆశ్రమం వెనకాల, తమాల వృక్షంకింద అలికిన అరుగు, చెట్ల వెనకనించి అనూరాధ పాట వినబడుతోంది.

తారా, బృహస్పతీ మాట్లాడుకుంటో వొచ్చి, పాట వింటో నుంచుని అరుగుమీద కూచున్నారు.

బృహస్పతికి ముప్పైయేళ్ళు దాటాయి. శ్రోత్రియ బ్రాహ్మణుడు. ముఖాన బ్రహ్మవర్చస్సు. తార రూపవతి. బరువైన రెప్పలకింద కళ్ళు నగం మూతలుపడి, కిందకి చూస్తోవుంటాయి.

తార: యీ అర్ధరాత్రిదాకా అతన్ని యిట్లా తన వెంట తిప్పుకుంటుంది. ఆ పాటలు విన్నారా? పదహారేళ్ళు లేవు? యేమిటా విరహాలు, ఆ తాపాలు, ఆ భావాలు; (ఆగి) పిచ్చివాణ్ణిచేసి నా శశిని లాలించి మరిపించి బలవంతంగా అతని మనసుని తనవేపు తిప్పుకుని...దాన్ని చూస్తే నాకెంత ఆగ్రహం కలుగుతుందని; కుటిలత్వం దాని నొసటిమీద వేళ్ళాడుతో వుంటుంది.

బృహస్పతి: తారేనా! పరమసాధ్వి, తారేనా మాట్లాడు తోంది?

తార: క్షమించండి. కాని అనురాధని తలుచుకున్న మాత్రాన నా మనసూ, వాక్కూ స్వాధీనం తప్పుతాయి. యెన్నడూ యెరగని యీ నూతన దురావేశాన్ని నాలో ప్రేరేపించేందుకు ఆ అనురాధలో యేముందోగాని... నాకర్థంకాదు యీ బాధ.

బృహస్పతి: యితరులలో కనపడే మాలిన్యమెప్పుడూ హృదయ దర్పణాల ప్రతిబింబితమైన స్వకీయ కల్మషమే!

తార: (ఆలోచనగా) శశాంకుడు నావాడు.

బృహస్పతి: తారా! సంకుచితమై ఈ యీర్ష్యలకి అతీతులము కావాలి. (**తార మాట్లాడలేదు. సిగ్గుతో తలవొంచుకుంది. మాట తప్పించతలుచుకుని**) ఎన్నడూ లేని యీ కోపం కొత్త అందాన్ని నీ ముఖంలో వెలిగించింది. హిమాలయ శిఖరాన సూర్యోదయ మైనట్టయింది. నే నెరుగుదును. ఇంత హృదయాగ్ని నీలో నిగూఢమై వుందని...(**ఆలోచిస్తూ**) పైకి ఆ చంద్రుడంత శీతలంగా కనపడతావుగాని, అతనివలెనే లోపల కాలాగ్ని... హృదయ తాపాన్ని యిద్దరూ వెలిగిస్తారు. శాంతిపరిచే దాక్షిణ్యం వొకరికీ లేదు.

తార: అంటే-

బృహస్పతి: చూడు. ఆ చంద్రుడికి నేనెంత కావాలో నీకూ అంతే కావాలి. అవునా?

తార: మీలో లీనమైన నాకు మీరు కావాలంటే అర్థమేమిటి?

బృహస్పతి: పురుషవాంఛ నెరగని నిర్మల నదీకన్యవు నువ్వు. ఎన్ని ఆలింగనాల్లోంచి, యెంత కామాగ్ని నించికూడా యేమీ అంటక నిలుచుంటావు. నీ హృదయ శిఖరాల ధవళ హిమ మింతవరకు యే మోహభాను కిరణారుణిమను ఎరగదు...చలనము లేని నల్లమబ్బు కమ్మిన నదిరేయి ఆకసమువలె నిశ్చలమైన నీ కళ్ళలో జ్యోతి వెలిగితే, వెన్నెల సోనలు పేరుకుని కల్పించిన చలువరాతితో చెక్కిన నీ శరీరం జీవించి కదిలి మోహభారంతో వాలేటట్టు చెయ్యగలిగితే-

తార: తపః ప్రపంచము వాంఛాతీతము కదూ?

బృహస్పతి: ప్రపంచ రసాస్వాదనమే తపస్సు.

తార: వైరాగ్యము కదూ?

బృహస్పతి: తుచ్ఛ విషయవాంఛా పరిత్యాగము, వ్యర్థ నిరర్థక వైరాగ్యము కాదు. (**బృహస్పతి ప్రేమతో తార జుట్టుపైని చేత్తో తాకుతున్నాడు. తార శూన్యం వైపు చూస్తోంది.**)

తార: (**ఆలోచనగా**) మీమీద వాంఛ నాకు లేదను కున్నారా? మీరు శిష్యులమధ్య ఆసీనులై బోధనా కుతూహలము పొంగుతూ, వారి అజ్ఞానము మీ పవిత్ర వాక్కులతో కరిగిపోయేట్టు వుపనిషత్సార రహస్యం బోధిస్తో వుంటే నేమా మీ శిష్యురాల్నై జ్ఞాన రసాస్వాదనంచేసే సౌభాగ్యము కోల్పోతినే అనే చింత నన్ను ఎప్పుడూ బాధిస్తోవుంటుంది. మీ దృష్టిని అంతర్ముఖముచేసి, పరంజ్యోతిలో లీనమైన నిమిషాన నేను మీ ముఖ తేజస్సులోని కిరణాన్ని ఐపోవాలని ఆశపడతాను. తిరిగి యింకోసారి, బ్రహ్మానంద తేజో విరాజితమైన మీ హృదయాకాశంలో యీ క్షుద్రకీటకానికి స్థానమెక్కడదా అనే గాఢ సందేహం కలుగుతుంది. మీరు నన్ను 'తారా!' అని మృదువుగా కాంక్షతో పిలిచేప్పుడు మీ దాసురాలికి నాకు ఎంత గౌరవమిచ్చారా అని ఆశ్చర్యం వేస్తుంది. యీ మహాతపోనిధా! నా హృదయ వాటిక వద్ద భిక్షకోసం కాచివుండేది, అని భయమూ, నా అశక్తతకీ, అజ్ఞానానికి సిగ్గూ కలుగుతాయి. అసత్యమూ, కపటమూ, మీ నిర్మల తేజమందు చీలిపోతాయని గ్రహించనిదాననే అయితే నాలోలేని ఉద్రేకాన్ని నటించి మిమ్మల్ని సంతుష్టిపరిచే ప్రయత్నం చేసి ఉందును. కాని మీరు

నన్ను లాలించినప్పుడు నన్ను ప్రజ్వలింపజేయ ప్రయత్నించినపుడు, మీ వున్నత స్వర్ణ పీఠంనించి పతితులైనట్టు తోస్తారు. నా భక్తి సిగ్గుతో కళ్ళు మూసుకుంటుంది. నన్ను వొదిలి లక్ష్యం లేక నా వంటి వారికి, వేనవేలకు దుర్లభులై మహా పర్వతాగ్రాల దర్శనమివ్వాలి. ఆర్యా, మీ స్థానము నా శిరస్సుపైన; పాదాలకింద కాదు.

బృహస్పతి: నీలో వున్న అపారమైన ప్రణయ పాతాళ గంగను విజృంభింపచేసి సాఫల్యపరచుకునే శక్తి నాకు లేదు. మార్గం నాకు తెలియదు. లోపం నాది.

తార: మీరు సర్వజ్ఞులు, సర్వ కామ విద్యాపారీణులే, యే ప్రకారం నేను మీ ప్రేమకు అర్హురాలను కాగలనో నేర్పలేరా?

బృహస్పతి: ప్రేమ ఆత్మ సమర్పణమైనప్పుడే స్వీకరణార్హము...అదిగాక నేనే నీ ప్రేమకు అర్హుణ్ణి కానని అనుకుంటాను నిశ్చయంగా. ఎన్ని ప్రేమోపాయాలకూ, కామమంత్రవిధులకూ స్వాధీనంకాదు, నీ విచిత్ర నిగూఢ స్వభావము. నిన్నావిధంగా ప్రేరేపింప ప్రయత్నించడంకూడా పాపమనిపిస్తుంది. ఏ మహా చతురమూర్తో, ఏ హృదయరస విశారదుడో ప్రత్యక్షమై లీలామాత్రంగా నీ కళ్ళల్లో ప్రణయ దీప్తుల్ని వెలిగిస్తాడు కాబోలు. కాని...నేను భరించగలనా? నేను ఆరాధించే యీ లావణ్యాన్ని యే క్షుద్రుడో...

తార: నన్ను మంత్రించండి, నా కళ్ళు కప్పేసి, మాయపుచ్చి...మీ తేజస్సుని నా కళ్ళముందునుంచి తొలిగించండి...లోక ప్రళయ కారణమైన త్రిలోచనాగ్నితో వెలిగే రుద్రుడు ప్రత్యక్షమైతే, కళ్ళు మూసుకుని ఆ జగద్వినాశ నాట్యంలో లీనమైపోవాలనిపిస్తుంది? కాని, వక్షాన చేర్చుకుని లాలించాలనిపిస్తుందా? గురువులు మీరు. నా హృదయాంధ కారాన్ని నిర్మూలించి మోహజ్యోతిని వెలిగించండి. (ఐదు నిమిషాలు వూరుకున్నారు.) యేమిటీ వేదన ఆర్యా! నా సర్వమూ మీదిగా, మీరే నా దైవంగా, యితరమైన ఆశయము, వాంఛ, మీనుంచి వేరైన జీవనమేలేని నాలో యింకా యీ అసంతుష్టికి కారణం ఎంత వెతికినా తోచదు. యే అల్ప లోపమువల్లనైనా మీకీ అసంతృప్తిని ఎక్కువగా కలిగిస్తానేమో అని భయపడి సంపూర్ణ కారుణ్యాన్ని మీ నుంచి పొందాలని ఎంత ప్రయత్నిస్తానని!

బృహస్పతి: నాకు తెలుసు. నీ ప్రయత్నాధిక్యమే నాకత్యంత నిరాశా కారణము. నిర్వ్యాజమైన నిర్మల ప్రేమకు ప్రయత్నము విరుద్ధము కాదూ? శిశువు యెడల తన ప్రేమసేవాలోపం, కనపడుతుందేమోనని భయపడుతుందా తల్లి? నువ్వు కళ్ళల్లో ప్రాణం పెట్టుకుని, అతను ఆలస్యమైతే గుమ్మంలో యిటూ అటూ తాత్సారంచేస్తూ, నన్ను ప్రశ్నిస్తూ వత్సల్ని వెతక పంపేటప్పుడు, అతనికి తల దువ్వుతో వెనకనించి ముఖం మీదికి వొంగి చెంపల్ని అదుముతో గోము చేసేటప్పుడు నేనతనితో పరకాయ ప్రవేశంచేసి, నీ వక్షాన్ని అట్లానే అదుముకుని, చేతుల్ని అట్లానే బిగించుకుని, కదలకుమని, నీ కళ్ళల్లో వెలిగే మమతను నాదిగా చేసుకుని తృప్తి పడాలనే వ్యర్థమైన ఆశ పడతాను.

తార: సర్వ బంధనాతీతులే, మోహాంధకారపటల జ్యోతిర్మూర్తులే, నా పైని యీ తుచ్ఛవాంఛ మీకెందుకు? సర్వలోక నాశనాన్నైనా నిర్లక్ష్యమైన చిరునవ్వుతో వీక్షింపగల మీ కఠోర స్థైర్యం నా అవివేకపు కనువీక్షణం ముందెదుకట్లా దీనంగా మరణవేదన పొందుతుంది? సంపూర్ణ వైరాగ్య సంపన్నులైన మీకు నిజంగా నా పైని, నా శరీరంపైన యీ కాంక్ష మీ తపోగ్నిలో భస్మంకాక మిగిలిందా?

బృహస్పతి: కాని – కాని ఎవరినించి ద్వంద్వమనేది లేదో పరమాత్మతో వలె యెవరితో సంపూర్ణైక్యాన్ని అభిలషిస్తామో వారు శరీర సంబంధముందైనా, మనో వాక్కాయ కర్మలలో దేనియందైనా స్వాధీనులు కాక విముఖు లవడం, యెక్కడ యేదో లోపాన్ని సూచించదా? ఆ లోపమేదా అని పరీక్షించుకుంటున్నాను. (నిదానించి) పిల్లలమీద కోర్కె లేదూ?

తార: శశిని చూడకముందు-శశినే చూడకుండా వుంటే-వసంతుడివలె లావణ్యమయినవాణ్ణి, చిరునవ్వులతో నా యింటిని వెలిగించేవాణ్ణి, ఆశతో నా ముఖ సౌందర్యాన్ని తాగుతున్న చూపులవాణ్ణి, చిన్న యెర్రని పసిబిడ్డ నోరువాణ్ణి, శశాంకుణ్ణి నా వొళ్ళో మీరు కూచోబెట్టగానే, అతని చేతులు నా మెడని కావలించుకుని, ఆ నల్లని ఉంగ్రాలని నా వక్షాని కానించగానే, ఆ కోర్కె మాధుర్యంలో కళ్ళు మూసుకుని తృప్తిలో నిద్రపోయింది... యీ రాత్రి యిదేమిటి మన సంభాషణ యీ విధంగా పరిణమించింది? యిదంతా పోనీండిగాని, తరవాత చెప్పండి నిన్న రాత్రి సంగతి. మీ దివ్య వాక్కునించి వచ్చేటప్పటికి సాధారణ భాష అమృత రూపాన్ని పొందుతుంది.

బృహస్పతి: తారా! శశాంకుడి దృష్టి రాధవేపు మరల్చడానికి ప్రయత్నించు.

తార: నేనా!

బృహస్పతి: నువ్వే! తప్పదు. అది వాళ్ళిద్దరికి

శ్రేయస్కరం.

తార: శ్రేయస్కరం!

బృహస్పతి: అవును.

(వెడుతున్నారు)

❀❀❀

ఆరవ అంకం

శనివారం శుద్ధ పౌర్ణమి. సాయంత్రం ఏడు గంటలు. పగలంతా వాన కురిసింది. అప్పుడప్పుడు పరిగెత్తే మబ్బులనించి వురుములు వినబడుతున్నాయి. యీదురు గాలి కొడుతోంది. మబ్బు సందుల్లోంచి చంద్రుడు కనపడు తున్నాడు. అప్పుడప్పుడు వుండుండి చినుకులు పడుతున్నాయి.

తార మామిడి నీడకి యివతలగా వెలుగులో నిరీక్షణ దృష్టితో నుంచుని వుంది. బృహస్పతి దూర ప్రయాణా న్నించివలె వెనకనించి వొచ్చాడు. ఆయన్ని తిరిగి చూసి తార కొంచెం కలవరపడ్డది.

బృహస్పతి: (దయతో) నాతో అంత తీవ్రమైన అవసరమేమి కలిగింది? నా సహాయం కొరకైన నీ వాంఛా గాఢత్వం నా యోగ నిద్రను కలవరపరిచింది.

తార: (తత్తరపాటుతో) అవసరమా? ... అవును ... మీకు తెలిగానే ... నా కొరకై ... యింతదూరం ... వెంటనే ... తపోభంగమైనా ... వొచ్చేశారా? ... నాకోసం!...

బృహస్పతి: తారా? ఎందుకు సందేహిస్తావు నా ప్రేమను? అవసరమేమిటి చెప్పు?

తార: (సిగ్గుతో, భయంతో) నా పిలుపును గుర్తించిన మీ యోగదృష్టి నా అవసరాన్ని అర్థంచేసుకోలేదా...! నూతనానుభవగ్రస్తనూ, సంశయాకుల చిత్తనూ నన్నొంటిరిగా విడిచి...

బృహస్పతి: సంశయాకుల చిత్తుడనూ, దుర్బలుడనూ, స్వార్థ దురభిమాన పీడితుడనూ కావడం చాతనే, నిన్ను వొదిలి...ఈ నూతన సంసార పరీక్షలో నా సర్వ నిగ్రహ శక్తులూ నశించినట్టుతోచి...నాకోసం కాదు...నీవు యీ దారుణ అనురాగ సమస్యలో నలిగి, దుర్బలవై, నా సహాయం కొరకు చేతులు జాచినప్పుడు, నేనూ, వృద్ధుడనూ, శూన్యుడనూ, కాపీన, యీర్ష్య, ఆగ్రహ పిశాచగ్రస్తుడనై, న్యాయ, ధర్మ, ఉదార, శాంత, ఆదర్శ విదూరుడనై, అక్రమంగా నీ నీతి పాలనాధికారాన్ని పూని ఇద్దరి జీవితాలను యెక్కడ భగ్నం చేస్తానో అని భయపడి, నూతన తపోశక్తికై వెళ్ళిపోయినాను. (తార తలమీద చెయ్యి వేసి) తారా, నా తారా! ఎంత నలిగి పోయినావమ్మా? నన్ను సంశయిస్తావా?

తార: శశాంకుడు ఆశ్రమాన్నించి వెళ్ళిపోయినాడు. అతన్ని మీరు నాకనుగ్రహించాలి.

బృహస్పతి: నేనా!

తార: ఆర్యా! మీహృదయం చీలుస్తున్నానా?... శశాంకుడు మీ భయంతో వెళ్ళాడు. మీరు వెళ్లి అభయమిచ్చి పిలిస్తేనే కాని రాడు.

బృహస్పతి: నా భయమా!

తార: మీ కారుణ్య భీతి.

బృహస్పతి: (ఆలోచించి) తారా, నువ్వతనిదగ్గిరికి వెళ్ళరాదా?

తార: (దుఃఖంతో) మీరు...మీరు కూడా... సామాన్య మానవునివలె... అపరాధం తోచగానే... భార్యను పొమ్మంటారా?... కాదు మీరనలేదు ఆ మాట...మీరు...మీరూ అంతే?...పొమ్మన్నారా నన్ను. (ఆగి) తమర్ని న్యూనత చేస్తాననీ, తమ ఆత్మగౌరవం నొప్పిస్తాననీ నేననుకోలేదు. మీ కన్న ఆప్తులు లేరని, మీకన్న గౌరవ ప్రధానులెవరూ కారని, అంతరాంతర నిగూఢ దౌర్బల్యాన్ని అర్థం చేసుకుని, సానుభూతిని చూపగల జ్ఞానులు, ఉదారులు మీరని...

బృహస్పతి: (బాధతో) తారా! నీ ప్రవర్తన నా యెడల అపరాధం కాదనలేదూ? ఇది నీ గృహము.

తార: కాని, ఈ ఆశ్రమంలో, మీలో, మీ భక్తిలో లీనమైన నాకు ప్రపంచంలో యింక వేరే చోట స్థానమెక్కడిది?

బృహస్పతి: ఆత్మ పరీక్ష అవసరం.

తార: ఇంతకన్న సాధ్యంకాదు.

బృహస్పతి: నువ్వతని దగ్గిరికి వెళ్లు. ఏనాటికైనా సరే యీ గృహమూ, నా హృదయమూ నీ ఆగమనం కోసం వేచి వుంటాయి.

తార: కాని...కాని...అతని దగ్గిరికా? ఇక్కణ్ణించి? మిమ్మల్ని వొదిలి... లోకపు మూర్ఖత్వాన్ని భరించగలనా?

బృహస్పతి: ధర్మమూ, న్యాయమూ లోకపరిహాసానికి జంకవు. (తార సిగ్గుతో మాట్లాడదు) నీ స్వభావంలో సహజంగా వున్న మృదుత్వాన్ని గంభీరత్వాన్ని లోకం యెడల భీరుత్వంతో

నాశనం చేసుకుంటావేమో అని భయపడుతున్నాను. ఇన్నాళ్లు నా సహధర్మచారిణివై, అదుగో నా అహంభావం–క్షమించు (ఆలోచనగా) కాని, తారా! నీ భీరుత్వానికి చౌర్యం జతచేసి, నన్ను తెరగా, నీతి వస్త్రం కప్పి నుంచోమంటున్నావు తెలుసునా?

తార: (కళ్లు కిందికి వాల్చి, నెమ్మదిగా, దృఢంగా) ప్రేమకోసం నేనా త్యాగం చేస్తాను. మీ కష్టమూ, బాధ నా కర్థమౌతున్నాయి. కాని ఆ తీవ్ర త్యాగం చెయ్యగల మహర్షే వుంటే ఆ పవిత్ర పాదధూళిని...

బృహస్పతి: వొద్దు తారా! నువ్వు చెప్పిందే ధర్మం. ప్రేమ కోరిన త్యాగానికి జంకేవాడు ప్రేమ కనర్హుడు.

తార: ఈ కృతజ్ఞత నెట్లా భరించను?

బృహస్పతి : ధర్మాన్ని నిర్వర్తించుకుంటున్నాను...నా అంతరాత్మ నీ ప్రవర్తనతో సానుభూతిని చూపాలనే ప్రయత్నానికి ఎదురు తిరుగుతోంది. ప్రజల తుచ్ఛ అభిప్రాయాల్ని లక్ష్యపెట్టే నడత సత్యచోదితం కాదు...ఏం చేసినా తారా! కాంతినించి విముఖవు కావొద్దు. హృదయ పరీక్ష తేల్చే పర్యవసనాన్ని విశ్వసించి, అంగీకరించి, అనుష్ఠించే ధైర్యాన్ని విడనాడకు. భయపడకు. లోకానికిగాని, పాపానికిగాని, నరకానికిగాని, నాకుగాని, ధీరస్వాంతులకు యెంత అధోగతియందైన రక్షణ హస్తము దూరమందుండదు. సాహసవంతుల ముందు విధి సహితం జంకుతుంది. నేను వెళ్లి శశాంకుణ్ణి తీసుకువస్తాను.

వెడుతున్నాడు. తార ఆలోచించి చప్పున ఆయన్ని వెనక్కి పిలవబోయి, ఆగి వెళ్ళిపోయింది. గాలి వీచినప్పుడల్లా చెట్లమీదనించి నీళ్ళు రాలుతున్నాయి. వెన్నెల వొచ్చింది. ఎర్రని నేలమీద అక్కడక్కడ పల్లాల్లో చేరుకున్న నీళ్ళలో వెన్నెల పడుతోంది. వుండుండి చెట్లు వూగుతున్నాయి. అనూరాధ పాడుతో విచారంగా వొచ్చింది. మొక్కల్ని చూసి పాటనాపి వాటిని తాకుతో మాటాడుతోంది. అప్పుడప్పుడు మాటాడడం ఆపి, ఆలోచనలో పడి మళ్ళీ పాడుతోంది.

అనురాధ: మధ్యాహ్నమెందుకు మాట్లాడకుండా పడుకున్నావు జాజీ. అంత నాజూకా మరీ? ఆ కాస్త ఎండకే? శశి చూడు ఎంత ఎండలో వెళ్లిపోయినాడో?

(ఆలోచనలో పడ్డది)

నగలన్నీ తీసేసి స్నానానికి వెళ్ళబొయ్యే దానివలె నుంచున్నావు, కదలవేం? చూడు. వాయువెట్లా నిరాశ పొంది నిన్ను వొదిలి వెళ్ళిపోతున్నాడో ఆ కౌముది దగ్గిరికి? నా మీదనే యీ కోపమంతా? ఎందుకు పొద్దున్నే వచ్చి నీ శోభ చూడలేదనా? పొద్దున్న శశి వెళ్లిపోయినాడు మరి?

ఎక్కువ దిగులు పడుతో మాటాడుతోంది.

మళ్ళీ మళ్ళీ శశి లేదని జ్ఞాపకమొచ్చి బాధ పడుతోంది మనసు.

విచారమెక్కువై వెన్నెల వేపు తిరిగి పాడుతోంది.

ఏం చెయ్యను? నిద్రైనా రాదు, ఒక్కొక్కటే ఈ పిచ్చి మొక్కలు నిద్రపోతున్నాయి, నన్నూ నా దుఃఖాన్నీ ఈ వెన్నెలకి వొంటరిగా వొదిలి.

మళ్ళీ వెన్నెల్లో పాడుతో నుంచుంది. విచార భారం ఎక్కువయింది. చప్పున తెల్లగా పిచ్చిగా పూసిన కామిని పొదని కావిలించుకుని మొహం ఆ పూలతో అద్దుకుంటో మాట్లాడుతోంది.

కామినీ! కామినీ! శశి వెళ్లిపోయినాడు. నాకేం తోస్తుంది? నీకు తెలుసునా వెళ్ళిపోయినాడని? ఇట్లానే వెళ్ళాడు. నిద్రతో అలసటతో మూతలుపడే కళ్ళతో, సిగ్గుతో, భయంతో, వేళ్ళాడే ముఖంతో, తామర కాడవలె వొడిలిపోయిన శరీరంతో మీ వంకనన్నా కన్నెత్తి చూడక వెళ్ళాడు... యింక నేనేం చెయ్యను? నాకేం తోస్తుంది? పొద్దున్నే గోరింట 'శశే నాకు నీళ్ళు పొయ్యాలంటే నేనేం చెప్పను? శశి నవ్వు వినపడకుండా మీరందరూ బతుకుతారా? మీ ఆకుల్లోంచి కలకలమని పరుగులెత్తే ఆ నవ్వు! యీ ఆశ్రమం శవంలాగు వేళ్ళాడుతోంటే? యీ వెన్నెల శవం మీది వస్త్రంలాగు పరుచుకుంటే?...నువ్వా నిద్రపోతున్నావా? లేదు. యింకా దగ్గిరిగా కావిలించుకో? ఎందుకు కామినీ నా మీద ఇంత దయ? ... ఊహూ నేనేమీ అనలేదు అతన్ని? కాని అతను లాలించ వొస్తే దూరాన్నుంచాను... తప్పా? చూడు నీ కొక్కటే పుష్పమనుకో జీవనానికంతా? దాన్ని కోసి, వాసన చూసి, నలిపి, నీ ముఖాన్నే పారేసి పోతాడనిపిస్తే నీకెట్లా ఉంటుంది? కామినీ నన్ను వొదలకు. ఏమైనా నువ్వు నన్ను ప్రేమిస్తావు కదూ!

(కామినిని వొదిలి పాడుతోనుంచుంది)

❀❀❀

ఏడవ అంకం

ఆదివారం. బహుళ పాడ్యమి. మధ్యాహ్నం మూడు గంటలు.ఆశ్రమం ముందు అరుగుల మీద విశ్వామిత్రుడు కూచునివున్నాడు. దేవేంద్రుడు కిందనుంచుని మాట్లాడు

తున్నాడు.

విశ్వామిత్రుడు: ఇప్పుడీ బృహస్పతి యెందుకు వెళ్లినట్లు?

దేవేంద్రుడు: వెళ్ళడమెందుకో ఆ శశాంకుడి కోసం? ఒక్క శాపంతో తీరిపోయే దానికి? ఆఖరికి యీయన సంసారంలో కూడా...

విశ్వామిత్రుడు: ఆశ్చర్య మేముంది? ఇంతటి సాత్వికు డెప్పుడైనాడో అప్పుడే అనుకున్నాం. ఈ ఋషులు పెళ్లి చేసుకోవడమంత తెలివి తక్కువ యింకేమీ లేదు?

దేవేంద్రుడు: ఏమి?

విశ్వామిత్రుడు: భార్యని జాగ్రత్త పరుచుకునే శ్రద్ధ వుండదు. తమరు చెప్పే వేదాంతం భక్తిగా వింటున్నట్టు నటించేవాళ్ళనల్లా మంచివాళ్ళు అని నమ్మి ఇంట్లో చేరుస్తారు. ఐనా ఋషుల ఆధికత్య తెలుసుకోగలిగిన సంస్కారమున్న భార్యలే లేరు.

గౌతముడు వొచ్చాడు.

నువ్వూ వొచ్చావా?

(దేవేంద్రుడితో) చూశావా, యెట్లా బైటికి వొస్తాయో యీ సంగతులు! తనకి తప్ప యెవరికీ తెలీదనుకుంటో ఉంటాడీ బృహస్పతి. అతనికంటే లోకానికే ఎక్కువ తెలుసును, యిప్పుడు.

గౌతముడు: పూర్వం యిట్లాంటి అవస్థే నాకు కలిగి నప్పుడు తన శిష్యుణ్ణి రక్షించాలని చాలా ప్రయత్నించాడు యీ బృహస్పతి. కాని నా దగ్గిర సాగలేదు. తను ఆనాడు నాకు బోధించిన క్షమా, ఔదార్యమూ, ఇప్పుడీ శిష్యుడి విషయమై యే మాత్రం చూపుతాడో చూడాలి. పూరికే అడ్డ ప్రశ్నలేసి, గొప్ప ఆదర్శాలు మాట్లాడి మనకి వూపిరాడకుండా అదరగొట్టద మనుకున్నాడు గావును. అయింది అయ్యగారి పని.

విశ్వామిత్రుడు: ఇప్పుడా ఆదర్శాలు మనమే మాట్లాడి ఈయన మాటలు ఈయనకే వొప్పు చెప్పి బుద్ధి చెపుదాం బాగా.

గౌతముడు: బైట కూచున్నారేం. ఎవరూ లేరూ?

విశ్వామిత్రుడు: అతగాడు శశాంకుడి దగ్గిరికి వెళ్లాట్ట.

గౌతముడు: ఎందుకో? ఈమె గారూ?

విశ్వామిత్రుడు: సుఖంగా తిరుగుతోంది.

గౌతముడు: ఛీ! ఛీ! ఎంత పాడయిపోయింది లోకం? నీతీ, దుర్నీతీ విచక్షణ లేకపోయింతరవాత ఎందుకంట! మళ్ళీ ఋషులం. వెయ్యేసేళ్లు వొంటికాలిమీద, నిరాహారులమై తపస్సుచేసి యీశ్వరుణ్ణే సాధించిన వాళ్ళం. ప్రపంచానికంతా ఆదర్శంగా ఉండవలసిన వాళ్లం. మన కుటుంబాలలోనే యిట్లాంటి అక్రమాలు జరుగుతూ వుంటే-

విశ్వామిత్రుడు: సరేకాని ప్రస్తుత వ్యవహారం నీకేమన్నా అర్థమయిందా?

గౌతముడు: అంటే?

దేవేంద్రుడు: గురువుగారు ఆ శశాంకుడి దగ్గిరికి వెళ్ళడమెందుకు? అసలు ఆయనకి తెలుసునో తెలీదో?

విశ్వామిత్రుడు: తెలిస్తే మాత్రం ఏం చేస్తాడు? భార్య అతని పాఠాలు అతనికే వొప్పచెప్పి, వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యమంటుంది.

గౌతముడు: నీతిని గురించి, బృహస్పతి ఏం పిచ్చివాగుడు వాగినా యీ గృహిణి మాత్రం చాలా వివేకవంతురాలు, నిష్కల్మష చరిత్రా అనుకున్నాము.

(బృహస్పతీ, శశాంకుడూ వొచ్చారు)

బృహస్పతి: యింతమంది ఒక్కసారిగా దయచేశారు? (కాళ్ళు కడుక్కోడానికి అనూరాధ నీళ్లు తీసుకొచ్చింది) రాధా! వొదినతో శశాంకుడు వొచ్చాడని చెప్పు.

గౌతముడు: యీ ఆపత్సమయంలో...

బృహస్పతి: ఆపదా! ఆపద ఎవరికి?

దేవేంద్రుడు: తమకు ఆప్తులమని-

విశ్వామిత్రుడు: తమ కుటుంబంలో అజరూప వ్యాపారాలు చేరి జరిగించిన అక్రమవార్త మూడు లోకాలూ వ్యాపించి పోయింది. తమకు ఏ విధంగా నన్నా-

బృహస్పతి: వార్తను పురస్కరించుకొని మీరందరూ ఇంత దూరం నా మీది వాత్సల్యం చేత శ్రమ అనక-

విశ్వామిత్రుడు: సరేలే కాని ఇది సాధారణ వ్యవహారమా? అట్లా చప్పరిస్తే ఆరేదీ తీరేదీ కాదు... ఇంకా, వీడు? ఈ గురుద్రోహి, సుఖంగా, నీ పక్కన... ఇటువంటి అస్వాభావికమైన ప్రేమ చేత నీ అసహాయత్వాన్ని కప్పుజూస్తున్నావు. నీ సంసారం పునాది తవ్వి కూలతోసే కుచ్చితుడితోనా నీకీ స్నేహం? నీ తపస్సు నీ పురుషత్వాన్ని నాశనం చేసిందా?

బృహస్పతి: నాకు ఆపద కలిగినా నేను భరించలేనిది కాదు. ఇతరులు సహాయం చెయ్యవలసిన దేమీ కనపడదు. మీ వాత్సల్యానికి ప్రణామాలు.

దేవేంద్రుడు: (విచారంగా) ఆచార్యా, యీ వ్యవహారపు

పర్యవసానం మీ ఆశ్రమంలోనే అంతమైతే మా అందరికీ జోక్యమెందుకు? పవిత్రమైన మీ ఆశ్రమంలోనే యిట్లాంటి చర్యలు జరుగుతున్నాయంటే, తమ ఆశ్రితులం మా అందరికీ తలవొంపులుగా వుంది.

బృహస్పతి: నా మీది ప్రేమచేత వచ్చారని పొరపడ్డాను.

విశ్వామిత్రుడు: నువ్వు నిష్ప్రయోజకుడవై యిట్లాంటి దొంగపనులు యింట్లో కళ్ళు మూసుకుని, సహించి పూరుకుంటున్నావని తెలుసుకుని, కారణం పూహించలేక, భార్యమీది మక్కువా భయమా? అని యోచించి, నీ కళ్ళు తెరవటానికి, నీకు ధైర్యమివ్వడానికి, ఇంకా భ్రష్టుడవైపోకుండా అడ్డపెట్టడానికి వచ్చాం తెలిసిందా?

బృహస్పతి: (నెమ్మదిగా) యిప్పుడేం చెయ్యమని తమ అనుజ్ఞ?

విశ్వామిత్రుడు: నీ ముందరే వున్నాయి ఉదాహరణలు.

బృహస్పతి: గౌతముడి శాపంచేత యీ దేవేంద్రుడెంత పత్నీవ్రతుడైనాడు?

విశ్వామిత్రుడు: అహల్య పతివ్రత అయింది.

బృహస్పతి: పాషాణి అయింది.

విశ్వామిత్రుడు: దుర్మార్గులు వారి పాపకార్యాలు మాననీ, మానకపోనీ మనం మన విద్యుక్త ధర్మం నెరవేర్చి తీరాలి.

బృహస్పతి: విద్యుక్త ధర్మం ఏమిటి?

విశ్వామిత్రుడు: దండన.

బృహస్పతి: శమదమాన్వితుడవైన ఋషివా, దండధారి యైన యముడివా?

దేవేంద్రుడు: లోకోపకారార్థం, సంఘ పారిశుధ్యం కోసం తమరు శిక్షించి తీరాలి.

బృహస్పతి: శిక్షవల్ల లోకోపకారం ఎన్నడన్నా జరుగుతుందా? కాకులకి యీక కట్టినట్లు, లోక భయంక రార్థం, వీళ్ళిద్దరి పీనుగుల్ని నా గుమ్మానికి వేళ్ళాడకట్టనా! మీ కళ్ళ కెవరు శిక్షార్హులో వాళ్ళు నాకు ప్రేమపాశ బంధితులు.

విశ్వామిత్రుడు: చాలా విశ్వాసం కనపరిచారు నీపైన!

బృహస్పతి: గౌతమఋషి! నీ భార్యకి శాప మిచ్చేముందు ఆమెకి తృప్తినీ, యితర పురుషుల్ని నిరాకరించే ధైర్యాన్నీ యివ్వని నీ అవివేకాన్ని గురించి తలుచుకున్నావా?

గౌతముడు: ఇట్లా నువ్వు ఉపేక్షచేస్తే లోకానికెంత వికృతంగా కనపడుతుందో యోచించావా?

బృహస్పతి: లోకం యింకా మనబోటి వాళ్ళకి ప్రమాణమా?

గౌతముడు: భార్య బాధ్యత భర్తది కాదా?

బృహస్పతి: కాదు... పరజీవన సమస్యల బాధ్యత వహించ సాహసింపగలమా? అన్యానుభవగీతంలో మన పదాలు శృతి కలవక మాధుర్యాన్ని చెడగొట్టవా?

విశ్వామిత్రుడు: ఇదిగో, బృహస్పతీ, సాధారణ సమయాల్లో, నీ యిష్టం వొచ్చినట్టు నీ సూత్ర వాక్యాలను వుపన్యసించు. మనమందరం చర్చించడం, వాదించడం, వినోదంగానే వుంటుంది. కాని యిట్లా వ్యవహారం నెత్తి మీదికి వొచ్చినప్పుడు కూడా కులాసాగా కూచుని, నీ తర్క చాతుర్యంతో మా నోళ్ళు కట్టాలని చూడడం హాస్యాస్పదం, నీ విపరీత సిద్ధాంతాలు, తర్కానికే కాని జీవితంలో ప్రవేశపెడితే లోకం భగ్నమైపోదా?

బృహస్పతి: శాశ్వతుడైన పరమాత్మచే వ్యాప్తమైన యీ ప్రపంచం, నా దుర్బోధనలచేతనే భగ్నమౌతుందా? నా బోధనలే విపరీత సిద్ధాంతాలైతే, ఆ సత్యజ్యోతిలో నేనూ, నా బోధనలూ తృణప్రాయంగా భస్మమై నశించక నిలవగలమా? లోక రక్షణా బాధ్యతను వహించే సర్వేశ్వరుడింకా సజీవుడై వున్నాడు.

గౌతముడు: ఇంక, నీతీ, దుర్నీతీ విచక్షణ లేదూ?

బృహస్పతి: ఇతరుల జీవితంలో నీతి, దుర్నీతుల్ని నిర్ణయించే న్యాయాధికార పీఠానికి నిన్నభిషిక్తుణ్ని చేసిందెవరు? ఆ విచక్షణ నీ జీవితాన్ని దిద్దుకునేందుకు వుపయోగపడాలి. లోకాన్ని దిద్దుకునేందుకు కాదు.

గౌతముడు: భార్యా, లోకమూ వొకటా?

బృహస్పతి: నీ భార్య ఎవరు? నీ వెవరు? ఇంకా మమకారం వదలలేదా ఋషీ?

దేవేంద్రుడు: తమకీ భేద భావము లేదు. కాని ఆమెబోటి సామాన్యులకూ అజ్ఞానులకు కూడా అదే ధర్మమా?

బృహస్పతి: నీ ధర్మం తప్పు, సామాన్యులుకానీ ఇంకెవరు కానీ, ఇంకొకరి ధర్మం నీవు నిర్ణయించడం మూర్ఖం, సాహసం... సామాన్యులు వారికి తోచినట్టు వారు ప్రవర్తిస్తారు. మనకెందుకు?

గౌతముడు: ఋషులం మనం లోక ఆత్మాభివృద్ధికోసం, ధర్మబోధనకై–

బృహస్పతి: (చాలా Emotionతో) గౌతమా! అజ్ఞానంతో, దుర్బలత్వంతో, మూర్ఖంతో సమస్త రోగ యాతి బాధలకూ లోనై, కర్మవశాన జరామరణాదులనించి విముక్తి గానక, అంధకారంలో మూల్గే యీ ప్రాణి కోటికంతా, ధర్మబోధన చేస్తావా? గౌతమా, వారికి ఆత్మాభివృద్ధి చెయ్యాలనే సంకల్పం వాస్తవంగా నీకుందా? వుంటే ప్రేమించు. సమస్తజీవుల్ని ప్రేమించి, నీకన్న, నీ తపస్సుకన్న, నీ భార్యకన్న, నీ యీశ్వరుడికన్న, అధికంగా దుర్గతిలో పెనుగులాడే యీ లోకాన్నంతా ప్రేమించు. కల్మషమంతటితోనూ యీ ప్రపంచాన్ని నీ హృదయాని కద్దుకో. పాపంలో మునిగినకొద్దీ, అంధకారంలో జారినకొద్దీ, నీ చేతుల్ని యింకా కిందికి జాచి, హృదయానికింకా దగ్గిరగా వొత్తుకో, ఖండించకు, శిక్షించకు–

గౌతముడు: వారి కర్మానుసరణంగా జీవులు అనుభవిస్తారు. మనమేం చెయ్యగలం?

బృహస్పతి: నిజం. యేమీ చెయ్యలేము. ఈశ్వరుడికే లేదు ఆ శక్తి. నిస్సహాయులము, ప్రేమించగలం, అంతే!

గౌతముడు: ప్రేమించి– ఏమిటి లాభం?

బృహస్పతి: వారికోసం కాదు– నీ ఆత్మ పారిశుద్ధ్యం కోసమోయీ!

శిష్యుడు: అమ్మగారు గురువుగారి నొకసారి దయచెయ్యమని విన్నవించమన్నారు.

బృహస్పతి వెళ్ళాడు.

దేవేంద్రుడు: ఇంక మనం చేసేదేముంది?

విశ్వామిత్రుడు: ఏముందీ!!! అంత భారమూ మన నెత్తిమీదనే వుంది. (శశాంకుడితో) యిదిగో మేము బృహస్పతులం కాదు. చూడు, నీవు చిన్నవాడివి, వృద్ధిలోకి రావలసినవాడివి. ఏమిటీ నడత? గురువు బోధనలు విని పెడతోవన పడ్డావంటే–

శశాంకుడు: గురువుగారు దైవజ్ఞులు. ఆయనేమీ బోధించరు.

(తార వొచ్చింది)

తార: నాయనా! రా?

(శశాంకుణ్ణి బుజ్జగించి లోపలికి తీసుకు వెడుతోంది)

గౌతముడు: అన్యాయం, అన్యాయం!

విశ్వామిత్రుడు: ఎందుకులే; ఈ విషయం ఎంత కొంచెంగా ప్రస్తావిస్తే అంత మంచిది. కర్తవ్యమాలోచించండి, ఈ సంసారాన్ని యీ స్థితిలో వొదిలి వెళ్ళామా, మహాక్షోభ సంభవిస్తుంది. ఇతని పాండిత్యాన్నీ అద్భుత మహిమనూ చూసి, భ్రమసి, రాక్షసులమీద పై ఎత్తుగా, తీరా దేవగురువును చేసుకుని, యితని ఆచార్యత్వం వొప్పుకుంటిమి. ఇకం రుషులన్నా, రుషుల భార్యలన్నా పరియాచకం కింద తేలుతుంది.

గౌతముడు: ఇట్లాంటివి ఎన్ని జరుగుతున్నాయి కావు. పోనిద్దూ పోదాం.

విశ్వామిత్రుడు: అది కాదయ్యా! పాపం లేకపోలేదు. పాపాత్ములు పాపాత్ములమని వొప్పుకుంటారు. పోనీ యితరులనన్నా ఖండిస్తారు, తమను సమర్థించుకున్నా, కాని యితడు తన భార్య చర్య సత్క్రమమని లోకానికంతా రుజువు చేసేట్టున్నాడు.

దేవేంద్రుడు: అట్లా కాదు. ఎట్టానన్నా వీళ్ళిద్దరి సంబంధం తప్పించాలి.

గౌతముడు: ఎట్లా? తను శిక్షించడు; యితరులను గడపతొక్కనీడు.

విశ్వామిత్రుడు: నిజం. ఈ ఆశ్రమ మహిమ చూశావా? మన తేజం యెంత కొరత పడుతోందో యిక్కడ?

దేవేంద్రుడు: తప్పు చెయ్యడం అందరూ చేస్తారు. చేస్తే పశ్చాత్తాపపడి, బతిమాలి సిగ్గుపడడం అదో విధం.

విశ్వామిత్రుడు: ఈ శశాంకుడికి పెళ్ళిచేస్తే! గౌతమా, నువ్వే చెయ్యాలి ఆ పని. ఒరేయ్!

(శిష్యుడు వొచ్చాడు)

మేము వెడుతున్నాము. మీ గురువుగారిని రమ్మను.

శిష్యుడు వెళ్ళాడు.

గౌతముడు: నేనేం చెయ్యను? వాణ్ణి సంసారిని చేస్తే మాత్రం యీ సంబంధం తప్పుతుందని నిర్ధారణ ఏమిటి?

విశ్వామిత్రుడు: ప్రస్తుతం యీ ప్రళయం తప్పితే తరవాత చూసుకోవచ్చు. యథావిధిగా సంసారాలుంటే, యిట్లా సంగతులు బైటికిరావు. సరేలెండి, ఆలోచిద్దాము. అబ్బా, ప్రాణంమీదికి వొచ్చి పడిందీ సమస్య.

(బృహస్పతి వొచ్చాడు)

నీ సత్కారానికి చాలా సంతోషం. వెడతామింక.

బృహస్పతి: చిత్తం!

విశ్వామిత్రుడు: మేము చెప్పవలసింది చెప్పాము. నీ యిష్టం. వృథాగా అధోగతి పాలవుతావు, మమ్మల్ని అప్రతిష్ట పాలు చేస్తావు.

❀❀❀

ఎనిమిదో అంకం

ఆరోజే రాత్రి పది గంటలు. నిండువెన్నెల. ఆశ్రమం వెనక అడివి. ముందు పెద్ద మర్రి, టేకు, బాదిదచెట్లు గుబురుగా చీకటిగా వున్నాయి. వెనక యిసికా, దాని వెనక సన్నని నీలపు కాలవా, చెట్లనిండా మిణుగురు పురుగులు, కిందికి వొంగిన జీడి మామిడి చెట్టు కొమ్మమీద శశాంకుడు కూచుని వున్నాడు. మీద వెన్నెల పడుతోంది. వొంటినిండా గంధం. మెళ్లో బొడ్డు మల్లెల దండ. అతని పక్కన కొమ్మనానుకుని తార నించుని వుంది.

తార: నేను యెంతో భయపడ్డాను, చివరికి గురువుగారి దేవతాతీతమైన కారుణ్యం కూడా యీ విషయంలో భంగపడు తుందేమోనని! ఆయనకే ఆగ్రహం కలిగివుండె నా తలుచుకోలేను. ఏమయేదో!... ఈ వున్మత్తావేశాన్ని చూసి నేనే భయపడతాను. ఈ భీకర ప్రణయం పాపమని ద్రోహమని నన్ను దండించి నిరంతరం నరక జ్వాలలో కాలమని శపించినా నేను వ్యసనపడను; ఒక్కసారి నా జీవితాన్ని సంపూర్ణంగా సఫలీకృతం చేసుకున్నాననే సంతుష్టి నన్ను వొదలదు. కాని నీకే కించిందపాయం కలిగినా నేను భరించలేను. నా దారుణ వాంఛ మూలంగా నువ్వు నా శశివి, నా పాపవు, గాయపడ్డావనే బాధ నన్ను కాల్చి భస్మం చేస్తుంది. నువ్వు వొచ్చిందాకా అక్కడేం జరిగిందో అనే భయపడుతున్నాను. ఏమన్నారు, శశీ?

శశాంకుడు: : ఏమీ లేదు. వెనకాలే వొచ్చి బుజంమీద చెయ్యేసి 'శశీ, యిట్లా వొచ్చావేం? రా!' అనగానే యీ జన్మంలో మళ్ళీ యీ ఆశ్రమం చూడనని ధృడ నిశ్చయం చేసుకున్న నేను మేక పిల్లలాగు వెంట నడిచి వొచ్చాను. తోవ పొడుగునా అనేక విషయాలు చెప్పి నవ్విస్తోనే వున్నారు నన్ను.

(తార ఆలోచిస్తోంది)

తార: యిప్పుడు తలుచుకుంటే, నిన్న రాత్రేనా, ఆ తీవ్ర కామేచ్ఛతో నీకెందుకు తాత్కాలిక విరక్తిని కలిగించానా అని సిగ్గవుతోంది. యే దేశమోపోయి, యెదిగి వచ్చిన కుమారుణ్ణి కావిలించుకున్నట్టుంది, నాకీరాత్రి.

(బృహస్పతి వొచ్చాడు)

బృహస్పతి: ఇక్కడే వుంటారనుకున్నాను. ఈ స్థలంలో యెప్పుడూ ప్రపంచ విశాలత్వం గోచరిస్తుంది. ఇక్కడ రాత్రులు మౌన ముద్రలో కూచుంటే క్రమంగా ఆత్మ యీ వెన్నెలలో తేలి యీ చెట్లను, ఆ కాలవను, ఆ దూరపు పర్వతాలనూ అతిక్రమించి, ఆక్రమించి యీ సృష్టితో ఐక్యమైనట్టుండేది. ఇదంతా 'నాదే' అనే భావంనించి యిదంతా 'నేనే' అనే భావంలోకి ఆత్మ వికసించేది. అదంతా యోగసాధకుని ప్రారంభదశ. ఎన్నేళ్ళయిందో! ఇంకా తారాదేవి తన మృదుత్వంతో ఆశ్రమానికి నాగరికతను ప్రసాదించక పూర్వం. తారా, అన్నట్లు అహల్యాదేవి వొచ్చింది.

తార: అహల్యాదేవి?

శశాంకుడు: ఆమెనీ మన ఆశ్రమ సౌందర్యమే ఆహ్వానించిందా? ఈ రాత్రి అకస్మాత్తుగా మన ఆశ్రమం యింత ఆకర్షజనకమయింది.

(బృహస్పతి కులాసాగా నవ్వుతున్నాడు)

నాటిక రచనాకాలం 1930-35 మధ్య

యముడితో ముఖాముఖిగ దబాయించి మాట్లాడగల ధైర్యం ఉండి "ఉన్నావా! లేవనుకున్నాను" -అంటూ నిర్లక్ష్యంగా ప్రారంభించి "వద్దు లెండి నరకానికి పోతాను" అంటూ సరదాగా నరకానికే వెళ్ళాడు చలం. స్వర్గ నరకాలు, అందులోని అనుభవాలు. వాని కారణాలు ఇవన్నీ మన ఆలోచనలబట్టే ఉంటాయి. అవన్నీ మనం మన సంస్కారంతో కల్పించుకొనేవేనని ఈ నాటికలో వివరించ ప్రయత్నించారు. పరలోకం గూడా అంతే. ఉందనుకుంటే ఉంది, లేదనుకుంటే లేదు అన్న సాధారణ ప్రజల మాటే నిజం అని తేల్చారు. సంభాషణలు నడపడంలోని విలక్షణ, తర్కవిన్యాసం, సంభాషణల వెనుక నుండే తార్కిక మనోవేగం ప్రత్యేకంగా గుర్తించాలి. చలంలో నాస్తికత్వం, మరణానంతర అస్తిత్వంపై అవిశ్వాసం ఏనాడు దృఢంగా లేవు. ఉన్నాడా లేడా అని గట్టిగా వెతకడమే ఉంది. ఈ ఊగిసలాట కాలంలోని రచన ఇది - ఇట్లాంటివే మృత్యువు, స్వర్గనరకాలు - మొదలైన రూపకాలు.

32

యముడి ముందు చలం

చలం : ఎవరు? యముడా?

యముడు : అవును.

చలం : ఉన్నావా? లేవనుకున్నాను.

యముడు : అనుకోలేదు. అనుకున్నా ననుకున్నావు.

చలం : అన్ని మతాలవాళ్ళూ అందరూ ఇక్కడికి రావలసిందేనా?

యముడు : యముడిలో నమ్మకం వున్నవాళ్ళు.

చలం : తక్కినవాళ్ళూ?

యముడు : వాళ్ల నమ్మకం ప్రకారం.

చలం : అసలు నమ్మకం లేకపోతే?

యముడు : ఏమీలేదు. దేంటోనూ నమ్మకం లేనివాళ్ళకి.

చలం : మరణం తరువాత జీవితంలోనే నమ్మకం లేకపోతే?

యముడు : మరణంతోనే ఆఖరు.

చలం : నాకూ నమ్మకం లేదే! చాలామందికి లేదు ఇప్పుడు.

యముడు : లేదంటే చాలదు. పుస్తకాల్లో రాస్తే చాలదు. నిజంగా నిస్సందేహంగా లేకపోవాలి. లేనివాళ్ళ జీవితమే వేరు. మృగాలకి లేదు. వాటికి మృత్యువుతోనే అంతం. మరణంతో నిజంగా అంతం అనుకునేమనిషికి, జీవితంపైన ఆ పట్టు వుండనే వుండదు. ఆ రాతలు, ఆ వాదాలూ, ఆ ప్రేమలూ, ద్వేషాలూ నిలిచి పనిచెయ్యవు. నువ్వు చెప్పేదే నిజమని నమ్మకం. అవన్నీ ఏమిటి? ఏదీ నిలవక ప్రతినిమిషం బూడిదైపోయే ప్రపంచంలో సత్యమనేది ఎక్కడ వుంది?

చలం : కాని మానవజాతి అభివృద్ధి, సత్యానికి కళ్ళు తెరవగల...

యముడు : ఏం మానవజాతి? పదేళ్ల తరవాత ప్రపంచం వుంటుందని విశ్వాసమేమిటి? సత్యమేదో తెలుసుకుంటుందని ఆ ఆశ ఏమిటి?

చలం : అట్లా అయితే యీ విశ్వాసాలేం లేకుండా స్వార్థంగా బతికేవాడికి ఇంకో లోకం లేదన్నమాట.

యముడు : స్వార్థంగా బతికే వాడికి వుంది. వాడు దేనికో బతుకుతున్నాడు గనక.

చలం : మరి ఎవరికి లేదూ?

యముడు : అంటే అందరికీ వుంది. కాని అనేకవిధాలుగా వుంది.

చలం : నాకు యముడు అనేవాడిలో ఎన్నడూ నమ్మకం లేదు.

యముడు : అయితే యముడివా అని నన్నెందుకుఅడిగావు? యముడినని నన్నెందుకు అనుకున్నావు?

చలం : అవునేమో అనుకున్నాను.

యముడు : అందుకునే ఐనాను.

చలం : అనుకోకపోతే?

యముడు : యముణ్ణి కాను.

చలం : అప్పుడు ఎవరు?

యముడు : నువ్వెవరని అనుమానిస్తే వాణ్ణి.

చలం : తరవాత?

యముడు : తరవాత నువ్వేమని అనుకుంటున్నావో అది.

చలం : ఏమీ అనుకోటంలేదు.

యముడు : అబద్ధమాడకు(నవ్వుతున్నాడు) నేను చెప్పనా? నీకు స్వర్గమా, నరకమా ? అనుకుంటున్నావు. అవునా?

చలం : నాకు స్వర్గనరకాలలో నమ్మకం లేదు.

యముడు : అదంతా సరేలే. అది భూలోకంలో పుస్తకాలలో. ఇక్కడ నన్ను చూసి అనుకున్నావా లేదా?

చలం : మరి నువ్వు యముడు గనక. తరవాత అంతేకదా నేను అనుకోవలసింది.

యముడు : అవును. అందుకని అదే నిజం.

చలం : సరే స్వర్గమా, నరకమా?

యముడు : నేను యముణ్ణైనప్పుడు నరకమేగా నీకు!

చలం : నాకు నరకంలో ఎప్పుడూ నమ్మకంలేదు.

యముడు : లేదు, కానీ నీ ఊహలూ, రాతలూ, పనులూ ప్రపంచంలో ఏదో మార్పు తెస్తాయను కున్నావా? ప్రపంచంలోవాడివేగా నువ్వూను. నీలో అవి తెచ్చే ఫలితమే నరకం.

చలం : స్వర్గం కాకూడదా?

యముడు : కావచ్చు, కాని నరకాన్ని ఏరుకున్నావు.

చలం : ఎప్పుడు?

యముడు : ఇప్పుడే. అంటే నీ జీవితమంతాను అన్నమాట.

చలం : అంటే?

యముడు : ఇప్పుడనేది- పూర్వం యెప్పుడూ అనేదాని పర్యవసానం. ఏ కార్యానికన్నా ఫలితం వుంటుంది అనే నమ్మకం వుంటే, మరి ఫలితం. ఆ కార్యానికేకాక ఏ కార్యానికీ వుండకుండా వుండదు. మిగిలిపోయిన ఫలితాలు ఇక్కడ అనుభవించాలి.

చలం : ఆ నమ్మకం లేకపోతే ...!

యముడు : లేకపోతే స్వర్గం లేదు నరకంలేదు. కాని ఫలితం కలగదని పనులు చేసేవాళ్ళెవరు?

చలం : నిన్ను యముడనీ, నరకమని ఎందుకు అనుకున్నానంటే, చిన్నప్పటి భయాలూ అలవాట్లూ వొదలక. అంతేకాని నమ్మకం వుండికాదు.

యముడు : మరి ఏం విశ్వసించావు?

చలం : నాకేం తెలీదన్నాను.

యముడు : సరే, ఇప్పుడు నేర్చుకుంటావు.

చలం : ఏం నేర్చుకుంటాను?

యముడు : ఏం నేర్చుకోవాలని వుంటే అదే.

చలం : ఏం లేదని.

యముడు : అదే నేర్చుకుంటావు నరకంలో.

చలం : మరి ఈ శిక్ష ఎందుకు?

యముడు : నీ అవినీతి కార్యాల ఫలితంగా.

చలం : అట్లా రండి, నీతి అంటే ఏమిటి? అవినీతి అంటే ఏమిటి?

యముడు : నీకు తెలుసా?

చలం : నాకు తెలీదు. తెలుసునన్న వాళ్ళతో వాదిస్తాను.

యముడు : నీ వాదనలు నాకు తెలును?

చలం : నా పుస్తకాలు చదివారా?

యముడు : నిన్ను చదువుతున్నానుగా ఇప్పుడు.

చలం : నేను చాలాసార్లు మారాను.

యముడు : అన్ని మార్పులతోటీ స్పష్టంగా నిన్ను చదువు తున్నాను.

చలం : మరి చెప్పండి నీతి అంటే ఏమిటో!

యముడు : నువ్వేమంటే అదే.

చలం : అయితే నాకు శిక్ష ఎందుకు?

యముడు : నువ్వనే నీతికే నువ్వు విరుద్ధంగా చాలాసార్లు ప్రవర్తించావు గనక, కాదా?

చలం : అవును, కాని నా ఆదర్శం చాలా ఉన్నతం.

యముడు : కానీ, నీ నీతి ఆదర్శానికి నువ్వు అపకారం చేసుకున్నావు. దానికి పరిశాంతి ఈ నరకం.

చలం : అసలు ఏ ఆదర్శం లేకండా శాస్త్రాల్లోదీ పొరుగు వారనేదీ నీతిగా తీసుకుని బతికే వారికి నీతిగా వుండడం సులభం.

యముడు : అవును.

చలం : మరి వాళ్ళకీ!

యముడు : స్వర్గం.

చలం : స్వర్గమా? ఎందుకు?

యముడు : నీతిగా బతికారు గనక. వాళ్ల మనసులో అవినీతి చేశామనే నేరభావం లేదు గనక.

చలం : నేరభావం లేకపోతే చాలునన్నమాట. ఇంక నేరమనేది లేదా?

యముడు : అదేగా రాశావు ఇన్నాళ్ళూ? పాపపుణ్యాలు లేవనీ, మనసు కల్పించుకుంటోందనీ, ఎవరి అంతరాత్మ వారికి ధర్మకర్త అనీ,

చలం : అంటే నరక స్వర్గాలకి మనసులే ఆధారమా?

యముడు : అవును అంతే, నువ్వు రాసిన మాటలే. కాని నీకు నమ్మకం లేదన్నమాట నువ్వు రాసినవాటిల్లో.

చలం : మరి వీటిని నిర్ణయించే దేవుడు?

యముడు : దేవుడూ అంతే, కావాలంటే ఉన్నాడు. అక్కర్లేక పోతే లేడు.

చలం : మరి ఇదంతా నిర్ణయించేదెవరు?

యముడు : నువ్వే

చలం : తక్కినవాళ్ళనీ.

యముడు : వాళ్ళే.

చలం : మరి నువ్వూ

యముడు : నువ్వు ఉన్నావంటే ఉన్నాను అని చెప్పానుకదూ!

చలం : చాలా అన్యాయంగా వుంది వ్యవహారం.

యముడు : ఏమిటి?

చలం : లేని దేవుడిలో స్వర్గంలో నమ్మితే స్వర్గమా?

యముడు : ఆ.

చలం : నేను చూసిన దొంగభక్తులకి, మూఢులకి, పురుగులలాంటి క్షుద్రులకి....

యముడు : వాళ్ళకి అట్లాంటి స్వర్గమే అంటే, వాళ్ళు కోరుకునేలాంటి స్వర్గం. వారు ఆరాధించే దేవుడు.

చలం : విష్ణుభక్తులకి?

యముడు : వైకుంఠం.

చలం : ఎంత బుద్ధిహీనుణ్ణి. నేనూ ఓ దేవుణ్ణి నమ్మితే....

యముడు : ఏం లాభం? నువ్వు నమ్మలేవు. అయినా ఇప్పుడైనా మించిపోయిందేమీలేదు. గట్టిగా కోరుకుంటే వైకుంఠానికి వెళ్ళవచ్చు. కాని త్వరలోనే నరకానికి పోవాలని కోరుకుంటావు.

చలం : ఎందుకు?

యముడు : భరించలేక. నీ స్వభావం అట్లాంటిది గనక.

చలం : ఏం చేస్తారు వైకుంఠంలో?

యముడు : ఏం చెయ్యాలని ఆ భక్తులు కోరుకుంటారో అదే.

చలం : భజన! పిడిభజన.

యముడు : అవే, భరిస్తావా?

చలం : వాళ్ళూ?

యముడు : (నవ్వుతో) అదేదో చాలా గొప్పపని అని మీ లోకంలో ప్రార్థిస్తారు. నీ సాన్నిధ్యంలో చేర్చుకో, ఇంకా మాకేమీ అవసరం లేదని. కాని అన్ని అవసరాలూ వుండనేవుంటాయి. వెడతారు వైకుంఠానికి. రాత్రింబగళ్ళు భజనే! భజన.

చలం : వాళ్ళకి శాంతి అది.

యముడు : అనుకుంటారు. భజనలు విష్ణుసాన్నిధ్యం శాంతినిస్తుందని, భేషజాలకి భక్తి కోరుకుంటారు. కాని దాంటో నిలవలేక యాతనపడతారు.

చలం : నిజంగా భక్తిమాధుర్యం కలవాళ్ళో?

యముడు : వాళ్ళకి ఫరవాలేదు. కాని వాళ్ళెందరున్నారు? చాలామంది కోరుకునే స్వర్గాలు అంతే, అసలు వాళ్లకి ఇక్కడ ఏం కావాలో తెలిసిన వాళ్ళెంతమంది?

చలం : మరి వాళ్ళేమవుతారు!

యముడు : అట్లా తెలీక వెతుక్కుంటో వుంటారు అయోమయంగా తెలుసుకున్నదాకా.

చలం : మరి నరకంలో బాధలు పెడతారుకద!

యముడు : ఎవరన్నారు? నువ్వు కోరుకున్నవన్నీ నరకంలో ఉన్నాయి. అందుకని అక్కడికి వెడుతున్నావు. మేమేం బాధపెట్టము ఆ బాధలేవో నువ్వే పెట్టుకుంటావు.

చలం : ఎందుకు పెట్టుకుంటాను?

యముడు : భూలోకంలో ఎందుకు పెట్టుకున్నావు? ఇక్కడా అంతే.

చలం : నాకు కావలసినవన్నీ ఇక్కడ వుంటాయిగా !

యముడు : అదేబాధ. కావలసినవన్నీ ఉండేబాధ. పైగా అవి నిన్నో పట్టాన వదలవు. స్వర్గంలో భజనల మల్లేనే తలచుకో. నీ పుస్తకాలూ , నీ కలలూ....

చలం : మరి ఇంక ఆ లోకానికీ, ఈ లోకానికీ వ్యత్యాసమేముందీ!

యముడు : ప్రయత్నాలూ, ఆశలూ, ఫలించే లోకం ఇది. అంతే, ఆ లోకంలో మిగిలిపోయినవన్నీ.

చలం : ఈ నరకకాలం అయింతరవాత ఏమౌతాను?

యముడు : ఏంకావాలని అనుకుంటే అదీ

చలం : ఏమీ అనుకోకపోతే?

యముడు : ఏంలేదు కాని అనుకోకుండా వుండవు.

చలం : అప్సరసలతో తిరుగుతోవుండాలనుకుంటే....

యముడు : అప్పుడెందుకు, ఇప్పుడూ తిరగగలవు, అట్లా కోరుకుంటే, కాని అక్కడంతా శాంతి, సుఖం అనుకోటంలోనే మనుషులు చేసే పొరబాటు, వాళ్ళ మనసు వాళ్ళతోటే వుంటుంది.

చలం : చాలా అర్థం కాకుండా వుంది.

యముడు : అంతేలే, ఈ జన్మల్ని, ఎవరూ నీ మీద రుద్దటంలేదు.

చలం : మరి సత్యం, న్యాయం, పద్ధతీ, అభివృద్ధీ....

యముడు : అవన్నీ వున్నాయి. కాని నువ్వు అనుకునేట్టు సంకుచితంగా కాదు. విలువలున్నాయి. కాని అవి కనపడవు నీకు. స్వార్థంగా, క్రూరంగా, బతికే మనుషులకి జీవితంలోంచి ఏమొస్తుంది? ఇతరుల కన్నీళ్ళలో బాధపడేవాడికి, ఒక్క చిరునవ్వు లోంచి వచ్చే మాధుర్యం ఎవరెరుగుదురు? బైట ఏం జరుగుతోందని కాదు. వాటినించి నీ లోపల ఏం జరుగుతోందనే దృష్టి నీకు కలిగిన రోజున సమన్వయం ఎక్కువగా కలుగుతుంది.

చలం : మరి యీ జనన మరణాల్నించి తప్పించుకోవాలని చేసే సాధకులు -మూర్ఖులేనా?

యముడు : వాళ్ళకింకా జీవించాలని వుంది. నిజంగా అక్కర్లేకపోతే, జనన మరణాల్నించి తప్పించుకోడం ఒక్క నిమిషంపని . జీవితంలో తాము కల్పించుకున్న బాధల్ని తామే పడలేక, ఏదో ముక్తి కావాలనే ఏడుపు ఆ సాధన అంతా.

చలం : మరి యీశ్వరుడు ఆనందమయుడు, ఆత్మ ఆనంద స్వరూపం అంటారు. అదేమిటి?

యముడు : దేనిమీదా ఆధారపడని ఆనందం కావాలనుకున్న నిమిషాన అదీ సిద్ధంగానే వుంది.

చలం : మరి అందరూ ఆ ఆనందాన్ని ఎందుకు కోరుకోరు?

యముడు : వాళ్ళకి అఖ్ఖర్లేదు గనక!

చలం : ఎందుకు అఖ్ఖర్లేదు?

యముడు : నీకెందుకు అఖ్ఖర్లేదూ?

చలం : అఖ్ఖర్లేకేం? దొరక్క కాని,

యముడు : దొరకడమేముంది? నువ్వు గట్టిగా ఇంకో దృష్టి లేకండా వాంఛించాలి. అంతే, నిజంగా యోచించుకో. 'ఆనందం' అనేప్పటికి నీమనసు ఏం వాంఛిస్తుంది? నీ పుస్తకాలు తెప్పించనా? ఆ ఆనందమే పుష్కలంగా దొరుకుతుంది నీకిక్కడ! ఆ రసపాన ఆనందం వొద్దని నువ్వు ఛీత్కరించేదాకా.

చలం : నా మొరని ఎవరు వింటారు?

యముడు : నువ్వే.

చలం : విని?

యముడు : విని... ఇంకోవిధమైన ఆనందాన్నికోరుకుంటావు.

చలం : తరవాత

యముడు : అది సిద్ధిస్తుంది. అంతే. నిరంతరంగా అంతే. ఒకటి కోరుకుంటో, అది ఇవ్వలేదనీ,ఇచ్చాడనీ, దేవుణ్ణి, విధిని, లోకాన్ని, కర్మని తిడుతో బతుకుతారు. ఎవరు వాంఛించేది వాళ్ళకి తటస్థించి తీరుతుంది. అంతకన్నా కరుణ గల విషయం ఆలోచించుకోగలవా? వెళ్ళు. వాళ్ళందరూ నీ కోసం ఎదురు చూస్తున్నారు.

చలం : ఎవరు?

యముడు : నీ కథా నాయికలు. నువ్వు వాంఛించి ఊహించి కల్పించుకున్న ఆదర్శ వ్యక్తులు.

చలం : అమ్మో!

యముడు : (నవ్వుతో) చూశావా, నీ నరకం ఇక్కడే ప్రారంభమయింది.

చలం : పోనీ, నన్ను స్వర్గానికి పోనీరా?

యముడు : నిరభ్యంతరంగా కాని అక్కడ మునులూ, రాంభజనగాళ్ళూ.

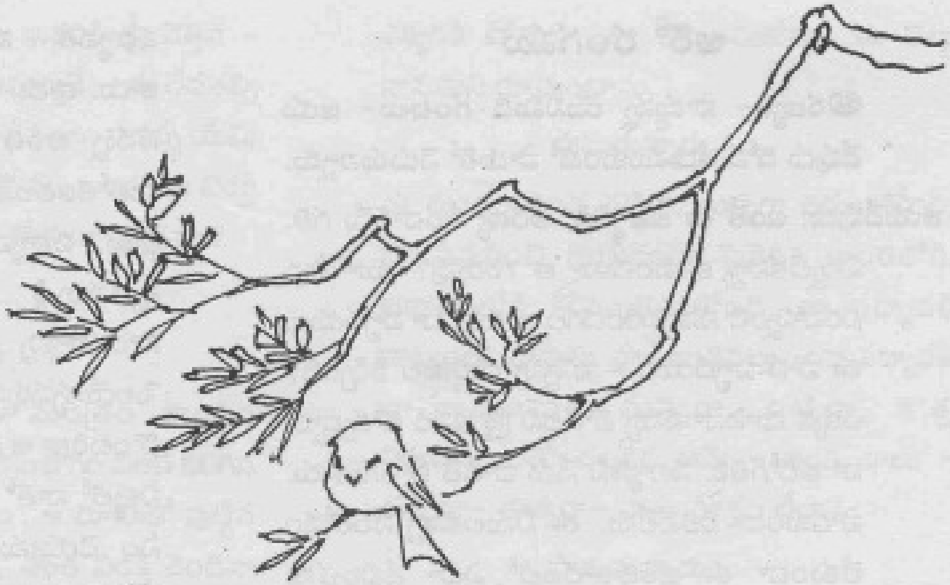
చలం : ఆడవాళ్ళూ.

యముడు : రాజ్యలక్ష్ములూ, కాంతం, హృదయేశ్వరులూ, సచితలూ వుంటారు.

చలం : వొద్దులెండి, నరకానికే పోతాను.

యముడు : నాకు తెలుసుగా! అంటే నీకు తెలుసుగా!

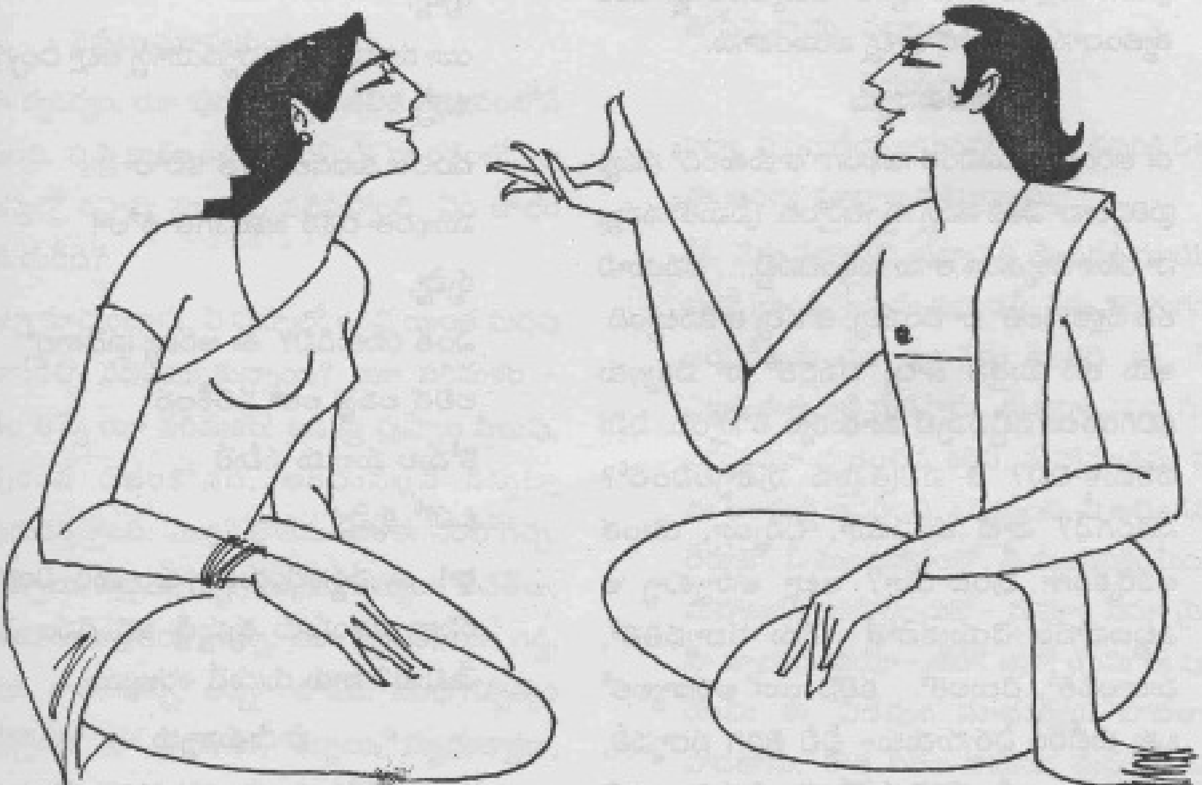
33

‘జయదేవ’ నాటకం వ్రాసే నాటి తన మనస్సును ఉత్తరంలో తెలిపారు. “నాలోని Lower sex జయించటానికి బలంగా చేసిన ప్రయత్నమే జయదేవ” అన్నారు.

జయదేవుడు ‘గీతాగోవింద’ రచయిత. పద్మావతీ చరణ చారణ చక్రవర్తిగా ప్రఖ్యాతుడు. రాధాకృష్ణుల మధురభక్తి, శృంగారం - కలిగించి పోతపోసి ఆయన రచించిన అష్టపదులు సుప్రసిద్ధాలు. చలంగారు ఆ జయదేవుని చారిత్రక జీవితం జోలికి పోలేదు. ఆ గీతాల భావాన్నే జయదేవుని స్వభావంగా చిత్రించి ఆ శారీరక వ్యామోహం నుండి “నీవు రాధవు నేను కృష్ణుడను” అని భావించుకునే మధురభక్తి భావనా దశకు చేరి జీవితం చాలించినట్లు జయదేవుని పాత్రను చిత్రించారు చలం.

జయదేవ

ఆరో రంగము

అరణ్యం- పొద్దున్న యెనిమిది గంటలు- జయదేవుడు దోవ తడుముకుంటో పాడుతో వెడుతున్నాడు.

జయదేవుడు: ఇంతే ఈ జన్మానికి, అరణ్య సంచారమే గతి. ఎన్నటికన్నా కనిపించునా ఆ గురువు? యీ తీవ్ర విరహాన్నించి నన్నుద్ధరించగల ఆ ఋషి! నా హృదయం, ఈ పాప హృదయం - నన్నెన్ని దుర్గతుల కీడ్చింది? ఎక్కడ చూసినా నన్ను వొదలని స్త్రీ జనం తోద్పడ్డారు నా అధోగతికి. సన్యాసిని నేను పాడితే పొంగుతారు. పాడకుండా నిలవలేను. ఈ వీసులకన్నా సంతోషం లేకుండా ఈ అంధకారంలో ఎట్లా జీవించను పాడకపోతే ? ఎట్లా? నేను నేనే కాకుండా పోనా? పాట విని భిక్షలకు పిలుస్తారు. భర్తలచేత, భ్రాతలచేత పిలిపిస్తారు. మృదువుగా మనసు కరిగేట్టు మాట్లాడతారు. చేతిని తాకి కంపింపచేస్తారు. నేను భరించలేను. ఇంక జయదేవుడు మనుష్య ప్రదేశాల సంచరించడు.... హాయి హాయి! ఏమి గాలి!

పాడుతున్నాడు

నేను అంధుణ్ణి కాకపోతే, ఆ స్త్రీల మర్మదృష్టుల్ని చూసి భ్రమసి మళ్ళీ మోహజాడ్యంలో చిక్కుకునేవాణ్ణే. ఇంక త్యజించాను. ఆ ప్రలోభాల్ని జయించాను.

పాడుతున్నాడు

ఈ అరణ్య వాయువెంత సుఖంగా తాకుతుందో నన్ను! ప్రతిస్థలానా వెతకి నన్ను స్పృశిస్తోంది. ప్రేమతో నన్ను, నా రసికాధిక్యతనూ తాను గుర్తించినట్టే.... దేవయాని తన వేళ్లకొనలతో నా చెంపల్ని, తొడల్ని తాకినట్టుంది. ఆమె తన మెత్తని జుట్టు చివర్లతో నా పక్కలకు గిలిగింతలు పెట్టినప్పటి మాధుర్యం తోస్తోంది. ఏమి పరిమళాలివి? ఏ పవిత్రమైన పుష్పాలనించో? నేనెరగనే? వాటి రూపమూ, చిన్నెలూ, యెంత ఆకర్షకంగా వుంటాయో? అట్లా అన్నాళ్ళూ ఆ పట్టణవాసం చెయ్యకపోతే నేను పద్మావతితో, మదాలసతో, చెలులతో. కలిసి యీ అరణ్యాలలో ఒక్క కుటీరం ఏర్పరుచుకు- ఛీఛీ తిరిగి పద్మావతీ, మదాలసా అని పరిగెత్తుతోంది మనసు. కాని పద్మావతి... పద్మావతి ప్రేమ కూడా నిగ్రహార్హమా? కాదు. కాదు. వీలు లేదు. పద్మావతి మృదుమోహం నన్ను బంధించి కష్టణ్ణి చెయ్యనేలేదు. నా మనోచంచలమే నా జాడ్య కారణమయింది. వీలు లేదు. పద్మావతి ప్రేమను నిరసించను. పాపిని. కృతఘ్నుణ్ణి..... నాకే నేత్రాలుంటే యీ అరణ్య సౌందర్యాన్ని చూసి ఆనందించేవాణ్ని కదా! చిన్న సెలయేళ్ళపక్కన పచ్చిక బయళ్ళు..... వెన్నెల.... కాని వొంటరిగా ఆ సౌందర్యాన్ని భరించగలనా? సెలయేటి నీళ్ళలో నాతో కూడి నవ్వుతో, నీళ్ళు చిమ్ముతో- ఛీ ఏం చెయ్యను! నా మనసులోంచి యీ సుందర స్మరణలు, యీ దివ్య వాంఛలు తొలగిపోవు. నా కళ్ళను పెకలించినట్లు యీ మెదడును పెకలించినా? ఏం చెయ్యను! ఏది శరణ్యం! ఈశ్వరుడే దిక్కు, హా కృష్ణా!

పాడుతున్నాడు

వహతి మలయ సమీరే

మదన ముపనిధాయ

స్ఫుటతి కుసుమ నికరే

విరహి హృదయ దళనాయ

కృష్ణా,

యీ కుసుమాలు నీ హృదయాన్నే అట్లా చీల్చగల్గినాయే- నన్నో

చంచల కుండల దళిత కపోలా

ముఖరిత రశన జఘనగతి లోలా!

కృష్ణా,

ఎంత రసికుడివి? ఈ అరణ్య ప్రదేశాల్లో

లలిత లవఙ్గ లతా పరిశీలన

కోమల మలయ సమీరే

ఓహో కృష్ణా!

ఛా! ఈ వర్ణనలెందుకిప్పుడు. మరి విరాగిని నేను రసికా వతంసుడు కృష్ణుణ్ణి ఇష్ట దైవం చేసుకోవడమేమిటి? నాకు రుద్రుడే శరణ్యము.

పాడుతున్నాడు

లాభం లేదు. ఆ రుద్రుడూ అర్ధనారీశ్వరుడు- ఈ

దేవతలందరికీ యిదేజాఢ్యం- ఒకరికి స్త్రీ నెత్తిన - ఒకరికి వక్షాన ఒకిరికి తొడలమధ్యనే - ఈ దేవతల్ని ఆరాధించి -స్త్రీ లోలురైన ఈ దేవతలు నాకన్న యేమి అధికం? దేవతలే అట్లా ఐతే లోకమే అంత. ఈ విరక్తి కోసం నేను పడ్డ ఈ దారుణ క్షోభంతా వ్యర్థమా? నిర్గుణుణ్ణి ధ్యానం చేస్తాను.

పాడుతున్నాడు

ప్రపంచమే యీ ఆకర్షణ మంత్రం పొందిన రూపమంటారు. సతీ యీశ్వర సంభోగం వలన కలిగిన ప్రకాశ పిండం యీ భూలోకం . ఆ భూమిలో పుట్టిన మాకు ఎంత ప్రయత్నించినా, ఎంత విరక్తి చెందినా ఏకత్వంలో ఆత్మ సంక్రమిస్తుందా?

ఆలోచిస్తున్నాడు

ఈ పక్షుల గానం- ఆ పిక మెట్టా యెన్ని మృదువైన విధాల పిలుస్తోందో తన ప్రియురాల్ని? ఏమి స్వేచ్ఛ! ఆ జంటలు ఆకాశమంతా పరువు లెత్తుతాయి? ఆనంద పారవశ్యం చెందుతో నాకు కనపడని కాంతిలో తేలిపోతాయి. ఆకుల పచ్చని నీడల్లో, ముక్కూ ముక్కూ కలిపి క్రీడిస్తాయి. నే నా పక్షినై వుండకూడదూ? ఇంక వినలేను.

చెవులు మూసుకుంటున్నాడు.

ఈ ద్వంద్వం, యీ పురుషాకర్షణ జీవిత స్వభావంలోనే వుంది. సృష్టి కారణంలోనే యిమిడి! నా రక్తంలో, నా అస్తుల్లో రహస్య సూత్రమై నడిపిస్తోంది. ఏం లాభం యెదురీది?

ఇట్లా కూచుంటాను, ఏ పుష్పాలో యివి యింత మదపు వాసనల్ని వెదజిమ్ముతున్నాయి? యీ పరిమళం - తల తిప్పే యీ పరిమళం! ఇది స్త్రీ పుష్పాల పిలుపు, పురుష రజంకోసం, అందువల్లనే నన్నిట్లా వుడుకెత్తిస్తోంది. ఎట్లా? లోకమంతా ఈ సంభోగేచ్ఛ. పుష్పాలు, పక్షులు, మృగాలు, మనుష్యులు, దేవతలు, ఋషులు అందరూ, అన్నీ, యీ మృత్తిక, యీ గడ్డి, యీ గాలి, అన్నీ అన్నీ- లోకమే సంభోగనృత్యం చేస్తోంది. ఈ రంగులు, శబ్దాలు, మృదుత్వాలు, మధురమైన అనుభవాలన్నీ సంభోగపు ప్రయత్నాలు. ఎక్కడికి పోను? ఎట్లా తప్పించుకోను? ఈ చెట్టు నానుకుని కూచుంటాను.

పాడుతున్నాడు

ఈ స్కంధం ఎంత గట్టిగా, నున్నగా తగులుతోంది; నా వీపునించి గంభీరంగా పైకెదిగి కాంతిలోకి, ఆకాశంలోకి కొమ్ములెత్తుతోంది. నా పద్మావతి నాట్యంలో హస్తాల్ని వూయించినట్లు - నా పద్మావతి బాహువులమల్లే నున్నగా, గట్టిగా, కొత్త చిరుచెమటలతో చల్లనైన ఆమె - ఇంక చాలు - ఈశ్వరా- ఈశ్వరా- నాకు మోక్షం లేదా?

పాడుతున్నాడు

పద్మావతి యెవరు? నేనెవరు? పో,పో, నన్ను విడిచి పో, స్త్రీ పిశాచీ, ఆత్మవిరోధీ, పో, నా మనస్సులోంచి పో. నన్ను పద్మావతి విడవదు. ఎంత తరిమినా విడవదు. ఈశ్వరుడికైనా స్థలాన్ని వొదలదు. నన్నంత ప్రేమించిన పద్మావతి! జీవితంలో... మృత్యువులో.... నన్ను వదలలేక యీ గాలిలో,యీ పువ్వుల్లో నన్ను సమీపిస్తోంది. చూడడానికి కళ్ళు లేవు. చెవుల్లోంచి ఈ పరిమళాల్లోంచి నన్ను పలకరిస్తోంది. నేను క్రూరుణ్ణి. మూర్ఖ వైరాగ్య నియమంతో నా పద్మని తోసేస్తున్నాను. పద్మా, పద్మా!

ఏడుస్తున్నాడు

పద్మా, నీ రమణీయ జఘనవర్తిని నేను చివరికి దిక్కులేక ఈ అరణ్య మార్గాల వశిస్తున్నాను.

ఛీ! నేను సన్యాసిని. పద్మావతి యెవరు! మాయ. నా మనో భ్రాంతి. అవును పద్మావతీ, నేను నిన్నెరుగనుపో, జయదేవుడు చచ్చాడు. నేను యతిని. పో. పోదు. ఎట్లా! ఈశ్వరుణ్ణి స్తుతిస్తాను. ఈశ్వరా! ఎవరు నువ్వు!. సమస్తమూ సృజించిన శక్తివి, మహామాతవు. నన్ను, ఈ అంధుణ్ణి ఆదరించి, కనికరించి, నీ ఆలింగనంలో చేర్చుకో, నీ మందహాసంలో, నీ మృదువక్షంమీద, తల్లీ మహాజననీ, కావిలించుకో- నువ్వూ, నేనూ ప్రియా, నా హృదయ ప్రియా- ఆహా! ఆహా! యేమి ఈ పూవు- యేమి ఈ పెదవుల మాధుర్యం! పాడతాను- పాడతాను. కొత్త గీతం అవును. మన ప్రేమగీతం పాడతాను.

పాడుతున్నాడు

ఓహో యెంత గొప్పగా వుంది! ఈ హృదయంలోని వుత్సాహం, ఈ మధురగీతం యెవరికి! ఎవరికొరకు! వినేవారెవరు? ఈ అంధత్వంవల్ల గావును, నా ప్రేమ లోపల లోపలే కుమిలి లీనమై, యెంత ఉన్నత భావాలు, యెంత మధురమైన శబ్దాలై స్రవించిందో! ఎట్లా ప్రచారమౌతుంది? ఇంత సౌందర్యమూ నాతో అంతం కావలసిందే! ఒక్క ఈ గీతం జనుల చెవుల్లో మోగితే చాలు! నా జీవితం ధన్యమౌతుంది. నాకింక ఈశ్వరుడూ వొద్దు! మోక్షమూ అవసరంలేదు. ఇది ఈ నా గీతం నా కడసారి బిడ్డ. ఈ అరణ్యంపాలై నశించవలసిందేనా! కాదు. కాదు. వీల్లేదు. ఈ గానం ఇలా నిలిచిపోవాలి.

పాడుతున్నాడు

వినండి. వృక్షాలూ వినండి. పక్షులూ, పుష్పాలూ, పర్వతాలూ, మధుపాలూ వినండి. మారు పలకండి. మీ కర్థమౌతోందా ఈ పద సౌష్టవం. ఈ సౌందర్యం. నా హృదయంలోని ఆనందం. చూడండి. చూడండి. దిక్కుల తళతళ మంటోంది.

పాడుతున్నాడు

ఈ వనకాంత, ఈ సృష్టికాంత నిరంతరమూ వెతుకు తోంది. నాకు కనపడని ఈ రంగంమీద అలంకరించుకుని, ఈ పరిమళాలతో ఆకర్షకమైన వెలుతురులో వెతుకుతోంది. ఈ రాధ నిరంతరమూ, పరమాత్ముడు, కృష్ణుణ్ణి యీ ప్రపంచమంతా వెతుకుతోంది. అదుగో పిలుస్తోంది. నన్నే! నేనే కృష్ణుడు. నేనే! ఇంకెవరు! రాళ్ళు, పులులు, పుష్పాలు, రండి! గోపికలు, రాక్షసులు ప్రజలు, బాధలు, పర్వతాలు లోకాలు రండి. రండి!! నా ఆలింగనంలోకి. ఈ దివ్యగీతంలో జోకొట్టి నిత్యశాంతి నిస్తాను.

పాడుతున్నాడు

ఈశ్వరా! విను, ఈ గీతం విను, ధన్యమౌతుంది నీ స్థితి. నీ ముసలి హృదయం చిగిర్చి నూతన సృష్టి ప్రారంభింపగలదు. ఈ జడ పదార్థాలన్నీ నృత్యం చేస్తున్నాయి నాలో. ఈశ్వరా రా! నుంచో యిక్కడ! విను. విను. నీ బాధల్లోని అల్పత్వం, నీ మృత్యువులోని నిస్సహాయత్వం, నీ దుఃఖాల్లోని సంకుచితత్వం, అన్నీ నశించాయి. ఈనాటితో నీలోని వికృతత్వం. ద్వంద్వత్వం, విరోధత్వం, కర్కశత్వం అన్నీ చూడు. మహాపర్వతాలవలె కరిగిపోతున్నాయి. ఈ గానాగ్నిలో, విను.

పాడుతున్నాడు

సృష్టీ ! నృత్యం సాగించు. పద్మావతి లేదు. నూతన గీతం రాగానే మృదుపాదాల్ని నా హృదయంలో ఘల్లుమనిపించేందుకు. సృష్టికాంతా! కానీ, ఆకాశాన మబ్బుల్లో జుట్టు విరబోసుకుని నక్షత్రాలు పూలుగా, దిక్కులకి చేతులు జాచి ఈ వింత అరణ్యాంబరం దాల్చి, ఈసముద్రాలే ఘర్మధారలుగా, మా బాధల్ని, మా ప్రాణాల్ని, మా మరణాల్ని, కాళ్ళకు కట్టుకుని, తాండవించు. నూతన సందేశాన్ని. సుందర ప్రణయాన్ని నటించు.

జయదేవుడు పాడుతున్నాడు.

ఒక గొల్లపిల్ల ఎదురొచ్చింది.

గొల్లపిల్ల: ఆహా ! యేమిపాట! స్వామీ నమస్కారం.

జయదేవుడు: సృష్టికాంతా! వొచ్చావా?

గొల్లపిల్ల: నేనూ; యశోదని.

జయదేవుడు: ఓహో యశోదవా! కృష్ణుణ్ణి – పరమాత్మనే పెంచిన జగన్మాతవా! ఈ రూపాన అవతరించావా నాముందు. జగశ్శక్తీ సృష్టికాంతా! ఇది బృందా వనమా? అందువల్లనా ఈ పరిమళం! ఈ రసన, కృష్ణుడూ-గోపికలు సంభోగించి వొదిలి వెళ్ళిన పరిమళాలివి. యశోదాదేవి! ఏవీ నీ పాదాలూ ఏవీ నా చిన్ని కృష్ణుడు కూచున్న తొడలు!

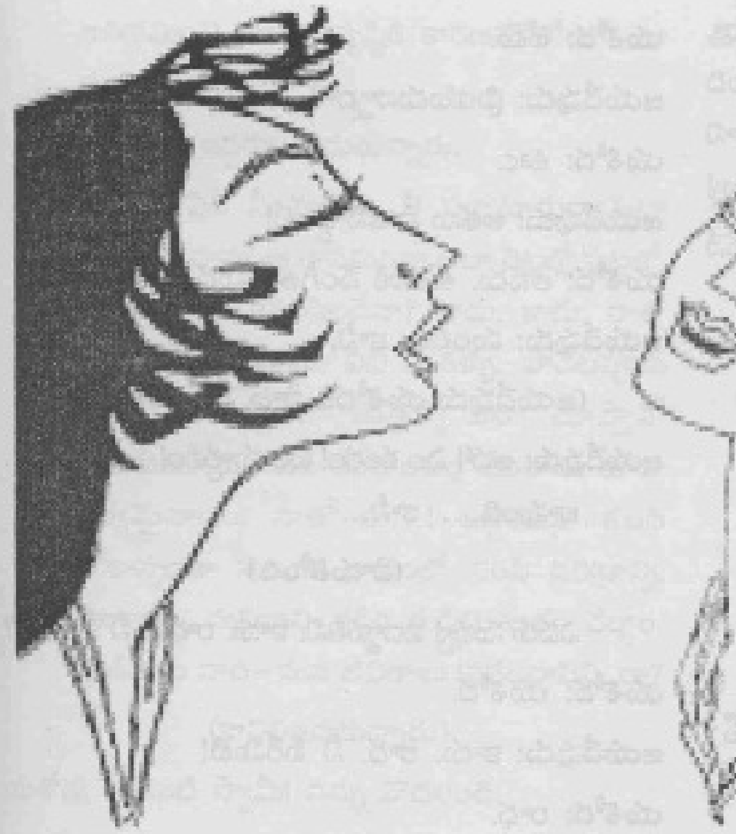
యశోద: స్వామీ! చిన్నకృష్ణుడు నాకు తెలీదు. దాసురాలిని నన్నాశీర్వదించండి. నమస్కరిస్తున్నాను.

జయదేవుడు: కాదు. నీవు యశోదవే. నన్ను నీ పాదాలు తాకనీ.

తాకుతున్నాడు.

యశోద: స్వామీ స్వామీ కూడదు– నేను దాసురాల్ని

జయదేవుడు: ఈ చిన్నిపాదాలే నాట్యం చేస్తేనా, నా కొత్త

గీతానికి! విను.

(పాడుతున్నాడు)

యశోదా! చిన్నికృష్ణుడు ....

యశోద: కృష్ణుడెవరూ!

జయదేవుడు: నీ బిడ్డ, పరమాత్మ.

యశోద: నాకు పెళ్ళి కాలేదు.

జయదేవుడు : అవును. నువ్వెవరవు?

యశోద: యశోదను. గొల్లపిల్లను.

జయదేవుడు: ఓ నీవు ఏం చేస్తున్నావిక్కడ?

యశోద: (సిగ్గుతో) తిరుగుతున్నాను.

జయదేవుడు: ఇల్లు లేదా?

యశోద: అరకోసు దూరం. మా వూరు దయచేయండి.

జయదేవుడు: నేను ప్రజా ప్రదేశాలకు రాను.

యశోద: అయితే తమకు ప్రసాదం యిక్కడికే తెస్తాను. పాలూ, పళ్ళూ, ఇక్కడే వుండండి.

జయదేవుడు: వొద్దు నన్ను విడిచిపోకు. నీ కంఠం వింటే చాలు, నీవు దగ్గిరగా వుంటే చాలు. నా పక్కన కూచో.

యశోద: రండి, ఇక్కడే చక్కని ప్రదేశం కొండచివరగా వుంది.

జయదేవుడు: నాకు అందం కనపడదు కద!

యశోద: నాకు కనపడుతుంది. మీకూ వినపడుతుంది. కొండమీదినించి కిందికి దూకే సెలయేటి విసురు మీరు పాడే పాటకి శ్రుతి.

జయదేవుడు: పద.

(యశోద భుజం పట్టుకుని జయదేవుడు నడుస్తున్నాడు)

జయదేవుడు: యశోదా! నువ్వు చాలా పసిదానివి. నీ మాటల అమాయకత్వం, నీ కంఠం కోమలత్వం, నీ భుజం పచ్చదనం చెప్తున్నాయి నాకు.

యశోద: అవును, స్వామీ, మీరెక్కణ్ణించి వొస్తున్నారు! ఎక్కడికి వెడతారు?

జయదేవుడు: అదంతా మరచిపోయినాను. ఇక్కడికే.

యశోద:ఇట్లా కూచోండి, మీ ముందు అగాధమైన లోతు. కింద పొలాలూ పొదలూ –

జయదేవుడు: పక్కన నువ్వూ!

యశోద: అవును స్వామీ! ఇందాక పాడిన పాట పాడండి.

జయదేవుడు: వింటావా?. వినాలనే అభిలాష వుందా నీకు! పాడతాను.

(పాడుతున్నాడు)

ఓహో ! ఓహో! ఇంక హృదయం భరించలేదు. ఈశ్వరా, వింటున్నావా? ఈ సృష్టి నృత్యంతో యేకమౌతోంది నా గానం– లేకపోతే – యెక్కణ్నించి భరింపరాని యీ ఆనందం యిట్లా వెల్లువలై ముంచేస్తోంది, నన్ను! యశోదా, నన్నానుకో– వినేవారు పక్కన వున్నారనే భావం మరింత వుత్సాహాన్నిస్తుంది.

(పాడుతున్నాడు)

యశోద: స్వామీ, బావుంది.

జయదేవుడు: యెవరు మాటలాడేది?

యశోద: నేను,

జయదేవుడు: నేనూ?

యశోద: యశోదను.

జయదేవుడు: ఆ! యశోద తల్లీ ఎట్లా వొచ్చావమ్మా యిట్టా?

యశోద: నేను యశోదని – గొల్లపిల్లని.

జయదేవుడు: నువ్వా! అవును ఏమన్నావు?

యశోద: ఇంకా పాడమన్నాను.

(పాడుతున్నాడు)

జయదేవుడు: ఇంకేంపాడను! ఈ గీతానికి అంతం యీ హృదయమే. అంతే. అక్కడ అలా నశించిపోవలసిందే. యశోదా!

యశోద: స్వామీ!

జయదేవుడు: చూడు నాకొక్క ఉపకారం చెయ్యాలి నువ్వు.

యశోద: ఆజ్ఞ

జయదేవుడు: యీ పాట నువ్వు నేర్చుకోవాలి.

యశోద: నాకు చేతనవుతుందా! నేనెన్నడూ పాడలేదు.

జయదేవుడు: తప్పదు ఇదే నా కడపటి సందేశం. లోకానికి నువ్వే దీన్ని ప్రచారం చెయ్యాలి.

యశోద: నేనా!

జయదేవుడు: నీకు నేర్పుతాను. పాటా నేర్పుతాను. పాడే శక్తినీ యిస్తాను. నేను నేర్పితే, రాళ్ళయినా మధుర ధ్వనులతో కంపిస్తాయి.

యశోద: చిత్తం!

జయదేవుడు: యశోదా, నీకు పెళ్ళియిందా?

యశోద: లేదు.

జయదేవుడు: ప్రియుడున్నాడా?

యశోద: ఊఁ.

జయదేవుడు: అతను పాడవొద్దంటే!

యశోద: అనడు. అతనికి సంగీతం మీద చాలా అభిరుచి.

జయదేవుడు: మంచిది, కానీ,

(జయదేవుడు యశోదకి పాట నేర్పుతున్నాడు)

జయదేవుడు: ఆహా! ఏం కంఠం! ఏం మార్దవం! ... బావుంది... బావుంది.... కానీ...

(పాడుతోంది)

ఎవరు నువ్వు! పద్మావతివి. కాదు. రాధవి. నీ పేరేమిటి?

యశోద: యశోద.

జయదేవుడు: కాదు. రాధ. నీ పేరేమిటి!

యశోద: రాధ.

జయదేవుడు: ఇట్లా రా. పక్కన కూచుని పాడు మళ్ళీ.

(పాడుతోంది)

రాధా!

యశోద: ఏమిటి స్వామీ!

జయదేవుడు: (వెర్రి కోపంతో) ఏమిటి స్వామీ? అడుగుతున్నావా? నన్ను చంపడానికి. నా ప్రాణం చీల్చడానికి యెవరు పంపారు నన్ను! పో! పో! దూరంగా పో!

(భయపడి దూరంగా జరిగింది)

రాధా! రాధా! అక్కణ్ణించే పాడు. నాతో కలిసి పాడు.

(ఇద్దరూ కలిసిపాడుతున్నారు. జయదేవుడు మధ్యలో ఆపాడు)

యశోద: తరవాత?

జయదేవుడు: తరవాత– తరవాత (చెయ్యిజాచి). తరవాత గానమూ లేదు. గీతమూ లేదు. అటు తరవాత పరమాత్మ. ఆది అంతాలు లేని నిర్గుణాంశం. ఈ గీతం ఆ అనంతంలో కలిసిపోతోంది. అట్లా అనంతమైన ప్రయాణం చేస్తో వుంటుంది. నా కంఠం, నీ కంఠం. ఏమో, ఆ కొననించి కిన్నెరులే అందుకుంటారో, లేక వాళ్ళనుమించి చుక్కల్ని దాటి, బ్రహ్మలోకాన్ని

అతిక్రమించి నూతన సృష్టికి కారణమౌతోందో, నా మధురగానం!

ఇద్దరూ పాడుతున్నారు.

రాధా ! ఏదీ నీ ముఖం, నీ స్వరమాధుర్యాన్నెట్లా అనుభవించాను! ఆ గానమంతా అలా చెట్లల్లో పుట్లల్లో, వ్యర్థమై కలిసిపోవలసిందేనా? కాదు. కాదు. నాలో లీనం చేసుకుంటాను. ఏవీ నీ కళ్ళు. పాడేటప్పుడు గాన పారవశ్యంలో మత్తెక్కి ఎలా చూస్తావో అనుకుంటాను. మన కంఠాలవల్ల జీవితాలు కూడా ఐక్యమైనాయి. నాతో రా...! ఇద్దరమూ కలసి లోకాన్నంతా సుందర గానంలో నింపి దరిద్రాన్ని, వికారాన్ని, మలినాన్ని కడిగి తుడిచి శుభ్రం చేద్దాం. నీ జీవితం నాది- మన జీవితాలు ప్రపంచానివి. రా?

(కావిలించుకున్నాడు)

యశోద: ఇదేమిటి స్వామీ! నన్ను వొదలండి.

జయదేవుడు: నువ్వు నా రాధవి. ఎంత అందం? గుడ్డి చేతులకే తెలిసింది. ఆ చెంపల లేతదనం, ఆ భుజాల వంపూ ఈ నడుము వూపూ- నీతో కలిసి నేను-

(యశోద తప్పించుకొని దూరంగా జరిగింది)

జయదేవుడు: రాధా!

యశోద: స్వామీ!

జయదేవుడు: రాధా, యిట్లారా.

యశోద: స్వామీ,

జయదేవుడు: ఏడుస్తున్నావా? నాకు కోపములేదు. ఏడవకు.

యశోద: మీ సంగతి కాదు.

జయదేవుడు: ఇంకెందుకు?

యశోద: స్వామీ నన్ను మైలచేశారు. నా దేహాన్ని మలినం చేశారు.

జయదేవుడు: నేను తాకితే మలినమా! వెర్రిపిల్లా! నీవు రాధవి, నేను కృష్ణుణ్ణి.

యశోద: ఇది, ఈ శరీరం నా ప్రియుడిది. కొత్తదీ, నిర్మలమైనదీ ఐన నా చిన్ని దేహాన్ని అతనికే యిస్తానన్నాను. నన్ను గానంలో మరిపించి ధ్వంసం చేయాలని చూశారు. ఇంక నేను బతకను- నా కింక ఏ ఆశా లేదు.

జయదేవుడు: మళ్ళీ మొదలా? అంత ఘోరం చేశానా? ఈ అడవి పుష్పం ముఖాన ముద్దు పెట్టుకోబోయి వుమ్మి వేశానా? నేనేనా అలాంటి పని చేసింది? కాదు. నేను చెయ్యను. నన్నావహించిన రాక్షసి, నన్ను వదలని యీ పిశాచి, దీన్ని తగలేస్తాను. ఇంక క్షమించను. ఏం చెయ్యను? నా మెదడును పగలగొట్టి తునకలు చేస్తే? కాదు. ఇంక ఆహారం సంచారం సమాప్తి. తపోగ్నితో ఈ యింద్రియాల్ని కాల్చి మాడుస్తాను. నా గానం ముగిసింది. ఇంక ఒక్కగీతమూ, వెడలనీను. కొండ శిఖరానికి తోవ తియ్యి. నన్ను తాకకు. మాటలాడుతో ముందు నడు. రాధా!

మళ్ళీ! మళ్ళీ! నన్యసించినా, కళ్ళు పొడిచినా అరణ్యదాస్యత చేసినా, యీ పశువు, యీ రాక్షసి- వొదలవా భూతమా నన్ను! నిన్ను నాశనం చేస్తాను. ఎక్కడ దాక్కున్నావు? మెదడులోనా, నరాల్లోనా, హృదయంలోనా, నశించావురా, ఈనాటి నుంచి వొదిలిపో. పోవా ? నిన్ను అగ్నిలో మాడ్చి భస్మం చేస్తాను.

రాధా! మాటాడవా? ఎలా పరిహారం చెయ్యను? మరణిస్తే మాత్రం నన్ను వొదులుతుందా ఈ జాడ్యం? రాధా ! నీ చిన్ని పాదాలు తాకనీ, నీ పాదాలేవీ!

(వెతికాడు. యశోద తప్పుకుంటోంది. ఆమె అందక ముందుకు నడిచి అగాధంలోకి జారిపడ్డాడు)

యశోద: అయ్యో! అయ్యో!

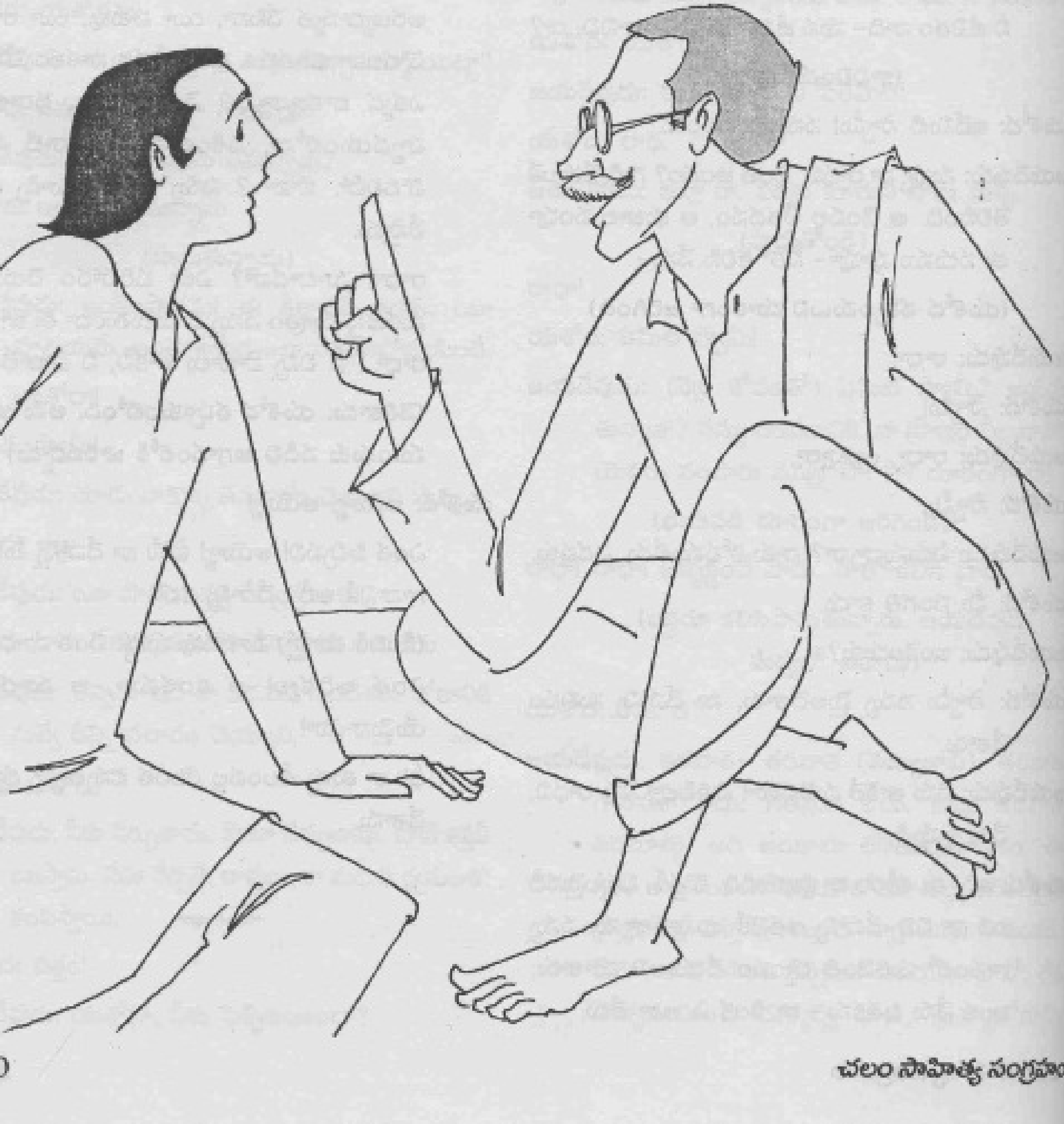
ఎంత పిచ్చిపని! అయ్యో! పోనీ నా దేహాన్ని మీకే, మీ గానానికే అర్పించేదాన్ని కద!

(కిందికి చూస్తో) మాంసపు ముద్ద. ఎంత మాధుర్యం! ఎంత ఆధిక్యం! ఆ కంఠమూ, ఆ మాధుర్యం యేమైనాయో!

ఛీ! నా తుచ్ఛ శీలంవల్ల యెంత ఔన్నత్యాన్ని ధ్వంసం చేశాను.

34 బెరెంక్ వెంకట చలం

చలం తనను తానే పాత్రగా చేసుకొని లోక విమర్శలను తనపై తానే ప్రయోగించుకుంటాడు. సమాధానాలు చెప్పుకుంటాడు. తనపైన ఎదుటి పాత్రలకు పైచేయినీ, గెలుపునూ ఇస్తాడు. ఇది 'చలం' పాత్రగా వచ్చిన చోట్ల కనిపించే సాధారణ లక్షణం. ఈ కథలాగనే "యముడికి ముందు చలం' 'రావణదర్శనం' 'మృత్యువు' నాటిక మరికొన్ని రచనల్లో గూడ.

నేను రైలుపెట్టె యెక్కీ యెక్కడంతో ఓ మూలనించి, 'ఒరేయ్' అని కేక వినపడ్డది.

నన్ను ఒరేయ్ అని పిలిచేవాళ్ళిద్దరే వున్నారు లోకంలో. వాళ్ళు నాకు ప్రేమాస్పదులైనందువల్ల సంతోషంతో తలెత్తి చూశాను, నాకేసి పరమానందంతో చూస్తున్నాడు, తెలిసినవాడు దొరికాడు కదా అన్నట్టు. ఆయనెవరో నాకు తెలీదు, నన్నేనా అని అనుమానపడుతున్నాను.

'ఇట్లారా, చోటుంది యిక్కడ' అంటున్నాడు పైగా.

ఇన్నేళ్లూ నన్ను వెలేసిన బంధువుడెవరన్నా దూరదేశంలో చూచిన ప్రేమచేత పలకరిస్తున్నాడా యేం? అనుకుని వెళ్ళాను. ఒక ట్రంకుని బల్లమీదనించితీసి, ఓ గుజరాతివాణ్ణి మనిషికి కావలసినంత స్థలమే ఆక్రమించుకునేటట్టు తోసి నాకు చోటు చేశాడు.

'అట్లా చూస్తావేం? నన్నెరుగవూ?'

రైలెక్కగానే బంధువుడు దొరికిన నా అదృష్టానికి గావును, అందరూ నావంక చూస్తున్నారు. లోకంలోకల్లా నాకు యిబ్బందైన విషయం రైలుపెట్టెలో అందరూ నావంక చూడడం.

ఈయన్ని 'నువ్వు' అనాలో 'మీరు' అనాలో తెలీదు. ఇంత పెద్ద రైల్లో యీ పెట్టె నాకు ఎట్లా తటస్థపడ్డది?

'ఎరక్కేం?' అన్నా.

'ఐతే నేనెవరు?'

నామీద అంత నమ్మకం లేకపోతే, నన్ను పిలిచి పక్కన కూచోపెట్టుకోన్నదెవరు? –

ఏం చెయ్యను?

'మరిచిపోయినాను'

'నిజం చెప్పు'

అసలు యెరగనేమో?

'తెలీదు'

'ఈ దాబులకేం లే! నువ్వు నన్నెరక్కేం?'

'ఐతే జ్ఞాపకం రావటంలేదు'

పెట్టెంతా అదిరేట్టు నవ్వాడు.

'నన్నెరుగవు నిన్ను నే నెరుగుదును'

ఎవరో చెప్పు అని ప్రశ్న వేస్తానేమోననే ఆశతో ఆగాడు. నేను కొత్తచెప్పు కాల్ని కరిచినచోట చూసుకుంటున్నాను.

'నువ్వెవరో చెప్పనా?'

చూస్తున్నాను. మతి సరిగా వుందా యీయనకి? అని. వొద్దని యెట్లా అనను?

'నువ్వు వెంకటచలం'

'కాదండీ, నేను సూర్యనారాయణని?'

'దాబులు కొయ్యకు. నువ్వు వెంకటచలం.'

'ఏ వెంకటచలం.'

'ఇంకెవడు? కథలు వ్రాసే వెంకటచలం.'

'కాదండి ఆయన్ని నేనెరుగుదును'

'ఈ మాటలకేంలే? నిన్ను నువ్వెరగవా?'

నన్ను ఎగాదిగా చూశాడు.

'ఒరే, యేమిట్రా ఆ కథలూ నువ్వూనూ'

'నాకు తెలీదండి ఆ కథల సంగతి'

'ఆ సంగతి సరేలే.........జరిగాయే అనుకో జరిగినంత మాత్రాన వ్రాయాలా? తప్పుకాదూ? భోజనం చేశామనుకో, తరవాత సంగతి కూడా వ్రాసుకుంటారా?'

'నన్నడుగుతారేమిటి?'

'ఆ సంగతి సరేలే, వ్రాశావనుకో, యేమంటావు?"

'అద్దు సరేలే. వ్రాయవొద్దనలేదు. జరిగినవి వ్రాయడం ఎందుకు?'

చూస్తున్నాను అర్థంగాక.

'పాపం, వాళ్ళ మనసులు నొచ్చుకుంటాయా లేదా?' అన్నాడు, నిట్టూర్పు విడిచి,

'ఎవరి మనసులు?'

'ఆ ఆడపిల్లలవి?'

'ఏ ఆడపిల్లలవి?'

వినుకున్నాడు.

కొడతాడనుకున్నాను.

'అదేరా, ఏదో నిన్ను నమ్మి వొచ్చారనుకో. వొస్తే? బట్టబయలు చెయ్యాలా?'

'ఆడపిల్లలెవరు? నన్ను యిష్టపడి రావడమేమిటి?'

అంత అదృష్టమా అనుకున్నాను, స్వగతంలో.

'తెలుసులేరా?' 'నీలో యేంచూసి వొచ్చారో?' అనుకున్నాడు నన్ను బాగా పరీక్షిస్తో.

'ఎవరూ రాలేదు. రారు.'

'మరి వొప్పుకుంటాననుకున్నావా! నాకు తెలుసులేరా?'

'బాగానే వ్రాశావు గాని, నువ్వు వ్రాసినవి ఒక లెఖ్ఖా జమా! ఈనాడు అసలు రొమాన్సు అనేది వుందా! ఒరే, యిప్పుడున్నదల్లా రొమాన్సు కావాలనే ఆశవల్ల పుట్టిన జాడ్యం. అంతేకాని చూడు, ఈ కొత్త ఆడపిల్లలు-ఎవరి వెంటపడుతున్నారంటావు? ఈ కొత్త కాలేజి కుర్రాళ్ళవెంట, కవిత్వాలూ కథలూ వ్రాసే కుర్రకుంకల వెంట. వారే! కథ చివరిదాకా వ్రాసేందుకు కలం పట్టుకునే బలంలేదే, వీళ్ళకి! కథలు వ్రాసినవాడు కథలోమల్లే చెయ్యగలడనే యీ వెర్రిగుంటల వుద్దేశ్యం? పొడుగు జుట్టూ, ఫ్రెంచిమీసాలూ, స్నోలూ, వొల్లెవాట్లూ, ఇవీ ఈనాటి పురుషలక్షణాలు. చొక్కాకింద వెమికలకుప్పలు. ఏదీ నీ చెయ్యి? చూడు, ఏ మూలన్నా, ఒక్క రవ్వ కండ......'

కుయ్యిమని చెయ్యి లాక్కున్నాను.

'ఏం చేస్తున్నావురా, ఇన్నేళ్లూ, ఇన్నాళ్ళూ? ఏమిటా పుస్తకం...షా...అంతే షాలూ, లారెన్సులూ చదువుతున్నావు. నీ బతుకంతా, మరి యీ పుస్తకాలతోనే వూరేగు, ఆడపిల్ల లెందుకురా నీకు ? ఏం చేసుకుంటావురా? వాళ్ళనీ విప్పి చదువుకుంటావా? ఏంచేస్తారు రాత్రంతా 'షా' చదువుకుని, స్త్రీలకి స్వతంత్రంలేదని తర్కిస్తారా? ఈ సంఘాన్ని సంస్కారం ఎట్లా చెయ్యాలా, ఏ కాన్ఫరెన్సులు పెట్టాలా, ఏం లెక్చర్లియ్యాలా అని యోచిస్తారు తెల్లార్లూ-ఒకే పక్కమీద కూచుని. ఓరి జోగుల్లారా? ఎందుకురా స్వతంత్రం మీకు. ఓ మొగుడూ, ఓ పెళ్ళాం చాలర్రా మీ బతుకులకి?

ఆగాడు. చుట్టూ చూశాడు. ఎక్కడికన్నా పోదామని స్టేషను వొస్తుందేమోనని కిటికీలోంచి నేను చూస్తున్నాను. పోతే తంతానంటే...

'నీ యీడున్నప్పుడు ఇట్లా చూడు, నా జబ్బపట్టి చూడరా'

నాకు మగవాళ్ళని తాకడం బావుండదు.

ఏం చెయ్యను?

'ఇంకా వొత్తు-అంతేనా?'

బిగ్గరగా నవ్వాడు.

'చూశావా? నీ యీడున్నప్పుడూ, పరుగెత్తే దున్నపోతు తోక పట్టుకు వెనక్కి లాగితే, దున్నపోతు ఆగేదిరా. మరి నువ్వు ఎన్నడన్నా దణ్ణాలు తీశావా? చెడుగుడు ఆడావా? మరి ఏం చేస్తున్నావు? ఓ మైలు పరుగెత్తుతావా? పరీక్షలు పాసవుతున్నావు. Love Letters వ్రాస్తున్నావు. రోడ్డుమీద ఆడపిల్ల కనపడితే వెంటపడతావు-మరి ఎవరన్నా తన్నవొస్తే పరుగెత్తకలవూ? రాత్రిపూట మూడడుగుల గోడ దాటగలవురా? ఇంకేం రొమాన్సురా? నీకు నీ మొహం.'

అది మహారాష్ట్రదేశం గనక తెలుగు తెలీదు గనక సరిపోయింది. తెలుగు రైలుపెట్టెలో అట్లా అరిచి ఆ మాటలంటోవుంటే నన్ను!........

'టెన్నిసన్ కవిత్వం, హానిబాల్ శౌర్యమూ, కృష్ణదేవరాయడి బలమూ, కాళిదాసు రఘువంశమూ, మీ కాలేజి పార్లమెంటూ, స్వరాజ్యం-జపాన్ వాడితో నువ్వేరా పోట్లాడేది?'

ఆగి చుట్టూ చూశాడు. వాళ్లెవళ్ళన్నా పోట్లాడగలరేమో, అన్నట్టు. 'ఇంత చాతకానివాళ్ళు గనుకనే కొత్త థియరీలు పెట్టారు'

'చూస్తోనే వున్నానురా, మీ వ్రాతలూ- ఆధ్యాత్మిక ప్రేమలూ, ప్లేటోనిక్ లవ్‌లూ, మానసిక సానుభూతీ, పవిత్రతా, కళా వుపాసనా- మీ వ్రాతలట్లా వున్నాయి గనకనే మీ రాతలిట్లా యేడిశాయి-'

'వెంకటచలంగారు వాటిని వొప్పుకోరండి'

'నువ్వు వొప్పుకోవులే. కాని నువ్వుమాత్రం-విన్నావూ, ఆ షికార్లూ నవ్వులూ, టీపార్టీ, బోట్లమీదా, రైళ్ళమీదా గెంతడాలూ...ఆడపిల్లల్ని రోడ్లమీద తిప్పడమెందుకురా! అలసిపోవాలనా? అవునులే. అంతకన్న చాతకానప్పుడు ఏం చేస్తావులే?

'ఒరే నా మాట విని ఆ కథలు మానెయ్యి. ఎందుకురా నీ అనుభవాలూ నువ్వూను. నన్నెరుగుదువుగా!'

'అవన్నీ వూహించి వ్రాసినవండి. ఆయన అనుభవాలు కావు. అయన్నెరుగుదును నేను'

'సరేలే ఎవరిముందన్నా బొంకుగాని, నా ముందుకాదు' నాకు తెలీనిదేమీలేదు. మహామహావాళ్ళని చూశాను. ఏం తెలుసురా నీకు ప్రేమంటే? నీకేం తెలుసు? నన్నడుగు చెపుతాను. ఎప్పుడన్నా మావూరు రా, నేను దాచిన వుత్తరాలు చూపుతాను. ఫొటోలూ వున్నాయిరా? నేనే నా కథలు వ్రాస్తేనా? ఇట్లాంటి ఆడవాళ్ళా? ఇంతంత కళ్ళూ, ఇంత జుట్టు, ఇంతంత.....'

వెళ్ళిపోతోంది ప్రవాహం. నుంచున్నాడు. ఆ జుట్టునీ, కళ్ళనీ చేత్తో చూపుతో వర్ణిస్తున్నాడు. పెట్టెలోవాళ్ళు తెలుగువాళ్ళు హిందీఫిల్మునీ చూసినట్టు చూసి ఆనందిస్తున్నారు. ఒకళ్ళిద్దరు లేచి ఆడడానికి సిద్ధమయ్యే టట్టున్నారు. 'పాటపాట' అంటారు

కొంతసేపు పోతే. ఇదేం ఖర్మ నాకు?

'మీరెవరో చెప్పారుకారు?'

'నేనా!' కూచున్నాడు. 'నన్నెరుగవూ?'

'ఎరగను'

'ఎరక్కేం. నేను యవ్వనంలో వుండగా ప్రతీ పత్రికలోనూ నా ఫొటో వెయ్యమని ఈ పత్రికలవాళ్ళని ఆశ్రయించే వాణ్ణా నీకుమల్లే! వాళ్లే నా గుమ్మంముందు పడివుండేవాళ్ళు, ఏమనుకున్నావో? విన్నావుగా? వజ్రేశ్వరశర్మ నా పేరు?'

'మీరా అండి! చిన్న కుర్రాణ్ణి నేను, మీరు మా కాలేజీలో డిమాన్‌స్ట్రేషన్ ఇచ్చినప్పుడు.........'

నాకు జ్ఞాపకమొచ్చింది, ఆ పటం.

చెయ్యి కదిల్చినా, కాలు కదిల్చినా తాచుపాముల్లాగ పెనవేసుకునే నిగనిగలాడే కండలు చల్లని చర్మంక్రింద వుబ్బి కళ్ళను చెదరగొట్టే బలం.....

అంత 'రాటే' ఆయన మాట్లాడినా నాకు అద్భుతమైన అభిమానం కలిగింది. శరీరబలానికి ప్రజలుయిచ్చే అప్రయత్నమైన గౌరవం.

'ఎరుగుదువు కద! మా కాలంలో నా ఈ షికార్లూ ఈ కవిత్వాలూ ఏమీలేవు. ఒక్కచూపు, ఒక్కమాట–చాలు–ఈ టీలకు పిలవడాలూ, యీ పేర్లులేని చీట్లూ, యీ పుస్తకాల్లో పద్యాలకీ పెనసలుగీట్లూ, యీ గూఢకవిత్వాలూ, భావగీతాలూ, భావోద్రేక కథలూ, ప్రేయసులూ, హంసలూ, కోతులూ, కోయిలలూ,–ఏమీలేవు. అసలు మా పనేమిటో అది జాగ్రత్తపడేవాళ్ళం. కోయలలూ మందమారుతాలూ వాటి జాగ్రత్త అవి పడేవి. వెతకడాలూ, చుంబనాలూ చాతకావు.

'ఎందుకురా వెధవ చదువులు! పదిగారెలు తినలేని, ఇద్దరు ఆడవాళ్ళకి జవాబు చెప్పలేని చదువులు ఎందుకురా అవి? ఆ జాగ్రఫీల బదులు దేశమంతా తిప్పకూడదా? ఆ హిస్టరీ బదులు పాత నాణ్యాలకోసం గోతులు తవ్విస్తే వృక్షశాస్త్రం బదులు దున్నిస్తే, జంతుశాస్త్రం బదులు గాడిద లెక్కిస్తే గంటకి యెన్ని దండాలు తియ్యగలరో ఆ లెక్కలు చెపితే బాగుపడతారు మీరు, బైరన్ చదివి, ఎంకిపాటలు పాడి 'షా'ని కోట్ చేసి, కథలురాసి, ఆడపిల్లల్ని మరిగించి, తీరా భ్రమసి వొస్తే నువ్వు చేసేదేమిట్రా! ఒకటిన్నర తులం పాడు బిస్కటు ముక్కా అరకప్పు టీ యిస్తావా వొయ్యారంగా? తీరా సమయం వొచ్చేటప్పటికి మేమ్మేమ్మే అనడం–లేకపోతే ప్రేమమీద లెక్చరుకొట్టడం, తప్పించుకు పారిపోవడం. అయితే యింకొకటిలే, ఈనాటి ఆడపిల్లలూ అట్లానే వున్నారు. చప్పి దవడలూ, కాలికీ కంటికీ జోడూ, వొంగిన నడుములూ, పాచంటి చేతులూ–ఎందుకురా వాళ్ళూ...అన్నీ వున్న పిల్ల ఒక్కతె కనపడదే, వాడ్డివాళ్ళల్లో తప్పు! సరిపోయినారులే ఒకరినొకరు!'

'ఇదేనా షోలాపూరు?'

రైలు వేగం తగ్గించింది. ఆయనలేచి నలుగురిమీద నుంచి పెట్టా పక్కా సర్దుతున్నాడు. మాటలు మాత్రం ఆగలేదు.

'అయినా బొంబాయి ఎందుకు నువ్వు? ఆంధ్రదేశం చాలలేదూ? విన్నాలే! ఆ మైసూరుపాకు సంగతి–ఏం?'

'ఏమిటది'

'తెలీనట్టు చూడకు. చేసి పైగా దొంగచూపులు పెడతావా? ఆ వెధవ వేషమే మండుకొచ్చేది. మనలో మనకేం? వొప్పుకో కూడదూ అంతమాత్రం? ఆ కాఫీహోటలు వాళ్ళేమన్నారు? చెప్పు హ, హ హ ఆంధ్రదేశం చాలదా, మైసూరుమీద పడ్డాడా?' అన్నారటగా! భలేవాడివి.'

'అదేదో వెంకటచలంగారేమో నాకు తెలీదు.'

'ఒరే, అబద్ధం చెబితే. 'జోక్' కాసేపు. పొద్దస్తమానం అదేమాటా? అందుకనే మండుకొస్తుంది ఈ కుర్రాళ్ళతో మాట్లాడ్డం? పిరికివెధవలు– నువ్వేదో నయమనుకున్నా, కథల్లో నీ డాబులుచూసి, అందరికన్నా– అన్యాయం నువ్వు సరేలే, బొంబాయిలో జాగర్త. తన్నులు తినేవు! మొగాళ్ళు కాదు ఆడవాళ్ళే తంతారు. ఆంధ్రులకు అపరిదిష్ట తేకు.'

రైలాగింది. సామాన్లు దించుకుంటున్నాడు. చప్పున యేదో జ్ఞాపకం వొచ్చి తలుపు దగ్గిర్నించే 'ఒరేయ్' అన్నాడు.

ఆ అరుపుకి ముగ్గురు పోర్టర్లూ, ఒక గుమాస్తా, రెండు కుంటికుక్కలూ ఆగాయి ఆ పెట్టె దగ్గిర.

"అయినా ఆ యూరోపియను పిల్లలతో నీకేం పనిరా? కంపుటగా వాళ్ళ దగ్గిర?"

'నాకేం తెలుసు?'

'ఇంత పిరికి వెధవ్వి అనుకోలేదు. ఎంత మోసపోయి నాను!'

'నే నా వెంకటచలం కాదండీ.'

'కాదూ? ఎవరు నమ్ముతారు?'

మీరు నమ్ముతారా అన్నట్టు బండిలోవాళ్ళనీ స్టేషన్‌లో వాళ్ళవంకా చూశాడు.

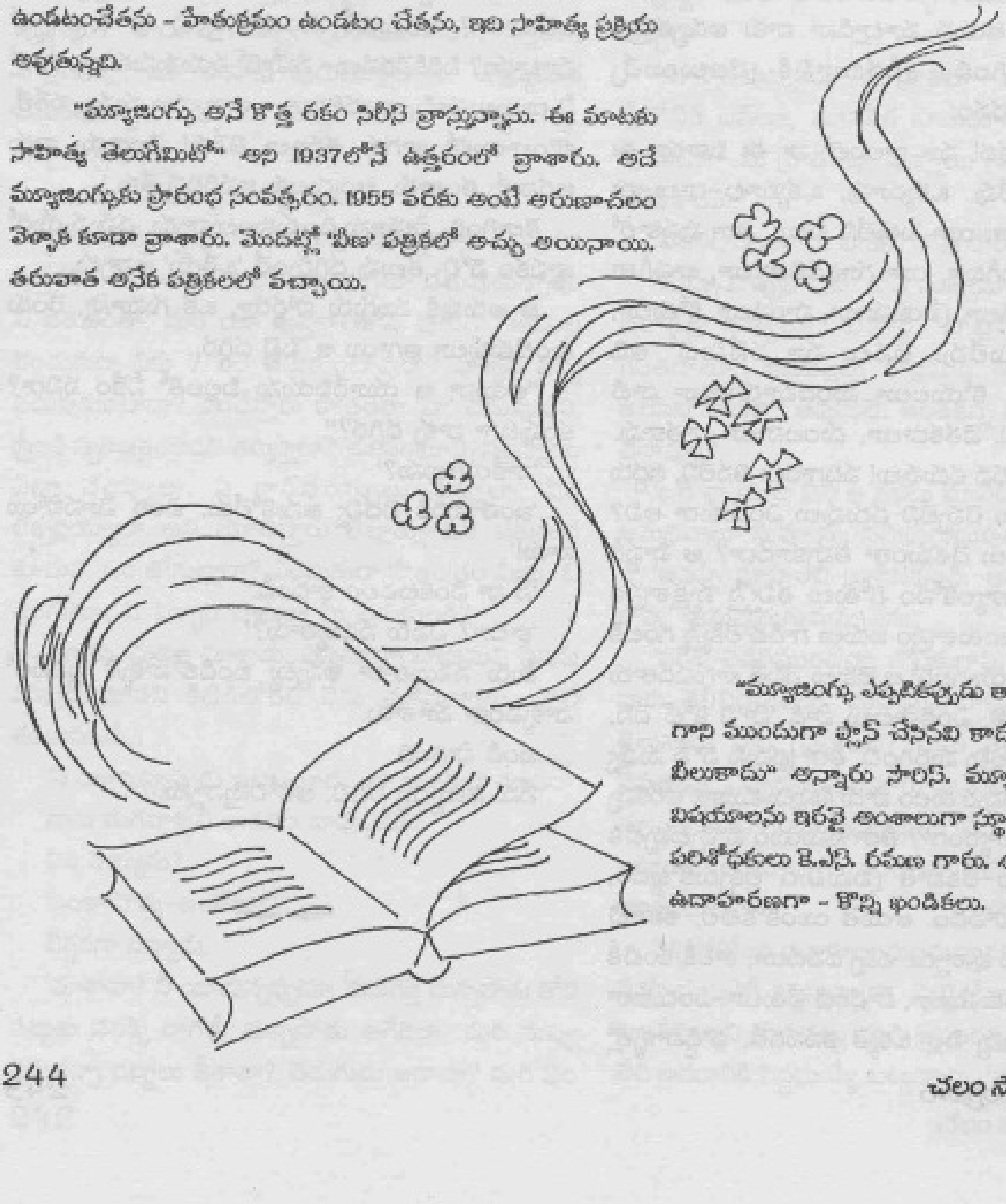
బండి సాగింది.

నేను నిట్టూర్పు విడిచి, ఆలోచిస్తున్నాను.

35 మ్యూజింగ్స్

వ్యాసానికి - ఉత్తరానికి - అనుభవాలకి భిన్నమైన ప్రక్రియ మ్యూజింగ్స్. వీటి అన్నింటి లక్షణాలు ఉంటాయి, ఇందులో. ఈ ప్రక్రియకు చలమే ఆద్యుడు. అంతరంగ ఆలోచనా స్రవంతికి బహిరంగరూపం ఇవ్వటం ఈ ప్రక్రియ. విషయం, పరిమితి, ఆకృతి నియమం లేకపోవటమే ముఖ్య లక్షణం. నలుగురూ తెలియదగినవై, ఆలోచింపతగినవే అయి ఉండటంచేతను - హితంక్రమం ఉండటం చేతను, ఇది సాహిత్య ప్రక్రియ అవుతున్నది.

"మ్యూజింగ్స్ అనే కొత్త రకం సిరీస్ వ్రాస్తున్నాను. ఈ మాటకు సాహిత్య తెలుగేమిటో" అని 1937లోనే ఉత్తరంలో వ్రాశారు. అదే మ్యూజింగ్స్‌కు ప్రారంభ సంవత్సరం. 1955 వరకు అంటే అరుణాచలం వెళ్ళాక కూడా వ్రాశారు. మొదట్లో 'వీణ' పత్రికలో అచ్చు అయినాయి. తరువాత అనేక పత్రికలలో వచ్చాయి.

"మ్యూజింగ్స్ ఎప్పటికప్పుడు తాజాగా రాయడమే గాని ముందుగా ప్లాన్ చేసినవి కాదు మాతో చర్చించే వీలుకాదు" అన్నారు సౌరిస్. మ్యూజింగ్స్‌లో వ్రాసిన విషయాలను ఇరవై అంశాలుగా స్థూల విభజన చేశారు పరిశోధకులు కె.ఎస్. రమణ గారు. అందులో కొన్నింటికి ఉదాహరణగా - కొన్ని ఖండికలు.

కుర్రాళ్ళు పరీక్షలకి రాస్తోవుంటే, కావలి కూచున్నాను. ఈ పరీక్ష కాయితాలకి మార్కులు వెయ్యడం యెక్కువ బాధో, లేక వీళ్ళు రాస్తోవుండగా కావలికాయడం ఎక్కువ బాధో నిర్ణయించుకోలేకుండావున్నాను. ఈ కావలి కాయడంలోని ఈ అనుమానంలో నైతిక నీచత్వం స్ఫురిస్తుంది. 'మీరు దొంగలు. మీకు నీతిలేదు. నేను చాలా నీతివంతుణ్ణి. మీ దొంగతనాలు పట్టి చీల్చేందుకు ఇక్కడ కూచున్నాను' అంటున్నట్లుంటుంది. వాళ్ళు తలెత్తి నా వంక చూసి, మళ్లీ తలలు వొంచి రాస్తో వుంటే, అక్కడ కూచోడం సిగ్గువేస్తుంది.

వీళ్ళందరూ యెవరి పనిమీద వాళ్ళుంటారు. లేనివాణ్ణీ, ఎవరితోను ఏ సంబంధంలేనివాణ్ణీ, పైగా విరోధినీ నేనే. పరదేశంలో భాషరాని వూళ్ళో యేకాకినై కూచున్నట్లుంటుంది. నిశ్చలంగా పనిలేకండా సుఖంగా కూచోడం రెండు రకాల వాళ్ళకే చాతనవుతుంది- పశువులకూ, ఋషులకూ, పైపెచ్చు నా బోటి టీచర్లకూ! ఇట్లా కూచోపెట్టి మమ్మల్ని ఋషుల్ని చెయ్యలేరు గాని, పశువులంత గొప్పా చెయ్యలేరు. రాళ్ళగా మారుస్తారు.

నా మెదడుకి పని లేదా, వెంటనే అప్రయత్నంగా Day dreaming పగటి కలల్లో పడిపోతాను. నన్ను కావలిపెట్టి ఏం లాభం?

ఎందుకూ ఈ యాతన! ఆ పిల్లలు ఆ ప్రశ్నల్ని సాగతీసి సాగతీసి అట్లా లేనిపోని ప్రత్యుత్తరాలు రాయడం, నేనీ శూన్యాన్ని భరించలేక పంజరంలో పిట్టవలె కొట్టుకోవడం? ఎందుకోసం? ఎన్నేళ్ళకి, యెన్నాళ్లకి ఈ లోకం ఇట్లాంటి అనర్థాలనించి బైట పడుతుంది? పైగా యింత నీచత్వంలో, బాధలో నేర్చుకునే విద్య, ఈ కాయితాలతో కొలిచే జ్ఞానం మనుష్యుల మెదళ్లని వెలిగించి, లోకాన్ని ఉద్ధరిస్తుందిట.

ఏమో, నాగరికతంటారు. బందిపోట్లు, రోగాలు, దయ్యాలు, క్షామాలు అన్నీ తగ్గాయి. ప్రజలు సౌఖ్యపడుతు న్నారంటారు కాని ఈ స్కూళ్ళు, పరీక్షలు, ఈ జైలు కాపలాలు, కలెక్టరాఫీసులు, కోర్టులు, బ్యాంకులు, ఫ్యాక్టరీలు- యెంత బానిసత్వం, యెంత అర్థవిహీనమైన శ్రమ! ఈ పంటిళ్ళు, ఈ పడకగదులు - యెన్నటికీ మానవజాతికి విముక్తి!

ఉండి, ఉండి, ఈ కావలివృత్తిని భరించలేక ఒక్క అరుపు అరిచి, ఈ విద్యనీ,ఈ పరీక్ష కాయితాల్నీ గబగబా తిట్టి, బైటికి పారిపోవాలనిపిస్తుంది. ఎప్పుడో ఈ నిగ్రహశక్తి అల్పమైపోయి. బాధ అమితమై, అట్లాంటి వుపద్రవం చేస్తానేమో! 'పిచ్చి' అని ఒక్కమాటతో నా పేరు కొట్టేస్తారు. నావంటివాళ్ళు, నా కన్న సుకుమారమైన ఆత్మలు కలవారు, ఆరోగ్యవంతులు ఎందరు యిట్లా తిరగపడి లోకానికి పిచ్చివారయినారు కారు! బానిసత్వం నరాల్లో యింకి, లోక క్రూరత్వాన్ని చూచి జంకి, యే అదృష్టంలోనూ, దేవుడిలోనూ నమ్మకంలేక- నేనింకా యిట్లా ఈ నిరర్థక సేవకా వృత్తిలో నిలిచివున్నాను.

ఊరికే కారణం లేకుండానే జరిగిన సంగతులూ, తెలిసిన మనుష్యులూ తటాలున జ్ఞాపకం వొస్తారు. ఎందుకా అని యోచిస్తే చెప్పలేను. మెదడులో ఆ సెల్ కదులుతుందో యేమో? లేక నేను చూసే మొహాల్లో యేదో పోలిక నాకు తెలీకుండానే ఆ పాతపటం చూపుతుందో! లేక ఈ గాలిలో, ఎండలో, చెట్లలో, ఏదో ఆనాటి పోలిక తోచి, ఆ విషయాలన్నీ స్ఫురిస్తాయో! అట్లా జ్ఞాపకమొచ్చింది, బంగారమ్మ.

నేను పసివాణ్ణి అంటే, యెనిమిదేళ్ళు. ఆమెకి యిరవై యేళ్ళు. ఆమెని చూసిన మొదటి నిముషాన్నే అద్భుతమైన భక్తి కలిగింది ఆమె సౌందర్యంమీద.

చిన్నప్పుడు నేను నిద్రపోయే స్థలానికెదురుగా, రవివర్మ వ్రాసిన లక్ష్మీపటం పెద్దది వుండేది. పొద్దున్నే బెదివుండనే వొణుకుతో మేలుకునే, నా విషాద నేత్రాలకి ప్రథమ దర్శనం లక్ష్మి. ఆమెని ఆ లక్ష్మిని ప్రేమించాను. పెద్దపద్మంలో నుంచుని కనపడేది నిశ్చలమైన నీటిమధ్య. ఆ పద్మంలో లేత ఎరుపురంగు తలుచుకుంటే ఈనాడు ఏనాడూ నా మనసు ఈ దృశ్య ప్రపంచాన్ని వొదిలి, యేదో సగం యెరిగినదీ, యెరగరానిదీ ఐన యేదో వివిధవర్ణాల నూతన ప్రపంచాన్ని అందుకోవాలని బాధపడు తుంది. మరి చిత్రకారుడు ఆ పుష్పంలో ఏ అనుభవాన్ని సూచించాడో! పద్మం చూస్తేనే నాకేదో మధురమైన అసాధారణ మైన పరిమళం తట్టుతుంది. అందువల్లనే ఆలోచిస్తాను. ఇంతకు పూర్వజన్మ వుందిగావును లేక పూర్వ లోకాలు వున్నాయిగావును అక్కణ్ణించి తెచ్చుకున్నానేమో ఈ జ్ఞాపకాన్ని! అంతకు తప్ప కారణం కనపడదు. ఉంటే Psychoanalysts కనిపెట్టి చెప్పాలి. ఆ లక్ష్మి ఆ పద్మంలోని భాగంలాగు తోచేది. ఆ యెర్రని చీరనే ముద్రించక, ఆ పద్మం రంగులోనే ఆమె దేహాన్ని కఽ పేసి వుంటే!

బంగారమ్మని చూడగానే నాకు నా చిరపరిచితురాలు లక్ష్మి జ్ఞాపకం వొచ్చి, బంగారమ్మని ప్రేమించాను. కొన్ని రోజులు తలుపు సందుల్నించి, కొన్ని రోజులు, మావాళ్ళ కాళ్ళ సందుల్నించి ఆమె ముఖం మీది చిరునవ్వుతో ఆడుకున్నాను.

అంత చిన్నతనంలోనే నా పురుషత్వం నన్ను సిగ్గుపెట్టి బాధించేది. ఆ సిగ్గువల్లనే ఎన్నో ఆనందాలు పోగొట్టుకున్నానా అని దిగులు వేస్తుంది. ఆమెకీ సంతోషమే. సగం దాక్కునే నా మొహంతో దోబూచులాడడం! నన్ను మరిచి పక్క స్త్రీలతో ఆమె మాట్లాడితే తలుపుకి ముఖాన్నానించి బాధపడేవాణ్ణి. ఆ చిన్న శరీరంలో పురుష హృదయం జెలసీ అంకురాలు అప్పుడే. ఎట్లాగో ఒకరోజు ఆమె వొళ్లో చేరాను. నన్ను మరిచి ఆమె నవ్వుతోంది. చుట్టూ స్త్రీలతో. ఆమె చుట్టూ మూగేవారు ప్రజ. ఆమె సౌందర్యానికి సంపద సాయపడ్డది. నా లక్ష్మీ! ఎన్ని చూపులతో తాగేవారు ఆమెని- ఆ దేహకాంతీ, బంగారపు మెరుగూ, ఆధిక్యత కోసం పడే తగవును, వొళ్ళో కూచున్న బాలుడి హృదయంలో అర్థంకానివీ, భయం కలిగించేవి, సగం కళ్ళు విప్పుతున్నవీ అయిన emotionsని ఆమె యెరుగదు. నా చెయ్యి ఆమె యెరుగదు. నా చెయ్యి ఆమె కంఠాన్ని చంపల్నీ explore చెయ్యడం. నాకళ్ళు పైకెత్తి ఆమెచిరునవ్వు కోసం నేను వెతకడం ఆమె యెరగదు. నే నెవరు? అనేక స్త్రీ, పురుష హృదయాల్నించి ఆరాధనని నిరంతరమూ పొందే ఆ లావణ్య విగ్రహానికి నా వెర్రి మమత యేం లక్ష్యం?

నా శరీరానికి వయసు అతిఅల్పం. ఏ ఆకర్షణా జ్ఞానమూ లేవు. కాని ఈ హృదయం! ఎన్ని జన్మాల అనుభవాన్నో యెన్ని అనుభవాల ఫలాన్నో, యెన్ని ప్రణయాల అగ్నినో వెంట తెచ్చుకుంది గావును!

హృదయం- పాపం! తన బాధ తనకే తెలియని నా పసి హృదయం - ఆమెనించి ఏం కోరుతోందో యెరగని ఆ హృదయం - ఆమె చుట్టూ మూగి చీకట్లో గొప్ప గానం విన్న దానివలె అర్థంకాని తపన పడ్డది. ఆనాటినించి బంగారమ్మ నా జీవితపథంలో మొదటి ప్రణయజ్యోతిగా, ఏ రూపాన్నైనా అప్రయత్నంగా ఆమె సౌందర్యంతో పోల్చి తూస్తుంది నా మనసు.

ఈ జన్మలో లక్ష్మి కాళ్లకింది పద్మంవలె వొచ్చే జన్మలో బంగారమ్మ స్వరూపం నాకు కళాదర్శమై, ఎట్లా మనసులోకి వొచ్చిందో అర్థంకాక, బాధపెడుతుంది గావును!

ఈ ప్రేమలో యిన్ని mysterious influences పెట్టుకుని వాటి పక్షాంచలాలని అప్పుడప్పుడు అందుకోగలిగిన నేను, కథలలో స్త్రీ వ్యక్తుల్ని సృష్టించ ప్రయత్నిస్తే, ఎందుకర్థమవు తాయీ, ఈ పశువులకి!

నా పూర్వ సుకృతంవల్ల ఈనాడు నా కంటికి యెదురుగా, ఈ బల్లల మధ్యనించి, వొంగిన పిల్లల పిచ్చితలల మీదనించి, స్కూలు తోట కనిపిస్తోంది. ఈ ట్రెయినింగు స్కూళ్ళలోంచి నవ్వూ, స్వేచ్ఛా, విశ్వాసమూ, ధైర్యమూ, అందమూ, తరమ గలిగారు. చాలా పాఠశాలల్లో గాలినీ, వెలుతురునీ కూడా బహిష్కరించారు (ఒక్క ఈ ట్రెయినింగు స్కూళ్ళేమిటి, అన్ని ఇళ్ళలోనూ యింతే). కాని ఈ చెట్లు, ఈ యెండ, గడ్డీ, గాలీ, యెట్లాగో అధికార్ల ఆజ్ఞల్ని తప్పించుకుని దొంగతనంగా జొరబడుతున్నాయి. రంగుల క్రోటన్ల మధ్య మొక్కలేని తొట్టిలో శూన్య ప్రదేశాన్ని గడ్డి దయతో కప్పింది. ఆ గడ్డి మధ్య ఒక్కటే యెర్రని పువ్వు గాలిలో వూగుతూ అలిసిన నా దృష్టిని ఆపి పలకరించింది. అప్పుడే క్రొత్తగా భూమిని బద్దలుచేసుకుని, ముఖాన్నెత్తి, ఎండనీ, చెట్లనీ, చూసి పకపక నవ్వుతో తనుకూడా బతుకులోకి దూకాననే సంతోషంతో గంతులు వేసి ఆడుతోంది. ఈ బిడ్డను చూసి చుట్టూ వున్న ముసలమ్మ చెట్లు లోని చిగుళ్లు బైటపెట్టి ఆనందిస్తున్నాయి. మన అనుభవానికి అందదు గనక మనకి తెలీదుగాని, చెట్లకి జన్మవల్ల, వృద్ధివల్ల, ఆహారంవల్ల ఆనందం వుండదా? పసిపిల్లకి ఏమీ తెలీదు. కాని పాలుతాగీ, గాలితగిలీ, ఆనందించదా? నిదానించి, తీరికగా సానుభూతితో పరీక్షిస్తే ఈ వృక్షాల మనోభావాల్ని గుర్తు పట్టగలం. చెట్లకి ప్రాణమూ, బాధా కనపడవు గనక వాటిని తినవచ్చునని నిశ్చలంగా నిశ్చయంగా తెలిసినట్టు వాదించే వాళ్లని చూస్తే అసహ్యమేస్తుంది. మంచూ, వెన్నెలా,గాలీ, వానా చెట్లకి ఇచ్చే ఆనందాన్ని చూడనివాడు అంధుడే.

అట్లాగే ఆ పువ్వుకేసి చూచి కలలుకంటున్నాను. ఎండ మెరుస్తోంది యెర్రని రేకుల మీద, భూమికి గాటు తగిలితే పైకి వొచ్చిన రక్తపుచుక్కలాగుంది పువ్వు! ఆ పువ్వుని చూస్తే విశ్వనాథ సత్యనారాయణ గారు ఏమని వర్ణించివుంటారో?

ఇట్లా ఆలోచిస్తో వుంటే గంట కొట్టారు. గడియారం మెల్లిగా తిరిగింది చిత్తూరు రైలు చక్రాలవలె. నా స్వేచ్ఛానం దంలో పువ్వునే మరిచి, నా గతినే మరిచి బైటికి పరుగెత్తాను. మంచినీళ్ళు తాగాను. ఏం చెయ్యను? పంగనామాల పందికొక్కు హెడ్మాష్టరు మొహం చూడాలి పోయి ఆ పేపర్లిచ్చేందుకు.

కాని ఏమిటా పోయిన ఆనందం? ఆ యెర్రని పువ్వు తోటలోకి పరిగెత్తాను. ఆ తొట్టి మధ్య గడ్డిలో మెరుస్తో ఎవరో వుండచుట్టి పారేసిన యెర్రని కాయితం కనపడ్డది. అదే నన్ను రెండు గంటలు సంతోషపెట్టిన పుష్పం.

ప్రాణం చివుక్కుమంది. సిగ్గేసింది. ఆ కలని నేను అట్లానే

వొదిలివుండకూడదూ? కాయితమే కానీ నిజమైన పుష్పమివ్వగల ఆనందాన్నంతా యిచ్చింది కదా దూరాన్నించి! దాన్ని అట్లానే వొదిలి వుండకూడదూ? జ్ఞానం, సత్యం, అని దేవుళ్ళాడతారు యోగులూ, నీతిపరులూ! సౌందర్యాన్ని – ఆనందకరమైన భ్రమని చంపే జ్ఞానం యేం లాభం? వ్యభిచారిణి ప్రేమ తనదేనని మోసపోయే భర్త. ఇంకొకడికి పుట్టిన బిడ్డని తనదేనని ప్రేమించే తండ్రి, లోకమంతా తన ఆజ్ఞల మీదనే నడుస్తోందని గర్వించే అధికారి, తాగి వొళ్ళు మరిచి చచ్చినవాళ్ళు బతికివున్నారని వూరట పొందే దుఃఖితుడు, వీళ్ళందరికి వాస్తవ జ్ఞానం యేం వుపయోగం? ఈ లోకమంతా అశాశ్వతమని బోధించే వుపనిషత్తులు; స్త్రీ సౌందర్యం రక్తమాంసమని రోత పుట్టింపచూసే నీతి వాక్యాలు; నక్షత్రాలు, సూర్యుడు, వుత్త నిర్జీవ అగ్నిజ్వాలలని నిరూపించే నూతన శాస్త్రము; గంగను ధరించి యెద్దునెక్కే శంకరుడు వుత్త చిత్త భ్రమ అని బోధించే rationalists వీరందరూ యెంత సౌందర్యాన్ని మింగేశారు!

విరక్తి! విరక్తి! కొడుకెవడు, తల్లెవరు? భార్య యెవరు? అంతా మాయ! అని తత్వాలు పాడి, ఈ లోక సుఖాన్నే ధ్వంసం చెయ్యాలని చూసే ప్రతివాణ్ణీ కాల్చివెయ్యాలి. నిజంగా అక్కడ పుష్పంటేనేం? కాయితంపుండ వుంటేనేం? నాకు ఆనంద మిచ్చేప్పుడు ఏదైతేనేం? అట్లా చూసుకుంటే, నిజమైన పుష్పం విషయంలో కూడా ఆ యెర్రతనమూ ఆ మృదుత్వమూ నా మనసు కల్పించుకున్న గుణాలే. ఆ గుణాలు నా మనసుని పుష్పంలో వున్నాయా? ఈ పంచేంద్రియాలే ఈ దుఃఖాన్ని భయాల్ని, ఈ ప్రపంచజ్ఞానాన్ని కల్పించాయి. మనసు వాటి ఇంద్రజాలాలకి లోబడి కలలు కంటోంది. ఎందుకూ నిద్రలేవడం; కాని ఈ యింద్రియాలకే ఆజ్ఞలు పెట్టగల మనసే వుంటే; ఆనందానుభవాల్నే తెప్పించుకోగల మనసే వుంటే! అదేనేమో స్వర్గం?

ఒక కవి– ముళ్ళలో గులాబిపువ్వు వుందే అని ఆశ్చర్యపోతే,

యింకో కవి – గులాబిపువ్వు చుట్టూ ముళ్ళున్నాయే అని యేడుస్తాడు.

తాను చక్రవర్తినని గర్వించి తనకి సమస్తోపచారాలు జరుగుతున్నాయనే భ్రమలో బతికే పిచ్చివాడికన్న అదృష్టవంతు డుండడు. నిజమైన మహారాజు రాజరికం ఎంతమాత్రం వాస్తవం? తాను రాజుననే జ్ఞానం అధికారం ధనం వున్నాయనే జ్ఞానమేకదా అతనికా ఆనందాన్నిచ్చేది. నిద్రలో రాజుకీ జోగికీ భేదంలేదు. అవి పిచ్చి వాడికీ వున్నాయి. ఇంగ్లీషులో ఒక కవి తన మనో ప్రపంచంలో ఎన్నో యెకరాల పొలం తనకింద వుందని వ్రాశాడు. కృష్ణశాస్త్రి తన ప్రియురాల్ని హృదయ రాజ్యాల్ని యేలుకుందాం రమ్మని ఆహ్వానించాడు. బయట వాస్తవు లేనిదే దానినించి రాగల ఆనందాన్ని కల్పించుకోగల మనసే వుంటే అది యెంత అదృష్టం! కాని సామాన్య మానవులకి ఈ illusions, self-deceptions చాలా అవసరం. లోకానికి అవసరమయిన ఘనకార్యాలు చేస్తున్నామనీ కాలం అంతమయ్యే దాకా జీవించగల పుస్తకాలు వ్రాస్తున్నామనీ, తమని చూసి లోకమంతా మెచ్చుకుంటున్నారనీ, భయపడుతున్నారనీ, తాము తక్కిన మనుషుల కంటే వున్నతులమనీ నిరంతరమూ మోసపోవడానికి వీలయ్యే రంగుల ఇంద్రజాల వస్త్రాల్ని కప్పాడు లోకంమీద దేవుడు. అట్లా కాకుండా అసలు basic Principles దగ్గరికి తరచి చూడగలిగితే యేం మిగులుతుందో, శూన్యమో, పరమజ్యోతో దాన్ని భరించగలరా ప్రజలు! తల్లి, దేశం, పుణ్యం, శౌర్యం ఈ సెంటిమెంట్సు అన్నీ మాయేకదా! కాని ప్రపంచం వాటిమీదే నడుస్తోంది. అవి లేకుండా ఒక్క నిమిషం నిలవదు.

మొన్న సముద్రం ఒడ్డున కూచుని పడమట మెరిసే చుక్కని చూసి శుక్రుడి మీద షెల్లీ వ్రాసిన పద్యాలూ అవీ జ్ఞాపకం తెచ్చుకుని సాయంత్రమంతా మురిశాను. గంటైనా ఆ నక్షత్రం కిందికి జారకపోతే అనుమానం కలిగి తర్కం ప్రారంభిస్తే అది ఆకాశానికెత్తిన సినిమాదీపమని తేలింది. మన ఆనందమంతా యింతేనేమో! మన బాధలూ ఇంతే. సంభవించని బాధలు రాబోతున్నాయనే భయంతో వేదనలో కుమిలే వారెందరు లేరు? బాధ మాయ అని తెలుసుకోగలిగితే బాధలే వుండవేమో! జ్ఞానం వల్ల సుఖదుఃఖాల కన్నిటికీ అతీతుడై పరబ్రహ్మ స్వరూపంలో ఐక్యమౌతాడని వేదాంతుల వాదన. సుఖ దుఃఖాలు లేకండా వుండే స్థితి యేం సుఖమా అనుకుంటాను. బాధలో కూడా ఆనందం కనపడుతుంది నాకు. ఈ వేదాంతులకి ఆనందంలో బాధ కనబడుతుంది. బాధలు తాత్కాలికాలు. మనుష్యుల మూర్ఖంవల్లా, దేవుడి క్రూరత్వం వల్లా కలిగాయి. కొన్ని యుగాలలో వీటినన్నిటినీ నిర్మూలించబోతున్నామని నా కలలు . ఈ ఆనందమంతా మాయ. దీన్ని నమ్ముకుంటే బాధ తప్పదు. లోకం రానురాను అధోగతికి నడుస్తోంది. విరక్తిని సంపాదించమని వాళ్ళ ఘోష.

'సైకాలజీ' ప్రకారమైనా ఈ సుఖదుఃఖాలు మన నరాల సంచలనం చేతనే కలుగుతున్నాయి. బహిఃప్రపంచం లేకం దానే నరాల సంచలనం కల్పించుకోగల శక్తి గలవాడికి

యిష్టానుసారం ఆనందం కలుగుతుంది కదా! అదేలాగుంది యోగానందానికి రహస్యం.

ఈశ్వరుణ్ణి చూశామనీ, పరమానంద మనుభవించామనీ, అనే ఈ ఋషుల ఆధ్యాత్మికానుభవమంతా ఈ నరాల సంచలనమేనేమో! దేవుడైనా మెదడులో పుట్టవలసిందేగా!

20

కవి తన కల్పనలలో, లోకాన్ని అందాలతో నింపుతాడు. అందాలు దొరక్క కుళ్ళిపోయే జీవితాలకి, విశ్వతేజాన్ని వ్యాఖ్యానం చేసి, సుందరమైన పాదాల కింద మార్చి తోవ చూసి ఉద్ధరిస్తాడు. పాత శతకాలలో రాసినట్టు, మబ్బులవలె, నదులవలె, చెట్లవలె, కోవెలవలె, ప్రతిఫలాపేక్ష లేకండా, ప్రపంచ కఠోర శబ్దాలను అణచే ప్రయత్నంలో తనకి తనమీదా తన ఆర్టుమీదా ఉండే అభిమానాన్నీ, లోకం మీద తనకిఉండే ప్రేమనీ బాధనీ, తన పాటలో సమన్వయపరచి సాఫల్యపడతాడు.

A true artist is always a lover.

ఈనాటి మన కవులు, చిత్రకారులు, పాటకులు తమకి మామూలు జీవనాధారాల్ని నిరాకరించే దేశంలో, తమ కళని వెలిగించుకునే బతుకు వీలుకై, వేరే ఉద్యోగాలు చేస్తో, ఏ అవసరమూ, ఆదరమూ చూపని ప్రజల కళ్ళముందు గుర్తుని వాంఛిస్తో, పడే శ్రమ ఎంత విషాదం! కాని తలుచుకుంటే నాకు ఎంత గర్వం! ఏం రాస్తున్నాడు? ఏం వుపయోగం? ఎవరిక్కావాలి? రాసేదాంట్లో ఎంత రసం ఉంది? ఎంత విలువ ఉంది? అనే ప్రశ్న గట్టిగా రానక్కర్లేదు. అతని ఆశ, అతని ప్రయత్నం. అతని ఉద్దేశ్యం, అంతే కావలసింది. ఎంత తాను లోకాన్ని తిట్టనీ ద్వేషం చూపనీ, తన సృష్టి సమయాల్లో, ఆర్టిస్టుకి లోకం ప్రేయసి. అహానికీ లోకానికీ భేదం లేదని తిరిగి తిరిగి రూఢి చేసుకుంటాడు కళాశాలి. గొప్పగా పాడే సమయాన గాయకుడికి, పాడే తనకూ, వినే ప్రజలకూ, భేదం కనిపించదు. ఎంత పోట్లాటలో స్త్రీ ద్వారా పురుషుడు సృష్టి ప్రయత్నం చెయ్యనీ, ఏమూలో ఆనందమూ ప్రేమా కలక్క తప్పదు ఆ నిమిషానికైనా.

ఎవరికీ కాకపోయినా, కల్పించడమనేది కవికి ఆనందం. ఇతరులు తన కల్పనని అనుభవించడమూ అతనికి ఆనందమే. అనుభవించి, భరించలేక, తనని తిట్టినాసరే అందుకనే నష్టపడి కూడా, పుస్తకాలు అచ్చువెయ్యడమూ, రికార్డులు ఇయ్యడమూ, బారువా వంటివారు ఫిల్ములు తియ్యడమూ, తన కల్పనానందాన్ని ఇతరుల మనసుల్లో ప్రతిఫలింపచేసుకుని తన ఆనంద ప్రతిబింబం చూసుకుని , తన గాన ప్రతిధ్వనిని ఎదుటివారి కళ్ళలో విని ఆనందిస్తాడు ఆర్టిస్టు. తన పాలుతాగే బిడ్డ ముఖం చూసి తల్లి పరవశత్వం చెందినట్టు ప్రపంచం తన కల్పనల్ని అంగీకరించకపోయినా భవభూతిమల్లే, భారవిమల్లే యుగాలు ముందుకి చూసి కల్పించ గలడు. ఎందుకంటే, కల్పనలలో ఉండే ఆనందం అతన్ని ప్రోత్సహించి, ధైర్యమిచ్చి, ఓదారుస్తుంది.

నిజమైన ఆర్టిస్టుకి తనలో తనకి వుండే విశ్వాసం ఇంకెవరికీ దేంట్లోనూ వుండదు. అతని కల్పన అతని మనసులోంచి కాదు పుట్టేది. జనులందరినీ ఏకం చేసే విశ్వ మేధస్సులో కుంచె ముంచి చిత్రిస్తాడు గనక ఆనాడు జరిగే పద్ధతులూ అభిప్రాయాలూ, పై పొరలు. వాటిని చీల్చుకుని శాశ్వతంగా నిలిచే మానవత్వంలోంచి పలుకుతాయి అతని పాటలు. అతనికి లోపల తెలుసు, తాను సత్యం రాస్తున్నానని. తనని అర్థం చేసుకునే శక్తి లేకా,అర్థం చేసుకొని ఒప్పుకునే ధైర్యం లేకా, మొదటి అధికృతని ఒప్పుకోడం భరించి ఎదుటపడలేక, అతనుచెప్పే వాస్తవాన్ని తట్టుకోలేక, తాము గొప్పవని నమ్మి బతికే విలువల్ని చీల్చి చూపుతున్నాడనే కోపంవల్ల తను చెప్పే సత్యం వాళ్ళలో పలుకుతున్నా, మాయపొరలు కప్పుకుని నటిస్తున్నా, అతనికి లెక్కలేదు. కాని ఏనాడో కవి కన్న కలలు వాస్తవం కాకపోవు. ఎందుకంటే ఏ మూలో సృష్టికర్త కలల్ని పంచుకుంటున్నాడు అతను.

ప్రేమ విషయమూ అంతే. స్త్రీ మీద ప్రియుడికి కలిగే భావాల్ని, emotionsని analyse చేసి విడతీసి పరిశీలిస్తే అంతా స్వార్థమనిపిస్తుంది. తన తృప్తికోసం, సౌఖ్యం కోసమే ఆ ప్రేమనంతా చూపుతున్నాడు. కాని,

'నీ కోసం నా ప్రాణాల్ని అర్పిస్తాను'

'నా రక్తంతో నీ పాదాల్ని కడుగుతాను'.

'నీ ఆనందం తప్ప నాకింక వేరే ఆశయం లేదు'.

అనే మాటల్లో వాస్తవత్వం లేకపోలేదు. కళా, ప్రేమా, ఇటువంటివాటికీ తక్కిన పనులకీ అక్కడే భేదం. ప్రేమ స్వార్థం. తన ఆనందం కోసమే ప్రేమిస్తాడు. కాని ఆ ప్రేమవల్ల ప్రేయసి కూడా ధన్యమౌతుంది. తన ప్రేమని తన హృదయంలోనే గాక, ప్రేయసి నేత్రాలలో ప్రతిబింబించే తన ప్రేమని చూచుకొని కాని సంతుష్టిపడలేడు ప్రియుడు.

అంతేకాదు, అట్లాంటి ప్రేమవల్ల వాళ్ళిద్దరి జీవితాలేగాక,

లోకమే కొత్త కళ్యాణంతో వెలుగుతుంది.

ఎన్నియుగాల కిందో రుషులు చేసిన అన్వేషణ, క్రిష్టియను ప్రవక్తలు మతానికై ధారపోసిన రక్తపు వేడి, దిక్కుమాలి నశించిన, దీనుల ఆర్తాలాపం, జీవితమంతా ధీరంగా ఎదిరించిన యోధుల పట్టుదల, పురాతనకాలపు యత్నాలు, కలలు, ఆశలు, బాధలు, వ్యధలు ఇవేమీ వృధా పోలేదని ఈనాటికి, ఏనాటికి, మనుష్య స్వభావాల్ని, యత్నాల్ని ప్రోత్సహిస్తో జీవించివున్నాయని విశ్వసిస్తే, గొప్పగా ప్రేమించుకున్న పూర్వుల అనుభవం, విరహం, ఈనాటి శృంగారాలకి మెరుగు పెట్టడం తప్పదు.

'యుగయుగంబుల కలల్ పాడనా?' అంటారు కృష్ణశాస్త్రి.

'ఇంకా, ఆజ్ఞ కూడా లేదా? గొంతుముడి వీడలేదా? శాస్త్రిగారు! ఊర్వశి దేవతలైతేనేం. వేశ్య ఆజ్ఞ కూడితేనే గాని, గొంతు ముడి వీడదనే మీ ధీరవాక్కు చాలదా?

నక్షత్రం నించి భూమిని వెతుక్కుంటో వేనకువేలు ఏళ్ళు ప్రయాణం చేసి కాంతి ఎట్లా చివరికి భూమిని చేరుకుంటోందో అట్లానే భూమిమీద వెలిగించే ప్రతిదీపపు కాంతీ నక్షత్రాల వేపు అనంతంగా ప్రయాణం చేస్తోనే ఉంటుందంటారు. శూన్యంలో కాంతి స్పందనాలకే అంత శాశ్వతత్వం ఉండగా లేనిది, మనుష్య హృదయంలో ఉద్భవించే గాఢవాంఛలు, తీవ్ర భావాలు ఆ మనుషులు పోయినా, ఏ దిక్కుల్లోనో, హృదయాల్లోనో, వెలుగుతోనే ఉండకూడదా? ఈనాడు ఏ ప్రియులు దివ్య అనుభవాలతో ఐక్యమైనా, వాళ్ళు వాళ్ళ జీవితాల్నేగాక, లోకాన్నే మంగళహారతులతో దేదీప్యమానం చేస్తున్నారు. చిరకాలం నిలవగల గొప్ప విలవల్ని మెరుగుల్ని ప్రసాదిస్తున్నారు ముందుకాలపు ప్రజలకి- తమ శృంగారానుభవం వల్ల.

ఇదే ప్రేమకి, కళకీ సంబంధం. ఆర్టిస్టు కొంతవరకన్నా ప్రేమికుడు. శృంగారం కళలలో కెల్లా గొప్ప కళ.

ఎవరినన్నా క్షమిస్తుందిగాని లోకం, నిద్రలోంచిలేచి అందాలు చూడమనే ఆర్టిస్టునీ, చావులోంచి లేచి ఆనందంలో ఐకమనే ప్రియుణ్ణీ క్షమించదు. తమనించి తీసుకునే వాళ్ళమీద వున్న ఇష్టం, తమకి ఇచ్చేసుకునే వాళ్ళ మీద ఉండదు. ముఖ్యంగా వాస్తవాన్నీ, శక్తినీ, జీవితాన్ని పంచిపెట్టేవాళ్ళ మీద అమితమైన ద్వేషం. తమకి దానాలు చేసి మన్ననలనూ, కీర్తినీ మోక్షాన్నీ కోరే ఈ అన్నదాతల్నీ విశ్వదాతల్నీ ప్రేమిస్తుందిగాని, తమనించి కోరక తమ ద్వేషాన్ని లక్ష్యపెట్టక, చిరునవ్వుతో మౌనంగా దారి చూపే ధీరుల్ని ఏమాత్రమూ క్షమించదు. అట్లానే పురుషుణ్ణించి ఏ ధనాన్నీ కోరక, శృంగారం కోసం తనని ఇచ్చేసుకునే స్త్రీ అతనికీ, ప్రజలకీ కూడా చాలా చవక. ఎంత వ్యధపెడితే, బేరమాడి ఎంత ఎక్కువ తీసుకుంటే అంత గొప్ప విలువ. ఉచితంగా ఉదారంగా జరిగే దానికి దేనికీ విలువ లేదు.

'నేనెంత బాగా పాడతానో చూశారా? ఇన్ని వందలు గుమ్మరిస్తేనే గాని నా పాట వినిపించను' అనేవాడు గొప్ప గాయకుడు.

'నేను పాడి మీకు ఆనందమిస్తాను. వినండి. అది చాలు నాకు' అనేవాడు ఏమీ గొప్పకాదు.

'మీ హృదయాల్లో ఏమీ తెలీకండానే గానం ఉంది. దాన్ని రేకులెత్తించి మీకు ప్రాణం పోస్తాను' అన్నవాడు అర్థం కాదు.

నిజమైన ఆర్టిస్టు ఎందుకు రాస్తున్నాడు, చిత్రిస్తున్నాడు - అంటే? అసలు అతనికే తెలీని ప్రోద్బలం అతన్ని బాధిస్తుంది. తనని తాను ఇచ్చేసుకోవాలని ప్రయత్నం అతనిది. పరిణామం చెందినకొద్దీ సమస్త జీవులలో కనపడుతుంది ఈ అవసరం. మృగాలలో అవసరమైన అందాల చలనాలు, పక్షులలో రుతాలు, నాట్యాలు, సయిన్టిస్టు ఆపేక్షా రహితమైన అన్వేషణ, ప్రేమికుడి ఆరాధన, భక్తుడి ఆత్మార్పణ, పేట్రియట్ త్యాగం, అన్నీ ఇవే. జీవితం నించే పొందే ఆనందం, ఎప్పుడూ సుందర రూపాల వ్యక్తమవుతుంది. కళాశాలికి ముఖ్యంగా తను కల్పించిన ఆనందంలో తాను realise, fulfill చేసు కోవడం అవసరమౌతుంది. చాలామంది ఆర్టిస్టులనబడని ఉత్తములలో జీవితమే కళ కింద, సంసారం, సంభాషణ, Personality, relation with man, animals and objects వీటినన్నిటిలోనూ సామరస్యం చూపడంలో వ్యక్తమౌతుంది. ఒక్కొక్కరిని చూడడం, వినడం, గొప్ప విగ్రహాల్ని, పటాల్ని, చూడడం కన్నా ఆనందం. వాళ్ళు మాట్లాడే విధం, వొస్తువుల్ని ఉపయోగించుకునే విధమే అన్నీ అందాలు. తమలోపల్నించి గొప్ప అందాల్ని చూపుతారు కొందరు ధన్యులు.

Family అనే నవలలో ఇదే ప్రశ్నించు కుంటుంది, పారిష్ అనే ఆమె.

"కొందరు మానవ సంతోష విచారాలకు ప్రేమలకు 'సెన్టర్లు' కావడమూ, కొందరు ఎవరికీ తమతోనూ, తాము ఎవరితోనూ సంబంధం కలిగించుకోలేక పోవడమూ, ఎందువల్ల? కష్టాలా? నేను కష్టపడలేదా? కాని నా బాధంతా వృధా అయిందన్న

మాట. నా బాధ నన్నే తీరానికీ తీసుకు పోలేదు. నాకేమీ జ్ఞానాన్నివ్వలేదు. కొందరి హృదయాలెందుకు గొట్రాళ్ళవు తాయి? ఈ ఇంటి ఆమె, ప్రతివారికీ, తన దయనీ సానుభూతినీ ఇస్తుంది. ఎందుకు నా తలుపు తట్టి ఎవరూ లోనికిరారు? వాళ్ళ విచారాన్ని ఎందుకు చెప్పుకోరు? నా రొమ్ము మీద అనుకుని తమ కన్నీళ్ళు కార్చరు? ఈ ఇంటివాళ్ళ 'ఫీలింగుల' ఉద్రేకంగాని, తమ దగ్గిరకి వొచ్చిన వాళ్ళమీద వీళ్ళు చేసే ఆదరంగాని నాకేం అర్థంకాదు. వాళ్ల తలుపులు ప్రతి వారికీ తెరుస్తారు. ప్రతివారితో హృదయాలు కలుపుతారు. ప్రతిబాధతో ప్రతివారి రహస్యాలతో ఏకమౌతారు.'

ఇట్లాంటి ఉదారత్వమే జీవితంలో అధికంగా వాంఛ నీయమూ, శ్రేష్ఠమూ ఐతే, అట్లాంటి మనుషుల్లోని తేజస్సు లోకపు చీకట్లని వెలిగిస్తోందే అనుకుంటే, వాళ్ళ అభిప్రాయాన్నీ, ఆచారాన్నీ, పైకి మనం ఎంచే లోపాల్ని మించి; వాళ్ళ హృదయాల్లో ఏదో విశాలత్వాన్నీ, వాళ్ళకి తెలీకండానే వాళ్ళు సంపాయించివుండాలి. జీవితాన్నే అందాలు వెదజల్లే కళగా బతికి ఉండాలి. దేశం నాగరికత చెందినకొద్దీ అట్లాంటి వాళ్ళు అరుదౌతున్నారు. ఆ టైప్ క్రమంగా నశిస్తోంది. ప్రస్తుతపు ప్రజాసేవా, దేశక్షేమం, ముందు యుగాలవారికై యత్నాలు, అన్నీ ఉత్తమాటలు, అరుపులు, ఊరేగింపులవుతున్నాయి. ఈనాటి ఏనాటి ప్రజల అర్తత్వాన్నీ బాపే ప్రయత్నంలో నిమగ్నులైన ఈ గుంపులో ఒక్కరి ముఖాల్లో శాంతి, దయ, విశాలత్వం గోచరించవు. ప్రేమ అంతా ఐడియాస్ (Ideas) కే గాని తాము చూపే మనుషులకోసం ఏమీ మిగలనట్టు తోస్తుంది. చీమలపుట్ట గొప్ప సాంఘిక సామరస్యాన్ని సంపాయించింది యుగాల కిందటే. కాని యుగాలనించి చీమలట్లానే ఉన్నాయి.

ఏ ప్రయత్నాల త్యాగాల విలువలు కొలవాలన్నా మనిషిలో కలిగే కాంతి, శాంతి, దయ, ఇవే కొలతలు. ఎంత గొప్ప ఉద్యమం సాధించనీ, ఏ వ్యవస్థలు స్థాపించనీ, వ్యక్తి అభివృద్ధి లేనిది ఏదీ నిలవదు. నిలవమని పట్టి నిలిపినా ఏ శాంతినీ ఇవ్వదు. మనిషి ఏం చేశాడు అని కాదు, మనిషి ఎంగా తయారైనాడు, అనేది ఒక్కటే విలువ.

జీవితమంటే కాలంలో కదలిక. సయిన్టిస్టుకి నియమాల మీద సాగుతున్నట్టు కనిపిస్తుంది. సృష్టి, ఆర్టిస్టుకి ఆ నియమాలలో రిదం సంగీతంలో తాళం వలె, గోచరిస్తుంది. చాలామంది ఆర్టిస్టులకి ఈ గానం తమ Creative or inspired movements లోనే వినపడుతుంది. తన ని॰ జీవితానికీ తన స్వప్న వీధుల్లో గోచరించే సుందరానుభవానికీ, తను తాకే లోకానికీ, తను భావించుకునే స్వర్గానికీ ఈ వ్యత్యాసం బాధించడంవల్లే అతనిలో ఈ అశాంతి, ఈ అన్వేషణ, ఈ artistic impression, ఈ కల్పన. సాధారణ కవులు తాము కలలు కనే ఔన్నత్యాన్ని జీవితంలో కొంచెంగా కూడా సాధించుకోలేక, ఆ వీధులకెగరగల బలం చాలక, సినిక్సు ఐ త్వరలోనే గుంపులో కలిసి సామాన్య జీవితంలోపడి, తాము ఎన్నడో రచించిన రెండు గీతాల కీర్తిని తిరగబెట్టుకుంటూ బతుకుతారు. తాను ఏ నిమిషానో అందుకుంటున్న వెలుగుతో నీతినీ నిత్యజీవితాన్నీ వెలిగించుకునే ప్రయత్నం చెయ్యని ఆర్టిస్టు కాయితం మీద ఎంత గొప్పని కల్పించనీ గొప్పవాడు కాదు. తనవేళ్ళు కల్పించే అందం, తన హృదయంలోకి ఇంకి, తన ముఖానికీ మాటకీ తేజాన్నివ్వాలి. ఇది చాతకాకపోవడం వల్లనే చాలామంది గొప్ప ఆర్టిస్టులు వృద్ధులు, దాంభికులు దుర్మార్గులు. To live artistically is the highest art. ముఖంలోని కళ, కళలన్నింటి లోకీ ఆ కళ, గొప్పకళ. గొప్పగా జీవించడం వల్ల సంపాయించుకున్న సానుభూతి, దయ, విశాలత్వం వీటివల్లనే కలుగుతుంది. ఈ వెలుగు వల్ల తన సాన్నిధ్యంలో మనుషుల్ని ఉన్నతభావాల సౌందర్యంతో నింపడం, బాధకి ఓదార్పు నివ్వగలిగే ఔన్నత్యం సంపాయించేట్టు బతకడంకన్నా పరమార్థం కనపడదు.

సంపూర్ణంగా జీవితాన్ని సృష్టిలయలో మేళవించగలిగిన గాయకులు మౌనులౌతారు. తానే సౌందర్యానుభవంతో పూర్తిగా ఐక్యమైన మనిషికి తననించి వేరైన సౌందర్యాన్ని కల్పించడం అనవసరం, అసంభవమే అవుతుంది. కాని సాధారణమైన ఆర్టిస్టుకి తన కథని ఇతర హృదయాల్లో పలికించాలని కోర్కె సహజం. తన ప్రేయసి నేత్రాలలో ప్రతిఫలిస్తేగాని తృప్తిరాని ప్రియుని బాధ అది. ఈ బాధనే రాశాడు రామ్మూర్తి ఉత్తరంలో తన చావుకి కొన్నాళ్ళ ముందు.

'ప్రేమించమనే కోర్కె నేను చేసిన పాపమల్లా– నాకు ప్రేమ కావాలని కోర్కె పడడం – అది చాలా నీచమా? చెప్పు? స్వార్థమా? చెప్పు. ఎందుకు నీచం? అది నీచం, స్వార్థమని నువ్వంటే మాత్రం నేను మారతానా? మారను. కాని ఏమో! మారతానేమో! ఎవరన్నా నన్ను ప్రేమించాలని, కోరాలని, పూజించాలని ఉంటుంది. నన్నొక్కణ్ణే ఆరాధించాలని అనడం లేదు. ఎంత అర్హత లేనివాణ్ణి అయినా నేను, నన్ను కూడా అంటున్నాను. అనంతంగా నా జీవితంలో ప్రతినిమిషం

ప్రేమించమని అడగటంలేదు. అది అత్యాశ.... పోనీలే. ఒక స్త్రీ నన్ను జీవితమంతా ప్రేమించాలంటే అది కష్టం. అది పోనీ, ఒకే యువతి అఖ్ఖర్లేదు. కాని ఎవరో ఒకరు. ఎవరో అమ్మాయి, అబ్బాయి, దిక్కులేని పిల్ల. ఏదో మృగం. నన్ను చూసి తోకాడించే కుక్క, నేను తాకితే సంతోషపడేది, తన కళ్ళల్లో ఆత్మ పెట్టుకొని నా వంక చూసేది. నా వెంట రాకండా, నిలవలేనిది. అది కావాలి నాకు. నాకు తృప్తిలేదని, అలుగుతున్నాననీ, అంటావా? ప్రేమనసుభవించినవాడే, ప్రేమ లేనప్పుడు భగ్న హృదయుడయ్యేది. మామూలు వాటిల్లో నాకు తృప్తి లేదు. చెప్పూ, నన్ను నమ్మించేట్టు చెప్పూ, నేను బతకడం అవసరం. దేనికో నేను అవసరమని – ఏ ఉద్యమానికో, ఏ ఉద్దేశ్యానికో, బతుకుతాను. అవసరమైతే యుగాలు వంటరిగా బతుకుతాను. కాని నీ పాడు ఆత్మ బరువుకింద నువ్వు మూలిగావా! నువ్వు పోయినా, ఎవరూ 'పోయినాడా' అనుకోని మనిషిగా కావడం, సృష్టికి కురుపు కింద బపోవడం, భరించావా ఎన్నడన్నా! నీతో ఉన్నప్పుడు ముద్దుపెట్టుకోమని అడగటంలేదు. నేను వెళ్ళినప్పుడన్నా నేనులేనని వెతుక్కుంటే చాలు, అంటున్నాను.'

ఇట్లా రాసుకునేవాళ్లం, ఇట్లా ఆలోచించుకునేవాళ్ళం, వెతికేవాళ్లం, ప్రగులయ్యేవాళ్ళం. కాంతికోసం, సత్యంకోసం, ఎవరి మాటనీ, ఏ శాస్త్రాన్ని నమ్మక, మా అనుభవాలు, మా emotions మా ఆధారాలుగా,, చచ్చిపోయిన అతని బాధ, ఆశయాలు, సందేహాలు, గాఢత్వాలు, నాలో కలిసి, రక్తానికి, నా వేళ్ళ కొనలకి, విపరీతమైన ఉద్రేకాన్నిచ్చి, మీరు 'ఏం స్టైలండీ' అని చప్పులొట్టలు వేస్తారే, దాని లోపలి జీవనానికే కారణమయింది. ఆనాటి అతని బాధ; ఈనాటి నా శక్తి.

ప్రపంచాన్నంతా స్త్రీ కోసం వొదిలి, స్త్రీ కూడా తనని వొదిలితే భరించలేక రాసిన ఉత్తరం అది. నేనెవరికి కావాలి? నేను చస్తే ఏడ్చేవారెవరు?' అని బిచ్చగాళ్ళ నించి, ముసలి వితంతువు నించి, భర్తాపిల్లలూ నిరసించే తల్లులనించి విన్నప్పుడు. అంత నరకంగా ఉన్నా మనుష్యులు ఎందుకు పెళ్ళిచేసుకుంటారో, పిల్లల్ని కంటారో అర్థమౌతుంది. ప్రేమని లోకంనించి సంపాయించలేక, ఇచ్చుకోలేక ఒక ఆమెను కట్టుకుని, ఎట్లాగో కొందర్ని లోకంలోకి రప్పించి, పోషించి, వాళ్ళతో ఏదోవాక పరిబంధాన్ని కల్పించుకుని, తమ బతుకూ గొప్పదేననీ, దానికి అర్థమూ, విలవా వున్నాయని, తాము ఎవరికో అవసరమని, లోకంలో కొంచెం ఏ భాగమో తనని కోరుతోందని, తను లేకపోతే చిన్నబోతుందని మోసపుచ్చుకుని తృప్తిపడి బతుకుతారు.

ఏ టాగూరో 'నేను లేకుండా లోకం కళ్ళు తెరిచే ఆ ఉదయం....' అని

'నేను లేకపోతే లోకమేముంది?' అనే కవి విశాలపు స్వార్థంలోంచి.

కవిత్వంలో విశ్వత్వంలో ఏకమై శాశ్వతమైన జీవితాన్ని అనుభవించాలని చూస్తాడు.

అట్లానే సయింటిస్టులూ, నిరీశ్వరవాదులూ, నిజమైన సోషలిస్టులూ ఈ జీవిత ప్రవాహంలో తామూ అలలై, తమ త్యాగం వల్ల, ఐక్యం వల్ల విశ్వజీవితంలో శాశ్వతత్వాన్ని వెదుకుతారు.

శ్రీశ్రీ 'నేను సైతం
భువనఘోషకు
వెర్రిగొంతుక విచ్చి మ్రోశాను.
....
నేను వాక్కుణ్ణే నిల్చిపోతే
....
నింగినుండే తొంగి చూసే
రంగురంగుల చుక్కలన్నీ
రాలి నెత్తురు కక్కుకుంటాయి
పేలిపోతాయి
....
నేను సైతం
విశ్వవీణకు
తంత్రినై మూర్ఛనలు పోతాను' అంటాడు గొప్పగా ఈ భావాన్నే.

'అర్సీ' ఫిలింని Life is for living అన్నారు చాలా తెలివిగా కనిపెట్టినట్టు. కొత్తగానో, గట్టిగానో, అందంగానో, ఏదన్నా చెప్పాడు గావునని చూస్తే; చివరికి ఫిల్ము అందంగానే ఉందిగాని, ఎందుకు బతకాలో ఏమీ సమాధానం రాలేదు, ordinary sentimental rot మాట్లాడించాడు. నాకు ఎప్పుడూ కనపడే కారణం– 'ఎందుకు చావాలో కారణం కనపడదు గనక, బతకడం బాగానే ఉంది' అనేది. రామ్మూర్తికి కారణం కనపడ్డది చావడానికి. ఆర్సీలోనూ కనపడ్డది ఆ హీరోకి చావడానికి . రామ్మూర్తి చచ్చాడు. హీరో, బతకడం బతకడం కోసమే

ననుకుంటో, సమర్థించుకుని బతికాదు.

కాని చావడానికి రామ్మూర్తి చెప్పిన కారణాలు నాకు పూర్తిగా నచ్చలేదు. అతనిబోటి వాళ్ళుబతికే అవసరం అమితంగా ఉంది. ఏకాకినైన నాకు ధైర్యమిస్తో ఉండడానికి. నాతో సమస్యలు ఏ పర్యవసానం లేకుండా చర్చించడానికి, నా రొద వినడానికి, రామ్మూర్తి బతికివున్నాడని చుట్టుపక్కల నిరంకుశ భర్తలకి పక్కలో బల్లెం కావడానికి, పారిపోయిన భార్యలకి ఆశ్రయమివ్వటానికి, కాంతినెరగని చీకటి హృదయాలకి శృంగారపు గవాక్షాలు తెరవడానికి, శాశ్వతంగా సత్యమనుకునే హక్కుల్లో విలువల్లో నిద్రపొయ్యే మొద్దుల్ని ఊపి లేవతన్నడానికి – ఎంతమంది నీ వంటివాళ్ళు అవసరం ఈనాటికీ కూడా. ఉన్న వొక్కడినీ ఉండనఖర్లేదని సులభంగా అనుకున్నావుగాని!

"Is It a low or sordid disire to feel I must be loved" అని రాశావు. ఏమాత్రమూ కాదని నిశ్చయంగా మాకు తెలీని ఆ వెతుకులాట రోజుల్లో, మా నియమాల్ని హృదయాలు ధిక్కరించి ఆరాటపెట్టే రోజుల్లో, ఎన్నిసార్లు ఇట్లాంటి ప్రశ్నలడిగాము కాదూ, పెద్దల్ని శాస్త్రాన్ని ఒకర్నొకర్ని? సంఘంలోంచి బ్రహ్మసమాజంలోకి, అక్కణ్ణించి ఎవరూ పలకరించని ఎడారిత్వంలోకి, అడుగుతో? సౌందర్యాన్ని వాంఛించడం తప్పా? నీతి అంటే ఏమిటి? దేవుణ్ణి చూశారా? మాకు చూపిస్తారా? కర్మ అనేది ఉందా? మీకు తెలుసా? ఉంటే న్యాయమా! లేచిపోవడం లోభత్వం కన్నా ఎక్కువ నేరమా? భర్త లేకుండా గర్భం రావడం ఎవరి తప్పు! పెళ్ళి వాగ్దానాలు ఎంతవరకు binding? జెలసీ నేరమా కాదా? హృదయాల్లోని ఈ రసికత్వాలకి అర్థమేమిటి? అట్లా అడుగుతో, చదువుతో, తడుముకుంటో మా ఆశలు, మా Instincts మా కోర్కెలు, మా ఆత్మలే damned soul అని భయపడుతో, వొణుకుతో, మా లోపలి తిరుగుబాటుని చూసి మాకే భయమౌతో, ఒకరి కొకరం ధైర్యం చెప్పుకుంటో..

'all this non-sense of your brain is improving.What else can it be? After all are not wild fancies, meaningless dreams unrealised hopes and broken experiences, are not these our greater achievements' అని రాశాడు, నా కథలు గొప్ప అపశకునాలని, చూసి ఏ పత్రికా ప్రచురించని ఆ రోజుల్లో.

ఈనాడు ఈ పత్రికాధిపతి గారు 'శ్రీ విశ్వనాథ, కవికోకిల, సహదేవ, కవికొండల, మల్లాది, చిలుకూరి... ఇత్యాదుల రచనలన్నీ వచ్చాయ్ కాని తమరి రచనలేనిదే పత్రికకు ప్రేతకళే. కాబట్టి.... ఎలాగైనా ఒక పేజీ అయినా తమ రచన ఒకదానిని పంపాలని సవ్రుతతో ప్రార్థిస్తున్నాను' అని రాశారని తెలుసుకుంటే, రామ్మూర్తి ఎంత సంతోషించేవాడో, లేక ఇంత మర్యాదస్తుటివి, కీర్తివంతుడివైనావా నువ్వూ చచ్చిపోక మిగిలి, ప్రతిష్ఠలపాలైనావా అని దిగులు పడేవాడో!

23

కళ వెనక ఉండే శక్తి సౌందర్యం. అది మానవుల ఏర్పాటుకి లొంగని శక్తి. గొప్ప artist ఎంత సౌందర్యాన్ని తాను స్వాధీనం చేసుకుంటున్నాననుకున్నాడో అంతకన్నా గొప్పగా సౌందర్యం అతణ్ణి వశ్యుణ్ణి చేసుకుంటోంది. అందుకనే ఇతర అధికారాలకి దాస్యం చెయ్యవలసివచ్చినప్పుడు అతనిలో ఆ బాధ, తిరగబాటు, దాసుడైనాడా అతనిలో పతనం.

'వైదికుడు శాస్త్రి సినిమాలో జీతానికి చేరాట్ట' అన్నారు లీల.

'ఎంత ఘోరం ' అన్నాను నేను.

'ఏం?'

'సినిమా వాతావరణం ఆత్మ వినాశనం చేస్తుంది అన్న థియరీని అటుంచి.... గొప్ప కళాశాలి, తన కళని దాస్యానికి ఉపయోగించటం, ఒక కట్టుబాట్లకి వొప్పగించడం తలుచుకుంటే నా హృదయం ఎదురు తిరుగుతుంది.'

'మరి ఆర్టిస్టు బతకడం?'

'అదే అనాదిగా వొస్తున్న సమస్య దిగులుపడటాం. అంతే.'

'పోనీ అంతకన్నా ఏం చెయ్యాలి అతను?'

'పాటకచేరీలు, శిష్యుల్ని తయారుచెయ్యటం?'

'ఏం ఆ సినిమావాళ్ళకి కావలసిందేదో, ఆ జీతం విలువ వాళ్లకిచ్చేస్తాడు. తనస్వంత ప్రతిభ ఏమవుతుంది?'

'ఇంకోళ్ళ ఆజ్ఞల ప్రకారం తన కళని వంకర తిప్పే అలవాటు, కళని ధనానికి దాస్యం చేయించే ఆ బానిసత్వం, క్రమంగా అతని ఆత్మలోకి పాకి, అతని జీనియస్‌ని, స్వేఛ్ఛని, ధైర్యాన్ని చంపేస్తుంది. అతనికి కళకి, ప్రజాదృష్టి పడుతుంది. ఇంక జన్మకి తను కలలు కనే అందాన్ని అందుకోలేడు. అందుకనే లోకంలోని గొప్ప ఆర్టిస్టులందరూ స్వతంత్రులు, చాలావరకు దరిద్రులు. తనది కాని పని చెయ్యడంలో ఉత్త

వాళ్ళు పడేది పని బరువు మాత్రమే. ఆర్టిస్టు సాధారణమైన పనిని చెయ్యమన్నా సరాల్లో ఏదో ఎవరికీ అర్థం కాని బాధపడతాడు. కాని తన కళని వంకర తిప్పి అవసరాలకి సర్దవలసివచ్చినప్పటి బాధ, తన శరీరాన్ని నలిపి, వొంచి పెక్కి పోకుండలో అమర్చమన్నప్పుడు కూడా పడడు. గొప్ప జీనియస్ సంగతి మాట్లాడుతున్నాను. అందులో అతడు ఇదివరకు పాటలో లేని పద్ధతిని ఎక్కణ్ణించో పలికిస్తున్న creative genius అంటున్నారు. అంతేకాదు..... కూలికి అందాన్ని పలికించే ఆర్టిస్టుకి – తను స్వేచ్ఛగా ఎంచుకుని సౌందర్య రహస్యంలోకి వెతుకుతో వెళ్లి ఎక్కడెక్కడివో రహస్యాలు పలికించే నేర్పు, విశ్వాసం, దృష్టి తక్కువవుతాయి. అందుకనే గొప్ప ఆర్టిస్టు ఎప్పుడో ఒకప్పుడు ఈ రెండు దోవల మధ్యా మంచని ఆలోచించవలసిన గతి పడుతుంది. ఐశ్వర్యం, సుఖం, చవక కీర్తి; రెండో వేపున తన కళారాధన అనే యత్నం, అన్వేషణ, పేదతనం, అశాంతి, ఎవరికో తప్ప తాము అర్థం కాకపోవటం. పోతన్న పద్యాలలో ఒక రవ్వ అతిశయోక్తిలేదు. 'పోతన్న' సినిమాలో అంత ఘోరంగా పాడించినా, వాటి నిజం చెడదు.

'ఒక గొప్ప ఆర్టిస్టు అమ్ముడుపోయినప్పుడల్లా ఆ దిక్కు వెలిగించే గొప్ప నక్షత్రం ఇక దిక్కులేకుండా క్షణికమైన గొప్ప వెలుగుతో కిందికి జారినట్లుంటుంది. తన కళకి సంబంధించని పనినేదో చేస్తో, తనని పోషించుకుంటో తన కలాన్నీ, గానాన్నీ కాపాడుకునేవాళ్లే నయం' అన్నాను.

సామాన్యమైన గుడ్డి ఆవిరి శక్తిని తన బానిసని చేసుకో బోయి మానవుడు చాలా సులభంగా దానికి బానిసై నాడు. ప్రతి ప్రచారకుడూ, మందులమ్మే అతని నుంచి మతప్రవక్త వరకూ, ఈ సౌందర్య దేవతనే తమ ఉపయోగాలకి ఎరువు తెచ్చుకోచూస్తారు. ఏ కళ్ళాలకీ లొంగని ఆ గుర్రాన్నీ నీ బండికి కట్టి బరువు మోయించావా, నీ బండిని, నీ సామానుని ఏ గోతిలోకో తన్ని విపరీతమైన అంతరిక్షమార్గాన ఎగిరిపోతుంది. సౌందర్యారాధన లేంది, ఏ కళనీ సాధించలేవు. కళని ఆశ్రయిస్తే గాని ప్రచారం స్థిరంగా సాగదు. నువ్వు నమ్మివున్న కళ ఎన్నటికీ నీ సేవచెయ్యదు. సౌందర్యాన్నా రాధించావా, అది తన అనుచరుల్నీ ప్రేమనీ, దయనీ, భక్తినీ, విశాల దృష్టినీ, వీటినన్నిటినీ జీవితంలోకి తెచ్చి నీ సంకుచితయత్నంలో విశ్వాసాన్ని చెదరగొడుతుంది. సౌందర్య శక్తిని, ఏ ఉద్ధృతం వల్లనో విపరీతమైన అదుముడులో యిమిడ్చి ఉపయోగించు కున్నారా, ఆత్మలేని వికృతమైన రాక్షసుల్ని తయారు చేస్తుంది.

మనం చేసే యత్నానికి విరుద్ధమైన యత్నాలు చేసేవాళ్ళ యత్నాలు భంగపరచడం మానుషం. వాళ్ళ బలాన్ని మన బలం వల్ల సాధించవచ్చు. వాళ్ల ప్రచారాన్ని మన ప్రచారం వల్ల ఎదుర్కోవచ్చు. కాని ఏ ప్రచారానికి సంబంధించని విజ్ఞానం, మానవుడి మనో స్వేచ్ఛా విహారం, విశాలదృష్టి, కళ స్వతంత్రం, ప్రచారానికి విరోధి అయితే, ఆ ప్రచారం చాల అపాయకరమైనదీ విధ్వంసశక్తుల్ని ఎరువు తెచ్చుకునేదీ అనడానికి ఏమాత్రం సందేహించనక్కర్లేదు. కవీ, గాయకుడూ, ఫిలాసఫర్ వీళ్ళకి స్వేచ్ఛ లేని దేశం కాలం ఘోరం. చాలా త్వరలో మనుష్యులు మరలూ, కీలుబొమ్మలూ, రాక్షసులూ, robotsగా తయారవుతారు. ఎప్పుడూ కార్యాలలో ఆలోచనల్లో, యత్నాలతో, కలలతో మనో విశాలత్వంలో ప్రవహించవలసిన మానవశక్తి గుంటలో నిలిచి మురుగుతుంది. అనేకమైన రంగులతో వెలుగుతో నీడలతో స్వరాలతో విరుద్ధాలతో ఎదుర్కోళ్లతో, నిజానికై, ఆదర్శాలకై పెనుగులాడే ఈ సృష్టి విజృంభణ బలవంతంగా ఆగి ఉక్కిరిబిక్కిరౌతుంది. అందులో ముఖ్యంగా అందాలకీ, శృంగారాలకీ శత్రువులైన మనుష్యులు చాలా త్వరలో అన్ని విధాలా అంతరించి పోతారు. మనుష్యుడు పాడే స్వేచ్ఛా గీతాల్ని భరించలేని జాతి చాలా త్వరలో తమ ప్రచారానికి తోడ్పడని ఆకాశాన్నీ, నీళ్ళనీ, చెట్లనీ చాలా నిరుపయోగమని ఆలోచిస్తారు. కవిత్వం, కళా , మనిషి దృష్టినీ, అనంతపథాల విహరింపజేసి మీరిచ్చే ఇరుకు శిక్షణ శిక్షనించి చలింపచేస్తా యనుకునేప్పుడు ఆకాశపు అగాధాలూ, సముద్రపు దూరాలూ, పర్వతాల అనంత ఔన్నత్యాలూ తమకి విరోధంగా గమనిస్తారు. మానవుడి ఆకలీ, ధనమూ తప్ప ఇంక విలువలు లేనివాళ్ళు త్వరలోనే కీటకాల స్థితిలోనికి దిగుతారు. Efficientగా పనిచేసే తేనెటుట్టలూ, చదల పుట్టలూ వీళ్ల ఆదర్శాలు.

ఎందుకీ చెట్లు ఇట్లా వృథాగా ఎదగడం, వీటిని ఏవో అక్షరాల కింద కత్తిరించి గొప్ప ప్రచారం చేస్తే! ఈ మబ్బుల మీద కాంతితో స్లోగన్లు రాస్తే! జంతువులకీ, పక్షులకీ వొంటి మీద తారుతో ప్రమాణ వాక్యాలు రాస్తే! ఏం చూస్తావు? ఏమనుభవిస్తావు? విశాలంగా లోకాలన్నీ పరుగులెత్తే నీ మనసుని చూసి నీకు అనుమానమైతే? ఆకాశంలోకి నిదానించి చూస్తే దేవుణ్ణి వెతుకుతున్నావనుకుని పోతారని నీకు భయమైతే? 'ఏమిటి ఇదంతా?' అనే ఉన్నతమైన ప్రశ్న రావడమే సిగ్గయితే? మామూలు కానిదాన్ని సహించలేకపోతే! నీజీవితాన్ని అర్పించి,

నీ రక్తం పోసి ముందు ప్రజలకి నువ్విచ్చేవిలవలేమిటి, మనిషి ఉత్తదేహం కాదనే సందేహాన్నే చేరనియ్యకపోతే! మనిషికి ఆత్మ లేకపోవచ్చు, కాని ఉత్తదేహాన్ని, మనసునీ కూడా మించింది అమూల్యమైనది ఏదో! అది అమ్ముడుపోతే నీ సుఖానికీ ముందు వారి సుఖానికీ? నీ స్వసుఖాన్నీ, శాంతినీ ధారపోసి; అన్ని బాధలూ సహించి, అర్పణచేసుకునే నీ జీవితపు ఉత్సాహమే నీ ప్రచారాన్ని అబద్ధమంటోంది. 'మనిషి దేహసౌఖ్యం కోసం మనోశాంతి కోసం మాత్రమే బతుకుతాడ'ని !నువ్వింత నిన్ను నువ్వు త్యాగం చేసుకుని సంపాయించి ఇచ్చే సుఖంలో నీ సంతతివారు నిలుస్తారా! నిన్ను రేపిన ఉద్భృతం, అర్పణా, వాళ్ళు మాత్రం వాంఛింపరా! కొడుకులు సుఖపడాలని జీవితమంతా కూడబెట్టి ఇచ్చిన ఆస్తులేమైపోతున్నాయో చూడు.

మానవజాతిని తను నమ్మిన పథాన నడిపించాలనే కోర్కె ఎక్కువైపోతోంది. ప్రాణనాశనానికి భౌతికశాస్త్రాలు ఎట్లా విపరీతంగా సాయం చేస్తున్నాయో, అట్లానే మనోబంధనాలకీ ప్రచార ప్రాబల్యాన్ని మనోతత్వశాస్త్రం mob-psychology, psycho - analysis తోడ్పడ్డాయి. ఎట్లా చెపితే ప్రజలు నమ్ముతారో, మత్తులో పడతారో, ఉచ్చులో మునుగుతారో ఈ శాస్త్రాలు విశదం చేశాయి.

అన్నిట్లోనూ గొప్ప దాహం కళాదాహం. ఏ ఉద్దేశమూ లేని గొప్ప కళ ఇచ్చే విశాలత్వం, జ్ఞానం, ఏ సందేశమూ, ఏ ప్రచారమూ చెయ్యలేవు. గొప్ప కళ నించి ఎవరి సంస్కారాన్ని బట్టీ, అవసరాన్నిబట్టీ వాళ్ళు తీసుకుంటారు. ఎంత తీసుకోవాలో నేర్చుకోవాలో మనం ఏరి చూపనక్కర్లేదు. ఏం చెపుతున్నామని కాదు కళ ప్రయత్నం. ఎంత రసం అనుభవింప చేస్తున్నామని. రసం కళలోని అమృతం. కాని ఉద్దేశ్యం లేని కళ ఉత్త అర్థంలేని పని అవుతోంది. ప్రతివారికీ(నాతోసహా) కళని ఉపయోగించు కుందామని ప్రయత్నమే.

సినిమాలు అంతే.... అందమైన కథా నటనా ఉంటే చాలదుట. ప్రజలకి ఏదో బోధించాలిట. కళలోని రసం కన్నా గొప్ప సందేశం, ఏముంది? ప్రజలకి? బోధనలు జీవితపద్ధతిని సంస్కరించ చూస్తాయి. నిజమైన కళ ఆత్మనే సంస్కరిస్తుంది. కాని ఆ సంస్కారం కంటికి కనపడదు. చూచి విలువ కట్టలేము. సినిమా నిర్మాతల ఆత్మ పరిశుద్ధమయిందా, వాళ్ళ దృష్టి కళ మీదనే నిలిపారా, వారూ నేనూ సందేశాన్నివ్వ వలసిన పనిలేదు. కళానుభవం కన్నా మానవుడికి గొప్ప విద్యలేనేలేదు. ఆధ్యాత్మికం అంటే ప్రపంచంలోని అందానికీ ఆనందానికి కళ్ళు తెరవడం. పిపీలికం నుంచి ఆకాశం వరకూ ఆనందంతో నించుకోగల శక్తి నివ్వడం. ప్రజల ఆకలీ దప్పీ తీర్చే పద్ధతులు వేరు. అందం ఇవ్వడమే కళకి ఉద్దేశ్యం. కళలో పాతాకొత్తా ముందూ, వెనకా ఇవేమీ లేవు. విషయం కాదు ప్రధానం. రసాన్నిచ్చిందా కళ. ఇంకదీని ప్రయోజన మేమిటని అడగడం గుడ్డితనం. అంత ప్రయోజనకారి ఇంక ఉండదు. గంతలు కట్టుకుని, నువ్వు వాంఛించే ప్రయోజనాన్ని నెరవేర్చలేదు గనుక దానివల్ల ప్రయోజనం లేదనడం చాలా సంకుచితం. సంగీతం బాగా పాడితే మాటలేమిటని వెతకడం రసికుడు చేసే పని కాదు. ఎంత గొప్ప మాటల కన్న కూడా హృదయాన్ని కదిలిస్తుంది రాగం. విషయం లేకుండా అందాల్ని కల్పించగలదు కనకనే గానం కళల్లో కన్నిటికీ ఉత్కృష్ట మైనదయింది.

కిటికీలోంచి చూస్తున్న లీల,

'ఆ గేదెల్ని రోడ్డు చివరికి తోలుకుపోయే వరకూ తట్టల్ని పట్టుకుని వెనకాలే వెళతారు. ఆ పేడని బంగారం మల్లే ఏరుకుంటో రోజల్లా పేడ పోగుచేస్తారు చూడు ఆ మనిషి వేరుశనగకాయలు అమ్మితే ఏమొస్తుంది. రెండణాలు మిగుల తుందో ఏమో! ఏం తెచ్చుకుంటుంది.? ఏం వండుకుంటుంది. పస్తు పడుకుంటుంది. కాని దాసీపని చెయ్యమంటే చెయ్యరు. ముష్టివాళ్ళూ అంతే! ఏమన్నా అర్థముందా?'

'అర్థంలేదు. కాని మనుషులు వాళ్ళ లోపల్నించి స్వేచ్ఛనెంత ప్రేమిస్తారనుకున్నావు – భోజనం కన్నా సుఖం కన్నా! దాసీపని కొంతవరకు బానిసత్వం, ఆజ్ఞకిలోబడటం. యావజ్జీవమూ సరైన న్యాయమైన ఆజ్ఞలకైనా సరే ఎదురు తిరిగే నా హృదయం, వాళ్ల స్వేచ్ఛకి ఎంత ఎదురు పలుకుతుందనుకున్నావు? ఎంతో అర్థమౌతారు వాళ్ళు నాకు' అన్నాను.

'మరి మీ కమ్యూనిస్టులు ఆ సంగతి గుర్తించారా? తిండికన్న స్వేచ్ఛ మానవుడికి ప్రియమని?'

'అదే ఆలోచిస్తున్నాము. వీళ్ళ స్వేచ్ఛ మీద వాళ్ళకి కసి ఏమో వాళ్ళకి తెలీకండానే అని. దేశాలూ సంఘాలూ ఒక దాన్ని ఒకటి పోటీపడి ఒకదాని ధన ఆయుధాలకి ఒకటి భయపడి, ఈ పని, పని, అనే దుర్గతిలోకి దిగుతున్నాయి. తనకు నచ్చిన పనిని ఎంతవరకు ఇష్టమైతే అంత చెయ్యడం లోంచి క్రమంగా మరలకింద నలిగిపోతున్నారు మనుష్యులు. కర్షకుడైనా అంతే. ఆ పని తనది అయి– ఆపొలం తనదిగా పండించడం సంతోషంగా కష్టపడడం వేరు. ఆజ్ఞలకి లోబడి పనిచెయ్యటంవేరు. నన్ను ప్రతినెలా వారి వంటి కథలు

రాయమంటే నేనేమవుతాను? నావంటివాళ్ళు ఈ పాఠాలు ఈ విధంగా, ఈ కాలంలో చెప్పి తీరాలనే కన్నా, నా యిష్టానికి బళ్ళో వొదిలితే నాకెంత సుఖం, నా విద్యార్థులకెంత ఉపయోగం!

స్పేహ్నగల సన్యాసుల్ని, ముష్టివాళ్లనీ, వితంతువుల్ని, గొడ్లనీ, పిల్లల్నీ బలవంతంగా పనిలో పెట్టే కాలం వొచ్చిన రోజు తలచుకుంటే ఎంత బాధ!

కోవెలకి కాలమూ, స్వరమూ, స్థలమూ ఇచ్చి పాడమంటే, కృష్ణశాస్త్రిని, శంకర శాస్త్రి గారినీ, పాఠశాలలకో, దేశభక్తికో కీర్తనలు కట్టమంటే? తక్కిన విలువల ముందు, ఆకలి, బీదతనం, ఒక లెక్క కాదని అనాదిగా మనుష్యుడు తిరిగి స్థిరం చేసినా నమ్మరు ఉద్యమకారకులు.

ముఖ్యంగా సంస్కర్తలు మరిచిపోయే విషయం- మానవుడి ఉద్దేశ్యాలనూ, ప్రయత్నాలనూ మించిన శక్తులు ప్రపంచాన్ని పాలిస్తున్నాయని. వరద గడ్డిపోచల్ని ఈడ్చినట్టు, సంస్థల్ని పూద్వేశక్తులు ఎక్కడ ఉన్నాయంటే? మనుష్యుడి మనసుకి అందక, ఆ మనసు అడుగునే ఉన్నాయి. మనిషిలో జవశక్తి ఉన్నకొద్దీ. అతనికి మించిన శక్తులు అతనికి అతనినే విరోధి చేసే శక్తులు అంకురిస్తాయి. ఏ గొప్ప సంస్కారాన్ని ప్రారంభించినా అది చాలా త్వరలోనే ఆ సంస్కర్త చేతుల్ని దాటి ఎదురుతిరుగుతుంది. పెళ్ళిచేసి పంపిన వితంతువు. తిరిగివొచ్చి వాకిట్లో నిల్చుని "నువ్వు చేసిన పెళ్ళి ఇట్లా తగలబడ్డది! ఆ పెళ్ళిని నమ్మి సంఘాన్ని వొదులుకున్నాను. ఇప్పుడు నా గతి ఏమంటావు?" అని అడుగుతుందని అనుకొని ఉండరు వీరేశలింగం గారు. జైలుకి వెళ్ళిన స్త్రీలు, తాము నిర్ణయించిన సంసారాల్లో నీతుల్లో నిలవరని ఈనాటికీ గమనించలేదు దేశనాయకులు.

"That is not liberty. it is licence. I will not allow it" అని దూకుడుగా అన్నాడు కాకినాడ విద్యార్థి. నేనేదో allow చేసినట్టూ తను allow చెయ్యనట్టూ. కాని నేను గాని ఆయన గాని allow చేస్తామా లేదా అని నిలిచి యోచించే వాళ్ళెవరు - తిండి కోసం మా మీద ఆధారపడే ఏ ఇద్దరు ముగ్గురు నిర్భాగ్యుల్లో తప్ప?

ఓట్ల కోసం దేశనాయకులు, పుస్తకాలు అమ్ముడు కావాలని కవులు, సినిమాలు ఆడాలని డైరెక్టర్లు, ఇట్లా ప్రజలకి విద్యనివ్వాలని ప్రయత్నిస్తే ఆ ప్రజలే విజ్ఞానవంతులై ఈ విద్యనిచ్చిన వాళ్ళ పద్ధతుల్నే విమర్శిస్తారు. తనతో తెలివిగా మాట్లాడాలని భార్యకి చదువు చెపితే, అంత తెలివిగా ఇతరపురుషులతో మాట్లాడి చదివి, భర్త ఎంత నీచుడో భార్య గ్రహించినట్టు, అధికార ధిక్కారాన్ని కాంగ్రెస్ ప్రజలకు నేర్పితే వాళ్ళు కాంగ్రెస్ ధిక్కారకులైన సామ్యవాదులైనారు.

ఏ ప్రయత్నంలోనైనాసరే motive ఉద్దేశ్యం ముఖ్యం. కొత్త విజ్ఞానం 'ఈ ఉద్దేశ్యం చాలా వరకు ఆ ఉద్యమకారకుడికే తెలీదని అది చాలావరకు subconscious అనీ అంటోంది. అంటే మనుషుడి స్వాధీనంలో లేదన్నమాట. మృగాల స్థితిలోంచి, ఎమోషన్లలోంచి instinct లోంచి పరిణామం చెందింది. ఇంకా ఆ తక్కువతనం అతుక్కునేఉంది మనుష్య స్వభావానికి. కనక ప్రోద్బలం ఎప్పుడూ అల్పత్వం నించి తప్పించుకోలేదు. అందుకనే means (మీన్సు) ప్రాముఖ్యతను వహిస్తుంది. ఏదోవిధాన పనిని సాధించుకోడం (achieve your end by some means or other) మూర్ఖం. అల్పదృష్టితో పని ప్రారంభించడం అన్నమాట.

గింజ స్వభావం నించి ఫలం ఎప్పుడూ తప్పించుకోలేదు. కనకనే ఉద్యమం సాగించే మనిషి ఎంత చాతనైతే అంత తన మనసు పరిశుద్ధం చేసుకోడం అవసరం.

అందరికీ సమానంగా పంచాలి, బీదలకి తిండిపెట్టాలి - అనే ఉద్యమంలో ఎంత నిజమైన బీదల మీద ప్రేమ, ఎంత advertisement ఎంత ప్రాముఖ్యత కోసం పెనుగు లాడడం, ఎంత కడుపుమంట, ఎంతద్వేషం- అని ఆత్మ పరీక్ష చేసుకోవాలి.

ముఖ్యం తమ duty ధర్మం, విద్యుక్తం అని చెప్పుకునే వాళ్ళు ఇతరుల కోసం పాటు పడుతున్నామనే వాళ్ళూ దొంగలు. ఏ ప్రయత్నమూ లేకుండా, ఇతరుల మంచికోసమైనా సరే ఏదీ గట్టిగా తలపెట్టక తనవల్ల ఇతరులకి వీలైనంతవరకు ఇబ్బంది కలగచెయ్యకుండా, ఇట్లాంటి musings రాసి అచ్చు వెయ్యకుండా, ఏ గొప్ప పలుకులూ పలకని మనిషి చాలా ఉత్తముడిలాగు కనపడుతున్నాడు.

లోపల్నించి తనకి తన ధర్మమేదో తెలిసినవాడికీ, ఇతరుల మీద గొప్ప ప్రేమ నిజంగా ఉన్నవాడికీ, ఆ ప్రోద్బలాలు తన మనసుకి తెలిసేటంతగాని, పైకి చెప్పుకునేటంత గాని స్పష్టం కావు. చెట్టుకి ఆకు తొడగటానికీ, పువ్వులు పుయ్యడానికీ, ఏ కారణమూ కనపడదు.

ఈ ధర్మం duty అంటారే.... దీనంత అబద్ధపు మాట, దొంగమాట, అన్యాయాలకీ, ఘాతుకాలకీ వీలైన మాట కనపడదు. patriotism is the last refuse of

scoundrels అన్నాడుగాని, duty is the first refuse of rogues అనాల్సింది. దేవుడూ, శాస్త్రాలూ పొదిలారా, ఇంక ఈ 'ధర్మం' అనేమాటకి నిలువ నీడలేదు.

'సంఘం ఎడల నీ డ్యూటీ కాదా?' అంటే,

'ఎందుకు నా డ్యూటీ?' అని ప్రశ్న.

అంటే జవాబులేదు. అతని ధర్మమేదో అది అతని స్వభావమే నిర్ణయించాలి. కాని వాళ్ళు తమ ధర్మాన్ని నిర్ణయించుకోరు. పక్కన లోకం ఎట్లా ఉంటే, ఆ లోకం ఎట్లా అంటే ఆ ధర్మాన్నే తామూ అంగీకరిస్తారు. ప్రశ్నలేకుండా ఆ ధర్మాన్ని ఇతరుల మీద విధించి వారి నడవడిని విమర్శిస్తారు. తమకి అధీనులైన వాళ్లని బలవంతపరచి హింసిస్తారు. అధికారులు ఆచార్యులు మతం వాళ్లనీ, ప్రజల్నీ, టీచర్లు పిల్లల్నీ, పురుషులు స్త్రీలనీ, స్త్రీలు బిడ్డల్నీ.

చిన్నప్పట్నించి తల్లి – 'తప్పమ్మా, తప్పు'

'అదేం మర్యాద....'

'బ్రాహ్మణపుటక పుట్టి....'

'ఆంధ్రుడవై కూడా....'

'లేవేరా భరతపుత్రా....'

'అది ఘోరపాపం....'

'నీకిదేం దురుబుద్ధి...'

'ఇట్లాంటి మాటల వెనక అధికారం సెంటిమెంటు తప్ప, రీజన్ (reason) గాని, తెలివిగానీ, న్యాయంగానీ, ఏమీలేవు.

ఇంకా గొప్పగా...

'ప్రజలకోసం పాటుపడడం ధర్మం'

'ఇతరులకి హాని చెయ్యడం పాపం'

'సత్యం గొప్ప గుణం'

'ముందు సంతతి కోసం మనం'

'దేశ సేవ, దేశాభిమానం....'

వీటికి జవాబులు ఉన్నా ఆ జవాబులకి మళ్ళా ఈ 'ఎందుకు' అనే ప్రశ్న వెయ్యవచ్చును. ముఖ్యంగా ఈ బళ్ళో చెప్పే 'పెద్దల ఎడల భక్తి, తల్లిదండ్రుల యెడల కృతజ్ఞత, సిగరెట్లు తాగవద్దు, మంచిగాలినే పీల్చుము ' ఇట్లాంటివన్నీ. రోజూ స్నానము చేయుము– ఎందుకు ? బైరాగులు, పిల్లులు, కోవెలలు, ఏవీ రోజూ స్నానం చెయ్యవే! 'నీ ఆరోగ్యం'. 'నా ఆరోగ్యం సంగతి నీకెందుకు? నిజంగా నా ఆరోగ్యం మీద నీకు శ్రద్ధ వుందా? ఎందుకు అన్ని లెఖ్ఖలు హోంవర్కు ఇస్తావు. అంతా, చాలవరకు, ఇవన్నీ ఈ ధర్మాలన్నీ, బోధనలన్నీ హంబగ్. బుద్ధిలేని పనులు. ఇవన్నీ మంచివే కావచ్చు, కాని, బోధించడానికీ ఇవి ధర్మాలు' అని ఇతరుల్ని అనడానికీ కారణాలు మాత్రం లేవు.

'ముఖ్యం! నీ మంచి కోసమే ...' అనే అంత దారుణమైన వాక్యం, శుద్ధ అబద్ధం, స్వార్థం, ఇంకేం లేదు, మంచికోసమే, దెబ్బలు, ఉరులు, ఖైదులు, యుద్ధాలు, భార్యల్ని మెదడు వెముకలు చితకగొట్టడాలు, ఈ దొంగమం దుల అమ్మకాలు, బళ్ళు, చదువులు, అన్నీ అన్నీ ఈ లోకం లోని పాపం, ఘోరం నీచం, క్రౌర్యం ముప్పాతిక వంతు ఎవరికో వొకరి 'మంచి' కోసమే. ఇన్సూరెన్సులు కూడా, పేర్లు వేయించడం కూడా, ప్రజల్ని తిండిలేక మాడ్చడం కూడా.

అధికారి 'నీ మంచి కోసమే చెపుతున్నా, నేను గనక ఊరుకున్నాను. ఇంకోడైతే... నా మాట విను. నా కాళ్ళు పిసుకు. ఇంకోడైతేనా, రేపు....'

భార్య: 'రేపు నేను చచ్చాక తెలిసివస్తుంది...'

అన్నిట్లోకీ ఘోరం నోరెరుగని ఎదురుచెప్పలేని పిల్ల 'మంచి కోసం' తల్లిదండ్రులు ఉండి కూడా దిక్కులేని పిల్లల మంచికోసం, పెద్దలూ, టీచర్లూ చేసే బోధనలు, పెట్టే బాధలు– లోకం ఇంక ఎన్నడూ ఎరగదు ఇంత మోసాన్ని. చిలకల్ని పంజరాల్లో పెట్టడం. పిల్లులు తినకుండా, ముసలివైనప్పుడు తిండికి తంటాలుపడకుండా.

'నీ దేశం మంచి కోసం నువ్వు చావాలి'

'నీ సంసారం మంచి కోసం నువ్వు చంపాలి.'

'నీ వృద్ధికోసం నువ్వు చదవాలి.'

'గుళ్ళలో మొక్కాలి'

ఒక్కొక్క కాలంలో ఒక్కొక్కరు ఆకస్మికంగా మంచి పొందవలసినవారౌతారు.

అకస్మాత్తుగా స్త్రీకి మంచికోసం ఎన్ని సంగతులు జరిగాయి ఈదేశంలో! వితంతుపెళ్ళిళ్ళు, రజస్వలానంతర వివాహాలు, విడాకులు , ఆస్తి చట్టాలు, చలం పుస్తకాలు......

ఆది ఆంధ్రులు – హరిజనులు – ఎంతగొప్పవారైనారు. వాళ్ళలో ఎన్ని సుగుణాలు– ఎన్ని గొప్పతనాలు– ఎంత దైవత్వం!

కర్షకులు– కార్మికులు– ప్రస్తుతం వాళ్ళ తిండికోసం వాళ్ళు కార్చే చెమటబొట్లు అమృతవర్షం – వాళ్ళు ఏడుస్తో పండించే

పంట లోకక్షేమం కోసం – అంత స్వార్థరహితులు ప్రపంచంలో లేరు. వాళ్ళు ఎవరికీ హాని చెయ్యరు – ఏమీ మూర్ఖం, గర్వం, కాపీనం– ఇట్టాంటి గుణాలు ఏమీ లేవు వాళ్ళకి. అందరూ వాళ్లకి హానిచేసేవాళ్ళే!

ప్రస్తుతం హిందూదేశస్థులంత న్యాయవర్తనులూ, ఋషులూ, స్వార్థరహితులూ, ఎవరూలేరు, పరదేశస్థులందరూ వీళ్ళ ఎడల రాక్షసులైనారు.

Duty to society, duty to people, duty to future generations ఏమిటా డ్యూటీ! మనం సంఘం నించీ తల్లిదండ్రులనించీ ఉపకారాన్ని పొందాం గనక! ఏం ఉపకారం? వాళ్ళు చేసిన అపకారం? వాళ్ళు నేర్పిన దొంగతనం? మూర్ఖత్వం – భయాలూ, పిరికితనం! అదిగాక సంఘం యోచించి చేసిందా నాకు ఉపకారాన్ని! దుకాణం ఆయన చింతపండు నాకు అమ్మినందుకు నేను కృతజ్ఞత చూపాలా? అలవాటు పొప్పున వొంటరితనం భరించలేక, బాధ తీర్చుకోడానికి, ఏడుస్తో కలుసుకొన్న మనుషులకి నాకు జన్మనిచ్చారని నేను వాళ్లకి నమ్రత చూపాలా? నన్ను తలచుకున్నారా? జన్మనివ్వడం నాకు ఉపకారమా? హృదయంలోంచి fountain వలె పుట్టుకు వచ్చే కృతజ్ఞతాభావం లేదు. ‘ నీ duty నువ్వు గమనించవే?’ అనే వాళ్ళు మూర్ఖులు, దొంగలు. నా duty నేను feel కావాలిగాని, నువ్వెవడివిరా చెప్పడానికి– తండ్రిగాని– గురువుగాని– దేశ నాయకుడుగాని; నేను feel గాని duty నాది కాదు. అది నీది. నువ్వు ఆచరించు. అది నీదీ కాదు. నిజంగా నీదైతే ఇంకొకడికి చెప్పవు.

వేదకాలంలో మనుషులూ (మొత్తానికి ఋషులు) అప్రమేయంగా, గొప్పగా, చల్లదనానికి నీళ్ళ యెడలా, తేజస్సు, అగ్ని, ఉషస్సు, వర్షం – వీటి అన్నిటియెడలా కృతజ్ఞత feel అయినట్లున్నారు. కవిత్వంలోకి break ఐనారు అద్భుతంగా. కాని కుళాయి నీళ్ళు చెంబుల్లో పట్టుకుని ఇంకా తర్పణాలు వొదులుతున్నారు. తిట్టుకుంటోమురికి నదులలో స్నానం చేస్తున్నారు, ఆ గొప్ప మంత్రాలు చదువుతో.

తమ ఉద్దేశ్యాలనీ, feelings నీ బహిరంగంగా ప్రచురించేందుకు ప్రతివారికీ హక్కుఉంది. కాని అధికారం చేసి వొప్పించేందుకు అధికారం ఎవరికీ లేదు, బలవంతం అక్రమం.

27

సాధారణ మానవులు సుఖంగా జీవితంలో adjust అవుతారు. పైనించి కలిగే ఇబ్బందులేగానీ, డబ్బూ, ఆరోగ్యమూ, ఉంటే సుఖంగా గడిపేస్తారు జీవితాన్ని. కాని కొందరికి సామరస్యం కుదరదు. పైకి జీవితంలో ఆ శక్తిని వెలిబుచ్చు కునేందుకు, అన్నీ ఆటంకాలు. మార్గమూ తెలీదు. అప్పుడే కళాసృష్టి జరుగుతుంది. జీవితాన్ని వొదిలి తన కళలో తన అధికశక్తిని సౌందర్య రూపంగా సృష్టిస్తారు. ఆ సృష్టికి కూడా అభ్యంతరాలు కలిగినప్పుడు నరకబాధ పడతాడు ఆర్టిస్టు. కాని ఆ సృష్టి సాగిందా, అద్వితీయమైన ఆనందాన్నను భవిస్తాడు. ఆ శక్తినే జీవితంలో adjust చేసుకోగల సామర్థ్యం కలిగిందా, ఇంత కళను సృష్టించే అవసరం పోతుంది అతనికి. అతని జీవితమే , మాటలే, ముఖమే, గొప్ప ఔన్నత్యాన్ని వెదజల్లుతుంది. ఆ సామరస్యం కుదరనంతవరకు, అతను గొప్ప ఆర్టిస్టు కావచ్చు. కాని అతను ఏ మనిషికీ, కుటుంబానికీ ముఖ్యం ప్రియురాలికీ స్నేహయోగ్యుడు కాడు– బైరన్ చేత నాటకంలో అనిపించినట్లు.

'I can make no women happy and no women can make me happy'

కాని చాలామంది ఆర్టిస్టులు, తమ శక్తిని ఈ లోకపు రొదలో నశింపచేసుకుని ఆరిపోతారు త్వరలోనే.

ఏదన్నా పైనించి. చూసి ఆ పైనే కళారూపాన కక్కేసే ఆర్టిస్టుకన్న, అనుభవించిందాన్ని లోపలికి తీసుకుని దాన్ని react చేసి, దాన్ని అందాన్ని రసం తీసి పలికేవాడు గొప్ప ఆర్టిస్టు..... కాని అప్పటికీ ఆ అనుభవపు అందాన్ని భరించుకునే లోతులు అతనిలో లేకపోబట్టే పైకి వెళ్ళబుచ్చడం సంభవించింది. పరిపూర్ణమైన స్వభావం లోకపు అందాన్నంతా తాగి తనది చేసుకుని లోపలే నిలుపుకోగల లోతుల్ని కలిగి ఉంటుంది. అందువల్లనే ఎదిగే ప్రతి ఆర్టిస్టూ మౌని అవుతాడు.

మనుషులు చూడని అందాన్ని అందుకొని ఆశయాల్ని వాళ్ళ అందుబాటులోకి తీసుకురావాలి. కవిత్వం, వచన రచనలు వాళ్ళ ఆలోచనల్ని ఉద్రేకింపచెయ్యాలి. జీవితంలో కొత్త సమన్వయాలు చూపాలి. ముఖ్యం ఈ కాలంలో, పాత మతాలు, పాత నమ్మకాలు, అన్నీ కళ్ళముందే ధ్వంసమైపోతూ ఉంటే, యువకులు ఏది నిజం, దేనిమీద కాళ్ళు నిలిపి తలెత్తడం అని చూస్తున్నారు. ఏ పాత నీతీ, సైన్సూ, ఫిలాసఫీ, వాళ్లకి తృప్తి నియ్యటం లేదు. మొన్నటి వరకూ యూరప్ తన scientific philosophy లో, డెమాక్రసీలో, మెషీనరీలో, league of nations లో విశ్వాస ముంచింది. ఈ దేశమూ ఆ నమ్మకం

లోనే పలవరించింది. కాని ఈ యుద్ధంతో అవన్నీ పూర్తిగా తుడుచుకు పోయినాయి. లోకం ఏం కాబోతుంది ముందు కాలంలో? ఎట్లా లోక కళ్యాణం, క్షేమం కలగచెయ్యాలని ఆలోచిస్తే ఒక్క కమ్యూనిజమే మిగిలింది ఆధారంగా. ఎవరు మాట్లాడినా, యోచించినా, లోకం వంక చూసి ఆలోచించే వాడెవడూ, ఆ కమ్యూనిజం భావాల్ని వొదిలి మాట్లాడితే, ఆ మాటల్ని లెఖ్ఖలోకి తీసుకోవలసిన అవసరం లేదు యువకులకి.

రచయితల రాతలు కూడా, కాలంతో నడవక, ప్రస్తుత పరిస్థితుల్ని గమనించి ముందుకి చూడక వేదకాలం సనాతన ధర్మం, కులాలూ, మతాలూ మాట్లాడితే, చేసిన పాపాలకి భయపడి మూలిగే ఏ ముసలి గ్రాడ్యుయేట్లో తప్ప ఇంకెవరూ వాటిని చదవనన్నా చదవరు. రామాయణాలూ శివ పురాణాలూ, తాము ఇంకా ఎందుకు మిగిలి ఉన్నాయో జవాబు చెప్పుకోవలసిన కాలం వొచ్చింది.

ఏ రచకుడైనా ఇట్లా జరుగుతుందనీ, ఇట్లా జరగాలనీ చెప్పడం సాహసం. కాని ఆలోచించుకో అని ప్రేరేపించే గుణం కలిగి, చూస్తున్నదానికీ, నమ్మవలసిందానికీ, సమన్వయం కుదర్చాలి శక్తి ఉంటే. ఎందుకు నీతిగా ప్రవర్తించాలి, ఎందుకు ఇంద్రియాల్ని నమ్మాలి, ఎందుకు ఈ తారతమ్యాలు పోయే ప్రయత్నం చెయ్యాలి? అనేవాటికి జవాబు చెప్పాలి.

దేనిని నమ్మినా, దేనికై యువకులు ఉత్సాహంగా ప్రయత్నించినా, వాళ్లని చల్లార్చే శక్తులు చాలా ఉంటాయి. విద్యాధికుల reasonings, అన్ని ఆశయాలూ దుమ్ము చేసుకున్న 'సినిక్సు' వెక్కిరింపూ, పెళ్ళి, ఉద్యోగమూ, జీవితంలో బాధలు, 'లా' – ఇన్నీ వీటిని గ్రహించగల ఉత్సాహమూ, ప్రతి కక్షుల అభ్యంతరాల్ని ఓడించగల తెలివినీ, ఇవ్వాలి యువకులకి కొత్త రచనలు.

ప్రజల మంచి నీకెందుకు? ఎల్లుండి చచ్చే వాడికి లోకం ఏమైతే నీకేం? ఈ ఉద్యమమూ తక్కినవాటిమల్లేనే ఊడ్చుకు పోదని నీకేం తెలుసు? ఏర్పాట్లు practice గా ఎట్లా చేస్తావు? అని అడిగితే తృప్తిగా సమాధానం ఎవరూ చెప్పలేరు – తన subjective fielings and understaing మాత్రమే జవాబు.

తిండీ, బట్టా, ఇల్లూ లేక ప్రజలు పడే బాధ; రోడ్డుమీద ఈగలు ముసిరే ముసిలినీ; విద్యలేక ఖైదుకు పోయే యువకుల్నీ చూసినప్పుడు , చుట్టూ ఉన్న లక్షాధికారుల్ని నరికి. దోచుకుని పంచడం అత్యంత అవసరమైన ధర్మంగా కనపడుతుంది. నిలిచి ఒక్కనిమిషం ఆలోచిస్తే ఆ పని వ్యర్థత్వం అప్పుడే తడుతుంది.

ఏదోవిధంగా ప్రజలందరికీ శరీరావసరాలు తీర్చామను కోండి – అప్పుడు అందరూ వొప్పుకుంటారు, ప్రపంచ సమస్య లూ, బాధా, దుఃఖమూ తీరవని. జీవితం తాళం చెవులు మన చేతికి చిక్కితేనేగాని ఏమీ ఆశలేదు. కాని శరీరంపడే ఈ బాధల్ని తప్పించామా, లోకంలో ఎంత బాధ తరిస్తుంది?

నేను నా హృదయంలోకి చూసుకుంటే, కారణం ఉండి నేను పడ్డ మనోవ్యథా, కారణం లేకుండానే నాలో పుట్టిన ఘోరమైన చీకటి gloom తలుచుకుంటే, శరీర బాధలూ, తిండి లేకపోవడమూ ఎన్ని రెట్లు నయమో? అనిపిస్తుంది. ఇట్లాంటి బాధ అందరు ఆర్టిస్టులూ పడతారు.

ఆకలీ, ఎండా బాధిస్తే తీరికగా కూచుని artistic, phylonthrophic, spiritual బాధపడడానికి మనసుకి వ్యవధి ఉండేది కాదేమో అంటే, అదే నయం అనుకుంటాను. అందువల్ల ముష్టివాళ్ళని చూస్తే అంత జాలీరాదు, భాగ్యవంతుల్ని చూస్తే అంత కోపమూ రాదు– అందరమూ తడుస్తూనే ఉన్నాము– కొందరికి మూటలున్నాయి, కొందరికి లేవు. కాని అందరమూ ఒకటే బోటులో ఉన్నాము. వొణుకుతున్నాము.

ఏమైనా ఏనాడైనా, అవన్నీ అనవసరంగా కనపడతాయి గాని, భోజనం పెట్టగానే తక్కినవాటికోసం వెతకడం మానరు. తక్కిన విప్పగానే శృంగారం – కవిత్వం.

అనుభవం ఉన్నవాళ్ళు సౌందర్యం, ఆనందం తప్పవు. వాటితో higher aspirations.

చివరిది మృత్యువు – మృత్యువు అనే అగాధం ఎదుట ఉన్నవాళ్ళు – రెండో వొడ్డు ఉందా లేదా, ఉంటే ఆ వొడ్డున ఏముంది? అని వెతకడం మానడు మానవుడు – ఎంత మతాల్ని ధ్వంసం చేసినా సరే, దేవుళ్ళందర్ని నిలబెట్టి నరికినా సరే!

ఈ కర్షక కార్మికులు, విద్యనీ, సుఖాన్నీ, సంస్కారాన్నీ పొందిన కొద్దీ భావకవులూ, mystic కవులూ, విమర్శకులూ, ఫిలాసఫర్సుగా తయారవుతారు పోతన్న మల్లే.

మనుషికి కావలసింది సుఖం. కాని సుఖమున్నవాడు కూడా ఆ సుఖంలో నిలవక, అశాంతిలోంచీ, బాధలోంచీ ఇంక దేనికో వెతకడం చూస్తాము. ఇది బలహీనం కాదు. ఇట్లాంటి వెతకడం అణువునించి కూడా ఈ సృష్టి పరిణామ ప్రయత్నంలో కనిపిస్తుంది. ఈ సుఖాలలో శాంతిలో చాలా రకాలు (stages) స్టేజస్ ఉన్నట్లు కనిపిస్తాయి. ఏ స్టేజీలో ఐనా వెతకడం ఆ వెతకడంలో బాధా కనిపిస్తాయి. Growing

pains. అట్లాంటి బాధా వెనక్కి చూసుకుంటే సుఖంగా కనిపిస్తుంది. పిల్ల పాకుతో సుఖంగానే ఉంది. కాని నడక ప్రయత్నించి ఎన్ని దెబ్బలు తగిలించుకుంటుంది? మీకు తిండి పెడతాం. ఇల్లూ, బట్టలిస్తాం, ఇంక గొడవలేకండా సుఖంగా కూచో అంటే ఏ మానవుడూ అక్కడ ఆగడు. తన సౌఖ్యసౌధాల్ని కావలసి కూలతోసుకుని మళ్ళీ నిర్మించుకుంటాడు. ఇది వ్యక్తులలో, సంఘాల్లో, దేశాల్లో కనపడుతుంది. ఈ నిరంతర నిర్నిద్ర యత్నం . ఎప్పుడూ మానవుడికి, ఇంకో మానవుడు గాని, సంస్థగాని, ప్రభుత్వం గాని ఈ సుఖంలో నువ్వు నిలుచుకో అని బైటనుంచి బలవంతం చెయ్యలేరు. తన స్వంతసుఖాన్ని తన లోపల్నించి కట్టుకోవాలి మానవుడు. మనం ఏర్పరచిన సుఖపద్ధతి, జంతు ప్రదర్శనశాల జంతువుల కిచ్చినంత సుఖాన్నే ఇస్తుంది. తన సుఖానికైనా సరే, బలవంతంగా ఒక ఏర్పాటు చేస్తే దాంట్లో నిలవడు. బాధకైనా సరే, అతనికి స్వతంత్రం కావాలి.

దేనికో వెతుకుతోంది ఈ హ్యూమానిటీ – ఏ అందానికో శాంతికో, ఎక్కడా కనపడని జ్ఞానానికో! సర్వసామాన్యుల యత్నాల, కలల ఫలితంగా యుగానికి ఏ కొద్దిమందిలోనో వికసిస్తుంది. గొప్ప అందం, ఆదర్శం. వాళ్ళు లోకానికి మార్గదర్శకులౌతారు. చెట్టు కలల ఫలితంగా పువ్వులు పూసినట్లు. వాళ్లని అప్పటికి ద్వేషించినా ప్రపంచం వాళ్ళ అడుగుల్లో ముందుకు సాగుతుంది.

ముష్టివాళ్ళకీ, దిక్కుమాలిన వాళ్ళకీ ఆశ్రయమివ్వడానికి ప్రయత్నించేవాళ్ళకి ఈ సంగతి చాలా స్పష్టం. తిండిలో, బట్టలో, ఆశ్రయంలో ఆగడు. తిండికన్న నల్లమందో, చుట్టముక్కో అతనికెక్కువ విలువ. ఓసారి ఖాసా సుబ్బారావుగారు అన్నారు.

"chalam, it is the super fluous things that give us real pleasure"

జ్ఞాపకముందా, సుబ్బారావుగారూ, మనం స్టయిఫెండ్లు జేబుల్లో వేసుకుని యింటికి వొస్తే, బజారు మార్గాన్ని తప్పించుకు రావడం?

"lead me not through the path of temptations" అనే, మీ గోల.

ఇంకా అంత దయగా మధురంగా చిరునవ్వు నవ్వు తున్నారా?

'ముష్టివాళ్ళకి డబ్బులివ్వకండి, తాగేస్తాడు వెధవ' అంటారు మనుషులు.

'ఆ ముసలమ్మ ఈ డబ్బులతో నల్లమందు కొంటుంది' అంటాడు బారెడు చుట్ట కాలుస్తూ పెద్దమనిషి.

నీ జరీ ఉత్తరీయాలు, పెళ్ళిఖర్చులు, చావు భజంత్రీలు – అన్నీ అవసరాలా నీ హక్కులా! కాణీపెట్టి ముసలమ్మ నల్లమందేసుకోవడం అన్యాయపు ఖర్చులాగ తోస్తుందా నీకు?

నిలవలేరు సుఖంలో తోచదు – రోడ్లంబడి తిరగాలి. పోగుచేసుకోవాలి. సంపాయించుకుంటున్నాననే విలవ, శక్తి, కాసులు కూడుతున్నాయనే తృప్తి, తనది అనే శాంతి – జీవిత యత్నంలో రంగులు – చివాట్లు, హేళనలు – ఎట్లాగో తనని గుర్తించడం, కోపంతో నైనా సరే– తక్కిన ముష్టివాళ్ళతో కాంపిటీషన్ – ఇవీ అతనికి రావలసింది. అవి తీసేసి తిండి పెడితే నిలవడు, నిలవలేడు.

మనం చర్మాతో సంస్కరించబూనిన జీవితాలు జ్ఞాపకం ఉన్నాయా దీక్షితులుగారూ?

ఒంటినిండా రోగం పట్టిన ముష్టి అతన్ని చూసి జాలిపడి, ఒకరు తీసుకుపోయి భోజనం పెట్టి, మందిప్పించి బాగుచేశారు. కొన్ని నెలలు పట్టింది. మంచి బలంగల మనిషై, ఊరంబడి తిరుగుతున్నాడు. భోజనానికి మాత్రం వొస్తున్నాడు. ఈ దాతలకి అది అన్యాయంగా కనపడి, 'నీ జబ్బు నయమయింది ఇంక వెళ్ళరాదా?' అన్నారు. అతను 'చాలా బాగానే ఉంది! ఇదివరకు రోగాన్ని చూసి జాలిపడి , డబ్బులు పారేశారు. ఇప్పుడు ఎట్లా బతకను?' అన్నాడు.

నేనెరిగిన జోక్ అది.

ఉత్త సరదా లేని సుఖంలో బతకడమే చేతనైతే ఎన్నడో శాంతిలో స్థిరపడిపోయి ఉండును మానవ జీవితం.

వీళ్ళందర్నీ తన్ని పనిలో ప్రవేశపెట్టి సుఖపెడతామం టారు, కమ్యూనిస్టులు. అవును. తంతోనే ఉండాలి. ఎన్నాళ్ళు ఊరుకుంటుంది, తన్నులకి భయపడుతో మానవ స్వభావం? బాంబులకీ, మెషీను గన్‌లకీ ఎదురుతిరిగే మానవ ప్రౌఢ్యలం?

లోకంలోని గొప్ప thinkers ఈనాడు చెప్పేదంతా విమర్శించి చూస్తే, ముందు యుగాల సుఖాన్ని కలలు కనే కవుల గానాల్ని వింటే.... ప్రతివారి ఆశలూ, పద్ధతులూ, ఏదో విధంగా ఈ సంగతినే సూచిస్తున్నాయి. ఈ దాచుకోడం తనదిగా చేసుకోడం పోయి, సమస్త జనులకూ సమానమైన స్థితి రావాలని, ఆ వొక్క కలే ఆశే మిగిలింది క్షోభపడే ఈ

ప్రపంచానికి. కానీ ఈ phylosophers and poets కమ్యూనిస్టుల కన్నా దూరం చూడగలరు,చూడలేకుండా ఉండలేరు. అందువల్లనే చాలామంది కవులూ, రాతగాళ్ళూ ప్రస్తుతపు కమ్యూనిస్టులకి నిస్పృహ కలిగిస్తున్నారు. విరోధులవుతున్నారు. 'అన్నీ ఏం చేస్తాం ఇంకేం కావాలి?' అంటే.... 'ఇంకేం కావాలి' ఏం కావాలి' అని గొణుక్కుని వెతుక్కుంటున్నాడు కవి.

టాగూరు కలలు, సౌందర్యాన్వేషణ, సమన్వయ ప్రయత్నం ఈనాటి యువక వీరులకి ఉత్త పనికిరాని మూలుగు ఐపోయింది. క్రిష్ణశాస్త్రి బాధ ఉత్త ఉన్మాదంలాగు కనపడుతుంది, అక్క విరహం చెల్లిలికి నవ్వులాగ.

ఈనాటికి కాకపోయినా, మీ మనోనేత్రం తెరుచుకునే నాటికైనా - ఎప్పటికో జన్మలుంటే,ఎన్ని జన్మలకో, కృష్ణశాస్త్రి ఈనాడు పడుతున్న శృంగార బాధ, సంకుచితత్వాన్ని దాటి వ్యాపించాలని పడే వేదన మీరు మాత్రం తప్పించుకోగలరా? ఆనాటి మీ చీకటి అన్వేషణకి తోవలో వెలుగు వెయ్యాలని ప్రయత్నం శాస్త్రిగారి ప్రవాసానికి అర్థం. 'రండి. తీరాన్నించి దూకండి. మీరూ, నేనూ, ప్రతివారూ తప్పదు - ఆ తీరానికి ప్రయాణం. ఈ చీకటి కెరటాలని చూసి భయపడకండి. బాధే! నా బాధ చూడండి. కాని ఎట్లానూ తప్పని ప్రయాణానికి జంకకండి, ఆలస్యం చెయ్యకండి. ఆ తీరాన్నించి వీణాగానం వినపడటం లేదా? మీ రొదమాని మీ రూపాయలూ, దస్తావేజుల ఆస్తులు పంపకాలూ, ఈగాదాల శబ్దం తగ్గిస్తే- వినపడుతుంది. నేను వింటున్నాను. మీరు హృదయంలో నిశ్శబ్దంగా ఐనారా-' అంటున్నారు కవులు, టాగూరూ, శాస్త్రీ.

'మనిషి అన్యాయం చేస్తున్నా సరే, పాపం చేస్తున్నా సరే, చిన్న పసిపిల్లలాగు అల్లరీ, హింసా చేస్తున్నా సరే, ఐలవంతాన ఆపడం వల్ల ఏ ప్రయోజనములేదు. ఓ కుర్రాడు, తమ్ముడికి ఇవ్వక తానే అంతా దాచుకుంటే అన్యాయమని రెండో అతనికి పంచేట్టు చేస్తే,అతనిలో, ఆ పంచడానికి విరోధాలైన అంతరోద్రేకాల్ని రేపుతున్నామని సైకాలజీ చెపుతోంది. కనక అపసరం కొద్దీ మనం బలవంతాన ఇప్పించినా, కుర్రాడి మనస్సులో న్యాయాన్నీ, సానుభూతినీ, ప్రేమనీ కలిగించే మార్గాలు అన్వేషించాలి.

ప్రజలందరూ సమానులనే భావాన్నీ, might is right అనే దాంటో ఘోరాన్నీ ప్రచారం చెయ్యాలని అనేక విధాల చూశాయి అన్ని మతాలూ, కాని లోకంలో మతాల influence బాగాతగ్గి, నమ్మకాలు శూన్యాలై, బాధపడే వాళ్ళ కష్టాలే గమనించడం మానారు ప్రజలు, ప్రభుత్వాలు దయతలచి. లేకపోతే భయంతో policy కింద, బీదలకి పారేసే చచ్చు conveniences తప్ప.

'ఎన్నాళ్ళు ఇట్లా' అంటారు ఈ ఘోరం చూస్తున్న మనిషి. 'కాని అంతకన్నా ఇంకేమిటి? ఏం చెయ్యాలి? నువ్వు చెప్పే బలవంతపు పంపకం ఇంతకన్నా ఘోరం' అంటాడు దూర దృష్టి గల జ్ఞాని.

వసంత్ చీమల్ని నలుపుతున్నాడు రెండేళ్ళవాడు.

'అదేమిట్రా అట్లా చూస్తో ఊరుకుంటావు?' అన్నాడు సుబ్రమణ్యం.

'చెప్పి చూడు' అన్నాను నేను.

'చెప్పడమేమిటి? రెండు తన్ని ఇవతలికి లాగక!' అన్నాడు.

'నేను లాగను. నిన్ను లాగనీను' అన్నాను.

'ఈ చీమల్ని రక్షిస్తావు. కాని అతడు ఎన్నో ఏళ్ళు బతుకుతాడు. నీ అధికారంలో ఉండడు. త్వరలోనే నువ్వు రోజల్లా చూస్తోకూచోవు. ఎట్లా ఆపగలవు? తంతే అతనికి తెలిసేదల్లా, వీళ్ళు చూచేప్పుడు చీమల్ని చంపకూడదు, వీళ్ళ అధికారంలో ఉన్నన్నాళ్ళూ! ఈ కాసిని చీమలమీద దయవల్ల....

అట్లానే ఈనాడు బలవంతాన పంచినా, మానవ జీవితం - ఎన్ని యుగాలూ - అంటాడు కవి. మానవుడు మారండి... కాని ఈనాడు నేను ...'

'అవును. కాని ఈ బలవంతం వల్ల జనించే అగ్నులు ఎన్ని యుగాలవరకు....' అంటో మౌనంలోకి పోతాడు కవి.

రష్యా వెళ్ళివొచ్చి హరీన్ 'పిట్టల్లాగు- ఏ బాధలూ, గొడవలూ లేకండా బతుకుతున్నారు మనుషులు' అన్నాడు గొప్ప enthusiasmతో.

కాని పిట్టల్లాగు మనుషులు బతకగలిగితే , పిట్టలు మనుషుల్లోకి పరిణామం చెందిఉండవు. పిట్టని చూసి సంతోషించగలం, ఈర్ష్యపడగలం, కాని పిట్టలుగా ఎన్నడూ బతకలేము- ముఖ్యంగా నేనుగాని, హరీన్‌గాని.

'కళ ఉద్దేశ్యమేమిటి ఐతే?' అని అడుగుతున్నాడు వసంత్.

'కళ ఉద్దేశ్యం అందాన్ని కల్పించడం' అన్నాను నేను.

అందం ఎందుకు? అనే ప్రశ్నకి అర్థం లేదు. అందం ఉపయోగపడాలి అనడం మూర్ఖం. ఉపయోగపడకుండా అందం ఎన్నడూ ఉండదు- ఎందుకంటే తన ఆనందోపయోగం

కోసం మనసు చూపేదే అందం కనక. కాని ఏదో ఒక ఉద్దేశ్యం మనసులో పెట్టుకుని దానికి ఉపయోగపడేట్టు అందాన్ని కల్పించాలంటే; ఆ కల్పన అందమూ కాదు. కళాకాదు. అది కళ అయిందా నువ్వు తలుచుకున్న ఉపయోగాన్ని దాటి తన స్వంత ఉద్దేశ్యాన్ని నెరవేర్చుకుంటుంది ఆ అందం.

కళకి ఉద్దేశ్యం ఉండాలి, ప్రజాసేవ చెయ్యాలి, అని ఆందోళనపడినకొద్దీ అందానికి దూరమవుతున్నారు రచయితలు. దూరమే కాదు. విరోధులౌతున్నారు. ప్రజలలో ప్రతివారికీ అవసరపడని కళ నిష్ఫలమనేవాళ్ళు ఒడ్డున తగిలే ఈ అలలుగాక, తక్కిన సముద్రమంతా అనవసర మన్నట్టుంటుంది. ఈ చిన్న అలలు తప్ప ఏదీ తెలుసుకో లేని మనుషులు ఏనాటికో ఎదిగి రెక్కలు జాచినప్పుడు సంతుష్టికై వేచి ఉండవొద్దా సముద్రం ? పత్రికలలో పడే కథలూ, బొమ్మలూ తప్ప, తక్కిన చిత్రాలూ, గ్రంథాలూ సినిమా పాటలూ తప్ప తక్కిన సంగీతమూ లేకండాపోయిన లోకాన్ని ఆలోచించుకోండి. అవీ ప్రతి మనిషినీ రంజింప చేసేవి. తక్కిన art అంతా కొంచెమో గొప్పో exclusive. అందుకని అనవసరం – ఆ ప్రజాసామాన్యానికి.

కాని ఈ అందం అనవసరమంటో రాసే కవిత్వంలో శ్రీశ్రీ పోకడలెందుకు? కథలలో చలం పదజాలమెందుకు?

జీవితమంటేనే అందం. గడ్డిపోచనించి, పురుగునించి, కొత్త అందాలు అన్వేషించుకుంటో పరిణామం చెందావు. లోకం జన్మజన్మల్నుంచి పెంచుకుంది నిన్ను తన అందాలు చూడగల ప్రియుడిగా ఎదిగేందుకు.

బీదల యెడల, కష్టలయెడల సానుభూతి, దయ, ఏకత్వం, ఇంత ఆకర్షణని ఎందుకు' పొందాయి – అవి అందమైన ప్రోత్సాహాలు గనక. అవి ఆత్మనే అందంతో నింపుతాయి గనక. అవన్నీ ఉత్తమాటలు గాక నీ హృదయంలో నిజమైన ప్రోత్సాహాలే ఐతే, అందం నీకెన్నడూ విరోధి కాదు. పైకి ఆ మాటలు మాట్లాడినా, లోపల దేనిమీదనో ద్వేషమో, జెలసీ ఓ, నిన్ను బాధిస్తో ఉండటం చాతనే , నీ ఆత్మ అందవి కారం కావడం చాతనే, అందం నీకు అనవసరంగా తోస్తోంది.

ప్రచారకులు అందాన్ని ద్వేషించడం చాలా sensible thing. సృష్టిశక్తుల్ని తను ఉపయోగించుకోవాలని చూసిన మానవుణ్ణి, ఆశక్తులు తమకి బానిసని చేసుకున్నట్టే, అందాన్ని ఉపయోగించుకుని, సాధిద్దామని బైలుదేరావా, నిప్పుని కొంగున కట్టుకుంటున్నావు! నీ ప్రచారం మనసు నించి తొలిగిన నిమిషాన, నువ్వు, సాధనగా తెచ్చుకున్న అందం స్థిరమై నిలిచి, నీ ప్రచారాన్ని మించిన సత్యాలకి ఆరాధకుడి కళ్ళు విప్పుతుంది. టాగూరు గీతాలవంటి ఔన్నత్యానికీ, అందానికీ సహాయంగా అవనీంద్రనాథ్‌టాగూర్ చిత్రాలు గీస్తే, టాగూరుగీతాల అందాల్ని దాటి, మించి, మింగి, ఏ లోకాలకో తీసుకు వెడుతుంది ఆ చిత్రపు సౌందర్య సందేశం.

ఇతరుల హృదయాల గడప తొక్కగలవా ఆ అందాన్ని వెంట తీసుకు వెళ్ళంది?

'ఆకలి, ఆకలి' అని ఊరికే రాయరేం? పద్యాలూ, కథలూ, ఘాటైన పదాలూ, రూపకాలంకారాలూ, అనేటప్పటికి, అందాన్ని ఎరువు తెచ్చుకుంటున్నారు మీ ప్రచారం కోసం, కాని అందం మనుష్య సాధారణ స్వభావాల కన్న శక్తివంతం, ఉజ్జ్వలం, లోకాన్ని నింపే విద్యుచ్ఛక్తి కన్న శక్తివంతం. అందాన్ని గర్హిస్తో, అందాన్ని ఉపయోగించుకోడం, ప్రస్తుత నాగరికత కూడదని చెప్పడానికి వార్తాపత్రికల్ని గాంధీగారు ఉపయోగించడంలాగు ఉంటుంది. మీకు ఉపయోగపడే ఈ అల్ప సుందరతాపులే ఇంత శక్తి వంతములైతే అసలు సౌందర్యం దివ్యతేజస్సు ముందు మీరూ, మీ ప్రచారం ఎంత అల్పమో! ఊహించుకోలేరా?

లోకం క్షోభిల్లుతూ ఉంటే, లక్షలు ఆకలితో చస్తో వుంటే ఏదో అర్థంలేని హృదయబాధా, ప్రణయగాధా రాస్తావా, కవీ! ఎవరికోసం, ఇదం[illegible]! [illegible]టారు. ఇంత క్షోభ ప్రపంచంలో జరుగుతో ఉంటే, కోవెల పాడుతోంది, చల్లగాలి వీస్తోంది. చిన్నపిల్ల గంతులేస్తోంది. కుక్క తోక ఆడిస్తోంది. తన బాధనీ,సంతోషాన్నీ, కవి పాడుతున్నాడు. తన బాధనీ, సంతోషాన్నీ గుర్తించగలవారికోసం బాధలేనివాళ్ళందరూ కూడా మూలిగితే బాధలు తప్పుతాయా? ఆకలి తీరితే మాత్రం, చావులు, రోగాలు, భూకంపాలు, తప్పుతాయా? పువ్వులు ఎండిపోవడం రంగులు పోవడం, ముసలితనం తప్పుతాయా? ఇంక నవ్వేదెప్పుడు? కవిని పాడవద్దను, దయామయా! నీ కాఫీ, నీ ప్రియురాలు, నీ పిల్లలు, నీ బట్టలు, నీ నవ్వులు, నీ అపశ్రుతి కూనిరాగాలు మానావా నువ్వు?

ఈ భూమిలో ఓ మూల కొన్ని ప్రాణులు ఆకలితో క్షోభపడుతున్నది మాత్రమే నీ కళ్ళబడుతో ఉంటే, ఏ స్త్రీలో పిల్లలో నిరంకుశపు మూర్ఖం కింద నలగడమే చలం కళ్ళబడుతో ఉంటే, కవి కంటికి, ఈ సృష్టి ఆనందనాట్యం, గడ్డిలో అలలమీద, ఈ నక్షత్రాల వెలుగు పొణుకుల్లో, ఈ చావుపుట్టుకల జీవనో ద్రేకంలో,

నీ బాధలకన్న అపరిమితంగా ఈ క్షోభలనన్నిటినీ మింగేస్తో సమస్త ఆకాశాన్నీ నింపుతో ప్రత్యక్షమౌతోంది కవి కళ్ళముందు ఆనందం. అదీ అతని పాట.

30

చావడమంటే అర్థం, ఈ 'నేను' అనే భావం నశించడం, అది మిగిలే ఉంటే ఇంక మరణమూ, పునర్జన్మలూ, చాలా స్వల్పమైన మార్పులు. ఆ 'నేను' అనేది లేకపోతే నాకూ ఈ ఇసుక రేణువులకూ భేదమే లేదు. ఈ 'నేను' అనేది రెండు విధాల నశించవచ్చు. ఈ దేహంతోపాటు అదీపోవొచ్చు. అనేక జన్మల తరవాత మాయంకావొచ్చు. లేక ఏపరమాత్మలోనో లీనం కావొచ్చు. ఏదైనా ముందో వెనకో నాశనమే. అనంతమైన కాలంలో ఈ నా 'నేను' కొన్నాళ్ళు ఇట్లా నిలిచి, ఆడి, ప్రేమించి, బాధపడి, ఇంక ఏం మిగలకుండా మాయమైపోతుంది. లక్షల కొలది 'నేను'లు రావొచ్చు, పోవొచ్చు. కాని నా 'నేను' మాత్రం ఉండదు. లోకం ఉండనీ, పోనీ ఇంక నాకేం సంబంధం?

ఈ దేహంతోపాటు 'నేను' కూడా నశిస్తుందంటే నీతి, ధర్మం, యుగాలు, అభివృద్ధి, త్యాగం, శాశ్వతం. ఇవన్నీ ఉత్త పిచ్చిమాటలు. నాలుగు నిమిషాలు మాత్రమే ఉండే 'నేను', ఈ తెరమీద కదిలే 'నేను' నా సుఖం నేను చూసుకుని అస్తమించక, ఈ గోలలన్నీ ఎందుకు పెట్టుకోవడం? పాపం, పుణ్యం, నీతి, అవినీతి ఇవన్నీ చాదస్తం. సుఖం, బాధ ఈ రెండే నాకు కావాలి. ఎవరెట్లా చస్తేనేం, ఎంతమందికి క్షోభ కలిగితేనేం; ఎన్ని నీచకార్యాలు చేస్తేనేం, బతికున్న నాలుగు రోజులూ నా సుఖం నేను చూసుకుంటాను. లోకాన్నీ, ప్రజల్నీ ప్రేమించకుండా, అందర్నీ హింసించి, అధర్మంలో, దుర్నీతిలో, స్వార్థంలో నువ్వు సుఖపడగలవా అని అడిగితే – "అట్లా సుఖపడే అదృష్టవంతులు ఉన్నారు. అది నా చేత కాదు. అది నా బలహీనం. గర్వపడవలసిన విషయం కాదు" అనవలసి వొస్తుంది.

మరణం తరువాత మిగులుతాం – అన్నామా? ఇంతకన్నా వెయ్యి ప్రశ్నలు బైలుదేరతాయి. "మిగలము" అంటే జవాబు లేదు. ఏదో మిగులుతాము! అనే విశ్వాసం, నాశనం కాము, అనే ప్రోద్బలం తప్ప, అది మన instinct for preservation నీడ కావొచ్చు. ఏమీ సుఖం లేనివాడు సుఖం వొస్తుందని ఆశలేని వాడు మృగాల మల్లేనే, కారణం లేకుండా బతకాలని ఆశపడతాడు. అట్లానే చచ్చిం తర్వాత కూడా మిగులుతామనేది కూడా అట్లాంటి వెర్రి ఆశకి ఫలితమైన అబద్ధమే కావొచ్చు.

మిగులుతాం.. అంటే వెంటనే ఏమి మిగులుతాం? ఈ దేహం కాదు. కొత్త దేహం. సూక్ష్మదేహమా? ఈ దేహం కలగాలంటే ఎక్కడో "ఓవం" నించీ ప్రారంభమై ఎంతో కాలానికి ఎదిగింది. ఆ దేహం అమాంతంగా వొచ్చేస్తుందా? ఈ మనస్సు ఉంటుందా? మెదడు మీద ఆధారపడే మనస్సు, మెదడు లేకుండా ఎట్లా నిలిచింది? కళ్ళు కాలిపోయినా, ఇంకా చూడగలమా? "చూపు" అనేది నేర్చుకోడానికి ఈ జన్మలో రెండు మూడేళ్ళు పట్టింది. ఆ శరీరంలోనో? మరి ఆ శరీరానికి ఆకలి ఉండదా? ఈ మనస్సు అంటే ఏ మనస్సు? బాల్యంలోదా, యౌవనంలోదా, వృద్ధాప్యమా? ముసలివాడి మనసు అంత క్షీణించింది కదా? ఆ బతుకులో కూడా అట్లాంటి మనస్సే ఉంటుందా? "నేను" ఏ "నేను?" "పిల్ల నేను" "పడుచు నేను" "ముసలి నేను". ఈ మూడింటికే ఎంత భేదం? మనుషులకేనా? పురుగులకీ, చెట్లకీ, రక్తకణాలకీ, మరణం తరువాత జీవితం ఉందా? వాటికి సూక్ష్మశరీరాలు? మర్రిచెట్టు సూక్ష్మశరీరం, బొద్దింక సూక్ష్మశరీరం ఉన్నాయా?

మెదడుకీ, మనసుకీ సంబంధమేమిటి? నిప్పుకీ, వేడికీ, దీపానికీ కాంతికీ వుండే సంబంధమా? ఐతే నిప్పు ఆరిపోగానే వేడి ఆరిపోవాలి, కాని మనస్సు అనేది వేరుగా వుండి, ఈ దేహాన్నీ, మెదడునీ వుపయోగించుకుంటోందా?

ఆ మనసు శాశ్వతమా? లేక ఆ మనసు కూడా శాశ్వతమైన ఆత్మకో, దేనికో సాధనమా?

వేదాంతం ప్రకారం ఈ లోకాలన్నీ మాయ. ఒకటే సముద్రం. జీవులన్నీ ఆ సముద్రంలో కలిసిపోతాయి. ఇంకా చివరికి తరిచామా, అసలు జీవులూ లేరు, జన్మలూ లేవు, సృష్టీ లేదు. ఉత్తభ్రమ అంటారు. ఎవరికి భ్రమ? జీవుడికి? జీవుడూ – భ్రమేగా! ఆ ఈశ్వరుడికే? ఈశ్వరుడూ భ్రమ ఐతే! ఏమీ లేనిదానికి ఇదంతా ఉందని భ్రమ.

మోక్షం పొందినవాళ్ళకి పునర్జన్మ లేదట. అసలు భేదమే లేకుండా కలిసిపోయింతరువాత మోక్షం పొందినవాళ్ళు అని వేరే లెఖ్ఖ యెట్లా ఉంటుంది? ఆ మహాసముద్రంలో మోక్షం పొందిన నీటిబిందువులు. ఇవి మళ్ళీ పుట్టకూడదని చీట్లు అతికిస్తారా;

ఈ నిర్వాణానికీ, నిరీశ్వరత్వానికీ భేదమేమిటి? వేదాంతులు నిరీశ్వరవాదులే.

ఏం లేకుండాపోతేనేం, మిగలకుండా దేంట్లోనో కలిసి పోతేనేం? 'నేను' లేకపోయిం తరవాత అదేదో శూన్యమో,

శక్తో మిగిలి ఉంటేనేం, లేకపోతేనేం? 'నాకేం?' జన్మ తరవాత అంతమైతేనేం. ఆ వెయ్యి జన్మల తరవాత లయమైతేనేం? కాలి బూడిదైతేనేం? చీకి మన్నైతేనేం?

ద్వైతమతాలవాళ్ళూ, వైష్ణవులూ, మహమ్మదీయులూ, క్రిస్టియన్లూ, బ్రహ్మసమాజం వాళ్ళూ, చావు తరవాత మిగులుతామనీ, అదేదో ఈశ్వరుడి సమక్షంలో ఆనందంగా బతుకుతామనీ, 'నేను' అనేవన్నీ యిట్లానే మిగులుతాయనీ, అంటారు. మిగిలి ఆనందంగా గడపడమనేది బావుంది గాని, 'ఆ ఆనందం అనేది ఎట్లాంటిది అని ప్రశ్నవొస్తుంది'. మార్పు లేని అనంతం అయిన ఆనందం మనసుకి అందదు. మార్పు అనగానే లక్ష ప్రశ్నలు బైలుదేరతాయి. మిగులుతామంటారే! ఏమిటి మిగిలేది? "నేను" అనేది, తక్కినవాటికన్నా భిన్నం కావడం చేతనే నిలిచి ఉంది. ఒకే ఆనందాన్ని ఒకేవిధంగా అనుభవించేందుకు, అందరూ భేదం లేకుండా ఒకేవిధంగా కావాలి. భేదమే లేకపోతే ఈ "నేను"లన్నీ ఏకత్వాన్ని పొందితే, అద్వైతం అయింది.

మృత్యువుతో అంతమైనా మానవజీవితంతో ఐక్యమై, స్వార్థాన్ని మరిచి మానవ సౌభాగ్యానికైనా పాటుపడమనే నవీన శాస్త్రజ్ఞులు మానవ జీవితంలో ఐక్యం కమ్మంటే, వేదాంతులు ఈ సృష్టి శక్తితో ఐక్యం కమ్మన్నారు. అంతే భేదం. ఎందుకు ఐక్యం కావాలీ, అంటే ఎవరూ ప్రత్యుత్తరమివ్వలేరు....

రేపు చచ్చే నేను – ఈ రైల్లోంచి పక్క స్టేషనులో దిగే నేను, సుఖంగా కూచోక, రైలుపెట్టెలు, ఎందుకు ఊడుస్తూ ఈ నాలుగు నిమిషాలు గడపాలి? నాకేం తెలియదు. ఈ రైలు ఎక్కడికి పోతుందో, ఏమవుతుందో? ఇది శాశ్వతమనీ, దీనికో గమ్యస్థానం ఉందనీ, నాకు రూఢి యేమిటి? ఈ మధ్య ఏ బ్రిడ్జి మీద, ఏ బాంబుల కింద బోల్తా పడుతుందో! నేనెందుకు నా కాలాన్నీ, సౌఖ్యాన్నీ త్యాగం చేయాలి? అంటే? పోతే ఈ అర్ధరాత్రి మేలుకు కూచుని ఇదంతా ఎందుకు రాస్తున్నాను?

బెర్ట్రండ్ రస్సెల్, ఇంగర్సాల్, వెల్సు మొదలైన జ్ఞానులూ, కమ్యూనిస్టు బోధకులూ, ఏదో లోకక్షేమం, జీవిత ప్రవాహం, మన జీవితాన్ని లోకంతో సమన్వయించే ఆనందం – ఇట్లాంటివి మాట్లాడతారు. వీళ్ళకి అనంత జీవితంలో నమ్మకం లేదని వాళ్ళు అన్నా, వీళ్ళకి subconscious గా ఎంత నమ్మకమో అనిపిస్తుంది. వాళ్ళు అన్ని మూఢ విశ్వాసాలలో నమ్మకం వదులుకోగలిగి కూడా విశ్వమానవ సౌభాగ్యం, ముందు యుగాలవారి ఎడల మన కర్తవ్యం, లోకాభివృద్ధి – ఇట్లాంటి మూఢత్వాన్ని వొదులుకోలేకపోవడానికి కారణమేమో అనిపిస్తుంది. ఇట్లాంటి గొప్ప ఆశయాలూ, యత్నాలూ లేకండా తన సౌఖ్యమే చూసుకునే జీవితం యోధులకూ, ఉదారులకూ దుర్భరం. పూర్వపు ధర్మాలలో మతాలలో నమ్మకం లేదు వాళ్ళకి. అందుకని ఈ కొత్త మూఢమైన గొప్ప ఆశయాల్ని కల్పించి కప్పుకున్నారేమో అనిపిస్తుంది. మానవ జీవిత సముద్రంలో 'నేను'ని కలిపేసుకుని, తద్వారా అమృతాన్ని పొందుతామనీ, మానవాభివృద్ధి ప్రయత్నంతో ఐక్యమై తద్వారా ఆనందాన్ని పొందాలనీ, లోకం కోసం స్వార్థాన్ని త్యాగం చెయ్యాలని బోధించే నిరీశ్వరవాదులు నిజంగా వీరి బోధనల్ని వీరు నమ్మితే, అంతరాత్మలోనూ ఆత్మ శాశ్వతత్వంలోనూ నమ్ముతున్నారన్నమాటే!

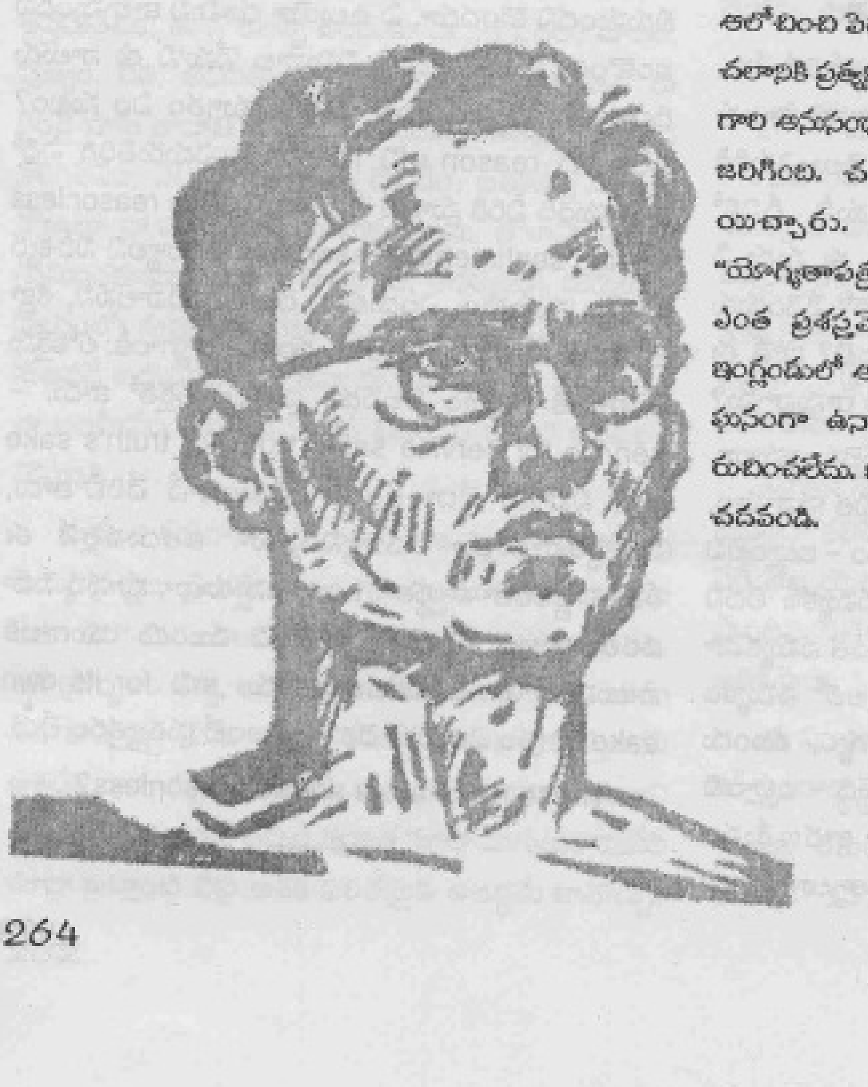
మనుష్యుల్ని నీతిమార్గాన ఉంచేందుకు నరకం, స్వర్గం అని పాతమతాల వాళ్ళు ఎన్ని అబద్ధాలు మాట్లాడారో, ఇంకో విధంగా ఈ కొత్త శాస్త్రజ్ఞులు కూడా ఏదో లోకపు అభివృద్ధీ, మానవ జీవిత ప్రవాహం, ఆత్మశాంతి, ఇట్లాంటి కొత్త అబద్ధాలు కల్పించి, మతం లేకుండా నీతిని లోకంలో నిలబెట్టాలని చూస్తున్నారు.

అనంతకాలంలో ఈ భూమిమీద మనుష్య జీవితమే మొన్న ప్రారంభించింది. ఇంక నాలుగు దినాలలో మాయమవుతుంది అంటాయి వీళ్ళ 'సైన్సు'లన్నీ. భూమి సూర్యుడికి దగ్గిరగా జరిగి మాడ్చేస్తుందని కొందరూ, సూర్యుడు చల్లబడి భూమి బిగుస్తుందని కొందరూ, ఏ ఉల్కాయో భూమిని కాల్చేస్తుందని ఇంకొందరూ. ఈ నాలుగు నిమిషాల 'నేను'ని ఈ నాలుగు దినాల మనుష్య జీవితంలో కలిపితే మాత్రం ఏం సుఖం? అంటుంది reason కాని reason కి ఎదురుతిరిగి ఏదో తృప్తినిస్తుంది వీరికి మానవ సేవ. అందుకని ఆ reasonless feeling sentimentని reasonable చెయ్యాలని నిరీశ్వర వాదుల ప్రయత్నం. ఎందుకంటే దేవుణ్ణీ, పరిపాలననీ, శిక్షా బహుమనాల్నీ తీసేస్తే, ఈ నీతికీ, ధర్మాలకీ త్యాగాలకీ, లోకక్షేమ యత్నాలకీ కారణం నిలవదు. ప్రతిఫలాపేక్షతో కాదు. – service for service sake, truth for truth's sake అని, నిష్కామ వేదాంతంలో తెలీకుండానే చేరిపోతారు, నిరీశ్వరవాదులూ కమ్యూనిస్టులూ. అందువల్లనే ఈ రేషనలిస్టులంతా స్వార్థత్యాగులూ, ఉన్నతులూ, మానవ సేవా పరతంత్రులు, తెలివిగా యోచించి ముందు యుగాలకి పాటుపడేవారూ కనపడడం అరుదు. కాని for its own sake మాత్రం ఎందుకు చెయ్యాలి అంటే ప్రత్యుత్తరం లేదు.

These rationalists are so reasonless?

36

యోగ్యతాపత్రం

శ్రీశ్రీ 'మహాప్రస్థానా'నికి పీఠిక

ఆధునిక తెలుగు కవిత్వానికి అభ్యుదయ దిశానిర్దేశం చేసిన మహాప్రస్థానానికి చలంగారు ముందు మాట వ్రాయటంలో ఒక విరోధం దాని ఆభాసం రెండూ ఇమిడి ఉన్నాయి. సామ్యవాద అభ్యుదయ భావాల మీద చలంగారికి ప్రీతి లేదు. ప్రతికూల భావాలు చాలా చోట్ల తెలిపారు. 'మహాప్రస్థానం'లో చలాన్ని ఆకర్షించింది ప్రజల మీద ప్రేమ. వృద్ధులు, స్త్రీలు, పిల్లల మీద శ్రద్ధ - వీరి కోసం శ్రీశ్రీ కనే ఉజ్జ్వలమయిన కవితా స్వప్నం చలాన్ని లోగొన్నాయి. సిద్ధాంతాలతో నిమిత్తం లేకుండా గొప్ప సుందర స్వప్నాలను అభినందించగల కళాభిరుచి చలానిది. " 'మహాప్రస్థానా'నికి మరి ఎవరయినా ముందుమాట వ్రాస్తే ఎట్లా ఉండేది?" అన్నది ఆలోచించి పెదవి విరిచి చప్పరించదగ్గ ప్రశ్న. ఆనాటికి శ్రీశ్రీకి చలానికి ప్రత్యక్షపరిచయం లేదు. జలసూత్రం రుక్మిణీనాథశాస్త్రి గారి అనుసంధానంతో చలంగారు తన అభిప్రాయం వ్రాయటం జరిగింది. చలంగారు శీర్షికకు పేరు పెట్టకుండా వ్రాసి యిచ్చారు. అచ్చుకు పంపబోయేముందు శ్రీశ్రీ గారే "యోగ్యతాపత్రం" అని హెడ్డింగు వ్రాశారు. 'మహాప్రస్థానం' ఎంత ప్రశస్తమో, ముందుమాట అంత ప్రసిద్ధమయింది. ఇంగ్లండులో అచ్చయిన శ్రీశ్రీ 'స్వదస్తూరి మహాప్రస్థానం' ఎంతో ఘనంగా ఉన్నా యోగ్యతాపత్రం లేనందువల్ల పాఠకులకు రుచించలేదు. ఇప్పుడు 'మహాప్రస్థానం' లేకుండా యోగ్యతాపత్రం చదవండి.

ఇది మహాప్రస్థానం సంగతి కాదు. ఇదంతా చలం గొడవ. ఇష్టంలేని వాళ్లు యీ పేజీలు తిప్పేసి(దీంట్లో మీ సెక్సుని ఉద్రేకించే సంగతులు ఏమీ లేవు) శ్రీశ్రీ అర్ణవంలో పడండి. పడండి ముందుకు. అగాధంలోంచి బైలుదేరే అలలు మొహానకొట్టి, ఉక్కిరిబిక్కిరై తుపానుహోరు చెవుల గింగురు మని నమ్మిన కాళ్ళకింది భూమి దొలుచుకుపోతోవుంటే, ఆ చలమే నయమని వెనక్కి పరిగెత్త చూస్తారు.

తన కవిత్వానికి ముందుమాట వ్రాయమని శ్రీశ్రీ అడిగితే , కవిత్వాన్ని తూచేరాళ్ళు తన దగ్గర లేవన్నాడు చెలం. 'తూచవద్దు అనుభవించి, పలవరించ' మన్నాడు శ్రీశ్రీ

చెలం చూశాడు, మాట్లాడాడు. కాని శ్రీశ్రీ ని ఎరగడు. రుక్మిణీనాథశాస్త్రి ఒక ఉదయం వచ్చి-

'ఇదేమిటి, ఈ మూల స్త్రీలకోసం ఇట్లా మూలుగు తున్నారు? శ్రీశ్రీ పద్యాల వేగంతో ప్రపంచపు పాత దుమారమంతా వూడ్చుకుపోతోవుంటే!'

'హృదయాల మీది పెంకులు పగిలి పోతున్నాయి, బైట వినబడుతున్నాయి ఇట్లా రండి. రోడ్డుమీదకి'అన్నాడు.

అంతవరకు శ్రీశ్రీ కవిత్వాన్ని ఎరక్కపోవడం చెలంలో క్షమించతగిన విషయం కాదు. కాని చాలావాటికి క్షమించాలి చెలాన్ని.

కవిత్వాన్ని, ముఖ్యంగా తెలుగు కవిత్వ కన్యల్ని చూస్తే చెలానికి impatience అనుమానం. శబ్దసౌందర్యంతో తృప్తిపడి సంతోషించవలసిందే కాని, చెప్పేదానికి అర్థం వెతకడం అవివేకం అని. కాని నీరసపు కళాచతురులమల్లే అందాన్ని దూరంనించి చూచి సంతోషించి, విచారించి, తప్పుకోడం చెలానికి చాతకాదు. తను చెప్పదలచుకున్న సంగతి తనకే స్పష్టంగా తెలీనప్పుడు తన చేతగానితనాన్నీ, అర్థ అస్పష్టతనీ ఛందస్సు చీరల వెనకా, అలంకారాల మధ్యా, కఠిన పదాల బరఖాలలోనూ దాచి మోసగించాలని చూస్తాడు కవి- ముఖ్యంగా సహజ సౌందర్యం తక్కువైనప్పుడు! సులభంగా, సూటిగా చెప్పేసి, ఇంత ధ్యానానికీ, మౌనానికీ, కార్యాలకీ, విజయాలకీ వ్యవధినివ్వరాదా అని చెలం కోర్కె ఆ పని స్త్రీలూ చెయ్యరు, దేశనాయకులూ చెయ్యరు, కవులూ చెయ్యరు - ఎంకీ, శ్రీశ్రీ తప్ప. కవిత్వంలోనూ, జీవితంలోనూ economy of words and thoughts లేకపోవడం దేశభక్తి కన్న హీనమైన పాపం. ఆత్మలోకంలో దివాలా.

తనకీ, ప్రపంచానికీ సామరస్యం కుదిరిందాకా కవి చేసే అంతర్, బహిర్ యుద్ధారావమే కవిత్వమంటాడు చెలం. అందువల్లనే దిక్కుల్ని, దేవుళ్ని అధికారుల్ని వూగించి ప్రశ్నించే శ్రీశ్రీ పద్యాలు అంత అభిమానం చెలానికి. నెత్తురూ, కన్నీళ్ళూ తడిపి కొత్త tonic తయారుచేశాడు శ్రీశ్రీ యీ వృద్ధ ప్రపంచానికి.

హృదయం ఎలా కంపిస్తే ఆ కంపనకి మాటల రూపాన్ని యివ్వడం అతనికే తెలుసు. మాటల్ని కత్తులూ, యీటెలూ, మంటలుగా మార్చటం అతనికే చేతనవును. పద్యాలు చదువుతోంటే, ఇవి మాటలు కావు, అక్షరాలు కావు- ఉద్రేకాలు, బాధలు, యుద్ధాలు - అతని హృదయంలోంచి మన హృదయంలోకి direct గా పంపిన ఉత్సాహాలు, నెత్తురు కాలవ లనిపిస్తుంది.

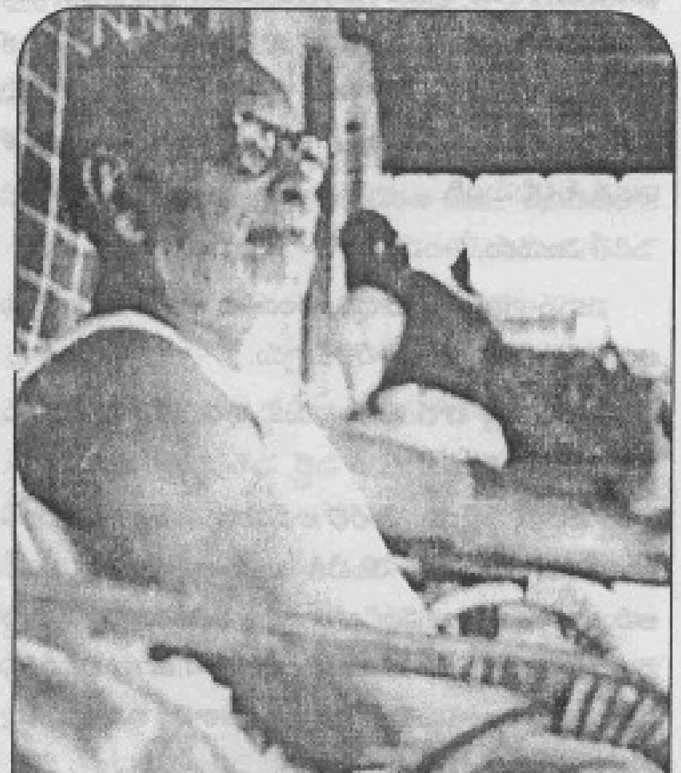
ఎందుకంటే-

కృష్ణశాస్త్రి తన బాధని అందరిలోనూ పలికిస్తే శ్రీశ్రీ అందరి బాధనూ తనలో పలికిస్తాడు.

కృష్ణశాస్త్రి బాధ ప్రపంచానికి బాధ. ప్రపంచపు బాధ అంతా శ్రీశ్రీ బాధ.

శ్రీశ్రీ కవిత్వము, పాల్‌రోబ్సన్ సంగీతమూ ఒకటే రకం అంటుంది సౌరిస్. ఆ రెంటికీ హద్దులూ, ఆజ్ఞలూ లేవు. అప్పుడప్పుడు లక్షణాలనూ, రాగాలనూ మీరి చెవి కిర్రుమనేట్టు ఇద్దరూ అరుస్తారు. ఏమీ రసం లేకుండా flat గా ఎక్కడికో, ఏమీ చేతగానివాళ్ళమల్లే జారిపోతారు. కాని ఆ అరుపుల్లో, చీకట్లో మొహాలు, తోకలూ కనపడక వెతుక్కునే ప్రజల రొద, గాలిదెబ్బల కింద ఎగిరిపడే సముద్రపు తుపాను గర్జనం, మరఫిరంగుల మరణధ్వానం గింగురుమంటాయి. కంఠం తగ్గించి వినపడకుండా తగ్గుస్థాయిలో మూలిగారా; దిక్కులేని దీనుల మూగవేదన, కాలికింద నలిగిన చీమల కాళ్ళు విరిగిన చప్పుడు, నీళ్ళులేక ఎండుతున్న గడ్డిపోచ ఆర్తనాదం వినిపింప చేస్తారు. బుద్ధివున్న వాడెవ్వడూ అతనిది సంగీతమని కాని, ఇతనిది కవిత్వమనికాని వొప్పుకోడు; వొప్పుకోటమూ లేదు. ఎందుకంటే యీ ఇద్దరి appeal బుద్ధిని, వివేకాన్ని, కళా నిబంధనల్ని మించిన ఏ అంతరాళానికో తగులుతుంది. ఆ అంతరాళం అనేది వున్నవాళ్లకి. కీర్తి మర్యాదల్ని డిగ్రీలతో కొలుచుకుంటో అగచాట్లు పడి కులికే మనుషులకి ఆత్మ ఎన్నో మందపు ఇనుప పొరల వెనక అణగిచచ్చి, కొనవూపిరితో ఆరిపోలేక మిణుకు మిణుకుమంటో వుంటుంది. అటువంటి వాళ్ళకి ఉత్త అర్థంలేని న్యూసెన్సుగా తోస్తాయి శ్రీశ్రీ పద్యాలు.

సొంత ఇల్లూ, అణగారిన భార్యా, ప్రతి సంవత్సరం పై క్లాసులోనికెళ్ళే కొడుకూ, bank account, వాట్టిపోని ఆవుతో తృప్తిపడే సంసారుల శాంత హృదయాల మీదినుంచి యీ గీతాల్లోని ఉద్రేక ఉత్సాహాలు విశాఖపట్నం సముద్రంలో నల్ల రాళ్ళమీద అలలు విఫలమైనట్లు దొర్లిపోతాయి. తాంబూలం వేసుకుంటో, పుస్తకాన్ని ముడిచిపెట్టి 'దేనికోసం?' ఎందుకు? ఏమిటి కావాలంటాడు? ఏమిటి ఈ వేదన పాపం?' అని కొంచెం ఆలోచిస్తారేమో!

ఇదీ సాధారణంగా కల్చర్లు లీడర్ల సంగతి.

కవుల సంగతివేరు. ఉత్తమ కవిత్వం ఎప్పుడు ప్రచురిత మవుతుందా అని వెయ్యికన్నులతో కనిపెడుతూ వుంటారు. కనపడ్డదా, ఆనాటినుంచి అతి శ్రద్ధగా ఆ కవిత్వాన్ని గురించీ కవిని గురించీ ప్రచారం మొదలు. సారస్వత పోషకులతో ఉచితులతో ఎట్లాగో ఓలాగు ఆ కొత్త కవిత్వాన్ని సంభాషణలోకి తీసుకుని వచ్చి వ్యక్తీ, కాల పరిస్థితులను బట్టి చప్ప రించడమూ- తమ కావ్యాలనించో, ఇతర కావ్యాలనించో, సంగ్రహించబడిన దనడమూ- విప్లవ కారణమనడమూ - నిర్జీవమనడమూ- కవిని గురించి చాలా righteous indignation తోనో, జాలిపడుతోనో, చాలా సానుభూతీ, దయా వున్నట్లు ప్రస్తావించడమూ వీళ్ళ టెక్నిక్.

'శ్రీశ్రీ కవిత్వాన్ని గురించి మీ అభిప్రాయం చెప్పండి' అని కవిని అడిగారా, అతను 'దానికేం చాలా బావుంటుంది. ఓ బాగా వ్రాస్తాడు. నేను అతన్ని కూడా బాగా ఎరుగుదును. నా అభిప్రాయం ఏమిటంటే-' అన్నాడా, అతను చాలా సన్నిహిత ప్రియమిత్రుడన్నమాట కవికి. చిరునవ్వుతో శ్రీశ్రీ విషయమై మీ కళ్ళలో కారం కొట్టిపోతున్నాడు. పొగడ్తలతో మీ నోట్లో విషం కక్కిపోతున్నాడు జాగ్రత్త!

శ్రీశ్రీ కవిత్వానికి motive springs చూపుతాడు ఆ మిత్రుడు. తప్పదు.

'ఆకలిపాట.... కటిక దరిద్రుడు అతను- తిండిలేక వీధులు తిరిగాడు.... పాపం' అంటో ప్రపంచపు సరిహద్దుల్ని వూగించాలని ప్రయత్నించే అతని హృదయోద్రేకాన్ని explain, చేస్తాడు.

నిజమా? నిజమైతే శ్రీశ్రీ 'ఆకలేసి' నక్షత్రాలు అదరిచూసే కేక లేశాడు'

ఈ కవికి ఆకలి వేస్తే రా- గారి యింటికెళ్ళి శ్లాఘించి భత్యఖర్చుతెచ్చుకుని, భోజనం చేసి ప్రియురాలి మీద గీతం వ్రాశాడు.

అబద్ధాలతో, స్తోత్రాలతో, వంచనలతో, అనుకూల దుష్టప్రచారంతో, ఆత్మశ్లాఘనలతో దేశం మీదపడి బతుకుతున్న యీ parasite కవి శ్రేణ్యులు శ్రీశ్రీని విమర్శించడానికి సాహసిస్తున్నారు. 'అభివృద్ధికి తగినవాడవు' అని ఆకాశమంత ఎత్తుగా వుండే అతని వీపు తట్టచూస్తున్నారు.

ప్రపంచంలో ఈనాడు ప్రతి దేశంలోనూ నూతన యుగ నిర్మాణం కోసం ధర్మ యుద్ధం చేసే ధీరులు ఈనాడు పడుతున్న ఘోరమైన అగచాట్లు చూస్తే అనాదిగా తన కోసం ప్రయత్నించే dreamers మీద ఈలోకం వర్షిస్తున్న కర్కశత్వం పరించి ఆవేశించిన rotten channals యీనాటి సారస్వత సభాపతులు. తాము బతికివున్న కాలంలో పాత వాఙ్మయం మీద తిరగబడి యీ బతికి వున్న శవాలు, ఈనాటికీ తాము ముప్పైయేళ్ళ క్రింద చేసిన తిరుగుబాటు ఇతరుల ఖర్చు మీద కాఫీ, యిడ్లెన్ల ముందు inspire అయి ప్రగల్భాలు పలికే యీ రసికులు, తాము తెచ్చిన సంస్కారమే యింక సారస్వతానికి శాశ్వతావధి అని నిరూపించి, ఉప్పొంగి తెలుగు ప్రపంచాన్ని పావనం చెయ్యడానికి మీదికి ఉరికే భగీరథ ప్రవాహాల్ని ఈ రబ్బిష్ చెత్తల కట్టలతో ఆపాలని ప్రయత్నిస్తున్నారు.

మద్రాసు బస్సుల గోలల మధ్య ఓసారి 'శ్రీశ్రీ ఇప్పుడు

వ్రాస్తున్న కొత్తదనాలకే ప్రజలు ఇంకా అలవాటు కాలేదే. ఇంకా యీ సర్రియలిజం తెస్తే అసలు గాభరాపడి చదవడమే మానేస్తారేమో!' అన్నాడు చెలం. Man of little faith.

శ్రీశ్రీ ఏం జవాబు చెపితేనేం! మానవజాతిని ఉద్ధరించ దానికి కొత్త మతాన్ని కనిపెట్టిన ప్రవక్త వలె చిరునవ్వు నవ్వాడు. తన వ్రాతలు అంగీకారాన్ని పొందేందుకు ఇరవై యేళ్ళ తర్వాత ఇంకా ఆశ వదలక కాచుకొని వున్న చెలం మానవత్వం మీద శ్రీశ్రీకి వున్న గాఢవిశ్వాసాన్ని చూసి తలవొంచాడు.

శ్రీశ్రీ కవిత్వాన్ని analyse చేసి, ముక్కల కింద ఎత్తి చూపి, కవి, మనిషి శైలీ, బాల్యం, కవిత్వం, ఛందస్సు, ఎదిరింపు, కొత్తపోకడలు, పాత influences అంటో వాటి శ్రేష్ఠత్వాన్ని explain చెయ్యడానికి చెలానికి అధికారమూ, అర్హతలేవు. చెలానికి విమర్శే చాతనైతే, కొత్త వ్రాతల్ని పాత పత్రికల్లో చీల్చి, చెండాడి గొప్పతనం లేదని నిరూపించి, ఘనత సంపాయించి, సంవత్సరానికొకసారి నిండు భోజనాలుచేసే ఒక డజన్ సారస్వత, కళా, నాటక, నృత్య, గాన, సినిమా పరిషత్తులలో సభ్యత్వం, ఏమో అదృష్టం అపూర్వంగా కలసివస్తే జాయింటు సెక్రటరీకూడా సంపాయించేవాడు కాదా!

శ్రీశ్రీ పుస్తకం కొని తీరికగా చదవండి, పద్యం పదిసార్లు చదవండి. ఏమీ అర్థం కాలేదా– ఏ యువకుడికో, భిక్షుకుడికో deathbed present గా పంపండి. పారెయ్యకండి. అంతకన్నా దాచుకోకండి. తెలుగు కవిత్వాన్ని ఖండించి, దీవించి, ఊగించి, శాసించి, రక్షించే అపూర్వశక్తి మీ చేతుల్లో పుస్తకం. pass it on.

పదేళ్ళు ఆగండి, ఆ లోపల ఆస్తి సంపాదించడం, పిల్లల్ని కనడం, ధరలు, హెచ్చడం కాక జీవితంలో ఇంకా ఏమన్నా మిమ్మల్ని అమితంగా influence చేసినవి జరిగివుంటే మళ్ళీ కొత్తకాపీ కొని శ్రీశ్రీ పద్యాల్ని చదవండి. అపుడన్నా అర్థమౌతుందేమో.

స్వయంగా చదవండి. చదివింతర్వాత శ్రీశ్రీని చూడా లనిపిస్తే స్వయంగా చూడండి. ఎవరి అభిప్రాయమూ అడగ కండి. ముఖ్యంగా కవి అనేవాణ్ణి – చెప్పినా వినకండి.

కవిత్వపు కాలం అంతమయింది. నగలూ, అపురూపపు కళలూ, సూర్యకిరణాల్ని ఎరగని అందాలూ గతిస్తున్నట్టే కవిత్వమూ గతించింది. కవిత్వానికి కూడా తన ప్రయోజనం తానే చెప్పుకోవలసిన గతి పట్టింది. 'ఈనాటి కవిత్వమంతా ఏమిటి? ఎందుకు వుంది? ఏం చేస్తోంది?' అని దబాయించి అడిగే తెలుగు ప్రజలకు శ్రీశ్రీ కవిత్వం ప్రత్యుత్తరం. కొద్ది రోజుల్లో నేడు విర్రవీగే కవులు ప్రతి ఒక్కరూ శ్రీశ్రీ నీడకింద నుంచుని తమ ఉనికిని సమర్థించుకోవలసిన గతి వొస్తుంది.

చెప్పుకోతగిన ఒక్కకవీ మన కృష్ణశాస్త్రి ఉన్నత హిమాలయ శిఖరాల్లో కురిసిన కవితావర్షం పాయలై, దేశాలవెంట ప్రవహించి చివరకు సైడుకాలువల్లో పలుకుతున్న సమయాన, తన భీషణాతపజ్వాలలతో ఆవిరి పొగలు ఆకాశ మార్గాన విహరింపజేసి, రక్షించాడు శ్రీశ్రీ.

ఎవరినించి దొంగిలించామో వాళ్ళని క్షమించడం కష్టం.

క్రిష్ణశాస్త్రి పద్యాలు చదివి, అర్థం విడదీసి, 'ఏది గొప్పతనం చూపు' మంటే చూపలేకపోయినాను పూర్వం. శ్రీశ్రీ అగ్గిపుల్లలోనూ. కుక్కపిల్లలోనూ కవిత్వం చూపమంటే చూపలేను ఈనాడూ.

అగ్గిపుల్లవంక– ముఖ్యంగా పుచ్చిన అగ్గిపుల్లవంక చాలాసేపు చూడమంటాను.

కుక్కపిల్లని – ముఖ్యంగా తల్లిచచ్చిన దిక్కులేని గజ్జికుక్కపిల్లని పెంచమంటాను.

మెరీనాలో గాలిలో ఊగే (రేడియోలేని రోజులవి) flower bed పుష్పశయ్యకేసి చూస్తున్న నన్ను చూచి, 'ఈ పువ్వులు పాడుపువ్వులు! ఎక్కడ చూసినా రోడ్డు ప్రక్కన అంతా ఈ పువ్వులే' అని నన్ను నిందిస్తున్న మిత్రుడికి ఏం జవాబు చెప్పగలిగాను.

ఏమిటి వంతెన మీద నుంచుని చూస్తున్నావు?'

'సంధ్యకేసి'

'ఎవరు ఆమె'

అంటే ఏం మాట్లాడగలిగాను?

పాతపదాలు, డిక్షన్, వర్ణనలు, అలంకారాలూ, ఛందస్సు, ఉపమానాలు, పద్ధతులు, ఆచారాలు కవిత్వంలోవీ, జీవితంలోవీ, ఇంక మళ్ళీ లేవకుండా వాటి నడ్డి విరక్కొట్టాడు శ్రీశ్రీ.

'ధ్వంసం చేసి రోడ్డు వేశాడు–'

'పదండి ముందుకు

పదండి త్రోసుకు–' అంటున్నాడు.

తాము వేటిని ఎదిరించలేక ప్రతిదినమూ లొంగిపోతు న్నారో, ఆ నిరంకుశాధికారుల నెత్తిమీద నాలుగు దెబ్బలు

కొట్టాడని యువకులు చెలంమీద చూపే అభిమానం చాలదు శ్రీశ్రీకి. తామూ యింకో నాలుగుదెబ్బలు కొట్టగల శక్తిని తెచ్చుకోమంటున్నాడు మనుషుల్ని.

శ్రీశ్రీ ధ్వంసం చేసిన పాత ఛందస్సుల్లోంచి పాత మూలుగులూ, serenadings మూర్ఛలూ, వేదాంతాలూ, మత్తులూ పోయి– దేశాలకి ఉత్సాహాలకి కదిలిపోయే యువక సైన్యాలకి, నూతన యుగనిర్మాతలకి back ground music కింద marching band కింద. కొత్త రక్తాన్ని కదనుతొక్కించే సంగీతం వినపడ్డంలేదా, శ్రీశ్రీ గీతాల్లో; వినపడకపోతే–

'ఎముకలు క్రుళ్ళిన, వయస్సు మళ్ళిన

సోమరులారా చావండి!

ప్రపంచం ఎట్లా పోతేనేం? మీకెందుకులెండి.

'అదృష్టవంతులు మీరు....

వడ్డించిన విస్తరి మీ జీవితం'

ప్రభుత్వాలు, న్యాయస్థానాలు, రక్షకభట వర్గాలు, చెరసాలలు, ఉరికొయ్యలు, భావకవిత్వం ఇవన్నీ మీ ప్రియమిత్రులు. యుద్ధాలనించి, ముష్టివాళ్లనించి, విప్లవాల నించి, అనాథలనించి, అశాంతినించి, సత్యాన్నించి మిమ్మల్ని కాపాడుతారు వీళ్ళు.

వీళ్ళందరి అధ్యక్షుడూ మీ దేవుడు. మీ డబ్బుకి దాసుడు. మీ సంగిపూజలకీ స్వార్థ ప్రార్థనలకీ వశ్యుడు. దొంగభక్త పరాధీనుడు.

ఇన్ని బాంబులు కురుస్తున్నా, ఇన్ని మరఫిరంగులు మోగుతున్నా, ఇన్ని చెరసాలలు నిండుతున్నా, ఇన్ని విప్లవాలు జరుగుతున్నా ఇంకా విశదం కాదా మీకు – పాత పద్ధతులు, విశ్వాసాలు, ధర్మాలు అన్నీ ఓ మూల నుంచి కూలి పోతున్నాయని! ఇంకా లాభంలేదనీ మీ ఆటలు యింక సాగవని?

ఈ విధ్వంసం అనంతరం నవప్రపంచ నిర్మాణకర్తల ఉత్సాహంతో కంఠం కలిపి పాడుతున్నాడు శ్రీశ్రీ.

ఏ లోకంలో అన్యాయాలు, అధికారాలు, ఏడుపులు, క్షామాలు, యాచకా క్షుద్ర కవిత్వాలు; శిక్షణలు, Scandals లేవో ఆ లోకాన్ని dream చేస్తున్నాడు యీ కవి.

మీ ఆనందం కన్న ఇతరుల క్షోభ సంతృప్తినిచ్చే మీకు, నరకమంటే అట్లాంటి లోకం.

శ్రీశ్రీ ఎందుకు నచ్చుతాడు?

ఇంకా రాత్రి చీకట్లో, లోకం నిద్రలో భయంకర స్వప్నాలు కంటో, దీనంగా పలవరించే సమయాన ఉషాగమనాన్ని గుర్తించి స్వాగతమిచ్చే వైతాళికుడు శ్రీశ్రీ. దేవుడు అధికారాలు, పాత సౌఖ్యాలు, నీతులు, స్వర్గం, మర్యాదలు మూటకట్టుకుని కులికేమీకు అర్థం కాని బాధ, మరణం, దరిద్రం, అవిశ్వాసం, అశాంతి ఇవన్నీ అర్థంకాక గట్టిగా సృష్టినే ప్రశ్నిస్తున్న యువకుల లక్ష కంఠాల్ని ఏకంచేసి పలుకుతున్నాడు శ్రీశ్రీ.

మీకెందుకులెండి. పట్టుదిళ్ళలో తలలు దూర్చి, భాగ్యవంతుల పాలిటి ఈశ్వరుడిమీద స్తోత్రశ్లోకాలు చదువుతూ – all is well with the world అనుకుంటో నిద్రపోండి.

నిర్భాగ్యులం కొందరం మాకు–

అన్నీ సమస్యలే, సందేహాలే.

ఏవో,

ఏవేవో, ఏవేవో,

ఘోషలు వినబడుతున్నాయ్!

గుండెలు విడిపోతున్నాయ్!

మీకు కవిత్వం కావాలా?

అదుగో ఆ మూల పాతగోరీల కేసి మొహాలు తిప్పుకొని నగిషీలు చెక్కుతున్నారు, పాతపదాలకీ, ఊహలకీ చిత్రికలుపట్టి – ప్రేయసి మెల్లకన్నులమీద పద్యాలు అల్లుతున్నారు– రామాయణాలూ, శర్మిష్ఠలూ, వృద్ధమునులు వ్రాసి అర్పిస్తున్నారు, 'భారతి' కి నైవేద్యంగా,

వాళ్ళలో చేరండి. వాళ్ళ ధైర్యవచనాలను విని మళ్ళీ నిద్రపోండి.

'రాబందుల రెక్కల చప్పుడు

పయోధర ప్రచండ ఘోషం

ఝంఝానిల షడ్జధ్వానం'

విని తట్టుకోగల చావ వుంటే ఈ పుస్తకం తెరవండి?

బెజవాడ

17-7-40 – చెలం

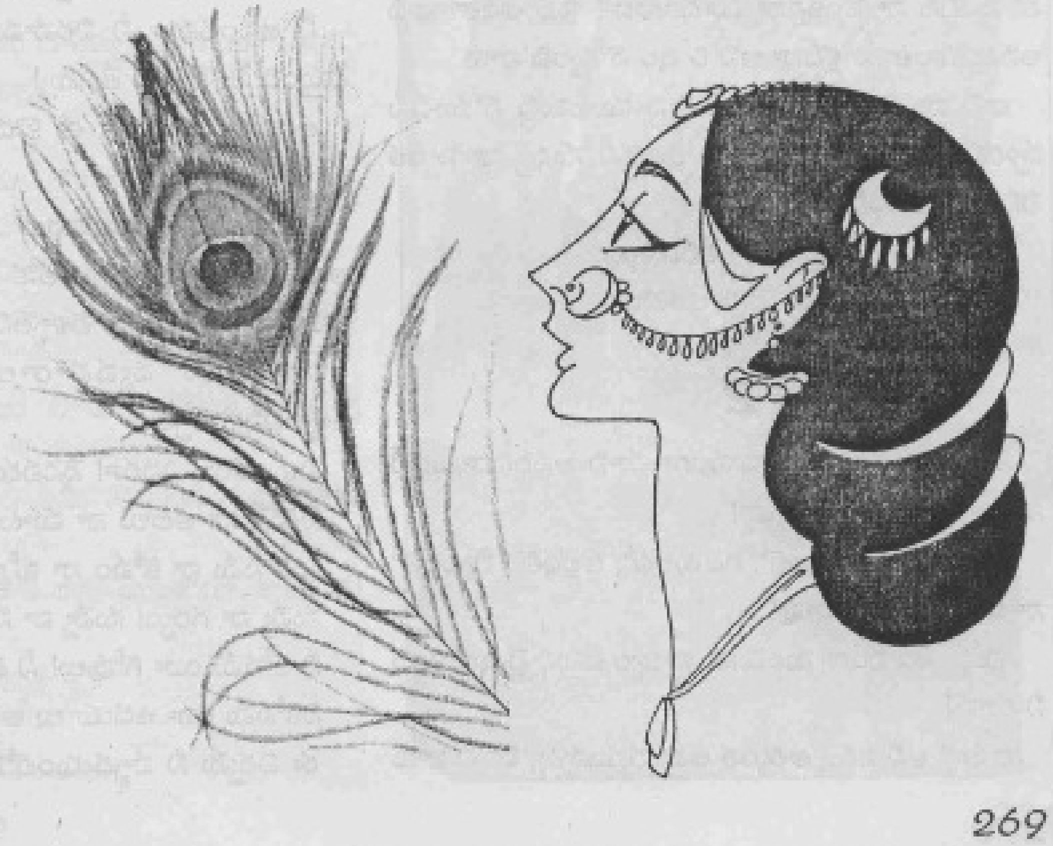
యశోదా గీతాలు

యశోదాగీతాలు, విన్నపాలు, నివేదన - ఇవి వచన రూపంలో ఉన్న కవితలు. ఇవి 1940-41 ప్రాంతంలోనే వ్రాశారు. అరుణాచలంలో స్థిరపడటానికి ఒక దశాబ్దం ముందుగానే. పూర్తిగా అరుణాచలవాసి అయిన తర్వాత చలంగారిలోని భక్తి, విచారణా మార్గం అధికమయినాయి. వచనరూపంలో ఉన్న వీటిని గానయోగ్యంగా చేస్తే బాగుంటుందని అనుకుని శ్రీ భట్టిప్రోలు కృష్ణమూర్తిగారు, ప్రసిద్ధ సినీ నేపథ్య సంగీతదర్శకులు సంగీతరావుగారి సహకారంతో, చలంగారి భావాలనే గీతాలుగా మార్చారు. ముద్రణ కాలేదు. కృష్ణమూర్తిగారికి చలంగారి ఉత్తరాలు పరిశీలిస్తుంటే ఈ సమాచారంతోపాటు కొన్ని గేయాలు కూడా లభించాయి. అవి ఉత్తరాలలో చలంగారి ఆమోదం కూడా పొందాయి. బ్రహ్మసమాజంలో తీవ్రభక్తునిగ ఉన్న రోజులలో కొన్ని పాటలు గూడా వ్రాశారు. రాగతాళాలు కూడ పేర్కొన్నారు. ఇవన్నీ కలసి "భగవాన్ పాదాల ముందు" పుస్తకం అయింది.

కృష్ణునిపై వాత్సల్యభావనతో కవితలు వ్రాసినవారు బహుకొద్దిమంది. తనపై యశోదతనాన్ని ఆరోపించుకొని వ్రాసినవి యశోదాగీతాలు. గీతం చివర 'అంటాడు చలం' అని ముగిస్తారు. బాలకృష్ణుడు, యశోద-చలం ఉంటారు ఒక్కొక్కసారి. కృష్ణుడే భగవాన్‌గా యశోదే చలంగా మారిపోతారు - యశోద గీతంలో.

చలం సమాజంవైపు కళ్ళు త్రిప్పినప్పుడు మానవసంబంధాల మధ్య ఉండదగ్గ ప్రేమ, ప్రశాంతి గుణాలు నవలలు నాటకాలుగా వెలువడ్డాయి.

రమణమహర్షి ప్రభావంతో "నేను ఎవరు" సాధన ప్రారంభించాక ప్రశాంతి, ప్రేమ ఇవన్నీ అంతరంగ విషయాలు అయిపోయాయి. అప్పుడు పాత్రలు సన్నివేశాలు అక్కరలేని కవిత్వం ప్రారంభమయింది.

37

1

కృష్ణా! చెప్పవూ ఎందుకు అట్లా నవ్వుతావో నన్ను చూసి! ఏమీ లేదనకు, ఏదో అర్థం వుంది నీ నవ్వులో.

పుత్ర వెర్రితల్లిననా?

నువ్వే చేశావు నన్నట్లా! నువ్వు నా వాళ్ళో చేరకముందు నేను చాలా సమర్థురాలిని. అందరికీ నేనే నేర్పేదాన్ని అన్ని సంగతులూ.

ఇప్పుడు నాకేం చాతకాదు.

నువ్వే నా గర్వం. నా ధ్యాస, నా ఉద్దేశ్యం.

నువ్వుతప్ప ఏమీ మిగల్చలేదు నువ్వు నా అహాన్నంతా వెన్నలాగు మింగేశావు. నువ్వైనా మిగలలేదు నాకు.

ఏం లాభం నువ్వు నా యింట్లో ఆడుకుంటున్నావన్న మాటేకాని, నా కృష్ణుడని గర్వంగా చెప్పుకుంటానన్నమాటేకాని ఎదటిదాని చంకలో కూచుని, నన్నెరగనట్లు చూస్తావేం!

ప్రతి గొల్లకి, ప్రతి కుర్రవాడికీ, ప్రతి గోవుకీ, దూడకీ, అంత చవకైపోతే నువ్వు, నీ తల్లిని నాకేం గొప్ప కృష్ణా!

నానించి ఒక్కమాట పడవు. అలిగి మూలల చీకట్లో ఒదుగుతావు. కాని నిన్ను గొల్లది చంపలు వాయిస్తుంది. కుర్రదు కింద పడదోస్తాడు! దూడలు నాకుతాయి!

పొద్దస్తమానం వాళ్లవెంటే తిరుగుతావు; వాళ్ళ కంటిచూపులూ వాళ్ల అల్లరి గంతులూ, వాటి గిట్టలదుమ్మూ మహాభాగ్యమైనట్లు! కనిపెంచిన నా వంకనైనా చూడకుండా! సేవ అంతా నాదీ ఆనందమంతా వాళ్లదీనా అని రోషం వొస్తుంది నాకు.

కాని నా మెడని కావిలించుకుని ముఖమద్ది గోముచేసే ప్పుడు మాత్రం ఇంక ఎవ్వరికీ చిక్కవనీ నువ్వు నా స్వంత చిన్ని కృష్ణుడవేననీ అనిపిస్తుంది.

నా కోపాన్నంతా క్షణంలో కరిగిస్తావు.

సేవ ఆనందం కాదా వెర్రి యశోదా!

అంటాడు చలం.

2

నిన్ను ఒక్క నిమిషం నిదానంగా చూసి ఆనందిద్దామంటే నా చాతకావటంలేదు కృష్ణా!

ఉన్నంతసేపూ ఆటలలో, గంతులలో, అల్లరితో, పాటలతో నా కళ్ళు చెదరకొడతావు!

నువ్వు నిదానంగా నుంచున్నా నాట్యం చేస్తున్నట్టే ఉంటుంది నీ రూపు!

అమ్మా! అని నన్ను అత్యంత అవసరమున్నట్టు పిలిచి నాకు అందకుండా యిల్లంతా దాగుడుమూతలాడడం చూస్తే నాకు నువ్వెవరో తెలీడం నీకు ఇష్టంలేదనీ, నన్నిట్లా నిరంతరాన్వేషణలో వుంచడమే నీ ఉద్దేశ్యమనీ, నీ కొరకైన నా తృష్ణలోనే నీ ఆనందమనీ అనుకుంటాను.

నీ ఆట చూస్తో వెన్న అయిందో లేదోనని తొంగిచూస్తే అలిగి మాయమౌతావే! నీకు అన్నం పెడుతో పొరుగు గోపికకి మారు పలికితే లేచిపోతావే!

మరి పనులన్నీ మానుకుని నిన్నే కనిపెట్టుకు కూచోడం నా చాతకావటంలేదోయ్!

పైగా నేనే గోవులు, నేనే గోపికలు, నేనే నీ తులిశమ్మ నా కన్నా వేరేముంది! అని ధిక్కరిస్తావు.

పెద్ద గాలివేస్తే నా కుచ్చెళ్ళలో దాక్కునే నువ్వు నా కోసం మూలమూలలా వెతికి కావలించుకుని బావురుమని ఏడ్చేనువ్వు!

నన్ను రాక్షసుల కోపాన్నించి, దేవతల దయనించి కాపాడతావంటే ఎట్లా నమ్మను!

నువ్వు నావాడివనీ, నువ్వు నాకెంత అవసరమో నేను నీకు అంత అవసరమనీ, నువ్వు నా దగ్గరికి రావడం తప్పదనీ ఎంత విశ్వాసం కుదుర్చుకుందామన్నా నాకు అతీతమవుతోంది.

ఎంత ప్రయత్నించినా నీ కోసం శాంతంగా, నిదానంగా కాచుకుని వుండటం నా చాతకావటంలేదు.

నిమిషం విశ్రాంతినివ్వని నిన్ను ఎక్కడ కన్నాను!

నీ ఆనందమూ నీ విరహమూ రెంటిని భరించలేకుండా చేస్తుంది నీ సుందర తేజస్సు!

అందరూ యశోదకి ఈ కొడుకు దొరికినప్పట్నించి ఎంత గర్వం అంటున్నారు.

నీ ధ్యాస నా మనసులో ఏదీ గట్టిగా నిలవనీదు. అందువల్లనే పరధ్యానం. లోక సౌందర్యాన్ని నా యింట్లో తీసుకొచ్చావు. ఎక్కడికీ వెళ్ళాలనిపించదు.

మాపమూలు వ్యవహారాలు మాటలూ కొరగాని చర్యలనిపిస్తున్నాయి.

వీళ్ళందరూ ఎవరూ! నేనెవరు! అనిపిస్తుంది చాలాసార్లు.

నీతోనే నా ఆటలు నా మాటలు!

నీ కోసమే నా కోపం నా కన్నీరు!

నువ్వే నా గర్వం! నువ్వే నా నిరాశ!

నీ కోసమే యీ గోవులు! నీ కోసమే యీ యశోద!

నీకోసమే యీ ఉదయాలు అస్తమయాలు!

ఈ విశ్వమే నీ హృదయంలో!

నువ్వే నా హృదయంలో భగవాన్!

అంటాడు చలం.

3.

నువ్వు కనబడకుండా వెళ్ళావని ఊరికే ఏడుస్తాను
గానీఎట్లా వెళ్ళగలవు నన్ను వొదిలి!

వాళ్ళందరూ నీతో ఆటలూ సరసాలూ పాటలే గానీ- నీ అందం నీ మాటలూ నీ చూపులూ చూసి మురిసేందుకే కాని-

నిన్ను ఆదరించేందుకు సమస్త సౌఖ్యాలూ నీకోసం అర్పించేందుకూ-

ప్రాణం కన్నా ఎక్కువగా నిన్ను ప్రేమించేందుకూ - రెప్పల వాల్చక చూస్తూ రాత్రంతా మేలుకునేందుకు-

నీ అలసటని, నీ దోబూచుల్నీ, నీ మరుపుని, నిరాకరణని, క్రూరత్వాన్ని భరించేందుకు-

నేను కాక ఇంకెవరు!

ఎంత దూరం పోగలవు తప్పించుకుని!

నా చూపుని దాటతావుగాని, నా హృదయాన్ని దాటలేవు కదా!

నేను పిలుస్తున్నంతసేపూ ఎదురు పలకకపోవడం నీ తరమా!

నేను నీకు ఎంత అవసరం కాకపోతే నన్నేరుకున్నావు ఇందరిలో నీ ప్రేమదేవతగా!

నాకు తెలియదూ! వుత్త బెదిరింపుకాని, నేనెంత గాఢంగా చేతులు జాస్తానో అంతకన్నా దగ్గరగా వొడని కావలించుకుంటావు!

నేను నిన్ను నాకే కావాలని వెతుక్కునే పగలంతా ఎక్కడో కనపడకుండా తిరుగుతావుగానీ -

పోనీలే రాకపోతే -

కృష్ణుడులేని అంధకార శూన్యమే నా కృష్ణుడు!

అనుకోగానే నా పక్కనే పలుకుతావు!

నిన్నెక్కడ మరుస్తానో అని భయం నీకు, అవునా !

నీ అందం నీ నవ్వులు నీ వాంఛలూ నీ ప్రజ్ఞలూ అందరినీ తీసుకోనీ,

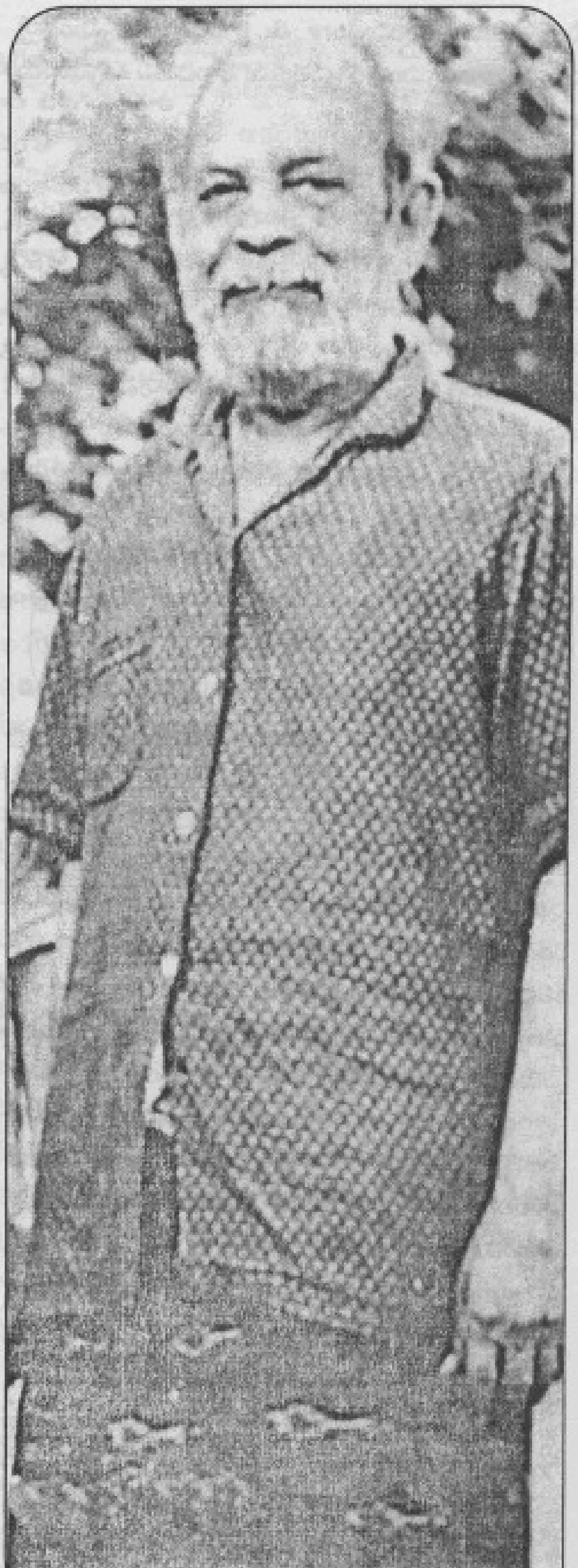
నీ స్నేహం నీ వరాలు నీ మహిమలూ అందర్నీ అనుభవించనీ,

వుత్త ఎందుకూ కొరగానీ ఏమీ గొప్పలేని నువ్వు నాకు వుంటేచాలు!

అయినా - నువ్వు కాకపోతే నాకు యింకోరూ, కానీ నేను కాకపోతే నీకింకెవరూ!

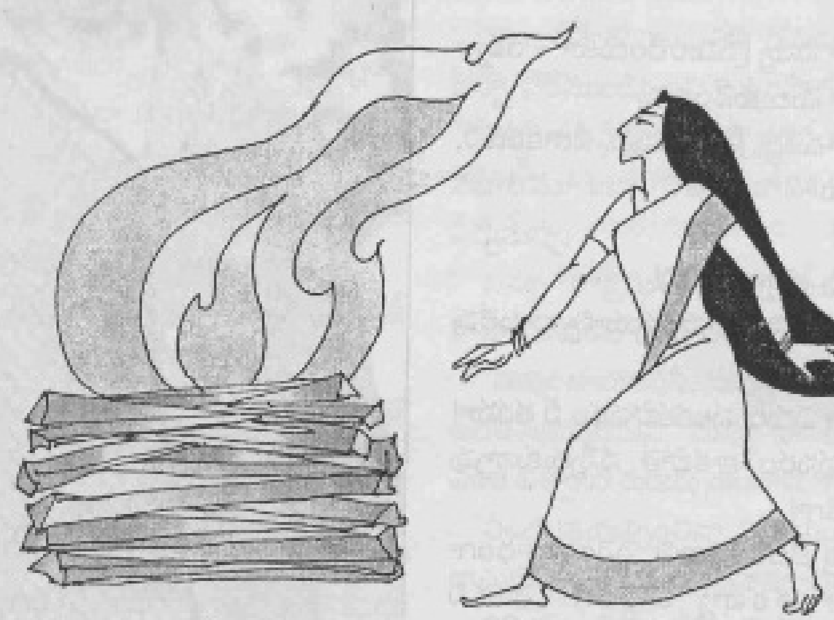
కొడుకులు లక్ష, తల్లి వొక్కతే -

కాదా భగవాన్!

38

సీత అగ్నిప్రవేశ సందర్భం ఆధునిక పాఠకులకేగాక - రామాయణ పాత్రలకుగూడ రాముని మీద కోపం తెప్పించింది. రాముడు అవతారమనే విశ్వాసంతో కొందరు వాళ్ళ గొంతులను వాళ్ళే నొక్కేసుకున్నారు. రామునిపై చలం కోపం అంతా సీత విషయంలోనే. ఇంట్లో జరిగే భజనల్లో రాముని మీద పాటలు పాడేవారు. "రాముని మీద కోపం గదా-మరి భక్తిపాటలు పాడుతున్నారే!" అంటే "అది సీత విషయంలోనే - రాముడు అనే గొప్ప భావం మీద ఇష్టమే" అన్నారు. ఈ నాటికలో సీత చేత రావణ చితిమీద సహగమనం చేయించటం - చలం కసిరు. చలం గుండె. పా.క.

సీత అగ్నిప్రవేశం

"రామువంటి కొడుకు సీతవంటి భార్య
లేరు లేరనుచు ముందు యుగములు"

సీత: రామా, కళ్యాణమూర్తీ, ఎన్ని దినాలకు మళ్ళీ నీ దివ్యమోహన దర్శనమయింది నాకు!

రాముడు: ఆగు -

సీత: (వినిపించుకోక) రామా? నా కోసం నా ప్రేమకోసం- నువ్వెంత తపిస్తున్నావో. నేనెంత బాధలు పడుతున్నానో అని నువ్వెంత బాధపడుతున్నావో కదా! యిన్నాళ్ళకి, నీ బాహుబల దర్పాలచేత ఈ క్రూర రాక్షసుణ్ణి సంహరించావు! ఈ దినం నీ ముఖం తిరిగిచూసే ఈ పుణ్యదినం యెన్నడు వొస్తుందా అని జపం చేస్తున్నాను. అహోరాత్రులు నీ మధురనామం జపించే నాకు నిశ్చయంగా తెలుసు, ఆర్తాలాపతత్పరుడవైన నీదర్శనమై తీరుతుందని. ఇంక నా జన్మ అంతా నీ ప్రేమామృతంవల్ల నిర్జరమూ, నిర్మరణమూ అవుతుంది. మన జన్మలో యిన్ని దినాలు మన ప్రేమవల్ల వెలగకుండా నశించాయేమని నేను దిగులుపడను. ఈ వియోగమే, యీ ప్రేమ పరీక్ష, మన ప్రేమ బంధాన్ని అతి బలీయము, వసంతమూ, అభ్యంతర రహితంగా చేయడానికే విధి వంచించింది. నీకోసం నా హృదయం యెట్లా అర్పిత మయిందో ఏ ప్రలోభమూ కాని, ఏ మరణ భయము కాని, నా హృదయాన్ని చలింపచేయలేదనీ, నీ గాఢానురాగం ఏ కాల పరిమితివల్లనూ సంకుచిత పడదనీ నిరూపించింది ఈ మహా యుద్ధము. రా నా ఆలింగనం

లోకిరా! ఈ ప్రజలందరూ వుంటేనేం. వీళ్ళందరూ మన ఆప్తులు. అది నా సేన. వీళ్ళు నా భృత్యులైనారు. రావణ బాణాలచేత బాధింపబడిన నీ వక్షానికి సేద తీరుస్తాను.

రాము: ఆగు, సీతా! నే చెప్పే మాటలు శ్రద్ధగా విను. విధి వశంచేత నీవు స్త్రీవి. శత్రువులచేత హరింపబడ్డావు. ఇన్ని సంవత్సరాలు అతని ఏకాంత హర్మ్యాల్లో

సీత: కాదు వనంలో–

రాము: ఏదో వొకటి. నీవు అన్యస్పృశ్యవు. కళంకితవు. భరతవంశ పారావార చంద్రుడను–ఇనవంశ చూడామణిని–సామ్రాజ్య దురంధురుడనైన నాకు పట్ట మహిషివి కాజాలవు.

సీత: స్పష్టంగా మాట్లాడండి. అన్యస్పృశ్యవంటే మీ అభిప్రాయం ఏమిటి?

రాము: రావణుడు నిన్ను ప్రేమించాడు.

సీత: నా తప్పా? అతడు ప్రేమించినంత మాత్రాన–

రాము: నిన్ను తస్కరించాడు

సీత: నా తప్పా?

రాము: అతని అంతఃపురోద్యానవనంలో నివశించావు.

సీత: నా తప్పేనా?

రాము: నీ దురదృష్టము.

సీత: వివాహంలో, నాతో సుఖదుఃఖాలు పంచుకుంటాననీ, నన్నెన్నడూ విచారపెట్టననీ, నా భారం వహిస్తాననీ, నన్ను రక్షిస్తాననీ, నన్ను అర్ధాంగిగా స్వీకరించావు. శత్రువుల నించి రక్షించుకోవలసిన బాధ్యత నీది. ఏ పురుషుడుగాని నన్ను ప్రేమిస్తే, నన్ను తస్కరిస్తే మన బాంధవ్యం విచ్ఛేదమవుతుందా? భార్యాభర్తల సంసార సంబంధం శాశ్వతమంటారే! నేను భక్ష్యాన్నా? ఇతరుడు ఎంగిలి చేశాడనే అనుమానంతో విసిరి కాకులకి పారవెయ్యడానికి? జనకుని ప్రియ పుత్రికని, అయోనిజను. నేను సర్వ భూచక్ర దురంధురుడైన శ్రీరాముని పట్టమహిషిని కావడం చేత కదూ ఎంగిలైన విస్తరినై పోయినాను? (రాముడు మాట్లాడలేదు) సీతను పరిత్యజించిన శ్రీరాముడింత ఘోరయుద్ధం చేసినదెందుకు?

రాము: నా క్రోధోపశమనము నిమిత్తం. అపకారం చేసిన శత్రువును దండించడం క్షత్రియ ధర్మం.

సీత: నీ ధర్మంకోసం శత్రుసంహారం చేశావు. నీ ధర్మంకోసం భార్యని త్యాగం చేశావు. నీ ధర్మంకోసం వేరే భార్యని తెచ్చుకొని వంశం నిలుపుకుంటావు.

కాని నాకు ధర్మమనేది లేదా? స్త్రీ ధర్మం. కాలికి తొడిగిన పాద రక్షలవలె పురుషుడు త్యజిస్తే, నాకు మాత్రం, నా గర్భం సార్థకమయేట్టు యోధుల్ని కనాలని–యీ భారతదేశానికి పట్టాభిషిక్తుని కావాలనే ఆశలేదూ? నా భార్యా ధర్మం, నా మాతృధర్మం, రాజ్ఞి ధర్మం– యీ ధర్మాలన్నీ యేమైనాయి? నన్ను నీవు వివాహమాడింది సంసార ధర్మం, అడవుల్లో తిప్పింది ప్రతిజ్ఞా ధర్మం, నన్ను ప్రేమించింది భర్త ధర్మం, యీ యుద్ధం చేసిందీ క్షత్రియ ధర్మం–మరి నన్ను త్యజించడం–?

రాము: రాజధర్మం.

సీత: నా కోసం దుఃఖించడం – యివన్నీ – నీ ప్రేమ, నీ దుఃఖము, నీ కోపము – అన్నీ శాస్త్ర వచనాల ప్రకారం నడుస్తున్నాయా? నీవు నాకిచ్చిన ఆలింగనాలూ, వాగ్దానాలూ, నాకోసం కార్చిన కన్నీరు అన్నీ శాస్త్ర బద్ధములే! నీవు ధర్మశాస్త్ర చోదిత యంత్రమా?

రాము: నేను సామాన్య పామరుడను కాను. నా భర్త బాధ్యతకన్న అధికమైనవి రాజబాధ్యతలున్నాయి. శ్రీరామ సార్వభౌముడి చరిత్రలో కళంకముండకూడదు.

సీత: భార్యని త్యజించడం కళంకం కాదూ? పోనీ ప్రజలు వ్యతిరేకాభిప్రాయాలా?

రాము: వ్యతిరేకాభిప్రాయానికి ఎడముండకూడదు.

సీత: శ్రీరామా, ప్రజాభిప్రాయంపైన అంత గౌరవమా నీకు? మీ తండ్రి నిన్ను అడవులకు పొమ్మంటే, వొద్దని ప్రజలందరూ ఏకగ్రీవంగా ప్రార్థిస్తే ప్రజల కోర్కెని మన్నించావా? అంతకన్న పితృవాక్య పరిపాలనం అధికమన్నావు. ఇప్పుడు ప్రజలు నోరెత్తకముందే భార్యని పరిత్యజిస్తున్నావు. తండ్రి ఆజ్ఞ అంత అమోఘము. నీచమైన స్త్రీ గనకనే కదా ఒక్క మాటతో, దిక్కులేకపోయిన కుక్క గనకనే కదూ, వాగ్దత్తాలు, ప్రేమ, ధర్మము, వివాహ సంస్కారము, అన్నీ యింత సులభంగా అతిక్రమించ గలుగుతున్నావు. ఈ త్యాగంవల్ల నా జీవితమంతా ధ్వంసమైపోతే, ఇన్ని సంవత్సరాలు నిన్ను గూర్చి బాధపడి, కలలు కంటున్న నా హృదయం బద్దలై నశించిపోతే నీకేమి? నన్ను త్యజించడం వల్ల నీ జీవితమే నా జీవితంవలె భగ్నమైతే, నీ వింత సులభంగా, నన్ను పొమ్మనగలవా? కీర్తికాముకుడివై, ఎక్కడా కాని సంశయమును తోపించుకుని, యీ ముందు యుగాలలో నిన్ను–యీ మహాత్యాగాన్ని చూసి, జనులు చకితులై పోవాలని, యుగయుగాల వరకూ భార్యల్ని హీనంగా చూసి, త్యజించే పురుషులందరికీ, ఆదర్శప్రాయుడివి కావాలనే కోర్కెతో నన్ను పక్కనున్న దుమ్ములోకి యీడ్చి వెయ్యాలనుకుంటున్నావు. స్త్రీలని పూజించే పుణ్యభూమి యిది. అవునా?

పతివ్రతానుపత్యంలో జ్వలించే పవిత్రలోకంలో పతివ్రతలకు యింత విలువ వుంది! నీవు ఆదర్శ భర్తవైనావు! ఇట్లా తృణీకరించి, తన్ని పొమ్మనిన, నేను కుక్కనై, నీ వెంటనంటి, నీ పాదాలపైనబడి యేడ్చి, నేను చెయ్యని తప్పుకీ, ప్రాయశ్చిత్తాలకీ లోనై, సమస్తమైన న్యూనతలకీ తల వొంచితే, యుగయుగాలు పతివ్రతనని నన్ను స్తుతిస్తారు. కొంచెం అభిమానం కలదాన్నై ఈ నీచత్వానికి తిరగబడి నీ కాఠిన్యాన్ని దూషించి, నా జీవితం నేను చూసుకున్నానా, కులటనౌతాను. పోనీ నిజంగానే నీకే నా పైన ప్రేమ వుంటే - ఇది విను-నీకింకా పట్టాభిషేకము కాలేదు. నీ కప్పుడే ప్రజల బాధ్యత యెక్కడిది?

రాము: పట్టాభిషేకము కాబోతున్నది.

సీత: సరే, రాజువైతే ప్రజాభిప్రాయాల బాధ్యత యేర్పడుతుంది. పోనీ రాజ్యాన్ని త్యజించు-నా కోసం నా ప్రేమకోసం నా జీవితం కోసం.

రాము: నా విధి. రాజరికము నా హక్కు

సీత: నీకు విధులూ, హక్కులూ వున్నాయి. నాకు? నన్ను స్వీకరించే హక్కు త్యజించే హక్కు వున్నాయి. నాకు? ఆ హక్కునే వొదులుకో.

రాము: ఏమిటి? స్త్రీ కోసం, స్త్రీ మోహంలో చిక్కి రాజ్యం వొదులుకున్నాడనే అపవాదో?

సీత: భార్యకోసం త్యజించడం స్త్రీ మోహంలో చిక్కుకోవడమా? నేను నీ మోహంలో చిక్కి రావణుడి పట్టమహిషినయే పదవిని త్యజించడం నా ధర్మమా? నా ఖర్మమా?

స్వార్థపరుడా! నీ రాజ్యమూ, నీ కీర్తి, నీ సంపదా, అన్నీ స్థిరంగా ప్రవృద్ధి పొందాలా? దిక్కులేక, మలిననై, నశింపవలసినదాన్ని నేనా? యిందుకా ఈ సభ తీర్పావిక్కడ... ...

మరి ప్రజాసేవా తత్పరుడివి, నీకు భార్య యెందుకు?

రాము: వంశాన్ని నిల్పడానికి. నీవు నా పవిత్ర వంశాన్ని అభివృద్ధి చెయ్యడానికి తగవు.

సీత: నేనొక యంత్రాన్ని, బిడ్డల్ని కని నీ కిచ్చేందుకు. ఇది మలినమయిందని తోచింది. ఇంకో కొత్త యంత్రాన్ని తెచ్చుకుంటావు. స్త్రీకి ప్రాణం లేదు, హృదయం లేదు. ధర్మం లేదు. నీకు తండ్రి యెడల, తల్లి యెడల, తమ్ముల యెడల ధర్మాలూ, విధులూ వున్నాయి. భార్య యెడల లేవు. ఉన్నా అవి ఒక్క మాటలో మాయమైపోతాయి. పోనీ నీ హృదయం యేమంటోంది?

రాము: నా హృదయంతో ప్రసక్తిలేదు.

సీత: నేనే చెబుతాను. రావణుడు నన్ను ప్రేమించాడు. కాని రావణుడి ప్రేమ బంధాన్ని నీ నిశిత శరాలు కూడా నాశనం చేయలేకపోయినాయి. ఒక నరుడు ఏ మూలనన్నా సంశయిస్తాడేమోననే మాయ సంశయం తోచగానే పటాపంచలయింది- నీ ప్రేమ సర్వజనులు, తమ్ములు, భార్యలు, మునులూ, దేవతలందరూ అక్రమమంటున్నా! రాజ్యమూ, ఐశ్వర్యమూ, ముద్దు కొడుకులు, తమ్ములు, చస్తున్నా, తన పది తలలు తెగి దొర్లుతున్నా, యీషణ్మాత్రము చలించనిది అతని ప్రేమ! ప్రేమించాడు. నీకర్థంకాదు ఆ ప్రేమ. కనక దానిని పశుత్వమనీ, రాక్షసత్వమనీ పేరుపెట్టి, తన్ని సమూలంగా నాశనం చేశావు. నేనతన్ని ప్రేమించానా? అదా నీ సంశయము? నేనే ప్రేమిస్తే ముందు నా శరీరాన్ని, నీ బాణాలకీ, అతని హృదయానికి మధ్య కవచంగా అర్పించి వుండనా? పోనీ బలత్కరించాడా?

మొదటిది అతనంత నీచుడు కాదు. నా ప్రేమ కోరాడు. కాని తన సంతానం వృద్ధిచేసే యంత్రంగా చూడలేదతను - నన్ను తనవంక చూడకపోయినా, తనని తృణీకరించినా, తనని ప్రేమిస్తాననే ఆశ యే మాత్రమూ లేకపోయినా, నా సన్నిధినేకోరి, నేనే లేని జీవితం వ్యర్థమని, తన సర్వస్వమూ ఆహుతి చేశాడు. అటువంటి ధీరుణ్ణి ప్రేమించక కఠినత్వం వహించిన పాపం ఇట్లా పరిణమించింది.

రెండోది బలాత్కరించాడనుకో. ఆ రాక్షసుడి బలాత్కారం వల్ల న్యూనత పొందిన నా సుకుమార హృదయానికి పరిశాంతి నివ్వవలసిన వాడివి, ఇదా నీవు చూపే కరుణ!

నీవు ధర్మాన్ని జరిపే యంత్రం. నేను పిల్లల్ని కనే యంత్రం. నీవు నన్ను త్యజించడం కాదు. నీవంటి హృదయం లేని యంత్రాన్ని, వంచకుణ్ని, ప్రమాణాన్ని భగ్నంచేసే నీచుణ్ణి నిన్ను నేను భర్తగా త్యజిస్తున్నాను.

నీ నీచనామంతో అపవిత్రమైన నా హృదయాన్ని యీ ప్రణయధీరుడి రుధిరంవల్ల పవిత్రమైన యీ జ్వాలవల్ల నిర్మలం చేసుకుంటాను. **(రావణుడి చితిలో దూకింది)** నా హృదయం పవిత్రమైన నా శరీరం మలినమయిందనే సంశయంతో నన్ను త్యజించావు. నా శరీరం నీ వలన మలినమయిందని తెలిసి కూడా నా హృదయాన్ని మాత్రమే కోరాడు ఈ రాక్షసుడు. ఎవరిది వున్నతమైన ప్రేమో నిర్ణయించగల బుద్ధిమంతులు పుట్టక పోతారా ప్రపంచంలో! ఎంతకాలం స్త్రీ, పురుషుడి యంత్రమై వుంటుంది? ఏనాటికైనా కళ్ళు తెరవదా ప్రపంచం?

39

ఆమె త్యాగం

చలం గొప్ప కథలలో ఇది ఒకటి. అన్ని త్యాగాలలోకి ప్రాణత్యాగం గొప్పది అనుకోవటం సాధారణం. స్త్రీకి శీలత్యాగం అంతకన్నా గొప్ప త్యాగం అన్నది చలం ప్రతిపాదన. ఆ త్యాగం ప్రియుని ప్రేమకోసం చేసినపుడు త్యాగం కోరినవాడిలో పశుగలక్షణాలు కరిగిపోతాయి. గౌరవం రెట్టింపౌతుంది. ఆమె ప్రేమ నుండి త్యాగంలోకి పెరుగుతుంది. ఇక్కడ 'సావిత్రి' నాటకం గుర్తుచేసుకోవాలి. కథలో డాక్టరు కామం నుండి ప్రేమలోకి ఎదిగాడు. ప్రేమచేత స్త్రీని అనుసరించిన పురుషుడు ఉన్నత మర్యాదలోకి పురోగమిస్తాడు. చలం భావపరిణామంలో చిత్రాంగి ప్రథమ దశ. జయదేవ మరొక మలుపుకు కొండ గుర్తు. అక్కడ నుండి స్త్రీ పురుష సంబంధాలలో కొత్త కోణం ప్రారంభమై, ఆమె త్యాగం, సావిత్రి నాటకం, భోగంమేళం, ఆత్మార్పణ కథలలో విస్తరించింది.

శీతారామయ్యని నేను క్లబ్బులో ఎరుగుదును. డిగ్రీలూ, మర్యాదా ప్రాముఖ్యమైన 'ఆ క్లబ్బుల్లో శీతారామయ్యని చేర్చుకోవడం ఎవరికి ఇష్టం లేదు. నాకు కూడా. కాని తను చేరడం ఇష్టంలేదన్నవాణ్ణి తంతానని బెదిరించి చేరాడు. తంతానన్నాడంటే తన్ని తీరతాడని అందరికీ తెలుసు. అతను చేరింతరవాతనైనా అతన్ని మాలో ఒకణ్ణిగా చేర్చుకొనేలేదు. అతని వైఖరి మాత్రం, 'మీరెంత వెధవలో నాకు తెలుసు. పంతానికి చేరాను గాని మీరు నన్ను అంగీకరించకపోవడమే నాకు మర్యాద' అన్నట్టు తిరిగేవాడు.

అతను గొప్ప రౌడీ కావడమే కాకండా. తనతండ్రి దమ్మిడీలు లెక్కపెడుతో, సౌఖ్యాలు వొదులుకొని వెట్టిచాకిరిచేసి కూడబెట్టిన గొప్ప ఆస్తిని ఒక స్త్రీకోసం-అందులో అందంలేని రోడ్డు వేశ్యకోసం తగలేశాడనీ, ఇంక మిగిలిన కొంచెమూ, మోటారులో ఆమెతో తిరిగే సరదాకోసం సరిపుచ్చుతున్నాడనీ తెలిసింది. పిసినారి అని బతికి వున్నన్నాళ్ళూ తిట్లుతిన్న అతని తండ్రి, ఇప్పుడు పబ్లిక్ సింపతీని సంపాయించాడు. ధనం ఛిద్రంచేసుకుని, తక్కిన అల్లర్లు ఎన్ని చేసినా లోకం గౌరవిస్తుంది. ధనం వున్నప్పటి అతని గర్వం ధర్మంగా కనపడ్డది గాని, ధనం తరుగుతున్నకొద్దీ, అతని ముఖంలో గర్వం, సంతోషం, మనుషుల్ని చూసి అల్పభారం ఎక్కువవుతున్నాయి.

"ఏం చూసుకుని ఆ బోర్లపడడం?"

"దాన్ని చూసుకునేమో?"

"తన రంభముందు కులుకమను, మనముందు ఎందుకు?"

"మనకి ఆ రంభ లేదుకదా, అనిగావును".

"అట్టే ఏం రంభకాదు. నేను చూశాను".

"ఇదివరకు గుంటూరులో దాని ఖరీదు ఆరణాలూ, రెండు బంతి పువ్వులూ–".

"తాను వొలిచింది––".

శీతారామయ్య వొస్తున్నాడు పూరుకున్నాము.

శీతారామయ్య నాకత్యంత ప్రియమిత్రుడు. క్లబ్బుకి వెళ్ళడమంటే కలిగే సంతోషములో సగం అతన్ని చూసే ఆశతోనే వుండేది. కాని తన తండ్రి దమ్మిడీలు లెక్కపెట్టి సౌఖ్యాలు వదలుకొని వెట్టిచాకిరిచేసి కూడతీసిన ఆ గొప్ప ఆస్తిని ఒక స్త్రీకోసం తగలేశాడనీ, యింక మిగిలిన కొంచెమూ, మోటారుకారులో తిరిగే సరదాకు సరిబుచ్చుతున్నాడనీ అనేవాళ్ళు క్లబ్బులో. కాని ఆ స్త్రీ యెవ్వరో, ఎటువంటిదో! నాకు స్నేహమైన సంవత్సరానికి గావును, అతను క్లబ్బుకి రావడం మానాడు. జబ్బుగా వుందన్నారు. వూరువిడిచి వెళ్ళాడు తరువాత తిరిగివచ్చాడనీ, అతని జబ్బు క్షయ అన్నారనీ, తెలిసింది అతని మేడ, కారు వేలంపడ్డాయి. వూరి వెలపల ఏదో గుడిశెలో కాపరమున్నారని తెలిసింది. అతన్ని వెళ్ళి చూడాలనుకున్నాను. కాని అదివరకెన్నడూ అతని యింటికి వెళ్ళలేదు. అతని కిష్టముంటుందో లేదో, అందులో సరైన మర్యాద కాపరంకూడా కాదయ్యేను, అని వెళ్ళడం మానుకొన్నాను. కాని వారం రోజుల్లోనే అతన్ని చూడడానికి రమ్మని కబురొచ్చింది, యింక డాక్టరైన తరవాత నా యిష్టాలతో పనేముంది?

2

మొదట ఆ కుటీరాన్ని చూడగానే, నా కాశ్చర్యంవేసింది. బీదతనంవల్ల ఆ దేవిడీవంటి మేడని వొదిలారా లేక యీ కుటీరం అందాన్ని వొలిచి స్వప్నాలుకని యిట్లా సృష్టించు కున్నారా, అనిపించింది. యింటి ముందర పూలమొక్కలు, తడికలకు అతికించిన పూలకాయితాలు, చిన్నపటాలు, అద్దాల పంజరాలు, రోగి మంచం దగ్గిర కొమ్మలూ, పూలు, అలికి ముగ్గులువేసిన నేల శుభ్రత అన్నీ నాకు ఆహ్లాదాన్ని కలిగించాయి. ఆమెవొచ్చింది. తలెత్తి ఆమెవంక చూడగానే తెలిసింది నా అంతరాత్మకి, నా జీవితంలో శాశ్వతమైన పదచిహ్నాన్ని వదలగల వక గొప్పనిమిషం తటస్థమయిందని. ఆమెలో అందంలేదు. పెద్దకళ్ళు కావు, కోలముక్కు లేదు, గొప్ప అవయవాలు లేవు, ఆకర్షించే వక్షంలేదు. కాని యేదో శుభ్రం, పవిత్రత, పాతివ్రత్యం, శోభ, ఆమె నావరించి వుంటుంది. ఆమె ముఖంలోని చిరునవ్వు పిలిచి స్నేహం చేసుకుంది నన్ను. లోకమంతా వొదిలి యిక్కడ వుంటే నేమని అప్రయత్నంగా తోచింది. ఈమెవల్ల అతనిదివరకెంత ఆనందాన్ని పొందివుండాలో యీమెకాంతితో చిరునవ్వులతో తన గృహమూ, హృదయమూ యెంత గొప్పగా వెలిగి వుంటాయో అనుకున్నాను. రాత్రింబవళ్ళు యీమెపక్కన వుంటే, రోగినై మంచంమీద పడుకొనివుంటే నేం?

ప్రతి వుదయం నేనా గుమ్మంలో కాలు పెట్టడంతోటే పారిజాత పువ్వువాసనా, వెన్నెల మెత్తదనమూ, ఆకాశ విశాలత్వమూ తోచేట్టు ఆమె శాంతమైన చిరునవ్వూ, కళ్ళలోని దయా నన్నావరించేవి. అక్కణ్ణించి, కదలి వూళ్ళోకి వెళ్ళడం తలుచుకుంటే, కణ్వాశ్రమంనించి, దండకారణ్యంలో ప్రవేశిం

చదంలాగుండేది. ఆ ఆకర్షణాశక్తీ, సౌమ్య శాంతమూర్తి, యెట్లా, యెందుకు ఆమెనించి ప్రసరించేవో నాకర్థంకాదు. అపురూపంగా కొందరున్నారు. వారిలో ఒక్కొక్కరు యెప్పుడో తటాలున కంటపడగానే మురికి కాల్వలూ, నల్లనిగోడలూ, ఎర్రని దుమ్మూ, వీటిలోంచి హఠాత్తుగా గంధర్వద్వారం తెరుచుకొని శీతలఛాయలతో ఆహ్వానించే సుందరారణ్యంలోకి వెళ్ళినట్టుంటుంది. విశాల మైదానముపైని నిర్మలాకాశాలూ, నీలంగా తళతళలాడే చల్లని తేటనీటి సరోవరాలూ, పెద్దవైన తెల్లని పద్మాలరేకులూ స్ఫురణకు వొచ్చి హృదయం చెప్పరాని బాధతో కొట్టుకుంటుంది. మనజన్మ సార్థకము చెయ్యగల ఆ సుందర విహారాలన్నీ వొదిలి అక్రమమూ, అసహజమైన మన సిగరెట్ జీవితాలతో అసంతృప్తి కలుగుతుంది. యెన్ని పూర్వజన్మాల వాసనో పూర్వ యుగాల్లో అనుభవించిన సహజ జీవనపు, నిగూఢ జ్ఞాపకమో, యీ కాఫీ హోటళ్ళూ, డబ్బు నెగేసే రోగులూ, ప్రేమలేక కులాసాగా మాట్లాడే క్లబ్బు స్వార్థ స్నేహితులూ, ఐదోఫారం కంపులూ అన్నీపోయి పొలాల మధ్యనో, చెరువుగట్లనో, పర్వతాగ్రాలనో నివసించాలని ప్రోత్సహించే రూపం ఆమెది.

ప్రొద్దునే ఆమె ముఖం దర్శనం చేసేంతరవాత దినమంతా నా శక్తులన్నీ కృశించేవి. యేది చేసినా అసంతుష్టి, యెవర్ని చూసినా విసుగు. యీశ్వరుడి దివ్యమంగళ విగ్రహాన్ని చూసి, ఆ ఆనంద మనుభవించిన భక్తుడివలె యీలోక సౌఖ్యాలు అల్పమనిపించాయి. యెవరు డబ్బు చేతిలోపెట్టినా, యెవరు కృతజ్ఞతతో నమస్కారాలు పెట్టినా వ్యర్థమనిపించింది. నాకీర్తిగాని, "చెక్‌బుక్" గాని నాకేమీ సంతుష్టి నివ్వలేదు. దినంలో యెక్కడ పువ్వుల్ని చూసినా ఉదార కార్యాలసంగతి విన్నా, సంగీతం చెవినితాకినా, ఆమె తీవ్రంగా జ్ఞాపకంవొచ్చి బాధకలిగేది.

యీ అశాంతి అంతా ఆమెమీద మోహంవల్లనా, ఆమెమీద వాంఛా, నన్నిట్లా బాధిస్తోంది అని ఆలోచించానొక రాత్రి. ఆమె నన్నంగీకరించినట్టూ, నా హస్తాల్లో ఆమెను అదుముకున్నట్టూ భావించుకొని చూశాను. వెంటనే నాపైని, నాతుచ్ఛకామంపైని పరమాసహ్యం కలిగింది మంచి వాసనలతో మెత్తని రంగులతో నవ్వే గులాబీపువ్వుని యెంగిలిముద్దు పెట్టుకున్నట్టే, చల్లని నిర్మలమైన చందమామను వేడి నిశ్వాసాలతో కావిలించు కున్నట్టే, శుభ వుదయ తేజస్సులో బూతులు మాట్లాడినట్లుంది. ఐతే నన్ను విడవని యీ వెర్రివేదనకి అర్థం ఆలోచించాను. కాని ఆ సమస్యకి అంతం కనపళ్ళేదా రాత్రికి. అందమూ, యవ్వన ప్రారంభమూ, లేని ఆమెవల్ల యీ బాధ అసహజమైన భ్రమ, విపరీతమైన మాయ. దానినుంచి తప్పించుకోవాలి. మనసులో ఆమెని 'ఎనలైజ్' చేసుకుని కాంక్షించవలసిన కారణమేమీ లేదని నా మనసుకి నేనే గట్టిసమాధానం చెప్పుకుని ఆ రాత్రికి నిద్రపోయినాను. మర్నాడామెని చూడగానే; ఈమెలోని ఆ ఆకర్షణకి కారణం కనిపెట్టాలని వెతికాను. ఎందుకిట్లా హృదయాన్ని కలవరపెడుతూందని. నెమ్మదిగా చూచి ఆమెకళ్ళల్లో అశాంతమైన సరస్సుల్లో ప్రతిఫలించే ఆకాశంకనపడ్డదో, యెగిరేపక్షుల వొచ్చీరాని నడక ఆమె గమనంలో తోచిందో, వొత్తుగా పెరిగిన గడ్డినీడలు, ఆమె కుంతలాల గుబుర్లలో కలిగాయో, దూరపు పర్వతాల నీలపు నునుపు వాసలు కడిగిన గాలిపరిమళం, ఆమె దేహకాంతిలో కరిగినట్లుందోగాని; చూసినకొద్దీ, ఆలోచించినకొద్దీ, వలలో కొట్టుకునే పక్షివలె మనసు మరింత వాంఛతో తప్తమయింది.

ఒకవారంలో జీవితం దుర్భరమయింది. అభిమానమూ, న్యాయమూ, స్నేహమూ, ధర్మమూ, అన్నీ త్యజించి, ఆమెపాదాలపైన పడి కన్నీళ్ళతో–యేమడగను? యేమిటంటే, యేం కావాలంటే, యేమని చెప్పను? నాకే తెలీదు; ఒకటిమాత్రం రూఢిగా నిశ్చయమయింది. ఆమె నాతో వుండాలి, నా యింటిని పువ్వులతోటీ, కాంతితోటీ నింపాలి. అంతవరకు నావాంఛ స్పష్టము. ఆమెనుంచి దూరంగా జీవించడం దుర్భరం. కాని యెట్లా? యెవణ్ణో వొదిలి శీతారామయ్యతో వుండగా లేనిది, అతన్ని వొదిలి నాతో నివసించ కూడదా? కాని నేను సంఘంపట్ల ఆ సాహసాన్ని చూపగలనా? పోనీ ఆ కుటీరంలోనేవుంచి రహస్యంగా–ఛీ–ఛీ–నా మనస్సు తిరగబడ్డది. పోనీ ఆమెను వేరే కాపురముంచి–వొస్తుందా?–యిట్లాంటి మనుష్యులు, డబ్బుకే అమ్ముకుంటారు దేహాన్ని ఆత్మనీ, శీతారామయ్య యిప్పుడామెకి మహాభారం. కాని ఆమెని గురించి అట్లాంటి ఆలోచనలు చేసిన పాపానికి నా నాలిక కొరుక్కున్నాను. నా గుడ్డితనానికి. అహంభావానికి నామీద నాకు చాలా కోపంవచ్చింది. అతని బాధను తగ్గించినందుకై నేనే మడిగినా యివ్వదా అనిపించేది. కాని నమ్మిన నానించి అట్లాంటి కోర్కెరాగానే ఆమె కళ్ళు కష్టంతో కిందికి వాల్చడమూ, మెల్లిగా మొహంలోని దయ మబ్బులవలె కరిగి కోపకాంతి చంపల్ని ఆవరించడమూ, ఒక్కమాట లేకుండా మెడతిప్పుకొని పెదిమకొరికి యేం చెప్పడమో తెలీక ఆమె వెళ్ళిపోవడమూ తోచి నన్ను బంధించేవి.

3

మెల్లిగా ఆమె వొంటిమీద సన్నని బంగారుగాజులూ, రాళ్ళకమ్మలూ, చివరికి నాసూ అన్నీ మాయమవుతోవుండడం నాకు కనపడ్డది. ముందు నా బిల్లులు సగంధర తగ్గించాను. ఒకరోజు వొంటింటో యెవరితోనో మాట్లాడుతూవుంటే నేను వినవలసివచ్చింది. ఆమె యెవరికో చీరెను యెనిమిది రూపాయలకమ్మింది. ఆ కొన్నాటి చీరెను నేను చూశాను కొత్తది. యాభై రూపాయలుంటుంది. దానికి కొంచెం చిరుగుంది. దాన్ని తీసుకుని రూపాయలిమ్మని వాడు పోట్లాడుతున్నాడు. ఆ రూపాయలు ఖర్చు అయినాయి, లేవని యీమె అంటోంది. నేను నిశ్చేష్టితుణ్ణయిపోయినాను. యింటికి వెళ్ళి కవరులో యాభై రూపాయలు పెట్టి తీసుకోమని బతిమాలుతూ, శీతారామయ్యకు పంపాను. మర్నాడు వెళ్ళగానే ఆ రూపాయలు నా చేతులో పెట్టింది. మాట్లాడ్డానికి చేతకాక నేను వెళ్ళిపోయినాను.

"ద్రాక్షపళ్ళు ఆపిల్సు యిచ్చితీరాలా" అంది ఆమె కష్టంతో మర్నాడు.

"తప్పదు. యింకా యివ్వాలి. మీ స్థితిచూసి చెప్పక వూరుకున్నాను" అన్నాను నోరు జారి.

"అట్లా అనుకోకండి. యివ్వవలసినవన్నీ చెప్పండి ఫరవాలేదు" అంది.

ఈ కళ్ళతోనే ఆమె క్రమంగా చిక్కిపోవడం అసహాయంగా చూశాను. భోజనం మానేస్తోందని తెలుసు. ఎప్పుడూ విలాసంగావుండే ఆమె మొహం కొంచెంగా వాడింది. ప్రియుడి జబ్బులోనూ, కాలుస్తున్న దరిద్రంలోనూ శాంతంగా ఆనందం గా తిరుగుతూవున్న ఆమె నడక కొంచెం మందగించింది. గర్వంగా ప్రపంచాన్నీ, విధినీ, ధిక్కరించి నవ్వే ఆమె పెదవి కిందికి జారింది. నేనెట్లా భరించను?

ఆరోజు పొద్దున ఆమె నా దగ్గిరగా నుంచుంది.

"ఆయన వొంటో నెమ్మదిగానే ఉందండి, మీరెందుకు వృధాగా రావడం?" అంది. రోగి మూలిగి నావంక చూడక గోడవేపు తిరిగాడు. యేంచెయ్యను? "సరేలెండి. కాని, శీతారామయ్యగారితో కొంచెం మాట్లాడి వెడతాను" అన్నాను ఆమె వెళ్ళింది.

"నాదికాని వ్యవహారంలో జోక్యం కలగజేసుకున్నందుకు క్షమించండి. నన్ను వైద్యుణ్ణిగా గాక స్నేహితుడిగా చూచుకోండి. మీకు యింకా నెలలకొద్దీ వైద్యసహాయం అవసరం. నా దగ్గర్నించి వుచితంగా తీసుకోకపోయినా, బాకీ కింద చూసుకోండి. కాని, మందుమానితే మాత్రం తప్పకుండా మొదటిస్థితికి వస్తారు".

అతని కళ్ళంబడి నీళ్ళొచ్చాయి.

"నా భార్య వొప్పుకోదు. ఇంక రాకండి మందు పంపకండి."

యింటికి వెళ్ళి ఆలోచించి వరసగా నాల్గురోజులు నాల్గు పదిరూపాయలనోట్లు పేరులేకుండా పోస్టులో పంపాను.

4

పదిరోజులయింది, నేనా యింటివైపు వెళ్ళి. చేతి దూరంలోవున్న చల్లని కొబ్బరితోటలోకి వెళ్ళడం చేతకాక, యెండలో కాళ్ళు కాలుతూ గంతులు వేస్తున్నట్టుంది నా జీవితం. ఆమె త్యాగాన్ని తలుచుకున్నప్పుడు నా మామూలు వుదారాన్ని ధర్మాన్ని తలుచుకుని, అంత నీరసపు పనులు చేసినందుకు నాకు సిగ్గేసింది. గుండె నిబ్బరం చేసుకొని యిటూ అటూ చూడక దమ్మిడీల దగ్గర్నించి వేలదాకా పోగుచేసి కుబేరుడు కావాలి; లేకపోతే సర్వమూ త్యాగంచేసి శుష్కదరిద్రుడు కావాలి. అంతేకాని మర్యాదలకోసం రూపాయి, అర్ధా చందావేసి, యేడుస్తూ చెల్లెళ్ళకు మేనపిల్లలకూ తిండిపెట్టి చీరలిచ్చే బతుకు ఎందుకొచ్చింది? సుఖంగా భోజనం ముందు కూర్చున్నప్పుడు కాళ్ళు కడుపులో పెట్టుకొని పడుకున్న ఆమెశీలం జ్ఞాపకంవొచ్చి తిండి సహించదు. చీట్లపేకతో క్లబ్బులో కాఫీతాగుతో కాలం గడిపే సంతోష సమయాన రాత్రింబవళ్ళు నిమిషం శాంతినెరక్క చాకిరీ చేసే ఆమె ధృఢత్వం జ్ఞాపకంవచ్చి పేకపారేసి లేచేవాణ్ణి. ధీరత్వాన్ని దేశసేవను, త్యాగాన్ని పొగిడితే నాకు సిగ్గయి ఆమె సంగతి చెప్పాలని నోటివరకు వచ్చేది. ఒకసారి క్లబ్బులో కొంచెం కదిపాను. వెంటనే పార్వతీశం, "అదిరా—శీతారాముడి ముండేనా. దాన్నా సాటి తీసుకొస్తున్నావు. అవును, యీమధ్య నువ్వు ట్రీట్..."

'షటప్' అన్నాను కళ్ళెర్రజేసి.

తరవాత యింక ఆ ప్రస్తావన రానేలేదు. కాని క్లబ్బులో మాత్రం మనుష్యులామెను మరచిపోలేదు.

"యింకా వాడితోనే వుందిరా? అడుగుబొడుగు యింకా మూటకడుతోంది గావును? యింతవరకు క్షవరం చేసింది. రోగాన్నంటించింది. యింక వదలకూడదూ, వాడి పీనిగని కళ్ళారాచూసి కాని వదలదు."

ప్రజల హృదయాలిప్పుడు శీతారామయ్యకోసం ద్రవిస్తున్నాయి.

రాత్రులుకూడా పక్కన పడుకుని ప్రాణాలన్నీ బైటికి దగ్గే ఆ నిర్భాగ్యుడి ప్రతి ఆయాసంలోనూ, తన ప్రాణాలు పొయ్యేట్లు బాధపడే ఆమె జ్ఞాపకం వొచ్చింది.

5

నా శ్రమ తీరేట్టు పొలాలమీదనుంచి గాలి వేస్తోంది. నీళ్ళల్లోంచి కప్పలు వింతగా నావంక చూస్తున్నాయి. చేతిలో బంతిపువ్వులూ, పొట్ల పువ్వులూ అందంగా కనపడ్డాయి. ఆమె కుటీరంబైట నుంచునివుంది. నన్ను చూడగానే యెందుకు మళ్ళీ వొచ్చానన్నట్టు చూసింది.

"వూరికే స్నేహానికి చూడ్డానికి వొచ్చాను. యిదీ యిష్టంలేకపోతే వెళ్ళిపోతున్నాను."

చప్పున నాచెయ్యి పట్టుకుని ఆమె, "మీరు రావడం మానేసిం తరవాత యెంతో వంటరిగా వుంది. ఆనందం కలిగించే అరగడియ .కాలమూ జీవితంలోంచి మాయ మయింది. తప్పకుండా రండి ప్రతిరోజూ రండి యిట్లా- సాయంత్రం-" అంత మాట్లాడేసని చప్పున ఆగింది. కళ్ళంబడి వొచ్చే కన్నీటిని ఆపుకొని అవతలకి తిరిగి లోపలికి వెళ్ళింది. శీతారామయ్య దగ్గిర అరగంట కూచున్నాను. అతను అలసి కళ్ళుమూసుకోగానే, నన్ను బైట కుర్చీవేసి కూచోపెట్టి కాఫీ ముందరపెట్టి నుంచుంది.

"మీరు కూచోరా"-కింద నాపరాయిమీద కూచుంది. యెంతో వొడిలిపోయింది. బుగ్గలు కిందికి వేళ్లాడాయి. కళ్ళచుట్టూ నల్లటి లోతులు కనపడుతున్నాయి. పాప మీమెట్లా సాయంచెయ్యటం? నేను పంపిన నోట్లేమి చేసిందో, వుపయోగించినట్లు కనబడదు. యిదివరకటి ప్రాభవంలో తానెరిగిన ధనవంతుల సంగతి మాట్లాడుకుంటూ, ఆ సాయంత్రపు గాలిలో కూచున్నాము. ఆమె నాదగ్గిరగా, నావంక ప్రేమతో చూస్తూ పక్కన కూచుంటేచాలదూ. శుష్కించిన ఆమె దేహంగాని వాలిన ఆమె భుజాలుగాని, రేగిన ఆజుట్టుగాని, నావాంఛను అడ్డగించలేదు. ఆత్మనించి ఆత్మకి పిలుపులాగు తోచింది. అక్కడ కూచున్నంతసేపూ ఆమెని మనసుతో దగ్గిరికి పిలుస్తూనే వున్నాను.

"చివరికి మీకు పువ్వులన్నా తెచ్చి యివ్వాలనుకుంటాను. కాని కోపమొస్తుందని భయం."

"అవమానమంటే సహించలేను."

"అవమానమేముంది?"

"నన్ను లోకువకట్టడం."

పెదిమ వొణికింది. యేపూర్వానుభవాలూ, కళ్ళు కనపడని పురుషత్వమూ, అహంభావంతో నిండి యే పశువులు కలిగించిన అవమానాలూ, యీమెనింత 'సెన్సిటివ్' చేశాయో?

"నే నెన్నటికీ మిమ్మల్ని అవమానంచెయ్యను. మిమ్మల్ని చూసినప్పటినించి నా హృదయంలో కలిగిన పూజ్య భావమే నేను తెలియజేయగలిగితే-"

"మీరు నన్ను 'మీ'రన్నప్పుడే తెలిసింది"

పాపం యీ హృదయం, యీ మలిన ప్రపంచంనించి, యెంత బాధపడ్డదోకదా. యీ అభిమానమెంత గాయపడ్డదో కదా. నన్నని వెన్నెలలో ఆమె సెలవు తీసుకొని ఆనందంతో తృప్తితో యింటివేపు నడిచాను ఆ మృదువైన వెన్నెట్లో యీ సస్యాలూ, నీళ్ళూ, కీటకాలు తృప్తినిపొంది ఆనందంతో విశ్రాంతి తీసుకున్నట్టు కనపడ్డది. నా జీవితానికి అర్థమూ ఫలితమూ పొందినట్లయింది నాకా రాత్రి.

6

ఆనాడు ఆశ్వీజ పౌర్ణమి. నేను వెళ్ళేటప్పటికి అతనికి వ్యాధి యెక్కువగా వుంది. చాలా మూలుగుతున్నాడు. యెప్పటివలె బైట జూకా మల్లెతీగ పక్కగా కూచున్నాము. మాటి మాటికి ఆమె లోపలికి వెళ్ళి వొస్తోంది. "నేను వెడతాను పోనీ లోపల కూచోండి"

"అంత అవసరం లేదు యీ కాసేపన్నా-" ఆగింది.

"సాయంత్రమిట్లా మీతో మాట్లాడ్డం అలవాటయింది. బద్ధకమెక్కువయింది, మీ మూలానే."

అతనికింత జబ్బుగావున్నా ఆమె ముఖంలో కొంచెం వేదనలేదు ప్రేమతప్పు. ధీరత్వమా, అతనిపైని నిజంగా ప్రేమ లేక విద్యుక్తమనే భావంతో పరిచర్య చేస్తోందా?

కాఫీ తెచ్చింది. కానీ యెన్నాళ్ళ నుంచో అనాలను కుంటున్న మాట అనేశాను.

"మీరు నాకు కాఫీ యిస్తే నేను రాను. పోనీ ప్రత్యుప కారంగా మందు పంపితే ఒప్పుకోరు. మళ్ళీ నాకు మాత్రం అభిమానం లేదా?"

"నేను మీ యింటికి వొచ్చినప్పుడు-" చప్పున సిగ్గుతో ఆగింది.

"వొచ్చినప్పుడు"

మాట్లాడలేదు

"చెప్పరూ?"

"యేం లేదు"

"చెప్పాలి" బలవంతం చేశాను.

"నేను యింటికి రావడమేమిటి?"

నాకు తట్టింది. యీమెని చూసి నా భార్య కూచోమనన్నా అంటుందా?

"వొస్తే!"

'వొస్తే కాఫీ బదులు మందివ్వండి అనబోయినాను." లోపల దగ్గుతున్నాడు. వెళ్ళి చాలాసేపు రాలేదు. చుట్టూ వెన్నెల సూర్యకాంతి మీద విజయం పొందింది. తొట్టిలో చెంగల్వలు విచ్చాయి. పావురాలు మూలిగాయి. గాలి ప్రారంభించింది. గడ్డిలో పచ్చిపూలు పూగాయి. చప్పున ఆమె పరుగెత్తుకొని వచ్చి 'ఒక్కసారి రండి' అంది.

శీతారామయ్య నెత్తురు కక్కుకుని పడిపోయినాడు. ఫిట్ తగ్గాక బైటవొచ్చి నుంచొని అంత ఆదుర్దాతోనూ, ధైర్యంతో తననేమీ అంటనట్టు కావలసినది మాత్రం చేస్తో నుంచున్న ఆమె స్థయిర్యాని కాశ్చర్యపడుతూ నుంచున్నాను. సీత రాముడితో అడవికి పోయిందనీ, సావిత్రి యముడితో వాదులాడిందనీ, దుర్గమ్మ చీరెలు తగలపెట్టి ఖద్దరుసైను కట్టిందనీ, సూరమ్మగారు పాతివ్రత్యంమీద మహోపన్యాస మిచ్చిందనీ లొట్టలేసే మహానుభావుల పవిత్ర నేత్రాలకి దినదినమూ, నిమిషనిమిషమూ, మనోవాక్కాయ కర్మలమీద యే పత్రికల్లోనూ పేర్లు పడని స్త్రీలు నిలిపే నిగ్రహం కనపడదు. యెంతకాలం సాధన చెయ్యకపోతే ఆ దృఢ ప్రజ్ఞ కలుగుతుంది. మొగుడు చచ్చాడని గుండెలు బాదుకొని ముఖారిరాగంలో రూపకతాళంలో పెంకు లెగరగొట్టే సావిత్రిభర్త పునర్జీవితుడై నాడంటే నమ్ముతారుగాని, యీ కులటలో పాతివ్రత్యమూ, నీమమూ గుర్తించగలరా?

"వెడుతున్నారా?" వెనకనే ఆమె వొచ్చి నుంచుంది, కంఠంలో వుండమంటున్న ఆదుర్దా కనపడ్డది.

"ఈ రాత్రి నన్ను యింజక్షను యివ్వనియ్యాలి."

"అంత యెక్కువగా వుందా?"

దగ్గిరగా నుంచున్న ఆమెను 'ఫీల్' అవుతో నేను మాట్లాడలేదు.

"చెప్పరూ, చెప్పండి. నాతో చెప్పడానికి సంకోచించ కండి."

నా ధైర్యం మీకు తెలీదన్నమాట ధ్వనిస్తోంది. చెయ్యిమీద చెయ్యేసి కళ్ళుపైకెత్తి నా కళ్ళలోకి చూసింది. అధిక ప్రయత్నంతో నా చేతులకి బుద్ధి చెప్పుకుని దూరంగా జరిగాను.

"ప్రమాదమేమీ లేదు. యీ నెలరోజులూ మందు లేకపోవడంచేత మళ్ళీ వెనకదోవ పట్టింది. మీ కాయనపైన నిజమైన ప్రేమవుంటే మీ అభిమానాన్నన్నా త్యాగం చేసుకుని ఆయనకి మందు యిప్పించండి" అన్నాను.

నా కంఠంలోంచి పొర్లివచ్చే అనురాగ వాక్యాల్ని తొక్కిపడుతో కళ్ళు కిందికివాల్చి వూరుకుంది.

"నేను వెళ్ళి సామాన్లు తీసుకొస్తాను. మీరేం భయ పడకండి"

వేళ్ళాడుతున్న ఆ చేతిని మాత్రం తాకకుండా వెళ్ళలేక పోయినాను. నిర్జీవప్రతిమవలె నుంచునివుంది. తిరిగి చూడక బైలుదేరాను. యిట్లా రోజూ ఈమెను చూస్తోవుంటే యెట్లా భరించడం? ఆశలేని యీ వియోగవ్యథతో? యెన్నటికన్నా లాభంలేదా? విసుగు కలగదా ఆమెకు? ధనమూ స్వేచ్ఛా ఆకర్షించవా? యెంత చిత్రమో! ఒక్కసారి శీతారామయ్య అతని స్థితీ, వ్యాధీ నాకు మనసుకే తట్టలేదు. అతనొకవేళ చచ్చిపోతే! ఆ పాడు ఆలోచనకి నాలిక కరుచుకున్నాను. కాని చచ్చిపోతే! ఆ తలపు నన్ను వొదల్లేదు. ఆ ఆశ కళ్ళముందు నుంచి తొలగదు. ఈ రాత్రి ఈ యింజక్షనే మానేస్తే చాలామట్టుకు నాకు మనోరథసిద్ధి కలుగుతుంది. ప్రేమ దేనికన్నా సంకోచించదు కదా! అని నా నీచత్వానికి నవ్వుకొని వెళ్ళాను.

పదైంది. విశాలమైన వెన్నెల సముద్రంలో ఆ రోగి తలదగ్గిర కూచున్న ఆ మహాపతివ్రతా మహాత్యంచేత ఆ గృహనావ తేలుతోంది. నా కాళ్ళచప్పుడు విని బైటికి వొచ్చింది.

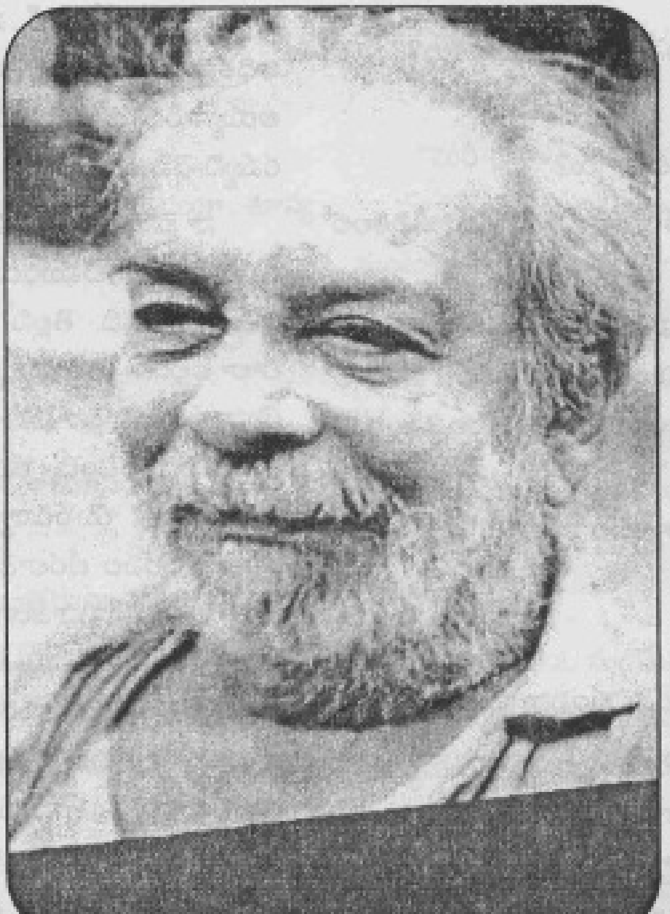
"నిద్రపోతున్నారు. లేచిందాకా యిక్కడ కూచుందాము."

వెనక చిన్న పువ్వులపందిరీ మల్లెలవాసనా చిన్న కుటీరమూ, చుట్టూ పరిమితిలేని యీ తెల్లని సముద్రము, నా పక్కన యీ వనితా, లోపలి అగ్నిని మరిచిపోగలిగితే! జ్వరము వంటి తాపంతో కుమిలిపోతున్నాను. "భయం లేదుకదా?" అంది నెమ్మదిగా పాపం యింతవరకు శవంవలె పడివున్న ఆ మృతజీవి పక్కన వొంటరిగా కూచొని వుంది. యెట్లా యివ్వను శాంతం ఆ హృదయానికి? అతనికి జీవితమే

నేనివ్వగలిగితే మళ్ళీ యీమె నాకు కనబడుతుందా? ఆ ఆలోచనలో నా వుదారత్వం నశించింది. అతను పోతేమాత్రం యీమె హృదయంలో యింకో మోహానికి స్థలం వుంటుందా? యింకో వాంఛ ఆ కళ్ళల్లో వెలుగుతుందా? యింకో గృహంలో ఆ కళ్ళు వెలుగు తాయా? యేమివ్వను యీమెకోసం? నా ధనం, మర్యాద, శీలం అర్పిస్తాను తృణప్రాయంగా.

"మాట్లాడరేం?"

"నిజం మాట్లాడతాను యేమీ అనుకోకండి. ఆ జాడ్యం కుదిరి ఆయిన సంపూర్ణస్వస్థత పొందుతాడనే ఆశలు మీరిది వరకే వొదులుకొని వుండాలి. అవునా?"

"యేమో!"

సందేహమేమీ లేదని వుద్దేశ్యం పైకి నిజం చెపుతున్నా ననుకుంటున్నాను గాని, అంతరాత్మలో మాత్రం, ఆమెని బాధ పెట్టాలని, అతని మీద ఆ బంధనాన్ని గాయం చెయ్యాలని కోర్కె కలుగుతోంది.

"మేమెంత ప్రయత్నించినా కాలం జరపవలసిన వారమే కాని యింకేంలేదు."

మాట్లాడలేదామె. చంద్రుడు మెల్లిగా పైకి జరుగుతున్నాడు. నీడలు వూగుతున్నాయి. పున్నాగపువ్వామె తలమీద రాలింది.

"అది అతనికీ బాధే! మీకూ బాధే! కాదూ?" అని స్పష్టంగా అంది.

"యీ సేవే లేకపోతే నా జీవితమే ఆఖరు." అంది మళ్ళీ.

వూరుకున్నాను. యేం మాట్లాడను? మెల్లిగా ఆమె కంఠంలోంచి యీ మాటలు వొస్తున్నాయి. నాతోనో ఆ వెన్నెలతోనో చెప్పుకుంటోంది.

"తల్లిదండ్రులు లేనిదాన్ని, సమీపబంధువులు లేనిదాన్ని, భర్త నెరుగనిదాన్ని, యీ లోకానుభవం లేనిదాన్ని, ననొక్కడు మా బావ, నమ్మించి, ద్రోహంచేసి, తాననుభవించి ఒక ధనికుడైన బంధువుడికి అమ్మాడు. వాడు తన వాంఛ తీర్చుకొని తను అప్పున్న ఒక మిత్రుడికి దానంచేశాడు. తరువాత అనేక పశువుల చేతుల్లో మారాను. అనేక విషయాలు నేర్చుకున్నాను. ఆ దుర్వృత్తినుంచీ, ఆ పరమనరకం నుంచీ, విరక్తి పొందాలనుకున్నాను కాని మోక్షమందలేదు. ధనమూ, మానమూ, అందమూ, మర్యాదాలేని స్త్రీ జనప్రవాహముమధ్య తృణము. యే దారి పొయ్యేవాడి అనుగ్రహానికో దోసిలి వొగ్గవలసినదే. అప్పుడు అప్పుడు నేర్చుకున్నాను. అప్పుడు తీసుకున్నాను యీ ప్రతిజ్ఞ. యెవరినించీ అధర్మంగా ఒక్క దమ్మిడీ స్వీకరించ కూడదని. అవ్యాజంగా అడగకుండా యిస్తారు ధర్మాత్ములవలె ధనము సహాయమూ. వర్ధీతో శరీరమునించి దాని విలవను గ్రహిస్తారు. ఆ మహాపంకం లోంచిబైటపడే సాధనమెరక్క మృత్యువు నాశ్రయింపబొయ్యే నన్ను చెయ్యిజాచి పైకిలాగి వుద్ధరించారీయన. యీయన పురుషసింహం; దుర్మార్గులలో దుర్మార్గుడు; కాలాంతకుడు. అతను తన పట్టమహిషిని చేసుకుని తన స్నేహిత బృందంచేత నన్నారాధింప చేశాడు. నా మాట శాసనము. నా కనుసన్నలు రాజ్ఞీవచనాలు, నాకోపము ప్రళయతాండ సానంగా జరిపాడు. యాభైవేల రూపాయల అన్నిని నన్నలంకరించేందుకు, నాకు నైవేద్యంగా, నా ఆనందానికై మూడేళ్ళలో వెదజల్లాడు. నా కదంతా కావాలా? కాని యెంత విలువైనదీ నాకు స్వల్పమని ఆయన వుద్దేశ్యపడీ ధనవ్యయంతో తన ఆనందాన్ని అనుభవించారు. నావల్ల నాకోసం యీనాడీ స్థితిలోపడ్డ యీయనికి నేనెంత సేవచేస్తే మాత్రం రుణం తీర్చుకోగలనా?"

ఆ మాటలు నిద్రపోయ్యే దానివాటివలె మెల్లిగా ఆగిపోయినాయి. నేను ఆలోచిస్తూ కూచున్నాను. నీడ మా మీదికి జరిగింది. కొంగ ఒకటి చింతచెట్టుమీదనిలచి విడవ

కుండా యేడుస్తోంది. రోగి లేచాడు లోపలికి వెళ్ళి యింజక్షను యిచ్చాము. నిద్రపోగానే బైటవొచ్చి నుంచున్నాము. ఆ రాత్రి నాకామెనించి కదలానని లేదు. కాని వెళ్ళి తీరాలి. "నేను వెడతానింక." ఒద్దని ఆమె కళ్ళంటున్నాయనుకున్నాను. ఆమె మాట్లాడలేదు. నాకు కదలాలనిలేదు. ఏం మాట్లాడను? ఆమె కథ విన్నతరవాత ఏ మాటలు మాట్లాడడానికీ పేలవంగా తోచింది. యింకోవిధంగా ఓదార్చే సాహసంలేదు. ఒక మాటతో, చూపుతో నన్ను మాడిస్తే, ఎన్నటికన్నా ఆ గాయం మానుతుందా?

"నా మాట వినండి మందివ్వకపోతే అట్టేకాలం ఆశలేదు."

"ఆశలేకుండా పోవాలనే కదూ మీ వుద్దేశ్యం?"

ఉలిక్కిపడ్డాను.

"ఏమిటది యిట్లా అంటున్నారు?"

"ఏం లేదు. యీ చాకిరి తప్పిపోయి నేను జీవితంలో సుఖం అనుభవించాలనిగా?"

"మొత్తానికి మీరు పడేశ్రమను చూస్తే మాత్రం భూలోకంలో యింత త్యాగమింకా వుందని సంతోషించాలో లేక మీవంటివారి కింత యిబ్బంది తటస్థించినందుకు దుఃఖించాలో, తెలీటం లేదు."

"ఆ రెంటిలో ఒకటీ న్యాయం కాదు."

"నేను వెడతాను"

ఆమె మాట్లాడలేదు.

"ముందుసంగతి చెప్పండి. పంపనా మందు?"

అంగీకారంగా వూరుకుంది.

"నేను ఉదయాన రానా?" కొంచెం వూరుకొని "సాయంత్రాన రానా?" అన్నాను.

"ఆ, ప్రొద్దున్న ఆయనకోసం, సాయంత్రం మీకోసం సరేనా?"–

"మరి మీరు బిల్ పంపితీరాలి."

"పంపితే?"

"సందేహమక్కరలేదు. బిల్లులు తిరకొట్టంలెండి" అని చిన్నగా ప్రయత్నపూర్వకంగా నవ్వింది.

"పంపించ వద్దనరు గదా?"

"అది వీలులేదు."

"బిల్లుల సంగతి చూచుకొందాం. కాని నిజంగా నయంగా వుండద్దూ?"

"చూద్దాం నయంగా వుండక యేం చేస్తుంది."

"నన్ను సంతోషపెట్టటానికి అంటున్న మిమ్మల్ని చూస్తే నాకు, సమస్కారం చెయ్యాలో జాలిపడాలో తెలీటంలేదు. మీరే మమ్మల్నిట్లా, జాగ్రత్త తీసుకోకపోతే యేమయ్యేవాళ్ళం" నా చేతులు రెండూ పట్టుకుని మొహాన అద్దుకుంది. ఆమెని రొమ్మున చేర్చుకుంటే ఆ నిమిషాన ఏమీ అనదనిపించింది కాని అంత నీచంగా 'యెడ్వాన్‌టేజ్' తీసుకుంటానా?

7

నెలకాగానే బిల్ పంపమని అడిగింది. పంపేను. అధికమైన దరిద్రంలో యెట్లా యిస్తుంది? కుర్రవాడితో అయ్యగారిని భోజనం చేసి రాత్రికి ఒక్కసారి తప్పకుండా రమ్మని చెప్పిందట.

నా బైస్కిల్ చప్పుడు విని బయటికి వొచ్చింది. నా సైకిలు దీపం ఆ యింటిముందువున్న యెర్రపువ్వుల తీగపైనించి ఆమెమీద పడ్డది. తెల్లని శుభ్రమైన చీరకట్టుకుంది. జుట్టు చాలా అల్లరిగా దువ్వి పువ్వులతో నవ్వుతున్నట్లు లంకరించింది. యెన్నాళ్ళయింది నేనామెను అట్లాచూసి? యెక్కడిదో ఒక జాకెట్ కూడా తగిలించింది. యెందుకబ్బా యీ వేషం? ఏదన్నా ప్రయాణమా? యెవరన్నా వొస్తున్నారా? కాని పొట్టిచేతుల రెవికతో చంపల జీరలాడే జుట్టుతో చిరుగులచీర కట్టుకుని రోజూ వున్నప్పుడే సహజంగా అందంగా కనపడేది. యెందుకు? ఇట్లా ఈ రాత్రికి ఈమెని శుభ్రం కమ్మని అడిగేటంత ఆరోగ్యం వచ్చిందా రోగికి? సరాసరి నన్ను వొంటింటోకీ తీసుకెళ్ళింది. ఆ యింటో ఒక పక్క సామానంత తీసేసి నులకమంచం వేసి, తన చేతులతో వుతికిన ముడతల దుప్పటినొకటి దానిమీద పరిచి వుంచింది. పక్కన ఒక పాత కుర్చీ, గూట్లో కంచెంబులో ఆకులు పువ్వులు, పక్కన తమలపాకులు వున్నాయి. అత్తరు వాసన కొంచెంగా యెక్కణ్ణించన్నా వస్తోందేమో నన్ను కుర్చీ మీద కూర్చోమని తానెదురుగా సిగ్గు నటిస్తూనుంచుంది. అంతా కొత్తగా వికారంగా, కనిపిస్తోంది నాకు. మాట్లాడితే యేమా తుందో అన్నట్టు, అట్లానే కూచున్నాను. ఆమె అట్లానే నుంచుంది. గూట్లో దీపం నిదానంగా వెలుగుతోంది. పక్క గదిలో బాధతోకూడిన రోగి వూపిరి వినపడుతోంది. యింక వుండలేక, "మాట్లాడరేం" అన్నాను.

"యేముంది, నేను సిద్ధంగానే వున్నాను" అని పక్క

చూపుతో లేనిసిగ్గుతో నన్ను పలకరించింది.

"యెందుకు" అన్నాను కొట్టుకుంటున్న హృదయంతో. నేను తనని అన్యాయంగా క్రూరంగా హాస్యం చేస్తున్నట్టు నావంక చూసింది.

"మీ యిష్టానికి" అన్నది.

తెలుస్తున్నది నాకు.

నా వొళ్ళు వొణికింది. కళ్ళుతిరిగాయి.

యేమిటిది? యెందుకిట్లా చేసింది? చప్పున ఆలోచించాను.

"యిట్లా కూచోండి"

మంచం మీద కూచుని నాచేతిమీద చెయ్యేసింది.

"యెందుకిట్లా?"

"మీ రుణం తీర్చుకునేందుకు."

"యిట్లానా?"

"నాకు చాతైన విధం యిది వొక్కటే. యీ శూన్య గృహంలో యింకేమీలేదు."

"కాని మీకంగీకారమేనా?"

"అంగీకారంతో ప్రసక్తిలేదు. ధర్మం"

"పోనీ నాకంగీకారమా?"

"మీ కిష్టంలేదా" అని వోరగా చూసింది.

"యెందుకనుకున్నారట్లా?"

"యింత లోకం చూసింతరువాత అంతమాత్రం తెలుసుకోలేనా!"

"లోకానికి విరుద్ధం కూడా వుంటుందక్కడక్కడ."

"కాని మీ విషయం నాకు నిశ్చయమే."

"యెప్పట్నించి?"

"మొదటిరోజు నుంచి."

"ఐతే యింత ఆలస్యంచేసి బాధపెట్టారేం?"

"యింత దరిద్రం పట్టిందే?"

"కాని యిది ధర్మమా?"

"నాబోటి కులటలకు ధర్మమనేది వుందా?"

"మీరు నా మనసులో మహాపతివ్రతలతో వొకరని తెలీదూ?"

"అదే నిజమైతే వాంఛ యేమిటి?"

"నాలోని మృగానిదా వాంఛ. నాది కాదు."

"దానికే చెల్లిస్తున్నాను, బిల్."

"నా యెడల అన్యాయం కాదూ?"

"యేది?"

"నీ హృదయం లేని దేహంతో నేను సంతృప్తిపొందు తాననుకోడం."

"మీరు పొందరు. మీలోని మృగం పొందుతుందను కున్నాను."

"ఇదికాదు నేనుకోరేది."

"యేది?"

"హృదయం."

"అది పరాయత్తం"

"మరి దేహాన్ని అమ్ముతున్నారా, వేశ్యవలె."

"వేశ్యకన్నా అధమంగా, వుచితంగా వుపకారం పొంద మంటారా?"

"మిత్రుడి దగ్గిర్నించి"-

"నాకు మిత్రులు లేరు వుండరు"

"ఐతే నాకీబిల్ అక్కర్లేదు."

"ఐతే యింక మీ సహాయం మాకొద్దు"

'తప్పదా?'

"తప్పదు."

ఆలోచించాను నుంచుని.

"పోనీ నాబిల్ విలువమాత్రం తీసుకుని వెళ్ళనిస్తారా? అన్యాయంగా యెక్కువ తీసుకోడం తప్పుకదా?"

"సరే."

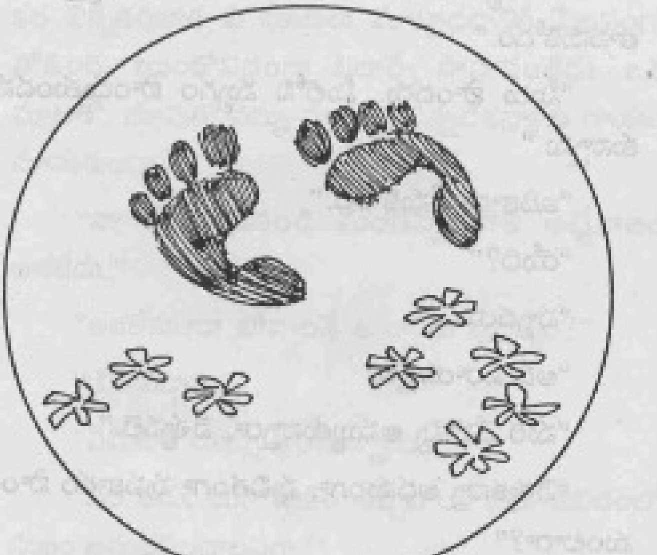
నాచేత్తో ఆమె చెంపల్ని తాకాను.

"యీ త్యాగానికై యెంతరక్తం మీ హృదయంలోంచి వొలికి వుంటుందో నాకు తెలుసు" అన్నాను.

"బిల్ తీరింది కాని మీ వాత్సల్యం తీరలేదు." అని దగ్గిరికివచ్చి నా ముఖాన్ని పట్టుకుని ముద్దు పెట్టుకుంది.

"ఈ జన్మలో నేను పంపగల బిల్లుల మొత్తమంతా తీరింది" అన్నాను.

40 భగవాన్ పాదాల ముందు

విన్నపాలు

1

తలుపు తియ్యన్నావు సరే, మరి ఎక్కడికి పోనూ!
నీకు వినపట్టంలేదా తుపాను హోరు!
తొరగా తీ...... కొట్టుకుపోతున్నాను!
నేను పెందరాళే రాలేదని కోపించి
నువ్వు తలుపు వేసుకొన్నప్పుడు
బిగిసిందా తలుపు!
నీకూ రాదా!
పోనీ పలక కూడదా నువ్వు!
కాని నా పిలుపు నీకు వినపట్టంలేదేమో
యీ గాలివానలో!
మరి నువ్వు కాకపోతే
ఎవరు తెరవగలరు యీ ఇనపగడియ!
చేతులు బొబ్బలెక్కాయి కొట్టుకుపోతున్నాను ! తెరు
ఇల్లెవరిది! తీసే వొడ్రంగి యెవరు!
భగవాన్!
అంటాడు –

2

నేను ఎటు చూసినా విసుక్కుంటావు
మరీ ఇంత కాపీనమేం నీకు!
మళ్ళీ లోకంలో తమాషాలన్నీ నీకే కావాలి! నేను మాత్రం
తలయెత్తితే నువ్వు కోపంతో మొహం తిప్పుకుంటావు.
ఏం బావుంది యీ సరసం! నాకు జ్ఞాపకం లేదే, నిన్ను తప్ప
దేన్నీ గమనించనని చేసిన వాగ్దానం!
అయినా నా బుద్ధి తెలీని నాటి మాటనుపట్టి నువ్వింత గట్టిపట్టు
పడతావనుకున్నానా!
అందరిలో మెలిగే, ఎక్కడ చూసినా పనిమీద తిరిగే నీ కోసమే
కళ్ళు తెరుచుకుని కూచోవాలంటావు.
ఇంకా రంగుల లక్కపిడతలతో ఆడుకోడం విడవని నాకు అప్పుడే
నీ ధ్యాస ఎట్లా చాతనవుతుందమ్మా!
'నే నున్నాగా, నీకింకేం కావా'లంటావు. అవును, నువ్వున్నావులే!
కాని నువ్వు వెళ్లినప్పుడు కూడా నువ్వు ఉన్నావనుకోవడం నా
చాతకాదు.
అంత నేనే కావలిస్తే నా దగ్గిరే కూచో!
మళ్ళీ అది గిట్టదు.
తనకి తొంభై పనులు! నేను మాత్రం.....
మరీ ఇంత కర్కోటకం కూడదు.
భగవాన్!
అంటాడు.

3

ఈ మేడ ఒక పెద్ద ధర్మశాల!

రాత్రింబవళ్ళు నిమిష నిమిషం దిగుతున్నారు యాత్రికులు సామాన్లతో, సంసారాలతో,

దిగుతారు, వెడతారు, వొస్తారు, అరుస్తారు కేకలేస్తో పోతారు!

బాగా అలవాటు పడ్డారు నా మూలానే.

ఒకటే రొద, నేను భరించలేని రొద.

కింద కాపరమున్న నన్ను అడగరు. వాళ్ళని ఆపడం నా చాతకాదు. నాకు ముయ్యడం చాతకాని బలువైన విశాలపు రాజద్వారాలు - వాళ్ళ కార్లకి బళ్ళకీ.

శాంతి, నిశ్శబ్దం ఎన్నటికి!

పైగా ఇది నాయిల్లు నా మేడ అంటారు ప్రపంచం! నేను నిద్రపోతున్నా వొచ్చీపోయే యాత్రికుల ఆర్భాటపు సందడి హోరుమంటో వుంటుంది చెవుల్లో!

రంగురంగుల బట్టలతో మధురమైన గీతాలు పాడుతో ఫలహార పళ్ళాలు మోసుకుంటో వొచ్చి దిగుతారు.

నా నెత్తిమీదే దిగుతున్నారనీ వాళ్ల భారమంతా నాదేననీ, నా పనులన్నీ ఆలస్యమౌతున్నాయనీ మరచి కిటికీ లోంచి చూస్తో సంతోషిస్తో నుంచుంటాను.

ఆ అలుసు చూసి నా మాట ఎవరూ లక్ష్యం చెయ్యరు. ఎవరూ అడగరు నన్ను. నవ్వుతో శలవు తీసుకొని వెళ్ళేవాళ్ళే కాని.

నివేదన

1

నీ సమక్షానికి నగ్నంగా రమ్మని నీ ఆజ్ఞా, ఎంత కఠినుడివి!

స్వజనాన్ని వీడి, గృహాన్ని వొదిలి, పూరి వెలపలికి వొస్తేచాలు, నీ హర్మ్యకాంతులు అహ్వానిస్తాయన్నారు. ప్రతిదినమూ నీ దర్శనం చేసి వొస్తున్నారు పెద్దలు.

కాని ఇదేమిటి! ఈ యెడారి!

ఎన్ని పగళ్ళు రాత్రులు నడిచినా, ఎడతెగని అడవి. దూరాన మసకలో కనపడీ కనపడని నీ కోట బురుజులు, ఎంతకీ చేరువకాని దుర్గాలు.

ఎన్ని పిలుపులు, ఎన్ని వార్తలు, ఎన్ని ఆహ్వానాలు! నేను నీకు అవసరమని నిరంతరం నాకై అన్వేషిస్తున్నావనీ, నీ పవిత్ర మూర్తి ఈ కల్మష జనిత జన మధ్యానికి రావడం నింద్యమని, నేను లేనిది నీ ప్రపంచమే శూన్యమని, నా ప్రేమ నీకు అమూల్యమని, నీ పతిసులభుడవని, నీ నిలయం నా హృదయం లోనేనని!

తీరా నిన్ను నమ్మి సమస్తమూ వొదిలివచ్చిన నాకిప్పుడీ అసహజమైన క్రూరమైన దుస్సహమైన ఆజ్ఞ. నగ్నంగా రమ్మని! నాకు సిగ్గు, నాకు అభిమానం, ఎన్నడూ నన్నునేను అద్దంలోనైనా నగ్నంగా చూసుకుని ఎరగనే! ఈ ఎడారి మధ్య వొచ్చిపోయేజనం ముందు నా చీనాంబరాలు వొదిలి ఎట్లా నిలువను!

ఎన్ని విలవల్నిచ్చి వెతికించి కష్టించి గర్వపడి సేకరించాను, ఈ చీరెల్ని నగల్నీ ! వాటినీ ఎడారి మధ్య వొదిలి ముందుకు నడవనా!

కాని ఏం చెయ్యను!

నడచిన కొద్దీ బరువౌతున్నాయి యీ అందెలు, అవి పూడితేనేగాని కాలు ముందుకు సాగని స్థితికి తెచ్చావు నన్ను, నిరాహారను చేసి!

అవి పూడిరావే! ముద్దుగా కంసాలి బిగగొట్టిన యీ కడియాల్ని యెవరు పూడదీస్తారు, ఈ అడవిలో! ఒక పట్టు వొదిలిస్తే ఇంకోటి బిగుసుకుంటోంది ఈ గొలుసులు! ఈ హారాలన్నీ మెడనిండా పెనవేసుకొని చిక్కు పడిపోయినాయి. అనాదిగా ఈ హారాన్ని లాగిలాగి నా వేళ్లు బొబ్బలెక్కాయి! వొంచి వొంచి నా మెడ లాక్కుపోతోంది! ఈ చిక్కుల్ని విడదీయలేక నా మతిపోయింది.

ఎంత ఆశపడ్డాను, గర్వంగా నీ ముందు నా ఆడంబరాల్ని చూపుకోవాలని, నీ కోసం వొచ్చిన నేను సామాన్యమైన దాన్ని కానని, నా అందంతో ఐశ్వర్య విభవంతో నీ కళ్ళు చెదరగొట్టి ఆకర్షించాలని!

నగ్నంగా నీ ముందు నిలబడితే నేనేం గుర్తు నీకు!

కాని నడుస్తున్నకొద్దీ ఈ నిశ్శబ్దమేమిటి! ఎండిపోయిన గొంతుకుతో ఏం వినిపిస్తాను నీకు, నిన్ను రంజింపచెయ్యాలని నేను నేర్చుకున్న పాటలన్నీ! నిన్ను పిలిచే నా కంఠస్వరం నా చెవులకి వినిపించకుండా మానింది.

దుమ్ముకొట్టి, చీదరపడి చిక్కి శల్యమైపోయిన మాటరాని దిగంబరిని నువ్వు ఆదరిస్తావని ఎట్లా నమ్మను!

పూరి వెలుపల బాట చివర గన్నేరు తోటలో వుంటావన్నారు.

ఎంత వెతికినా కనపడవు.

'వెతుకు నా కోసం రా. యుగయుగాల్నించి నీ కోసం జాచిన నా చేతుల్లోకి రా' అనే పిలుపుని ఆకాశంలో విని ఈ ఎడారి వెంటబడ్డాను.

నీ కోసం తెచ్చిన పూలహారం వాడిపోయింది. పళ్ళు తోవలోనే కిందికి దొర్లిపోయినాయి. నీకు వినిపిద్దామని మోసుకొచ్చిన వీణ పగిలిపోయింది.

రాత్రవుతోంది. దారికనపడదు. చీకట్లో ప్రతివేపు దారి లాగేవుంది. ప్రతి పొదలోనూ నువ్వు వున్నావనే భ్రమపడతాను. అలసిపోయినాయి నాకాళ్ళు. నా నాలిక ఎండింది. అయింది నా పని ! కాని ఏదో నీ కంఠం నాకు వినిపిస్తున్నట్టే వుంటుంది. చీకట్లో నీ చెయ్యి నా నడుంచుట్టూ ఆనుకున్నట్టే అనుకుంటాను. దూరంగా ఆకాశంలో మిణుకు మిణుకుమని వుండుండి మెరిసే నీ ఆకాశదీపమొక్కటే గుర్తు! ఈ చీకట్లో గాలిలో ఎప్పుడో ఒక్కనిమిషం వినిపించే నీ వీణారావమే పిలుపు.

నీకు నే నత్యంత అవసరమని, నా రాకకై చీకటిని చీల్చి నువ్వు నిరీక్షిస్తున్నావని చివరికి ఎట్లాగో నన్ను నీ సమక్షాన నిలుపుకుంటావని ఎందుకో నమ్మకం -. చాలా స్పష్టమైన అసందర్భపు విశ్వాసం కాకపోతే ఈ ఇసికలో పడుకుని నిద్రపోవాలనిపిస్తోంది.

వెళ్లే ప్రజలు సిగ్గుపడ్డారు నా దిగంబరాన్ని చూసి. వొచ్చే జనులు జాలిపడ్డారు నా యాతనని గమనించి. కాని ఎవరితరమూ కాలేదు ఈ గొలుసుల్ని తెంపడం. వీటి బలమంతా వీటిమీద నా కాంక్షలోనే వున్నదన్నారు జ్ఞానులు. కోటలోకి వెడతావా! ఆ తలుపులు ఎవరికీ తెరవరు అన్నారు కొందరు. అసలు కోటాలేదు, తలుపులూ లేవు, వుత్త ఎండమావులన్నారు మరికొందరు.

ఈ అడవిలో, ఈ చీకట్లో దూరంగా మెరిసే కాంతి రేఖే సత్యమూ నిత్యమూనని, వెనక వొదిలిన దీపాల కాంతులే అసత్యమూ అశాశ్వతమూ అని చెబితే నమ్మేదెవరు!

'నువ్వు పడ్డావా ఈ మార్గంలో! ఆ బూడిద బైరాగుల గంజాయి స్వప్నాలలో! లోకంలో ఏం చేతగాని నిర్వీర్యులు పరిజిత్తుల వ్యర్థపేరాల్లో! ఆ కోట వుత్త రాళ్ళ గుట్ట! ఈ వెలుతురు కొరివిదెయ్యం' అన్నారు పరిచితులు.

ఏం చెయ్యను తీరా ఇంత దూరం వొచ్చి!!

నా విశ్వాసం చలిస్తోంది.

తీరా చేరినా మాత్రం, ఆ హర్మ్యం శిథిలం, దాంట్లో ఏమీ లేదు, వుత్త శూన్యం అని నవ్వారు.

నేనింక ఒక అడుగు కదల్చలేను. నువ్వే ఎదురు రావాలి నాకోసం నేనే కావలిస్తే. నువ్వే వొదల్చాలి యీ భారాలు ఈ సంకెళ్ళు. నువ్వే నా చెయ్యిపట్టుకుని నడిపించుకుని పోవాలి.

నాకింక వెనక తోవలేదు. తోవ తప్పిపోయినాను, నా యింటి తలుపులు మూశేశారు, వెనక్కి వెళ్లినా, ఇక్కడే తిరిగి తిరిగి నశించినా, ఆనాడు నన్ను రమ్మన్న నీ మధుర స్వరం నన్ను విడవదు.

నీలో తప్ప నాకు లోకంలో చోటేలేదు. నీ ఆలింగనంలో తప్ప నాకు శాంతి లేదు.

భగవాన్ నువ్వే గతి, నీకింక శక్తిచాలదు.

అంటాడు –

2.

నీకంత నేనక్కర్లేకపోతే నువ్వేనా, నాకంత కావాల్సింది! నాకూ ఉంది నా గర్వం తెలుసా?

'ఎక్కడికి పోతాడు వెతుక్కుంటూ రాక!' అని కుదురుగా కూచున్నావులే

చూద్దాంగా.

నేను నీ కెంత అవసరమో నాకు తెలీదనుకుంటున్నావా?

నువ్వు లేకపోతేనేం నాకు నా ప్రపంచముంది. ఆకాశం చెట్లు, నవ్వులు, కన్నీళ్లు, ఉత్సవాలు, మరణాలు, అనురాగాలు, ద్వేషాలు, వెలుగునీడల ప్రపంచముంది నాకు.

అన్నీ వొదులుకున్న నీకేముంది, ఇంక నేను నా ప్రేమ గాక. ఇదిగో చూడు.

నా శక్తినంతా వొదులుకుని వచ్చాను నీ వేపు, ఇంక నా చాతకాదు. ఒక్క అడుగుకదలలేను.

నా అశక్తత నీకు అర్థంకాదా? అర్థమయినా నిర్లక్ష్యమా? నా విషాదం, నీ మీద నా వియోగం, ఆ వియోగాన్ని కూడా ఉపయోగించుకోలేని నా అలసత నీకు పట్టదా?

అట్లాంటివాడివి నువ్వు మాత్రం నాకెందుకు?

నీకూ శక్తిలేదా?

నీకూ చాతకాదా?

నిన్నూ నన్నూ మించిన విధి నిన్నూ కట్టేస్తుందా?

ఇంతేనా నువ్వు?

ఎంత విశ్వసించాను, నా బలహీనాన్ని కాల్చగల బలం నీలో వుందని!

అంతా వుత్తదేనా? నా జాలినిస్తున్నాను నీకు తీసుకో.

మరి అంత గొప్పగా లోకాన్నంతా ఆవరించుకొని నాలోకి ఆకళించుకున్నట్టు చూస్తూ కూర్చుంటావే!

గోచీ దులిపేసుకుని 'నాకేం చాతకాదని' మాయం కాకూడదూ! మమ్మల్నిట్లా మోసం చేయకుండా.

ఎంత నమ్మించావు!

'తెచ్చుకో, బలం తెచ్చుకో' అంటావు. నా మొహం ఇంకా బలం ఎక్కడ నుంచి తెచ్చుకోను. నాకే బలం వుంటే నువ్వెందుకు నాకు?

ఎవరిలెక్కా లేకుండా గొప్పగా కూచుండును, ఇంకా నాలుగు దిళ్ళు ఎక్కువ వేసుకుని!

నాకు చేతకాకనే కదా, నీ కోసం చేతిని జాచాను!

నాకు విసుగెత్తించకు, నా సామర్థ్యం నీకు తెలియదు. విరహాన్నే, ఖేదాన్నే, నా అల్పత్వాన్నే గట్టిగా కప్పుకుని, నిద్రపోగలను, అనంతంగా!

'కుయ్యో, మొర్రో, కరుణించు, ఇంక దిక్కులేదు' అని నా చేత అనిపించాలని చూస్తున్నావులే.

నరకంలో కాల్చు. పళ్ళు బిగపట్టి 'ఇంకా ఏం బాధలున్నాయి, యాతనలున్నాయి నీ చేతుల్లో తీసుకురా' అని ధిక్కరించగలను.

ఎవరనుకున్నావు?

ఇది చలం.

నీ కాఠిన్యానికి నీకు సిగ్గు తెప్పిస్తాడు.

భగవాన్! అంటాడు.

ఎందుకు?

ఈ కథ చలంగారు 1945 నవంబర్‌లో రాశారు. కథనంలో శిల్ప నైపుణ్యాలు పెరిగిన కాలమది. ప్రవృత్తుల విలక్షణతను చర్చలో పెట్టి విశ్లేషించే కథ. ప్రేమలో ఏకాగ్రత సాధించి పారస్పర్యం పొందిన వారు ఇతర విషయాల పట్ల విరాగులుగా వుంటారు. ఎన్నింటి మధ్యనైనా, చివరకు బాధించటానికైనా, అతనే కావాలి అన్నంత ఏకాగ్రత, గుర్తింపు ఆమె ప్రత్యేక లక్షణం. ఆ దశకు చేరినప్పుడు ఎట్లాంటి బయటి కష్టాలమీదైనా ధ్యాసే వుండదు. ఒకరు కథ చెబుతూ వుంటే కథా విషయాన్ని చర్చించుకుంటూ విన్నట్లు వ్రాయటం ఒక కథన శిల్పం. మధ్యలో విరామసంగీతంలాంటి వర్ణనలుంటాయి. ఈ చర్చలలో చలంగారి సిద్ధాంతాలను చలంగారే ఎదుర్కొంటూ శ్రోతగా వుంటారు. 'అతని క్రూరత్వంలోనూ ప్రేమ వుంది కనుక ఇష్టం. 'చచ్చుపీనుగుల క్రూరత్వమే నీచం' అన్న వాక్యంలో పురుషునిలో ధీరత్వావసరాన్ని గుర్తు చేస్తున్నారు. చర్చలలో పాత్రగా వున్న 'శీలగారు' చలంగారి జీవితంలో వాస్తవమైన వ్యక్తి.

ఆమె ఒక జమీందారిణి. గారాబపు పెంపకం. ఆ సాయంత్రపుటెండలో మెరుస్తున్న వొంటిఛాయ. వొంటినిండా నగలు, బంగారు గజ్జెలూ, కడియాలూ, ఆలోచించుకోండి భారీమనిషి, గొప్ప అందం, ఆమె నడకతీరు, దేహం ఠీవీ, కళ్ళలో గర్వం – గుంపులో చూసినా ఆమె ప్రత్యేకం. అరికాలు కిందైనా మరకనెరగని ఆమె పట్టుదిళ్ళ నానుకుని కూచుంటే, అట్లానుంచుని అదేపనిగా చూడాలనిపించేది, ఆడదాన్నయినా నాకుకూడా. ఆమెని కావిలించుకుని, లోబరుచుకుని, అనుభవించగల పురుషుడనేవాడు కనపడతాడా అనిపించేది. ఆమె స్వభావంలో కూడా ఆ అందానికి సరిపోయిన వివేకం, యోచన, స్తిమితం అన్నీ వుండేవి. ఇవన్నీ ఎందుకింత వివరంగా చెపుతున్నానంటే, ఆమె జాతకం ఎట్లా నడిచిందో చూడమని. 'ఏవో గ్రహాలు పనిచెయ్యాలిగాని, మానవదృష్టికి, ఆమెకి విధి ఇచ్చిన వరాలకీ, ఆమె జీవితాన్ని నడిపిన మార్గానికీ ఏమీసంబంధంలేదు' అని ఆగింది మమ్మల్ని ఆ సాయంత్రం చూడ్డానికి వొచ్చిన శాంతాదేవి.

బృహస్పతి నడినెత్తిన పొడిచాడు. విదియనాటి చంద్రవంక పసుపు మబ్బు సందుల్లోంచి జన్మనిచ్చుకుంది. లీల కళ్ళు మూసుకుని లోపలికి వెళ్ళారు భగవాన్ పటం వంక చూడ్డానికి.

'మనుష్య స్వభావం పూర్తిగా తెలిస్తే, జీవితం నడక ఎట్లావుంటుందో చెప్పగల మంటారు డిటర్మినీస్టులు అనేవాళ్ళు' అన్నాను.

ఆమె లీలతో వెళ్ళిన తలుపువంక చూస్తో కూచుంది. భక్తితో సగం బరువైన కళ్ళతో, పెదవుల వెనక చిరునవ్వుతో వొచ్చి కూచున్నారు లీల.

'పెళ్ళికావడమూ, భర్త రోగిష్ఠివి చచ్చిపోవడమూ – తన ఆస్తినికూడా ఆమెకి వొదిలి – నాలుగేళ్ళలో జరిగాయి. అటు తరువాత చూశాను మళ్ళీ ఆమెని?'.

'ఆమె భర్తని చూశారా మీరు?' అన్నాను.

లీల కంటి కొలికిలోంచి నన్ను చూస్తో, నవ్వును కొంచెం పైకి కనపరిచారు.

'లేదు. కాని ఆమె అట్లానే కూచునివున్నారు. ఆరేళ్ళనించి నేను వొదిలివెళ్ళినచోటే అట్లానే కూచుని వుండేమోననిపించింది. ఒక్కరవ్వ మార్పులేదు. ఆ భర్త ఆమె జీవితంలో ప్రవేశించి నిర్గమించినా, ఆయన ఏ చిహ్నాల్నీ ఆమెలో ఎక్కడా మనసులోగాని, వొంటోగాని, వొదిలి వెళ్ళినట్టు కనిపించలేదు నాకళ్ళకి. మూడు రోజులున్నాను. ఇంటినిండా కావలసినవాళ్ళ, పనివాళ్ళు మామూలుగా, ఐశ్వర్యవంతుల నట్లుకు వుండేవారంతా. వంటలు, చాకిరీలు, వ్యవహారాలు, కాని ఆమె విరామంగా, శాంతంగా ఆ దిళ్ళమధ్య వెలుగుతో. భూమి తిరుగుతుంది. యుద్ధాలు జరుగుతాయి. భర్తలు వొస్తారు, పోతారు. కాని ఆమె ఆ సౌందర్యం, శాంతి అట్లానే స్తిరంగా ఆ పక్కమీద నిలిచిపోతాయనిపించింది. ఒక్క సంగీతమే ఆమెని కదిలించ గలదు. అందువల్లనే నామైత్రిమీద ఆమెకాపట్టు' అని ఆగింది ఆమె.

'ఎందుకీ యుగంలో పుట్టానా – సౌందర్యవతులూ, ప్రణయార్ద్ర...' అని నెమ్మదిగా కోట్‌చేస్తున్నారు లీల, నావంక కొంటెగా చూస్తో.

'ఏమిటంటారు?' అన్నారు ఆ వొచ్చిన ఆమె.

'ఏమీలేదు. నా'శశాంక'లోంచి వప్పచెపుతున్నారు' అన్నాను ఆమెతో.

'తారని ముందుపెట్టుకునే అన్నాడు ఆ మాటలు శశి. అది మరిచిపోకండి' అన్నాను లీలతో.

చెప్పే కుతూహలం మా అతిథికి ఆగటంలేదు.

'తరువాత యీడాదికి పిడుగువంటి వార్త విన్నాను. ఆమెకీ, ఆమె కమతగాడికీ, ముతకవాడు, చదువు, అందం, ఏమీలేని వృత్త...'

'చాలా సహజం' అన్నాను.

'ఏం?' అన్నారు లీల ధిక్కారంగా,

'దేహం' అన్నాను.

"సరేలే నీ థియరీలు!' అన్నట్లు లీల తల వూయించారు. ముంగురులు చంపమీద కదులుతో, పడమటి చివరి ఎర్రజీర ఆమె కొలుకుల్లో ప్రతిఫలిస్తోంది.

'వినండి పూర్తిగా – మీ కథల పద్ధతిగా మంచిబలం, శక్తి శుభ్రం అనాగరికం – స్త్రీ ఇష్టపడే యీగట్టి లక్షణాలకింద జమకట్టినట్టున్నారు. కాని అతను–తాగుబోతు, జూదగాడు, వంచకుడు... అతన్ని చూశాను వాళ్ళయింటో నేను. డబ్బు వ్యవహారానికై వొచ్చేవాడు. మనిషి శరీరంకాదు– అసలు లోపల్నించి అతన్ని భరించలేము' అన్నారు శాంత. లీల నవ్వారు, పెదవులు విచ్చి–

'ఎట్నే, ఆ దుర్గుణాలలో ఏవొక్కటివున్నా ఆ భర్తని వొదిలేసితీరాలంటారుగాని, ప్రియుడిలో అవన్నీ చాలా వాంఛనీయమైన లక్షణాలు చలంగారికి' అన్నారు వెక్కిరింపుగా.

ఆవొచ్చిన ఆమె నమ్మలేక నావొంక చూశారు. లీల వెక్కిరింపుచూపులకిందా, ఆమె ఆశ్చర్యపు అనంగీకారంకిందా ఇబ్బంది పడే నన్ను చూసిగావును, ఒకరివొంక చూసుకుని నవ్విన నవ్వుల కలయికల శ్రావ్యానికి గాలి పులకరించింది.

'తరువాత....' అన్నాను నేను.

'నేను నమ్మలేదు. ఆ పట్టుదిళ్ళమధ్య, ఆమె చేతుల్లో ఏ దేవేంద్రుణ్ణయినా పట్టం కట్టుకోలేని నాకు, ఆమోటు మనిషిని.. ఏమీ నమ్మలేకపోయినాను. నమ్మను పొమ్మన్నాను కాని–'

అవును కొన్ని జరుగుతాయి – అయినా మనసుచూపుకు

సరిపడవు. ఆలోచించుకోడానికి అందవు' అన్నారు లీల.

'కాని అంతా నిజం'.

'ఎంత ధర్మాత్ములు వీల్లేదన్నా, వొప్పుకోకపోయినా, కళ్ళు మూసుకున్నా, ఇట్లాంటివి జరక్కమానవు. ఏంచేస్తాం?' అన్నాను, ప్రజలమీది నా మామూలు వెక్కిరింపుతో.

'వెళ్ళి చూశారా?' అన్నారు లీల.

'లేదు. భరించలేననిపించింది' అని, ఏదో ఆలోచించుకుంటో ఆగారు ఆమె, చివరి పడమటి ఎర్రకాంతి ఆమె పసుపుచీరకి కాషాయపు రంగు నిచ్చింది. చీకటి దయతో ఆమె వాడిలిపోయిన చెంపల్నీ, కాంతిపోయిన కళ్ళనీ, అశ్రద్ధచేసిన వొంటినీ దాచేస్తోంది.

కొంచెంసేపు ఆ సంధ్యాశాంతంలో నిశ్శబ్దంగా కూచున్నాము, మా ఆలోచనలలో మునిగి, దూరంగా రొదచేసే మిలటరీరైలు నాకు మెళుకువనిచ్చింది. నా లోపలి ఊహా పరంపరకి శబ్దాన్నిచ్చాను నేను.

'మొదట అతనికెట్లా వీలయిందో, ఏ సమయంలో జరిగిందో, ఆమె ఎట్లా అతనికా చొరవనిచ్చిందో తన అభిమానాన్ని ఎట్లా తోసేసుకుందో, ఆ గొప్ప అదృష్టానికి అతనేమైనాడో, ఓ సారి ఏధాష్టువల్లనో జరిగినా, ఆమె దాన్ని ఎట్లా అంగీకరించి కన్టిన్యూ కానిచ్చిందో ఊహకి, కథకుడి కల్పనకికూడా అందడం కష్టం. చాలా విపరీతమైన సంఘటన' అన్నాను.

'ఎక్కే! అతనికి ఆ గొప్ప దూరంగానన్నా గుర్తు తెలుస్తుందంటారా? చేతికి చిక్కిన స్త్రీ ఎంత తక్కువవాడికీ ఎంత చులకనౌతుందనుకున్నారు?' అన్నారు లీల.

'నిజం' అంది ఆమె చీకట్లో ఎక్కణ్ణించో.

'అతనా? ఆమా? ఎవరు ఉద్యమించారు? అవసరమైతే ఆమె కెవరూ దొరకరా? అతనైతే అతనికి అంత సాహసం ఎట్లా వొచ్చింది? ఇదంతా ధ్యానా? లేక అట్లాంటి నీచుడైతేనేగాని తృప్తి పడని అగాధాలు ఆమె స్వభావంలోనే దాక్కునివున్నాయా?' అని బిగ్గరగా ఆలోచించాను నేను.

'ఎప్పటికీ ఎవరికీ తెలీని సంగతులవి' అన్నారు ఆమె.

'కానీ తమకి తెలీదని తమలోనన్నా వొప్పుకుంటారనుకున్నారా మనుషులు?' అన్నారు లీల పడమట పొడుస్తున్న గురుపువంక చూస్తో.

'అవును. ప్రతివారినోటా అదే. అనేకమైన కారణాలు చెప్పుకున్నారు'.

'అనేకం ఏమున్నాయిలెండి, ఒక్కదాన్నే అనేక రూపాలు ఆరోపించి మాట్లాడతారు. అంతకన్న లోతుగా ఆగి ఆలోచించడం అరుదు. స్త్రీని damn చెయ్యాలని ఉద్దేశించారా, ఆవొక్క మాటా అంటేచాలు. ఆమాట అనడానికి స్త్రీ ఏ కారణాల చేత వీలివ్వనీ, ఆమె ప్రవర్తనకి ఒక్కటే కారణం. అందులో ఇట్లాంటి నీచ సంబంధం రూఢి అయిందా, ఇంక ఏ సంకోచం లేకండా ఆడించవొచ్చు నాలికలు' అని పలికారు లీల.

'కొన్నాళ్ళకన్నా ఆ పరిస్థితిలోంచి మేలుకున్నారా ఆమె?' అన్నాను.

'ఆమెని, 'మేలుకున్నారా ఆమె' అని గౌరవించి పలికే మాటలు వినడం లోకంలో మొదటిసారి ఇన్నేళ్ళలోనూ' అన్నారు, మా పరిచితురాలు.

'ఏం? మేలుకోకపోతేనేం?' అని అడిగారు లీల.

'ఏమీలేదు కాని ఆలోచన, ఎప్పటికన్నా తెప్పరిల్లదా? వెగటు తోచదా ఆ సంబంధం సంస్కారమున్న స్త్రీకి?'

'కాని ఆమెకి శృంగారమో, కామమో అవసరమైతే!'

'ఎందరు లేరు పురుషులు? అంతకన్న...'

'కాని అవకాశం దొరకవద్దూ! ఈనాగరికులలో ఎన్ని రకాలున్నారు? స్త్రీ తనవాంఛని సూచించిందా, ఎటువంటివాడూ ఎన్ని నీతులు మాట్లాడతాడు. ఎన్ని అభ్యంతరాలు కనబరుస్తాడు. ఎన్ని షరతులు పెడతాడు. ఎన్ని ఆశలు పెడతాడు? తనని తాను హద్దులో పెట్టుకోక, తన హృదయంలోని అవసరాన్నీ దాచక విడిచిందా, ఎంత లోకువవుతుందనుకున్నారు పురుషుడికి?'

'అవును, ఈ మోటుప్రియుడికి స్పష్టమైన మొగవాడికి వుండవలసిన గట్టి దుర్గుణాలన్నీ వున్నాయి, ఏదో ఆమెకి కావలసిందేదో ఇస్తాడుగాని, కావ్యాలు చదవడు, తన ధనం దాఖలూ కొయ్యడు. తన మర్యాద ఏమైపోతుందోననే వెనకచూపు వుండదు, మనం చదివిన Lady Chatterley's Lover లో జ్ఞాపకముందా?' అన్నాను లీలతో.

'ఆమె చేసిన పనిని నేను అంగీకరించను. క్షుద్రుణ్ణి చూసుకుంది. కాని ఆ క్షుద్రుడు కాని వాళ్ళని ఓసారి చుట్టూ తలుచుకుంటే, భర్తకాని మనిషిని ఏరుకునే అవస్థపడితే, అంతకన్న గత్యంతరం కనపడదు... యీపెద్ద మనుషుల సంగతులు విన్నకొద్దీ....'

'అవును. దేనికి పురుషుణ్ణి స్త్రీ కోరిందో ఆ అవసరం మీద అతనికి దీక్షో, గుర్తో, కాక వేరే గట్టి విలువలు లేకపోవడం కావాలనుకుంటాను స్త్రీకి. వీళ్ళ ఉద్యోగాలూ, ధనాలూ, మర్యాదల వలె, అతని తాగుడూ, జూదం, అతని శృంగారానికో, కామానికో, దేనికైనా అడ్డురావు. అదిగాక అతను ఎక్కడ ఆగాలో అక్కడ ఆగుతాడు. ఇంక ఆగంటనేకాక, స్త్రీ జీవితాన్ని ఆక్రమించుకుని suffocate చెయ్యడు' అన్నాను ఆలోచిస్తో.

"మీరూ నేనూ ఎన్ని కారణాల్ని ఇక్కడకూచుని ఊహించినా, జాతికి జాతికీ కలవవలసిందేగాని, సంస్కారంలో ఇంత భేదం చాలాకాలం ఆ సంబంధాన్ని నిలవనీదు' అన్నారు లీల.

ఆ రూల్‌కి ఎదురు తిరిగి కలిసి బతికే నా స్నేహితుల్ని

చూస్తున్నాను ఆ చీకట్లో నేను. మా మిత్రురాలు ఆతృత పడుతున్నారు.

'చాలా కొద్దిరోజుల్లో, ఆమె ఆ మనిషి వెంట వెళ్ళిపోయింది. అన్నీ వొదిలి, బంధువుల్ని, ధనాన్ని, సుఖాన్ని, మర్యాదని – అన్నిటినీ వదిలి. వేలునున్న వుంగరంతో సహా ఇంటోపెట్టి, కట్టుకున్న బట్టతో' అన్నారు ఆమె.

ఏదో జీవితము లోతులు వినబడ్డాయి ఆమె కంఠంలో, మరి ఆమె చెప్పే విధంలో వుందో, ఆ సాయంత్రపు నిబిడత్వంలో వుందో, ప్రతిదినమూ వినే యీ స్త్రీ మూర్ఖసాహస చరిత్ర, ప్రతి అధ్యాయమూ ఎంతో బరువుగా ప్రత్యేకంతో మమ్మల్ని కదిలించింది. మా తలలకి చాలా దగ్గిరిగా ఆకాశం మధ్య వెలిగే సింహంలోని బృహస్పతి ఆలకిస్తున్నాడనిపించింది.

'ఎందుకు?'

'వినే మీకెంత తెలుసునో నాకంతే తెలుసు'.

'ఆమె పరిస్థితులు, పరిసరాలూ మీకు తెలుసును గనక అడిగాను.'

'ఏదైనా కారణం ఐ వుండవొచ్చు, కాకపోవచ్చు. బంధువులకి అభ్యంతరమే. కాని తెంపుకుని బైటపడుతుందంటే, ఏ నీచత్వాన్నయినా కడుపులోపెట్టుకుని భరిద్దురు వాళ్ళయినా'

'కాని అతనికేమన్నా ప్రాణభయం కలిగించారో!'

"వెళ్ళిపోతానని ముందే బెదిరిస్తే ఏ జాగ్రత్తలో తీసుకుంటారని భయమో!"

'ఇట్లాంటి విషయాల్లో ఏ బంధువుల్నీ నమ్మకూడదు, ముఖ్యం అన్నదమ్ముల్నీ, తలిదండ్రుల్నీ, ఆపద గడపడానికి ఆ నిమషానికి అన్నీ వొప్పుకుంటారు. కాని క్రమంగా ఊపిరాడకుండా బిగిస్తారు' అన్నాను.

ఒక్కసారి ఏ ధైర్యం వల్లనో రెక్కలు జాచి, ఆ పాపానికి ఆజన్మాంత బందికానా ననుభవించిన దిక్కుమాలిన పక్షుల్ని తలుచుకుని.

'ఏమీ కారణం లేకుండానే, వూరికే స్వేచ్ఛగా గాలి పీల్చుకోడానికి, మనం మనుషులం ప్రియులం అని బిగ్గరగా అనుకునే పీలుకై వెళ్ళిపోయి వుండవొచ్చు', అన్నారు లీల.

'స్వేచ్ఛ మనసుల్లో వుండాలిగాని, మనుషులు మందిరాల్లో వుంటేనేం, ఎడారుల్లో వుంటేనేం' అని అడిగాను.

'సరే నీ ఇష్టం అని చుట్టూవున్న వాళ్లు వొదిలినప్పుడుకూడా, అన్ని నిమషాలా వాళ్ల కళ్ళు కాకపోయినా, వాళ్ళ మనసులు తన మీదే నిలిచివున్నాయనీ, వాళ్ళు బాధపడుతున్నారని, తెలిసి సుఖపడడం – ఇంక గతిలేనివాళ్ళకీ, చాలా మందమతులకీ తప్ప తక్కిన వాళ్ళకి సాధ్యంకాదు' అన్నారు లీల.

'వెళ్ళిపోయినారంటే ఆమె, చాలా గోల బైలుదేరివుంటుంది.' అన్నాను. ఆప్పూళ్ళో నేను చూసిన పార్కు ప్రబంధకారుల్ని తలుచుకుంటో – వాళ్ళ కళ్ళ మెరుపులు, సానుభూతికింది ద్వేషం, ధర్మవిమర్శ కింది యీర్ష్య, వెకిలినవ్వులు, ఆ మాటలాగినప్పుడు restlessness, మళ్ళీ ఆ సంగతినే పట్టలేక చప్పరించడం, కొత్తవారు రాగానే ఒకరికన్న ఒకరు తొందరగా, 'విన్నారా?' అని ప్రారంభించడం, మూలగడం అన్నీ.

"స్త్రీ తన స్థానాన్నించి కదలిందంటే, స్వర్గానికన్నా వెడుతుంది, నరకానికన్నా వెడుతుంది' అన్నారు లీల.

'ఓసారి, అనుభవమున్న మిత్రుడు ఒకాయన 'ఎన్ని ఘోరాలన్నా చెయ్యి, ఎన్ని నియమాల్నన్నా బేధించు, కాని కులంలోని స్థానాన్ని వొదులుకోడం, దేనికీ చెందని వాడివి కావడం శుద్ధ అవివేకం అన్నారు' అన్నాను.

"మీరేమన్నారు?' అన్నారు లీల.

'నాకు ఘోరాలు చెయ్యాలనీ లేదు. నియమాల్ని ఛేదించాలనీ లేదు. నా కులస్థానాన్ని వొదిలించుకునేందుకే, మళ్ళీ యీ మనుషుల మర్యాదలు నన్ను అల్లుకొని ఊపిరి ఆపకండానే, యీ ముళ్ళకంచలన్నీ నాకు' అన్నాను.

'మీ మాటలు మీకే నిజంకాదు' అన్నారు ఆమె.

'వివేకవంతులు, తమ సుఖంపైన దూర దృష్టికల మనుషులు ఎన్నడూ తమస్థానాన్ని వొదులుకోకూడదు. ఇంట్లో, కులంలో, ఉద్యోగంలో, తన మిత్రుల్లో, భార్యాపిల్లల్లో కూడా' అన్నారు లీల.

'తమ సుఖమే ప్రధానంగా చూసుకోని మనుషులున్నారు మరి!' అన్నారు.

'ఉన్నారు. ఎందుకూగాని దరిద్రులు.' అన్నారు ఆమె.

"తమ సుఖాన్ని మంటబెట్టి, ప్రపంచానికి వెలుగునిచ్చిన మహాత్ములు' అన్నాను నేను.

'వాళ్ళా కటిక దరిద్రులే' అని ధిక్కరించారు లీల.

'ఆ దరిద్రులు ఈలోకసుఖాలకి చెడ్డారని వొప్పుకుంటాను. వాళ్ళు ఇచ్చిన విలువలేగాక, యీ శరీరసుఖాల్ని మించిన జ్ఞాన సుఖాన్ని ఏం పొందారో మరి!'

'ఈ జంట ఆ జ్ఞానార్జనకే ఇల్లువొదిలి రోడ్డు పట్టారంటారా?'

"అదే యోచన, ఆమె ప్రోత్సాహమా? అతని ప్రోత్సాహమా? అతనెందుకు ప్రోత్సహిస్తున్నారు? కూలి అతనికి, గొప్ప శయ్యాసుఖం, ధనం, ప్రాముఖ్యత! అతనెందుకు కదులుతాడు?"

"అట్లా అనకండి, ఏమాత్రం అభిమానం వున్న పురుషుడు స్త్రీనించి తనకివొచ్చే, ధనభాగ్యాల్ని సహించలేడు'.

'ఇట్లాంటి మోటుమనిషి కూడానా?'

"మీరే వ్రాస్తారు. మళ్ళీ మీరే ఇట్లా మాట్లాడతారు అభిమానమంతా యీ చదువుకున్న నాగరికులదే ఐనట్టు.'

మిత్రుడు రామానుజం మాటలు జ్ఞాపక మొచ్చాయి.

'మీ తెలుగువాళ్ళు విచిత్రమైన మనుషులు, పెళ్ళిచూసి జోస్యం ఏమడుగుతారో తెలుసునా తమకి ధనంతోకూడిన స్త్రీ వొస్తుందా అని. వొచ్చినప్పుడు ఎక్కడో ఎవరికో వొస్తుందేమో కాని సుఖంగా కాపరంలోవున్న మొగాడు, పరాయి స్త్రీ తనకి రావాలని కోరడం, విచిత్రం. అడగడానికి ఏమన్నా సంకోచం సిగ్గు కనపరచరు. అదేదో చాలా గర్వపడవలసిన విషయంలాగు, అంతేకాదు, ధనంతో రావాలిట. తనకి ఉద్యోగమౌతుందా, ధనం సంపాయిస్తానా, పోనీ లాటరీ వొస్తుందా అని కూడా అడగడు. స్త్రీ తెచ్చిన ధనంతో బతకడం యీ పురుషుడి ఆశయం. అదీ యీయనకల! అంతకన్న నీచం, హీనం నాకు కనపడదు. మాదేశంలో ఎవరికన్నా ఆజోస్యం చెపితే, అట్లాంటి గతి పడుతుందా అని తలవొంచుకుంటాడు' అన్నాడు.

ఎందుకా అని యోచిస్తే, తెలుగు యువకుల్లో నీచత్వంకాదు బద్ధకమేమో. సౌందర్యం కావాలి. పోనీ romance కావాలి. దానికి అవసరమైన qualifications కోసం ప్రయత్నించలేడు. వెతకడం బద్ధకం, డబ్బు సంపాయించే ప్రయత్న బద్ధకం. దాన్నే జాతకం తెస్తే, తిండికి శ్రమలేదు. రొమాన్సుకు శ్రమలేదు. దిక్కుమాలిన స్త్రీ, ధనం ఖర్చై, భారమైతే వొదుల్చుకోవడం చాలా సులభం. నిజం, అభిమానమున్న పురుషుడు ఆ స్థితిని ఎన్నడూ అంగీకరించడు.

'ఆమె కదిలించిందేమో అతన్ని?'

'తగిన కారణం వుండంది స్త్రీ కదలదు ఇంటినించి. లోకానికా కారణం తెలీకపోవచ్చు." అన్నారు లీల.

'అందులో తాగుబోతుని, జూదగాణ్ణి నమ్మి, తన జీవితాన్ని తనీ చేతులకిచ్చి' అని ఆగాను.

'నీతుల్ని ధర్మాల్ని వొదిలి మాట్లాడినా, ఎక్కడో ఏ మందిరాల్లోనో, అంతఃపురాల్లోనో అపురూపంగా వెలగవలసిన అందాన్ని, ఇట్లా చవకచేసుకోవడం, వీధులవెంట ఈడవడం అపరాధమనిస్తుంది.'

'నీచుడయిన భర్త కందివ్వడమో!" అన్నాను.

'అతనిలోనే నీచపడుతుంది, వీధుల్లో నక్కలపాలుకాదు' అన్నారు లీల.

'ఈమె కాలేదు' అన్నారు రోషంగా తన మిత్రురాల్ని గురించి శాంతాదేవి.

'వారి సంగతికాదు' అని నావేపు తిరిగి "మీరెంత వాదించండి భర్త చేతుల్లో నీచపడడానికీ ప్రియుడిచేతుల్లో నీచ పడడానికీ లక్షభేదముంది. ప్రేమలో లోకానికే లోకువకావడం. సమర్థుడైన పురుషుడు తనకి ఓ గూటినిచ్చి చూసుకోకపోతే, స్త్రీ జీవితం కుక్కలపాలు.'

'భర్త భార్య అత్తమామలకి లోకువచేస్తే అక్కడ కనపడదా ఈ వికృతం!'

'వికృతమే! కాని అది వేరు. ఎంతైనా'

'When married people don't get on they can separate; but if they are not married it is impossible' అన్న లేడీ కిట్టీ రోదన నాకు జ్ఞాపకం వొచ్చింది.

'కాని ఏం వేరు? వివాహానికి ఇంత ప్రాముఖ్యత ఇవ్వడంలో వొచ్చినభేధం అది. ఆ వివాహాన్ని ధిక్కరించి వెళ్ళడంలో నాకు శౌర్యం కనపడుతుంది. మూర్ఖంకాదు. సీత రాముడితో వెళ్ళడం పాతివ్రత్యమైతే, ఈమె ఈ మోటుమనిషితో వెళ్ళడం అంతకన్న ఎంతగొప్పో అనిపిస్తుంది నాకు' అన్నాను.

Your dont know what it is to have a man tied to you by his honour అంటుంది లేడీ కిట్టీ.

నిజం. కాని యీ వివాహమే అన్ని అనర్థాలకీ మూలం,

'కాని ఆమే అతన్ని తీసికెళ్ళిందేమో!' అన్నారు శాంతాదేవి చాలా జాలిగా.

'ఎందుకు తీసుకుని వెళ్ళివుంటారు? ఆలోచించండి శృంగారానికో ప్రేమకో త్యాగమేనంటాను' అన్నాను.

'కామానికైతే.....'

'మహా త్యాగమంటాను.'

'తక్కినవి వొదిలి ఒక్క విలువమీదనే దృష్టిపెట్టి మాట్లాడకండి. కామం తీర్చుకోడంకోసం, ఇల్లు వొదిలి, కావలసిన బంధువుల బాధని నిర్లక్ష్యంచేసి, తన ధర్మాన్ని తృణీకరించే స్త్రీ!- సంసారానికి త్యాగంచేస్తే అధర్మమున్నా, కామానికి చేస్తే ధర్మమున్నా, అయింది మీ దృష్టిలో.'

'అట్లా కాదు. కామం తీర్చుకోడం స్త్రీ హక్కు ఆ ఉద్యమంలో ఇవన్నీ త్యాగం చెయ్యవలసి రావడం మీ దుర్మార్గపు సంఘనియమాలవల్ల' అన్నాను.

'మరి ఎట్లా బతికారు వాళ్ళు?' అని ఆమె నడిగారు లీల నాతో వాదించి ప్రయోజనం లేదని.

"తెలీదు. అన్నీ వార్తలు, వాళ్ళెట్లా బతుకున్నారో తెలుసుకోడానికి అందరికీ ఎందుకంత శ్రద్ధ కలిగిందో, ప్రతివారి కంటికీ వారు అక్కడక్కడ కనపడుతో వుండడం ఎట్లా తటస్థించేదో అర్థంకాదు. కాని మొదట్లో వారం వారం, తరువాత కొన్ని నెలలకోమాటు వాళ్ళనెక్కడో దూరాన్నుంచి చూశామనీ, వాళ్ళేననీ, వాళ్ళని పలకరించామనీకూడా చెప్పుకునేవాళ్ళు. ఎప్పుడేం చెప్పుకున్నా, వాళ్ళ జీవితంమీద ఒక్కరాయి విసిరే సంగతేగాని, ఒక్క మంచిమాట, పోనీ ఒక్క జాలిమాట వినపడదు.

క్రమంగా దరిద్రాన్నెక్కువచేశారు. చివరికి ఆమె పేలికలు కట్టుకున్న వరకు, అతను బట్టలేకుండా తిరిగేవరకు, అతను

తాగుతాడు, ఆమెని ప్రతిరోజూ తంతాడు. ఆమెను గుర్తించడమే కష్టం. ప్రతివూళ్ళో చూశారు వాళ్ళని, గుడిశల్లో, కల్లుదుకాణాల్లో పట్టణాల్లో మురుగు కాలవల పక్కన, మార్కెట్లలో పారేశినవి ఏరుకుంటో, ధర్మశాలల అరుగులమీద....'

'ఎన్ని అబద్ధాలు కల్పిస్తారు మనుషులు. నమ్మతారాలేదా అనన్నా యోచించరు. ఆ వొక్క అవమర్యాదా కార్యం చేసిందా, స్త్రీ ఆమెకి అన్ని దురవస్తలూ దుర్మార్గాలూ ఆరోపిస్తారు. ఇంకా దొంగతనం, లంజరికం, ఖైదూ, కట్టలేదా ఆమెకి!' అన్నారు లీల.

'లేదు, అక్కడే వుంది ప్రజల ఇంతటి హీనత్వంలోనూ సత్యం'.

"ఏం సత్యం? గొప్ప గొప్ప ప్రేమకవిత్వాలు చదివాను. ఆ ప్రేమకవుల్నీ ఒకరిద్దర్నీ, తక్కినవారి చరిత్రల్నీ, మాటల్నీ, ఎరుగుదును. విన్నాను. ఆ కవిత్వం చదివితే ఆ కవుల హృదయాల్లో ఎంత విశాలం, ఎన్ని లోతులు, ఎంత విచక్షణ, ప్రేమకీ ఎంత గొప్ప విలువ, అని మూర్ఛలుపోతారు, నిజంగా లోకంలో ప్రేమ వాళ్ళ కళ్ళముందు పడ్డప్పుడు వాళ్ళు పలికేటంత నీచంగా సంకుచితంగా ఏమానవుడూ మాట్లాడడు. ఏ నిర్భాగ్యురాలో వాళ్ళ పాలపడ్డదా, ప్రేమా, గౌరవం, అటుంచి మానవుల్లో క్షుద్రుడుకూడా తనపాలబడ్డ స్త్రీని అంతకన్న జాగ్రత్తగా మనసిచ్చి చూసు కుంటాడు. ఈకవుల, కథకుల బొంకుకి, ఈర్ష్యలకి అంతులు నిర్ణయించడం కష్టం. తమకి దక్కని స్త్రీపైన, ప్రేమపైన వాళ్ళు చూపే క్రౌర్యం, నీచత్వం, మనుషుల్లోంచి ఎన్నడన్నా వినగలమా అనిపిస్తుంది. ఈ ప్రేమ పోకడలు లేని మానవులు ఎంత ఉత్తములనుకున్నారు! వాళ్ళ ఆచారాలూ, మూర్ఖతలేగాని, ఇంత వికృతం రాక్షసం ఎవరిలోనూ వుండదు. అందుకనే గీతాల్లో, పాటల్లో, ప్రేమ అనే పదం వింటే వికారం. లోపల్నించి' అన్నారు లీల.

రచకుల అందరితరపునా తలవొంచుకున్నాను.

'కాని, కొంత కల్పించడంమాత్రం క్షమించవొచ్చు అనేట్టు మాట్లాడరేం ఇందాక' అన్నాను శాంతాదేవితో.

'వాళ్లు చెప్పుకున్న ప్రతిమాట నిజం గనక'.

'నిజమా!!!

'తాగేవాడా? ఆమె సర్వమూ వొదిలి తనతో వొచ్చినా? తన్నేవాడా? ఆమెని, పాపం ఎంత అవమానం? సహించిందా?'

'ఏంచేస్తారు ఆమె? తిరిగి రావడానికి దిక్కులేని పరిస్థితి' అన్నాను.

'తిరిగి రావాలని ఆమె ఆలోచించందే? వీలున్నా వొచ్చేది కాదు ఆమె. అంతవరకు నిశ్చయం....' అన్నారు శాంతాదేవి, తెలిసినట్టు నిశ్చయంతో.

'అవమానం భరించలేకా.'

'అసలు ఆ అవసరం ఆమెకి తోచనేలేదు. ఆ బతుకు ఘోరమే. కాని ఇంకే బతుకుకన్నా అదేసుఖం' అన్నారు ఆమె.

"ఏమిటి ఆమెని కలుసున్నారా మీరు?'

'ఊ' అని పూరుకున్నారు ఆమె.

మాటలకు మించిన ఆలోచనలో పడ్డాను.

"కొన్ని గొప్ప విషయాలున్నాయి. ఆమె తిరిగిరాలేదు. అతన్ని వదలలేదు. తనెరిగిన మనుషులతోటి పశ్చాత్తాపాన్ని చూపలేదు. అతన్ని తిట్టలేదు, ఇతరులతో చచ్చిపోలేదు.'

'విచిత్రం, అపట్ను, ఆమె ఔదార్య స్థయిర్యాలలోంచా! అతనిలోంచి ఆమెకి కలిగిందా? ప్రేమ, శృంగారం, ధర్మం, శాంతి, ఈ మాటల్లో ఏదీ దూరాన్నించైనా మాట్లాడినీరు, వారి విషయమై, వీలూలేదు. ఎక్కడవుంది ఆ యిద్దరి మధ్యా వీడిపోని, తెగని, యీ బంధం? ఆ బంధంలో ఆ బలం? ఆమెలో 'ఇది చేశాను. నలుగురి ముందూ నేను ఓడిపోకూడదు. హేళన కాకూడదు. నేనే సంగతికి దిగినాసరే!' అనే మూర్ఖపు పట్టుదలా! లేక అతనేం చేసినా, ఎటువంటివాడైనా, నా దైవం అనే పురాణ పాతివ్రత్యమూ! లేక ఆ హీనత్వం, ఆ మురికి బతుకు ఆమెకి ఏ perversion వల్లనన్నా ఇష్టమా? తానే దింపిందా ఆ స్తితికి! ఆ దెబ్బలు తన్నేటట్టు చేసిందా? లేక ఒక్క నిమిషం అతన్ని చూపులోనించి వదలలేనంత...'

'లేదు, పొద్దస్తమానం ఆమెని వొదిలి ఎక్కడికో పోయేవాడు. ఆరాత్రికి కావలసిన రెండణాలూ తెచ్చేందుకో జూదమాడేందుకో, దొంగతనానికో.'

'మరి ఈమె-'

'ఈమె ఏ తూము కాలవలోకి చూస్తోనో, ఏ బిచ్చపు పిల్లల తగాదాలు గమనిస్తోనో, కార్లలోని ఐశ్వర్యవంతుల్ని చూస్తో ఏ మాలోచించుకొంటోనో, శూన్యంలో మనసు నిలిపో, అట్లా కూచునివుండేదిట. ఏ సాయంత్రమో తూగుతోవొచ్చి తగాదా ప్రారంభించి తన్నేవాడుట.'

'ఏ అవస్తలోనైనా మొత్తానికి ఆమె దగ్గరికి చేరకుండా వుండడన్నమాట ముఖ్యం.'

"తన్నడానికైనాసరే' అన్నారు లీల.

"ప్రియుడికో భర్తకో తనని తన్నేటంత గుర్తువుండడం గర్వమేకాక, లోపల్నించి ఓగొప్ప సంతుష్టి స్త్రీకి అంటున్నారు మీరు, అవునా?" అని అడిగాను.

'అంతేకాదు. ఆ పురుషుడిచ్చే ఆదరం. తంతేనేం? వొదిలిపోతేనేం? తనమీదిదృష్టి. తనే కావాలనే పట్టు అతని మనసులో. తాను చేసిన త్యాగంమాట ఒకప్పుడన్నా అతని నోటినించి, ఏ తాగినసమయాన ఐనాసరే. ఓక్షణమైనా తనేకావాలి ప్రత్యేకంగా. తనే... ఇంకెవరూ ఆ చోటునీ, ఆ లోటునీ తీర్చలేరనే

సంగతి అతనితో - ఇదెంత కావాలనుకున్నారు స్త్రీకి! అట్లా అనకండి, యీ సంసారంలో లేనిదే అది. అందువల్లనే ఎన్ని సంపదలున్నా స్త్రీకి స్తిమితం లోపల్నించి లేకపోవడం, అది వొక్కటీ లేకపోవడంవల్ల.'

కొంచెంసేపు మాట్లాడలేదు.

'ఏమిటి ఆలోచిస్తున్నారు?'

'తన్నులయిన తరువాత.. ఇంక రాత్రి సంగతి. ఆ ఇద్దరి మధ్యా ఆ బలం, రాత్రి చర్యలో వుందా అని.'

'అక్కడ! ఆ అరుగుమీద, బిచ్చగాళ్ళమధ్య మురుగుకాలవపక్కన- దుమ్ముపీలికలు-'

'నమ్మరు. కాని అక్కడ సరైన అనుభవం కుదిరిన అదృష్టమే పడితే -దేహాలెట్లా వున్నాయో, చుట్టూ ఎవరున్నారో- ఏమన్నా ఒకటౌతాయంటారా! మళ్ళీ ఆ అనుభవం తమదౌతుందనే నమ్మకం వుంటే, వొళ్ళు మరిచి అట్లా నిలబడరా మనుష్యులు; ఆ తృప్తి, ఆ జ్ఞాపకం, మళ్ళీ ఆ ఆవేశం. ఎత్తుమీద కూచుని, పశువులనీ, పందులనీ అంటారు. అది ఏమిటో తెలీనిస్థితి పట్టడం వల్లనే, ఇంత స్తిమితంగా కూచుని, అర్థంకాక, తడుముకుంటో మాట్లాడడం మనుషులు' అన్నాను.

'ఎవరికీ ఏమీ అర్థంగాని గూఢరహస్యం, మహామంత్రం సంగతి మాట్లాడుతున్నారు మీరు.'

'నిశ్చయం. అవును. తక్కిన విధాల మేలుకున్న మనిషికి యీ సుఖంలోని పట్టు తప్పుతోంది, మనసు, శరీరం నుంచి విడిపడడం తటస్థిస్తుంది, శరీరం మనసు వేరుగా కాని మృగాలలో కలిగే సుఖం మానవుడెన్నడూ ఎరగడు. మనో విజృంభణే ఈ అనర్థానికి కారణం. కాని వికసించిన తన మనసునే మళ్ళీ శరీరంతో కలిపి అనుభవించే అద్రుష్టం-అది శరీరసుఖ ఆధిక్యత వల్లకానీ, శృంగారాసక్తికానీ... మళ్ళీ యీ విషయంలో పశువు కావడం నేర్చుకున్నాడా సంస్కారం పొందిన మానవుడు- ఇంక అతను సాధించవలసిన స్వర్గాలేముంటాయి! జంతువుల్లో సంపూర్ణమైన ఏకాగ్రత వుంది. మానవుడిలోనే అది కలగనీ, అతని కసాధ్యమయిందిలేదు. సంస్కారం ఔన్నత్యం వున్నకొద్దీ, అతని శక్తీ మహిమా ఎక్కువౌతాయి. సాధనవల్ల- వుత్త శరీరసుఖం మనసుని కట్టివేయగలిగిన రోజున - ఎందుకు తక్కిన సుఖాలన్నీ-

ఈనాడు ఈ మనుషులీ చచ్చునీతుల్నీ, మర్యాదల్నీ మాట్లాడ తారు గాని, పూర్వం అంగీకరించారు యీ రహస్యాల్ని. మీకో కథ చెపుతాను వినండి. వేదాంతానికి ప్రమాణ గ్రంథమైన యోగ వాసిష్టంలోంచి ఇది.

మగధదేశంలో ఇంద్రద్యుమ్నుడనే రాజు వుండేవాడు. భార్య అహల్య. ఆ వూళ్లో తిరుగుబోతు వున్నాడు. ఇంద్రుడనే అతను. పూర్వపు అహల్యకథ జ్ఞాపకంతో అట్లాంటి అనుభవంకోసం యీ ఇంద్రుణ్ణి తానుగా పిలిపించి అతనితో సంబంధంపెట్టుకుంది రాణి. రాజుకి తెలిసింది. ఆయన కోపించి వాళ్ళిద్దర్నీ చెరువులో పారేయించాడు. వాళ్ళు నవ్వుతున్నారు ఆ నీళ్ళలో. కాగే నూనెలో వేయించాడు వాళ్ళని, దాంటోంచి వాళ్ళు 'రాజా ఇద్దరం కలిసి వున్నామనే ధ్యాసలో మేము తేలలాడుతున్నాము' అన్నారు. ఏనుగులచేత తొక్కించాడు. ఇనపకడ్డీలతో, తోలుకొరడాలతో కొట్టించాడు. వాళ్ళకి బాధకలిగినట్టన్నా కనపళ్ళేదు. రాజు విసికి, ఆశ్చర్యపడి, వాళ్ళనే ప్రశ్నించాడు. వాళ్ళన్నారు కదా -

'రాజా, ఏశిక్షా, బాధా, మమ్మల్ని వేరు చెయ్యలేవు. లోకమంతా అహల్యరూపంతో నారూపంతో నిండింది. అన్నిట్లో మేము ఒకరికొకరం కనపడుతున్నాము. నేను ఆమె మొహం కేసి చూపిస్తాను. ఆమె నాకేసి చూస్తాంది. ఆ ఆనందంలో మా శరీరాలు మాకు తెలీవు. మనసు దేనిలోనన్నా లగ్నమైతే, ఆ శరీరంలో బాధ గోచరించదు. మనసు ఐక్యమయింతరవాత, యీశరీరంతో పనుల అవసరమేముంది? దేనిమీద అమితమైన ఇష్టమో దాంటో సులభంగా నిలిచిపోతుంది మనసు. బాధ తెలిసేందుకు స్థలమెక్కడ వుంది? లోకంలో ఏదీకూడా తాను ప్రేమించే వొస్తువునించిమనసును కదల్చలేరు. ఈశరీరాల్ని నశింపచేసినా, మనసులు తమకి ఇష్టమైన కొత్తశరీరాల్ని తీసుకుంటాయి' అన్నాడు.

ఇది విని రాజు సంతోషించాడు. సభలో వున్న భరతముని 'గొప్ప కామంలో వున్నా, వీళ్ళు గొప్ప జ్ఞాన వాక్యాల్ని మాట్లాడారు' అన్నాడు.

రాజు వాళ్ళని తన దేశంలోంచి పొమ్మన్నాడు.

'ఈమె కేమీ మహిమలూ రాలేదు.'

'ఇట్లాంటి కథలతో వొచ్చిన గొడవే అది, మీకథలూ అంతే ఇట్లా, అన్ని విశ్వాసాలూ, బాధ్యతలూ, తెంచుకుని బైటపడడమే, పాతివ్రత్యమూ, ఘనతా, ఆదర్శమూ అని రూఢిచెయ్యడానికి ప్రయత్నాలా? అనిపిస్తాయి. ఏగోలా లేకండా కాపడం చెయ్యడం చాలా హీనమైనదీ, సిగ్గుపడవలసిన విషయమూనూ అంటే, ఎక్కడ ఆదరణ కలుగుతుంది. మీ కలానికి ఎంత ప్రతిభ వున్నాసరే?' అన్నారు లీల. చీకట్లోంచి ఆమె కళ్ళు ధగధగ మన్నాయి నా మీద.

'ప్రపంచంలో ఏ గొప్పతనాలకీ యీ చిక్కే వొస్తుంది. గంజాయిమత్తు జడుడికీ మహారుషికీ భేదం తెలుసుకోవడం చాలా కష్టం. బైటి ధనభోగాలతో, రూపబలాలతో మనుష్యుల్ని కొలవడం, విభాగించడం సులభం. కాని కార్యాలవల్ల లోపలి లోతుల్ని కొలవపూనితే ఎప్పుడూ తప్పిపోతాము' అన్నాను.

'ఈ ప్రేమ విషయమూ అంతేనా?'

'కాదా! నేను మొదటినించీ చెపుతున్నాను. ఈ విషయంలో,

మనకి ఎంత వీలులేదని తోచినా, అతని దుర్వృత్తిని, మురికినే యిష్టపడే వికృతస్వభావం కావొచ్చు ఆమెలో, కాక నేను చెప్పిన కథలో రకం ఐక్యం కావొచ్చు. ఆకథలోని ఇంద్రుడు ఏం మహో ఉత్తముడు? ప్రేమ అతన్ని యింకో మనిషిని చేసివుండవొచ్చు. లోపలి మారికూడా, పైకి ఇదివరకటి అలవాట్లతోనే తిరుగుతో వుండవొచ్చు. కాళిదాసునుగురించి చెప్పుకునే కథలు జ్ఞాపకం తెచ్చుకోండి.'

'కాని భేదం వుంటుంది– నీచత్వంలోంచి తప్పించుకోలేని స్థితికీ ఔన్నత్యంలో ఐక్యమై స్థిరంగా నిలిచిన స్థితికీ' అన్నారు లీల.

'వొప్పుకుంటాను. అదొక్కటే కొలత కనపడుతుంది నాకు నా అనుభవంలో. ప్రేమజీవితం కొంత గడిపింతరవాత ఆ ప్రియులలో, వాళ్ళ స్వభావాలలో కలిగిన మార్పునించి నిర్ణయించవొచ్చు ఆ ప్రేమ విలవని' అని ఆగాను.

'మీరు ఆమెని చూశారుగా!' అన్నారు లీల ఆమెతో.

'కురుచేడి వారి వ్యవహారంలో నన్ను సాక్ష్యం తీసికెళ్ళారు మద్రాసు. మధ్యాహ్నం షాపింగ్ చేసుకుని Taxi ఎక్కబోతూ ఉండగా తెలిసిన మొహం అనిపించి ఆగి చూశాను. ఈమె, ఆమె. field of vision లో వున్నాము మేము. కాని మావంక చూట్టంలేదు. పనిలేకండా నుంచునివుంది. ఆకారం వర్ణించనక్కర్లేదు. కాని ఇమ్మని చేయిజాస్తే, ఏమీ వింత వుండదు కంపూ, దుమ్మూ అని దూరంగా జరుగుతాము. నాతోవున్న వాళ్ళవంక చూస్తో, ఆమెని పలకరించలేకపోయినాను. వీపు తిప్పి కారెక్కబోతో వెనక్కి తిరిగి చూశాను. ఆమె నావంక చూస్తోంది. పిలవబోతుందా అనిపించింది. ఏమీ ఆలోచన లేకుండానే వెళ్ళి ఆమె చెయ్యి పట్టుకున్నాను. ఆమె ఏమీ అనలేదు. ఇద్దరం అట్లా ఆగాము. ఏ మాటలకీ ఆ నిముషాలు అందని ఔన్నత్యాన్నో, సిగ్గులోతునో పొందాయి.

Taxi అతను తొందర పెడుతున్నాడు. ఏం చెయ్యను? వుండిపోనా? ఆలోచించకండానే చెయ్యిపట్టుకులాగి 'రండి' అన్నాను.

ఆగి చూసింది నాతో కదిలింది,

'మళ్ళీ ఇక్కడ దిగపెట్టాలి నన్ను' అంది రహస్యంగా.

ఆ కారు తనదైనట్టే సహజంగా కూచుంది.

'నాకు తోవలు తెలీవు' అంది.

నామిత్రులు ఇరుక్కుని కూచున్నారు ఆమెకి తగలకుండా. నవ్వలేదు, హేళనగా చూడలేదు. మనపుటక అట్లాంటి సమయాలే సహాయం చేసి నిలబెడుతుంది. మళ్ళీ ఒక్కమాటలేదు. ఇంటికి వెళ్ళాక చప్పున నాగదిలోకి తీసికెళ్ళి కూచోపెట్టాను, ఎవరివంకా చూడక. పక్కమీద కూచోమనడం బాధే. కాని దుప్పట్లూ, అవీ మార్చవొచ్చును కదా అనే గొప్ప...

'ఎట్లా వున్నారు? అన్నాను. నేనేమాత్రమూ దొంగగా నాకేమీ తెలీనట్టు, ప్రవర్తించదలుచుకోలేదు ఆమెతో.

"తెలుసుగా మీకు?' అంది ఆమె.

'అవును. సుఖంగా వుందా? వాడు... ఆయన ఏం చేస్తున్నారు?'

'నాకు తెలీదు. నే అడగనాయన్ని'.

ఏమడుగుదామన్నా వుత్త తేలికగా కనిపించింది ఆమె. చేసినపని, ఆమె ప్రస్తుతస్థితి, ఏంమాట్లాడినా, ఆమెని గాయం చేస్తాననిపించింది. నేను గొప్పగా, ఆమె లోకువగా, అనిపించ లేకండా నేను మాట్లాడలేననిపించింది. వూరుకున్నాను. ఆ రోడ్డుమీద వున్నట్టే, ఆ కుర్చీలోనూ కూచుంది. నేను ఆమెకేమీ మనసుకి పట్టలేదు. ఇంతలో ఫలహారం టీ వొచ్చాయి మా ఇద్దరికీ, మాట్లాడకండా తింది. ఏమిటో ఆమె తరహో యీ వ్యవహారాలకేమీ సంబంధించనట్టు కనిపించింది. తనవాళ్ళ సంగతి, నాసంగతి ఏమీ అడగలే. ఘోరమైన విధి దెబ్బకింద అణిగిపోయిన మనిషి మల్లే, పక్షవాతం వొచ్చినదానిమల్లే వుంది.

'ఎప్పుడన్నా తిరిగి ఇంటికి వెళ్ళాలనిపిస్తుందా?'

'ఇల్లా! నాకు ఇల్లెక్కడ?' అంది ఏమీచేదు లేకండా, అని మళ్ళీ –

"అందరూ అక్కడ అట్లానే వున్నారా? అంది, ఏమీ దాని మీద మనసు పట్టకుండానే".

'వుంటారు, ఏమవుతారు అదేకాదు. మాలోకి రావాలని వుంటుందా?'

ఆలోచించింది. తలవూయించింది, రానని ధృడంగా, నిశ్చయంగా.

'ఈ స్థితి బాధగా లేదా?' అన్నాను విధిలేక చాతనైనంత లోకువని కంఠంలోంచి తీసేస్తో.

'బాగానేవుంది.'

ఆగి ఆలోచించాను. ఇంతేనా? ఎట్లా అంగీకరించను? నేను కూడా?

'అతనితో కూడా – ఐతే వొస్తారా?'

'అతను రాడు. నేనూ రాను.'

'ఏం?'

'సరిపడదు.'

తనలోపల చిన్నగా నవ్వుకుంది...

"మా పద్ధతి బతుకుకి, ఈ స్థితే చాలా వీలు'

ఆ మాటలు ఎట్లాగన్నా అర్థం చేసుకోవచ్చు. కాని ఆమె ఉద్దేశించకపోయినా, ఆమె గొప్ప గర్వంతో, స్తిమితంతో అన్నదని పించింది.

'క్రూరంగా చూస్తాడని విన్నాను. నిజమా?'

''క్రూరమా? అవును. అప్పుడప్పుడు క్రూరంగానే ఉంటాడు.'

'ఎందుకు సహిస్తారు?' అన్నాను జాలిని వీలైనంతవరకు కనపరచకుండా.

'అంతే. అతని రకం.'

అని ఆగి ఆలోచించుకుంటున్నారామె. నేను ప్రశ్నించిన వరకూ ఆమెకీ ప్రశ్నలు వొచ్చినట్టులేదు. నా ద్వారా లోకం కళ్ళనించి తనని చూసుకుని పరీక్షించుకుంటున్నట్లనిపించింది.

'అదిగాక నాకు ఇష్టం,'

'ఇష్టం!!!' ఆపుకోలేకపోయినాను కంఠంలో పెద్దధ్వని.

'నాలో మాత్రం ఎంత క్రూరత్వం. ఈ ప్రశ్నించడంలో మీలో ఎంత క్రూరత్వం.'

తల వొంచుకున్నాను.

నావొంక రెండు నిమిషాలుచూచి చిరునవ్వుతో...

'సిగ్గేంలేదు... అందరికీ ఉన్నాయి. చాలా చూశాలోకం. వున్నాయని మీవంటివాళ్ళు కలలో నన్నా వొప్పుకోలేని సంగతులు - చాలా అడుగున - మురికి కింద, పురుగుల్లో-లోపల్నించి దొంగగా కాకుండా - ఎంత మర్యాద, ఎంత ధీరత్వం, నమ్మకం... ఇంక నేను వెళ్ళాలి'.

కారుకి కబురు పంపి, మెట్లు దిగుతున్నాము.

'క్రూరత్వం. ఎంతగొప్ప.. రక్తాలు కక్కుకునేట్టు స్త్రీని గుద్దడం చూశాను. మొగాళ్ళ మొహాలు కసితో కొరుక్కోడాలు చూశాను. కాని, కాని... చాతగాని చచ్చుపీనిగల క్రూరత్వం ఒక్కటే నీచం; దుర్భరం.. ఛీ.. వెళ్ళివొస్తాను.'

నేనింకా సందేహంతో అట్లా నుంచున్నాను. ఏమీ అనక-ఆమెకూడా ఏదో ఆలోచించుకుంటున్నట్టుంది.

'నాకోసం మీరుపడే దిగులుచూసి నాకు నవ్వుగావుంది. మాటలతో చెప్పడం కష్టం. పురుషుడినించి మీరెరిగిన ఆదరణ నగలూ, చీరెలూ - భార్యలూ - వండి, పడుకుని, కనే, మనుషులు...అంతే ఎట్లా చెప్పను? నువ్వు ప్రత్యేకంగా నువ్వు అనేగుర్తు. తన్నడానికైనా నువ్వే కావాలి నిన్ను గుర్తించి, నిన్నే కోరి.. మాటలతో సాధ్యంకాదు ఆ అనుభవం...నీ లోపల్నించి, నిన్ను తెలుసుకుని.. ఖండించనీ. చంపనీ... లాలించనీ... ఎంత గొప్ప తృప్తి... చెపితే తెలీదు....'

అని రాణిలాగు శలవు పుచ్చుకుని వెళ్ళారు ఆమె.' అన్నారు శాంతాదేవి.

'బాబు గోలచేస్తున్నాడు. భోజనానికి లేద్దాం?' అన్నారు లీల.

'నేను భోజనం చెయ్యను. శలవు'.

అని రాణిలాగు శలవ పుచ్చుకుని వెళ్ళారు, మానించి, శాంతా దేవిగారు.

42

1946వ సంవత్సరంలో వ్రాసిన కథ. ఈ కథ వ్రాసే కాలానికి చలంగారికి దయ్యాలు, ఆత్మలు, మరణానంతర ప్రవర్తన – వీటిపై నమ్మకముందా, లేక కల్పనా వైచిత్రి కోసం కథల వరకు మాత్రమే తీసుకున్నారా అన్నది సూటిగా చెప్పలేం. వారి ఆలోచనా పరిణామాన్ని బట్టి చూస్తే ఈ విశ్వాసాలు ఏర్పడుతున్నాయేమో అనిపిస్తుంది. రసపుత్రుల శౌర్యం, పోరాటపమయంలో ఎంత ఉదాత్తమో, మోహం విషయంలో గూడా అంతే ఉదాత్తం. వారిలోని ప్రతీకారం ఈర్ష్య వల్ల అనటం కన్న, ఆత్మాభిమానం వల్ల అన్నట్లు చిత్రించారు. ఇది రసపుత్ర శౌర్యం.

ఈ కథ మొత్తం అద్భుతరసంలో పర్యవసిస్తుంది.

రసపుత్రులు

ఎన్ని వందల యేళ్ళ వయసు వుంటుందో ఆ చెట్లకి – చీకట్లతో మూలుగుతున్నాయి. వాటిని పెనవేసుకుని పాములవంటి తీగెలు, కొత్తవానలకి దట్టమైన చిక్కని ఆకుపచ్చ గడ్డి, మధ్య మధ్య నిలువెత్తున ఎఱ్ఱటి పుట్టలు, వాటిమీద దట్టమైన అడవిమొక్కలు. పైన చెట్లగుబుర్లలోంచి చాలా ఎత్తునించి పిట్టల సాయంత్రపు కోలాహలం – ఎన్నడూ ఎరగని పరిమళాలు. అక్కడక్కడా కొంచెం కొంచెం దూరంలో శిథిలమైన రాతి గోడలూ గోపురాలూ నల్లని కోటలు కూడా. గోడల్లోంచి కప్పుల్లోంచీ చెట్టూ గడ్డి మొలిచి,అడివిని ధ్వంసం చేసి మానవుడు కట్టుకున్న నివాసాల్ని మళ్లీ అడివి కబళించి ఆక్రమించుకుంటోంది.

వెలుతురు తగ్గగానే గడ్డి మీద కొంచెంగా కోమలంగా చెదురుతూ పడ్డ వెన్నెల తళుకు చెప్పింది ఎక్కడో చంద్రోదయ మయిందని. భయపడి వెనక్కి తిరిగాను. నా కలలలో, నా సౌందర్య తత్పరతలో తోవ తప్పాను. సరిగ్గా నా మొహం వీపువేపు తిప్పి నడవడం సాగించాను. కాని నమ్మకం లేదు, నాకు ఆ రాత్రికి వూరు చేరతానని.

రెండుగంటల సేపన్నా నడిచివుంటాను. వెన్నెల వెలుతురు చీకట్లతో నన్ను భయపెట్టడానికే ఉపకరించింది. అప్పుడప్పుడు నిద్రకి సద్దుకునే పిట్టల కలకలం నా గుండెను దబదబలాడించింది. ఎటు తిరిగినా పిట్టలే. కలకలం నా గుండెను దబదబలాడించింది. ఎటు తిరిగినా పుట్టలే. నా కళ్ళ కింద విరిగి పెళ్లుమనే ప్రతికొమ్మకీ బెదిరి ఆగాను.

అడవుల్లో రాత్రులు తిరిగారనీ, ఉండిపోయినారనీ, చాలాకాలం కులాసాగా గడిపారనీ, పర్ణశాలలు నిర్మించుకున్నారనీ, కథలు రాసిన మనుషులు నా జీవితంలో ఎన్నడన్నా నా కంట పడితేనా?

ఆ రాత్రికి ఇంతే! ధైర్యం చేసి ఎక్కడ కూర్చోగలను...? పడుకోగలను? ఒక్కొక్క శిథిల మందిరమే దెయ్యంలాగు నా కంటికి దగ్గిరిగా వొస్తోంది. తిరిగిన చుట్టూనే మళ్ళీ తిరుగుతున్నాను గావును ఆ రాత్రి. కూచోవాలి కొంచెం. మళ్ళీ ఇంకో పాత కోట. నల్లని గోడల మీద పడుతోంది పండు వెన్నెల. అంత భయంలో కూడా ఆ అందం నన్నాపింది. నాకు అడ్డంగా

మెట్లు. పగిలిపోయిన దిక్కుమాలిన మెట్లు మూడు. వాటిల్లో బొక్కలు లేకుండా చూసుకుని కూచున్నాను. అట్లా చెట్ల చివర్ల మెరిసే వెన్నెల్ని చూస్తూ నిద్రపోయినానేమో తెలీదు.

తెలివి వొచ్చేప్పటికి చెట్లమీదినించి పాకి నిండు చంద్రుడు కనబడుతున్నాడు. కోట నీడలు గోడల కిందికి జరిగాయి. దాహం. మెట్లెక్కితే పూర్వం ఏ గదిలోదో అది, కొంచెం గచ్చు ఇంకా మిగిలివుంది. దానిమీద నుంచుని నాలుగు దిక్కులా చూశాను. ఇందాకటి కోట గోడపైన ఉన్న పడిపోయిన మేడలో కిటికీలోంచి దీపం. ఆశ వొచ్చింది. కాని ఈ కోటలో దీపమేమిటి? దొంగలేమో! లేక నరబలులిచ్చే కాళీ ఉపాసకులా?

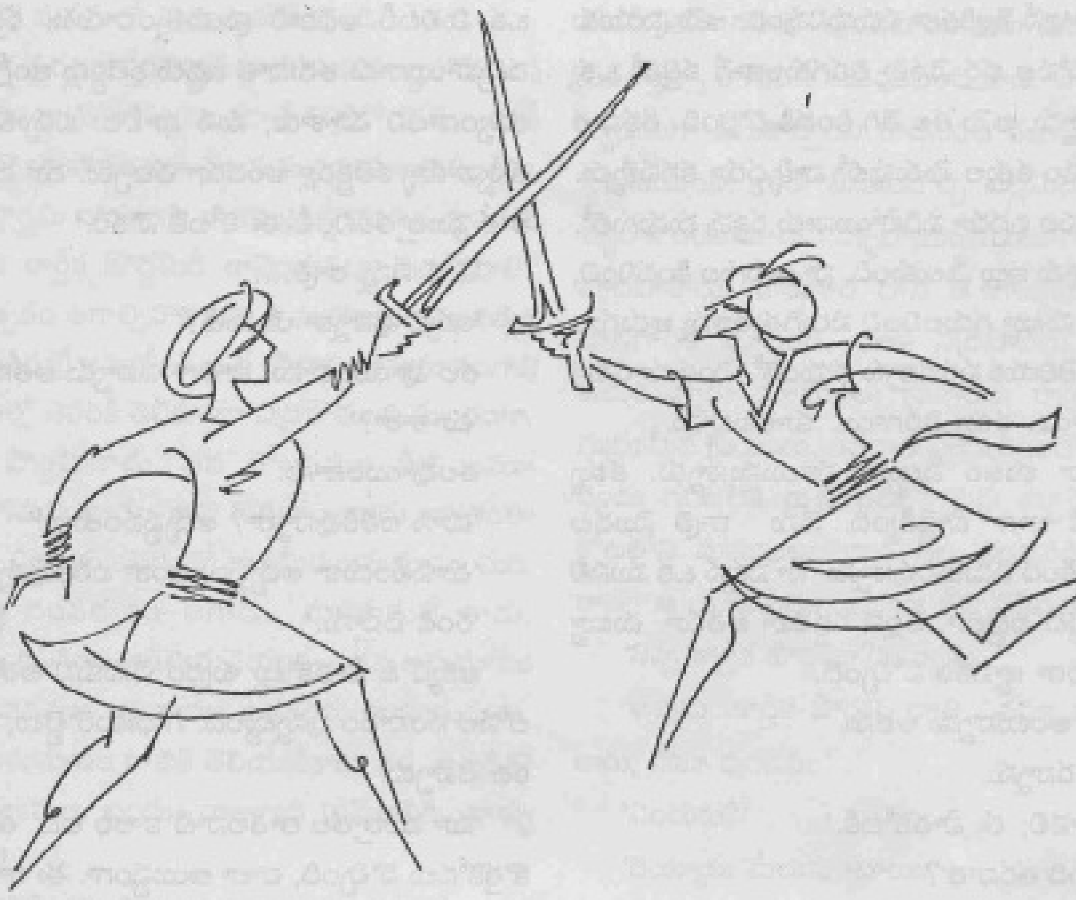
కాని ఏం చెయ్యను ? మెల్లిగా అటు నడిచాను. కోట చుట్టూను పాములకి భయపడుతో, దోవ తడుముకుంటో. మెట్లు పూర్వం కోట లోపలి మెట్లులాగు వున్నాయి. కోట పడిపోయి ఇప్పుడు బైలుపడ్డాయి. ఆ మెట్లమీదనించి దాబా మీదికి చేరుకున్నాను. అక్కడి గది తలుపు మూసివుంది. తెరిచివున్న కిటికీ దగ్గరికి చేరుకున్నాను. ఆ కిటికీ చుట్టూ పెద్ద తీగె అల్లుకుంది. నేను నుంచున్న దాబాకీ, ఆ కిటికీకి మధ్య స్థలం కూలిపోయింది. ఆ తీగె సందుల్లోంచి గది లోపల కనిపిస్తోంది నాకు.

ఆ గది చుట్టూ దీపాలు. పూర్వకాలపు ప్రమిద దీపాలు. వెండి విగ్రహాల చేతుల్లో ఆ ప్రమిదలు. కాలిన సువాసనల పరిమళాలు వాటిల్లోంచి. ఏ అత్తర్లతో వెలిగించారో! ఆ కోట అంతా శిథిలమైనా ఆ వొక్క గదినీ ఎవరో జాగ్రత్తగా కాపాడుకువొచ్చారు, ప్రపంచంతో సంబంధంలేకుండా. ఎందుకంటే అట్లాంటి గదుల్ని కొంచెంగా సినిమా సెట్టింగుల్లో చూస్తాము. గోడలకి అనేక రకాల ఆయుధాలు, లోపలి తలుపులకి చిక్కని రంగు మొహమల్ పరజాలు, పూర్వరకం కుర్చీలు, సింహాసనాల వంటివి. ఒక హంసరూపపు పెద్ద మంచంమీద, మొహమల్ దిళ్ళమీద తల పెట్టుకుని ఒక సుందరి. ఆమె యీ కాలానికీ, ఈ నాగరికతకూ చెందిన మనిషి కాదు. అజంతాచిత్రం ప్రాణం పోసుకు పడుకున్నట్లు వుంది. ఏమి అందం! ఆమె మెళ్ళో నక్షత్రాలలాగు వెలుగుతున్నాయి వజ్రాలు, ఆమె రొమ్ము మీద నుంచి చిక్కులుగా జారుతో. ఆ దిళ్ల మధ్యా ఆ మెత్తని పరుపు గుంటల్లోనూ, ఆమె అంతా కనపట్టంలేదు నాకు. కదలక, అట్లా ఏదో ఎదురు చూస్తో పడుకుంది. ఆ స్థలాన పాతేసినట్టు నిలబడ్డాను. మంచానికి చుట్టూ పెద్ద పెద్ద పూలదండలు. అప్పుడే విచ్చుకుంటున్న జాజిమల్లె, మల్లె పూల కుచ్చులు., ఒరే! కలలోనన్నా తలుచుకోలేవురా ఆమె అందాన్ని!

ఏమిటో జాగ్రత్తగా వింటోంది. మొహంలోకి ఆత్రుతా, సంతోషం కదిలాయి. కళ్ళు ఆర్పింది. లేకపోతే ప్రతిమ అనుకుందును. నేనూ విన్నాను, దగ్గిరికి వొస్తున్న గుర్రపు డెక్కల ధ్వని. మెల్లగా దిండుమీది వేళ్ళను కదిలించి, సన్నని చిక్కని ఊదారంగు పట్టుశాలువని ఒంటిమీదికి లాక్కుంటో లేచింది. ఎంత పొడుగు అనుకున్నావు ఆమె! మెరిసిపోతుంది ఒళ్ళు, ఆ శాలువలోంచి ఆ దీపాల ముందు. నిదానంగా కదిలింది కిటికీ దగ్గిరికి. కిటికీలోంచి వెన్నెట్లోకి తళతళ మెరిసే గాజులున్న చేతిని జాపింది. వెన్నెల ఆమె చెంపలమీద మెరిసింది. గుర్రపు చప్పుడు దగ్గిరయింది. కిటికీ కింద ఆగుతోంది. చెయ్యి తీసేసుకుంది లోపలికి. కిటికీ దూరంగా జరిగింది. ఆ నిమిషంలో, భూమిమీదనించి కిటికీలోకి దూకాడు ఒక రాజకుమారుడు. తలుచుకో ఆ యెత్తు మేడమీదికి. ఎట్లా తెలుసునంటావా ! రాజకుమారుడని, అతన్ని చూడాల్సింది నువ్వు, ఇంత నన్ను ప్రశ్నించకు. ఏం జరిగిందో, వాళ్ళిద్దరు ఒకరిలో ఒకరు యీమైనారో! ఒక్కమాట లేదు. వాళ్ళ చూపులూ, దిగులైన చిరునవ్వులూ, చేతివేళ్ళూ చాలు, కావ్యాలు చెప్పడానికి. ఒక్క నిమిషంలో ఒకటై నిలిచేరు. ఎంత సేపంటావు? ఓ గంట అనుకో. అక్కడే ఆ స్థలాన్ని శిలతో చేసిన పెనవేసుకున్న ప్రతిమల్లాగు. చలం వర్ణిస్తాడే – ఎక్కడా వందమైళ్ళ దూరానన్నా అందుకోదనుకో నేను చూసిన ఆ మోహాన్ని ! నా కళ్ళు చెదిరిపోయినాయి. చీకట్లు కమ్మాయి. అతని వేషమూ, అతని బట్టలు ఏమీ చెప్పలేను. మళ్లీ కళ్లు తెరిచేటప్పటికి, నాకు జ్ఞాపకం కలిగేటప్పటికి ఇద్దరూ పక్కమీద వున్నారు. పువ్వుని చేత్తో తాకుతున్నట్టు తాకుతున్నాడు ఆమె ఒంటిని. ఆమె పొడుగైన వంకర రెప్పల్ని మూసేసుకుని కదలక పడుకుంది. నీడల్లో కూడా ఆమె వక్షంలోని దీర్ఘనిశ్వాసం మెరుస్తోంది ఆ వజ్రాలవల్ల.

తరవాత విల్లువంటి అతని వీపు తప్ప ఏమీ కనిపించ లేదు. చాలా నాజూకైన అతని కదలిక– సీతాకోకచిలక కనకాంబరం మీద వాలి తేనె తాగడం చూశావా? ఒక గంట అట్లానే నిలబడివున్నాను, స్వర్గదృశ్యం చూస్తున్నట్లు.

మెల్లిగా వాళ్ల తలల వెనక తలుపు మొహమల్ తెర గాలికి కదిలినట్టు కదిలింది. తెర వొత్తిగించి జేగురించిన మొహంతో

ఒక యువకుడు నుంచున్నాడు. కెవ్వున అరిచాననుకో. కాని బైటికి అరిచానో లేదో ఈనాటికీ తెలీదు నాకు. కాని వాళ్ళెవరూ వినలేదో; నా అరుపు వినే స్థితిలో లేరో!

ఒక్క నిమిషం అట్లా చూస్తో నుంచున్నాడు. మొహాన ఎరుపు తగ్గింది. పెదవుల కొనల్లో కొంచెం అతని tension తెలిసిందేమో నాకు. నడకలో చేతి కదిలికలోనేమో! పిల్లిలాగు వొచ్చి గోడనున్న కత్తి తీశాడు. అప్పుడు స్పష్టమయింది నాకు అతను భర్త అనీ, ఇతను ప్రియుడనీ.

కత్తి ఒర నుంచి నిశ్శబ్దంగా తీసి, వాళ్ళ పక్కదగ్గిరికి వొచ్చి కత్తినెత్తాడు– అతుక్కున్న ఇద్దరి మీదికీ, సరిగా రెండు కంఠాల మీదికి, మళ్ళీ అరిచాను. నిజంగానే అరిచినట్లున్నాను. కాని వాళ్ళకి వినపళ్ళేదు– యెందుకు వినపళ్ళేదో!

ఆగాడు, ఓ నిమిషం వాళ్ళవంక నిప్పులు కురుస్తో చూస్తో. ఏం చప్పుడు చేశాడో లేక మాట్లాడాడో నాకు వినపళ్ళేదు. అతని పెదవులు కదిలాయి అనిపించింది. అది విని ఆమె నించి కళ్ళుయెత్తడం గాని, మనసు మళ్ళించడంగాని, సహించనట్టు మెల్లిగా, బద్ధకంగా కళ్ళుమాత్రం యెత్తాడు, ఆ గొప్ప రసికుడు. ఆమె కళ్ళన్నా విప్పలేదు. నమ్ముతావా? కదలలేదు. వేళ్ళన్నా కదిలించలేదు. ఆ రొమ్ముమీద రత్నాలు ఇంకొంచెం మెరిశాయేమో!

ఆ ప్రియుడు భర్త మొహాన్నీ, తళుకుమంటున్న కత్తినీ తీరుబడిగా నిదానంగా చూసి, పెదవులు తృణీకారంగా వెనక్కి తిప్పి, తన దృష్టిని యెప్పటివలె ఆమె కళ్ళమీదికి తిప్పాడు. నిశ్చలంగా రెండు తాచుపాముల్లాగు అట్లానే పడుకున్నారు ఆ ప్రియులు. 'ఇట్లాంటి స్థితిలో చంపుతావా, ఇంత నీచుడివా, ఇంత నీచుడివా?' అన్నట్టనిపించింది ఆ విలాసుడి చూపు.

ఏం మనుషులో వాళ్ళు! దేవతలో! ఆ భర్త ఎత్తిన కత్తిని కిందికి దింపి వాళ్లకి వీపు తిప్పి నుంచున్నాడు శిలాస్తంభం వలె.

ఎంతకాలం? నన్నడక్కు. క్రమంగా ప్రియుడి వెన్నెముక లోంచి, తలలోంచి పిరుదుల వరకు చలనం. ఆమె వక్షంలోంచి నిట్టూర్పులాగు వజ్రాల మెరుపు లోతులు....గట్టిగా ఒకటే ఐనట్టు పెనగడం కొంచెంగా... ఆమె కళ్ళు తెరిచింది. గొప్ప చిరునవ్వుతో తన కృతజ్ఞతని అతని కళ్ళలో మెరిపించింది. ఆమెచెక్కిలి పట్టుకుని కళ్లల్లోకి లోతుగా చూసి అతను లేచి భర్తని భుజం మీద తాకాడు. వెనక్కి తిరిగైనా చూడకండా అతను ఇంకో కత్తిని గోడనించి లాగి తన విరోధికి ఇచ్చాడు చాలా గౌరవంగా. ఎడమకంటి కొలికిలోంచి వాళ్ళనిచూస్తో

కదలకుండా అట్లానే వెల్లకితలా పడుకునివుంది. ఆమె ప్రియుడు కత్తిని యెత్తే లోపల భర్త వెనక్కి తిరగకుండానే కత్తితో ఒక్క వలయం చుట్టాడు. ఆమె తల తెగి కిందకి దొర్లింది. తరవాత ఒక్క అరనిమిషం కత్తుల మెరుపులో వాళ్ళిద్దరూ కనపళ్ళేదు. కళ్లు తెరిచే లోపల ఇద్దరూ పడిపోయినారు రక్తపు మడుగులో. వాళ్ల పాటుకుగాను ఇల్లు మేలుకుంది. నా అడుగుల కిందనించి, నెత్తిపైనించీ– చుట్టూ గదులనించి పరుగెత్తుతూన్న అడుగుల చప్పుడు, ఒళ్లు తెలియక పరుగెత్తాను భయంతో. ఎంత దూరమో! కాళ్ళు వొణికాయి. కళ్ళు తిరిగాయి. కూలబడ్డాను.

ఎవరో నా భుజం పట్టుకు వూయిస్తున్నారు. కళ్ళు తెరిచేటప్పటికి బాగా పొద్దెక్కింది. నేను రాత్రి మొదట కూచున్న మెట్లకింద పడుకునివున్నాను. నా పక్కన ఒక ముసలి సాయేబు. తెల్లటి బట్టలూ, తెల్లని గడ్డమూ అతనూ. చుట్టూ చూశాను. అంతా జ్ఞాపకం వొచ్చింది.

'ఎవరు?' అంటున్నాడు అతను.

'మీ సెవ' రన్నాను.

'ఇక్కడ కావలి; ఈ పాతకోటకి.'

'ఏమయింది తరవాత'?

తెల్లబోయి చూశాడు.

'మీ ప్రభువు....'

ఇంకా అర్థం కాలేదు అతనికి.

'నిన్న రాత్రి లేరా ఇక్కడ' అన్నాను.

'లేను'

'ఏమైనారు?'

'అదంతా ఎందుకు?మీరెవరు?'

నాకు అనుమానం తడుతోంది. చుట్టూ అడివి. కోటంతా పడిపోయి వుంది. ఉత్తగోడలు. నిన్నటి రాత్రి గది ఎక్కడ వుందో పోల్చుకోలేకుండావున్నాను. గోల చేస్తున్న పిట్టలు తప్ప, మేమిద్దరమే ప్రాణులం.

'ఎవరి నౌకరు నువ్వు' ? అని అడిగాను.

'బ్రిటీష్ గవర్నమెంటు'

"ఎందుకు ఇక్కడ'

'ఈ స్థలంలో పూర్వం గొప్ప కోట వుండేది రాజపుత్రులకి. ఎన్ని వందల యేళ్ళ కిందటో! దీంటో రహస్యంగా అపారమైన ధనం వుందంటారు. అందుకని.'

'ఎవరూ తవ్వలేదా'

'పూర్వం మొదట ఇంగ్లీషు సైన్యం వొచ్చినప్పుడు ఈ వేపు ఒక మిలిటరీ అధికారి ప్రయత్నించాడుట. రక్తం కక్కుకు చచ్చిపోయినాడు. తరువాత ఇద్దరు కలెక్టర్లు ఇంగ్లీషువాళ్లచేత తవ్వించాలని చూశారు, మన కూలీలు ఒప్పుకోకపోతే. ఆ తవ్వేవాళ్ళూ కలెక్టర్లూ అందరూ చచ్చారు. మా వంశంవాళ్ళు తాత ముత్తాతలనించీ ఈ కోటకే నౌకరీ.'

'మరి నిన్న రాత్రి....'

'ఇక్కడ వున్నారా యేమిటి?'

తల వూయించాను. జాలిగా నవ్వాడు అతను.

'చూశారా?'

తలవూయించాను.

'చూసి బతికివున్నారా? అదృష్టవంతులు!'

'చూసినందుకా అదృష్టం, ఇంకా బతికివున్నందుగా?'

'రండి చెప్తాను.'

అక్కడే ఓ పాతకొట్టు శుభ్రం చేసుకుని అతని కాపరం. లోపల సంసారం వున్నట్టుంది. గోధుమరొట్టెలు, టీ ఇచ్చి ఈ కథ చెప్పాడు.

'మా ముత్తాతల తాతలనాటి కాలం అది. ఈ రాజ్యానికి కొత్తకోడలు వొచ్చింది, చాలా అయిష్టంగా. ఈ రాజపుత్రుడూ, వాళ్ల వంశమూ, చాలా గొప్ప శౌర్యవంతులు. మానానికి ప్రాణాల్ని అవలీలగా ఇచ్చేవారు. చాలా కొద్దికాలంలో, సంవత్సరానికో రాత్రి– కార్తీక పౌర్ణమి రాత్రి– ఎవరో గుర్రం మీద వొచ్చి, ఆ గది కిటికీలోంచి లోపలికి దూకి, కొత్త రాణీతో రాత్రి గడిపి తెల్లవారకుండా వెళ్ళేవాడు అని పుకారు. అతన్ని అడ్డంపెట్టగల సాహసంగాని, రాణీకి కోపం తెప్పించే ధైర్యంగాని యెవరికీ లేవు.

పెళ్ళికాకముందే ఆమెకి ఒక రాజకుమారుడిమీద ప్రేమ అనీ, తండ్రి బలవంతం వల్ల మా రాజుని వివాహమాడిందనీ, ప్రతి కార్తీక పౌర్ణమినాడు కలుసుకుంటానని అతనికి వాగ్దాన మిచ్చిందనీ వినికిడి. అంతకన్న వింత – మా రాజుకి తెలుసునా తెలీదా, ప్రతి కార్తీక పౌర్ణమికీ ఎవరో వొస్తున్నారని? ఆ రాత్రి ఏమౌతున్నాడు? తెలిసే, గతిలేక ఒప్పుకున్నాడా? పదేళ్ళు గడిచింది, పదేళ్లు రాజుకి తెలియకుండా జరుగు తుందా?

ఓ ఉదయం రాజు ఈ అడవిలో స్వారి వెడుతుండగా ఒకడు దూరంనించి 'కార్తీకపౌర్ణమి' అని అరిచాడు. అందరూ కూడా విన్నారు. రాజు అవమానం చేసి వెళ్ళకొట్టిన నౌకరని అనుమానం. రాజుకి చాలా ఆగ్రహం, కోపంలో ఉచితానుచితాలు ఎరగనంత ఉద్రేకం. 'కార్తీక పౌర్ణమి' అనే

మాట అతని మనసులో మెదులుతోనే వుంది.

ఆ సంవత్సరం కార్తీకపౌర్ణమినాడు అతనికి జ్ఞాపకముంది ఆ మాట. ఆ రాత్రి తాను పెందరాళే నిద్రపోవడమూ రాణీగారి గదికి వెళ్లక పోవడమూ తెలుసుకున్నాడు. ఆలోచించగా, ఏ కార్తీక పౌర్ణమి నాడూ తా నా చంద్రుణ్ణి చూసిన జ్ఞాపకమే లేదు. ప్రతి కార్తీక పౌర్ణమికీ తానెందుకట్లా నిద్రపోవాలి? ఒక సంవత్సరం ఆగాల్సివొచ్చింది ఆ మహారాజు. సంవత్సరమంటే మనకిమల్లే అనుకోండి. ఒక కసిగాని, అనుమానంగాని వాళ్లమనసుల్లో ఎవరికీ తెలీకుండా నిద్రపోతుంది సులభంగా. ఆ కార్తీక పౌర్ణమినాడు, తన భోజనమూ పానీయమూ జాగ్రత్తగా గమనించాడు. కాని నిద్రపోయినాడు, రాత్రంతా లేవకుండా. ఎందుకు కలిగిందో రాణీమీద అనుమానం మరి. కాని మళ్ళీ సంవత్సరం ఆగాడు. మనకుమల్లే కాదు. అనుమానం కలిగిందని తెలియచెయ్యడం, తన అనుమానం అబద్ధం కావడమూ జరిగాయా బతకలేరు ఆ మనుషులు. అట్లాంటి అనుమానం రాణీకి తెలియజేశాడా భర్త. అక్కడితో ఆ రాణి తలుపులు బందు, రాజుగారి ప్రవేశానికి. వాళ్ళు రసపుత్రులు!

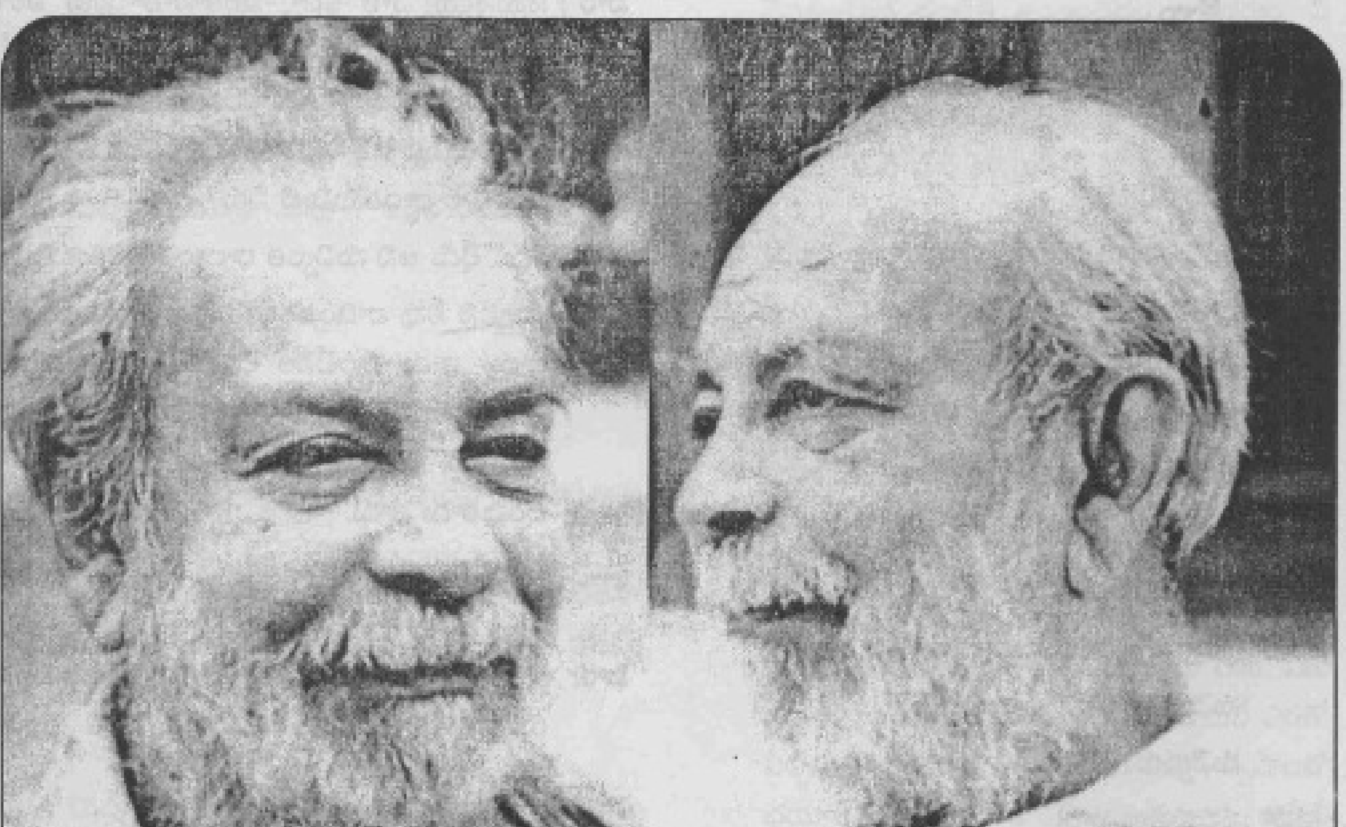
ఆ కార్తీక పౌర్ణమి సాయంత్రం జబ్బుగా వున్నదనీ, ఆకలి లేదనీ తన గదిలో వుండిపోయినాడు ఆయన. కొంచెం షరబత్తన్నా తాగమని కబురంపింది రాణి. వొద్దన్నాడు. తను స్వయంగా తీసుకొస్తానని రాణీనించి కబురు. అనుమానం స్థిరమయింది. రాణి తీసుకువొచ్చి బల్లమీద పెట్టి ఆయన దగ్గిర కొంచెం కూచుని వెళ్ళిపోయింది. రాజుగారు ఆ షరబతు పారపోశారు. రాణీగారి దాసి ఆ గాజుపాత్రని తీసుకెళ్లి రాణీగారికి చూపింది. రాజు నిద్రపోలేదు. కదలకుండా పడుకున్నాడు మామూలు ప్రకారం. రాత్రి ఎప్పటివలె గుర్రంమీద ప్రియుడు, తరవాత ఏం జరిగిందో తెలీదు. రాత్రి రెండు గంటలకి రాణి గదిలో పెద్ద శబ్దాలై పరుగెత్తారు కోటలోని మనుషులు. రాణి తల, కిందపడి దొర్లుతోంది. రాజూ ఆ యువకుడూ, ఇద్దరూ చచ్చిపడివున్నారు.'

'నిన్న కార్తీక పౌర్ణమా?'అన్నాను.

'అవును. కార్తీక పౌర్ణమి రాత్రి ఎవరూ పొరబాటునైనా రారు; నేనూ వుండను.'

'ఎందుకు?'

'దెయ్యాలు మేలుకుంటాయి.'

43

నరసింహావతారం

'నరసింహావతారంలో చలం సానుభూతి హిరణ్యకశిపుని మీదనే ఎక్కువ. చలానికే కాదు. అవతారానికి గూడ. అవతారం చేత ప్రహ్లాదుణ్ణి కొప్పడింటాడు. నరసింహావతారం వ్రాసిన కొన్ని సంవత్సరాలకు నూతన జ్ఞానోదయంతో నాటిక మళ్ళీ వ్రాశాడు. పేజీలు పెరిగిపోతాయని మొదటి రచననే అందిస్తున్నాము. ప్రకృతి రహస్యాలను జయించి ప్రజలకు సుఖాలు చేకూర్చాలని ప్రయత్నించే శాస్త్రజ్ఞులు హిరణ్యకశిపులు - వారి సంకల్పం మీద పరమచైతన్యానికి సహ్యతమే ఉంటుకాని, వారి పూర్తి అభిపత్యాన్ని అది సహించదు. లొంగదీసుకుంటుంది. మళ్ళీ వ్రాసిన నరసింహావతారంలో తత్వచర్చ కొంత ఎక్కువ.

హిరణ్యకశిపుడి దర్బార్ హాలు, మంత్రులూ, భటులు, హిరణ్యకశిపుడు, ప్రహ్లాదుడు, లీలావతి.

హిర: ఏదిరా నీ హరి!

ప్రహ్లా: ఇందుగల డందులేడని సందేహము వలదు చక్రి-

హిర: చాలించు, చాలాసార్లు విన్నాను ఆ గొడవ. అన్నిచోట్లా వుండే హరి నాలో లేడా?

ప్రహ్లా: లేకేం? వున్నాడు.

హిర: వుండేనా యింత విరోధం కల్పించుకున్నాడు!

ప్రహ్లా: నువ్వే కల్పించుకున్నావు.

హిర: మరి నే నెవరు: నాలో హరి ఎవరు?

ప్రహ్లాదుడు ఆలోచిస్తున్నాడు.

నువ్వెవరు? నీలో హరి ఎవరు?

నువ్వెవరు? నే నెవరు?

ప్రహ్లా :సమస్తమూ హరే!

హిర : సమస్తము హరి కదా, ఇంకానాతో నీకు విరోధ మెందుకు? ఏ పేరుతో ఎట్లా ప్రార్థిస్తేనేం? నీలోనే వున్న హరికోసం ఆ ప్రార్థనలెందుకు? ఆ కేకలెందుకు? చిందులేమిటి? అన్ని చోట్లా వున్నాడో వున్నాడో అని యింత రాద్ధాంతమేమిటి నీకు?

ప్రహ్లా: లేడు. లేడు అని నువ్వింత రాద్ధాంతమెందుకు?

హిర: ఉన్నాడని నీవు వాదించకపోతే నేను లేడని అనే వాణ్ణే కాదు. వాడు వుంటేనేం లేకపోతేనేం? వాడి జోలి నాకెందుకు? వేటిల్లో వున్నా లేకపోయినా, పందుల్లో వున్నాడు. దొంగచాటున తనకి నచ్చని వాళ్ళని చంపుతాడు వాడు.

ప్రహ్లా: ఒక్క వరహాల్లోనే కాదు, అన్నిట్లో...ఒక్క నీ తమ్ముణ్ణే కాదు. యీ సమస్త జీవరాసుల మరణానికి కర్త.

హిర: ఆ వాగుడు కట్టిపెట్టి నాకు హరిని చూపించు. నా యెదుట పడటానికి భయపడే పిరికి వందని స్తుతిస్తావేమిట్రా!

ప్రహ్లా: కళ్ళకి కనపడడు. చెవులకి వినపడడు...

హిర: దొంగచాటున మాత్రం చంపుతాడు. సిగ్గెయ్యటం లేదా

నీకు?

ప్రహ్లా: అయ్యో యిట్లా హరి నా హృదయంలో వెలుగుతో నిండి వుంటే.

హిర: కొడుకువై పోయినావు గాని, ఇంకోడైతే, వాడి గుండె చీల్చి 'ఏదిరా' అందును చచ్చేవాడి చెవుల్లో.

ప్ర: హృదయాలు చీలిస్తే కన్పిస్తాడా హరి వెర్రి తండ్రి!

హిర: మరి యెట్లా కన్పిస్తాడు?

ప్ర: ఎందుకు హరి కనిపించాలని తొందరపడతావు?

హిర: వాణ్ని చంపి లోకానికి కళ్యాణం చేకూరుస్తాను.

ప్ర: ముందు నిన్ను సంహరిస్తాడు. నన్ను మెచ్చుకొని, లాలించి సాయుజ్యమిస్తాడు.

హిర: ఓహో. కానీ నాలుగు నిమిషాల్లో వాణ్ని యీ.. .యీ... సరే.....యీ స్తంభంలో చూపిస్తావా, లేక ఇంక యీ గొడవ జన్మకి మానతావా?

ప్ర: హరీ ఆపద్బాంధవా?

హిర: ఏం?

ప్ర: ఉన్నాడు.

హిర: ఉన్నాడా; ఒరే దొంగా, హరిగా బైటికి రారా.

స్తంభాన్ని విరగతన్నాడు. నరసింహమూర్తి బైటికి వురికాడు. హిరణ్యకశిపుడు అదేదో మాజిక్ జరిగినట్లు చూస్తున్నాడు. ప్రహ్లాదుడు స్తుతిస్తున్నాడు.

హిర: (నవ్వుతో) ఎవడ్రా నువ్వూ? ఇదేం వేషం?

నర: నేనే హరిని.

హిర: ఏంరా? వీడేనా నీ హరి?

నవ్వుతున్నాడు.

ప్ర: అవును.

హిర: ఈ బుడబుక్కలాణ్ణా, ఇంత గొప్పచేసి గంతులేశావు ఇన్నాళ్ళు! మరి మీ రుషులు వీడి వేషం మరో విధముగా వర్ణించారేం? (నరసింహమూర్తితో) ఎప్పుడూ ఇంతేనా నువ్వు? లేకపోతే నాకోసం ప్రత్యేకంగా ఇవన్నీ తగిలించుకువొచ్చావా?

నర: నిన్ను చంపడానికి.

హిర: (నవ్వుతో) నన్ను చంపడానికా! ఏమిటి? నీ కుక్క కోరలూ, నక్కగోళ్ళు, భావకవిమల్లే జూలూ; నువ్వురా నన్ను చంపేది?... ఒరే దుర్దర్శనా నీ కోరలు చూపించరా వీడికి.

నర: నేను మృత్యువును. నేను కాలాన్ని. నానించి ఎవరూ తప్పించుకోలేరు.

హిర: చాలా సరదాగా వుంది, అట్లా కూచో మాట్లాడదాము. తాగడానికి, తినడానికి ఏమన్నా కావాలా? నీ మొహం, నీ వాలకం చూస్తే, నువ్వేం తింటావో, ఎట్లా పాత్రలోంచి తాగుతావో, నిర్ణయించడం కష్టంగా వుంది... వొద్దా, పోనీలే. కాని నన్నెందుకు చంపడం నువ్వు!

నర: నువ్వు లోకంలో దుర్మార్గం చేస్తున్నావు.

హిర: నువ్వెవరు అడగడానికి!

నర: ఎవరా? నా లోకాలివి.

హిర: ఇన్నివేల యేళ్ళు ఎక్కడికి పోయినావురా, నీ లోకాల్ని నాకు వొదిలి? ఇంకా నీ హక్కు కాలదోషం పట్టలేదా?

నర: నువ్వు దేవ హింసా, బ్రాహ్మణ హింసా చేస్తున్నావు.

హిర: ఈ కుంక నువ్వేదో సర్వజ్ఞానివనీ హృదయాంతర్యామివనీ వాగుతాడే. ఇంతేనా నీవు కనిపెట్టింది? దేవతలమీద దండెత్తి జయించడం రాజధర్మం. నీ శాస్త్రాలే వొప్పుకున్నాయిగా?

నర: మరి ఆ గాడ్దెకొడుకులు దేవతలు అట్లా యేడ్చుకున్నారేం నాతో? మరి స్వర్గ ఐశ్వర్యాన్ని దోచుకున్నావుగా!

హిర: అవును. కుబేరుడి నవనిధులూ కొల్లగొట్టి ప్రజలకు పంచాను. దేవతలు జులుంచేసి ప్రజలలో మూఢత్వం కల్పించి, ఏదో వరాలిస్తామని నమ్మించే... ఆ అధికారాలన్నీ నేనే తీసుకుని, నాకే పూజలిమ్మన్నాను. ప్రజల సొమ్మూ, సౌఖ్యమూ దాచుకుని సోమపానంచేసి, వేశ్యలతో కాలంగడిపే నీ దేవతల్ని భూమికి రప్పించి ప్రజాసౌఖ్యం కోసం పాటుపడేట్టు చేశాను. అందుకనే దేవ విరోధినైనాను. నీతికీ, ధర్మానికీ, దేవతలకీ, విరోధినని చాటించి, నీతో పితూరులు చెప్పుకున్నారు. నీ సంగతి. వాస్తవం నీకే చెబుతున్నాను విను. నీకు ప్రజలు సుఖపడడం ఇష్టం లేదు. సౌఖ్యమనే ఎరతో వీళ్ళని బతికించి, రోగాలతో, దరిద్రంతో, ద్వేషాలతో భయాలతో అనాదిగా కాల్చి చంపుతున్నావు, అది నీ లీల, నీ ఆనందం. ప్రజల మీద జాలిపడి

సంస్కరించడానికి పూనుకున్న ప్రతి వాడికీ, రాక్షసి అనీ, వర్ణాశ్రమ ధర్మాలూ, నీతులూ కూలతోశాడనీ అపవాదులు పెట్టించి వాళ్ళి నాశనం చేస్తున్నావు. నేను ముందు దేవతల్ని నాశనంచేసి

నర: మరి దేవతలు లేకపోతే లోకానికి వర్షాలూ, పంటలూ...

హిర: ఇదిగో నన్ను చంపితే చంపావు. కాని, లోక పరిపాలనంలో నానించే పాఠాలు నేర్చుకో. దేవతల్ని వెధవల్ని పూజించి యాచించేదేమిటి? వోరే, ఇంద్రా, ఇట్లారారా, ఎవరురా నీ యజమాని?

(ఇంద్రుడు ఇద్దరి వంకా చూసి ఏం చెప్పలేక నీళ్ళు నములుతున్నాడు)

వీడుట ఈ పిరికి వెధవ–వీడట త్రిలోకాధిపతి, సరేలే పో... ఇప్పుడు వాన, ఎక్కడ ఏ వేళకి అవసరమో అక్కడే అప్పుడే కురుస్తుంది. నీకు మళ్ళీ అనావృష్టి, వరదలూ ఏమీలేవు. ఎండా, చలీ అంతే. రోగాల్ని తన్ని పాతాళానికి నెట్టి బంధించాను. ఒక్క మృత్యువు తప్ప ఏ విచారమూ కష్టమూ లేవు నా ప్రజలకి–

నర: అంత సౌఖ్యపెడితే ప్రజలకి పొగరెక్కిపోదూ అందుకనే నిన్ను (కోరలు చూపుతున్నాడు)

హిర: నీ కోరలు తరవాత పీకిస్తానుగాని, ముందు విను....నీవంటి ప్రజాద్వేషి...ఎక్కడో కూచుని, కనపడక వీళ్ళకి బానిసత్వం, మూర్ఖం, మతం, నేర్పినన్నాళ్ళు అంతే, పొగరెక్కనీ; నీకు లేదూ పొగరు? నాకు లేదూ?

నర: మరి సాధువులైన బ్రాహ్మల్నీ రుషుల్నీ....

హిర: అట్లారా, ఈ బ్రాహ్మలు, ఎవరికీ కొరగాని పూజలూ, యజ్ఞాలూ, అని బీదసాదల్ని నమ్మించి డబ్బు కాజెయ్యడము, నీ రుషులు ముక్కులు మూసుకుని, బొర్రలు పెంచి, రాజుల దగ్గర్నించి డబ్బు లాగడం– వీళ్ళకి తపోవనాలు – అగ్రహారాలు – నేనన్నదల్లా బ్రాహ్మల్నీ రుషుల్నీ వాళ్ళ తిండి వాళ్ళని సంపాదించు కోమన్నాను. నా ప్రజలకి మూర్ఖ మతాలు బోధించ వద్దన్నాను. పూజలు వృధా అన్నాను. వర్షాలూ, భూకంపాలూ, రోగాలూ ఎట్లా వొస్తున్నాయో ఎప్పుడు వొస్తాయో తెలీకుండావుంచి, దడిపించి ప్రజల్నించి పూజలు కొట్టారు దేవతలు. ఆ భయాలు పోగానే, నేను మానిపించిందేమిటి? వాళ్ళే మానారు. ఈ ధర్మ రాజ్యాన్ని స్థాపించిన నన్నే పూజిస్తున్నారు.

నర: నా సృష్టిలో నేనెట్లా ఏర్పాటు చేశానంటే–

హిర: నీ సృష్టి సంగతి నాకు తెలీదు. ప్రస్తుతం ఇది నా రాజ్యం. నా రాజ్యంలో నేను ఏమి ఏర్పాటు చేశానంటే...

నర: వీల్లేదు. అర్చనకి నా పేరు తొలగించి నీ పేరు పెట్టించావటగా.

హిర: ఏదో వీళ్ళ మాటలు వింటే, నువ్వు పేరు కోసం ఇంత పెనుగులాడే వాడివనిపించలేదు.

నర: నేనేమైతేనేం! నువ్వు వధ్యుడివి. లే. యుద్ధానికి రా......

హిర: (వినిపించుకోక, తన ఆలోచనలో కన్నీళ్ళతో) నేనెందుకు ఆ తపస్సు చేసి వరాలు పొందానను కున్నావు? ఇదంతా నేను కట్టుకుపోవడానికి కాదు. రోగాలతో, వరదలతో, పూజలతో, దరిద్రంతో, శాస్త్రాలతో, నీతులతో, కరువులతో నశించే దిక్కులేని ప్రజల్ని క్షోభపెట్టే నిన్ను నాశనంచేసి, సుభిక్షమైన, సౌఖ్యప్రదమైన రాజ్యాన్ని స్థాపించాలని...నా మాట విను. నువ్వు బుద్ధిమంతుడిలాగా కన్పిస్తున్నావు. ఇన్ని యుద్ధాలూ, బాధలు లేకుండా ప్రపంచాన్ని సాగించడం నీకు చాతకాలేదు. దెబ్బలు కొట్టికాని చదువు చెప్పలేని పంతులుకన్న నువ్వేం గొప్ప! నువ్వీపాటికి తప్పుకుని, నాకు వొదిలెయ్యి యీ వ్యవహారం....

నర: మరి నా భక్తుణ్ణి. వీణ్ణి నువ్వెందుకు హింసించావు?

హిర: రాజుని, తండ్రిని, నాకామాత్రం శిక్షించే యోగ్యత లేదంటావా? నాకన్న నీకు ఎక్కువ ప్రేమా వీడి మీద! నీ భక్తులు ఎంతమంది నీమలో...

నర: చాలు. రా. యుద్ధానికిరా.

హిర: యుద్ధమా! ఛీ, నీతో యుద్ధమా. ఒరే దుర్ధర్షణా వీణ్ణి బైటికినెట్టి ఆ జూలు గొరిగించు.

నరసింహమూర్తి ప్రళయరూపాన్ని ధరించాడు.
హిరణ్యకశిపుడు భయపడుతున్నాడు.

హిర: హరీ, నీ వక్త్రంలో నాకు ప్రళయం గోచరిస్తోంది. నీ నేత్రాల్లోంచి అగ్నులు ఉరుకుతున్నాయి నా మీదికి. నువ్వే మృత్యువు. నువ్వే అంతం. అన్యాయం. మృత్యువునీ,

కాలానీ, ప్రళయాన్నీ, అస్త్రాలుగా ధరించి. నా చేతికి గదనీ, శూలాన్నీ, యిచ్చి యుద్ధం చేస్తావా? చాలా ధర్మయుద్ధం

నర: మరి నువ్వు చచ్చే విధమెట్లా...

హిర: రక్షించు. సర్వశక్తులూ, అంతాలూ, నీ హస్తాల్లో తాండవ మాడుతున్నాయి. సమస్త దిక్కులూ, సూర్యులూ నీలో అస్తమిస్తున్నారు.. హరీ..

నర: చావంటే ఇంత భయమా నీకు? (నవ్వుతున్నాడు.)

హిర: నాకోసం కాదు.. మా రాజు సర్వశక్తిమంతుడని, వారికి శాశ్వత సౌఖ్యాల్నిస్తానని నమ్మి, నావేపు పలికి, నిన్ను ధిక్కరించిన ఈ సైన్యంకోసం, ఇన్నాళ్ళూ సౌఖ్యంలో ఓలలాడిన నా పిచ్చి ప్రజలకోసం కన్నీళ్ళు పెట్టుకొన్నాడు.

నర: దేవతలకి తప్ప, బాధ లేకుండా బతకడానికి భూలోక ప్రజల అధికారం లేదు.

హిర: యుద్ధమని పేరెందుకు? రా... హరీ, రుద్రా... ఓహో ఏం తేజోతాండవం నీ నేత్రాలలో...నా తపస్సు, నా శక్తి, నా అహం.... అంతా నువ్వే నువ్వే రా. రా. భస్మం చెయ్యి నన్ను, నా కాఠిన్యాన్ని, నా అహాన్ని, నా ద్వంద్వాన్ని నా జీవితాన్ని భస్మం చెయ్యి. శాంతినీ సుషుప్తినీ ఇయ్యి నాకు.

నర: ప్రియా, హిరణ్యా ఎన్ని వేల ఏళ్ళు నీ కోసం కాచుకున్నాను! రా. నా ఆలింగనంలోకిరా.

హిరణ్యకశిపుణ్ణి చీల్చి చంపాడు, లీలావతి భర్త కళేబరంపై యేడుస్తోంది. ప్రహ్లాదుడు భక్తితో నృత్యం చేస్తున్నాడు.

నర: వొచ్చిన పని అయింది. ఇంకేం కావాలిరా నీకు?

ప్ర: నాకు కావలసిందేముంది? నాకు భక్తుడని చిరకీర్తి దక్కింది. నీ దివ్య దర్శనమయింది.

నర: ఏమిటి? నువ్వు నా భక్తుడవా! నీకు కీర్తి కూడానా? తండ్రిని ఏడిపించుకుతిన్న నీకు కీర్తా! పైగా తనకిట నేను నా దివ్యదర్శనమిచ్చానట. నా నిజస్వరూపం తెలీకుండానేగా, యివన్నీ తగిలించుకున్నది! చచ్చే ముందు నీ తండ్రికయింది దివ్యదర్శనం. నీ మొహానికి నీకు కూడానా!

ప్ర: నేను నీ భక్తుణ్ణి శేషశాయీ.

"కమలాక్షునర్చించు కరములు కరములు.
శ్రీనాథు-"

తెలుసుగా నీకు కమలాలయా.

నర: తెలుసు. తల దిమ్మెక్కేట్టు భజన కొట్టావు ఆ రోకంటి మురికిని. అన్ని అవయవాలు నా సేవకిచ్చేసి, ముఖ్యముగా సౌఖ్యాన్నిచ్చే వాటిని నువ్వే అట్టి పెట్టుకున్నావే!

నృత్యం చేస్తున్నాడు

నర: ఒరేయ్. ఆ యేడుపు మాని, ఈ రాజ్యమేలుకో. నేను అంతర్ధానమౌతున్నాను.

ప్ర: హరీ, నాకు యీ రాజ్య సుఖాలు వొద్దు. నీ భక్తి కావాలి.

నర: నేను రాజ్యభారం తీసుకోమంటే, సుఖాలంటావేమిటి? ఓరీ, ఏ భారమూ లేకుండా సుఖం కొట్టేసే యెత్తులాగుందే నీ భక్తి! సరేలే భక్తి వుంచుకొని రాజ్యం చెయ్యడానికేం?

ప్ర: ఈ తుచ్ఛేంద్రియ సుఖాలు వొద్దు. వైకుంఠంలో-

నర: అదంతా సరేలే. ఇంతకీ నీకు శక్తీ, ధైర్యమూ, పట్టుదల, ఏమీ లేని పనికిరాని పీనిగవై, నీ భారమంతా నామీద వేసి భజన చేసుకుంటో కూచోవాలని యెత్తులాగుందే, వైకుంఠం దాకా యెందుకూ, ఉచితంగా భోజనాలు పెట్టే మఠాలూ, దేవాలయాలూ నీ తండ్రి ధ్వంసం చెయ్యగా మిగిలినవి లేవూ? వాటిల్లో చేరు.

ప్ర: నీ దివ్య మధుర సాన్నిధ్యంలో తప్ప-

నర: ఇప్పుడేగా హరి, సమస్త హృదయనివాసి అనీ, సర్వాంతర్యామి అనీ, అంత ఉపన్యాసం యిచ్చి, అన్ని కీర్తనలు పాడావు చెవులు పగిలేటట్టు? నా సాన్నిధ్యం ఎక్కడ లేదు? ఉత్త దొంగవీ, లోభివీ లాగున్నావే? (శవం వంక చూస్తో) నీ మాట నమ్మి వీణ్ణి చంపాను. సరేగాని నీ తల్లి అట్లా పడిపోయి యేడుస్తోవుంటే నీకేమి చీమ కుట్టినట్టు లేదు. నీ తండ్రి చస్తే నీకేమి...

ప్ర: నాతో హాస్యమా, సామజ వరదా, ఇదంతా ఉత్తభ్రాంతి. మాయ!

నర: చాలా నేర్చావే! నీ భక్తి, వైకుంఠంలో ఉచిత భోజనమూ, భక్తుడనే కీర్తీ, ఇవేమీ మాయకావు. నిన్ను కొండమీద నించి తొయ్యమనడం మాయకాదా! నీ తండ్రి మాయ

అయితే... ఓ హరీ, రక్షించమని ఎందుకు అట్లా అరిచావు? నీ చావు తప్ప; తక్కిన చావులన్నీ మాయా! నీ ఏడుపు తప్ప తక్కిన యేడుపులన్నీ మాయా?

ప్ర: ఇతను నీ విరోధి...

నర: ఐతే నీకేం? నీవు వాడి విరోధి వెందుకైనావు?

ప్ర: నీ నామం నేను కీర్తిస్తే, ఇతను...

నర: నీ తండ్రి మాట వింటే నేంపోయింది? నీ మాట వినకుండా నీ కొడుకు నిన్నెదిరిస్తే యేం చేస్తావు?... అయినా నా నామం బైటకి! అరవ వలసిన పనేమొచ్చింది నీకు? నీ మనసులో స్మరణని ఎవరు అభ్యంతర పరిచారు? తండ్రినెదిరించడం గొప్ప ధర్మంలాగు మాట్లాడుతున్నావు... నా అండ చూసుకుని కీర్తనలు పాడి నీ తండ్రి నేడిపించావు. నీ మొహం చూస్తే వొళ్ళు మండుతోంది.

నిన్నూ చంపితే... నిన్ను చంపడానికీ, ఓ అవతారం కూడానా ఒరేయ్ దుర్ధర్షణా...

ప్ర: మందార మకరంద మాధుర్య...

०0०

నరసింహావతారం

(తరువాత వ్రాసింది)

(హిరణ్యకశ్యపుడి దర్బారు హాలుకి పక్కనున్న పెద్ద గది. దాంట్లో హిరణ్యకశ్యపుడు అతని యెదట ప్రహ్లాదుడు నుంచుని వున్నాడు. దుర్ధర్షణుడు హిరణ్యకశ్యపుడి వెనక భక్తితో నుంచుని వున్నాడు.)

హిర: చంపినా చావవేమిరా? ఎట్లా వొదుల్చుకోను నిన్ను! నన్ను వొదలిపోరాదా?

ప్ర: నేను వొదిలిపోయినా, హరి నిన్ను వొదలడు.

హిర: (భయంతో) ఎందుకు వొదలడు?

ప్ర: నీ పై హరికి ప్రేమ.

హిర: నాపైనా! విన్నారా! వారికి నా పైన ప్రేమా? ఎందుకు నా పైన ప్రేమ?

ప్ర: నీ కతనిపైన అంత ద్వేషం కనక...

హిర: ఐతే..

ప్ర: నీ కెందుకు హరిపై అంత ద్వేషం?

హిర: నా ప్రజలపై ప్రేమువల్ల..

ప్ర: ఇందుగలడందులేడని సందేహమువలదు చక్రి సర్వోపగతుం...

హిర: చాలించు! చాలాసార్లు విన్నాను ఆ గొడవ. అందరిలో వుండే హరి నాలో లేడా?

ప్ర: లేకేంవున్నాడు.

హిర: వుండేనా, ఇంత విరోధం కల్పించుకున్నాడు?

ప్ర: నువ్వే కల్పించుకున్నావు.

హిర: మరి నేనెవరు? నాలో హరి ఎవరు?

(ఇద్దరూ ఆలోచిస్తున్నారు)

నువ్వెవరు? నీలో హరి ఎవరు? నువ్వెవరు? నే నెవరు?

ప్ర: సమస్తమూ హరే.

హిర: సమస్తమూ హరి అయితే. ఇంక నాతో విరోధ మెందుకు? ఏ పేరుతో ఎట్లా పిలిస్తేనేం? నీలోనే వున్న హరికోసం ప్రార్ధనలెందుకు? ఆ కేకలేమిటి? చిందులేమిటి? అన్ని చోట్లా వున్నాడో వున్నాడో అని యింత రాద్ధాంతమేమిటి నీకు?

ప్ర: లేడు, లేడు అని నువ్వంత రాద్ధాంతమెందుకు?

హిర: ఉన్నాడని నువ్వు అరవకపోతే, నేను లేడని అనేవాణ్ణే కాదు వాడువుంటేనేం? లేకపోతేనేం? వాడి జోలి నాకెందుకు? వేటిల్లోవున్నా లేకపోయినా, పందుల్లో వున్నాడు తనకి నచ్చని వాళ్ళని దొంగపోటు చంపుతాడు.

ప్ర: ఒక్క సూకరాల్లోనే కాదు, అన్నిట్లో.... ఒక్క తమ్ముణ్ణేకాదు సమస్త జీవరాసుల మరణానికీ కర్త.

హిర: ఆ వాగుడు కట్టిపెట్టు. వుంటే నాకు కనపడమను వాడి ప్రతాపం తెలుస్తుంది. నాయదట పడడానికి భయపడే పిరికిపందని స్తుతిస్తావేమిట్రా!

ప్ర: హరి నాకెంత స్పష్టమో..

హిర : ఎక్కడరా స్పష్టం? ఏడి? ఎటువైపు.... మరి ఎక్కడ కనిపిస్తాడు.

ప్ర: హృదయంలో...

హిర: కొడుకువై పోయినావుగాని, ఇంకోడే ఆ మాటలంటే వాడిగుండె చీల్చి, "ఏడిరా నీ హరి!" అని అడుగుదును.

ప్ర: హృదయాలు చీలిస్తే కనిపిస్తాడా హరి వెర్రితండ్రీ!

హిర : మరి ఎలా కనిపిస్తాడు?

ప్ర : ఎందుకు హరి కనిపించాలని తొందరపడతావు?

హిర: వాణ్ణి చంపి లోకానికి కళ్యాణం చేకూరుస్తాను. ముందు 'హరి, హరి' అనే నీ గోల మాన్పించడానికి

ప్ర: ముందు నిన్ను చంపుతాడు.

హిర: (కోపంతో) ఆ, నన్ను సంహరిస్తాడా? నన్ను! రమ్మనరా, రమ్మను. ఎట్లా సంహరిస్తాడో తీసుకురారా నీహరిని! చూపు. (వొళ్ళు తెలీక) ముందు చూపు. ఈ... సరే ఈ స్తంభంలో చూపు. చూపలేక పోయినావా, ఇంక నోరుముయ్యి, హరి అనకు. అన్నావా ఇదే చెపుతున్నా నీ నాలిక కోస్తాను.

ప్ర: హరీ! ఆపద్బాంధవా!

హిర: ఏం?

ప్ర: ఉన్నాడు అడుగో!

హిర: ఏడీ! (భయంతో చూస్తో) ఒరే దొంగా! హరిగా! బైటికి రారా!

(స్తంభం విరగతన్నాడు నరసింహమూర్తి స్తంభంలోంచిలీరికగా నడిచివొచ్చారు. అదేదో ఇంద్రజాలం జరిగినట్టు చూస్తున్నాడు హిరణ్యకశ్యపుడు.)

హిర: (నవ్వుతో) ఎవడ్రా నువ్వు? ఎక్కడ దాక్కున్నావు ఈ గదిలో, కనపడకుండా? సరేలే, ఇదేం వేషం? (ప్రహ్లాదుడితో) ఏం రా? వీడేనా నీ హరి!

ప్ర: (సందేహంగా) అవును.

(హిరణ్యకశ్యపుడు ఒకటే నవ్వుతున్నాడు.)

హిర: ఈ బుడ బుక్కలవాణ్ణి! ఇంత గొప్పచేసి గంతు వేశావు,

ఇన్నాళ్ళు మీ ఋషులు పీడివేషం మరోవిధంగా వర్ణించారు (నరసింహమూర్తితో) ఎప్పుడూ ఇంతేనా నువ్వు? లేకపోతే, సమయం కోసం ప్రత్యేకంగా ఇవన్నీ తగిలించుకుని వొచ్చావా మాటలు రావా? అవును, ఆ నోటితో ఎట్లా మాట్లాడతావు? పూ! వొచ్చావా, నన్ను చూడడానికి! నీ కోసమే వెతుకుతున్నాను, నిన్ను చంపాలని,

నర: నిన్ను సంహరించబోతున్నాను.

హిర: (నవ్వుతో) నన్ను.... చం...పు...తా...వా? ఏమిటి కుక్క కోరలూ, నక్క గోళ్ళూ, గుర్రంజూలూ, నువ్వురా నన్ను చంపేది ఒరే దుర్దర్శనా, నీ కోరలు చూపించరా వీడికి?

నర: నేను మృత్యువును, నేను కాలాన్ని నా నించి ఎవరూ తప్పించుకోలేరు.

హిర: చాలా సరదాగా వుంది. అట్లా కూచో మాట్లాడు కుందాం

(నరసింహస్వామి కూచున్నాడు ఓ కుర్చీపైన)

తాగడానికీ, తినడానికీ, ఏమన్నా కావాలా! నీ మొహం వాలకం, నీ కోరలు చూస్తే, ఏం తింటావో, తాగుతావో, నిర్ణయం తెలీటంలేదు ...ఏం వొద్దా?.... పోనీలే... ఇది చెప్పు. నన్నెందుకు చంపుతావు?

నర: నువ్వు లోకంలో దుర్మార్గం చేస్తున్నావు.

హిర: నువ్వెవరు అడగడానికి?

నర: నా లోకాలివి.

హిర: ఇన్ని వేల ఏళ్ళు ఎక్కడికి పోయినావు, నీ లోకాల్ని వొదిలి? ఇంకా నీ హక్కు కాలదోషం పట్టలేదా?

నర: ఇక్కడే వున్నాను. నీ ప్రగల్భాల్ని వినినవ్వుతో,

హిర: విని ఏం చెయ్యగలిగావురా?

నర: నీద్వారా, దేవతలకూ, ఋషులకూ బుద్ధి చెపుతున్నాను.

హిర: ఐతే ఇంక నాతో నీకు వైరమెందుకు?

నర: నీతో వైరమేమిటి? అదంతా నీకు హింస ఇంక చాలురమ్మని నిన్ను పిలుచుకుపోవడానికి స్వయంగా వొచ్చాను. నీ తపోప్రభావంవల్ల, నీ వింకోరికి సాధ్యం కావుగనక,

హిర: ఎట్లా తీసుకుపోతావు నన్ను?

నర: చంపి....

హిర: నన్ను చంపుతావా? నువ్వు! హ..హ..హరి ఎట్లా చంపుతావురా!

నర: చూడబోతున్నావు.

హిర: సరేలే, ఎందుకు నన్ను చంపడం?

నర: హింస, హింస, హింసవల్లతప్ప పరిహారంకాదు.

హిర: ఎవర్ని హింస?

నర: దేవబ్రాహ్మల్ని.

హిర: వాళ్ళు ఆ దేవతలూ, బ్రాహ్మలూ...

నర: దేవతల్నీ, బ్రాహ్మల్ని హింసించినందుకు కాదు. దేవత్వాన్నీ, బ్రాహ్మణత్వాన్నీ హింసించినందుకు. నువ్వు వధ్యుడివి.

హిర: నువ్వేదో సర్వజ్ఞుడవనీ హృదయాంతర్యామివనీ వాగుతాడే ఈ కుంక, ఇంతేనా, నువ్వు కనిపెట్టింది? దేవతలమీద దండెత్తి వారిని జయించడం మాజాతి ధర్మం, రాజుకి హింసించకండా ఎట్లా జరుగుతుంది? కుబేరుడి నవనిధులు కొల్లగొట్టి, ప్రజలకు పంచాను. దేవతలు జులుంచేసి, ప్రజలలో మూఢత్వం కల్పించి, తామేదో వరాలిస్తామని నమ్మించి, పూజలూ, యాగాలు చేయించుకుంటోవుంటే, ఆ అధికారాలన్నీ నేనే తీసుకుని, నాకే పూజలిమ్మన్నాను. ప్రజలసొమ్మూ సౌఖ్యమూ దోచుకుని, సోమపానంచేసి, వేశ్యలతో కాలంగడుపుతూ వుంటే, దేవతల్ని భూమికి రప్పించి ప్రజా సౌకర్యంకోసం పాటుపడేట్టు చేశాను. అందుకనే దేవ విరోధినైనాను. నేను నీతి, ధర్మానికీ, మతానికీ, విరోధినని చాటించి నీతో పితూరీలు చెప్పుకున్నారు.

నీ సంగతి వాస్తవం నీకే చెపుతున్నాను విను. నీకు ప్రజలు సంతోషంగా బతకడం ఇష్టంలేదు. సౌఖ్యమనే ఎరతో వీళ్ళని బతికించి రోగాలతో, దరిద్రంతో, ద్వేషాలతో, భయాలతో అనాదిగా వాళ్ళని కాల్చి చంపుతున్నావు. అది నీ లీల వీళ్ళకి ప్రాణాంతకం. ప్రజల మీద జాలిపడి సంస్కరించడానికి పూనుకున్న ప్రతివాడినీ రాక్షసి అనీ, వర్ణాశ్రమ ధర్మవిరోధి అని, నిరీశ్వరవాది అనీ, అవినీతిపరుడనీ, అపవాదులు పుట్టించి వాళ్ళి నాశనం చేస్తున్నావు. ఇంక నీ పప్పు ఉడకవు. నీ దౌర్జన్యాన్ని కనిపెట్టిన నేను తగిన జాగ్రత్తలు

తీసుకున్నాను. నేనపథ్యుణ్ణి.

నర: మరి దేవతల్ని భూమికి దింపితే, లోకానికి వర్షాలూ పంటలూ...

హిర: ఇదుగో నన్ను చంపితే చంపుగాని లోకపరిపాలనలో నానించి పాఠాలు నేర్చుకో. దేవతల్ని వెధవల్ని పూజించి యాచించేదేమిటి? వారే ఇంద్రా ఇటు రారా!

(హోల్లోంచి వొణుకుమంటో ఇంద్రుడు వొచ్చాడు)

ఎవరురా నీ యజమాని?

(ఇంద్రుడు ఇద్దరివంకా చూసి ఏం చెప్పలేక నీళ్ళు నములుతున్నాడు.)

సరేలే పో...

వీడుట త్రిలోకాధిపతి! ఇప్పుడు వాన ఎక్కడ ఏ వేళకి అవసరమో, అక్కడే, అప్పుడే, అంతే కురుస్తుంది. వానలు కురిపించి పాపం రైతుల్ని అల్లాడించి, వరదలు తెప్పించి, ఊళ్ళు ఊడ్చేసి... ప్రభుత్వంరా, అది! సిగ్గులేదూ? అగ్నులు, గాడ్పులు, తుఫాను ఉప్పెనలు పాపం ఒకటా! వాళ్ళ ఇష్టం. ఈ దేవతలు! లోకాన్ని వీళ్ళచేతుల్లో పెట్టి నిద్రపోతున్నావు హాయిగా. ఏం ప్రభుత్వంరా అది. రోగాల్ని తన్ని పాతాళంలో బంధించాను. ఒక్క మృత్యువుతప్ప ఏ విచారమూ, కష్టమూ లేదు నా ప్రజకి.

నర: ఏం మృత్యువు మాన్పించలేకపోయినావా?

(నవ్వుతున్నాడు హేళనగా)

హిర: ఎందుకు మాన్పించడం? అకాల మృత్యువులేదు. హాయిగా అనుభవించి, వండి, మార్పుని కోరుకుంటున్నారు.

నర: నేను దేవతల్నీ, ఋషుల్నీ సోమరుల్ని చేశానని నన్నంటున్నావుగాని, నువ్వు ప్రజలందర్నీ సోమరుల్ని చేశావు. అట్లా సుఖపడితే, ప్రజలకి పొగరెక్కి...

హిర: ఏం పొగరెక్కితే, నీకు లేదూ పొగరు? నాకు లేదూ? నా పొగరు నన్నేంచెయ్యదు. నీ పొగరు నిన్నిప్పుడే నాశనం చెయ్యబోతోంది అట్టే పొగరుపోతే నీ ప్రజలకూ అదేగతి!

నర: నన్నెవరు ధ్వంసం చేసేది? నువ్వేనా? హ! హ! హ! నేనెవరో నీకు తెలీదురా!

హిర: నీ కోరలు తరువాత పీకిస్తానుగాని, నా ప్రజల్ని ఎవరు నాశనం చేసేది? నువ్వేనా?

నర: నాకా శ్రమ ఎందుకు? వాళ్ళని వాళ్ళే నాశనం చేసుకుంటారు.

హిర: నే నుండగా..

నర: అదే నేననేది! నీ భయాన ఆగారుగాని....

హిర: ఇంకేం!

నర: నువ్వుండబోవటంలేదు.

హిర: నేనేమౌతా?

నర: ఏమౌతావు! చస్తావు నీ భయమే లేకపోతే ఈ ప్రజలు ఒకరినొకరు నరుక్కుని...

హిర: అవును నిజమే, వాళ్ళకి సరైన జ్ఞానమెక్కడ ఇచ్చావు? నీ వంటి ప్రజాద్వేషిని చూడబోను. నువ్వు ఎక్కడో కూచుని వీళ్ళని బానిసత్వంలో, అజ్ఞానంలో వుంచినన్నాళ్ళు తలుచుకుంటే చేతులాగటం లేదు. నా అతిథివైపోయినావు గాని నిన్ను నాశనంచేసి.. (ఆలోచనలలో కన్నీళ్ళతో) నే నెందుకు తపస్సు చేసి వరాలు పొందాననుకుంటావు? ఇదంతా నేను కట్టుకుపోవడానికి కాదు. రోగాలతో, వరదలతో, పూజలతో, దరిద్ర్యంలో, శాస్త్రాలలో దొంగసీతులతో, కరువులతో నశించే దిక్కులేని యీ ప్రజల్ని క్షోభపెట్టే నిన్ను నాశనంచేసి, సుభిక్షమైన, సౌఖ్యప్రదమైన రాజ్యాన్ని స్థాపించాలని.. మాట విను. నువ్వు బుద్ధిమంతుడివి లాగున్నావు. ఇన్ని యుద్ధాలు, ఈర్ష్యలూ, బాధలూ, విచారాలూ లేకండా ప్రపంచాన్ని సాగించడం నీ చాతకాలేదు. నువ్వీపాటికి తప్పుకుని నాకు వొదిలెయ్యి ఈ వ్యవహారాలు వొదిలెయ్యకపోతివా ఇక్కడనించి నువ్వు ప్రాణాలతో కదిలేది వొట్టిది. ఈసారి నా మంత్రబలంతో నిన్నాస్తంభంలో స్థిరంగా కట్టేస్తాను.

ప్ర: సామజవరదా, పాహిమాం! (పాడుతున్నాడు)

నర: వాణ్ణి నువ్వెందుకు హింసించావు, ఇంత దయాపరుడివి

హిర: రాజుని, తండ్రిని నాకామాత్రం శిక్షించే యోగ్యతలేదంటావా? నాకన్నా నీకు ఎక్కువ ప్రేమా పీడివైన?

నర: చూశావా, నీకూ తప్పలేదు. శిక్ష అనేది లేకండా!

హిర: అవును. నువ్వూ నీ భక్తులూ బతికి ఉన్నంతకాలం తప్పదు. నిన్ను నాశనం చేస్తాను ముందు. ఒరే దుర్ధర్షణా వీణ్ణి బైటికి నెట్టు. ఆ జూలు గొరిగించి, వీణ్ణి హతమార్చు.

(దుర్ధర్షణుడు నరసింహస్వామి పైకి ఒక్క దూకు దూకాడు. నరసింహస్వామి దేదీప్యమానమైన తేజస్సును తనలోంచి వెలువరించాడు. దుర్ధర్షణుడు కళ్ళు తిరిగి పడిపోయినాడు. భయంతో ప్రహ్లాదుడు ఒకమూల నక్కాడు. హిరణ్యకశ్యపుడు ఏం చెయ్యలేక నోటమాటరాక తేరిపార చూస్తున్నాడు.)

నర: (ఉరుమువంటి కంఠంతో) ఇంతవరకు ఆడుకున్నాను నీతో, అది నీ సుకృతం విను.

(ఆ కంఠం విని దర్బారు హాలులోని దేవతలూ, రాక్షసులూ భయంతో తొంగిచూస్తున్నారు.)

హిర: (వొణుకుతో) ఎవరునువ్వు? నన్ను చంపుతావా?

నర: (దయగా) మృత్యువంటే అంత భయమెందుకు?

హిర: (దిగులుగా) నా కోసం కాదు. మా రాజు సర్వశక్తి మంతుడని, వారికి శాశ్వత సౌఖ్యాన్నిస్తానని నమ్మి, నా వేపు పలికి నిన్ను ధిక్కరించిన నా ప్రజలకోసం. ఇన్నాళ్ళూ సౌఖ్యాలలో ఓలలాడి ఈనాడు నీ చేతుల్లో, బాధల్లో, నరకంలో పడిపోయే నాపిచ్చి ప్రజల కోసం.

నర: పిచ్చివాడా! నీ ప్రజలు నా పిల్లలుకారా? నే నెందుకు బాధిస్తాను వాళ్ళని?

హిర: నాకు తెలుసు, నీ పరిపాలనసంగతి. మళ్ళీ కాటకాలు, రోగాలు, అనావృష్టి...

నర: తప్పను నాయనా; నీ భయంతో అణగివున్నారుగాని, నీకు మాత్రం తెలీదా మానవస్వభావం? తిండిపెట్టే చేతినే కరుస్తారు. ఇన్నాళ్ళూ పరిపాలించింది నీ ప్రేమకాదు. నీ భయం అవునా?

హిర: అవును ఎందుకట్లా?

నర: మానవుడికి ఆత్మవుంది. అది కోరేది సౌఖ్యాన్ని కాదు, సాఫల్యాన్ని, ఆ సాఫల్యమే... హరి... నేను. నన్ను పొందంది ఏ ప్రాణికీ శాంతిలేదు. సర్వశక్తులూ, సౌఖ్యాలూ వున్న హిరణ్యకశ్యప చక్రవర్తికి ఒక్క నిమిషం విశ్రాంతిలేదు. జీవితమంతా హరి సింహస్వప్నమై బిందులు తొక్కించాడు. ఓ వెర్రి కుర్రడు "శ్రీ హరీ" అనిస్తవం చేసేప్పటికి, ధైర్యం, మనోనిబ్బరం, ప్రేమ అన్నీ వొదిలి కన్నకొడుకుని కాలసర్పాలచే కరిపించావు. నీలో శాంతి ఏదీ లోకానికిచ్చేందుకు? నీవు ప్రజా ప్రేమికుడివి. నీ దయం నాకు తెలీదనుకోకు, నీ క్రూరత్వమంతా నీ శత్రువులు మీద శరణన్నవాణ్ణి కాచావు. నాకెంతో ప్రియపుత్రుడివి. భక్తుడివి.

(హిరణ్యకశ్యపుడి కళ్ళవెంట నీళ్ళు)

నువ్వు ఆరాధించి, సాధనచేసిన సత్యం, ధర్మం, దయ – అవే నేను. నీ హృదయంలో వెలిగే నాకోసం, లోకాలన్నీ వెతికావు సుషుప్తిలో కూడా, ఎక్కడా? వాడా హరి ఎక్కడ?' అని పలవరించావు తపస్సంటే అదే. నీ అన్వేషణాగ్నికి లొంగి నీకై దిగివొచ్చాను. ప్రత్యక్షమైనాను.

హిర: నేను నిన్ను వెతికింది. నిన్ను సంహరించేందుకు.

నర: అవును తెలుసు. లోకంలో ఎంతమంది జీవులున్నారో, అన్ని రకాలైన అన్వేషణలున్నాయి అన్నీ నా కొరకే. ప్రేమలో, ఐశ్వర్యంలో, కళలో, కవిత్వంలో వెతుకు తారు నాకోసం. అంటే తమకోసం. ప్రయత్నించింది నన్ను చంపాలని కాదు. నువ్వు కాని దాన్ని చంపాలని. నిన్ను చంపుకుని, నన్ను నిలుపుకోవాలని. ఎంత జయించీ, యత్నించి సాధించీ తృప్తి కలుగుతుందా? సగంలో ఆపిన పాటవలె, తక్కినసగంకోసం వెతుకుతోనే వుంటారు. నీకు స్పష్టంగా తెలుసు మొదటినించి, నీ అన్వేషణ హరి కోసమని.

హిర: నిన్ను ద్వేషించాను.

నర: అవును నీ అహాన్ని అమితంగా పెంచావు. అది నీ ప్రేమ విరిచి ద్వేషంగా మార్చి, నీ శాంతిని నాశనం చేసింది. ఆ అహమే అడ్డునుంచుంది నీకు నేను కనపడకుండా.

హిర : నా అహమా?

నర: అవును. 'నేను చక్రవర్తిని. నేను ఈశ్వర వరప్రసాదిని. నాకు చావులేదు. నాకన్న ఉన్నతమైనది లేదు. నాకు ప్రజలపై ప్రేమ" అని దిక్కులన్నీ నింపుకుని, నిన్ను నీ కళ్ళకి అడ్డంగా కప్పుకుని, నన్ను చూడలేకపోయినావు. నన్ను చూడాలన్నప్పుడల్లా నీవు నీ చూపుకే అడ్డమైనావు. నీకు హిరణ్యకశ్యపుడు తప్ప ఎవరూ కనిపించరు

మానేశారు. అది ఎంత భారమో, ఎంత ఇరుకో తెలుసుకోలేకపోయినావు. నన్ను హింసించడం చాతకాక నీ పుత్రుణ్ణి హింసించావు. అంటే నిన్ను నువ్వే హింసించుకున్నావు.

హిర: నీ కోసమా! ఇంతకీ నువ్వా హరి! నువ్వా! ఈ జూలూ, కోరలూ...

నర: అవును నేనే హరి చూడు...

(నరసింహస్వామి పెరిగి భూనభోంతరాళాన్ని కప్పినట్లయినాడు. హిరణ్యకశ్యపుడికి చాలా సమీపమైనాడు. మంత్రింపబడ్డవాడివలె హిరణ్య కశ్యపుడు గుడ్లు పెద్దవిగా తెరిచి చూస్తున్నాడు)

హరి ఎక్కడా? ఇక్కడ.

(అని అతని రొమ్ముమీద దిక్కులు మారుమోగేట్టు గుద్దాడు. పెద్ద కాంతికి విద్యుచ్ఛక్తి పాతానికి తట్టుకోలేనట్టు హిరణ్యకశ్యపుడు నరసింహస్వామిపైకి తూలిపోయినాడు.)

హిర: (తెప్పరిల్లి, హొళ్ళు తెలీనివాడివలె) వీల్లేదు, నీకు లొంగను, ఇదేదో ఇంద్రజాలం. నువ్వు నా విరోధివి. లోకశత్రువువి. నిన్ను బతకనీను

(గద ఎత్తాడు కిందపడిపోయింది. గజగజ వొణుకు తున్నాడు. తేజస్సు తప్ప నరసింహమూర్తి కనపట్టం లేదు.)

హిర: హరీ, నీ వక్షంలో నాకు ప్రళయం గోచరిస్తోంది. నీ నేత్రాల్లోంచి అగ్నులు వురుకుతున్నాయి. అన్యాయం, మృత్యువునూ, కాలాన్ని, ప్రళయాన్నీ అస్త్రాలుగా ధరించి నాతో యుద్ధం చేస్తావా? సర్వశక్తులూ, అంతాలూ, నీ హస్తాల్లో తాండవ మాడుతున్నాయి. సమస్త దిక్కులూ, సూర్యులూ నీలో అస్తమిస్తున్నారు...హరీ...రా...రుద్రా...ఓహో, ఏం తేజోతాండవం! నా తపస్సు, నా శక్తి, నా అహం, అంతా నువ్వే నువ్వేనేను. రా. రా. భస్మం చెయ్యి. ఆ తెరను చించెయ్యి. నన్ను నాకారిన్యాన్ని, నా ఘనతని, నా ద్వంద్వాన్ని, నా జీవితాన్ని మింగెయ్యి, శాంతినీ, సుషుప్తినీ ఇయ్యి.

నర: ప్రియా, హిరణ్యా! ఎన్ని వేల ఏళ్ళు నీకోసం ఎదురు చూస్తున్నాను! రా, నా ఆలింగనంలోకి రా.

(హిరణ్యకశ్యపుడు చచ్చిపడిపోయినాడు. హాల్లో వాళ్ళంతా లోపలికి వచ్చారు. లీలావతి లోపల్నుంచి పరుగెత్తుకుని వొచ్చి భర్త శరీరంపై ఏడుస్తోంది. నరసింహస్వామి తేజస్సు ఉపసంహరించుకున్నారు. మొదట స్తంభనించి వొచ్చిన రూపంతో కనపడు తున్నారు)

నర: వొచ్చినపని అయింది. (ప్రహ్లాదుడితో) భూతలమంతా ఏలుకో. ఆ దేవతల లోకాలు వాళ్ళకు వొదిలెయ్యి నేను వెడుతున్నాను.

ప్ర: నన్ను నీ వెంట తీసుకుపోవా, వైకుంఠవాసా!

(పాడుతున్నాడు నృత్యంచేస్తో హరినారాయణ గోవిందా అంటో)

నర: ఇంక ఆ పాటలతో, చిందులతో పని తీరింది, చాలించు అసహ్యంగా వుంది చూడదానికి.

(ప్రహ్లాదుడు విచిత్రపడి ఆగాడు.)

నర: ఎందుకు నువ్వు నా వెంట?

ప్ర: నీ దివ్య దర్శనమైనాక, నేనిక్కడ నిలవగలనా?

నర: నా దివ్యదర్శనమా! నా నిజస్వరూపం తెలీకుండానే నేనివన్నీ తగిలించుకున్నది! నీకు నా దివ్యదర్శనమా! చచ్చేముందు నీ తండ్రికయింది. రాజ్యం ఏలుకో. నేను...

ప్ర: నాకీ రాజ్యసుఖాలు వొద్దు.

నర: రాజ్యభారం తీసుకోమంటే సుఖాలంటాడేమిటి? నువ్వుకాకపోతే ఈ రాజ్యవ్యవహారం ఎవరు చూస్తారా! నీ ధర్మం నువ్వు చెయ్యవా? గొప్ప భక్తుడివే!

ప్ర: నీ భక్తి కావాలి.

నర: భక్తి వుంచుకుని రాజ్యం చెయ్యదానికేం? భక్తి అంటే అన్నిపనులూ, బాధ్యతలూ మాని చిరతలు వాయించు కుంటో చిందులు తొక్కడమా?

ప్ర: ఏమిటి సర్వజ్ఞా! అట్లా శలవిస్తారు? ఈ సంసార బంధంలో పడితే! నన్ను తిరిగి ఉద్ధరించేవారెవరు?

నర: నేను, నామీద విశ్వాసముంచుకో.

ప్ర: నేను, నిన్ను వొదలను. నన్ను నీతో వైకుంఠానికి తీసుకుపో.

నర: అక్కడేం చేస్తావు?

ప్ర: భజన

నర: వైకుంఠంలో భజనా! వైకుంఠం అంటే ఏమను కుంటున్నావు? పంగనామాలు పెట్టుకుని, నెమలి ఈకలు కట్టుకుని, దీపం చుట్టూ చిరతలు పట్టుకుని ఎగురుతో వుంటారనుకుంటున్నాడు. ఇక్కడే ఎగురు? అక్కడిదాకా ఎందుకు? అక్కడ ఎవరు భరిస్తారు ఆ గోలని? ఇంతకీ నువ్వు ఏ శక్తీ, ధైర్యమూలేని పనికిరాని పీనిగవై నీ భారమంతా నామీద వేసి భజనలు చేసుకుంటో కూచుంటావా? అందాకా ఎందుకు? నీ తండ్రి ధ్వంసం చెయ్యగా మిగిలిన వుచిత భోజన సత్రాలున్నాయేమో వాటిల్లో ఓ దాంట్లో చేరు.

ప్ర: నీ దివ్య మధుర సాన్నిధ్యంలో తప్ప...

నర: ఇప్పుడేగా హరి సమస్త హృదయనివాసి, సర్వాంత ర్యామి అని కీర్తన పాడావు! సరేకాని, నీ తల్లి అట్లా పడి యేడుస్తోంది నీ తండ్రి చచ్చిపోయినాడు. నీకేం పట్టనట్టుందే!

ప్ర: నాతో హాస్యమా, సామజవరదా! ఇదంతా పుత్రభ్రాంతి, మాయ, ఈ సంసార...

నర: చాలా నేర్చేవే! నీ భక్తి, నీ చిందులూ, వైకుంఠం, ఉచిత భోజనమూ, ఇవేమీ మాయకావా? నిన్ను కొండమీది నించి తొయ్యడం మాయకాదా? ఓ హరీ, రక్షించమని, అట్లా అరిచావేం? నీ చావుతప్ప తక్కిన చావులన్నీ మాయ! నీ ఏడుపుతప్ప తక్కిన ఏడుపులన్నీ భ్రాంతా!

ప్ర: ఇతను - ఈ రాజు నీ విరోధి...

నర: అయితే నువ్వు వాడి విరోధివెందుకైనావు?

ప్ర: తెలీదా? నీ నామం నేను కీర్తిస్తే అతను నన్ను...

నర: నీ తండ్రిమాట వింటేనేంపోయింది? అయినా? నా నామం బైటికి అరవవలిసిన పనేమొచ్చింది నీకు? నీ మనసులో స్మరణనని ఎవరు అభ్యంతర పరిచారు? ఆ గంతులూ, చిందులూ ఎందుకూ? నా అవకాశం చూసుకుని, కీర్తనలుపాడి నృత్యాలు చేసి. నీ తండ్రి నేడిపించి చంపించుకున్నావు. అదృష్టవంతుడు తప్పించుకున్నాడు నీ పాట నించి సర్వాంతర్యామిని నాకు దిక్కెక్కడ? నిన్నూ చంపితే...నిన్ను చంపడానికి అవతారం కూడానా! ఒరే దుర్ధర్షణా...

ప్ర: మందార మకరంద మాధుర్యమును...

నర: అబ్బా! అపుడూ.

ప్ర: గ్రోలు మధుపంబువోవునే...

నర: నోరుముయ్యి సాంబశివాఅంటే నేను కానా! హిరణ్య కశ్యపా అంటే నేను కానా! మదనములలో నేను లేనా! ఎటువంటివాడికి ఎటువంటి కొడుకుని పుట్టావురా! పోరా, ముందునించిపో, నీ తల్లిని చూసి నిన్ను నరకించకుండా వొదులుతున్నాను

(ప్రహ్లాదుడు నివ్వెరపోయినాడు. పెద్ద ఏడుపు వొచ్చేసింది. నరసింహస్వామి ముఖంలోకి దయవొచ్చింది.)

నర: నాయనా, ప్రహ్లాదా, ఇట్లారా.

(ప్రహ్లాదుణ్ణి కావిలించుకుని తొడమీద కూచో పెట్టుకున్నాడు.)

ప్ర: ఇంక నేను పాడను, గెంతను హరీ నేను అజ్ఞానిని, నీ దయకి ఏమాత్రమూ అర్హుణ్ణికాను. నన్ను వొదిలెయ్యి

నర: మరి ఎందుకు అంత గోల చేశావు? నాకే వేదాంతం బోధించావే! ఏం అహం!

ప్ర: నాకు తెలీలేదు. అణుచుకోవాలన్నా నా చాత కాలేదు నా తండ్రి అంటే నాకెంతో ప్రేమ, గౌరవం. కాని అయన్ని చూడగానే "నారాయణా" అని బిగ్గరగా అరుపు ఆపుకోలేకండా వొచ్చేసేది. నాకే ఆశ్చర్యం...

నర: అదంతా చేసేది నేనే. నిన్ను ఉపకరణం కింద చేసుకుని, నీ తండ్రికి మోక్షమిచ్చాను. ఆ నామమే నీకూ మోక్ష కారణమౌతుంది. నీవు కారణజన్ముడవు. నాకు మహాభక్తుడివి. నీ చేత చేయిస్తాను. నేను చేయించిన దానికే, నీ పై ఆగ్రహం చూపుతాను నువ్వు చెయ్యనిదానికే నీకు అనుగ్రహమిస్తాను. ఇది నా లీల నువ్వూ నీ లీలగా తీసుకో. నా అవసరంకొద్దీ నీ భక్తిని నేను వేయించిన వెర్రి తలల్ని, నా ఆగ్రహంతో మాడ్చేశాను. రాజ్యం చెయ్యడం నీ ధర్మం, భయమెందుకు? ఇన్ని ఆపదలనించి నిన్ను రక్షించిన హరి, నిన్ను సుఖాలకి వప్పచెప్పి చూస్తూ వూరు కుంటాడా? సుఖాలే అసలు ఆపదలు. నీ భక్తి, చెట్లలో నీరువలె, నీలోంచి మెరవాలిగాని, బైటికి వొచ్చిందా, మనుషులు నీటిలో తమ మురికిని కడుక్కుంటారు. నువ్వుగాక ఈ ప్రజలకి దిక్కెవరు? వాళ్ళలో నన్నుచూడు. నీ హృదయంలో నన్ను వెలిగించు కున్నావా, ఆ వెలుగు ప్రతివారపైనా పడి, హరినే ప్రతిఫలింపచేస్తుంది. ఈ ప్రపంచమే భక్తిమందిర మౌతుంది. నేను సదా నీవెంట వుంటానుగా! నీకు కొదవేమిటి? సరేనా?

(అంతర్ధానమైనాడు.)

44

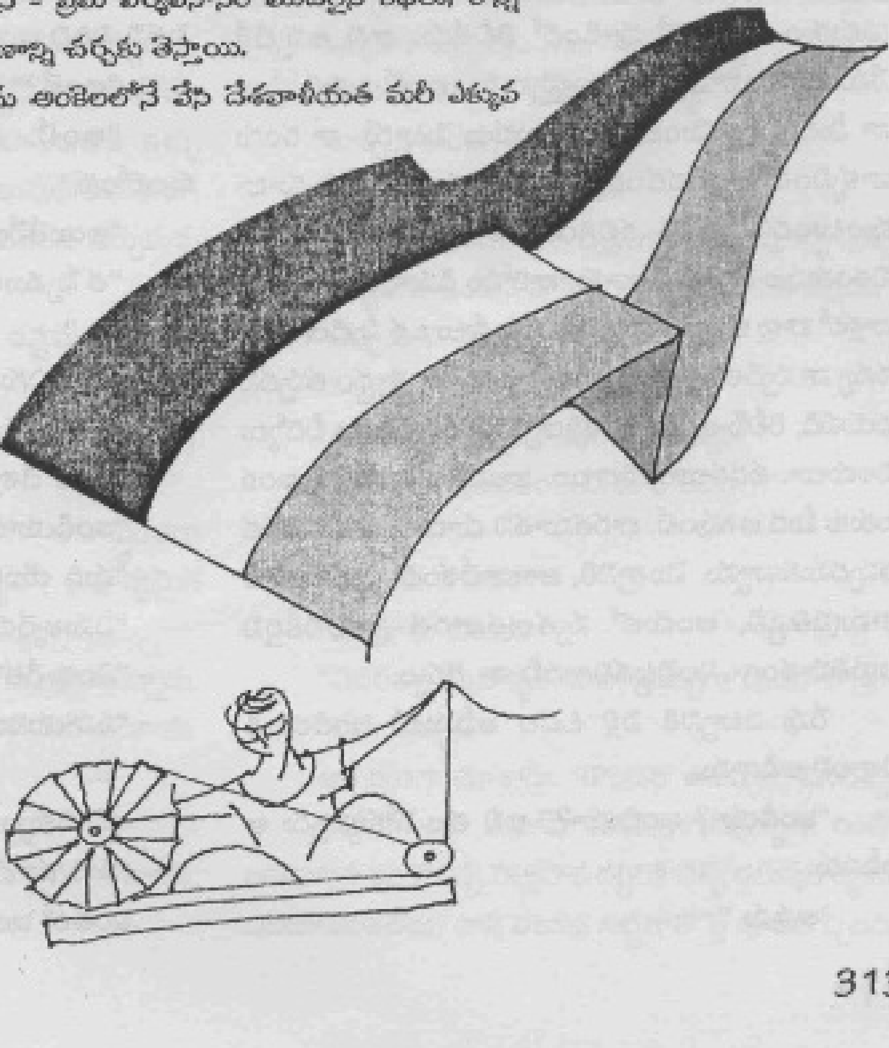
రాట్నం

రచనాకాలం 1947

రాబోయే స్వతంత్ర భారతం ఎట్లా ఉండబోతున్నదన్న ఆలోచనలు చలంగారిని ఆక్రమించకపోలేదు. ప్రాధాన్యతాభేదం ఉన్నా తగినంత శ్రద్ధ- గాంధీగారి మీద ఉద్యమ రీతుల మీద విలువల మీద ఉండేది. గాంధీ గారి వ్యక్తిగత జీవితం మీద ఎంత గౌరవమో- వారి సామాజిక సిద్ధాంతాలు అసమగ్రాలు అన్న ఉద్దేశ్యం గూడ అంత బలంగాను ఉండేది.

గాంధీగారి సిద్ధాంతాలు దేశమంతా అమలులోకి వస్తే ప్రజలలో ప్రయత్నం తగ్గుతుంది. తీరిక పెరుగుతుంది. దేశం నిద్రలో జోగుతుంది. గాంధీగారి జీవితం, సిద్ధాంతాలు లాగనే కథనశిల్పం గాడ నిరాడంబరంగా సాగింది. అయినా గాఢమైన హాస్యపూర్ణం. అప్పుడు - ఇప్పుడు - సుశీల - హిందూ ముసల్మాన్ - ప్రేమ పర్యవసానం మొదలైన కథలు, కొన్ని నాటికలు సమకాలీన ఉద్యమ వాతావరణాన్ని చర్చకు తెస్తాయి.

'1960' కథాశిల్పక కూడా తెలుగు అంకెలలోనే వేసి దేశాభీయత మరీ ఎక్కువ అవుతుందని సూచిస్తారు చలంగారు.

పదేళ్ళకి స్వదేశానికి తిరిగి వొచ్చాను. ఇండియా రాయబారి కింద నన్ను జూలాలాండుకి పంపారన్నమాట జగద్విదితమే. నూలు పోటీ పరీక్షల్లో, మా బావమరిది ధర్మాన నాకు మొదటి బహుమానం రావడం వల్లనూ, ఇంగ్లీషువారు నన్ను ఆరుసార్లు జైలుకి పంపడంవల్లనూ ఆ ఉద్యోగం నాకు నేనే పిలిచి ఇప్పించుకున్నాను. రోడ్డుమీదివాళ్ళని తన్నవచ్చునా ఎంత తాగితే మాత్రం, అన్న విషయాలపై నాకూ పోలీసువాళ్ళకీ భేదాభి ప్రాయాలు ఏర్పడబట్టి మొదటి రెండు సారులూ నన్ను బలవంతాన జైలుకి పంపారు. ఖద్దరు కట్టుకున్నాను, గనక "గాంధీకి జై" అంటూ జైలుకి వెళ్ళాను. మూడోసారి ఎక్కడ వున్నామో ఏం చేస్తున్నామో తెలీక కాంగ్రెసువాళ్ళని పోలీసువాళ్ళు మీటింగులో తంతూవుంటే, పాతకోపాన ఓ ఇన్‌స్పెక్టర్ని సీసాకాయితో నెత్తిమీది కొట్టేటప్పటికి మళ్ళీ జైలులో పెట్టారు. విడుదల ఐనప్పుడు తక్కిన వాళ్ళకన్న నాకు ఎక్కువ పూలదండలు వేసి వూరేగించడంవల్ల తరవాత ప్రతిసారీ జైలుకి వెళ్ళడం తప్పిందికాదు.

రెండు మూడు సంవత్సరాలు భారత ప్రతినిధిగా ఆ దేశంలోవున్న తరవాత నా ఉద్యోగం ఉందో లేదో నాకు నిశ్చయం లేకపోయింది. ఈ దేశంలో నన్ను నియమించిన ప్రభుత్వం నిలిచిందో వూడిందో తెలీలేదు. కాని అప్పటికే నేను స్వయంపోషక ప్రావీణ్యున్నైనాను. అంటే అక్కడి స్త్రీలు నా మీద ఎక్స్పెరిమెంట్ చేయ మొదలు పెట్టారు. నా రంగు వాళ్ళనించి భేదించడంవల్ల, నాలో శృంగారభేదంకూడా వుంటుందని ప్రతీతి కలిగింది. కొంతకాలం ధనంగల వితంతువుల చేతులు మారాను. నాకోసం డిమాండు అమితమై, వాళ్లలో వాళ్లు కాంపిటిషన్ భరించలేక, స్త్రీలు ఒక మీటింగుచేసి, నన్ను నా స్వదేశానికి పంపితేనేగాని అంతర్‌జాత్యుద్ధం తప్పదని భయపడి, రిలీఫ్ ఆర్డర్ నాచేతికిచ్చారు. రెండు నెలలు వీడ్కోలు విందులూ, పడకలూ జరిగాయి. బలము సీదాపోయి, ఇంక బతుకు మీద ఆశవుంటే, భారతమాతని చూడాలంటే, పడవెక్కక తప్పదనుకున్నాను. మొత్తానికి, జూలూదేశంలో భారతజాతికి కామప్రతిష్టని, అందులో స్వతంత్రభారత స్తంభనకీర్తిని అప్రతిహతంగా నిలబెట్టగలిగాననీ నా గర్వం.

రేవు పట్నానికి వెళ్లి ఓడల ఆఫీసులో ఇండియాకి వెళ్లాలని అడిగాను.

"ఇండియా? ఇండియా?" అని తల గోక్కున్నాడు ఆ ఆఫీసరు.

"అవును."

"ఇండియా?... అవును... ఇండియా. ఒక దేశం వుండాలి అట్లాంటిది." అని పక్కవాళ్ళని పిలిచాడు. వాళ్లు లేచివొచ్చి ఆయన చుట్టూ నుంచున్నారు.

"ఇండియాకి వెళ్లాలిట. ఇండియా ఎక్కడ వుంది?"

"సయాంకి తూర్పుగా, చైనాకి నైరుతిగా వుండేది పూర్వం" అన్నాడు ఒక జాగ్రఫీ పండితుడు.

"ఇప్పుడు అక్కడ లేదా?" అన్నాను గద్గదకంఠంతో.

"వుండే వుండవొచ్చు...ఎందుకంటే, చాలా రోజు లయింది ఆ దేశం సంగతి విని." అన్నాడు ఒకాయన.

"అంత కళ్లు మూసుకుపోయినాయా మీకు?" అన్నాను కోపంతో. నన్ను వేళాకోళం చేస్తున్నారని.

"కోప్పడకండి, మేమే కాదు. ప్రపంచంలో ఎవరికీ అట్టే తెలీనట్టుంది ఆ దేశం సంగతి ఇప్పుడు" అన్నారు ఇంకోరు.

"ఏం?"

ఆలోచించారు వాళ్ళు. ఒకాయనకి జ్ఞాపకం వొచ్చి నట్టుంది.

"ఆ...అదీ...స్వయం నిర్దయం అయిపోయింది" అన్నాడు.

"అవును. స్వయం నిర్దయం అయిపోయింది" అన్నాడు పెదవి విరిచి ఇంకో ఆయన.

"అంటే?" అని అడిగాను.

"అంటే. తన సామానుల్ని తానే తయారుచేసు కుంటోంది."

"అయితేనేం? తప్పా?"

"తప్పేముంది? ఇతర ప్రపంచంతో సంబంధం పోయింది."

"మరి ఎగుమతులు?"

"తన సరకుల్ని తానే వుపయోగించుకుంటోంది."

"ఇతర దేశాలతో రాయబారం?"

"ఇండియాకి అవసరంలేదు."

"మరి యుద్ధాలూ, సంధులూ?"

"ఏముఖ్ఖర్లేదు. ఎవరినించీ ఆ దేశానికి భయంలేదు."

"ఎందుచేత?"

"సహాయనిరాకరణం చేస్తుంది."

"ఓ."

అని దిక్కులు చూస్తున్నాను.

"మరి మాదేశం స్టీమర్లు రావా ఈ దేశానికి?"

ఇంతలో ఇంకో ఆయన వొచ్చాడు.

"ఇండియా సంగతా? ఇండియాకి స్టీమర్లులేవు? యుద్ధనౌకలు లేవు. ఏ దేశంనించీ స్టీమర్లు ఆ దేశానికిపోవు అవసరంలేదు. ఆ దేశాన్నించి ఇంకోదేశానికి స్టీమర్లు రావు."

ఆరువారాలు కాచుకొని సింహళం వెళ్ళే వోడని ఒకదాన్ని పట్టుకున్నాను. ఆ వోడ అధిపతి "ఇప్పుడు లోకం మారింది. మిమ్మల్ని దిగనీరు సింహళంలో. దిగనిచ్చినా, ఇండియాకి రాకపోకలు లేవు సింహళంనించి. అయినా ఎందుకు వెడతారు ఆ దేశం? వొద్దు, నామాట వినండి" అన్నాడు.

ఎట్లాగయితేనేం బతిమాలి బొంబాయిలో నన్ను దింపడానికి ఏర్పాటు చేసుకున్నాను, అంటే నా శక్తిగల ప్రియురాలి ఇన్‌ఫ్లూయన్స్ ఉపయోగించి.

ఓ అర్ధరాత్రికి బొంబాయి చాలా కులాసాగా ప్రయాణం చేసి చేరుకున్నాను. పోవొద్దని నామెడచుట్టూ చేతులు పెనవేసుకు కూచున్న బర్మీసు వనితనీ, నా నడుంచుట్టూ కన్నీళ్ళతో వేళ్ళాడు తున్న జపాను ప్రియురాలినీ తప్పించుకొని చిన్నపడవలో ఎక్కాను. ఆ పడవ నన్ను వొడ్డున దించి చక్కాపోయింది.

హార్బర్‌లో లైట్లు వెలుగుతున్నాయి. కాని ఎవరూలేరు, ఏ వోడలూ లేవు. నావెంట నాలుగు బరువైన పెట్టెలు తీసుకొచ్చాను. ఏం తోచక ఆ పెట్టెల్ని వొదిలి అటూ ఇటూ నడిచాను. ఒకచోట పడిపోయిన ఒక గదిమీద 'కస్టమ్సు' అని హిందీలో ఒక బోర్డువుంది, ఒక్కొక్క పెట్టెనే మోసుకుపోయి అక్కడ పెట్టుకుని తలుపుకొట్టాను. చాలాసేపటికి కళ్ళు నులుముకుంటో ఒకాయన గడియతీసి తలుపులోంచి తొంగి చూశాడు. నేను గబగబా ప్రశ్నలడిగాను ఇదివరకు నేర్చుకున్న తురకంలో.

"కార్లు లేవా? కూలీలు లేరా? కస్టమ్సు లేదా?" ఇట్లాంటివి.

వాటన్నిటికీ అతను, మంచి హిందీలో "ఎవరు" అన్నాడు. చెప్పాను.

"ఓడలోంచి దిగారా? ఓడలోంచి??" అని వింతగా సముద్రంకేసి చూశాడు. చాలా ఇంటరెస్టుతో, అపూర్వమైన విశేషం జరిగినట్లు. నా సంగతంతా కనుక్కున్నాడు.

"తమాషా, తమాషా" అంటో తలుపు వేసుకొంటున్నాడు. నేను అడ్డుపడి ఆపి, "నేనేం చెయ్యాలి?" అని అడిగాను.

"నిద్రవొస్తోంది" అన్నాడు.

"మరి కస్టమ్సు సంగతేమిటి?" అన్నాను.

"వూళ్ళో వున్నాడనుకుంటాను, పిలిపిస్తాను" అన్నాడు.

"మీరెవరు?"

"నేను బొంబే గవర్నర్ని, సముద్రంగాలికి ఇక్కడ పడుకున్నాను" అన్నాడు; ఆ పడిపోయిన పాత గదిలో.

పిచ్చివాడితో మాట్లాడుతున్నాను, ఆ గవర్నరు తెల్లని ఖద్దరు నిక్కరూ బనియనూ వేసుకున్నాడు.

"మరి నే నెక్కడికిపోను?"

"ఎక్కడికిపోవాలి మీరు?"

గొర్రెపూడి మావూరు.

"రైలు దొరికిందాకా హోటలుకి వెళ్ళాలి."

"హోటలా? హోటలేమిటి? సరే వెళ్ళండి" అని తలుపు మూసుకుంటున్నాడు.

ఇంతలో అతని మల్లేనే-అంటే ఖద్దరూ నిక్కరూ, బనియనూ కాని ఆకుపచ్చరంగువి వేసుకున్న ఇంకొక అతను వొచ్చాడు, ఆ గవర్నరు "అమ్మా, రక్షించావు. ఇతని సంగతి చూడు" అని వెళ్ళి తలుపు వేసుకుని పడుకున్నాడు.

మళ్ళీ ఈ కొత్త అతనికి నా కథ అంతా చెప్పాను. అంతకన్న ఆశ్చర్యంతో బాధ్యతతోనూ విన్నాడు.

"మీరెవరు?" అన్నాను.

"నేను పోలీసు, అదృష్టమే, ఈ పుక్కకి నిద్రపట్టక ఇటు షికారువొచ్చాను. సరే వుండండి ఇక్కడే." అని వెడుతున్నాడు.

"ఇక్కడా? ఎట్లావుండను? నిద్రపోవొద్దా?"

"ఓ టాక్సీ తెప్పిస్తే-" అన్నానుమళ్ళీ.

"టాక్సీ!!! అంటే?"

"అంటే..." తలగోక్కున్నాను.

"ఇక్కడ బావుండలేదా? చల్లనిగాలీ అదీ. వూళ్ళో పుక్క అదిగాక కస్టంసు ఆయన వొస్తేనేగాని రైలెక్కడానికి వీల్లేదు."

"ఎప్పుడు వొస్తాడు?"

"కబురు పంపుతాను. రేపు"

"అదేమిటి? ఎప్పుడూ వుండడా ఇక్కడ?"

"ఎందుకూ వుండడం? మీకు తొందరా?"

"కాదా?"

"ఎందుకు తొందర?"

"మావూరు పోవాలి."

"ఎవరన్నా మీవాళ్ళకి చాలా జబ్బుగా వుందా?"

"లేదు వెళ్ళాలి."

ఆశ్చర్యంగా చూశాడు. 'తొందర' అనేమాట విననట్టు.

"సరే కానీండి. తమాషా మనిషిలాగు వున్నారు. రండి" అని పక్కన ఇంకోచిన్న రేల్లుపాక దగ్గిరికి వెళ్ళి తలుపుకొట్టాడు. ఎవరూపలకలేదు, కాని తలుపు గట్టిగాతోస్తే వూడివొచ్చింది.

ఆ గదిలో ఓ పాత టెలిఫోను వుంది. దానినిండా రెండు అంగుళాల ఎత్తున దుమ్ము. టార్చిలైటుతో ఓ చిరుగు పుస్తకంలో ఓ నంబరు వెతికి, డయల్ చేశాడు.

కొంచెం సేపటికి గంట మోగింది. ఏం చెప్పాలో కనుక్కుందామని చూస్తే ఆ పోలీసు లేడు. వెనక గదిలో ఎవరినో లేపుతున్నాడు.

ఎవరో నా చెవులో టెలిఫోనులో 'ఎవరు? ఎవరు' అంటున్నాడు.

"కష్టమ్సు మీరేనా?"

"అవును. ఏం?"

"పడవదిగి వొచ్చాను."

"అవతల పో. నిద్ర వొస్తోంది."

"రండి."

"వూరికే గోల చెయ్యకు. అర్ధరాత్రి ఏమిటీ వేళాకోళం."

నిజమని నచ్చచెప్పాను.

"గవర్నమెంటు ఎద్దుని పొలానికి తోలాము. నడిచి రావాలి. సరేకానీ" అన్నాడు.

ఇంతలో లోపల్నించి ఒకాయన వొచ్చాడు దీపంతో, మాసిపోయిన చెక్కమీద "టెలిగ్రాపు ఆఫీ"సని రాసివుంది గోడకి.

"టెలిగ్రాం పంపుతారా?" అన్నాను ఆ కొత్త అయన్ని.

"టెలిగ్రాం? టెలిగ్రామేమిటి? ఎందుకు టెలిగ్రాం?"

"నేను వొచ్చానని మా బావకి..."

"ఎందుకు ఆయనికి!"

"మీ కెందుకదంతా?"

"పంపితీరాలా?"

"తప్పదు."

"వెంటనేనా?"

"వెంటనే...ఎప్పటికి అందుతుంది?"

"రెండు మూడు రోజుల్లో!"

"రెండు మూడు రోజులు? ఎందుకు"

"వాళ్ళందరూ ఆఫీసులో వుంటారా? ఎక్కడికి పోతారో, ఇళ్ళ దగ్గిర వుంటే తొరగానే అందుతుంది. మీ అదృష్టం. రాసి ఇవ్వండి పంపుతా. మళ్ళా రేపు వుండను."

ఓ కాయితం రాసి ఇచ్చాను.

"ఇదేం భాష?"

"ఇంగ్లీషు."

"మాకు తెలీదు."

టెలిగ్రాం బోర్డుమీద నుంచి గబ్బిలం పెంటలూ, బూజూ అవీ దులిపి తీసి కొడితే, తుప్పు పట్టడంచేత అది కదలలేదు.

"పోనీలెండి, రేపు పెద్ద ఆఫీసునించి పంపుతాను."

"ఇంకా ఏం పెద్ద ఆఫీసు? ఈ ఊరికి ఇది వొకటే ఆఫీసు" అని లోపలికి వెళ్ళి నూనె తీసుకొచ్చి ఆ మరలో పోస్తున్నాడు.

నాకు సందేహమొచ్చింది.

"ఇది బొంబే కాదా?"

"కాక! అని, మెల్లిగా టెలిగ్రాం కొట్టడం ప్రారంభించాడు.

"అక్కడ తీసుకుంటున్నట్టు లేదు."

"ఎక్కడ?"

"మద్రాసులో, లేదు గావును!"

ఇంతలో కష్టమ్సు వొచ్చి నా కథనంతా విన్నాడు.

"సరే. పెట్టెల్లో ఏమున్నాయో చూద్దాం" అన్నాడు.

"యామయ్యా, బట్టలమీద పన్ను వుందా?"

ఆయన బట్టలు కూడా పొట్టి ఖద్దరులాగూ, బనియనూ.

"ఇన్ని బట్టలు వీల్లేదు. సంవత్సరానికి అయిదు గజాలు... ఇవేం బుడ్లు?"

"అత్తరు."

"అత్తరా? వొరే, అత్తరు పూసుకునేవాళ్ళు కదరా? దీనిమీద పన్ను వుందా? కష్టమ్సు పుస్తకం ఇంటిదగ్గర వుండాలి...సరే లెండి. ఇవేం బుడ్లు?"

"విస్కీ"

"విస్కి ఒరే విస్కీ అని విన్నాం కదరా చిన్నప్పుడు? ఏం చేస్తారు?"

"తాగుతారు."

"ఎందుకు తాగడం?"

"వుషారుకి."

"ఓ. సారా కాదుకద!"

"కాదు."

"కల్లు కాదా?"

"కాదు"

"ద్రాక్షాసవ కాదా?"

"కాదు."

"అయితే తీసుకుపొండి. ఈ అత్తరుబుడ్లు మాత్రం వీల్లేదు" అన్నాడు.

"ఎక్కడికి వెళ్ళను?"

"ఎక్కడికి వెళ్ళాలి?"

"గొర్రైపూడికి. రైలెప్పుడు?"

"ఏం వారం ఇవాళ? శనివారం. ఇవాళ తెల్లారకట్టే మీ వేపు రైలు. మళ్ళీ వారందాకా లేదు. నా బండి వొస్తుంది. దాంటో వెదురురు గాని" అన్నాడు.

కాని పరిస్థితులు భరించలేక ఈ లోపల విస్కీ బాగా తాగడంవల్ల తరవాత ఏం జరిగిందో నాకు తెలీదు.

తెల్లారకట్ట లేచేప్పటికి రైల్లో ఉన్నాను. ఓ స్టేషనులో ఆగింది రైలు. కిందికి దిగాను. నా పెట్టె ఒక్కటే రైలంతా, ఇన్‌జన్‌కూడా లేదు. నా పెట్టెలో ఓ ప్రక్కన ఎలెక్ట్రిక్ ఇంజన్ వుంది.అంతే.

అది చాలా పెద్ద స్టేషన్. పొట్టిలాగూ, బనియనూ వేసుకున్నవారే. అందరికి ఒకటే బట్టలు. పోర్టరో, స్టేషనుమాష్టరో ఒకడు నుంచుని వున్నాడు ఆ స్టేషన్‌లో.

"కాఫీ ఎక్కడ?

"కాఫీ? దొరకదు."

"ఎక్కడ దొరుకుతుంది?"

"ఎక్కడా దొరకదు."

"రైలు ఇంతేనా?"

"ఇంతే. ఎవరూ ఎక్కరు."

"ఎందుకు ఎక్కరు?"

"ఏం పని? ఏ వూరికి ఆ వూరికి స్వయం నిర్ణయం."

"ఆకలిగా వుంది."

"కొంచెం మజ్జిగ తాగండి."

"టీ!"

"అవన్నీ మానేశారండీ."

"కాఫీ, టీ ఎస్టేట్లు వుండాలి?"

"అక్కడ గొర్రెల్ని మేపుతున్నారు."

రైలు బైలుదేరుతోంది రమ్మని నన్ను పిలుచుకు పోయినాడు డ్రైవరు. పదిగంటలకి నేనూ డ్రైవరు భోజనం చేశాము. టికట్లకిగాని భోజనానికిగాని డబ్బు ఇయ్యనక్కర్లేదు. మధ్యాహ్నం ఓ స్టేషన్‌లో ఒక నల్ల ఆయన ఎక్కాడు. తెల్లరంగు, చిరిగిపోయిన పాతసూటు, హాటు, ఎక్కడో చూసినమొహం. ఆయనతో సంభాషించాను. ఎప్పుడు ఈ విపరీత స్థితిని అర్థంచెయ్యగల మనిషి దొరుకుతాడా అని ఆతృత పడుతున్నాను. ఆయన పూర్వం కలెక్టరు. ఇంగ్లీషువాళ్ళు వెళ్ళిపోయినప్పుడు ఈయన వెళ్ళిపోలేదు, ఒక తెలుగు గొల్లపడుచుమీది ప్రేమవల్ల. ఆ సంగతంతా నేను విస్కీబుడ్డి బైటికి తియ్యడంతోటే విరివిగా బైటపడ్డది. తేదీలు పోల్చిచూసుకోగా నన్ను నాలుగోసారికి జైదుకి పంపిన అధికారి ఈయనే. అందువల్లనే నాకా ముఖ పరిచయం, విస్కీగ్లాసు చేతులో పట్టుకుని, ముక్కుకి రాసుకుని, నాలిక తడుపుకుని 'విస్కీ, విస్కీ, ఎన్నేళ్ళకి విస్కీ' అని మూర్ఛలు పోతున్నాడు. అధికారం చేతులోలేదు గాని, వుంటే గవర్నమెంటుకి రాసి, ఒక వంద యకరాల సుక్షేత్రం నాకు రాసి ఇచ్చివేసును.

"తాగుడు అసలు దొరకదా ఈదేశంలో?"

"ఎక్కడా! ఒక ప్రభుత్వంలో వున్నతోద్యోగులకు తప్ప. వాళ్ళకీ అంతా స్వదేశసరుకు, అదీ రహస్యం, దయతలచి నాకో చుక్క పోస్తోవుంటారు పాత బారుమిత్రులు" అన్నాడు.

ఇంతలో షోలాపూరు వొచ్చాం. ఊరులేదు. పెద్ద స్టేషను అట్లానే వుంది, ఫస్ట్ అండ్ సెకండ్ క్లాస్ లేడీస్ వెయిటింగ్ రూమ్. ఫస్ట్‌క్లాస్ లేడీస్ వెయిటింగ్‌రూంలో స్టేషన్‌మాస్టరు తన గేదెల్ని కట్టేసుకున్నాడు.

"ఏమిటి మార్పు?" అన్నాను, నా సంగతంతా ఆయనతో చెప్పింతర్వాత.

"ఏంలేదు. పల్లెటూళ్ళు స్వయం నిర్ణయమైపోయినాయి పరిశ్రమలన్నీ కుటీరాలలో చేరాయి. మిల్లులు మూసేశారు. పెద్ద పెద్ద పట్టణాల్లో తిండిలేదు. బియ్యంలేదు. బియ్యంకూడా పట్టణాలకి ఎగుమతి మానారు. వాణిజ్యం అసలులేదు. తిండిలేక అందరూ పల్లెటూళ్ళు చేరుకున్నారు."

"ఈ రైలూ..."

"ఒక్క రైలేమిటి; చూశారా ఆ కార్ల అస్థిపంజరాలు! ప్రయాణం చెయ్యవలసిన అవసరంలేదు. డబ్బాలేదు, ఎరువుబళ్ళుమాత్రం మిగిలాయి."

"మీరూ?"

"నేను పిన్నులూ, ఇంగ్లీషు ఆటబొమ్మలూ, జలుబు మందూ అమ్ముకుంటున్నాను. మూసేస్తున్న ఓషాపు కొనేశాను. కాని ఎవరూ కొనటంలేదు."

"ఎందుకు కొనరు?"

"డబ్బు లేదు"

"ఎందుకులేదు? ఇంగ్లీషు దోపిడి ఆగిందికదా?"

"నాకు అర్థికశాస్త్రం రాదు. తిండికి కరువులేదు. ఇంకదేనికీ డబ్బులేదు. ఈ స్వయం నిర్ణయంలో వర్తకం పడుకోడంవల్ల డబ్బు పుట్టటంలేదు."

మనిషికి అవసరాలు ఎక్కువ చేసుకున్నకొద్దీ ధనం ఎక్కువవుతుంది. తగ్గించుకొన్నకొద్దీ బీదతనం వొస్తుంది.

"ఇప్పుడు కాంగ్రెసేనా పరిపాలనా?"

"ఆ అదొక్కటే. ఇంకేంపార్టీ లేదు."

"కమ్యూనిస్టులూ?"

"కమ్యూనిస్టుల దెబ్బకి దడిసి, వాళ్ళ పద్ధతుల్ని కాంగ్రెస్ తానే ప్రవేశపెట్టడం మూలాన, వాళ్ళు కాంగ్రెసుతో కలిసి పోయినారు."

"మహమ్మదీయులు?"

"వాళ్ళా! ఈ స్వయం నిర్ణయ పద్ధతితో వాళ్ళు అణగారి పోయినారు. దున్నుకుంటేగాని తిండిలేదు. నొడుక్కుంటేనేగాని బట్టలేదు. కట్టుకుంటేనేగాని ఇల్లులేదు, పొద్దస్తమానం దున్ని, వొడికి, వండి, ఇంకా, ఏం పోట్లాడతారు? వాళ్ళెక్కడా కనపట్టం లేదు. పంచ లెగకడితేగాని, లాగులతో, గడ్డాలతో ఏం దున్నుతారు? ఎద్దులతో పొలంలో స్నేహమై వాటిని చంపడం మానేశారు. అదీకాక, మనిషికి రెండెద్దులూ ఒక ఆవూ కోటా. ఎంత నోరూరినా, ఆ ఎద్దుని నొందుకుంటే పొలం దేంతో దున్నుతాడు?"

"ఇప్పుడు ఎవరు పరిపాలిస్తున్నారు?"

"ఎవరూ లేరు. ఎలెక్షన్లు ఏడేళ్ళ క్రిందట జరిగాయి. మళ్ళీ జరగవలసిన ఆవశ్యకత కనిపించలేదు. కౌన్సిలు సెషన్లులేవు. ఆ మంత్రులు అప్పుడప్పుడు ఆఫీసుకువొచ్చి, గవర్నమెంటు ఒంటెద్దు బళ్ళలో ఇంటికి వెడతారు."

"కార్లూ..."

"పెట్రోలు తెప్పించరుగా. అదిగాక వేగంగా జరగవలసిన పనులేవీ లేవు."

"మరి హిందువుల పూజలూ దేవాలయాలూ?

"హరిజనులు ప్రవేశించడంతో తక్కిన హిందువులు మానేశారు, దేవాలయాలకి వెళ్ళడం. అందువల్ల అవసరం కనపడక హరిజనులూ మానారు. స్ట్రిక్ట్ రేషన్‌వల్ల పండగలకి ఏమీ నొండుకోడానికీలేదు. ఇతరులకి పెట్టడానికీలేదు. ఎక్కడికి పోయినా అదేతిండి, పూజలు దేనికి చెయ్యడం? ఏ ఆపదలూ, భయాలూ, వ్యాధులూలేవు. ప్రార్థించి తెచ్చుకో వలసిన ఆస్తులూ, ధనాలూ, గొప్పలూ ఏవీలేవు."

"కాఫీ దొరకదేం?"

"మద్యపాననిషేధంతో, కార్మికులకి కోపంవచ్చి వోటు వేసి, పొగాకూ, కాఫీ, టీ, మాన్పించారు, కల్లు తాగనివాళ్ళని."

"మరి ఏం మిగిలింది!"

"ఇదీ" అన్నాడు చుట్టూచూపి.

రైలాగితే దిగివెళ్ళాడు.

తోవపొడుగునా దేశంలో సమృద్ధి కనపడుతోంది. ముష్టివాళ్ళూ బీదవాళ్ళూ కనపడరు. పాటలు పాడుతూ పొలాలలో పనిచేసేవాళ్ళూ, బాగా బలసిన గొడ్లూ, చక్కని పూరిఇళ్ళూ కనపడుతున్నాయి. కాని ఏదో లోపం పెద్దలోపం వుంది. గాలిలో.

ఒకరోజు తెల్లారకట్టకి చేరుకున్నాను గొర్రెపూడి. టెలిగ్రాం అందిందట. మా బావ వొచ్చాడు రైలు దగ్గరకి. స్టేషన్‌లో ఎవరూ లేరు. మావాడి రెండెడ్ల బండిమీద నా పెట్టెలు పడేసి బైలుదేరాము. వెన్నెలగా వుంది.

మావూరు స్వరూపమే మారింది. చక్కని గుంటలులేని రోడ్డు, చుట్టూ తోటలూ, పైర్లూ. ఒక్క రవ్వ చెత్త, మురికి ఏమీలేవు. మా బావగాడు కూడా బనియనూ చెడ్డి వేసుకుని నా డ్రస్సు వంక వింతగా చూస్తున్నాడు.

"అందరూ ఎట్లా వున్నారురా!"

"బాగానేవున్నాం."

"దేశమంతా సుభిక్షంగా హాయిగా వున్నట్టుంది?"

"వుంది" అని మెల్లిగా మూలిగాడు.

వూరిదగ్గిరగా వెళ్ళాము. ఈలోపల నా సంగతంతా అడుగుతాడనుకున్నాను మా బావ, నన్ను కలుసుకోడం వాడికి చాలా సంతోషంగా వున్నట్టుంది కాని నా సంగతి ఏమీ అడగడంలేదు. రాత్రంతా నిద్రలేక తల దిమ్మెక్కినవాడిమల్లే వున్నాడు.

వూరి దగ్గరికి వొచ్చేటప్పటికి తెల్లారుతోంది. పాటలు పాడుకుంటో మొగవాళ్ళు పొలాలకి పోతున్నారు. ఆడవాళ్ళు గుమ్మాలు వూడుస్తున్నారు.

"చాలా పెందరాళే లేస్తున్నట్టున్నారే!"

"అవును. పెందరాళే పడుకుంటారు.

ఇంటికి చేరుకున్నాము. వెంటనే మా బావ పొలానికి వెళ్ళిపోయినాడు. నాతో మాట్లాడే తీరుబడన్నాలేకుండా మా చెల్లెలు వూడవడం అంట్లు తోమడం మొదలైన పనులు చేస్తోంది.

"బైటికిపోవాలి" అన్నాను.

చెంబూ, సీకుళ్ళూ పారా చూపించారు.

"గాంధీగారి పాకీదొడ్లు పెట్టేశారా ఏమిటి?" అన్నాను.

సిగ్గుతో తలొంచుకు వెళ్ళిపోయింది మా చెల్లెలు.

మా మేనల్లుడు బడికి తయారౌతున్నాడు.

"ఎన్నో క్లాసు చదువుతున్నావోయ్?"

తెల్లబోయి చూశాడు నావంక.

"ఏమిటి? అట్లా చూస్తావు?"

"క్లాసు చదవడమేమిటి?"

నా తప్పు తెలిసింది. క్లాసుని ఎట్లా చదువుతారు?

"ఎన్నో క్లాసులో వున్నావు?"

"వుండడమేమిటి? క్లాసు చదవడమేమిటి? నాలుగోక్లాసు వాడుకుతున్నాను."

"ఓ? అదీ పెట్టారన్నమాట! సరే. మీ బడికి వొచ్చి చూస్తాను?"

"బళ్ళోవుండం."

"వుండక?"

"పొలానికిపోతాము."

"పోయి?"

"పండిస్తాము."

"అదీ పెట్టారన్నమాట."

"ఇదిచూడు మామయ్యా" అని గర్వంగా ఒక అట్ట చూపించాడు.

దానిమీద వాడిపేరూ, వయసూ

$43\frac{1}{2}$ 39 52+6
1-- 11--111
62 9 4

"అంటే?"

"ఒస్. ఇదేతెలీదా? 62 నంబరునూలు $43\frac{1}{2}$ గజాలు వాడికాను పోయిన పరీక్షలో. 9 అంగుళాలలోతున 39 గజాలు దున్నాను అరగంటలో. 4 నెలల్లో 52 వంకాయలు 6 వీశలు తూగేవి పండించాను అన్నమాట."

"నీకేమన్నా పుస్తకాలు వున్నాయా?"

"లేవు."

"రాయడం, చదవడం చెప్పరా?"

"ఆరో క్లాసులో ప్రారంభిస్తారుట."

అంటో వెళ్లిపోయినాడు.

చెల్లెలు పేడచేస్తోంది.

"పని మనుషులు దొరకరా?"

"దొరక్కేం? ఆ మాట బిగ్గిరగా అన్నావంటే ఇరుగు పొరుగు నించి గుమికూడతారు. ఈ పని లేకపోతే ఇంకేంతోస్తుంది?"

వూరు వెంబడి బైలుదేరాను చూద్దామని. అంతా శుభ్రంగావుంది కాని ఎవరూ బైట కనపట్టంలేదు మనుషులు. ప్రతి ఇంటోంచి రాట్నాల ధ్వనీ, వంటల అట్టహాసమూ వినబడుతోంది, ఇళ్ళకి తలుపులు లేవు.

"ఈ వూళ్ళో హోటలు లేదా?"

"లేదు. ఎందుకు? మా ఇంటో భోజనంచేస్తారా?" అని ఆశగా అడిగాడు ఆ పెద్దమనిషి.

"కాదు. కాఫీ, ఇడ్లీ..."

"ఏమిటవి!"

"ఓ, భోజనశాల హోటలువుందా?"

"ఎందుకు హోటలు? ఎవరి ఇంటోనన్నా భోజనం చెయ్యావొచ్చు. ఆఫీసులో చెపితే సరి కాని ఎవరుచేస్తారు?" అన్నాడు మళ్ళీ దిగులులోపడి, ఆ వూరికంతా ఒకటే ఆఫీసు. అంటే ఒక స్టోర్సు. ఆఫీసు ఎప్పుడూ మూసేవుంటుంది.

అక్కడో గుమాస్తా ఆవాలు లెక్కపెడుతున్నాడు.

"ఏమిటది?" అన్నాను.

"ఇంకేం పనిలేక...మీరేనా ఈ వూరికి కొత్తగా వొచ్చినవారు?" అన్నాడు వింతగాచూసి దిగులుపడుతూ.

"చెప్పాడులెండి మీ బావగారు" అని ఆవాలు లెక్కపెడుతున్నాడు మళ్ళీ.

ఓ వంద కుప్పగా పోసి "ఏమన్నా కొనడానికి వొచ్చారా? తీసుకోండి కొలుచుకుని, డబ్బు ఇక్కడ పడెయ్యండి" అన్నాడు.

ఆ వూళ్ళో పండనివి, చింతపండు, బెల్లం, మెంతులు, ఉల్లిపాయలు మొదలైన సరుకులు వున్నాయి.

నిర్జనమైన వీధుల్లో అట్లా తిరిగి ఇల్లు చేరుకున్నాను. మా బావ వొచ్చాడు స్నానంచేసి భోజనానికి లేచాము. భోజనం మామూలుగానే వుంది. వంటింటో ఒక బోర్డువుంది. దానిమీద.

అన్నం-అర్ధశేరు-200 కాలరీలు.
పప్పు-8 తులాలు-50 కాలరీలు.
వంకాయకూర-8 తులాలు-10 కాలరీలు.
గోంగూరపచ్చడి-4 తులాలు-2 కాలరీలు.
గేదె పెరుగు-12 తులాలు-100 కాలరీలు అని వ్రాసివుంది.

"ఏమిట్రా ఇది?" అన్నాను.

"అంతే సంగతి. అన్నీ కాలరీలే వొప్పుకుంటారు మనిషికి."

"ఎక్కువ తింటే..."

"అంతే ఇస్తారు సామాగ్రి."

"ఈ రాత ఎందుకు?"

"వొచ్చి చూస్తారు ఆహార ఆఫీసరు. అందుకని అందరూ 11, 12 మధ్య భోజనం చేసితీరాలి."

"మనకి కావలసినవి కొనుక్కుంటే..."

"ఎక్కడకొంటావు? అన్ని కొనుగోలు సంఘాలలోంచి సప్లయి. వర్తకులూ దుకాణాలూ లేవు. ఒక్క గవర్నమెంటు స్టోర్సులోనే దొరుకుతాయి. వంటవొస్తువులు అమ్మరు. కావలసినదానికన్న ఎక్కువ పండించకూడదు."

"తక్కువ పండే ప్రదేశాలలో?"

"అన్ని ఇరిగేషన్ ప్రాజెక్టు వల్ల అన్ని చోట్లా పండుతాయి. పండనిచోట్లకి గవర్నమెంటు ఫార్ము నించి సప్లయి."

"చాలా గొప్ప ఏర్పాట్లు చేశారే!"

"అవును."

"పోనీ ఎక్కువ పండించుకుని, ఎక్కువ తినకూడదా?"

"భూమి ఏదీ! అంతా సరిగా పంచేశారు."

"మరి కొత్త వ్యవసాయ పద్ధతులమీద... ట్రాక్టర్ ఎరువులూ అవీ పెట్టి, పండించకూడదూ అమెరికాలో మల్లే?"

"ట్రాక్టర్ మెషిన్లు. వీల్లేదు. ఎక్కువగా పండించి ఏం చేసుకోము? ఎవరిపంట వారికే వుంది.

"మీరే తింటేనేం?"

"తప్పకుండా అవసరమైనదానికన్న అనుభవించకూడదని రాజకీయ నియమం"

మధ్యాహ్నం వొంటిగంటకి వాళ్ళు బైలుదేరి నన్నూ రమ్మన్నారు రానన్నాను. హాజరు తీసుకుంటారు. ప్రతిమనిషి వెళ్ళి తీరాలన్నారు.

"ఎక్కడికి?"

"టౌను హాలుకి."

"ఎందుకు!"

"కాలక్షేపం."

ముందు ఒకతను హిందీలో భారతమాతని ప్రార్థించాడు. తరువాత ఆ వూరికవి తాను మినుములమీద రాసిన పద్యాలు వినిపించాడు.

తరువాత ఒక యోగప్రదర్శనం, వ్యాయామ ప్రదర్శనం ఆ వూరి వాళ్ళు చూపించారు. మా బావ కునికిపాట్లు పడుతున్నాడు.

"చూడవేంరా?"

"రోజూ ఇదే! ఎన్నేళ్ళు చూడను?"

తరువాత ఓ కథకుడు, కాకిమీద కథ చదివాడు.

రేడియో తిప్పారు.

ప్రార్థనాపాటా, పంటల్ని గురించి సలహాలూ, తరువాత నీతి ఉపన్యాసాలూ, రైళ్ళ రాకపోకలూ, కొన్ని లాలిపాటలూ, పతివ్రత పాటలూ, తరువాత దేశవార్తలలో, ఉద్యోగస్తుల ఆరోగ్య విషయాలు చెప్పారు. అందరూ నిద్రగా దిగులుగా కూచుని విని తలవొంచుకుని ఇళ్ళకి వెళ్ళిపోయినారు. సాయంత్రం నాలిగింటికల్లా మొగవాళ్ళు పొలానికి వెళ్ళిపోయినారు. ఆడవాళ్ళు పశువులదాణాలూ, బట్టలు వుతకడాలూ, వంట ప్రయత్నాలూ చేస్తున్నారు. సాయంత్రం షికారు వెళ్ళానుగాని వూళ్ళో పిల్లలైనా కనపళ్లేదు. రాత్రి ఏడింటికి ఇల్లు చేరుకున్నాను.

ముందు మేనల్లుడు వొచ్చాడు. నేను పెట్టె సద్దుకుంటోవుంటే తానెప్పుడూ చూడని వొస్తువుల్ని చూసి అవేమిటని ప్రశ్నిస్తున్నాడు.

"ఏం చదివావు ఇవాళ?"

"చదవడమేమిటి? చదవడం."

"చరిత్రనేర్చుకుంటారా మీరు?"

"నేర్చుకుంటాం."

"ఏం చరిత్ర! అక్బరు ఎవరు చెప్పు."

"విన్నానులే అక్బరూ, అశోకుడూ, విక్రమాదిత్యుడూ, కృష్ణదేవరాయలూ వీళ్ళందరూ బుద్ధి తక్కువవాళ్ళు. బీదల్ని దోచుకున్నారు. యుద్ధాలుచేసి ప్రజల్ని చంపించారు. పంటల్ని నాశనంచేశారు. ధనికుల్ని ఇంకా ధనికుల్ని చేశారు."

"అయితే మీరు చదివే చరిత్ర ఏమిటి?

"విప్లవయోధులూ, కర్షకవీరులూ..."

"ఎవరువాళ్లు?"

"వాళ్ళ పేర్లు తెలీవు, మొదట ఎప్పుడు ఎవరు విత్తనాన్ని నాటారు? ఆవునించి పాలుతీసి పెరుగు చేశారు? ఇట్లాంటివి. పత్తినించి నూలు తీసిందెవరు? వాళ్ళూ అసలు గొప్పధన్యులు."

"ఎవరువాళ్ళు?"

"అదే రిసర్చి చేస్తున్నాము."

"ఎట్లా?"

"చేస్తాం. అంటే ఆలోచిస్తో వుంటాము."

"వుండి?"

"ఆలోచిస్తాము, ఎప్పటికో కొత్తచరిత్ర సృష్టిస్తాము."

"పోనీ-సయన్సు నేర్చుకుంటారా?"

"ఆ"

"ఏట్లా?"

"చూస్తాం, పరిశీలిస్తాము."

"ఏం చూస్తారు?"

"అన్నీ, ఆకాశం, అడవులు, ఫైర్లు, పిల్లులు."

"చూస్తారా? ఇదివరకు చూడలేదా?"

"ఇప్పుడు పరిశీలిస్తాం."

"ఏట్లా?"

"అట్లా చూస్తాం మిడతని చూస్తాం. అట్లా-చూస్తో వుంటాం. మిడతకి కాళ్ళున్నాయి, కడుపువుంది, కీళ్ళున్నాయి, ఇట్లా-మర్రిచెట్టుకి వూడలున్నాయి. ఇట్లాంటివి తెలుసుకున్నాం. అన్నిట్లోకి ముఖ్యం పత్తిమొక్క."

"పత్తిమొక్కని పరిశీలించి ఏం తెలుసుకున్నావు?"

"పత్తికాయలోంచి పత్తివొస్తుందని."

"అది తెలీదా?"

"పూర్వం మీరు చదివేవారు, ఇప్పుడు చూశాము. ఆకాశం నీలంగా వుంటుంది. ఎంత వేడిగా వుంటుంది? ఇల్లాంటివి."

"ఏమన్నా లెఖ్ఖలు చేస్తారా?"

"ఆ గంటకి ఎన్ని గజాలదారం ఎంతనూలు ఎంతబట్ట అవుతుంది?"

"డబ్బు లెక్కలు చేస్తారా?"

"అలాస్కాలో కూలీలు ఎంత సంపాయిస్తారు? వాళ్లకి రోజుకి ఎంతఖర్చు? ఎంత తగ్గించడానికి వీలుంది?"

"అలాస్కా? ఎక్కడవుంది?"

"అదఖ్ఖర్లేదు."

"భూగోళం చదవరా?"

"చదవం. చూస్తాం. ఈ కాలవ అవతల ఏముంది? కుమ్మరి కుండలు చేస్తాడు. ఈ వూళ్లో కాకులు వుంటాయి. ఇవన్నీ."

ఇంతలో నన్ను భోజనానికి పిలిచారు.

ప్రతి ఇంటిలోనూ ఎలెక్ట్రిక్‌లైట్సు, శుభ్రంగా వున్నాయి ఇళ్ళు. పాత ఆచారాలన్నీ పోయినాయి.

భోజనమైనాక వరండాలో కూచున్నాము నేనూ మా బావా. కొత్తమార్పుల్ని గురించి చెపుతున్నాడు దిగులుగా. కుర్రాడు కూచున్నాడు రోడ్డుకేసి చూస్తో. ఇంతలో ఒకాయన వొచ్చాడు. అయన ఆ వూరి కంతటికీ అధికారి. కొత్తగా నేనువొచ్చాను గనుక నాసంగతి రాసుకోడానికి వొచ్చాడు. దేశానికి వొచ్చిన ఈ మార్పు సంగతి చాలాసేపు మాట్లాడు కున్నాము. పూర్వకాలం వుండే శారీరక మానసిక వ్యాధులు చాలావరకు తగ్గాయి. ఈర్శ్యలు, పోటీలు, ముందు ఎట్లా బతకడమనేభయం, పిల్ల లేమౌతారనే ఆదుర్దా, ధనార్జన, ధనం కూడపెట్టడం, ఆస్తి సంపాయించడం ఇటువంటి బాధలన్నీ పోయినాయి నిశ్చయంగా. అధికారులకి బానిసత్వం, ప్రభుత్వ భయం, నీచత్వం, మోసం మొదలైనవి లేనేలేవు.

"అంటే రామరాజ్యం భూలోక స్వర్గమన్నమాట? అన్నాను.

"ఊ" అని మూలిగాడు.

"ఏం?" అన్నాను.

"స్వర్గంకూడా ఇట్లానే వుంటుందేమోనని భయం" అన్నాడు మా బావ.

"ఏమీ? అదేకాదా మనం కలలుకన్నది? మతాలన్నీ ఆశపెట్టింది? నిరంతరశాంతి. ఈ భూమిమీద జీవితపు జ్వరం తరవాత ఆ లోకంలో శాంతి అనే కద! ఆ శాంతి ఇక్కడే కలిగితే ఇంకేం కావాలి."

"అవును. ఇక్కడ ఈ లోకంలో అశాంతీ, తీరని కోర్కెలూ వున్నంతకాలం, అవన్నీ ఆలోకంలో వుండవని, సత్యం, శాంతి, సౌఖ్యం, ఇవన్నీ అక్కడ వుంటాయని కలలు కన్నాము. కాని అవన్నీ ఈలోకంలోనే లభ్యమైతే, కలలుకనడానికి ఏమీ మిగలలేదు.

"నేను చూసిందేమిటంటే, ఇంతశాంతి, ధర్మం, ఏర్పడినా మనుషుల్లో ఉత్సాహమూ, కళా, కనపడవేం? ఏదో నిద్రపోతున్నట్టూ, ఏం చాతగాక ఇటూ అటూ వెతుకుతునట్టు పదేళ్ళమట్టి పంజరాల్లో కాలం గడిపిన పిట్టల్లాగ కనపడతారేం మనుషులు! ఎంతకాలంనించి కలలు కన్నాం ఈ శాంతి కోసం?"

"కాని పనిభారం పొద్దస్తమానం పని."

"ఎక్కువ పనివున్నట్టులేదు" అన్నాను.

"లేదు. కాని ఉన్నపని భారం. పనిలోంచి పని తప్పించుకునే ఆశ వుండాలి. గానుగ ఎద్దుమల్లే జన్మఅంతా ఇదే అని అనుకుంటే, పని భారమౌతుంది. ఎంత కొంచెమైనాసరే. పూర్వం కుర్రాడు 11 ఫారం చదివేశాడు. పై క్లాసులకి వెళ్ళినా వెళ్ళకపోయినా, వెడతాం, మార్పు వుంటుంది అనే ఆశ వుండేది. జీవితమమంతా ఇవే చదవాలని నిబంధనవుంటే ఏమవుతాడు? మానవస్వభావం విచిత్రం. దాన్ని అంకెలలోకీ ఫార్ములాలలోకీ మార్చి యోచించడం బుద్ధితక్కువ, పనికావాలి. పనీ అక్కర్లేదు. ఇప్పుడు మనిషికి పనితక్కువ పనికావాలని వుంటుంది. కాని ఉన్నపని భారం"

"కాని సరదాలులేవు, పాడతారు కాని అదీ భారంగానే."

"పత్రికలు, పుస్తకాలు, సినిమాలు, పాట కచేర్లు,

ప్రదర్శనాలు, ప్రయాణాలు ఇవన్నీ ఏమైనాయి."

"మొదలు డబ్బు తక్కువ. రెండోది, కీర్తి, వానిటీ, మెప్పు, ఇట్లాంటివి కొన్ని అవసరం మనుషులకి. ఎందుకు పాడాలి? నాటకాలాడాలి? ప్రదర్శించాలి? ఘనతకి. ఇప్పుడు చూస్తాం. కాని ఘనతనివ్వం. నీకది చాతనవును. ఐతేనేం? మాకెందుకు అనిపిస్తుంది. అందువల్ల ప్రోత్సాహంలేదు.

అన్నిటికన్న, జీవితానికి కళకీ సంబంధం వుంటేనేగాని కళని అనుభవించలేము. ఈ జీవితంలోంచి ఏ కళా రాదు. స్ట్రగుల్. యత్నం వుండాలి. ఎవడన్నా కళను కల్పించినా, అది ప్రజలకు రుచించదు.

ఆకలి వుంటేగాని భోజనంరుచి అనుభవించం. బిచ్చగాడికైనా కలలో ఇంకో కానీ ఎక్కువ దొరుకుతుందనీ, దొరికితే సంతోషం, ఈ జన్మలో ఏం లేకపోతే, ఆ లోకంలో, వొచ్చే జన్మలో. పల్లెటూళ్ళనించి ఏడాదికోసారైనా పట్టణానికి పోయి, ఓ రెవికి కొనుక్కోవడం, కాంపిటేషన్ యీర్ష్య, వ్యభిచారం... ఇవన్నీపోతే జీవితం ఇట్లా అయింది. కుర్రాడికి తండ్రికీ కూడా ఎన్ని కలలు! పెళ్ళిళ్ళు... కట్నాలు... పోయింది ఆ కాలం.

పూర్వం సర్వసంపన్నుడైన వాడికి జీవితం ఎంత అర్థ విహీనంగా వుండేది. ఏం తోచేదికాదు, యత్నమూ, కోర్కె ఆశయమూ లేకపోవడం వల్ల ఇప్పుడు ఆ తోచకపోవడం, అర్థంలేకపోవడమనే బాధ సర్వ సామాన్యమయింది. ఇప్పుడు సినీమాలు ఎవడూ చూడడు, ఆ సినిమాలలో ఏ బాధలూ, ఏ ఆశయాలు, ఏ అందాలు చూపినా, వాటికీ జీవితానికి సంబంధం లేదు. ఆ కారణం, ఆ బాధలు వొస్తాయని భయములేదు. ఆ అందాలు చిక్కుతాయని ఆశాలేదు."

"మరి రొమాన్సు ఏమయింది? వ్యభిచారమన్నా లేదా?"

"అదీ అణగారిపోతోంది. దేహాలు అమ్ముకోవలసిన అవసరం లేదనుకోండి. జీవితపు రంగులమీదా, రహస్యాల మీదా ఎప్పుడు ఉత్సాహం తగ్గిందో అప్పుడే ఈ యత్నాలన్నీ తగ్గేట్టున్నాయి."

"ఏం జరిగిందంటారు?"

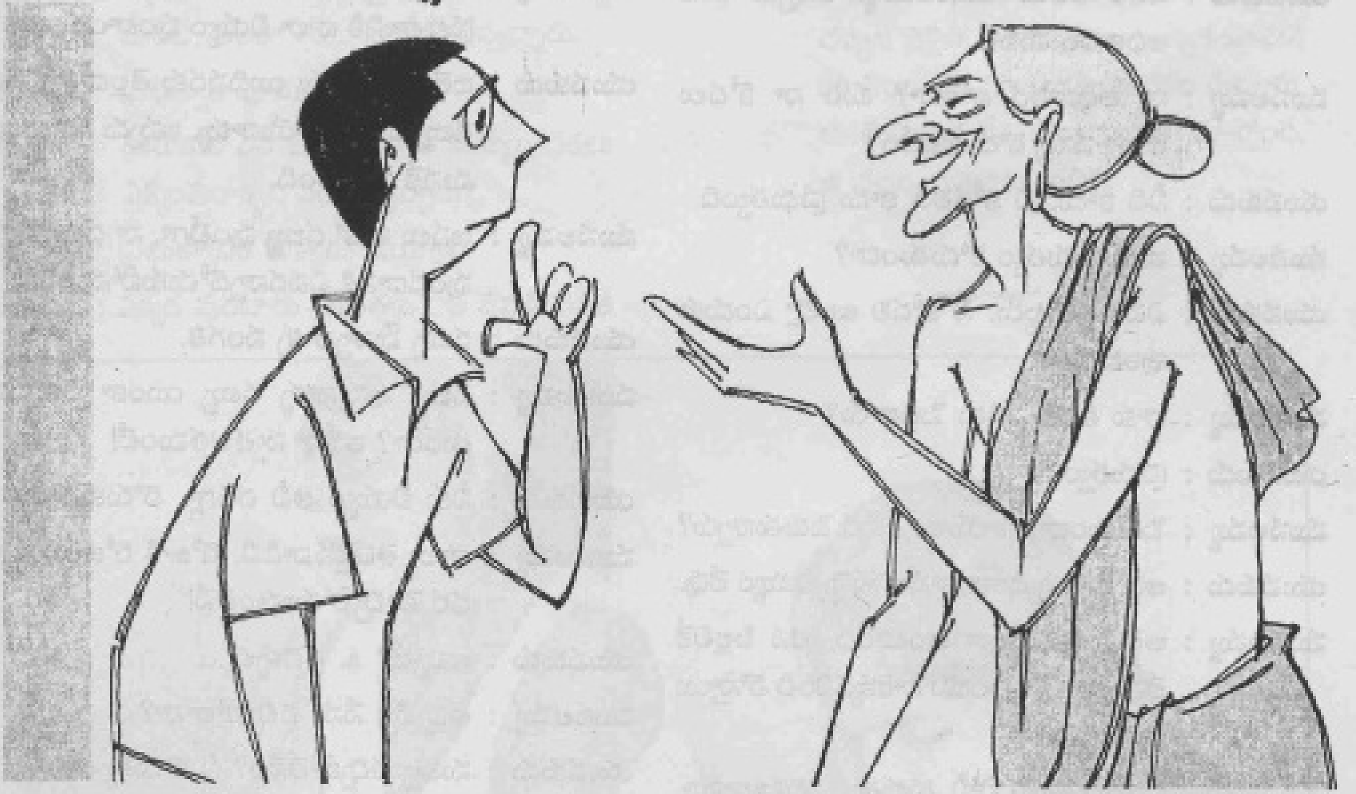
"ఏంలేదు. కొడుక్కి పాతికేళ్ళువొచ్చి చాలా అప్పుల్లోకీ తగాదాల్లోకీ, జూదాలకీ దిగాడనుకోండి. అతనిమీద జాలిపడి తండ్రి, పిల్లవాడివిగా ఉన్నప్పుడు ఎంతశాంతంగా సంతోషంగా, నిర్మలంగా వుండేవాడివి! అని బలవంతంగా తండ్రి బొమ్మలూ అవీ ఇచ్చి ఆడుకోమంటే అతనేమౌతాడో దేశమంతా అట్లా ఐనట్టుంది" అన్నాడు.

45

ఇవి పిల్లల నాటిక. పిల్లలలోని ఆలోచనలను చిత్రిస్తూ ప్రోత్సాహించే నాటికలు కొన్ని వ్రాశారు. స్వతంత్ర స్వరూప ఫలితం మామూలు వాళ్ళకు చాలా దూరం, ఫలితాలు అందని వేడుకలు మాత్రమే మనకు మిగిలేది అని, భ్రాంతులకు లోను కాకుండా ఊహించారు చలం. అందుకనే మనుష్యులలో మార్పు తీసుకురాని దేశభక్తిని చాలాసార్లు అపహాస్యం చేస్తారు.

స్వతంత్రం

(స్వతంత్ర దినోత్సవం రోజు. ఓ ముసలమ్మా, ఖద్దరుటోపీ వేశ జెండాలతోసహా ఓ దయగల యువకుడు)

ముసలమ్మ : ఏమిటి నాయినా, అట్లా అరుస్తున్నావు?

యువకుడు : స్వతంత్ర్యం వచ్చింది.

ముసలమ్మ : ఎప్పట్నించి? చాలా బాధగా వుందా?

యువకుడు : నీకు తెలీదా? సంవత్సరమయింది.

ముసలమ్మ : సంవత్సరం నించా? పాపం! ఏమీ మందు తీసుకోలేదా?

యువకుడు : అదికాదు ముసలమ్మా, మన దేశానికి స్వతంత్రం వొచ్చింది.

ముసలమ్మ : దేశానికంతా వొచ్చిందా; అయితే నువ్వెందుకు అట్లా అరుస్తావు?

యువకుడు : సంతోషంవల్ల.

ముసలమ్మ : సంతోషం వల్లనా? ఎందుకు?

యువకుడు : మరి దేశానికి స్వతంత్రమంటే మనందరికి

గాదా?

మునలమ్మ : నాకూనా?

యువకుడు : నీకూనూ?

మునలమ్మ : ఏది? నా కియ్యరేం?

యువకుడు : ఇవ్వడమేమిటి? అంటే, స్వతంత్రంగా వుంటావన్నమాట.

మునలమ్మ : ఏం స్వతంత్రంగా వున్నాను? నాకాళ్ళూ ఇదివరకు కన్నా వాచాయి, నడవలేకుండా వున్నాను.

యువకుడు : అది నీ అనారోగ్యం.

మునలమ్మ : పోనీ, నీకేమన్నా యిచ్చారా?

యువకుడు : నీకేం తెలీదు మునలమ్మా! ఇప్పుడు మన అధికారం మనదే.

మునలమ్మ : నా అధికారం నాదేనా? మరి నా కోడలు రోజూ నన్ను కొడుతుందేం?

యువకుడు : నీది కాదు. నీ కోడలిదీ కాదు ప్రభుత్వంది.

మునలమ్మ : ఇంక ప్రభుత్వం కొడుతుందా?

యువకుడు : ఎవరూ కొట్టరు. నీ కోడలి ఇంట్లో ఎందుకు వుంటావు?

మునలమ్మ : నాకు తిండి ఎవరు పెడతారు?

యువకుడు : ప్రభుత్వం.

మునలమ్మ : పెడుతుందా? నాయనా! ఎక్కడ పెడుతున్నారు?

యువకుడు : అప్పుడే, ఇప్పుడింకా కావలసినన్ని బియ్యం లేవు.

మునలమ్మ : అదే మా కోడలూ అంటుంది. తన పిల్లలికే లేవు. మునలిముండని నాకెక్కడనించి వొస్తాయి అంటుంది.

యువకుడు : బియ్యంసంగతి పోనీ, ప్రభుత్వం నీదికూడానూ, నీకో వోటిస్తారు.

మునలమ్మ : ఏదీ?

యువకుడు : ఇస్తారు!

మునలమ్మ : దాన్ని వొండుకోవచ్చా?

యువకుడు : వొండుకోడమేమిటి? **(నవ్వుతున్నాడు)**

మునలమ్మ : అమ్ముకోవచ్చా?

యువకుడు : తప్పు తప్పు దాన్ని నీ ఇష్టమొచ్చినవాళ్ళకి నువ్వు ఇయ్యాలి.

మునలమ్మ : ఇవ్వాలా! ఇంకోళ్ళు వాళ్ళ వోటు నాకిస్తారా?

యువకుడు : మునలి ముండకి నీకెవరిస్తారు?

మునలమ్మ : నాకివ్వరా! ఇస్తారన్నావు? ఆ వోటుకోసమేనా ఇట్లా వూరేగడం? అరవడం? వోటు తీసు కోడం, ఇంకోళ్ళకి ఇవ్వడమూనా? అదేమన్నా ఆటా? మునలిదాన్ని నేనేం ఆడగలను?

యువకుడు : ఆ వోట్లు ఎవరికి ఎక్కువవస్తే వాళ్ళు ప్రభుత్వం అవుతారు.

మునలమ్మ : నాకువొస్తే?

యువకుడు : నువ్వు అవుతావు.

మునలమ్మ : కొన్ని వోట్లు నాకు తెచ్చిఇద్దూ బాబూ. ప్రభుత్వానికి చాలా బియ్యం వుంటాయి కాదూ?

యువకుడు : ఐలేదానివి విను యిదివరకు తెల్లవాళ్ళు మన డబ్బు దోచుకుపోయేవాళ్ళు. ఇప్పుడు మన డబ్బు మనకే వుంటుంది.

మునలమ్మ : అసలు నాకో డబ్బు వుంటేగా, నా డబ్బు నాకు వుండడానికి ఎవరన్నాదోచుకుపోవడానికి?

యువకుడు : డబ్బు వున్నావాళ్ళ సంగతి.

మునలమ్మ : డబ్బు వున్నవాళ్ళ డబ్బు యింకా ఎక్కువవు తుందా? ఇదేనా స్వతంత్రమంటే!

యువకుడు : నీకు బియ్యం అవీ చవగ్గా దొరుకుతాయి.

మునలమ్మ : చాలా తెలివైనవాడివి. రోజుకి రోజు బియ్యం ధర హెచ్చిపోతూవుంటేనే!

యువకుడు : అప్పుడే? ఓ పదేళ్ళల్లో...

మునలమ్మ : అప్పటికి నేను చచ్చిపోతానా?...

యువకుడు : నువ్వు చచ్చిపోతేనేం? నీ కొడుక్కి లాభం.

మునలమ్మ : నా కొడుక్కా! నా వోటు కూడా వాడికేనా? బాబూ వాడికే ఇవ్వకండి. వాడూ వాడి పెళ్ళాం సుఖంగా తిని పడుకుని నాకేం పెట్టరు.

యువకుడు : మరి నువ్వు కష్టపడి పని చెయ్యాలి దేశాభ్యు దయం కోసం. దేశం మనదీ ఇప్పుడు. ప్రతివాళ్ళూ కష్టపడి పని చెయ్యాలి.

మునలమ్మ : పైగా కష్టపడి కూడా పని చెయ్యాలా? ఇదేనా స్వతంత్రం? పోనీ పనిచేస్తే, బియ్యం లేకపోతే నల్లమందు ఇప్పిద్దూ కొంచెం.

యువకుడు : నల్లమందు అసలు దొరకదు. అది మత్తు పదార్థం.

ముసలమ్మ : అసలు దొరకనీరా? ఇప్పటికే తులం పది రూపాయలయింది. అంతా ప్రభుత్వం మింగేస్తారా? ఇంకేం స్వతంత్రం? ఇదివరకు ముష్టెత్తుకుంటే శేరు బియ్యం దొరికేవి. ఇప్పుడేదో రేషను అని పెట్టారటగా? ఎందుకా ముష్టి వెయ్యరనుకున్నాను. ఈ స్వతంత్రం మూలానే అని తెలీదు నాకు.

యువకుడు : ఇంక ముష్టి అవసరంలేదు. ముసలివాళ్ళకి ఉచితంగా భోజనం ఏర్పాట్లు జరుగుతాయి.

ముసలమ్మ : నమ్మకు. ఆ మాటలు నమ్మకు ఆ బీదల సత్రంలో రోజూ ఇరవైమందికి కూడుపెట్ట మంటే, అంతా గుమాస్తాలే కాజేస్తున్నారు.

యువకుడు : ప్రభుత్వం వూరుకోదు.

ముసలమ్మ : ఊరుకోక ఏం చేస్తోంది? ఈ బియ్యం ధరలు ఎక్కించేవాళ్ళని ఏం చేస్తున్నారు?

యువకుడు : ప్రభుత్వానికి ఫిర్యాదు చెయ్యాలి.

ముసలమ్మ : ఎక్కడ వుంటారు ప్రభుత్వం? ఆ వేపుకి వెడితే నన్ను గెంటారు. మొన్న నల్లమందు తప్పు తూచాడని చెప్పుదామని వెళ్ళాను. మంచివాడివే ఏదో చదువుకున్నవాడివి, తెలివిగలవాడివని నీతో మాట్లాడా ఇంతసేపు? ఈ అబద్ధాలన్నీ, పాపం నీకు యెవరు చెప్పి అట్లా అరిపిస్తున్నారు నిన్ను?

యువకుడు : ఎవరు చెప్పడమేమిటి? పత్రికలనిండా వుంటే?

ముసలమ్మ : (నవ్వుతో) పత్రికల్లోనా? చిన్నవాడివి నాయినా! ఆ అబద్ధాలన్నీ నమ్మి మోసపోకు. ఓ పత్రికలో చదివి, నాలుగు రూపాయలు పెట్టి ఓ రక్షరేకు తెప్పించి కట్టుకుంది నా కోడలు పిల్లలు పుడతారంటే. అది కట్టుకున్న నాలుగో రోజున రాయంటి మాగేదె అరగంట అరిచి చచ్చింది. చప్పున వెళ్లిపో అరవకుండా. ఆ స్వతంత్రమనే కేక విందంటే, మా కోడలు కాపరం చెయ్యదు. అసలే ఎప్పుడులేచి పోదామా అని చూస్తోంది, ఆ చలం పుస్తకాలు చదివి.

46

కమ్యూనిజం - మేలా! కీడా! అని బాగా చర్చలు చేసుకుంటున్న కాలం. చలం గారు ఆ సిద్ధాంతాన్ని అధ్యయనం చేసిన వారు కాదు. అయినా ఆ రాజకీయ సిద్ధాంతం చేసే వాగ్దానాల మీద ఆసక్తి ఉంది. సర్వజన సౌఖ్యం, దేశ సంపదలో సమానత్వం, పిల్లలకు, స్త్రీలకు భద్రత కమ్యూనిజం వల్ల వస్తాయన్న వాగ్దానం మీదనే ఆసక్తి. కాని అందుకు సాధన మార్గాల మీదనే ఆయన పట్టింపు. తన భావాలను పాత్రల ద్వారా చర్చకు పెట్టుటమెుక్కటే ఈ నాటిక లక్ష్యం.

హంతకుడు

సమయం: అర్థరాత్రి

(చాలా ధనవంతుల మేడ. హాలులో చిన్న ఎలక్ట్రిక్ దీపం. కిటికీని చప్పుడు కాకుండా తెరుచుకుని ఒక అతను హాలులోకి జారాడు. అతనికి ఇల్లు కొత్త, ఎటు వెళ్ళాలా అని చుట్టూ చూస్తున్నాడు.

వెనక గుమ్మంలోంచి ఓ కుర్రాడు (12 ఏళ్ళు) చప్పుడు కాకండా వొచ్చి నుంచుని అతన్ని గమనిస్తున్నాడు. వొచ్చిన అతని వీపు కుర్రాడివేపు.)

కుర్రాడు : ఏం లాభం లేదు.
(గుండుదెబ్బ తిన్నట్లు వొచ్చిన అతను తిరిగాడు)
నగలూ, డబ్బూ అన్నీ బాంకీలో పెట్టేశారు.
(తెల్లబోయి చూస్తున్నాడు ఆ వొచ్చిన అతను. కిటికీలోంచి దూకలేడు)
తొందరపడకు ఎవరినీ లేపనులే. నెమ్మదిగా వెళ్ళిపోదువుగాని. నువ్వు దొంగవా?

అతను : కాను

కుర్రాడు : నా పేరు రాజారావు. నువ్వెవరో నీ పేరేమిటో చెప్పవూనాకు.

అతను : నేను వెళ్ళిపోతాను.

రాజారావు : ఎందుకు తొందర? నాకు నిద్రరావడంలేదు.

అతను : కాదు. నేను....
(వెనకనుంచి ఇరవైఏళ్ళ అమ్మాయివొచ్చి లైట్లు వేసింది)

అమ్మాయి : ఏమిటి రాజూ! ఎవరితో మాటాడుతున్నావు?

రాజారావు : ఎవరో అక్కా! తీరావొచ్చి వెళ్ళిపోతానంటాడు. (అతనితో) ఈమె మా అక్క కమల.

కమల : వెళ్ళిపోవడమేమిటి? కూచోండి. మీరు దొంగేనా? ఆ కిటికీలోంచి వొచ్చారా?

రాజారావు : అట్లానేవుంది. దొంగకాదట.

కమల : కాదా? అవుననుకుని సర్దాపడ్డాను. మరి ఎవరు? మీ పేరేమిటి?

అతను : నన్ను పోలీసులకి పట్టిస్తారా? చంపేస్తా... (కత్తి చూపుతున్నాడు)

రాజారావు : ఎందుకు పట్టిస్తాము? కాని మీరు కాస్త పెందరాళే రావలసింది. నాన్నకూడా వుండేవారు

అతను : ఇప్పుడు లేరా?

కమల : లాడ్జిలో విందుకి వెళ్ళారు. వొస్తారు కూచోండి. దొంగకాకపోతే ఎవరు మీరు?

రాజారావు : దొంగతనం యింకా చెయ్యందే. దొంగ యెట్లా అవుతాడు?

కమల : అంటే దొంగాంకురుడు. కాక అంకుర దొంగా?

రాజారావు : ఆ సమాసం వొప్పుకోరే. చోరాంకురుడు అనాలిట.

కమల : ఈయన్ని మన ఫ్యాక్టరీలో చూశానురా కాదా?

అతను : అవును.

కమల : ఐతే తెలీదా నీకు – నాన్న డబ్బూ, బంగారం ఏమీ ఇంట్లోవుంచరని! నీ పేరు వీరయ్య, అవునా?

వీరయ్య : ఊఁ

కమల : నువ్వు కమ్యూనిస్టువా?

వీరయ్య : కాదు.

కమల : కాని లాభాలు సమానంగా పంచమంటారు కదూ. వర్కర్ల కార్యదర్శివి. కావా?

రాజారావు : లాభాలు నాన్న పంచటంలేదని, తనే తీసుకుందామని వొచ్చాడే అక్కా, అవునా?

వీరయ్య : కాదు.

రాజారావు : మరి ఎందుకు?

వీరయ్య : మీకెందుకు?

కమల : మాకు కాదా, మా అతిథి ఎందుకువచ్చాడో తెలుసుకోడం? అందులో వేళగాని వేళ, తోవ గాని తోవలోంచి ఊడిపడితిరికదా? 'ఏం పనిమీద?' అనికూడా అడగకూడదా?

రాజారావు : ఆకలి గావునే, అదీకోపమంతా.

కమల : చూశావా? మరిచే పోయినాను. (వీరయ్యతో) భోజనాలైపోయినాయి, పలహారం తెప్పిస్తాను.

వీరయ్య : నాకు ఆకలిగా లేదు.

రాజారావు : అదేమిటి ఆకలిగా లేకపోవడం? అర్థరాత్రి

ఆకలిగా లేకపోతే వర్కరెట్లా అవుతావు? అభ్యుదయ రచయితలు ఒప్పుకోరు, నాకేం? మొహమాట పడుతున్నాడే, బాలూని కేకెయ్యి.

వీరయ్య : ఎవరినీ కేకయ్యవద్దు. నోరెత్తితే చంపుతాను. నన్ను పోనియ్యండి.

కమల : పాడైన నిద్ర ఎట్లానూ పాడయింది. ఎందుకు వెళ్ళడం పైగా!

వీరయ్య : ఆ బాలూచేత పోలీసుల్ని పిలిపించడానికా?

కమల : అబ్బే! పోలీసుల్ని పిలిచే తెలివే వుంటే మా వంటలో ఎందుకు వుంటాడు బాలూ? వర్కర్లలో చేరేవాడు. నీ మీద నాకు ఇష్టం. నిన్నెందుకు పట్టిస్తాను? బాలూ, బాలూ.

బాలూ : (కిందనించి) అమ్మా!

రాజారావు : వీరయ్యగారు వొచ్చారు.పలహారం తీసుకురా ఇంతకీ మీరు వొచ్చిన పని...

వీరయ్య : (తీవ్రంగా) మీ నాన్నని చంపడానికి,

కమల : నీకూ కోపమేనన్నమాట నాన్నని చూస్తే, నాకూ చంపాలనిపిస్తుంది నాన్నని.

రాజారావు : అయితే ఇతను హంతకాంకురుడే. లేక హంతకోద్దేశుడు.

కమల : ఆ కత్తితోనే చంపుతావా?

రాజారావు : మానాన్న కోటులోంచి దిగుతుందా కత్తి? కోటు చాలా మందం.

కమల : ఎక్కడ పొడుస్తావు? గుండెల్లోనా? వీపులోనా?

రాజారావు : తరువాత నీ కత్తి నువ్వు తీసుకుపోతావా? వొదిలేస్తావా?

కమల : మరి నీకు అభ్యాసం వుందా? ఇదే కొత్తా?

రాజారావు : (ఆలోచనగా) ఇంటో వీలుండదనుకుంటాను. పడుకునేప్పుడు గదితలుపు గడియవేసు కుంటారు. ఫ్యాక్టరీలోనేకానీ కూడదూ?

(బాలూ పలహారాలు తెచ్చి వీరయ్య ముందు పెట్టాడు. బాలూ మంచి వస్తాదు. వీరయ్య భయపడుతున్నాడు.)

వీరయ్య : నాకేం వొద్దు నన్ను వెళ్ళనీండి.

రాజారావు : బాలూ వొప్పుకోడు. అతను చేసిన పలహారాలికి అవమానం సహించడు.

(వీరయ్య తింటున్నాడు)

వీరయ్య : ఎప్పుడూ ఇంత మంచివి హాయిగా తింటారా? మా పొట్టలు మాడుస్తో! అందుకేకదూ...

రాజారావు : ఆకలి లేదన్నావుకదూ! మీ పొట్టలు ఏం మాడాయి?

వీరయ్య : మేము ఇల్లాంటివి తింటామా?

కమల : లాభాలు పంచుకుంటే మాత్రం, ఇట్లాంటి పలహారాలు చేసుకోగలరా మీరు? ఆ లాభాలన్నీ ఒకరిదగ్గర వున్నాయి గనకనే వీలవుతోంది. లాభాలు పంచితే మంచి పలహారాలు ఎవరికీ వుండవు. వీటి ఖరీదు ఎంతో తెలుసా?

వీరయ్య : పోనిలే, ఎవరికీ వీల్లేదు పలహారాలు లేకపోతే నేం? పోనీ, ఎప్పుడన్నా చేసుకుంటాం.

కమల : అసలు మీకు ఇట్లాంటివి వున్నాయని తెలిస్తేగా మీరు చేసుకోడానికి? మేమూ మీ మల్లేనే ఐతే మీకు చెప్పేదెవరు? నాన్నను చంపితే మీకు అసలు లాభాలేవుండవుగా?

వీరయ్య : అందుకే కాదు చంపేది.

బాలూ : ఏమిటి? అయ్యగారిని చంపుతాడా వీడు?

కమల : వుండు బాలూ నీకు మాత్రం అనిపించదా అయ్యగారు తిట్టినప్పుడు చంపాలని పోనీ, అంతకోపం నీ మొహంలోనే కనబడుతుంది.

బాలూ : ఏమిటి అమ్మాయిగారూ వేళాకోళం!

కమల : మా బాలూ వర్కరేనా?

వీరయ్య : ఆ.

కమల : మీ సంఘంలో చేరాడా?

బాలూ : నేనా చేరేది!

వీరయ్య : ఇంటి కుక్కవి నువ్వెందుకు చేరతావు?

బాలూ : అమ్మాయిగారూ! చూడండి మరి. ఇంక...

కమల : వీరయ్యా! బాలూకి కోపం తెప్పించకు, మళ్ళీ

పోలీసుల్ని పిలవదు.

వీరయ్య : అదేమిటి? పిలవం అన్నారుగా.

కమల : మరి బాలూకి కోపం తెప్పించకు. తెప్పించావంటే నీ రక్షణకి పోలీసుల్ని పిలవాల్సి వొస్తుంది. బాలూకి లాభాలు ఎట్లా పంచదం?

వీరయ్య : మా అందరికీ పంచినట్లే, కాని మా ఫ్యాక్టరీ లాభాలలో భాగం వీల్లేదు.

కమల : మరి ఎట్లా?

వీరయ్య : మీవంతు లాభాల్లో...

కమల : అసలే మాకు ఒక్క భాగమేకదా?

వీరయ్య : వంటవాడెందుకు? మానెయ్యండి.

రాజారావు : మానేస్తే, ఏం చేస్తాడు బాలూ!

వీరయ్య : ఫ్యాక్టరీలో పని చేస్తాడు.

రాజారావు : బాలూకి ఆకలి. అందుకనే వంట నేర్చుకున్నాడు.

వీరయ్య : ఏం లాభం ఆకలై? అందరూ పొట్టల్నిండా తిన్నదాకా...

కమల : అట్లానే వుంటాయి మీ వూహలూ, మీ కథకుల వర్ణనలూ, మా అందరికన్న ముందేతింటాడు బాలూ, వొండడంతోనే తింటాడు రుచైనవన్నీ!

బాలూ : ఏమిటి అమ్మాయిగారూ మరీని!

రాజారావు : ఇంతవరకు కోడికూరలో కార్జం మేమెవరం తినలేదు. బాలూ వొండిన కోళ్ళకి గుండెలూ, కార్జాలూ వుండవు. అవిలేకుండానే బతుకు తాయి అవి.

బాలూ : వీరయ్యగారు చెయ్యి కడుక్కుంటారు గావును నీళ్ళు తీసుకొస్తాను.

కమల : కడుక్కోరు. శుభ్రం ధనిక వర్గాలపద్ధతి అవునా వీరయ్యా!

వీరయ్య : ఏమీ కాదు, బీదరికమే మురికికి కారణం,

కమల : ఏమోలే, బాగా శుభ్రంగా వుండాలంటే కొంతడబ్బు కావాలి నీళ్ళు తీసుకురా బాలూ.

(బాలూ వెళ్ళాడు)

రాజారావు : మా నాన్నగారిని చంపితే మీ ఉపాధులు పోతాయికదూ! నిన్ను ఉరితియ్యవచ్చు.

వీరయ్య : పోతేనేం! ఉరితీస్తేనేం? అందుకా నేను కసి పట్టింది?

రాజారావు : ఎందుకు మరి?

వీరయ్య : నేను చెప్పను.

కమల : పోనీలే, కాని అసలు ధనికుల్ని నాశనం చెయ్యా లనేగా మీ ఉద్దేశ్యం.

వీరయ్య : చంపికాదు, నా మతం.

కమల : ఏదో విధంగా, వీలైతే న్యాయచట్టం ప్రకారం, కాకపోతే దౌర్జన్యంతో, ఔనా?

వీరయ్య : మీకేం తెలుసు?

కమల : నీ కన్నా ఎక్కువ తెలుసు. నేను కమ్యూనిష్టుని, అపారంగా చదివాను ఆ వాఙ్మయాన్ని, పదిమంది ధనికుల్ని నాశనం చెయ్యాలంటే ముందు మీరు వెయ్యిమంది నాశనమౌతారు కదా!

వీరయ్య : కానీ త్యాగం

రాజారావు : ఎవరికోసం?

(బాలూ నీళ్ళు తెచ్చాడు. వీరయ్య కడుక్కుం టున్నాడు.)

వీరయ్య : ముందువారికోసం.

కమల : మరి చచ్చిన వారికోసమో, మనం ఎరిగివున్న బతికివున్న వారి కోసంకన్నా, ఎన్నడూ చూడని, తెలీని, ఇంకా పుట్టని పెరగని మనుషులమీద మీకంత ప్రేమ ఏమిటి?

వీరయ్య : మరి ఎన్నటికి ఇంక మోక్షం?

కమల : ఎవరికి?

వీరయ్య : కార్మికులకి.

కమల : ఏ కార్మికులకి? ఈనాటి వారికి కాదుకదా!

(తండ్రి శోభనాచలపతి వొచ్చాడు.)

శోభనాచలపతి : ఏమిటి? ఇంకా పడుకోలేదూ? ఈ అతిథి ఎవరు? వీరయ్యా!

రాజారావు : జాగర్తనాన్నా, నిన్ను చంపడానికి వొచ్చాడు. ఆ కత్తి చూడు.

శోభనాచలపతి ఎందుకు వీరయ్యా నన్ను చంపడం.

(కోటు అదీ తీసేస్తో తిరుగుతున్నాడు, కొంచెం టిప్సీగా వున్నాడు.)

వీరయ్య : ఇంతమందిలో చెప్పటానికి వీల్లేదు.

శోభనాచలపతి : మనవాళ్ళే. ఫరవాలేదు కానీ,

వీరయ్య : (కత్తి తీసుకుని దూకుడుగా) సత్యభామని ఏం చేశావు? దాని మానాన్ని పాడుచేసిన హంతకుణ్ణి...

బాలూ : ఆగు, ఆగు.

శోభనాచలపతి : నీకేం సంబంధం?

వీరయ్య : నా చెల్లెలు.

శోభనాచలపతి : నీ చెల్లెలా! అందుకనే అంత ఆకర్షణ ఆ పిల్లలో.

వీరయ్య : (కమలతో) తెలిసిందా ఇప్పుడు?

కమల : ఇప్పుడు తెలీడమేమిటి? నాన్నకి అదేపని.

శోభనాచలపతి : నీతో చెప్పుకుందా!

వీరయ్య : లేదు. నాకు తెలిసింది.

కమల : అయినా ఇన్నేళ్ళమట్టీ, ఎవరి మానమో ఒకరిది తీసేసే మా నాన్నమీద ఈనాడు ఈ పగ ఎందుకు? ఇదివరకంతా ఏం కోపం రాలేదే? నీ చెల్లెలు గనుక...

వీరయ్యా : అవునూ...

కమల : ఏదో ముందు యుగాలవాళ్ళమీద ప్రేమ అన్నావుగా, నీ ప్రేమంతా నీ చెల్లెలుమీదనే నన్నమాట.

వీరయ్య : ఇంతమంది కలిసి నా మీదికి రావడం అధర్మవాదన.

కమల : ఇంకా ధర్మం, అధర్మం, ఇట్లాంటి మాటలు వున్నాయన్నమాట. మా డబ్బు పంచుకోడం ధర్మమూ, మీ పిల్లని పంచుకోడం అధర్మమూనా? వెయ్యిమంది బీదలు పదిమంది ధనికులమీద పడడం ధర్మయుద్ధమేనా?

శోభనాచలపతి : ఇంతకీ సత్యభామకి చాలా ఇష్టమేనే! నీకేం?

వీరయ్య : అదివుత్త తప్పుడు ముండ. డబ్బుకి ఆశించింది.

కమల : ధనికులనించి డబ్బు లాగింది ఆమె. మీరు అంగీకరించే పనేగా అది! మీరు దౌర్జన్యంతో లాగితే, ఆమె ప్రేమతో లాగింది.

శోభనాచలపతి : ధనికుడి కౌగిలిలోకి రావడమే ఆమె చేసిన తప్పు! మీ కార్మికుల్లో రోజూ జరుగుతున్నదేగా? నిజం చెప్తున్నా, డబ్బు ఆశపెట్టలేదు నేను.

వీరయ్య : ఆ చీరెలూ, ఉంగరం...

శోభనాచలపతి : నేను అవి యివ్వకుండా వుంటే, నీకింత బాధ వుండేదికాదా!

వీరయ్య : మీ ఆడవాళ్ళులేరూ కులుకుతో కార్లలో తిరిగేవారు. మా జోలి మీకెందుకు?

కమల : షోకుగల ఆడవాళ్ళని చూస్తే నాన్నకి అసహ్యం. నాకూ అంతే. పెళ్ళి చేసుకుంటే నేను ఓ కార్మికుణ్ణే చేసుకుంటాను. నీకు పెళ్ళి అయిందా వీరయ్యా!

వీరయ్య : మీకెందుకు ఆ సంగతి!

కమల : నాకే ప్రేమవొస్తే, అతనికి పెళ్ళయినా అభ్యంతరం లేదు నాకు.

వీరయ్య : ఈ అవినీతి అంతా ధనిక వర్గానిది.

కమల : అవును, కార్మికుల మనస్సు చాలా శుభ్రం. ఇట్లాంటి వ్యవహారాలు అంత పట్టింపులు లేవు. నీ కోపమంతా ధనిక వర్గం మీద, అవినీతి మీద కాదు.

వీరయ్య : అవినీతి వీల్లేదు.

రాజారావు : వీల్లేకుండా ఏం చేస్తావు?

బాలూ : అర్ధరాత్రి కత్తి పట్టుకుని కిటికీలోంచి దూకుతాడు.

వీరయ్య : ముందు కాలపు సాంఘిక నిర్మాణంలో అవినీతిని వొప్పుకోం.

శోభనాచలపతి : అవినీతి చాలా అనాదిది. ఏం చేస్తావు?

వీరయ్య : షూట్ చేస్తాం!

కమల : ఇంక వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యం?

వీరయ్య : అట్లాంటిది వీల్లేదు.

కమల : స్వతంత్రం అంటే ఆర్థికమేనన్నమాట అది మాత్రం ఏముందిలే. చచ్చేటట్లు పని చేస్తేనేగాని అదీ లేదు.

వీరయ్య : అవును, మీ నాన్నలాంటి సోమరుల్ని సహించం.

రాజారావు : అన్యాయంకాదూ! నాన్న ఎంత కష్టపడి పనిచేస్తారు ఫ్యాక్టరీకోసం! నీ కన్న ఎన్ని గంటలు ఎక్కువ!

వీరయ్య : ఏం, హాయిగా పంకాలకింద...

రాజారావు : మరి మీ యుగంలో ఫ్యాక్టరీ యజమానులకి పంకాలు వుండవా?

వీరయ్య : అందరికీ వుంటాయి వర్కర్లకి కూడా.

రాజారావు : ఎండలో ఒకడు బస్తాలు మోస్తోవుంటే ఇంకోడు వెనక విసురుతో వుంటాడా?

కమల : నా సందేహం పోలేదు. వ్యక్తి స్వతం...

వీరయ్య : వ్యక్తి స్వతంత్రం వీల్లేదు. సంఘానికే వ్యక్తిత్వం ప్రత్యేకంగా వక్తులకీ వొప్పుకోము.

కమల : అమ్మో, దుర్నీతివుండదు. డబ్బుతో తెచ్చుకునే విలాసాలూ వుండవు. పనిచేసి, తిని, పిల్లల్ని నీతిగా కని, మళ్ళీ తెల్లారిలేచి పని.

వీరయ్య : పోనీలే, ఇప్పటి ఘోరాలు వుండవు.

కమల : అంతా ఘోరమే. అసలు బతుకే ఘోరం. నీ కోపంలో మరిచిపోతున్నావుగాని. అట్లాంటి ప్రపంచం తలుచుకో.

వీరయ్య : నేను పోతాను.

రాజారావు : నువ్వు ఇంత శ్రమపడి వొచ్చినపని?

వీరయ్య : చూస్తానుగా!

శోభనాచలపతి : మానవా?

వీరయ్య : ఏం? నన్ను పోలీసులకి పట్టిస్తారా? జైలునించి వొచ్చి సాధిస్తాను.

శోభనాచలపతి : వీరయ్యా! నీకు పనిచూపి తిండిపెట్టమని నా కాళ్ళమీద పడ్డరోజు జ్ఞాపకం వుందా?

వీరయ్య : ఊఁ (దిగాలుపడుతున్నాడు)

శోభనాచలపతి : దిగులుపడకు వెళ్ళు.

(వీరయ్య లేవాడు. కమల అతనిదగ్గిరికి వెళ్ళి భుజంమీద చెయ్యేసింది)

కమల : వూరికే వాదించాంగాని ఎట్లానూ ప్రజలకే విజయం. చాలా దగ్గిరలో వుంది పాపం! ఏం చేస్తాం!

వీరయ్య : మరి వొదులుకోరేం మీరు?

శోభనాచలపతి : రానీ ఆ రోజు. ధనానికీ, సౌఖ్యాలకీ అలవాటు పడ్డాం. చూస్తో చూస్తో వొదులుకోలేము. కోపగించకు. సౌందర్యం బూర్జువా. ఆ గుణం నీ చెల్లెలికి పుటకతో వొచ్చింది. నీ చెల్లెలు కార్మికురాలెట్లా అవుతుంది, ధనంకన్నా వర్గ ఆధిక్యం యిస్తుంది సౌందర్యం. దానికేం చేస్తాం చెప్పు. వెళ్ళు ఈనాడు మాది. రేపు మీది. సంతోషంగా వెళ్ళు.

కమల : ఎట్లానూ కొత్త ప్రపంచం వొస్తోంది. ఇంత త్యాగం చేసి తెచ్చుకునే ఆ మరో ప్రపంచాన్ని నివాస యోగ్యంగా చేసుకోమని నా వాదం, చలం తర్కం.

జీవితాదర్శం

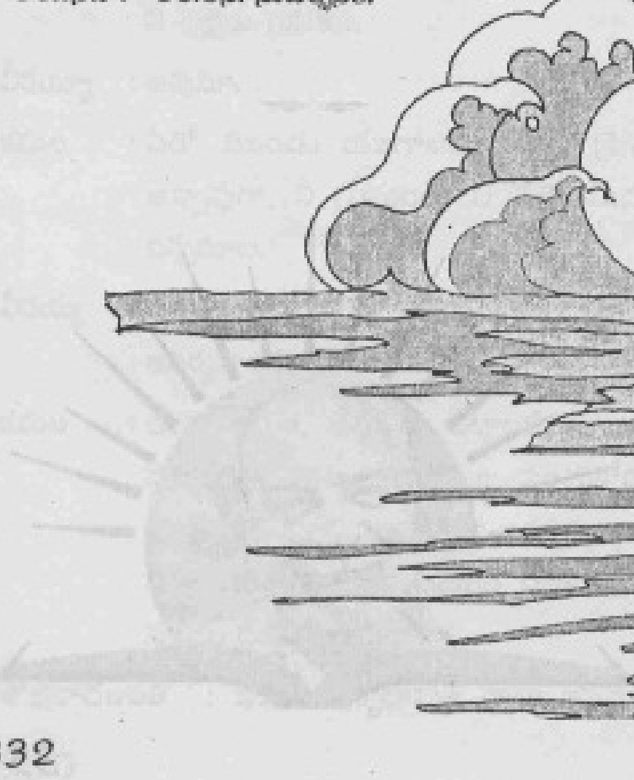
47

జీవితాదర్శం చలం గారి చివరి నవల. 1938 తర్వాత 48 వరకు మరొక నవల వ్రాయలేదు. ఈ పదేళ్ళ కాలంలో చాలా పెద్ద ప్రయాణమే చేశారు. జీవితానికి కావలసిందేమిటి అన్న ప్రశ్నకు సమాధానానికి చేరినట్లు ఈ నవలలో తోస్తుంది. ఈ నవలా రచన నాటికి చలం చేసిన ఒక ప్రయాణం పూర్తి అయినట్లే.

స్త్రీ పురుషుల స్వభావాల మధ్య భిన్న అంతరాల మధ్య, వైరుధ్యాలు తారసిల్లకుండా ఒక సమన్వయాన్ని ప్రతిపాదించే ప్రయత్నం ఈ నవలలో కనిపిస్తుంది. చలంగారు దర్శించిన పూర్ణ పురుషుడు దేశికాచారి. స్త్రీకి స్వేచ్ఛను, ప్రశాంతిని, అనుభవాన్ని యిచ్చి తనను వలింపచేసుకుంటాడు.

"జీవితాదర్శం నవలలో కళావైదగ్ధ్యం లేదు కాని, చలం ఏ వైరాగ్య దృక్పథాన్ని చేరుకున్నాడో తెలియచెప్పే రచన. ఆయనలోని స్వేచ్ఛ లాలస చివరకు శాంతిలో స్థితిని పొందాలని చూస్తున్నాయి. ఆ శాంతి కోసమే ఆయన రమణాశ్రమం చేరారు. ఇక్కడికి మూడవ దశ పూర్తి అయినది". -ఆర్.ఎస్. సుదర్శనం.

"ఆచార్య ఆత్రేయ నా జీవితాదర్శాన్ని (పుస్తకం) విమర్శిస్తున్నాడు. దేశికాచారి సమాజ వాస్తవాన్ని చూడకుండా లాలసను వీరుకోవటం జరుగని పని. నిర్లిప్తత ఏదీ అంటక పోవటం. ఇదీ ఇన్నితరాలుగా ఈ దేశం బోధించేది. చివరికి గాంధీగారు బోధించింది భగవద్గీత. అది కలలో గూడ అవాస్తవమయింది. వ్యాసమయితే హర్షిస్తారు జీవితంలో చూపిస్తే విపరీతం" - చిన్నారావుకు చలం వ్రాసిన లేఖ 7-3-51.

పూర్వకథ : కథానాయిక లాలస కాలేజీ రోజులలో ఏడమ్ అనే మెడికోతో తిరిగింది. తనను ప్రేమించి ఆరాధించే లక్ష్మణ సింగ్‌ని స్వాతంత్ర్యోద్యమానికి పురికొల్పింది. కార్యశూరుణ్ణి చేసింది. వివాహమాడింది. మాల్యాంకర్ అనే గాయకుని సంగీతానికి వశమై అతనితో వెళ్ళిపోయింది. భర్త నిరోధించలేక పోయాడు. తర్వాత మాల్యాంకర్ నానా హింసలు పెట్టాడు. దేశికాచారి ఆమెను చూచి స్నేహితుడైన మాల్యాంకర్ నుండి రక్షించాడు. భర్తకు ఆమెచేత ఉత్తరం రాయించాడు. అప్రతిష్ఠకు భయపడి లక్ష్మణసింగ్ ఊరుకున్నాడు. ఆమె దేశికాచారితోనే జీవిస్తున్నది. భీమిలిలో అందరూ కలిసిపోయి బతుకుతున్నారు. లక్ష్మణసింగ్ తన మిత్రుడు నరసింహారావుతో కలిసి విహారం కోసం భీమిలికి వెళ్ళి దేశికాచారిని చూస్తాడు. లాలసను గుర్తిస్తాడు. అక్కడ నుండి ఈ చివరి భాగం.)

❀❀❀

పాపం. ఆ రాత్రి మిత్రులిద్దరి మనసులూ ఏం బాగా లేవు. దేశికాచారికి కోపం తెప్పించారు. లక్ష్మణ్‌సింగ్ అట్లా ఇంటో జొరబడడం నరసింహారావు యేమాత్రం వొప్పుకోలేదు. కాని మొదటిసారి లక్ష్మణ్‌సింగ్ తన హృదయంలోని బాధ చెప్పుకున్నాడు నరసింహారావుతో. భోజనంచేసి బీచికివెళ్ళి ఎత్తయిన ఇసికదిబ్బమీద కూచున్నారు. ఆలస్యముగా యెదురుగా సముద్రంలోని కాంతి పేరుకుని పైకి వస్తున్నట్టు కనపడే చంద్రబింబకేసి చూస్తో, మిత్రుడితో తన చరిత్రనంతా చెప్పి, "ఆమె లాలస కాదంటే, నా మనసు వొప్పుకోదు" అన్నాడు లక్ష్మణ్‌సింగ్.

"జొనకుకో పోసీ. ఆమె నిన్ను మరిచిపోయింది. నువ్వు వొద్దనుకుంది. ఇంక ఆమెజోలి నీకెందుకు?"

"అనుకోదు. అనుకోడానికి వీల్లేదు. నే నామెని వొదలలేను."

"కాని నువ్వు ఈ సాయంత్రం చేసినపని ఏమీ బాగా లేదు."

"కాని నా స్థితి, నిస్సహాయమైన నా స్థితి నీకర్థంగాదా?"

"ఇదంతా ఏం లాభం? మనవూరు పోదాం రా."

"లాభం అని యోచిస్తామా? ఆమె లాలసే ఐతే ఆమెని నేను మళ్ళీ తెచ్చుకుంటాను."

"తెచ్చుకుని? ఎక్కడికి? అతనితో అన్నాళ్ళు వున్న తరవాత నీకేం సుఖం? మూడు జీవితాల్ని భగ్నంచేస్తావు."

"నా భార్య, నా లాలస. దేశికాచారికి నిజంగా ఆమె ఎవరో తెలీదంటావా? పేరుకూడా తెలీదట. నమ్ముతావా? పుత్త దొంగవాడు. ఏదో భయపెట్టాడు ఆమెని. వాడి పొట్టా, మీసాలూ, వాడి వయసూ! వాడెక్కడ! లాలస ఎక్కడ? ఈ మిస్టరీకి అంతం కనుక్కోవాలి."

"ఏం లేదేమో కనుక్కోడానికి".

"అదే కనుక్కోవాలి."

"కాని ఇంక లాలస నీకు కనపడితేగా, దేశికాచారి ఎంత కఠినంగా మాటాడాడో చూశావా? ఎంత మంచివాడో అంత అపాయమైనవాడు. బ్యాంకుల్నే కొల్లగొట్టాడు. జాగర్త" అన్నాడు నరసింహారావు.

మిత్రులతో చెప్పుకోడమే, సలహా లడగడమే కాని మిత్రుల సలహా ప్రకారం నడుచుకునే వారెవరు? అసలు తమ నిజమైన ఉద్దేశ్యం, మనసు బాధ తెలుసుకుని చెప్పుకోగలవా రెవరు?

"లాలసని నీకు ఎట్లానూ చూపదు. ఇంతకీ లాలస ఔనో కాదో?" అన్నాడు నరసింహారావు.

మర్నాడు మధ్యాహ్నం మూడింటికి లక్ష్మణసింగ్, "ముగుద జవరాలి పచ్చని మోముపైన, గాటుక నలంకరించిన కన్నులట్లు" అని బిగ్గరగా పాడుతున్నాడు.

"అవును, కొత్తగా వొచ్చిన 'రుతుగానం' లోంచికదూ! ద్రాక్షపళ్ళకి పోల్చాడు బుద్ధిలేనివాడు" అంటో ప్రవేశించాడు దేశికాచారి.

"ఆ పై రెండుపాదాల అందంచూసి, ఎంత గొప్ప ఉపమేయమో అనుకున్నాను" అన్నాడు వాళ్ళని చూసి మళ్ళీ. అప్పటికి వాళ్ళు ఆమెని చూడనేలేదు, వెడల్పయిన అతని వీపువెనక.

"ఇంకా యువకుడు" అంది ఆమె.

ఆ కంఠం విని అదిరిపడి కూచున్నారు వాళ్ళిద్దరూ.

పరిచిన పక్కల్ని దులిపి కూచోమన్నారు. కాని వాళ్ళిద్దరినోట మాటరాలేదు కొన్ని నిమిషాలు. ముందు నరసింహారావు టీ తెప్పిస్తానని గొణుగుతో బైటికి తప్పించుకున్నాడు.

"ఎన్నాళ్ళమట్టో, లాల్‌ని ఒక్కసారి నాతో మీదగ్గిరికి రమ్మని అడుగుతున్నాను. ఇవాళకి బైలుదేరింది" అన్నాడు దేశికాచారి.

ఇద్దరూ చేరి తనను ఎక్కిరించడానికో, ఏడిపించటానికో వొచ్చారని నిశ్చయమయింది లక్ష్మణసింగ్‌కి. తను గార్డుమీద వుండాలి. ఆమె ముఖం వైఖరి కొత్తగా వుంది. దూరంగా, కలలో బతుకుతున్నట్టుగాక, మామూలు మనుషుల్లోకి వొచ్చింది. ఆమె లేచి పుస్తకాల మూలకి వెళ్లి అన్నీ తీసి చూస్తోంది చనువుగా. సందేహం లేదు, ఆమె లాలసే. ఇవాళ స్పష్టంగా తెలుస్తోంది.

"ఈ పుస్తకం మీకు చాలా ఇష్టంలాగుందే." అంది గార్డెన్ ఆఫ్ కామా తీసి చూస్తో.

"అవును. గొప్ప కవిత్వం. అంత చక్కని శృంగారం, మోహంలో అంత అగ్ని" అన్నాడు సింగ్.

"కాని చాలా దొంగ పుస్తకం. ఇదంతా నిజంగా పరిషియన్ పటాన్ కవిత్వం గావును అనిపించేట్టు చేస్తుంది. ఇలాంటి కవిత్వం ఆ భాషల్లో లేనేలేదు" అంది ఆమె.

"అసలు కవిత్వమంతా అబద్ధమేగా?" అన్నాడు సింగ్.

"కాదు, అబద్ధంకాదు వూహ. వూహకి ఒక అర్హత రావాలంటే సత్యంమీద-అంటే-మానవ హృదయంలోని సత్యంమీద ఆధారపడాలి, కథలూ అంతే. ఏ విషయమన్నా ఎట్లానన్నా రాయవొచ్చు. కాని కళ సత్యానికి విరుద్ధం కాని, దూరంగాని కాకూడదు. ఫేరీటేల్ అంత అబద్ధం ఏదీగాదు. కాని మానవుడీ కల్పనా సత్యంమీద గట్టిగా అల్లడంవల్లనే ఎన్ని యుగాలకీ అట్లా ఆకర్షిస్తోనే వుంటాయి కథలు."

టీ వొచ్చింది, వేడి బజ్జీలూ, ఆవడలూ. టీ కాగానే బీచికి పోదామన్నాడు నరసింహారావు.

"ఇవాళ మిసెస్ దేశికాచారికూడా వస్తారు. అవునా?"

"కాదు. ఇంటికి వెళ్ళాలి ఆమె... కవిత్వం వుత్త కల్పన. అబద్ధం. కాని ఏ విషయమైనా గొప్ప సత్యం తెలుసుకోవాలంటే కవిత్వానికి ఆశ్రయించవలసిందే. వయస్సు వుత్తగుడ్డిది. భూమిని మించి ఎత్తుకి చూడడానికి కళ్ళులేవు వయస్సుకి. భూమితప్ప ఇంకోటి కనబడని మనిషి చూపు చాలా సంకుచితం. నిజమైన కవిత్వానికి మూడోకన్ను తెరచుకుని వుంటుంది."

"దివ్యదృష్టా?" అన్నాడు నరసింహారావు.

"తప్పకుండా. రండి పోదాం. లాల్, నువ్వు ఇంటికి వెడతావా?

"ఆమెని కూడా తీసుకురండి."

"ఆమెకి ఇష్టంలేదు నాతో కలిసి తిరగడం. ఇంక ఎందుకు వచ్చిందంటే, సింగు ఆమెని ఇదివరకు ఎరుగుదునని భ్రమపడుతున్నాడట. అదేదో స్పష్టం చేద్దామని."

లక్ష్మణ్‌సింగ్‌కి చాలా వొళ్ళు మండుతోంది. ఇదంతా వుత్తకుట్ర. తనని వేళాకోళం పట్టిద్దామనుకుంటున్నాడు.

"అయిదు నిమిషాలు కూచోండి. నా భార్య పేరు లాలస. కాలేజీ రోజుల్నుంచి ఆమెని ప్రేమించి, తపించి ఆమెని పెళ్ళి చేసుకున్నాను. నాకు ఆమెమీద ఆనాటికీ ఈనాటికీ గొప్ప ప్రేమ. ఆమె మాల్వంకర్ అనే సంగీత పాటకుడితో వెళ్ళిపోయి నాలుగేళ్ళయింది. ఈమె సరిగా లాలసే. లాలసేనని నాకు నిశ్చయం. ప్రపంచంలో రెండో లాలస వుండడం అసంభవం. ఈమె ఆమే. ఎందుకు తాను లాలసని కానంటోందో నా వూహకి అందడంలేదు."

"ఒకవేళ ఐతే ఇప్పుడేమంటారు?" అన్నాడు దేశికాచారి. అదే లక్ష్మణసింగుకి స్పష్టంగా తెగని సమస్య.

"ఐతే తరువాత యోచించవచ్చు" అన్నాడు.

"ఆమె అభిప్రాయాన్ని పట్టికూడా వుంటుందిగా, ఈయన ఏం చేసేదీ?" అన్నాడు నరసింహారావు.

"నాకామె మీద గొప్ప ప్రేమ. ఎన్నటికీ నశించని ప్రేమ" అన్నాడు సింగు.

"ఎందుకు వెళ్ళిపోనిచ్చారు?" అన్నాడు దేశికాచారి.

"ఆమె స్వతంత్రంకోసం, ఆమెమీద గౌరవంవల్ల."

"ఇప్పుడూ అక్కడే ఆగకూడదూ" అని, మళ్ళీ "చాలా పొరబాటు చేశారు. స్త్రీలమీద గౌరవం వుండాలి. కాని ఆ గౌరవం గౌరవంగా హృదయంలో వుండిపోవాలి గాని ఎప్పుడూ కార్యరూపంలో కనబడకూడదు. ఆమె క్షేమంకోసమే మోహం కనబరచాలిగాని ప్రేమ హృదయంలోనే వుండిపోవాలి."

"అదేమిటి? ఆమె స్వతంత్రానికి అడ్డుపడనా?"

"తప్పకుండా. ఆమె స్వతంత్రానికి అడ్డుపడకూడదనే. మీ ఆత్మ గౌరవాన్ని తొలగించుకోలేని మీ ప్రేమ ఏం గొప్పది? అతనితో సుఖపడుతుందని మీకు నమ్మకమా? లేదు. అంటే ఆమె మీదకన్న మీ మీద, మీ ప్రిన్సిపల్సు మీద మీ కెక్కువ ప్రేమ. (ఇంకో మనిషితో తన స్త్రీ సుఖపడుతుందని ఎప్పుడూ వుండదు ప్రేమించే మనిషికి) అట్లా అనుకుంటా ననుకోడం ఆత్మవంచన, అట్లాంటప్పుడు ఆమెని క్రూరంగా ఆమె గతికి వొదిలి మీ బాధ్యతని వొదులుకున్నారా? స్త్రీ మీద గౌరవమే మొదటి తప్పు. గౌరవం బలహీనం. ఎందుకా గౌరవం? గౌరవంతో, కవిత్వంతో ప్రేమతో కట్టుకోవాలని చూస్తారు స్త్రీని, నవీన యువకులు–అంతకంటె చాతగాక."

"మరి ఇంకెట్లా కట్టుకోవాలి?"

"అదే, కట్టుకోనే కూడదు. నానించి ఎందుకుపోతుంది అనే ఆత్మవిశ్వాసం గలవాడు ఎన్నడూ యీ దేవీ స్తుతులజోలికి పోడు, తనలో విశ్వాసం లేకనే, స్త్రీని యీ సింహాసనాలమీద కూచోపెట్టదాలు. అంత ఎత్తున కూచోపెడితే ఆమె దిగలేదని వీరి వెర్రిఆశ. వెళ్ళేరోజున ఎలానూ వెడుతుంది. పైగా యీ పూజలవల్ల నిన్ను వుత్తలోకువజేసి మరీ పోతుంది."

"తరవాత ఆమె సంగతి మీకేం తెలీలేదా?" అంది ఆమె.

"అతను వొదిలేశాడు ఆమెని తనని తిరిగి తీసుకోమని రాసింది, చాలా అవస్థలో వుండి."

"మీరు?"

"జవాబు రాయలేదు."

"ప్రేమవల్లనేనా?" అంది ఆమె, వెక్కిరింపుగా.

ఇంక ఆమె లాలసే అనటానికి సందేహమేముంది?

"మరి నా పేరు? అదిగాక ఆమె నాతో వుంటుందని నిశ్చయం ఏముంది?"

"ఇప్పుడు మాత్రం ఏం నిశ్చయం?"

"లేదు. కాని..." ఆగాడు.

"లాభంలేదు. మీ భార్య. ఎవరో లాలస అంటున్నారే. అట్లాంటి స్త్రీని నిలుపుకునే యోగ్యత మీలోలేదు. అందుకనే వెళ్ళిపోయింది" అంది ఆమె.

"మరి ఏం చెయ్యాలి? తాళాలు వెయ్యనా? కాళ్లు విరవనా?" అన్నాడు కోపంగా సింగు.

"చెయ్యవలసిన పనులు మీకు తెలుసునన్నమాటే, ఆచరణలో పెట్టేశక్తి లేకపోయిందిగాని" అన్నాడు దేశికాచారి.

"శక్తి లేక కాదు."

"అదే ఒద్దనుకుని. అన్నీ వొకటే."

"ఈమె మీనించి వెళ్ళిపోతానంటే, మీరా పనులు చేస్తారా?" అని ధిక్కరించాడు సింగ్.

"ఊమా! ఈమె వెళ్ళిపోతాననదు."

"ఏం?"

"ఆ అవసరంరాదు."

"ఎందుకు రాదు?"

"వొస్తుందనే భయం నాకు లేదు గనక. అదీగాక ఆమె వెళ్ళిపోకుండా నాతో వుండాలన్నంత మొండి గ్రుడ్డిప్రేమ లేదునాకు. నాకేదో అమూల్యమైన దేవి నాభార్య అయింది. నాకింక ఇట్లాంటి స్త్రీ దొరుకుతుందా అనే అపురూపమూ లేదు. వెళ్ళిపోతే నేనెట్లా బతకను అనే భయమూలేదు. అది ప్రేమ కాదంటారు కవులు. కాకపోతే పోయిందిగాని ఆమెకీ నాకూ కూడా చాలా శాంతి, అందుకనే ఆమె వెళ్ళదు" అని లేచాడు దేశికాచారి.

"ప్రేమేవుంటే, స్వార్థంలేని ప్రేమే వుంటే, అదే చెపుతుంది ఏ అపాయంలో ఏం చెయ్యాలో! ఇంతవాదన వ్యర్థం" అంది ఆమె.

నలుగురూ గంట స్తంభందాకా కలిసి వెళ్ళారు. అక్కడ నించి ఆమె పక్కసందులోంచి వెళ్ళాలని బైలుదేరింది వాళ్ళని వొదిలి. వెళ్ళేప్పుడు ఎవరితోనూ ఏమీ అనలేదు. వెళ్ళిపోయింది లోన్లీగా. ఆమె వొంటరిగా వెళ్ళిపోతూవుంటే, 'పెళ్ళయినాక లాలసని తాను ఇంట్లోనేగాని దూరంగా నడుస్తోవుంటే ఆ అందాన్ని తాను చూడనే లేదే! ఆమె నడకలో యెంత వొయ్యారం వుంది' అనుకున్నాడు సింగ్. కొంత శక్తిని ప్రేరేపించుకుని ఆ వేగంతో కొంతదూరం వెళ్ళి మళ్ళీ కొత్త ప్రేరేపణతో కదులుతున్నట్టుంది ఆమె నడక. అది ఈ దేశపు నడక కాదనిపించింది అతనికి. లాలస కాదేమో

తొరలోనే సముద్రం వొడ్డున వాళ్ళని వొదిలి వెళ్ళిపోయినాడు దేశికాచారి.

తాము వొచ్చిన కొత్తలో ఆనాటి రాత్రి ఆమె వొంటరిగా ఓసారి సముద్రం రాళ్ళమీదే కనపడ్డది. ఏం చేస్తోంది అక్కడ భయం లేకండా! యెన్నడూ ఇల్లు విడవని స్త్రీ! తరచూ అట్లా చీకట్లో వొస్తూనే వుంటుందేమో! సముద్రం దగ్గిర ఆమెని

కలుసుకుంటే! ఈ యోచన నరసింహారావుది. ఆమె కనపడితే తాను సింగుని విడిచి దూరంగా పోతానన్నాడు. వాళ్ళిద్దరూ ఎంతసేపు మాటాడుకున్నా వాళ్ళకి దేశికాచారి ప్రవర్తన ఏమీ అర్థంకాలేదు. రహస్యంగా వున్నవాళ్ళు అర్థమవుతారు కాని దాచటానికి ఏమీ లేనట్టు మాటాడుతో, ఆ మాటల్లోంచి ఏమీ చెప్పనివాళ్లు చాలా ఘాతకమైన దొంగలు అనిపించింది.

మర్నాడు పొద్దున్నే దేశికాచారి చీటీ వొచ్చింది. వాళ్ళిద్దర్నీ మధ్యాహ్నం భోజనానికి రమ్మని. భోజనానికి ముందు ద్రాక్షరసం తాగుతో సముద్రంవంక చూస్తో కూచున్నారు. ఆవాళ ఆమె కూడా వొచ్చి కూచుంది కుర్చీలో. సింగ్‌కి చాలా బాధగా వుంది. తనభార్య, తనభార్య కానట్టే, యెవరిభార్యో ఐనట్టు, తనముందు కూచుని తనతో సంబంధం లేనట్టే మాట్లాడడం. యెంత నేర్పరి ఐవుండాలి ఆ స్త్రీ? తనకి విరక్తి యెన్నడూ కలగలేదు ఆమెమీద. ఆ కసిలో మరిచిపోవాలని చూశాడు. కాని మళ్ళీ కనిపించింది. తనని యెరగనట్టు చూస్తుంది పైగా, మానవుడు భరించగలిగిన బాధని మించిపోయింది. ఎందుకు తాను ఆ వూళ్లో ఇట్లా వేళ్లాడ్డం?

సముద్రం మీదనించి చల్లనిగాలిలో ఆమె కుచ్చెళ్ళూ, ముంగురులూ యెగురుతున్నాయి.

ఆ రాత్రి దృశ్యం జ్ఞాపకం వొచ్చింది నరసింహారావుకి. ఆ పొద్దున్నే అన్నాడు సింగుతో. "ఆ రాత్రి నువ్వు వాళ్ళిద్దర్నీ చూసివుంటే ఆమె నీ భార్య ఐనా సరే, ఆమెని డిస్టర్బు చెయ్యడానికి నీ మనసు వొప్పుకుని వుండదు" అని.

ఆ మధ్యాహ్నం. గొప్ప వృక్షాల నీడలలో పూగే ఆ ఐంగళాని చూస్తే ఈ ఐంగళాని వొదిలి ఏ స్త్రీ కూడా కదలదని పించింది. ఆ స్థలం శాంతేకాదు, దాన్ని మించిన ఓ స్థిమితం వాళ్ళిద్దరూ వాళ్ల చుట్టూ కల్పించుకున్నారనిపించింది. అందుకనే అన్నాడేమో లక్ష్మణసింగ్, "ఇది చివరిభోజనం. మేము రేపు వెళ్ళిపోతున్నాము" అని, ఆలోచనలేకుండానే.

ఆ మాటకి నరసింహారావులో ఆశ్చర్యం చూసింది ఆమె.

"ఏమిటీ, అకస్మాత్తుగా ఈ డెసిషన్" అన్నాడు దేశికాచారి.

"వెళ్ళాలి యెట్లానూ, ముఖ్యమైన కేసు వుంది. సరే రేపే వెడదామనుకున్నాం."

"మిమ్మల్నిద్దర్నీ చాలా మిస్ అవుతాము చాలాకాలం. ఏదో మీరు వెడతారు అన్న సంగతే మరిచిపోయినాను" అన్నది ఆమె.

భోజనాల దగ్గరకూడా ఆమె వాళ్ళతోనే కూచుంది.

"మీ భార్య వెళ్ళిపోయిందన్నమాట" అంది ఆమె.

"చాలా మూర్ఖురాలై వుండాలి" అన్నాడు దేశికాచారి.

"కాదు. అంతకన్న తెలివి, విశాలదృష్టి, సూన్రుతం గల స్త్రీని కలుసుకోడం కష్టం" అన్నాడు లక్ష్మణసింగు.

"నేనే తగను ఆమెకి" అన్నాడు మళ్ళీ.

"ఓ విధంగా మనమెవరమూ తగము మన భార్యలకి. మీకన్న ఉత్తముడికోసం కాదుగా అట్లా మిమ్మల్ని వొదిలింది?" అన్నాడు దేశికాచారి.

"ఏమో! ఆమె కళ్ళతో చూడాలి."

"కాని ఉత్తమ స్వభావాన్ని గుర్తించడానికి వేరేకళ్ళు అనవసరం. ఆమె కేదో కనపడివుంటుంది. అది నిజం. కాని యెవరికీ కనపడనిది ఒకరికి కనపడ్డదని దానికి వాస్తవం ఆపాదించము. ఆ ఒకరికీ దృష్టిదోషం అంటాము. అంతేగాని మబ్బుకళ్ళ దృష్టికి 'ఆ కళ్లతో చూడాలి' అనం" అన్నాడు దేశికాచారి.

"మరి కవులూ, జీనియస్‌లూ?" అని అడిగాడు నరసింహారావు.

"అది మనకళ్లని మించిన దృష్టి. అది యింపర్సనల్. కాని వ్యామోహమనే జబ్బు కనబడుతోవుండగా, దాంతో సందేహమేముంది? అట్లా ఐతే సంధి ప్రేలాపనలకి కూడా ఓ వాస్తవాన్నిస్తామా?"

"మీరు మళ్ళీ పెళ్ళి చేసుకోరాదా?" అంది ఆమె.

"లాలస తరవాత, ఇంకో స్త్రీకి సుఖమివ్వలేను. అదిగాక ఆమె తిరిగి వొస్తుందనే ఆశకూడా వుంది."

"తిరిగివొస్తే తీసుకుంటారా?"

"ఆ."

ఆ "ఆ"లో హెసిటేషన్ ఆమె గమనించకపోలేదు.

వాళ్లు వెళ్లేప్పుడు దంపతులిద్దరూ వాళ్లని తోటచివరిదాకా సాగనంపారు. ఇంటికి వెళ్ళి సామానులు సర్దుకుంటో వుంటే, చాలా దిగులుగా వుంది వాళ్ళిద్దరికీ. యెందుకని ఆలోచించుకుంటే ముఖ్యం దేశికాచారిని విడిచి వెళ్లడానికి. వుండిపోతానంటాడు, లక్ష్మణసింగ్, కాని నరసింహారావు అతన్ని

యీ గోలల్లోంచి తీసుకుపోదలచుకున్నాడు.

"సరే వెడుతున్నాముగా. ఓసారి సముద్రం దగ్గిర వెతుకుతాను."

"ఏం లాభం?"

"నా మనసులోవున్న నాలుగు మాటలూ ఆమెతో అనేస్తాను" అన్నాడు లక్ష్మణసింగ్.

"వాళ్ళిద్దరూ ఏదో ఒక గొప్ప శాంతిని నిర్మించుకున్నారు సింగ్. ఆ శాంతిమూలాన ఆమె అతనిదీ. మామూలు కుటుంబాలలో శాంతిగానే వుంటారు. అంటే తగాదాలకి కావలసిన తెలివీ, శక్తీ లేక అలిసి పడివుంటారు. అంతకన్న తన్నుకోడాలే నయం. కాని వాళ్ళిద్దరి మధ్యా సంపూర్ణమైన ఏకీభావం ఐక్యం. విడబడరు" అన్నాడు నరసింహారావు తన వయసుకి మించిన వివేకంతో.

చివరిసారి సాయంత్రం బీచికి వెళ్ళారు, దేశికాచారిని తప్పించుకోడానికి, పూరుపాదిలి దూరంగా దక్షిణవేపుగా నడిచి. నరసింహారావు కొబ్బరి తోటముందు అప్పుడే వొచ్చిన చాపల వల గుంపులో చేరి నిలిచిపోయినాడు. లక్ష్మణసింగ్ నడిచిపోయినాడు సముద్రం వొడ్డునే. ఇంకా వెలుగువుంది. ఆ నాటి మొగలిపొదను దాటి, సముద్రం మలుపు తిరిగేచోట ఇసిక దిబ్బలమీదికి ఎక్కి చూస్తున్నాడు ఆమె వొస్తుందని. గాలికి ముళ్ళజంతులు దొర్లుకుంటోపోతున్నాయి. చేపలు అతన్ని తొంగిచూసి నీళ్ళవేపు పరిగెత్తాయి. కడపటి కాంతి అలల తలలమీద తెల్లని నురుగుని వొదలలేక ముక్కలై కరిగిపోతోంది. దూరంగా అంతులేని అగాధంవంక చూస్తో వుంటే, పెద్ద దిగులు వచ్చింది అతని మనసులోకి, ఇన్ని తంటాలుపడి, స్త్రీకోసం తపించి, తగూలాడి, మనిషి పుత్తుబొడిచై నీళ్ళలో కరిగి, నేలలోకి ఇంకిపోతాడు. ఎందుకీ ఆరాటం అనిపించింది. ఈ ఆలోచనలో వుండగానే చీకటి పడుతోంది. తను వచ్చినపనిని తలుచుకుని పక్కకు తిరిగి చూసేటప్పటికి ఆమె ఓ నీలం చీరెనో, కోటునో యెత్తయిన రాయిమీద వదిలి సముద్రంలోకి దూకుతోంది, ఆ చీకట్లో కొండరాతిమీదనించి ఒక్క దూకు దూకింది అలలలోకి. యెంత ఈతవచ్చినా, ఆ అలలలో....చీకట్లో....యెంత సాహసం! ఈమె వచ్చి తనతో కాపరం చేస్తుందా అనంతపురంలో! ఏమిటీ వెర్రి! లాలసకి ఇంత నిర్భయం... అంతేకాదు. ఈ సముద్రంలో అట్లా ఈదడం ఎంత ఆనందం, ఉల్లాసం అయివుండాలి! ఈమె స్త్రీ యేనా? లేక లాలస చచ్చిపోయి దెయ్యమై ఈ దేశికాచారితో కాపరం చేస్తోందా? అనుకుంటో లేచి, ఆమె వదిలిన కోటు దగ్గిరికి వచ్చి నుంచున్నాడు. ఆమె జాడ యెక్కడాలేదు చీకట్లో. ఏమీ కనపడటంలేదు. నురుగులు కక్కుకుంటూ కాళిమల్లే, మీదికి ఉరికే భయంకరమైన సముద్రం. అక్కడ కూచోడమే భయం వేసింది అతనికి. యెవరూ లేకపోతే అతనికి భయంలేదు. కాని ఆమె ఆ నీళ్ళల్లో యెక్కడో వుంది. యెప్పుడు వస్తుందో! కాని ఆ నీళ్లల్లోకి దూకేముందు ఆమె యెత్తిన చేతుల అందం, ఆమె దేహం చువ్వలమల్లే పైకి చాచుకున్న ఆమె నిడుపు, ఆ భుజాలవంపు. ఈ సౌందర్యరాశి ఒకప్పుడు తనది. కానీ లాలసేనా? ఒకవేళ తనని చూసి తప్పించుకోడానికి దూకలేదుకదా!

అనుకోకండానే "లాలసా, లాలసా!" అని కేకలు వేశాడు.

"యెవరు?" అని సముద్రంలోంచి గొంతు-చాలా దూరంనించి.

"నేను, సింగుని. నువ్వు సురక్షితంగా వున్నావా? రాగలవా?"

నవ్వు, నిశ్శబ్దం.

"యెవర్ని లాలసా అని పిలుస్తున్నారు?" అని కంఠం కొంత దగ్గిరిగా.

"నిన్నే."

"నేను లాలసని కాదు."

"కాకపోతే పోనీలే ఒడ్డుకి రా."

"యెందుకు?"

"నిన్నా నీళ్ళల్లో నేను భరించలేను. భయమేస్తోంది."

నవ్వు.

"వస్తున్నాను" అని ఇంకా దగ్గిరిగా.

మెల్లిగా కొండపై రాతిని గుండ్రనిచెయ్యితో పట్టుకుని ఒంటిని పైకి లాక్కుంటోంది. రాతిమీదనుంచి వంగి ఆమెని పైకి తీయాలని చేతులుజాచి చంకలదగ్గిర పట్టుకున్నాడు.

"వుండు, వుండు, జారుతావు. అవసరంలేదు" అంటోంది.

"అమ్మో, నువ్వెట్లా రాగలవు?" అంటోనే సముద్రంలోకి పడ్డాడు. అతనికి ఈతరాదు.

"బ్లడీఫూల్" అనే ధీత్కారాన్ని వింటో మునిగిపోయి నాడు.

నీళ్ళ అడుగుకి పోతో "లాలసా! నువ్వు లాలసే" అని అరవబోయి నీళ్లు తాగాడు. ఉప్పటి సముద్రం నీళ్లు.

లక్ష్మణ్‌సింగ్ మళ్ళీ కళ్లు తెరిచేటప్పటికి. అతను స్వర్గంలో వున్నాడు. అంటే అతని తల లాలసవొళ్లోవుంది. రెండు క్షణాలు పట్టింది అతనికి అంతా జ్ఞాపకం తెచ్చుకోడానికి.

"యెట్లావుంది?"

ఆ ప్రశ్నలో ఆదుర్దా. దయా వినపడ్డాయి. ఇంక ఆ కల మారుతుందేమోనని కళ్లు మూసుకుని నిశ్చలుడైనాడు. తన మెడ ఆమె తొడలకి. ఊపిరికూడా బిగపట్టాడు యెక్కడ మళ్లీ ఖ్లెడీఫూల్‌ని ఐపోతానేమోనని. తడిబట్టలవల్ల చలిపుడుతోంది. అయినా కదల తలుచుకోలేదు.

"పాపం! చచ్చిపోయేవాడివే నాకోసం! యెట్లాభరించే దాన్ని ఈపాటికి ఆ అలల్లో కొట్టుకుపోయేవాడివి!" అంటోంది నెమ్మదిగా.

ఆమె చంపలనించి జారి తన పెదిమలమీద వెచ్చగా కన్నీటి చుక్క పడ్డదనుకున్నాడు. దాన్ని చప్పరించాలనే కోర్కెనికూడా ఆపుకున్నాడు.

"యెవరో ఆ లాలస-నేను ఆమె ననుకుని..."

"కాదు. నువ్వే లాలసవి" అన్నాడు ఆగలేక.

"సరేలే, అవునులే, బావుందా? చాలా నీళ్లుతాగావు."

చేతులు పైకిజాచి, ఆమె నడుముని కావిలించుకున్నాడు.

"నడవగలవా? వెళ్ళిపోదాం."

"నేను నడవలేను, లేవలేను, ఇంక యెన్నటికీ ఇక్కణ్ణించి లేవలేను" అని ఆమెని దగ్గరగా లాక్కున్నాడు. ఆమె పొట్టని తన నెత్తికి దగ్గిరగా.

"లాలసా?"

"నేను లాలసని కాదు."

"కాదా? ఐతే నీళ్ళలోంచి ఎందుకు తీసి బతికించినట్టు?"

"లాలస కాకపోతేనేం? ఆ పేరులోనేగాని నీకు మనుషులమీద ఇష్టంరాదా?"

"పేరు పోనీలే. కాని నువ్వు నా లాలసవికాదా? యెందుకు ఇంత ఏడిపిస్తావు నన్ను! నేను నీకు చేసినద్రోహమేమిటి?"

"పోనీలే, ఎవరో ఆమె ఆ లాలస. నేను లాలసే అనుకో."

"మరి లాలసా అని పిలుస్తాను."

"సరే."

"లాలస నా భార్య."

"సరేలే."

"సరేలే అని ఏం లాభం? నిన్ను వొదిలిపోలేను. నాకు తెలుసు నువ్వు పూర్తిగా నన్ను మరిచిపోలేదని, నువ్వింకా నన్నిట్లా కొత్తవాణ్ణిలాగా చూస్తోవుంటే, నేను మళ్ళీ సముద్రంలో పడిపోతాను."

"అంత గోలచేసి 'లాలసవా, లాలసవా?' అని తపనపడకపోతే, నేనెవర్ని అయితేనేం, నా స్నేహాన్ని సంపాదించుకునే ప్రయత్నం చెయ్యరాదూ!"

"నువ్వు కనపడితేకద!"

"కనపడతాను. నిన్ను చూస్తే చాలా దిగులేసింది. ఆ లాలస మీద నీకు చాలా గొప్ప ప్రేమ ఐవుండాలి. నేను నీకు లాలసనౌతాను."

"నాతో వొస్తావా మావూరు?"

"నువ్వే వుండు ఇక్కడ."

"నేనా? నేనెట్లా వుండను?"

"నేనా? నేనెట్లా వస్తాను?"

"యెందుకు రాకూడదూ?"

❀❀❀

"ఏమిటిది? తడిబట్టలు! నీళ్ళలో పడ్డారా? నిమోనియా వొస్తుంది. లేచి రండి" అన్నాడు వాళ్ళపక్కన దేశికాచారి.

చప్పున లేచారు వాళ్ళు. కాని లక్ష్మణసింగు నడవలేక కూలబడ్డాడు.

"లాలసా! నువ్వు ఇంటికివెళ్ళి ఈయనకి బట్టలు పంపించు" అన్నాడు.

లాలస వెళ్ళిపోయింది.

దేశికాచారికి చత్వారమా అనుకున్నాడు సింగ్. లాలస వెళ్ళింతర్వాత, మెల్లిగా లక్ష్మణసింగ్‌ని నడిపిస్తో తీసికెళ్లాడు కొంతదూరం నౌకరు యెదురొచ్చిందాకా. ఇంటిదగ్గిర, సింగ్‌కి బ్రాందీ ఇచ్చి ఓ గదిలో పడుకోపెట్టాడు. ఆ రాత్రిగాఢంగా నిద్రపోయినాడు, అతని కోసం కిటికీలోంచి అతనిమీద పడుతున్న తెల్లమబ్బుల వెనుకనించి పడబోసి వొచ్చే వెన్నెలనైనా చూడకుండా! తెల్లారకట్టగావును కల వొచ్చింది.

❀❀❀

తెల్లారకట్టకాదు. రాత్రంతాకూడా ఆ కల కరుగుతోనే వుందనుకున్నాడు. తాను చూడని వెన్నెలలోంచి, ఇనపకడ్డీలు అడ్డమున్న కిటికీలోంచి తన గదిలోకి వొచ్చింది లాలస. వొచ్చిందని తనకి తెలుసు. కాని మంచంమీద పడుకుని నిద్రపోతున్న తనని తను చూస్తున్నాడు. తనని లేపుతోంది. ముద్దుగా తన చంపల్ని రెండు చేతులతో పట్టుకుని. మంచంమీద కూచున్న ఆమె తొడ తన రొమ్ముకి ఆనుతోంది. కాని తను లేవలేదు. "లేవడేం? ఇంకా లేవడేం తను? అదేమిటి, లాలసవొచ్చి పక్కన కూచున్నా, నిర్భాగ్యుడు ఇంకా నిద్రపోతాడేం?" అని చూస్తున్న తాను తపనపడుతున్నాడు. కాని ఆ మంచంమీది మొద్దుశరీరం మేలుకోలేదు, తన ప్రయత్నం విఫలమై లాలస కిటికీలోంచి సముద్రంవంక చూస్తోంది. ఏం తలపుకి వచ్చిందో–ఆమె పెదిమలమీద చిరునవ్వు. కాని కళ్ళలో దిగులు. కొంచెం కదిలి, అతనిమీదికి వొంగి మళ్ళీ భుజాలుపట్టి ఊగించింది. అతనుమూలిగి రెండోవేపు తిరిగి పడుకున్నాడు. ఆమె జాలిపడి అతనికి నిద్రాభంగం చెయ్యకూడదనుకుని అతని జుట్టుని ఇటూ అటూ సర్ది, చేతిని, వేళ్ళని ముద్దుగాతాకి, మెల్లిగా లేచింది.

"వెళ్ళిపోతోంది, లే లే" అని అరుస్తున్నాడు తను. కాని లాభంలేదు. నాలుగుశేర్ల ఉప్పునీళ్ళని తాగి, కక్కి అలసిన ఆ శరీరానికి మెలుకువే రాలేదు. ఇంతలో ఆ కిటికీలోంచి వొచ్చే నిర్మలమైన వెన్నెలకి అడ్డంగా, వెడల్పుగా దేశికాచారి నుంచున్నాడు. అతన్ని చూచి గదిలోని లాలస వొణికింది.

"లాలసా, రా. వెంటనే, రా" అన్నాడు దేశికాచారి. తప్పించుకోడానికి ఇటూ అటూ కొట్టుకుంది గదిలో లాలస. 'లాలసా' అని పిలిచాడు. ఈమె లాలసే అని సంతోషం, కల గనే సింగ్‌కి.

"ఏం భయంలేదు. ఏం చేస్తాడేమిటి? నువ్వు నా భార్యవి" అంటున్నాడు తను. కాని యెవరికీ వినపడ్డట్టులేదు ఆ మాటలు.

"రా, వెంటనే రా" అని గర్జించాడు దేశికాచారి.

లాలస ఆ కిటికీ కడ్డీలోంచి దూసుకుని బైటికి ఎగిరి పోయింది, దేశికాచారి బుజం మీదినించి. ఆమెని పట్టుకోవాలని అతను చేతులు జాచాడు. ఔను, ఆమె రాత్రి పిట్టమల్లే 'కీచు'మని అరిచి రెక్కలు కొట్టుకుంటున్నట్టు చప్పుడు చేస్తో గాలిలో వెళ్ళిపోయింది.

❀❀❀

ఈ కల కన్నాక అతనికి మెలుకువ రాలేదు. గదిలో కూచుని తెల్లారి ఆ కలనంతా జ్ఞాపకం చేసుకుంటోవుండగా, బట్లరు టీ తీసుకొచ్చాడు. స్నానమైనాక, తను దేశికాచారి లుంగీ కట్టుకుని షర్టు వేసుకుని వరండాలోకి వెళ్ళాడు. సింగుకి ఆ రోజు ఆ వరండాలో ఏం ఘోరమైన నాటకం జరగబోతోందో, ఎవరెవరు నలిగిపోతారో, తన జీవితంలో ముఖ్యమైన ఘట్టంమీద ఎట్లా తెర ఎత్తుతారో ననిపించింది. ఇంతలో నరసింహారావు వొచ్చాడు.

"ఏమైనాను అని ఆదుర్దా పడ్డావా రాత్రంతా?" అన్నాడు సింగ్.

"కొంత సేపే, ఇంతలో దేశికాచారి వొచ్చి చెప్పాడు."

"చాలా పెద్దమనిషి. వొచ్చాడా, పాపం!"

"అందుకే కాదులే. నన్నూ, నిన్నూ మనవూరు వెంటనే వెళ్ళమని చెప్పడానికి" అన్నాడు నరసింహారావు.

నిన్న తనను ముంచడానికి చూసిన సముద్రం ఎరుగులు కక్కుకుంటో ముందుకు తోసుకు వొస్తోందనిపించింది సింగ్‌కి.

"నరసింహారావ్, మనం చాలా సాహసమైన ప్రయత్నం చెయ్యాలి. లాలస అతని భయంవల్ల జంకుతోంది, నిజం బైట పెట్టానికి."

అతని మాటల్లో రాత్రి కల పలుకుతోంది.

"రెండు చాకులూ అవీ కొనుక్కురానా?"

లాలస వొచ్చింది నిద్రకళ్ళతో, టీ కప్పు చేతిలో పట్టుకుని. "దేశికాచారి పదింటికిగాని లేవరు. టీ తాగి మళ్ళీ పడుకుంటారు" అంది.

నరసింహారావు లేచాడు.

"మళ్ళీ ఇంకోసారి గుడ్‌బై, మేం వెళ్ళిపోతున్నాము" అన్నాడు.

"ఈయన....?" అంది ప్రశ్నగా లాలస.

"ఆయనకి ఇంక స్వతంత్రం లేదు. నేను లాక్కు వెళ్ళిపోతున్నాను."

అని వరండాదిగి వెళ్ళి, వెనక్కి తిరిగి నవ్వుతో

"వెళ్ళేలోపల నా మిత్రుడిమీద దయగా వుండండి" అన్నాడు ఇంగ్లీషులో.

వెడుతో మళ్ళీ వెనక్కితిరిగి, "ఎందుకంటే అతను చాలా ఉత్తముడు" అని చరచరా వెళ్ళిపోయినాడు. అతనికళ్ళ నీళ్ళలోని

నీళ్ళ పొరమీద ఎండ మెరిసిందా అనిపించింది.

ఎదట డేకింగ్‌మీద పిచికలు గోల చేస్తున్నాయి.

"అట్లాంటి మిత్రుడు దొరకడం చాలా అదృష్టం" అని అంది లాలస.

"కాని నాకు స్నేహాలమీద నమ్మకం నాశనమయింది లాలస వెళ్ళిపోవడంతో. అదే గొప్ప విషాదం జీవితానికి. ప్రియులైనవారు ద్రోహంచేస్తే ఆ వియోగం బాధేకాదు, జీవితంలో విలువైనవారిమీద విశ్వాసంపోతుంది. అందువల్లే శుభ్రమైన మనుషులు సినిక్కు కావడం" అన్నాడు సింగ్ ఆమెవంక చూడకుండా.

"ఆ లాలస ఎందుకు వెళ్ళిపోయిందో ఆ కథ నాకు చెప్పరాదూ!" అంది, ఉత్త కప్పు బల్లమీద పెడుతో.

"చెప్పలేను."

"ఎందువల్ల?"

"నువ్వు ఆ లాలసవే గనక."

"మళ్ళీ అదేమాటా?"

"ఎప్పటికీ, జీవితమంతా, అదేమాట."

"పోనీలే, నేనే లాలసనైనా, నీ పక్షాన, నీ లోపల ఆ లాలస వెళ్ళిపోవడం ఏ విధమైన చిహ్నాన్ని వొదిలిందో తెలుసుకొందామని."

"నేను ఆ కథని చెపితే, నాకు న్యాయం జరగాలంటే నన్ను నేను చాలా పొగుడుకోవాలి."

"పోనీ. పొగుడుకోండి"

అతను వరండాలో పామ్సు ఆకుల చివర్లు చూస్తోనుంచున్నాడు.

"ఊహుం! చెప్పలేను" అన్నాడు.

ఆమె అతనికి వీపుతిప్పి నుంచుంది.

"నిన్న రాత్రి నీ గదిలోకి వచ్చాను" అని ఆమె అనగానే సింగ్ ఆమె పక్కకి వెళ్ళి భుజం మీదచెయ్యేసి "వచ్చావా, ఎందుకు?" అన్నాడు.

"ఎందుకు? నీమీద ప్రేమవల్ల."

"వచ్చినట్టు కల వచ్చింది నాకు."

"నీకు మెలుకువ రాలేదు."

"లాలసా, లాలసా, ఇంక ఈ వృథా ప్రసంగానికి వ్యవధి లేదు. నేను వెళ్ళిపోతున్నాను. నువ్వు నా వెంటనే రావాలి."

అదేమిటి, ఈ పెర్రివాడు ఏమిటి మాట్లాడుతున్నాడు అన్నట్టు ఆశ్చర్యంతో చూసింది.

"మాట్లాడవేం?"

"అదేమిటి? నేను మీ వెంట రావడమేమిటి?"

"నిన్న రాత్రి నా గదిలోకి వొచ్చినంత ప్రేమ వుంది కదా నీకు నామీద?"

"వుంటే?"

"అందుకనే నాతో రా."

"అయితే రాత్రి గదిలోకి రాలేదు నేను."

"వొచ్చాననన్నావు?"

"కలలో వచ్చాను."

"నాకా?"

"కాదు, నా కలలో కూడా."

"ఏమిటా భయం. దేశికాచారి అంటే?"

"కలలోనా?"

"నిజంగా కూడా."

"ఐతే?"

"ఐతే?"

"నాకేం భయంలేదు. ఆయన యెవర్నీ భయపెట్టరు. ముఖ్యంగా నన్ను భయపెట్టినా భయపడేదాన్ని కాదు."

"మరి లాలసనని ఒప్పుకోవేం?"

"కాను గనక."

"ఐతే నువ్వెవరవు?"

"దేశికాచారి భార్యని."

"అసలు యేవూరు? ఎప్పుడు పెళ్ళయింది మీకు?"

"అనవసరం."

"పోనీ నా సందేహం తీర్చడానికి!"

"ఏం లాభం?"

"నువ్వు నిజంగా లాలసవి కావని తెలిస్తే, దిగులులేకుండా వెళ్ళిపోతాను."

"నేను లాలసని కాకపోతే, నీకు నామీద ప్రేమలేదా?"

"ఉహూం."

"ఐతే శీఘ్రంగా మీవూరు వెళ్లు."

"కోపం తెచ్చుకున్నావా?"

"తప్పకుండా."

"ప్రేమ వుండకపోదు, కాని దేశికాచారి భార్యమీద నాకు ప్రేమ వొస్తే మాత్రం నేను కనబరుస్తానా? ఇంకోరి కుటుంబాన్ని విచ్ఛిన్నం చేస్తానా?"

అతని ఈ నీతిపట్టుని చూసి ఆమె ఏమీ సంతోషించ లేదు. తన ప్రేమకి అభ్యంతరమైన నీతిమీద గౌరవం తక్కువ స్త్రీకి. అక్కడే సాధారణంగా ఉదారులైన సత్పురుషులకీ, వారు ప్రేమించే స్త్రీలకి ఘర్షణ

"ఒకవేళ నేను లాలసనే ఐ ఇప్పుడు దేశికాచారి భార్యనైతే?"

"వీల్లేదు. 'లా' వొప్పుకోదు."

పొట్టలోనుంచి వచ్చే నవ్వుని ఆపుకుంటోంది లాలస.

"ఏమిటి" అన్నాడు సింగు.

"ఏం లేదు. లాయర్ల పడకగదుల్లోకి ప్రియాంగనలు వొస్తారుగాని, ప్రియాంగనల గదుల్లోకి 'లా' రాదు. ఎంత సంకుచితం ఈ నీతిపరుల మనసులు! ఇన్నేళ్ళ తరవాత 'లా' వొప్పుకోదని గొప్పగా అంటున్నారే అక్కడ నుంచుని!"

"అవును. దేశికాచారిగారికీ, 'లా' కీ చాలాదూరం."

"మీకు తెలుసునా ఆ విషయం?"

'కాదు, చాలా దగ్గిర. జైలుకి పంపింది. మీ 'లా'

"ఆ విషయంలోనే నాకూ ఆయనకీ పరిచయం అయింది."

"ఓ, కాని మీకు అట్లాంటి మనిషితో కాపరం అభ్యంతరం కాలేదు, అవునా?"

పాపం! పురుషహృదయం! ఎన్నటికీ స్త్రీ హృదయాన్ని అర్థంచేసుకోలేని పురుషహృదయం.

"బ్యాంకులకీ ఇళ్ళల్లో ఇష్టాలకీ చాలా దూరం. ఆడవాళ్ళం. బ్యాంకి వ్యవహారాలు మాకేం తెలుసు?" అంది వెక్కిరింపుగా, పేథటిక్‌గా – రెండూ కలిపి.

"పోనీ 'లా' చేసినపని అన్యాయమే నంటావా?"

"ఇట్లాంటి విషయాలకి చాలా దృక్పథాలు వుంటాయి. ముఖ్యంగా నేరస్థుడి హృదయంలోకి చూడగలిగిన నేత్రాలకి.

"ఎన్ని దృక్పథాలు వున్నా, తప్పు తప్పే, వొప్పు వొప్పే."

"ఆ సంగతి పోనీలే..."

"అన్ని సంగతులూ పోనీ; నీకు నామీద ప్రేమ ఔనా కాదా?"

"ఔను!"

"ఇంకేం? -రా, వెళ్ళిపోదాం."

"ప్రేమ వుండడానికి పర్యవసానం వెళ్ళిపోవడమా?"

"కాక? ఇంకేమంటావు?"

"ప్రేమించుకోడం."

"భర్తని...కాదు తన పురుషుణ్నే మోసగించి ఇంకోరి గదిలోకి రావడమా?"

ఆ మాటకి చాలా బాధపడ్డది లాలస.

"అందుకనే ననుకుంటా ఆ లాలస నీ నించి వెళ్ళి పోయింది. ఇప్పుడు చాలా బాగా అర్థమౌతోంది."

"ఏమిటి?"

"ఏమిటి? నీతి చాలా గొప్ప విషయమూ, అవసరమైన విషయమూ కావొచ్చు. కాని నీతి గట్టిగా మనసుకి పట్టిన మనుషులు అందానికి అంధులౌతారనడంలోనే వుంది నీతిలోని నీచత్వం. ఎందుకంటే దేవుడే వుంటే అతను నీతికన్న అందానికి చాలా దగ్గిర. సృష్టి అంతా అందం. ఒక్క కుచ్చితపు మానవుడిలోనే ఈ నీతి."

"నాకీ అందం తెలీదంటావా?"

"తెలుసునా? అంత నీచంగా మాట్లాడిన నీకు! నిన్నరాత్రి నీ గదిలోకి రావడంలో నా హృదయంలో వెలిగిన ప్రేమ సౌందర్యం"

ఆమె కళ్ళల్లో నీళ్ళు తిరిగాయి. ఆమె పెదవులు వొణికాయి.

ఎందుకు స్త్రీ హృదయం ఈ పురుషుల యెడల అర్థం కావాలి? అదే స్త్రీ పొందిన శాపం.

"కాని లాలసా..."

ఆ మాటకి ఆమెకి చాలా కోపం వొచ్చింది. అతన్ని చాలా అసహ్యించుకుంది.

"నాకు తెలును నువ్వేం మాట్లాడపోతున్నావో! దేశికాచారిగారే నన్ను నీ గదిలోకి పంపింది."

ఆ మాటకి సముద్రం అలలే ఆగిపోయి, ఏం తోచక నుంచున్నాయి.

అమితమైన వికృతంగా తోచింది లక్ష్మణసింగ్‌కి ఆ

దాంపత్యం. వీళ్ళిద్దరూ రాక్షసులా? మాట్టాడకుండా, తిరిగి చూడకుండా వెళ్ళిపోయినాడు ఆ మెట్లు దిగి.

ఇంటికి వెళ్ళగానే నరసింహారావు ప్రశ్నార్థకంగా చూశాడు.

"రా, భోజనానికి పద. భోజనం కాగానే వెళ్ళిపోతున్నాము. నన్నేమీ అడగకు. నాకేం అర్థం కావటంలేదు. రైల్లో మాట్టాడుకుందాం" అన్నాడు.

సామాను సద్దుకుని, బండి పిలిచి సామాన్లు పెట్టిస్తున్నారు. రోడ్డు చివరనుంచి కులాసాగా కర్రతిప్పుకుంటో నోట్లో, పైపు పెట్టుకుని దేశికాచారి వొస్తున్నాడు. వెళ్ళేవాళ్ళు ఎట్లాగూ ఆ దేశికాచారిని గదిలోపెట్టి మెత్తగా తన్నిపోతే, కొంత లోకోపకారం చేసిన వాళ్ళమౌతామనిపించింది. ఒక్క స్కౌండ్రల్‌కి తగినశిక్ష చేసినవారమౌతా మనుకున్నాడు సింగ్. సిగ్గులేక ఏ మొహం పెట్టుకుని వొస్తున్నాడు? వాళ్ళ దగ్గిరికి వొచ్చి బండి అతనికి సామాన్లు మళ్ళీ లోపల పెట్టమన్నాడు.

"ఇంక ఈ జిత్తులు మాను. మేం వెళ్ళి తీరాలి" అన్నాడు సింగ్ చాలా అమర్యాదగా.

"రేపూ మీ ప్రయాణం. ఈ రాత్రికి మీ ఇద్దర్నీ నా భార్య భోజనానికి తప్పక రమ్మంది" అన్నాడు అమర్యాదని గుర్తించ తలచుకోక.

"మేము రాము. ఇంక మీ ఇంటి గడప తొక్కం."

"మావల్ల చాలా అపకారం పొందారా?" అన్నాడు చిరునవ్వుతో.

ఆలోచించారు. నిజమే. ఏం అపకారం చేశాడు?

"మిమ్మల్ని చూస్తే చాలా భయంగా వుంది. నేను రాను."

"ఇంతవరకు ఏ నష్టము రాలేదు నావల్లగాని, ఆమె వల్లగాని మీకు. పోనీ ఈ వూళ్ళో యెవరికీ రాలేదు. ఎందుకు భయం?"

"కాని మేం వెళ్ళాలి."

"ఎందుకు వెళ్ళాలి?"

"ఎందుకు ఆగాలి?"

"ఆమె మీద మీకు చాలా ప్రేమ గనక!"

"ఇప్పుడు లేదు,"

"ప్రేమ ఒక్క ఉదయంలో నశించదు. ఎవరో ఆ లాలసట. ఆమెని చాలా గొప్పగా ప్రేమించానని చెపుతారు మళ్ళీ. చాలా తెలుసు ప్రేమ మీకు? ఒక్క ఉదయంలో నశించే ప్రేమ. ప్రేమ! ప్రేమ! ఎందుకు మాటల అర్థం తెలీకుండా మాటలు మాట్టాడి మోసపుచ్చుకుంటారు!"

"ఐతే నేను పొరబడ్డాను. అసలు నాకు ఆమెమీద ప్రేమ రానేలేదు."

ఏం మొగాడు ఆ దేశికాచారి? తన ప్రియురాలిమీద ఇంకో మనిషికి ప్రేమ అని అతనితోనే నిదానంగా వాదిస్తున్నాడు. ఆ లాలసద్వారా, ఎందరికి ప్రేమ తెప్పించి, ఎంత డబ్బు లాగుతున్నాడో!

"మీకు ప్రేమ లేకపోలేదు. కాని ప్రేమ ఔన్నత్యం ఇంకా అర్థం కాలేదు మీకు. ఇంకా స్థిమితత్వం రాలేదు మీకు. ఎందుకు ఇంతదూరం మిమ్మల్ని సహించి, వెంబడించి స్నేహం చేసుకున్నాను? ఎందుకు ఇప్పుడు బతిమాలుతున్నాను! మీమీద ప్రేమా నాకు? ఆమెకి మీమీద ఇష్టం. అందువల్ల నాకు ఇష్టం. తప్పకండా రండి రాత్రికి. చాలా ఇన్‌టరెస్టింగ్ కథ చెపుతాను. వెళ్ళారా, చాలా పశ్చాత్తాప పడతారేమో ఆగలేదని!"

అంటో వాళ్ళవంక తిరిగి చూడకుండా అంత హాయిగాను వెళ్ళిపోయినాడు కర్రతిప్పుకుంటూ, చెట్టుకింద నించి ఆ ఎత్తయిన రోడ్డుమీద.

❁❁❁

రాత్రి చాలా చక్కని కబుర్లు చెప్పుకుంటో భోజనం చేశారు లాలసా, దేశికాచారీ, నరసింహారావూ, లక్ష్మణసింగ్. చాలా గొప్ప భోజనం. అంత నాజూకైన, రుచిగల, అలంకార యుక్తమైన భోజనం ఇదివరకెన్నడూ చెయ్యలేదు ఆ మిత్రులిద్దరూ. ఇంకెప్పుడూ చెయ్యమనిపించింది. భోజనం తరవాత బంగాళాకి దూరంగా, సముద్రానికెదురుగా గచ్చు అరుగులమీద కూచున్నారు చీకట్లో.

"నా కథ ప్రారంభిస్తాను" అన్నాడు దేశికాచారి. ఎదురుగా ఒక్కర్తీ ఒక అరుగుమీద కూచునివుంది ఆమె. కట్టుకున్న చక్కని నీలం చీరెలోనుంచి ఆమె తెల్లనివొళ్ళూ, కళ్ళూ మాత్రం చీకట్లో మసకగా కనపడుతున్నాయి.

"నేను బ్యాంకిని మోసంచేసి జైలుకి వెళ్ళాను. ఆ పని నేను ప్రేమించిన ఓ స్త్రీ కోసం చేశాను. నన్ను ఎరెస్టు చెయ్యగానే ఆమెకి హృదయంలేదని తెలిసింది నాకు. ఓ మిత్రుడి సహాయంతో నేను దొంగిలించిన సొమ్ముని ఆమెకి దక్కకుండా చేసి దాయించాను. అతని పేరు మాల్వంకర్" అని ఆగాడు ఎఫెక్టు కోసం.

"మాల్వంకర్! అతను ఆ డబ్బునంతా ఏం చేశాడు?" అన్నాడు సింగ్.

"అక్కడే పొరబాటు. నేను జైలునించి ఎప్పుడు వస్తానా అని కనిపెట్టుకుని వుండి, అంతా వొడ్డీతోసహా నాకు వొప్పచెప్పాడు. ఏం? విచిత్రంగా వుందా? అక్కడే మీకు జీవితం అర్థంకానిది. మాల్వంకర్ స్త్రీ విషయంలో చాలా దుర్మార్గుడు. కాని దుర్మార్గుడూ కాదు. అతని స్వభావం అది. అతనికి సంగీతం తప్ప ఇంకేం అక్కర్లేదు. సంగీతాన్ని అర్థం చేసుకునేవాళ్ళని వొదలలేదు. డబ్బుకి గానం అర్థంకాదు కనక డబ్బుమీద ఆశలేదు. స్త్రీకి అర్థమౌతుంది గనక స్త్రీమీద కోర్కె కాని ఎప్పటికప్పుడు కొంత ఆరాధికాలు కావాలి, అందరు ఆర్టిస్టులకు మల్లేనే."

అని మళ్ళీ ఆగి పైపు ముట్టించుకున్నాడు. చాలా తాపీగావుండే దేశికాచారి ఆ కథ చెప్పడంలో తబ్బిబ్బులవు తున్నట్టున్నాడు. మాల్వంకర్ పేరు వినగానే సింగ్ చెవులు నిక్కపొడుచుకున్నాయి చీకటిని చీల్చుకుని తరవాత మాటలకోసం చూస్తున్నాడు, వింటున్నానని మరచి.

"అతని ఇంటోనే బసచేశాను. ఆ ధనమంతా, నాకు తెలిసినంతవరకు నా మూలాన నష్టపడ్డ బీదకుటుంబాలకి పంచుతున్నాను. అతని ఇంటో లాలస అని ఒకామెవుంది" అని ఆగాడు మళ్ళీ. లాలస కొంచెంగా కదిలింది.

"కాని ఆనాటినించి నిన్న రాత్రి వరకు నాకు ఆమె పేరు లాలస అనిగాని, ఆమె ఎవరిభార్యో, ఎక్కణ్నించి వచ్చిందోగానీ తెలీదు. మాల్వంకర్ ఆమె తన భార్యేనని చెప్పాడు.

అని మళ్ళీ ఆగాడు. తనని ఎవరన్నా ఏమన్నా ప్రశ్నలేస్తారేమో నన్నట్టు.

"నాకు తెలీదంటే నమ్మరు. కాని ఏదైనా ఒక అసాధారణమైన, అమూల్యమైన వరం దొరికినప్పుడు దాని పుట్టుపూర్వోత్తరాలుగాని, దాని విలువగాని పరీక్షించడానికి భయపడతారు మనుషులు. ప్రతి ఉదయం, 'ఇది నిజమేనా? ఈ మహావరం నా ఇంటో, నన్నిష్టపడుతో నిలిచి వుందా?' అని నమ్మలేక ప్రశ్నించే అద్భుతంలో, ఇంకే ఆలోచనా వుండదు. ఆ అదృష్టం చాలు. దాంట్లో నిలవగలగడం చాలు. అంతకన్న ఇంకేం కావాలి అనిపిస్తుంది. పోనీ నా స్వభావం అట్లాంటిది" అని ఆగి, పైపు పీలుస్తున్నాడు.

"తరవాత" అన్నాడు సింగ్, నిలవలేక. కథ చెప్పక ఈ విజ్ఞానపు వాక్యాలెందుకు మధ్య అని కోపంకూడా వచ్చింది సింగ్‌కి.

"మాల్వంకర్ వల్ల చాలా కష్టం, అవమానం, దరిద్రం అనుభవిస్తోంది ఆమె. మాల్వంకర్‌కి డబ్బులేదు అప్పుడు. తాగుబోతు. కాని అతను దరిద్రంలోనూ తన దగ్గిరవున్న నా అన్యాయార్జితవిత్తాన్ని కూడా తాకలేదంటే, యోచించుకోండి అతని గొప్పతనం. అయితేనేం లాలసని చాలా యాతన పెడుతున్నాడు. కలుగజేసుకున్నాను. కాని లాభంలేదు. మాల్వంకర్‌తో ఏం లాభంలేదు. నిజమైన వ్యక్తిత్వంగల ఏ మనిషితోనూ లాభంలేదు. మిత్రుల సలహాలు తీసుకునే

మనుషులు వివేకహీనులు, దుర్బలులు" మళ్ళీ ఆగాడు.

సింగుకి దేశికాచారిమీద కోపం హెచ్చుతోంది. మాల్వంకర్ మహనీయుడట.

"మొదటినించీ లాలస ప్రత్యేకమైన స్త్రీ అని తెలుసు నాకు. అట్లాంటి స్త్రీని జన్మలో ఒక్కసారి కలుసుకోడంకూడా గొప్ప అదృష్టం. ఆమెని చూస్తోంటేనే, జీవితం ఎంత లోతో, ఎంత అందమో, చాలా నేర్చుకుంటాము. ఆమె ఈ మాల్వంకర్‌పాల ఎట్లా పడ్డదా అని నా ఆశ్చర్యం. కల్పించుకుని ఓ సాయంత్రం ఆమెతో మాట్లాడి, ఆమెని మాల్వంకర్ దగ్గరనించి వెళ్ళిపొమ్మన్నాను. కాని వెళ్ళనంది. గొప్ప వ్యక్తులందరిలోవుండే గుణాలు, కష్టాలలో సహనం, తను ప్రేమించే మనిషి స్వర్గానికి మారతాడనే ఎడతెగని విశ్వాసం, తాను మార్చగలననే ధైర్యం అపరిమితం ఆమెలో. చాలా దిగులుపడి వెళ్ళిపోయినాను నేను. ఆ వూరినించి ఆమె వ్యథని చూడలేక. నేను జీవితాన్ని ఎక్కువగా చూసినవాణ్ణి కావడంవల్ల ఆమె ఆశలన్నీ వ్యర్థమని తెలిసి అవసరమైనప్పుడు ఆమె జన్మకి, ఆమె మిత్రుణ్ణని చెప్పాను వెళ్ళేముందు."

మళ్ళీ ఆగాడు.

"హఠాత్తుగా ఓ రాత్రి నా దగ్గిరికి వొచ్చేసింది ఈమె. అప్పుడు నేను బతిమాలగా చూచాయగా చెప్పింది, తనకి భర్తవున్న సంగతి. బలవంతాన ఆ భర్తకి ఉత్తరం కూడా రాయించాను. జవాబు రాలేదు. ఆనాటినించి ఈనాటివరకు వేమిట్లా కలిసి కాపరం చేస్తున్నాము. ఈమెని చూసినప్పటినుంచి లక్ష్మణసింగ్ ఏదో నా యెడల అనుమానపడుతో మారిపోయినాడనీ, ఈమెకూడా భయపడి తటపటాయిస్తోందనీ గమనించాను. ఆమె పూర్వజన్మ జీవితంలోంచి ఏవో జ్ఞాపకాల్ని ఆయన తీసుకొచ్చాడనికూడా తెలిసింది.కాని ఆమె నేమి అడగలేదు నేను. అడగడం చాలా అనవసరమైన యాతన గనక. నేనేదో ఆమెని ఆయననించి దాస్తున్నాని మీకు నామీద అనుమానం, కోపం, అదీ తెలుసు నాకు. నిన్నరాత్రి ఈమె సింగ్‌గారిని ప్రేమగా వొళ్ళో పడుకోపెట్టుకోవడం చూసిన తరవాత అడిగాను ఆమెని, ఏమిటి వ్యవహారమని. అప్పుడు చెప్పింది ఆమె తన చరిత్రని. అంతే నేను చెప్పతలుచుకున్నది. ఇంకేమన్నా అడగాలని వుంటే అడగండి."

"మరి ముందుసంగతి ఏమిటి?" అన్నాడు నరసింహారావు.

"ముందుసంగతి ఏమిటి? అనే ప్రశ్న నాలోవచ్చి చాలా ఏళ్ళయింది. అది వాళ్ళిద్దరే నిర్ణయించుకోవాలి. ఆ సమస్యలో నాకు పెద్ద భాగం వుంది. నేను దాన్ని ఉపసంహరించు కుంటున్నాను, వాళ్ళిద్దరే నిర్ణయించుకోవాలి. రేపు మీ ప్రయాణం తప్పదు. మీరు వెళ్ళకపోతే నేను వెళ్ళిపోతాను. ఇప్పటికే అందమైన, అమూల్యమైన జీవితకాలంలో కొద్దిరోజులు గొడవతో వ్యర్థమైనాయి. ఈ రాత్రే ఏదోవిధంగా తేలిపోవాలి.

"జీవితాదర్శం శాంతి.

"ఆ శాంతిని భగ్నంచేసే ఏ సుఖమూ, ఏ గొప్పతనమూ, ఏ శృంగారమూ నా జీవితానికి చాలా విరోధం. అంటే శాంతిని భగ్నంచేసేది సుఖమూకాదు, గొప్పతనమూకాదు, శృంగారమూకాదు.

"రండి నరసింహారావుగారూ! ఓ గంట షికారు పోయివద్దాం" అని లేచాడు.

"ఒక్కమాట, మీకామెమీద ఎట్లాంటి ప్రేమ?" అన్నాడు లక్ష్మణసింగ్.

"నాకా? ఎట్లాంటి ప్రేమా? రసికుడైన పురుషుడికి లావణ్యవతియైన స్త్రీమీద వుండే ప్రేమా అనికాదు బహుశా మీరు నన్నడుగుతోంది. ఎంతప్రేమ అని. ఈమెని మీరు తీసుకొనివెడితే, నాకు అన్యాయం చేస్తున్నానా అని మీబాధ. మీకు జ్ఞానం తక్కువ, కాని చాలా మంచి హృదయం మీది. దిక్కులేని ఆమెని ఇన్నాళ్ళు చేరతీసినందుకు నాకు ఆమెమీద ఏదో కొంత హక్కు వుందని అంగీకరిస్తున్నారు. మీరు మాట్లాడే 'లా' లో అదేంలేదు. కాని మీలో వుంది ఆ సుహృద్భావం. నేను చెప్పానుగా నా హక్కుని వొదులుకుంటున్నానని.

"ఈమె వెళ్ళిపోతే నేనేమైపోతానో అనికూడ యోచిస్తారు బహుశా. ఆమె యోచించింది. ఆమె వెళ్ళడం చాలా బాధే. కాని వెళ్ళాలనుకుంటే ఆమెని ఏ విధాన్నో, ఏ కృతజ్ఞతనో బోధించి వుంచుకోడం నాకు బాధే కాదు-అసహ్యం, నీచం. స్త్రీ యెడల ప్రేమగలిగిన మనిషి చేసేపనికాదు అది. గుడ్‌బై. బలవంతపరిచి ఆమె సామాన్లు సర్దించాను. నేను తిరిగి వచ్చేటప్పటికి మీరు ఇక్కణ్ణించి వెళ్ళిపోండి-ఆమెతో సహా, లేక ఆమెనిక్కడ హొదిలో. గుడ్‌బై."

అని వెళ్ళిపోయినాడు.

ఆ రాత్రి చీకట్లో సముద్రపు హోరులో నక్షత్రాల కాంతికింద సింగ్ ప్రశ్నించాడు లాలసని.

"ఆయన చెప్పినదంతా నిజమేనా?"

"ఆ!"

"నామీద నీకు ప్రేమేనా?"

"ఆ!"

"మరి ఇన్నాళ్ళు ఎందుకు లాలసని కాదన్నావు?"

"దానికి ప్రత్యుత్తరం మీరు వెయ్యబొయ్యే చివరి ప్రశ్నలో వుంది."

"రావా?"

"రాను."

"ఎందుకు లాలసా?"

"మీరు చాలా మంచివారు. గొప్ప హృదయం. నేను మీ ఇంటినించి వెళ్ళిపోయినప్పుడు మీరు ఎంత ఉదారత్వాన్ని చూపారో నాకు తెలుసు. కాని సముద్రంలో చాపని ఎంత ప్రేమించీ నేలమీద సుఖపెట్టలేము. మీకూ నాకూ మధ్య గొప్ప ప్రేమ, శృంగారము. నాకూ ఆయనకీ మధ్య ఎన్నడూ ప్రేమలేదు, విడవలేనితనం. ఆశా, ఉద్రేకం ఇవేమీలేవు. కాని మా మధ్య గొప్ప ఐక్యం, శాంతి. ఎందుకంటే ఆయన ఏ పట్టూ, ఏ ప్రెజుడిస్ లేకుండా జీవితాన్ని మథించి, సుఖపడే రహస్యాన్ని కనిపెట్టారు. మీతోవస్తే మళ్ళీ మొదలు నా హక్కులకోసం తగాదా. మర్యాదలు, బంధుత్వాలు, డబ్బు, మిత్రులు. ఆయనతో తగాదాలేదు. చాలా సంతోషంగా నా అభిప్రాయాలు, నా హక్కులు, కోర్కెలు అన్నీ ఆయనచేతికి వొప్పచెప్పాను. ఆయనలో ప్రేమకి అతీతమైన శాంతి - ఎందుకంటే ఆయనకి కోర్కెలూ భయాలూ లేవు. బాధని తప్పించుకోడంలో నేర్పరి. కాని బాధనిచూస్తే భయంలేదు. ఆయన హృదయంలో శాంతి, ఆకాశంలో మల్లే. గొడవపడకు, నేను రాను".

❀❀❀

దేశికాచారి తిరిగి వొచ్చేటప్పటికి లాలస వొక్కత్తే కూచునివుంది అరుగుమీద.

"రా, లాలసా, చాలా పొద్దుపోయింది."

లాలస లేచి అతని చేతిని పట్టుకుంది.

"సింగూ, నరసింహారావు ఏరి?"

"వెళ్ళిపోయినారు."

బొడ్డుమల్లెల మధ్య సన్నగావున్న కాలిబాటవెంట, దేశికాచారి వెనక నడుస్తో లాలస నవ్వుతోంది.

"నవ్వుతున్నావా?"

"అవును. ఒకవేళ మీరు తిరిగి వొచ్చేటప్పటికి నేను లేకుండా వున్నట్టయితే అట్లాగే పొద్దుపోయింది అని వెళ్ళి వొంటరిగా పడుకునేవారు. అవునా?"

"ఊఁ" అన్నాడు. కాని ఆ "ఊఁ"లో చాలా కంపనం వినిపించింది లాలసకి.

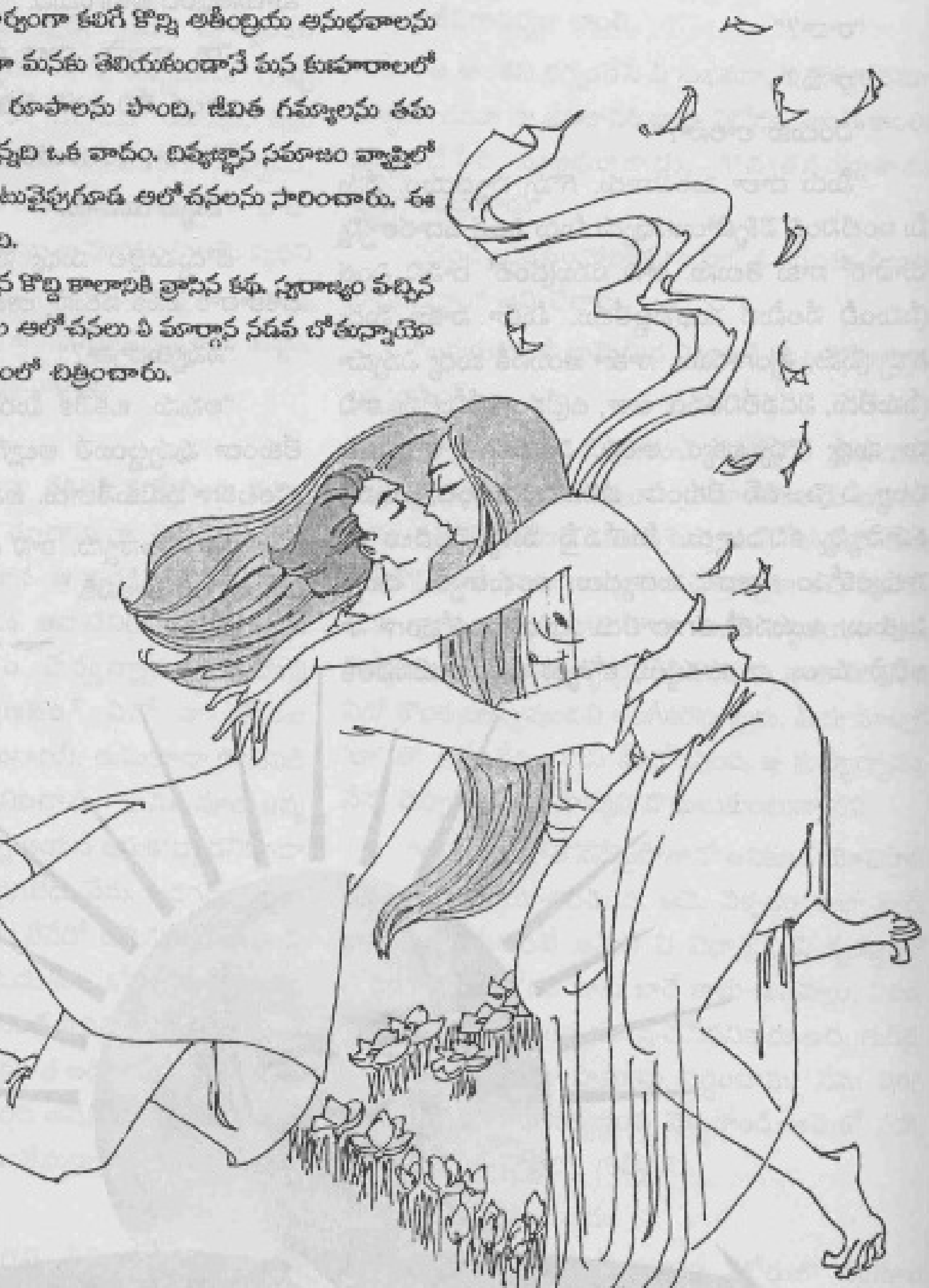

వెన్నెల తోటలు

48

15-3-1948న వ్రాసిన కథ. వ్యావహారిక జీవితంలో - లౌకిక ఆకర్షణాల మధ్య కూడా, అపూర్వంగా కలిగే కొన్ని అతీంద్రియ అనుభవాలను నిర్లక్ష్యం చేస్తుంటాము. అయినా మనకు తెలియకుండానే మన కుహూరాలలో అవి దూరి బలపడి, స్థిరపడి రూపాలను పొంది, జీవిత గమ్యాలను తమ వైపుకు మలచుకుంటాయి, అన్నది ఒక వాదం. దివ్యజ్ఞాన సమాజం వ్యాప్తిలో ఉన్న రోజులలో మేధావులు ఇటువైపుగూడ ఆలోచనలను సారించారు. ఈ కథలో ఆ ప్రభావం కనిపిస్తుంది.

గాంధీగారు మరణించిన కొద్ది కాలానికి వ్రాసిన కథ. స్వరాజ్యం వచ్చిన కొద్దికాలానికి రాజకీయవాదుల ఆలోచనలు ఏ మార్గాన నడవ బోతున్నాయో ఇందులోని ప్రధానపాత్ర స్వగతంలో చిత్రించారు.

శ్రీధర్రావు పల్లెటూరు చూసి ఎన్నేళ్ళయింది? తన యాభై ఏళ్ళల్లో మొత్తం మూడు నెలలన్నా గడిపాడో లేదో పల్లెటూళ్ళో. ఈనాడు నాలుగురోజులు గడపవలసి వొచ్చింది. కరణంగారి ఇంటో గొప్ప ప్లీడరుగారు, ఆ జిల్లాకి కాంగ్రెసు ప్రభుత్వపు కౌన్సిల్ మెంబరు, పైగా తనవలెనే ఆరువేల నియోగులు, తనవూరు, తన యింటికి వొచ్చారని గొప్పచేశాడు కరణం. భాగ్యవంతుడైన కరణంకన్న శ్రీధరరావు నాలుగు రెట్లు ఆస్తిపరుడు మరి. జాగ్రత్తగా ఏళ్ళమీదట చాలా భూములూ, ఇళ్ళూ, తోటలూ సంపాదించాడు. ఆయన తెలివిగా డబ్బు సరైన చోట్ల, సరైన విధాన ఇవ్వడంవల్ల దాత అనే పేరు సంపాయించేడు. గట్టి అవస్థలో, ఆర్థికంగా చివరిదశలోవున్న వారి సహాయానికి ఉదారంగా వెళ్ళి వాళ్ళ ఆస్తిని రాయించుకుని, వాళ్ళ కష్టాలు గట్టెక్కించడంవల్ల వాళ్ళు ఆయనకి ఆజన్మాంతం కృతజ్ఞులుగావుండి, అతని కీర్తిని వేనోళ్ళ పొగిడారు. వకీళ్ళలో కూడా అతనికి న్యాయవర్తనుడని పేరువుంది, అతని స్వార్థం అతనికే తెలీకపోవడం వల్ల, ఇతరులకి కూడా కనపళ్లేదు–స్వార్థానికి, స్వార్థాన్ని కప్పిపుచ్చే మాయ తోడ్పడడం వల్ల, ఆ మాయ ఇతరుల్నే కాదు అతన్నీ కప్పినందువల్ల అతని అంతఃకరణ స్వచ్ఛం.

ఈ కరణంగారి కుటుంబాన్ని చూస్తే, తన కుటుంబంతో పోలికలూ, వ్యత్యాసాలూ తట్టాయి అతనికి. ఒకప్పుడు పల్లెటూరి జీవనమే చాలా సౌఖ్యమనిపించింది. మళ్ళీ ఇంకోసారి ఈ పల్లెటూరి జీవితమంత నరకం లేదనుకున్నాడు. గ్రామ స్వరాజ్యం కోసం ప్రయత్నించే తన కౌన్సిలుపార్టీ కలలు తలుచుకున్నాడు. తన ఇల్లూ, ఇతని యిల్లు మల్లెనే కొడుకులు, కోడళ్ళు, కూతుళ్లు, అల్లుళ్ళు, మనుమలు, మనమరాళ్ళతో నిండివుంది. దొడ్లో ఆవులు గేదెలు, గడ్డిమేట్లు, బీరపాదులు, తోటకూర పైగా మూల కంచాలు పేరిస్తే కప్పుకు అంటుతున్నాయి. ఇంకా అవిచ్ఛిన్న కుటుంబపద్ధతి ఈనాటికీ అవిచ్ఛిన్నంగా సాగుతోంది. యజమాని సంపన్నుడూ, సమర్థుడూ, ఐతే సరి – కరణంగారి భార్యే వంట; కోడళ్ళ సహాయంతో – ప్లీడరుగారిని గొప్పగా చూస్తున్నట్టు ఆయనకి తెలియచేసేందుకు కరణంగారు, భోజనందగ్గిర ఆడవాళ్ళని బూతులు తిడతాడు. ఉప్పు తక్కువైనాసరే, పులుసు వడ్డించడం ఆలస్యమైనాసరే – చాలా అసహ్యం. కాని తను చూసిన పట్టణపు గృహాలలో చదువుకున్న భార్యలు భర్తల్ని అనే మాటలకన్న, యీ బూతులు రమ్యంగా వినిపించాయి అతనికి.

ఈ పల్లెటూరికి, ఇప్పుడైనా, పదహారు ఎకరాల మామిడి తోటని ఒక యువకుడినుంచి అతి చవకగా కొనడానికి వొచ్చారు శ్రీధరరావు పంతులుగారు. అతన్ని తాను ఎరిగివున్న ఈ రెండేళ్ళల్లో ఆ యువకుడు పదహారువేల రూపాయలు తాగాడు. ఇంతకుముందు కోర్టులో తాను కాపాడడానికి, రాజీలు చెయ్యడానికి ప్రయత్నించిన అతని ఆస్తి ఇంతవరకు సరైన ధరలకే అమ్ముడుపోయింది. కనక పంతులుగారికి ఆ ఆస్తిమీద కన్ను పడలేదు. ఈ ఏడు ధరలు పడిపోయినాయి. అదిగాక యీతోట ఆ యువకుడి చివరి ఆస్తి. దానిమీద ఉన్న నాలుగువేల రూపాయల అప్పు పంతులుగారు తీర్చేస్తారు. ఆ అప్పులవాళ్ళతో బేరంచేసి వాళ్ళకి మూడువేలే ఇయ్యవొచ్చునేమో అన్న ఆశకూడ లేకపోలేదు. పంతులుగారు కరణంగారి ఇంటిని గౌరవించడం వల్ల, ఆవూళ్ళో ఇంకెవరినీ పోటీ పడనీడు కరణం. మద్యపాన నిషేధాన్ని తన మంత్రులు పూర్తి చెయ్యకముందే యీ తోట వ్యవహారం తను పూర్తి చెయ్యాలి. అతనా? ఆస్తివుంటే తాగడమేగా అతను చేసేపని?; అతనేమైతేనేం?

ఆ ఫాల్గుణమాసపు రాత్రి పడకకుర్చీలో చుట్టకాలుస్తో పడుకున్నారు పంతులుగారు. కరణంగారి ఆవడలతో, బజ్జీలతో కూడిన భోజనం గట్టి గేదె పెరుగుతో ముగించి తన అలవాటు ప్రకారం చుట్టకాలుస్తో వేయించిన కందిపప్పు నవులుతున్నాడు. కోసిన పొలాలమీదనించి పైరుగాలి, ఇంటోంచి పిల్లల భోజనాల రొద, కాలవమీదనించి నీటితడితో కలిసిన పడవవాళ్ళ అరుపులు, మల్లెపొద మీదనించి అప్పుడే విచ్చుతున్న పూల వాసన, తనగది కింది రేరాణి పరిమళాలు జ్ఞాపకంవొచ్చి, పట్టణంలోని తన ఇంటి మీదికి పోయినాయి ఆయన ఆలోచనలు. రెండోకొడుకు ఇంజనీరింగు కాలేజి చివరి ఏడు చదువుతున్నాడు. ఆ మంత్రిగారు కూతుర్నిస్తే, ఎంత బ్రాహ్మలకి ప్రభుత్వం కాకపోయినా, గొప్ప ఉద్యోగం తప్పదు, కూతురు వివాహం నిశ్చయమయింది, గొప్ప డాక్టరు కొడుక్కి. కట్నం ఎక్కువ. కాని ఏమిటి చెయ్యడం? కట్నాలబిల్లు ఒకటి ప్రవేశపెట్టాలి తను. కాని తనకేం లాభం అది? తనకింక కూతుళ్ళులేరు. ఈసారి కాంగ్రెసుకే విజయం తప్పదు ఎలెక్షనులో ఆయన ఆస్తి సంచయానికి అంత హడావిడి చేసిం తరవాత, గాంధిగారినీ ఇప్పటప్పట్లో మరిచిపోరు ప్రజలు. కాంగ్రెస్‌కే విజయం. గాంధి విగ్రహం తనతోటలో అంత జయప్రదంగా స్థాపించి, ప్రతి రాత్రీ దీపోత్సవాలు చేయిస్తున్నాడు కదా తాను! తనకి ఒక మంత్రి స్థానం తప్పదు. అప్పటికీ ఈ పదిహేనువందల జీతాల్లోనేవుంటారా మంత్రులు! వాళ్ల జీతాలు పెంచుకోకపోతే తనకి నష్టం. కాని వేరే విధాల లాభాలు చూసుకోవచ్చు. మరి తనకి ఏ పోర్టుపోలియో ఇస్తారో! మంత్రుల జీతాలు పెంచాలని, ఇప్పుడే తను ఒక బిల్లు పెడితే! మంత్రుల కృతజ్ఞతా కలుగుతుంది. కాని ప్రతీదానికీ ఆ

కమ్యునిస్టు మెంబరు అడ్డు. భూస్వాముల బిల్లు వొస్తే అంత కష్టపడి సంపాయించిన పొలం విలవేపోతుంది. ఈ కమ్యునిష్టుల్ని తుడిచివెయ్యగల విధానం ఏదన్నావుంటే! కాని పొలాలకేగాని, తోటలకి ఆ బిల్లు వర్తించకుండా 'మానిప్యులేట్' చెయ్యాలి తను.

తనది గొప్ప జాతకమంటున్నారు మొదటినుంచీ జోస్యులు. ఇంతవరకూ సరిగా జాతకప్రకారమే నడిచింది. వొచ్చేది చాలా బలీయమైన మహర్దశట. ఉచ్ఛశుక్రుడు ఇరవైఏళ్లు వెలగబోతున్నాడు, నేడో రేపో ప్రారంభించి, ఆడవాళ్ళుకూడాట! తనకెందుకు ఆడవాళ్లు! శృంగారంట ఏమో! కానీ, ఏం జరగాలో జరగనీ. తనకి ఆశా, ఇష్టం లేకపోతేనేం? జరగవలసింది జరగనీ రానీ ఆడవాళ్ళనీ. ఈ మహర్దశలో తన జీవితం ఇదివరకు తాను అనుకోలేని గొప్ప వెలుగులతో ప్రకాశిస్తుందిట వెలగనీ, అంత వెలుగులో ఒక్క మంత్రి కాకపోతే ఇంకేం వెలుగు? ప్రధాన మంత్రి అవుతాడేమో! క్రొత్త ప్రణాళికలో గవర్నరు కూడా ఎలెక్షనేట ఏంకాకూడదా? శుక్రమహర్దశా ప్రారంభం యీ తోట కొనడంతో. మహర్దశలు మొదట్లో యోగించకూడదంటారు కాని ఈ తోట కొనడం యే గొప్ప? పోనీ జరగనీ. ఓ నాలుగేళ్ళు ఆగితేనేంగాక. ఇంకా పదహారేళ్లు మిగులుతాయి తన వైభవానికి.

అదిగాక తనకి చిన్నప్పటినించి ఒక సునిశితమైన ఇన్ట్యూషన్‌శక్తి వుంది. గొప్పమార్పు రాబోయేప్పుడంతా స్పష్టంగా ముందే తెలుస్తోవుంటుంది తనకి. ఈ వూరు రాబోయేవఉందు అట్లా అనిపించింది. జీవితంలో నూతనాధ్యాయం మొదలని. ఈ మామిడి తోట వ్యవహారం దేనికి 'లీడ్' చెయ్యబోతోంది? ఏంకనపడదు. కాని ఏమో? శుక్రమహర్దశా ప్రారంభం మరి.

అట్లా అనుకుంటోవుండగానే ఆ మార్పు బైట గుమ్మంలోంచి లోపలికి ప్రవేశించింది. ఆలోచనల దట్టతనం వల్ల అతను గమనించలేదుగాని మార్పు గజాల దూరంలో వుందని అతన్నెన్నడూ ఫెయిల్ కాని అతని ఇన్ట్యూషన్ చెపుతూనేవుంది. ఆ రాత్రే అతని శుక్రమహర్దశా ప్రారంభం.

కరణంగారి హాలులోవున్న లాంతరునించి వరండాలో పచ్చ కంబళీలాగు ఓ భాగం కాంతి పరుచుకుని ఉంది. దాని అవతలగా చీకట్లోకి అనుమానిస్తో ఒకావెఁవొచ్చి నుంచుంటోంది. అతని నోట్లో చుట్టనిప్పుచూసి ఎవరోవున్నట్టు గుర్తించింది గావును. కాక మల్లెపూల పరిమళాల్ని మింగే చుట్ట గొప్ప వాసననించో. అతనికి కనపడలేదుగాని, అరుగుకింద, మిణుకు మిణుకుమనే నక్షత్రాల కేసి చూస్తో, ఆమె చాలా అసాధారణమైన మనోవ్యవస్థలో వుంది. ఎన్నడూ చెయ్యని పని చేస్తున్నట్లో; కాక తన జీవితాన్నే ఆ నిమషాలు, ఆ యత్నం మార్చివేస్తుందనో ఆమెకి తెలుసునుగావును ఎక్కడో ఆత్మమధ్య.

శుభ్రమైన తెల్లని చీరె కట్టుకుని, తల అంత బాగా ముడివేసుకుని, మల్లెపూలు పెట్టుకున్న స్త్రీ ఈ వూళ్ళో ఎవరు? అనుకుంటున్నాడు పంతులుగారు, ఆ చీకట్లో ఆమె వంకనించి కళ్ళు తిప్పలేక. ఆమె కదలకండా నుంచుంది. తన మనసువేపు కళ్ళుతిప్పి తన ఎమోషన్లకి లోపడి, బైట ప్రపంచాన్ని మరచిపోయినట్టు, ఆతృతగా వీక్షిస్తున్నట్టుంది ఏదో గొప్పసంగతి జరగబోతోందని. అవన్నీ పంతులుగారికి జారిణీ లక్షణాలుగా తోస్తున్నాయి. ఆ చీకట్లో సందేహిస్తో లోపలకి పోక, కనపడకుండా నిలబడడం, కరణంగారితో పని, ఏదో తగాదా తీర్చమనిగావును! లేక కరణంగారి రసిక పుత్రులలో ఎవరన్నా... అయితే తన గుండెలు ఎందుకు అట్లా కొట్టుకోడం! చిన్న తనంలో ప్రధమపర్యాయం జడ్జిముందు నిలుచున్న నిమషం తరవాత ఎప్పుడూ ఈ అనుభవాన్ని ఎరగడు ఆయన! అందులో స్త్రీలంటే ప్రత్యేకమైన దృష్టి నెరగనివాడు. ఏకపత్నీ వ్రతుణ్ణని అంతవరకు రహస్య గర్వం కలవాడు శ్రీధరరావు.

అట్లా ఆ నిమషాలు ఎన్నో, ఎంతకాలం గడిచిందో తెలీదు, కరణంగారి అబ్బాయి బైటికివొచ్చి ' ఎవరు?' అన్నదాకా.

"మీ ఇంటికి వొచ్చారట, ఆ శ్రీధరుగారువున్నారా?' వొణుకుతోంది ఆ అమ్మాయి కంఠం గొప్ప సంతోషంలోనూ, విచారంలోనూ వున్నట్టు.

"వున్నారు ఏం?" అన్నాడు ఆ యువకుడు

"మాట్లాడాలి."

శ్రీధరరావు మాట్లాడాలి అప్పుడు. అతనికీ మాట్లాడాలనే వుంది, ఏదో వొకటి తాను అక్కడవున్నట్టు. కాని గొంతుకలోంచి శబ్దంరాదు. చీకట్లోంచి ఆమె కంఠధ్వని వినగానే ఏవో జ్ఞాపకాలూ, చాలా అందమైనవీ, శుభ్రమైనవీ చిక్కులేనివీ, ఐన అనుభవాలు ఏవో చాల గట్టిగా జ్ఞాపకంలో కలవర పెడుతున్నాయి.

"ఎవరునువ్వు!" అన్నాడు యువకుడు అధికారంగా.

అదేమిటి? ఆమెతో అంత అధికారంగా మాట్లాడు తున్నాడు! మర్యాద చెయ్యడు. కూచోపెట్టడు. ఏమిటి? ఆమెని! ఈ యువకుడు బుద్ధిలేదు అనిపిస్తోంది, శ్రీధరరావులో ఎక్కడో స్త్రీలమీద గౌరవంలేని అతనికి కూడా. కాని గొప్ప వకీలూ, ఎమ్.ఎల్.ఎ ఏమనగలడు పైకి:

"నేను....."

"ఓ నువ్వా!"

అమ్మా, కొంత గౌరవం వొచ్చింది ఆ యువకుడి తల్లోకి, తెలుసుకున్నాడు, అసలుసంగతి. తనవల్లనే. ఎవడైనా ఆ మాత్రం తెలీకుండా ఎట్లా వుంటాడు:

"ఇంత రాత్రి వొచ్చావే... అరుగో."

ఆ మాట ఆమెకి చెప్పనక్కర్లేదు. ఆమెకి తెలుసు బైలుదేరినప్పటినించీ తెలుసేమో, అక్కడకూచని వున్నారని, ఆమె ఆయనదగ్గిరికి వెళ్ళవలసిన సమయం ఆసన్నమైనదని.

వరండామెట్లు ఎక్కుతోంది. దీపకాంతి జోన్‌లోకి వొస్తోంది. ఒక్కనిమషం. మళ్ళీ చీకట్లోకి శ్రీధరరావువేపు వొచ్చేసింది. ఆ వొక్క నిమషం చాలు.

అతనికి అంతరాంతంలో "ఆమె, ఆమె, ఆమే, అవే కళ్ళు విడివిడిగా, నక్షత్రాల్లాగు, నీలోకి సూటిగా చూసే కళ్ళు బతిమాలే చూపులు, ఇంక దుఃఖం, చీదరా జీవితాలకి లేనేలేవని నవ్వేకళ్ళు. అవే ఆ పెదవులూ అవే, ఆ నడకా అదే, తన చెయ్యి పట్టుకుని ఎక్కడికో గంతులేస్తో తేలిపోతో, లాక్కెళ్ళే నడక అదే–" అని అతనిలోపల స్పష్టంగా తెలుసు. కాని ఇంకా యీజీచైర్లో కూచని చుట్టకాల్చే శ్రీధరరావుకి తన లోపలి భాష తనకే అర్థం కావటంలేదు అంతే ఆ వొక్క నిమిషమే అస్పష్టత. ఆ మరునిమషం ఆమె సామాన్య స్త్రీ.

స్త్రీల నెరగడు అతను, ఎన్నడూ ఒక కాంక్షతో దూరంగా నైనా అతను ఏ స్త్రీని తలుచుకుని వుండలేదు. అందమైనదంటే, అందమైనది. అంతకన్న అర్థంలేదు అతనికి. స్త్రీలకోసం తంటాలు అంటే మేజిస్ట్రేటుకోర్టులో కేసు–మూర్ఖుల, రౌడీల, కులటల మలిన చరిత్ర. అంతే అర్థం అతనికి.

ఆ యువకుడు వెళ్ళిపోయినాడు,

ఆమె అతనికి పది అడుగులదూరంలో ఆగిపోయినించుంది. అతను చుట్టపారేసి, ఆమెవంక తలెత్తి, చీకట్లోకి చూస్తున్నాడు. వాళ్ళమధ్య ఐక్యంచేసే మల్లెపువ్వుల పరిమళం వెర్రితండ్రీ! వాళ్ళిద్దర్ని పలకరించి స్నాతకుల్ని చేసే దక్షిణపుగాలి, వీటి అర్థాన్ని కప్పిపుచ్చే చీకటి, యుగ యుగాల్నించి ఏ విధివల్లనో హృదయాల సహజకాంతిని మింగే అంధకారం–వాళ్ళలోపల.

"ఎవరు?" అన్నాడు. కాని అది వకీలు శ్రీధరరావు కంఠమేకాదు: అతని భార్యకూడా గుర్తించగలగడు ఆ కంఠాన్ని ముప్ఫై ఏళ్ళని ఒక్కసారిగా దులిపేసుకున్న కంఠం. వ్యవహారాలు, కొత్తదనాలు, అడగడాలు, అనుమానాలు, ఈ పొరలన్నిటినీ, చీల్చుకుని, అసలు ఆదరంతో, స్త్రీల పురుషుల మధ్యమాత్రం స్త్రీత్వానికైన పురుషత్వపు పిలుపు 'ఎవరు?' అంటే పేరుకాదు, వూరుకాదు, కులంకాదు అది తండ్రికాదు, భర్తకాదు. "నాకు నువ్వెవరు?" అని అర్థం ఆ ప్రశ్నకి. ఆ అర్థం ఆమెకి ఎక్కువ స్పష్టం, అడిగిన అతనికన్నా కూడా అందుకనే పక్కనవున్న చేతులకుర్చీ అతనికి దగ్గిరగా లాక్కుని కూచుంది. ఇంతవరకు కుర్చీలో ఎన్నడూ కూచోని ఆమె.

అంతే, నిశ్శబ్దం, మాట్లాడుకోదానికి ఏంలేదు, వాళ్ళమధ్య మాట్లాడుకుంటున్నారు. ప్రశ్నలడుగుతున్నారు. జవాబులు చెప్పుకుంటున్నారు. కాని కళ్ళు వొళ్ళు పెదిమలు ఎక్కడా కదలవు. వూపిరి వినపడుతోంది వాళ్ళకి. శృతులుకలసి ఒకటే లయలో పాడుతున్నాయి వాళ్ళ ఉశ్వాస నిశ్వాసాలు. పడవవాళ్ళు ప్రేమపాట పాడుతున్నారు, దక్షిణంనించి సదరన్ క్రాస్‌లో పెద్ద నక్షత్రం వాళ్ళమీద మెరుస్తోంది. వాళ్ళ మనసుల్లో స్పష్టంగా తెలుస్తోంది వాళ్ళు చిరపరిచితులమని, వారిమధ్య స్నేహాన్ని జ్ఞాపకాన్ని మించి వాళ్ళు మాట్లాడుకోవలసిన, తెలుపుకోవలసిన అవసరం తోచలేదు. అంతేకాదు, ఏమి మాట్లాడినా ఆ మౌనభాషకి అంతర్యమనిపించింది. అసలు వాళ్ళకీ యోచనలు రానేలేదు, సాధారణత్వంలో మనుషులమధ్య ఎప్పుడోతప్ప జరగని, ఏ రెండు నిమిషాలో తప్ప జరగని సంఘటన ప్రాప్తమయింది వాళ్ళమధ్య ఆ తొలిరాత్రిజామున, కాలవగట్టు ఇంటో, దక్షిణనక్షత్రపు వెలుగుకింద, అతని శుక్రమహర్దశా ప్రారంభంలో, మాటలూ, చూపులూ చేష్టలతో వ్యక్తంకావడం అవసరంలేని స్నేహబంధంలో మౌనంగా నిలిచిపోయినారు, కాలంతో ప్రసక్తి లేకండా.

ఇంక ఎప్పుడు ఆస్థితి ఎట్లా అంతమయ్యేదో చెప్పలేము. చుట్టపొగలతో మాటలతో కరణంగారు బైటికి రాకపోతే.

మామూలుగా శ్రీధరరావువేపు వొస్తేనే.

'ఆ అమ్మాయి వొచ్చిందటగా మీతో మాట్లాడ్డానికి... వెళ్ళిందా?...లోపలికి దయచేస్తారా? ఏమిటి?" అంటున్నాడు.

అంటే అప్పుడే పడుకునే టైం అయిందన్నమాట. అప్పుడు చూశాడు కుర్చీలో చలనంలోని తెల్లచీరెని కరణం. 'ఓ అన్నాడు.

ఒక నిమషం వుండి మళ్ళీ 'ఎరుగుదురా ఏమిటి?' అన్నాడు.

వాళ్ళు మాట్లాడలేదు. శ్రీధరరావు చాలా శ్రమపడుతున్నాడు. తన నిజస్థితిలోనించి, వకీలత్వంలోకి, ఆతిధ్య ధర్మంలోకి, హోదాలోకి రావడానికని.

కరణంగారు నాలుగు నిమషాలు అటూఇటూ తిరిగి 'మాటలైనాయా'? అన్నాడు.

తన మామూలు వరండాలో, ఎన్నో వ్యవహారాలు కబుర్లు పెళ్ళిళ్ళు జరిగించిన వరండాలో, ఏదో కొత్త వాతావరణం

అలుముకున్నట్లు తెలుస్తోంది అతనికికూడా, మనుష్యుడు గనక, ఎక్కడో ఓ ఆత్మ వుందిగనక, తక్కిన ఆత్మలతో స్పందించగల శక్తి ఎంత తీసేసుకున్నా తప్పదు గనక.

'అంతకన్న ధర రాదమ్మాయీ!' అన్నాడు ఆమెతో కరణంగారు.

ఆమెమీద అప్రయత్నమైన గౌరవం, కరణానికేకాదు వూరివాళ్ళందరికీ, ఎక్కణ్ణించి తెచ్చాడో ఈమని, పెళ్ళికాని ఆ తాగుబోతు తన భార్యేనంటాడు. మొదట్లో అసలు తెలుగు ఆమె కాదన్నారు ఆమె కొంచెంగా ఆవూళ్ళో చనువయిందాకా. ఆ తాగుబోతు ఇంట్లోంచి ఎన్నడూ కదలని ఆ అమ్మాయిని తంతాడు రాత్రులు జుట్టుపట్టుకు ఈడుస్తాడు అంటారు. ఈమె అతని కాళ్ళు పట్టుకుని వేళ్ళాడుతుందిట. ఈ స్థితి గమనించి ఆవూరి రసికులు ఈమెకోసం యీలలు వేశారు గాని ఏమీ ఫలించినట్టులేదు. ఆ వూళ్ళో పుస్తకాలు చదివేవాళ్ళకి ఈమె శరశ్చంద్రుడి కథానాయిక అనిపించింది. పెళ్ళిగాని భార్యలో పాతివ్రత్యాన్ని చూడలేకపోతున్నారు. మనుష్యజాతి ఏదో ఔన్నత్యానికి ఏనాటికైనా నడవడం తప్పదనే నమ్మకానికి అదే గొప్ప ఆశ. ఎంత వెక్కిరించనీ, మాయపుచ్చుకోనీ, దూషణచేస్తో మాట్లాడనీ, సరైన విలువలు మనుషుల మనసులకింద ఎక్కడో తగులుతూవుంటోనే వుంటాయి. కాని ఏ సంగతినీ, ఎంత విలువైన అపురూపమైన సంఘటననీ తమ మనసు పై పొరల అలవాట్లతో తప్ప కొలవలేరు. మరి అర్థం కావాలి కొత్త విషయం. అర్థం కావాలంటే తమ పూర్వజ్ఞానంతో మిళితంచేసి, సమర్థించి ఓ ప్రత్యయపు పాత గూట్లోకి పంపాలి ఆ కొత్త సంగతిని అంటుంది మానసిక శాస్త్రం,

ఎన్నడూ ఇల్లుకదలని ఆమె ఎందుకు వొచ్చి వుంటుంది? తన భర్తతోటకి ఎక్కువధర ఇమ్మని వకీలుగారిని అడగడానికి. ధార్మికుడని పేరుగాంచిన శ్రీధరరావు దయని కదల్చాలని, కాని ఏం లాభం యీమెకి? ఆ డబ్బు తాగేస్తాడు అతను. కాదు, తనకి స్వంతంగా కొంత ఇమ్మని అడగడానికి. సునిశిత బుద్ధిగల కరణంగారు సరిగా తెలుసుకున్నారు. అందుకే వొచ్చింది ఆ అమ్మాయి లావణ్య. ఆ రాత్రి అట్లాంటి ప్రయత్నమే ఆమె మనసుని కదిలించింది, కాని ఆమెని అంతరాళంలో కదిలించింది ఇంకోశక్తి ఐ ఉండవచ్చు. ఆ శక్తి వల్ల కదలగల యోగ్యత యోగ్యులకి తప్ప తక్కిన వాళ్ళకి లేదు గావును. మనసుని నిశ్శబ్దం చేస్తేనేగాని ఆ వాణిని వినలేరేమో? కాని తాగుబోతువాడి శారీరబాధని తీర్చడంతప్ప ఇంకో వాంఛ లేకండా బతికిన ఆమెకి మనోవిజృంభణ తక్కువై పోయి వుండొచ్చు. వొచ్చింది మొత్తానికి.

"అంతకు ఎక్కువధర రాదమ్మా ఆ తోటకి." అన్నాడు కరణంగారు. ఆ మాటలతో సంబంధం కలుపుకోడానికి యత్నిస్తున్నాడు శ్రీధరరావుగారు,

ఆమె లేచింది, ఇంక అక్కడ తనకి పనిలేదనిపించింది గావును.

"మళ్ళీ తెల్లారాక." అంది శ్రీధరరావుతో రహస్యంలాగ వెళ్ళిపోతోంది.

"కూచో" అన్నాడు అతను. ఆమె కూచుంది.

"ఈమె ఈయనకి తెలుసుగావును, బంధువులేమో! మన ముందు మాట్లాడరు." అనుకుని లోపలికి వెళ్ళాడు కరణం. ఇద్దరికీ తెలుస్తోంది. ఆమె ఇంటి అవతలకీ, అతను ఇంటిలోపలికి వెళ్ళే టయిమయిందని, మర్యాదస్తులు ఆడదీ పరాయి మొగవాడూ అర్ధరాత్రిదాకా,

"ఎవరో నువ్వు జ్ఞాపకం రావడంలేదు."

చీకట్లోనే చిరునవ్వు వినిపిస్తో ఆమె "తెలుస్తుంది" అన్నట్టయింది,

"నీకు తెలుసా?"

'తెలుసు.'

"ఎట్లా!"

'ఎట్లానో నాకు తెలీలేదు ఇంతవరకు' అంది. అని అంది మళ్ళీ, 'రేపు నా ఇంటికిరా' అని సద్దుకుని 'రేపు మా ఇంటికి ఓసారి దయచెయ్యండి' అంది.

ఆ మార్పు గమనించనేలేదు అతను.

'ఎట్లాగో చాలా గొప్పగా తెలుసు నువ్వు నాకు' అన్నాడు.

'అవును తెలుసును'

'రేపు వొస్తాను.'

'వొస్తావులే...కాని... రేపు తప్పకుండా ఓసారి దయ చెయ్యండి' అంది మళ్ళీ.

మెల్లిగా లేచి వెళ్ళిపోయింది ఆమె.

ఆ రాత్రి నిద్రపోలేదు అతను. పక్కమీద కూచుని కిటికీలోంచి ఆలస్యంగా పూసిన మామిడి పూతలలో ఆడుకునే మిణుగురు పురుగుల్ని చూస్తున్నాడు. కొంచెంసేపటికి ఆ మామిడిచెట్టూ దాంటో మిణుగురు పురుగులూ, నిద్రలో కలవరించే పిట్ట మూలుగూ, కీచురాయిలూ, అదో ప్రపంచమనిపించింది. నల్లని రాత్రిలో అదో పట్టణంలో చాలా కోలాహలం, కొన్ని జీవితాల పర్యవసానాలు, ప్రేమలు, పుట్టుకలు, చావులు, ఉత్సవాలు అన్నీ క్షణికంగా జరిగి పోతున్నట్టనిపించింది. మెల్లిగా నవమినాటి చంద్రుడు పుబ్బతో

ఉదయిస్తున్నాడు. ఆ చెట్టు ప్రపంచానికి చంద్రోదయం ఏమనిపిస్తుందో; ఆ కాంతి పెద్ద వెలుగౌతుందా? లేక కాంతిని భరించలేని కీటకాల కళ్ళకి అంధకారమౌతుందా? ఆ చంద్రబింబం ఒక లోకమా? ఆ నలుపు కొండలా? కాదు తోట.

వాళ్ళు ఘొల్లుమంది. అకారణంగా అతనికి అద్భుతంగా అనుభవంలోకి వొచ్చిన మూడు సన్నివేశాలు జ్ఞాపకం వొచ్చాయి.

తను కుర్రాడు, ఎండాకాలంలో ఎండదంచేత కాలవ నీళ్ళలో దిగి బడికి వెడుతున్నాడు. ఆ ఉదయంనించికూడా మనసు చాలా ఉత్సాహంగావుంది. ఏ ఆశ్చర్యకరమైన విషయం జరగకూడదు ఈ విచిత్రమైన ప్రపంచంలో అనిపిస్తోంది. బడి తగలబడి వుండొచ్చు, టీచర్లు మేకలైపోవచ్చు. ఆ నిమిషాన ఎండలో పెద్ద మెరుపు మెరిసినట్టయింది. తన కళ్ళముందు కాలవకట్టా, దానిమీద సీమచింతచెట్లూ మాయమైనాయి ఉత్త ఆకాశం, పెద్దతోట, చాలా అందమైన తోట, అన్నీ వింతరంగుల పువ్వులు. ఈ రంగులే కాని ఆ రంగులకి మెరుగు, ఆ తోటలో పూరికే పరిగెత్తాలనీ, నవ్వాలనీ, ఇటూ అటూ చూడాలనీ అనిపిస్తుంది. ఒక సరస్సు వొడ్డున ఒకామెకూచుంది. తనకోసం చూస్తోంది. వెళ్ళాడు ఆమె వొళ్లోకి. ఆమె తనది అని తెలుసు. మెడని కావిలించుకుని ఆమె చంపమీద చంపనానించాడు. ఆమె చేతుల్లోంచి వేళ్ళల్లోంచి అతనికి చెప్పలేని సంతోషం అతని లోపలికి.

'వొచ్చావా?'

అని గట్టిగా వొత్తుకుని, దూరంగా పట్టుకుని అతన్ని చూస్తోంది; "ఇప్పుడు ఈరూపంగా వున్నావా?' అన్నట్టు.

'జ్ఞాపకం వున్నానా?' అంది.

'ఊ' అన్నాడు గోముగా.

'అంతా జ్ఞాపకం వుందా?'

ఉంది అప్పుడు, కాని అంతా ఏమిటో ఆటుతరువాత జ్ఞాపకంలేదు. తటాలున అతను ఆమె మీదికి వొరిగిపడి ఏ సంకోచం లేకుండా ఆమె రొమ్ముమీదనించి పమిటని... అంతే,

కాలవలో నాలుగు అడుగులు వేశాడు ఈ లోపల తను ఆగాడు. కాళ్ళీడ్చుకుంటో, పెన్నిధిని పోగొట్టుకుంటున్న వాడివలె వెనక్కి చూసుకుంటో బడికి వెళ్లాడు చాలా ఆలిస్య మయిందనుకుంటూ. కాని ఏమీ ఆలస్యంకాలేదు.

ఆ కల అట్లా వుండిపోయింది చాలారోజులు. అంతా నిజంగా జరిగిందని సందేహించలేకపోయినాడు చాలా రోజులు.

యవ్వనం, తనపెళ్ళి అనుకుంటున్నారు. పదిహేడేళ్ళ కుర్రాడికే, గంతులేసుకుంటో పోతున్నాడు. గాజుగొట్టంలోంచి సబ్బు బుడగలు వూదుకుంటో, ఇళ్ళమధ్య మనుష్యులమధ్య రోడ్డుమీద రంగులతో గుండ్రంగా తిరుగుతోంది పెద్దబుడగ ఎగురుతోంది చాలాపైగా, నిలబడి చూస్తున్నాడు. రోడ్డుని మరిచి పగులుతోంది బుడగ, దాంటో ఒకామె రూపం. ఆ ఆ పడుతుంది. రోడ్డుమీద అనిపించింది. ఆమె తన నెత్తిమీదికి పడుతోంది ఏటవాలుగా, దగ్గిరిగావొచ్చి తనని చేతులతో ఎత్తి వేసుకుంది. పైకి వెళ్ళిపోయినాడు. మళ్ళీ అదేతోట ఇదివరకటి స్థలానికే తీసుకువెళ్ళింది. అట్టానేవుంది ఆమె. చెట్టుకింద పడుకుని పక్కన కూచోపెట్టుకుంది. ఆమెని చూడగానే గొప్ప ప్రేమ వొచ్చింది అతనికి. జీవితం అనంతమైన ఆనందమనిపించింది

'ఏదిగావే? చిన్న మీసాలుకూడా వొస్తున్నాయి?' అని తనని వొళ్ళంతా తాకింది. ఇంకా ఇరుకైన లాగులు వేసుకుని, నూనెకి అణగని జుట్టుతో, సిరామరకల వేళ్ళతో, ఇంటిదగ్గిరా, ఇళ్ళో చివాట్లుతినే కుర్రాడుకాదు అతను; ఎవరో గంధర్వకుమారుడు.

'రా, ఆలస్యం చెయ్యకు' అని చేతులు జాచింది ఆమె. ఆ పచ్చని గడ్డిలో, కలకల నవ్వే పూలమధ్య ఆమెని కావిలించు కున్నాడు నిలువునా, తనకొత్త యవ్వనానికి అర్ధం తెలిసింది అతనికి.

'నీకు పెళ్ళికదూ?'

'చేసుకోను'

'చేసుకుంటావు, చేసుకో, నేనేమౌతాను?' అంది. 'కాదు నువ్వే నువ్వే' అని ఆమె రొమ్మును వెతికాడు. 'జట్కా - జట్కా తోవ, తోవ' అంటున్నారు వెనకాల, చేతిలో సబ్బునీటిబుడ్డీ గొట్టం. ఒక్క అడుగుకూడా ముందుకి సాగలేదు అతను అంతసేపట్లోనూ. ఆ కల చాలాకాలం వేధించింది అతన్ని.

తనకొడుకు ఎదుగుతున్నాడు. కాంగ్రెసు ఆదేశాన జైల్లో వున్నాడు అతను. బైట వెన్నెల, లోపల నిద్రపోతున్నారు అందరూ, ఇనప కటకటాల మధ్యనించి వెన్నెల. చందమామ ఇటువొచ్చి కనపడతాడా అనుకుంటున్నాడు, నిద్రలేక యోచిస్తో, స్త్రీ సంపర్కం లేక బాధగా వుంది కొన్ని రాత్రులనించి... నీడలు చిన్నవౌతున్నాయి. చందమామ ఆకాశంలో వొంగాడు చంద్రబింబంకేసి చూస్తో నుంచున్నాడు తలెత్తి. మెల్లిగా చంద్రుడు దగ్గిరిగా వొచ్చాడు. కళ్ళముందుకి దగ్గిరిగా వొచ్చాడు టెలిస్కోపు మల్లే ఆ బింబం మధ్య, ఆమె 'రా' బైటికి పైకి తీసుకుంది అతన్ని, వెళ్ళిపోయినారు ఇద్దరూ; మళ్ళీ ఆ తోటలోకి.

ఈసారి అతనికి అదంతా కలో, ఇదివరకుమల్లే మెళకువలో జరిగిందో తెలీదు. చాలాసేపు జరిగింది.

'ఇంకా ఎన్నాళ్లు ఈ ఖైదులో?' అంది అతన్ని సరోవరం మెట్టుమీదికి తీసికెడుతో, పక్కన కూచోపెట్టుకుని "సుఖంగా వుందా జీవితం?" అంది. ఆమె తనకి పూర్వం కనపడ్డట్టు జ్ఞాపకాలు, ఇన్నాళ్ళేమైనావు? అని అడగాలని అతనికి, కాని అడిగే వ్యవధిలేదో, మరుపో, అడగలేదు. ఈసారి అనుభవజ్ఞుడు, అతనే ఆమెని కామించాడు. తన చేతుల్లో ఆమెకి అంత ఆనందం ఎందుకో అర్థంకాదు అతనికి. ఆమె మనుష్యస్త్రీ కాదు, అనుకున్నాడు.

"నువ్వెక్కత్తెవేనా ఇక్కడ?" అన్నాడు, ఆమె కళ్ళల్లోకి చూసి.

"ఊ" అంది పెదవులకి వీలులేక. ఆమె పెదిమల్ని వొదిలి మళ్ళీ అడిగాడు.

'నేను లేనప్పుడు?'–

'నేనూ లేను'

'లేక...'

'వుంటాను, ఇట్లా కనపడుతోవుండను'

'నాకోసమా?'

'నీ కోసమే, రా మరి'

ఆ వెన్నెల మామూలు వెన్నెల కాదు. ఆ గాలీ మామూలు గాలికాదు. చిన్నతనంలో మొదట చూసినప్పటికన్న గొప్పగా, శుభ్రంగా ఆశ్చర్యంగా...ఎవరూ, ఈమె ఎవరు? కాని అడగడం అనవసరం, తనది–తనకోసమే.

"బావున్నావా?' అంది.

'ఎందుకు అడుగుతావు? నీకు తెలీదా?'

'ఇంకా బావుండాలని నీకనిపిస్తే'

"కాగలవా ఇంకా అందంగా?'

'ఊ. కాని నీకు అసలు ఆ అందం దొరక్కపోవచ్చు. తెలీకపోవొచ్చు.'

'ఏమీ వొద్దు. నా దగ్గిరికి, చాలా దగ్గిరికి, మాట్లాడకు, నాలో ఐపో...'

ఎంతసేపో...

ఆమెలేచి నుంచుంది.

"ఇంక వెడతావా?'

'నన్నెందుకు ఎప్పుడూ వుంచుకోవూ?'

'వుంటావా, అందర్నీ వొదిలి?'

అవును. ఎట్లావుంటాడు?

'అదిగాక, నేనీరూపంలోనే చాలకాలం వుండలేను.'

'ఏమిటి?'

ఆమె మాట్లాడలేదు. ఆమె మనసులోకి ఆలోచన వొస్తోంది. ఆలోచన ఆమెలోకి రావడం గాజుగ్లోబ్‌లోకి, వెలుతురురావడం మల్లే కనిపిస్తోనే వుంటుంది. ఆమె కళ్ళల్లోంచి అంత నిర్మలం ఆమె మనసు.

'ఇంక నీకు కనపడను ఇట్లా!'

'ఏమిటి? కనపడవూ?'

'కనపడతాను. ఈ రూపంలో ఇంక ఇంతే–ఈ జన్మకి నీకు'.

'ఏ రూపంలో కనపడతావు? నాకెట్లా తెలుస్తుంది?'

'తెలీదు ఏ రూపమో! నువ్వు తెలుసుకోవాలి. తెలుసుకో గలవనే.'

'నువ్వు చెప్పరాదూ?'

'నాకైనా నువ్వు గుర్తు వొస్తావో రావో! పోనీలే, ఎట్లా వోలాగు కనుక్కుంటాలే నిన్ను.'

'వొదలకు నన్ను వెళ్ళకు"

కాని తన ప్రయత్నం లేకుండానే తాను వెడుతున్నాడు. కన్నీళ్ళతో చేతులుజాచి నుంచున్న ఆమెనించి, దూరంగా ఎవరో తీసికెడుతున్నారు తనని కటకటాల వెనకకి,

ఇంతగొప్ప అనుభవాల్ని ఎట్లా మరిచిపోతాడో మరిచి పోతాడు తను ఎప్పటికప్పుడు. ఈ రాత్రి ఎందుకు జ్ఞాపకంవొచ్చాయో!

మళ్ళీ కనపడనన్నది ఆమె లేకపోతే ఈ రాత్రి ఆ వెన్నెల్లోంచి తనకోసం రాబోతుందని నిశ్చయంగా తెలుస్తున్నట్టుగా వుంది. వొస్తుందేమో ఏ రూపంలోనో!

తెల్లార్లూ నిద్రలేదు. ఆమెకోసం గొప్ప విరహంలో బాధపడ్డాడు. ఆ మూడు నిమిషాల అనుభవాలు తప్ప అతనికి జీవితంలో ఏమీ సారం కనిపించలేదు. ఆనాడు ఆ రాత్రి ఆస్తి, పిల్లలు, సంసారం, తనవాంఛలు, తన ఆశలు ఎంత అల్పం? ఏం చేస్తున్నాడు ఇన్నేళ్ళు తాను?

తెల్లారకట్ట ఎప్పుడు నిద్ర పట్టిందో, బాగా ఎనిమిదింటికి నిద్ర లేచాడు, ఆమె ఇంటికి వెళ్ళాలనే ధ్యాసతోనే. తొమ్మిదింటికే బైలు దేరాడు, ఉప్మా పొట్టనిండా తిని తేన్చుకుంటో.

పూరిబైట సొంత తోటలోనే ఆమె ఇల్లు. ఇల్లేమిటి అదో

గుడిశ. అతని రాకకు ఎదురు చూస్తోందో, ఎప్పుడూ అంతేనో. ఇంటిముందు చంపక వృక్షం కింద తివాసీ వేసుకునీ కూచునివుంది.

మొదట అతన్ని కొత్తగా చూసింది తరవాత అనుమానంతో, 'మీరేనా?' అంది.

తనూ "నిన్నరాత్రి ఆమేనా ఈమె?" అనుకున్నాడు.

'నువ్వేనా?' అంది.

ఆమె దగ్గిరికి ఈనాడు తను వొస్తుంటే, తన కలలలో సరస్సు వొడ్డున ఆమె దగ్గిరికి వెడుతున్నాననిపించింది.

ఇద్దర్లో ఎవరూ అనుకోకుండానే ఆయన ఆమెకి దగ్గిరిగా, ఎదురుగా, చాలా మిత్రులవలె, బాగా చనువైన ప్రియులమల్లే కూచున్నారు తరవాత ఒక్క మాటలేదు వాళ్ళమధ్య.

ఎండ చారలుగా, గడ్డిలో నీలంపువ్వుమీది మంచుబొట్ల మీదా, కొబ్బరాకుల నునుపుమీదా, ఆమె జుట్టుమీదా, బుజం మీదా శిరీష పుష్పాల మీదా పడుతున్నాయి. చిలకలు ఆకుపచ్చ మెరుపుల మల్లే పరిగెత్తుతున్నాయి. తేనెపిట్టల ఈలలు - ఇంకా ఆగని కోకిలల అరుపులు, ఆమెమీద అంతా కొబ్బరాకుల నీడలు.

వాళ్ళిద్దరిమధ్యా-దగ్గిరికి జరగాలి ఒకరినొకరు ఆ నిమిషాన, ఆ స్థలంలోనే, తీసుకోవాలనే-అనివార్యమైన ఆకర్షణ

ఎండ తోట మూలమూల సందుల్లో చెట్లకిందనించి చీకట్లని తరుముతోంది. చెట్ల ఆకుల సందుల్లోంచి నీలం ఆకాశం వాళ్ళ మనసుల శాంతితో ఐక్యమౌతోంది. పక్షుల అరుపులు అలసటని ధ్వనిస్తున్నాయి. కొంచెం చమట పడుతున్న శరీరానికి గాలితగిలి ఆహ్లాదమిస్తోంది.

కాని వాళ్ళకళ్ళూ మనసులూ పనిచెయ్యడంలేదు. కళ్ళు మూసుకుని కూడా తెలుసుకోగలరు ఒకరినొకరు. ఇద్దరి మధ్యా ఊపిరాడని ఆకర్షణ, ఆ చెట్లూ ఆకాశమంత వాస్తవంగా దృఢంగా దగ్గిరికి తీస్తోంది వాళ్ళని, కాని తొందరా, ఆరాటమూ, లేని గొప్ప శాంతితో, ఆ ఆకర్షణే ఆకర్షణకి, అర్థమూ అంతమూ లేనట్టు ఆవరించింది

చాలాసార్లు అతను ఆమెని దగ్గిరిగా తీసుకోవడానికి చెయ్యి ఎత్తుతున్నాడే అనిపించింది. మైకంలోమల్లే ఆమె తల అతని రొమ్ముమీదికి వాలిపోదా ఏ నిమిషాననైనా అన్నట్లేవుంది.

ఏం జరిగేదో, రోడ్డుదుమ్ముతో, చెమటతో, ఎర్రటి లాగిన కళ్ళతో, ఆమె భర్త వాళ్ళకెదురుగా వొచ్చి నుంచోకపోతే. ఎంత శబ్దంలేకుండా వొచ్చాడో, వాళ్ళు గమనించే స్థితిలో లేరో! అందాకా తెలీనేలేదు వాళ్ళకి. అట్లా ఓ నిమిషం చూసి వాళ్ళవంక, గుడిశవేపు వెళ్ళాడు. పందిరికింద వున్న కుర్చీకేసి చూస్తో నిలబడ్డాడు.

ఆమెలేచి నుంచుంది. శ్రీధరరావు నుంచున్నాడు.

'వెడతాను' అన్నాడు.

'మళ్ళీ రాత్రి రా' అంది

ఆమె తన ఇంటివేపు తిరిగింది. అతను రోడ్డువేపుగా వెళ్ళిపోయినాడు.

ఆనాడు శ్రీధరరావుగారి భోజనమయ్యేప్పటికి రెండు గంటలు దాటింది ఇంటిల్లిపాదీ అతనికోసం కాచుకుని వున్నారు. పాపం ఎట్లా ఇంటికివెళ్లాడో ఏం తిన్నాడో మాట్లాడాడో అతనికి తెలీదు. మధ్యాహ్నం పక్కమీద పడుకుని అదే ఆలోచన అతనికి. ఆమెకి 18 ఏళ్ళుంటాయో లేదో తనకి యాభై ఏళ్ళు దాటాయి. ఆమెని చూస్తే, అతను ఆమెలో ఎందుకు అట్లా అవాలో కారణం లేదు ఆమెకి ఏమీ అందమూలేదు. గ్లామర్ కూడా లేదు. తన కలల సుందరిని ఈమె ఎందుకు జ్ఞాపకం చెయ్యాలోకూడా అర్థం కాలేదు ఈ వ్యవహారానికి పర్యవసాన మేమిటని అతను ఆలోచించనేలేదు.

ఓసారి అతను ఓ దివ్యజ్ఞానసమాజం ఆయన లెక్చర్లు విన్నాడు మూడు రోజులు వరసగా. శ్రీధరరావుకీ మతమూ, దేవుడూ, పరలోకం ఇట్లాంటి ధ్యాసలు లేవు, ఎప్పుడో చస్తాం తరవాత పుడతాం అదంతా ఎప్పుడో, అనేది మనసు వెనకాల వుంది అంతే. ఎందుకు వెళ్ళాడో సభలకి వెళ్ళాడు. ఆ ఉపన్యాసకుణ్ణి చూస్తే ఇష్టం కలిగింది. 'ఏదో మామూలు వ్యవహారాలకికాక, ఇంక దేనికో బతికి కృషిచేసిన వాడిమల్లే వున్నాడు. ఆయన మాట్లాడే ఊర్ధ్వలోకాలూ మహాత్ములు, వింటే వొళ్ళు మండింది. కాని ఆయన ఏదో అనుభవంతో అధికారంతో మాట్లాడుతున్నాడనిపించింది. ఏ ఆశ లేకుండా ఎందుకూ వూరూరా యీ ఉపన్యాసాలూ? కాని మనిషికోపిచ్చి. ఆ ఉపన్యాసాలు వింటోంటే తన అపూర్వమైన అనుభవాలు జ్ఞాపకం వొచ్చాయి వాటికి ఈయన ఏమన్నా సమాధానమో అర్థమో చెపుతాడేమో! పైగా తనకి అట్లాంటి అనుభవం వుందంటే, ఆయన దృష్టిలో తాను ఉన్నతమైన మనిషిమల్లే, ఇంకా మొగ్గలోవున్న మహాత్ముడిమల్లే కనిపించవొచ్చు అని కూడా అతనిలోపల వుంది కాని ఆయన ఏమీ తననిగాని తన అనుభవాల్నిగాని ప్రత్యేకంగా చూడలేదు ఏమిటో, ఆయనకో, ఆయన తోడివాళ్ళకో, ఇట్లాంటివీ, ఇంతకన్న గొప్పవీ ఐన, మానుషాతీతమైన దృశ్యాలు సర్వసాధారణమైనట్టు మాట్లాడాడు

అట్లాంటి అనుభవాలు తనకి ప్రత్యేకం కావేమో, ప్రతి మనిషికీ వుంటాయేమో, తనమల్లేనే మాట్లాడరేమో, ఆయనతో చెప్పాడు

'చాలా నిజంగా కనపడతాయి. నిజంగా జరిగా యంటారా? అసలు నమ్ముతున్నారా నేను నిజం మాటలాడు తున్నానని!'

"నమ్ముతున్నాను అవి వాస్తవమా అంటే? సాధారణ లోకంలోని అనుభవాలు ఎంత వాస్తవమో అవీ అంతే వాస్తవం'

"ఇవీ అవీకూడా మాయ అంటారా?'

'వాస్తవం, మాయా, అనే పదాల అర్థంమీద ఆధార పడుతుంది. ఒకవిధంగా చూస్తే ఇవన్నీ మాయ, ఇవి మనకి ఇచ్చే అనుభవమే వాస్తవం. ఇంకా తరిచిచూస్తే మన అనుభవం మాయ. అనుభవాన్ని అనుభవించే పదార్థమే వాస్తవం. ఇంకా తరచి చూస్తే...'

'నా ప్రశ్ననించి తప్పించుకుంటున్నారు.'

"మనం విచారణ చేసినకొద్దీ, వీటన్నిటినించీ తప్పించు కోడమే జరుగుతుంది. ఏదీ చేతికి దొరకదు.'

'అట్లాకాదు. నేను కలలలో చూసిన తోటా, సుందరీ, నేను మామూలుగా చూసే తోటలూ, మనుషులూ అంతా వాస్తవమౌనా లేదా? అని అడుగుతున్నాను.'

"అవును.'

'ఈ తోటలమల్లేనే ఆ తోటా ఒకచోట ఎక్కడో స్పేస్‌లో వుందంటారా? మరి అంత పెద్ద అనుభవం ఒక్క క్షణంలో ఎట్లా జరిగింది?'

'మరి కలలూ?'

'కలలు వాస్తవమంటారా?'

'ఇట్లాంటివి అర్థంచేసుకోవాలంటే కాలమూ, స్థలమూ, అనే ప్రత్యయాల అలవాటునించి మనసుని తప్పించాలి. చాలా కష్టం అది, కనక నేను చెప్పేమాటలు తప్పించుకోడంలాగే వినిపిస్తాయి. మీరు ఈలోకంలో చూసే తోట మీరు చూడనప్పుడు అక్కడ వుందని నిశ్చయమేమిటి? నవ్వకండి ఇంకా అర్థంకావాలంటే మీకు మీరు ఆ అనుభవంలో చూసిన ఆ తోట మీరు యుగాలనించి, గట్టిగా కోరుకుంటున్న దృశ్యం. మీరే నిర్మించుకున్నారు ఆ తోటని.'

"మరి అందరూ కల్పించుకోగలుగుతున్నారా?"

'అందరూ అంతగట్టిగా కోరుకోటం లేదన్నమాట, మన కోర్కెలు బలమైనకొద్దీ మన అనుభవాలు చాలా దట్టమైన స్థిరమైన రూపాలు ధరించి ఎదుట పడతాయి. మన కలలు మనలోని తేలికవాంఛల రూపాలు. అందుకనే వాస్తవత్వం తక్కువైనట్టు తోస్తుంది వాటిల్లో.'

ఇట్లా మాట్లాడాడు చాలాసేపు. శ్రీధరరావుకి అర్థం కాలేదు,

'మీ కోర్కె ఇంకా బలమైనప్పుడు, ఆమె ఆ నిజస్వరూపం యీ లోకంలోనే మీ చేతుల్లోకే దిగుతుంది.'

'చాలా బలంగా వుంది'

"చాలా బలంగా వుంటే, యీ వృత్తీ యీ ఆస్తీ, వీటన్నిటిమీదా ఎందుకు వుంటుంది మీ మనసు? ఆ బలమంతా చాలా లోపల దూరంగావుంది, మనసు పై పొరలోకి దిగలేదు ఇంకా! దిగిననాడు మీ మనసే ఆ రూపాన్ని ఆ స్త్రీగా నిలుపుతుంది మీ ముందు"

ఆయన మాటలు ఏవో చెపుతున్నాయి. కాని ఏమీ తృప్తి నియ్యలేదు అతనికి.

ఈనాడు తాను ఆమెని కలుసుకోవడానికి ఎట్లా వెడతాడు? కరణంగారితో ఏమి చెపుతాడు? ఆ భర్త సంగతేమిటి? ఈ ఆలోచనలు లేనేలేవు, చాలాదూరం, మర్యాద, భీతి, నీతి, ఇట్లాటి భావాలు ఎక్కడికి పోయినాయో! ఆ దివ్యజ్ఞాని చెప్పినమాటలు నిజమౌతున్నాయి. కాని శ్రీధరరావుకి తెలీటంలేదు. రాత్రి వెడతానా. ఎట్లా వెడతాను? అనే ప్రశ్నే లేదు సూర్యుడినించి వొచ్చేకాంతికి సందేహం లేదు, భూమి ఎక్కడవుంది? ఎట్లా వెళ్ళాలి? ఎంతదూరం? వెళ్ళకపోతేనేం? ఎండ నాట్యంతొక్కే వేపచెట్టు చిగుళ్ళు ఎండకి, నీకెవరు? అనిపించును కిటికీలోంచి కనపడే లేతచిగుళ్ళ మీద తళతళ చూస్తోవుండి కూడా తెలుసుకోగల యోగ్యత అతనికి వుంటే.

పొద్దుటోయిగాని రానని చెప్పి బైట పక్క వేయించుకుని వెళ్ళాడు. చీకట్లో అతనికోసం చూస్తోంది. వెళ్ళగానే కావలించుకుంది. పెదిమలమీద పెదిమలు. రొమ్ముకి రొమ్ము పెనవేసుకుంది. ఇద్దరూ ఆ చోటే రోడ్డుకి కొంచెం దూరంలోనే పడిపోయినారు. పైన నక్షత్రాల వెలుగు వాళ్ళ మధ్య మిణుగురుల కాంతిగీతలు. అతనికి వయసు, మర్యాద, భవిష్యత్తు ఏమీలేని స్థితి.

మళ్ళీ దశమినాటి చంద్రుడు వాళ్ళని మెల్లిగా తాకి మెలుకువ నిచ్చాడు. అప్పుడూ కొంచెం మాటలు, మామూలు మాటలు కావు. ఒక్క చిన్న మాటతో సమస్తమూ అర్థమయ్యే మాటలు, మామూలు ప్రియులు మనసు చీకట్లలో అర్థాలకి వెతుక్కోడాలు కావు. మాటలు మనసుల్ని మరుగు మరచటం లేదు, ఒకరికింకోరు. వాళ్ళ దేహాలు, కొంతసేపటికింద ఏ రహస్యమూ లేకుండా తెలిసినంత స్పష్టంగా వాళ్ళ మనసులూ, హృదయాలూ, ఇంకోరికి తెలుస్తున్నాయి. అతని కళ్ళలో ప్రశ్నకి ఆమె.

'పెళ్ళయింది. నీకోసం ఎదురు చూస్తున్నాను ఈతోటలో.'

'మరి నా సంసారం...' అని అతను.

'అవును, వొదలలేవు. ధర్మం ముడి నీ మనసులో దయ నా మనసులో...వెళ్ళు'

వెళ్ళి ఏం చెయ్యగలను అనే నిశ్చయమైన సూన్యతం ఆమె మెడమీదనించి ఆమె రొమ్ముమీద పడుతున్న అతని వేళ్ల బిగువులో,

నన్ను తీసుకుపోలేవా?' అని ఆమె తలబరువులో అతని రొమ్ముమీద.

'వెళ్ళి...ఆ మనుషుల మధ్య అవమానం. నా మిత్రులు, కొడుకులు...మనమలు...' అంటో అరుస్తోంది అతని మనసు.

'ఒక్క నిమిషం నీనించి విరహం...'

"మనిద్దరం కలిసివుండకపోతే జీవితానికి అర్థం...'

నిశ్శబ్దంలోనే ఈ శబ్దంలేని సంభాషణ.

మనసులుకూడా నిశ్శబ్దం, తరవాత-ఒకరిలో ఒకరు. వెన్నెలపడే ఆ భుజం వొంపు అందంలేని అతని మీసాలచివళ్ళ వెండి మెరుపుల్లో ఆమె దృష్టి.

చివరికి... 'నాకిదివరకు కనపడ్డ జ్ఞాపకంవుందా?...' అని అతని నించి మాటలు.

కాని ఆమె ఎవరు? ఈమె ఎవరు? ఎందుకు అడుగుతున్నాడు? ఈమెనీ తన మనసు కాంక్షించి కల్పించుకుందా? అని దివ్యజ్ఞాని రేపిన సందేహం.

'లేదు నువ్వు చెపుతోవుంటే ఏదో దూరం జ్ఞాపకం కాబోలునని'

మళ్ళీ నిశ్శబ్దం.

గుడిశవేపునించి అలికిడి.

నీ భర్త! ఏమనలేదా అతను పొద్దున్న!

"తాగి లేని ప్రియుల్ని నాకు కలిపిస్తోనేవున్నారు ఈ రెండేళ్ళూ. ఈనాడు నువ్వూ అంతే అతనికి".

మళ్ళీ దివ్యజ్ఞాని మాటలు-తాగినవాడికికూడా లోకం వుత్తనీడ. వాస్తవానికీ ఊహకీ భేదం తక్కువ.

'మనం ఇంక విడిపోవొద్దు. ఏమైనాకానీ,' అని అతను ఆమె పెదిమెల్లోకి అంటున్నాడో అనుకుంటున్నాడో?'

తన భార్యతో మామూలుమల్లే, తరవాత తనకి అలసటా లేదు నిద్రాలేదు. పైగా మనసు బాగా మేలుకుంది.

'లాభం లేదు' అంటోంది ఆమె జాలిచూపు వెన్నెలపడే అతని కళ్ళల్లోకి.

ప్రస్తుతపు నిమిషం తప్ప ఎంత బలవంతంచేసినా, మనసులు కదలటంలేదు కాలంలో వెనక్కిగాని ముందుకు గాని, కలిసివుంటే ఒకరినించి వొకరు దేహాలుకూడా విడిపడివుండలేరు. అది అసాధారణం, వికృతం, ఈ లోకానికి.

వెన్నెట్లో పెనవేసుకున్న వాళ్ళముందు భర్త. శ్రీధరరావు డొక్కలో ఓ తన్ను, పెద్ద కేకలు, ఆమెని జుట్టుపట్టుకుని ఈడుస్తున్నాడు. తనవంక నిస్సహాయంగాచూసే ఆమెని, ఆ చెట్లనీడల్లోకి.

మనుషులు, రోడ్డుమీది బళ్ళు.

చప్పున వెళ్ళి ఆ భర్తమీద పడుతున్నాడు శ్రీధరరావు

'వెళ్ళు నువ్వు వెళ్ళిపో' అంటోంది ఆమె.

అతనితో కలబడపోతున్నాడు భర్త అరుస్తో,

'వెళ్ళు పో నా ఆజ్ఞ' అని విరబడిన జుట్టులోనించి ఆ రహస్యం వంటి ఆమె వాణి.

ఇంక తనకోపం, పురుషత్వం, యీర్ష్య, ఆమెని వదలలేని తనం, ఆమె అపాయం- వీటినన్నిటీమించి, తన మెడని వొంచే ఆమె ఆజ్ఞ.

చప్పున చేతులువాల్చి, దూరంగా వెళ్ళాడు.

'ఇంకా వెళ్ళిపో. ఇంటికి వెళ్ళిపో.' అని ఆమె ఆజ్ఞ. వీపు తిప్పాడు ప్రశ్నలేకుండా ఆమె వేపే, తన ఆత్మవేపే, తన స్వర్గంవేపే వీపు తిప్పాడు.

లోకం కావిలించుకుంది, తన కులట హస్తాలలో అతన్ని మర్యాద, భయం, తన ఆస్తి, కుటుంబం, తన ఆశలు, కలలు-వొస్తున్నారు మనుషులు, తనని అక్కడ చూసివుంటే ఇంకేమన్నా వుందా? కరణంగారి ఇంటో తన పరువు.

తాను తన పక్కమీదవున్నాడు. తంతాదుగావును ఆమెని అప్పుడే దూరమైపోయింది. ఆమె, మనసుకేకాదు హృదయానికే దూరం. ఎందరు పెళ్ళాల్ని ఎందరు తాగుబోతులు తన్నటంలేదు! కౌన్సిల్లో మద్యపాన నిషేధ కార్యక్రమం తన మంత్రిత్వం.. మద్యంపోయినా భార్యల్ని తన్నడం మానతారా భర్తలు!

నిద్రపోయినట్టున్నాడు వరండాకింది వెన్నెల్ని గమనించకండానే.

తన పక్కన ఎవరు? తన మొహంమీద ముద్దులు, రహస్యపు మృదువైన మాటలు, నోట్లోంచి వూపిరిలోంచి పచ్చికర్పూరపు పరిమళాలు. తన రొమ్ముమీద భారం. తన కళ్ళకి అడ్డంగా ముంగురులు చంపకమాల పరిమళం. కల, గొప్పకల.

"ఎట్లా వొచ్చావు? ఏమయింది?'

గట్టిగా కావిలించుకున్నాడు, ఆ కరణంగారి వరండాలో, దాక్కుంటోంది తనలో, ఇంకా భయంగావును... కళ్ళు తెరిచాడు. కలకాదు నిజం, పన్నెండుగంటలు కొట్టారు, రాణాలో.

కలా, నిజం, భేదమేమిటి? అని భగవాన్ పుస్తకంలో తాను చదివింది.

'ఏం చేశాడు? ఏమయింది?' అని మాటలతో ఆమె జుట్టులో తను.

'ఎవరు? ఏం చేశాడు? నువ్వూ, నేనూకాక ఇంకెవరు?' అని ఆమె ప్రకాశించే చూపులు, అతని కళ్ళలో అతనిమాటల అర్థం వెతుకుతో!

ఎవరిది? ఆమెకాదు, తోటలోని లావణ్య కాదు.

తన స్వప్నసుందరి.

'ఇక్కడవొద్దు. వెళ్ళిపోదాం, మనతోటలోకి'

'వెడదాం' అన్నమాటలో ఆలస్యం.

'మళ్ళీ వెళ్ళిపోతావా నన్నిక్కడ వొదిలి?'

'నా వంకచూడు.' అని ఆమె వేళ్ళపిలుపు అతని మెడమీద. వెన్నెల వరండాలో ప్రతిఫలించే చీకటి–వెన్నెల మెత్తని కాంతిలో ఆమె కళ్ళ మెరుపుకింద, ఆమె రొమ్మునిచూస్తో, మాధుర్యంతో మత్తెక్కిన వేళ్ళతో ఆడుకుంటో, ఆ తోటలో అమ్మాయిని తలుచుకోడానికన్నా వ్యవధిలేక, అవసరంలేక, ఈమెతో నిద్ర.

కలలో కలవరం.

'పొడిచేశాడు, రాత్రి పన్నెండింటికి.'

'ఎవణ్ణో పెట్టుకుందిట రాత్రి'

"ఛా అట్టాంటిదికాదు".

"వాడా? పారిపోయినాడు'

"అతనా! అతనూ కనపళ్ళేదు".

చప్పున కళ్ళు తెరిచాడు. తెల్లారింది. కరణంగారు వెళ్ళిపోతున్నారు మనుషులవెంట.

'ఏదీ ఆమె!'

ఆమె చివరిమాటలు,

'వెడదాం? అక్కడే మనతోటలో వుందాం' అని.

'విన్నారా? ఆమెని, మొన్నరాత్రి రాలా, ఆమెని భర్త పొడిచేశాట్ట...ముక్క ముక్కలుగా కోశాట్ట.'

కరణంవెంట తానూ పరుగు.

శవం గుర్తులేని శవం. ఆ ఉదయాన, ఆ చెట్టుకిందే చుట్టూ జనం, అతనిలో ఏమీ స్వంతనష్టం పలకటంలేదు. తనమూలంగా తన భీరుత్వంమూలంగా... కాదు ఆమె అజ్ఞమూలంగా.

"రా. రా నా దగ్గిరికిరా' అని గుడిశ వెనకనించి పిలుపు

ఈ శవం ఆమె కాదు. ఎవరో? ఇక్కడేవుంది ఆమె. దాక్కుంది ఆ గుడిశ వెనక.

గబగబ గుడిశవెనక్కి వెళ్లాడు పక్కన సంపెంగ పొదలోంచి.

'రా రా' అని పిలుపు

కొమ్మలు వొత్తిగించి చప్పున దూరాడు. కావిలించు కుంది ఓ ఆకారం...లాగింది లోపలికి, ఇద్దరూ కింద పడిపోతున్నారు. తనూ గట్టిగా కావిలించుకున్నాడు.

"ఎవరు?"

'ఎవరో మొగవాడు. ఆమె భర్త తాగుబోతు'... తననించి పెద్ద అరుపు... ఏదో గట్టిబాధ, మూర్ఛ, వెంటనే తెలివి.

చేతుల్లో కావిలించుకుని నవ్వుతోంది ఆమె, తన స్వప్న సుందరి.

'రా వెళ్ళిపోదాం, మన తోటకి'.

చుట్టూ గొప్పకాంతి. రంగు రంగుల మబ్బుల్లోంచి వెలుతురు, ఎవరూ అడ్డంలేని విశాల ప్రపంచం. ఏ ఆలోచనా లేని నిర్మలమైన మనస్సు, కాదు తనకి మనస్సులేదు. అసలు లేదు. పుత్తశూన్యం. నవ్వే ఆమె పెదిమలమీదనించి దిక్కుల ప్రతిధ్వనులలో ప్రతిఫలించే నవ్వు–మెరిసే నవ్వు...గంతులేసే నవ్వు తరంగాలు...నిర్మల జలంమల్లే మీదికురికి తేలించే నవ్వు కాంతులు–ఏ బరువూ లేకండా ఆమె దేహంలో ఐక్యమయ్యే దేహం, దేహంలేదు–కనపడదు, కాని వుంది ఆమెలో కరిగిపోతో...ఆమె నవ్వు అడ్డంలేకండా తన తలలోనించి కాంతిలో తేలిపొయ్యే ఆమెనవ్వు

కింద తనపాదాలముందే నెత్తుర్లో దొర్లుతో శ్రీధరరావు. ఏమిటి, చచ్చిపోయినాడా తాను? చావు ఇంత అందమా? అతని పక్కన ఎర్రని కత్తి. పరిగెత్తే భర్త, దూరంగా అదెవరిదో శవం గుంపు.

"రా.'

'ఎక్కడికి'?

'అంతకీ, అక్కడికి, ఇక్కడికి...ఎక్కడికి...'

అట్లా నవ్వుతో తేలిపోతో...

49

పురూరవ

రచనాకాలం 1948

చలం గారి నాటకాలలో చివరిది. పండిత మన్ననలను గూడా పొందింది. శృంగార రసభావ పరాకాష్ఠ, అనుభవాద్వైతం - కవిత్వం - ప్రకృతి సౌందర్యపారవశ్యం చలం గారి ప్రత్యేక తర్కశక్తి అన్నీ మూర్తీ భవించిన రచన. దీన్ని "రతిలోపనిషత్తు" అనేవారు.

ఊర్వశీ పురూరవుల పురాణగాథను తీసుకొని, తన ప్రేమ సిద్ధాంతాన్ని ప్రకటించటానికి వీలయిన కథావస్తువుగా మలచు కున్నారు. "చలం ఆధ్యాత్మిక సందేహాలకు కైలాస ద్వారాలు తెరచిన రచన పురూరవ. చలం అభౌతిక దర్శనం నిక్షిప్తమయిన ఉపనిషత్తు.. స్త్రీలో ప్రకృతిలో సౌందర్యాన్ని ఉపాసించటం ద్వారా అద్వైత సిద్ధిని పొందే మార్గానికి కళాత్మకమైన అభివ్యక్తి "పురూరవ" నాటకం

ప్రేమకన్నా, అనుభవంకన్నా, మరే ఇతర విషయం అధికమయినా, అవి యింక తనలో నిలవవు. నిరంతరం వాటిలోనే ఉంటూ వాటిని నిలుపుకొనే అర్హతను పెంపొందించుకుంటూ ఉండటమే జీవిత లక్ష్యం. ఆ అనుభవమే ఊర్వశి. తక్కిన వాటినన్నింటినీ విడచివేయటమే దిగంబరత్వం - అదే తాదాత్మ్యత.

ఈ నాటకంలో ప్రతి వాక్యం అనుభవాద్వైతానికి బ్రహ్మసూత్రమే ప్రేమగీతా మకరందమే!

పురూరవుడు: అవును. కాని పురుషుడికింద, చక్రవర్తికింద నా ఆధిక్యత ధృఢపరచాలని ఉంటుంది. అంతేకాదు, నువ్వు నిస్సహాయవై, కన్నీళ్ళతో, కోపాలతో, అల్పత్వాలతో నామీద ఆనుకోవాలని పిస్తుంది. నీ లావణ్యాన్ని, నీ తేజస్సుని, నాదిగా నా ప్రజలు ముందు చూపుకోవాలని...

అదీగాక, యుద్ధాలు, ఉత్సవాలు, సభలు, కొలువులు, న్యాయవిచారణలు ఇవన్నీ చేస్తోవుంటేనేగాని, నాకు జీవిస్తున్నట్టు వుండదు.

ఊర్వశి : అవును. సాధారణ స్త్రీ ముందు కార్యనిమగ్నుడై కాని, పురుషుడు ఘనతని నిలబెట్టుకోలేడు. కాని స్త్రీకి పురుషుడి ముందు కొరతపడని, ఏ కార్యసాధన వల్లా ప్రకటించనవసరం లేని సహజమైన ఆత్మగౌరవముంది. ఎన్నడూ తనకి లొంగని ఆమెలోని ఆధిక్యతవల్లనే స్త్రీపైన పురుషుడిలో గాఢద్వేషానికి కారణం.

తాను నిస్సహాయ ఐనట్లు మోసపుచ్చుకుని తాను పురుషుడిపై పెనవేసుకుని అతనినించి ఆదరణపొందే ఆనందం స్త్రీ చాలా వాంఛిస్తుంది. కాని ఆమె భారంముందు వొరిగిపోయే ఆమె విజ్ఞానం ముందు తేలిపోయే పురుషుణ్ణించి ఏమి తెచ్చుకోగలదు? ప్రేమబంధం బలీయమైనప్పుడు తల్లీ గురువూ అవుతుంది.

బైట దిగులుగా గంట.

పురూరవుడు : (ఉలిక్కిపడి) ఏమిటది?

ఊర్వశి : కన్నీళ్ళతో, అబలత్వంతో నిన్ను రంజింప చెయ్యడం నాకు చాతకాదనుకోకు. స్త్రీలోవుండే హానిలేని నటనలు, గౌరవం చెడని చనువులు, పగలు, ప్రణయకోపాలు – ఇవన్నీ నాకు తెలీక కాదు – ఇన్నేళ్ళూ వాటిననుభవించి, అంతకన్న గౌరవమైన, ఉజ్వలమైన ప్రేమంకి అర్హుడివైనందునే, నా స్నేహార్ద్రత కలిగింది నీకు. నిన్ను లాలించడానికి కాదు. నిన్ను కాల్చి, కరిగించి, శుభ్రపరిచి, దేవత్వాన్నియ్యడానికి శపించారు ఎవరో నన్ను.

లోపల్నించి, 'రాజాధిరాజా, మృణాళినీదేవి అస్తమించింది.'

పురూరవుడు : ఆ...

ఊర్వశివంక చూడకుండా వెళ్ళిపోయినాడు. పడమట పొడిచిన శుక్రుడివంక చూస్తో కూచుంది ఊర్వశి. ఐదు నిమిషాలలో తిరిగి వొచ్చాడు పురూరవుడు. ఆమెవంక చూడక కటకటాలని ఆనుకుని ఆమెకేసి వీపుతిప్పి రాత్రిలోకి చూస్తోనుంచున్నాడు కన్నీళ్ళతో.

పురూరవుడు : మృణాళిని, మృణాళిని.

ఊర్వశి : ఇట్లా రా.

పురూరవుడు : నిన్ను భరించలేను, వెళ్ళు.

ఊర్వశి : (చాలా దయగా) మేలుకో, ఈ క్షుద్ర దుస్స్వప్నాలలో ఎందుకిట్లా ఆరాటపడతావు?

నేను వెళ్ళనా?

వెళ్ళవలసిన సమయం వొచ్చినప్పుడు ఒక్క నిమిషం నన్ను ఆపుకోలేవు. నేను వెళ్ళినా, నేను నిన్ను వొదిలితే, ఈ నిమిషపు నీ వెర్రి అవివేకానికి రోషించి నేను వెడితే, ఏమైపోతావు నువ్వు? ఎన్నడో అనుభవించి, కోల్పోయి మరిచిన స్వర్గానుభవం వంటి నా జ్ఞాపకంతో జన్మజన్మలు యుగయుగాలు అశాంతిలో, వేదనలో, పశ్చాత్తాపంలో కాలిపోవా?

పురూరవుడు : మృణాళినిని నాకియ్యలేవా?

ఊర్వశి : మృణాళిని మృత్యువుకి నా రాక కారణమని, నా మీద నీలో ద్వేషం, నీ కామపరత్వం కారణమని నీకు నీమీది అసహ్యం. ఇవన్నీ చాలా అల్పత్వం. అంతకన్న ఏ కొంచెం జ్ఞానంతో జీవితాన్ని చూడగల వివేకమున్నా స్పష్టమౌతుంది విధి నియమమని. నేను రాకముందు, మృత్యువు, నెరగవా? నేను రాకపోయినా, బాధనీ, మృత్యువునీ, అభ్యంతర పరచగలవా!

వెర్రిరాజా, ప్రియా, మేలుకో.

అంటూనే అతన్ని నిద్రపుచ్చుతోంది.

ఆమె ఆకాశంలోంచి ఏమిటోవింటోంది. పెదిమలు కదలకుండానే ఏదో ప్రత్యుత్తరం ఇస్తోందనిపిస్తుంది. జాలిగా పురూరవుడివంక చూచి బుజ్జగిస్తుంది అతన్ని.

పురూరవుడు : (నిద్రగా) నువ్వెవరో చెప్పు, ఇప్పుడు.

ఊర్వశి : నీ ప్రియురాల్ని. చూడు ప్రశ్నలడగడం

మరిచిపో. విశ్వాసం నేర్చుకో. నన్ను నమ్ము. నేను నీ ప్రియురాల్ని కాక ఇంకేమీ కాదు. నువ్వు నా నాధుడు, నా ప్రభువువి. నువ్వు లేంది నాకు నేననేదానికి అర్ధంలేదు. యుగాలు వెతికి వెతికి చేరాను ఈనాటికి నిన్ను గొప్ప అశాంతితో, యీ లోకపు అశాంతి కాదు, వెయ్యి కన్నులతో, ఎక్కడ? ఎక్కడ? అని కాలంతో ప్రతిక్షణం ఎదురుచూసే, సూర్యచంద్రులతో, అనంత దూరాన ఉన్న నక్షత్రాలకాంతితో కళ్ళు కలిపి వెతికే మధురమైన అశాంతితో, మాయపొరలు ఛేదించి అనేకరూపాలలో, లోకాలలో, కాలాలలో, ఎవరు? ఎవరు? నా ఆత్మనాధుడెవరు? అని దిక్కులు నిశ్శబ్దంగా మారుమోగే అన్వేషణ ఫలితంగా కలుసు కున్నాను నిన్ను.

నన్ను మరిచిపోకు. మళ్ళీ నాచేతుల్ని తప్పించు కుని అంధకారంలోకి జారి నానించి దూరమై పోకు. నీ అనుభవానికి నువ్వే విరోధివై, నీకు నువ్వే అబద్ధీకుడవై మనిద్దరి మధ్యా విరహ సముద్రాలని కల్పించకు.

నన్నే నువ్వు నిరాకరిస్తే నేను నిస్సహాయనై పోతాను. ఎంతకూ రానికాంతికై మౌనంగా పువ్వురెక్కలమీద కన్నీరు కార్చే రాత్రివలె నా విరహంలో నేనే అణిగిపోతాను.

ప్రియా, పురూరవా!

నన్ను నిరాకరించకు.

(పురూరవుడు నిద్రపోయినాడు. మిణుగురులు వాళ్ళచుట్టూ ఆడుతుంటున్నాయి. ఎదురుగాఉన్న శుక్రుడు వాళ్ళముందుకివొచ్చి నుంచున్నట్టయింది. పువ్వులు సంతోషంపట్టలేక, పరిమళాన్ని వాళ్ళమీద విరజిమ్ముతున్నాయి. నాలుగునిమిషాల్లో కళ్ళుతెరిచి కూచున్నాడు. అతని మొహాన గొప్పతృప్తి, శాంతి. చుట్టూ వింతగా చూశాడు, కొత్తగా, ఎన్నోఏళ్ల ఎక్కడికో వెళ్ళివొచ్చి చూస్తున్నవాడివలె)

పురూరవుడు : నువ్వు! నువ్వు! వున్నావా; ఇక్కడే. మృణాళిని. అవును. స్వప్నం. ఎంతకాలం ఎన్నేళ్ళు, మృణాళినితో. మృణాళిని లేదుకదూ ఈలోకంలో. కాని చాలా నిజమనిపించింది. ఎన్నేళ్లు నిద్రపోయినాను? కాదు, ఇప్పుడేనా? ఆ దినమేనా ఇది!

ఊర్వశి : ఏమిటి నీ స్వప్నం? (చిరునవ్వుతో)

పురూరవుడు : ఎన్నేళ్ళో మృణాళినీ నేనూ గొప్ప ఆనందాన్ననుభ వించాము. ఎన్ని క్రీడలు; ఎంత ప్రేమ... నువ్వు గానము, నువ్వేననుకుంటా వొచ్చావు. మృణాళిని భయపడ్డది. కాని నువ్వు మా దగ్గిరికి రాలేదు. దూరానవున్నావు. నేలమీదో, ఆకాశానో, మబ్బులమధ్యనో, నువ్వు నాట్యం చేస్తున్నావు. నీ నాట్యాన్ని చూస్తో మేము ఐక్యమైనాము. నువ్వు చాలా దూరం. మాకు సంబంధంలేదు. కాని మేము నిన్ను చూస్తు న్నాము. నువ్వు ఒక మనిషివనిపించలేదు. వెన్నెలా, మెరుపులూ, మబ్బులూ, ఇవి అభ్యంతరమా? అట్లానే. నీ నాట్యం ఉధృత మైనకొద్దీ, మాసం యోగం గాఢమయింది. నువ్వు అడుగులు వేస్తోవుంటే, కొత్తనక్షత్రాలు రవ్వలవలె ఎగిరి ఆకాశంలో ఆడుతున్నాయి. కవిత్వాలు, సాహిత్యాలూ, గానవాహినులు, నీ వేళ్ళ కొనలనించి ఉద్భవించి మమ్మల్ని రమింపచేస్తున్నాయి. నీ చూపుల్లో కొత్త దేవతామూర్తులు జనించి ప్రపంచాన్ని దీవిస్తున్నారు. నీ పాదాలచుట్టూ లోకాలు గిరిగిరతిరిగాయి. విరబోసి ఎగిరే నీ జుట్టులో భూమండలమే కొత్తమాయల్ని కప్పుకుని విప్పుకుంది. నీ దేహం వూపులో జీవన మరణాలు నీ స్తనాలుగా సుడిగుండాలు తిరిగాయి.

ఆ గానంలో, ఆ వూపులో, ఆ మాధుర్యంలో, విషాద నిబిడత్వంలో, మృణాళినీ, నేనూ దేహాలకి సాధ్యంకాని విధంగా ఐక్యమైనాము. నేను ఆమె లోపలికి ఆమె అంతా నా వీర్యస్తానమే ఐ, వెముకలుతప్ప, తక్కిన మాంసమూ నెత్తురూలేకండా, అస్తులుమాత్రమే అభ్యంత రంగా దగ్గిరిగా ఒకటికావాలని చూస్తామే, అట్లా ఒకరినొకరం తీసుకున్నాము. ఆమె స్త్రీశక్తిలో

నన్ను మింగేశింది. నా పురుషశక్తితో ఆమెని నింపేశాను. అట్లా నీ నాట్యంలో నీ నడుం చుట్టూ తిరిగి నీలో ఐక్యమయ్యే సహస్ర సూర్యచంద్రులవలె, మృణాళిని నాలో నా నడుంలో నా రొమ్ములో కరిగిపోయింది. నువ్వు మాయమైనావు ఆకాశాంచలాల అట్లా నృత్యం చేస్తో, మృణాళిని నా చేతుల్లోలేదు. కాని ఉంది. నాలోఉంది. కనపడుతోంది. ఇంతలో ఆకాశం పెద్ద శబ్దంతో కాంతితో బద్దలయింది. నువ్వు దిగుతున్నావు భూమికి. నేను మేలుకున్నాను.

ఊర్వశి : గొప్పకల కన్నావే! ధన్యుడివి.

పురూరవుడు : (దిగులుగా) కాని కల...ఐతేనేం మృణాళిని లేని దిగులు లేదు నాలో ఇప్పుడు. కాని కల... మృణాళిని లేదు.

ఊర్వశి : చూడు. నీలోలేని దిగులుని, మాయమైన దిగులుని ధర్మమని తెచ్చుకోడానికి చూడకు.

పురూరవుడు : కాని కల.

ఊర్వశి : కలకీ జీవితానికీ భేదమేమిటి? మేలుకున్నావు గనక ఆ అనుభవాన్ని కల అంటున్నావు. వాస్తవంకాదని దిగులు పడుతున్నావు. కాని అట్లానే ఆ కలలోనే అంతమైనావనుకో. ఆ కల వాస్తవంకాదని నీకు తెలీదుకద! వెయ్యేళ్లు మృణాళినితో నిజంగా జీవించినా, అదీ ఒకప్పటికి పుత్తుజ్ఞాపకం, కలా అయి తీరుతుంది గద!

పురూరవుడు : ఐతే యీ జీవితమంతా కలేనంటావా?

ఊర్వశి : నన్నడక్కు ఏమంటానని. మరణంతరవాత ఎక్కడో మేలుకుంటే, ఇది కల అనుకోవా మరి! కలతరవాత మేలుకున్నప్పుడు నిద్రముందు జీవితాన్ని ఎక్కడ వొదిలావో, మేలుకుని ఆ కొనని అందుకో గలుగుతున్నావు గనక జీవితం నిజమయింది. నిద్రలో జరిగింది కల, అబద్ధం అయింది. ఎందుకూ? కల జరిగినతరవాతి కొనను అందుకోలేవుగనక. మళ్ళీ యీ జీవితం కొన అందంకుండా ఎక్కడో మేలుకున్న రోజున, యీ జీవితం కలకాదా?

పురూరవుడు : ఔననుకుంటాను.

ఊర్వశి : అనుకోడం కాదు. అంతే. జీవితమంటే ప్రతి అడుగుకీ కదలిక. కదలిక అంటే, త్యాగం, తోవపొడుగునా వొదలడం. అందులో ప్రేమ జీవితమంటే చాలా వేగమైన కదలిక. క్షణ క్షణానికీ తీవ్రమైన పరిత్యాగం. తప్పదు. జీవితలక్షణమే అది. ఇక గోలపడకు. వెనక్కి చూడడం చాలా మూర్ఖం, ముందు అనంతకాల దివ్యానుభవాలు పెట్టుకుని.

ఏ విషాదం ఆనందం కలగనీ, అనంతకాల పరంపరలలో ఒక్క ముహూర్తం అనుకుంటూ వుండగా గడిచిపోతాము. నీ జీవితంలో మృణాళిని క్షణంలో మాయమయ్యే కాంతిరేఖ. ఆమె జీవితానికి నవ్వూ అంతే. రా.

❀❀❀

మరో రంగం

(రాత్రి పన్నెండు గంటలు చీకటి)

(ఊర్వశి చెట్టునానుకుని, ఫౌన్‌టెన్ల ఆట చూస్తోంది. దీపాలకింద, నీటిలో రంగులచేపలు ఆడుకుంటున్నాయి. బైటినించి చాలా దూరంగా కోలాహలం వినపడుతోంది. కాని ఊర్వశి ఏదో వినాలనీ, తెలుసుకోవాలనే ఏకాగ్రతతో చుట్టూ ఆకాశాన్ని వెతుకుతున్నట్టుగా వుంది. కొంచెంసేపట్లో చాలా దూకుడుగా పురూరవుడు వొచ్చాడు. పూర్తిగా సభా తయారులోవున్నాడు. గొప్ప బట్టలూ, కత్తీ. అతన్నిచూసి ఊర్వశి శాంతంగా చిరునవ్వుతో ఆహ్వానించింది)

ఊర్వశి : చాలా ఆలిస్యమయింది.

పురూరవుడు : వింటున్నావా ఆ కోలాహలం. ఇన్నిగంటలూ, చర్చిస్తున్నారు, ఏమిటో తెలుసా? నానడవడిని. అంటే నిన్నూ, నిన్ను పంపెయ్యాలిట. నీవల్ల రాజ్యానికే అరిష్టం, ఆపద. నావైపు పలికినవారు ఒక్కరులేరు. గురువులు, సామంతులు, ప్రజలు, సైన్యాధిపతులు చివరికి నా పుత్రులు, అదే ఆ కోలాహలం.

ఊర్వశి : ఏమన్నావు నువ్వు!

పురూరవుడు : ఒక్కమాట విననన్నాను. కాని వాళ్ళపద్ధతి ఏం బాగాలేదు. ఏదో రహస్య వ్యాపార ప్రయత్నం తెలుస్తోంది నాకు. ముఖ్యం నా అప్తుడు, ప్రాణతుల్యుడు. అదిత్యుడు కూడా.

ఊర్వశి : ఏం చేస్తావిప్పుడు?

పురూరవుడు : నన్ను ఎన్నడూ ప్రశ్నించనివాళ్ళు నా సన్నిహితులు కూడా నా క్షేమంకోసం, నిన్ను పంపెయ్యమంటున్నారు. ఇక్కడ ఇంక నిలవడం దుస్సహమే కాదు, క్షోభాయుతం కాబోతుంది. వెళ్ళిపోదాం. రాజ్యం వాళ్ళకి వప్పచెప్పి వెళ్ళిపోదాం,మన అరణ్యోద్యానవనానికి... ఏమంటావు?

ఊర్వశి : (సందేహంగా) సరే.

పురూరవుడు : ఏమిటా సందేహం?

ఊర్వశి : (నవ్వుతో) నీ మనసులోని సందేహమే.

పురూరవుడు : నీ కెట్లా తెలిసింది?

ఊర్వశి : ఐక్యమంటే అర్థమేమిటి?

పురూరవుడు : అవును. అక్కడైనా మనని శాంతంగా వొదులుతారా అని.

ఊర్వశి : అవును. మన విలాసంకోసం మనం వెళ్ళాలి గాని, ఇబ్బందులకి వెరిచి ఎందుకు వెళ్ళడం?

పురూరవుడు : మరి ఏం చెయ్యను?

ఊర్వశి : ఆ సమయానికి ఏం చెయ్యాలో, అదే తెలుస్తుంది, ఏం చెయ్యను? అనే ప్రశ్నని నిర్మూలించగలిగితే!! ఆ ప్రశ్నే యీ ప్రపంచంలో దారుణం. ఇన్ని భయాలకి కారణం, ఏదిచేసి ఏది చెయ్యకా పోయిందేమీ లేదని గ్రహించరు.

(బైట పెద్దగోల)

పురూరవుడు : వింటున్నావా? ఈ సమయాన నా సైన్యంతో వాళ్ళనందరినీ హతమార్చాలనిపిస్తోంది,

ఊర్వశి నవ్వుతోంది.

పురూరవుడు : ఏమిటి?

ఊర్వశి : ఎందుకాపని చెయ్యలేదు?

పురూరవుడు : చేస్తాను.

వెళ్ళిపోతున్నాడు.

ఊర్వశి : ఉండు. 'చేస్తాను' అని ఆ పనిమీద బలం తెచ్చుకోడంలోనే బలహీనం తెలీటంలేదా?

పురూరవుడు : (ఉలిక్కిపడి)...బలహీనమా? నాకు?

వెళ్ళబోతున్నాడు.

ఊర్వశి : నీ ధైర్యంలో కాదు, నీ ప్రావీణ్యతలోకాదు. ఆ పని నించి నీకు రాగల ఫలితంపైని విశ్వాసంలో బలహీనం. అంటే జ్ఞానం విశాలమయిందన్న మాట నీలో. పూర్వం నీకీ సందేహమే కలిగేది కాదు. మళ్ళీ చెపుతున్నా, నిన్ను నువ్వు అర్పించుకో.

పురూరవుడు : ఎవరికి? నీకేగద!

ఊర్వశి : నాకుకాదు. నాపైని నీ ప్రేమకి. అర్థం కావటంలేదు నీకు. మళ్ళీ ఇంకోసారి, ఇదే కడపటిసారేమో. నీకు చెపుతున్నాను. ప్రేమకి నిన్ను, నీ ఐశ్వర్యాన్ని అర్పించడంకాదు, నీ స్వేచ్ఛని, నీ బైట స్వేచ్ఛని కాదు, నీ ఆత్మ స్వేచ్ఛని, నీ కోపాల్ని, ధర్మాల్ని, ఇష్టాల్ని, కర్తవ్యాన్ని అర్పించు.

పురూరవుడు : ఇంక నాకు తెలీదు.

ఊర్వశి :తెలుస్తుందిలే, తొందరేం! ప్రస్తుతం నానిర్దేశ మేమిటంటే...అవన్నీ తీసేసి, నిర్విచారంగా నా చేతుల్లోకి రా. కాలం వృధాచెయ్యకు. శృంగారం ఎంత అమూల్యమనుకున్నావు?

పురూరవుడు : వాళ్లు?

ఊర్వశి :వాళ్ళు ఉత్తశబ్దం. ప్రేమలో లెక్కలులేవు. యోచనలు లేవు. జీవితం ఏమైపోనీ నష్టాలే రానీ, సమస్తమూ కూలిపోనీ, ప్రేమజీవితం విధివలె, కాలప్రవాహం కన్న బలంగా తీసుకు పోతుంది, తన ఆరాధకుల్ని.

(మాట్లాడుతో అతని సభాపరికరాల్ని విప్పి కిందపడేస్తుంది)

ఈ గాలిలోంచి ఆకాశంలోంచి ఏవో ఆదేశాలు దూరంగా వినపడుతున్నాయి నాకు. ఇంక నీకూ నాకూ ఎక్కువ వ్యవధి లేదనుకుంటాను.

పురూరవుడు : (అదిరిపడి) అంటే...

ఊర్వశి : వెళ్ళిపోవాలి

పురూరవుడు : (ఆమె మాటని వేరుగా అర్థం చేసుకొంటూ) అవును, వెళ్ళిపోదాం.

ఊర్వశి : నీమీద నాకు అనంతకాలపు అదినించి ప్రేమ. ఎందుకో, ఎట్లానో, నాకు తెలీదు. నువ్వూ నేనూ, అనే గీతం తప్ప ఇంకేం వినపడదు. ఈ సృష్టి లీలాతరంగాలమీద, మనిద్దరి ప్రేమ నాట్యమే కనిపిస్తుంది నాకు రా.

అతన్ని పక్కనున్న చెట్టుకిందకి తీసుకువెడు తోంది. ఆ చెట్టుకింద విశాలమైన అరుగు. ఆ అరుగుమీద పట్టుదిళ్లు.

కూచో. నేను అనేది తప్ప నీమనసునించి అన్నీ దూరం చేసుకో. చూడు ఈ అందమంతా నేను. సమస్తమూ నేను నీకు, నమ్ము నామాట. రా.

(చాలాసేపు నిశ్శబ్దం. వాళ్ళిద్దరూ ఆ చెట్టునీడ చీకట్లో ఉన్నారు. బైట కోలాహలం అణిగిపోయింది. ప్రపంచం చీకట్లో శాంతం వహించింది. ఫౌన్టెన్లు కాంతిలో మెరుస్తున్నాయి. నీటిలో నక్షత్రాలు వూగుతున్నాయి. మెల్లిగా చప్పుడు లేకుండా పువ్వులు రాలుతున్నాయి)

వాళ్ళిద్దరూ మేలుకుని వున్నట్టు గాఢత్వంలో మార్పులుచెందే వాళ్ళ విశ్వాసాలు తెలుపు తున్నాయి.

కాలం జరిగింది.

ఆకాశంలో జరిగి వాళ్ళవంక చూసే సప్తరుషి మండలం వెలుగులో పురూరవుడు ఊర్వశీ కనిపిస్తున్నారు కొంచెంగా!

ఇద్దరికీ బట్టలులేవు. ఇద్దరూ అలసిపోయి నారు. ఎన్నడూ అలుపునెరగలేని ఊర్వశికూడా గొప్ప ఆత్మయత్నంవల్ల అలిసి సొమ్మసిల్లి నట్టయింది. పురూరవుడు ఊర్వశిని గట్టిగా ఆమె దేహం కనపడకుండా చేతుల్లో ఇముడ్చుకుని చాలా తగ్గిన కంఠారవంతో రహస్యంలాగు మాట్లాడుతున్నాడు.

పురూరవుడు : నిన్నటికల నిజంగా మెలుకువలో జరిగింది ఇవాళ. నీకు తెలిసిందా? నువ్వెరుగుదువా?

ఊర్వశి : అవును.

పురూరవుడు : ఈ స్థితినే యోగులు వర్ణించారు. నువ్వూ నేను అనే భేదమే పోయిన ఆ నిమిషాన, నాలోపలి అగాధాన్ని అందుకుని ఆక్రమించుకుని, ఐక్యం కావాలనే ఆ రత్యుద్భుతంలో, రక్తమంతా తలకెక్కింది, నా శరీరమంతా, నన్ను హొటికించే విద్యుల్లతలు వరిగెత్తాయి. మాట ఆగిపోయింది. నాలుక నా స్వాధీనం తప్పింది. నీతో చెపుదామంటే, నీకు తెలిసిందా?

ఊర్వశి : ఊఁ.

పురూరవుడు : మన చుట్టూవున్న యీ చీకటి భగ్గుమని వెయ్యి దయగల సూర్యులతో వెలిగింది. ఆ మెత్తని కాంతిలో, యీ అవకాశం లేదు, మనచుట్టూ యీ స్థలం దిక్కులు విచ్చి దూరమైనట్టు విప్పు కుంది. మాయమయింది. ఏమీలేని యీ స్థలం దూరం కావడం అంటే ఆకాశం కనపడకుండా వెళ్ళిపోతోందనుకో మన కళ్ళముందు– ఆ విశాలత్వం...

ఊర్వశి : నీ ఆత్మలో ఆ విశాలత్వం...

పురూరవుడు : ఏం ఆనందం!! దాంతో నువ్వూ, నేను యీవనం, ఏవీలేవు, ఎవరూలేరు.

ఊర్వశి : మన దేహాలు లేవు. మనం వున్నాం. కాదు. మనం లేము. వుత్త ఆనందమే వుంది.

పురూరవుడు : మనం కాదు. నువ్వూకాదు. నేనుకాదు. నువ్వూ ఔను. నేనూ ఔను. భేదంలేని నువ్వూ నేనూ, ఐక్యమైన మనం...

ఊర్వశి : ఔను.

పురూరవుడు : ఒక్క క్షణమో, యుగమో, కాలపరిమితిలేదు ఆ అనుభవానికి. అంతే అయిపోయింది. మళ్ళీ ఈ లోకంలోకి...నీ చేతుల్లోకి, నీమీదికి...నీకళ్ళ వెలుగులోకి...

ఊర్వశి : దిగులా...

పురూరవుడు : అవును.

ఊర్వశి : మరి నేను లేనుకద అప్పుడు.

పురూరవుడు : ఉన్నావు. నాలోనువ్వు నీలోనేను.

ఊర్వశి : ఇప్పుడో!

పురూరవుడు : కాని ఆ ఐక్యం... ...నిద్రొస్తోంది చాలా

మధురంగా

ఊర్వశి : పడుకో.

పురూరవుడు : (నిద్రగా) నువ్వెవరు? చెప్పవా?

ఊర్వశి : చెపుతాను.

పురూరవుడు : ఎప్పుడు!

ఊర్వశి : త్వరలోనే

పురూరవుడు : ఎప్పుడు?

ఊర్వశి : తెల్లారే లోపల.

పురూరవుడు : నిజమా?

ఊర్వశి : (పరధ్యానంగా) ఊఁ.

పురూరవుడు : నిద్రా?

ఊర్వశి : నాకు నిద్రేమిటి?

పురూరవుడు : నాకు నిద్రవొస్తోంది. దగ్గిరికి తీసుకో.

(కలని మరిచిపోలేక నిద్రగా మాట్లాడు తున్నాడు)

ఏమనుభవించానని! మాధుర్యం, శృంగారం, ఆనందం, నీ శరీరంనించి, విడిపడి, ఏ సహాయము లేకండా, వాటి నిజస్వరూపంతో నాలో నాట్యమాడి, సముద్రపు అలలవలె ముంచేశాయి. నువ్వు నా చేతుల్లోలేవు. నేను ఈ శరీరానికి కట్టుబడలేదు. నువ్వూ నేనూ యీ భూమీ ఆకాశంవలె సమస్తాన్నీ ఆక్రమించి కలుసుకొని అనుభవించినట్టయింది. చుట్టూ గొప్పకాంతి. కాంతికాదు మళ్ళీ. కాంతిలోనించి మనకి వచ్చే అనుభవం. చాలా మెరుగు పెట్టిన అనుభవం.

(పక్కన చెట్ల అకులమీద ఎవరో నడుస్తున్న చప్పుడు. ఊర్వశి చాలా మెళుకువగా వింటోంది. పురూరవుడు నిద్రతో తూగు తున్నాడు)

పురూరవుడు : ఎవరు?

ఊర్వశి : ఎవరైతేనేం? నిద్రపో.

పురూరవుడు : ఎవరది?

ఊర్వశి : ఎవరో పోనిద్దూ.

పురూరవుడు : ఎవరోచూడనీ; వొదులు

ఊర్వశి : (అతన్ని దగ్గిరగా తీసుకుంటో) ఎవరైతేనేం చూడకు.

పురూరవుడు : అట్లాకాదు. వాళ్ళు, ద్రోహం తలిచారు.

ఊర్వశి : ఊఁ.

పురూరవుడు : ఈ రాత్రికే.

ఊర్వశి : ఐతేనేం?

పురూరవుడు : అపాయం.

ఊర్వశి : కానీ.

పురూరవుడు : నిరాయుధులం. వీల్లేదు. నన్ను వెళ్ళనీ.

ఊర్వశి : వొద్దు. నన్ను వదలకు.

(నిశ్శబ్దం. ఎవరో చీకట్లో దగ్గిరగా వొస్తున్నారు పురూరవుడు చూశాడు)

పురూరవుడు : ఆ, ద్రోహీ.

ఊర్వశి : ఏం లేదు.

పురూరవుడు : వుందు.

(అని తీవ్రంగా ఆమెను తోసేసి, ఒక్క దూకులో తన కత్తిని అందుకున్నాడు)

ఊర్వశి : నువ్వు కదలవొద్దు. నా ఆజ్ఞ.

(లేస్తో) పురూరవా, ఆగు. వెళ్ళకు. నా ఆజ్ఞ...

పురూరవుడు వాళ్ళమీద పడ్డాడు చీకట్లో కొత్తకంఠం వేదనతో

మహరాజా... ... మీ పైని కాదు. ఆ పిశాచిని అంతమొందించాలని.

పురూరవుడు : నువ్వా!!! ఎవరైతేనేం! అనుభవించు.

పురూరవుడు తిరిగి వొచ్చేటప్పటికి చెట్టుకింద పెద్ద వెలుతురు. ఊర్వశి దేదీప్యమానంగా వెలుగుతోనుంచునివుంది. ఆమె పాదాలు భూమిని తాకటంలేదు. ఆమె కళ్ళలోంచి గొప్ప వెలుగు ఆమె దేహమంతా మిరుమిట్లు గొలిపే కాంతి. ఆమె కళ్ళలో గొప్పజ్ఞానంతో కూడిన దయాదృష్టి. పురూరవుడు నెత్తురుకారే కత్తిని కిందపారేసి ఆమె ముందు ఆరాధనతో మోకరించాడు

ఊర్వశి : పురూరవా? నేను వెడుతున్నాను.

పురూరవుడు : అపరాధిని.

ఊర్వశి : అవును. నా శాపం గడువు తీరింది. నాకన్న నా ఆజ్ఞకన్న నీ ప్రతాపం అధికమయింది నీలో.

పురూరవుడు : అపరాధిని. క్షమించు... ...

ఊర్వశి : నేను వెడుతున్నాను.

ఆమె మెల్లిగా భూమికి దూరమౌతోంది.

పురూరవుడు : వెడుతున్నావా? నానించి? ఏ పరిహారం? ఏ శిక్ష?

ఊర్వశి : ఏమీలేదు... గొప్ప పరీక్ష జరిగింది నీ జీవితంలో.

పురూరవుడు : మరి వాళ్ళు నిన్ను చంపేసేవాళ్ళు... ...

ఊర్వశి : నన్నా! నన్ను చంపలేరు. నాకడ్డపడ్డ నిన్ను చంపేవాళ్ళు... ప్రియా... విను. నేను ఊర్వశిని. దేవవేశ్యని... ...

పురూరవుడు : ఊర్వశివా! ఇన్నాళ్ళు దాచావా?

ఊర్వశి : ఇన్నాళ్ళు నాకు తెలీదు. విను. నిన్నూ చంపివుంటే, యీ దేహభారాన్ని వొదిలి. నాలో దేవలోకానికి వొచ్చేవాడిని. కాని నీ మనసు ప్రోత్సాహం నిన్ను జయించింది. పాపం, గొప్ప విరహంలో అనేక సంవత్సరాలు మథన పడాలి నువ్వు, మరణం వరకు.

పురూరవుడు : అదెంతసేపు, నేనూ వొస్తున్నాను.

కత్తి తీశాడు.

ఊర్వశి : లాభంలేదు. నీ సహజ మరణ సమయం వరకు ఎట్లానూ అందను నేను నీకు.

పురూరవుడు : నన్నువిడిచి వెడుతున్నావా? ఇదంతా మాయా! నీ ప్రేమ మాయా?

ఊర్వశి : ఈ సృష్టి, ఈశ్వరుడు, ఎంతవాస్తవమో నా ప్రేమా అంత వాస్తవం.

పురూరవుడు : మరి నన్ను ఎట్లా వొదలగలవు?

ఊర్వశి : నా శక్తిలో లేదు నీతో వుండడం.

పురూరవుడు : ఎవరు మన విరోధులు? చెప్పు. ముల్లోకాల్లో ఎవరైనా...

ఊర్వశి : ముల్లోకాలు వెతికినా దొరకనిశక్తి... ఈ జీవిత విధాతకి, నిర్మాతకి అందనిశక్తి. దిగులుపడుకు...ఆకల్పాంతం నీకోసం కాచుకుని వుంటాను.

ఇంకా దూరమైపోతోంది.

పురూరవుడు : ఊర్వశీ, ప్రేయసీ, పోనీను నిన్ను.

ఆమెమీదికి దూకాడు. ఆమె తొడలవరకు అందింది అతనికి. కాని అతనిచేతులకి ఏమీ చిక్కలేదు కాంతి తప్ప.

ఊర్వశి : (వొంగి అతని తలమీద చెయ్యేసి) జీవితం ఒక్కక్షణం, మన ప్రేమాను బంధంఅనంతం. నా విరహం పొందినకొద్దీ క్రమంగా, నేను ఇంకా గొప్ప శృంగారంతో జ్ఞానంతో, నీ హృదయంలో వ్యాపిస్తాను. దిగులు పడకు.

పురూరవుడు : ఎంత నిర్భాగ్యుణ్ణి–

ఇంకా దూరమౌతో కరిగిపోతోంది.

ఊర్వశి : నిన్ను నువ్వు నిందించుకోకు. ఇట్లా జరగాలి. అంతే.

పురూరవుడు : నువ్వు వుత్తకల ఐపోతావు. నీతో అనుభవం ఒక్కక్షణమై పోతుంది. మళ్ళీ ఈ మాయలో పడతాను.

ఊర్వశి : భయపడకు, నావాడివి. నువ్వేం చెయ్యి, ఏ సుఖదుఃఖ్ఖభ్రాంతుల్లోనైనా నిన్ను విడవను. నా ప్రియుడివి నువ్వు, నేనే నువ్వు

(మాయమయింది. పురూరవుడు 'ఊర్వశీ' అని పెద్ద కేకవేసి పడిపోయినాడు)

ఏళ్ళు గడిచాయి

పురూరవుడు రాజ్యాన్ని పుత్రుడికి వప్పచెప్పి, ఊర్వశీ విరహంలో ఒక్కడూ తన అరణ్య ఉద్యానవనంలో గడిపాడు. విరహాన్ని భరించలేక, ఇంద్రుణ్ణి మెప్పించి ఊర్వశిని పొందాలని గొప్ప యజ్ఞాలుచేసి దేవతల్ని తృప్తుల్ని చేశాడు. కాని ఊర్వశి లభించలేదు. కాని చివరికి ఒకనాటి రాత్రి;

పురూరవుడి హర్మ్యంలో పైన చిటారుగది. కిటికీలన్నీ తీసివున్నాయి. ప్రతిరాత్రిమల్లేనే చీకట్లో ఆకాశంలోకి ఊర్వశికోసం చూసిచూసి అలిసి పక్కమీద కళ్ళు మూసుకున్నాడు

పురూరవుడు.

గదిఅంతా గొప్ప కాంతితో నిండింది. తను కళ్లు తెరిచేప్పటికి పక్కకి కొంచెం దూరంగా ఊర్వశి నిలబడివుంది, ఆ చివరి రాత్రి మల్లేనే దేదీవ్యమానంగా వెలుగుతో, జాలిగా అతనివంక చూస్తో ఊర్వశీ అని కేకవేసి లేస్తున్నాడు పురూరవుడు.

ఊర్వశి : కూచో. లేవకు లాభంలేదు. నీ చేతులకి అందను నేను.

పురూరవుడు : (వినిపించుకోక) అందవా? అందవా?

అని ఆమెని ఒకటే కావిలించుకున్నాడు. దగ్గిరికి తీసుకున్నాడు. జుట్టునీ, చంపల్నీ, వక్షాన్నీ తాకాడు. కాని ఏమీ తగలలేదు అతనిచేతులకి. నిరాశపడి సిగ్గుపడినుంచున్నాడు.

ఊర్వశి : కూచో, నీ యజ్ఞాలకి, ఆరాధనకి, నిలవలేక, నీకు కనపడమని ఆదేశించారు నన్ను. వొచ్చాను.

పురూరవుడు : ఊర్వశీ, నన్ను మరిచిపోయినావా? వాళ్ళు బలవంతం చెయ్యగా వొచ్చావా?

ఊర్వశి : అవును.

పురూరవుడు : ఎందుకు అంతనిర్దయ? నీకోసం ఇన్నేళ్లు అహోరాత్రులు అన్వేషించే నాపైని...

ఊర్వశి : అన్వేషించవా మరి? యుగాలనించి మనం పరస్పరాన్వేషణంతో గడిపాము.

పురూరవుడు : ఈనాడు?

ఊర్వశి : నీ మీది దయవల్ల రాలేదు. రాను. ఎందుకు ఇంత రాద్ధాంతం చేసి నన్ను పిలుస్తావు?

పురూరవుడు : కాని నువ్వు కనపడక! నువ్వు వాస్తవమా అని సందేహించి...

ఊర్వశి : ఇప్పుడు నేను వాస్తవమా నీకు!

పురూరవుడు : కాదా?

ఊర్వశి : కనపడకపోతే వాస్తవం తప్పుతుందా? ఇది నారూపమా? నీ కోసం తెచ్చుకున్నది.

పురూరవుడు : మరి నీరూపం చూపవా?

ఊర్వశి : నీకళ్ళు భరించగలవా?

పురూరవుడు : మరణం తరవాత చూడగలనా నిన్ను?

ఊర్వశి : అప్పుడు ఈ నేత్రాలతో చూడనక్కరలేదు.

పురూరవుడు : ఈ శరీరం లేకండా మనకీ అనుభవం ఏమి వుంటుంది? ఏ తపస్సుచేతా, నిన్ను మళ్ళీ పూర్వంవలె తెచ్చుకోలేనా?

ఊర్వశి : గతానుభవాన్ని తిరిగి తెచ్చుకుంటే, ఏ రసమూ, పలకదని తెలీదా? ప్రతి నిముషమూ ఎదిగి మారే మనసులకి.

పురూరవుడు : ఇంతకాలం నన్ను విడిచింతరువాత ఏం చేస్తున్నావు?

ఊర్వశి : ఏమీ చెయ్యటంలేదు. నీకై నిరీక్షిస్తున్నాను. చెయ్యడమనేది లేదు ఆ లోకంలో

పురూరవుడు : (బాధతో అడగలేక) మరి నీవు దేవ వేశ్యవు. యజ్ఞపరులకు పుణ్యాత్ములకు, యింద్రలోక వాసులకు నీ రతిసుఖం లభిస్తుందంటారు. నువ్వు నీవృత్తివల్ల, విధికి లోబడి ప్రతి ఆలింగనానికి సిద్ధం కావలసిందేకదు! నిజం కాదా!

ఊర్వశి : అవును.

నవ్వుతోంది.

పురూరవుడు : మరి నా కోసం నిరీక్షించడమేమిటి?

ఊర్వశి : పిచ్చివాడా? ఊర్వశి అంటే ఏమిటి? మీ లోకం మల్లే యోచించకు. ఊర్వశి అంటే ఒక అనుభవం. శరీరంకాదు. శరీరమైనా ఒక అనుభవమే కదా!

పురూరవుడు : మరి యింక ఊర్వశి పురూరవుడి ప్రేయసి అనడంలో అర్థమేముంది?

ఊర్వశి : పురూరవుడు తన పుణ్య ఫలితంగా ఊర్వశీ అనుభవానికి అర్హుడౌతున్నాడన్నమాట.

పురూరవుడు : మరి వాళ్ళందరూ అనుభవిస్తున్నారన్న మాట కూడా నాకు మల్లేనే...

ఊర్వశి : పాపం, ఎంత తపన పడుతున్నావు? ఎట్లా అర్థం చెయ్యను నీకు...ఊర్వశి నీ ప్రేయసి అయిందన్నపరం, ఇతరులకు కూడా ఆ అనుభవం వున్నదనే బాధలో ఎంత న్యూనతని పొందింది నీ మనసులో! వెన్నెల అందరి హక్కు

కావడంవల్ల, వెన్నెలలోని ఆహ్లాదం తగ్గిందానీకు!

పురూరవుడు : కానీ నువ్వు, నీ వక్షం, నీకళ్ళ కాంతి, నీ... ...

ఊర్వశి : అవునోయి అన్నీ నీవే. అవి వాళ్ళకిలేవు. వాటి అనుభవంతప్ప. నిన్నుచూస్తే ఎంత ప్రేమా జాలి వస్తున్నాయంటావు? నాకు చేతనైతే దేహాన్ని ధరించి, నిన్ను కావలించుకుని, నీ తలని నా వక్షానికి అదుముకుని వోదార్చాలనిపిస్తోంది.

పురూరవుడు : ఒక్కగంట రాలేవా?

ఊర్వశి : ప్రయోజనము లేదు, నా శక్తిలోనూ లేదు. నేను వెడుతున్నాను.

పురూరవుడు : వుండు, వెళ్ళకు, నన్ను తలుచుకుంటావా ఆ లోకంలో?

ఊర్వశి : ఏ రాత్రి నీ స్వప్నాలలో ఊర్వశి కనిపించ కుండా వుంది?

పురూరవుడు : స్వప్నంలో, మేలుకొని నా దౌర్భాగ్యానికై కాలిపోవడానికే కద!

ఇప్పుడు తలుచుకుంటే నిన్నొక్క క్షణమైనా అనుభవించినట్టులేదు, అన్ని యేళ్ళు నీలో గడిపాననే జ్ఞాపకం తప్ప.

ఊర్వశి : అంతే ఈలోకంలో అనుభవం!

పురూరవుడు : నన్ను తీసుకుపో నీతో. నీవులేక ఎందుకు నేనిక్కడ?

ఊర్వశి : ఎదగడానికి.

పురూరవుడు : ఎందుకు?

ఊర్వశి : నన్నాలోకంలో అనుభవించుటకు యోగ్యత గలగటానికి.

పురూరవుడు : ఇంత ఖేదంలోనా? నీ చేతుల్లో నేనెందుకు పునీతుణ్ణి కాకూడదూ?

ఊర్వశి : ఏం కాగలిగావు అన్ని సంవత్సరాలు నాతో అనుభవించి? నేనెంత బతిమాలి బోధించాను? తీవ్రమయిన, ఖేదమైన, అగ్నితుల్యమైన విషాదంలోంచి తప్ప నేర్చుకోలేడు మానవుడు. అందువల్లనే మీలో అంత వియోగం, అశాంతి, బాధ.

పురూరవుడు : ఎందుకు అట్లా?

ఊర్వశి : నన్నడక్క నాకు తెలీదు.

పురూరవుడు : ఊర్వశీ, ఊర్వశీ, ఎట్లా భరించను? నీవు వెళ్ళిపోయిన నిముషాన్న? ఏం చెయ్యనిక్కడ?

ఊర్వశి : ఏం చేస్తున్నావు ఇన్నేళ్ళూ?

పురూరవుడు : వెతుకుతున్నాను నీకోసం.

ఊర్వశి : నేను ముందు అసలు కన్పడక పూర్వం-

పురూరవుడు : ఏం చేస్తున్నాను? ఇప్పుడు తలచుకుంటే, అప్పుడు బతికానా అసలు అనిపిస్తుంది. అప్పుడు తెలియకుండానే నీదర్శనం కోసం కాచుకుని వున్నానుగావును అనుకుంటాను.

ఊర్వశి : పోనీ, నా జ్ఞాపకాన్ని తీసేయ్యనా? పూర్వం వలె సుఖంగా జీవింతువుగాని.

పురూరవుడు : నీ జ్ఞాపకంకూడా లేకండానా? వొద్దు. ఇట్లానే ఆశతో, నీ విరహంతో కాలనీ.

ఊర్వశి : చూశావా మరి! ఈ వియోగం, బాధ ఎందుకని ఏడుస్తావుగాని, వాటివల్ల కలిగే అశాంతే లేక పోతే ఏం అందుకోగలరు మీరు? అన్నీ సహించు విధిని ప్రార్థించు. దిక్కులదిరేట్టు, 'ఊర్వశీ' అని ప్రశ్నలడుగు. సాధించు. నీకోసమే కాచుకుని వుంటాను. నేను చాలా సత్యం, నీదాన్ని. నీ జీవితం ఒక్క క్షణం. ఊర్వశితో అనుభవం అనంతం.

పురూరవుడు : ఏం చేద్దాం ఆ లోకంలో?

ఊర్వశి : మన కలలన్నీ సార్థకం చేసుకుందాము. ఆ ఆనందాలు మాట్లాడితే నీకు అర్థమన్నాకావు. నీవు అనుభవించే శృంగారం, పిపీలికకి ఎంత అర్థమౌతుందో, ఆ లోకపు అనుభవం అంత మాత్రమన్నా తెలుసుకోలేవు నువ్వు! రంగులు, దృశ్యాలు, కాంతులు, లోకాలు, శ్రావ్యగానమాధుర్యాలు, పరిమళాలు, అనంతమైన దివ్యశృంగారం, నిద్రలేని, అలసటలేని, తృప్తిలేని, అశాంతిలేని రతివిలాసాలు... సౌందర్యాలు అన్నీ నాలో. దిగులుపడకు.

పురూరవుడు : విరహవేదన అంతా నాదేగాని, నన్ను చూసి నీ పూర్వపు నిలవలేని ప్రేమ స్ఫురించటం లేదా నీకు? నన్నువిడిచి ఎట్లా నిలవగలుగు

తున్నావు?

ఊర్వశి : నిలవ గలుగుతున్నాను గనకనే, నా ప్రేమ గొప్పది. విరహ బాధలేని ప్రేమ అర్థంకాదు కదూ నీకు?

పురూరవుడు : మరి నాతోవున్నప్పుడు నాకోసం నువ్వు-

ఊర్వశి : శాపం వల్ల మనుష్యత్వం వొచ్చింది గనక.

పురూరవుడు : మరి ఆ లోకంలో నువ్వు నానించి ఇంత దూరంగా, ఉన్నతంగా వుంటే నాకేం సంతోషం.

ఊర్వశి : అందుకనే ఈనాటి నీ బాధ, ఆ లోకంలో నా ఔన్నత్యం, నా విజ్ఞానం నీకు దూరంగానూ విడిగానూ తోచకండా వుండడానికే.

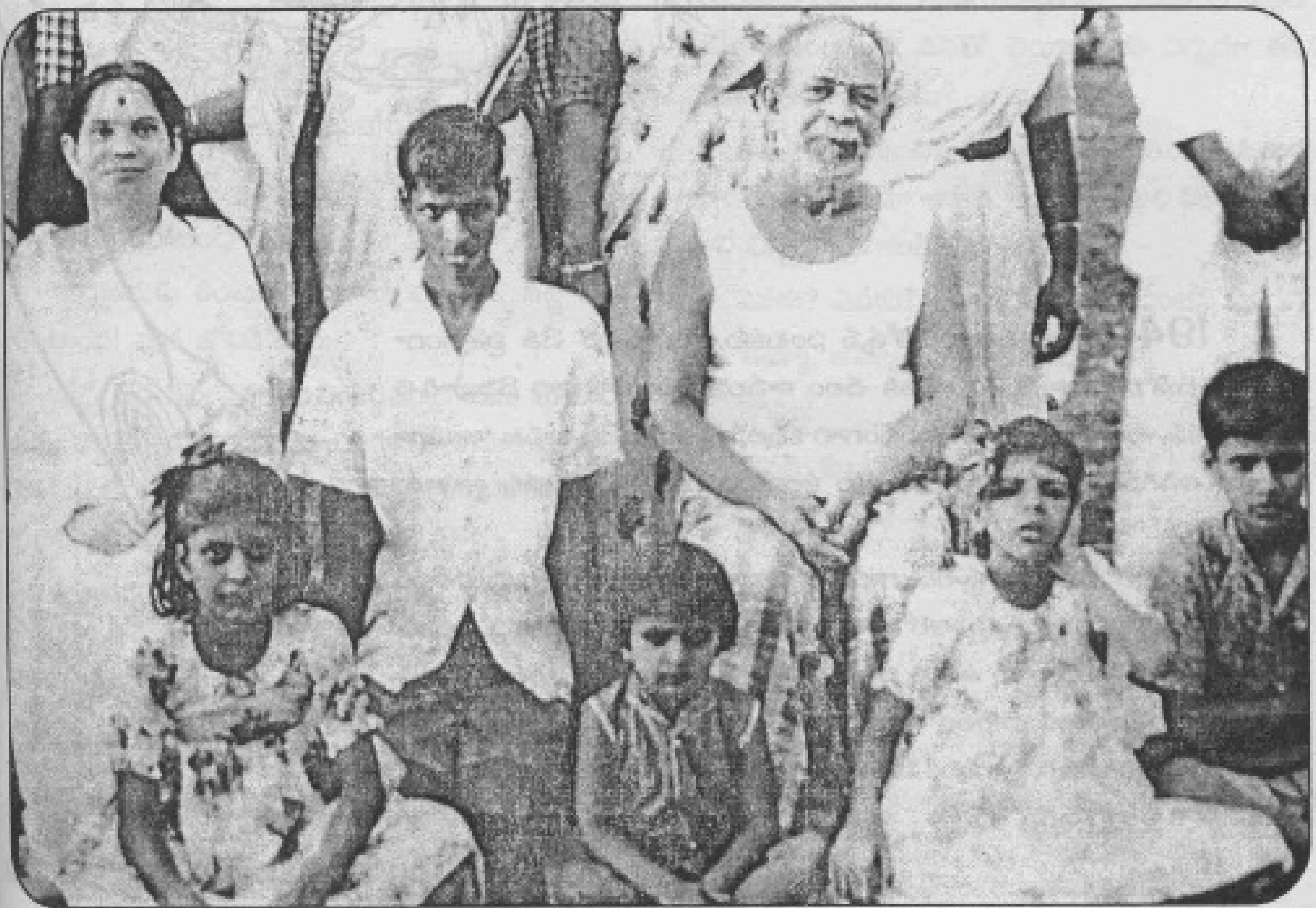
పురూరవుడు : ఆనాటికి నా చిన్న పాపానికీ – ఇంత దీర్ఘ తీవ్రపరిహారమా?

ఊర్వశి : పాపము కాదు. పొరబాటూ కాదు. తప్పదు, నీ జీవితానుభవానికి అంతే పర్యవసానం. నువ్వు ఎట్లానూ దానినించి తప్పించుకోలేవు. నన్ను పొందగలిగిన ఔన్నత్యం ఎట్లాగో తెచ్చుకున్నావు కొంతకాలం. అంత ఔన్నత్యాన్నీ మామూలుగా నీ స్వభావానికి తెచ్చుకోగలగాలి నువ్వు. దాని కోసమే యిన్నియేళ్ళు దారుణ తపనం నమ్ము శిక్ష అనేది, సృష్టిలో లేదు – దయతప్పు – ఇంక వెడతాను.

పురూరవుడు : వెడతావా? ఇంతేనా? మనస్నేహం కాలంగా నన్నా జ్ఞప్తికిరాదా నీకు? ఎంత దూరమైనావు? ఆ లోకంలో ఇంతేనా? ఇట్లా నువ్వెందుకూ నాకూ?

ఊర్వశి : (నవ్వి) దయగా నాకు లేదనుకో. సన్నిహితంగా రాలేననుకోకు. కాని నేను నీకు దగ్గిరైనానా, నన్ను వొదలలేవు. నేను వెళ్ళాక నీ బాధని భరించలేవు. నీతో కలిసి సుఖించిన ఊర్వశినే తలుచుకో, నన్నందుకోగలిగేవరకు. నేను వెడతాను...!

పురూరవుడు ఆమెమీద పడ్డాడు. ఆమెకాంతి అతని చుట్టూ ఆవరించి, నిలిచి, చలించి, మాయమయింది.

50

ఓ పువ్వు పూసింది

1949లో 'భారతి' రజతోత్సవ సంచికకు సంపాదకుని చేత ప్రత్యేకంగా అడిగించుకొని, 'ఇన్నాళ్ళకు భారతికి చలం కావలసి వచ్చాడా!' అని దెప్పిపొడిచి వ్రాసిన కథ. అంతవరకు 'భారతి' చలంగారి కథలను ప్రచురించేది కాదట. అంతగా వారు అడిగినందుకు తెలుగు సాహిత్యం కలకాలం గుర్తుంచుకొనే కథ వ్రాశారు చలంగారు.

ఈ కథలో మనుష్య పాత్ర లేదు గాని, జీవుని వికాసంలోని సౌందర్యం, పరమార్థం అంతా ఒక పూవు జీవితంపై ఆరోపించి చిత్రించారు. పారలౌకికమయిన ఆనంద బీజం నుండి లౌకికమయిన ఉత్పత్తి వికాసం, మళ్లీ అనంతంలోకి లయమయ్యే దాక అంటే అనంతం నుండి సాంతం ద్వారా మళ్ళీ అనంతంలోకి జీవ ప్రయాణ లీలను వర్ణించారు. ప్రతి వాక్యం, ప్రతి పదం మననం చేసుకుంటూ చదువవలసిన కథ. తెలుగులో 'ఎలిగరీ' కి పేర్కొన దగిన కథ.

అర్ధరాత్రి అడవిలో పువ్వు పూసింది. చుట్టూ చీకటిని చూసి, భయమేసి, 'అమ్మా' అని ఏడ్చింది. ఆకులూ, తొడిమలూ దగ్గరగా తీసుకుని భయం లేదని పూయించాయి ఆ తెల్లని పసిపువ్వుని.

'ఏదీ?' అంది పువ్వు.

'ఎవరు?' అంది తల్లితీగ చీకట్లోంచి.

'నన్ను నీ దగ్గిరికి తీసుకువొచ్చాడూ, అతను?'

'ఎవరు తీసుకొచ్చారు? నేనే తెచ్చుకున్నాను నిన్ను, నా గారాబాన్ని నా బంగారాన్ని, నా ముద్దుల మురిపాన్ని నిన్ను.'

'నువ్వేనా? ఎవరో అనుకున్నాను. నువ్వేనా నా చేతిని పట్టుకుని నక్షత్రాలమధ్యనించి ఆడుతో, నవ్వుతో అట్లా తేలివొచ్చి నన్నిక్కడ దించింది? ఓసారి కనపడు'.

'తెల్లారనీ. నన్ను చూద్దుగాని. ఇప్పుడు పడుకో.'

'భయమేస్తోంది, కిందికి పడిపోతానా?'

'నేను పట్టుకున్నాను కాదూ!'

'ఆకలేస్తోంది అమ్మా!'

పువ్వునోట్లోకి వెచ్చగా, తియ్యగా, వొంటినంతా సంతోషంతో నింపుతో పాలు వొచ్చాయి.

'వొచ్చావా?' అని వొళ్ళో పెట్టుకుని వూపింది గాలి.

'అమ్మా! ఏమిటి అట్లా పాకుతోంది నా వెనక?

'ఏం లేదు; అది పాము. తిండికోసం తిరుగుతోంది.'

'నన్ను తింటుందా?'

'నిన్నెందుకు తింటుంది? చాలా మంచిది, పిట్ట పిల్లల్ని తింటుంది! మన జోలికి రాదు.'

పెద్ద పెద్ద చెట్ల వెనకనించి అర్ధచంద్రోదయ మౌతోంది. కళ్ళు పెద్దవిగా విప్పింది పువ్వు, చెట్లకొనలు మెరుస్తున్నాయి. నేలమీద సందుల్లోంచి చారలుగా వెన్నెల పాకుతోంది చీకటిని పక్కలకి తోసుకుంటో, చుట్టూ అడివిని చూసి–

'చూడు, అమ్మా చూడు' అంటో చప్పట్లుకొట్టి ఆడింది పువ్వు.

నిద్రకళ్ళతో పాడుతోంది తల్లి.

తలెత్తి తల్లివంక చూసింది.

'ఎంత అందంగా వున్నావు అమ్మా!'

తన కళ్ళకి అందక తల్లిని తీగెలు చీకట్లల్లోకి పెనవేసుకున్నాయి. పరిమళాలలో విరబోసుకుని నల్లని నీడల్లో వూగుతున్నాయి ఆకు గుబుర్లు,

'ఎవరిమీద నమ్మా, కావిలించుకుని అల్లుకున్నావు? అతనెవరు, గంభీరంగా అట్లా నుంచున్నాడు నీ బరువుమోస్తో?'

'మీ నాన్న'

'అమ్మా అమ్మా అమ్మా! ఎవరు అట్లా కిర కిర మంటారు? అమ్మా, పట్టుకో నన్ను.'

'అవి కోతులు. మీ నాన్న కోసం వొస్తాయి. నిన్నేం చెయ్యవు అవి.'

'మరి నాన్న వాటిని'–

తన పేరు పిలుస్తున్నాడు. పాడుతో వెన్నెలలో తేలి తనచుట్టూ మూగుతున్నారు పుష్పకిన్నెరలు. తనెరుగును వాళ్ళని.

'పుట్టావా? నువ్వు ఇక్కడ పుట్టావా?'

–చుట్టూ మూగి, పువ్వుని కదుగుతున్నారు. రేకుల్లో చిన్న చిన్న నొక్కులు అందంగా దిద్దారు. మంచు ముత్యాలహారాలు వేశారు. వాళ్ళవెనక తనకి కనపడకుండా నీడలో ఎవరు నుంచున్నారు? తనకి తెలుసు ఎవరో! ఎప్పటెప్పటినించి అనంతకాలంనించి, అనేక రూపాలలో, అనేక లోకాలలో, అనేక ఆనందాలలో తనతో చెయ్యి కలిపి ఎన్నడూ తనని వొదలని ఆ నీడ ఎవరు?

తన తలపైనించి, చీకట్లలోనించి తియ్యనిపిలుపు, దూరంగా దేనికోసమో అరుపు. ఆకులన్నీ నిలిచి వింటున్నాయి. గాలి చిన్న తరంగాలతో పులకరించింది,

ఎవరు? ఎవరు? ఎంత వెతికినా కనిపించని ఎవరు?

'అమ్మా అమ్మా, ఎవరు?'

'కోవెల'

'ఎవర్ని పిలుస్తుంది?'

'ప్రియుణ్ణి.'

'రాదేం?'

'చీకటి.'

'మళ్ళీ పిలవమను.'

'పిలుస్తుంది.'

'ఎంత అందమమ్మా ఈ లోకం? నేనెక్కడ వున్నాను ఇక్కడికి రాక?'

పువ్వుకి ఎదురుగా, పెద్ద కాంతిపుష్పం అంధకారపు తూర్పు శాఖన వికసించి జ్వలిస్తోంది. తేలికగా తనని కప్పి నవ్వించేమబ్బు తెరలోంచి తన వెలుగుచేతుల్ని జాస్తోంది పువ్వువేపు

ఉత్సవాలు, వాయిద్యాలు, అరుపులు, సంతోషాలు.

పూదుస్తున్నారు? తోరణాలు కదుతున్నారు? జయ జయ ధ్యానాలు చేస్తున్నారు? ప్రతి మబ్బుకీ రంగుల్ని అలంకరిస్తున్నారు. అత్రుతగా సంతోషాన్ని ఆపుకోలేక ఇటూ అటూ పరుగెత్తుతున్నారు. అనిలకుమారులు దుమ్ముదులుపుతూ, అందర్నీ మేలుకోమంటూ, ఎండిన ఆకుల్ని దూరంగా తోసేస్తో, చెట్లు గాలిలోకి నోళ్ళు తెరుచుకొని ఆరగిస్తున్నాయి ప్రథమ భోజనాన్ని...

కాంతి, కాంతి ప్రపంచమంతా కాంతి. ఆకాశాన్నంతా ఆనందంతో నింపుతో, కాంతి అలలమల్లే కాంతి విరుచుకు పడుతోంది లోకంమీద.

లోకంరూపమే మారింది. సగం చందమామ నవ్వుతో నమస్కరించి ఆకాశంలోపల కరిగిపోయినాడు. లోకాధిపతివలె వెలిగిన వేగుచుక్క భయంతో ఏమూలకో వొదిగాడు. మబ్బులు సిగ్గుతో రంగుల్ని కడిగేసుకుని, తెల్లని వొళ్ళతో పక్క పక్కల ముడుచుకున్నాయి.

దేదీప్యమానమైన కాంతితో ఎర్రగా, ఎక్కడా కల్మషాన్నీ, అంధకారాన్నీ, అల్పత్వాన్నీ సహించని, క్షమించని దివ్యనిర్మల తేజస్సులు చిమ్ముకుంటో బయల్దేరాడు మార్తాండుడు.

పక్షులన్నీ రెక్కలు చాచి ఎగురుతున్నాయి. మృగాలు వొళ్ళు విరుచుకుని కదులుతున్నాయి, పవనకుమారులు చెట్ల ఆకుల చివర్లలో కూచుని భయంగా చూస్తున్నారు.

సమస్తమూ మరిచి కళ్ళు తెరుచుకుని చూస్తున్న పువ్వువైపుకి తీక్షణంగా ఒక్క కిరణాన్ని విసిరాడు సూర్యుడు.

'చచ్చాను' అని కళ్ళు మూసుకుంది కన్య. వొళ్ళంతా వొణికింది. దెబ్బతిన్నట్టు సొమ్మసిలింది. తానంతా ఎర్రగా ఐపోయింది. ఒక్కసారి తన మొదళ్లోంచి, నేలలోంచి చీల్చుకుని తనలోకి దిమ్మరించే అమృతంతో తానంతా నిండిపోయింది.

'అమ్మా' అని వొక్క అరుపు అరిచింది. భయంకాదు, సంతోషం కాదు. చావు కాదు, పుటక కాదు, నవయవ్వనం తనలోకి ఆ లేత ఎండ, వెన్నెల, కింది గడ్డి నవనవ. ఆకాశంలోని నీలపు నునుపు, తన తండ్రికొమ్మల బలం, కోవెల కంఠంలోని జాలి, గాలిలోని అర్థంలేని అల్లరి. తనతల్లివేళ్ళ కింది భూమిలోని అనర్ఘళసారం-అన్నీ ప్రవహించాయి.

తన రేకుల్లో తళతళలు. తన యీనెల్లో నున్నటి వుబుకు. తన బొడిపెల్లో పగలడానికి సిద్ధమైన మదపు సౌరభం తన తొడిమలో విశాలమౌతున్న బలం. తన సమస్తంలో ఆగని. అంతులేని కారణంలేని, కాంతి.

అకస్మాత్తుగా తనని ముంచుతో చీలుస్తో పైన దొర్లి సముద్రం అలలమల్లే, మూర్ఛలు తెప్పించే పరిమళం, తనని తల్లిని, గాలిని, ఆకాశాన్ని నింపి పోర్లే అలలుగా జ్వాలలుగా తనలో నించి పరిమళాలు.

పట్టలేక పక్కుమని నవ్వింది ఆ నవ్వు ఎండకే కాంతి విచ్చింది,

ఆ మత్తుకి, ఆ మాధుర్యానికి ఆకాశం కిందికి దిగిరావొద్దా? గాలి యీ వార్త ముల్లోకాలలో ప్రకటించవొద్దా? ఆ కాంతి అంతా ఒకట్టై తనకి హారతి ఇవ్వద్దా - యీ చెట్లు, పక్షులు. కీటకాలు. మృగాలు, యీ అనంతాకాశం, సూర్యచంద్రులు, యీ లోకమే తన పరిమళ సౌభాగ్యంకోసం సృష్టి పొందలేదా!

అల్లరిగా గంతులేసింది, చప్పట్లు కొట్టింది. కళ్ళలోంచే కాంతుల్ని విసిరింది. ఎవరు అటు వెళ్ళినా ఆకుల వెనక దాక్కుని తొంగిచూసి పకపక నవ్వింది, తన రేకుల్ని పూపింది, పరిమళాన్ని ఎక్కడా అంతంలేని భాగ్యంమల్లే విరజిమ్మింది ప్రపంచం మీద. సంగీతాలతో, నృత్యాలతో సోలుతో, తూగుతో, చుట్టా మధుపాలు సేవించి వెంబడి రాగా, పూలని లెక్క కింద తలెత్తి చూడకుండా, గర్వంగా, యవ్వనంతో మదించి, వొంటి నిండా పచ్చని పుష్పరజం చల్లుకుని పోతున్నాడు, మధుపం.

ఎండలో రజంలోంచి నల్లగా మెరిసే అతని దేహం. క్రూరమైన తొండం, రక్తంవలె ఎర్రనైన కళ్లు, గాలిని శూలాలవలె గుచ్చే పెద్ద మీసాలు చూసి వొణికింది పువ్వు

'అమ్మా! ఎవరది?' అని తల్లి ఆకుపచ్చ పమిటలోదూరింది,

నవ్వి కూతురుతల నిమిరింది,

'నీజోలికి రాదులే' అంది కొంటెగా తల్లి.

'రాడా? ఎంత పొగరు?' అంటో ఆకుల్లోంచి సగం తొంగిచూసి, పరిమళాన్ని విసిరింది పువ్వు. పూపిరాడనీక మొహానికి అడ్డుపడి, రెక్కలబలాన్ని లాగేసే ఆ పరిమళానికి తల తిరిగి ఆగాడు మధుపం.

'అమ్మా! ఆగాడు' అంది భయంగా పువ్వు

తనని ఆగనీక, నిలవనీక, ఏమిటి ఆ బాధ? తియ్యని మత్తెక్కించే ఆ వేదన! ఏమిటో తనకి తెలీక, భయపెట్టి, తనని తొందరచేసే ఆ కాంక్ష!

తిరిగాడు తనవేపు.

పొమ్మన్నాడు అనుచరుల్ని, మళ్ళీ ఇంకోసారి కొత్తపూరజం అతనినిండా చల్లి అలంకరించి ఎగిరిపోతున్నారు మిత్రులు, చుట్టూ ఆకులమీద వాలి నవ్వుతున్నారు పోకిరివాళ్ళు.

తనవేపు ఎగురుతున్నాడు, అతను, బలంగా ధైర్యంగా అతనికి ఎవరు ఎదురు అన్నట్టు, ఎండలో మెరుస్తో, తేలుతో. గాలిని చీల్చుకుంటో వొస్తున్నాడు అనివార్యంగా.

సిగ్గు, సిగ్గు, సిగ్గు

తన గర్వం, ఆధిక్యం, విజృంభణ-ఏమీలేవు. దాక్కుంది ఇంకా లోపలగా.

వొస్తున్నాడని భయం, సంతోషం.

తీరా రాడేమోనని దిగులు, న్యూనత.

వొస్తున్నాడని గర్వం, సిగ్గు,

ఏమిటి అంత స్వతంత్రం?

ఏమిటి ఇంత ఆలస్యం?

తను తప్పు ఇంకేం కనపడకుండా ఐ, తనచుట్టూ ప్రాధేయపడి పాడాలి.

తాను మాత్రం అందక, ఆకుల్లో తప్పించుకుని ఆదేశించాలి.

నిర్లక్ష్యంగా, అవలీలగా ఆకుల్ని వొత్తిగించి, తనని నలుగురిముందూ బాహాటంచేశాడు, క్రీగంటితోచూసి, 'పో, ధూర్తుడా! అంది. కాని తన కంఠస్వరమేనా అది? ఏమిటా తియ్యదనం, ఆ ఆహ్వానం? తనెంత ప్రయత్నించినా తనకి లోబడని ఆ హృదయారాటం?

వెడల్పయిన స్వరంతో, ఝుమ్మమనే ఆ ఆపుకోలేని ప్రేమ గీతాన్ని ఆలాపిస్తో తనచుట్టూ తిరుగుతున్నాడు, ముందుకాళ్ళని తన వేపు జాచి, రెక్కలమీద రంగు రంగులుగా మెరుస్తో ఎండ. అతని వొంటిమీది రజపు మదపు వాసన తల తిప్పుతోంది.

పొంగివొచ్చే పరదమల్లే ముంచేసింది తనకింకేం తోచకుండా ఆ మధుపగీతం, సముద్రపు హోరుమల్లె రక్తపు పోటుమల్లే,

అడుగుతున్నాడు, నవ్వుతున్నాడు, తలవొంచి ముందుకాళ్ళతో ప్రాధేయపడుతున్నాడు. 'నీ కోసమే అనంత కాలం నించి వెతుకుతున్నాను. నా ఐశ్వర్యాన్ని నీ పాదాల ముందు గుమ్మరిస్తాను. తలెత్తి ఒకసారి నావంక చూడు' అంటున్నాడు.

అన్నీ అబద్దాలు. కాని. ఎంత మధురమైన అబద్దాలు!

నీ వొక్కతవే నాకు అన్నాడు. ఆ పుష్పరజమంతా ఎక్కడిదో? ధూర్తుడు.

తను తెల్లని రేఖలు మెరిపించి చిన్న నవ్వు నవ్వి దాక్కుంది ఆకులమధ్య, గాలి సహాయంతో.

అతను బలహీనంగా, మృదువుగా కొమ్మల్లో దాక్కునే తనకోసం ఇంకా రాదేం? వెళ్ళిపోడు గదా? మెరుస్తో. రెక్కలవూపుతో, లెక్కలేని పువ్వులమధ్య ముల్లోకాలలో అవలీలగా సంచారం చేయగలిగిన అతడు-ప్రత్యేకం తనకోసం-తన ముందు ప్రాధేయపడుతున్నాడు.

'పో'! అంది, పోతాడేమోనన్న భయంతో.

మధుపం ఆ మాటతో ఆమె స్వంతమైనట్టు, అధికారమైనట్టు. సంకోచంలేకండా విహరించే రాజ్యసీమ ఐనట్టు. కరుకుగోళ్ళతో, మృదుపద్మాలు ఏమౌతున్నాయో అనే దృష్టి లేకుండా వాలాడు పువ్వుమీద,

'అమ్మా! అని పెద్ద కేకేసింది-ప్రాణం పోతున్నట్టుగా.

అమ్మ పలకలేదు. తనని వొదిలారా? అందరూ వొదిలారా! ఇదే అంతమా? తన ప్రాణాలు ఎగిరిపోతున్నాయి.

నిర్దయగా, ఏమీ తన అనుజ్ఞలేకుండా, క్రూరంగా, గోళ్లతో చీల్చి, తలదూర్చి, తను ఎప్పుడూ తనలో ఉన్నదని తెలీని, తన గర్భకుహరాంతరాన్ని తొండంతో ఛేదించి తాగుతున్నాడు మధువునంతా.

వొళ్లు చీలికలౌతోంది, రక్తాన్నే తాగుతున్నాడు. వెనకకాళ్ళతో పక్కల్ని సాగదీసి చింపుతున్నాడు. ఇంక తనెట్లా బతకడం? ఎట్లా మొహమెత్తడం?

కాని అప్రయత్నంగా రేకలతో అతన్ని కప్పి దాచుకుంది. తన ఈనెలతో సన్నని వొంపుతీరిన నడుముని కావిలించుకుని దగ్గిరికి లాక్కుంది. తనలోని పచ్చని పరిమళపు గంధాన్నంతా అతనినిండా చల్లింది. తననే తాసర్పించుకుంది.

'ఇంక నన్ను వొదిలి వెళ్ళకుమని' వేడుకుంది. 'నేను నీదా'న్నంది. 'నీకన్నా ఇంకేం లే'దంది.

ఇంకా. ఇంకా. ఇంకా-నాలో ఇంకేం మిగలకండా నా

ప్రాణాన్నే, ఆత్మనే తాగెయ్యమని రహస్యం పలికింది.

ఝల్లుమంది వొళ్లు. తాను చూసిన సూర్యులు వెయ్యిమంది తన కళ్లముందు భగ్గుమన్నారు. రాత్రి నక్షత్రాలన్నీ ధగ ధగ తన చుట్టూ నాట్యంచేశాయి. సముద్రాలు హోరుమన్నాయి. ఎట్లా భరించడం యీ ఆనందం! యీ బాధ, యీ తీపి, యీ తీపు!

గుండె బద్దలు కాదా! నాళాలు చీలిపోవా? తనరేకులే చింపుకుని రాలిపోవా?

ఆగలేక పట్టుకుంది, దగ్గిరిగా కప్పేసింది మూర్ఛపోయింది.

వొదిలేశాడు తనని కరుణామయుడు, మధురమూర్తి, తనని వొదిలేసి. తన కళ్ళలోకి నవ్వాడు. ఏమియ్యగలదు తాను? చాలా హాయిగా సంతుష్టితో తన కళ్ళలోకి నవ్వాడు.

ఎవరు? తానెట్లా తీర్చుకోగలదు. ఈ కృతజ్ఞతని!

నమ్రతతో నమస్కరించింది,

తనమీద కాళ్ళాని, అవలీలగా గాలిలోకి ఒక్కదూకు దూకి, చీకటి వెలుగులాగు మెరిసి రెక్కల్ని జాచి, ఒక్కమాపు తనవైపు వెనక్కి చూడకండా వెళ్ళిపోయినాడు. అతని నెచ్చెలిగాళ్ళని ఒక్క కేకతో పిలిచి, వాళ్ళతో ఉల్లాసంగా నవ్వుతో తన ఉనికినే మరిచి. అతని వెంటబడి అద్దుపడే తన హృదయాన్నే తోసేసి, తనకు తెలీని తాను అందుకోలేని, నీలపు లోకాల్లోకి, ఆకుపచ్చ కాంతులమధ్యనించి ఎగిరిపోతున్నాడు. కనపడ్డంత దూరం దిగులుతో తలవొంచి చూస్తోంది. తానా? కదలడం చాతకాదు.

ఆకుల తెరచాటున సిగ్గుగా పెరిగిన కన్య. ఏమని తాను లోకం కళ్ళముందు, సిగ్గువిడిచి, అతన్ని అనుగమించగలదు?

తనకే రెక్కలుంటేనా? ఇంక ఎటూ చూడకండా తల్లిని, తండ్రిని, ఆకుల్ని, మిత్రుల్ని, సమస్తమూ మరిచి అతనివెంట సహచారిణి అయి సేవ చెయ్యదా?

కాని, అబల,

దీవిస్తున్నారు, లాలిస్తున్నారు.

తనచుట్టూ చిన్న చిన్న వనకన్యలు చేరి పాడుతున్నారు

తన వొంటివంక గర్వంగా చూసుకుంది. ఎంతో సాఫల్యంతో, నిండుతనంలో, లోతులో బరువెక్కిన తనవంక చూసుకుని పొంగిపోయింది.

సూర్యుడు పైకిలేచి పెద్దచెట్ల ఆకునీడల్ని మంటపెడుతున్నాడు. గుంపులు గుంపులుగా చిలకలు ఆకుపచ్చ మెరుపులుమల్లే ఎగిరిపోతున్నాయి. సీతాకోకచిలుకలు తప్పతాగి ఎండలో తూలుతున్నాయి. రంగురెక్కల్ని గర్వంగా గాలిలో చాచి, సోమరిగా తేలిపోతున్నాడు గరుడుడు మబ్బులమధ్య.

మెల్లగా పొట్టివై పోయే నీడల్ని సోమరిగా చూస్తో, శాంతంగా కూచుంది, పువ్వు బలంగా శక్తిని భూమి వేళ్ళలోంచి తనలోకి లాక్కుంటో, తన అందమంతా పోతేనేం పరిమళం లేకపోతేనేం? కేసరాలు అవిసి, వొడిలి తన పత్రాలమీదనే వాలిపోతేనేం? తన వైపుకి కాంక్షతో మధుపాలు చూడకపోతేనేం? ఇప్పుడు తనచూపు తన లోపలికి.... తన జీవితానికి అర్థమే మారిపోయింది.

తనలోపల కొత్తప్రాణం కదులుతోంది. చోటుకోసం వెతుక్కుంటో తన పక్కల్ని సాగతీస్తోంది. మధుపం తననిండా విరజిమ్మిపోయిన పుష్పరజంతో పచ్చనై జారిపోయిన తన పత్రాల్ని ఎండ వెచ్చదనానికి వప్పచెప్పి, తనచుట్టూ జరిగే సృష్టి ఉత్సవంలో తానూ ఒక ముఖ్యపాత్రధారిణిననే గర్వంతో, ఇంకేం కావాలి అనే స్తిమితంతో, నిర్లక్ష్యంతో చూస్తోంది-క్షణమైనా ఆగక నిరంతరంగా అలలమీద నాట్యంచేసే సృష్టిలీలని.

గాలిమీద చిందులు తొక్కుతోంది ఎండ.

ఆకాశాన మధ్య మండిపడే భాస్కరుడి కంటపడింది ఆ పువ్వు తల్లి. క్రూరంగా చూస్తో ఎదుట నిలిచింది కాలం. పరిమళంలేని, మధువులేని, రంగుతప్పిన ఆ పువ్వుని అనవసరమని తల వూపింది సృష్టి. రేకులు రంగుతప్పి ముడతలు పడ్డాయి. కేసరాలు ఒక్కొక్కటే వూడి జాలిగా ఆకులమీద వాలుగాలివూపుకి దుమ్ములో పడ్డాయి. కాని దృష్టిని తన గర్భంవేపు తిప్పి, తననీ, తన అందాన్నీ, ప్రపంచాన్నే మరిచింది పువ్వు

మబ్బులనించి చివరి రంగుల్ని పిలుచుకుని సూర్యుడు ఎప్పుడు కడసారి శెలవు చెట్ల చిటారికొమ్మల మీది గరుడులనించి తీసుకొని వెళ్ళిపోయాడో. ఎప్పుడు శాంతి గీతాల్ని వాయుకుమారులు పాడి కొమ్మల్లో కూచున్నారో, ఒక్క క్షణం విశ్రాంతిలేక తిరిగిన జీవులన్నీ ఎక్కడెక్కడ అన్ని వ్యాపృత్తుల్నీ వొదిలి నీడల్లో వొదిగాయో. పక్షులూ, కోతులూ తన తలపై గుబుర్లలో ఎప్పుడు మాటుమణిగాయో గమనించనైనా లేదు పువ్వు

వెతికి వెతికీ మూలమూలల దాక్కున్న వెలుతురుని మింగేస్తోంది వెయ్యినాలుకలతో చీకటి.

మొదటి నక్షత్రపు మిణుకు మిణుకులోంచి జారిన కాంతి

రేఖమీద కూచుని వొచ్చి నిలిచాడు తనముందు.

తనపేరు పిలిచాడు,

'ఎవరు' అంది పువ్వు. కాని తెలుసు తనకి.

గజగజ వొణికింది. చుట్టూ చూచింది ఏడుస్తో.

'రా' అన్నాడు.

'నా పాపాయి' అంది.

నీ ప్రాణాన్ని నీ పాపాయికిచ్చి నాతో రా' అన్నాడు నవ్వుతో.

'ఎట్లా రానూ! అని అరిచింది చివరి అరుపు.

తన చేతిని పట్టుకుని, కన్నీళ్ళు తుడిచాడు.

'చూడు' అన్నాడు.

లోకమంతా పెద్ద వెలుగు, అన్ని రూపాల్నీ, భిన్నత్వాల్నీ తనలో కరిగించుకుంటున్న మెత్తని వెలుగు నేలమీది ఎండుటాకులనించి, ఆకాశాన నక్షత్రాలదాకా, అన్నిటిని ఏకంచేసే దివ్యకాంతి అంతా, అంతా ఆ వెలుగంతా అతను. అన్ని చోట్లా అతను.

పొట్టలోని ఆ కళ్ళని నింపుతో, పట్టుకు చీల్చుకు తింటో, చీకట్లో దాక్కుంటో, పిల్లలకి రసం తాగిస్తో, చంపుతో, ఏడుస్తో నవ్వుతో, కోపంతో దూకుతో, ఆనందంతో వూగుతో–ప్రతిమూలా అతను. తన పాపాయిని లాలిస్తో ఆడిస్తో అతను.

నవ్వుతో తన వార్ధక్యం, నిరర్థకత్వం, ఎండుతనం అంతా పోయి బాల్యం. యవ్వనం, బలం, సంతోషం, మాతృత్వం. ప్రేమ అన్నీ అతనిముందు అర్పించి మొక్కింది.

అతని చెయ్యి పట్టుకుని అనంతాకాశంలోకి ఒక్క దూకు దూకింది.

ఇంక భయమనేది లేదు. విచారంలేదు. సందేహంలేదు. సమస్తమైన ప్రపంచంతో, కాలంతో అతి సన్నిహితుడతడు–అతని వేళ్ళను పట్టుకున్న తననింక ఏ మూల ఏ రూపంలో నిలిపినా ఆ కొత్త వుండదు. తనకోసం చేతులు జాచివుంటాయి. చిరునవ్వులు వెలిసి వుంటాయి. తన ఆగమనంకోసం గొప్ప విలువలుంటాయి.

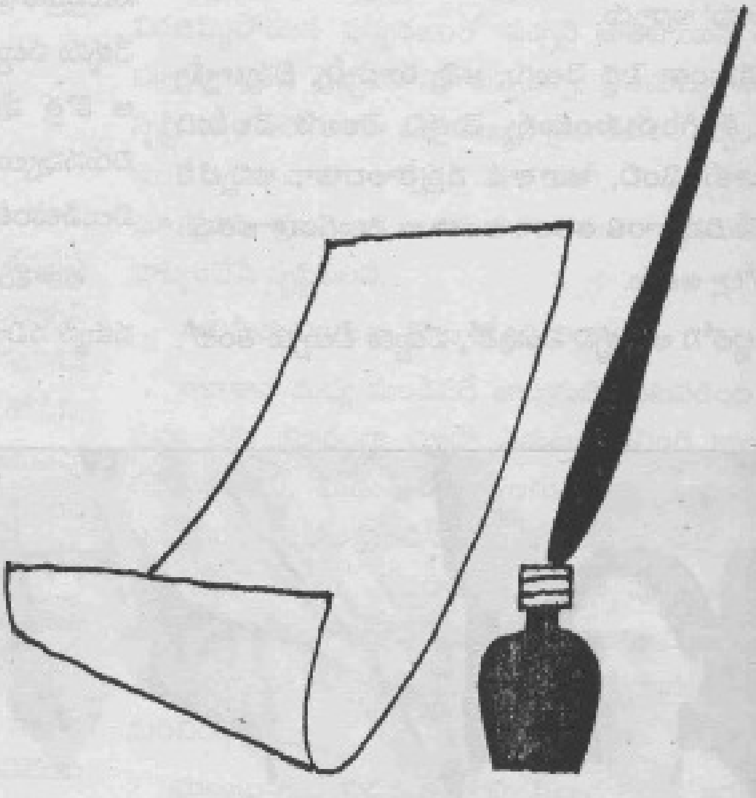
ఆకాశంలో తేలుతో, భక్తితో అతని మొహంవంక చూసి పక్కున నవ్వింది–ఆనందాన్ని అణుచుకోలేక.

51

బి.వి.కి లేఖలు

బి.వి. నరసింహారావుగారు బాలగేయాలు వ్రాసిన కవి, నర్తకుడు 'బాలబంధు'. పిల్లలలో పిల్లవాడు. పెద్దలలో పెద్దవాడు. ఆయన ఉన్న చోట ఉల్లాసం, పసితనం నర్తనం చేస్తాయి. చలం, సంజీవదేవ్ - ఇద్దరు తనకు రెండు కళ్ళు అంటాడు. "చలం నాకు మొదట అవ్వ, పిదప నాన్న , ఆ పిమ్మట హితుడు సన్నిహితుడు ప్రియుడు" అని వ్రాసుకున్నాడు.

1950 నుండి ఉత్తరాలు వ్రాశారు. సంజీవదేవ్‌కు-చలానికి లేఖామైత్రి కలపటానికి బి.వి. గారే వారధి. చలం గారి నుండి బి.వి. గారికి వచ్చిన మొదటి లేఖ ఇది. మరో లేఖ కూడా వుంది.

రమణాశ్రమం

10-10-195

నరసింహారావుగారికి,

నే నీ వూరు వొచ్చింతరవాత నన్ను విడవక నాకు ఉత్తరాలు రాస్తారు అని నే ననుకున్న మిత్రుల్లో మీ రొక్కరే నాకు ఉత్తరం రాశారు కారనుకున్నాను. ఆలిస్యమైనా మీరు రాశారు చివరికి. మీరు బెజవాడలో ఉన్నారంటే, అందుకోసం, మీ రున్నప్పుడు ఉండే సంతోషానికై, బెజవాడలో లేకపోతేనే అని చింతగా ఉంది. పట్టాభి రామయ్య వంటి స్నేహితులకు దూరమైనాననే తప్ప, ఆ తెలుగుదేశమూ బెజవాడ వొదిలినందుకు serene గా వుంది. ఛీ పాడు మనుషులు. కారేమో. నేనే వాళ్ళని నా యడల అట్లా చేసుకున్నానేమో, నా లోపాలవల్లకాదు, సామర్థ్యం వల్ల.

నా ప్రశాంతతా? నాది ఏ మాత్రమైనా ప్రశాంతతే ఐతే, నాదే కాదు ఎవరిదైనా సరే, అది భంగమయ్యే ప్రశాంతతే ఐతే, (అందులో మీ వంటి మిత్రుల ఉత్తరాలతో) అదో ప్రశాంతత కాదు. అన్నీ ప్రశాంతపు ఏర్పాట్లు చేసుకుని మధ్య కూచునే ప్రశాంతత అట్టే వాంఛనీయం కాదు, అదో ఖైదు. ఏదీ మాత్రం భగ్నం చెయ్యలేని శాంతి– అదీ ప్రయత్నం.

శ్రీశ్రీ కావ్యానికి నా intro చదివారా?

మీరు నన్ను రాయమని అడిగేది నాకు సరిగా అర్థంకాలేదు. మీ గేయాలకు ముందుమాట రాయమంటారు. అవునా? ఇంకా ఏదో రాయమంటున్నారు. అవునా?

ఇక్కడికి వొచ్చి తొమ్మిది నెలలయింది. నేను ఏవో రాయాలి. ముఖ్యం కథలు. రాసి డబ్బు సంపాదించాలి. నెలకి ఒక వంద రూపాయలన్నా తెచ్చుకోగలిగితే, మాకు బాంకిలో ఉన్న డబ్బు ఇంకా కొంతకాలం వొస్తుంది. కాకపోతే మే మందరం నా పెన్షన్ 66 తో గడపాలి. ఇదీ స్థితి. కాని ఒక్క అక్షరం రాయలేక పోయాను వొచ్చిన రోజునించి. ఆగిపోయింది. చివరికి ప్రయత్నించి ఆ 'కలావాస్తవం' రాశాను వాళిచ్చే 15 రూ॥ కోసం. అదొక్కటే ఇంత వరకు రాశింది. అది అచ్చులో చదివితే నాకే సిగ్గుగా వుంది. నాకే అర్థం కావటంలేదు. అంత తికమకగా రాశాను, నా మనస్సులో స్పష్టమైనదాన్ని. మళ్ళీ రాసే శక్తి ఎప్పటికి వస్తుందో తెలీదు.

అది అట్లా ఉంచి, అక్కడి మనుషులు, వ్యవహారాలు, జీవితం, కథలు, పత్రికలు, సినిమాలు అన్నీ నా మనసుకి చాలా దూరమై పోతున్నాయి. ఇక్కడ పదిరోజులకి ఓ మాట

మాట్లాడతానేమో బైటవాళ్ళతో.

వూరికి 2 మైళ్ళు అవతలి అడివి పంచన నివాసం. అంటే జీవితమనే నాటకానికే వెలపల ఐ పోయినాను. అందు చేతనేమో ఏమీ రాయలేకపోవడం. ఇంతకీ మీ గేయాలు జ్ఞాపకం లేవు. వాటిని గురించి ఏమీ రాయాలో తెలీదు. అవి అచ్చయినాక పంపండి. వాటిని చదివితే ఏమన్నా తోస్తుందేమో! కాని విద్యా విషయకంగా ఏం రాయలేను. ఎందుకంటే విద్య అంటే నా కసి ఇంకా పోలేదు.

మీ గేయాలికి నా మనసు దూరమయింది కాని మీరు కాలేదు. ఎందుకంటే మీరనేది నాకు ఓ కళానుభవం. మీ మాట పాట మీ నాట్యం. అందుకని మీరు నాకు చాలా దగ్గిర.

ఇక్కడ నాకు ఇంకో జన్మలో నుంచి వస్తాయి బాధలతో కసితో అవమానంతో కూడిన జ్ఞాపకాలు, అర్ధరాత్రులు. కాని చాలా సులభంగా సమసిపోయాయి.

మేమా? దేశంనించి తరిమించుకుని పోయిన కవులూ కథకులూ ఇటలీలో వెస్టిండీస్‌లో వున్నట్టున్నాము ఇక్కడ. నా జీవితపు చివరిభాగం చాలా అందంగా గడుస్తోంది. ఎదురుగా అరుణాచలం. ఇటు ప్రక్క దూరంగా ఆశ్రమం.అటు పక్క మైదానం, అడివి. పెద్దకాంపౌండు. దాంటో బంగళాలు అక్కడికక్కడ పెద్ద తోటమధ్య. electricity, water etc., భగవాన్ ఉన్నప్పుడు అన్నీ ఖర్చీ. ఇప్పుడు మేము తప్ప ఎవరూ లేరు. అన్నీ పువ్వులు రంగులు పరిమళాలు. అడివిలో పిట్టల కోలాహలంలో మెళకువ. కోతులూ, నెమళ్ళూ మా visitors. ఇక్కడ క్లయిమేట్ ఎంతో బావుంది నాకు. పొద్దున్నా సాయంత్రం ఆశ్రమంలో ఏకాంతం సాధించుకుంటో.

నా సందేశమా? నా కేమున్నా తెలీనీండి, సందేశం ఇవ్వడానికి. అసలు 'శాంతి' అనే పదానికి మనుషులకి అర్థం తెలీదు. దాని అర్థం ఓనమాలు తెలుస్తున్నాయి ఇక్కడ.

ఇక్కడికి వొచ్చిన కొత్తలో నన్ను కొన్ని ఏళ్లబట్టి admire చేస్తున్న మిత్రులు నన్నదివరకు చూడని ఆయన చాలా radical revolutionery thinking నుండి ఇక్కడికి వొచ్చారు. నేను భగవాన్ ఎదుట కూచుని వున్నాను భక్తిగా. హడలిపోయినారు. ఇదేమిటి? దీని పర్యవసానం ఏమిటి? అన్నారు.

దీని rationale నాకు తెలీదు. కాని సూర్యుడినించి కాంతి మనమీదికి రావడం ఎంత స్పష్టమో, నిజమో, అంత నిజంగా స్పష్టంగా ఓ పెద్ద soothing influence ఆయన దగ్గిర్నించి నాలోకి వస్తోంది. దాన్ని ఏ తర్కం వల్లా మోసమనీ, suggestion అనీ తోసిపుచ్చడానికి వీలులేనంత plain,strong and simple. అంతే నే నియ్యగల explanation అన్నాను.

ఎప్పుడూ ఇంత హాయినీ శాంతినీ ఎరగను. లోపల ఎక్కడో adjustment జరుగుతుంది. ఏళ్ళ తరవాత చాలా wisdom తో అక్కడ మనుషులు ఇంకా సాధించలేనిది పొందడానికి ఇక్కడ సహాయం దొరుకుతుంది – మనలోనించి మనకే. ఏమైనా ఆ గోలలన్నింటికీ దూరమైనాను. అది చాలు. బావున్నారు కదూ?

– చలం

❀❀❀

2

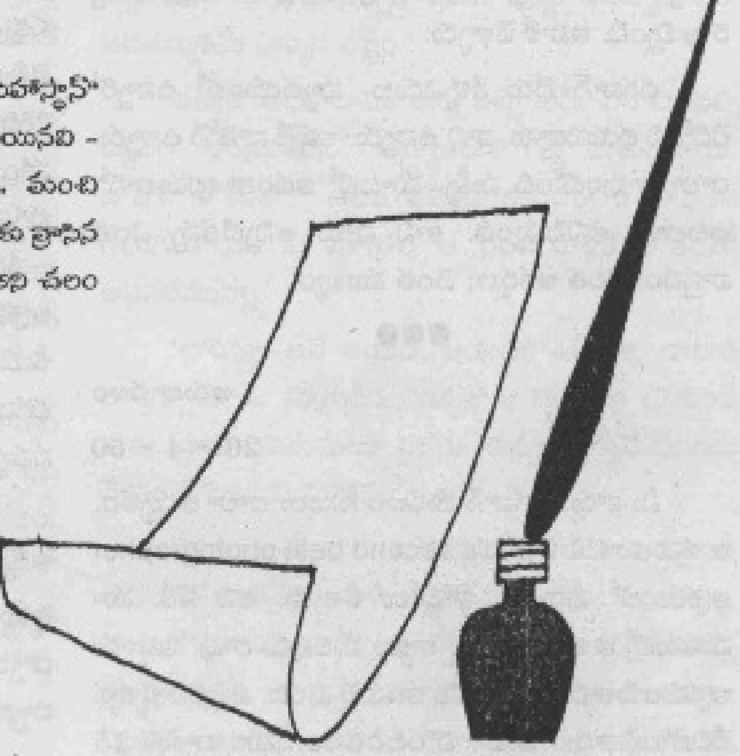
7 – 11 – 1950

మీ ఉత్తరం అప్పుడే అందింది. ఆ intro అప్పుడు రాశాను కాని, ఇప్పుడైతే రాసి వుండను. ముఖ్యంగా ఎందుకంటే, ఆ కవి జాతిని కాలమే నాశనం చేసింది ఈ 10 సంవత్సరాలలో. ఇప్పుడు వాళ్ళమీద ఓ రాయి వెయ్యడం అన్యాయమే. కాని వాళ్ళు శ్రీశ్రీ మీద రేపిన నిందలు, తమకన్న అధికుడౌతాడని వాళ్ళ ఏడుపు, చేసిన అన్యాయం, ఈనాడు తిట్టాలంటే ఇంక ఏమి విలువలూ లేకండా, డబ్బూ, తిండీ, దేశపు ప్రతిష్ఠ అని వీర్రవీగే ఈ కొత్త రచయితల్ని తిట్టాలి. చాలా దొంగలు. అసలు విలువలే లేని మృగాలు తయారవుతున్నారు. కాని అదంతా చాలా దూరం నాకు ఈనాడు. మనుష్యుల్ని వొదిలి ఈ కొండల్లో బైలులో గడ్డిపువ్వుల్లో తిరగడం ఎంతో బావుంది. వారానికి రెండుసార్లు వూళ్ళోకి వెళ్ళాలి. అది పరవాలేదు. అప్పుడప్పుడు రేషన్ ఆఫీసు మొదలైన వాటిల్లోకి పోవాలి. ఆ కాస్తా కూడా అసహ్యం. మనుషులు నేను వేరని కాదు. కాని మనిషికీ మనిషికీ ఈ డబ్బు సంబంధం, ఆఫీసు అధికార సంబంధం అతి నీచం. ఆ సంబంధం తప్ప తక్కింది పోతుంది – మనుషుల జీవితంలోంచి. అర్థంలేని ఆశలేని స్నేహం! మనిషికీ మనిషికీ మధ్య మర్యాద ఎంత కరువు! ఇక్కడ ఎవరితో మాట్లాడ్డమూ భయం. మర్నాడు డబ్బు అడుగుతారు. నా బీదతనం, నా మోహమాటం. నేను మాట్లాడను, మాట్లాడ్డానికి వుండదు. కాని పలకరిస్తారు. ఆత్మలో జవాబు చెపితే మర్నాడు స్నేహమై డబ్బు అడుగుతారు.

52

'మహాస్థాన్' లేఖలు

చిన్నారావుగారికి వ్రాసిన లేఖల సంపుటి, "మహాస్థాన్" దీక్షితులు గారికి వ్రాసిన లేఖల తర్వాత అతిముఖ్యమయినవి - ఇవే. వీరు కృష్ణాజిల్లా చాట్రాయిలో ఉండేవారు. మంచి చిత్రకారుడు. శృంగార రచనలు చేస్తారు. "చిన్నారావుకు వ్రాసిన లేఖలు ముఖ్యమైనవి. అచ్చు అయితే బాగుండును" అని చలం గారు కూడా అనుకున్నారు.

అరుణాచలం

11 - 4 - 50

ఈ వేళ రాద్దామనుకున్నాను మీకు. 'నేను ఉత్తరాలు రాయనేమోనని భయపడ్డారే? ఎవరు ఉత్తరాలు రాయనివారు?' ఇంతలో దీక్షితులు గారు వొచ్చారు. ఇంతలో మీ ఉత్తరం. హరీన్, హరీన్ భార్య(?) వొచ్చారు. పెళ్ళికాలేదుట! హరీన్ చాలా మారిపోయినాడు. సినిమాల ప్రభావమో! కాని అల్లా మామూలు మనిషి ఐనాడు. నే నాట్టే మాట్లాడలేదు. పిఠాపూర్ పెద్ద కుమార్తె వొచ్చారు. భగవాన్ దర్శనం దొరక్క చాలా అవస్థపడ్డారు. మీకు (భగవాన్ దర్శనానికి) interest ఏమోనని రాస్తున్నాను. ఫుయ్యూరు రాణీగారని ఒకామె వొచ్చారు, నేనూ, నర్తకీ క్యూలు నడిపిస్తున్నాము. అందుకని ఈ సంగతులు తెలుస్తాయి.

మొన్న రాత్రి భగవాన్ బతుకుతారని ఆశ వొదులుకున్నారు. ఇవాళ నెమ్మది మళ్ళీ. కర్మ సంగతి మంచి ప్రశ్నలు వేశారు మీరు. సమక్షంలో వేస్తే, ఎవరూ చెప్పని చక్కని ప్రత్యుత్తరం చెప్పేవాణ్ణి. ఎందుకంటే, నేను చాలాకాలం కిందా మీదా పడి ఆలోచించిన విషయం గనక. ఇప్పటికి పోనీయండి అది. ఇంకేం రాయను? చాలా హాయిగా వుంది. సున్నగా దొర్లి పోతున్నాయి రోజులు. అంతకన్న జీవితం నుంచీ ఎక్కువ ఆశించడం అత్యాశ.

❀❀❀

అరుణాచలం

16 - 4 - 50

మీ కార్డు. భగవాన్ చచ్చిపోయినారని పేపర్లో చూచి వుంటారు. ఆ దేహానికి అంత్యక్రియల హడావుడి జరుగుతున్నది ఆశ్రమమంతా! చాలా interesting మనుషుల్ని కలుసు కుంటున్నాను.

సౌరీస్ వాళ్ళూ 15 రోజుల్నుంచి ఇక్కడలేరు. ఇక్కడో కొండలపక్క ఊరికి వెళ్ళారు. సౌరీస్ చాలా ఆనందంగా వుంటోంది. మిత్రులు వొస్తున్నారు ఇక్కడికి. వాళ్ళతో కులాసాగా పొద్దుపోతోంది. హరీన్, భార్యా ఉన్నారు ఇక్కడ కొద్ది రోజుల్నించి. ఇవాళే వెళ్ళారు.

భగవాన్ లేరు కళ్ళఎదుట. హృదయంలో ఉన్నారో లేదోనని భయపడ్డాను. కాని ఉన్నారు. ఇక్కడే నాతోనే ఉన్నారు. చాలా బావుంటోంది మళ్ళీ. మాటల్లో ఇదంతా భ్రమలాగో, ఆటలాగో అనిపిస్తుంది. కాని నాకు అన్నిటికన్న ఎంత వాస్తవం! ఎంత ఆకర్షణ; ఎంత ముఖ్యం!

❀❀❀

అరుణాచలం

20 - 4 - 50

మీ కార్డు. భగవాన్ మరణం సీనులు చాలా అద్భుతం. ఆ సమయానికి world's second best photographer ఆశ్రమంలో వున్నాడు. ఫోటోలు తీశాడు. అవి సరే. మా మనసుల్లో ఆ ఘోరమైన దృశ్యాలు మరపుకు రావు. ఇప్పుడు ఆశ్రమం పిశాచం మల్లే, వొక కలమల్లే వుంది. ఎక్కడివాళ్ళక్కడ లేచిపోయినారు. చాలా వొంటరితనం. మా వాళ్ళు 15 రోజులకిందటే వెళ్ళిపోయినారు. అదో చిత్రమైన వ్యవహారం. 'చే' బొంబాయిలో, 'షౌ' మద్రాసులో, 'చిత్ర' పశుమలైలో, తక్కిన వాళ్ళెక్కడున్నారో తెలీదు. ఎప్పుడు వస్తారో రారో తెలీదు. ఎవరైనా నన్ను గుర్తించి పలకరిస్తే చాలునన్నంత దీనావస్తలో, ఒక్క పూటలో పడిపోయాను. ఎంత హాయిగా వుండేది యిక్కడ! భగవాన్‌ని తలుచుకుంటే ఘోరమైన ఆయన పీనిగ అడ్డం వస్తోంది. పైగా విరోచనాలు నాకు. కదలలేను. ఈ ఎడారిలో... వూరు రెండు మైళ్ళదూరం. ఆశ్రమానికి ఐళ్ళు రావడం మానేశాయి. ఈ వేళనే కొంచెం తెరిపి. నా హృదయంలోనే భగవాన్ ఉంటే ఇంకేం! మీ అందరికీ శాంతి నివ్వగల దక్షత ఉండేది కాదా! కాని భగవాన్ నన్ను వదలరు. వొస్తారు మళ్ళీ. నాకు తెలుసు. నన్ను ఆయన వొదలడమే జరిగితే సూర్యుడి వెలుగు కూడా శుద్ధ అబద్ధమౌతుంది. ఎంత పరిగెత్తుకు పోవాలనిపించినా, అందుకనే ఇక్కడ వున్నాను. అదిగాక ఎక్కడికి పోను? అంతేగాక పిల్లలు ఎవరైనా వొస్తారేమో! ఇక్కడ మళ్ళీ ఉండాలని. సాధించాలి. లేక సాధనలోనే మరణించాలి. రెండేళ్ళ కిందట బెజవాడ, నూజివీడు... ఈవాళ! తమాషా!

ఇంకా మీ ప్రశ్నలు ఉన్నాయి. 'హరీన్' పాపం చాలా గోల పడ్డాడు. ఎంత హడలిపోయినాడో!చాలా sentimental man లాగా వున్నాడు. ఆ రాత్రి పాడాడుట పీనిగముందు చాలా గొప్పగా. నేను ఇంటికి వచ్చి నిద్రపోయినాను. పెద్ద నక్షత్రం పడ్డది తెలుసా? ఎంత బాధపడితేనేం హరీన్ వెళ్ళిపోయినాడు తన మామూలు జీవితంలోకి, ఆశ్రమం వొదిలి. హరీన్ మద్రాసునించి రేడియోలో భగవాన్ మీద హాయిగా మాట్లాడేడు మొన్న రాత్రి. కాని నాకింకేం లేదు. భగవాన్ రాకపోతే – ఇట్లా పడి వుండడమే – ఎదురు చూస్తే – సమాధిని తయారు చేస్తున్నారు. భగవాన్ పోగానే తగాదాలు ఆశ్రమంలో! బ్రాహ్మణ, అబ్రాహ్మణ, అరవ, ఆంధ్ర పరదేశీయులు ఒక జట్టు ఐనారు. లేచిపోతున్నారు. త్వరలోనే భగవాన్‌ని తెచ్చుకుని, మీకు సంతోషంగా ఉత్తరం రాయగలనని నమ్మకం. ప్రస్తుతం ఇంతే.

P.S : ఆశ్రమంలో రౌడీలు, పోలీసు కాపలాలు – ఒక్క ఆత్మ మౌనమైన చూపుతో ఇన్నేళ్ళు పరిపాలించిన ఆశ్రమం. కృష్ణుడు పోగానే అర్జునుడు ఏడ్చిన ఏడుపు జ్ఞాపకం వొస్తోంది. ద్వారక ఏమయిందో – అనాడు – నిజంగానో, కవి హృదయంలోనో, అట్లావుంది లోకం నాకు!

❀❀❀

అరుణాచలం.

11 - 11 - 50

నా ఆరోగ్యం తిప్పలు పెడుతోంది. కొంత బాధకూడా. అదికాక లోకం చీకటవుతుంది ఆ రోజుల్లో. ఇట్లా వృధాగా గడిచిపోతోందే కాలం అని దిగులు. ఉత్తరాలు రాయటం కూడా చేతకావటం లేదు. కొంచెం వోపికవుంటే కొండల్లో తిరుగుతున్నాను. కనుక తీరుబడిలేదు. నా వుత్తరంలో మీకూ నాకూ అక్కర్లేనివన్నీ వుండవొచ్చు. ఊరికే బుర్రలోకి వొచ్చినదంతా రాసేస్తాను. ముఖ్యమని కాదు.

నేనే ఫిల్మ్ చూడలేదు. బర్సాత్ అని గోడలమీద చూశాను ఈ వూళ్ళో.

❀❀❀

అరుణాచలం.

16 - 11 - 50

పంటకాలవ ప్రవాహం చూశారా? సరిగా అట్లా వుంటుంది కాల ప్రవాహం. జోరుగా నీళ్ళు దూరంతో ఎగురుతో, పరుగెత్తుతో వుంటాయా! ఆ పక్కని కొన్ని నీళ్ళు కదలకుండా నిలిచి చూస్తూ వుంటాయి. ఒక్క అంగ అవతలే. కాని ఈ అడావిడిలో చేరవు. మనసు ఈ ఈడుపులోంచి ఆ పక్కన వున్న నీళ్ళలోకి వెళ్ళగలగాలి. అక్కడ ప్రవాహంలో పోయే చేపకి ఆ పని సాధ్యం కావచ్చు. కాని ఈ లోకంలో. ఆ ఒక్క జానెడు దూరం దాటడం చాతకాదు. మహా యోగులకి గూడా.ఇదేదో ఉపమాలంకారం కాదు. నిజం. తళుకు మంటుంది ఓ నిముషం, 'అటు కొంచెం కదిలి నిలవగలిగితే' అని. కాని పోతుంది. నిలుస్తుందికూడా కొంచెం సేపు - తరవాత ప్రవాహం లాగేస్తుంది. కొట్టుకుపోతున్నానని ఏడుస్తుంది. తనని ద్వేషించుకుంటుంది. ఇది ఒక ఫీట్ కింద కాదు. అది గొప్ప శాంతి. అందుకని, స్వర్గంనించి తోసేసిన నహుషుడిమల్లే ఏడుస్తుంది.

షెల్లీ కవి 'సౌందర్య దేవతకి' అని ఒక ఖండ కావ్యం రాశాడు, అంతకన్నా సౌందర్యానికి గొప్ప కవిత్వం లేదు. అది జ్ఞాపకం వస్తోంది. ఎంతో అందంగా వుంటుంది లోకం. సౌందర్య దేవత, ఎండలో నాట్యమాడుతో వుంటుంది. ఇంతలో కాఫీ తాగుతాము, లేక ఎవరో పలకరిస్తారు. కాక ఏదో పాత సంగతి జ్ఞాపకం వొస్తుంది. ఇంతలో ఆమెకి కోపం వొచ్చి వెళ్ళిపోతుంది. ఆకాశం, పువ్వులు, ఎండ అన్నీ వున్నాయి అట్లానే కాని ఆమె లేదు. ఎందుకివన్నీని? శవాలు!

ఈ మధ్య కొండల్లో తిరుగుతున్నాను. చిన్న గడ్డి పువ్వుల్ను నీలం పువ్వులు - అవి కాక ఎన్నో రంగులు.

'ఈ నీలం ముత్యాల్ని రాత్రి చల్లారేమో సఖులు. అట్లా నడిచే రేరాణి మీద' అనుకుంటాను. లేక ఆమే ఈ మొక్కలకి బహుమానంగా, ఇటూ అటూ చల్లిందేమో ఏరుకోమని. మంచు ఆకాశం రంగులో కరిగి కిందికి పడిందేమో! ఈ నీలం పువ్వులై.

ఎంత అందం కొండల్లో.

ఇవేవో ప్రత్యేకమైన కొండలూ కాకపోవచ్చు, పువ్వులూ కావు. కాని నా దృష్టిలో అట్లా వుంది. ప్రవాహంలోంచి కొంచెం తప్పుకున్నా ఇంత అందం ప్రారంభమౌతుంది.

కాల ప్రవాహమంటే - ఏం చెయ్యకుండా, ఏమీ పట్టకుండా, ఏ వ్యవహారాలూ లేకండా వుంటే చాలదు. మనసులో, లోపల ఆగాలి అది. మన జీవితంలో బైట జరుగుతున్నా సరే, ప్రవాహం మధ్యవున్నా ఆ నిలవ నీటి జాగాలో నుంచోవాలి.....

ఇదంతా కాక నన్ను కిందకి లాగాలని వారు చేసిన ప్రయత్నం - అంతా కూడా, నీతి పేరా, నిజం పేరా జరిగాయి.

ఇట్లాంటివి జరిగినప్పుడు నేను కాజ సుబ్బారావుకి రాసినట్టు- 'దీనివల్ల వచ్చే ప్రత్యేకమైన నష్టం కన్న, మానవ స్వభావంలోనూ, మిత్రత్వం మీదా పుట్టే అసహ్యభావం, అపనమ్మకమే ఎక్కువ నష్టం.'

డబ్బుకీ అధికారానికీ ఉన్న జబ్బే అది. వేరే విలవల్ని దగ్గిరగా భరించలేవు. అవ్యాజంగా గట్టి పగపడతాయి. వాటికి లోకంలో బలం ఎక్కువ కావడంచేత సాధించ గలుగుతాయి. ఏ మాత్రం ఆ రెండోవారికి లోకంతో అవసరమున్నా

'లారెన్సు' అనే ఆయన, అయనకి 40 ఏళ్లు దాటాక రాస్తున్నాడు, ఓ మిత్రుడికి. 'ఇప్పటికి, స్పష్టంగా తెలిసింది నాకు. నాకూ మనుషులకీ పడదు. నన్ను చూస్తేనే ముందు ద్వేషం రేగుతుంది మనుషుల్లో' అని.

నేనూ అంతే! నాకు పదిహన్నెండేళ్ళకిందట అర్థమైంది ఆ సంగతి! లారెన్సుని చూసి ఇష్టపడ్డవాళ్ళు, వెంటపడ్డవాళ్ళూ, చాలా గొప్పవాడన్న వాళ్ళూ వుండేవాళ్లు. కాని అందరికీ అతన్ని చూస్తే ద్వేషమే. అతని విలువలు వేరు. మనుషుల మామూలు విలువల్ని అంగీకరించడానికి నిరాకరించాడు. అసలు అతని లోపల ఆ విలువలు లేకండానే పుట్టాడు.

ఈ లోకపు గొప్పతనాలు ఉన్నాయా? వాటిని 'నీ గొప్పతనమెంతచేసు?' అన్న వాళ్ళని ద్వేషించరు. ఆ మాట అన్నవాడు ఆ గొప్పతనాన్ని అంగీకరించి ధిక్కరిస్తున్నాడు. మనం దేన్నన్నా, ధిక్కరించామా? దాన్ని అంగీకరించామన్న మాట. కాని లోకం గొప్పదనాలు విలువల్ని అసలే లేని మనిషి వుండో, వాట్ని తెలీకండానే ఏదో కారణం వెతికి, పెల్లగించి, కల్పించుకుని ద్వేషిస్తుంది.

చాలా ఏళ్ళమట్టి తెలుసు నేనొక వింతమృగాన్నని. నన్ను ప్రేమించడం అసంభవమని. కాని కొన్ని చోట్ల నామీద ద్వేషం, నీచపు లోతులకి దిగినప్పుడు గాయమౌతుంది - ముఖ్యం, నేనిష్టపడ్డ మనుషుల్లో.

'లారెన్సు' ఒక చోట రాస్తున్నాడు ఒకరికి 'నన్ను నువ్వు నలుగురిలో తిడుతున్నావని నాకు తెలుసు. ఆ తిట్టే అవసరం నేను అర్థం చేసుకోగలను. నీ మర్యాదనీ, నీ గొప్పదనం కోసం, నన్ను తిట్టాల్సి వస్తుంది నువ్వు. నన్ను తిడుతున్నావని నాకు తెలిసీ, నేను కోపగించుకుంటున్నానని నాతో స్నేహం మానెయ్యకు. నాకు కోపంలేదు. ఎందుకంటే ఆ తిట్ల వెనక అసలు నీకు నా మీద వుండే ఇష్టాన్ని నేనెరుగుదును'. గొప్ప వాడుకదూ?

అతన్ని ఇంగ్లండు బాధించి వెళ్లగొట్టింది. ఇంగ్లీషువాడనే పేరు ఎత్తవద్దంటాడు చివరికి. అది పోనీండి.

ఒక ప్రకృతి దృశ్యం వుంది. దాన్ని గొప్ప ఫోటోగ్రాఫర్ తీస్తాడు. అసలు దృశ్యాన్ని చూస్తే ఆ ఫోటోలో వున్న అందం కనపడదు మనుషులకి – మరి ఆ అందం ఎక్కడవుంది? అసలు దృశ్యంలో వుందా? ఫోటోలో వుందా? ఇట్లాంటి ప్రశ్నలు నా 'మ్యూజింగ్స్'లో వేస్తే, నేను రచయితగా చెడిపోయినా నన్నారు.

వంకాయ కూరలో రుచి అసలు వుందా? లేదా? 'చాలా రుచి' అన్నవాడు మోసపోతున్నాడా? లేదన్న వాడు నాలిక రుచిలేని అంధుడా? అది తేలిందా – ఈ ప్రపంచ రహస్యమే తేలిపోతుంది.

అట్లానే నన్ను ఈ స్థలాన్ని గురించి ప్రశ్నిస్తున్న మిత్రులందరికీ ఎంతో అందమని రాస్తాను. తీరా వాళ్ళెవరన్నా వొచ్చి 'ఏదీ ఆ అందం' అంటే – ఏమి చూపగలనో తెలీదు. ఓ సారి ఇక్కడ ఓ ఇంగ్లీషు అతను అంటున్నాడు. 'ఇండియాలో ఎవరు గొప్ప వాళ్ళు?' అని మా చెల్లెలు రాసింది. భగవాన్, గాంధీ అని రాశాను. ఆమె వొస్తోంది. (ఇద్దరూ బతికి వున్నారు అప్పుడు) ఆమె వొచ్చి, ఈ గోచీ ఆకారాన్నీ, ఆ అంగోస్త్రం కోతినీ, చూసి 'వీళ్ళా గొప్ప'? అంటే – ఆ గొప్ప ఏమిటో ఎట్లా చూపను? అన్నాడు. అట్లావుంది నా పని. నా దృష్టి శుభ్రంకావడం వల్ల ఇప్పుడీ ప్రదేశం అందం అయిందేమో? మరి ఆ అందం నా దృష్టిలో వుందా? ప్రదేశంలో వుందా? నా దృష్టిలోవుంటే – లేని అందాన్ని నా దృష్టి చూస్తోందా? లేక వున్న అందాన్ని తక్కిన వాళ్ళు చూట్టం లేదా? కొండమీద ఎండలో నడుస్తోవుంటే – చాలా సంతోషకరమైన పెళ్ళికి పందిరివేస్తే వొచ్చిన నీడలాగు కనపడుతుంది.

ఒకప్పుడు ఏమీలేంది – వానకురిసి వెలిసిన అందం వొస్తుంది. అంటే ఆ అందం నా దృష్టి కల్పించుకుంటోంది. అది ఆధారంలేని ఏ వస్తువుకీ చెందని అందం. ఏదో ఒక వొస్తువులో తప్ప అందం చూడలేని దృష్టికి అసలు ఏ ఆధారమూలేని అందం చూడడం కొంచెంగా చాతనవుతుంది. ఇంకా అలవాటులేక, ఆ అందం ఏదో లేనివాటిని కల్పించుకుని కనపడుతోంది. ఇదివరకు అందాన్ని ఏ పదార్థాలలో చూసిందో, ఆ పదార్థాల్ని కల్పించుకుని కనపడుతుంది ఆ అందం. దేవతలు ప్రత్యక్షమయినారంటారే, అదంతా ఇదే. అసలు అందమో, జ్ఞానమో, శక్తో, కవిత్వమో, పుట్టుకొస్తుంది మనసులో! దాన్ని నగ్నంగా చూడడం తెలీదు, ఆ భక్తులకి. ఓ దేవతా రూపంలో ధ్యానిస్తారుకదూ ఆ రూపంలో ఆ అందాన్ని అనుభవిస్తారు. లేకపోతే, కొండమీద పెళ్ళి పందిరి నీడలేమిటి? చిన్నప్పుడు అట్లాంటి పెళ్ళిపందిరిలోనే ఓ ప్రియురాలికోసం కూర్చున్నాను. చాలా చిన్నప్పటి స్వచ్ఛమైన లేత ప్రేమలో – అది తిరగబెడుతుంది మనసు. ఈ నాటి సౌందర్యానుభవానికి ఆధారంగా ఎందుకు ఇదంతా మీకు రాయడం? అందం రూపం మీకు అర్థం అయ్యేందుకు. వాన కురిసిన తరవాత ఎండ చాలా అందం నా పూర్వానుభవంలో! కనక వాన కురిసిందే అనిపిస్తుంది.

గొప్పచిత్రం వేస్తున్నారనుకోండి. 'మీ తక్కిన ఆలోచనలన్నీ ఆగిపోతాయి. ఎంత లోతుగా ఆగిపోతే, కల్పించబోయే చిత్రపు అందం ఎంత గట్టిగా, పూర్తిగా మీ మనస్సుని పడితే, అంత గొప్ప చిత్రం వొస్తుంది. కాని ఆ చిత్రాన్ని కల్పించే ఉద్దేశం లేకుండానే, ఆ అందాన్ని అనుభవించవొచ్చు. కల్పనలో చాలా శక్తి వృథాపోతుంది. 'ఆర్టిస్టు' కల్పిస్తున్నాడంటే – ఇంకా తనలో పుట్టే అందాన్ని జీర్ణించుకునే శక్తిలేక కక్కేస్తున్నాడన్నమాట! మామూలు వాళ్ళకి జీర్ణించుకోడానికి కక్కడానికి, లోపం అసలు ఏమీలేదు. అట్లానే ఆలోచనలు ఆగిపోవడం (పై ఆలోచనలే కాదు, లోపల పొరలలో కూడా) వల్ల, ఈ అందం! ఓ జలలాగు బయలుదేరుతుంది. అది ఆధారంలేని శుద్ధమైన అందం! అది ఆనందం! అది శాంతి!!

దుర్మార్గం, సన్మార్గం – అంటామే, నా దృష్టిలో – మనసులో పట్లా ఆలోచనలూ, సంకుచితత్వాలూ, ఎక్కువ చేసేదంతా దుర్మార్గం. తక్కువ చేసేది సన్మార్గం. మనసుని మూసేసేదంతా దుర్మార్గం. మామూలు మనసు గట్టిగా నల్లని మబ్బులు పట్టిన ఆకాశం. యోగి మనసు శరదాకాశం! తెల్లని మబ్బులు తేలిపోయే నీలాకాశం. అసలు మబ్బులే లేనిది – పూర్తిగా సిద్ధిపొందిన మహారుషిది. మా భగవాన్ మనసది. అసలు వెలుతురే లేని గట్టిగా పేరుకున్న చీకట్ల దొంతరలు – మనుషుల

మనసులు. చాలావరకు అవన్నీ ఉపమానాలు, అంతే!

అందుకనే నేను అందంగా రాయలేను ఈనాడు. ఏం అందంగా రాసినా చాలా పేలవంగా కనపడుతుంది. అక్షరాల ద్వారా అందం కల్పించడం, అనుభవించడం, ఏమీ రుచించదు. రాత అందుకనే పోయిందనుకుంటాను.

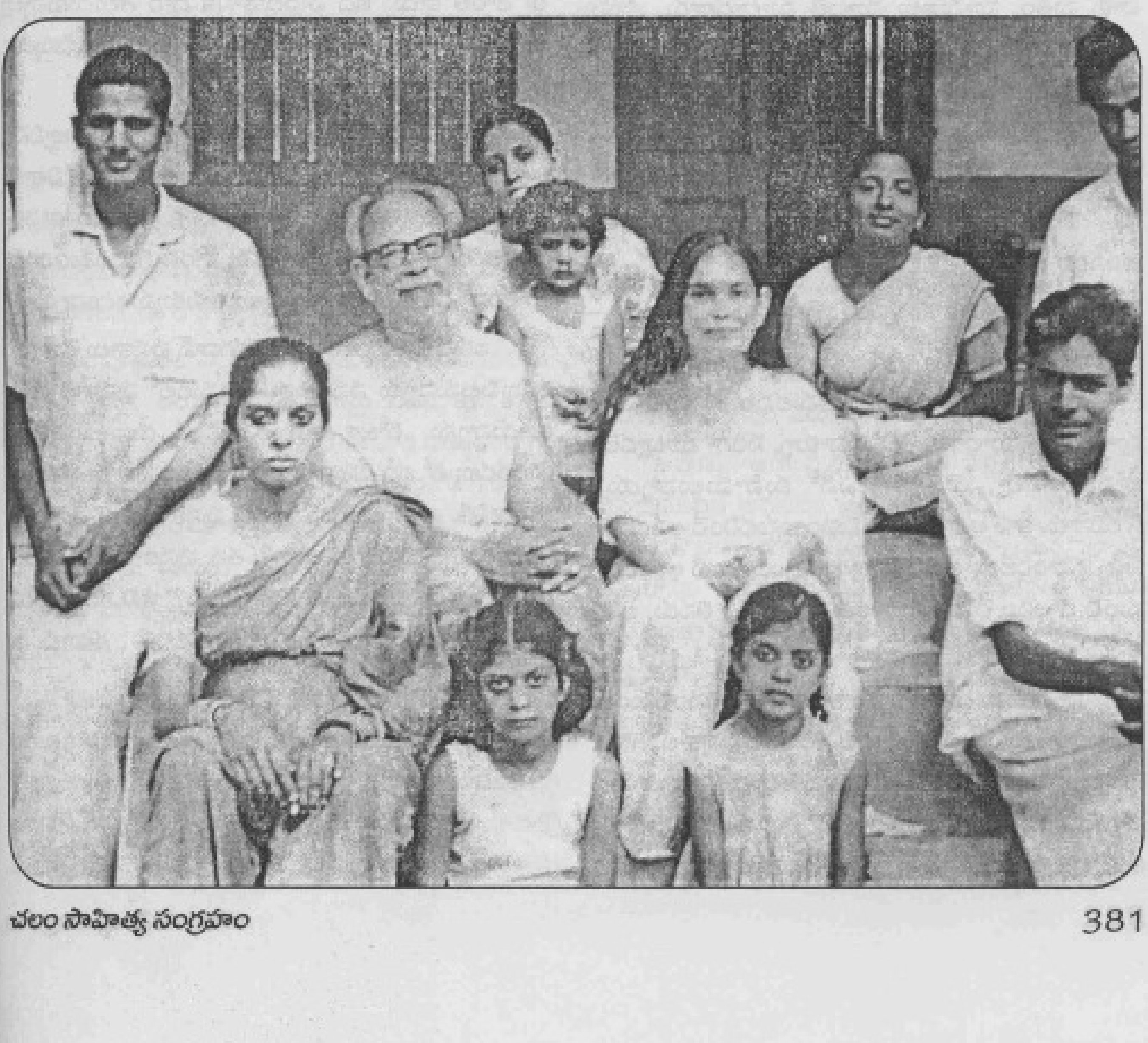
18 - 11 - 50

ఏం రాస్తున్నాను, ఎందుకు రాస్తున్నాను అని లేకండా, ఏదో రాస్తున్నాను. ఎన్నో సంగతులు తడతాయి మనసుకి. చెప్పాలనీ, రాయాలనీ అనిపిస్తుంది. కాని పూర్వం మల్లే నిలవ్వ, అప్పుడే పోతాయి గాలికి. ఎంతో వుంది రాయవలసింది. ఎన్నో కొత్త సంగతులు. ఎవరూ చెప్పనివి. నా విధంగా ఎవరూ చెప్పలేనివి. కాని నాకు ఓపికలేదు. రాస్తే చదువుతారని అచ్చువేస్తారని అనిపించదు.

కాని అది నా లోపల్నించి నాకు దగ్గిరకావాలి. ఆ ఆలోచన, రాయడానికి హాయిగా వీలు కల్పించి వదలక పోవడం, చాలా నష్టం! ఎవరికి? ఎవరికో! నాకే సౌఖ్యమైన, సులభమైన జీవితాన్నిచ్చి, నాచేత రాయించుకోకూడదూ? నా ఇష్టం వొచ్చినవి. కథలు రాయలేను. కాని ఎంతో విజ్ఞానం రాయాలనిపిస్తుంది. వెంటనే 'ఎందుకు? ఎవరికి?' అనుకుని అడుగుతాను. అదిగాక తీరుబడీ ఓపికా లేవు. నా వ్యాసాలకి (ఇట్లాంటి ఆధ్యాత్మికమైన వాటికి) డబ్బు ఇచ్చేవాళ్ళున్నా రాసేవాణ్నేమో! డబ్బు చాలా అవసరం కనక, కాని ఎవరూ లేరు. పోనీండి ఆ గోల.

తనస్వార్థానికి - అంటే ముఖ్యం దేహస్వార్థానికి - కాకుండా తన జీవితాన్ని దేనికైనా అర్పించుకోవడం గొప్ప యోగం!

పెయిన్టింగ్ వుందనుకోండి. జీవితం అర్పించడమంటే - అంతా, ఇంక కుటుంబం, పిల్లడు, దేశం, ధర్మం, ఇంకేంలేదు అది తప్ప. అట్లా! అవన్నీ త్యాగం కాదు- త్యాగం లేనేలేదు. అసలు అవి కనపడవు - ఓ త్యాగం చేస్తున్నాన్న ధ్యాసేలేదు. కాని తననీ, తన సుఖాన్ని, అన్నిటికన్నా ముందు మరిచి పోవాలి. మళ్ళీ ఏం పెయింట్ చేస్తున్నాం? దానివల్ల ఏం

లాభం? అనేవి కూడా ఉండ కూడదు. ప్రేమకీ, స్త్రీకీ, అట్లానే అర్పితం కావాలి. అట్లాంటివాళ్ళు ఆధ్యాత్మికానికీ దగ్గర. దానినే 'నిష్కామ కర్మ' అన్నారు. కాని అది నేర్చుకునేది కాదు. అట్లా పుడతారు మనుషులు. 'నిష్కామ కర్మ చెయ్యి' అనడం చాలా బుద్ధి తక్కువ. నిష్కామ కర్మ చెయ్యడం అట్లావుంచి, దాని స్వరూపమే అందదు మనసుకి– అసలు అదో కర్మ; దాన్ని చెయ్యాలి అని ఆలోచించే మనుషులకి. నీతీ, ధర్మం, కూడా అంతే!

నిర్లక్ష్యంగా ఓ రాత్రి 'ఓ వెయ్యి మందిని నిద్రలో నరుకు' అనే ప్రభువు, ఏరి ఏరి నల్లుల్ని వధించే బ్రాహ్మణోత్తముడికన్నా చాలా ఉత్తముడు. ఆ వధ అతని మనసుని పట్టలేదు. దానివల్ల అతనికి దుఃఖమూ లేదు. సంతోషమూ లేదు.

వేదాంతం ఇంత నిగూఢం కావడానికీ, తప్పు అర్థం కావడానికి ముఖ్యం రెండు కారణాలు–

1. మతంతో, పూజతో, మడి కట్టుకున్న మనుషులతో సంబంధం, తెలిసినవాళ్లుకూడా సందేహాలు తీర్చవొచ్చేప్పటికి, వాళ్ళ మతం, మామూలు మాటలే మాట్లాడతారు. జీసస్, బుద్ధుడు, రామకృష్ణ, ముగ్గురూ ఆధ్యాత్మిక సంపన్నులే. కాని నోరు తెరిచారా ఎంత భేదం! కొంత వరకూ వాళ్ళకీ స్పష్టం కాదు, చాలావరకు ఆ వినేవాడికి అట్లా చెపితేకాని అర్థంకాదని ఆ తుక్కునంతా మాట్లాడతారు.

నిజం పడితే మతానికీ, ఈ ఆధ్యాత్మికానికీ, సంబంధం అవసరం కాదు.

2. ఆధ్యాత్మికానుభవం : శూన్యం. వైరాగ్యం – అనుకోడం!

ఇదీ అసలు వాళ్ళుగాక, అనుభవంలేని మనుషులు మాట్లాడడం మూలానా, తెలిసినవాళ్ళూ, సరిగా మాట్లాడలేక పోవడం వల్లా, యోగికి ఏవో మహిమలున్నాయని గౌరవిస్తారు. కాని అతను ప్రతి నిమిషం అనుభవించే ఆనందాన్ని వీళ్ళు గ్రహించలేరు. అతనికి వైరాగ్యం వుంది అంటే అర్థంలేదు. మంచి భోజనం చేసేవాడు 'ఎంత విరాగి, గడ్డి తినడు, ఇసిక తినడు' అంటామా?

నా వయసు చూడండి. ఈ కాలంలో నా ఆనందమంతా నా పిల్లల అభివృద్ధిలో వుండాలి. లేక నాపుస్తకాల గొప్ప, సన్మానాలూ అవీ, కొంతమంది యువకుల్ని ఫలహారాలు పెట్టి పోగుచేసి, నే నెంత గొప్పది రాశానో చెప్పకుంటో, పూళ్ళల్లో కథలెట్లా ఉండాలో ఉపన్యాసాలిస్తో, ఇంకా private గా గడిచిపోయిన శృంగారాలో, బూతులో, మాట్లాడుతో. కాని తలుచుకుంటే నాకే కాదు – రాని మీకూ అసహ్యం పుట్టిస్తున్నాను.

పసిపిల్లవాడు జీవితాన్ని ప్రారంభిస్తున్న ఉత్సాహం, సంతోషం పుడుతున్నాయి, నాకు ఈనాడు. నా యవ్వనంలో (మీకూ అంతే ననుకుంటాను) పదిసంవత్సరాలకు పూర్వం వరకూ, 'ఆ ఆకాశంలో రంగులు దగ్గిరచేరి అపూర్వ సుందరాకారమై, నా చేతుల్లో వాలదా, నా హృదయ రక్తిమను వరించి?' అనిపించేది. ఏదీ ఏ అదృష్టమూ అసంభవం కాదు ఆనాడు. ఈనాడు మళ్ళా అట్లా వుంది. కాని ఆ ఆకారం అక్కర్లేదు. ఆ ఆనందం, ఆ ఉత్సాహం, ఆ ఎదురు చూడడమూ వుంది. దేనికీ? సుందర రూపానికి కాదు. ఆ సౌందర్యానుభవానికి! రూపం లేకుండా అనుభవం – మీ మనసుకి అందుతుందనుకుంటాను.

'శాంతి అంటే ఏమిటి? మీ రెరగరు. అన్నీ సుఖంగా జరుగుతూ వుంటే, కావలసినవన్నీ తటస్థిస్తో వున్నాకూడా అది ఈ శాంతి కాదు. ఇది స్వర్గలోకానికి దారి తెరుచుకున్నట్లు అవుతుంది' అని నాకు తెలిసిన ప్రతి వారికీ రాయాలనిపిస్తుంది. పన్నెండేళ్ళ ప్రయత్నఫలమిది!

కాని ఈ మాటలవల్ల నేనేదో గొప్ప ఋషినో , జ్ఞానినో, అయినాననుకోండి. రాత్రి దోమకుట్టిందంటే – జీవితాన్ని తిట్టుకుంటాను. ఈనాడు కూడా, వేళకి భోజనం కావాలి రుచులతో. కాని ఒక్కరవ్వ ఆ దివ్య కాంతి గోచరమయింది. దూరంగా ఎక్కడనించో మెరుపులు తళుక్కుమంటున్నాయి.

ఇక్కడ వూళ్ళో ఉత్సవాలు, భగవాన్ పుస్తకాలు తెలుగువి అమ్మిపెట్టమన్నారు నన్ను. ఈ ఆశ్రమంలో పుస్తకాల మధ్య కూచున్నాను. రోజూ అమ్మితే వచ్చిన డబ్బుల తరుగు సొంతడబ్బుతో భర్తీ చేస్తున్నాను. యువకులు వస్తారు పుస్తకాలు కొనడానికి. నాకు ఒకటే నవ్వు. 'ఈ పుస్తకాలు, ఈ వేదాంతం అమ్ముతున్నది ఎవరో తెలుసా? తన పుస్తకాలతో నీవంటి హృదయాలకి నిప్పు పెట్టిన చెయ్యి యిది?' అని గర్వపడాలని చూస్తాను. కాని చాలా దూరం ఆ జన్మ – ఈనాటి నా మనసుకి.

53

ప్రజావాఙ్మయం - ప్రస్తావన

చలంగారి చేత పీఠిక వ్రాయించుకొనే సాహసం కొద్దిమందే చేయగలరు. నచ్చకపోతే ఏమాత్రం ముఖమాటం లేకుండా, కఠినంగానే వ్రాస్తారు. ఆయన ఎట్లా వ్రాసినా సరే అనుకున్నవారు గాని, తప్పక చలం మనసుకు ఎక్కుతుందనిగాని అనుకున్నవారే చలం చేత ముందు మాట వ్రాయించుకొనగలరు.

దీక్షితులుగారు ప్రజావాఙ్మయం గురించి వ్రాసిన వ్యాసాల సంకలనానికి చలం ముందుమాట వ్రాసారు. మహాప్రస్థానానికి వ్రాసిన యోగ్యతాపత్రం. ఫిడేల్ రాగాల డజన్‌కు వ్రాసిన ముందుమాట ప్రసిద్ధమయినవి. చలం వ్రాసే ముందు మాటలలో విశ్లేషణలుండవు - ఇంప్రెషన్స్ ఉంటాయి.

ఈనాడు ఇంకా దీక్షితులుగారి పుస్తకానికి ఓ ప్రస్తావన కావాలనుకోడం చిత్రంగా వుంది. ఇప్పటి తెలుగు సారస్వత శాఖలకెన్నిటికో ఆయనే ఉపోద్ఘాతం.

దీక్షితులుగారి పుస్తకానికి చలం ఉపోద్ఘాతమా? సారస్వత పితృదేవతలకి ఆ లోకాలలోనైనా శాంతినివ్వరా?.

ఈ పుస్తకంలోని వ్యాసాల్ని నేనిదివరకు చదవలేదు. వినడమే గాని, ఆయన ఈ విషయమై చేసిన కృషి నాకు స్వయంగా తెలీదు. ఆయన మెచ్చుకునే ఈ పాత వాఙ్మయంగాని (అసలు వాఙ్మయం అనే spelling నేను వొప్పుకోను) ఆయన తీసివేసే ప్రబంధం వాఙ్మయంగాని నా మనసుకెప్పుడూ దగ్గిరగారాలేదు. అసలు 'పాత, పూర్వం' అనేప్పటికే నా మనసులో విరోధం ఏర్పడుతుంది. Anyhow they have to prove their merits to win my favour.

ప్రబంధాల్లోనూ, పాత పాటల్లోనూ గొప్ప flashes of beauty వున్నాయి. కొందరు ముసలమ్మల చిరునవ్వులో మల్లే, రెండూ సెంటిమెంట్ల పుట్టలు. ప్రబంధాల్లో సెంటిమెంట్లు అసహజం. అబద్ధం. అప్పుడప్పుడు అసహ్యం. ఈ పాటల్లో అందాలన్నీ సెంటిమెంట్లతో అల్లుకుని హృదయాన్ని సమీపిస్తాయి. అట్లాంటివి దీక్షితులుగారిని అప్రయత్నంగా ఆకర్షిస్తాయి. వాటిల్లో అందం వున్న చోట కూడా ఆ అందాన్ని కనిపించుకోను నేను. నన్ను పీఠిక వ్రాయమని ఆజ్ఞ.

నా బాల్యమిత్రుడొకరు యిటీవలే దీక్షితులుగారిని చూడ్డానికి వెళ్ళి నాకు రాశాడు. 'ఆయన చుట్టూ ఒక ఆధ్యాత్మిక వాతావరణం ఆవరించి వుంది. మీరున్న అరుణాచలం వంటిది అనుకున్నాను....ఆయనని చూస్తే ఎన్నడన్నా జీవితంలో ఈయన కోపమనేది ఎరుగునా?' అనిపించింది.

అవును, ఆయన కోపమనేది ఎరగరు. లోకాన్ని కోప్పడవలసిన అవసరం ఆయనకి రాలేదు. ఎంతవరకైనా ఆయన కోపాన్ని చూడగలిగింది యీ సహజమైన భాషని పైకి రానీక అణగతొక్కే పండితుల మొండితనం. ఆయన దిగులంతా దిక్కులేక నశించే అందమైన ఈ పాత వాఙ్మయంపైన.

ఆయన ఎప్పుడూ ఈశ్వర భక్తులు.

ఆయనకి ఎప్పుడూ God is in His Heaven...All is right with the world.

సర్వజ్ఞుడైన ఈశ్వర స్వరూపం, ఈ ప్రపంచం. దాన్నీ,

దాని పద్ధతినీ ప్రశ్నించవలసిన అవసరంగాని, అర్థంగాని ఆయనకి కనపడలేదు. నేనా? నన్ను ఈశ్వరుడు ఒక Question mark చేసి సృజించాడు. ఆ Question mark తన సృష్టికర్తకే ఎదురు నిలిచి 'ఏమిటి ఇదంతా? ఏమన్నా బుద్ధీ కరుణా వున్న వ్యవహారమేనా? అని ప్రశ్నించాడు.

'ముళ్ళల్లోంచి గులాబి పువ్వు వొచ్చింది. చూడు ఈశ్వర మహిమ!' అని దీక్షితులుగారు.

'ఇంత అందమైన పరిమళమైన పువ్వు చుట్టూ ఈ ముళ్ళేమిటి? ఆ సృష్టి కర్తకేమన్నా బుద్ధివుందా?' అనినేను.

ఇట్లా ఆలోచించడంతో ఆయన దృష్టి పువ్వుమీద నిలిచి మృదుత్వాన్ని పొందింది. సరే, నేను ఎంతమందికి ఎంత లోతుగా గుచ్చుకొన్నానో వ్రాయనక్కర్లేదు.

ఈ పాతపాటల విషయమై కూడా మా కదే భేదదృష్టి.

'చూడండి! ఈ అందాలు ఎంత లాలిత్యమో, ఎంత హృదయం పెట్టారో వీటిల్లో ఎంత సహజంగా, సులువైన మాటల్లో చెప్పారో?' అని ఆయన కొట్టుకుంటున్నారు ఈ పుస్తకమంతా.

'నిజమే నేనూచూస్తాను ఆ కవిత్వం, ఆ అందం, కాని ఆ పాటలు పాడే ముసలమ్మలూ, తల్లులూ, వాళ్ళ మూర్ఖం వాళ్ళప్రేమలో ఆ చీకటి'

జోలపాటలో తల్లి ప్రేమకన్నా ఆ ప్రేమను పిలిచిన పిల్ల ఏడుపు వినపడుతుంది ఎక్కువగా నాకు.

'ఎందుకేడవాలి ఆపిల్ల?' అని మండిపడతాను నేను.

నా చిన్నప్పుడు అర్ధరాత్రులు పసిపిల్లలు నా తమ్ముళ్ళూ, చెల్లెళ్ళూ ఏడుస్తుంటే, నిద్రకళ్ళతో మా అమ్మ లేచివచ్చి ఈ జోలపాటలు పాడుతోవుంటే ఆ పిల్ల ఏడుపు, 'ఇంకా పడుకో వేంరా?' అనే తల్లి అరుపు.

రాత్రి తరువాత రాత్రి విని, ప్రతి రాత్రీ 'ఎన్నడూ పిల్లల్ని కనకూడదు' అని శపథాలు చేసుకున్నాను. నాకీ పాటలతో సానుభూతి ఎట్లా వస్తుంది ఈనాడు?

ఏడ్చే పిల్లమీద, కన్నతల్లిమీద, తల్లినంత బుద్ధి తక్కువ దాన్నిగా చేసిన సంఘం పైన, దీనికంతా కారణమైన ఈశ్వరుడి మీద ఎంతోకోపం!

'ఆ ఏడుపే లేకపోతే తల్లిప్రేమని పాప ఎట్లా పిలుచు కుంటుంది? ఇంత అందాల పాటలు ఎట్లా సృష్టి అవుతాయి?' అని చల్లగా అంటారు దీక్షితులుగారు.

అందం వుంటే వుంది. యీ పాత బూజు పురాణపు తుక్కునంతా పడేసి నరకమనే నా వీరాలాపాల్నీ, యీ పాటల్లోని చిన్న చిన్న నాజూకుల్నీ రెంటినీ తన ఆలింగనంలోకి తీసుకో గలిగారంటే, ఆయన హృదయ వైశాల్యం తెలుసుకోవచ్చు.

నేను literary cosmopolitan ని అన్నారు దీక్షితులు గారు. ఆ cosmopolitanism నా రచనల్నే కాదు; నా ఆచారాల్నీ, నన్నూ కూడా ఆదరించగలిగినంత వైశాల్యమై పెరిగింది.

నేను రాసిన మొదటి కథనించి నన్ను ఆయన మెరిట్ వున్న రచయితగా గుర్తింపగలిగారంటే, ఆయన కంటిని ఏ ముళ్ళల్లోని అందమూ తప్పించుకోలేదని తెలీదా? అట్లాంట ప్పుడు యీ పాటలకు స్పందించకుండా వుంటుందా ఆ మార్దవ హృదయం?

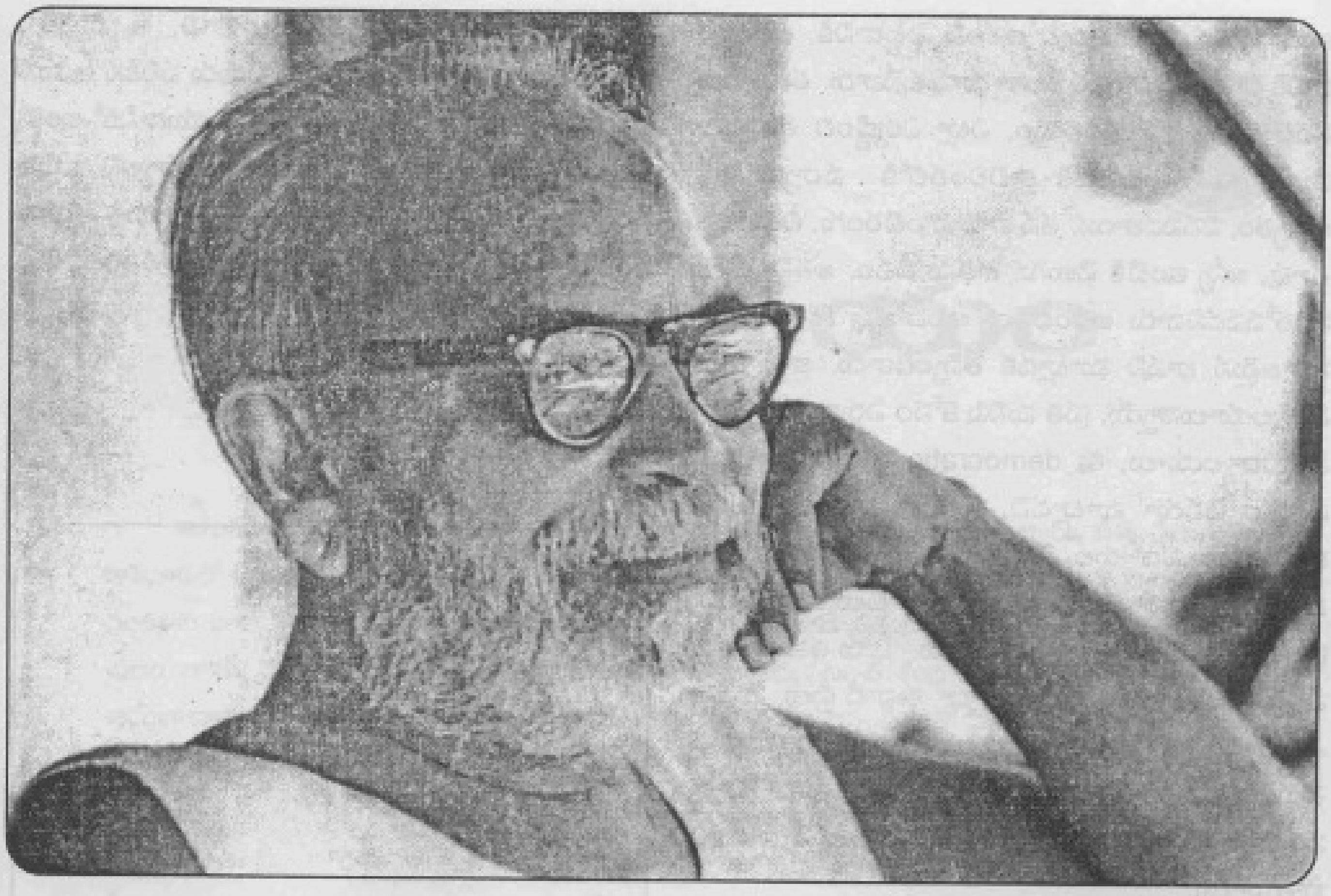
ఈ కృతక భాషావాదులు పూర్వాచార పరులకన్న అంధులు. వాళ్ళకి ఏదిచూసినా శత్రుత్వమే. పూర్వాచారాల్లో నిలిచిపోవలసినవి చాలా వున్నాయి. కాని ఈ కృతక భాషలో ఉండి పోవలసింది ఏదీలేదు. వీరికి తమ కన్న పాతవీ పనికి రావు. తమ కన్న కొత్తవీ పనికి రావు. దురదృష్టవశాత్తూ ఈ కృతక వాదులే అధికారంలో వుంటోంటారు.

కాలం మార్పుని తనంతట అదే తీసుకొస్తుంది అంటారే అదెంత వరకు నిజమో కాని, మూర్ఖత్వంలోనూ vested interests లోనూ మార్పురాదు.

'ఇప్పటికీ బ్రహ్మ – మూర్ఖచిత్త విస్ఫురణ మడంపలేక తలపోయుచునున్న వాడాగిన'

ఫాషన్స్ మార్తాయి. కాని మూర్ఖత్వమూ, కదలని తనమూ నేర్చుకో నిరాకరించే మంకుతనం, అంధత్వం, స్వార్థం, అట్లానే నిలిచివుంటాయి.

ఈ పాటల్ని విన తటస్థించినపుడల్లా వాటిల్లోని రసాన్ని గుర్తించి, అసలు తెలుగుభాషా, భాషామార్దవమూ, కవిత్వ లక్షణమూ వీటిల్లోనే వుందని గ్రహించి వాటి పునరుద్ధరణ కోసం దీక్షితులుగారు తహతహపడ్డారు. ఏ కఠిన పదజాలాన్నీ, కావ్యాలంకారాల్నీ, అసహజ పాండిత్యానీ, ఎరువు తెచ్చుకోక, హృదయంలోంచి వొచ్చే ప్రేమకీ, అందానికీ రంగులు పూయక స్వచ్ఛంగా, సూటిగా పాడిన ఈ పాటలకన్న కవిత్వం ఎక్కడ వుంటుంది? ఎప్పుడూ నా నిశ్చితాభిప్రాయం ఏమిటంటే, సులభమైన భాషలో చెప్పడానికి శక్తిలేనివాడే కష్టమైన భాషని ఉపయోగిస్తాడని. వచనంలో చెప్పలేని వాడు పద్యం రాస్తాడు.

సహజంగా అందం వున్న స్త్రీకి, విలువైన బట్టలు, నగలు అనవసరం మనుషులేవిధంగా తమ శరీరపు అందవికారాల్ని అందమైన బట్టల క్రింద దాచుకుంటారో, తమ మానసికపు వంకర్లని రంజకమైన మాటలవెనుక మరుగుపరచుకుంటారో, అట్లానే చాలా సార్లు తమ భావశూన్యత్వాన్ని పద్యాలంకారాల వెనుక మాయపుచ్చాలని చూస్తాడు కవి. ఇది అమితంగా వుంది. అక్కడక్కడ భాగవతాన్నీ, చాలా వరకు భారతాన్నీ, పూర్తిగా పాత ఎంకిపాటల్ని తప్పిస్తే, తక్కిన తెలుగు కవిత్వం ఈ విమర్శ కిందికి వస్తుంది.

ఈ పాటల్ని పాటలనడమేగాని, వీటికి కవిత్వరసమే గాని దోషమేమాత్రమూ పట్టలేదు. ఎన్ని ఏళ్ళనించో యివి తల్లిప్రేమలో, భార్య పాతివ్రత్యంలో, చిన్న పడుచుల కలల్లో, పసిపిల్లల చిరునవ్వుల్లో, నాని, నాని మెరుగు తీసుకుని ఎన్నివేల హృదయాల తపనల్లో పోగుచేసుకుని చిత్రికపడి యీ రూపాన్ని పొందాయి.

ఏడవకు అబ్బాయి ఏడవకు తండ్రీ అంటే, ఆ మాట్లో ఏమి లేదు. కాని మన చెవులకి మాత్రం – ఆ ఏడుపును భరించలేని తల్లి ఆవేదన, ఆమె ప్రేమ నిస్సహాయత్వం, 'నేనున్నాను. భయం లేదమ్మా నువ్వు దిక్కులేని వొంటరిలోకం లోకి రాలేదు. చీకటిని చూసి భయపడకు. నేనున్నానుకదూ' అనే తల్లి యిచ్చే ధైర్యం, అన్నీ వినపడతాయి. 'అమ్మా' అనే తన అర్ధరాత్రి పిలుపుకి ప్రతిసారీ యింత అందమైన పాటల స్వరంలో బదులు పలికే తల్లి కంఠస్వరం బిడ్డ స్వభావంలో ఎంత లోతుకి యింకి అతని జీవితంలో ఎన్ని పువ్వులుగా వికసిస్తుందో ఎవరెరుగుదురు? తల్లి, బిడ్డల మధ్య అల్లుకునే ప్రేమకి శబ్దంలో, గానంలో రూపం తీసుకున్న యీ పాటల్ని , ప్రతి యింట్లోంచీ, ప్రతి రాత్రీ విని, నక్షత్రాలే ఎన్నడూ విశ్రమించని తమ నిరీక్షణా గుణాన్ని ఈ పాటల కాపాడించాయి. ఏదోషమూ ఆవరించని చిన్న పిల్లల హృదయ మార్దవం, ఏ లౌకికానుభవపు చిక్కుల్లోనూ మొద్దబారని సూనృత స్త్రీ స్వభావంలోని నిర్మలత్వమూ లోకాతీతమైన పురాణ పురుషుల చిత్రానుభవాన్ని తమ దోసెట్లోకి తెచ్చుకుని యిముద్చుకోవాలనే ముగ్ధల ప్రయత్నమూ యీ పాటల్లో ప్రతిబింబిస్తాయి. పెళ్ళికి, నలుగుకి, భోజనాలకి, వేళాకోళాలకి, ఏ సమయానికి మనసులోంచి ఏ భావం వస్తే ఆ భావం పాటలకింద మారింది యీ స్త్రీల నవ్వుల్లో, కన్నీళ్ళల్లో కలిసి.

ఈనాడిట్లా అయింది గాని, ఇంట్లోకి పాప రావడమంటే

ఇంకో లోకం నించి తమని ఆశలవీ పెట్టదానికి, ఉద్ధరించ డానికి దిగివచ్చిన సౌందర్యరేఖగా చూసుకునేవారు. ఈ పాటలు వింటోవుంటే, తల్లి సంతోషం, ఎట్లా ఎక్కణ్ణించి ఈ ప్రేమ మూర్తి తన తొడలమీదికి కావిలింతలోకి వచ్చాడు అనే అద్భుతం, వినపడతాయి. తన పాప వొంటిరంగు, చిరునవ్వు, చూపు, అన్నీ ఇంటికి వెలుగు. అతను దీపం. అతన్ని చూసి సంతోషపడనివారు అసంభవం. అసహజపు గొంతుకలతో సహజమైన భాషని మాట్లాడక తప్పిందికాదు. కాని, యీ విద్యాలయాలున్నాయే, ప్రతి మనిషి కోసం ఏర్పడ్డాయన్న యీ విశ్వవిద్యాలయాలు, ఈ democratic ప్రజాసంస్థలు, ఇవి మాత్రం ఎవరూ మాట్లాడని, అర్థంకాని, కృతక కుళ్ళు కంపుభాషనే విద్యార్థుల పైన వేసి రుద్దుతున్నాయి. పాత వాఙ్మయం పేరన్నా ఎత్తరు. ఇంకా ఈ పాటలు పామరులవీ, స్త్రీలవీ, పిల్లలవిగానే నిలిచిపోయినాయి. 'మీరు తక్కువ వారు మీ మొహాలకి పాటలు చాలు అన్నారా' ఈనాటి స్త్రీలు మడమ ఎత్తుల చెప్పులు విసురుతారు. స్త్రీలని సాంఘికంగా న్యూనత చెయ్యడానికి ఎవరికీ గుండెలు లేవు. ఆస్తి కూడా వాళ్ళ పరమౌతుంది. కాని ఈ పాటలు మాత్రం అట్లానే అణగారి పోతున్నాయి.

ఈనాడు పామరులకీ, స్త్రీలకీ ప్రత్యేకం పాటలూ అక్కర్లేదు, కథలూ అక్కర్లేదు. కావలిస్తే పండితుల నిర్ణయం కావాలి. దిక్కులేని వాళ్ళు కనక, పాటల్ని మించిన అందాలూ, పిల్లల హృదయాలకూ అనుభవాలకూ దగ్గిర అయిన పాటలూ, కథలూ సృష్టి అయితే వీటిని పునరుద్ధరించవలసిన అగత్యం కనపడకపోవచ్చు.

కాని, అది ఎంత అసాధ్యం?

ఎంత మంచి పోపు పెట్టినా, పాత చింతకాయ పచ్చడి లోని, జాడీలో నెలలు వూరిన పరిమళం, కొత్త చింతకాయ పచ్చడికి రాదు. ఆ పరిమళం ప్రత్యేకం. వందల కొలది ఏళ్ళల్లో ఏర్పడి, పోయిందిపోగా, వాటి మెరిట్ వల్లనే నిలిచిన ఈ పాటలలో సరైనవి రాయడం కష్టం. ఈనాడు బి.వి. నరసింహారావు రాసినా, వాటిని కొన్ని వందల ఏళ్ళు వూరేస్తేగాని పాత wine లో వుండే superior flavour వాటికి పట్టదు.

అందువల్ల ఇప్పుడు చెయ్యవలసిందేమిటంటే ఈ వాఙ్మయాన్నంతా తెలుగు సారస్వతంలో కలిపెయ్యడం. దానికి అభ్యంతరం చెప్పగల గుండెవున్న వాళ్ళు ఈనాడు లేరు. దీక్షితులుగారి అకుంఠిత కృషివల్ల కాని, ఆ వోపికా, ఉత్సాహమూ, ఆ పాటల అందానికి ఎదురు పలికిన ఆయన హృదయం, ఎవరికి వొస్తుంది. మళ్ళీ ఏ యుగానికో ఇంకో దీక్షితులు పుడితే తప్ప! పునర్జన్మ రాకుండా చెయ్యాలని ఆయన ఎంత ప్రయత్నించినా ఆయనకి అది తప్పదు. ఆయన వంటివారు యుగయుగానికి తిరిగి తిరిగి అవసరమౌతోనే వుంటారు ఈ లోకానికి.

అరుణాచలం,

12-12-55 - చలం

54

కవిహృదయం

ఎంకిపాట నండూరి సుబ్బారావు, దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి, చింతా దీక్షితులు, చలంగారు, వీళ్ళు నలుగురు కాకినాడలో రఘుపతి వెంకటరత్నం నాయుడుగారికి భక్తజనాలలో శిష్యులు, వారిచే ప్రభావితులు, పంచిమిత్రులు. నండూరి వారి పాటల సౌందర్యాన్ని గుర్తించి మ్యూజింగ్స్‌లో పదే పదే ప్రశంసించి, వాటికి గుర్తింపు తెచ్చారు చలం గారు. నండూరివారు ఎంకి పాటలను ఇంగ్లీషులోకి అనువదించ మని చలాన్ని అడిగేవారు. అవి అనువాదానికి లొంగవని చలంగారు చెప్పేవారు. "కవిహృదయం" అన్న పేరుతో సుబ్బారావు గారి గురించి వ్రాసిన విస్తృతమయిన వ్యాసం నుండి కొంత భాగం.

ప్రజలలో ఆనాటికి ఎంకి పాటలపైన విరోధం నసుసి పోయింది. ఎంత విరోధించినా ఆ పాటలు పోవు. పోవటానికి రాలేదు. తప్పదని ఎంకిని ప్రతిప్రతని చేసి, ఆ పాటల్ని సార స్వతంగా అంగీకరించారు, అన్ని దిక్కులా. ఆనాడు సుబ్బారావుగారు దేన్నీ ధిక్కరించనక్కర్లేదు.

'సాటేలా, నీకు మాటేలా' అని, 'పాడలేనే ఎంకి పాటలీ రాదలో' అని ఎంతో అందంగా వాపోవనక్కర్లేదు.

ఆయన్ని ఆహ్వానించి గౌరవించి సభలలో పాడించు కుంటున్నారు. ఆయన ఇల్లు ఎంకి పాటల ఆరాధకులకి యాత్రాస్థలమయింది. ఒకరడిగినా, పదిమంది అడిగినా అంత ఓపికతోనూ, ఉత్సాహంతోనూ పాడతారాయన, పసిపిల్లకీ, చెవిటి ముసలమ్మకీ. ఎంతకీర్తిలోనూ సుబ్బారావు గారికి గొప్ప భూషణం ఆయన వినయం.

ఆర్టిస్టుకి కీర్తిపట్టిందా అది విషమవుతుంది ఎవరికోగాని. తక్కిన వాళ్లకి వారి కళా జీవితం అంతటితో సమాప్తి. ఇంక అతనిలో ఏ ఎదుగూ వుండదు. కాని ప్రజల పొగడ్తల్లో బోలుతనాన్ని గ్రహించాడా, అది అతని జీవితాన్ని మండించి, అతని ఆర్టుకి వెలుగునిస్తుంది. ఈనాడు కీర్తిలో వున్న కవుల admirers ఆ కవి రాసింది చదవని వాళ్ళూ, ఓ ముక్క చదివినా అది అర్థం కాని వాళ్ళూ. కాని కీర్తిదాహం కళ్ళపై పొరలు కప్పుతుంది చాలమందికి.

సుబ్బారావుగారికేనాడూ కీర్తి దాహం లేదు. కాని కీర్తిని ప్రశ్నించకుండా ఎంజాయ్ చేసేవారు.

తక్కిన కవుల మల్లే ఆయన ఎండిపోలేదు. కొత్త పాటలు బైటకి ఉరకాలని తలలో కొట్టుకుంటోనే వున్నాయి. కాని ఇదివరకు రాసిన రకం పాటలు ప్రచారమైనా, ప్రజలు వాటిని చవకగా చూస్తున్నారు. ఆ పాటల్లో 'నాజూకు లేదురా, నండూరి సుబ్బిగా' అన్నాడు, తెలుగువాళ్ళు శ్రీ రామావతారమని హారతులెత్తే ఓ గొప్ప ప్రజా నాయకుడు, ఆ మాట కవిని ఎంత గుచ్చుకుంటుందో ఆలోచనన్నా లేకండా. ఎంకి పాటల్లో నాజూకు లేకపోతే, ఇంక లోకంలో ఏ కవిత్వంలో వుంది? ఈ తేలికతనం తెలుగువాళ్ళ తుక్కు మనసుల్లో వుందని భావించి తృణీకరించక, తన ఎంకిని సంస్కరించపూనాడు కవి.

ఆ నాటినించి ఆయన కంఠంలోంచి వొస్తున్న పాటలకి బరువుని, గౌరవాన్ని ఇవ్వాలని ప్రయత్నించే సరికి అసలు ప్రాణం సగం చచ్చింది. సహజంగా, అప్రయత్నంగా, తన ఉద్దేశ్యం లేకండా బైలు దేరిన విశ్వకవితా భాగీరథికి, ఆనకట్ట కట్టి, మర్యాద కాలవలు తీసేప్పటికి మురుగెత్తింది. ఉద్దేశ్యం పెట్టుకుని కవిత్వాన్ని ముక్కే మూడోరకం కవుల వరసలకి దిగేవారే. కాని కర్ణుడు కవచకుండలాలతో పుట్టినట్టు, ఈ

కవి శృంగారపు ఇంద్రధనస్సునే కలంగా పట్టుకుని పుట్టాడు. ఓర్పులేక మర్యాదల దేవేంద్రుడు కవచ కుండలాన్ని దొంగిలించాడు. కాని ఎంతైనా కవి అద్భుతమైన కవితా సామగ్రి అంతా చేతులో వుంది. కాని జీవమే, స్వేచ్ఛ నశించింది.

ఎంకి 'కొత్తపాటలు పాడుకొమ్మంది', అంటే, మర్యాదగా రాయమన్నది. కాని అదే చాతకాదు, ఈ నవీన క్షేత్రయ్యకు. అందుకని శృంగారపు నీడలేగాని అసలు శృంగారం మాయమయింది. పూలు మాయమై, పూల బాసలు దిగాయి ఆ ప్రియుల మధ్య. చాలా self conscious అయినారు. తాము కీర్తివంతులమని తెలిసింది వాళ్లకి. ఎంకి 'కాశీ దేవుని ఎదట గరవాన నిలిపింది'– గంగకి కాశీకి యాత్రలు. వరస దీపాలుంచడం. ఈ పాటల్లో ఎంకినే మరిచాడు ఆప్రియుడు. ఏడుపులు – కందుటెరగని మనసు గాయమైపోయెరా, నీకె చేటని కంట నీరు రానీసురా'. ఇప్పుడు– 'యెంకి నిలువున మెరిసె యెవ్వరో రాణి'. పల్లెటూరి ఎంకి పనికిరాలేదు. మనసులో ఎంకి, పాటలో ఎంకి, అర్థములో ఎంకి ముచ్చటైనారు అతనికి ఇప్పుడు.

సూటిగా ఎంకిని దగ్గర చేర్చుకునే ప్రియుడికి, ఎంకి హృదయం కోసం 'ఏ తపస్సు నే జేయవలెనూ' అనే సందేహం వొచ్చేటంత వేషాలు వేస్తుంది ఎంకి.

'గౌరీశులకె బాగ గరవ భంగము కాగ'...

ఏం గర్వమెక్కింది!

ఆ ఇద్దరు కవిత్వ పాత్రలూ గడిచిపోయిన శృంగారాన్ని నెమరు వేసుకుంటో అనుభవిస్తున్నారు. ఎంకిని ఒక దేవతని చెయ్యబోయి కవి ఎంకిని, శరత్ మదిగుడ్డల రాజ్యలక్ష్మిగా మార్చారు.

14.

నేను ఏలూరు వెళ్ళేప్పటికే సుబ్బారావుగారు తన పాటల్ని రేడియోవాళ్లకి అమ్మారు. ఒక పాటని సినిమాకుప్ప మీద ధారపోశారు.

'ఎందుకండీ, మీకేం ఖర్మమండీ, ఆ సినిమాలో ఆ పాటని పాడించి అట్లా ధ్వంసం చేశారు! పైగా అది నా పాట!' అని గోలకెత్తాను. 'మీ పాటల్ని కొనేశారుట రేడియోవాళ్ళు మీ పాటల కోసం నేను ఆ రేడియో కల్మషం విన్నాను. మీరు మాట్లాడతారని రేడియో వాళ్ళు announce చెయ్యడం విన్నాను. మీ యెడల ఎంత తక్కువ గౌరవమో వాళ్ళ కంఠాల్లో వినిపించింది. పోనీ, మీ పాటలెట్లా పాడాలో, మీనించి తెలుసుకున్నారా? వాళ్ళ artists ని మీ దగ్గరికి పంపారా? పత్రికలవాళ్లూ, రేడియోవాళ్లూ తెలుసుకోవలసిండీ, నేర్చుకోవలసిండీ, ఏ లోకానాలేదు. మీ పాటలు రేడియోలో వింటుంటే, ఆ స్టేషన్‌కి dynamite పెట్టాలనిపిస్తుంది' అన్నాను.

'అందులో – ఆ రేడియో సంస్థ! రూపాయలు మోగించి యువక విషబీజాల్ని పోగువేసి, అహం అసూయ జలాలతో కాల కూటవృక్షాల్ని పెంచుతుంది. ఉదాత్తులైన కొందరు ఆర్టిస్టులని బానిసల్ని చేసి గుర్తులేకండా ప్రాణం పీల్చేసింది ఆ ఆకాశ రాక్షసి. గాలివారని గదుల్లోకి కళ అనేది ఎన్నడూ తొంగి చూడదు. 'వాళ్ళకిచ్చారా మీ పాటల్ని? సినిమాలో ఎట్లా వినపడుతోందో విన్నారు కద మీ పాట!' అని గోలకెత్తే నాతో–

'ఏం చెయ్యను? వాళ్ల వెంటపడి కాళ్ళా వేళ్ళా పడితే' అన్నారు ఆయన, చల్లగా.

కాని నాకు తెలుస్తోనే వుంది. ఆయనకే తెలీకపోవచ్చు ఆయన బెంగ. ఆడపిల్లల తండ్రి వంటిదే, ఈ కవుల ఆర్తత్వం. తమ కావ్యకన్యల్ని ప్రభువుల చేతుల్లో పెట్టి వాటికో సుఖ శాశ్వత జీవితాన్నిచ్చామని తృప్తిపడేవాళ్ళు. ఈనాడు ప్రజలే ప్రభువులు. ఈ మహాకవి తనకి తెలీకండానే యోచించాడు. 'ఈ నా పిల్ల అసలే చెడ్డపేరు పడ్డది. దీన్నెవరు ఆదరిస్తారు? ఆ రేడియో అత్తవారు క్షుద్రులే. దీని బతుకుని క్షోభపెట్టి నాశనం చేస్తారు. కాని, ఓ అత్తవారి ఇంట్లో భద్రపరచకపోతే, లోకం కాళ్ళ కిందపడి ఏమై పోతుందో ఈ నండూరి వారిపిల్ల!' అని భయపడి వుంటారు.

సరే, చలం వాదన ఉండనే వుంది. 'ఓ చచ్చు కుళ్ళు నాశనహేతులైన మర్యాదలో పడడంకన్న వీధి బతుకెంత నయం!' అని, ఆ రేడియోవాళ్ళు వెనక వాయిద్యాలు పెట్టి రాగతాళాలతో వాళ్ల కాళ్ల కడిగే ఓ ఎగబాకులవాడి చేత 'నన్నిడిసి పెట్టెల్లినాదే' అని గాడిద మొగగొంతుకతో అనిపించడం కన్న, సినిమాడప్పు అతను వీధిలో 'ఎంకి వంటి పిల్ల' అని పాడడం ఎంత నిర్మలంగా వుండేదో!

అంతే కాదు. కొంత వయసు వొచ్చి సంపాదన ఎక్కువయేప్పటికి, ప్రతి గృహస్తుకీ, అతను అంతకి పూర్వం ఎంత విప్లవవాది అయినా, తన పిల్లల పురోరక్షణకి కొంత ఆస్తిని ఏర్పరచాలనిపిస్తుంది. అట్లాగే సుబ్బారావుగారు తన పిల్లలకి ఆస్తులు ఏర్పరచినట్టే, తన శృంగార జీవన పుత్రిక ఎంకికి కూడా కొంత ఆస్తినిచ్చి ఓ ఇంటి ఇల్లాలిని చెయ్యాలనే గట్టి సంకల్పం కలిగింది. పైగా కొత్త కవితా సంతానం కూడా కలుగుతోంది ఈ వృద్ధాప్యంలో.

ఎంకిని పిలిచి, రేడియో సంస్థని చూపి 'ఇదీ నీ గృహం' అన్నారు. సినిమాని చూపి 'ఇదీ నీ ఆస్తి' అన్నారు. వాళ్ళిద్దర్నీ

దగ్గిరతీసి, ఓ అశుభ ముహూర్తాన తన యాజమాన్యం కింద పెళ్లిచేశారు.

15

ఆ రోజుల్లో, కమ్ముల అప్పన్నగారి ఆస్పత్రి సహాయార్థం; నేనూ, పిల్లలూ, ఆస్పత్రి పనివాళ్ళూ, నా స్కూలు పిల్లలూ కలిసి ఓ కాన్సర్టువేశాం. అన్నీ చలం నాటకాలు. దాంట్లో నేనూ, సౌరీస్ ఎంకి పాటలు పాడాం. సుబ్బారావు గారూ, టి.వి. నరసింహారావుగారూ వొచ్చారు ఆ కాన్సర్టుకి. తరవాత నేను కనపడ్డప్పుడు నాతో సుబ్బారావుగారు 'నా పాటలు నాకు నచ్చేట్టు పాడగలవాళ్ళని నేనింతవరకు చూడలేదు. కాని ఒక్క సౌరిస్ పాడడం మాత్రం నన్ను మించి వుంది' అన్నారు.

ఆ కాన్సర్టులోనే చలం నాటకం 'నరసింహావతారం' ప్రదర్శించామ. నాటకం నించి ఇంటికి వెడుతో సుబ్బారావుగారు నరసింహారావు గారితో నాటకం విషయమై ఉగ్రులై మాట్లాడారుట. సుబ్బారావుగారు సెంటిమెంట్ల పుట్ట. తన పాటలతో తాను ఎందరి సెంటిమెంట్లని గాయం చేశారో మరిచారు. చలం సెంటిమెంట్లని గాయం చేస్తే అంత కష్టం పడ్డారుట ఆయన.

అప్పటికి సుబ్బారావు గారికి ఒక self satisfactoric complaiscence వొచ్చేశాయి. తనని దేశం ఒక ముఖ్యమైన కవి కింద అంగీకరించిందని ప్రజాదరణని పూర్తిగా పొందానని. కాని నాకు ఏనాటికీ ధృడంగా స్పష్టం, తెలుగు వాళ్ళు ఆ పాటల్ని ఏ మాత్రం అంగీకరించలేదని, ఏ మాత్రం ఆదరం చూపలేదని, ఆ విధమైన నిర్మలమైన శృంగారం వాళ్ళ అభిరుచులకి పడదని నిశ్చయంగా తెలుసు, ఆనాటికీ, ఈనాటికీ. సుబ్బారావుగారు ఓ successful వకీలై ఆస్తీ ధనమూ ఆర్జించి వుండకపోతే, సంఘానికి అనుకూలమైన, గౌరవనీయమైన సంసారి కాకపోతే, జీవితంలో ఏ scandal లేనివాడు కాకపోతే, కవితా ప్రచారకులకీ, పత్రికాధిపతులకీ, కావలసినంత తిండి, చందా, డబ్బు, పొగడ్త వాళ్ళ మొహాన పారెయ్యకపోతే, ఈ పాత పండితులు భయపడి అతని పాటలపై అంత విరోధం పూనకపోతే, ఎంకి పాటలనేవి ఉన్నాయని ఎవడూ విననైనా వినకపోదురు. ఈ విశేషాలన్నీ ఏ కొనకళ్ల వెంకటరత్నం గారికో పట్టివుంటే, ఆయన ఎవరని ప్రశ్నించే హీనస్థితిలో వుండేది కాదు తెలుగు దేశం.

అసలు తెలుగు వాళ్లకి ఏ కళా అర్థం కాదు. సౌందర్యానికి కన్ను లేదు. గౌరవంలేదు. భక్తిలేదు. ఆర్టిస్టులు డబ్బు సంపాయిస్తే తప్ప వాళ్లనో గణింపతగిన మనుషులుగా చూడదు. పైగా బీదఆర్టిస్టునీ, వాళ్ళ ఆర్టునీ చూసి యెంత లోకువో, హేళనో! సుబ్బారావుగారి స్వభావంలోని విశాలత్వం, సౌజన్యం, గంభీరత కూడా సహాయం చేసింది ఆ కాస్త జనాదరణ పొందడానికి. కాని దేశంనించి వొచ్చిన ఆ కొంచెం response ఆయనకి సంతుష్టి నిచ్చింది. స్వగౌరవాన్ని హెచ్చించింది. సుబ్బారావుగారు స్వతంగా పాడిన ఎంకి పాటలు గ్రామఫోనులోకి రాలేదు. ఆ పాటలే తగలేసి, రికార్డులలో అరిచిన గార్ధభస్వరాల హంతకత్వం వచ్చింది ప్రజలకి.

కొనకళ్ళ వెంకట్రత్నంగారి పాటల్ని మినహాయిస్తే ఎంకి పాటలవంటి పాటలు తిరిగి రాలేదు. అవి unique ఆ కాలానికి, ఇంకా చాలాకాలానికి. కళాదృష్టి పూజ్యమైన ఈ ప్రజల దొంగఆదరణ చూపి వాటిని పాడి హత్య చెయ్యక పోవడం ఓ గొప్ప అదృష్టమే.

గుత్తి వంకాయ పాటగాళ్ళకి ఎంకి పాటలు నచ్చడం కలలోనన్నా జరుగుతుందా?

ఎంకి పాటల నాయకులు పాటక జనం. భాష వాళ్ళది. వొరసలు వాళ్ళవి. రాగాలు వాళ్ళవి. కాని ఆ పాటలు వాళ్ళలో ప్రచారమే కాలేదు. అయిన కాస్త ప్రచారమూ కాలేజీ విద్యార్థుల్లో, ఇంకా శృంగారం చావని కుర్ర గుమస్తాలలో అయింది. ఆ భావాలు పల్లెటూరి వాళ్ళవా? అనే ప్రశ్నని ఇక్కడ ఎత్తుకోను. యెత్తుకున్నా, నేను సుబ్బారావు గారినే సమర్థిస్తాను, ఆయన చివరి పాటల్లో తప్ప.

16

అసలు సంగతి. ఈశ్వరుడు చెప్పింది – ఆ లోకం నించి కొందరు గంధర్వులు ఈ లోకంలోకి దిగివస్తారు. వాళ్ళల్లో చాలామంది యిక్కడ ఆర్టిస్టులవుతారు. వాళ్ళ ఆర్టు వాళ్ళది కాదు. అది వాళ్ళ కివ్వబడుతుంది. వాళ్ళు ఏ ఉద్యోగాలు చెయ్యనీ, యోగులు అయిపోనీ లేక సంఘ బాహ్యులూ, లేక నిజంగానే నీచులు. నవ జీవనులూ, తాగుబోతులూ, దుర్మార్గులూ కానీ, వాళ్ళు art నించి తప్పించుకోలేరు. రంగుల్లోనో, మాటల్లోనో స్వరాలలోనో పాడకుండా వుండడం వాళ్ళతరం కాదు. వాళ్ళు గోలకెత్తారా, రాశారా, చిత్రించారా, చుట్టూ ప్రపంచం నిలిచి చూస్తుంది, ఆనందిస్తుంది, వాళ్ళ నాశ్రయిస్తుంది. కాని ఆ ఆర్టిస్టుల జీవిత పద్ధతి, ఆలోచనలు, అలవాట్లు, పొగరుబోతుతనం, చుట్టూ చేర్చుకున్న మలినం, ప్రజల్లో వాళ్ళపై prejudice రేపుతుంది. ఖండిస్తారు, తిడతారు, నోరు ముయ్యచూస్తారు. కాని అతనిలోంచి ఆగక వొచ్చే అమృతాన్ని ఆపలేరు. ఎందుకంటే, ఎన్ని పొరల కింద దాక్కున్నా, ప్రతిమనిషి హృదయంలోనూ, తన నిజస్వభావం, అమృతత్వం, కళకోసం దాహం పడకుండా వుండలేదు.

కాని ఆ ఆర్టిస్టు జీనియస్‌ఐ, ప్రజల దృష్టికి ఎంతో దూరమూ, ఉన్నతమూఐన అందాన్ని ప్రదర్శించాడా, ఏమీ అర్థంగాక అతన్ని ఉపేక్షచేస్తారు. నవ్వుతారు. తృణీకరిస్తారు. ఆ అపూర్వ సౌందర్యం వాళ్ళని కలత పెడుతుంది.

కాని ఆ genius కవో, రచయితో ఐ, ప్రజల్ని బాధించే సత్యాన్ని తన రచన ద్వారా బోధించాడా, ప్రజ వెంటనే విరోధిస్తుంది. ఎందుకంటే ఈ రచన, ఈ లోకంలోని భిన్న సత్యాలకి ఆధారమైన ఆ లోకసత్యాన్ని వేలెత్తి చూపుతుంది. సత్యాలకింద లోకంలో చలామణి అవుతున్న అసత్యాల నిజస్వభావాన్ని బైలు పెట్టి కలవరం కలిగిస్తుంది ఈ ఉన్నత సత్యం.

ఇరుకు స్వార్థం, తుచ్ఛతనం, అహం, మామూలు తనంలో మురుగుతున్న ఈ ప్రజల హృదయాంధకారంపై డైనమైట్ మల్లే పనిచేస్తుంది. తమ ఆస్తుల్ని, పదవుల్ని, మర్యాదల్ని కూలతోసేవాణ్నైనా క్షమిస్తారు గాని, తమ అహం మీద దెబ్బ కొట్టేవాణ్ణి బతకనీరు ప్రపంచం. పాపం, ఏమెరక్క, ఏదిక్కు మాలిన చీకటిమూలో పాడిన పద్యం, విన్నవాడి మొహాన ఫెడీలని కొడుతుంది.

'ఎంకి పాట విన్న మనిషిని విరోధింపచేసేది, భాషా కాదు, బూతు కాదు, శృంగారం కాదు, అవినీతి కాదు. తమది కాదనుకుని, అసలు అట్లాంటిది లేదని తోసేసుకున్న శృంగారాన్ని వాళ్ళ జీవితాలతో ఓ ప్రాణశక్తి కింద అనుభవించి ఆనందించే ప్రియుల కథ చెపుతున్నాడు కవి. ఆ పాటవినగానే స్త్రీ తన పురుషుడి వంకా, పురుషుడు తన స్త్రీ వంకా మనసులో చూసు కుంటారు. సిగ్గుతో, వేదనతో తల వొంచుతారు, మరునిమిషంలో తననింత లోకువ చేసి సిగ్గుపరచిన పాట మీద తనలో పేరుకున్న పెంట నెత్తిపోస్తాడు. పైగా ఆ పాటల్లోని అందం ఆకాశానికి వేలెత్తి చూపుతుంది. కవిగాని, ప్రవక్తగాని, మామూలు నీతులూ, రీతులూ వర్ణిస్తే ప్రజలు భరిస్తారుగాని, ఈ రోజువారీ జీవితంకన్న శ్రేష్ఠమైనది ఇంకోటి వుందని అనుభవంతో, అధికారంతో పాడారా, బోధించరా, అరికాలులోంచి ఆగ్రహం తలకెక్కుతుంది, విన్నవారికి'.

పోనీ, ఎంకి పాటలంటే బూతు, అవినీతి. ఏ పాప మెరగని కృష్ణశాస్త్రి కావ్యాలెందుకు విరోధాన్ని పొంగించాయి. అతను అతిలోకమైన ప్రేమని, ఆవేదన, విరహాన్ని పాడాడుగనక. కృష్ణశాస్త్రి ఆరాధకుల్లో చాలామంది అతని కవిత్వం చదవని వాళ్ళూ, చదివినా అర్థంకానివాళ్ళూ.

పైగా ఇవి పాటలు, వాటిని పాడితేనేగాని వాటి అసలు ప్రాణం బైటపడదు. త్యాగరాజు ఆవేదన అంతా ఏమైపోయింది, ఈనాటి సంగీత శాస్త్ర విజృంభణలో! ఎంత గొప్ప సాహిత్యాన్నీ సంగీతం అవలీలగా చంపెయ్యగలదు. ఆ విషయం గంటగంటా ప్రతిరోజూ వ్యక్తమవుతోంది, రేడియోలో. అక్కడ పలికేది మట్టి. ఆకాశం ఏమూలా కనపడదు, కృత్రిమయంత్ర వాతావరణం అంతటా. ఎవరిలోనన్నా ఔన్నత్యం పలికిందా, వాళ్ళని దరిచేరనీరు, లేదా తమ లెవల్‌కి వాళ్ళని గుంజుతారు. భయపెట్టి.

హృదయానికి appeal చెయ్యంది ఏదీ కళకాదు. హృదయానికి చేసే కళ హృదయంలోనే పుడుతుంది. ఈనాటి మనో జనిత నిర్మాణాల్ని కళఅనడంచేత, అసలు కళని గుర్తించే దృష్టిపోయింది. కాని ఎంత చెడీ, పంకిలం ఎంత పూసుకునీ పూర్తిగా ఆత్మనాశనం చేసుకోడం మనిషితరం కాదు గనక ఆగ్రహంతో ఎదురు పలుకుతారు, గొప్ప కళకి.

గుణంలేని పరమాత్మ యీ కళారచయితల ద్వారా, సత్యం, శివం, సుందర రూపాలతో లోకానికి వ్యక్తమవుతాడు. ఈ రాబందుల అరుపులవల్లనే తెలుసుకోవచ్చు, ఓ నూతన సుందర విద్యుత్ శక్తి లోకానికి దిగిందని. ఆ కొత్త కంఠాన్ని నులిమి నోరుమయ్యాలని శతవిధాల ప్రయత్నిస్తారు, నోరు ముయ్యడానికి, మామూలు తనంలోకి ఈడ్చడానికి, బహిష్కరించి తరమడానికి. చాతకాకపోయినా పూరుకోరు. ఆ కవి చచ్చిపోయిందాకా అరుస్తూనే వుంటారు.

సుబ్బారావుగారు మర్యాదస్థులై సజీవ లక్షణాలులేని కొత్త పాటల్ని రాయకపోతే, ఈయనపైన దండయాత్ర చివరివరకు సాగుతూనే వుండేవి. రేడియోలు పత్రికలు ఆయన్ని దూషిస్తోనే వుండేవి. ఇది ఆస్వాదన అనరు.

మొదట్లో సజీవంగా రాసిన కొత్త కవుల్నీ అంతే. బాధలకి, ఒంటరితనానికి, దరిద్రానికి తట్టుకోలేక వాళ్ళు మేలుకుని ఏదో ఒక ధనిక మర్యాదవర్గంలో సామరస్యం కుదుర్చుకున్నందు వల్లనే వాళ్ళకి ఖ్యాతినిచ్చింది ప్రజ.

17

కొద్ది ఏళ్ళు గడిచాయి. చలానికి అరుణాచలం రావలసిన సమయమయిందన్నారు భగవాన్. దేశం వొదిలి పొమ్మన్నారు తెలుగువాళ్ళు. వొదిలి వెళ్ళేముందు సుబ్బారావు గారి యింటికి వెళ్ళాడు చలం.

'అరుణాచలం వెళ్ళిపోతున్నాను నన్ను మీ ఇంటో మూడురోజులు వుండనిస్తారా' అని చలం అడిగితే సుబ్బారావు గారి ముఖం చూడాలి. సంతోషంతో, ఆశ్చర్యంతో గద్గదికమైంది ఆయన కంఠం. ఎవరి ఇంటికీ వెళ్ళనివాడు, ఎన్నడూ ఏమీ అడగనివాడు చలం, తనని అడుగుతున్నాడని, తన ఇంటో,

తన అతిథిగా చలం - అంత కన్న ఏం కావాలి?

కాని ఇంతకీ చలం అతని ఇంటో వున్నది ఒకటిన్నర రోజే.

'కొత్త పాటలు రాసాను. వినిపిస్తాను' అన్నారు సుబ్బారావుగారు.

'సాయంత్రం, మన ఏటి గట్టు చెట్టుకింద' అన్నాను. కాని ఉత్సాహంలేదు నా కంఠంలో. అక్కడక్కడ చూస్తోనే ఉన్నాను ఆ కొత్త పాటల్ని.

కాని సంతోషంలో, గర్వంలో నా సంకోచాల్ని వినిపించుకోలేదు ఆయన. ఆ మధ్యే ఆయన చదివిన నా 'పురూరవ' మీద మాట్లాడాలని ముందుకు ఉరుకుతున్నారు. ఆ నాటకాన్ని యెంత పొగిడారో, మాటలు రాక యెంత తబ్బిబ్బులైనారో. ఇంతలో ఆయన రెండో కొడుకు వొచ్చారు. 'పురూరవ' చదివిన తరవాత, ఇంతవరకు ఇంకో పుస్తకం తాకలేదన్నారు అతను. భోజనానికి లేచిందాకా అదే ప్రస్తావన. కాని అంతటి అమృత వాక్కుల్లోనూ నేను గిలగిల లాడు తున్నాను. సాయింత్రం కొత్త పాటలు పాడతారు. ఆ హృదయాన్నెట్లా గాయం చెయ్యను! అచ్చులో, ఆచరణలో జీవితమంతా చేసిన గాయాలు కాక, నా మిత్రులు, నా అభిమానకవి సుకుమార హృదయాన్ని కొయ్యవలసిందేనా? ఏం చెయ్యను? వొదిలించుకోలేని కత్తిని పెట్టి సృష్టించింది విధి నన్ను. హరిశ్చంద్రుడు పడ్డ బాధ పడ్డాను.

నేను కొన్ని వేలసార్లు తొక్కిన తోవవెంట ఆ కడపటి సారి షికారు వెళ్ళాము. ఏరూ, ఆ తీగవొంతెనా, ఏటితో మారే తమ అందాల్ని చూసుకుంటో సనాతనంగా నిలబడి పోయిన నిద్ర గన్నేరు చెట్లూ - గుర్తించాయి నన్ను ఆ సాయింత్రాన!

కాని, ఎంత భేదమో! ఎంకిలేదు. తీర్థయాత్రలు వెళ్ళిపోయింది. ఇప్పుడు ఏటివొడ్డుకి రాదు. విమల చచ్చి పోయింది. అమీనా యెదిగి ఏళ్ళల్లో మాయమైంది.

'పోయి పాడో అంటె ఓ యంట పలికేని' ఆ ఏటి గట్టున బావి, మిణుగురుల మామిడిచెట్టు లేదు. మిణుగురులు లేవు.

మేము కూచునే చోటు గుర్తున్నా లేదు, ఏరు తీసి పోయి, బక్క చిక్కింది. చలం కోసం దిగులు పడ్డాదా! వొడ్డంతా బురదా. కాని విడవలేక ఓ మూల నక్కి కూచున్నాము. ముళ్ళ పొదలమధ్య ఖాళీ స్థలంలో. చలి, గుడ్డి వెన్నెల.

అదృష్టమే, ఆ గుడ్డి వెన్నెట్లో నా మొహం ఆయనకి కనపడదు.

సుబ్బారావుగారు కొత్త పాటలు వినిపించారు. నాకు ఒక్క ముక్క అర్థంకాలేదు. నా నించి ఏ రెస్పాన్సూ వినక, ఆయన ఆగారు. నాకు అర్థం కావడం లేదన్నాను. ఆయన ఎంతో ఆశ్చర్యంతో, బాధతో 'మీకు అర్థం కావటంలేదా?' ఆయన గొంతులో ఎంత ఆశ్చర్యమో! ఈ కాసినేళ్ళల్లో చలం ఇంత మారిపోయినాడా?

తెలుస్తోంది, ఆయన ఎంత ఆశించారో! ఈ క్షణం కోసం ఆయన ఎంత ఎదురు చూశారో! ఆ కొత్త పాటల లోతులకి, నాజూకులకి నేనెంతో పొంగి పోతాననడంలో ఆయనకేమీ సందేహం లేదు.

ఒక్క క్షణం వుండి, 'నేను నమ్మను మీకు అర్థం కావడంలేదంటే'

'నిజమే'

'నిజమా!' ఏది, ఎక్కడ అర్థం కావటం లేదు?'

'చెపుతాను. మళ్ళీ పాడండి ఆ పాట.'

చాలా విరిచి ఆగి పాడారు.

'మొదటి రెండు పాదాలకీ అర్థమేమిటి?' అని అడిగాను.

చెప్పారాయన.

'అవును. మీరు చెప్పే భావం నాకు అర్థమయింది. కాని ఈ అర్థం ఆ పాటల్లోంచి నాకు రావటం లేదు' అని విడతీసి ఆ మాటల్ని, అడిగాను. 'ఎట్లా వొస్తుంది ఆ అర్థ' మని.

'మీకు స్పష్టమే. ఆ భావం మీది గనక. ఆ పాట మీది గనక, పాడేప్పుడు ఆ భావమే మీ మనసులో నడుస్తుంది. నాకు అయోమయం. మీరు వినిపించిన పాటలన్నీ అంతే'. అంత మాత్రమే అన్నాను. కాని అంతే కాదు ఆ పాటల్లో రసం లేదు, భావంలేదు. ఎంకి తన గత శృంగార జీవితాన్ని నెమరు వేసుకుంటోంది.

ఒకొక్క పాటే మళ్ళీ వినిపించారు. కాని నా కర్థం కాలేదు.

'మీరు ఎన్నిసార్లు వినిపించినా అంతే. పైగా ఇవి పాటలు. కవిత్వమైతే పుస్తకం ముందు పెట్టుకుని వాటి అర్థాన్ని విడతీసుకుని మననం చేసుకుంటాము. కాని పాడుతోంటేనే అర్థంకావాలి పాట. అర్థం మెదడుకి కాదు, సరాసరి హృదయం లోకి వెళ్ళి ఒక అనుభవమైపోవాలి' అన్నాను.

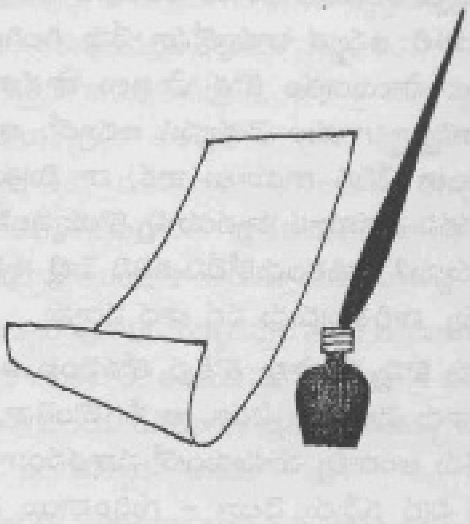
చాలా నొచ్చుకుని వుంటారు ఆయన. ఆ పాటలు బావుండలేదేమో అనే అనుమానమే రానట్టుంది ఆయనకి అంతవరకు. ఆ పాటల్లో ఒక్కటీ పాడుతున్నట్టూ లేరు. వాటి సంగతి ఎత్తుకుంటున్నట్టూ లేరు.

ఏమైతేనేం, ఆ రాత్రి చలం నించి అట్లాంటి విమర్శ చాలా నొప్పించింది కవికి.

55

సూర్యప్రసాద్‌కు లేఖలు

చలంగారు అరుణాచలానికి రాక ముందు ఉత్తరాలు వ్రాసిన వారు - పొందినవారు దీక్షితులుగారే. బి.వి.నరసింహారావు గారు మొదలు అనేకమంది 1950 తర్వాత నుండి వ్రాసిన వారే. చలంగారికి గూడ అప్పుడే ఎక్కువ తీరిక దొరకటం-ఆంధ్రదేశంతో సంబంధానికి ఉత్తరాలే మార్గం కావటం కూడా కారణాలు. పోస్టల్ ధరలు పెరిగిపోతున్నాయని ఆర్థికంగా ఇబ్బందిపడుతూ గూడ ఉత్తరాలు వ్రాస్తూనే ఉండేవారు. అచ్చు అయిన ఉత్తరాలు ఎన్ని ఉన్నాయో అచ్చుకానివి గూడ అన్నో ఇంకా ఎక్కువేనో ఉన్నాయి. సూర్యప్రసాద్, జీవన్, వజీర్ రహమాన్, జలసూత్రం, శివం, మండువ జగ్గారావు...దాదాపు 10 సంపుటాలలో ఈ లేఖలు అచ్చు అయినాయి.

20 - 7 - 52

ప్రసాద్‌కి,

నీ పెద్ద ఉత్తరం. నీ ఉత్తరంలో ప్రతి వాక్యం చాలా enjoy చేస్తున్నాము. పదింటికి భోజనం కాగానే బియ్యం ఏరుతూ కూచుని నీ ఉత్తరం చదువుకుంటాం. comments చేసుకుంటో చదివేప్పటికి చాలా సేపు పడుతుంది. ఏమీ ఆలోచించకుండా, సహజంగా రాస్తే కథలు రాసినా, ఉత్తరాలు రాసినా, అవి charmingగా ఉంటాయి. భాషతో ఏమీ పనిలేదు. అంతగా నా విరోధులు కూడా పొగిడే నా శైలి. ఆలోచించకుండా అట్లా రాయడం result.

నాకు నీళ్ళు ఇష్టమే. వర్షాన్ని సహిస్తాను. మబ్బుల్ని భరించలేను. నా మనసు మీద మబ్బు వేసినట్టుంటుంది. ఈ వూళ్ళో నదీలేదు. ఏదీలేదు. ఎక్కడా ఒక stream కూడాలేదు. ఏరు ఏరంటే వెళ్ళి చూస్తే అది వాక వాన నీళ్ల గుంట. ఈ ఊరంతా బోడిగుళ్లూ, గుడులూ, మండపాలూ, కోనేళ్లూ, కాషాయాలూ. కోనేర్లలో వాటి పవిత్రత పచ్చని తెట్టెకట్టి మురికిగా తేలుతోవుంటోంది.

తెలుగు వ్యాకరణం నాకు రాదు. నా విద్యార్థుల్ని పరీక్షకు తయారుచెయ్యడాన్ని కూడా నేర్చుకోలేదు నేను. 'తక్కిన ప్రశ్నలు రాయండి చాలు' అనేవాణ్ణి. ఒక హెడ్మాష్టరు నా కిట్లా చీటీ పంపాడు 'I have heard you are an author in Telugu. Please set a question paper for...' అని తన పనిని నా మీద వెయ్యాలని చూశాడు. నేను జవాబు 'All my interest in telugu language is to destroy its structure' అని. మనం మన తెలివిని ఉపయోగించాలని చూడకపోతే, రాత బాగానే వొస్తుంది. మొత్తానికి మనం ఏదనుకుంటే అది ఎదటి వాళ్ళలో పలుకుతుంది. అర్థమవుతుంది. ఏ పని అయినా యింతే.

ఇంక రమణాశ్రమం సంగతి.

మొట్టమొదట Theosophical gardens తో పోల్చడం అనే misconception నువ్వు తీసేసుకోవాలి. Theosophical gardens ఇంత పెరగని రోజుల్లో 1916 ఆ ప్రాంతాల అది నాకో Heaven, Heaven without God. రమణాశ్రమం is Hell where a God made his abode for a few years.

ఆశ్రమంలో ఎవరినీ ఉణ్ణీరు. పాముని గెంటుతో వుంటారు. రాత్రుళ్ళు ఆడవాళ్ళని ఉణ్ణీరు. చుట్టూ రమణనగర్ అని పేర పూరు ఏర్పడ్డది. భగవాన్ బతికి వుండగా ఆశ్రమమూ, నగరమూ కిటకిట లాడుతో వుండేది. ఇప్పుడన్నీ నిర్మానుష్యం.

బోస్ అనే ఆయన ఒక పెద్ద Compoundలో cottages కట్టించాడు. ముఖ్యం విదేశీయులకోసం,- వాళ్ళు ఇచ్చే అద్దెల కోసం. వాటిల్లో ఒక cottage లో వుంటున్నాము. వాటినే బంగళాలు అనవొచ్చు. తక్కిన అరూ మొత్తం మీద ఖాళీ అనవొచ్చు. మా పక్క బంగళాలో ఒక సింధీ ఆయన నిద్ర పోతో వుంటాడు. ఆయన్ని లెఖ్ఖ వేసుకోనఖ్ఖరలేదు. ఆశ్రమం పూరికి చివర, దూరమూ ఐతే, మా ఇల్లు యింకా చివర, అటు తరువాత కొండ, బయలూ, అడివీ.

మాకు ఆశ్రమానికీ ఎట్టి సంబంధమూ లేదు. ఈ కాంపౌండ్ లోంచి రోజులో ఒకసారి బైటికి వెళ్ళి ఆశ్రమంలో కూచుని వొస్తాము.

ఆ ఆశ్రమంలో వాటి జన్మపావన కోసం కొన్ని పురుగులు చేరాయి. భగవాన్ ఎవరినీ ద్వేషించ వొద్దంటారు. నాకు నియమించిన సాధనలలో అది ముఖ్యమైనది. భగవాన్ ఆజ్ఞ శిరసావహిస్తూనే, వాళ్ళని ద్వేషించకపోతే, వాళ్ళలో ఒకడినై పోతానని,ద్వేషాన్ని ఓ మూల దాచుకుంటున్నాను. కాని 'ద్వేషించడం వల్లనే వాళ్ళు పురుగులైనారు. వాళ్ళని ద్వేషించి నువ్వూ ఓ పురుగువౌతున్నావు!' అంటారు భగవాన్. అది చాలా నిజం. కాని వాళ్లని ఇంకా ప్రేమించే యోగ్యత రాలేదు నాకు. వాళ్లని ప్రేమించినా, ఇంక లోకాన్నంతా జెర్రుల్నీ, శేషాచార్లనీ (పాపం, మొన్ననే చచ్చిపోయినాడు) ప్రేమించానన్న మాటే ఇంక. ఈ యోగ సాధన అనవసరమయ్యే స్థితికి వెళ్ళానన్న మాటే. వాళ్ళే నా గీటురాయి, నాకే కాదు ఎవరికైనా. వాళ్ళలో Ched wick అనే ఓ ఇంగ్లీషు అతను ఉన్నాడు. అతనొక్కడే exception. అయితేనేం లాభం? వాళ్ళ నీడలు పడుతోనే వుంటాయి అతని మీద. ఆ బురద మహార్ణవంలో తేలుతో వుంటుంది. భగవాన్ సమాధి తేజోపద్మం. దాని ముందు ఓ గంటన్నా నేను రోజూ నోరూ కళ్ళు మూసుకోవాలని నియమం, ఆజ్ఞ.

మా compund ఓ శిథిల ఉద్యానవనం. మా యింటి చుట్టూ మల్లెమొక్కలు. ఇప్పుడూ ఇక్కడ వాటి పూత ప్రారంభం. ఈ వూరి weather నాకు ఇష్టం. ఎప్పుడు ముసురు పట్టదు. వాన తక్కువ. ఎండలు తక్కువ. చలి తక్కువ. పట్టుమని రెండు

గంటలకన్న ఎక్కువ సేపు వాన కురవదు ఎన్నడూ.

ఇక్కడ ఏం చేస్తోవుంటామా? ఏం చెయ్యకుండా, వీలైనంత వరకు ఏదీ ఆలోచించకండా, వూరికే వుండడం నేర్చుకోడమే. సాధన ముఖ్యం ఇక్కడ. ప్రస్తుతం నా time అంతా నాదే.

నిన్నుగాని, మీ అమ్మగారినిగాని, నీ వాళ్ళు ఎవరనిగాని, మేము వేరే ఆహ్వానించనక్కరలేదు. రండి. అంతే.

అవును. అమ్మాయిలకి నేను పెట్టినవే పేర్లు, బొంబాయిలోని నిర్మలకు నేను నూర్జహాన్ అని పెట్టాను. పెద్దయి తాను మార్చేసుకుంది. ఇప్పుడు నిర్మలా నూర్జహాన్ అయింది. సౌరీస్ french. దాని అర్థం సరిగా తెలీదు. సుమన అనే పేరు బావుంది. బుల్ బుల్ ఎంతో బావుంది. మాఘం భగవాన్ దగ్గిరికి వొచ్చి చూసి వెళ్ళారు. మళ్ళీ వొస్తాననా్నరు. రాలేదు. భగవాన్ వల్ల చాల impress అయ్యారట. ఆయన Razor's Edge లో వర్ణించిన ఆశ్రమం ఈ ఆశ్రమం లాగులేదు; ఆ రుషి భగవాన్‌లా లేరు. కాని ఆ influence సరిగా భగవాన్ influence లాగే వుంది.

మనం personal గా గాని, కళ ద్వారాగాని ఎవరికీ ఏమీ ఉపయోగపడ్డా, మనకి మనం ఉపయోగపడకపోతే, అంతా వృథా. ఇతరులకి ఉపయోగపడ్డారనుకునే వారు ఆ ఇతరులకైనా ఎంత వరకు ఉపయోగపడ్డారో సందేహమే.

ఇక్కడికి వొచ్చే వాళ్లకి ఆశ్రమంలో భోజనం పెడతారు. డబ్బు ఇచ్చేవాళ్ళుగా వుంటే. కాకపోతే ఈ రమణనగర్‌లోనే భోజనం పెట్టేవారూ వున్నారు, ఇళ్ళూ దొరుకుతాయి.

ఆశ్రమం area చాలా తక్కువ.

మేము చేసే సాధన idea ఇవ్వడం కష్టం. ఏమైనా, ప్రస్తుతం నేను తీరుబడిగానే ఉంటున్నాను. ఒక్కొక్కప్పుడు కొన్ని గంటలు సాధనకి ఇవ్వాల్సి వుంటోవుంటుంది.

మా భోజనమా - రంగనాయకమ్మగారు అపక్వాహారం. తక్కినవాళ్ళం ఒక్కపూటే - కారం లేకండా కిచిడీ కాయగూరలూ - ఆకుకూరలూ - రాత్రికి నేనూ, సౌరీస్, నర్తకీ తమిదల అంబలి. తక్కినవాళ్ళు ఇడ్లీ.

నువ్వుగాని, మీ అమ్మగారు గాని వొస్తే మా ఇంటో భోజనం settings మీకు అనుకూలంగానే వుంటుంది. అపక్వాహార పదార్థాలు ఎప్పుడూ తయారుగా వుంటాయి.

అవును, నన్నూ ఎందుకూ పనికిరాని వాడని అంటోనే వున్నారు. నేను సంఘానికి menace అయినానని భయపడ్డ వరకు-

నేను Boldman అంటావా? నాలో ధైర్యం కన్న మొండితనం ఎక్కువనుకుంటాను. ఇంకోళ్ళకి, ముఖ్యం పురుషులకి, లొంగడం నాకు చాలా సిగ్గు. అందులో మతం, సాంఘికం, నైతికం, వైజ్ఞానికం మొదలైన influencesకి.

మీ పిన్ని మా ఇంటికి వొచ్చినప్పుడు, మాకో అబ్బాయి వుండేవాడు. అతను ఏమైనాడో ఏమీ తెలీదు.

నా పుస్తకాల అచ్చు ఏర్పాటా?

మహారాజులాగా ఏర్పాటు చెయ్యండి. Thankful గా సంతోషిస్తాను, నా పుస్తకాలు ఎవరికీ binding లేదు. copy-right ఎవరికీ ఇవ్వలేదు. యువవాళ్ళు advertise చేస్తున్న పుస్తకాలు కూడా వాళ్ళకి అధికారం లేదు. నా పుస్తకాలు publish అయినవి కూడా కొద్దే - అచ్చులో వున్నాయి ఇప్పుడు.

నేను రాసిన స్త్రీ, బిడ్డల శిక్షణా చదివావా? చదివిన వాళ్ళు కూడా వాటిల్లో సంగతులు ఇతరులకి చెప్పడానికేగాని, నాకు కానట్టు అనుకుంటారు. మాట్లాడతారు. రాస్తారు.

అందరు రచయితల మల్లేనే, నాకూ నేను చెప్పేదానికీ సంబంధం లేదని అనుకుంటారు. రెండు పుస్తకాలలో నేను చెప్పేది, నీ ఇంటో స్త్రీల బాధ్యతా, నీ భుజాలమీద పెట్టుకోక చెరుపు చేసుకోడానికైనా సరే, వాళ్ళ స్వేచ్ఛకి నువ్వు ఆటంకం కావొద్దని. అందువల్లనే నా స్త్రీని వొప్పుకునే వాళ్ళు కూడా నా బిడ్డల శిక్షణని వొప్పుకోరు. నేనే ఐతే, చదువూ వొప్పుకోను. (విజ్ఞానం కాదు) పెళ్ళీ వొప్పుకోను (ప్రేమ కాదు) కాని ఎవరు చదువుకున్నా, పెళ్ళిళ్ళు చేసుకున్నా నేను ఏమీ అనను- జాలిపడడం తప్ప. నా సలహా అడిగితే తప్ప. కాని నన్ను జోక్యం కలగజేసుకోమన్నారా, నామీద బాధ్యత వేశారా, వొద్దనడమే కాదు షరతులు కూడా పెడతాను. చిత్ర మొగుడు చేసిన పని అదీ, నా మీదికి తీసుకురావడం. అందుకని షరతులు పెట్టాను.

ఇప్పుడు అసలు బాధ్యత నాకు ఏ మాత్రమూ లేదు. అందరమూ కలిసి ఈశ్వర ఆశ్రయంలో వున్నాము. ఆయన బంధంలోనే మాకు స్వేచ్ఛ, ఆయననించి దూరమైతే బంధం.

- చలం

17-7-53

❁❁❁

22- 11- 55

సూర్యప్రసాద్‌కి,

నీ పెద్ద ఉత్తరంలో మొదటి సగం పేజీలు నా కళ్ళని తినేశాయి. అసలే ఇక్కడ మబ్బులు, సూర్యుడు రాదలుచుకున్నా ఏ ఎనిమిదింటికోగాని రాడు. పైగా మా యిల్లూ వరండాలూ కూడా బాగా నీడ, ఈ రోజుల్లో బైటికన్నా యింట్లోనే చలి.

ఇప్పుడు దీపం ఉత్సవాలిక్కడ. ఎన్ని వేలో లక్షలో ప్రజలు.

ఈ మబ్బులతో, చలితో, ఇంటో అందరికీ, జలుబులూ, దగ్గులూ.

నీ పుస్తకాలపైన నీకు వుండే detachment చాలా సంతోషంగా వుంది నాకు. జీవితంలో అన్నీ అట్లా అయినకొద్దీ సుఖం మనిషికి. ఆ వైరాగ్యం కుదరకే ఈ సాధనకు అందరూ ఇన్ని తంటాలూపడి తపస్సులు చెయ్యడం. ఏ విశ్వామిత్రుడో తప్ప మేనకను విడవగలిగిన వాడెవడు.

మీ పందాలలో బాలం భొట్లు గెలవడు– అసలేను నేను. సరిగా అట్లా Mr. భొట్ల తండ్రిగారితో పందెంవేసి బోర్లబొక్కల పడ్డాను నేను. మొదట వచ్చి వెళ్ళినప్పుడు, ఏంలేదు గెలిచామని triumphant గా పోతాము. కాని మనకి తెలీకండా మనలోకి inject చెయ్యబడిన అమృతం, విషమంత పనిచేసి, లోపల్నుంచి తినేస్తుంది మనని. సమాధి దగ్గర కనిపెట్టుకుని కూచున్న నేను ఎన్ని చూస్తున్నానో ఇట్లాంటివి. So don't bit for high stakes.

ఈ రెండు మూడేళ్ళలో బైటికొచ్చిన నా కథలు పుస్తకాలు– స్టేషన్‌పంపు, యదనస్వనం, ఓ పువ్వు పూసింది చూశావా వాటిని? సంపాయించు. వాటిలో మంచి కథలు దొరుకుతాయి.

నిన్న రాత్రి నువ్వు సారీస్ కలలో ఉన్నావు. నువ్వు నిజంగా వొచ్చినట్లే నీ కథలు చెప్తోంది, సారీస్ కలలు కథలకు మల్లే వొస్తాయి. చాలా స్పష్టం మాటలు, చూపులు, అన్నీ బాగా నిలిచి పోతాయి. మనసులో తెల్లారేప్పటికి మరి ఈ కాలంలో వాటిల్లో వాస్తవత్వమూ వుంటుంది. అవన్నీ వింటే, ఎప్పుడు వొస్తావా అని వుంది, కల చివర మీ చెల్లెలు కనపడ్డదిట. అందమైన అమ్మాయి అని మాత్రం చెప్పింది.

ఇక్కడ చలి. మాకు ఎవరికీ ఒళ్ళు బాగా లేకండా చేసింది. మబ్బులు, వాన, వుంటుంది.

ఎట్లా తప్పించుకుంటావు? చలం గారికోసం వొస్తే ఇక్కడ ఈశ్వరుడు. కాని ఈశ్వరుడు నీకు త్వరలో ఆధ్యాత్మిక జీవనం చెప్పటం లేదులే. భయపడకు. కొందరు ఈ life కి patrons గానే ఉండిపోతారు. అట్లానేమో నువ్వూ వేళ. your are too intellectual తక్కినవన్నీ వున్నా, ఆ intellect నిన్ను ఇక్కడ నిలవనీదు. ఆధ్యాత్మిక జీవనానికి అది murder కావాలి. అట్లా కావడానికి ఓ పట్టాన ఒప్పుకోదు. అందుకనే intellect ప్రధానంగాలేని మామూలు మనుషులు శీఘ్రంగా భక్తిలో పడగలరు. నాకు intellect కన్నా బలంగా artistic emotion పట్టింది. భగవాన్‌కి ముందు నన్ను కట్టేసింది అదే. ఆయన సమాధిలో కూచున్నారా, ఆ pose నించి కళ్ళు తిప్పుకోలేక పోయినాను. Art కీ spirit చాలా సన్నిహితం.

అయిదేళ్ళకింద కూడా నాలో పూర్వపు mentality అట్లానే వుండిపోయింది. మొత్తానికి దాని troublesome side అంతా వుండిపోయింది. అప్పుడు నన్ను సులభంగా గుర్తుపట్టవొచ్చు. ఈశ్వరుడు వచ్చి ప్రతి చిన్న కార్నర్‌ని అరగదీసి ఇంకో రూపము ఇచ్చారు నాకు. ఆనాటి వరకు నా దగ్గిర స్నేహితులుకి కూడ ఏ నిముషాన ఎట్లా విరుచుకు పడతామో అని భయం కల్పించే intolerable dog నా స్వభావం. ఇప్పుడు చాలా ప్రేమాస్పదుడైనాడు ఈ చలం. ఇప్పటికీ ఈశ్వర భక్తులకి తగులుతోనే వుంటాయి cohip tashers అతని నించి.

ఆ అక్షరాభిషేకంలో వున్న ఫొటో నర్సాపురంలో తీసింది, చాలా అసహ్యంగా వుంది. ఆ enlargement అది ఓ group ఫొటోలోనించి. ఆ పుస్తకంలో నా పుట్టిన రోజు తప్పు వేశాడు. బుద్ధుడిది కూడ. మా ఇద్దరికి వైశాఖ పౌర్ణమి పుట్టినరోజు – ఆ వేసిన మాఘపౌర్ణమి బుద్ధుడు జ్ఞానాన్ని సాధించిన రోజు – బైట గుంపులు. వెళ్ళి వాళ్ళలో వుండాలనివుంది, కాని ఈ ఉత్తరాలో!

నాకూ జ్ఞానోదయం చేస్తానని ఈశ్వరుడి వాగ్దానం. ఎప్పటికో! కాని అప్పుడు ఇట్లా నీకు ఉత్తరాలెవరు రాస్తారు? అందుకని ఇట్లా detain చేసి వుంచారు నన్ను తన private secretary గా.

అయిదేళ్ళకిందట ఈశ్వరుడు చెప్పారు, నా పుస్తకాలు (ముఖ్యంగా నా నాటకాలు) అమెరికాలో ప్రచురణ అవుతాయని world classics కింద నిలిచిపోతాయనీ, నా musings న్నూ, దీక్షితులుగారికి ఉత్తరాలున్నూ.

దీక్షితులుగారి ఉత్తరాలు full volume up to date

అప్పుపుతుందని ఆశిస్తున్నా.

ఎవరో నీకు జాతకం చెప్పారే - The whole thing in non sense. నీ intellect విషయం తప్ప

నీవు నన్ను అట్లా అనుకుంటే నేను happyగా feel అవుతాను. ఇంత precocious boy అన్నీ చదివి, అన్నీ చూసినవాడు, నా పుస్తకాన్ని, ఉత్తరాల్ని ప్రేమించి, వాటికి తర్జుమా కూడ చేస్తున్నాడే అని. ఇండియాలో ఓ provincial language లో రాసి, అన్నేళ్లూ, noticed only with hatred అటువంటి నా రచనల్నీ నీవు గొప్ప చేస్తానంటోవుంటే.

లీలగారికీ నాకు ఉత్తరాలు కూడా లేవు. ఇక్కడికి వొచ్చింతరువాత ఆమె ఎట్లా ఉన్నారో కూడా తెలీదు. ఏవో దూరపు వార్తలవల్ల తప్ప. ఒక్క నిమిషం చూపుమేర దూరమైతే, భరించలేని మేము ఇప్పుడు ఎవరికి ఎవరమో! ఇంకో లోకానికి పోయినట్టే-

హంపీ కన్యలా- హంపీలో నిజంగా జరిగిన incident ని back ground గా తీసుకొని, నా అనుభవంలోని, fear psychology ని montage చేశాను. అవును. హంపీ వాతావరణంలో ఏదో అందం నిర్మలత్వం - call వుంది.

గాంధిగారిని గురించినవన్నీ నమ్మకు. ఎన్ని scandals మాట్లాడతారో! మా యింటో మా guest గా వుండి, సర్వవిధాలా మాకు indebted అయిన మిత్రులు, ఏదో వారి అక్రమాలు సాగలేదని (వాళ్ళుexpect చేసి చేరినవి) ఎంత మా మీద కసిపట్టి, ఏళ్ళపై ఏళ్ళు చాలా నీచమైన scandals మాట్లాడారో చూస్తే, నాకెట్లాంటి నమ్మకమైన rumours పైనా విశ్వాసం పోతుంది. చూసినట్లు, ఎరిగినట్లు మాట్లాడతారు. అన్నీ అబద్ధాలు.

గాంధీగారు రాసినట్లు autobiography రాయడం చాలా కష్టం. దాని వెనక ఎంత నిగ్రహం, ఎంత సాధన, ఎంత love of truth, sincerity కనిపిస్తాయో! ఇంతకీ నేను చదవలేదు ఆయన స్వీయచరిత్రని. నేనెప్పటికి రాయలేను అట్లాంటిది. నాకా సాధన సంపత్తి లేదు. గాంధీగారికి imagination(creative imagin ation) లేదు, అంటే literaryగా నాలో ఎక్కువైనది అదే. కనక factual truthని చాలా సులభంగా guide చేస్తుంది ఆ కల్పనా శక్తి.

నా జీవితంలో రెండు మూడే విషయాలు-

1. Search for Truth.

2. సత్యం కోసం నా తీక్షణత్వం గాంధీగారికి లేదు. ఆయనకి అభ్యంతరాలు చాలా వున్నాయి. ఆయన public figure! I had never any name to lose - so I had no stakers in my search.

3. Rebellion aganst every thing except god's fate. గాంధీగారికి తగాదా ఒక్క ప్రభుత్వంతోనే.

4. నా రోమాన్సులు-

ఇవన్నీ నా పుస్తకాలలో తొంగి చూస్తోనే వుంటాయి. వేరే రాయవలసింది ఏముంది. వున్నా నా చాతకాదు.

నువ్వు పంపిన ఆ రెండో పుస్తకం అట్టే బాగాలేదు. బోలెడు ప్రజ్ఞ. కాని భయమేస్తోంది. దాంటో ఒక్కరికి ఒక steadiness, happiness, ఒక future లేదు. అందరూ అంతే, ఆ బస్సు owner తప్ప. If that is a piece of America - God save them. It is horrible its depresity ఎటువంటి tragedyలోనూ, ఆ కథలో వాళ్ళకి కాకపోయినా, తక్కిన వాళ్ళకన్న ఒక hope వుంటుంది. Fate అట్లా చెయ్యకపోతే, పాపం వాళ్ళూ సుఖపడేవాళ్ళు కదా అనిపిస్తుంది. ఇక్కడ fate కి చోటులేదు. అంతే ఆ జీవితాలే అంత. ఏ God కాని fate కాని వాళ్ళని సుఖపెట్టలేదు.

అట్లా చూపి despondent గా, ఎంత hopeless గా వుందో చూపడమే ఆయన ఆశయమైతే సరే. కాని ఆ ఉద్దేశ్యమూ కనపడదు. It looks as if he pictured a corner of life disinterestedly.

అది art కావొచ్చు. కాని granted art కాదు. Great art ఎప్పుడూ rainbow మల్లే ఒకొన భూమి మీద వున్నా రెండోదాన్ని ఆకాశానికి ఎత్తుతుంది Saroyan చూడు.

వాళ్ళ లోపల అంతకన్న ఏమీలేదు. Heart or soul ఎక్కడా ఆకాశం కనపడదు. వాన తప్ప.

- చలం

❀❀❀

4 - 12 - 55

సూర్యప్రసాద్‌కి,

ఇన్నాళ్ళూ వానా మబ్బూ చీకటీ, కనక ఉత్తరం చదవడానికి గాని, జవాబు రాయడానికిగాని వీలు లేకపోయింది. నేను తాబేలుమల్లే ముడుచుకుపోయి ఓ మూల కూచున్నాను.

గాంధీగారి సంగతి చిత్రంగానే వుంది. ఆయన్ని దూరాన్నుంచైనా చూడలేదు నేను. ఆయన్ని చదివింది కొంచెం అన్నీ ఆయన అభిప్రాయాలకి విరోధాలే నావి. ఆయన Truth and sincerity మీద నాకు సందేహం లేదు. వాటి scope limited. వాటిని politics కోసం, ప్రజోపయోగం కోసం చాలాసార్లు త్యాగంచేసి compromise ఐ వెర్రి arguments పెట్టి, మూర్ఖంగా తనదే సత్యమని చెప్పి వాదనని refuse చేసి, పల్టీలు కొట్టారు. కాని ఆయనకి అసలు సత్యం లోపల తెలుసుననుకుంటాను. ఆయనని గురించి కల్మషం నమ్మడం కష్టం. కాని ఏమో! ఎవరి సంగతీ ఏమీ చెప్పలేను. కొందరున్నారు, వాళ్ళేం చేసినా వాళ్ళనంటదు. పైగా ఆయన సత్యాన్ని మరుగుపరిస్తే తన కోసం కాక, ఇతర్లకోసమై వుంటుందేమో! ఎంతెంతమందో అనేక ముఖాల giants అనతగ్గవారిమధ్య వారితో intimate గా గడిచింది గాంధీగారి జీవితం. కాని వాళ్ళకన్నా పట్టుబడి ఉండడా! పోనీలేండి తక్కింది మనం కలుసుకున్నప్పుడు. కందుకూరి వీరేశలింగంగారి later life చూడు మరి.

Steudhal రాసిన 'Love' అనే పుస్తకం చదివినట్టు గుర్తు. గొప్పగా ఉన్నట్టూ.

Thurber నాకు బావున్నాడు. కాని అంత ప్రశస్తంగా చెప్పవలసింది కనపడలేదు.

ఇంక Woman of Rome – కొన్ని గొప్పతనాలు పట్టాయి ఆ పుస్తకానికి. చాల లోతైన దృష్టి కనపడుతుంది రచయితలో. గొప్ప కథ.

కాని నాకీ modern famous writing తో అంతా అదే ఇబ్బంది. ఇది చాలా వరకు religious influence నించి తప్పించి రాయడంవల్ల జరుగుతోంది. Man is the last word. Study of man is the highest art అనడంవల్ల. సరోయన్ చాల ముఖ్యుడు. తక్కిన writers కి అతనికీ భేదమంటే The Ultimate meaning of 'H' life (Life is only human life to them) is to be sought in man alone. ఈ రచయితలకి Saroyan meaning of human life కోసం, మనిషి అంతరాంతరంలో వెతికినా, ఏదో మానవుణ్ణి మించిన సూత్రం వుందని స్ఫురింపచేస్తాడు ప్రతి నిమిషం. అది చాలాసార్లు అప్రయత్నంగానే దొర్లుతుంది అతని రచనల్లో. atmosphere భూమి నించి ఎత్తుగా వుంటుంది. అది అతనిలోని ఆత్మ విశాలత్వం.

కనకనే Woman of Rome, Tess అంత deppressing గా వుంటాయి. Tess లో బైటి accidents fate రూపాన్ని తీసుకున్నాయి. Women of Rome లో ఆ women's nature ఏ ఆమెని అంత ఇరుకులో పెట్టింది. కాని ఆ వెలయాలిలో ఎంత purity, ఎంత honesty. ఆ మాటలనేవి ఎన్నడో వినకండానే – ఎంత goodness of heart ! కాని దాస్తవిస్కీతో Balzae తో పోలిస్తే ఎంతమాత్రం ఈ కథ!

గొప్ప పుస్తకం.

కాని ఇరుకు – ఊపిరాడదు

చిత్ర ఎప్పుడు వొస్తుందో తెలీదు. దూరమూ-ఖర్చూ. ఈ నెల 30న భగవాన్ జయంతి. Guests ని expect చేస్తున్నాం. చిత్ర వొస్తుందా? ఏమో? నమ్మకంలేదు. చిత్ర భర్తతో reconcile కావడానికి కారణాలు ఏమీలేవు. చిత్ర వెళ్ళడానికి ఇష్టపడలేదు ఇన్నాళ్ళూ. ఇప్పుడు వెడతానంది. వాళ్ళెప్పుడూ సిద్ధమే చిత్రకోసం. ఆ మొగుడు ముఖ్యం కాకండా, తన జీవితాన్ని కట్టుకోడానికి, చూసినట్టుంది చిత్ర. సాగలేదు. సంసారమే నయమనుకున్నట్టుంది వెడతానంది.

ఈశ్వరుడికి ఏమీ చెప్పుకునీ లాభంలేదు. మన స్వంత బాధలు తప్ప, ఏవీ ఆయన వినరు. "వొచ్చేటప్పుడు వొస్తాడు" అంటారు. కాని రప్పించడం ఆయన చేతుల్లోనే వుంది.

నీ ఉత్తరాలు జవాబులకే కాదు. ఈశ్వరుడికి ఉత్తరాలకి కూడా నేనే secretary ని, అంతే ఇంకా సాధన చేయిస్తున్నారు. ఇప్పుడిప్పుడే ఏమీ లేదు నాకు ఇట్లా wait చేస్తోవుండడం తప్ప. జ్ఞానోదయం అంటే శరీరం చావు కాదు. అసలు చావు అన్నమాట నాకు వొద్దు. అప్పుడే నేను ready కాదు. నేను సిద్ధమైన రోజున అదే వొస్తుంది. జ్ఞానోదయమంటే, అన్నిటికన్న అదే కావాలని లోపల్నించి sincere గా కోరడం, కోరామా, వొస్తుంది. నాకేకాదు. ఎవరికైనా అంతే. కాని ఎవరూ కోరరు.

వైశాలిలో నీకు బుద్ధుడి దర్శనం అయ్యాక, నాకింకేం సంబంధం ఈ లోకంలో!

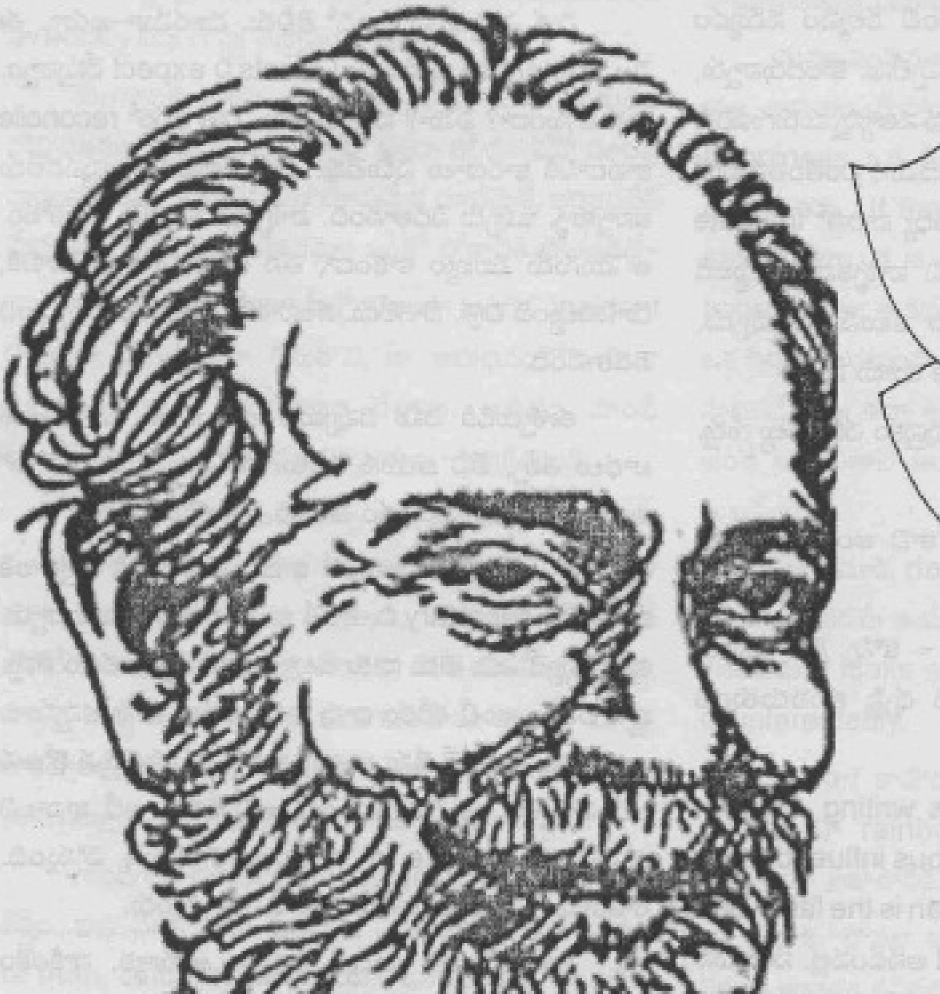
నా పబ్లిషర్ అరుణ, జీవితాదర్శం, హంపీ కన్యలు, వాళ్ళు నలుగురు, దైవమిచ్చిన భార్య తయారుచేశాడు. అలిసి పడుకున్నట్టున్నాడు, ఇంత పని చేశానే అనే బెంగతో.

దీక్షితులుగారి పుస్తకానికి preface రాయాలి. అదీ నామీద పెద్ద భారం. రాయగలనా? ఈశ్వరుడు రాయమని అనుజ్ఞ ఇచ్చారు.

– చలం

56

వజీర్ రహమాన్ గారికి...!

వజీర్ రహమాన్ గారు చలంగారికి అల్లుడు. పకపకగారి భర్త ; చలంగారి వచన రచనల్లోని కవిత్వాన్ని గుర్తించి "కవిగా చలం" అన్న పుస్తకం ప్రచురించారు. స్వయంగా కవి, చిత్రకారుడు చెట్టుకవి ఇస్మాయిల్ గారి సోదరుడు.

వజీర్ రహమాన్‌గారికి,

మొన్ననే ఓ మిత్రులకి రాయబోయినాను, 'నాకీ మధ్య ఉత్తరాలేం రావటం లేదు. మీరన్నా ఒకటి రాయండి' అని. అనుకున్నానో లేదో మీ ఉత్తరం వొచ్చింది. నన్నంత హృదయంలోకి తీసుకుని రాసిన మీ ఉత్తరానికి నేనేం తగిన జవాబు రాయగలను?

కాదు, నేను రాసింది నిజం. మీరు అంత ప్రేమతో, భక్తితో ఆ గీతాల్ని గుర్తించి, అనుభవించడం వల్ల వాటికి ఓ పరిమళం తప్పకుండా వొచ్చింది.అట్లా కాకపోతే, ఆత్మశక్తి అనే దానికి అర్థమేంఉంది? మన హృదయం గాఢంగా feel ఐనప్పుడు ఆత్మనించి వెలుగుని తీసుకుంటుంది. మామూలు మనిషి అనుకునే స్త్రీని ఒక రసికుడు ప్రేమించనీండి, త్వరలో ఆమెకిది వరకు లేని అందం వొస్తుంది. ప్రపంచం కళ్ళకి కూడా కన పడుతుంది.

మల్లెపూల పైన నేను రాసిన Musings కవిత్వంతోనూ, తత్వంతోనూ కూడినవని నాకు తెలుసు. ఎవరన్నా ఇంకోరు గుర్తిస్తారేమోనని ఆశించేవాణ్ణి. Musings ని మెచ్చుకునే వాళ్ళలో ఒక్కరూ వాటిని ప్రత్యేకంగా మాట్లాడలేదు. ఒక్క రుక్మిణీనాథశాస్త్రి గారు ఒక్కసారి passing గా – 'చాలా కవిత్వముందండీ!' అన్నారు. మరి నా హృదయం మీ వొక్కరికే తెలీడం ఎట్లా జరిగింది?

చాలామందికి నేనిక్కడికి రావడం అర్థంకాదు. వారి ప్రచారానికి వీలూ దొరికింది. విరోధులకే కాదు మిత్రులకీ. వారి ప్రచారంవల్ల నాకు వొచ్చిన నష్టమేమీలేదు కాని, ఏ సహాయనికో నా వేపు కళ్ళు తిప్పిన వాళ్ళతో 'చలం లాభంలేదు. మతంగాళ్ళతో చేరిపోయినాడనీ, ఇది వరకు తాను రాసినవి కాదంటున్నాడనీ' చెప్పి నిరాశపరుస్తున్నారని. నా మిత్రులకీ చాలామందికి నేను కార్యరంగం వొదిలిపోయినాననే disappointment.

నిన్ననే ఓ ఉత్తరంలో ఓ అబ్బాయి రాస్తున్నాడు– 'చలం సంగతి వేరు. అతను చేసిన పాపాలకి అతను పశ్చాత్తాప పడుతున్నాడు ఇప్పుడు. కాని......." ఈ విధంగా.

ఇట్లాంటి ప్రచారం నా మనసులో వుండి, మీరు వెనక్కి వెళ్ళారని రాస్తే, నేనే పొరపాటులో పడ్డాను. మీరు కాదు.

ఇక్కడి నా యోగాన్ని మీరు అంతబాగా మీ అంతట మీరే అర్థం చేసుకున్నందుకు నాకెంతో సంతోషంగా వుంది.

ఫలించే ఘడియ సమీపించిందని రాశానా? ఈ కృషిలో కాలమూ దూరమూ అవగాహన కాదు. దూరమనుకున్నది దగ్గరవుతుంది. దగ్గరనుకున్నది దూరమౌతుంది. చివరికి దగ్గరా దూరమూ రెండూ ఒకటేనని తెలుసుకున్నదాకా.

ఈ విషయాలు రాసి ఎవరికీ ఉపయోగపడవు. ఎవరికన్నా కొంత దూరం కళ్ళు తెరవడం సాధ్యమవుతుంది, మహాను భావులకి, సత్యం సంపూర్ణంగా అందుకున్నవారికి.

నాకు కవిత్వం చేతకాదు. ఏమీ పలకదు. ఆ ఛందస్సు ఇరుకు. నా శైలినడక గమనిస్తేనే తెలుస్తుంది. నేను చెప్ప తలుచుకునేది చెప్పడానికని అన్ని భాషా నియమాల్నీ తెంపులు చేసుకున్న నేను ఓ ఛందస్సులోకీ, ఓ నడకలోకీ ఇమడగలనా?

నా మీది మీ ఇష్టం, నా రచనలపైని మీ అభిమానం మీ ప్రతి అక్షరంలోనూ ధ్వనిస్తున్నాయి. మీవంటి సహృదయులు, నాకు ఇంత ఆలస్యంగా రావడమూ. ఇంత దూరం కావడమూ, విచారం. కాని చచ్చింతరవాత రావడంకన్న అదృష్టం కాదూ!

మీరీ గీతాలు ప్రచురించడానికి నాకేం అభ్యంతరం? మీరు afford చెయ్యగలిగితే! చాలా బావుంటుంది ప్రచురించడం– మీరు రాసిన మాటతో సహా.

మనం కలుసుకుంటామంటున్నారు ఈశ్వరుడు.

ఆ రోజుకి ఎదురు చూస్తో–

6 అక్టోబర్ 1955
శ్రీరమణాశ్రమమ్ – చలం

***

2

వజీర్ రహమాన్‌గారికి,

మళ్ళీ మీనించి express వుత్తరం – అందులో ఆదివారం నాడు. ఎంతో బాగుంది.

మిత్రులూ, బంధువులూ, ప్రపంచమూ, ఎప్పుడూ అంతే మామూలు రైలుపట్టాలనించి తప్పి నడిచేవాళ్ళని, వెళ్ళనీరు. వాళ్ళందుకే పుట్టింది.

వాళ్ళు ఓ పట్టాన వొదలరే! మిమ్మల్ని అంత సులభంగా వొదులుతున్నారంటే అదృష్టమే. కాని ఆ వేషాలు తీసేసి, కొత్త వేషాలు వేసుకుని, తిరిగి తిరిగి అడ్డుపడుతోనే వుంటారు. కాని వొదలరు.

మనకి ఒక ఆత్మ అనేది వుంది, దాన్ని స్వతంత్రంగా కాపాడుకోవాలంటే, మిత్రులేమిటి, ప్రతివారూ వొదిలి పోతారు. శత్రువులు తప్ప. మనని ప్రేమించేవారు కూడా మనదగ్గిరికి రావడానికి భయపడతారు. స్వేచ్ఛ అనేది అంత అగ్ని. కాని నిజమైన స్వేచ్ఛ మన ఆత్మది. మనని నిజంగా కట్టేసేవి, మన కోర్కెలు, మన ఆశలు. వాటిని వొదిలించుకోడానికని మనలో యుద్ధం ప్రారంభించిననాడు, అసలు భీభత్సం అప్పుడు ప్రారంభం.

ఇదంతా మిమ్మల్ని భయపెట్టడానికి కాదు నేను రాస్తున్నది. మిమ్మల్ని సిద్ధం చెయ్యడానికి. ఈకాస్త కే జంకకూడదు యోధుడు.

నన్ను ఉత్తరాలు disturb చెయ్యడమా? నిజమైన శాంతి దేనివల్లా disturb కాదు. ముఖ్యం మిత్రులనించి, ప్రేమించే మిత్రులనించి, కాంతిని అన్వేషించే సాధకులనించి. మీవంటి వారు తెలియచేస్తో వుంటారు తిరిగి తిరిగి ఈశ్వరుడు ఎట్లా విజృంభిస్తున్నారో క్రమంగా ప్రపంచంలో. మీవంటి అన్వేషకులకు

నా పుస్తకాలు దోహదమిచ్చాయంటే, గర్వించతగిన విషయం కాదా!

తపస్సు, ధ్యానం - అంటే ప్రపంచాన్ని వొదిలి మూల వొదగడం కాదు, సర్వాన్నీ ప్రేమలో కావలించుకోగల శక్తి కోసం వెతుక్కోడం.

మీరు పుస్తకానికి పెట్టిన పేరు బావుంది.

మీరిక్కడికి రావడానికి ఎప్పుడూ మా ఆహ్వానం మీతో వుంది. మీ wish మీ convenience. చాలా దూరం - గట్టిగా పిలవలేను. నేను ఇక్కడనించి కదలడం జరగనిపని. కనక పిలవడమనేదే నేను చెయ్యగలిగిన పని.

ఇక్కడ ఏడాదికోసారి నవంబరు డిసెంబరుల్లో, దీపోత్సవం జరుగుతుంది - పదిహేను రోజులు. అది మొదలుకాబోతోంది. లక్షలలో వుంటారనుకుంటా వొచ్చే ప్రజలు. వూరికి దూరంగావున్నా మాకూ తగులుతుంది హడావిడి. రోజూ మా ఇంటికెదురుగా వుండే గిరిచుట్టూ తిరుగుతో వెదుకుతో వుంటుంది ప్రజ. ఓ నదిమల్లే. పౌర్ణమినాడు సాయింత్రం అరుణగిరి శిఖరంపైన దీపం వెలిగిస్తారు. రెండు రోజులుపైగా అట్లా వెలుగుతోనే వుంటుంది.

భక్తి, జీవితంలో ఎంత బలమైన ప్రోద్బలమో ఈ దేశంలో, ఈ క్షేత్రాలలో చూడవలసిందే.

మిమ్మల్ని కట్టేసుకోడమా? భార్యనీ, పిల్లల్నీ తనకి కట్టేసుకుంటున్నాడు పురుషులని ఇన్నేళ్ళు యుద్ధం చేసిన నేను! ఎక్కడికి పోగలరు మీరు? సత్యమనే అమృతం మీ రక్తంలోకి ఎక్కింతరవాత ఎక్కడికి వెడతారు? వెళ్ళినా వెతుక్కుంటూ త్వరలో తిరిగి వొచ్చేవారే, మిత్రుల బలమెంత? చాల తక్కువ. అసలు గండాలు రెండు. నేను రాశాను కదా! పెళ్ళీ, కాపురమూ, ఉద్యోగమూ, హోదా! ఆ సుడిగండాలలో నన్ను ప్రేమించిన యువకులు, యువతులు, అనుకూలురు ఆహుతి అయ్యారు.

ఏదినమ్మినా, ఏది సందేహమైనా, మానవుడి హృదయంలో సత్యాన్వేషణ అనేది వుందని, తనకన్న ఉన్నతమైన దానికోసం దేనికోసమో, ఏదో ఓ రూపాన నిరంతరం చేతులు జాస్తాడనేది నిజం.దానికే అనేకమైన పేర్లు. ఈశ్వరుడు, శృంగారం, మానవాభ్యుదయం. self-fulfilment, love of truth, patriotism, adventure, జ్ఞానతృష్ణ, ఇట్లాంటివి. కనక జీవశక్తి ఉన్నవాడు సంసారోద్యోగాలలో నిలవలేడు. హృదయంలో ఆ వెలుగు మందగించినవాడు ఓ నిమిషం దేనివల్లనో ఉత్తేజితుడైనా, చూస్తో వుండగానే, మర్యాదా మామూలు అనే octopus tentacles లో చిక్కి దూరమౌతాడు. ఏం చేసీ రక్షించుకోలేము అతన్ని. తాత్కాలానికి గాంధీగారి వెలుగు ప్రతిఫలించి మెరిసిన ఈ స్వతంత్ర మహాసమరపు అతిరథు లందరూ ఈనాడు ఏంగా మారారో చూస్తున్నారు కదా! యవ్వనంలో ఏ ఒక్క శృంగారతృష్ణలోనో, మర్యాదని ధిక్కరించిన ప్రేమికులు, మాడి బొగ్గులై, లేక మళ్ళీ కుళ్ళి శవాలై తిరుగుతున్న వారెందరు !

కనక చాలవరకు మనబలం, మన వుటకతో మన హృదయంలో ఎంత వెలుగుతో పుట్టామనే దానిమీద ఆధార పడుతుంది. మామూలు దృష్టితో చూస్తే, ఈ విధంగా ఓ నిమిషం ఏ ఆశయానికో నిలబడి చల్లబడ్డవాళ్ళకంటే, ఏమీ లేకండా. మత్తుగా మామూలుతనంలో బతుకునీడ్చేవాళ్ళు అదృష్ట వంతులుగా. జ్ఞానులుగా కనపడతారు. కాని ఏ ప్రయత్నమూ వృధాపోదనీ, ఎప్పటికీ, ఎన్ని జన్మల తరవాతనైనా, సహాయం చేస్తుందనేది విశ్వాసార్హం.

ఈశ్వరాశీర్వాదాలతో -

మీరు పోయినా, ఈశ్వరుడు మిమ్మల్ని పోనీరు.

16 నవంబర్ 1955

శ్రీ రమణాశ్రమమ్ - చలం

5

షజీర్ రహ్మాన్ గారికి,

మీ ఉత్తరం. నా విభూది వుత్తరం అందివుంటుంది. రాతలో inspirationన్ని గురించి రాసినప్పుడు నా తల్లోకి మంచి జవాబు వొచ్చింది. అప్పుడు రాయడం పడలేదు. ఇప్పుడు ఎగిరి పోయింది. జవాబు రాస్తున్నాను. కాని inspired గా వుండదేమో.

ఈ వూరు వొచ్చాకనే, అయిదేళ్ళనించే ఈశ్వరుడు నాకు. అంతవరకు ఏదీ ఈశ్వరుడికి అంటకట్టేవాణ్ణి కాదు.

మొదట్లో నాకూ సారస్వతానికీ సంబంధంలేదు. నేను చూస్తున్న అన్యాయాలవల్లా, ఘోరం వల్లా నేను మండి పోయాను. ఆ మంట నాలో ఇమడక కథలయింది. నేనో రచకుణ్ణి కావాలనే ఆశలేదు. నేను రాసిందానికి రస ప్రపంచంలో ఓ విలువ వుందనీ తెలీదు. మొదటి కథనించి నా పాఠకులు బిగ్గరగా ఏడ్పులు ప్రారంభించారు. ఆ ఏడ్పులే నా ఉత్సాహం. ఆ నెయ్యి నా మంటలో పడి భగ్గుమని, ఇంకొక ధ్వని పుట్టించేది.

'చిత్రాంగి' రాశాను. మూడు రోజులు కాలేజీకి శలవ. నా గుమ్మంలో గోదావరి నీళ్ళు. ఇంట్లో వొంటరిగాణ్ణి. మూడు రోజులూ నేను తిన్నాననే స్పృహలేదు. చిత్రాంగి సారంగధరులతో బతికాను. వాళ్ళు నా పక్కన కూచున్నారు. తయారయింది, మూడో నాడు అర్ధరాత్రికి. వెంటనే మైలున్నర నడిచి చింతా దీక్షితులు గారి ఇంటికి వెళ్ళి వినిపించాను నా నాటకం. సారస్వతంతో ఏ సంబంధంలేని ఆయన భార్య మొదటి ముక్కలు వినడంతో, పక్కమీదనించి లేచి వొచ్చి, తామూవింది చివర వరకు. అదీ inspired writing. దానినే నేనిప్పుడు ఈశ్వరుడు రాయించా రంటాను. నేను యోచించలేదు. ఎట్లా రాద్దామా అని ఆగలేదు.

అంతా అట్లా వొచ్చింది. ఎవరో రాస్తున్నట్లు జరిగింది నా కలం. రాయించింది చిత్రాంగి అనుకున్నాను అప్పుడు. ఇప్పుడీశ్వరు డంటాను.

'మా కథరాయి' అని చిత్రాంగి సారంగధరులన్నట్టయింది.

చాలాసార్లు నా కథలు చదివి, ఎవరో వొచ్చి, ఎట్లా 'తెలుసునండీ మీకు?' అని, అట్లాంటిది వాళ్ళ ఎరుకలో జరిగినట్టు చెప్పేవారు. నే నెరగని ప్రదేశాలు వర్ణిస్తే, అక్కడ అట్లాగే వుంటుంది అని చెప్పేవారు. ఈశ్వరుడు చెప్పారు – నేను మార్చిన పురాణగాధలలో కొన్ని ఘట్టాలూ, పాత్రలు, అసలు జరగడం – పురాణాలకన్న నేను రాసినవి నిజానికి ఎక్కువ దగ్గిర అనీ – కాని నేను నిజానికి విరుద్ధంగా రాసినవీ ఉన్న భాగాలు చూపారు.

పూర్వ కవులు తమకి కలలలో ఏ శ్రీరాముడో కనపడి 'ఈ కావ్యం రాయి' అన్నాడని రాశారే – అట్లా రాసుకోవడం వుత్త fashion కాక ముందు – అసలు నిజంగా కనపడ్డప్పుడు, వాళ్ళ poetic inspiration ఆ రూపంలో కనపడేదనుకునేవాణ్ణి. కాని ఈ నాడు తెలుసు నిజంగా కనపడ్డారని – ఆ దేవుళ్ళు వుంటేనేం ఆ రూపంలో, లేకపోతేనేం?

ఎవరికైనానరే, వాళ్ళ ప్రయత్నం లేకండానే, ఎట్లా వొచ్చిందో, source కనిపెట్టలేనంత నిగూఢంగా, in spite of their lethargy, చీల్చుకుని ఏమన్నా వొస్తే, అది ఈశ్వరుడు రాయించింది. ఈనాడు సైకాలజీ దాన్ని out of the inner conscious అంటుంది. ఈనాడు ఇక్కడ జరుగుతోంది, కవిత్వంతో ఏ సంబంధంలేని వాళ్ళలోంచి. భగవాన్ పైన అద్భుతమైన కవిత్వం వొస్తోంది. అకస్మాత్తుగా కొన్ని వారాలు వొస్తుంది, ఆగుతుంది – ఇంక ఒక్కలైనూ రాయలేరు. భగవాన్ పైన తప్ప ఇంకో దానిపైన రాయలేరు. వాళ్ళలోంచి అద్భుతంగా fountains పుట్టుకొస్తున్నాయి.

ఈనాటికీ jesus, కృష్ణుడూ, ఎట్లా కొత్త రసపు కవిత్వాన్ని inspire చేస్తున్నారో! అవి వాఙ్మయంలోకి రావు.

ఎంకి పాటలు చూడండి. పీఠిక చదవండి.

'గుండె గొంతులోన కొట్టాడతాదీ!' అనే పాదం సుబ్బారావు గొంతుకలో కొట్టాడగానే, పైనించి కొత్త కవిత్వ కన్యదిగి వొచ్చింది భూమికి.

'అగ్గి సూస్తాది' అనగానే పాత చెత్తకంతా అగ్గి ముట్టిం చింది.

ఈ విధంగా inspire అయివొచ్చిన art కి ఓ గొప్ప లక్షణం వుంటుంది. వాటి పుటక ఆ లోకాన్ని పవిత్రం చెయ్యడానికి, సారస్వత పాపాల్ని కరిగించేస్తో, తుక్కు కవిత్వాన్ని ముంచి మాడ్చేస్తే, అందువల్ల ఆ writing కి గాని music గాని ఆ లోకపు విశాలత్వం పడుతుంది. ఆ ప్రవాహాన్ని ఏదీ ఆపలేదు. ఇదేదో కొంపలు ముంచేది బయలు దేరిందని, గుండెలు దడదడ మంటాయి. సారస్వతాధికారులకి; జీసస్‌ని చూడగానే గుండెలు గడగడలాడాయి Parasitesకి, మహమ్మద్‌ని చూసీ ఎంత విరోధం నిష్కారణంగా!

ఆ రచనలకి స్వర్గ వాయు విశాలత్వం, శుభ్రతా పడతాయి. కొణకళ్ళ వెంకటరత్నంగారు పాడారు –

'చుక్కలన్నీ కొండమీద సోకు చేసుకునే వేళ' గొప్ప కవిత్వం – ఆ అందమూ, ఆ నాజూకూ. కాని ఎంకిపాటల దేవత్వం ఏదీ వాటికి!

నా కథల ఆకర్షణ, inevitableness, బలం, ఎక్కడ వుందని చాలామంది వెతికారు. శైలి అనే వాటిని వల్లన వేశారు.

వాటి విశాలత్వం ఈ లోకంది కాదు, అన్నిటికీ కాదు, అంతకీ కాదు. మామూలుగా ఇద్దరి ప్రేమే – కాని నా కలంలోంచి వొచ్చిందా, అది పెద్ద orchestra తో బైలుదేరుతుంది. మామూలు వ్యభిచారం కాదు వాళ్ళు చేసేది. వీళ్ళ మనసు వాళ్ళని అసహ్యించు కుంటుంది. కాని వాళ్ళిద్దరి కాళ్ళూ ఈ భూమిని దాటి తేలుతో వుంటాయి, వీళ్ళ నెత్తి మీద, వారి శృంగారాన్ని ఏం చేసినా నీచపు level కి దించలేరు. అదే వీళ్ల కోపం నా మీద. ఆ కథనే ఇంకోడు రాస్తే, మామూలు గొందులు దూరడం, ఓ మూల చేరడం అవుతుంది. అట్లాగే ఎంకి ఏం చెయ్యనీ ఏమననీ, ఆమె వెనక శృంగార దేవతలు కంఠాలు కలుపుతారు.

'పచ్చన్ని చేలోకి పండు వెన్నెల్లోన' ఎంకి వొస్తే, ఎవత్తో ఇంటోంచి దొంగతనంగా పోలేదు – ఏ కాపునో, ఏ పాలివాణ్ణో మరిగి–

గొల్లరాధ, గొల్లక్రిష్ణుడి కోసం బైలుదేరిన, హృదయనాథుడి కోసం బయలుదేరిన భక్తి హృదయపు attraction of universal forcess, soul calling to soul in eternity on the spiritual plane, ఆ quality పట్టింది కవిత్వానికి, ఎంకి పాటల్లో.

అందువల్లనే దాన్ని వొదలలేరు, మింగలేరు. అట్లాంటి rebellion లేకండానే కృష్ణశాస్త్రి కవిత్వాన్ని పట్టింది ఈ గుణం. ఏ కారణం లేకండానే, కవిత్వపు రోజుల్లో క్రిష్ణశాస్త్రిగారిని చూసి కవులకి ఎంత కోపం!

మొదటి అక్షరం చదవడంతో తెలుస్తుంది, కొత్త ప్రవంతి బైలుదేరిందని.

చిన్నప్పుడు నా మిత్రులు సుబ్బారావు కృష్ణశాస్త్రి... కానీ వాళ్ళు రాసిన మొదటి పంక్తి చదవగానే కళ్ళు తెరిచి చూశాను, వీళ్ళిద్దరూ నేనెరిగిన నా మిత్రులేనా? అని.

యింకా కృష్ణశాస్త్రి చిత్రికలు పెడతారు. కానీ నావీ, సుబ్బారావువీ, raw, unpolished, straight from the divine heart. నేను రాసేప్పుడు, ఎప్పుడూ, ఎన్నడూ పదాలకి వెతుక్కోలేదు. రాస్తున్నాను అనే consciousness వుండదు.

చాలాసార్లు ఉత్తరాలలోకూడా. నాకు భాషతెలీదు. పుత్తప్పుడు రాయడమంటే ఒక్కముక్క సరిగ్గా రాయలేను. నేను మామూలుగా రాసేదానికీ, inspired గా రాసేదానికీ అంత వ్యత్యాసం. కొన్ని నేను రాసినవి అంత చచ్చుగా వుండడం అందుకే. అంటే చలం రాశాడు- అసలు భాషని తలుచుకోని వాడి భాషకి అంత బలం పట్టింది. పాటవరసల్ని తలుచుకోని సుబ్బారావుకి అంత సంగీతం పట్టింది.

కథ ఇట్లా నడిపిద్దామని అనుకోను - నాకు తెలీదు నడిపించాలన్నా. పాత్రల్ని కాయితం పెట్టగానే, వాళ్ళే నడిపించారు కథని. వాళ్ళు బతుకుతారు. పూర్తి చేసుకుంటారు. అందుకనే నా theories కి విరుద్ధంగావుంటాయి నేను రాసేవి చాలసార్లు.

ఆ 'యశోదాగీతాలు' మొదలైనవీ అంతే. కొన్నాళ్ళు పొద్దున్నే లేచేప్పటికి - కాయితంముందు కూచోడమూ. కలం వాటిని రాయడమూ సంభవించింది. ఈనాడు ఇంక రాయలేను.

ఈనాడు స్పష్టం. ఈశ్వరుడు 'వ్రాయి' అంటే అది రాయబడు తుంది. అనకపోతే రాత అసలు రాదు.

చూశారా, ఇక్కడ ఆగింది. నన్ను కొయ్యంది. ఇంక ఒక వాక్యం రాదు.....

ఏటివొడ్డుకి తీసికెళ్ళాను సుబ్బారువుని – 'ఈ రేయి నన్నొల్ల నేరవా రాజా' అన్నాడు. పది నిమిషాల్లో ఒక immortal song తయారయ్యింది నా కళ్ళముందు.

'ఏటికడుపున దాగి తోట నిదరోయింది'

మాముందు నిద్రపోతోంది, విమల బోర్డింగు తోట - కాని ఆ తోట, పాటలో తోటకాదు - నందనవనం - ఆకాశగంగలో ప్రతిఫలించింది.

'ఒక్కతెను నాకేల వోపజాలని సుఖము?' ఎన్నికోట్ల కంఠాల విహారాన్ని కలిపి పలికాడో! ప్రబంధకన్యల విరహాలన్నీ కలిపి తెచ్చినా ఎంకి గోరుకొనకి చేరువగా రాలేరు. మళ్ళీ వాడిన మాటలేమిటి? వొక్కత్తె, సుఖమూ, నాకేల? వీటిల్లో ఆ బలం, ఆ విషాదం! ఎట్లా పలికాయి ఆ లోతులు?

మళ్ళీ మీ ఉత్తరం. అవును. డాక్టర్లకి అన్నిలోపాలూ వున్నాయి. కాని ఈశ్వరుణ్ణీ, ప్రకృతినీ తప్పిస్తే వాళ్ళేకదా శరణ్యం.

ఈశ్వరుడే మనకి వైద్యుడు. కావాలంటే విశ్వాసం కావాలి, ప్రకృతి కావాలంటే మన ఇంద్రియాల్ని కట్టుకోవాలి. ఈ రెండూ చాలా దూరం మనకి, కనక డాక్టర్లే శరణ్యం.

Disappointments మీకు ఉపకారమే చేసినట్టున్నాయి. ఈ జబ్బు కలకత్తాలోనో, మద్రాసులోనో చేస్తే! ఈవాళ మీ కాలేజీ lecturer వొచ్చి వెళ్ళారు మాఇంటికి. ఆయనా తొందరపడుతున్నారు, 25 న కాలేజీ తెరుస్తారని.

బుద్ధుడు పుట్టిన వైశాఖ పౌర్ణమినాడే నేనూ పుట్టాను. కనక ఆ వుత్సవాల గౌరవంలో కొంత నేనూ లాక్కుంటాను.

బుద్ధజయంతి గోలలు ఇక్కడేమీ వినరావు. అరవలు అట్లాంటి వెర్రిపనులు చెయ్యరు. చేసినా ఊరు ఎంతో దూరం మా ప్రదేశానికి. రేడియో వుంది. వినము. పత్రికలూ, దినపత్రికలూ ఇక్కడికి రావు. వొచ్చినా చదవం.

బుద్ధుడి అదావిడి సంగతి విన్నాం. ఓరోజు ఆశ్రమంలో హిందువులమధ్య అంటున్నారు, - అనే ఆయన....

"They are advertising poor Buddha. It is all a political stunt. He was not born in India. They refused his religion, and persecuted his disciples. He is not known here". ఈవిధంగా మాట్లాడి "You can plainly see that geographically, culturally and religiously Kashmir belongs to Pakistan"

ఇంకా ఇంగ్లీషు బుద్ధి పోలేదని లేచిపోయినారు వినేవాళ్ళు.

మీరు పంపిన పుస్తకమూ అందింది. అది hard nut లాగుంది చూడగా. చదవాలని చూస్తాను. మెదడుని exhaust చేసే పుస్తకాలు చదవాలి అనే mood లో లేను కాని- అవును, కవుల సంగతి మీరు రాసేది నిజమే. నండూరి సుబ్బారావు వేరు. నానించి ముఖ్యం, ఏమీ భరించలేరు.

నీట్షే పేరు విన్నాను. అతన్ని గురించి మీరు రాసిన సంగతులు గొప్పవిగా వున్నాయి.

మీ మిత్రుల ప్రశ్నలకి జవాబు.

బెజవాడలో బిడిలేని రోజుల్లో చలం ఏంచేస్తూవుండేవాడో, అదే అరుణాచలంలో చేస్తున్నాడు. బెజవాడలో ఏంచేస్తో వుండే వాడో తెలీదు. ఇప్పుడెట్లా తెలుస్తుంది.

ఉత్తరాలు రాస్తాడు. కొంచెం literary work. తనపిల్లలకి పాఠాలు, అందరూ కలిసి పుస్తకాలు చదువుకోడం, దాలీతో కిట్టాతో ఆడుకోడం, భజన, సాధన - టైం చాలటంలేదు. తోట - ఆవులు - వంట సరదాకి.

మీరు రాసిపంపిన (సుబ్బారావుగారి కొత్త) ఎంకి పాట నాకేం అర్థం కావడంలేదు. తల బీల్చుకోవాలనిలేదు.

మీ ఇంగ్లీషు పద్యం సందర్భం of course, నాకు తెలీలేదు.

మీ ఉర్దూ 'తృష్ణ' - ఉర్దూ అనగానే నాకు సన్నిహితం.

'కళ్ళతో తాగుతాను'

ఆ picture అంతా చాలా దగ్గిరగా, ఏవో మరిచిపోయిన desires (అంటే పూర్వ జన్మలవి గావును) లేపుతో నా ఎదుట నిలిచింది.

ఉర్దూలో చాలా గొప్పగా వుండివుటుంది. ఏం చేసినా ఆ spirit రాదు. తెలుగు చంపింది - అంది సౌరీస్.

20జూన్ 1956

శ్రీరమణాశ్రమమ్

- చలం

❀❀❀

57

జీవన్‌కు ఉత్తరాలు

8 - 1 - 1957

జీవన్‌గారికి,

మీ ఉత్తరమూ మనిఆర్డరున్నూ.

ఎంత దయో మీకు నా పైన! నా ఆర్థిక పరిస్థితి మీకే కాదు. నన్ను ప్రత్యేకం నిలేసి అడిగిన మిత్రులకి తప్ప ఎవరికీ తెలీదు. తెలీవలసిన అవసరమూ లేదు.

డాక్టరు రంగనాయకమ్మగారు కనీసం లక్ష రూపాయలన్నా రహస్యంగా మాకు దాచి ఇచ్చి వుంటారని, అందుకే ఇంత నిశ్చింతగా బతకగలుగు తతున్నాము అని మేము తెలిసిన వారి అభిప్రాయం.

మీరు నా కోసం గొడవ పడకండమ్మా! ఈనాడే కాదు, ఎప్పుడూ నేనింతే. ఏనాడూ మిగిలిపోయి ఓ పది రూపాయలు లేవు నాకు.

ఏనాడూ, అవసరమై ఒకర్ని అడగవలసిన సమయమూ రాలేదు. ఏనాడూ నాకు ధనమూ లేదు.

ఆర్థికదుస్థితీ లేదు. ఈనాడూ అంతే. అప్పుడంతా ఓ జీతమూ, డాక్టరుగారూ ఉన్నారు.

ఈనాడు ఆ రెండూ లేక పోవడంతో దుస్థితి లాగు అనిపిస్తుంది. డబ్బుని గురించి నాకు ఆదుర్దాపోయి ఆరేళ్ళయింది. ఏనాడూ ఇంత విశ్వాసమూ నిశ్చింతాలేదు.

ఎందుకోనాకు డబ్బు యిబ్బంది రాదని నాకు జీవితమంతా విశ్వాసం. ఈనాడు మరీని.

లేనితనమే ఈశ్వరుడు రప్పిస్తే, ఎవరు సహాయం చెయ్యగలరు?

మీ ఉత్తరం నన్నంత కదిలించి, ఇదంతా (అనవసరంగా?) రాయిస్తోంది.

ఓ ఆస్తే! ఓ Bank Account వున్న చలాన్ని ఆలోచించుకోగలరా? నా పుస్తకాలు చదివితే మీకు అట్లాంటి Picture వొస్తుందా?

అంత assuredగా తిరిగేవాళ్ళని చూస్తే నాకెంత అసహ్యమో?

Delicate health వల్ల ఈ దేహానికి Comforts కొంత Select భోజనం - అవసరం కావడం వల్ల కాని, కాకపోతే ఎప్పుడో పిల్లలతో సహా - నా ideal - ప్రకారం.

I would have taken to the road comfortable settled life lead చేసేవాడిలోంచీ ఏమీ గొప్పది పలకదు.

Tagore గారికి అన్నీ వుండి కూడా ఆయన కావలసి, తాను Beggar గా అనుకున్నట్టు కనపడుతుంది.

కాని అంత Genius లో కూడా Physical want feel కాని Self assuredness వినపడుతుంది.

గాంధీగారిమల్లే Voluntary Povertyని choose చేసుకుంటే, టాగూరుగారి తియ్యదనానికి ఇంకా ఎంత అద్భుతమైన vigour పట్టి, ఇంకా మన హృదయాలకి ఎంత దగ్గిరయ్యేవారో! ఈశ్వరుడు ప్రజలకి ఈనాడు last resourse అయ్యాడు. ఆయన first and only resource అనే సంగతి నేనీ నాడు గట్టిగా చెపుతున్న విషయం.

ఈనాటి నా నిశ్చింత అంతా ఈశ్వరుడు. నేను 'ఈశ్వరుడు ఉన్నారు' అని ఈనాడు తప్ప ఏనాడూ రాయలేదు. ఏనాడూ నాలో నేను అనుకోలేదు ఇన్నాళ్ళూ- పూర్వం నా అభిప్రాయం.

1.ఈశ్వరుడు ప్రజలకి ఈనాడు last resource అయ్యాడు. ఆయన first and only resource అనే సంగతి నేనీనాడు గట్టిగా చెపుతున్న విషయం.

2.ఈశ్వరుడున్నాడో లేడో నాకేం తెలుసు? వుంటే, ఆయన ఆపత్సమయంలో ఎవరికీ అడ్డుపడలేదు - ధన సహాయమూ చెయ్యలేదు, మానానికీ చెయ్యలేదు - కనక వున్నాడనడం చాతగానితనం, Helpless wish - తెలీనితనం - అనుకునేవాణ్ణి.

అట్లాగే రాశాను. చివరికి నా పాత్రలనోట్లో కూడా 'దేవుడున్నాడనే' మాట పెట్టడం సిగ్గుగా వుండేది.

ఈనాడు నాకు తెలుసు - ఇన్నేళ్ళు వెతికి వెతికి తెలుసుకున్నాను - ఉన్నారని. తెలుసుకోడమేగాని, పట్టుకోడం చాత కావడంలేదు.

ఏమైనా ఈశ్వరుడు is a living God. ఈనాడు దరిద్రం, రోగం, చావు, ఏది వొచ్చిన, ఈశ్వరుడు రప్పించారు. There is no other escape except into Him అనేట్టు చూస్తాను.

ఇన్నాళ్ళు నాకా విశ్వాసం లేదు - ఏడుస్తో యువతీ యువకులు, 'ఏంచెయ్యమంటావు, చలం?' అని నా ఎదుట నుంచుంటే 'సోదరీ, ఏడవకు - ఈశ్వరుడున్నాడు' అనలేకపోయినాను. 'చలం వున్నాడు' అనేవాణ్ణి, కాని కాని ఆ చలం ఎంత వరకు ఏం చెయ్యగలిగాడు, వాళ్ళ పక్కన నిలబడ్డాడు. కాని ఆ నిలబడడం వాళ్ళకెంతవరకు ఉపకరించింది. త్వరలో చలం పక్కన నిలపడ్డామని చెప్పు కోడానికి కూడా భయపడ్డారు. సిగ్గు పడ్డారు. ఈనాడనగలను 'ఈశ్వరుడున్నారు ఏడవకు' అని.

కానీ ఆ మాటకి ఇంకా పూర్తి బలం రాలేదు- ఈశ్వరుడున్నారని వాళ్ళకి నిశ్చయంగా తెలియజెయ్యగలిగినప్పుడు కదా! నా మాట వాళ్ళ హృదయాల్లో పలికినప్పుడు కదా!

కనక నేను మిమ్మల్ని బతిమాలేదేమిటంటే, నాకు డబ్బు పంపకండి. ఆ అవసరం లేదు. కాని 'అది నా ఆత్మ తృప్తి' అని మీరంటే గాని, లేకపోతే, మీరు తీసుకోకపోతే, నేను కష్టపడతానని కాని మీరంటే నేనేం చెప్పలేను.

నా ప్రార్థన మాత్రం వొద్దని.

ఏనాడూ చలానికి ఈనాడున్నంతమంది మిత్రులు గాని ఆ మిత్రుల్లో ఈనాడున్నంత Intensity of Love గాని ఏనాడూలేదు. అందువల్లనే గావును అతన్ని ఇష్టపడని వారికి అంత భయం పట్టుకంది. తమ విరోధి ప్రాభల్యం హెచ్చుతోందని.

తమాషా కాదూ - ఇదివరకంతా మనుషులకీ, వారి ఆచారాలకీ, వారి ఆలోచనలకీ, అయిష్టమైన పనులు చేశాడు, రాతలు రాశాడు చలం.

ఈనాడు అటువంటి పనులు మానాడు, రాతలూ మానాడు, తమని విడిచి' మీ జోలి నాకు వొద్దు' అని దూరంగా పోయినాడు. కారణం వున్నన్నాళ్ళూ లేని ద్వేషం, కారణం లేకుండాపెరుగుతోంది. అంటే అర్థం?-

ఒకవేళ డబ్బు నాకు ఈనాడు అవసరమైనా -

ఏనాడూ నేను చెయ్యనిపనిని మీరు చేయించకండి.

ఎంత నన్ను ప్రేమించేవారినీ, మీ ప్రేమని మాత్రమే కోరే పద్ధతిలో వుంచండి నన్ను.

నా కెన్నడూ అంతకన్న అవసరం రాలేదు, నా కెన్నడూ అవసరం కాకుండానూ లేదు - డబ్బు.

నాకు కోట్లున్నా చాలవు - నా ఆశయాలకి.

గొడవ పడకండమ్మా!

నాకు అవసరం రానీరు ఈశ్వరుడు- వొచ్చినా అడగను ఎవరినీ.

సరే అడిగినా - పాపం మిమ్మల్ని అడుగుతానా?

నేనడిగితే చాలు, మాకింత గౌరవ మిచ్చాడే- అని గర్వించి నేనడిగింది ఇచ్చే బలిసిన ధనవంతులున్నారు.

కాని ఎవరెంత ఇచ్చినా, మీరు పంపిన అయిదు రూపాయల విలువ వుంటుందా. అవే చాలు నాకు! మీ ప్రేమ కైనా నా హృదయ స్పందనం ఈ ఉత్తరంలో ఎంత వరకు వినపడుతుందో మీకు!

❀❀❀

జీవన్‌గారికి, 12-1-57

మీ ఉత్తరం మళ్ళీ 8 న రాసింది. నా ఆర్థిక పరిస్థితిని ఎత్తి మీకు అనవసరంగా ఆందోళన కలిగిస్తున్నానని నాకు సిగ్గుగా వుంది. మీరు అవసరం కాకపోయినా, నా హృదయాన్ని తెరిచి, మీ ప్రేమ ఎంత లోతయిందో, ఇంత కొంచం పరిచయమున్న మీరు నా కోసం ఎంత ఆవేదన పడుతున్నారో తెలిపింది.

అట్లాంటప్పుడు Browning అన్న మాటలు ఎంత సత్యమో - మన కలలు, మన అవజయాలు, మన ప్రయత్నాలు, మన లోపలా మన బైటా మనం సాగించుకున్న ధర్మయుద్ధాలు- ఎక్కడికీ పోలేదు - వాటివల్ల జీవితంలో భేదం తప్ప ఏమీ కనపడకపోయినా జీవన్ హృదయాన్ని ఇంతగా చలం ఆకర్షించ గలిగింది, అతను రక్తాన్ని వూడ్చి సంపాయించుకున్న ఏ కొద్ది ఔన్నత్యం వల్లనేకదా! అనేది ఎంతో సంతుష్టినీ, బలాన్నీ encouragement ని ఇస్తుంది. ఎందుకంటె ఈనాడు నేను జీవితం నించి pension తీసుకోనే లేదు. ఎప్పుడూ intense endeavour and struggle - నాకు రాసిపెట్టారు. మీలాంటి ప్రేమ నన్ను'ఇంకా కష్టపడు, ఇంకా నీ హృదయాన్ని పరిశుద్ధి చేసుకో' అనే ప్రోత్సాహాన్ని ఇస్తుంది. 'నీ యత్నం వృధాపోలేదు. ఇంకా గట్టియజ్ఞానికి పూనుకో', 'నీ విట్లానే వుంటే నీ మిత్రుల ప్రేమకి ఎట్లా అర్హుడవుతావు' అంటుంది. నేను మీకు రాసిన ఉత్తరం మీ ఈ ఉత్తరాన్ని తోవలో cross చేసి వుంటుంది. దానివల్ల మీకు ఇంకా సంగతులు, నా అభిప్రాయాలూ మీకు తెలిసి వుండవొచ్చు.

కనక - ఒక సంగతి - మీరేమీ గొడవ పడవొద్దు.

నా సహాయానికి ఏ శ్రమా పడకండి.

ఎందుకంటే - రాశానుకదు - డబ్బు ఎప్పుడూ వుండదు నాకు. డబ్బులేక ఎప్పుడూ బాధపడను - అది నా గీత.

నా income and expenditure రెండూ complicated.

ఖర్చుకి ఇక్కడ చాలామందిమి చేరాము. అవును రెండో అమ్మాయి నిర్మల బొంబేలో వుంది. తానే మాకు డబ్బు పంపుతుంది. తనకి ఎక్కువై - మాకు అవసరమై కాదు.

చిత్ర - భర్త దగ్గిర వుంది ఖమ్మంలో - తక్కిన వాళ్లం ఇక్కడే పోగైనాం, Continuous stream of guests.

ఇదీ క్లుప్తంగా.

ఇక్కడికి మీరు వొస్తే, వొచ్చినప్పుడుగాని సంగతి సందర్భాలు తెలీవు. అప్పుడు మాట్లాడుకుందాం.

ఈశ్వరుడే assure చేశారు - ఈ ఇల్లు గడుపుతానని. ఈ ఆశ్రమం వారి వల్ల పోషితుణ్ణి కానని మీకు రాయనుద్దేశించి, ఇంత డొంక కదిలించాను. ఇప్పటికీ అనవొచ్చు మన మిత్రులు ఆశ్రమం మీద కాకపోతేనేం - ఆ బైరాగి ఈశ్వరుడి పైన ఆధారపడ్డాడు. చలం ఏదేదో ఆధారం లేంది బతకలేడు- అని.

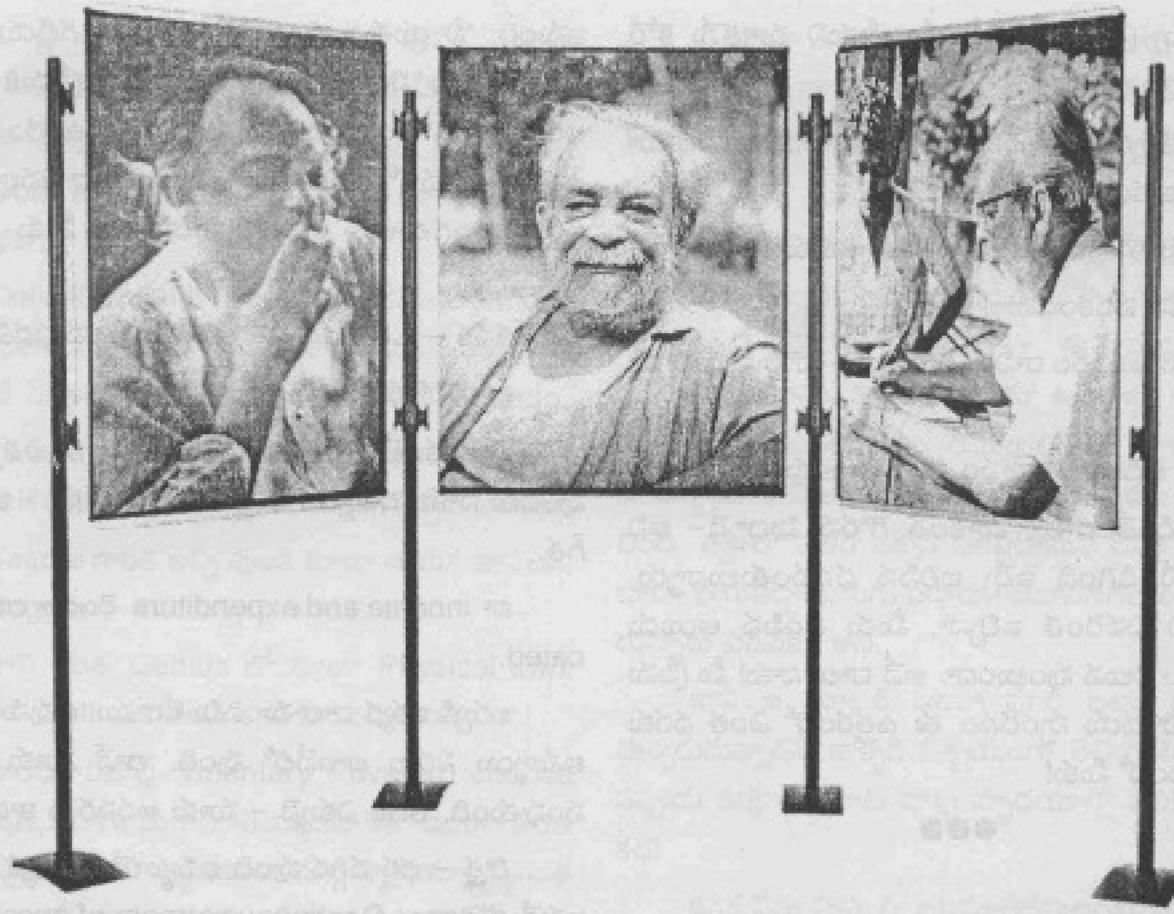
ఆనాడు ఫిల్ముల్లో ప్రవేశమా! నాకు సులభమే ఏడేళ్ళ కిందట. నాకు వాటి మురికి తెలుసు. అందుకనే వొదులుకున్నాను. ఆత్మని రక్షించుకునేందుకు.

గోపీచంద్‌ని నేనేం చదవలేదు. అందుకని నాకు తెలీదు.

పెళ్ళి- చాలా పెనుభూతమే.

దాన్ని గురించి నేనేమీ అభయహస్తమివ్వలేను.

పూర్వం స్త్రీని బానిస అనుకునే రోజుల్లో పురుషుడికి స్వతంత్రం వుండేది. ఈ రోజుల్లో, స్త్రీని బానిస చేసిన పురుషుడు, తాను ఆమె బానిస అవుతున్నాడు.

ఆ మిత్రుడు సత్యమే చెప్పాడు. నా స్నేహంలో ఉన్నవారు, పెళ్ళిఅయినాక, నా స్నేహంలో నిలవలేరు – మొగాళ్ళూ ఆడవాళ్ళూ కూడా. పరిస్థితుల ప్రభావం – ఎక్కువే, కాని ఎంత ఎక్కువో మనిషిని బట్టి వుంటుంది.

ఏమైనా, పరిస్థితులు మనిషిని పై పొరలలోనే గాని, అసలు లోపల అంతగా తాకలేవనుకుంటాను.

అవును. నన్నూ బెదిరించారు – పిల్లలు పుట్టాక మారతాననీ,

వాళ్ళు పెద్దవారైనాక వాళ్ళకీ పెళ్ళిళ్ళయినాక – ఇట్లా – ఇప్పుడు నేను మారనంటారేమో,కాని మారినా, ప్రజలకి, ఇష్టమయ్యేట్టు, మారలేదు. దూరం నించి మారానని ఎక్కిరించుకోడానికి తప్ప.

A warning.

చలాన్ని వొదులుకోండి కాని, కాబోయే మీ భార్యగారిని మార్చకండి.

It is a very dangerous experiment.

ఈనాడు స్త్రీని సంసారంలో ఇముడ్చాలంటే, పురుషుడు తన స్వాతంత్ర్యాన్ని అర్పించుకుంటున్నాడు.

స్త్రీ అభిప్రాయాన్ని మార్చబోయి తన అభిప్రాయాన్ని అర్పించుకుంటున్నాడు ఆమెకి.

తన Physical amenities and freedoms కోసం- తన సత్యాన్ని విశ్వాసాన్ని త్యాగం చేసుకుంటున్నాడు స్త్రీకి.

నీ అభిప్రాయాలు నీవి. నా అభిప్రాయాలు నావి.

Let us love each other, as we are and let us live happy in our differences అనడం చాలా ఉత్తమమైన సంగతి. మీరు పంపిన snap చాలా jollyగా వుంది.

కూచున్న ముగ్గురిలో – ఏమీ తెలీకండానే, ఎవరూ తెలీకుండానే జీవన్‌గారిని నా వారినిగా ఏరుకో గలుగుదును.

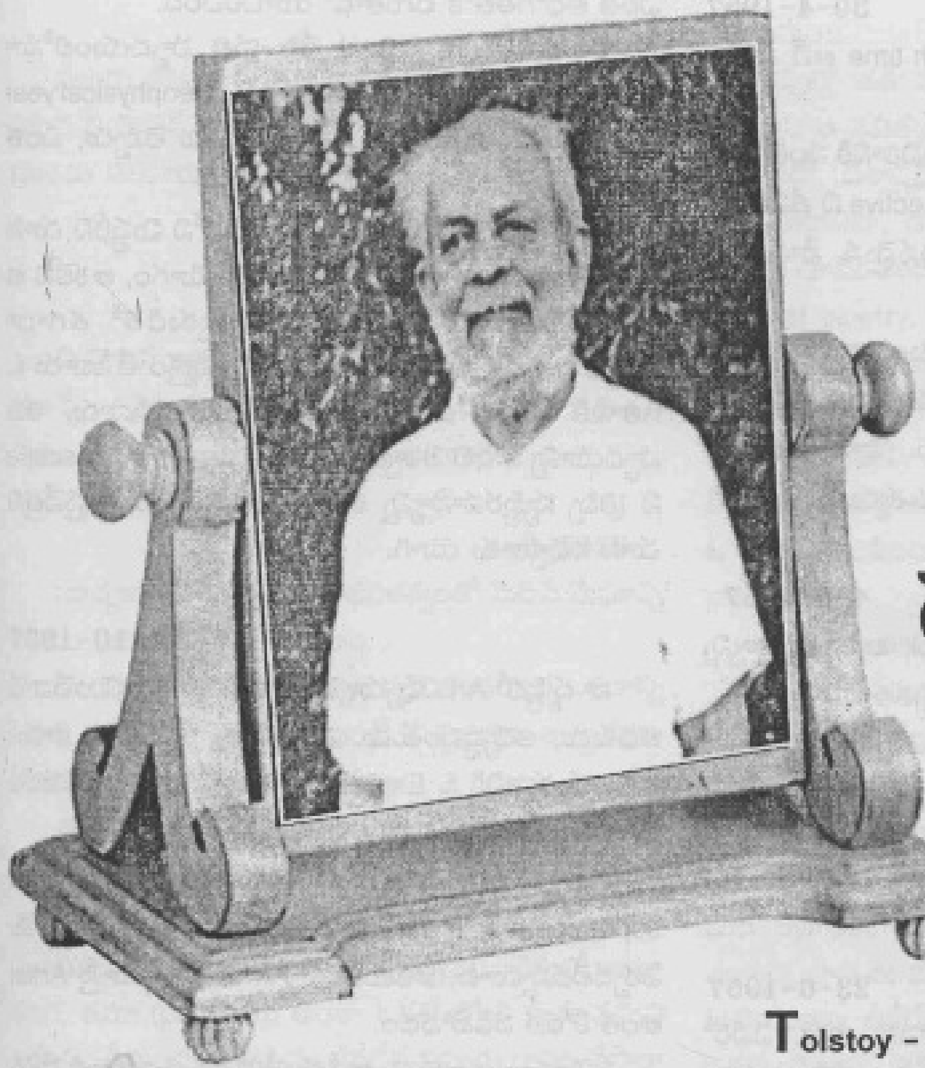
Michale Arlen, Babes in the wood నేను చదవలేదు. Arlen ఏవీ నేను miss కాలేను, వీలైతే పంపండి నాకు.

ఇంక ఉత్తరాలు మాని కొంచెం నా చుట్టూ జరుగుతున్న వసంతోత్సవం కేసి మనసుని మళ్ళిస్తాను.

– చలం

58

సంజీవ్‌దేవ్‌కు లేఖలు

సంజీవదేవ్ ప్రసిద్ధ కళా విమర్శకుడు. కవి-తాత్వికుడు- అన్నింటికీ మించి గొప్ప ప్రకృతి చిత్రకారుడు. గాఢంగా అనుభవించి స్పష్టంగా విశ్లేషించగల రచయిత. చలంగారితో వీరికి ఉభయమిత్రుడు బి.వి.నరసింహారావు వల్ల పరిచయమై ఉత్తరాలు రాసాగాయి. చలంగారికి కళానుభవం గురించి, సౌందర్యం గురించి కొన్ని నిర్దిష్టమయిన నిర్ణయాలున్నాయి. చలంగారి అభిప్రాయాలు ప్రత్యేకంగా అధ్యయనం చేయదగినవి. సంజీవదేవ్ గారికి ఉత్తరాలలో ఈ విషయాలే ఎక్కువగా చర్చకు వస్తాయి. ఉభయుల ఉత్తరాలు లభించక పోవటం వల్ల వారి సౌందర్య మీమాంస తెలియడానికి లోపమే.

18-4-1957

Tolstoy - గాంధీగార్ల వాదనలు అనేకం వొప్పుకోను నేను.

ఒక్క రుచినేమిటి ఇంద్రియ సౌఖ్యాన్ని వొదులు కోవలసిన అగత్యం రావడం దౌర్భాగ్యం. కావలసినవి వొదులుకోడం ఒక మనోజాడ్యం.

దీనికి Exemptions-

1. అనారోగ్యం

2. ఏదో గొప్పది సాధించడానికి అవసరం కావడం.

3. గొప్ప ఆనందం అనుభవిస్తో, ఈ చిన్న సౌఖ్యాన్ని మరిచిపోవడం.

4. ఇంద్రియ సౌఖ్యాలకి దేవుళ్ళాడడం, నీచపడడం లొంగిపోవడం- అవి లేకపోతే నిలవలేక పోవడం

Be a master of yourself and enjoy everything like god.

నాకీనాటి కవిత్వాలు (ఇంగ్లీషు కూడా) చిత్రాలు, ఏవీ నచ్చవు.

30-4-1957

Every colour is associated with time అనే వాక్యం ఒక్కటే మాకు అర్థం కాకుండాపోయింది.

ఆ రెండు Perspectives ని మీరు జీవితానికి సంతోషము చేయడం గొప్పగా వుంది. aerial perspective ని జీవితానికి సంతోషము చేయడమే సాధన. కఠినమైన సాధనవల్ల దొరకవలసిందే అది.

ఆధ్యాత్మికానుభవానికి ముడిపెట్టటం చాలా బాధగా వుంటుంది. గొప్ప కృషి మానవజాతికి కళలోంచి, కళ వెనక వుండే కాంతికి కన్ను తెరవరా అనడం. 'హిమాచలం నా ఆలయం అరుణాచలం నేనే' అన్నారు ఈశ్వరుడు.

❁

4-6-1957

వ్యక్తిత్వాన్ని అణగతొక్కడం murder. కాని వ్యక్తిత్వాన్ని విశాలత్వంలో కరిగించి వెయ్యడం అమృతత్వం.

మాటలంత సులభం కావు చేతలు. ఎన్నేళ్ళు తీవ్ర సాధన చేసినా కరగని రాతలతో కదులుతుందా? అట్లాగే అయితే ఈనాటి రాజకీయ వేదాంతుల్లో చాలామంది మహర్షులై పోయేవారు.

❁

23-6-1957

నాయుడుగారి కళ్యాణిరాగం ఆలాపన నాకు, ఎవరో గొప్ప ప్రొఫెట్ ఆకాశపు చీకట్లోంచి ఆ దీపాలలోకి దిగివచ్చి, ఆ పట్టణానికి, ఓ గొప్ప శాంతి సందేశం వినిపిస్తున్నట్టు వుండేది.

❁

15-7-1957

ఆ రోజుల్లో నేను కరకు బ్రహ్మసమాజం అంటే విగ్రహాల్ని ఆలయాన్ని పగలగొట్టాలని ఆశయం. మహమ్మద్ గజ్నీ నా పితృదేవత. అయితే ఆ ఉద్దేశ్యం నా మతంపైన ప్రేమవల్లా, పరమత ద్వేషంవల్లా కాదు. ప్రేమించే మానవుడికీ నేను ధ్యానించే ఈశ్వరుడికి అడ్డుగా విగ్రహాలు నుంచున్నాయని.

❁

31-7-1957

మృత్యువుకన్న ఒకటే అద్భుతం జననం. ఈ రెంటి రహస్యాలు తెలికుండానే మానవుడు అన్ని తెలిసినట్లు మిట్టిపడుతున్నాడు. జీవితం సూచించే ఉన్నతమైన విలవల్ని లెఖ్ఖవెయ్యక ఉత్త సౌఖ్యానుభవమే జీవితపరమాదర్శంగా బతుకుతున్నాడు. ఆ రహస్యాలే అతనికి స్పష్టంగా తెలిస్తే ఇంక ఎంత అధోగతిలోకి దిగుతాడో యోచించండి.

ఈ రహస్యాలన్ని Seal చేసి ప్రతి హృదయంలోనూ దాచారు. వీటి Station అక్కడ వెతకాలి. Geophysical year కాదు, Geophysical Century కూడా ఏమీ చెప్పదు, ఎంత వెతకనీ.

ఈ లోపల మీబోటి రసికులు చావులోని మిస్టరీని చూసి muse చేస్తారు. నాబోటి ప్రేమికుడు సంయోగం, ఆశలేని ఆ వియోగవిషాదం, తలుచుకుని ఈశ్వరుడితో తగాదా పెట్టుకుంటాడు. గణాలలో అనుభవాన్ని వ్యక్తం చేసేవారు ఓ గీతానికి Matter దొరికిందికదా అని సంతోషిస్తారు. తన హృదయాన్ని వొదిలి విశ్వాంచలాల్లోని నక్షత్రానికేసి Telescope ని త్రిప్పి సృష్టిరహస్యాన్ని కనుక్కుంటాననుకునే శాస్త్రవేత్తని చూసి నవ్వుతాడు యోగి.

❁

12-10-1957

నా దృష్టిలో Art ఎప్పుడూ చేసేవాడికన్నా అనుభవించేవాడే అధికుడు, అదృష్టవంతుడు. మామూలు అనుభవం కాదు. తన అనుభవానికి ఓ Expression ఇచ్చుకోవల్సిన అవసరం లేనంతగా తన అనుభవాన్ని జీర్ణించుకునేవాడు.

ఆధ్యాత్మికంగా చూస్తే even the highest art is a supramental belching. ఇంకా మనిషిలో కావల్సినంత లోతు ఏర్పడలేదన్నమాట. అందువల్లనే Art తో పోల్చిచూస్తే Artist అంత కొరత పడిపోవడం.

ఏ హిమాలయాల్లోనో, కాశ్మీరులోనోగాక తుమ్మపూడి రేగడి నేలలో మీరీ రుతువుల అందాన్ని ఆస్వాదిస్తున్నారంటే, మీ దృష్టి ఎంత Artistic Depths ని పొందిందో అనుకుంటాను.

నేనా?

బాధ వాహనమెక్కి బైలుదేరితి నాడు
నేటికీ అంతేను ఏమి చెప్పుదు దేవ!

బాధని దివ్య గానంగా మార్చుకోడం నేర్చుకో ఈ జన్మలో అని ఆదేశించి తోశారు నన్నీలోకంలోకి. ఆ సాధనలో ఉన్నాను.

కనక ఎంత సౌఖ్యంలో శాంతిలో వున్నా అంతస్సమరం తప్పదు వొంటితో, మనసుతో.

శరత్ అప్పుడే హేమంతంగా మారుతోంది. ఇక్కడ రుతువులు సులభంగా overlap అవుతో వుంటాయి.

అందం మధ్య ఉన్నాను. ఎక్కడో లోపల పొరలో అంతా అందం. కాని కన్ను తెరిచి ఏది? అంటినా నా మనసుపై నా Surface లోకి పొంగిన కల్మషం పొంగి పొయిలో పడుతో, ఏది కనబడకుండా పొగలు కప్పేసింది.

❁

4-12-1957

మూడు రోజుల కిందట ఇక్కడికి వొచ్చి ఓ రోజు వుండి వెళ్ళిన బి.వి.ఎస్. మిమ్మల్ని గురించి మాటల పటం కట్టి నా ముందు నిలిపారు.

❁

1958

4-1-1958

బి.వి.ఎస్ గారి మాటలు (మీ గురించి) మీ ఉత్తరాలు చూస్తే, ఎంత శాంతంగా, అందంగా జీవితం సాగించుకుంటున్నారా అని ఈర్ష్య కలుగుతుంది.

❁

4-2-1958

సూర్యకాంతితో, మృదువైన ధవళత్వంతో మెరిసే మేఘాన్ని కిరీటం పెట్టుకున్న అరుణాచలం.

వెలుగు నీడలు సుఖ దుఃఖాల వలె తననంటక ఒకదాన్ని ఒకటి తరుముతో తేలిపోతూవుంటే, నిశ్చలంగా శాశ్వతంగా నిలబడి వుండే అరుణాచలం.

ఈ పాపపు లోకాన్ని దానిగతికి వొదిలి 'నావెంట రా' అని తన కిరణాల కౌగిలితో లాగజూచే సూర్యనారాయణున్ని వొదిలించుకుని, తన భక్తులకోసం వెనక దిగబడే అరుణకిరణ చుంబితుడైన ప్రదోష సమయారుణాచలేశ్వరుడు. వెన్నెల్లో తానూ కరిగి, తనూ ప్రపంచము అంతా ఒకటే జ్యోతి స్వరూపమని నిరూపించే చంద్రశేఖరుణ్ణి సంజీవదేవ్ ఎప్పుడు గానం చేస్తారా అనుకుని ఆశపడతాను.

నా దృష్టిలో ఈనాటి జీవితమే నా పాత జీవితంపైనా, రాతలపైనా ఓ Search light ని వేసి, వాటిల్లోని వెలుగు నీడల్ని స్పష్టపరుస్తోందని, దానికంతటికీ అర్థమిస్తోందని నా నమ్మకం.

ఆ విధంగా సన్నర్శం చేసుకునేవారు మీరొక్కరు, చిన్నారావుగారు. ఇక్కడికి వొచ్చాక బి.వి.ఎస్ కూడా చక్కగా చూడగలిగారు.

❁

27-2-1958

గొప్పకళ (Poetry) ఎప్పుడు Transcendental పాటకూడా దాని విసురు సులభంగా భూమి నించి మనసుని పైకెత్తి ఆకాశాన ఏ కాసేపో విహరింపజేస్తుంది. Subject Matter బురదలో పురుగుకావొచ్చు. ముసిలమ్మ మొహంమీది ముడతలు కావొచ్చు. అనగనగా రాజు కథ కావొచ్చు. అప్పుడు పేరు చెప్పకండానే that something is that పేర్లతో, attributes తో direct కవిత్వంకన్న కూడా అది ఈశ్వరుణ్ణి బాగా సమీపిస్తుంది.

అన్నిట్లో 'తత్' వుంది.

కాని ఆ కవిత్వం ఆ 'తత్' ని మనస్సుకి తేకపోతే అది గుర్రానిదో, దేశానిదో, పువ్వుదో, అమ్మాయిదో అవుతుంది. కాని గుర్రానిలో, దేశానిలో, పువ్వులో, అమ్మాయిలో వుండే 'తత్' ని చూపించిందా Transcendental Poetry అవుతుంది. Perfect poetry, action, prosody, rhythm, భాష వేటిల్లోంచైనా through the music of its sound, through suggestion of its meaning దేనిలోంచైనా సూచించవచ్చు universal soul ని. ఓ మృతశరీరం ముందు కూచుని ఏమిటి దీనికి అర్థం, అనే అరుపు మీ హృదయాన్ని దూసుకుపోయేట్టు ఓ artist అరిపించాడు, ఆ అరుపు ఈశ్వర పాదాల దగ్గర వాలుతుంది.

ఇదంతా artist సంస్కారం పైన ఆధారపడి వుంటుంది. కల్పించని అందంకూడా అంతే. పసిపిల్లల చిరునవ్వు, యవ్వని చంపలమీది మెరుపు, వృద్ధుడి కళ్ళలోని కరుణ స్ఫురింపచెయ్యవా, ఆ limitations లేని ఇంకోలోకాన్ని?

'Family of man' అని రాశారే ఆ చిత్రాలు గొప్పవే కావొచ్చు-కాని నాకు 'All men are men' అనే Slogans మీద Sympathy లేదు అనేవాళ్ళు కొందరు noble men వున్నారు. కాని ఈ మాట పరిపాటై ఘోరాలు జరుగుతున్నాయి. Indivduality తీసేసే ఈ isms slogan అది. మానవుల్ని ఒకటి చేశారు. చేసి వాళ్లకి తిండీ గుడ్డా అంటో ఎవడికి దొరికింది వాడు దోచుకుంటున్నాడు. ప్రతి rogue, humanity అనే పదం వెనక దాక్కుంటున్నాడు.

Induviual soul and development ని ఒప్పుకుంటే తాము అంగీకరించాల్సిన పర్యవసానాన్ని shun చేయటానికి ఈ వివాదం ప్రారంభించారు.

It is an excuse to ravish and exploit animal, bird and fish, tree, flower and forest in the name of big-man

ఈనాడు మతాన్ని, ఈశ్వరుణ్ణి తీసేసి ఓ గొప్ప ఉదాత్తతతో man న్ని ప్రపంచానికి పట్టాభిషేకం చెయ్యాలనే ప్రయత్నం. తస్మాత్ జాగ్రత్త, జాగ్రత్త.

ఆ Man కి ఒక పెద్ద belly, ఓ చిన్న brain, దాంతో కొందరికి ఓ overgrown bloated intellect. అది జరుగు తున్నది.

పూర్వం తండ్రికో, అక్కకో, వితంతువుకో, దేశానికో, ఈశ్వరుడికో, మతానికో త్యాగం చేసేవారు. ఈనాడు అందరూ కలిసి క్లోభిల్లే మానవత్వానికి చేస్తున్నారు. ఏం చేస్తావు త్యాగం

అంటే పద్యాలూ, కథలూ రాస్తానంటాడు. Humanity కి త్యాగం ఏముంది? ఎట్లా చేస్తాడు? కనక ఏమీ చెయ్యనక్కర్లేదు. ఈ విధంగా ప్రతి మనిషిలో ఎంత చౌర్యం ఏర్పడుతుందో చూడండి!

ఏదో ఒక movement కి తనని అర్పించుకున్నప్పుడు Humanity కి అర్పించుకోడం ఏముంది? ఈ మానవత్వం పేర masses ని enslave చేస్తున్నారు. ఇంక కొంత కాలంలో మీకు individual voices వినపడవు. individual గా Think చేసే శక్తి పోతోంది. Tastes Stereotype అవుతున్నాయి. Radio, Cinema, News paper, Ordered literature, Propaganda కాబోతున్నాయి. దానినించి dictatorship చాలా సులభం. ఎవరినీ Punish చెయ్యనక్కరలేదు ఇంక ముందు. Uniformity నుంచి భేదించిన వారికి బతుకు తెరువు ఉండదు, ఎవరూ వినరు.

❁

12 - 3 - 1958

నేను తీవ్రవాదిని, వెన్నెలవలె సౌమ్యమైన సంజీవ దేవును కాను.

అడిగిన వాళ్ళతో చాలా స్పష్టంగా చంపమీద కొట్టి చెపుతాను. 'ఇది బావుంది, ఇది బాగాలేదు, నువ్వసలు రాయడం మానుకో' అని.

మొదట Training School teacher అయినప్పుడు నా Students కి Lesson ఇవ్వగానే you would do well to change your profession అని రాసేవాణ్ణి. నా Head Master గోల! ఈ ప్రకారమైతే Training School ఎత్తేసుకోవాలని.

కొన్ని కొన్ని సమయాల్లో మనిషిపైన గౌరవం వల్లనో, ప్రేమవల్లనో లేక నిరుపయోగమనో లేక వృత్తగాయమే మిగులుతుందనో మనం నిజం మాట్లాడక పోవచ్చు కాని అబద్ధం వొప్పుకోదు నా మనసు. నిశ్శబ్దంలోకి పొమ్మంటుంది. ఏమైనా సిసలైన విలువలు నా మనసుకి నేనన్నా స్పష్టంగా చెప్పుకుంటాను ఏ standard ప్రకారం? నా స్వంత ప్రకారం తప్పుకాని వొప్పుకాని,

That is all what has been given to this puny man.

❁

24-5-1958

నరసింహారావుగారు తన గేయాల్ని ఱబ్దాలతో గాక ఈనాడు అక్షరాలతో ఇమిడ్చి వొదిలారు తెలుగుదేశంపైకి. నా భయం వాటిని పాఠశాలల్లో ప్రవేశపెడతారేమోనని. టీచర్లు పిల్లలకి పాటలు నేర్పటం ఎరుగుదుముగా. తిరిగి ఆ పాటలు పాఠశాలలో టీచర్ల నోళ్ల నరసింహారావుగారికి దర్శనమిస్తే ఆయన హతమౌతారా, ఆ టీచర్లని హత్యచేస్తారా?

విలువైన కళని మనం ఇముడ్చుకోలేక లోకంపైన వదలాలనే ఈ బలహీనం ఇంత లోతుగా ఎందుకు పట్టిందో ఆర్టిస్టుకి! ఎన్నిసార్లు, ఎన్ని విధాల ఎంతగా గాయపడ్డా మానుకోడుకదా – ఆ ప్రయత్నం!

తాము రాసినవి అచ్చుకాలేదో అని ఎన్ని వేలమంది ఏడుస్తున్నారో ఈనాడు. అచ్చయిన తరువాత అమ్ముడుపోలేదని, అమ్ముడుపోయిన తరువాత కీర్తి రాలేదని, కీర్తి వొచ్చింతరవాత అది చాలదని, తనని సరిగా అర్థం చేసుకోలేదని, గోల.

ఆర్టిస్టులోని ఈ అత్యాశలు బాధించవు, బి.వి.ఎస్ గారు ఏదైనా నవ్వేసి మధురంగా తీసుకోగలరు. కాని నాకు బెంగ ఏ నోళ్ళలో ఆ పాటలు ఎట్లా పలుకుతాయోనని.

ఇంకా ఆంధ్రప్రదేశంలో ఎందుకు ఉంటారండి మీరు? బి.వి.యస్‌గారు, చిరంజీవిగారు తప్పిస్తే మీ కెవరున్నారండి అక్కడ? పోనీ పరదా వెంకటరత్నంగారిని కూడా కలుపుకుందాం. మీ Presence తో ఆంధ్రుల్ని ఓ art lovers అంటో ఎందుకు insult చేస్తారు? కదలండి అరుణాచలం వేపూ.

❁

14-9-1958

ఎంత భేదమండీ మన అలవాట్లూ సరదాలూ! కాని వాటి వెనక ఏకత్వమూ గట్టిగా వుంది.

❁

26-12-1958

మీ మనసు పద్ధతుల్ని చూస్తే నాకు చాలాసార్లు దీక్షితులుగారు జ్ఞాపకం వొస్తారు. అలవాట్లూ అట్లాంటివే. మీ ఇద్దరికి ప్రపంచమంతటిలోనూ, మనుషులందరిలోనూ సామరస్యం కనిపిస్తుంది. దేంతోనూ తగాదా లేదు.

You find excuses for the Devils.

చలం వేరు.

ఈ కాంతి పటంపైన తేలే నీడలపైనే నా చూపునిలుస్తుంది. ఆ నీడలతోటే నా యుద్ధాలు. ఈ నీడలు వుండడానికి వీలిచ్చినందుకు కాంతితో కూడా తగాదా.

❁

20-12-1958

ఎట్లాగైతేనేం బి.వి.ఎస్ ప్రోత్సాహంతో చిరంజీవి (జి.వి), సంజీవి ముగ్గురూ కలిసి 'గీతాంజలి' అచ్చుకెక్కించేవరకు తెచ్చారు.

❁

1959

30-3-1959

మీరు వ్రాసిన Zen వాక్యం చాలా బావుంది. వేదాంత నిర్వచనాలు ఎన్నో వున్నాయి హిందూ గ్రంథాల్లో. చెప్పడానికి వీలులేని దాన్ని చెప్పడానికే యత్నించారు. కాని అందంగా Paradoxical గా చెప్పాలంటే చైనావారే చెప్పాలి. మన ఋషులు Spiritual Scientists, Artists కాదు. వాళ్ళు too earnest, too truthful. కాని సత్యంతో గిలిగింతలు పెట్టాలంటే అది చైనా వారికే చాతనౌను.

❁

18-5-1959

మీరు ముగ్గురూ రావడం ఏదో కలలాగుంది. మీ వూరు కదిలి మీరు నా కోసం వొచ్చారంటే మీకు నాపై ఎంత వాత్సల్యం వుండి వుండాలో అనుకుంటాను.

నేనిక్కడ ఇన్నాళ్ళు సాధనచేసి తెచ్చుకోవాలని యత్నించేది మీరు హిమాలయాల్లోనో, తుమ్మపూడిలోనో సాధిస్తున్నారు.

గీతాంజలిపై హనుమచ్ఛాస్త్రిగారూ, కొనకళ్ళ వెంకటరత్నం గారు రాశారు ఎంతో గొప్పగా.

❁

25-9-1959

ఈ మధ్య చిరంజీవిగారు కూడా మీరు రాసిన గీతాలు రెండు పంపారు. మాటలు వాటి rhyming and jingling ఎక్కువ ప్రాముఖ్యం తీసుకుంటున్నాయి. అయినా చిత్రమేమిటంటే ఆ వుత్త మాటల గలగలలోంచి ఏదో ఆ మాటలకి చాలా సంబంధం లేకుండానే మాట మధ్యనించి ఓ refreshing breeze తగులుతుంది. అది మీ ఆత్మ శిఖరాల మీదనించి ఆ మాటల మధ్యకి వీచిన మలయమారుతం అనిపిస్తుంది.

మీ పద్యాల శీర్షికలు చదువుతో వుంటే ఎంత అత్మనోరూరుతుందో! ఆ చిన్న చిన్న sudden రుచులకన్న ఆ Titles లో ఎంత Potentiality కనబడుతుందో భూమిని మించి అందాన్ని అందివ్వడానికి!

మీ కవరుపై అంటించిన Stamps లో ఒకాయన కూచుని వున్నారు. వాళ్ళని చూస్తే విచారంగా వుంటుంది. ఆ Stamps లోంచి ఆ అనామకులు (బతికిన రోజుల్లో నామకులు గావును) తొంగిచూస్తోవుంటారు చాలా ఆశతో మనమందరి వంకా. కాని వాళ్ల మొహాన ఇంత సిరా ముద్ర కొడతారు. ఆ సంతతివాళ్ళంటే వాళ్ళ మామయ్యని కవర్లమీద అంటించడానికి ఎంత ఏడుస్తారో.

మీ రెప్పుడన్నా భూతదయగాళ్ళని ఎరుగుదురా? ఒక్కళ్ళనన్నా? భూతదయ గాళ్ళకి as a unfailing rule మనుషుల మీద దయ వుండదు, కనీసం మనుషులమీద కన్న భూతాలమీద ఎక్కువ దయ. భూతదయకు ప్రఖ్యాతికాంచిన బుద్ధుడికే లేదు. ఆయన భూత దయ బోధించారు. కాని ఆయనకి వున్నది 'దయ', Pure and Simple దేనిమీదా కాదు అంటే అన్నిటిమీదా.

ఎంత సులభ సంతోషులండీ మీరూ, బి.వి.ఎస్? ఎంత విశ్వాసమో ఆంధ్రుల్లో మీకు!

బి.వి.ఎస్ ఎన్ని కలలు కన్నారు, చలం 'గీతాంజలి'తో ఆంధ్ర సారస్వత హృదయసీమ దిగ్విజయం చేయబోతున్నానని!

పిలకా గణపతిగారి సంగతి Persoal గా literary గా 75 % at least నా admirer ఈనాడు ఇక్కడికి వొచ్చేవారిలో ఒకరు. నా opinion ఆయనికి valuable. ఇక్కడే చదివారు చలం గీతాంజలి వొరసగా ఒక్కగుక్కలో అద్భుతంగా వుందన్నారు. వెళ్ళారు, రాశారు.

అసలు Tagore గీతాంజలి ఏమిటో చలం చెప్పినా ఆయనకి ఏ మూలన్నా అర్థమైనట్టు కనపడ్డదా? చలం చేసింది తెలుగు చెయ్యడమేకాదు సరిగానో తప్పుగానో టాగూర్‌ని అర్థం చేయించాలని చూశాడు. ఆ సంగతి ఏమన్నా touch చేశారా? ఇంక విమర్శ ఏమిటది?

ఏనాడూ చలం వ్యాకరణాన్ని పాటించలేదు. వ్యాకరణంతో పని లేదని రాసిన మొదటివాడు అతను (కన్యాశుల్కం అప్పారావుగారిని తప్పిస్తే) వ్యాకరణం పాటించదుట చలం. విమర్శ గనుక లోపాలు రాయాలి. లోపాలు తెలియకపోతే వూరుకోవాలి. ధ్వనికోసం అర్థం కోసం వ్యాకరణాన్ని తోసేశాడనేది ఆ మానవునికి తెలీదే–భారతాన్ని తెలిగిస్తున్న మనిషికి! ఆమాట గట్టిగా అనడానికి భయం. ఇంక అద్వైతం, నయన్ను వీటిపై ఆయన ప్రశ్నలకి పుస్తకంలోనే వున్నాయి సమాధానాలు. చూసే ఓపిక ఏదీ?

పైగా తప్పులేవో వెతికితేనేగాని విమర్శకాదు.

ఎప్పుడు నన్ను నా పుస్తకాన్ని తిట్టినా మనుషులమీద ఎంత ఆగ్రహం నీచభావం వొస్తుందో! సత్యాన్ని అందాన్ని చూడలేరేమో అని. ఎంత అల్పులనిపిస్తుందో మనుషులు!

నా మిత్రులందరూ సౌమ్యులు. వాళ్ళకి లేవీ బాధలు. నేనాగ్రహించి రాస్తే, వాళ్ళకి వింతగా వుంటుంది.

జానకిరాం పదేపదే రాస్తాడు. This is a generous world. people are so friendly and loving. why do you find fault with it అని. అతనే కాదు ఇంకెందరో! నిలిచి వాదించేది అతను. అందుకని అతని పేరు రాశాను.

శాస్త్రి – చలాన్ని పొగిడాడా, తిట్టాడా అనేది కాదు విషయం అసలు ఏమిటా విమర్శ? ఏమిటా మొద్దుతనం? ఏమిటా అన్నీ తెలుసుననే నటన. సర్వజ్ఞత్వం.

There is no compromise between me and stupidity.

భగవాన్ ఇదంతా నా mental ugly curve అంటారు.

ఫలసేకరణ

59

వసంతవనుడు యాచించ వచ్చినప్పుడు, తన సమృద్ధిలోంచి ఒకటిరెండు రేకుల్ని రాల్చికూడా, ఏమాత్రం తరుగుపోని పువ్వుమల్లే వుండేది, నా చిన్నతనపు జీవితం.

ఒక్కరవ్వ ఎటూ పోనీక, తన మధుర భారాన్నంతా సంపూర్ణంగా అర్పించుకోవాలనే ఫలంవలె వుంది నా యవ్వనాంత జీవితం.

కొత్తగా పూసిన పువ్వులకేనా ఈ వసంతోత్సవం? ఎండుటాకులకీ, వాడిన కుసుమాలకీ కాదా? పైకిలేచే అలలతోనేనా కడలి కలిసి పాడేది, విరిగిపడే తరంగాలతో కంఠం కలపదా?

నా ప్రభువు పాదాల్నానించే తివాసిలో వెలలేని రత్నాలల్లి వుంటాయి. కాని ఆయన అడుగుల్ని తాకాలని వుత్త మట్టిబెడ్డలు కూడా ఎదురుచూస్తూ వున్నాయి.

కొద్దిమంది జ్ఞానులూ, విజ్ఞులూ నా ప్రభువుని పరివేష్టించి వుంటారు. కాని ఆయనమాత్రం మూఢుల్ని ఎంతమందినో తన చేతుల్లోకి తీసుకోడమేకావు, నన్ను కూడా తన నిత్యసేవకుణ్ణిగా అంగీకరించారు.

పొద్దున్న లేవగానే కనిపించింది, అతను రాసిన ఉత్తరం, దాంటో ఏముందో తెలీదు నాకు. చదవడం రాదు.

ఈ ఉత్తరంలో ఏముందో చెప్పమని పెద్ద పెద్ద గ్రంథాలు చదివే పండితుణ్ణి అడగను. అతనికిమాత్రం తెలుస్తుందనే దేముంది? ఈ లేఖని నా నుదుటికి అద్దుకుని, హృదయాని కానించుకుంటాను.

రాత్రి నిశ్శబ్దమై, చుక్కలు ఒక్కొక్కటే పొడిచినప్పుడు ఉత్తరాన్ని విప్పి, నా వొళ్ళో పరుచుకుని మౌనంగా కూచుంటాను.

గలగలమనే చెట్లఆకులు, నాకు ఆ అక్షరాల్ని బిగ్గరిగా చదివి పెడతాయి. వేగంగా పారే యేరు అర్థాన్ని స్వరయుక్తంగా వినిపిస్తుంది. సప్తమహర్షులు గగనంనించి నా లేఖని గానం చేస్తారు.

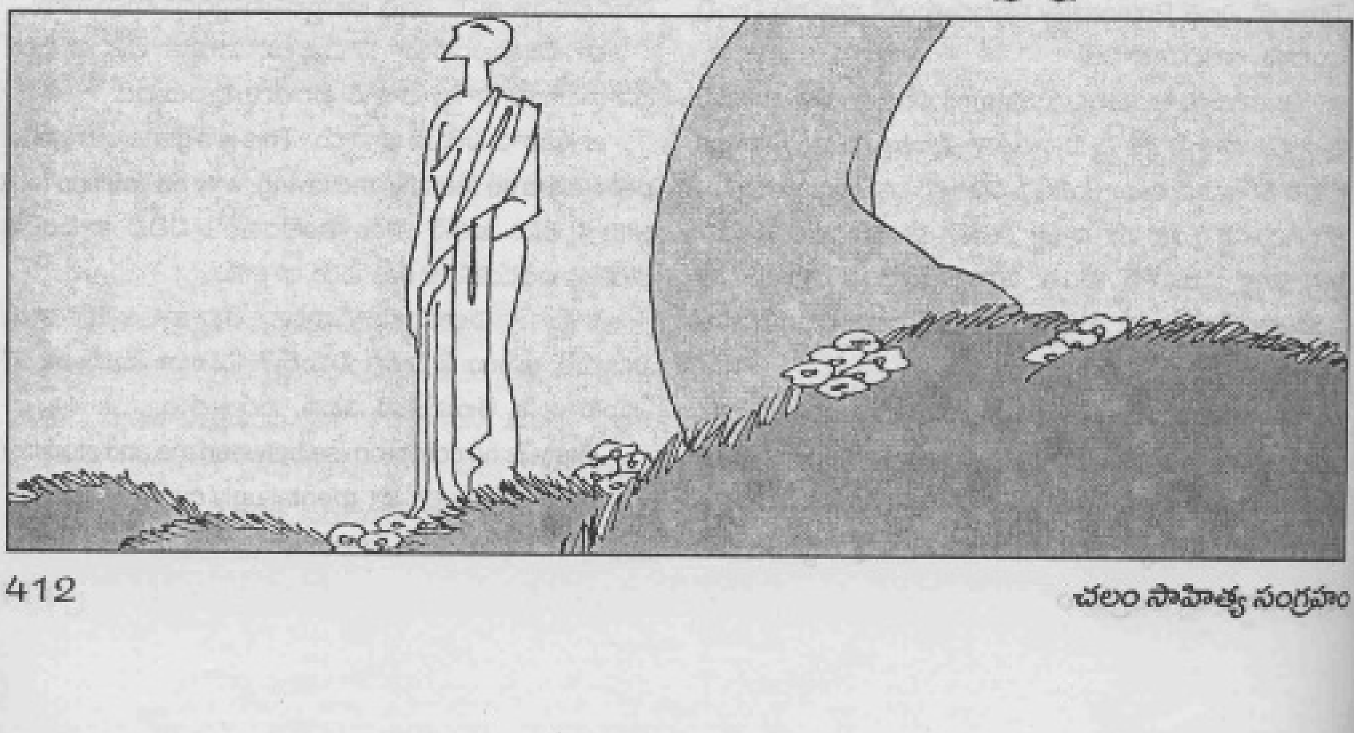
నేను వెతికేది నాకు దొరకదు. నేను నేరవాలనేది నాకు అర్థంకాదు. కాని నాకు చదవడం చాతకాని ఈ ఉత్తరం, నా మనోభారాన్ని తేలికచేసి, ఆలోచనల్ని పాటలుగా మారుస్తోంది.

దాని అర్థం నాకు తెలీనప్పుడు నాకైన నీ సౌజ్ఞని ఓ గుప్పెడు దుమ్ముకూడా కప్పెయ్యగలిగేది.

ఇప్పుడు కొంత తెలిసి, ఇదివరకు మరుగుపరచిన వాటిల్లోనే నీ సౌజ్ఞని చదవడం నేర్చుకున్నాను.

నీవార్త పుష్ప పత్రాలపైన చిత్రితమయింది. అలల నురుగులో తళతళ లాడుతుంది నీ పిలుపు. పర్వత శిఖరాలు నీ పేరుని నెత్తిన ధరించి ప్రకటిస్తాయి.

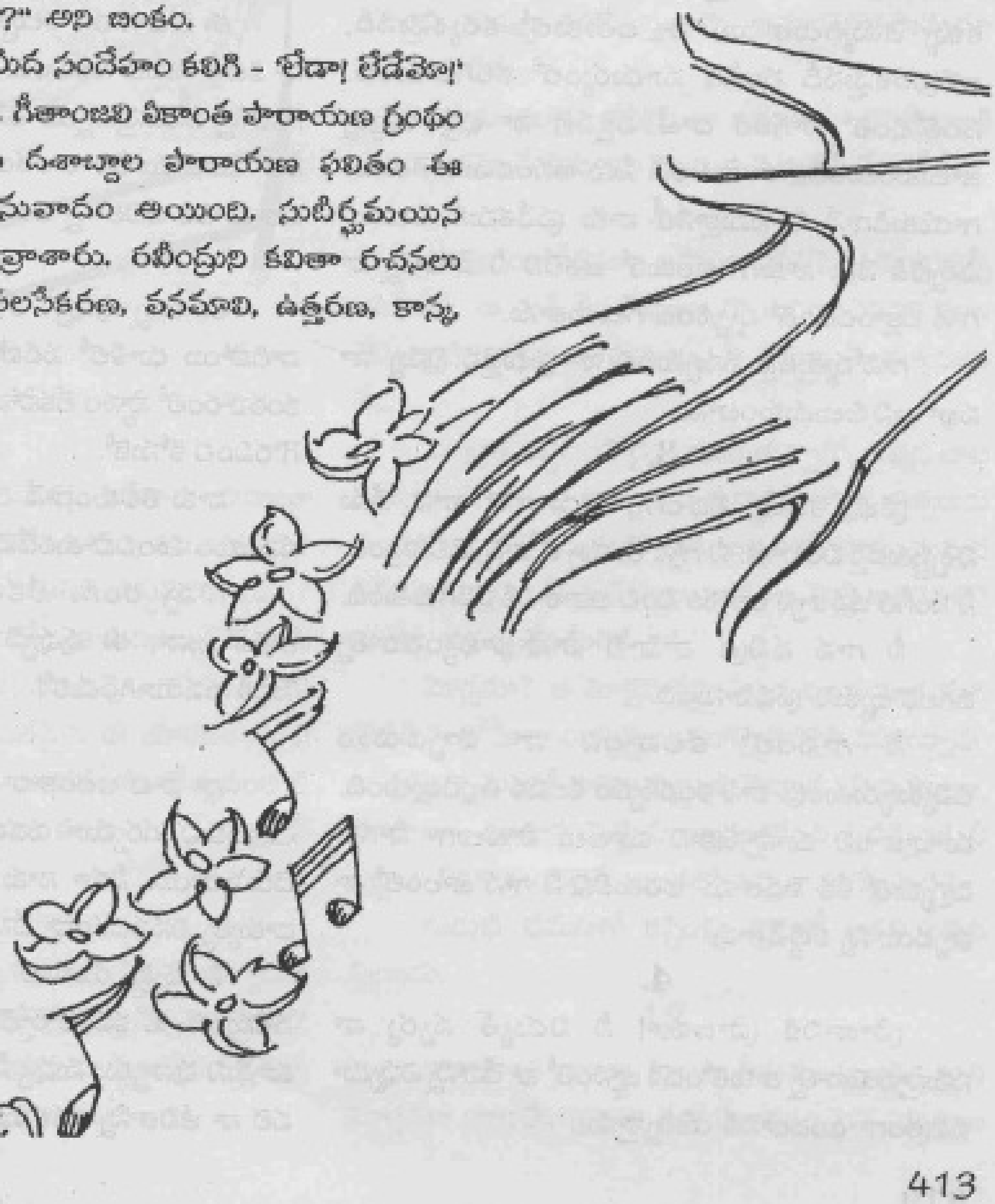
నా ముఖం నీనించి తిప్పేసి వున్నంతకాలం, అక్షరాలు తలకిందులుగా కనబడి వాటి అర్థం బోధపడలేదు.

గీతాంజలి 60

చలంగారిలోనికి బ్రహ్మసమాజంతోపాటు గీతాంజలి కూడ బలంగా ప్రవేశించింది. బ్రహ్మసమాజానికి దూరం అయినా, గీతాంజలికి టాగూర్‌కు చలం మనసులో స్థానం పదిలం. టాగూర్ మీద ప్రేయసికి ఉండే పంతంలాంటి ఇష్టం చలంగారికి. ఆయన విజయవాడ వస్తే ఎందరో వెళ్ళి చూసారు. చలంగారు వెళ్లలేదు. "ఇంత యిష్టం ఉన్న నన్ను ఆయనే వచ్చి చూడవద్దా అంతమంది మధ్యలో నా గుర్తు ఏమిటి?" అని బింకం.

ఈశ్వరుని అస్థిత్వం మీద సందేహం కలిగి - 'లేడా! లేడేమో!' అనుకున్న రోజులలో గూడ, గీతాంజలి ఏకాంత పారాయణ గ్రంథం చలానికి. కనీసం మూడు దశాబ్దాల పారాయణ ఫలితం ఈ అనువాదం. 1958లో అనువాదం అయింది. సుదీర్ఘమయిన విలువయిన పీఠిక గూడ వ్రాశారు. రవీంద్రుని కవితా రచనలు ఇంకా అనువదించారు. ఫలసేకరణ, వనమాలి, ఉత్తరణ, కాన్ఫ్ఫిడెన్షియల్స్ మొదలైనవి.

1.

అంతమనేది లేకుండా చేశావు నన్ను. నీ ఆనందమది. నాజూకయిన జీవన పాత్రని తిరిగి తిరిగి రిక్తం చేసి వెంట వెంటనే నవజీవనంతో నింపుతోవుంటావు.

ఈ చిన్న రెల్లు పిల్లం గోవిని నీ వెంట కొండకోనల్లో తిప్పుకుని, నిరంతరం నూతన రాగాల్ని పలికిస్తావు.

నీ అమృతహస్త స్పర్శవల్ల ఉల్లాసంతో నా చిన్న గుండె తన పరిధుల్ని దాటి అనిర్వాచ్యమైన అనుభవాన్ని పలుకుతుంది. అంతులేని నీ కానుకల్ని యీ చిన్న దోసిలిలోకి తీసుకుంటాను. యుగయుగాలు గడిచినా యింకా నువ్వు వర్షిస్తోనే వుంటావు. ఇంకా నా దోసిలిలో స్థలం మిగులుతుంది.

2.

పాడమని నీ ఆజ్ఞ ఐనప్పుడు గర్వంతో నా గుండె పగులుతుందేమో ననిపిస్తుంది. నీ మొఖంకేసి చూస్తాను. నా కళ్ళు చెమ్మగిలుతాయి. నా బతుకులో కర్కశమైనదీ, అపభ్రంశమైనదీ సంగీత మాధుర్యంలో కరిగిపోతుంది. సంతోషంతో సాగరం దాటే పక్షివలె నా భక్తి రెక్కల్ని జాచుకుంటుంది. నా పాటంటే నీకు ఆనందమని తెలుసు. గాయకుడిగానే నీ సమక్షానికి నాకు ప్రవేశమని తెలుసు. ఎన్నటికీ నేను నాకుగా అందుకో ఆశలేని నీ పాదాల్ని నా గాన పక్షాంచలంతో స్పృశించ గలుగుతాను.

గానోన్మత్తుడనై నన్నుమరిచి నా ప్రభువైన నిన్ను 'నా సఖా' అని పిలుచుకుంటాను.

3.

ప్రభో! నువ్వే విధంగా పాడుతావో కాని నేను నిశ్చేష్టితుడనై వింటాను. నీ గాన తేజస్సు లోకాన్ని వెలిగిస్తుంది. నీ సంగీత జీవశ్వాస ఆకాశం నించి ఆకాశానికి పరిగిడుతుంది.

నీ గాన పవిత్ర వాహిని పాషాణాభ్యంతరాల్ని పగలకొట్టుకుని ప్రవహిస్తుంది.

నీ గానంలో కలవాలని నా హృదయం ఉవ్విళ్ళూరుతుంది. కాని కంఠస్వరం కలవక తల్లడిల్లుతుంది. మాట్లాడాలని చూస్తానుకాని మాటలు పాటలుగా సాగక, దిగ్భ్రమతో కేక పెడతాను. అంతులేని నీ గాన జాలంలో నా హృదయాన్ని కట్టివేశావు.

4.

ప్రాణానికి ప్రాణమా! నీ విద్యుత్ స్పర్శ నా సమస్తావయవాల్ని తాకుతోందనే జ్ఞానంతో నా దేహాన్ని ఎప్పుడూ పవిత్రంగా ఉండడానికి యత్నిస్తాను.

నా బుద్ధిలో విచక్షణా జ్ఞానకాంతిని వెలిగించిన సత్యం నీవని తెలిసి అసత్యాన్ని నా తలపుల దరి చేరనీయను.

నీ పీఠం నా హృదయ కుహర గర్భాలయంలోనే అని ఎరిగి ప్రతిదుష్టత్వాన్నీ, నా హృదయంలోంచి తరిమేసి నా ప్రేమని నిరంతరం పుష్పింపచేసుకుంటాను.

నా పనులకు పటిమ నిచ్చేది నీ శక్తి అని మరిచిపోక ప్రతి కార్యంలో నిన్ను వ్యక్తం చేసేందుకు కృషి చేస్తాను.

5.

నీ పక్కన ఓ నిమిషం కూచునే చనువు నాకిమ్మని అడుగుతున్నాను. నేను అవసరంగా చెయ్యవలసిన పనుల్ని తరువాత పూర్తి చేసుకుంటాను. నీ ముఖ వీక్షణం నించి యెడమయిందా, నా హృదయానికి శాంతి విశ్రాంతులుండవు. తీరం కనపడని శ్రమా సముద్రంలో అంతులేని అలసటగా కనపడుతుంది నేను చేసేపని.

ఈ రోజున తన నిట్టూర్పులతో, గుస గుసలతో, వేసంగి నా కిటికీ ఎదుట నిలిచింది. పుష్పనికుంజంలో తమ బృంద గానాన్ని వినిపిస్తున్నాయి తేనెటీగలు. ఇదే తగిన సమయం నీతో ముఖాముఖిని శాంతంగా కూచుని పొంగిపొర్లే నిశ్శబ్ద విరామానికి జీవితాన్ని అంకితం చేసే పాట పాడటానికి.

6.

ఈ చిన్న పువ్వునీ కోసి తీసుకో, ఆలస్యం చెయ్యకు. వాడిపోయి ధూళిలో పడిపోతుందేమోనని నా భయం. నీ కంఠహారంలో స్థానం లేకపోవచ్చు, పోనీ నీ చేతి బాధా స్పర్శతో గౌరవించి కోసుకో.

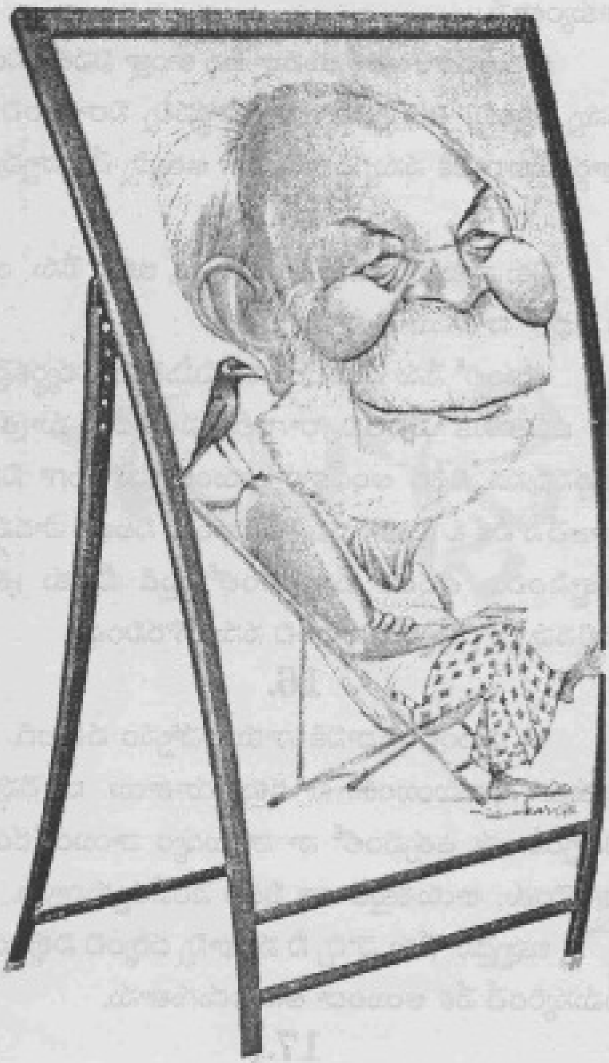
నాకు తెలీకుండానే దినం గడిచిపోతుందేమో, పూజా సమయం మించిపోతుందేమో అని భయపడతాను.

గొప్ప రంగు లేకపోయినా, పరిమళం గాఢం కాకపోయినా, ఈ పువ్వుని సమయముండగానే కోసి నీ సేవకి ఉపయోగించుకో!

7.

నా పాట అలంకారాల్ని విసర్జించింది. నగల్నీ చీరల్నీ చూసుకుని గర్వమూ పడదు. ఆభరణాలు మన ఐక్యాన్ని చెరుపుతాయి. నీకూ నాకు మధ్య అవి అడ్డం. నీ రహస్య వాక్కుల్ని వినపడకండా చేస్తుంది వాటి గల గల.

నీ దృష్టి యెదుట నా కవిత్వాహంకారం సిగ్గుతో నశిస్తుంది. ఓ కవి సార్వభౌమా, నేను నీ పాదాల ముందు కూచుని వున్నాను. నువ్వు నీ పాటతో నింపే రెల్లు పిల్లంగోవి వలె నా జీవితాన్ని సరళమూ నిరాడంబరమూ చేసుకోనీ.

8.

వొంటిపై రాజవస్త్రాలు, మెడపై బంగారు హారాలూ ధరించిన బాలుడికి ఆటలో సంతోషం ఎట్లా కలుగుతుంది? ప్రతి అడుగునా అతని దుస్తులు అతనికి అడ్డుపడతాయి.

వస్త్రం ఎక్కడ పిగులుతుందో, ఎక్కడ దుమ్ముపడి మాసి పోతోందోనని, లోకంనించి దూరమై, కదలడానికే భయపడతాడు. తల్లీ ఆరోగ్యవంతమైన ఈ భూరజం నించి ఎడం చేసి వుంచేటట్టయితే, మానవ జీవితోత్సవంలోకి ప్రవేశార్హతని నిరాకరిస్తే, అలంకరణ బంధంవల్ల ఏ ప్రయోజనమూ వుండదు.

9.

ఓరీ మూర్ఖా, నిన్ను నువ్వు నీ భుజాలపైన మొయ్యాలనుకుంటున్నావా? ఓరి భిక్షుకా, నీ వాకిట్లో నువ్వే బిచ్చమెత్తుతావా? భారాలన్నీ మోయ సమర్థుడైన ప్రభువు హస్తాలలో సమస్తమూ వొదులు. పశ్చాత్తాపంతో వెనక్కి చూడకు.

తన శ్వాసతో తాకిన దివ్వె నించి వెలుగుని అర్పేస్తుంది నీ కాంక్ష, అపవిత్రమైన దాని హస్తాలతో ఏ కానుకనీ అంగీకరించకు.

నిర్మలమైన ప్రేమ నీకు ఏది ఉపాదానమిస్తే దానినే స్వీకరించు.

10.

ఎక్కడ దరిద్రాతి దరిద్రులూ, అధమాధములూ పరిత్యాతి పరిత్యజులూ వుంటారో అక్కడ వుంటాయి నీ పాదాలు, అక్కడే నీ పాదపీఠం.

నేనే నీ పాదాభివందనానికని వొంగినప్పుడు, దరిద్రాతి దరిద్రులు అధమాధములు, పరిత్యాతి పరిత్యజుల మధ్య నివసించే పాదాల లోతును అందుకోలేక పోతుంది మనస్సు.

దరిద్రుల అధముల పరిత్యజుల మధ్య, దీనుల పీలికల్ని ధరించి నువ్వు తిరిగే స్థలాన్ని అహంభావమెన్నడూ సమీపించలేదు.

నిస్సహాయులైన దరిద్రులూ అధములూ పరిత్యజులకి సఖుడవై చరించే నిన్ను నా హృదయమెన్నటికీ చేరుకోలేదు.

11.

మంత్రాలూ కీర్తనలూ జపాలూ విడిచిపెట్టి, తలుపులన్నీ బంధించి, ఈ గుడి చీకటిమూల వొంటరిగా ఎవరిని పూజ చేస్తున్నావు? కళ్ళు తెరిచిచూడు, నీ ఎదుట నీ ఈశ్వరుడు లేడు.

ఎక్కడైతే గట్టినేలని రైతు దున్నుతున్నాడో, ఎక్కడ బాట వెయ్యడానికి కూలీలు రాళ్ళు కొడుతున్నారో, అక్కడ ఈశ్వరుడు ఎండలో వానలో దుమ్ముకొట్టిన బట్టలతో వాళ్ళ మధ్యన తిరుగుతున్నాడు. నీ మడిబట్టలు అవతల పెట్టి అతనివలెనే నువ్వూ దుమ్ము నేలమీదికి రా!

మోక్షమా? ఆ మోక్షమనేది ఎక్కడ వుందయ్యా! మన ప్రభువే సంతోషంగా ఈ సృష్టి బంధనాన్ని తనపైని వేసుకున్నాడు. శాశ్వతంగా మనతో తానూ కట్టుబడి వున్నాడు. నీ పుష్పాలూ, ధూపాలూ, దూరాన పెట్టి నీ ధ్యానంలోంచి బైటికి రా! నీ బట్టలు చిరిగి మరకలైతే, ఇంతలో వచ్చిన ముప్పేమిటి?

నుదుటి చమటతో కష్టించి, కృషిలో అతని పక్కన నిలబడు.

12.

నా యాత్ర చాలా కాలం తీసుకుంటుంది. దాని మార్గమూ దూరమే. ప్రథమ తేజో రేఖారథం పైన ఎక్కి బైలు

దేరాను. అనేకమైన గ్రహ నక్షత్రాలపై నా పదచిహ్నాల్ని వొదులుతూ, లోకాల వొంటరి ప్రదేశాలలోంచి నా యాత్రని సాగించాను. తన ఆత్మకి సన్నిహితంగా చేరుకునేదే మరీ దూరమైన మార్గం గీతంవలె సులభత్వాన్ని సాధించే శిక్షణామార్గం అన్నిటికన్న క్లిష్టమైనది.

తన గృహాన్ని చేరాలంటే యాత్రికుడు ప్రతి పర కవాటాన్ని తట్టాలి, తన అంతరాంతర గర్భాలయాన్ని ప్రవేశించడానికి ముందు బైట ప్రపంచాలన్నిటిలోనూ దిమ్మతిరగాలి.

మూతలుపడి, "ఇక్కడే వున్నావు నువ్వు" అనుకునే ముందు నా కళ్ళు చాలా దూరాలు వెతికాయి.

"అబ్బా! ఎక్కడ?" అని ప్రశ్నించే కేక.

వెయ్యి కన్నీటి ధారలక్రింద కరిగి "నే నున్నాను" అనే వోదార్పు వరదతో ప్రపంచాన్ని ముంచేస్తుంది.

13.

నేను పాడడానికి వొచ్చిన పాట ఈనాటికి పాడకండానే మిగిలిపోయింది. నా వాయిద్య తంత్రుల్ని బిగువుచేస్తో, వొదులుచేస్తో, నా రోజుల్ని గడిపేశాను. తాళం సరిగా సాగలేదు. పదాల కూర్పు కుదరలేదు. నా హృదయంలో కాంక్షాబాధ మాత్రమే మిగిలిపోయింది. పువ్వు విచ్చుకోలేదు ఇంకా. గాలి మాత్రం నిట్టూర్పుతోంది, పక్కన.

అతని ముఖాన్ని చూడలేదు నేను. అతని కంఠమూ వినలేదు. నా యింటి ముందునించి నడిచే అతని మెత్తని పాద ధ్వనిని మాత్రమే వినగలిగాను. నేలపై అతనికి అసనం పరచడంలోనే దినమంతా గడిచిపోయింది. ఇంకా దీపం వెలిగించలేదు. అతన్ని ఇంట్లోకి ఎట్లా ఆహ్వానించను?

అతన్ని కలుసుకోగలననే ఆశతో బతుకుతున్నాను. కాని ఆ కలయిక ఇంకా ప్రాప్తించింది కాదు.

14.

నా ఆశలనేకం. దీనమైనది నా రోదన. కాని నువ్వు కఠినంగా నిరాకరించి నన్ను నిరంతరం రక్షించుకుంటున్నావు. ఈ బలీయమైన కరుణ నా జీవితాన్ని గాఢంగా పెనవేసుకుంది.

నేను కోరకండానే నాకిచ్చిన నిరాడంబరమైన గొప్ప వరాలు. ఆకాశమూ, కాంతీ, ఈ దేహం, జీవితం, మనస్సు. వీటికి క్రమంగా నన్ను అర్హుణ్ణి చేసి అత్యాశలవల్ల కలిగే ఆపదల నించి రక్షిస్తున్నావు. నేను సోమరిగా తారట్లాడే దినాలూ వున్నాయి. మేలుకుని పరమావధిని వెతుక్కుంటో పరుగెత్తిన రోజులూ వున్నాయి. కాని క్రూరంగా నా యెదటినించి నువ్వు దాక్కుంటావు.

దుర్బలమూ, అనిశ్చయమూ ఐన కాంక్షా విపత్తులనించి నన్ను రక్షించి, తిరిగి తిరిగి నా ప్రార్థనల్ని నిరాకరించి నీ పూర్ణ స్వీకారానికి నన్ను దినదినమూ అర్హుణ్ని చేస్తున్నావు.

15.

నీకు పాటలు పాడటానికే ఉన్నాను, ఇక్కడ నేను. యీ నీ సభలో నాకోమూల స్థానం వుంది.

లోకంలో నేను చేయవలసినది ఏమీలేదు. నిర్ర్థకమైన నా జీవితానికి పనిలేని రాగాలు పలకడం మాత్రమే చాతనవును. నిశీధ అంధకారాలయంలో మౌనంగా నిన్ను పూజచేసే వేళ ఓ ప్రభూ, నన్ను నీ ముందు నిలబడి పాడమని ఆజ్ఞాపించు. ఉదయ మారుతంలో పైడి వీణకు శ్రుతి పెట్టినప్పుడు రమ్మని ఆజ్ఞాపించి నన్ను గౌరవించు.

16.

ఈ ప్రపంచోత్సవానికి నాకు ఆహ్వానం వచ్చింది. నా బ్రతుకు సఫలమయింది. నా కళ్ళు చూశాయి. నా చెవులు విన్నాయి. ఈ ఉత్సవంలో నా వాయిద్యం వాయించడంతో నా వొంతు, శాయశక్తులా నా విధిని నెరవేర్చుకున్నాను.

ఇప్పుడైనా నేను వొచ్చి నీ ముఖాన్ని దర్శించి నిశ్శబ్దంగా నమస్కరించే వేళ అయిందా అని అడుగుతాను.

17.

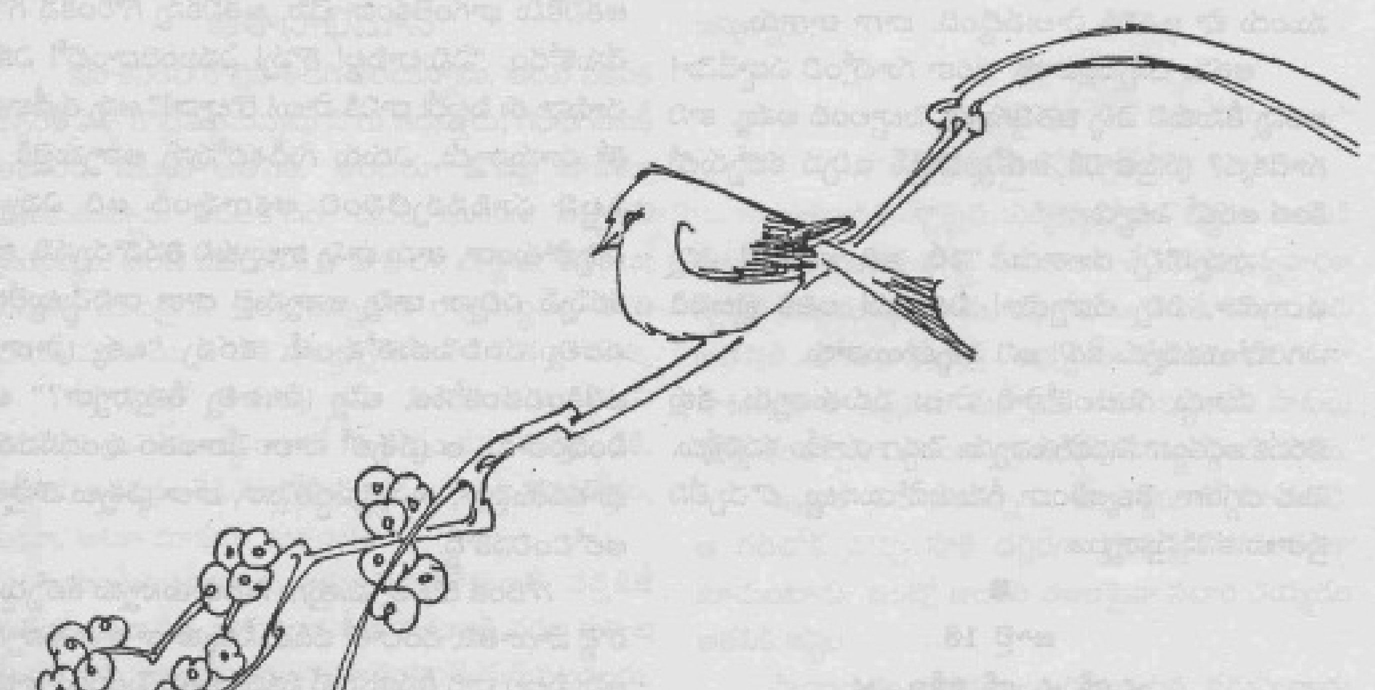
అతని హస్తాల్లోకి నన్నర్పించుకునేందుకు నా ప్రియుడి కోసం ఎదురుచూస్తున్నాను. అందుకే ఇంత ఆలస్యమయింది. ఇన్ని పనుల్ని చెయ్యకండా వొదిలివేసిన నేరమూ నాదయింది.

తమ చట్టాలతో, తమ సూత్రాలతో నన్ను బంధించాలని చూస్తారు. కాని వాళ్ళని తప్పించుకుని మసులుతాను. ఎందుకంటే నా ప్రియుడి హస్తాలలోకి నన్ను చివరికి ఎట్లానైనా వొప్పచెప్పేసుకునేందుకోసమే ఎదురుచూస్తున్నాను.

ఉత్త లక్ష్యంలేని మనిషినని నిందిస్తారు ప్రజలు నన్ను. వారి నింద న్యాయమైనదనడానికి ఏ మాత్రమూ సందేహం లేదు. సాయంత్రమయింది, రోజంతా బేరాలతో లాభాలతో గడిపిన వారంతా ఇళ్ళకు మళ్ళారు. నన్ను రమ్మని పిలవవొచ్చినవారు విసిగి కోపంతో వెళ్ళిపోయినారు. అతని చేతుల్లోకి నన్నిచ్చేసుకునేందుకని నా ప్రియుడికై ఎదురుచూస్తో వుండిపోయినాను.

61

బుజ్జిగాడు

కాలు విరిగిన ఒక గోరువంక 17 జూలై 1958లో చలంగారింటికి వచ్చింది. ఆరోజు నుండి అక్టోబరు 6 వరకు దాని దినచర్యను గమనించి తారీఖులవారీగా డైరీలాగా వ్రాశారు. డైరీలో 'నాన్న' అంటే చలమే. ఇటువంటి రచన తెలుగులో ఇది ఒకటే - నిజమయిన గోరువంక, నిజమయిన డైరీ. ఈ గోరువంక సంగతి మిత్రులకు వ్రాస్తే ఇంగ్లీషులో ఒక రచన ఉన్నదని - మీరు దీన్ని డైరీగా వ్రాయమని ప్రోత్సాహించారు వారు.

జూలై - 17 - 1958

ఏకైక వీరుడు

నర్తకి ప్రతిరోజూ పొద్దున్న ఆశ్రమానికి వెళ్ళి సమాధికి నమస్కరించి వొస్తుంది. తోవలో పాలితీర్థం వొద్దున కాకుల గోల వినవచ్చింది. చూస్తే దూరంగా కాకుల గుంపు కనపడింది. తన వెంటవొస్తున్న కరప్పని వెళ్ళి అదేమిటో చూడమంది. అతను చూసి ఆదుర్దాగా "కురివి, కురివి" (పిట్ట, పిట్ట) అని అరిచాడు. నర్తకి పరిగెత్తుకుని వెళ్ళింది. ఓ గోరింక వెల్లకితలాపడి, తన చుట్టూ గుమికూడి పొడుస్తున్న ఏడెనిమిది కాకమ్మలతో, యేకైక వీరుడై పోట్లాడుతున్నాడు. గోరింకని కాకుల్లోంచి పైకి తీశాడు కరప్పన్. నర్తకి అతని చేతుల్లోంచి ఈ వీరుణ్ణి తీసుకుని రొమ్ముకద్దుకుని సముదాయిస్తో, ఇంటికి తీసుకొచ్చింది. వరండాలోకి వొస్తున్న పకపక అతన్ని నర్తకి చేతుల్లోంచి తీసుకుంది. నర్తకి అతని కథ చెపుతోవుండగానే ముందు షౌ అతనికి పాలుపట్టింది. బాగా తాగాడు.

అతను చిన్నపిల్లవాడు. ఇంకా గూట్లోంచి పడ్డాడేమో! అతన్ని తీసుకుని వెళ్ళి అతనిగూట్లో పెట్టాలంది అమ్మ. కాని గూడెక్కడ? ప్రస్తుతానికి అతన్ని మెస్టన్ ఇచ్చిన కబ్బోర్డులో కింద అరలో పెట్టారు.

నాన్నవొచ్చి చూశాడు. "సరే, ఇది ఇంకోటి! ఎన్ని వచ్చాయో, ఎన్ని చచ్చాయో! వీడొకడు! బతికి బైటపడి ఎగిరిపోయినప్పుడు కద" అని వెళ్ళిపోయినాడు.

మూడు గంటలకోసారి పాలు పడుతున్నారు. కళ్లు తెరవక బద్ధకంగా నిద్రపోతున్నాడు. పెద్దగాయాలేం కనపళ్లేదు. మెడ దగ్గరగా, రెక్కలకిందా గీసుకుపోయినట్టు, బొచ్చులేని స్థలాలు కనిపిస్తున్నాయి.

❁

జూలై 18

కబ్బోర్డులో గోరింక

నాన్న తెల్లారకట్టే లేస్తాడు, గోరింక బతికివున్నాడో లేదో తొంగి చూశారు. కబ్బోర్డులో ఓ మూల కూచుని వున్నాడు గుబ్లిప్పి చూస్తో అతను.

మళ్ళీపాలు పట్టింది షౌ తెల్లారాక. రొట్టెని పాలలో నానేసి నోట్లో పెట్టింది. తిన్నాడు. రెక్కలకింద ఎర్రగా వున్నచోట గాయమేమోనని మందుపూసింది పకపక. ఆ మందుని అసహ్యించుకుని అందినంతవరకు ముక్కుతో తీసేసుకున్నాడు.

అతని ఆహారమేమిటో తెలీలేదు. పుత్తపాలలో నానేసిన రొట్టెపైనే బతకడేమోనని అనుమానం.

సాయింత్రాలు షికారు వెళ్ళినప్పుడు కొండపక్క మైదానాల్లో గోరింకలు గుంపులుగా కూచుని పూసుళ్ళని తినడంచూశారు. వాన పడ్డప్పుడు చదలే పూసుళ్ళవుతాయి గనక ఇతను చదలు తినవొచ్చునని ఆలోచించింది నర్తకి. షౌ అదివరకు చాలాసార్లు చదలు పెట్టి పెంచింది పిట్టల్ని. చదలు దొరకడం సులభం. ఇంటి చుట్టూ చదలే. అసలే ఇల్లు పూరిబైట. చుట్టూ కొండా, అడివీ, ఇంటిపక్కనించి పెద్ద మైదానమూ, చిన్న చిన్న పొలాలు, ఎదురుగా అరుణాచలం, అక్కడంతా అడివి. ఇంటిలో ఏదికిందపడ్డా కాంపోస్టులో వెంటనే చదలు తినేస్తాయి ఆరేసిన బట్టల్ని కూడా. బొగ్గులపెట్టె వెనక చదల్నిపట్టి, వాటిని ముద్దగాచేసి గోరింకకి తినపెట్టింది నర్తకి. ఇష్టంగా తిన్నాడు.

అది చూసాడు కరప్పన్. అతనికి కోపంగావుంది నిన్నటినించి తాను పట్టిన పిట్టని లాక్కుని ఆ బాధ్యతలో అతనికేమీ భాగంలేకండా చేసి, అతనికన్న గోరింకనే గొప్ప చేసుకోడం. "ఏమిటాపిట్ట! గొప్ప! ఏముందిదాంటో! ఎక్కడ చూసినా ఈ పిట్టలే! దానికి పాలు! రొట్టానా!" అన్న తృణీకారం తో చూస్తున్నాడు. ఎదురు గుడిశలోవున్న అన్నామలైకి ఈ పిట్టని చూసినప్పటినించి ఆశగావుంది అది ఎప్పుడు చచ్చిపోతుందా, తాను దాన్ని కాల్చుకుని తినవొచ్చునని. కాని కరప్పన్ చచ్చినా దాన్ని అన్నామలై దాకా రానిచ్చేట్టులేడు. చదల్ని చంపిపెడుతోవుంటే, కరప్ప "ఒక్క ప్రాణాన్ని బతికించడంకోసం, ఇన్ని ప్రాణాల్ని తీస్తున్నారా?" అని నిందించాడు. ఆ ప్రశ్నలో చాలా వేదాంతం వుందనవచ్చు. భూతదయపైనా, ఈ సృష్టిపద్ధతిపైనా, చాలా ప్రశ్నలు వొస్తాయి ఆలోచించినకొద్దీ.

గోరింక రోజల్లా మత్తుగా నిద్రపోతున్నాడు కబ్బోర్డులో రొట్టె పాలూతిని, చంచాతో పడితే, నీళ్ళుకూడా తాగుతున్నాడు. అన్ని పిట్టల చార్జి తీసుకున్నట్టే పకపక ఇతని పెంపకం బాధ్యత కూడా తానే తీసుకుంది.

❁

జూలై 24

రెక్కలురావు

పగలు బుజ్జిగాడు స్టౌమీద కూచుంటున్నాడు. అతని దగ్గిరగానేవుంది రేడియో. అది పాడుతోవుంటుంది చాలాసేపు. అతను ఇవాళ రేడియో పెట్టిన బల్లమీదికి దూకి రేడియో పాట వింటున్నాడు. అప్పుడప్పుడు ఆ పాటతో కలిసి కుక్ కుక్ అంటాడు.

ఇవాళ సాయింత్రం మైదానం దగ్గరే ఆగిపోయినారు బుజ్జిగాడికోసం. నర్తకి మైదానంలో వెతికి చదలపుట్టలు ఏరి, బుజ్జిగాణ్ణి తీసుకువెళ్ళి చదల్ని చూపించింది, కాని సరిగా తినలేదు. అతని తలని కిందికి వొంచి, నర్తకి తన వేలుతో చదలను పొడిచి చూపుతో వుంటేనే గాని తినలేదు. అట్లామైదానం లో వెతుకుతో వెడుతోంది నర్తకి. బుజ్జిగాడు వెంట వెళ్ళి తింటున్నాడు. ఈ సాయింత్రమూ గోరింకలురాలేదు మైదానంలోకి. మైదానానికి గోరింకలు వొచ్చేరుతువు ఐపోయినట్టుంది.

అతను ఎగరాలనే ప్రయత్నమే మానుకున్నాడు, అతని రెక్కలకి ఇంకా ఎగిరే బలం లేనట్టుంది. రెక్కలకి త్వరగా బలం వొచ్చేట్టు, ఈ లోపల అతనికి సాయింత్రాలు Flying practice ఇవ్వాలని నిశ్చయించారు.

❁

జూలై 25
ఆశాసాభిమాని

ఇవాళనించి రొట్టిని అడిగి తింటున్నాడు. అంటే పకపక దగ్గిరికి వెళ్ళి రొట్టెపెట్టమన్నట్టు నోరు తెరుస్తాడు, గంటగంటకీ ఆహారం పెట్టాలి అతనికి. అందరూ దొడ్లూ వాకిళ్లూ వెతుకుతున్నారు చదలకోసం. చదల Culture పెట్టాలని ప్రయత్నం. అంటే చదలుతినే తాటాకులు, బుట్టలు, పీలికలు, వెదుళ్ళు మొదలైనవి చదలువున్నచోట రాత్రిపెట్టడం. రాత్రి చదలు పడతాయి వాటికి పొద్దున్న భోజనానికి తయారుగా.

రేడియోలో అతనికి ఆషా Records యిష్టమని తెలిసింది. ఆమె రికార్డు రాగానే సంతోషం కనపరుస్తాడు కికి, కికీ అని అరవడం రేడియోలోకి చూడడం, రెక్కలు కొట్టుకోడం, ఇటూ, అటూ దూకడం ఇట్లాంటివి,

సాయింత్రాలు షికారు వెడుతోవుంటే నర్తకికీ కురంగేశ్వరరావుకీ, జగన్నాధానికీ తోవవెంబడి చదల కుప్పల మీదనే దృష్టి. ఇప్పుడు చదలని దూరంనించే గుర్తుపట్టగలరు. బుజ్జిగాడిని ఆ చదల దగ్గిరపెట్టి తినిపిస్తారు. తక్కిన వాళ్ళంతా ఆగినించోవాలి ఆయన భోజనం అయిందాకా.

ఇవాళ సాయింత్రం తమతోపాటు అతన్నీ కొండమీదికి తీసికెళ్ళారు. అక్కడ రాతిగుంటలో చేరిన కేటవాన నీటిలోకి దూకి అతను సంతోషపు అరుపులతో రెక్కలు విదుల్చుకుంటో స్నానం చేశాడు. అతనికి Flying practice ఇద్దామని జగన్నాధం, కురంగేశ్వర్ ఒకరినించి ఒకరు అతన్ని ఎగరవేశారు, అతని కాలుతాడు ప్రతి దానికీ చిక్కుపడుతోంది. అందుకని తాడుని పొట్టిచేశారు.

బుజ్జిగాడు అలిసిపోయినప్పుడల్లా వెళ్ళి షౌ బుజంమీద కూచుంటాడు. ఈ షికార్లకి పకపక రావడంలేదు.

❁

జూలై 26
రేడియోజ్ఞాని

పగలు చాలాభాగం బైటే తిరుగుతున్నాడు మనుషుల్లో. మధ్యాహ్నం వాళ్ళు వేరే గదిలోకి వెడితే తనూ వాళ్ళవెంట వెడుతున్నాడు. ఓ కుర్చీమీద ఎక్కికూచుని కిచ్ కిచ్ అంటోవుంటాడు. రేడియో పాడుతున్నంతసేపూ రేడియో ముందే కూచునివుంటాడు. ఆపితే రేడియోని ముక్కుతో పొడుస్తాడు పాడమని. రేడియోవింటో ధ్యానంలో పడ్డట్టు నిశ్చేష్టుడై, గుడ్లుకూడా ఆడడంమాని అట్లా వింటాడు. సాయింత్రాలు పంజరం అవసరంలేదు, బుజాలమీద కూచుని వొస్తున్నాడు షికారు. ప్రతిరోజూ మైదానానికి తీసికొనిపోయి చదల భోజనమైనాక రోడ్డుపక్కన ఒకరి కింకోరు దూరంగా నుంచుని కురంగేశ్వర్, జగన్నాధం అతన్ని ఎగరేసి Flying practice ఇస్తున్నారు,

❁

జూలై 27
కలలపై సవారి

బుజ్జిగాడికి స్టౌపైన ఎక్కికూచోడం ఇష్టం. అతనికి పెట్టటానికి పకపక రొట్టి తీసుకురాగానే ఎక్కడవున్నవాడూ స్టౌపైకి ఎక్కి కూచుంటాడు. ఇంకోచోట పెడితే తినడు. అది అతనికి భోజనాలబల్ల. ఇప్పుడు రేడియోలో లతా పాటలుకూడా ఇష్టపడు తున్నాడు. తనకి ఇష్టంలేని పాటలు వొస్తే తలతిప్పేసి దూరంగా సంబంధం లేనట్టు కూచుంటాడు.

ఇల్లంతా తిరుగుతున్నాడు. షౌ ధ్యానంలో కూచుంటే, ఆ గదిలోకి వొచ్చి షౌకి దగ్గిరగా గంటపైన కదలకండా కూచుంటాడు. ఇంట్లో అందరి తలలపైనా సవారి చెయ్యడం అతనికి ఇష్టం.

సాయింత్రం నర్తకివెంట రోడ్డుపక్కన నడుస్తున్నాడు తనంతట తాను చదల్ని వెతుక్కుంటో. అతను చదలపుట్టని చూసుకుని ఆగినా నర్తకి వేలుపెట్టి చూపితేనేగాని చదల్ని చూసుకుని తినడు. బుజ్జిగాడి దృష్టిలోపమనీ, వాడికళ్లు పరీక్ష చేయించి సులోచనాల జోడు పెట్టించాలనీ అంటున్నారు జగన్నాధం. ఓ Lens లోంచి చదల్ని magnify చేసి చూపాలన్నారు కురంగేశ్వర్.

Flying practice తీసుకుంటున్న బుజ్జిగాణ్ణి ఆగి వింతగా చూస్తున్నారు బాటసారులు. రోడ్డుపైన నర్తకివెంట అతను కుక్కలాగు పరుగెత్తుతోవుంటే వింతగావుంది బాటసారులకి.

62

బైబిల్ కొత్త నిబంధనలలోని నాలుగు **Gospals** ను 'సువార్తలు' అని పిలవటం పరిపాటి. ఆ నాల్గింటినే 'శుభవార్తలు' అనే పేరున చలం అనువదించారు. మతవాసన లేకుండా సాక్షాత్తు 'ఏసే' తెలుగులోనే మాట్లాడినంత స్పష్టంగా ఉంది. హిందూ తాత్విక గ్రంథాలు కూడ ఇంత స్పష్టమైన తెలుగులోకి అనువాదం కాలేదు. వేదాలు, ఉపనిషత్తులు, గీత, ఖురాన్, బైబిల్ మిషనరీ అనువాదాలు - ఏవీ ఇంత సహజంగా రాలేదు.

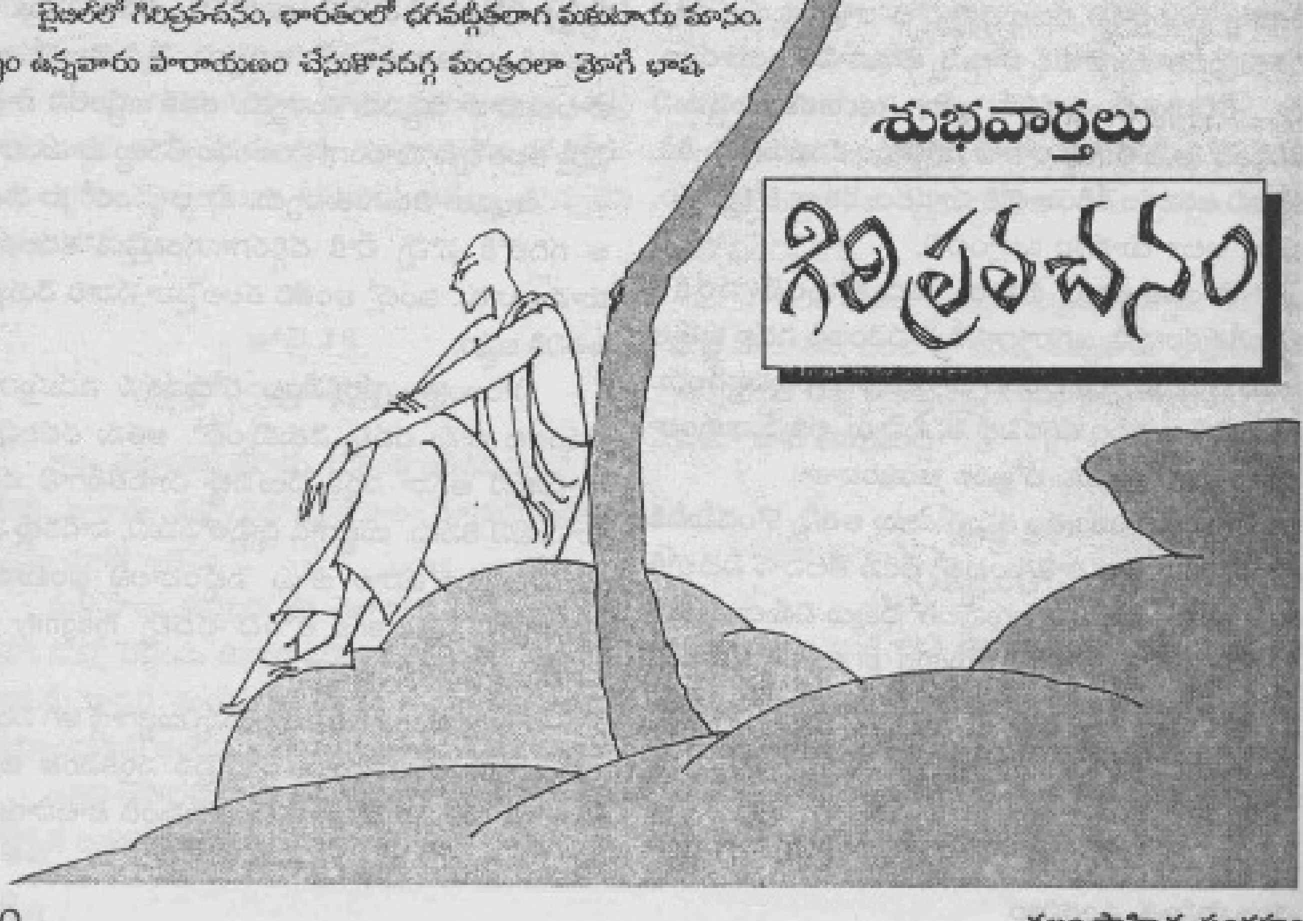
బైబిల్ భాషకున్న నిరాడంబరత, సూటిదనం, అధికారంతో కూడిన గాంభీర్యం.. ఇవన్నీ తెలుగు భాషలో పూర్తిగా పలికాయి. ఈ అనువాదం ఈశ్వర ఆజ్ఞ అని - ఈశ్వరుడే చేయించారని అంటారు చలం. ఈశ్వరుడు అంటే సౌరిసి ద్వారా పలికే అతిలోకవాణి.

'శుభవార్త'లకు చాలా విపులమయిన పీఠిక చలంగారే వ్రాశారు. ఇటువంటి గ్రంథాల అనువాదంలో ఎదురయ్యే సమస్యలు, జీసస్ తత్వాన్ని తాను అర్థం చేసుకున్న తీరు, ఇవన్నీ పాఠకులకు కొత్త కోణంలో పరిచయం చేస్తాయి. మరికొంత విశాలంగా అర్థం చేసి పెడతాయి.

బైబిల్‌లో గిరిప్రవచనం, భారతంలో భగవద్గీతలాగ మకుటాయమానం. ఇష్టం ఉన్నవారు పారాయణం చేసుకొనదగ్గ మంత్రంలా మ్రోగే భాష.

శుభవార్తలు

గిరిప్రవచనం

అధ్యాయం 5

1. తనవెంట పడ్డ గుంపుల్ని చూసి ఏసు కొండపైకి వెళ్ళి కూచున్నారు. ఆయన శిష్యులు చేరవొచ్చింతరవాత ఆయన.

2. వారికి ఇట్లా బోధించారు.

3. నమ్రులు ధన్యులు. వారిదే స్వర్గరాజ్యం.

4. దుఃఖితులు ధన్యులు. వారికి ఓదార్పు దొరుకుతుంది.

5. సాధువులు ధన్యులు. వారు పృథ్వికి ప్రభువులు.

6. ధర్మానికై ఆకొన్నవారు, దాహపడేవారు ధన్యులు. వారికి సంతృప్తి కలుగుతుంది.

7. కరుణాత్ములు ధన్యులు. వారిపై కరుణ ప్రసరిస్తుంది.

8. నిర్మల హృదయులు ధన్యులు. వారికి ఈశ్వర దర్శనమౌతుంది.

9. శాంతి ప్రియులు ధన్యులు. వారే ఈశ్వరుడి సంతానం.

10. ధర్మానికై హింస నొందేవారు ధన్యులు. వారిదే స్వర్గరాజ్యం.

11. మీరందరూ ధన్యులు. నా మూలంగా మిమ్మల్ని హింసించి, దూషించి అన్ని విధాలైన దుష్టత్వాన్నీ అన్యాయంగా మీకు అంటకడతారు.

12. సంతోషించండి. ఎంతో ఉత్సాహంగా ఉండండి. మీకు స్వర్గంలో ప్రతిఫలం దొరుకుతుంది. మీ ముందు వొచ్చిన ప్రవక్తల్నికూడా ఇట్లానే హింసించారు.

13. ఈ లోకానికి ఉప్పుమీరు. ఉప్పుకే రుచిపోతే దానికి రుచిని దేంతో తీసుకురాగలం! దూరంగా పారెయ్యడానికి, కాళ్ళకింద తొక్కెయ్యడానికి తప్ప ఎందుకూ పనికిరాదు, రుచిలేని ఉప్పు.

14. మీరు ప్రపంచానికి వెలుగు. కొండమీది ఊరు దాగుతుందా?

15. మైనపొత్తిని వెలిగించి దీప స్తంభంపైన పెడతారుగాని బుట్టకింద దాచరుకదా! ఆ దీపంనించి ఇంట్లో అందరికీ వెలుగువొస్తుంది.

16. ప్రజలముందు మీ కాంతి ప్రకాశింపచెయ్యండి. మీ సత్కార్యాలని చూసి పరలోకంలో వుండే మీ తండ్రి మహిమ ప్రజలకు స్పష్టమౌతుంది.

17 నేను మీ శాస్త్రాల్ని కాని, ప్రవక్తల్ని కాని కూలతొయ్య డానికి వొచ్చాననుకోకండి. నేను నాశనం చెయ్యడానికి రాలేదు. వాటి సత్యాల్ని సమర్థించడానికే వొచ్చాను.

18. నేను నిశ్చయంగా చెపుతున్నాను. వినండి. భూమ్యా కాశాలున్నంతవరకు మీ శాస్త్రాల్లో చెప్పిన ప్రకారం ఒకపొల్లు ఐనా తప్పిపోకుండా జరుగుతుంది.

19. ఎవరైతే శాస్త్రాల్లోని నియమాల్ని అతిక్రమిస్తాడో లేక అతిక్రమించమని బోధిస్తాడో, అతను స్వర్గ రాజ్యంలో అధముడు. కాని ఎవరైతే ఈ నియమాలను పాటించి, వాటిని అనుష్టిస్తాడో అతను స్వర్గరాజ్యంలో ఘనుడౌతాడు.

20. నేను చెపుతున్నాను వినండి. శాస్త్రజ్ఞుల వర్తన కన్న, పరిసయ్యుల వర్తనకన్న మీ నడవడి ఎక్కువ ధర్మవంతంగా వుంటేకాని స్వర్గరాజ్యంలోకి మీకు ప్రవేశార్హత వుండదు.

21. ఎవరినీ చంపవొద్దు. చంపినవారికి దండన తప్పదని పూర్వీకులు చెప్పినట్టు విన్నారు కదా!

22. కాని నేను చెపుతున్నాను వినండి. కారణం లేకుండా సోదరుడిపై ఆగ్రహించినవాడికి శిక్ష జరుగుతుంది. ఎవరు తన సోదరుణ్ణి "అప్రయోజకుడా" అంటాడో అతను పంచాయితీముందు నిలవాల్సి వుంటుంది. సోదరుణ్ణి 'మూర్ఖుడా' అని తిట్టే అతను నరకాగ్నిలో పడే అపాయంలోకి పోతాడు.

23. కనక నువ్వు ఆలయానికి నైవేద్యం తెచ్చినప్పుడు నీ సోదరుడి మనస్సులో నీపై కినుక వుందని నీకు జ్ఞాపకం వొస్తే,

24. పూజాపీఠం ముందు నీ నైవేద్యాన్ని వొదిలి, తిరిగి వెళ్ళు. సోదరుడితో సంధిచేసుకుని, తరవాత వొచ్చి నీ నైవేద్యాన్ని సమర్పించు.

25. ఇంకా తోవలో వుండగానే నీ ప్రతికక్షుడితో సమాధానపడు ఏ నిముషానన్నా అతను నిన్ను న్యాయాధిపతికి వప్పగించవచ్చు. ఆ న్యాయాధిపతి నిన్ను తలార్లకి వప్పచెప్పి ఖైదులో పెట్టించవొచ్చు.

26. నేను నిశ్చయంగా చెపుతున్నాను. చివరి పైసా చెల్లించేవరకు ఖైదులోనించి బైటికిరాలేవు.

27. వ్యభిచారం చెయ్యకూడదని పూర్వీకులు చెప్పగా విన్నారు.

28. నేను మీకేం చెపుతున్నానంటే స్త్రీనికోరి ఆమె వంక చూసినవాడు ఆమెతో హృదయంలో వ్యభిచారం చేసినట్టే.

29. నీ కుడికన్ను అపచారంచేస్తే దాన్ని పీకి అవతల పారెయ్యి. నీ శరీరమంతా నరకంలో కాలడంకన్న నీ అవయవాలలో ఒకటి నశించడం నయం.

30. నీ కుడిచెయ్యి అపచారంచేస్తే దాన్ని కోసి అవతల పారెయ్యి. నీ శరీరమంతా నరకంలో పడడంకన్న నీ అవయవాలలో ఒకటి నశించడం నయం.

31. భార్యని వొదిలినవాడు ఆమెకు విడాకుపత్రం రాసి ఇవ్వాలని పూర్వం చెప్పారు.

32. నేను చెప్పేదేమిటంటే వ్యభిచారానికి తప్ప ఇంకే కారణానికి భార్యని వొదిలిపెట్టినా ఆమె వ్యభిచారం చెయ్యడానికి భర్త కారణమౌతున్నాడు. భర్త వొదిలిపెట్టిన భార్యను వివాహమాడిన అతను తాను వ్యభిచారం చేసిన వాడౌతున్నాడు.

33. పూర్వీకులు చెప్పగా మీరు విన్నారు! మీరు స్వామికి ఏమి మొక్కుకున్నారో ఆ మొక్కు తీర్చాలన్న సంగతి.

34. నేనిప్పుడు మీకు చెపుతున్నాను. మీరసలు ఎవరిపైనా ప్రమాణం చెయ్యకండి. స్వర్గంపైన అసలు ఒట్టుపెట్టుకోకండి. స్వర్గం ఈశ్వరుడి సింహాసనం.

35. భూమిపైనా ప్రమాణం చెయ్యకూడదు. భూమి ఆయన పాదపీఠం: యరూషలేంపైన కూడా కూడదు. అది ఆ చక్రవర్తి పట్టణం.

36. నీ తలమీద కూడా వొట్టువేసుకోకు. ఒక్క వెంట్రుకని కూడా తెల్లగాకాని, నల్లగాకాని చెయ్యలేవు.

37. ఎవరితో మాట్లాడినా "సరే, సరే" అను. పోనీ "కాదు, లేదు" అను. ఈ మాటలకన్న ఎక్కువ నీనించి వొచ్చాయా దానికి దుర్బుద్ధి కారణం.

38. కన్నుకి కన్ను, పంటికి పన్ను పరిహారంగా తీసుకోమని పూర్వం చెప్పిన సంగతి తెలుసు మీకు.

39. నేను చెప్పేది వినండి. దుష్టత్వాన్ని ప్రతిఘటించకండి. ఎవరన్నా సరే, మిమ్మల్ని కుడిచెంపమీద కొడితే, రెండో చెంపని అతని కందివ్వండి.

40. ఎవరైనా మిమ్మల్ని న్యాయస్థానానికీడ్చి, మీ అంగిని గెలుచుకుని తీసుకుంటే, అతనికి మీ పై బట్టని కూడా ఇచ్చెయ్యండి.

41. మిమ్మల్ని బలవంతాన ఎవరైనా ఒక మైలు తీసుకుపోతే, అతనితో రెండుమైళ్ళు వెళ్ళండి.

42. నిన్నడిగిన అతనికి ఇచ్చెయ్యి. నిన్ను అప్పు అడగాలని అనుకున్న అతనినించి మొహం తిప్పెయ్యకు.

43. నీ మిత్రుణ్ణి ప్రేమించి, శత్రువుని ద్వేషించమని చెప్పగా విన్నారు.

44. నేను చెపుతున్నాను. నీ శత్రువుల్ని ప్రేమించు. నిన్ను శపించేవారిని దీవించు. నిన్ను ద్వేషించేవారికి మంచి చెయ్యి. నిన్ను అసహ్యించుకుని లోకువచేసి బాధించే వారికోసం ప్రార్థించు.

45. మీరు స్వర్గలోకంలో వున్న మీ తండ్రి పిల్లలనిపించుకోండి. చెడ్డవారిపైనా, మంచివారిపైనా ఆయన తన సూర్యుణ్ణి ఉదయించేట్టు చేస్తున్నాడు. ధర్మపరులపైనా, అధర్మపరులపైనా సమానంగా వానకురిపిస్తున్నాడు.

46. మిమ్మల్ని ప్రేమించేవారినే మీరు ప్రేమిస్తే, మీ ఘనత ఏముంది? పల్లికన్నుకూడా ఆ పని చేస్తారుకదా!

47. మీ సోదరులకే మీరు మర్యాదచేస్తే, తక్కిన వారికన్న మీ ఘనత ఏముంది? పల్లికస్లుకూడా చేస్తారే ఆ పని?

48. ఆ లోకంలో వుండే మీ తండ్రిమల్లే మీరు నిష్కళంకులుగా వుండండి.

అధ్యాయం 6

1. ఇతరులు చూడాలని, వారి ఎదుట దానం చెయ్యకండి. చేశారా, స్వర్గంలోని మీ తండ్రినించి మీకే ఫలమూ రాదు.

2. ప్రజలు తమని ఘనం చెయ్యాలని, సమాజ మందిరాల్లోను, వీధుల్లోనూ కపటులు చేసినట్టు, దానం చేసే ముందు మీరూ బాకా మోయించకండి. నేను నిశ్చయంగా చెపుతున్నాను. వారికి కలిగే ప్రతిఫలం వారికి కలుగుతుంది.

3. మీరు దానంచేసేప్పుడు, మీ కుడిచెయ్యి ఏం చేస్తోందో మీ ఎడమ చేతికి తెలీనీకండి.

4. మీరు దానం చేస్తున్నట్టు ఎవరికీ తెలీకూడదు. ఎవరికీ తెలీకుండా అన్నీ గమనించే మీ తండ్రి మీకు బహిరంగంగా బహూకరిస్తారు.

5. మీరు ప్రార్థించేప్పుడు కూడా ఈ కపటులమల్లే ప్రార్థించకండి. ప్రజలందరూ చూసేట్టుగా సమాజ

సమావేశాల్లోను, నాలుగువీథులు కలిసేచోటా ప్రార్థించడం వాళ్లకి ఇష్టం. వారికి జరిగే బహుమానం వారికి జరుగుతుంది.

6. మీరు మీ గదిలోకి వెళ్ళి తలుపు వేసుకుని ఏకాంత నిలయుడైన మీతండ్రిని ప్రార్థించండి. ఏకాంతంగా చూసి ఆయన బహిరంగంగా మీకు ప్రతిఫలాన్నిస్తాడు.

7. మీరు ప్రార్థించేప్పుడు ఇతర మతస్తులవలె తిరిగి తిరిగి అన్నదే అనకండి. ఎన్నిసార్లో గట్టిగా చెపితేనేకాని ఈశ్వరుడు వినడనుకుంటారు వాళ్ళు.

8. వాళ్ళమల్లే మీరు తయారుకాకండి. ఎందుకంటే మీరు అడక్కముందే మీ తండ్రికి తెలుసు మీకేం అవసరమో.

9. మీరీవిధంగా ప్రార్థించండి. "స్వర్గంలోవుండే, మాతండ్రీ, నీ నామము మహిమావంతమగుగాక".

10. నీ రాజ్యము సిద్ధించునుగాక. స్వర్గంలోవలెనే భూమిపైనకూడా నీ ఇచ్ఛ నెరవేరునుగాక.

11. ప్రతిదినమూ మాకు నీచేతినించి భోజనమునియ్యి.

12. మాకు రుణపడ్డవారిని మేము మన్నించినట్టు నువ్వు మా రుణాన్ని మన్నించు.

13. మమ్మల్ని ప్రలోభంలో పడనీకు. పాపం నుంచి మమ్మల్ని రక్షించు. ఏనాటికీ పరిపాలన నీది. శక్తినీది. మహిమ నీది. ఓం తత్సత్," అని ప్రార్థించండి.

14. ప్రజల అపకారాన్ని మీరు క్షమిస్తే స్వర్గంలోని మీ తండ్రి మిమ్మల్ని క్షమిస్తాడు.

15. ప్రజలుచేసే అపచారాన్ని మీరు క్షమించకపోతే, మీ అపచారాల్ని మీ తండ్రి క్షమించడు.

16. అంతేకాదు మీరు ఉపవాసం ఉన్నప్పుడు కపటులమల్లే ఏడుపు మొహంలేసుకుని తిరక్కండి. తాము ఉపవాసం చేస్తున్నట్టు ఇతరులకి తెలియాలని మొహాల్ని వికృతంగా చేసుకుంటారు వాళ్ళు. నిజంగా చెపుతున్నాను మీకు, వారికి జరిగే బహూకరం వారికి జరుగుతుంది.

17. నువ్వు వుపవాసం చేసేప్పుడు జుట్టుకి నూనె రాసుకో. ముఖం కడుక్కో.

18. మనుషులకి కాదు, ఏకాంతంలో వుండే నీ తండ్రికి తెలిస్తే చాలు, నువ్వు వుపవాసం చేస్తున్నావని. ఏకాంతవాసి అయిన ఆయన బహిరంగంగా నిన్ను సత్కరిస్తాడు.

19. ఈ లోకంలో మీరు ఆస్తుల్ని కూడపెట్టకండి. మీరు దాచుకున్నవి తుప్పుపడతాయి. పురుగులు తింటాయి. దొంగలు పగలకొట్టి లోపలికి వచ్చి దోచుకుపోతారు.

20. మీ ఐశ్వర్యాలన్నీ స్వర్గంలో దాచుకోండి. అక్కడ పురుగులుగాని, తుప్పుగాని తినెయ్యవు. దొంగలు దోచుకుపోరు.

21. మీరు దాచుకున్న నిధి ఎక్కడ వుంటుందో, మీ హృదయమూ అక్కడే వుంటుంది.

22. శరీరానికి కాంతి కన్ను. నీ చూపు ఏకాగ్రమైతే నీ దేహకాంతి స్ఫూర్తమై వుంటుంది.

23. నీ కన్ను దుష్టమైతే నీ దేహం చీకటితో నిండిపోతుంది. నీ లోపలవుండే కాంతి చీకటైతే ఆ అంధకారం ఎంత బంధురమో ఆలోచించు.

24. ఏ మానవుడూ ఇద్దరు అధికారులకింద పని చెయ్యలేడు. వీరిని ప్రేమిస్తే, వారిని ద్వేషిస్తాడు. కాకపోతే ఒకర్ని గొప్పచేసి, రెండోవారిని లోకువ చేసుకుంటాడు. అట్లానే మీరు ఈశ్వరుణ్ణి, ధన దేవతనీ ఇద్దర్నీ ఒకేసారి సేవించలేరు.

25. అందుకని మీకు నేనేం చెపుతున్నానంటే మా బతుకెట్లాగడుస్తుందా అని కాని, ఏం తింటాం, ఏం తాగుతాం, ఏం కడతాం, అని కాని యోచించకండి. తిండికన్న బతుకు ఘనం కాదా? బట్టలకన్న వొళ్లు ఎక్కువకాదా?

26. గాలిలో ఎగిరే పిట్టల్ని చూడండి. అవి నాటవు. పంటకోసుకోవు. గాదెల్లోకి ధాన్యం ఎక్కించవు, అయినా స్వర్గలోకపు తండ్రి వాటిని పోషిస్తున్నాడు. వాటికన్న మీరు ముఖ్యంకాదా?

27. మీలో ఎవరు ఎంత యోచించీ ఒక్క మూర పొడుగు పెరగగలరు?

28. మీకు ఎందుకు బట్టలగొడవ? చంగల్వ పూలని చూడండి, ఎట్లా పెరుగుతున్నాయో, అవి శ్రమపడవు, వొడకవు.

29. వినండి రాజవస్త్రాలు ధరించిన ఆ సాలమన్ చక్రవర్తి ఐనా, ఈ చంగల్వలంత అందమైన బట్టల్ని వేసుకోలేదు.

30. ఈనాడు బతికి రేపు పొయ్యిలో పెట్టే గడ్డినికూడా

అంతగొప్పగా అలంకరించే ఈశ్వరుడు, ఓ విశ్వాస హీనులారా! మీకు అంతకన్న గొప్ప వస్త్రాలు కటాక్షించలేడా?

31. అందుకని మీరు ఏం తిందాం, ఏం తాగుదాం, ఏం కడదాం అని యోచించకండి.

32. (వీటికోసం తంటాలు పడేది అన్యమతస్తులు) ఇవన్నీ మీకు అవసరమని స్వర్గంలో వుండే మీ తండ్రికి తెలుసు.

33. మీరు మొదట అన్నిటికన్న ముఖ్యంగా ఈశ్వర ధామంకోసం వెతకండి. ఈ తక్కినవన్నీ వాటంతట అవే మీకు లభ్యమౌతాయి.

34. రేపటి సంగతి యోచించకండి. రేపటిసంగతి రేపు జాగ్రత్త పడుతుంది. ఏ రోజు బాధ ఆ రోజుకి చాలు.

అధ్యాయం 7

1. ఇతరుల్ని విమర్శించకండి. అప్పుడు మీపై విమర్శ జరగదు.

2. మీరే సూత్రంతో ఇతరుల్ని విమర్శిస్తారో, ఆ సూత్రంతోనే మీకు విమర్శ జరుగుతుంది. మీరేకొలతతో ఇతరులకి విలువ కడతారో, ఆ కొలతతోనే మీకు విలువ కట్టడం జరుగుతుంది.

3. నీ సోదరుడి కంట్లోని నలుసునే చూస్తావు గాని, నీ కంట్లోని దూలాన్ని గమనించవేం!

4. నీ కంట్లో ఓ దూలాన్ని ఉంచుకుని, నీ సోదరుడి కంట్లోని నలుసుని తీసి వెయ్యనియ్యమని ఎట్లా అడగగలవు?

5. ఓరి కపటుడా, మొదట నీ కంట్లోని దూలాన్ని తీసి అవతల పారెయ్యి. అప్పుడు నీ సోదరుడి కంట్లోని నలుసు తీసెయ్యడానికి నీ దృష్టి నిర్మలమౌతుంది.

6. పవిత్రమైన దాన్ని కుక్కలకు పారెయ్యకు. నీ ముత్యాల్ని పందులముందు వెదజల్లకు. వాటిని గిట్టలకింద తొక్కేసి, నీ మీదికి తిరిగి, నిన్ను చీల్చి పెడతాయి, ఆ మృగాలు.

7. అడుగు లభిస్తుంది. వెతుకు దొరుకుతుంది. తట్టు తెరుచుకుంటుంది.

8. అడిగే ప్రతివారికీ లభ్యమౌతుంది. వెతికే అతనికి దొరుకుతుంది. తట్టే అతనికి తెరుచుకుంటుంది.

9. కొడుకు రొట్టె కావాలని అడిగితే రాతినిచ్చేవాడెవరన్నా మీలో వుంటారా?

10. చేపనడిగితే పామునిస్తాడా?

11. మలిన మానసులైన మీరే మీ పిల్లలకు ఉత్తమమైన వాటినే ఏరి ఇస్తారుకదా! స్వర్గంలోని మీ తండ్రి, తనని అడిగినవారికి ఎంత గొప్ప వరాలు ఇస్తాడో ఆలోచించండి.

12. ఇతరులు మీ యెడల ఏ విధంగా వర్తించాలని మీకు వుంటుందో, ఆ విధంగా మీరు ఇతరులయెడల ప్రవర్తించండి అదే ధర్మశాస్త్రం. అదే ప్రవక్తలబోధ.

13. నాశనానికి తీసుకుపోయేద్వారం వెడల్పు. మార్గం విశాలం. వాటిలోంచి వెళ్ళేవాళ్ళు ఎంతోమంది. మీరుమాత్రం సన్నని ద్వారంలోంచే నడవండి.

14. అమృతజీవనానికి వెళ్ళేమార్గం ఇరుకు. దాన్ని కనుక్కున్నవారు చాలా కొద్దిమంది.

15. అసత్య ప్రవక్తలనించి తప్పుకోండి. వాళ్ళు గొర్రెతోలు కప్పుకున్న తోడేళ్ళు.

16. వాళ్ళ కార్యాలవల్ల వాళ్ళని తెలుసుకోండి. ముళ్ళపొదలకి ద్రాక్షపళ్ళూ, తుప్పలకి అంజూరపళ్ళూ పండుతాయా?

17. మంచిచెట్టుకి మంచిపళ్ళు పండుతాయి. పనికిమాలిన చెట్టుకి మంచిపళ్ళు పండవు.

18. మంచిచెట్టుకి విషపుపళ్ళు పండవు. చెడ్డ చెట్టుకు మంచిపళ్ళు పండవు.

19. మంచిపళ్ళు పండని ప్రతిచెట్టునీ నరికి నిప్పులో పెడతారు.

20. అందుకనే వళ్ళవల్లనే చెట్టు ఎటువంటిదో తెలుసుకోవచ్చు.

21. నన్ను 'ప్రభో', ప్రభో' అనేవాళ్ళలో ప్రతివారూ స్వర్గధామాన్ని ప్రవేశించలేదు. స్వర్గంలోవున్న నా తండ్రి ఆజ్ఞల్ని ఆచరించే అతనే స్వర్గధామాన్ని పొందుతాడు.

22. వొస్తుంది. ఆ రోజు. ఆ రోజున ప్రాధేయపడి అడుగుతారు. "ప్రభూ, ప్రభూ మమ్మల్నెరగవా? నీపేరున మేము జరుగబోయేవి చెప్పలేదా? నీపేరుతో దెయ్యాల్ని వొదిలించ లేదా? నీ పేరున మేము మహిమల్ని చేయలేదా" అని.

23. అప్పుడు నేను అంటాను నిశ్చయంగా, "నేను మిమ్మల్ని ఎరగను దుష్టులారా, నా నుంచి పొండి" అని.

24. కనక, ఈనాడు నేను చెపుతున్న మాటల్ని విని ఎవడు ఆ ప్రకారం నడుచుకుంటాడో, అతను రాతిమీద ఇల్లు కట్టుకున్న వివేకవంతుడివంటి వాడంటాను.

25. వాన దిగి వొచ్చింది. వరదలు పొంగాయి. గాలులు వీచాయి. అన్నీ ఇంటిమీదికి వొచ్చిపడ్డాయి. కాని ఇల్లుమాత్రం చెక్కు చెదరదు. ఎందుకంటె రాతిమీద కట్టుకున్నాడు గనక.

26. నేను చెపుతున్న ఈ మాటల్ని విని కూడా ఆ ప్రకారం ఆచరించని అతను, ఇసికమీద ఇల్లుకట్టుకున్న వాడివతు అంటాను.

27. వాన దిగి వొచ్చింది. వరదలు పొంగాయి. గాలులు వీచాయి. అన్నీ ఇంటిమీద విరుచుకుపడ్డాయి. "ఇల్లు కూలింది. గొప్పగా కూలింది."

28. ఏసు ఈ మాటలు చెప్పి ముగించారు. ఏమిటా ఈ విధమైన బోధ! గొప్పగా వుందని ఆశ్చర్యపడ్డారు ప్రజలు.

29. ఎందుకంటే, శాస్త్రజ్ఞులమల్లే కాకుండా తనసొంత అధికారంతో ప్రవచించే అతనివలె బోధించారు ఏసు.

❁

వివరణలు

అధ్యాయం 5

3. ఈ చాప్టరు మూడునించి ఏడో చాప్టరు చివరి వరకు దీన్ని sermon the mount గిరి ప్రవచమని పిలుస్తారు. ఏసుబోధకంతా మకుటంగా చూస్తారు దీన్ని. ఏసు దీన్ని బోధించింది శిష్యులకే. కాని దీంటో కొన్ని భాగాలు తప్ప తక్కినదంతా ప్రజలందరి నడవడికి ప్రమాణంగా వర్తిస్తుంది. ఈ బోధని literal గా తీసుకోడం absurd. అందువల్ల దీన్ని ఆచరణయోగ్యం కాదని తోసివెయ్యడం మూర్ఖం. ఈ బోధలోని అసలు సత్యాన్ని తీసుకుని ఎవరికి చేతనైనంతవరకు వారు ఆచరణలో పెట్టడానికి ప్రయత్నించాలి.

4. దుఃఖితులు ధన్యులు. వారికి ఓదార్పు దొరుకుతుంది. దుఃఖితులు అంటే అన్యాయంగాగాని, లేక పరిస్థితుల వల్లగాని దుఃఖితులైనవారు. ఓదార్పు పొందుతారంటే, వారి దుఃఖము పోవడమే కాదు, వారికి ఈశ్వరుడినించి ఓదార్పు వొస్తుంది. అందుకే వాళ్ళు ధన్యులు.

10. హింసపడని ధర్మాతులు తక్కువవారా అనే సందేహం వొస్తుంది. ఏసు మాట్లాడుతున్నదిactive righteous ness. తనలో దాచుకున్న ధర్మం కాదు. సంఘం మధ్య బహిరంగంగా, ధర్మంగా నడుచుకుని, అధర్మానికి లొంగనన్నవాడికి హింస తప్పదు. దానికి ఎవరి జోలికి పోని ఏసే సాక్ష్యం. ధర్మమంటే విశాలార్థం లో తీసుకోవాలి.

11. ఇక్కణ్ణించి శిష్యులకు చెబుతున్నాడు.

21. ఇక్కణ్ణించి ప్రజలందరికీ కొత్త నీతిని వుపదేశిస్తున్నారు. ఇదివరకు శాస్త్రాలలో చెప్పినదానికన్నా హయ్యర్ మొరాలటీని ఆచరించమని వుద్బోధిస్తున్నారు. ఇది శిష్యులకే కాదు. అందరికీనీ

25. ఖైదుకి పోకుండా జాగ్రత్త పడమని కాదు ఈ బోధ వుద్దేశ్యం. ఆనాడు వాళ్ళకు సులభంగా అర్థం కావడానికి అలా చెప్పిన మాటలవి.

26. ఉద్దేశ్యం సోదర ప్రేమ.

29. ఇది అతిశయోక్తి. తాను చెప్పే కొత్త నీతిని గట్టిగా మనసులో నాటడానికి అంత తీవ్రంగా చెప్పాల్సి వచ్చింది.

37. ఈ వుపదేశం మౌనానికి ఎంత దగ్గరో.

46. పబ్లికన్లు – వీళ్ళు యూదుల నుంచి పన్నులు వసూలు చేసి రోమన్లకు యిచ్చే వుద్యోగులు. వీళ్ళని వెలివేశారు యూదులు.

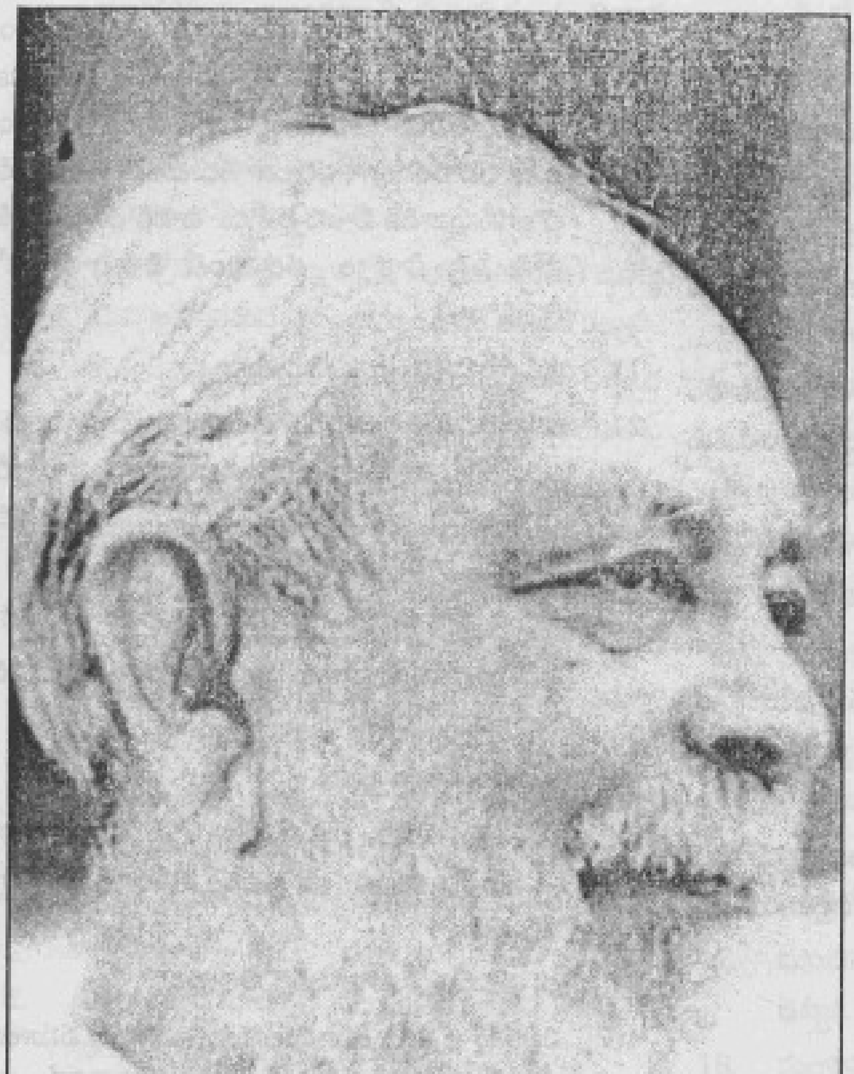
అధ్యాయం 6

11. ఇది ఆహారమిమ్మని ప్రార్థన కాదు. ఆహారం ఈశ్వర కరుణ వల్ల ఆయన హస్తం నుంచి వస్తోందని, ఆయన దయకి చిహ్నంగా ఆ దృష్టితో తీసుకోమని. అందువల్లనే క్రిస్టియన్లలో భోజనానికి ముందు 'గ్రేస్' చెప్పటం. గ్రేస్ అంటే ఈశ్వరుడి అనుగ్రహం. అందుకనే హిందూ ద్విజులలో 'ఓం భూర్భువ స్వాహా' అని ఔపోసన పట్టడం.

22. చూపు ఏకాగ్రమయితే – ఇది ముఖ్యమైన యోగ సాధన. చూపు ఏకాగ్రమయితే మనసు ఏకాగ్రమవుతుంది.

25. ఇవి హిందూమతంలో గొప్ప ఆధ్యాత్మిక సాధనలు. సన్యాసుల ధర్మాలు.

63

మరవరాని మిత్రుడు

చలంగారిని రమణ మహర్షి మార్గం పట్టించినవారు చింతా దీక్షితులుగారు. చలంగారిది వీరిది పరస్పరం విరుద్ధ ప్రవృత్తులు. అయినా ఆత్మీయులు. దీక్షితులు గారి మరణానంతరం వారిని గుర్తు చేసుకుంటూ ఈ వ్యాసం వ్రాశారు. వ్యక్తిగత పరిచయాలను ఎట్లా మననం చేసుకోవాలో, మాటలతో వ్యక్తిత్వాన్ని ఎట్లా మూర్తి కట్టించాలో చలంగారికి బాగా తెలుసు. "చలం మిత్రులు" మరొక వ్యక్తిత్వ చిత్రణల సంకలనం.

"దీక్షితులుగారి రచనలు చల్లని లైంజూస్, చలంవి ఘాటైన షాంపేను" అన్నారుట చిన్ననాడు కృష్ణశాస్త్రిగారు.

దీక్షితులూ, చలం ఇద్దరు రాశారు చాలా ఏళ్ళు. ఈనాడు తీరాచూస్తే, ఆరాటపడే మనసులకి దీక్షితులు అందచేసిన నవనీతం గుర్తులేకండా తుడుచుకుపోయింది. చలం నాటిన శల్యాలు ఇంకా కలుక్కుమంటూనే వున్నాయి. దీక్షితులుగారి రచనలు పెద్దవాళ్ళతో, పిల్లవాళ్ళతో కలిసి ఆయన చెప్పుకున్న కథలు, పాడిన పాటలు, చాలా సులభంగా అప్రయత్నంగా నవ్వుతో గాలిలో వెదజల్లిన చల్లని సౌరభాలు యెక్కడ వెతికిచూసినా కానరావు. పువ్వుల్ని అయినాసరే, డబ్బుతోకాని విలువచూడలేని, గాలినైనా మరల గొట్టాలలోంచికాని పీలవలేని ఈ కాలంలో దీక్షితులుగారి చిరునవ్వు రేఖల నిలవనీడ యెక్కడ వుంది. ఏటి అలా, తోట గాలీ, కలుసుకుంటే ఎగిరిపడే తుంపరమల్లే, కవి హృదయం, పాప అర్థంలేని ఉల్లాసాన్ని తాగినప్పుడు విరిసిన 'బాజాలోయ్, నాన్నా బాజాలోయ్' కీ, చంటిపిల్లల భుజాలమీద ఎక్కి తొక్కి, డబ్బు, కీర్తి, సక్సెస్ పిండుకోవాలని తంటాలుపడే ఈనాటి ఎర్ర టేపులతో కట్టిన బాలవాఙ్మయానికీ ఎంత దూరం.

'సినిమా ఛాన్సు ఇస్తే, దేహమిస్తా' అనే ప్రశ్న కూడా అనవసరమైన ఈ రోజుల్లో, 'కావ్యమిస్తే హృదయమిస్తావా?' అని బేలగా అడిగే కవినిచూసి ఫక్కుమని నవ్వింది ప్రపంచం.

ఆయన 'లక్క పిడతలు' అచ్చు కాగానే నాకు కాపీ పంపి తరువాత కొద్ది రోజులకే దీక్షితులుగారు మా యింటికి రావటం జరిగింది. నేను అప్పటికే 'లక్క పిడతల' parody పాటల్ని చేసి పాడి నవ్వి గంతులేస్తున్నాను.

నాతో కలిసి ఆయనా నవ్వారు.

"ఏమిటండీ, ఈ పిచ్చి కవిత్వం?" అని, కొన్ని చరణాలు పాడి ఎక్కిరించాను.

అప్పటికే నా అంధత్వాన్ని, ముదురుత్వాన్ని చూసి అసహ్యించుకోలేదు ఆయన.

"మీ కోసం కాదు ఆ పాటలు రాసింది. మీ పిల్లలకివ్వండి" అన్నారు.

బిడ్డల శిక్షణ కర్తకెంత తలవంపు, కనువిప్పు!

దీక్షితులుగారు యెంత స్వచ్ఛంగా, యవనికలు లేకండా కనబడేవారో, అంత నిగూఢం ఆయన అంతర్యం. ఈ జన్మలో సాధించి తెచ్చుకోనవసరం లేనివీ, సనాతనంగా వెంట తెచ్చుకున్నవీ అయిన శ్రేష్టత్వాలు ఎప్పుడూ అంత నిర్వర్ణాలు, నిర్వాచ్యాలు. ఆయనలో లోపమనేది చూడటం కష్టం. ఆయన ఈ మధ్య రాశారు, "నా జీవితంలోని గతం నా కళ్ళముందు తిరుగుతోంది. నా లోపాలు నేను చేసిన పొరపాట్లు నన్ను బాధిస్తున్నాయి" అని. ఎంత లోతుకు తవ్వి చూడాల్సి వచ్చిందో, తనలోని లోపాలనేవాటిని తెలుసుకునేందుకు.

చలం – దీక్షితులు తూర్పు పడమరలని చెప్పి, వాళ్ళ మైత్రికి అబ్బుర పడడం పరిపాటి అయినది. కాని దీక్షితులుగారు ఏ విధానా సనాతనుడు కారు. అంతకన్న ఛాందసుడూ కారు. ఆనాటి బ్రాహ్మణ ఉద్యోగస్తులు ఎంతటి ఆచారవంతులో ఆయనా అంతే. అట్లా చూస్తే మాంసాహారంతో సహా. చలంలోనే వేదోక్తమైన అలవాట్లున్నాయి దీక్షితులు కన్న. దీక్షితులు సనాతనాచారవంతుడనే అపోహను కల్పించింది ఆయన వైదిక ముఖవర్చస్సు ఆయన ఆచారవంతుడని భయపెట్టింది. ఆయనకి జన్మతో సంక్రమించిన సహజ నిర్మలతత్వం. అవే ఆయన తీరుని, ముఖాన్ని, మాటని, భాషని, వెలిగించాయి. చలంపైన రేగిన వాదులూ, అపవాదులూ దీక్షితులు విషయమై వ్యాపించడం అనూహ్యం. నిజం కావడం అసంభవం. నిజమైనా, ఇతరులు నమ్మడం జరగని పని.

ఒకసారి నేనూ, మిత్రుడు సూర్యనారాయణగారూ మా అశాంతిభర జీవితాల్ని తలుచుకుని విలపిస్తూ "దీక్షితులుగారికి ఇట్లాంటి మనోక్షోభలేం లేవుకద!" అన్నాను.

సాముద్రికాలు మొదలైనవి తెలిసిన నా మిత్రుడు "ఆయన చేతిలో headline చూశావా? ఒక అడ్డగీతలేదు. straight and fine" అంటో వర్ణించి, "ఆయనకి సమస్యలు, అశాంతి ఇట్లాంటివేం వుండవు" అన్నారు.

మా అరచేతుల్ని కన్నీళ్ళతో ప్రక్షాళనం చేసుకున్నాము. కాని ఒక్క గీతా చెరగలేదు.

చివరి రోజుల్లో దీక్షితులుగారి భార్య పోయినారు. అయినా, భగవాన్ అనుగ్రహం ఆయన్ని ఆదుకోవడంవల్ల ఆయన ఎక్కువ కించపడకుండా తేరుకున్నారు. తరవాత ఆయన ఆరోగ్యం పూర్తిగా చెడిపోయి తిప్పలు పెట్టింది. అంతేననిపిస్తుంది ఆయన బాధలు. కాని ఆయన బాధలేవో, సంతోషాలేవో ఎరిగిన వారెవరు?

భగవాన్ని మానవుడికింద చూడకండా వదిలేస్తే, చలం జీవితాన్ని గట్టిగా influence చేసిన పురుషులు దీక్షితులు గారూ, చలం దీక్షితుల గురువైన వెంకటరత్నం నాయుడుగారూ. భగవాన్ని తనకి చూపింది దీక్షితులుగారే ననేది చలం మరవలేదు.

చలంపైన దీక్షితులకెంతో విశ్వాసం. పైకి కనపడే మాటలు, రాతలూ, పనులూ చలం కాదని, ఒకసారి తనతో చలాన్ని చూడవచ్చిన మిత్రుడు చలంతో, "మీ రాతలలో కనబడే అభిప్రాయాలతో మేము ఏకీభవించము" అంటే, దీక్షితులుగారు "ఆయన రాసే అభిప్రాయలతో ఆయన మాత్రం ఏకీభ

విస్తున్నారంటారా?" అన్నారు. ఆ మాట నాకు compliment అవునో కాదో ఈనాటికీ నిర్ధారణ కాలేదు.

శ్రీరాముడంటే ఆయనకి ప్రత్యక్ష దైవం. ఆ శ్రీరాముడంటేనే నాకు రోత. అన్యాయంగా, అనవసరంగా, సీతారాముల్ని అనకూడని మాటలన్నాను. కాని ఎన్నడూ దీక్షితులుగారు నా అపచారాన్ని అభ్యంతరపరచలేదు. ఆయన మొహంమీద ఆ దైవాన్ని తిట్టి, నా వాదనని సమర్థించుకున్నా, ఏమాత్రం కినుకురాలేదు, ఆయన కళ్ళల్లోకి.

మేం బెజవాడలో ఉన్నప్పుడు ఓ రాత్రి నేను భోజనం చేస్తోవుండగా, రైలు దిగి సరాసరి వొచ్చేశారు దీక్షితులుగారు భోజనాల గదిలోకి. ఆయన వొచ్చారనే సంతోషంతో వొళ్ళుమరచి "రండి, భోజనానికి కూచోండి" అన్నాను. ఆయనకి వొడ్డించాక గుర్తొచ్చింది నా మతిమరుపు. కళ్ళు తిరిగాయి పాపం, ఆయన ఏమైపోతారో!

"దీక్షితులుగారూ, నేను తినేవి చాపలండీ." అన్నాను దీనంగా.

నా ఆకలిని వృథా చేయడం ఇష్టంలేక, అన్నంమెతుకు కలవనీక, వుత్త చేపలే తింటున్నాను.

"అట్లాగా, కానీయండి. చలం పక్కన నాకే అభ్యంతరాలూ లేవు." అన్నారు. కాని, నేనింక తినలేకపోయినాను! మాంసాహార సాధన చేయకముందు చాపని చూస్తే వాంతి చేసుకునేవాణ్ణి నేను.

మొదట ఆశ్రమానికి నన్ను దీక్షితులుగారు తీసుకొచ్చి బ్రాహ్మల్లో కూచోపెట్టారు. వేరే బ్రాహ్మణ పంక్తి వుంటుందని తెలీదు. చాలా ఆచారపరులు, నిర్మొహమాటస్తులు, బ్రాహ్మణ రమణాశ్రమవాసులు వారి ఆచార పట్టింపులవల్ల భగవాన్‌తో సహపంక్తిని భోంచేసే అదృష్టాన్నే వదులుకున్నారు. నా వదులు బనియన్‌లో వెతకక్కరలేదు, నాకు జంధ్యంలేదని తెలిసేందుకు. ఔపోసనం పట్టని ఈ బ్రాహ్మడెవరా, అని ప్రశ్న రాలేదు, ఆ కరుకు శ్రోత్రియుల్లో అన్నేళ్ళూ కూడా. దీక్షితులుగారి విశ్వాసమా, భగవాన్ అనుగ్రహమా?

చివరికాలంలో, దీక్షితులుగారి చివరి కూతురి పెళ్ళి దీక్షితులుగారికి చిన్న సమస్యే అయింది. పెద్ద కట్నాలకాలం ముందుకొచ్చేస్తోంది. ఆయన నిర్ధనుడు, నిరాస్తుడు. భగవాన్‌కి తెలిపారు. ఆశ్రమవాసుల్లోనే సంబంధం అచిరకాలంలో కుదిరింది.

ఆ రోజుల్లో వో రాత్రి దీక్షితులుగారు రమణనగర్‌లో మేమున్న ఇంట్లో మాతో భోజనంచేస్తూ "కొంత జాగ్రత్త పడాలి" అన్నారు, జాగ్రత్త అనేమాట ఎరగని నాతో

"నేనిక్కడ భోజనం చేస్తున్నానని తెలిసిందా, మా అమ్మాయి పెళ్ళికి ఏమన్నా అభ్యంతరాలు లేవతీస్తారేమో" అన్నారు... తప్పంతా ఆ వియ్యాలవారిదే అయినట్టు.

లోకాన్ని చూస్తే భయంలేదు. కొంత జాగర్త ఆయనకి.

వోసారి బ్రాహ్మణ ఆఫీసరు నాకు చార్జి నివ్వాల్సి వచ్చింది. డిపార్టుమెంటులో నా కీర్తి ఎట్లాంటిదంటే, తక్కిన ఘోర కృత్యాలే కాక, పంచాంగం చూసి, దుష్టతిథి-నక్షత్రమూ చూసి ఏరి, వర్జ్యకాలంలో దూకి, చార్జినిస్తారా లేదా అని గొంతుమీద కూచుంటానని.

"ఆ పాపాత్ముడి మొహం యెట్లా చూడను? ఆ బూతులు ఎట్లా భరించను? ఎంత అవమానం చేస్తాడో నన్ను నలుగురి ముందూ" అని మథనపడుతోండగా ఆయన దీక్షితులుగార్ని కలుసుకున్నాడు.

దీక్షితులుగారు "వెంకటచలంగారేనా? మిమ్మల్నేం ఇబ్బంది పెట్టరులెండి. ఏ రోజున ఎన్ని గంటలకు రమ్మంటారు ఆయన్ని?" అని అడిగారు.

"అదేమిటి? అంత నిశ్చయంగా చెపుతున్నారు. వాడు తెలుసా ఏమిటి మీకు."

"తెలుసు."

"మరి ఆయన సంగతి."

"అదంతా ఎందుకు? ఆయనవల్ల మీకే యిబ్బందీ కలగదు."

ఇదంతా తెలీక నేను దీక్షితులుగారు రమ్మన్న గంటకి వెళ్ళాను. ఆ ఆఫీసరుగారి ఆశ్చర్యానికి అంతులేదు. ఆయన నాతో ఆ ఆఫీసులోనే పదిరోజులు వుండిపోయారు. నాకు పని నేర్పుతో, తాను వెళ్ళే రోజున చెప్పారు ఈ కథంతా. చెప్పి, "మీరు వచ్చిన మొదటిరాత్రి, పెట్టెలోంచి విస్కీ బుడ్డిని, మాంసాహారాన్ని తీస్తారనుకున్నాను. కాని ఈ చలిరోజుల్లో నేను నిద్రన్నా లేవను. మీరు నాలుగు గంటలకే చన్నీళ్ళ స్నానంచేసి, విభూది తక్కువగా, నిర్మలంగా, తెల్లారిందాకా కదలకుండా కూచోడంచూసి 'ఆహా, ఇదేదో విశేషంగా వుందని మిమ్మల్ని విడవలేక ఈ పది రోజులూ వుండిపోయా' నన్నారు. ఆయన నాకు ఆజన్మాంతమిత్రుడయ్యారు. అట్లాంటిదీ దీక్షితులుగారి విశ్వాసం నాలో.

కాని, నాతో ఆయనకి ఎంతో స్వతంత్రమైనా, నా పనులు ఎన్నో ఆయనకి కంటకమైనవైనా, ఎన్నడూ ఒక్కసారైనా, ఏది గాని చెయ్యమనికాని, ఏదీ చెయ్యవద్దనికానీ, అనలేదు.

మా స్నేహం మొదటి సంవత్సరాల్లో వొకసారి ఆమె తురక ప్రియుల దండయాత్రలకి తట్టుకోలేక ఒక క్రిష్టియను అమ్మాయితో రాజమండ్రిలో రామ్మూర్తి ఇంట్లో విశ్రాంతికోసం వెళ్ళాను. వెళ్ళిన రెండోరోజున దీక్షితులుగారిని చూడాలని

బైలుదేరాను. ఆ అమ్మాయి నా వెంట వొస్తానంది. ఈమెను వెంట పెట్టుకుని వెడితే దీక్షితులుగారు యిబ్బంది పడతారే మోననిపించి సంశయించాను. కాని 'నన్ను రానీరా?' అనే ఆమె ప్రార్థనలోని చాలెన్జిని తీసుకోకుండా ఉండలేను.

రోడ్డువెంట బయలుదేరాము.

నేను జ్ఞాపకమున్నవారు కూడా, నన్ను పలకరింపడానికి సంశయించి జారుకోడంలో, మా వేషాల విపరీతం చప్పున తట్టింది నాకు. రెండు రోజులైంది, కట్టుబట్టలతో రైల్లోంచి దిగి. స్నానం లేదు. జుట్టు దువ్వుకోలేదు. రాత్రులు నిద్రలేదు. నాకు చిరిగిన చీరెముక్క నడుముకి, భుజాలు జారే గుండీలులేని చొక్కా, దువ్వని తల. ఆమెకి నలిగి మాసిన రంగు చీరె, చిరిగిన జాకెట్టు, బుట్టతల ఎండలో ఎవరికీ చెప్పులుకూడా లేవు. ఆమె జన్మా, ఆమె గత జీవితం, ఆమె మొహాన గీసిన గీతల్ని ఆమె అందం కూడా దాచలేకపోయింది.

వీధి అరుగుమీద కూర్చుని వున్న దీక్షితులుగారు ఎంతో సంతోషంతో ఆహ్వానించారు మమ్మల్ని "రండి రండి...ఎప్పుడు వచ్చార"ని.

ఏమీ భేదం లేకండా ఆమెతో కూడా మాట్లాడారు. నవ్వించారు. నన్ను ఉలిక్కిపడచేసే ఆమె ఉచ్చారణకూడా ఆయన్ని కదలించినట్టులేదు.

సాయంత్రమవుతోంది. కాలేజీలో స్కౌట్ ప్రదర్శనం ఉంది, వెళ్ళాలన్నారు దీక్షితులుగారు.

"నేనూ వొస్తాను" అన్నాను ఆలోచించకండా.

ఆలోచనకి ఒక్క నిముషమన్నా వదలక "సరే, రండి. పోదాం" అన్నారు ఆయన.

వెడుతో, తోవలో నాకు సంశయం కలిగింది. అంతమంది మధ్యకి మేమిద్దరం ఈ వేషాలతో వెళ్ళడం వికృతంగా వుండదా? అని. ఆయనకి కలిగినట్టులేదు. ఆమెని మధ్య పెట్టుకుని నడిచాము. ముగ్గురమూ ఒకటిగా కూచున్నాము సభలో.

ఆ సభకంతా ఆమె వొక్కతే స్త్రీ, అనాహ్వానిత. ఎంత ఆదరణతో తీసుకున్నారో ఆ సభలోని వాళ్ళు Sense of humour లో నైతిక ధైర్యాన్ని మెచ్చుకోడంలో, ఆంధ్రులు మెచ్చుకో తగినవాళ్ళు.

ఒక్క ప్రిన్సిపాల్‌గారు మాత్రం లేచివొచ్చి నా పక్కన కూచుని, "ఏమిటీ కథ?" అని అడిగారు కళ్ళల్లోంచి నవ్వుతో, రహస్యం నటిస్తూ.

"మారువేషంలో తిరుగుతున్నాను." అన్నాను, whisper లోనే

"అయ్యో పాపం, అట్లాగే. ఏం చేశావేమిటి? నాతో చెప్పు. ఫరవాలేదు." అన్నారు ఆయన, ఆశ్చర్యమూ, జాలి నటిస్తో.

మొదటిసారి మేమిద్దరం అరుణాచలం వచ్చి తిరిగివెడుతో మద్రాసులో ఆగాము. ఎక్కడికీపోని నన్ను దీక్షితులుగారు ఇక్కడికీ, అక్కడికీ లాక్కుపోతో, రేడియో మూర్తిగారి ఇంటికి తీసుకువెళ్ళారు. అక్కడ కొందరు ప్రముఖ ఆంధ్రకవులు సమావేశాశీనులై ఉన్నారు. వారిలో ఒకరు ప్రశ్నించగా, మేమెక్కడ నుంచి వొస్తున్నామో చెప్పారు దీక్షితులుగారు. వారిలో ఒకరు 'ఏం తెలీదని తెలుసుకోడమే జ్ఞానపరమావధి' అని బోధించే భగవాన్‌పై అప్రస్తుతంగా మండిపడి "వాడికేం తెలుసు, వాడేం చదివాడు" అనీ వినరాని బూతులు తిట్టడం ప్రారంభించారు. చలానికి భగవాన్ ఆనాడు గురువుకాదు కనుక బూతులు వినే బాధ తప్ప, అంతకన్న అతనికెక్కువ గాయం కాలేదు, ఆ కవులతో ఎన్నడూ స్నేహం కూడా లేదు చలానికి. కాని దీక్షితులుగారో, తన కవి మిత్రుడు, తన గురువుని నిష్కారణంగా తిడుతోవుంటే ఏమైనారో!

బూతు పఠనం ఆయాసంతో ఇంకిపోయాక, దీక్షితులుగారు మధురంగా "నాదో మనవి వుంది ....గారూ మీరొక్కసారి వెళ్ళి భగవాన్ని దర్శించాలని"

వాతావరణం ఒక్కసారిగా చల్లని వాయువులతో పులకరించింది. ఎవరూ మాట్లాడలేదు.

కాని వదలలేదు దీక్షితులుగారు. "ఏమంటారు వెడతారా–నాకై నా స్వంత ప్రార్థనగా మన్నించి"

అంత గ్రేస్ లేనివారు కారు కవి. అదిగాక, దీక్షితులుగారి అభ్యర్థన అంత మధురం. సరేనన్నారు ఆయన. కాని ఆ వాగ్దానం ఆనాటికి, ఈనాటికి వాగ్దానంగానే వుండిపోయింది.

రమణ భగవాన్ని ఏ ఉద్దేశ్యంతో దర్శించినా ఆత్మ పరివర్తన కలుగుతుందని నమ్మింది దీక్షితులుగారు ఒక్కరేనేమో! తనని ఎరిగినవారు యెవరు పలకరించినా సరే, వాళ్ళని భగవాన్‌ని చూడడానికి వెళ్ళమని బతిమాలేవారు ఆయన. తిరువన్నామలైలో కూలి, ముష్టి కుర్రవాళ్ళు "వో కాలనా ఇయ్యిస్వామీ" అంటే. "ఇస్తానుకాని, మరివెళ్ళి రమణ స్వామిని చూస్తావా?" అని బేరం పెట్టేవారు.

భగవాన్ చివరిరోజుల్లో వోసారి మేమిద్దరం రమణాశ్రమంలో కూచునివుండగా, చంద్రమ్మగారని వో భక్తురాలు వొచ్చింది. ఆమె దీక్షితులుగార్ని యెంతో శ్లాఘించింది. ఆయన భగవాన్‌వద్ద అర్పించిన 'నివేదన' అనే పుస్తకంలోని గీతాల్ని పొగిడింది. ఆమె భగవాన్ ఆస్థానంలో తెలుగు స్తోత్ర గాయకులు. ఆమెకాక దీక్షితులుగారికి అభిమానురాలైన ఇంకో ఆమె కూడా వుంది. ఆమెని మేము 'దీక్షితులుగారి అపర సరస్వతి' అనే వాళ్ళం. రమణాశ్రమం వొచ్చినప్పుడల్లా ఆమె వుండేచోటికి పోయి ఆమెతో కొంతకాలం ముచ్చటిస్తేనేగాని

దీక్షితులుగారికి తప్పిలేదు. చంద్రమ్మ గారన్నారు "భగవాన్ నన్ను పదేపదే అడిగేవారు, దీక్షితులుగారి పాటలు పాడమని. కాని ఆమె వున్నాసరే, ఆమె మీ పుస్తకాన్ని దాచేసింది. ఎంతసేపటికి ప్రతిసారి తన పాటలే పాడమనేది, భగవాన్ అడిగినా వినిపించుకునేది కాదు" అని చెప్పింది. ఆ అపర సరస్వతిని చూస్తేనాకూ, సూర్యనారాయణగారికి చాలా అసహ్యం. ఇప్పటికన్నా తన మిత్రురాలి నిజస్వభావం దీక్షితులుగారికి తెలిసివచ్చింది కదా, అని సంతోషించాను. కాని ఈ కథకూడా ఆయన దృష్టిని ఏమాత్రం మార్చలేదు. ఎప్పటిలా, గౌరవంగా, శ్రద్ధగా చూశారామెని. ఆమె రమణ భక్తురాలనే fact ఒక్కటే మిగిలిపోయింది ఆయనలో! కొన్నాళ్ళు గడిచాక అపర సరస్వతిగారి విషయం ప్రస్తావన వస్తే, అప్పటికే ఆయన, ఆమె చేసిన ద్రోహమంతా మరచిపోయారు. "అవును కదూ" అన్నారు దూరంగా. అపర సరస్వతి – అనే పేరుతోనే ఆమె సంగతి చాలా ఏళ్ళు దీక్షితులుగారికి ఉత్తరాలు రాశాను. చివరికి సూర్యనారాయణగారు "ఆమెకి మీరు 'అపర సరస్వతి' అని బిరుదు ఇచ్చారటకదా!" అని అడిగితే, దీక్షితులుగారు "ఎబ్బే! ఏం లేదు. ఆమెలో ఏముందని నేను ఆమెని సరస్వతి అంటాను. అదంతా చలంగారి హాస్యం" అన్నారు. ఎవరు చూడగలిగారు ఆయన హృదయంలోకి!

మా స్నేహం మొదటి సంవత్సరాలలో ఓ రాత్రి చీకట్లో గుంటూరు కాలేజీకి ఎదురు మైదానంలో దీక్షితులుగార్ని వొదిలి నేనూ సుబ్బారావుగారూ సిగరెట్లకి వెళ్ళి తిరిగి వొస్తున్నాము. దారిలో నిశ్చయించుకున్నాము. దీక్షితులుగారి వంటి సహృదయుడు (సాహిత్యమిత్రులు) వాళ్ళలో కలిసి వాళ్ళలో ఒకరుగా వుండడం ఏం భావ్యంకాదు. వాళ్ళ విషయమై దీక్షితులుగారి కళ్ళు విప్పాలని నిశ్చయించుకున్నాము. వెళ్ళి ఆయనతో ఆయన సాహిత్యమిత్రుల విషయమై దండయాత్ర సాగించాము.

"వాళ్లెవరో సరిగా తెలీదు నాకూ. వాళ్ళ సమితిలో నా పేరూ వేసుకుంటామంటే సరేనన్నాను" అన్నారు.

ఇంక మే మనేది ఏముంది?

ఏళ్ళ తరవాత, ఆ సమితే దీక్షితులుగారికి సన్మానం చేశారు. ఆయనతో చాలా పోట్లాడాను ఆ సన్మానం విషయమై. కాని ఆయన నా వాదనని వొప్పుకోలేదు. మేము కలుసుకున్నప్పుడు నేను నొచ్చుకుని మాట్లాడాను ఆయనతో, "వాళ్లు ఒక్కొక్కళ్ళు ఎట్లాంటి వాళ్ళో తెలుసు కదండీ" అంటో వాళ్ళు ఆయనకి చేసిన అన్యాయాలు ఏకరువు పెట్టాను.

"పైగా సన్మానం. మీకు వాళ్ళా సన్మానం! యెట్లా వొప్పుకున్నారు" అని తగాదా పెట్టాను.

ఆయన పాపం చివరికి అన్నారు: "నాకు సన్మానం ఒద్దని, రైలుస్టేషన్‌కి పరిగెత్తాను. వాళ్ళు, సభని వొదిలి అక్కడికి వొచ్చి రైలుముందు నా కాళ్ళా–వేళ్ళాపడి బతిమాలితే ఏం చేయను? వాళ్లెట్లాంటి వాళ్ళయితేనేం? ఏం చేస్తేనేం వాళ్ళ ప్రేమ చూడండి" అన్నారు. ఆయన కళ్ళల్లో నీళ్ళు. ఎంత నొప్పించానో ఆయన్ని!

ఒకసారి అరుణాచలంలో మేముండే ఇంటిముందు రాత్రివేళ చాలామందిమి కూడి మాట్లాడుతున్నాము. అక్కడ సాహిత్య మిత్రులమధ్య సన్మానాల ప్రస్తావన వొచ్చింది. సన్మానాల్ని గట్టిగా విమర్శిస్తున్నారు. వాటి బోలుతనాన్నీ, ఆ సన్మానాలు చేయించుకునే అల్పుళ్ళీ, అందర్లోకి ఎక్కువ కేరింతలు చేస్తున్నాను నేను. దూరంగా చీకట్లో మంచంమీద పడుకుని ఒక్కమాట మాట్లాడని దీక్షితులుగారు, మా మాటలయాక "అసలు తెలుగు నవీన రచకుల్లో సన్మానమనేది ప్రథమంగా జరిగింది చలం గారికే" అన్నారు.

విస్మయంతో "అదెప్పుడు?" అన్నారు వాళ్ళు.

ఎప్పుడో, ఏమిటో వర్ణించి జ్ఞాపకం చేశారు ఆయన. అంతే, నిశ్శబ్దం.

భగవాన్‌కి దీక్షితులుగారిపై ప్రత్యేకాభిమానం. నా ఎరికలో అట్లాంటి అభిమానం ఏ కొద్దిమందిపై చూపారో!

'నివేదన' అచ్చుకాగానే, నాకో కాపీ పంపారు దీక్షితులు గారు. ఆ పుస్తకం ఏమీ బాగాలేదని రాశారు.

"అది కళకోసం రాసింది కాదు, భక్తి ప్రధానంగా చూడాలి" అన్నారు ఆయన.

కాని నేను "భక్తి ఎక్కువైనకొద్దీ మెరుగులు రావాలి కాని, కళని చంపవలసిన పని లేదే! ఎక్కడా ఒక్క అందం కనపడలేదు మీ పుస్తకంలో" అని వాదించాను. పట్టుపట్టి విసుగెత్తి ఆయన (ఆ మాటలనకపోయినా) "నీకు నచ్చితే, ఎంత, నచ్చకపోతే ఎంత? భగవాన్‌కోసం రాశాను. భగవాన్ అంగీకరించి అందుకున్నారు. ఈ పుస్తకం సఫలత నొందింది. దాని వుద్దేశ్యం నెరవేరింది" అన్నారు.

ఆ పుస్తకంలో కొన్ని pieces చాలా తక్కువ రకం సాహిత్యం అనే నా ఉద్దేశ్యం ఈనాటికి. కాని భగవాన్ పోయింతరవాత, భగవాన్ సొంత పుస్తకాలలో ఓ పుస్తకం దొరికింది. దాని పేరు "దీక్షిత సాహిత్యం" భగవాన్ తన చేతులతో ఒక చాలా చక్కని బైన్డు పుస్తకం తయారుచేసి, స్వదస్తూరిలో, తనపైన దీక్షితులుగారు రాసిన ప్రతి మాటనీ, పాటనీ, వ్యాసాన్నీ రాసి పదిల పరచి దాచారు. అట్లాంటి గౌరవం ఇంకే భక్తుడికీ జరగలేదు.

దీక్షితులుగారి రచనలన్నీ భగవాన్ వీలైన భాషలన్నిట్లోకీ తర్జుమాలు చేయించారు.

ఆశ్రమంవారు భగవాన్ పేర ఒక సావనీర్ పుస్తకాన్ని తయారు చేయించారు. దాంటో పెద్దపెద్ద పేర్లున్న పండితుల చేతా, వేదాంతులచేతా, రాజకీయ నాయకులచేతా వ్యాసాలు రాయించారు. ఎన్నడూ భగవాన్‌నిచూడని వారిచేత కూడ - వారికి పేరుంటే సరి - భగవాన్ ఆ పుస్తక నిర్మాతల్ని పిలిచి, దీక్షితులుగారి వ్యాసాన్నోదాన్ని, తర్జుమా చేయించి వేయించారు. ఆ మహామహులమధ్య బీద దీక్షితులుగారి వ్యాసంకూడా పడ్డది.

రెండేళ్ళ క్రిందట కడలూరినించి కడపటిసారి జయంతికి వొచ్చారు దీక్షితులుగారు, ఆశ్రమానికి. నేను ఆశ్రమానికి వెళ్ళేటప్పటికి నేను తనతో లేను గనుక ఆయన భక్తి శ్రేష్ఠుల వరుసలో కూచొని వున్నారు. డబ్బులో, హోదాలలో, సంపదలో, కుటుంబవృద్ధిలో, వివాహాలలో భగవాన్ అనుగ్రహాన్ని పొందిన అధికులు బిరాబిరా కార్లలో దిగుతున్నారు. వేద పారాయణ జరుగుతోంది. మద్రాసునుంచి వొచ్చిన సుగంధ ద్రవ్యాలు, పుష్పమాలికలతో మండపమంతా పరిమళిస్తోంది.

నేను వెతుక్కుని వెళ్ళి దగ్గర కూచోగానే నన్ను లాలించి, "సంపూర్ణం" ఎవరు అని అడిగారు దీక్షితులుగారు.

"తీసుకొస్తాను వుండండి" అన్నాను.

ఎప్పటిమల్లేనే, ఆ మాటల్లోని సాహసం నాకు తట్టనే లేదు. ఎందుకంటే అప్పటికే నేను అటీవల చేసిన సంఘమత ఘాతుకం, వొస్తున్న భక్తుల చెవుల్లో కర్ణా కర్ణీగా పడి, తిరిగి ఇంకోసారి చలాన్ని చూపులతో, మాటలతో చురచురమంటే భీషణించడం గమనించనేలేదు. కర్మ వెంటాడితే తప్ప మానవుడికి తనుచేసిన పాపాలు గుర్తుకురావు. సాధారణంగా మనుష్యుల్ని బాధించేవి సంఘం యెడల చేసిన దౌర్జన్యాలేగాని, దైవం యెడల చేసిన దౌర్జన్యాలు కావు. దైవం క్షమించినా, సంఘం క్షమించదు.

పైగా, ఆశ్రమ సంప్రదాయం ప్రకారం హిందూ స్త్రీలు పురుష సమూహంలో కాలిడరాదు. అదేమీ ఆలోచించకండానే నేను స్త్రీ జనంలోకి ప్రవేశించాను, సంపూర్ణంకోసం. అప్పటికే తమ శాపాగ్నిని నాపై చిమ్ముతున్న లలామలు, నా గాలి సోకితే తాము మండిపోతామనే భయంతో నాకు తోవచేశారు.

"దీక్షితులుగారు మిమ్మల్ని చూడాలంటున్నారు" అని ఆమెని తెచ్చి దీక్షితులుగారి పక్కన కూచోపెట్టాను, నా స్థలంలో.

ఈ దృశ్యమంతా చాలా హాయిగా enjoy చేస్తున్నాడు మల్లిక్ మామయ్య (దీక్షితులుగారి అబ్బాయి). చలానికున్న పరిసర నిర్లక్ష్యం దీక్షితులుగారికి వుంటే ఆమెని కావిలించు కునేవారే.

ఆమె చెప్పే భగవాన్ కథలు రికార్డు చేయాలని చలం సంపూర్ణం చుట్టూ కొన్ని నెలలు తిరిగాడు. కాని ఆ చలం ఆమె దృష్టిలో లేడు. తనని పూర్తిగా అర్థంచేసుకోగల భక్తుడు దొరికాడు ఆమెకి యీనాటికి. ఆమెకి తెలుగు సరిగా రాదు. వారిద్దరికీ భాషతో పనిలేదు. భగవాన్‌తో తాను గడిపిన రోజుల వెలుగుని శ్రీకృష్ణలీలతో పోల్చి చెపుతున్నప్పుడు చూశాను, అలౌకిక తేజస్సు ఆమె ముఖంపై. ఈనాడు దీక్షితులుగారితో మాట్లాడేటప్పుడు ఆమెలో మళ్ళీ చూశాను అట్లాంటిది. అన్ని వందల మనుష్యులమధ్య కర్రతోనేగాని నడవలేని నా మిత్రుడూ, ఎక్కడా వో వూరూ పేరూలేని నా మిత్రుడూ, ఎక్కడా వో వూరూ పేరులేని ఆ బ్రాహ్మణ వితంతువూ భగవాన్‌లో ఐక్యమై లోకాన్నే మరిచారు.

ఆమె వెళ్ళిపోయింది. కొత్త భక్తులు దిగుతున్నారు. కూచుంటున్నారు. సర్దుకుంటున్నారు. కాని ప్రతివారూ చలాన్ని యిదివరకు కొంత అనుమానంతో పలకరించేవారు కూడా దూరంగా పోతున్నారు. దగ్గిరికి వొచ్చినవారు, దీక్షితులుగార్ని పలకరించి, నా తలపైనించి దృష్టిని తిప్పుతున్నారు.

"చూశారా, వాళ్ళ దొంగ మొహాలకేసి, వీళ్ళు ఘరానా రమణ భక్తులు" అన్నాను బిట్టర్‌గా!

"పోనిద్దురూ ఏనాడూ వీళ్ళని లెక్కచెయ్యలేదు గదా మీరు" అన్నారు నా మిత్రుడు.

చాలా నొప్పితో "మీరు ఆ గుంపులో ఒకరని మరచిపోతాను, తిరిగి తిరిగి" అనుకున్నాను నా లోపల.

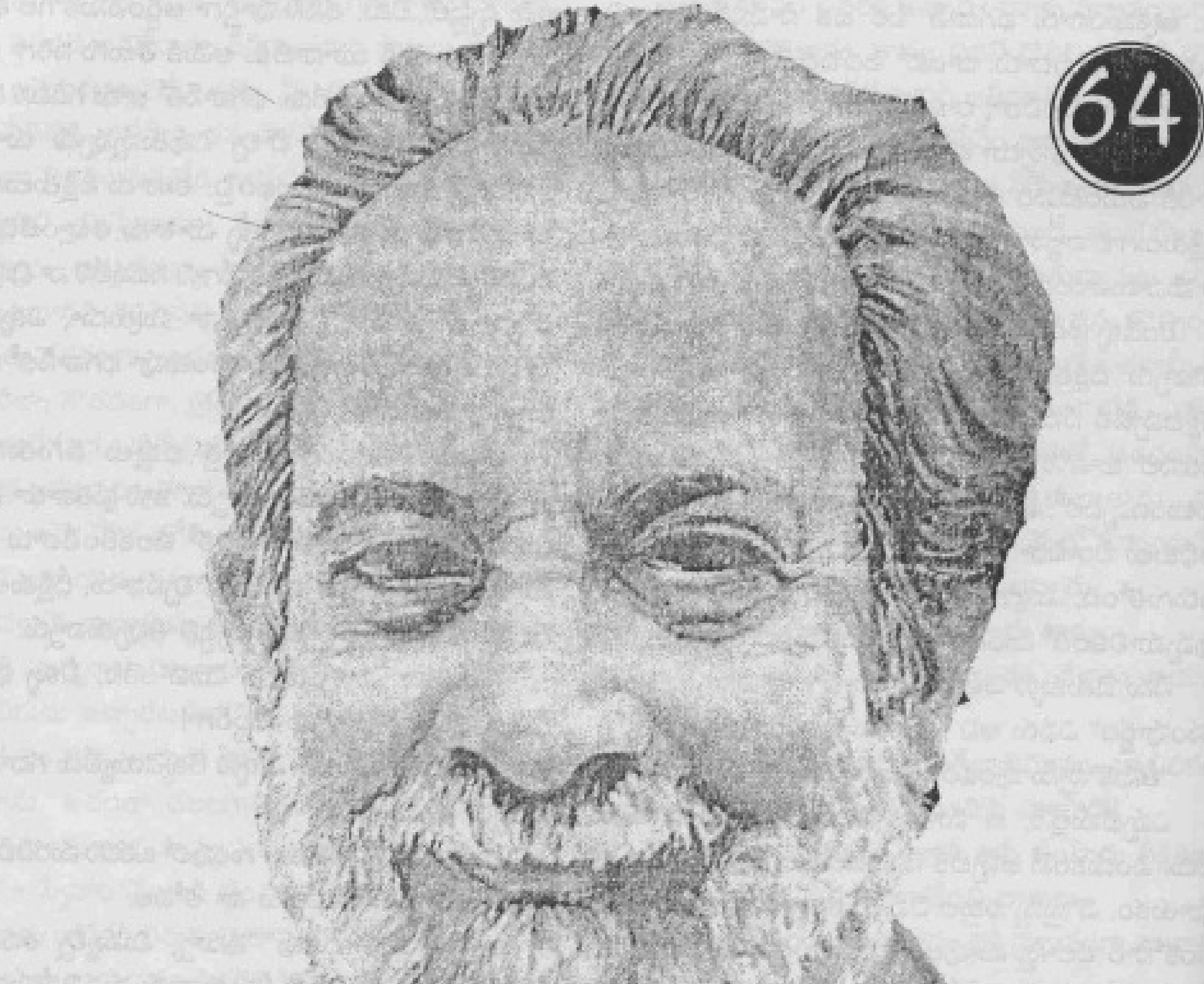
కాని ఆయన చూపు "నన్నూ, మిమ్మల్నీ తనవారిగా తీసుకున్న గురువు, వీళ్ళనీ తీసుకున్నారు మనని తీసుకున్నట్టే. నేనెవర్నీ వాళ్ళని విమర్శించడానికి!" అన్నట్టుంది.

పదిహేనురోజుల క్రిందట కడలూరు నించి నన్ను చూడవచ్చిన మల్లిక్ మామయ్య అన్నాడు "నాన్నగారికి ఏమీ ఓపిక లేదు. ఆయనకి వచ్చే ఉత్తరాలన్నిటికీ నేనే జవాబు రాస్తాను. ఒక్క మీకు మాత్రమే తానే స్వయంగా రాస్తారు" అని.

నా మీద ఆయనకంత అభిమానమని నాకు మాత్రం ఏం తెలుసు?

'ఆంధ్రప్రభ' నించి మొన్న మిత్రుడు పంపిన కట్టింగులో ఆ రాసినవారు అన్నారు - "దీక్షితులుగారి ఆత్మ ఎప్పుడూ శాంతిగానే వుంది. మనం వేరే శాంతి కోరడంలో అర్థమే ముంది?" అని.

దీక్షితులుగార్ని గురించి రాయవలసిన గొప్ప సత్యం అంతకన్న ఏమీలేదు. His gate to Heaven is not strait, but straight.

64

సుధ

రమణాశ్రమం చేరిన తర్వాత చలం వ్రాసిన కవితా రచన 'సుధ'. చలం వచన రచనల్లో గూడ కవిత్వం విడదీయరాని భాగం. కొన్నింటిని వేరు చేసి పంక్తులుగా పేర్చి "కవిగా చలం" పేరున, వజీర్ రహమాన్ చలంలోని కవిని చూపించారు. కాని 'సుధ' కవిత్వంగానే వచ్చిన చలం రచన. సౌందర్యరాహిత్యం, ప్రేమ రాహిత్యం, లోకపరత్వాల మీద చలానికున్న కోపం, మహా ప్రవక్తల బోధనలను వ్యర్థం చేసుకుంటున్నామన్న ఆక్రోశం ఏమి చేయలేని నిస్సహాయత-జాలి, అన్నీ చలాన్ని ఊపిరాడనీయక ఉక్కిరి బిక్కిరిగా సుధ నిండా పరుచుకొని ఉన్నాయి. కథలలో కనిపించే ఆక్రోశం - నిస్సహాయతలే ఇక్కడ కవిత్వంలో వినిపించాయి. 1960 తర్వాత వ్రాసిన రచన.

1. యామిని శిరోజ దీప్తజ్వాలా కుసుమాలు
తేజోతల్పంపై రాలి
అదృశ్యమైనాయి

రవికిరణాంగుళీ నఖక్షతాలతో
శ్యామలాకాశం కందింది

అరుణాచలేశ్వర వామభాగాన
కుంకుమ పూజ జరుగుతోంది
మేలుకో!

2. నీ కళ్ళ కడగంటి చూపుకై ఆసక్తిపడ్డ జ్యోత్స్నాపతి
ముకుళిత కరుడై
నిలిచిపోయినాడు
గవాక్షం వద్ద.
తల్ప పార్శ్వానికి చేరిన నీరెండ
నీ నిద్రావగాహిత మానసాన్ని
నూతన దినోత్సవాని కాహ్వానిస్తోంది
కేతకీ పరిమళాసక్తుడై వొచ్చి
నీ ధమ్మిల్ల తమోమర్మంలో చిక్కుకున్న
మలయానిలుడు
విముక్తికై ప్రాధేయపడుతున్నాడు
కళ్లు తెరు!

3. రా నాతో అరుణాచలం పైకి!
మర్రిచెట్టు నీడ
సెలయేటిధార
పెదవులపై పాట
నువ్వు నా వెంట

నవ వికసిత పుష్ప మకరందం తాగి
మత్తెక్కిపాడే ఈలపిట్టలు,
రావి చిగుళ్ళ నునుపుతో
మృదువుగా తాకే గాలి తెమ్మెరలు,
దూరంగాధ్వనించే గుడిగంటలు
శిఖరంచుట్టూ మూగే మేఘాల నీడలు
కొండగడ్డి అడవిజాజుల పరిమళాలు
ఆకాశ వలయాల్లోంచి
గురుడుడి జాలి పిలుపు
ప్రియుడికై మూలిగే పావురం వలపు!

4. రోహిణీ సమేతుడై
ఆకాశ సదనాల
క్రీడించిన తారాపతి
వొంటరిగా
అపరాంబుధీ
స్నానాయత్తుడౌతున్నాడు

ఈనాటి రాత్రికి
అతనితో వియోగమని
రోహిణికి
తెలుసునో లేదో

5. కోయిల కూస్తోంది,
గాలి నీ ముంగురులతో
ఉయ్యాల లూగుతోంది,
ఎండ మెరుపు
నీ పయ్యెదలోకి జారుతోంది
నీ చెక్కిళ్లనించి!

6. చూడు,
నీ ఆగమానికై
గహనలక్ష్మి అలంకరించుకుంది,
తలపై కొమ్మలోంచి పొన్నపూలు
తొంగిచూస్తున్నాయి నిన్ను
ఎవరా? అని

నీ పాదస్పర్శతో శాద్వలం
ఆనందం అణుచుకోలేక
తెల్లని పువ్వు నవ్వులుగా

విరుచుకు పడుతోంది
రాళ్లని తాకి ఎగురుతోంది
ఏటినీరు
నీ ముఖాన్నందుకోవాలని

తన ధవళ పుష్పాల నిగనిగలతో
అర్కుడికి
హారతిస్తోంది
దత్తూర

7. మొన్న ఇంకా పక్క పైన
కలలు కంటున్నాను
ఉషస్సింకా బెదిరిచూస్తోంది
ఈ ధరణీ తిమిర కల్మషంలోకి
దిగిరానా–వొద్దా? అని

అరుణాచలశిఖరంనించి
ఓ దివ్యవాణి విన్నాను
ఆ సమయాన.

కళ్లిప్పి చూసే గడ్డిపువ్వుకి
పువ్వునించి దూకే మధుపానికి
గడ్డికొరికి గెంతే మేకపిల్లకి
పరిమళంలో మత్తెక్కిపూలే పిల్లగాలికి
రెక్కలు జాచి దూసుకుపోయే శారికకి
చేతులు జాచి నవ్వే పసిపిల్లలకి
పనిలేక పరిగెత్తే కుక్కకి
కుక్కని చూసి నవ్వే ఉన్మత్తుడికి
ఈ ఉజ్వల ప్రభాతాన
స్వాగతం!
అన్నది ఆ వాణి.

8. ఈ వెలుగులో
లోకమంతా
పువ్వులు వికసించాయి!

యుగయుగాలుగా ఆకాశాన్నించి ఏకధారగా
వర్షించే ఈ తేజస్సుకి తన రేకుల్ని విప్పిన
ఒక్క హృదయ ద్రుమమైనా వుందా లోకంలో?
అని అడిగింది ఆ ఆకాశవాణి

భూలోక వాసులారా
నిత్య పథికులారా
నవజీవనోన్ముఖులారా,

మీ హృదయ పాత్రల్ని
ఈ దివ్యతేజో మధువుతో
నింపుకోండి
అని అర్థించింది!

9. దిక్కునించి దిక్కుకి
ప్రతిధ్వనించిన ప్రభాతవాణి
కార్య నిమగ్నులైన జనులలో సైతం
ఎక్కడో రక్తం అడుగున పలికింది
జన్మ జన్మాంతర నిగూఢ
అవ్యక్తస్మృతులుగా...

వినీల సముద్రతరంగ ప్రక్షాళిత
ద్వీపాంచలాల మెరిసే
అరణ్యపార్శ్వ పుష్పశోభిత శాద్వలం

పర్వత ఝరుల నిర్మలగానం
నదీ తటాల పవిత్ర స్నానం
శిశు స్వచ్ఛ మానసోల్లాస
విస్ఫురిత అమాయికహాసం
అర్ధజ్ఞాత స్వప్న సుందర విహారం
హృదయాంతరాళ బహిర్గతానర్ఘళానందం

ఎక్కడో,
ఏ ఆత్మాంతరాళంలోనో

ఒక్క నిమిషం తళుక్కుమన్నాయో, లేదో
అంతే!

తరువాత--
ఎప్పటి చీకటిపొరలు
మనసులపై
చీకు ఆలోచనలు
చిక్కు వ్యవహారాలు!

10. చరాచర ప్రపంచాన్ని
సహస్రకరాల ఆలింగనంతో
దేదీప్యమానంగా హత్తుకునే
హిరణ్యగర్భుడి అవ్యాజ మిత్రత్వాన్ని
హర్షించిన హృదయమొక్కటిలేదు

హృదయాలలోని వెలుగు
ఏ నేత్రాలకీ మెరుపునియ్యలేదు
జీవిత సౌభాగ్య మాధుర్యం
ఒక్కరి వాక్కులో ధ్వనించలేదు

చుట్టూ నృత్యంచేసే ద్యుతిని
భరించలేని చూపులతో
ఆశాబంధుర బంధాల్లోకి
అనవసరాలోచనాంతర మర్మాల్లోకి
అర్థనావసర తిమిరాల్లోకి
దూరుతున్నారు

11. చూడు
నీడలు మెల్లిగా శిలలకిందికి
పాకుతున్నాయి
పాములమల్లే.

శీతల పవనాంగుళీయాల
చక్కిలి గింతలకి ఈకలు రేగి
కొమ్మల్లో పక్షులు కిచకిచ మంటున్నాయి

నెత్తిమీది చెట్లు చీకట్లలో
కూచున్న పావురాల మూలుగు
నిద్రని కళ్ళమీదికి లాగుతోంది

అరుణాచల శిఖరాభిషేక
జలప్రక్షాళితమైన
నీ పాదాలతో
ఆడుకుంటున్నాయి
ఏటిచారలు.

12. ఈ నికృష్టలోకంపై హృదయం ద్రవించి
ఎందరు మహనీయులు
ఎన్ని మతాలు బోధించారో
ఎన్ని జ్ఞాన మార్గాల్ని విశదీకరించారో
ఎన్ని సాధనలు ఉపదేశించారో
ఎప్పుడూ కాంతివేపు కన్ను తెరవాలని రెప్పలెత్తే
ఈ అర్ధాంధులకు, ఈ ప్రజకోసం!

13. ప్రవక్త
తరువాత
ప్రవక్త
జ్ఞాని వెంట జ్ఞాని
అవతారం వెనక అవతారం
ఈ రొంపిలోకి దిగి వొచ్చి
ఘోషించారు, పాడారు
ఋక్కుల్ని వినిపించారు
లాలించి వెలుగుని వెదచల్లారు!

14. మత్తులోనించి మేల్కొనమని తట్టారని
తమ క్షుద్ర ఇంద్రియ లోలత్వాన్ని తిట్టారని
కాంతికి మూసుకునే కంటిరెప్పల్ని విప్పి చూశారని
దౌర్జన్యాన్ని వ్యభిచారాన్ని నిరసించారని
ఆచరణాధికమైన ధర్మాన్ని, దుష్కరమైన నీతుల్ని
బోధించి తమని లోకువ చేశారని
తమ అధికారాలకి, ఘనతలకి, హక్కులకి

విఘాతం కల్పించారని
మృత్యువని, నరకమని
దైవాగ్రహమని తమని భయపెట్టారని-

ఆ దివ్య సందేశహరుల్ని రాళ్లు కొట్టి హింసించారు
శిలవలువేసి వెక్కిరించారు, అపవాదులు వేసి తరిమారు,
ఖైదుల్లోబంధించి నోళ్లుమూసారు, కళ్లు పీకించారు!

15. దుఃఖితులారా, రండి
మీ ఆర్తినార్పుతాము
దీనులారా, కుంగిపోకండి
మీరు ధన్యులు
బీదలారా, సాధులారా, రోదించకండి
స్వర్గరాజ్యం మీది
గర్వాంధులారా, పరహింసా ఉన్మత్తులారా
ఐశ్వర్య పదవీ వ్యామోహ పాషాణ హృదయులారా
దైవమున్నాడని మరువకండి
అని
పర్వతాగ్రాల, పురరాజ వీధుల
అరణ్యాశ్రమ పరిసరాల
సహస్రకంఠాలతో అరచిన ప్రవక్తలేమైనారు?
రక్తాన్ని సుఖాన్ని ప్రాణాన్ని అర్పించి
కాలానికి అధికారానికెదురీదిన
కరుణాత్ములు!

16. ఎందరు యోగులు
దివ్యసందేశం పెదవులపై
వాక్కులో అమృతం
నేత్రాలలో అగ్ని
హృదయంలో వార్ధిగంభీరత్వాన్ని దాల్చి

పరసగా
దిగి వొచ్చారో
దీన జనోద్ధరణకై!

17. అమర జ్ఞానాన్ని
వేణువులోంచి జగన్మోహన గానంగా
వినిపించిన శ్రీకృష్ణుడు

శాంతమయ దరహాసంతో
దుఃఖాన్ని అర్పిన బుద్ధుడు
తన స్వంత రక్తంతో
ప్రజల పాపాన్ని పరిహారం చేస్తానని
బతిమాలి దిగివొచ్చిన జీసస్

తల నరికి
హృదయంలోకి తొంగిచూసిన మహమ్మద్
వాళ్లందరీనాడు
మతాలలో కలహాలలో కవిత్వాలలో గొప్ప తనాలలో
వుత్తపేర్లు!

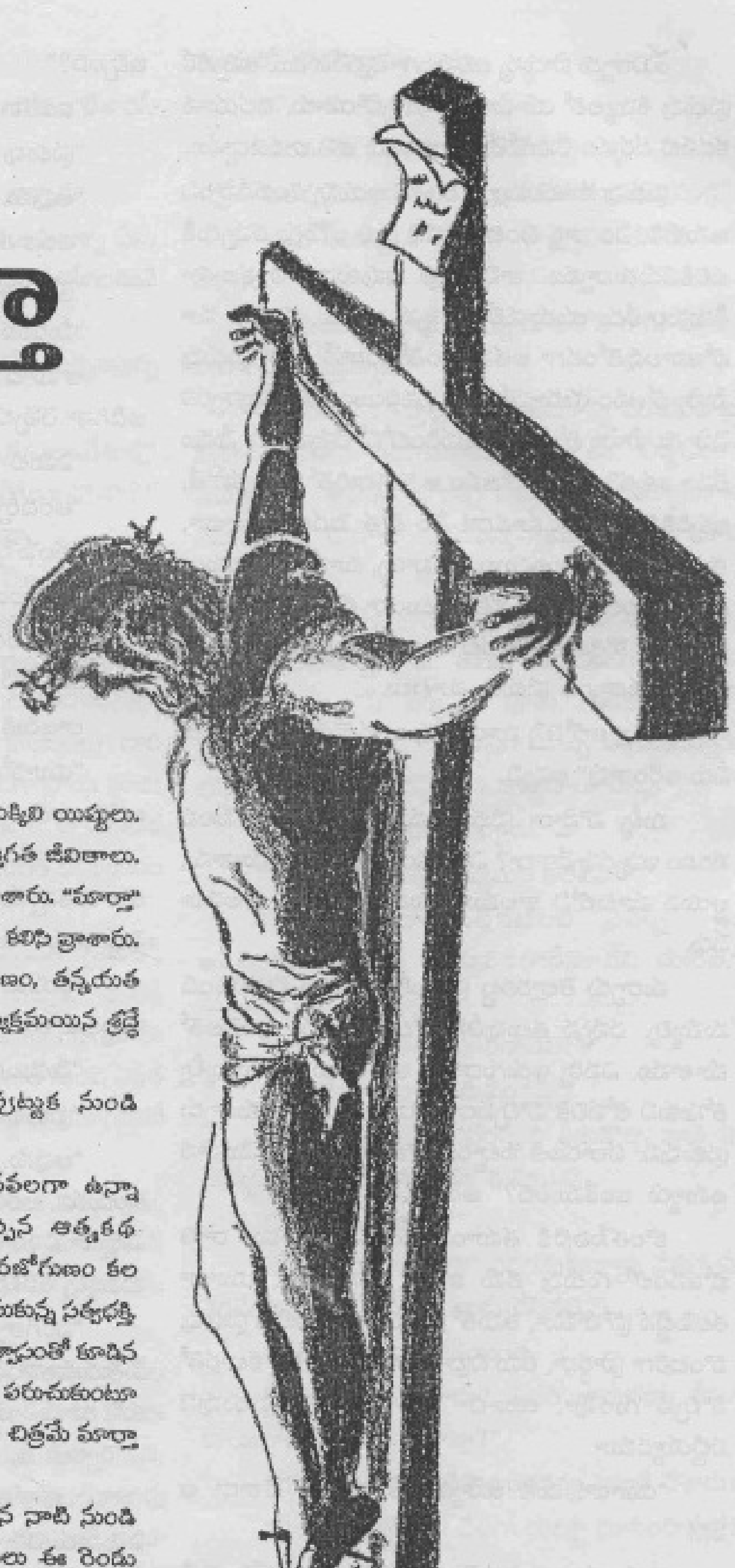
18. అహింసా స్తిమిత సుహృత్తులో
ద్వేషాన్నార్ప చూసిన గాంధి
అమృతగానంతో
దుర్భేద్య హృదయకవాటాన్ని తట్టిన రవి
మౌనంతో జ్ఞానాన్ని పంచిన
సాక్షాత్ దక్షిణామూర్తి రమణ
వొచ్చిపోయిన
జాడన్నా కనిపించదీనాడు
లోకంలో!

19. ఈ మట్టి అంతా ప్రతీ అణువూ
సాంరాజ్యమని, దేశాభిమానమని
మత ప్రచారమని, సత్యప్రతిష్ఠాపనమని
పగ అని, ప్రేమ అని
త్యాగించినవారి రక్తంతో
తడిసి ఎండింది

బాధలోంచి నడిచి
అగ్నిలో ఆహుతై
తాము లోకానికిచ్చిందేమిటి?
తాము పొందిందేమిటి?

65

మార్తా

జీససి మహాత్మాగాంధీలు చలానికి మిక్కిలి యిష్టులు. వారి సామాజిక సిద్ధాంతాలు కావు, వారి వ్యక్తిగత జీవితాలు. జీసస్ జీవితం ఇతివృత్తంగా రెండు నవలలు వ్రాశారు. "మార్తా" నవల స్వయంగానూ, "జీసస్ జీవితం" సౌరిస్‌తో కలిసి వ్రాశారు. ఈ అన్నింటిలోను చలంలోని లోక ప్రేమ గుణం, తన్మయత కనిపిస్తాయి. ప్రథమ దశలో స్త్రీ జనం మీద వ్యక్తమయిన శ్రద్ధే తర్వాత సర్వజనం మీదికి వ్యాపించింది.

జీసస్ జీవితం చారిత్రక నవల, పుట్టుక నుండి పునరుత్థానం వరకు చిత్రించారు.

మార్తా ఒక భక్తురాలి కథ. ఒకే నవలగా ఉన్నా ప్రాసంగికంగా "మగ్దలేని మరియ" చెప్పిన ఆత్మకథ సమానాంతరంగా సాగుతుంది. "మార్తా"ది రజోగుణం కల భక్తి ఆమె సోదరి "మరియ"ది సర్వార్పణం చేసుకున్న సత్వభక్తి. మగ్దలేని మరియది కృతజ్ఞతా పూర్వకమయిన విశ్వాసంతో కూడిన భక్తి. జనం నడయాడే చోట్లంతా తన కారుణ్యాన్ని పరుచుకుంటూ సాగిపోయే మహాపురుషుడు జీసస్. ఈ మొత్తం చిత్రమే మార్తా నవల.

ప్రభువును రేపు శిలువ వేస్తారని తెలిసిన నాటి నుండి శిలువ వేసే వరకు ఈ పాత్రల కల్లోల చిత్రణలు ఈ రెండు అధ్యాయాలు.

మర్నాడు పొద్దున్న ఆలస్యంగా నిద్రలేచాము. అప్పటికే ప్రభువు శిష్యులతో యూరూషలేం వెళ్ళిపోయారు. ఉదయాన కపటి దర్శనం చేసుకోలేకపోయినామే అని బాధపడ్డాము.

ప్రభువు మాటలవల్ల ఆ రోజునే ఆయన్ని శిలవవేస్తారని అనుకుని, ఏం వార్త వింటామోనని ప్రతి అడుగు చప్పుడుకీ ఉలికిపడుతున్నాము. కాని రాత్రి అవుతున్నా ఏ కబురూ తీసుకురాలేదు యరూషలేం వెళ్ళిన లాజరు. చివరికి మా భోజనాలవుతోండగా అతను సంతోషంగానే వొచ్చి ప్రభువు పాస్కా భోజనం యరూషలేంలోనే ఎవరియింటోనో చేస్తున్నారని చెప్పాడు. పాస్కా భోజనం ఇంకెవరింటోనో చేస్తున్నారా? మేము లేమా ఇక్కడ? పండగ భోజనం ఆ కొత్తవారితో చెయ్యకపోతే, ఇక్కడికివొచ్చి వుండకూడదా! ఏం కోత పెడతాదు బాబూ, ఈయన! ఎవరో అంతముఖ్యమైనవాళ్ళు, మాకు తెలీని భక్తులు యరూషలేంలో! మాకున్న భక్తి వుంటుందా తనమీద ఎవరికన్నా ఆ వూరిలో కొత్తవాళ్ళకి! అంటో గింజుకుంటున్నాను. ఇంతలో జ్ఞాపకం వచ్చాయి ప్రభువు మాటలు.

"అట్లా ఆలోచిస్తే మార్తా, రేపు జరగబోయే సంఘటనలు నీకు అర్థంకావు" అన్నవి.

మళ్ళీ వొస్తారా ప్రభువు?మళ్ళీ చూస్తామా? సిలవ పడడం ఇప్పుడప్పుడేకాదా? ఎందుకంటే చాలాసార్లు చూశాను, ఆయన మాటలోని కాలమూ, మేము అనుకునే కాలమూ వేరు.

మర్నాడు తెల్లారకట్ల ప్రజలకోలాహలం నిద్రలేపింది మమ్మల్ని. చప్పున తలుపుతీసి కొట్టుకుంటున్న గుండెలతో చూశాము. ఎవర్ని అడుగుదామా అని. తలుపునీ మమ్మల్నీ తోసుకుని లోపలికి వొచ్చిపడ్డాడు యాకోబు "పట్టుకున్నారు ప్రభువుని. విచారణకి పెట్టారు. కొట్టారు తిట్టారు. మొహాన ఉమ్మారు. ఇంకేముంది?" అంటో.

కొంతసేపటికి తమాయించుకుని చెప్పాడు. రాత్రి భోజనంలో గురువు తమ కాళ్ళు కడగటమూ, యూదా తలపెట్టిన ద్రోహమూ, తమతో కొండమీది తోటలోకి ప్రభువు వొంటరిగా ప్రార్థనా, తమ నిద్రా, కాగడాలతో, కత్తి కటార్లతో వొచ్చిన గుంపూ, యూదా ఒక ముద్దుతో ప్రభువుని పట్టియ్యడమూ.

"యూదా! మన ఇస్కారియత్ యూదా చేశాడా ఆ పని!"

మన యూదా ఏనా? ప్రభువుని ద్రోహంచేసి పట్టి ఇచ్చింది?"

"ఇంతకాలం ఏసుని అనుసరించిన యూదా?"

"ప్రభువు శిష్యుడే ప్రభువుకి ద్రోహం చెయ్యడం"

"అవును. వాడే!"

"తరవాత!"

"ప్రభువుని పట్టుకుని తీసికెళ్ళారు"

"మీరందరూ?"

ఆ మాట వినగానే యాకోబు కూలపడి ఏడ్చాడు. ఎంత అడిగినా చెప్పడు.

"ఏమిటి అట్లా ఏడుస్తావు! చెప్పవేం!"

"అందర్నీ చంపేశారా?"

"చంపేస్తే ఎంత బావుండేది?" అని మళ్ళీ ఏడుస్తాడు.

"వాళ్ళందర్నీ కూడా పట్టుకుపోయినారా?"

"అతనికేదో పిచ్చి ఎక్కింది. యూదా ప్రభువుకి ద్రోహం చెయ్యడమేమిటి? వీళ్ళందరూ ఏం చేస్తున్నారు?"

లాజరుకి కోపం వొచ్చింది.

"యాకోబ్! ఏమిటా గోల! సరిగా మాట్లాడు" అని అదలించాడు.

"నాతో మాట్లాడకండి. నామీద ఉమ్మెయ్యండి. ఆ యూదాకన్న మేమేం మెరుగు? ప్రభువుని పట్టుకోగానే మాకు పెద్ద భయం పట్టుకుంది".

"భయమా? ఆ గుంపునిచూచి భయపడ్డారా? ప్రభువుని పట్టుకుపోతున్నారని భయపడ్డారా? భయపడి..."

"మేమందరం తలోదిక్కుకీ పరిగెత్తాము."

"ప్రభువుని వొదిలి?"

"అవును. పరిగెత్తాం. అదేం భయమో ఎన్నడూ ఎరగం. ఇందుకూ, అందుకూ కాదు. గురువుకి ప్రాణాలర్పించడానికి ఎన్నడూ వెనకాడని మేము ఆ నిముషాన పరిగెత్తాము, ఎవరో మమ్మల్ని తరిమినట్టు."

"పరిగెత్తారా! ప్రభువుని ఆయన గతికి ఆయన్ని వొదిలి! పేతురుకూడా పరిగెత్తాడా? యోహాను? ప్రభువుని కావిలించు కుని కూచునే యోహాను కూడానా!"

"ఆ. ఆ. అందరూ" అని ఏడుస్తున్నాడు యాకోబు.

"యాకోబూ, నాయనా, తరవాత ఏడుద్దువుగాని, ప్రభువు ఏమైనారు చెప్పు."

"నాకు తెలీదు. నేనటుపోలేదు. ఇప్పుడు పిలాతు దగ్గిర

విచారణ జరుగుతోంది."

"విచారణా! ప్రభువుని విచారణా! ఏం దోషం చేశారనీ విచారణ!

"ఏమో నాకు తెలీదు. నన్నడక్కండి" అన్నాడు.

అందరం ఒక్క పెట్టునలేచి, ఇంటి తలుపులన్నా వేసు కోకండా పరిగెత్తాము. ఎట్లాగో ప్రభువుని రక్షించుకోగలమనే అనుకుంటాను. ఏమైనా ఎట్లా ఆగగలం?

వడివడిగా పరిగెత్తాము. యరూషలేం పక్కనవున్న రోమన్లపేట వైపు.

"చిక్కావా, ప్రభూ, దయనెరుగని శత్రువుల చేతుల్లో! మమ్మాన్ని వొదిలి, మానించి వెళ్ళిపోయినావా?'' అనుకుంటున్నాను వుండుండి దోవపొడుగునా.

వసంతం ప్రారంభం పండగరోజు. మా బాట పక్కన కంచెల వెనకతోటల్లో ద్రాక్ష పూసింది. అంజూరపళ్ళు పగిలితే కారే తేనెపైన తుమ్మెదలు మూగి రొదచేస్తున్నాయి, చిలుకలు, సీతాచిలుకలు, గోరింకలు మా తలలమీదనించి ఎగురు తున్నాయి, కోలాహలంగా. బుల్ బుల్ కోయిలలు దారి పొడుగునా పాడుతోనేవున్నాయి. రోజుతో వడిగా పోయే మాకు ఎక్కడో మనసు వెనక ఆ అందమంతా తగిలి ఆ సుందర సమయాన జరుగుతున్న ఘాతుకకృత్యాన్ని మరింత భయంకరం చేశాయి.

భూమ్యాకాశాల్నించి నవ్వుతున్న ఈ వసంతోత్సవంలో, భూమ్యాకాశాలకి ప్రభువుని విచారణకి పెట్టాడా మలిన మానవుడు! ఏనాటికన్నా గతులుంటాయా, వాడికి ఈ భూమి పైన. ప్రభువు నువ్వెవరో తెలుసుకున్ననాడు వాడి గుండె ఎంత కాలుతుందో! కాని తెలీదా వాడికి ఈనాడైనా! తెలుసును గనకనే భరించలేక నిన్ను, ఈ దండన.

ఎంతోమంది మమ్మల్ని దాటి పరుగులు తీస్తున్నారు, మానవుడు తననితాను అమ్ముకునే తిరణాలు చూడడానికి! వుండుండి ఓ అధికారి, రథంలో ఠీవిగా కూచుని, మొహాల దుమ్ము చిమ్ముతో పోతున్నాడు.

మేము చేరుకునేప్పటికి, పిలాతు భవనంచుట్టూ వేల కొలది జనం పోగైవున్నారు. అప్పుడే ఎట్లా పాకిందో ఈ వార్త. ఓ దిబ్బనెక్కి చూశాము ప్రభువు ఎక్కడ వున్నారోనని. కాని ప్రభువు ఎక్కడా కన్పించలేదు. అధికార్లు, పూజార్లు తిరుగుతున్నారు, చాలా పనిమీద ప్రజల గుంపులో ఇటూ అటూ, ఏం చేస్తున్నారో ఆ దుర్మార్గులు తెలుసుకుందామని గుంపులో జొరపడ్డాము.

"వొదలకండి. వూరుకోకండి."

"అరవండి. బిగ్గరగా అరవండి"

"సిలవ వెయ్యమనండి. వాడు దేవ దూషకుడనండి"

"మహనీయమైన రోమన్ రాజ్యానికి విరోధి అని చెప్పండి."

"వాడు మాకు వొద్దు. సీజర్ని కూలతోసి తాను చక్రవర్తి కావాలని చూస్తున్నాడు"

"విప్లవం లేవతీస్తాట్ట. మా ఆలయాన్ని పడకొడతాట్ట, విశ్రాంతి దినాన అప్రాచకాలు చేస్తున్నాడు. వీణ్ణి సిలవ వెయ్యండి." "అవినీతి బోధల్ని చేస్తున్నాడు. దెయ్యాలరాజు సహాయంతో రోగాలు కుదురుస్తున్నాడు. వీడుంటే మాకు రక్షణలేదు"

అని అరవమని బోధిస్తున్నారు. తమని ఎదురు ప్రశ్నించిన వాళ్ళకి లంచాలిస్తున్నారు. తమకి సుముఖంగా లేనివాళ్ళని బెదిరిస్తున్నారు, "నీ పేరు, నీ వూరు? సరేలే చూసుకో" అంటున్నారు. వీలైనచోట విరివిగా డబ్బు పంచుతున్నారు. భవిష్యత్తులో లాభింపచేస్తామని వాగ్దానాలు చేస్తున్నారు.

ఒకడు మా దగ్గిరికి వొచ్చాడు.

"అరవండి, సిలవ వెయ్యమని అరవండి"

సలోమి వెర్రిదానిమల్లేనటించి "ఎవర్నీ?" అని అడిగింది. మమ్మల్ని గుర్తుపడతారేమోనని దూరంగా నుంచున్నాము.

"ఎవరు నువ్వు? ఏ వూరిదానివి?"

"ఇప్పుడే వొస్తున్నానండి పండక్కి"

"రాజ ప్రతినిధి ఒక నేరస్తుణ్ణి తీసుకొచ్చి వాణ్ణి ఏం చెయ్యను? అని అడుగుతాడు, నువ్వు..."

"ఏం నేరం చేశాడు?"

"నన్నడుగుతున్నావా?" ఎవరనుకున్నావు నేను? ఏం నేరమేమిటి? అన్నీ నేరాలే వాడు చేసినవి."

ఇంతలో గుంపు పోగయింది.

"ఎవరినన్నా చంపాడా? ఎవరి భార్యనన్నా తీసుకు పోయినాడా? దొమ్మీ చేశాడా?"

"పోపో. నీతో నేమిటి? అంతకన్న ఎక్కువే చేశాడు?

"ఏం చేశాడు?' అని బేలగా చుట్టూ చూసింది సలోమి గుంపుకి ధైర్యమొచ్చింది.

"అవునండీ. ఏసు ఏం చేశాడని శిక్షిస్తున్నారు?" అన్నాడు ఓ యువకుడు.

"ఎవరురా నువ్వు? నీ పేరు? నీ వృత్తి?" అతను గుంపులో వెనక్కి తగ్గాడు.

"ఏం చేశాడండీ!" అని బిగ్గరగా అడుగుతో వెంట పడ్డది వెర్రిదానిమల్లే సలోమి. గుంపు నవ్వుతోంది.

ఇంతలో అంతకన్నా పెద్ద అధికారి వొచ్చాడు అటువేపు కోలాహలం విని.

"ఏమిటది?"

"కాదండీ అయ్యా! నన్ను సిలవవెయ్యండి" అని అరవమంటాడు ఆయన. ఎవర్ని? ఎందుకంటే చెప్పకండా పోతున్నాడు" అంది.

"ఆ ఏసు అనేవాడిని. వాడు దేవదూషణ, మత దూషణ చేస్తున్నాడు."

"దేవుణ్ణి తిట్టాడా?"

"కాదు, తను ఈశ్వర పుత్రుడట. క్రీస్తుట".

"క్రీస్తేనండీ. శాస్త్రాల్లో రాసివుందిగా క్రీస్తు వొస్తాడని!"

సలోమిని కొట్టడానికి చెయ్యెత్తాడు అధికారి. ఇంతలో గుంపు"ఎందుకయ్యా కొడతావు! ఏం తప్పుమాట అంది? జవాబు చెప్పలేక కొడతావాపైగా" అన్నారు, అతనిమీదికి తోసుకొస్తో.

ఏం చెయ్యలేక "పిచ్చిది" అంటో తప్పుకున్నాడు.

మా గుండెల్లో అంత విషాదం పేరుకుందిగాని లేకపోతే, ఎంత కులాసాగా నవ్వుకునేవాళ్లమో!

గుంపులో తిరుగుతోవుంటే మాకు తెలిసిన మొహాలు కనపడుతున్నాయి. ఆ ఉదయం ఆ గుంపుని చూస్తే అది మామూలు లోకమని పించలేదు. వీళ్ళందరూ సమాధుల్లోంచి లేచి, చివరి విచారణకి నుంచున్నారనిపించింది. ప్రభువు నయం చేసిన రోగులు, ఆయనవెంట తిరిగిన భక్తులు కనపడుతున్నారు, తెల్లని మొహాలతో, బెదురుతున్న కళ్ళతో.

గుంపులోంచి బైటికి పోయినాము. అప్పటికే కొన్ని తడిక దుకాణాలు, గుడారం అంగళ్ళూ వొచ్చాయి, అక్కడికి. పుచ్చ బద్దలూ, అంజూరపళ్ళూ, నారింజరసం, పాలు, జున్ను, వేయించిన ధాన్యాలు అమ్ముతున్నారు. కాసేపట్లో గుంపుకి విసుగు పుట్టినట్టుంది, ఎండలో నుంచుని నుంచుని, ఒక్కొక్కరే దుకాణాలవేపు నడుస్తున్నారు. మా వూరి ముసలమ్మ ఒకామె కనపడ్డది, కొత్తగా దొరికిన వెండి నాణాలవంక చూసుకుంటో.

"అమ్మా, ప్రభువెక్కడ?"అన్నాను.

"ప్రభువెవరు, మార్తా!" అని అడిగింది.

"ఏసు ప్రభువు"

"ఓ అవును. ఏసుని విచారణా స్థానంలోకి తీసుకు పోయినారు. పాపం! లోపల వున్నాడు" అంటో వెళ్ళిపోయింది.

అవును. ఇంకా పాస్కాభోజనం కాలేదుగనక రోమన్ల స్పర్శతో మైలపడకండా బైట నుంచున్నారు, యూదులు.

ఇంతలో పిలాతు బైటికి వొచ్చాడు, చప్పున గుంపులో కోలాహలం సద్దుమణిగింది. అతను మాట్లాడపోతుండగానే, అప్పుడే తమని అరవమన్నారనుకొని, గుంపులో కొందరు పిలాతు ఏమీ మాట్లాడకుండానే "వాణ్ణి సిలవ వెయ్యండి. వాడు రాజద్రోహి, మిత్రద్రోహి" అని అరిచారు. ఆ మాటలందుకుని గుంపంతా అరిచింది. మత గురువులు, గురుకులుల మొహాలు తెల్లవడ్డాయి, తమ కుట్ర బైటపడుతోందని పిలాతు అంతా అర్థమైనట్టు తలవొంచి చిరునవ్వుకుంటున్నాడు. మా గుండెల్లో ఆశలు అంకురించాయి.

ఇంతలో గురుకులుల సిబ్బంది "అరవకండి. ఆగండి. మన ఘననీయుడైన రోమన్ ప్రతినిధి మాట్లాడపోతున్నారు. నిశ్శబ్దం" అని గుంపుని అదమాయించారు.

గుంపు సద్దుమణిగింతరవాత పిలాతు "నేరస్తుణ్ణి విచారించాను. అతనిలో నాకేదోషమూ కనపడలేదు. వొదిలేస్తాను" అన్నాడు.

ఆ మాట అన్నాడో లేదో, కోలాహలం రేగింది, పెద్ద కంఠాలతో అరిచారు. "సిలవ వెయ్యండి. వాణ్ణి వొదలడానికి వీల్లేదు" అని, ముఖ్యులు. వాళ్ళవెంట సామాన్య ప్రజ అరిచింది. చాలామందికి తాము ఏమి అరుస్తున్నారో, అసలు విషయ మేమిటో తెలీనే తెలీదని స్పష్టంగా తెలుస్తోంది.

ఇంక చాలును, అరవొద్దని పిలాతు చెయ్యెత్తాడు. కోలాహలం ఆగింతరవాత బాధపడుతున్న కంఠంతో ఆ గురుకులుల ముఖ్యులతో ఏదో మాట్లాడాడు. వాళ్ళ ప్రత్యుత్తరాలు విని, ఎంతో అసహ్యపడుతున్నట్టు మొహంపెట్టి తిట్టాడు. వాళ్ళు వొంగివొంగి నమస్కారాలు చేసి ఏదో మాట్లాడారు. ఆలోచిస్తో లోపలికి వెళ్ళాడు పిలాతు. మీసాలు దువ్వుకుని వెకిలిగా నవ్వుకున్నారు గురుకులులు.

మాకు ఆశ్చర్యం వేసింది. కొందరు అరిచేవాళ్లు "ఏసు మా ప్రభువు, ఈశ్వర పుత్రుడు" అంటో అక్కడి గురుకులుల

మొహాలు చూసి బెదిరి "సిలవవెయ్యండి" అని అరిచారు.

"నాకు కళ్ళిచ్చాడు మహాత్ముడు. రాజద్రోహి. వాణ్ణి బతకనీయండి." అన్నాడు ఒకడు. "ప్రభూ, ఏసు" అని వెక్కి వెక్కి ఏడ్చేవాళ్ళెందరో!

"ఇంకేముంది? ఈశ్వర పుత్రుణ్ణే దండనకిపెట్టారు. ఈ లోకానికే అంతమొచ్చిందని" ఏడుస్తోంది ఒక యువతి.

"నువ్వు లేకపోతే నా బతుకింకేముందిరా" అనింకో ఆమె ఆపుకోలేక రోదించింది. గోలచేస్తున్నారని వొంకపెట్టి అట్లాంటివాళ్ళని బాది అవతలికి ఈడ్చేశారు రక్షకభటులు.

"నాశనం. ఈ దేశానికి నాశనం" అని అరిచారు కొందరు.

"వాళ్ళ కడుపుమండా. గొర్రెవంటి సాధువుని రాజద్రోహి అని పిర్యాదు చేస్తున్నారు. వీళ్ళ కూతుళ్ళు, కోడళ్ళు కడుపు మండా! వీళ్ళు నాశనంకాను" అంటో తిట్టిపోస్తున్నారు కొందరు.

ఆలస్యమయింది. ఎండకి తాళలేక గుంపు చెదురుతోంది. చాలామంది దుకాణాల పందిళ్లలోకి పోతున్నారు, ఏదన్నా చల్లనిది తాగాలని. గుండెలబరువుతో మేమూ పోయి ఓ మల్బెరీ చెట్టుకింద నుంచున్నాము. గుంపులో వాళ్ళు నలుగు రైదుగురుగా అటు వొస్తున్నారు, అరిచి అరిచి నోళ్ళెండి.

ఒక అతన్ని అడిగాడు లాజరు.

"ఏం చేశారు ఏసు నీకు అపకారం! సిలవ వెయ్యమని అరిచావు. పోనీ ఎవరికేం అపకారం చేశారు?"

అతను ఆశ్చర్యంతో యోచించాడు. "సిలవ వెయ్యమని అరిచానా? లేదే!" అని యోచించుకుంటున్నాడు. పక్కన వున్న అతని స్నేహితుడు "అరిచావురా. నువ్వూ నేనూ ఇద్దరమూ అరిచాం" అన్నాడు.

వెంటనే లాజరు "నువ్వెందుకు అరిచావు? నిన్నేం చేశాడు?" అని అడిగాడు ఆ రెండో అతన్ని.

"నన్నేం చేశాడు! నన్నేం చేస్తాడు? అందరూ అరుస్తో వుంటే నేనూ అరిచాను"

"ఏం ఆలోచించకండా ఓ సాధుని పట్టుకుని సిలవ వెయ్యమని అరుస్తారా? నీకేమన్నా నీతీ అంతరాత్మ అనేవి ఉన్నాయా" అని అడిగింది మేరీ ఉగ్రురాలై. సిగ్గుతో దూరంగా పోయారు వాళ్ళు.

కాసేపట్లో ఇంకో ముగ్గురు మా ముందునించి వెడుతున్నారు, ప్రభువు విచారణ సంగతి మాట్లాడుకుంటో. వాళ్ళల్లో ఒకడు "ఇంక వొదలరు. మరీ మితిమీరిపోయినారు. వాడులేదూ, ఆ ముష్టివెధవ, బారాబ్బాసు, వాడిపుళ్ళు నయం చేశాడు. ఏదో శక్తులున్నాయికదా అని..."

తీరాచూస్తే, ఆ మాట్లాడే వాడికి మా కళ్ళఎదటే పడిపోయిన నోటికి మాటనిచ్చారు ఏసు. ఆ మాటని ఇట్లా ఉపయోగిస్తున్నాడు. నాకు వొళ్ళు తెలీలేదు. ఒక్క దూకున వాడి మెడ పట్టుకు వూయించి "నువ్వేరా, మాట్టాడేది! నీ పాడు నోటికి మాటనిచ్చింది ఎవర్రా!' అన్నాను. వాడు నన్ను వొదిలించుకొని "అవును మార్తమ్మా, తనకే మహిమలు ఈశ్వరుడిచ్చాడు కదా అని అడ్డమైనవాళ్ళకి, వీడూవాడూ అని లేకండా, తన గొప్పకి. నయంచేస్తోవుంటే ఏం జరుగుతుంది? ఇదే!" అంటో వెటకారంగా చేతులు వూపుతోపోయినాడు.

లంచాలు తీసుకుని అరిచినవాళ్ళు, ఆ వెండి నాణాల్ని చేతుల్లో చూసుకుంటో యవలూ, గుగ్గెళ్ళూ, బటానీలూ కొనుక్కుంటున్నారు. తమకి వెండి బిళ్ళలు మాత్రమే దొరకాయి కాని, కొందరికి ఉద్యోగాలూ, అమ్మకాల్లో లాభాలూ, అధికార్లు వాగ్దానం చేసిన సంగతి ఈర్ష్యతో మాట్టాడుకుంటున్నారు.

వీళ్ళందరికీ ఏ శిక్షా లేదా ప్రభూ! ఏమెరగని అమాయకుడిపై ఇంత క్రౌర్యం, నిర్దాక్షిణ్యం, స్వార్థం చూపిన వీళ్లని...

"కాని నీ శత్రువుల్ని ప్రేమించు. విమర్శించకు విమర్శిం చావా, నీకు విమర్శ జరుగుతుంది."

కాని ప్రభూ, వీళ్ళని, ఈ ఘాతుకుల్ని విమర్శించకండా ఎట్లా నిలవగలను. నీ పైన నా ప్రేమ. నీ పాదాలు తాకిన దుమ్ముకోసం తపనపడే నా హృదయం.

వీళ్లని క్షమించానా, ఉపేక్షచేశానా, ప్రేమించానా, నీకు ద్రోహం చేసినట్టైపోతున్నాను.

ఏ ఘోర పాపాలు, ఏ పైశాచిక కృత్యాలు, ఏం చేసినా, వాళ్ళని క్షమించగలను. నన్ను ముక్కలకింద కోస్తున్నా నేను వాళ్లని ప్రేమించగలను. కాని హృదయనాథా, పవిత్రమూర్తీ, నిష్కలంక ప్రేమమయా, నిన్ను ఈ తుచ్ఛులు, ఈ పరమ కల్మషులు-

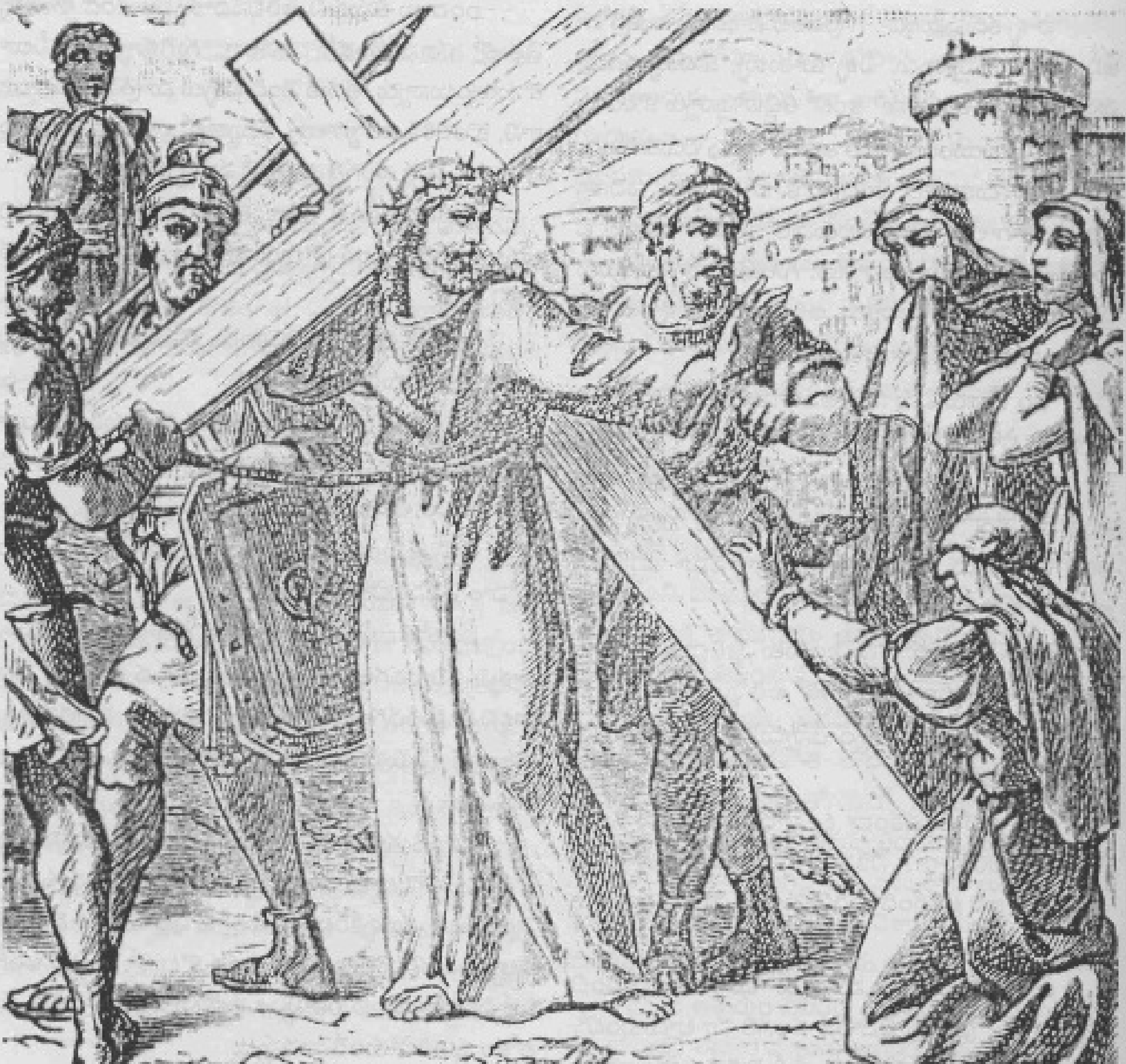
చప్పున గుంపులో కలకలం ఆగింది. ప్రభువుని తీసు కొచ్చి నుంచోపెట్టారు. న్యాయస్థానం ముందున్న అరుగుమీద, ఎర్రని అంగీ, ముళ్ళకిరీటం, చేతుల్లో ఓ పుల్ల-ఏమిటా వికృతం! ఎట్లాచూడం? నుదుట రక్తం. ఎంత కొట్టారో, ఆ ఎర్ర అంగీ పీల్చేసింది ఆ వొంటి రక్తాన్ని, ఒక్కబొట్టు నేలమీద పడితే, ఈ లోకం మండిపోతుందేమోనన్నట్టు.

ఆయన్ని వికృతంగా హాస్యాస్పదంగా చెయ్యాలని వాళ్ళ వుద్దేశ్యం. అట్లా చేసినా, ప్రతిరక్తకణంలోంచి, నరనరాల్లోంచి, స్వర్గధామంనించి దిగివొచ్చి వెలిగే తేజస్సు ఆయన ముఖంలో, భంగిమంలో, ఆ నుంచునే విధంలోంచే వెలిగిపోతుంది ఆ చూపు వొక్కటి చాలు, ఈ భూమికేమిటి, అన్ని ప్రపంచాలకీ ఏకైక సార్వభౌముడని చాటడానికి. కాని ఆ దిక్కుమాలిన పాపాత్ముల కళ్లకి కలుషితమైన పొరలుకమ్మాయి. నవ్వుతున్నారు.

ఆ నవ్వుని చూసి ఆయన తలనెత్తి రొమ్ముచాచి చూశారు ప్రజలవంక. గొప్ప గౌరవంతో, పూజ్యభావంతో, భయంతో చప్పున ఆగింది నవ్వూ, హేళనా, మొహాలు దాక్కున్నాయి. చూపులు కిందికి వాలాయి. ఆయనకాదు విచారణపడే నిందితుడు. ఈ ప్రజల్ని, వీళ్ళ అల్పత్వాల్ని, హృదయ మాలిన్యాన్ని, పాతకాల్ని విమర్శించే కాలాంతకుడే దిగివొచ్చి అరుగు మీద నుంచున్నాడనిపించింది.

ఇంకొక్క నిమషం ప్రభువు అట్లానే నుంచుని చూస్తే, గుంపంతా సాగిలపడదా, 'ఈశ్వర పుత్రుడికి జయ్, లోకైక ప్రభువుకి జయ్' అని అరిచి 'పతితపావనా, కరుణామయా మాపై ఉగ్రంచూపకు, పాహిమాం' అంటూ అరిచి, వొణుకుతో ప్రాధేయపడరా, అనుకున్నాను.

కాని ప్రభువునించి వెంటనే ఉగ్రతేజం ఉపసంహ

రింపబడ్డది.

మరు నిమిషం ఏం తెలీని అమాయకుడైన పసిపాపకి, తల్లి ముద్దుగా ఓ వేషం వేసి ఈ లోకమనే రంగస్థలంమీద నుంచోపెడితే "ఎవళ్ళు వీళ్ళు, ఏమిటిదంతా!" అని బెదురుతో చూసినట్టయింది, ఆయన ఆకారం.

వెంటనే గుంపు తెప్పరిల్లి, తమలోని దైవత్వానికి తామే భీతిల్లి సిగ్గుపడి, మాయ కప్పుకుని "సిలవ వెయ్యండి. వాడు ద్రోహి. వాణ్ణి సిలవవెయ్యండి" అని అరిచారు.

ఆ అరుపులు విని, అంతవరకు కళ్ళు కిందికి వాల్చి నుంచున్న ప్రభువు మళ్ళీ ఒక్కసారి కళ్ళెత్తి, ఈ చివరినించి ఆ చివరికి నిదానంగా చూశారు. నాకు నిశ్చయం, అ చూపు అక్కడవున్న ప్రతి వొక్కడికి తనవంక ప్రత్యేకంగా ప్రభువు చూశారని అనిపించివుంటుంది.

అంతేకాదు. ఆ చూపుతో, ఆ ఎదుటివాడి హృదయంలోని మాలిన్యమంతా ఆయన ముందు విశదమైనదని అనిపించి వుంటుంది. ఇంతలో ఆ కళ్ళలోని తీక్షణమైనచూపు, దీనంగా, దయతో, క్షమతో ఆర్ద్రమై నా పొట్టని కలయపెట్టింది.

"ఎట్లా తప్పించుకోగలర్రా, రాబోయే నరకాగ్నిని!" అంటున్నట్టు. "ఎట్లా వీళ్ళని నా హృదయంలోకి నా రెక్కల కిందకి తీసుకుని రక్షించగలను" అనే వేదన తోచింది ఆయన కళ్ళలో.

తోలుకొరడాలు పట్టుకుని ఇద్దరు వస్తాదుల్ని వెంట పెట్టుకుని ప్రవేశించాడు పిలాతు. "ఇదుగో మీ రాజు చూడండి" అన్నాడు.

"వీడేమీ మారాజు కాడు. సీజరే మా చక్రవర్తి. వీణ్ణి కొరత వెయ్యండి" అని అరిచింది గుంపు.

ఒక్కచూపుతో, వేలుపూవుతో, వేలకొలది అల్లరి ప్రజల్ని నిశ్శబ్దంగా చేసి నిలపెట్టే మహావక్త, ఏం చాతకాని నిరర్థకుడివలె దీనంగా కళ్ళు కిందికి వాల్చినుంచున్నారు. "ఇతనిలో నాకే దోషమూ కనపట్టంలేదు. కొట్టించి వొదిలేస్తాను" అంటున్నాడు పిలాతు. ఆ మాటతో తిరిగి అరిచింది గుంపు.

ప్రభువుని కొట్టడానికి ఆ హంతకులు కొరడాలనెత్తారు. ఇంక భరించలేక వడిగా పరిగెత్తాను. నా వెంట తక్కినవాళ్ళూ వొచ్చారు.

పిలాతు మందిరం వెనక వేపున మెట్లమీద కూచుని వుంది ఒక దాసీ ఆమె.

ఆ వెనక వేపుకు కూడా వినపడుతున్నయి అరుపులు, కొరడా దెబ్బలు, ప్రతి దెబ్బకీ హర్షధ్వనులు, ప్రజలనించి ఆ దెబ్బలు మా గుండెలపైన తగులుతున్నట్టుంది. అరుపులు స్పష్టంగా వినపడకపోయినా, మా చెవుల్లో మాత్రం "వీణ్ణి చంపెయ్యండి, వీడి క్షమాపూరితమైన దృష్టులు, నిందాపూర్వకమైన వాక్కులు, నిర్మలహృదయం, మా మధ్యన మేమింక భరించలేము. ప్రతిఫలం ఆశించని ప్రేమ, భేద బుద్ధిలేని మహత్యాలు, మా బతుకుల్ని కాల్చేస్తున్నాయి, శుద్ధిచేస్తున్నాయి. వీణ్ణింక భరించలేము. మమ్మన్ని మా సుఖాలలో బతకనీటం లేదు. వీడు మా గుండెల్లో బల్లెం. చంపెయ్యండి" అన్నట్టు వినపడుతున్నాయి ఆ అరుపులు.

మమ్మల్ని చూసి ఆ రోమన్‌దాసీ ఆమె రోమన్ ఉచ్చారణతో యూదాభాషలో మమ్మన్ని తిట్టడం ప్రారంభించింది. నిర్ఘాంతపోయినాము.

"దుర్మార్గులారా, సిగ్గులేదా మీకు? ఏమొచ్చింది మీ జాతికేం పోయేకాలం వొచ్చింది? మీకు మతులు పోయినాయా! మీ గుండెలు రాళ్ళా!"

"ఎందుకు అట్లా తిడతావు?" అని అడిగాడు లాజరు ఆమె దగ్గిరిగా వెళ్ళి.

"ఏం చేశాడు మిమ్మల్ని ఆ సాధు! కటికవాళ్ల చేతులు నాకే గొర్రెపిల్లలాగున్నాడు, ఆయన్ని చంపమని అట్లా పడి అరుస్తారేం? మీకేమన్నా గతులు వుంటాయా? ఏం దేవుడు మీ దేవుడు! కుచ్ఛితులారా! పాపులారా!"

"తల్లీ, నువ్వు వొక్కతె వున్నావా? మా ఏసు కోసం కన్నీళ్ళు పెట్టుకునేదానివి" అనుకుని ఆమెని సమీపించి చెప్పాము, గురుకులుల దురంతం, కొన ఆశతో.

"మీ పిలాతుకి ఎవరన్నా చెపితే బావుండును, ఈ మతాధికారులు చేసిన కుట్ర ఇదంతా అని" అన్నాము.

"చెప్పామమ్మా చెప్పాము. కాని మీ యూదులు అతనికి మతి తోచనిస్తేనా! పైగా బెదిరిస్తున్నారుట, సీజరుతో పిర్యాదు చేస్తామని!"

"నువ్వెవరు?" అని అడిగాము.

"నేను పిలాతుభార్యగారి దాసీని. ఆమె నా చేతనే కబురంపింది పిలాతుకు 'ఆయన ధర్మాత్ముడు. నేరస్తుడు కాడు. ఆయన వ్యవహారంలో నువ్వేమీ జోక్యం కలిగించుకోకు. రాత్రంతా నా కలల్లో ఆయనే. ఆయన మూలంగా కలలో ఎన్నో ఉపద్రవాలు కనిపించాయి నాకు' అని. అమ్మగారికి ఎన్నో భయంకర దృశ్యాలు కనపడ్డాయిట. అవి కలలుకావు.

నిజమని దుఃఖిస్తోంది. ఏం కలలు వొచ్చాయో భర్తకి చెప్పకముందే, తెల్లారకుండానే వొచ్చి పిలాతుని లేపుకుని తీసుకుపోయినారు మీ దిక్కుమాలిన యూదులు. ఏం ఘోరమైన దేశానికి వొచ్చామో! ఎట్లాంటి మతమమ్మమీది. మా అమ్మగారికి ఏసు కనపడ్డాడు కలలో, తెల్లారి గుర్తుపట్టింది ఆయనేనని! ఆయన మూలంగా ఈ దేశం సమూలంగా నాశన మయిందిట. కావలసిందే, కాని ఆయన్ని శిక్షించడం మూలంగా, తరతరాలు, ప్రజలు పిలాతు మొహంమీద ఉమ్మువేసినట్టు, నరకంలో పిలాతు సిలవమీదవుంటే, గద్దలు పీక్కుతింటున్నట్టు, రోం నగరవీధుల్లో పిశాచాలు తిరుగు తున్నట్టు. ఇంకా ఎన్నో దృశ్యాలు కనపడ్డాయి. ఈ ఏసు లేడూ, ఆయన ఆకాశంలో పెద్ద వెలుగుతో కూచుని వున్నాట్ట, మా జూపిటర్ పక్కన"

పెద్ద ఆశపుట్టింది మాలో.

"మీ అమ్మగారి దర్శనం చేయించు మాకు" అన్నాము. లాజరు ఆమె చేతులో బంగారు దీనారం పెట్టాడు. ఆమె మమ్మల్ని లోపలికి తీసుకువెడుతోవుండగా మాకెదురుగా వొచ్చింది పిలాతు భార్య. దాసి ఆమె ముందు సాగిలపడి "వీరు తమతో..."

ఆమె వొచ్చీరాని భాషలో "యూదులా! సిగ్గులేదూ! చేసిన పని చాలదూ? ఆ మహాత్ముణ్ణి వొదలవొద్దని నన్ను కూడా బతిమాలాలని వొచ్చారా? దాసీ, వీళ్ళని కొరడాలతో..."

"దేవీ, మేము ద్రోహులం కాదు. ఆ గురుకులులూ, ఆలయం పెద్దలూచేరి వాళ్ళ అధికారానికీ, ఘనతకీ, ఎక్కడ ఆపద వాటిల్లుతుందోనని, ధర్మమూర్తిని, నిర్మలుణ్ణి, అమాయకుణ్ణీ, నిర్దోషిని, కరుణామూర్తిని, మా ప్రభువుని, అన్యాయంగా నిందారోపణచేసి నిలపెట్టారు"

"నాకు తెలుసు. నా కలలో అట్లాగే కనపడ్డాడు. అంతేకాదు. సూర్యుడిమల్లే వెలిగిపోతున్నాడు. రాజప్రతినిధికి కబురంపాను, ఆ పుణ్యాత్ముడి జోలికి పోవద్దని. వొదిలేస్తా నన్నాడు. రోదించకండి."

అంతే అటు తరువాత ఆమె మాటల్ని ఊహించుకో వలసిందే కాని ఇంక వినపడలేదు. చెవులు బద్దలయ్యేటట్టు గోల, మందిరం ముందు వేపునించి. "సిలవ వెయ్యండి... సరేలెండి. ఆ పాతకం మీది కాదు, మాదే. సిలవ వేయించండి, ఈ రాజద్రోహిని, దైవదూషకుణ్ణి..."

తరవాత పిలాతు మాటలు – "ఈ నిర్దోషి రక్తానికి నేను దోషిని కాను. ఇతని విషయం నేను చేతులు కడుక్కుంటున్నాను. మీరితన్ని ఏం చేసుకుంటారో చేసుకోండి" అని.

హర్షధ్వనులు న్యాయస్థానంనించి, మా గుండెలు కొట్టుకుంటున్నాయి. ఇంతలో బిరబిరా వొచ్చాడు పిలాతు భార్యను వెతుక్కుంటో, మొహాన సూర్యుడస్తమించినట్టుంది. ఎంతో విచారం, విసుగు, కోపం, నిస్సహాయత్వం. ఒక్క చెయ్యిపూవుతో మమ్మన్ని పొమ్మన్నాడు. ఆయన కాళ్ళమీద పడబోతున్నాము. మమ్మన్ని తోసెయ్యడానికే సిద్ధపడ్డాడు. దాసీ మమ్మల్ని బైటికి ఈడ్చుకుపోయింది. పిలాతు భార్యతో ఏదో మాట్లాడుతున్నాడు, వాళ్ళ భాషలో. ఆ మాటలు మాకు బైటికి వినపడుతున్నాయి. ఆమె పెద్దగా ఏడ్చింది.

దాసీ వంక చూశాము, అదేమిటో మా భాషలో చెప్ప మని.

"మీ ఏసుని యూదులకి వప్పచెప్పాట్ట. వాళ్ళ బెదిరింపులకి జడిసి"

గబగబా ముందువేపుకి పరిగెత్తాము, గురుకులు సంతోషంతో ఒకరినొకరు వీపులమీద తట్టుకుంటో, గుంపులు గుంపులుగా వెళ్ళిపోతున్నారు.

సామాన్య ప్రజలు నివ్వెరపాటుతో చూస్తున్నారు, తమ అరుపుల ఫలితం ఇట్లా పరిణమించిందేమో అని. తమవల్ల ఒక నిర్దోషికి, సాధుకి ఎటువంటి అన్యాయమైన శిక్ష పడ్డదో చూసి, నిర్ఘాంతపోయినారు. కొందరు ఏడుస్తో ఊరివేపు పరిగెత్తుతున్నారు.

ఆలోచనకి కూడా శక్తిలేని భారంతో మొద్దుబారి నుంచున్నాము. ఉండుండి లోపల్నించి, కొరడా దెబ్బలు, హేళనగా నవ్వులు వినిపిస్తున్నాయి. ఛళ్ళుమనే ఆ శబ్దం మా గుండెలమీద ఫెడీలుమని తగులుతోంటే భరించలేక, ఆ దెబ్బలు మా వొంటిమీద తీసుకుందామనో ఏమో అటు పరిగెత్తాము. ముందు నేను, నా వెనక లాజరూ, మరియూ, మెట్లెక్కి ముందున్న వెడల్పాటి అరుగెక్కి న్యాయస్థానంలో జొరపడుతున్నాను. ద్వారం దగ్గిర ఓ సైనికుడు నన్ను ఒక్కతోపు తోశాడు బైటికి, నేను నా వెనక వొస్తున్న మేరీపైన పడ్డాను. లాజరు ఆ సిపాయి పైకి దూకాడు. లాజర్ని వెనక్కి లాగేశాను. ఒక్క నిమషం, తుపాసు ఉరుముల మబ్బుల్లోంచి కనపడే చంద్రరేఖవలె, వాళ్ళ మధ్య నుంచున్న ప్రభువు దర్శనమయింది. ఆయన మావంక నిస్సహాయంగా చూస్తున్నారనిపించింది.

అక్కడి వాళ్ళకి నేరస్తుల్లో ఒకణ్ణి కొట్టడం దినచర్య మాకు హృదయవిదారకమైన దృశ్యం.

అదే సమయమని దూరంగా నుంచున్న మగ్దలేను మరియ బిరబిర ద్వారంపద్దకు వొచ్చింది. ఆమెని చూసి, ఆమె అందంతో కళ్ళు కనపడక విభ్రాంతులైనారో, ఎవరో రాణీవొచ్చిం దనుకున్నారో, ఆ ద్వారపాలకులు స్తబ్ధులై లోపలికి పోనిచ్చారు. ఒక్క దూకులో ఆమె ఏసుపైన పడ్డది. "ప్రభూ, నా ప్రభూ" అంటో.

ఏసు వొంటిమీదికి దిగుతున్న కొరదాదెబ్బ ఆమె బుజాల పైన పెడేలుమని పడ్డది ప్రభువుపైన పడవలసిన దెబ్బ. దాంతో దిమ్మతిరిగి కిందపడిపోయింది. ఎట్లా తింటున్నరో సుకుమార మా ప్రభువు, మా ఏసు, అన్ని కొరడా దెబ్బలు. అక్కడి బానిసల్లో ఒకడు మేరీ చెయ్యిపట్టుకుని బిరబిరలాగి బైట పారేశాడు. మేమామెని లేవనెత్తి మెల్లిగా మెట్లు దించుతున్నాము. అమె వికృతంగా ఎంతో సంతోషంతో పిచ్చెక్కినదానిమల్లే నవ్వుతోంది. ఆ తోలుతాడు తగిలినంత మేరా, నడుంమీదా, చంపమీదా ఉబుకుతోంది రక్తం చార. లేత అరిటాకువంటి చంపపగిలి రక్తం కారుతోంది. మా వెనక గుసగుసలు.

"మగ్దలేను మరియ, మగ్దలేను మరియ" అంటో. కొన్ని కంఠాలు విభ్రాంతులైనవారివి. కొన్ని ఆ అందాన్ని చప్పరించేవి. కొన్ని అసహ్యంతో లోకువచేస్తో.

"ఇట్లాంటి ముండలతో తిరిగాడు" అన్నారు ఒకరు. దాంటో ఈర్ష్యావుంది. బైటికి మాత్రం నింద.

ఇంక ఇక్కడ నిలవలేక దూరంగాపోయి పిలాతు ఘాతుక మందిరంవంక చూస్తో నిలబడ్డాము. కాని మేము దూరమైనా అందరి కళ్ళూ మా పైనే, మగ్దలేను మరియని వెతుక్కుంటో.

"ప్రభువు వొంటిమీద పడవలసిన కొరడాదెబ్బని, ఒక్క దెబ్బని పోనీ, నీ వొంటిమీదకి తీసుకున్నావు, మరియా, ఎంత అదృష్టవంతురాలివి" అనుకున్నాము.

10.

అది అందమైన ప్రదేశం. చిన్న ఎత్తుమీద కట్టారు. ఆ రోమన్ కోట చుట్టూ లారెల్ చెట్లూ, వివిధ దేశాల పూల మొక్కలూ వున్నాయి. చుట్టూ ఆకాశం తప్ప చూపుకి ఏ అభ్యంతరంలేదు.

ప్రభువు దర్శనం కోసం వెతుక్కునే ఎండ, బిక్క మొహం వేసుకుని న్యాయస్థానం కిటికీల్లోంచి భయంతో తొంగి చూస్తోంది. మారుతం చెట్ల ఆకుల్లో కూచుని కిచకిచ లాడుతోంది, భరించలేని వ్యధతో.

"అదెవరు?" అంది మగ్దలేను మరియ, మాకో ఫర్లాంగు దూరాన ఎండలో మెరుస్తున్న ఒక అతన్ని చూపిస్తో. ఇంకెవరు? అంత ఎత్తు! సిమియోను పేతురు. గబగబ అందరమూ అటు నడిచాము వేగంగా. అతన్ని చూస్తే ప్రాణం లేచివొచ్చింది. ఏదో అతను వొచ్చి మా ఆర్తి తీర్చేట్టే. మొదటినుంచి ఇంతకాలమూ అతనిపైన అట్లా ఆధారపడ్డాము. అట్లా రక్షించుకుంటో వొచ్చాడు ప్రభువుని అప్పటివరకు.

ఏమో, ఏదన్నా, సాయం చెపుతాడేమో! మా కోసమే వెతుకుతున్నాడేమో పేతురు వుంటే ఇంకేం? అని అటు వెళ్లాము. మేము దగ్గిరిగా వెళ్ళిందాకా, అతనికి ఆ సంగతి తెలిసినట్టు లేదు. మమ్మల్ని గుర్తించగానే బెదిరిన కణుజుమల్లే ఒక్క దూకుతో దూరంగా పరిగెత్తాడు. నివ్వెరపడి లాజరు అతని వెంటనంటాడు. ఎంత ఆజానుబాహుడైనా బ్రహ్మచారి లాజరుని దాటి పోగలడా? అతన్ని కలుసుకున్నా ఆగలేదు పేతురు. లాజరు అతని చేతిని పట్టుకుని ఈడిగలపడ్డా ఆగలేదు పేతురు. ఇంతలో మేము వెళ్ళి చుట్టుమూగాము.

"నన్ను తాకకండి. ఘోర పాపిని. నా ప్రభువుని నిరాకరించిన దోషిని. నన్ను వొదిలి దూరంగాపొండి." అంటో ఆ మైదానంలో కూలపడి, కాళ్ళమీద తలపెట్టుకుని కూచున్నాడు.

"ప్రభూ, నా ప్రభూ" అని అతనిలోంచి మూలుగు, ఆ మూలుగులోంచి, ఎండు ఏడుపు గుక్కలు పైకిలేస్తున్నాయి. ఇంతలో గుర్రండెక్కలు చప్పుడై తలెత్తి చూశాము. పిలాతు మందిరంవేపునించి ఎంతో వేగంగా అశ్వికుడు వొస్తున్నాడు మా వేపు.

"ఏమిటది? ప్రభువుని వొదిలిపెట్టారా!" అని హృదయాలు ఒక్క గంతేశాయి. దగ్గిరికి వొచ్చి దూకాడు, దుమ్ముకొట్టి వదలిపోయిన అతను. వగరుస్తో ' మరియా రా, త్వరగా రా, నా గుర్రం వెనక దూకు' అంటో మగ్దలేని మరియ చేతిని పట్టుకుని లాగుతున్నాడు. ఎర్రని అతని కళ్ళు, పిచ్చెత్తిన అతని వాలకం చూసి భయమేసింది. చాలదా మా వ్యధ! పైగా ఇదోటా 'ఎవడు వీడు' వొళ్ళు తెలీక కాముకత్వంతో మదమెక్కిన వీడికి! ఇప్పటికీ వొదలరా మరియని వీళ్ళు!

"ఎక్కడికి"! అని అడిగింది మరియ

"వొచ్చాడు పెట్రోనియస్! రా, వ్యవధిలేదు. అదుగో, ప్రభువుని తీసుకుపోతున్నారు"

మా ఆశలు ఒక్క దూకు దూకాయి ముందుకి.

రక్షించేదాత పూడిపడ్డాడా ఆ లోకంనించి! లోకరక్షకుడికి రక్షణనిచ్చే దక్షుడు సాక్షాత్కరించాడా?

"తదయస్, ఏమిటి? ఏం చెయ్యమంటావు?" అని అతన్ని బుజాలు పట్టుకుని వూయిస్తోంది మరియ.

ఇతనా తదయస్!

కళ్ళు చింతనిప్పు మల్లే మండుతున్నాయి. మతం పిచ్చెక్కి ఎన్నేళ్ళనించో ఇల్లు వాకిలి లేక తిరిగే ఎడారి ఉన్మాదిమల్లే ఉన్నాడు.

"పెట్రోనియస్ దగ్గిరికి వొచ్చాడు, ఖర్జూర తోపులో గుడారాలు వేస్తున్నారు రా. గుర్రం ఎక్కు"

"వొచ్చాడా? ప్రభువుని వొదిలిపెట్టేస్తాడా! ఇంకేం? పద" అంది మరియ. అందో లేదో పెద్ద కోలాహలం, అటు వేపు చూశాం. ప్రభువుని బైటికి తీసుకొచ్చారు. శిలపనెత్తి బుజాలమీద పెట్టబోతున్నారు. ఆ నిముషాన తెలిసింది, అంతవరకు ఎన్నడూ తెలీనట్టు. ప్రభువు పైన మా ప్రేమ ఎంత గాఢమో, ఆయనకి జీవితాన్ని ఎంతగా అర్పించు కున్నామో!

అందరం ఏడ్చేశాము. గుర్రంపైకి మరియని ఎత్తబోతున్న తదయస్, ఆమెని అట్లాగే వొదిలి, నేలమీద పడి "ప్రభూ, నా ప్రభూ" అన్నాడు.

పేతురు పెద్దగా మూలిగి మూర్ఛవొచ్చినట్టు నేలమీద పడి మట్టిని కొరుకుతున్నాడు. తదయస్‌కు అదేం పట్టలేదు.

"రా మరియా. తొరగా రా. వ్యవధిలేదు" అని మరియని లాగుతున్నాడు.

పడిపోయిన పేతురు చప్పున లేచి, తదయస్ మీదికి దూకాడు చంపేసేవాడిమల్లే

"ఏమిటి తదయస్! ఎక్కడికి రమ్మంటున్నావు మరియని!" అని అరిచాడు ఉగ్రంగా.

"ప్రభువుకోసం! మరియవొచ్చి పెట్రోనియస్‌తో చెప్పిందా, అతను తక్షణం వెళ్ళి ప్రభువుని వొదిలేయిస్తాడు"

"తరవాత"

'అవును తదయస్, తరవాత...'

తదయస్ దీనంగా తలవొంచుకున్నాడు.

"మన ప్రభువుకోసం మరియా!" అన్నాడు దీనంగా, వినీ వినపడని కంఠంతో తదయస్, సిగ్గుతో.

పేతురు మరియని మాట్లాడనీ లేదు. తదయస్‌ని బుజాలు పట్టుకువూయించి, "పో, పో సైతాన్ నా కళ్ళ ముందునించి" అని అరిచాడు.

"మరియా ఏం చెయ్యబోతున్నావు! మన ప్రభువు ఎవరనుకుంటున్నావు? ఆ కొయ్యని మోసే ఆకారం ఆ సిలవమీద నశించిపోతుంది. అంతటితో అంతమా ప్రభువు! తన శరీరాన్ని దాచుకుని తన ప్రభువుని మూడుసార్లు వరసగా నిరాకరించుకున్నానని పశ్చాత్తాపపడుతో దహించుకు పోతున్నాను."

"కాని సైమన్ అటుచూడు. ఏం జరుగుతుందో నేను ఏ విధంగానైనా సరే, ఆ దేహాన్నే ఐనా సరే, వీలుపుండి రక్షించకుండా నన్ను దాచుకోలేను. విను సైమన్ నీ దేహాన్ని వాళ్ళు ఏం బాధపెడతారోననే భయంలో నువ్వు పారిపోయి, ఇప్పుడు పశ్చాత్తాపంతో బాధపడుతున్నావు. మరి నేను మాత్రం, నా దేహాన్ని ఒకడు కావిలించుకుంటాడు అనే అభిమానంతో దాచుకుంటే, తరవాత ఏడవనా, నా శీలం కాలిపోనూ, ఆ పవిత్రతకోసం, కళ్ళారా చూస్తో, ప్రభువుని చంపనిచ్చానే అని!"

"తనని తాను రక్షించుకోతలుచుకోని ప్రభువుని నువ్వా రక్షించేది! నిన్న రాత్రి నేను శత్రువులమీదికి కత్తిని దూస్తే తిట్టారు. 'అవసరమనుకుంటే, నేనిప్పుడు తండ్రినడిగి దేవతా సైన్యాన్ని తెచ్చుకోలేనా!' అన్నారు."

"కాని సైమన్........"

నేనందుకున్నాను "నిన్ను ఎంత కష్టపడి ఆ మలినంలోంచి ప్రభువు ఉద్ధరించి తెచ్చుకున్నారో, అప్పుడే మరిచావా మరియా. మళ్ళీ దాంటోకే పోతానంటావేం? నువ్వు బతికించిన ప్రభువు నీ మొహం చూస్తారా?"

"నా ప్రభువు బతుకుతారు. నన్ను ఆయన నిరాక రించినా, దూరంనించి చూస్తోనే బతుకుతాను."

"కాని నిన్ను రానీరు"

"ఎవడది రానీయనిది?"

"వొచ్చావా, మళ్ళీ పట్టుకుంటారు ప్రభువుని."

"కాని..."

అప్పుడు మాట్లాడింది చెల్లెలు మరియ. "మార్తా! నా మాటవిను. నువ్వు తలపెట్టిన త్యాగం! పూర్తిగా నిరుపయోగం. నా మాట నమ్ము. ప్రభువు ఈ దేహం కాదు. హృదయంలోని వెలుగు. ఆ వెలుగును మలినపరుచుకోకు. నీకు తెలీదు. నువ్వేం చెయ్యబోతున్నావో".

"మరియా, నిన్ను వెళ్ళనీను నేను. నిన్నా రోమన్ శత్రువు

తొత్తును కానీను నేను' అని సైమన్ పీటర్ అన్నాడు.

తదయస్ గుర్రం కళ్ళాన్ని వొదిలాడు. గుర్రం దూరంగా పోయింది మేసుకుంటో.

గుంపు మావేపు కదిలింది. గుంపుని చూస్తో ఎదురు వెళ్ళాము. శిలవ బరువుతో నడిచే ప్రభువుని చూస్తోంటే నా బుజాల్లో తీపులు పుట్టాయి. నా ఆలోచనని సరిగా మాటలతో అన్నాడు తదయస్.

'నన్ను మోయనిస్తారా ఆ కొయ్యని - అని అడుగుతాను' అంటో, వడివడిగా నడిచాను గుంపువేపు.

అంత దూరంనించీ మా మాటలు ప్రభువు విన్నారేమో ననిపించింది. గుంపు మా ముందుకి వొచ్చేటప్పటికి, తను మోస్తున్న సిలవని, కురేనీయుడు సిమియోనుకి మొయ్యడానికి ఇస్తున్నారు ప్రభువు. ఇస్తో కృతజ్ఞతతో నవ్వారు అతని కళ్ళల్లోకి. ఆ వొక్క చిరునవ్వు చాలు ఆకురేనీయుడిని శాశ్వతంగా వెలిగించడానికి అనిపించింది మాకు.

ప్రభువుని చూడగానే, తదయస్ దుఃఖం ఆపుకోలేక, దారికడ్డంగా పడ్డాడు. తనకే సంబంధం లేనట్టే ఏదో దారి కడ్డంగా పడివున్నట్టే, ఆగిపోయినారు ప్రభువు. ఆ సైనికులు తదయస్‌ని పక్కకి లాగి పారేసిందాకా అతనేమిటి, ప్రతి అడుగునా, ఎవరో దారికడ్డంగా పడుతున్నారు. గుంపులోంచి అరుపులు! 'మూగనైన నాకు నాలిక నిచ్చాడు ఆ దయా మయుడు, ఆ నాలికతోనే 'వాణ్ణి శిలవ వెయ్యండి' అని అరిచాను. నాకేం పోయేకాలమొచ్చిందో!'

'నన్ను తీసుకుపోయి సిలవ వెయ్యరా' అని ఒకరు.

'నాకు కళ్లనిచ్చాడు. ఈ దృశ్యం చూడటానికేనా!' అని ఇంకోరు.

'ఈ మహాత్ముణ్ణి, ఈశ్వర పుత్రుణ్ణి శిలవ వెయ్యమని అరవమని బెదిరించారు నన్ను. నరకంనించి వీళ్ళు రక్షిస్తారా?'

'ఈ పాడు డబ్బులకి లోభించి తప్పుడు సాక్ష్యం చెప్పాను' అంటో డబ్బులు ఆ సైనికులపైన విసిరేస్తున్నారు కొందరు.

ఇంక స్త్రీలకీ, వాళ్ళ రోదనలకీ అంతులేదు. ఓ ముసిలమ్మ ఏసు పాదాలపై పడి, 'క్షమించు మహాత్మా క్షమించు. నా కొడుకు నిన్ను సిలవ వెయ్యమని అరిచాడు. ఉద్యోగానికి ఆశపడి. ఆ రాక్షసిని కన్న నా పాతకాన్ని క్షమించు' అని ఏడ్చింది.

అరవకుండా చాలామంది నోళ్ళని మూస్తున్నారు మతోద్యోగులు. కొందర్ని పక్కకి లాగేస్తున్నారు. గుంపులోంచి తిట్లు.

'ఒరే భటులారా, హంతకులారా, రాక్షసులారా, మీకేం అపకారం చేశాడురా, ఆ మధురమూర్తి!'

'రేపు నరకంలో కాలేప్పుడు మీకు జీతాలిచ్చే దెవరురా!'

'మీ చేతులెట్లా వొచ్చాయి, నక్కల్లారా, ఆ మహనీయుణ్ణి కొట్టడానికి!'

మూడింది, జాతికి, ఈ యూదా ప్రజకి.'

'మూడింది కాలం నాశనం, నాశనం ఈ ప్రజకి, ఈ దేశానికి నాశనం

'వనితల్లారా, మీ కడుపులు కాలిపోతాయి. మీ పిల్లలు బానిసలై పరదేశాల్లో మాడి చస్తారు. ఈ నీచ పురుష జాతికి, పిల్లల్ని కనడానికి నిరాకరించండి,' అంటో.

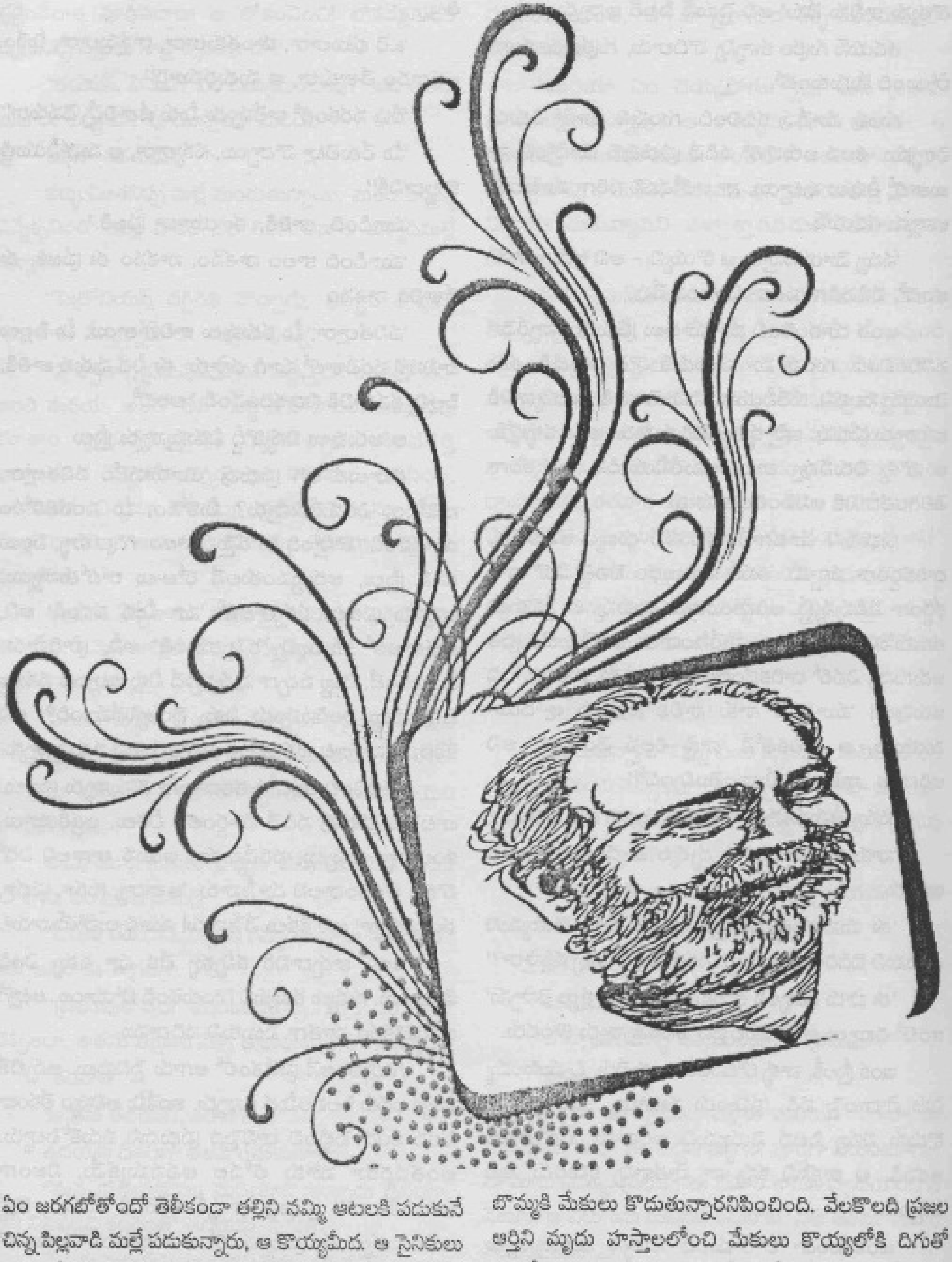
ఆ అరుపులు విన్నకొద్దీ ఏడుస్తున్నారు స్త్రీలు

తటాలున ఆగి ప్రభువు 'యెరూషలేం వనితల్లారా, నాకోసం, ఎందుకేడుస్తారు? మీకోసం, మీ సంతతికోసం యేడవండి. వొస్తోంది ఘోరమైన కాలం. గొడ్రాళ్ళూ, పిల్లలు కనని స్త్రీలు, అదృష్టవంతులనే రోజులు రాబోతున్నాయి. అప్పుడు ప్రజలు పర్వతాలతో 'మా మీద పడండి' అని, కొరడాలతో 'మమ్మల్ని కప్పెయ్యండి' అనీ, ప్రార్థిస్తారు. ఎందుకంటే, చెట్టు పచ్చగా వున్నప్పుడే వీళ్ళు ఇట్లాంటి పనులు చేస్తే, చెట్టు ఎండినప్పుడు వీళ్ళు చెయ్యనిదేముంది?' అని కేకేసి, తానామాట లననట్టే, తల వొంచుకొని నడుస్తున్నారు.

వూరినించి తండోప తండాలుగా వొస్తున్నారు ప్రజలు. బాటపైన ప్రభువు నడిచే మార్గంలో, చీరెలు, ఉత్తరీయాలు, కంబళ్ళూ, దుప్పట్లు, పరిచేవారూ! ఆయన తాగాలని ఏదో వొకటి అందించాలని చూసేవారు. 'ఆచార్యా, గురూ, ప్రభూ, ఈశ్వరపుత్రా' అని కేకలు వేసేవారు! మూర్ఛలుపోయేవారూ.

ఇంక కార్చడానికి కన్నీళ్ళు లేక మా కళ్ళు ఎండి పోయాయి. గుక్కలు కక్కుకుని గొంతులెండి పోయాయి. అట్లాగే ఒకరినొకరం వూతగా పట్టుకుని నడిచాము.

గొల్గొతా అనే ప్రదేశంలో ఆగారు సైనికులు. అప్పటికే అక్కడ ఇద్దరు సిలవలమీద ఉన్నారు. ఇంకేమీ ఆలస్యం లేకండా సిలవ కింద పెట్టించి దానిపైన ప్రభువుని పడుకోపెట్టారు. అంతవరకూ మాకు లోపల అపనమ్మకమే, నిజంగా జరుగుతోందా? ప్రభువు కాళ్ళకీ చేతులకీ మేకులు కొట్టే అఘాయిత్యం ఈ ప్రపంచంలో అసంభవమనే మాకు లో లోపల నమ్మకం. ఆయన చాలా సహజమైన కార్యంలాగే,

ఏం జరగబోతోందో తెలీకండా తల్లిని నమ్మి ఆటలకి పడుకునే చిన్న పిల్లవాడి మల్లే పడుకున్నారు, ఆ కొయ్యమీద. ఆ సైనికులు వాళ్ళల్లో వాళ్ళు నవ్వుకుంటో మాట్లాడుకుంటో, మేకుల్ని చేతులపైన అమరుస్తున్నారు. మాకళ్ళకి మాత్రం ప్రాణంలేని బొమ్మకి మేకులు కొడుతున్నారనిపించింది. వేలకొలది ప్రజల ఆర్తిని మృదు హస్తాలలోంచి మేకులు కొయ్యలోకి దిగుతో వుంటే, వాళ్ళు పళ్ళు బిగించి సుత్తులతో గట్టిగా కొడుతోవుంటే, కదలనన్నా కదలలేదు. ప్రభువు.

"ఇంకెవరినీ దీవించవు కదా!"

"ఇంక పాపుల్ని, అధముల్ని, దీనుల్ని దిక్కులేని వాళ్ళని నీ ఆలింగనంలో ఆశ్రయమివ్వవుకదా!"

"లోకపు చీకట్ల జోలికి రావు కదా!"

అంటో ఆ ఘాతకులు విజయగానం చేస్తున్నట్లని పించింది. సుత్తి దెబ్బల తాళానికి, వాళ్ళు ప్రారంభించిన పాట వింటూంటే, ఆ ఘాతుక కృత్యానికి కదలని, మూల్గని వింత చివరికి ఆ హంతకుల దృష్టినాకర్షించింది. ఆయన వంక చూశారు మాటలు ఆపి. 'ఏమిటి చచ్చు పీనిగ! వీడికి మూలిగే శక్తికూడా లేదు' అన్నట్టు, అసహ్యపడి మళ్ళీ కొట్టి బిగించేశారు మేకుల్ని. 'విచారణ దినాన, ఈశ్వరుడి పక్కన కూచున్న ప్రభువు వేపు ఎట్లా కళ్ళెత్తగలర్రా మీరు!' అనుకుంటో. పళ్ల పటపటా కొరికాను నేను. నిస్సహాయంగా అంతకన్న చాతకాక.

'మీ పాపాల్ని విమర్శించి శిక్షించే ఆగ్రహాన్ని ఆర్పేసి నిరంకుశంగా ప్రపంచాన్ని పరిపాలించాలని ఆశపడుతున్నారా! మేకులతో దావాగ్ని నార్పుతారా, హంతకులారా' అని అరిచాను.

నా అరుపుని ఎవరూ విన్నట్టులేదు, ఆ సందడిలో. కాని ప్రభువు విన్నారు. ఎట్లాగో విన్నారు.

'తండ్రి వీళ్ళని క్షమించు. వాళ్లేం చేస్తున్నారో వాళ్లకి తెలీదు' అన్నారు, నా క్రోధానికి ప్రత్యుత్తరంగా.

తనని సిలవ వేసిన సైనికులకి తెలీకపోవచ్చు తామేం చేస్తున్నారో! కాని సిలవ వేయించిన వాళ్లకి తెలీదా? ఈ నీచులకి మాత్రం తెలీదా, ఆయన ముఖాన్ని చూస్తే తెలీటంలేదా? మాకు అంతస్పష్టమైన విషయానికి, వీళ్లందరూ ఎట్లా అంధులైనారు? ఆ అంధత్వానికి శిక్షలేదా? వీళ్ళని అందర్నీ క్షమించాలా తండ్రీ!

"విమర్శించకు. విమర్శించావా, నీకు విమర్శ జరుగు తుంది. వీళ్ళని విమర్శించకూడదా, ప్రభూ.

'నీ శత్రువుల్ని ప్రేమించు' నా శత్రువుల్ని ప్రేమిస్తాను. కాని నీ శత్రువుల్ని ఎట్లా ప్రేమించను!

"దండనని ఈశ్వరుడికి వొదులు", వొదులుతాను, దండన జరుగుతుందనే తృప్తితో బతుకుతాను. కాని నువ్వు నీ తండ్రికి అడ్డపడుతున్నావు దండించకుండా! వీళ్ళకి దండన లేకపోతే ఇంక న్యాయమూ ధర్మమూ లోకాన్ని పాలిస్తున్నాయని ఎట్లా నమ్మగలం?

సిలవనించి దీనంగా వేళ్ళాడే ఆ ఆకారంనించి ఏ ప్రత్యుత్తరమూ రాలేదు. నా కళ్లముందు జరిగిన ఈ దారుణం నాలో ఎన్ని సందేహాల్ని రేపిందో! వాటిని తీర్చడానికి నాకింకెవరున్నారు? నా జీవితం ఎంత శూన్యమై పోయిందో తలుచుకుని ఏడ్చాను.

కాని శూన్యంలోకే ఏడుస్తున్నాను. ఆ సిలవనించి ప్రభువు కళ్ళల్లో దీనత్వం, క్షమ, దయ తప్ప ఏమీ కన్పించవు. తోవన పోయేవాళ్ళు, హాస్యాలు చేస్తో నవ్వుకుంటున్నారు బిగ్గరగా ప్రభువుకి వినపడేట్టు.

'వీడు ఈశ్వర కుమారుట్ట. ఏదీ తన కుమారుణ్ణి రక్షించ డానికి ఏ ఈశ్వరుడూ దిగిరాడేం? అంటో.

సిలవవేసి, నిన్ను చాతనైనంత నాశనం చేసి కూడా, ఏ హానీ చెయ్యని నీ పై, క్రౌర్యం వొదలని వీళ్ళకి శిక్షలేదా? ఈ స్థితిలో నిన్ను హేళనచేసే, దయనెరగని, ఈ కపట హృదయుల్నికూడా క్షమిస్తావా తండ్రీ! ఇంక ఈ లోకంలో శిక్షించేదెవరని?నరకమింకెవరికీ?

నాకు తెలీకుండా నా వెనకన వొచ్చి కూచున్నాడు గావును యోహాను. నేను నాలో గొణుక్కుంటున్న మాటల్ని విని, అంటున్నాడు.

'మార్తా, మన ప్రభువు దయామయుడు. కరుణా, ప్రేమా తప్ప ఇంకేమీలేవు ఆయనలో. అందుకే వాళ్ళని క్షమించారు. కాని సర్వేశ్వరుడు, దయకీ, ప్రేమకీ అతీతుడు. ఆయన కరుణ పాపాత్ముల్ని నరకంలో పరిశుద్ధుల్నిగా మంటపెడుతుంది. ప్రభువు ఎన్ని సార్లు చెప్పలేదు ఈ యూదులతో, నేను కాదు మిమ్మల్ని విమర్శించేది, మిమ్మల్ని విచారణకి నిలపెట్టేది మీ మోషే' అని. మోషే అంటే మోషే విధించిన పది ధర్మ శాసనాలూ, ఆ శాసనాలే దండిస్తాయి వీళ్లని. పదేపదే అన్నారు ప్రభువు. తాను దండించడానికి రాలేదని నీకు తెలీదా? ఖండనా, దండనా, ఆయనదీకాదు, మనదీ కాదుమార్తా,'

'కాని యోహాన్...'

'అవును మార్తా! నేను మాత్రం క్షమించగలనా వీళ్లని? కాని ప్రభువేమన్నారో జ్ఞాపకం చేస్తున్నాను నీకు.'

యోహాన్ని చూడగానే అతని మీదికి వొరిగి 'యోహాన్, చూడు, చూడు. మన ప్రభువేంచేశారో చూడు. ఇందరు శిష్యులుండికూడా, సమయం వొచ్చేప్పటికి మన ప్రభువు దిక్కుమాలిన వారయ్యారు' అని ఏడ్చాను. అతనూఏడ్చాడు.

'ఇప్పుడేడ్చి ఏం ప్రయోజనం. ప్రభువుని శత్రువుల కప్పగించి తలోదిక్కుకీ పరిగెత్తారుట. నువ్వు కూడా యోహాన్, ఎట్లా కాళ్ళాడాయి నీకు!'

'మార్తా, నన్నడిగి ప్రయోజనంలేదు. ప్రభువుకి తెలియవలసిందే. నిన్న రాత్రి అది ఒక రాత్రి కాదు. మేము మేము కాము. నిన్న రాత్రినించి పదేపదే ఆత్మపరీక్ష చేసుకున్నాను. మేము చేసింది ఏదీలేదు. చెయ్యక మానిందేమీ లేదు. ఏదో శక్తి మమ్మల్నట్లా ఆడించింది.

'ఇదేమిటి? ఇదేమిటి' అనుకుంటోనేవున్నాం. ఇట్లా కాకూడదని నిశ్చయించుకుంటోనే వున్నాము. మా స్వాధీనం తప్పి జరగవలసింది జరిగిపోతోనే వుంది, చూస్తోండగా. నీకు తెలుసుగా మార్తా! ఆయన ఐదులు సిలవపడమంటే, ఈ నిమిషాన మాలో ఎవరమూ కించత్ వెనుతీయము.

అక్కా ఇది విను పిరికితనం, స్వార్థం, భయం పట్టుకుంటే, ఏ ఒకరిద్దర్నో బాధిస్తాయి కాని, ప్రతి వొక్కరమూ అట్లా వొళ్ళెరక్క పరిగెత్తామంటే, నువ్వే ఆలోచించు.

అట్లా చూస్తే, యూదా, మన యూదా ఏసు ప్రభువుని నమ్మక ద్రోహం చెయ్యవలసినవాడా?' ఏ నీచుడూ, ఏ శత్రువూ చెయ్యని పని, ఆయన శిష్యుడే చెయ్యాలా' అన్నేళ్ళూ ఆయనతో తిరిగిన మేము, తన వాళమని ప్రభువు దగ్గిరికి తీసి, ప్రేమించి బోధించిన మేము, ఒక్కరమన్నా మిగలకండా ద్రోహులమై పోయినామంటే, అది ప్రభువుకే న్యూనత. మహా ప్రభువు, ఈశ్వర పుత్రుడు, క్రైస్తు, నీచుల చేతుల్లో చిక్కి, ప్రాణానికి ప్రాణమైన ఆత్మహంతకుడివలె సిలవపడ్డారంటే, ఇంకా ఆయనలో విశ్వాసం ఎవరికన్నా నిలుస్తుందా? ఇదంతా ఓ నాటకం, మార్తా. కాకపోతే, మా పదకొండుమందినీ చంపికాని, ప్రభువుపైన చెయ్యి వెయ్యగలడా సరమానవుడు! ఇన్నాళ్ళూ నిద్రపోకండా ఆయన్ని కాచుకు తిరిగిన మేము పారిపోతామా, పరీక్షా నిమిషం వొచ్చేప్పటికి!

నేననుకుంటాను – మార్తా, కావలిసే ప్రభువు మాకా భయం తెప్పించి మమ్మల్ని బతికించి వుంచారు. 'స్వస్థతగా నిలిచి చూస్తోవుండండి. మీ అవసరం చాలావుంది ప్రపంచానికి. మీ కాలం ఇంకా రాలేదు. నావలె మీరు సత్యానికై బలికాబోతున్నారు. అంతకుముందు చెయ్యవలసింది చాలావుంది' అని. అందుకే మమ్మల్ని పరిగెత్తించి మిగిల్చారు, అక్కడికీ, పారిపోయినవాణ్ణి నేను, పారిపోలేక పోయినాను, నాలోపల నీ గురువుకి ద్రోహివౌతున్నానని ప్రభువుకి తెలియాలని ముందుకి నడిచాను. ఇంతలో ఎట్లా చూశాడో ఒకడు 'అదుగో' అని నన్ను వెంబడించి, నేను చుట్టుకున్న దుప్పటిని పట్టుకున్నాడు. 'నీకురా నేను చిక్కేది!' అంటో ఆ దుప్పటి వాడి చేతుల్లోనే వొదిలి పరిగెత్తాను, మొండిమొహాలతో.

ఎందుకిట్లా పరిగెత్తుతున్నానని సిగ్గేసి వాళ్ళవెంబడే వెళ్ళాను, విచారణ సమయాన నన్నునేను వొప్పుచెప్పుకోవాలని. కాని తోవలో జ్ఞాపకం వొచ్చింది. ఆ రాత్రి ప్రభువు మాతో 'నా బోధని మీరు నలుదిక్కులా ప్రతిరాజ్యంలోనూ వ్యాప్తం చెయ్యా'లని నొక్కి నొక్కి చెప్పిన మాట. అందుకే, తనని పట్టుకోడానికి ఆ మూక రాగానే ' నా కోసం కదా వొచ్చారు. వాళ్ళని పోనీండి అన్నారు.

అనేప్పటికి మార్తా, నేను నివ్వెరపోయినాను. ఏమీ ప్రేమ ఇది! ఈ లోకైక నాథునికి, ఈశ్వర కుమారుడికి, ఏమిటీ ఉజ్వలమైన ప్రేమ, క్షుద్రులమైన మా పైన! తల్లి, తండ్రి, సోదరుణ్ణి మించిన ఈ ప్రేమ! తనని వొప్పుకుని మమ్మల్ని పోనిమ్మంటున్నారా. ప్రభువు భూమికి ఎందుకవతరించిరో, ఆ ఉద్దేశ్యం మా ద్వారా నెరవేరాలి. మమ్మల్ని ఉపకరణాలుగా సిద్ధం చెయ్యడానికే ఆయన దిగివొచ్చారు. అందుకే...'

ఏసు ప్రభువుకి చెరి ఓ పక్కా సిలవపడ్డ దొంగలు ఆయనతో మాట్లాడుతున్నారు. ఆ దొంగ ఎవడో ఆయన్ని వెక్కిరించి దూషిస్తున్నాడు.

'ఒరే, చావబోయేప్పుడు కూడా నీ అంధకారం, నీ మాలిన్యం, వెలుగుని వెక్కిరించే నీలోని చేదు రవ్వంతైనా విడిపోలేదురా!' అనుకున్నాను.రెండో దొంగ ఏదో మాట్లాడాడు. దానికితా ప్రత్యుత్తరంగా ప్రభువు 'నేను వాస్తవంగా చెపుతున్నాను. ఈవేళ నువ్వు నాతో స్వర్గంలో వుండ బోతున్నావు' అనడం అందరూ విన్నారు. సిలవకింద కూచుని ప్రభువు బట్టల్ని పంచుకుంటున్న దరిద్రులు, ఆ సిపాయిలు పకున్న నవ్వారు.

యోహానువంక చూశాను. అతనూ నివ్వెరపోయి చూస్తున్నాడు.

'యోహాన్ చూశావా, ఆ దొంగకి, తనతో సిలవ పడ్డందుకు...'

'కాదు మార్తా, చివరి నిమిషంలో నమ్మినందుకు'

'ఏం నమ్మినందుకు'

'ఆయన తనని స్వర్గంలోకి తీసుకుపోగలడని'

'మరి వాడు!! ఆ దొంగ, హంతకుడు, భయంకరుడు' ఆ ఒక్క నిమిషం సంపూర్ణవిశ్వాసం, సమస్త పాపాల్నీ కాల్చేసింది మార్తా, అదేకాదా ప్రభువు బోధించింది!'

'యోహాన్, యోహాన్ వాడి అదృష్టం మనకి పడుతుందా?

అంత సులభంగా పోగలమా స్వర్గానికి మనం కూడా ! ఎన్నేళ్ళు ఈ నేల మీద బురదలోపడి ఏడవాలో మనం? వాడు, ఆ దొంగ, సులభంగా ఈ నిమిషాన, ప్రభువు చేతిని పట్టుకుని స్వర్గాని కెగిరిపోతున్నడా? మనం ప్రభువు పోయినతరవాత చీకట్లో ఎన్నేళ్ళో ప్రభో ప్రభూ, ఎక్కడ నీ హస్తం, ఎక్కడ?' అంటో వెతుక్కుంటో, లేచి పడుతో విలపించాలా! ఏం న్యాయం? యోహాన్, నీ కర్థమౌతోందా?'

'అదే మార్తా, ఏం న్యాయం? అనే ప్రశ్న మననిక్కడ దిగపెట్టింది గావున స్వర్గాన్నందుకోకండా!' అంది, ఇదంతా వింటున్న మగ్దలేను మరియు.

"చూడు మార్తా, నీ చెల్లెలు ఎట్లా కూచుందో. ఆమె ప్రభువు సిలవ పడడమూలేదు. ఎక్కడికీ పోనూ పోవటంలేదు" అంది మళ్ళీ.

"ప్రభువు చెప్పినకథ జ్ఞాపకంలేదూ! వెనకవొచ్చిన కూలీలకికూడా పూర్తి భత్యమే ఇస్తాను. 'మీకెందుకా కడుపుమంట' అన్నకథ" అన్నాడు యోహాన్.

"దాహం" అన్నారు ప్రభువు.

సమస్త జీవకోట్ల ఆర్తితీర్చే ప్రభువుకి దాహమయింది. లేచి 'నీళ్ళు' అని వెతుకుతున్నాను చుట్టూ.

ఆ లోపలే ఒకడు స్పంజిని చిరకాలో ముంచి ఓ పుల్లకి తగిలించి అందిచ్చాడు. దాన్ని చప్పరించి ప్రభువు

"సమాప్తం" అని ప్రాణం వొదిలారు.

లోకమంతా చీకటయింది.

ఏసు ప్రభువు పరివారం మేము, ఓ ఇరవై మందిమి కూచునివున్నాము, పక్కగా ఆ చెట్టుకింద చీకట్లో. ఈశ్వరుడి ఏకైకపుత్రుడు దిగివొచ్చి భూమి నలుదిక్కులా సంచరించి, నిరంతర ప్రచారంచేసి తనవారిని కూడాతీసుకున్నవారంతా పదిమందిమి. మమ్మల్నిగాక ఆయన ప్రేమ సంపాదించు కున్నది వేలకొలది శత్రువుల్ని.

అవును. నిజంగానే సమాప్తం.

ఆ బోధలు, ఆ వాగ్దానాలు, కలుష ఖండనలు, భీషణభాషణలు అన్నీ ఓ కల. అసలు నిజంగా చూశామా. దయతో, స్వర్గకాంతితో వెలిగిన ఆ కళ్ళు శాశ్వతంగా మూసుకుపోయినాయి. దిక్కులేని సామాన్యులం మేము పదిమందిమీ మిగిలాము. ఏసు ప్రభువునే సిలవవేసిన ఈ హంతకులకి మేమేపాటి! ఈ పాపసముద్రంలో మీదికురికే ఈ దుర్జన తరంగాలు కనురెప్పపాటులో వూడ్చేస్తాయి, మా నలుగురినీ, అగాధ అంధకారంలోనికి, గుర్తులేకండా.

ఈనాడు వాళ్ళదీ, కాని రేపు-రేపూ వాళ్ళదే. ఎప్పటికీ ఈ లోకం సైతానుదే. ఎంత ప్రయత్నించీ, ఈశ్వరుడు ఈ లోకంలోకి దిగివొచ్చి నిలవడు. దిగివొచ్చిన వెలుగు రేఖల్ని సునాయాసంగా మింగేస్తుంది ఈ గాఢాంధకారం.

న్యాయమనేది, దీనజనోద్ధరణ అనేదీ, స్వర్గంలో జరగవలసిందేకాని, ఈ రాక్షసులదే రాజ్యం. అవధులు లేని ఆ ప్రేమ, ఏసు ప్రభువు రూపంలో, ఈ ప్రజకై రక్తాన్నే బలియిచ్చుకుంది, ఇంత వ్యర్థంగా.

ప్రభువు తన రాజ్యాన్ని భూమిమీద స్థాపిస్తారని, తిరిగి వొస్తానని చెప్పారే, అవన్నీ ఓ దార్చు మాటలు. వెంటనే తిరిగి వొచ్చేవారు ఇప్పుడు ఎందుకు వెడతారు? ఆ సిలవమీద దీనంగా, గర్భనిర్భేదకంగా వేళ్లాడే ప్రభువుని చూసి నవ్వే ఈ క్రూర మృగాలకి ఓ పశ్చాత్తాపం, హృదయ పరివర్తనం కలుగు తుందా? ఈ మహాత్ముడిలో దైవత్వాన్ని చూడలేని వాళ్ళుగాని, వీళ్ళ సంతతికాని, ఎన్నడన్నా దేంటోనన్నా కాంతిని చూడ గలరా? తమ ఘాతుక పద్ధతులు జయించాయనే విశ్వాసం మితిమీరిపోయి, వీళ్ళు చెయ్యనిది, సంకోచించేదీ ఇంకేదన్నా వుంటుందా?

ప్రభువే అన్నారుట పిలాతుతో, తన రాజ్యం ఈ భూమిదికాదని. ఆ మాటతో అర్థమవుతోంది, తన వాళ్ళ నలుగురికీ విశ్వాసమిచ్చి, తనతో స్వర్గానికి పిలుచుకుపోవడానికి వొచ్చారు. అంతేకాని ఈ భూలోకం ఆయనకి పట్టలేదు. దీన్ని సైతానుకి ఎన్నడో వప్పగించేశారు.

ఇంక మా గతేమిటి? దిక్కెవరు మాకు? ఎప్పుడు మీదపడి చీలుద్దామా అని కాచుకునివున్న ఈ వేల కొలది తోడేళ్లనించి రక్షించే నాథుడెవరు? ఆ దయా, వాత్సల్యం, నేనున్నాను మీకు అన్న అభయం-అన్నీ ఇంతటితో అంతమా? ప్రభూ, నీ తోవన నువ్వు వెళ్ళావు. ఇంక మాకు దిక్కెవరు? అని ఏడ్చాను ఆ చీకట్లో!

చల్లగా ఓ చెయ్యి నా మెడమీదనించి నన్ను దగ్గిరిగా తీసుకుని తన బుజాన్ని కావిలించుకుంది. ఎవరా అని చీకట్లోనే చూశాను.

నీళ్ళతో నిండిన తేజోనేత్రాలు నా కళ్ళలోకి చూస్తున్నాయి. నా చూపుకి ప్రత్యుత్తరంగా, యోహాను, బొంగురుపోయిన కంఠంతో "ప్రభువు తల్లి-మరియ" అన్నాడు.

66 నిర్వికల్పం

మనసు విషయాలపైకి చెదరని ఏకగ్రతాస్థితి నిర్వికల్పం అని యోగ పరిభాష. చెదరని లోకాతీత ప్రేమ స్థితిని తెలుపటానికి బహుశ చలం ఆమాటను వాడి ఉండవచ్చు. హిందువులకు జీసెస్‌ను వివరించి చెప్పటానికి కొంత "గీతా" సాయంతో ప్రయత్నించారు. మతం నుండి వేరు చేసి జీసెస్‌ను వివరించదలిచారు.

"ఆ లోకం నించి ఈ లోకోద్ధరణకై దిగివచ్చిన కొద్దిమందిలో ఏసు నిస్సంశయంగా అతిముఖ్యుడు... మతరూపం వల్ల, తత్త్వచారకుల వల్ల ఆయన ప్రజలకు ఏమాత్రం అర్థం కాలేదు...గురువు అత్యవసరమనే హిందూ విశ్వాసాన్ని క్రిస్టియనులు ఒప్పుకోకపోవటం చాలా విచిత్రం. గురువుల్లో పరమ గురువు ఏసు... ఆయన బోధనలకు బలాన్నిచ్చేది ఆయనలోని ప్రేమ..." అంటారు చలం. శుభవార్తలను మథించి అనువదించిన జ్ఞానం, "మార్తా" వ్రాసిన భక్తి రసాప్లావనం, జీసస్ జీవితాన్ని వ్రాసిన ప్రేమ తన్మయత, భగవద్గీత అధ్యయనం, అన్నీ రమణ సాధనలో కలిసి "నిర్వికల్పం" పుస్తకంలో సిద్ధాంత విశ్లేషణా రూపాన్ని పొందాయి.

చలం తిరువణ్ణామలై వెళ్ళాక ఎంతగా పరమార్థం గూర్చి అంతర్మథనంలో ఉన్నారో ఈ పుస్తకం తెలుపుతుంది.

చలం ఆరంభం నుండి, చివరి వరకు, దృక్పథంలో మార్పు లేదు. రంగస్థలంలోను, స్వరూపంలోను మాత్రమే భేదం. అప్రతి హతమైన ప్రేమకోసమే ఆయన దేవులాట అంతా. మచ్చుకు కొన్ని అధ్యాయాలు.

కర్మసిద్ధాంతం

కర్మసూత్రాన్ని సహాయానికి తెచ్చుకుంటేనే కాని శుభవార్తల్లో కొన్ని భాగాలు అర్థంకావు, కర్మ దాని ఫలితమూ అనేది అంతర్భూతంగా వుండనేఉంది శుభవార్తల్లో. సత్కర్మని పుణ్యమని, దానికి ఇంకో లోకంలో సత్ఫలితం అనుభవిస్తారని ప్రతి మతమూ ఆశలు పెట్టనే పెడుతుంది. నరక స్వర్గాలు లేనిమతం సామాన్య ప్రజల దృష్టిలో నిలవదు. ధర్మమెందుకు చెయ్యాలి. పాపం ఎందుకు చెయ్యకూడదు, అనే ప్రశ్నకి స్వర్గ నరకాల ఆశాభయాలు తప్ప మతాల్లో వేరే సమాధానం లేదు. కనక ప్రతి మతమూ ఆ సిద్ధాంతాన్ని ప్రకటిస్తోనేవుంది. మతంలో సాంఘికభాగం ఈ నీతి ఫలితాల మీదనే ఆధారపడివుంది. కాని తగాదా అల్లా పునర్జన్మ వుందనీ; మనుషులు చేసిన కర్మ అంతానో; కొంతో; తిరిగి ఇక్కడపుట్టి అనుభవిస్తారనీ; ఈ లోకంలోని అదృష్ట విభేదాలకి అదే చాలావరకు కారణమనే సిద్ధాంతంతోనే.

శుభవార్తలనిండా కర్మసూత్రం ఏదో విధాన కళ్లపడుతోనే వుంటుంది. గుడ్డివాడు వొచ్చి తనకి చూపు నిమ్మంటే, ఏసు 'నీ పాపాలు క్షమింపపడ్డాయి, కళ్ళు తెరు' అంటారు.

చూపు రావడానికీ పాపాలు క్షమించడానికి సంబంధమేమిటి? అంటే ఆగుడ్డి తనాన్ని కలిగించిన పూర్వపు పాప కర్మవుంటే దాన్ని క్షమిస్తున్నారు ఏసు.

కంటి పై పొరని వైద్యుడు తీస్తే ఎట్లా కంటికి చూపు వొస్తుందో, అట్లానే ఆ కంటి దృష్టిని ఆపిన కంటి వెనకవున్న పాపపు పొరని ఏసు తొలగించేప్పటికి, చూపు వెంటనే వొచ్చింది, ఆ గుడ్డి అతను ఎప్పుడు చేశాడు పాపాన్ని, ఈ జన్మలోనేనా?

ఓ పుట్టుగుడ్డికి నయంచేశారు ఏసు. ఆ గుడ్డితనం రావడానికి అతను ఎప్పుడు చేశాడు పాపం?

శిష్యులు అడుగుతారు ఏసుని అతని గుడ్డితనం, అతని పాపం వల్లనా అతని తలిదండ్రుల పాపంవల్లనా? అని. అంటే తల్లితండ్రుల పాపం, పుత్రులు అనుభవిస్తారన్నమాటా! ఏదీ కాదు, ఈశ్వర మహిమ వెల్లడయేందుకంటారు ఏసు. ఈశ్వర మహిమకోసం ఇన్నేళ్ళు ఒకడు గుడ్డితనాన్ని అనుభవించాడా? ఏసు మాటలు అబద్ధం కావు. వీటినన్నింటినీ సమర్థించి కలపగల సూత్రం ఒకటి వుండి వుంటుంది. గుడ్డితనం వచ్చే పాపం అతను చెయ్యడము, తమకి గుడ్డికొడుకు పుట్టాడని ఏడ్చే పాపం తల్లితండ్రులు చెయ్యడం.

ఇతని గుడ్డితనాన్ని ఏసు ప్రభువంతటి వాడు వొచ్చి నయం చేసే భాగ్యాన్ని కలిగించే సుకృతాన్ని అతను చెయ్యడం, తద్వారా ఈశ్వర మహిమ వెల్లడికావడం ఇవన్నీ కలిసి వొచ్చివుంటాయి.

పైగా తిరిగి కళ్ళు వొచ్చిన అతనితో ఏసు 'ఇకముందు మళ్ళీ పాపం చేశావా. ఇంకా దారుణమైన శిక్షపడుతుంది' అని కూడా అంటారు.

పాపాలు చెయ్యడం వల్లనే ఈ బాధలు కలుగుతున్నా యన్నమాట. అదే కర్మసిద్ధాంతం. చేసిందానికి అనుభవించి తీరాలనేది. పరలోకంలో నరకంలో అనుభవించనీ, తిరిగిపుట్టి ఈ లోకంలో అనుభవించనీ, అదే జన్మలో అనుభవించనీ, పిలాతు అనే రోమను న్యాయాధిపతి ఏసుని న్యాయస్థానంలో విచారించి యూదుల గోలపడలేక 'ఈ నిర్దోషిని చంపిన పాపం, నాది కాదు' అని చేతులు కడుక్కుంటాడు. నిర్దోషిని చంపడం పాపం ఆ పాపం తనని చుట్టుకుందనే అంటున్నాడు ఆ రోమన్ మతస్థుడు కూడా. ఆ పాపం ఇక ముందు తనని బాధించకుండా చేతులు కడుక్కుంటున్నాడు అతను.

యూదులు 'వీడిరక్తం మా తలల మీదా మా పిల్లల తలల మీదా పడనీ' అన్నారు. అంటే ఇతన్ని చంపిన పాపాన్ని మేమూ మా పిల్లలు అనుభవిస్తామన్నమాట. వాళ్ల సంతతి అనుభవించాలని నిర్ణయించడానికి వీళ్ళెవరు?

ఘోరపాపం చేసినప్పుడు, ఆ పాప ఫలితాన్ని తాము తమ జీవితాల్లోనే కాక, ఇంకా మిగిలిన కర్మని తమ పిల్లల చేత అనుభవింప చెయ్యగలమనే దారుణ కర్మసిద్ధాంతపు నమ్మకాలుండే వన్నమాట యూదామతంలో. ఆ యూదుల మత ధర్మాన్ని ఆధారం చేసుకునే బోధించారు ఏసు. అది ఏమైనా ఏసుని శిలవ వేసిన కొద్దికాలంలోనే యూదా ప్రజలకి నిలవ నీడలేక బానిసలై అనేక బాధలుపడి, తరవాత ప్రతిదేశంలోనూ చెల్లా చెదరై, 'యూదుడు' అంటేనే నీచపడి, మృగాల మల్లే వేటాడబడుతున్నారు మొన్నటివరకు.

❁

గురువు

హిందూ ఆధ్యాత్మిక సంప్రదాయంలో ఒక ముఖ్యమైన అంశం గురువు అనుగ్రహం. గురువే సాక్షాత్ పరబ్రహ్మ దక్షిణామూర్తి అవతారం. ఈ గురుతత్వానికి గొప్ప సాక్షి ఏసు. ఏసువలె గురువు మహిమని, గురువు సహాయాన్ని చాటినవారు లేరు. పదేపదే చెపుతారు 'నన్ను నమ్మండి? నాపై భారం వెయ్యండి, నేను చూసుకుంటాను మీ భవిష్యత్తును. నేను నడుపుతాను మీ జీవితాన్ని మీకు శ్రమలేకుండా; సరైన మార్గంలో' అని.

మత్తయి 11 (28,30) శ్రమా భారవహులారా, రండి మీకు విశ్రాంతినిస్తాను నా కాడిని ధరించి నా బోధని తీసుకోండి. నేను దీనుణ్ణి హృదయంలో నమ్రుణ్ణి. నాలో మీకు శాంతి దొరుకుతుంది అంటారు ఏసు.

హిందూ ఆధ్యాత్మిక శాస్త్రంలో చెప్పిన "గురువు సాక్షాత్ పరబ్రహ్మ" అనే సత్యాన్ని అనేక విధాల నిరూపించింది ఏసు. 'నేను ఈశ్వర కుమారుణ్ణి, కుమారుడూ తండ్రీ ఒకటే" నని పదేపదే, అనేక విధాల చెప్పారు.

గురువు ధర్మాలకీ, ఆచారాలకీ, అనుగుణ్యంగా ప్రవర్తించిన వాళ్ళు, గురువుని పరబ్రహ్మ అంటారు. ఆ గురువు ఆచారాన్ని అతిక్రమించాడా, అతిక్రమించమన్నాడా, శిష్యులు నిలవరు. నిలిచినా, ఏమిటో లే ఆయన అంతేనంటారు. కాని ప్రతి గొప్ప గురువూ ఆచారాలకి ఎదురు తిరుగుతాడు, ఆచారమనే వలనించి తప్పిస్తేనే కాని, జీవుడికి స్వేచ్ఛరాదు, చెడ్డది అన్న దానినుంచి తప్పుకోడం సులభంకాని, మంచిది అన్న దానినించి తప్పుకోడం చాలా కష్టం.

కాని ఏసు శిష్యులు మతంలో ఏ పెద్దస్థానమూ లేని వాళ్ళు గనక గురువుని అనుసరించడం సులభమయింది వాళ్లకి.

'నేను లోకంలో ఉన్నంత కాలం; నేనేలోకానికి కాంతిని' అన్నారు ఏసు, మీ శాస్త్రాలు కాదు, మీ మత గురువులూ శాస్త్రవేత్తలు కాదు; నేను చెపుతాను ఏది ధర్మమో; అన్నారు. అట్లానే పరిసయ్యులు ఆయన్ని పరీక్షించడానికి ఆయన ముందుకు తెచ్చిన ప్రతి ధర్మ సూక్ష్మాన్నీ; శాస్త్రానికి శిక్షాస్మృతులకీ వ్యతిరిక్తంగా నిర్ణయించారు ఏసు. ఎందుకంటే; వాటిల్లో కనపడే గడ్డకట్టిన ఆచారం ప్రకారం కాక; అసలు వాటి స్పిరిట్ ప్రకారం తీర్పునిచ్చారాయన. అట్లాంటి తీర్పు; అధికారంలో వున్న వారికి నష్టం అయిష్టం కలిగిస్తుంది. కనక పరిసయ్యులు మరీ ఆగ్రహించి ఆయనతో విరోధించారు.

ఈ విధమైన విప్లవయుతమైన; ఆచార విధ్వంసకమైన తీర్పుల్ని తట్టు కోగలిగినవారు చాలా కొద్దిమంది; వారే నిజమైన శిష్యులవుతారు. గురువుని నమ్మిన వారు ఆచారాల్ని ధిక్కరిస్తారు.

ఇట్లా గురువు శిష్యుణ్ణి తీసుకోవాలంటే శిష్యుడు సంపూర్ణంగా రెండుచేతులూ వొదిలేసి తన జీవితాన్ని గురువుకి వప్పచెప్పుకోవాలి; గురువుని అరమరికలు లేకుండా విశ్వసించాలి.

కాని విశ్వాసం సులభంకాదు. గురువులో విశ్వాసమంటే శిష్యుడు తనజీవితమంతా ఆయన చేతులలో పెట్టెయ్యడమన్నమాట. ఆయన ఎట్లా నడవమంటే అట్లా ప్రశ్నలేకుండా; గీటు తప్పకుండా; జంకకుండా నడవడ మన్నమాట. లోకంలో అన్నిటికన్న అందరికన్న గురువునే

ఎక్కువగా చూసుకోడమన్నమాట. లూకా14 (26,27) నా కన్నా ఎవరినన్నా ఎక్కువగా ప్రేమించేవాడు నన్ను అనుసరించటానికి అయోగ్యుడు.

లూకా 14 (26,27)

"సిలువని బుజాన పెట్టుకుని నన్ననుసరించలేనివాడు నా కవసరంలేదు.

తన జీవితాన్నిదాచుకునేవాడు తనజీవితాన్ని నష్టపడు తాడు. నా కోసం తనజీవితాన్ని అర్పించేవాడు నిజమైన జీవితాన్ని పొందుతాడు; అన్నారు" ఏసు.

'ఒకతను తనవెంట వొస్తానంటే, "తలదాచుకోడానికి నక్కలకి బోరియలున్నాయి, మానవ పుత్రుడికి ఏ ఆశ్రయము లేదు" అన్నారు.

అంటే అన్ని కష్టాలకీ సిద్ధమైరా అని, ఆ అబ్బాయి భయపడి తిరిగి వెళ్ళిపోయినట్టున్నాడు.

లూకా9(59)

ఇంకో అతన్ని తనే పిలిచి 'నా వెంటరా' అన్నారు. తను. తన తండ్రి శవాన్ని పాతేసి వొస్తానంటే వొప్పుకోరే 'నన్ను గురువుగా తీసుకున్నావా, నేనే శాస్త్రం, నే నే ఆచారం, నేనే దైవం' అన్నమాట.

లూకా 9 (61)

ఇంకా అతను ఇంటి వాళ్ళతో చెప్పి వొస్తానంటాడు, పిలుపు వొచ్చింతరవాత వెనక్కి చూసేవాడు ఈశ్వర రాజ్యానికి తగడన్నారు ఏసు.

అంతేకాదు తండ్రినిగాని, తల్లినిగాని సోదరుణ్ణిగాని, సోదరినిగాని, నా కన్న ఎక్కువగా ప్రేమించుకునే వాడు సత్యానికి అనర్హుడు.

కాని మళ్ళీ ఆ గురువు 'నన్ననుసరించడమంటే సామాన్యమైన పనికాదు. అవసరమైన త్యాగంచెయ్యగలవో లేదో ముందే ఆలోచించుకో, గోపురాన్ని కట్టేవాడు ఖర్చెంతవు తుందో ముందే లెఖ్ఖలు చూసుకోడా? యుద్ధానికి వెళ్ళేవాడు; శత్రు సైన్యమెంతవుందో ముందే తెలుసుకోడా? నీ బలమెంతో, నీలోని నీ శత్రువుల బలమెంతో ముందే ఆలోచించుకో. తీరావొచ్చి మధ్యలో పరిగెత్తావా, నలుగురూ నవ్వుతారు. అంటారు ఆయన,

గురువు మాటలలో బోధించేది స్వల్పం. ఏ మాట లేకండానే, ఎందుకో చెప్పకండానే శిష్యుల్ని సరైనతోవలో నడిపిస్తారు. అట్లాంటి విశ్వాసం వుండాలి శిష్యులకి. వాళ్ళలోని లోపాలు వొదిలిపోయేట్టు వాళ్ళకి శిక్షణనిచ్చి, కష్టాల్లోంచి నడిపించి పవిత్రుల్ని చేస్తారు. తన బోధని అనుష్టించగల శక్తినిస్తారు శిష్యులకి. ఎంతబాధపడ్డా వాళ్ళు గురువుని వదలలేరు. గురువు ప్రేమ వాళ్ళని పోనీకండా కట్టేస్తుంది వాళ్ళనించి ఏదీకోరకండా, వాళ్ళ శ్రేయస్సునే కోరి; వాళ్ళకి జ్ఞానమూ బలమూ ఇవ్వడమే విధిగా ప్రవహించే ప్రేమని ఆ శిష్యులుతప్ప ఎవరూ భరించలేరు. మనుషులకి తెలీకండా తన ప్రేమని మాయలో కప్పి; లోకంలోని సుఖాల రూపాన మానవుల్ని ప్రతినిమిషం ఈశ్వరుడు తన ఆలింగనంలో ఆదరిస్తున్నాడు. కాని ఎన్నో పాపాల్ని తిరుగుబాట్లనీ ఘోరాల్నీ ఏ కోపమూ చూపకండా రక్షించే ఆయన ప్రేమ బైటపడి స్పష్టమయిందంటే భరించగలదా లోకం!

అన్నిట్లోకీ గురువు శిష్యులకి చేసే మహోపకారం; ఆ శిష్యుల పాపాల్ని తన మీదికి తీసుకోడం. వాళ్ళ ప్రారబ్దాల్ని గురువు తీసుకుంటున్నాడని శిష్యులకి తెలీదు. వాళ్ళకి తెలిసేందుకుమాత్రం ఒకసారి అంటారు ఏసుపేరుతో 'నిన్ను లాక్కుపోయి నాశనం చెయ్యాలని సైతాను ఎంత ప్రయత్నించాడో కాని నీకోసం ప్రార్థించి; నిన్ను రక్షించు కున్నాను' అని.

ఇంతకన్న ప్రేమగాఢత్వాన్ని, ఔన్నత్యాన్ని ఆలోచించు కోలేము.

ఏసు తనశిష్యుల ప్రారబ్ధాన్నే కాదు. ఎవరు తనవేపు చేతులు జాస్తే; వాళ్ళపాపాల్ని క్షమించారు. ప్రతిరోగికీ అనారోగ్యాన్ని కలిగించిన పాతకాన్ని తనలోకి తీసుకుని స్వస్తత నిచ్చారు.

లోకంలో పాపం జరిగిందా; దాని రియాక్షన్ ప్రతిఫలం చేసినవాడు అనుభవించక తప్పదు. ఎక్కడో అతీతమైన ప్రేమొక్కటే ఆ పాతకాన్ని తన మీదికి తీసుకోగలదని వింటాము. సావిత్రి, బాబరు, శర్మిష్ట కొడుకు మొదలైన వాళ్ళు. గురువు పరిశుద్ధ ప్రేమస్వరూపుడు గనక అతనికా శక్తి వుంటుంది. ఇతరుల పాపాన్ని ఎవరు తమపైకి తీసుకుంటారో; వారు ఆ ఫలితాన్ని అనుభవించాలి. అందుకే గొప్ప అవతారాలన్నిటికీ ఘోరమైన మృతి. ఈశ్వర కుమారుడైనా సరే తక్కిన ప్రవక్తలు తమ శిష్యుల పాతకాల్ని తీసుకుంటే ఏసు మానవ జాతికంతటికీ పూచీపడి దిగివొచ్చారు. అందువల్లనే అంత కఠినమైన విశ్వాసం వాళ్ళకి. ఏ నిదర్శనాలూ అఖ్ఖర్లేదు.

విశ్వసించేది ప్రేమించేది హృదయం. మనసు కాదు. విశ్వాసంలేని వాళ్ళే నిదర్శనాలడిగేది. నిదర్శనాలు చూసినా అట్లాంటివాళ్లు ఎట్లానూ నమ్మరు. ఏసు శిష్యులు ఏమీ తెలీని చాపల వాళ్లు, ప్రపంచరీత్యా మూర్ఖులు, పామరులు, వాళ్లకీ విశ్వాసం సులభమయింది.

వాళ్ళకి ఒక్కసారైనా సందేహం కలగదు. ఆయనపైన ఎన్ని కష్టాలురానీ ఆయన్నివొదిలేసి పోవాలి అనుకోరు. 'నీళ్లముంచినా, పాలముంచినా నీ పాదములేగతి' అంటారు. ఏసు గొప్ప మహత్యాలు చేసినప్పుడు తమ గురువు ఎంత గొప్పవాడోనని ఆశ్చర్యపడతారు. కాని చాలా మహత్యాలు వాళ్లకి అర్ధంకావు అప్పుడే మరిచిపోతారు, చిన్న పిల్లలవలె; తండ్రిమీద ప్రేమకావాలి; తండ్రి ఏ సమర్ధతా ఆధిక్యతా చూసినా వాళ్ళకి పట్టవు. ఆయనపైన కారణంలేని; ప్రశ్నలేని ప్రేమ.

ఏసు ఒక చూపు చూసి 'నా వెంటరా' అనగానే అన్నీ వొదిలి ఆయన్ననుసరించారు. ఇది ఒక్క నిమిషంలో జరిగింది. గొప్ప ప్రేమకి మల్లేనే గొప్ప విశ్వాసానికీ కారణం వుండదు. ఆలోచనవుండదు. మొత్తానికి కనపడదు, ఇతనెవరు? ఎందుకు రమ్మంటున్నారు? అన్నీ వొదిలి పోతే! మన బంధువులు ఎట్లా ఎవరేమనుకుంటారు? ఈయన్ననుసరిస్తే మనకేమొస్తుంది? ఇట్లాంటి ప్రశ్నలు ఒక్కటీ రాలేదు వాళ్ళలో ఎవరికీ; ఆ చేపల వాళ్ళు వలల్ని వొదిలి ఏసుని అనుసరించారంటే; వలల్నే కాదు; తమని భూమికి కట్టేసి వుంచిన మాయాజాలాన్ని సంసారపువలల్ని వొదిలి బైలుదేరారనిపిస్తుంది. తమ పని పాటల్నేకాదు; పాత జీవితాన్ని ఒక్క వెనకచూపు లేకుండా; వొదిలి కొత్త మార్గంలో ప్రవేశించారు. ఒకసారి ఆయన శిష్యులయింతరవాత వాళ్లకెన్నడూ వెనకచూపూ ఆలోచన రాలేదు. ఆయన వాళ్లకిచ్చిన ప్రేమ అట్లాంటిది, శిష్యుడు లోకాన్నంతటి కన్నా గురువునెక్కువ ప్రేమిస్తాడు. గురువు తనకన్నా ఘనంగా తన శిష్యుల్ని ప్రేమిస్తాడు.

ఏసు శిష్యుల్ని ఎంతమంది ఎగతాళిచేసి వుంటారో బతిమాలి వుంటారో బంధువులు వెనక్కి రమ్మని! ఎన్ని సందేహాలు రేపివుంటారో "ఆ వడ్రంగినా మీరు ఈశ్వర పుత్రుడని నమ్ముతున్నారు" అని ఎంత నవ్వివుంటారో! తాము ఈశ్వర కుమారుడని నమ్మిన గురువుని సులభంగా పట్టుకుని తిట్టి కొట్టి చంపేశారు, వాళ్ళకళ్ల ముందే. కాని విశ్వాసం చలించలేదు.

ఏసుని సిలవ వెయ్యగానే, వాళ్లు దిక్కులేని వాళ్లైనారు. ఆయన్ని వొదిలి పారిపోయారు భయంతో. కాని వాళ్ల విశ్వాసం చలించలేదు.

ఏ తండ్రీ వచ్చి ఆయన్ని సిలవమీదనుంచి రక్షించలేదు. ఆయన ఏ మహాత్యమూ చూపలేదు, తనని రక్షించుకోడానికి. ఇన్ని గొప్పమాటలు మాట్లాడిన ఆయన ఇతరుల కోసం అన్ని మహిమలు చూపిన ఆయన అవమానాలకి, దెబ్బలకి, శిక్షలకి, నిస్సహాయుడై లోబడిపోయాడు, కాని వాళ్ళ విశ్వాసం చలించలేదు.

వాళ్ళకి దిక్కులేదు. లోకమంతా విరోధులు. ఆ గురువు మూలంగా ప్రతీవాడూ తమని చంపాలని వెతుకు తున్నారు.కాని వాళ్ళ విశ్వాసం చలించదు.

గురుశిష్యుల ప్రేమ, ప్రేయసీ ప్రియుల ప్రేమకన్న, తల్లి పిల్లల ప్రేమకన్న బలమయింది. అది ఈ లోకాన్ని, జన్మని, హృదయాల్ని మించి పనిచేస్తుంది.

తనని ఇట్లా అనుసరించిన శిష్యులకీ ఏసు చూపే ఆశ; ఈశ్వర రాజ్యం. ఆ ఈశ్వర రాజ్యమంటే ఏమిటో వాళ్ళకి అర్ధం తెలీదు. వాళ్ళకి ఏసే ఈశ్వర రాజ్యం. దానికోసం బాధల్ని, శిక్షల్ని, కైదుల్ని, అగ్ని జ్వాలల్ని, సిలవల్ని సహించాలి. ఇదీ క్రీస్తు తన శిష్యులకీ ప్రసాదిస్తానని ఆశపెట్టిన వరాలు. ఇవన్నీ ప్రాప్తించపోతున్నాయని ముందుగానే చెప్పారు. కాని ఒక్కరు చలించలేదు.

❁

ఆర్టిస్టు ఏసు

పశ్చిమదేశాలలో రచయితలు ఏసు జీవితాన్ని ఎన్నో విధాల ఉపయోగించుకుని దాని కెన్నో వ్యాఖ్యానాలిచ్చారు. తమ స్వంత థియరీలని సమర్ధించడానికి ఆయన బోధని వంకర్లు కూడా తిప్పారు.

ఆస్కార్ వైల్డు తన d eprofoundis లో ఏసుని గొప్ప ఆర్టిస్టు అంటాడు. అతను ఆమాట ఏ అర్ధంలో అన్నా శుభవార్తలు చదువుతోవుంటే, ఏసు రూపం, కదలిక, మాట, జీవితపు నడక అన్నిటికీ గొప్ప కళా, వెలుగూ; పట్టినట్టు స్పష్టమౌతుంది.

హిందూ పురాణాల్లో కవులు వర్ణించినట్టు; శుభవార్తల్లో ఏసుని ఆ భక్తులు వర్ణించలేదు. ఏ ఉపమానాలతో విశేషణా లతో ఆయన రూపాన్ని గాని; గుణాల్నిగాని; కార్యాల్ని గాని అతిశయోక్తులలో ప్రజ్వలింపచెయ్యలేదు.

ఏసు దేహం రంగు; ఎత్తు, దుస్తులు, వీటి సంగతి మనకేం తెలీదు. అసలాయన గుణం ఇట్లాంటిదని ఒక్కటీ చెప్పలేదు మనకి. శుభవార్తలనించి మనం వూహించు కోవలసిందే కాని. నలుగురు శుభవార్తా రచయితలలోనూ ఒక్క లూకా మాత్రం; అనుకోకండానే వర్ణించాడు ఏసు తేజస్సును; ఓ ఘట్టంలో ఏసులో ఈశ్వర శక్తి కళ్లని చెదరకొట్టేట్టు తాండవించిందనీ ఆయన చుట్టూ తేజం ఆవరించిందనీ రాశాడు.

వజ్రఘాతం వంటి ఆయన భీషణ ఖండన, పాప కలుష పంకిల పాషాణ హృదయాల్ని వేదనతో గిలగిల లాడించేది. కరుణార్ద్రమైన ఆయన ప్రేమ మధురిత కంఠస్వరం; దీనుల నిస్సహాయత్వానికి ఓ కొత్త ఆశనీ బలాన్నీ అర్థాన్నీ ఇచ్చేది. తేజోవిరాజితమైన ఆయన ఆకారం; దయా స్రవంతులు వర్షించే ఆయన నేత్రాలు అభయమిచ్చే ఆయన హస్త చలనం వీక్షిస్తే చాలు ప్రజలలో విశ్వాస ధైర్యాలు నెలకొనడమేకాక; హృదయపరివర్తన కలిగించడానికి ఈ లోకమూ; దాని ఆకర్షణా విలాసాలు; అన్నీ చెత్తగా కనిపించేవి; ఇవన్నీ వొదిలి ఏసు నిర్ణయించి చెప్పే; మరో ప్రపంచంవైపు పయనించాలని అణుచుకోలేని ఉద్రేకం కలిగేది, 'ఇంక ఆకలివెయ్యని ఆ రొట్టెని, ఇంక దాహంకాని ఆ నీళ్ళని ఇమ్మని అడిగేవాళ్ళు, సర్వేశ్వరుడే తన ముద్దుకుమారుడిపై తన కల్పనలోని అందమంతా గుమ్మరించారు. ఆధ్యాత్మికపరుల అందం శారీరకం కాదు. 'ఎంత గొప్ప సౌందర్యం!' అనుకుంటాము కాని ఆ అందం దేనిదో ఎక్కడినించో తెలుసుకోలేము. హృదయంలో వెలిగే తేజస్సు; వాళ్ళదేహాలకి; మాటకి; చూపుకి; ప్రతి కదలికకీ అసమాన సౌందర్యాన్నిస్తుంది.

ప్రతి మానవ హృదయంలోను ఈశ్వరాంశ ఎప్పుడూ వెలుగుతూనే వుంటుంది. అతని భౌతిక కాంక్షలు అతని దృష్టినెంత మలినం చేసినా ఎప్పుడూ ఎక్కడెక్కడ అందం ఆవిర్భవించినా; రచనలో కాని; చిత్రంలో గాని, గానంలోకాని; జీవిత లక్షణంలోనే కాని; మానవుడి హృదయాంతరాళంలో గుప్తమైయున్న ఈశ్వర కాంతి అతన్ని ఆ అందం వైపు లాగుతూనే వుంటుంది. ఈశ్వర సందేశాన్ని స్వయంగా భూమికితెచ్చిన అవతార పురుషుడు భూమికి దిగగానే; వెంటనే ఉత్తములు గుర్తిస్తారు, ఎట్లాగో తెలుసుకుని. చీకటి శక్తులు ఆ నూతన జ్యోతిని ఆర్పాలని ప్రయత్నిస్తారు.

'నీ రాగములె నిలుచు అమరుల యెదదల
కలుచు అసురుల బతుకుల'.

ఓ కొత్త వెలుగు భూమికి దిగివొచ్చి; రంగుల్లోనూ మాటల్లోనూ, అక్షరాల్లోనూ, స్వరాలలోనూ, పలకడం ప్రారంభించిందా, వెంటనే మానవ రూపంలో తిరుగుతున్న రాబందులూ, నక్కలూ తోడేళ్ళూ కుయ్యడం ప్రారంభిస్తాయి.

'రెండోసారి వచ్చినప్పుడు మీ రెక్కడ కనపడతారు?' అని ఏసుని శిష్యులు ప్రశ్నిస్తే, 'దేహం ఎక్కడ వుంటే అక్కడే రాబందులు గుమికూడతాయి' అన్నారు. శరీరం అంటే శరీరంలో కనపడే ఆ దివ్యజ్యోతి. ఈ రాబందులకి ఆనాటినించి ఈనాటికి కూడా బాగా గుర్తు ముందుగా వాళ్లకే తెలుస్తుంది. ఓ నైతిక విప్లవకారుడు ఆవిర్భవించాడని, వాళ్ల అరుపుల్నిపట్టి తెలుసుకోవొచ్చు, ఆయన ఎవరో, ఎక్కడ వున్నాడో! బతికి ఉన్నంతకాలం ఆ దేహాన్ని వెంబడిస్తోనే వుంటారు అరుపులతో; తిట్లతో; శాపనార్థాలతో చివరికి చంపి పీక్కుతిన్నదాకా.

నిజమైన ఆర్టిస్టు కొన్ని నిమిషాలే తన హృదయాన్ని స్పృశించుకోగలడు. ఆ అనుభవానికి సౌందర్యంలో ఆకారాన్నిచ్చి ప్రదర్శిస్తాడు. ఆర్టిస్టుకాని మానవుడికి ఆ అర్ధతద్వారం మూసుకుపోయి వుంటుంది. ఋషులు, యోగులు ప్రవక్తలు ఎప్పుడూ తమ హృదయంలోనే నివసిస్తారు. అందుకని వారి నుంచి; అందం తప్పినది, సత్యానికి దూరమైనది; ఎన్నడూ వెలువడదు. అందువల్లనే వాళ్ళు super artists devine poets. వాళ్ళ వాక్కు, వాళ్ల రచన, వాళ్ల గానం, వాళ్ల జీవిత పద్ధతి, మామూలు మర్యాదల్ని, పద్ధతుల్ని మించి వుంటుంది. కళకి అధికార్లు, దక్షులు, కళాదేవి వారిని అనుసరిస్తుంది. వాళ్లే కళాశాసనులు. వాళ్ల కంఠాలలో మార్దవం లేకపోవచ్చు; రచనలో వ్యాకరణం భంగం కావొచ్చు; వాళ్ళ గానం శాస్త్రాన్ని వ్యతిరేకించవొచ్చు; వారి కావ్యాలు ఈ సంకుచిత నీతి పద్ధతుల్ని విరోధించ వొచ్చు; కాని మాట; తీరు; రాత, పాట, చేత, అన్నీ అపూర్వం. అసాధారణమైన సౌందర్యంతో మిరుమిట్లు కొలుపుతాయి. పాతపద్ధతుల అధికార్లూ కళాశాస్త్రవేత్తలూ; నీతినియంతలూ గిలగిల లాడుతో కొట్టుకుంటారు. ప్రజల్ని భయపెట్టివారిని ఎదురు రేపుతారు ఖండిస్తారు. అణగ తొక్కి నాశనం చెయ్యాలని ప్రయత్నిస్తారు. చాలాసార్లు ఈ దివ్య సందేశహరుల దేహాన్ని నాశనమూ చేస్తారు. కాని వారి నించి, జనించి, వ్యాపించి అల్లుకున్న, కళ; బోధ కొత్తనీతి; విరోధించిన ఈ దుష్టుల్ని కపటుల్ని వారి పాతపద్ధతుల్ని కూలతోసి తీరతాయి విజృంభించి పూడ్చేసి తీరుతుంది.

ఈ అర్థంలో ఆస్కార్ వైల్డు అన్నమాట; "ఏసు గొప్ప ఆర్టిస్టు" అనేది సత్యం, ఆయన బోధ అంతా కవిత్వాన్ని మించిన కవిత్వం; ఆయన మహాత్యాలన్నీ నీతికి మించిన ధర్మాలు; ఆయన జీవిత లక్షణాలు ధర్మశాస్త్రాలకి అతీతాలు. కాని ఏమైనా అన్నీ కలిసి మామూలు అందానికి మించిన అందాలు.

ఏసు గొప్ప కవి అని పూరుకోక; ఇంకా అంటున్నాడు ఆస్కారు వైల్డు "బుద్ధుడు పుట్టకముందు; ఏసుకాలానికి ముందు నించి కూడ నైటింగేల్ పాడుతోనే వున్నాయని, ఆ ఇద్దరు మహాత్ముల బోధ లోకం మరచి పోయాక కూడా; ఆ పక్షులు పాడుతోనే వుంటాయనీ" రాసి ఆ పక్షుల గానాల ఆధిక్యతని నిరూపించి తన కళాశ్రేష్టత్వ వాదనని సమర్థించుకోవాలని యత్నించాడు ఆ రచయిత.

ఏసుకి ముందుకాలంలోనూ బుద్ధునికి ముందు కాలంలోనూ పక్షులు పాడుతోనే వున్నాయి. కాని ఒకే పక్షి పాడటం లేదుకదా; అట్లానే ఏసు, బుద్ధుడి బోధలు మరచి పొయ్యే దుర్గతి లోకానికి పట్టినప్పుడు వారి తరవాత కొత్త ప్రవక్తలు వొస్తోనేవున్నారు; ఏసూ, బుద్ధుడూ పోయినా బోధలు పోయినా; ఆ బోధల్లోని సత్యాన్ని ఎవరో వొకరు కొత్తగా చాటుతోనే వున్నారు. ఏదో వొక పక్షి పాడుతున్నట్టే.

పక్షులు పాడవొచ్చు కాని వాటి గానాన్ని విని హర్షించ గల హృదయాలు వుండవొద్దూ. ఆ గానాన్ని విని ఆనందించే నిర్మలత లేక మానవ హృదయాలు మూసుకు పోయినపుడే, ఏసు వంటి అవతారాలు భూమికి దిగివొచ్చి గొడ్డలిపెట్లతో ఆరాతి హృదయాల్ని పగలకొట్టి నవజీవనాన్ని ఆవిర్భవింప జేస్తాయి. ఏసువి మాటలుకావు. అవి సత్యాన్ని గానాన్ని అందాన్నీ మించిన మతాలు, రుక్కులు. పక్షుల రుతాల్నీ ప్రవక్తల బోధల్నీ వినడానికి తీరుబడిలేని లోకం నివాసయోగ్యం కాదు.

తన కవులపైనకన్న బోధకులపైనే లోకం ఎక్కువ శ్రద్ధ చూపిందని వాపోతున్నాడు ఇంకో రచయిత. కాని లోకం ప్రతి బోధకుడిపైనా ఎక్కువ శ్రద్ధచూపలేదు. కవులని మించిన సూపర్ కవులు ఈ ప్రవక్తలు. వాళ్ళని మాత్రమే వరించింది ప్రపంచం.

ఏసు తిట్టారు, బోధించారు, లాలించారు, ప్రేమ చూపారు, బతిమాలారు, మహత్యాలు చూపారు. ప్రజలు వెర్రిగా ఆయన వెంటపడ్డారు. ప్రార్థించారు. బోధలువిన్నారు ప్రశ్నించారు శిష్యులైనారు. విందులు చేశారు నూనెలు అంటారు. ఆయన చేతుల్లోంచి రొట్టెలు చాపలు తీసుకుని భోజనాలు చేశారు. ఆయన దయని అడిగి తీసుకున్నారు. ఆయన హృదయాన్ని చూరగొన్నారు. రోగాలు నయం చేసుకున్నారు. ఎన్నడూ ఎరగని కాంతిని ఆయన నేత్రాల్లోంచి అనుభవించారు. సంశయాలు తీర్చుకుని శాంతిని పొందారు. చివరికి ఏనాడూ సాధ్యంకాని ఈశ్వరరాజ్యాన్నే కళ్ళారా చూశారు.

ప్రత్యుపకారంగా ఆయన్ని తిట్టారు, కొట్టారు, ఉమ్మేశారు, ఖండించారు, దండించారు. శిలప వేసి చంపేశారు. సిలవపైనించి ఏసు వారిని దీవించారు. వారిని క్షమించమని తండ్రిని ప్రార్థించారు.

ఇన్ని అవస్థల్లోనూ ఏ పరిస్థితుల్లోనూ ఏ నిమిషాన ఏం జరిగినా; మనసు తన నిత్యశాంతి నుంచి దయనించి; ప్రేమనించి స్తిమితం తప్పలేదు. అందాన్ని తప్పింది ఒకమాట ఒక్క చూపు, ఒక భయం, ఒక ద్వేషం; ఆయన నుంచి కనపడ లేదు, ఆత్మ గౌరవాన్నించి హృదయ సౌందర్యాన్నించి బెంగ పడలేదు. ఆయన ఒక విశ్వగానం సుందర రూపకం.

ఏసుని కవిగా చూసినా ఆయన బోధలోఎంత కవిత్వమో! కవిత్వం చాలా భాగం భాషపైన ఆధారపడుతుంది. కనకనే గొప్ప కవిత్వాన్ని తెలుగు చెయ్యడం అసాధ్యం. ఏసు మాట్లాడిన భాషలో ఆయన బోధ ఎంత శబ్ద పటుత్వంతో పదలాలిత్యంతో వ్యంగ్యంతో ధ్వనితో సుందరంగా భాసిల్లిందో ఎవరికెరుక! ఒక భాషనించి ఇంకో భాషకి దానిలోంచి ఇంకో దాంటోకి ఎన్ని భాషాంతరీకరణలైనా ఆ వాక్యాల్లోని నిర్దుష్టత, శక్తి, అందం, సూటిగా హృదయాన్నితట్టే అసాధారణ ప్రజ్ఞ ఆవంతైనా తగ్గలేదు. అసలు ఆయన మాటలు వింటో వుంటే ఎట్లా సమ్మోహితులయ్యేవారో ప్రజలు ఆ భాష తెలియని వాళ్ళు కూడా ఎంత ముగ్ధులయ్యేవారో!

గొప్ప కీర్తనలు పాడేవారినించి కీర్తనలు కొత్త అందాల్నీ అర్థాల్నీ సందేశాల్నీ తెచ్చుకున్నట్టే గొప్ప బోధకూడా ఆ బోధకుడి ఆత్మఔన్నత్యం నించి ఆయన పెదవులపైన, శక్తినీ, అందాన్నీ, హృదయాల్లో నాటుకుపోయే పదునునీ తెచ్చుకుంటుంది.

ఆయన గిరి ప్రవచనం ఒక మహత్తర గీతాస్రవంతి.

నా వెంటరండి మిమ్మల్ని మనుషుల్ని పట్టే జాలరుల్ని చేస్తాను.

ఆకాశం ఈశ్వరుడి సింహాసనం.

భూమి ఆయన పాదపీఠం. కన్నుకి కన్ను, పన్నుకి పన్ను తీసుకోమన్న పూర్వపు ధర్మం మీకు తెలుసు. కాని నేనేం చెపుతున్నానంటే; దుష్టత్వాన్ని ప్రకటించకు. కుడిచంపమీద కొడితే కొట్టమని నీఎడం చంపతిప్పు. నేను మీతో ఏమంటున్నా నంటే నీ శత్రువుల్ని ప్రేమించు; నిన్ను శపించేవారిని దీవించు. నిన్ను ద్వేషించేవారికి మంచిచెయ్యి. నిన్ను నీచపరిచి, హింసించేవారికై ప్రార్థించు. దుష్టులపైనా సత్పురుషులపైనా కూడా సూర్యుణ్ని ఉదయింపచేసే మీ తండ్రి, న్యాయస్థులపైనా అన్యాయస్థులపైనా సమానంగా వర్షాన్ని కురిపించే స్వర్గంలోని మీ తండ్రి పిల్లలనిపించుకోండి.

శరీరానికి కాంతి కన్ను. నీ దృష్టి ఏకాగ్రమైతే, దేహం తేజోవిరాజితమౌతుంది. నీలో కాంతి అంధకారమైతే, ఆ అంధకారం ఎంత బంధురం?

మీకు నేనేం చెపుతున్నానంటే, మా బతుకులెట్లా గడుస్తాయి. ఏం తింటాం ఏం కడతాం, అని యోచించకండి.

గాలిలో ఎగిరేపిట్టల్ని చూడండి. అవి నాటవు; పూడ్చవు. పంటని గాదెల్లో కెక్కించి దాచుకోవు; అయినా స్వర్గలోకంలోని తండ్రి వాటిని పోషిస్తున్నాడు.

మీ దుస్తుల సంగతి ఎందుకంత గొడవ మీకు! చంగల్వ పూలని చూడండి. ఎట్లా పుడుతున్నాయో! అవి శ్రమపడి చమటలోడ్చి వొడకవు; నెయ్యవు.

కాని, వినండి; రాజ వస్త్రాలు ధరించిన ఆ సాలమన్ చక్రవర్తి ఐనా; ఆ పువ్వుల అంత అందమైన బట్టల్ని ధరించాడా;

ఈనాడు బతికి రేపు పొయిలో పెట్టే గడ్డినికూడా అంత గొప్పగా అలంకరించే ఈశ్వరుడు; ఓ విశ్వాసహీనులారా; మీకు అంతకన్న గొప్ప వస్త్రాలు కటాక్షించడా!

రేపటి సంగతి యోచించకండి. రేపటి సంగతి రేపు జాగ్రత్తపడు. ఏ రోజుపడేబాధ ఆ రోజుకి చాలు.

అని కవిత్వాన్ని మించిన అందంతో బోధిస్తారు. ఇంక తిట్ట తలుచుకున్నారా!

శాస్త్రవేత్తల్లారా; పరిసయుల్లారా; కపటులారా. మీకు నాశనం . వితంతువుల ఇళ్ళు మింగేవాళ్ళలారా.

పళ్ళాల్నీ, గిన్నెల్నీ బైటవేపు శుభ్రంగాతోముతారు, కాని లోపలంతా బలవంతాన గుంజిన దృశ్యం; ఇంద్రియలోలత్వం.

గుడ్డి మార్గదర్శకులారా; దోమని వొడకట్టి వొంటెని మింగే వాళ్ళలారా!

శాస్త్రవేత్తలారా! పరిసయ్యుల్లారా; కుచ్ఛితుల్లారా; వెల్ల కొట్టిన సమాధులు మీరు, పైకెంతో అందంగా కనపడతారు లోపల అంతా చచ్చినవాళ్ళ వెముకలూ; కల్మషమూ.'

సర్పాల్లారా; సర్పసంతతి వాళ్ళలారా; నరక శిక్షని ఎట్లా తప్పించుకోగలరురా మీరు? అని అతి భీషణంగా తిడతాడు.

'కాని ఆయన దయతో పిలిచారా – శ్రమాక్షుభిత భారవహులారా; నన్ను చేరరండి మీకు విశ్రాంతినిస్తాను' అంటారు.

ఇంక ప్రేమతో దుఃఖించారా!

"ఓ యెరుషలేం! ఎరూషలేం; ప్రవక్తల్ని చంపుతావు నువ్వు నిన్నుద్ధరించడానికి పంపబడ్డవాళ్ళని రాళ్ళతో కొట్టి నాశనం చేస్తావు. రెక్కలకింద కోడిపెట్ట తన పిల్లల్ని దాచినట్టు నిన్ను దాచాలని ఎంత ప్రయత్నించాను! నేను" అంటారు.

శిష్యుల్ని వోదార్చారా

"నెప్పులు పడేప్పుడు స్త్రీ బాధపడుతుంది కాని కాన్పు కాగానే తాను పడ్డ బాధనంతా మరచి; ప్రపంచంలోకి ఓ శిశువుని రప్పించుకున్నానని సంతోషిస్తుంది. అట్లానే మీరిప్పుడు ఖేదపడుతున్నారు. నేను మళ్ళీ వొస్తాను అప్పుడు మీరు ఆనందిస్తారు. ఆ ఆనందాన్ని మీనించి ఎవరూ తీసివెయ్యలేరు" అంటారు.

ఏసు కవి కాకపోతే ఇంకెవరు?

జీవితమే ఒక బోధ

తానే మార్గాన్నని చెప్పి తానేం బోధిస్తున్నాటో, ఆ విధంగా తన జీవితాన్ని నడుపుకుని చూపే గురువు అరుదు. బోధించేవారు అనేకులు. ఆచరించి చూపేవాడు యుగానికి ఏ ఒకరిద్దరో, ఆచరించిచూపని బోధలన్నీ వుత్త ఆడంబరాలు, కీర్తికోసం బతుకు తెరువుల కోసం దేవులాటలు.

తమబోధని ఆచరించి చూపి నేర్పే ప్రవక్తలు ఈశ్వరానుగ్రహాన్ని భూమిపైకి తీసుకొని వొస్తారు! వారి ద్వారానే వారిరూపంలోనే ఈశ్వరుడు ప్రజలకి తన దర్శనాన్నిస్తారు.

యోహాను 1 (17)

"మోషే మనకి ధర్మ శాస్త్రాన్నిచ్చారు, ఏసు క్రీస్తు (ఈశ్వర) అనుగ్రహసత్యాన్ని కటాక్షించారు."

ఏసుబోధకి గిరి ప్రవచనం మకుటం.
ఈ చెంపపైన కొడితే ఆ చెంపని చూపు.

నీ శత్రువుల్ని ప్రేమించు.

ఏం తింటాం ఏం కట్టుకుంటాం అని యోచించకు.

నీ జీవితాన్ని కూడా నీది అనుకోకుండా అర్పించు, రేపటిసంగతి రేపు చూసుకుంటుంది. ఈనాటి గొడవ ఈనాటికి చాలు.

సమస్త భారమూ ఈశ్వరుడిపై వెయ్యి.

అన్నిటిలోకీ విశ్వాసం గొప్పది. విశ్వాసం సాధించలేనిది ఏదీలేదు.

నీ దృష్టిని ఏకాగ్రం చెయ్యి.

నీ మనసంతటితో హృదయమంతటితో, ఆత్మ అంతటితో నీ తండ్రి ఈశ్వరుణ్ణి ప్రేమించు. నీ పక్కనున్న మనిషిని నీ వలెనే ప్రేమించు అని బోధించారు.

అందరూ బోధిస్తారు. కాని తమ బోధప్రకారం జీవించిన వారి మాటలే వినేవారి హృదయాల్లో పలుకుతాయి. ఏసు తన బోధని తన జీవితంలో అనుష్ఠించడంవల్లనే ఆయన పలుకుకి అంత సత్యం అంత బలం పట్టాయి.

ఏసు తనని నమ్మినవాళ్ళ ప్రారబ్ధాన్ని తనపైకి తీసుకున్నారు. వాళ్ళ రోగాల్ని నయంచేశారు. వాళ్ళ పాపాల్ని క్షమించారు. వాళ్ళకి పశ్చాత్తాపపడే బుద్ధినిచ్చి పునీతుల్ని చేశారు. తన బోధని తన శిష్యులపై శాశించకుండా వారా బోధప్రకారం నడుచుకోగల కాంతినీ, శక్తినీ ఇచ్చారు, తన మహిమవల్ల. వాళ్ళ కళ్ళు తెరవగల జ్ఞానం కటాక్షించారు. వాళ్ళని తనవెంట తిప్పుకుని తనబోధ ప్రకారం జీవించడం ఎట్లానో, ప్రత్యక్షంగా చూపి వాళ్ళ జీవితమే ఓ సాధనగా మార్చారు. వాళ్ళు ఏ పూట కేందొరికితే అది తిన్నారు. ఎవరేమిస్తే దాన్ని కట్టుకున్నారు. ఎక్కడ నిద్రవొస్తే అక్కడ పడుకున్నారు. ఎవరేం దూషించినా దాన్ని మనసులోకి తీసుకున్నారు కారు. రేపేమౌతాము? చివరికి తమ గురువు తమని వొదిలిపోయినా తమ గతి ఏమని ఆలోచించలేదు వాళ్ళు.

ఏసు బోధన పూర్తిగా అక్షరాలా అనుష్ఠించగలిగింది ఒక్క ఏసే. ఆయన తరవాత ఆయన తయారుచేసిన పదకొండుగురు శిష్యులూ.

తరవాత శతాబ్దాల్లో క్రిస్టియన్లలో ఎంతమందో జ్ఞానులు, మునులు, సాధులు, తపోధనులు ఆయన బోధని నిత్య జీవితంలో సాధనచేశారు. ఆయనపై విశ్వాసముంచి, ఆయన పాదాల్ని నమ్మి ధ్యానించి, ఏమైనా వాస్తవమైన క్రీస్తు జీవితం మహాకష్టతరం. కత్తిమీద నడక. అగ్నిలో ఆహుతి. అందుకే ఏసు బోధించిన జ్ఞానబోధని ఆదర్శంగాకాక సంఘనీతిగా చేసుకోడంవల్లనే క్రిస్టియను మతనియమాలు అంత అసందర్భంగా, గజిబిజిగా తయారైనాయి.

ఆ చంపమీద కొడితే ఈ చంపచూపు, కత్తిని వొరలో పెట్టు ఇట్లాంటి వాక్యాల్ని నిత్యజీవితంలో అనుష్ఠించాలంటే తక్కినవన్నీ అటుంచి, యుద్ధాలెట్లా సాగుతాయి. ఆ యుద్ధాల్లో విజయంకోసం మతగురువు లెట్లా ప్రార్థిస్తారు?

"ఎవరే మడిగినా ఇచ్చివెయ్యి. రేపటి సంగతి యోచించకు ఎవరేం మాట్లాడినా 'ఔను, కాదు' అను అంతకన్న మాట్లాడకు" అనేది జీవితంలో అనుష్ఠిస్తే లన్‌డన్ మహా నగరంలో ఏం జరుగుతుంది?

ఆయనబోధ అనుష్ఠించే బలంలేక ఆ బోధప్రకారం నడుస్తున్నామని ప్రకటిస్తో ఆ మత ప్రజలు కపటులై, అనృత పర్తనులైనారు. ఏసు ప్రవచనాల ప్రకారం బతుకుతున్నామని తమని తాము మభ్యపెట్టుకుంటో, త్వరలోనే సైన్సు ధాటికీ, విమర్శకుల నవ్వులకీ, హేళనకీ తాళలేక, శుభవార్తల బోధనే తోసిపుచ్చారు పశ్చిమదేశాల ప్రజలు.

జీవించివున్న గురువు శిష్యుల్ని తన సమక్షంలో ఉంచుకుని తన మహిమవల్ల వారికి ఆ శక్తిని ప్రసాదించినప్పుడే ఆయన బోధించే కఠోర దీక్షలో నడవగలముగాని, ఆయన చెప్పినవి పుస్తకంలోచదివి ఆలయాల్లో సామాన్యుల నోటివెంటవిని ఆ బోధని తాము నిత్యదినచర్యలో అనుష్ఠించాలంటే అది ఎంత సూన్యత పరులకీ అసాధ్యమౌతుంది.

సమస్తమూ త్యజించి ఆధ్యాత్మిక సాధనకి పూనుకున్న యోగసాధకులకి మాత్రమే ఆయనబోధ ఉపకరిస్తుంది. ఈ రెండువేల ఏళ్ళల్లో ఆయన బోధని అనుష్ఠించగలిగినవారు చాలా కొద్దిమంది మాత్రమే. ఎవరన్నా ఏసు బోధ ప్రకారం నడుచుకోలేదంటే, ఆబోధ ప్రకారం నడుచుకోడం అసాధ్యమై కాదు. ఆ విధంగా నడవాలంటే జీవితాన్ని సత్యానికి త్యాగానికి అర్పించాలి. లాభనష్టాలను లెఖ్ఖపెట్టక సుఖభోగాలపై మమత మాని, ధీరులై కష్టాలకీ నాశనానికీ సంసిద్ధులై వుండాలి. అట్లాంటి తీవ్ర త్యాగాలకి సిద్ధంకానివారు "అబ్బో! అది వుత్తబోధే, అట్లా జీవించడం అసాధ్యం" అని తప్పుకుంటారు.

ఆయనబోధ ప్రకారం నడుచుకోడం అసాధ్యం కాదని అక్షరాలా తన జీవితంలో ప్రదర్శించి చూపారు ఏసు. అందువల్లనే ఎన్ని ఏళ్ళకీ ఆయన బోధనాబలం రవ్వంతైనా

తగ్గకుండా నిలిచిపోయి వెలుగుతోంది. ఆయన జీవితంనించి పడ్డ వెలుగు ఈనాటికి అంధకారాన్ని చీల్చుకుని దారికోసం వెతుక్కునే సూన్యతుల నేత్రాలపై పడి తన ననుసరించమని ప్రేమతో ఆహ్వానిస్తోనేవుంది. జీవితమంతా కూడా ఆయనబోధ ప్రకారమే నడిచింది ఈ లోకంలో. ఆస్తిని కూడపెట్టుకోకండి అని బోధించిన ఆయనకి వొంటిమీద బట్టలు తప్ప ఇంకో ఆస్తిలేదు.

"ఏంతింటాం, ఏం కట్టుకుంటాం, అని యోచించకండి రేపు ఎట్లానా అని ఆదుర్దాపడకండి" అనే మాటలు ఆయన యెడల నిజమైనాయి.

శిష్యుల్ని "మీ వెంట రొట్టె, డబ్బు, కర్ర సంచి ఏదీ తీసికెళ్ళకండి" అన్న ఏసు తనవెంట ఎన్నడూ ఏదీ తీసుకుపోలేదు.

పక్షులకి తిండిపెట్టే వాడే, ఆయనకి ఆయన శిష్యులకీ తిండి పెట్టాడు. ఆయన చేతినించి వేలకొలది ప్రజలకి తిండి పెట్టించాడు "నా కన్నతల్లిని కాని, సోదరుణ్ణి కాని, ప్రేమించే వాడు నావెంట నడవడానికి అనర్హుడు" అని అతి కఠోరమైన నిబంధనని ఉద్ఘాటించిన ఆయనకి, తనవారు అనేవారు ఎవరూ లేరు.

ఏసు ఏ మమతల్ని తెగకోసుకోలేదు. మమతలనేవి లేకుండానే పుట్టారు. శ్రీ కృష్ణుడి మల్లేనే ఏసుకీ మొదటినించి తెలుసు, తాను ఈ లోకపు మనిషిని కానని, ప్రత్యేకమైన అవసరంవల్ల తాను పంపబడ్డానని, తనపైన ఈ లోకపు మమతల్ని నిలుపుకున్న తల్లిని సోదరుల్ని అతి కఠోరంగా బంధుత్వ అంధకారంనించి అల్లుకునే ప్రేమలనించి, తెగకోసి రక్షించారు. ఆయనకి శత్రువులు లేరు, శత్రువులము అనుకున్న వారిని క్షమించమని శిలవ పైనించి ప్రార్థించారు.

మూడేళ్ళు వరసగా ఎడతెరిపి లేకుండా దేశంలో ఆ మూలనించి ఈ మూలకి ప్రతి పల్లెలోనూ అరణ్యాల్లోనూ కొండల్లో సముద్రతీరాల బోధించారు, చివరిరోజు వొచ్చింది. విశ్రాంతి నెరగని ఆ అసాధారణ బోధకుడు చివరిగంటల్లో మౌనియై, 'నా బోధ వొట్టిమాటలు కావు ఇంక చూడండి' అన్నట్టు తన బతుకునే తనబోధకి నిదర్శనంగా, తన ప్రాణాన్నే తన మాటలకి ఒక వెలుగుగా అర్పించి ఒక పన్నెండు గంటల్లో మూడు సంవత్సరాల ప్రచారాన్ని తన రక్తంతో పటాలుగా చిత్రించి చూపారు మానవాళికి. ఈ చంపమీద కొడితే ఆ చంప చూపమని, శత్రువుల్ని ప్రేమించమని దుష్టత్వాన్ని ప్రతిఘటించవద్దనే తన బోధకి ఎన్నడూ తెలుసుకోలేని విధంగా సాక్ష్యమై 'నేనే మార్గం' అనే దాంటో మార్గమనే దానికి అర్థమేమిటో తన రక్తంతో వ్యాఖ్యానించి అనన్యసాధ్యమూ; అద్వితీయమైన, శాంతి ప్రదర్శనాన్నిచ్చారు లోకానికి. ఏసుని ఆయన శత్రువులు ఆయన్ని కొండమీద పట్టుకున్నదాది శిలవపైన ప్రాణం వొదిలేవరకూ ఆయన రక్తమాంసాలున్న మానవుడుగా ప్రవర్తించలేదు. అచంచల విశ్వాసంతో సమస్తము ఈశ్వరుడికి వొదిలి "ఈశ్వరా నీ ఇష్టం. నాదికాదు ఎట్లా జరగాలని ఉద్దేశించావో అట్లా జరగనీ" అని పూర్తిగా తనని తాను అర్పించుకొన్నానని, తనది అనే వేరైన సంకల్పం లేదని రూఢీచేసిన మహాయోగి, అచంచల విశ్వాసి ఏసు. గురుకులుల మనుషులు ఏసుని పట్టు కోకుండా శిష్యులు కత్తులతో అడ్డం రాబోయినారు. 'నీ కత్తిని ఒరలో పెట్టు, కత్తినెత్తిన వాళ్ళు కత్తితోనే నశిస్తారు. ఈ నిముషాన నా తండ్రిని ప్రార్థించి పన్నెండుదళాల దేవతాసైన్యాల్ని తెప్పించుకో లేననుకున్నారా! శాస్త్రాలలో రాసినవి నిజం కావాలంటే ఇది ఇట్లానే జరగాలి' అన్నారు ఏసు. "నేను శత్రువుల్ని ప్రేమించు కల్మషాన్ని ఎదుర్కొను అని బోధించాను నా మార్గం శాంతి, ప్రేమవల్ల జయిస్తాను, అదే నాబోధ, దాన్ని ఆచరించి చూపుతున్నాను, మీరు అనుకరించండి" అంది ఆయనమౌనం.

గురుకులుల ముందు విచారణ జరుగుతుంది, అబద్ధపు సాక్ష్యాలు వొస్తున్నాయి. నిలబడలేక వాటి అబద్ధాల బరువుతో అవే విరిగి ముక్కలవుతున్నాయి. తనకేమీ పట్టనట్టునించున్నారు ఆజగన్నియంత. తరవాత ఆయన ప్రమేయం లేకుండానే వాళ్ళే నిర్ణయించుకున్నారు, ఆయన నేరస్తుడని.

వెంటనే ప్రజాద్వేషం విరిగి పడ్డది ఆయనపైన. మొహాన ఉమ్మేశారు. తుడుచుకోడు. వెక్కిరించారు, పలకడు. ఎక్కడా విరోధమనేది లేదు ఆయనలోంచి. పట్టుకు చరిచారు. రెప్పలు కదలవు.

"ఒరే పరిసయ్యుల్లారా మీరు నాశనం"

"ఈ వ్యభిచార సంతతికి మీ నిదర్శనం కావాలిట"

"విషసర్పాల్లారా నరకద్వారాలు తెరుచుకుని సిద్ధంగా వున్నాయిరా మీకోసం" అన్న గంభీర కంఠస్వరం ఇప్పుడు పలకదు. నమ్రతతో ప్రేమతో నిర్విరోధంలో లోకానికి యుగయుగాలుగా పాఠంనేర్పబోతున్నారాయన.

ఆయన బోధించిన మూడేళ్లూ వాళ్ళని ఎంత తీవ్రంగా తిట్టినా ఒక్కడు ఆయనమీద చెయ్యివెయ్య సాహసించని

తేజోమూర్తి ఆయన.

ఆయన ఊ అన్నాడా దైవం పలుకుతాడు, గట్టిగా చూశాడా ఎదుటనున్నది భస్మమవుతుంది. రా అంటే దేవతలు వొస్తారు. శపించారా మండిపోతుంది, ప్రపంచం. అట్లాంటి సర్వాధికారి సహనం, అహింస అంటే ఈలోకానికి పాఠాలు నేర్పేందుకు, ప్రతినీచుడికీ ప్రతి అధముడికీ లోకువైనాడు. అతన్ని ఇష్టంవొచ్చినట్టు అవమానించి, ఆయన జీవితాదర్శాన్ని సఫలంచేశారు.

తరవాత ఆయన్ని పిలాతు దగ్గిరికి, పిలాతునించి హీరోదు దగ్గిరికీ, హీరోదునించి పిలాతు దగ్గిరికి తిప్పారు. ఏ ఒక్కడికీ సాహసంలేదు ఆయన్ని శిక్షించడానికి. ప్రతివారికీ ఎక్కడో అంతరాత్మల అడుగున తెలుసు, ఈ పుణ్యమూర్తిని శిక్షించామా ఇంక తమకి దారుణ నరకంనించి విముక్తిలేదని. ఎట్లాగన్నా ఆ భయంకర హింసా పాతకంనించి తప్పించుకోవాలని శతవిధాల ప్రయత్నించారు ప్రతివొక్కరూ. చివరికి తాము ఏ గతికి పోయినాసరే ఆయన్ని ఈ భూమిపైన ఇంక తిరగనీ కూడదనీ నిశ్చయించుకున్న యూదులు గురుకులులు కూడా ఆయన్ని సిలవ వేసే బాధ్యతని పిలాతుపైన నెట్టాలనే తంటాలు పడతారు. కాని ఆ విచారణతో ఏ సంబంధంలేని అక్కడి పరిచారకులూ సిపాయిలూ భరించలేరు. అధికార్లకి జడవని ఈ పేద వీధి బోధకుణ్ణి చూస్తే, నిరంతర దాస్యంలో అణగారి నలిగి నశించిన వారి స్వతంత్ర వ్యక్తిత్వం ఎన్ని ఎన్ని నీచత్వాల చిక్కులలోంచో, ఎంతసేవకత్వపు నిర్జీవత్వంలోంచో తలెత్తి వాళ్ళని గట్టిగా కొరికింది. ఏసు ముఖంలోని ప్రేమ, ఐక్యత వాళ్ళని కలతపెట్టి బాధించాయి. ఇంక వాళ్ళలో నివసించ నిరాకరించే మలినం, క్రూరత్వం, అంధకారం పైకిలేచి ఏసుపై విరుచుకుపడ్డాయి.

సర్వప్రపంచ ఐశ్వర్య ఏకైక ప్రభువు ప్రాణం ముప్పై వెండినాణాల విలవలేదు. ఆయన ప్రతిష్టాగౌరవాలు, ఆ న్యాయస్థానాలలోని అధమాధముడికి సహితం చులకనైనాయి. లోకంలోని ప్రతిప్రాణికి దిక్కైన ఆ దీన దయాళుడిపై కనికరించి ఇదేం అఘాయిత్యమని అడిగేందుకు ఆనాడు ఒక్క ప్రాణి సాహసించలేదు. హత్యలుచేసి మరణదండన పడ్డ ఘాతకుడు ఎక్కువ విలవైన వాడయ్యాడు ఆ దేశస్థుల కళ్ళలో, ఎన్ని యుగాలకోగాని ఈ భూమిపైన సంచరించడానికి రాని ఆ దివ్యమూర్తి కన్న. కొరత వెయ్యమని ఆజ్ఞ నిచ్చి పిలాతు ఆయన్ని సైనికులకి వొప్పచెప్పాడు. ఆ సైనికులు ఆయన్ని ఎన్ని అవమానాలు చెయ్యాలో అన్నీ చేశారు. ఎదురు పలకని శాంతిని క్షమని చూస్తే లోకానికి ఎంత నిష్కారణమైన వైరం పుట్టుకొస్తుందో! ఘోరమైన నేరాలు చేసిన దొంగల్ని ద్వేషించరు సైనికులు. అధికారుల ఆజ్ఞ చొప్పున తీసుకుపోయి చంపేస్తారు. అంతకన్న ఏమీ చెయ్యరు. కాని ఏసుని కొట్టారు, వెక్కిరించారు మొహంపైన ఉమ్మేశారు, తన ద్వేషానికి ఎదురు ద్వేషాన్ని, తను శిక్షకి భయాన్ని చూపే వాళ్ళపై సానుభూతి వుంటుంది. ఏ ద్వేషము హృదయంలోలేకండా ప్రేమనిచ్చే మనిషిని భరించలేరు,

అందువల్లనే, ఏసు ఆనాడు వాళ్ళకీ వ్యక్తిగతంగా, స్వయంగా తమకి ద్రోహం చేసినట్లు మండిపడ్డారు. ఆ దుర్భరత్వాన్ని ఆ విధంగా చూపుకున్నారు తమ స్వభావంలో ఎంత మలినంవుందో వెళ్ళకక్కుకుంటో. ఇన్నాళ్లు తమని తిట్టినవాడు, తాము భయపడ్డవాడు, తమని లెఖ్ఖ చెయ్యనివాడు, ఈనాడు తమ చేతుల్లోకి దొరికాడుకదా అని వున్న క్రౌర్యాన్నంతా గుమ్మరించారు, ఆ ప్రేమమూర్తిపైన. లోకంలోని మలినమంతా ఆనాడు ఆ న్యాయస్థానాల ముందు చేరింది.

ఏ దిక్కూలేని రోడ్లంబడి తిరిగే ఆ సాధుని శిక్షించడానికి దేశంలో వున్న మూడు అగ్రన్యాయస్థానాలూ అవసరమైనాయి. ప్రతి న్యాయస్థానంలోనూ అన్యాయంగా అక్రమంగా, ఆ నిరపాయుణ్ణి, దీనుణ్ణి, నిర్దోషిని చేతనైనట్లల్లా హింసించారు. ఒకరు కారు ఆ దేశప్రజలలో ముఖ్యులందరూ అక్కడచేరిన ప్రతిమనిషీ అరిచి, న్యాయం కంఠం నొక్కి న్యాయాన్ని బెదిరించి శిక్షవేయించారు.

ఏసుని వధ్యస్థానానికి తీసుకుపోతున్నారు. తమ వాంఛితం నెరవేరిందని పుణ్యులు, సంతోషంతో ఎవరిళ్లకి వారు తరలి వెళ్లారు. హృదయమున్న పాపులు దీనులు తోవపొడుగునా ఆయనవెంట నడుస్తున్నారు. ముఖ్యం స్త్రీలు ఆయన్ని వదలలేక రోదిస్తో అనుగమించారు. ప్రతి చిన్న బాధకీ వోదార్పునిచ్చే ఏసు తలెత్తి చూడడు. 'ఆచార్యా మీరువుంటే నా సోదరుడు చచ్చిపోయివుండేవాడు కాడని' ఏడ్చే మార్తా దుఃఖాన్ని చూసి కంట తడిపెట్టిన ఏసు ఇప్పుడు మనుష్య రోదనాశ్రువులకి కరిగిపోయే దీనబంధుకాడు. లోకంలోని పాపాన్నంతా గుచ్చుకునే ముళ్ళతో అల్లిన కిరీటంలో ధరించిన, అవమానాభిషిక్త త్రిలోకమౌన చక్రవర్తి. మీకు రక్షణనిస్తానని తన ఆలింగనంలోకి రమ్మని చాచిన అభయహస్తాలలో మేకులు కొట్టారు. తాకిన చోటునల్లా ధూళిని పవిత్రం చేసిన పాదాల్ని ఇంక కదలకండా కొయ్యకి బిగించారు.

సిలవపద్ద ఏసుని చూసి ఒక్క హృదయం ద్రవించలేదు. అప్పటికీ కసి చల్లారలేదు మనుషుల మనసుల్లో. సహజ సౌస్నత్యం పైన నిర్వ్యాజమైన ప్రేమపైన తన విజయాన్ని చాటింది ప్రపంచ మాలిన్యం. దుష్టశక్తులు విజృంభించి పవిత్రతని కాంతిని మింగి సవాలు చేస్తున్నాయి. తోవన పొయ్యేవాళ్ళు సిలవపై వేల్లాడే నిర్దోషిని చూసి నవ్వారు వెక్కిరించారు. దూషించారు. 'ఏదీ నీ తండ్రి! ఏదీ నీ ఈశ్వర రాజ్యం? ఏమైనాయి నీ మహిమలు? దిగిరా ఇప్పుడు చూద్దాం' అని తమ విజయభేరిని మోగించారు. చూస్తో కూచున్న ఆ రోమను సైనికుల హృదయాల్లో ప్రవహించింది రక్తమేనా? ఎక్కడా ఏ మూలా తోచలేదా, ప్రపంచ చరిత్రలోనే అనన్య సామాన్యమైన ఓ ఘాతుకం తమ ముందు జరిగిందని. ఆ శిలప చుట్టూ ఆయన తల్లి, తక్కిన మరియలు, ఆయన్ని భక్తితో అనుసరించిన స్త్రీలు, ఇంకా కొందరు శిష్యులు దూరంగా కూచుని వున్నారు. ఆయన దేశానికి రాజై విరోధుల్ని జయిస్తాడని నమ్మినవాళ్ళు కొందరు. తమ గురువు ఆటగా లీలగా విరోధులకి చిక్కినట్టే చిక్కాడు గాని, ఏ నిమిషాన ఆకాశం తెరుచుకుని దేవతా సైన్యాలు దిగివొచ్చి ఆయన్ని విడిపిస్తారో అని ఎదురు చూస్తున్నవాళ్ళు కొందరు. లోకంలో అందరికన్న తాము ఎక్కువగా ప్రేమించి పూజించే మహనీయుడికి అట్లాంటి గతి పడితే భరించలేక ఏడుస్తున్నవాళ్ళు కొందరు.

'సమస్త ప్రజలకీ విరోధులమైనాము, ఇంక ఈ లోకానికి పనికిరాము, నువ్వూ లేక ఇంక మాకు గతిఏమిటి? రేపట్నించి ఈలోకంలో మాకు పనేముంది?'అని నిస్పృహ పడేవారు కొందరు.

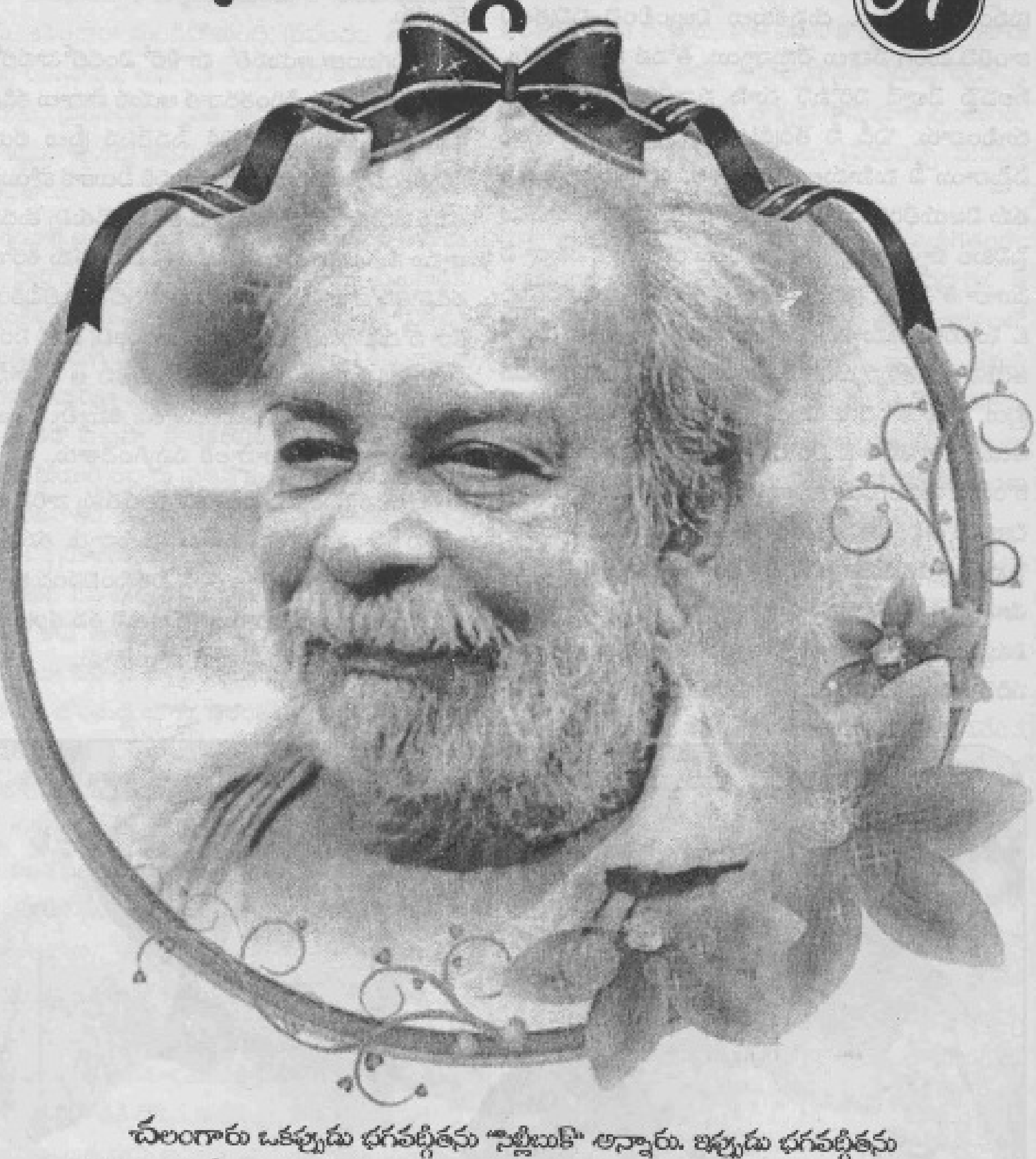
పగలంతా ఆయనతో ధూళిలో ఎండలో వానలో తిరిగి జనమంతా సద్దుమణిగింతరవాత ఆయన పాదాలు కడిగి వొత్తి ముళ్ళుతీసి ఆయన దేహానికి సేవచేసిన స్త్రీలు భయంకర సన్నివేశంలో ఆయన్ని సమీపించడానికి వీలుకాక పోయిందేనని తపన పడుతున్నారు. రక్తం కారే ఆయన చేతుల్ని తుడవనీరు. తాము సుగంధ ద్రవ్యాలతో కడిగి ప్రేమతో తమ శిరోజాలతో తడివొత్తిన పాదాల్ని ఈనాడు తమ కన్నీటితో అభిషేకించడాని కైనా నోచుకోలేదు. కడపటిసారి పలకరించి, చివరి సందేశాన్ని తీసుకునే తృప్తి కూడాలేదు. ఆ దిక్కులేని ఆ మహానీయుడి చూపైనా వారిపై నిలిచినట్టులేదు. తన శిష్యుల్నీ, పరిజనుల్నీ, ఆత్మీయుల్నీ ఈశ్వర హస్తాలకి వప్పగించేశారు.

సిలవపైనించి కూడా తనని చంపుతున్న వారిని దీవించి, వాళ్ళని క్షమించమని తన తండ్రిని వేడుకున్నారు. తన నర్ధించిన సహ శిక్షితుడికి, ఆ దొంగకి తనని విశ్వసించినందుకు అతనికి సద్యోస్వర్గాన్ని కటాక్షించారు. తన ఆత్మని తన తండ్రి హస్తాల కప్పగించి తన లోకానికి దాటి పోయినారు.

భగవద్గీత

67

చలంగారు ఒకప్పుడు భగవద్గీతను "సెక్లీబుక్" అన్నారు. ఇప్పుడు భగవద్గీతను అనువాదం చేసారు, సంస్కృత భాషాపాండిత్యం లేకుండానే! అందుకే ఈశ్వరుడే చేయించారంటారు.

అనువాదం ఈశ్వరుడు చేయించినా, ఉపోద్ఘాతం తానే వ్రాశారు.

గీతపైన ఎంత స్పష్టమయిన అవగాహన కలిగిందో పీఠిక చదివితే తెలుస్తుంది.

సంప్రదాయ పండితుల అవగాహనకు కొన్ని భేదాలు ఉండ వచ్చుగాక - అయినా...!

సాధనలు

ఈశ్వరధామాన్ని చేరుకునేందుకు ముఖ్యమైన మార్గాలు విశదీకరిస్తున్నాడు.

ముందు ఆ కాలంలో అమలులో వున్న కొన్ని సాధనల్ని శ్రీకృష్ణుడు మానసిక యజ్ఞాలుగా వివరించాడు. ఆ మార్గాలు ముఖ్యంగా ఈశ్వరుడికి మానసిక అర్పణలు. కొన్ని చాలాadvanced ప్రాణాయామాలలో manipulations అవి ఎట్లా సాధన చెయ్యాలో తెలిసినవారు ఈనాడు ఎక్కడ వున్నారో!

ముఖ్యంగా శ్రీకృష్ణుడు వివరించేవి, కర్మ, భక్తి, జ్ఞానమార్గాలు. ఇవిగాక తాను కొత్తగా బుద్ధియోగాన్ని వివరంగా చెప్పాడు, అన్ని మార్గాలకన్న అది శ్రేష్ఠమని.

ప్రతిగురువూ, తన బోధకింద ఒక మార్గాన్ని ఉపదేశిస్తాడు. లేదా ఇదివరకు ఉన్న మార్గాన్నే పునరుద్ధరిస్తాడు. ఆయన శిష్యులై, ఆయనకి అర్పించుకుని, ఆయన ఆజ్ఞ ప్రకారం నడుచుకునేవారికి, ఆయన ఆధ్యాత్మిక సహాయం వెంటనంటి వారిని ఉద్ధరిస్తుంది. ఈ బుద్ధియోగం శ్రీకృష్ణుడి బోధ.

ప్రతిప్రాణి హృదయస్థుడై, తన కాంతివల్లనే ప్రాణుల్ని జీవింపచేసే ఈశ్వరుణ్ణి, వారి వూపిరిలో, ఆలోచనల్లో, ఇంద్రియాలలో, కదలికల్లో నివసించి అనుభవించే ఈశ్వరుణ్ణి తెలుసుకోడానికి, ఇన్ని కఠిన సాధనలు అవసరమైనాయి.

ఈశ్వరుడే ఆత్మ

ఆత్మనించి మనసు, మనసునించి ఇంద్రియాలు, ఇంద్రియాలనించి దేహం ఏర్పడ్డాయి. ఆత్మకి ఎంతో దూరమైన ఆ స్థూలదేహం తాననే భ్రమలో పడ్డాడు జీవాత్మ. తిరిగి అతను తాను ఆత్మనని తెలుసుకోకుండా, అతను జన్మ జన్మలనించి సంపాయించి దాచుకున్న వాసనలు, అతనికే అభ్యంతరం. ఎన్ని వేల జన్మలనించి పేరుకున్నాయో ఆ వాసనలు, అవే అభ్యంతరం జీవుడు తన నిజస్వరూపాన్ని తెలుసుకునేందుకు. అంత అభ్యంతరమూ, మలినమైన వాసనల్ని కరిగించేందుకు ఇంత కఠినమైన సాధనలు అవసరమౌతున్నాయి.

ఈశ్వరానుగ్రహం కలిగితేనే తప్ప జీవుడు మేల్కోడు. అన్వేషించడు. ఆ అనుగ్రహాన్ని నిలుపుకుంటేనే తప్ప ఏ సాధనలోనూ పురోగమించలేడు. ఇట్లా ఎంతకాలం సాధన చెయ్యనీ, ఆ సాధనలో ఎంత ఉత్తీర్ణుడు కానీ, చివరిద్వారం తాళం చెవి ఈశ్వరుడి హస్తంలోనే వుంటుంది. ఈశ్వరుణ్ణి విశ్వసించి భక్తితో ఆరాధించినవారికే తప్ప ఎంత కొట్టుకునీ, ఆ ద్వారం తెరుచుకోదు.

భగవద్గీత కాలం తరవాత పుట్టి ఉత్తీర్ణులైన యోగులూ, గురువులూ, భక్తులూ కొన్ని కొత్త ఆధ్యాత్మిక మార్గాల్ని బోధించారు. మధురభావం, ఆత్మ విచారమార్గం మొదలైనవి. కాని అవన్నీ కూడా భగవద్గీతలో చెప్పిన మార్గాల Modifications ఆయా గురువుల యోగశక్తి చేత ప్రచారంలోకి వొచ్చాయి.

భగవద్గీతకి పూర్వం ఈశ్వరుణ్ణి అందుకోవడానికి యజ్ఞం ఒక ముఖ్యమైన మార్గంగా వుండేది. యజ్ఞాన్నీ, యజ్ఞ పరికరాల్నీ యజ్ఞం చేయించేవాడినీ, అందర్నీ బ్రహ్మగా చూసే అతను, బ్రహ్మని చేరుకుంటున్నాడంటున్నాడు. దాన్నే యజ్ఞం చేసి యజ్ఞాన్ని బ్రహ్మాగ్నిలో హోమం చెయ్యడమంటున్నాడు! యజ్ఞాలు ప్రతిఫలాపేక్షతో చేసేవారు, అట్లా కాకుండా, 'అంతా బ్రహ్మ' అని చేస్తే, అది ప్రతిఫలాపేక్షలేని ఈశ్వరార్పణ అవుతుంది.

ఇంద్రియాల్నీ, ఇంద్రియ కర్మల్నీ నియమంలో ఉంచడం ఒక హోమసాధన. అదొక యజ్ఞం.

ఇట్లానే తపస్సునీ, నియమాల్నీ అర్పిస్తారు. అట్లానే ప్రాణాన్ని, అంటే ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసాల ద్వారా ఈశ్వరుణ్ణి, అందుకుంటారు.

ఇవన్నీ పూర్వంనించీ వ్యాప్తిలో వున్న సాధనలు. ఈనాడవి ఎక్కడా కానరావు. కర్మ, భక్తి, యోగ, జ్ఞానమార్గాలు పూర్వం నించీ ఉన్నవే. వాటికి కొత్త అర్థాన్నీ, విధానాన్నీ ఇచ్చి కొత్త లైట్ లో చూపుతున్నాడు.

ఈ సాధనల్లో దేనిద్వారా వెళ్ళినా ఒక దానికొకటి cross చేస్తాయి.

ఒక సాధన గట్టిగా చేస్తే తక్కినవన్నీ వాటంతట అవే కూడివొస్తాయి.

1.కర్మమార్గం

ఈ మార్గం పూర్వం నించి వున్నదే. యజ్ఞాలు మొదలైన కర్మల వల్ల దేవతల్ని సంతుష్టిపరిచేవారు. ఏ వర్ణానికి ఆ వర్ణం చెయ్యవలసిన కర్మని శాస్త్రాలు విధించాయి.

ఆ కర్మ మార్గాన్నే ఇప్పుడు ఈశ్వరుణ్ణి చేరుకునే ఓ ముఖ్య మార్గంగా బోధిస్తుంది భగవద్గీత.

ఈ కర్మ మార్గ బోధ, ఓ కొత్త Revelation గా, ఈనాటి ప్రజలకు చాలా ఉపయోగకరమైన సాధనగా ప్రజాదరణని పొందింది.

ఈ కర్మమార్గ బోధ చాలామంది స్వార్థపరులకూ, దురాశా పరులకూ, మోసగాళ్ళకూ మంచి కనుమరుగుగా కూడా సహాయపడ్డది.

ఎంత నీచమూ, దుర్మార్గమూ అయిన వృత్తిలో ఉన్నా, దాన్ని సమర్థించుకోదానికి బాగా ఉపయోగపడ్డదీ కర్మ మార్గబోధ.

'కర్మకి మాత్రమే నీకు అధికారం వుంది. కర్మ ఫలానికి కాదు. అపేక్షతో కర్మ చెయ్యకు. నిష్కర్మపై కూడా మనసు పడకు' అని నాలుగు మాటలతో కర్మమార్గాన్ని ఉపదేశించాడు శ్రీకృష్ణుడు.

కర్మ మార్గమంటె, సహజంగా మానవుడు తాను చేసే పనే ఒక సాధనగా ఈశ్వరుణ్ణి చేరుకునే ప్రయత్నం. 'మానవుడితోనే కర్మని సృజించాను' అంటున్నాడు. కనక కర్మ చెయ్యడం మానవుడికి సహజం. చెయ్యకుండా వుండలేడు. కర్మ చెయ్యంది ప్రాణం నిలవదు.

కాని మానవుడు ఏదో ఒక ఉద్దేశ్యంతో, స్వలాభాపేక్షతో చేస్తున్నాడు కర్మని. ప్రకృతిలోని గుణాలు తనచేత చేయిస్తున్న పనిని తానే చేస్తున్నాననుకొంటున్నాడు.

'ఇది ఇట్లా వుండగా అవివేకంగా తానే కర్తను అనుకునే దుర్మతికి సరైన దృష్టిలేదు'.

'నేను కర్తను అనే భావం లేనివాడూ, బుద్ధి నిస్సంగమైన వాడూ, అతను లోకంలోని ప్రాణులందర్నీ హత్యచేసినా, చెయ్యనట్లే. అతను బంధితుడు కాడు.'

కోర్కెలవల్ల ఫలాన్ని ఆశించి, కర్మచేస్తే, అది మానవుణ్ణి బంధిస్తోంది. ఆ కర్మ ఫలితాన్ని అతను అనుభవించక తప్పదు. కనక ముక్తిని కోరేవాడు ఫలాభిలాష లేకండా కర్మచెయ్యాలి.

ఇది మూడు విధాల సులభమౌతుంది. కర్తృత్వంలేకండా చేయడం, ఈశ్వరుడికి అర్పించి చేయడం, ఫలాభిలాష లేకండా చేయడం.

'పరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం కర్మచెయ్యి. పోనీ అనక్తుడివై కర్మచెయ్యి. సర్వ కర్మల్నీ నాకు సమర్పించి, ఆశామోహ వర్జితుడివై కర్మచెయ్యి.'

'యోగంవల్ల కర్మల్నిత్యజించిన వానినీ, జ్ఞానంవల్ల సంశయాలు నశించినవానినీ, ఆత్మవంతుడైనవానినీ కర్మలు బంధించవు'.

కర్మచెయ్యడం మానకూడదు.

కర్మమానడం వల్ల ఏ ప్రయోజనమూ లేదు. విద్యుక్తకర్మని చేసితీరాలి.

మూడు లోకాలలో సాధించవలసినది ఏమీలేకపోయినా ఈశ్వరుడు నిరంతరం పనిచేస్తూనే వున్నాడు.

కర్మచెయ్యడం కష్టమని మానకూడదు. కర్మమానడం వల్ల నైష్కర్మ్యుడు కాడు.

ఇష్టంలేని పనుల్ని ద్వేషించకు. ఇష్టమున్న పనులపై ఆసక్తి పడకు.

జ్ఞాని పనిచెయ్యనక్కరలేదు. అతన్ని కర్మ అంటదు. హత్య చేసినా బంధింతుడుకాడు. జ్ఞాని పనిచేసినా, చెయ్యకపోయినా ఒకటే. తనబోధని అనుసరిస్తున్నవారిని కర్మలు విడుస్తాయి. జ్ఞాని అన్నీ చూస్తో, వింటో, చేస్తో, అదంతా ఇంద్రియాలు చేస్తున్నాయి. కాని తానేమీ చెయ్యడంలేదని తెలుసుకుంటాడు. అతను కర్మ చెయ్యడు. ఇతరుల కర్మకి కారకుడు కాడు. అనాసక్తుడు కర్మచేసి మోక్షాన్ని పొందుతున్నాడు. యోగులు ఆత్మశుద్ధి కోసం పనిచేస్తో వుంటారు. జ్ఞానేంద్రియాల్ని మనసులో నిగ్రహించి, కర్మేంద్రియాలచేత పనిచేయించాలి. యోగాభ్యర్థికి కర్మ ఒక సాధనం. యోగారూఢుడికి నిర్వృత్తి ఒక సాధనం.

జ్ఞాని ఏ పని చెయ్యవలసిన అవసరం లేదు. కాని, లోక సంగ్రహార్థం అతను పనిచెయ్యాలి, పామరులు ఆసక్తితో పనిచేసినట్టు లోక సంగ్రహార్థమై జ్ఞాని అసక్తుడై పనిచేయాలి - అంటున్నాడు శ్రీకృష్ణుడు.

జ్ఞానిస్థితి: ఫలాభిలాష లేకండా పనిచెయ్యడమంటె అర్థంకాదు మనిషికి. అతని బుద్ధి స్వలాభాపేక్ష లేకండా ఇతరులకై పనిచెయ్యడంవరకే తెలుసుకోగలదు.

మనసువల్లనే ఆశలు, కోర్కెలు కలుగుతాయి. ఇతర సాధనాల సహాయంతో మనోవిజృంభణ అణగినకొద్దీ, ఆశలూ, కోర్కెలూ తగ్గుతాయి.

చివరికి జ్ఞానోదయం కాగానే ఇంక అతని యత్నంగాని, సంకల్పంగాని లేకండా, జరగవలసిన పనులు వాటంతట అవే జరుగుతాయి. దానినే నిష్కర్మలో కర్మ అంటారు భగవద్గీతలో.

సాధన: కర్మమార్గంయొక్క ఆశయం ఫలాభిలాష లేకండా పని చెయ్యాలని. కాని ఇది అసాధ్యం కనక క్రమంగా అభ్యాసం చెయ్యాలి.

పనిచేసి, దాని ఫలం మీద ఎక్కువగా మనసు ఉంచకపోవడం.

పని సఫలమైనప్పుడు సంతోషం, విఫలమైనప్పుడు దుఃఖం.

ఈ గుణాలనించి తప్పుకోడానికి యత్నించడం.

తాను చేసే ప్రతిపనినీ, ఈశ్వరార్పణం చెయ్యడం.

ఈశ్వర ప్రీత్యర్థం పనిచెయ్యడం. అనవసరమైన పనుల్ని మానుకోడం.

'ఇది కావాలి, అది కావాలి, దాంటో సుఖంవుంది' అనుకుంటో, వాంఛిస్తో, పనుల్లో నిమగ్నులు కాకుండా వుండడం.

ముఖ్యం, వున్నదాంతో తృప్తి.

ఎక్కువగా తన స్వంతానికే కాక, ఇతరుల క్షేమానికై, సంతోషానికై పనులుచెయ్యడం అలవాటు చేసుకోవాలి.

ఈ విధంగా సాధన చెయ్యడం వల్ల అతనికి ఫలాభిలాష లేకండా పనిచెయ్యడం అలవాటు ఔతుంది.

'సదా సర్వకర్మల్నీ చేస్తోకూడా, నన్ను శరణు పొందినవాడు. నా ప్రసాదాన్ని శాశ్వతం, అవ్యయం అయిన పదాన్ని అందు కుంటాడు.'

ప్రతి పనీ ఆయనకి అర్పించడం వల్ల ఏ కోర్కెలేకండా పనిచెయ్యడం చాతనవుతుంది. ఇంక సాధకుడికి వేరే ఇచ్ఛ వుండదు. ఈశ్వరుడి ఇష్టానికి తనని సమర్పించుకున్నప్పుడు ఆయనతో ఐక్యత ఏర్పడుతుంది.

2. భక్తిమార్గం

భక్తి విశ్వాసం పై ఆధారపడి వుంది. తను ఎవరిపై భక్తి చూపుతున్నాడో, అతను తన వాంఛలని తీరుస్తాడనీ, తీర్చగల సమర్థుడనీ, లేక తన భక్తిని స్వీకరించగల యోగ్యత కలవాడనీ, విశ్వసిస్తేనే గాని భక్తి నిలవదు.

ఈశ్వరుడిపై భక్తి విశ్వాసాలు కొందరికి ఎందుకు కలుగుతాయో తెలీని విషయం. ముఖ్యం ఈశ్వరానుగ్రహంవల్ల కలుగుతాయి. అవి వారి పూర్వజన్మ సుకృతాలపై ఆధారపడి వుంటుంది. కాని భక్తి విశ్వాసాలు లేనివారు కూడా, అభ్యాసం వల్ల వాటిని అలవరుచుకోవచ్చును.

'బ్రహ్మరూపుడూ, ప్రసన్నాత్ముడూ, శోకరహితుడూ, కాంక్షావర్జితుడూ, సర్వభూతసముడూ, నాకు పరమభక్తుడౌతాడు.'

లోకంలో కనబడే భక్తి చాలవరకు మనిషిలోని కోర్కెలవల్ల కలుగుతోంది. కోర్కెలు తీర్చమని ప్రార్థించే హీనభక్తి కూడా వ్యర్థం కాదు. ఆ వరాలను ప్రసాదించాడనే కృతజ్ఞత వల్ల ఈశ్వరుడిలో మనసు లగ్నమౌతుంది.

'భక్తివల్లనే అతను నేను ఏమిటో, ఎవరో, నా తత్వమేమిటో తెలుసుకుంటాడు. నన్నూ, నా తత్వాన్నీ, తెలుసుకున్న వెంటనే నాలో ప్రవేశిస్తాడు'.

మోక్షకాములకు భక్తి ఒక సాధన. క్రమంగా ఈశ్వరుడిపై ఏకాగ్రత ఏర్పడుతుంది. దానికన్న శ్రేష్ఠమైనది, మోక్షం కావాలనడం కూడా మరచి, ఈశ్వరుడిపై ఈశ్వరుడికొరకే, ప్రేమ ఏర్పడటం. అట్లాంటి భక్తి అమితమై, అణుచుకోలేని మాధుర్యాన్ని, ఆనందాన్ని ఇస్తుంది భక్తుడికి.

భగవద్గీతలో అన్నిటికన్న భక్తికి ప్రాధాన్యమిస్తున్నాడు. భక్తివల్ల ఏ యోచనా లేకండా, సర్వమూ ఈశ్వరుడికి అర్పిస్తారు. అప్పుడింక సాధన అనే మాటేలేదు. ఈశ్వరుడికీ అంతకన్న ఎక్కువ ప్రేమ వుంటుంది. కాని భక్తుడి ప్రేమ వంటిది కాదు ఈశ్వరుడి ప్రేమ.

'నాకు ప్రియుడులేడు. నన్ను భక్తితో భజించేవారు నాలో ఉన్నారు. నేను వారిలో ఉన్నాను.'

'నా భక్తుడు నశించడని నిశ్చయంగా తెలుసుకో.'

'యోగి అందరికన్నా అధికుడు. ఆ యోగుల్లో కూడా ఎవడు నన్ను భజిస్తున్నాడో అతను యుక్తతముడు' అంటున్నాడు శ్రీ కృష్ణుడు.

'పరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం చేసే కర్మ బంధించదు. కనక ఈశ్వర ప్రీత్యర్థం కర్మ చెయ్యాలి'.

'కర్మచేత నన్ను అర్చించి సిద్ధిని పొందు'.

'సతతం నన్ను కీర్తిస్తో, దృఢవ్రతులై సాధనచేస్తో, భక్తితో నమస్కరిస్తో, నిత్యయుక్తులై ఉపాసించాలి.'

'ఏకత్వభావంతోనూ, భేదభావంతోనూ, అనేకవిధాల పూజిస్తారు.'

'నువ్వు నా మీదనే మనసుని స్థిరంగా ఉంచుకో. బుద్ధిని నాయందే నిలుపు. నాలోనే వుంటావు. సందేహంలేదు.'

'ఏ పనిచేస్తున్నా, ఏం తింటున్నా, ఏ హోమంచేసినా, దానమిచ్చినా, తపస్సుచేసినా దాన్నంతనీ నాకు అర్పించి చెయ్యి.'

'నీ చేతనంతో సర్వకర్మల్నీ నాలో సమర్పించి, నన్నే లక్ష్యంగా పెట్టుకుని బుద్ధియోగసాధనతో సతతం మద్గత చిత్తుడవై ఉండు' అంటున్నాడు.

అంటే, ఒక్క భక్తి కలిగివుంటే చాలు, తక్కిన యోగాలు కలిసివొస్తాయన్నమాట.

ఈ విధంగా భక్తి కలిగినవారికి ఈశ్వరుడు కట్టుపడతాడు. పరమపురుషుడు భక్తివల్ల దొరుకుతాడు.

'అనన్య భక్తిచేతనే నన్ను తెలుసుకోడానికీ, చూడడానికీ, నాలో ప్రవేశించడానికీ శక్యమౌతుంది.'

తన భక్తుల్ని ఎట్లా తాను రక్షిస్తాడో చెపుతున్నాడు. 'నిత్యమూ యుక్తచిత్తులై, ఎవరు అనన్యచింతతో నన్నే ఉపాసిస్తారో, వారి యోగక్షేమం నేను కనిపెట్టి వుంటాను.'

'నా మీద మనసు నిలిపిన వారిని మృత్యు సంసార సాగరంనించి శీఘ్రంగా ఉద్ధరిస్తున్నాను.'

'ఎంత దురాచారుడైనా అనన్య భక్తితో నన్ను భజిస్తే, అతను పుణ్యాత్ముడే.'

'ఎవరైనాసరే తనని ఆశ్రయిస్తే, సర్వోత్తమమైన స్థితికి పోగలరు. 'నిత్యయుక్తులై ప్రీతితో నన్ను భజించేవారికి, నేను బుద్ధి యోగాన్నిస్తాను. దానిచేత వారు నన్ను పొందుతున్నారు'.

భక్తుడికి బుద్ధియోగాన్నిస్తాడు – 'వారిపై అనుకంపంవల్ల నేను వారి హృదయాల్లో నిలిచి, ఉజ్వల జ్ఞానదీప్తితో, వారి అజ్ఞాన జనిత తమస్సుని నాశనం చేస్తాను.'

భక్తుడికి జ్ఞాన యోగాన్నిస్తాడు – 'సర్వభావాలతో నువ్వు ఈశ్వరుడిలోనే శరణ్యం తీసుకో. ఆయన ప్రసాదం వల్ల పరమ శాంతినీ, శాశ్వతపదాన్నీ పొందుతున్నావు. నేను నీకు నిజంగా శపథం చేసి చెపుతున్నాను.'

సర్వధర్మాల్నీ త్యజించి నాలోనే శరణం తీసుకో. నేను నీకు అన్ని పాపాలనించీ మోక్షాన్నిస్తాను.'

'మద్గతచిత్తుడివై నా ప్రసాదం వల్ల సర్వ అభ్యంతరాల్నీ దాటగలవు. నేను చెప్పింది వినకపోతే భ్రష్టుడివౌతావు' అని బెదిరిస్తున్నాడు.

3. జ్ఞానమార్గం

భగవద్గీతలో 'జ్ఞానం' అనే మాటని అనేక అర్థాలలో ఉపయోగించారు.

1. లోకజ్ఞానం – అంటే ఇంద్రియాల సహాయంతో మనసు సంపాయించే జ్ఞానం.

2. పాండిత్యం.

3. ఈశ్వరుణ్ణి తెలుసుకునే జ్ఞానం.

4. అంతిమజ్ఞానం అంటే ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం.

4. అసలు చిత్తు.

మానవుడి అసలు స్వరూపం జ్ఞానం. ఆ జ్ఞానం కామం వల్ల నశిస్తోంది. ఆ కామాన్ని జయిస్తే, జ్ఞానం సహజంగా కలుగుతుంది.

ఈ లోకజ్ఞానమే అజ్ఞానం. తాను ఆర్జిస్తున్న పదార్థజ్ఞానం అసలు జ్ఞానానికి దూరమైన మకిలి reflexion అని మరిచి, దాన్నే absolute జ్ఞానం అనుకోడం అజ్ఞానం. తాను తెలుసుకునే దానివెనక ఏముందో తెలుసుకోవడమే పరమార్థం. అజ్ఞానం, కామం వల్ల ఎక్కువౌతుంది.

'విషయాలపైన ధ్యాసకలవాడికి వాటిపైన ఆసక్తి కలుగుతుంది. ఆసక్తినించి కామం పుడుతుంది. ఆ కామం నించి క్రోధం పుడుతుంది.'

'క్రోధం వల్ల భ్రమ, భ్రమవల్ల స్మృతివిభ్రాంతి, దానివల్ల బుద్ధినాశనం జరుగుతుంది. బుద్ధి చెడినవాడు నశిస్తాడు.'

'మనిషి త్రిగుణాత్మకుడు. వాంఛ అతని సహజగుణం. ఆ వాంఛే కామం. దానివల్లనే అజ్ఞానం కలుగుతోంది'.

'అగ్నిని పొగా, అద్దాన్ని మకిలీ, పిండాన్ని మావీ ఏ విధంగా కప్పుతున్నాయో, అట్లా జ్ఞానాన్ని కామం కప్పుతోంది'

'జ్ఞానసాధకుడి నిత్యవైరి ఈ కామం. అది జ్ఞానాన్ని కప్పేస్తోంది. అగ్నిని తృప్తిపరచగలం కాని, కామన్నార్పలేము'.

'ఇంద్రియాలు, మనసు, బుద్ధి ఈ కామానికి ఆశ్రయమంటారు. ఈ కామం ఇంద్రియాల ద్వారా జ్ఞానాన్ని కప్పి, దేహిని మోహితుణ్ణిచేస్తోంది.'

'కనక నువ్వు మొదట ఇంద్రియాల్ని నిగ్రహించి, జ్ఞాన విజ్ఞానాల్ని నశింపచేసే పాపి అయిన ఈ కామాన్ని వర్జించు.'

'అజ్ఞానం జ్ఞానాన్ని ఆవరించింది. అందువల్ల ప్రాణులు మోహంలో పడుతున్నారు.'

అజ్ఞాని అధోగతిలోనే వుంటాడు – 'అజ్ఞానీ, అవిశ్వాసీ, సంశయాత్ముడూ నశించిపోతారు. సంశయాత్ముడికి ఈ లోకమూలేదు, పరలోకమూలేదు, సుఖమూలేదు.'

'ప్రకృతిలోని గుణాలు చేస్తున్న సమస్త క్రియల్నీ చేసేది తానే అనుకుంటాడు, అహంకార నిబద్ధ విమూఢాత్ముడు.'

'ప్రకృతిలోని గుణాలచేత మోహితులైన వారు ఆ గుణాలవల్ల జరిగే పనులపై ఆసక్తి పడతారు. పూర్తి జ్ఞానంలేని ఆ మూఢుల మనసుని సర్వమూ తెలిసిన వాడు చలింప చెయ్యకూడదు.'

కామాన్ని వొదలడం వల్ల, ఆ కామం వల్ల కలిగే దుర్గుణాలు నశించి, ఇంద్రియాలు తప్పక స్వాధీనమౌతాయి. మనసు స్థిరమౌతుంది. లోకాన్ని కామంతో చూడడం మానేస్తే,

అసలు సత్యం గోచరమై, అంతా ఈశ్వరుడిగానే దర్శనమై జ్ఞానోదయమౌతుంది.

జ్ఞానం ఎక్కడినించో, ఎవరిదగ్గర్నించో ఉపదేశం పొంది తెచ్చుకునేది కాదు. జ్ఞానం తనలోనే వుంది. అజ్ఞానమనే తెరని తొలగించగలిగితే చాలు, జ్ఞానదర్శనమౌతుంది.

ఆ జ్ఞానం కలిగితే, దానివల్ల అన్ని మలినాలూ నాశనమై ఆధ్యాత్మికస్థితి నందుకుంటాడు-పాపులందరికన్నా పాపాత్ముడివైనా సరే, నువ్వు జ్ఞానమనే తెప్పమీద సర్వ పాప సముద్రాల్నీ దాట గలవు!'

'బాగా మండే అగ్ని కట్టెల్ని ఎట్లా భస్మం చేస్తుందో, అట్లా జ్ఞానాగ్ని సర్వ కర్మల్నీ భస్మం చేస్తోంది.'

'జ్ఞానంతో సమానమైనదీ, అంత పవిత్రమైనదీ లేదు. క్రమంగా యోగంవల్ల సంసిద్ధుడైనవాడు తన ఆత్మతో ఆ జ్ఞానాన్ని పొందుతున్నాడు.'

'విశ్వాసీ, ఆత్మపరుడూ, జితేంద్రియుడూ ఐనవాడు ఆత్మ జ్ఞానాన్ని పొందుతాడు. ఆ జ్ఞానంవల్ల అతనికి వెంటనే పరమశాంతి లభిస్తుంది.'

'యోగంవల్ల కర్మల్ని త్యజించినవానినీ, జ్ఞానంవల్ల సంశయాలు నశించినవానినీ, ఆత్మవంతుడైనవానినీ, కర్మలు బంధించవు.'

'ఎవరిలో ఆత్మజ్ఞానం అజ్ఞానాన్ని నాశనం చేస్తుందో, వారిలో జ్ఞానం సూర్యుడివలె పరమాత్మను వ్యక్తం చేస్తుంది.'

ఎటువంటివాడు జ్ఞాని అంటే – ఎవరి కర్మారంభాలన్నీ కాంక్షా, సంకల్పమూ లేకుండా వుంటాయో, ఎవరి కర్మలు జ్ఞానాగ్నిలో దగ్ధమైనాయో అతన్ని జ్ఞాని అంటారు.'

అతని లక్షణాలు – 'విద్యా విషయ సంపన్నుడైన బ్రాహ్మణుడిలోనూ, ఆవులోనూ, కుక్కలోనూ, కుక్కను తినే చండాలుడిలోనూ, జ్ఞానులు సమదృష్టి కలవారై వుంటారు.'

జ్ఞాని ఎట్లాంటి సుఖాన్ని పొందుతాడు? – 'బాహ్య స్పర్శలలో అనాసక్తుడైనవాడు, ఆ సుఖాన్ని ఆత్మలో పొందు తున్నాడు. బ్రహ్మయోగయుక్తాత్ముడు అక్షయమైన సుఖాన్ని అనుభవిస్తున్నాడు.'

'ఇంద్రియ సంస్పర్శవల్ల కలిగిన సుఖాలు, దుఃఖాలతో జ్ఞాని రమించడు.'

'ఇక్కడే, శరీరాన్ని విడవకముందే, కామ క్రోధాలనించి పుట్టే ఆ వేగాన్ని జయించే సమర్థుడే సమాహిత చిత్తుడూ, సుఖీ.'

అట్లాంటి జ్ఞాని ఈశ్వరుడి ప్రియుడు – 'వారిలో నిత్యయుక్తుడూ, అనన్య భక్తుడూ ఐన జ్ఞానికి నేను ప్రియమైనట్టే అతను నాకు ప్రియుడు.'

జ్ఞాని శ్రేష్ఠత్వం – 'నేను నిరంతరం అప్రమత్తుడినై కర్మ చెయ్యకపోతే, మానవులు అన్నివిధాలా నన్ను అనుసరిస్తారు.'

'ఈ జ్ఞానాన్ని ఆశ్రయించి నా స్వరూపాన్ని పొందిన వాళ్ళు తిరిగి సృష్టి జరిగేప్పుడు కూడా ఇంక పుట్టరు. ప్రళయకాలంలో కూడా బాధపడరు.'

'పురుషోత్తముడివైన నన్ను ఎవరు జ్ఞానంతో తెలుసు కుంటారో అతను, సర్వజ్ఞుడై నన్ను సర్వ భావనలతోనూ భజిస్తాడు.'

'నా దివ్య జన్మనూ, కర్మనూ యథార్థంగా తెలుసుకునేవాడికి, చావు తరవాత తిరిగి జన్మలేదు. అతను నన్ను చేరుతున్నాడు.'

'నన్నాశ్రయించి జరామరణ ముక్తికై యత్నించేవారు బ్రహ్మనీ, ఆత్మనీ, కర్మనీ సమగ్రంగా తెలుసుకుంటారు.'

'యజ్ఞాలకూ, తపస్సులకూ భోక్తగానూ, సర్వలోక మహేశ్వరుడిగానూ సర్వ భూత సుహృదుడిగానూ నన్ను తెలుసు కుని, శాంతిని పొందుతున్నాడు.'

'వారందరూ ఉదారులేకాని, వారిలో జ్ఞానిని నేను నన్నుగానే చూసుకుంటాను. ఎందుకంటె ఆ యుక్తాత్ముడు నన్నే తన ఉత్తమగతిగా నాలో ఆశ్రయం తీసుకుంటాడు.'

'జ్ఞానవంతుడు అనేక జన్మల తరవాత ఇదంతా వాసుదేవుడని నన్ను భజిస్తున్నాడు. అట్లాంటి మహాత్ముడు అరుదు.'

జ్ఞానమార్గంలో సాధనచేసే అతనికీ వాంఛ వుంటుంది, తాను, తనలోని అజ్ఞానాన్ని జయించి, జ్ఞానాన్ని పొందాలని. ఆ జ్ఞానాన్ని పొందినప్పుడు ఆ వాంఛ ఎట్లాగూ శమిస్తుంది.

కాని, తానూ, తను సంపాయించిన జ్ఞానమూ – అనే రెండూ విడిగానే వుంటాయి. ఆ జ్ఞానమే ఈశ్వరుడని తెలిసినా సరే. కనక ముందునించే, ఇంద్రియ దమన యత్నంనించి కూడా, తాను చేస్తున్నానని కాక, సర్వమూ ఈశ్వరార్పణ చెయ్యాలి.

'కొందరు తమ శ్రవణాది ఇంద్రియాల్ని అర్పణగా నియమాగ్నిలో హోమం చేస్తున్నారు. కొందరు ఇంద్రియాగ్నిలో శబ్దాది ఇంద్రియ విషయాల్ని హోమం చేస్తారు.'

'కొందరు తమ ఇంద్రియకర్మనీ, ప్రాణకర్మనీ, జ్ఞానదీప్త ఆత్మ సంయమ యోగాగ్నిలో హోమం చేసుకుంటారు.'

'కొందరు ద్రవ్యాన్నీ, కొందరు తపస్సునీ, కొందరు యోగాన్నీ, కొందరు నియమాల్నీ, కొందరు తమ వేదాధ్యయనాన్నీ అర్పిస్తారు.'

'పదార్థాలతోచేసే యజ్ఞంకన్నా జ్ఞానయజ్ఞం గొప్పది. అన్ని కర్మలూ జ్ఞానంలో పరిసమాప్తమవుతాయి'.

చివరికి తనకుదయించిన జ్ఞానాన్ని కూడా ఈశ్వరుడికి యజ్ఞం చేసెయ్యాలి. అప్పుడే ఈశ్వరుడూ, తానూ అనే భేదం లేకండా పోతుంది – అంటే, ఏకమౌతుంది.

4. యోగ మార్గం

దీనినే బుద్ధియోగమంటున్నారు. భగవద్గీత అంతా ఈ యోగబోధకే దారి చూపుతుంది. తక్కిన మార్గాలన్నీ ఈ మార్గంలోనే అంతమౌతాయి. ఈ యోగమే శ్రీ కృష్ణుడు నూతనంగా తన బోధకింద ప్రస్తావించింది.

'అవ్యయమైన ఈ యోగాన్ని నేను వైవస్వతుడికి చెప్పాను. వైవస్వతుడు మనువుకి చెప్పాడు. మనువు ఇక్ష్వాకుడికి చెప్పాడు.'

'పరంపరగా వొస్తున్న ఈ యోగం రాజర్షులకి తెలుసు. దీర్ఘమైన కాలంవల్ల ఈ లోకంలో ఈ యోగం నశించింది.'

'నా భక్తుడిని, సఖుడిని, నీకు ఇప్పుడు ఈ ప్రాచీన యోగాన్ని బోధించాను. ఈ యోగం ఎంత ఉత్తమమైనదో అంత గోప్యమైనది.'

'ఎందుకంటే బుద్ధియోగంకన్న కర్మమార్గం హీనం. నువ్వు బుద్ధిమార్గంలోనే శరణం తీసుకో. ఫలాన్ని కోరేవాడు అల్పుడు.'

'ఈ యోగంలోచేసిన యత్నం వృధాపోదు. విపరీత పర్యావసానాలుండవు. ఈ ధర్మాన్ని కొంచెంగా సాధనచేసినా, అది తీవ్ర భయాల్నించి రక్షిస్తుంది.'

ఈ యోగసాధన ఎట్లా చెయ్యాలో ఆరో ప్రకరణంలో చాలా వివరంగా చెప్పాడు. శారీరకంగా, మానసికంగా ఎట్లా సిద్ధం కావాలో వివరించాడు.

శుచిఐన ప్రదేశంలో, సరైన ఎత్తున స్థిరమైన ఆసనం మీద ముందు దర్భలు, వాటిపైన చర్మమూ, దానిపైన వస్త్రమూ కప్పి',

'దానిపైన కూచుని, మనసుని ఏకాగ్రం చేసి, చిత్తేంద్రియ వ్యాపారాల్ని ఆపి, ఆత్మశుద్ధికోసం యోగాన్ని అభ్యాసం చెయ్యాలి.'

'ప్రశాంతాత్ముడై, విగతభయుడై, బ్రహ్మచర్య నిష్ఠలో నిలిచి, మనసుని నిగ్రహించి నాయందే నిలిపి, మత్పరుడై, యుక్తుడై వుండాలి'.

'మితమైన ఆహారవిహారాలు కలవాడికీ, మితశ్రముడికీ, మితంగా నిద్రపోయేవాడికీ, మితంగా మేలుకునేవాడికీ, యోగంవల్ల దుఃఖం విచ్ఛిన్నమౌతుంది.'

'మనసుని నిగ్రహించడం శక్యంకానిపని. అది చంచలం. సందేహం లేదు. కాని అభ్యాసం చేతా, వైరాగ్యంచేతా నిగ్రహించ వచ్చు'.

'భోగైశ్వర్యలాలస, అపహృత చేతసుడికి, నిశ్చలమైన బుద్ధి కుదరదు'.

'ఆత్మయోగాన్ని సాధన చేస్తున్న యోగికి స్వాధీనమయిన మనస్సు గాలిలేనిచోట వెలిగే దీపంతో పోలుస్తారు'.

'యోగసాధనచేత ఏ స్థితిలో మనసు ఉపరతిని అనుభ విస్తుందో, ఆత్మవల్ల ఆత్మలోపల చూస్తో, ఆత్మలో తృప్తిపడుతోందో.'

'బుద్ధిమాత్రం నిగ్రహించగలదీ, ఇంద్రియాలకి గోచరం కానిదీ, అనంత సుఖప్రదమైన ఏ స్థితినించి యోగి కలదో'.

'ఏ స్థితిని పొంది యోగి దానికన్న అధికమయింది లేదని, ఏ దుఃఖంచేతా చలించక దాంట్లోనే నిలుస్తాడో.'

'ఆ దుఃఖ సంయోగ వియోగమే, ఆస్థితే, యోగమని తెలుసుకుని, ఆ యోగాన్ని పట్టుదలతోనూ, అనిర్విణ్ణ చిత్తంతోనూ సాధన చెయ్యాలి.'

'సంకల్పయుతమైన సర్వకామాల్నీ నిశ్శేషంగా వర్జించి మనసుచేత ఇంద్రియాలనన్నింటినీ నిగ్రహించి'

'ధృతితో బుద్ధినిపట్టి మెల్లిమెల్లిగా ఉపరతిని సాధించి, ఆత్మలో నిలిపి ఇంక దేనినీ స్మరించకూడదు.'

'చంచలమూ, అస్థిరమూ ఐన మనసు వేటియందు సంచరిస్తోందో, వాటినించి మరల్చి మనసుని ఆత్మవశం చెయ్యాలి.'

'బుద్ధియుక్తుడు ఈ లోకంలో సుకృత దుష్కృతాలు రెంటినీ వర్జిస్తాడు.'

'నీ బుద్ధి, మోహపంకిలాన్ని దాటినప్పుడు, నువ్వు విన్నదాని పైనా, వినవలసినదానిపైనా కూడా నీకు లక్ష్యం పోతుంది.'

'ఇదివరకు విన్న వేదశృతులవల్ల వికలమైన నీ బుద్ధి నిశ్చలమై, అచలమై, సమాధిలో నిలిచినప్పుడు, నీకు యోగం కలుగుతుంది.'

'ఎవడు ఇంద్రియాల్ని విషయాలనించి అన్నివిధాలా నిగ్రహిస్తాడో అతని ప్రజ్ఞ స్థిరమై వుంటుంది.'

'ఏ పురుషుడు సమస్తమైన కోర్కెలనూ వొదిలి నిస్పృహుడూ, నిస్సంగుడూ, నిరహంకారుడూ అయి చరిస్తాడో అతను శాంతిని పొందుతున్నాడు.'

'నిత్యయుక్తులై, ప్రీతితో నన్ను భజించేవారికి నేను ఆ బుద్ధి యోగాన్ని ఇస్తాను. దానిచేత వారు నన్ను పొందుతున్నారు.'

'నా విభూతుల్నీ, యోగాల్నీ యదార్థరూపంలో గ్రహించే వాడు అచలయోగంలో ప్రవేశిస్తున్నాడు. సంశయంలేదు.'

'నీ అజ్ఞానంవల్ల హృదయంలో కలిగిన ఈ సంశయాన్ని జ్ఞానఖడ్గంతో ఛేదించి యోగాన్ని ఆశ్రయించి, లే.'

'కొందరు ధ్యానంతోనూ, ఇంకొందరు జ్ఞానయోగం తోనూ, ఇంకొందరు కర్మయోగంతోనూ ఆత్మలో ఆత్మచేత ఆత్మను చూస్తున్నారు.'

'బుద్ధిని తీసుకుపోయి, హృదయంలో స్థిరం చెయ్యాలి. దీనికి బుద్ధి ఏకాగ్రం కావాలి. బుద్ధి ఏకాగ్రం కావాలంటే, మనసు పరిశుభ్రం, నిర్మలం కావాలి'.

ఎటువంటివాడు ఈ యోగానికి అర్హుడో తిరిగితిరిగి వివరిస్తున్నాడు. ముందుకామం (అంటే వాంఛ) అనేదాన్ని అణిచెయ్యాలి. వాంఛ అణగితే, ఇంద్రియాలు స్వాధీనమౌతాయి. ఇట్లా ఇంద్రియాల్ని స్వాధీనం చేసుకోడాన్నే ఇంద్రియాల్నీ, వాటి విషయాల్నీ, వాటి జ్ఞానాన్నీ యజ్ఞంలో ఆహుతి చెయ్యడమంటున్నాడు. ఇంద్రియాలు బైటి విషయాలలో ప్రవర్తించనప్పుడు, మనసు నిర్మలమౌతుంది. ఆ నిర్మలమైన మనసుని ఏకాగ్రం చెయ్యడం సులభం. కోర్కెలతో, బాహ్యానుభవాలతో బరువెక్కిన మనసు, మనమాట వినదు. మనని తనవెంట లాక్కుపోతుంది. దాన్ని పట్టుకోవాలంటే, పాదరసంవలె ఇటూ, అటూ పరిగెత్తుతుంది.

బుద్ధి, మనసు, అహం, నేను, ఇట్లాంటి పదాలన్నీ ఒకదానికే వేరువేరు పేర్లు. ఈ మనసు పరమాత్మకీ, జీవుడికీ అడ్డం. బుద్ధిలోని మలినం తగ్గినకొద్దీ, హృదయస్థితుడైన ఈశ్వరుని కాంతి ప్రస్ఫుటమౌతోవుంటుంది. ఈ కాంతి తేజోవంతమైనకొద్దీ పాపాలు భస్మమౌతాయి.

అందుకనే 'జ్ఞానాగ్నిలో పాపాలు భస్మమౌతాయి' అంటారు.

శాస్త్రాలలో, పురాణాలలో బోధించే నీతులు అందువల్లనే అంత ప్రాముఖ్యతను వహిస్తున్నాయి. నీతిగా చరించినకొద్దీ అవినీతి ప్రలోభాలపై మనసు తగ్గినకొద్దీ, కోర్కెలు అణుగుతాయి. కోర్కె పడే గుణం నాశనమైతేనేకాని, ఇంద్రియాలు స్వాధీనం కావు.

ఏ మార్గాన, ఏ సాధన ఎక్కడ ప్రారంభించినా, ఏదో వొక స్టేజిలో తిరిగి అవినీతిని నాశనం చేసుకోవలసిందే. అవినీతి పరుడికి ఏ ఆధ్యాత్మిక అభ్యుదయమూ సున్నా. కాని ఏ గురువు కరుణవల్లనో, ఏదో మార్గాన, ఆధ్యాత్మిక సాధన అలవడిందా, అదే ఈ వాంఛల్నీ, అవినీతుల్నీ, వాటివల్ల కలిగిన పాతకాల్నీ, వాసనల్నీ క్రమంగా భస్మం చేస్తుంది, సాధకుడి ప్రత్యేక ప్రయత్నం లేకండానే. ఈ బుద్ధియోగమే యోగరాజం. తక్కిన ఆధ్యాత్మిక మార్గాల, దేనివెంట సాధన చేసినా, చివరికి మనసునిర్మలమై, ఏకాగ్రమై, హృదయాన్ని చేరుకోవలసిందే.

'మనసుని ఆత్మలో నిలుపు' అంటారు. ఆత్మ అన్నా, పరమాత్మ అన్నా, ఈశ్వరుడన్నా, హృదయమన్నా ఒకటే అర్థం.

మనసుని ఆత్మలో నిలుపు!

మనసు ఎక్కడ వుంది? ఆత్మ ఎక్కడ వుంది? ఆ మనసుని పట్టుకోడానికే ఈ నీతులూ, ధర్మాలూ, దమాలూ, నియమాలూ, సాధనాలూ. ప్రతినిమిషం పరిగెత్తుతో, ఎన్నిటినో పెనవేసుకుని వున్న మనసు ఏదో, ఎక్కడో, ఎట్లా తెలుసుకోడం? కాని వాంఛల్ని అణిచి ఇంద్రియాల్ని స్వాధీనం చేసుకున్నకొద్దీ, ఆమనసు తన పరుగులు మానుకుంటుంది. ప్రతి విషయాన్నీ పట్టుకుని, దానికి అతుక్కుపోయే గుణం నశిస్తుంది. అప్పుడు ఆ మనసనేదాన్ని స్థిరంగా ఒకచోట చూడగలం.

మనసే మనిషి. మనసుని చూడగలం, అంటే ఆ చూసేదెవరు? మనసు కాని 'మనం' అనేది లేదుకదా!

మనసుని మనసే పట్టుకోవాలి.

'నా మనసు' అనేప్పుడు ఆ 'నా' అనేదెవరు?

ఎన్ని సందేహాలన్నా ఇట్లా కలుగుతాయి. ఈ సందేహాల్ని తీర్చుకుంటో ముందుకుపోడు, తనకన్నీ తెలుసుననుకునే reasonable man.

ఇవన్నీ మనసుకి తెలీని విషయాలు. ఎప్పటికీ వీడని సమస్యలు. ఈశ్వరుడో, గురువో చివరికి తెలుపుతారు. 'నా పని వారి సూచన ననుసరించి సాధన చెయ్యడమే.' అనుకునేవాడు అరుదు. ఇక్కడే విశ్వాసం అనివార్యమైన అవసరం.

సాధనలో ముందుకు సాగినకొద్దీ సందేహాలు కరిగిపోతాయి. సత్యం దూరంగా గోచరమౌతుంది. విశ్వాసం బలపడుతుంది.

ఇంక ఆత్మస్థానమెక్కడ? హృదయస్థానమెక్కడ?

బుద్ధి నిర్మలయిందా, దానంతట అదే హృదయంలో ఇంకిపోతుంది, సాధకుడు చెయ్యవలసిన యత్నం చాలా తక్కువ.

ఈ యాగం చేసిన అతను – 'యోగంలోని యుక్తుడైనవాడు ఆత్మని అన్ని భూతాల్లోనూ, అన్ని భూతాల్నీ ఆత్మలోనూ, చూస్తాడు. అంతటా ఒకదాన్నే దర్శిస్తాడు.'

'ఎవరు సర్వభూతాల్లో నన్నూ చూస్తారో, సర్వాన్నీ నాలో చూస్తున్నారో, అతనికి నేను కనపడకపోను. అతను నాకు కనబడక పోడు.'

'అట్లాంటి శాంతి కలిగినప్పుడు అన్ని దుఃఖాలూ నశిస్తాయి. ప్రశాంత చిత్తుడి బుద్ధి శీఘ్రంగా నిశ్చలమౌతుంది.'

'విజితాత్ముడూ, ప్రశాంతుడూ, శీతోష్ణాలూ సుఖదుఃఖాలూ మానావమానాలూ సమానమైనవాడూ, పరమాత్మలో చెదరక నిలుస్తాడు.'

'జ్ఞాన విజ్ఞాన తృప్తాత్ముడూ, నిశ్చలుడూ, విజితేంద్రియుడూ, లోష్టాశ్మకాంచన సముడైన యోగీ, యుక్తుడు.'

'సహృదయులూ, మిత్రులూ, శత్రులూ, ఉదాసీనులూ, మధ్యస్థులూ, ద్వేషులూ, బంధువులూ, సాధులూ, పాపులూ, – అందరిపై సమబుద్ధి కలవాడు, శ్రేష్ఠుడు.'

'ఏకాకీ, నిరాశీ, అపరిగ్రహుడూ, ఏకాంతవాసీ ఐ, సతతం ఆత్మను నిశ్చలంగా ఉంచుకోవాలి యోగి.'

'తనలోపలే సుఖపడేవాడూ, తనలోపలే క్రీడించేవాడూ, తన లోపలే వెలుగు కలవాడూ, ఆ యోగి, బ్రహ్మస్వరూపుడై, బ్రహ్మలో ఆనందాన్ని పొందుతున్నాడు.'

'ఎవరి మనసు స్వాధీనమై, దేన్నీ కోరకుండా ఆత్మలో స్థిరమై వుంటుందో అటువంటివాణ్ణి యుక్తుడంటారు?'

ఇది చెయ్యడంవల్ల అతనికి కలిగే సుఖం?

'శాంత చిత్తుడు, రజోగుణ వర్జితుడూ, బ్రహ్మమయుడు, అకల్మషుడు, ఐన యోగి, ఉత్తమ సుఖాన్ననుభవిస్తున్నాడు.'

'సదా మనసుని ఆత్మలో సంధానం చేసే నిష్కల్మషుడైన యోగి, సులభంగా బ్రహ్మసంస్పర్శను సాధించి అత్యంత సుఖాన్ని పొందుతున్నాడు.'

'బుద్ధియుక్తులు తమ కర్మఫలాల్ని త్యజించి, జన్మబంధ విముక్తులై నిరామయమైన పదవి నందుకుంటారు.'

ఇదంతా ఎందుకు చెయ్యడం?

చేసి చూడు తెలుస్తుంది ఎందుకో.

నీ బాధలు సమసేందుకు.

నీ ఆశలు తీరేందుకు.

నీ కలలు సఫలమయ్యేందుకు.

నీ యాతనలు అంతమయ్యేందుకు.

68

భగవాన్ స్మృతులు

భగవాన్ అంటే రమణ మహర్షి. 1936 నుండి చలం గారు రమణాభిలాషులయినారు. అప్పుడప్పుడు వస్తూపోతూ చివరగా 1950 ఫిబ్రవరిలో అరుణాచలం వచ్చి స్థిరపడిపోయారు. కాని 1950 ఏప్రియల్ 14న భగవాన్ నిర్యాణం చెందారు. 1951 ఆగష్టు 15న చలంగారి కుమార్తె సౌరిస్‌కు ఈశ్వర దర్శనం అయి కుటుంబాన్ని నడిపించారు.

చలంగారు పూర్తిగా కొత్త వాతావరణంలోని, కొత్త జీవిత క్రమంలోకి మారారు. కార్యరంగం మాత్రం మారింది. "నేనెవరు?" అని తనను తాను ప్రశ్నించుకుంటూ అన్వేషించుకొనే విచారణ మార్గంలోకి ప్రవేశించారు. ఇది చలంగారి అరుణాచల సాధన జీవిత సారాంశం.

భగవాన్ గురించి జీవిత చరిత్రలు-తత్వవ్యాఖ్యానాలు పండిత మార్గంలో చాలా వచ్చాయి. ఎంత భగవాన్ అయినా శరీరధారి అయిన తర్వాత వారి చర్యలు మానుషాలేగదా! కాని వాటిలో గూడ అపూర్వ ఔన్నత్యం ఎట్లా ప్రకటిత మవుతుందో ఎవరూ వ్రాయలేదు.

చలంగారు ఒక ఫీల్డు సర్వే చేసారు. భగవాన్‌తో బాగా పరిచయం ఉన్న మామూలు మనుష్యులను కలిసి వారి ప్రత్యక్ష అనుభవాలను, భిన్న సన్నివేశాలలో భగవాన్ చర్యలను సేకరించి గ్రంథస్థం చేసారు. అవే భగవాన్ స్మృతులు. చలం కలిసిన వారిలో "ఓరుగంటి వెంకట కృష్ణయ్య" వంటి పండితుల నుండి 'లోకమ్మ' వంటి సాధారణుల వరకు ఉన్నారు.

ప్రస్తావన

ఆత్మసాక్షాత్కారం పొందిన మహాత్ములస్థితి ఎట్లా ఉంటుందో, తక్కినవారు గ్రహించలేరు. వారి జీవితపు నడక పద్ధతి కూడా భేదంగా వుంటుంది. అంతేకాదు, ఆ జ్ఞానులలోనే, ఒకరి జీవిత పద్ధతీ, వారు బోధించే సాధనా పద్ధతీ ఒకరినుంచి ఇంకొకరికి వేరుగా వుంటాయి. వారిలో కొందరు మనుష్యుల మధ్య వుండిపోయి, ఆశ్రమాలలో నివశించి, శిష్యుల్ని తయారు చేస్తారు. కొందరసలు కంటికి కనపడరు. కొందరు బోధిస్తారు. కొందరు మౌనులు. కొందరు రొష్టుపడి, ప్రజల ఆగ్రహం వల్ల కంటక బడతారు. కాని వారికి కంటకం అంటదు. ఒకే మాట మాట్లాడి, ఒకే చర్య చూపినవారే కొందరు పూజనీయులై, చివరివరకు మన్ననలందుకుంటారు. కొందరు నిందపడతారు.

విచక్షణతో చూస్తే ఈ విభేదమంతా వారు వారు

కల్పించుకున్నది కాదనీ, వారి మాటలు, చేతల, ప్రోద్బలమంతా ఈశ్వర చోదితమని తెలుస్తుంది. వారి చుట్టూ ఏం జరిగినా, వారికేం జరిగినా వారికి అంటదు. వారు మనుషులకి అర్థంకారు. ఎందుకంటే, మనుషులు మనసులతో ఆలోచించి చేస్తారు. అందువల్ల ఒకరికొకరు కొంతవరకన్నా అర్థమవుతారు. కాని ఈ జ్ఞానులకు మనో నాశనమవుతుంది. అందువల్ల వారి నడకలే వేఱు. వారి జీవిత సందర్భాలలో, సంబంధాలలో పరస్పర విరుద్ధాలెన్నో కనపడతాయి. వారి పనులలో కొన్నింటికి కారణాలు వున్నట్లు కనపడతాయి. కొన్నిటికి కనపడవు. పిచ్చివాడి పనులలాగో, పొగరెక్కి నిరంకుశుడైన నియంత పనులుగానో తోస్తాయి. వారి పనుల consequences వారి నంటవు. పక్కలంకయోగి, తనని సమీపించినవారి గుండెల్లో దభేలని తన్నేవారు. తిరిగి ఎవరూ ఆయనని తన్నరు. తిట్టరు. తన్నులు తిన్నవాడికి బాధా, అవమానమూ. కాని ఆ యోగిని తంతే, తనని తన్నినట్టు కూడా తెలీదు అతనికి.

అట్లానే భగవాన్ జీవితంలో ఎన్నో విషయాలు అర్థంకావు– ఆయన ఈ ద్వంద్వాలు దాటిన మహర్షి అనీ, సర్వేశ్వరుడే అనీ నమ్మని వారికి, ఆయన యేమాత్రమూ అర్థంకారు, ఆయన మానవాతీతుడు గనక. ఆయనలో కనపడే వైరుధ్యాలకి మానవుల్లో వెతికినట్లు కారణాలు వెతకటం కాని, విమర్శించడంగాని అజ్ఞానం. ఏ మనిషికి, ఏ పరిస్థితికి, ఏ situation కి అవసరమైనట్టు ఆ విధంగా మాట్లాడేవారు, ఆచరించేవారు ఆయన.

తనచుట్టూ ఆశ్రమంలో జరిగే వాటిలో ఆయనకి ఎంత సంబంధం వుందో చెప్పలేం. సంబంధం వుండనూ వుంది; ఉండనూ లేదు. లోకంలో జరిగే అత్యాచారాలకీ, ఈశ్వరుడికీ సంబంధం వున్నట్టా, లేనట్టా? ఆశ్రమాధికారులూ, ఆశ్రమవాసులూ తరచు ఆయనని అడక్కుండానే ఎన్నో చేసేవారు, భగవాన్‌కి ఇష్టంకాదని తెలిసికూడా. ఆ పనులు భగవాన్ కంటనో, చెవినో పడితేనే గాని, భగవాన్ వాటిని నోటీసు చేసేవారు కాదు. గమనించినప్పుడు ఒక్కొక్క సారి పిలిచి చీవాట్లు వేసేవారు. ఒక్కొక్క సారి యేమీ అనేవారు కారు. చీవాట్లేకాక ఆశ్రమాధికారి వీపుమీద మూడు కర్రలు విరిగాయని భగవాన్ అన్నట్లుగా చెప్పుకునేవారు. ఆశ్రమాధికారిమాత్రం భగవాన్ కంటపడకుండా, నిరంతరం నేరస్థుడివలె ఇటూ అటూ తప్పుకు తిరిగేవాడు.

భగవాన్ని దర్శించవచ్చినవారు ఆశ్రమంలో జరిగే ఘోరాలు, అన్యాయాలు, పక్షపాతాలు, డబ్బు గుంజడాలు – ఇవి భగవాన్ చెపితే, 'మీరు ఎందుకు వొచ్చేరు? ఈ ఆశ్రమంలో జరిగే లోపాల్ని యెంచి సంస్కరించేందుకా అంత దూరం నుంచి వచ్చారు? మీ దేశంలో ఏమీ లేదా సంస్కరించేందుకు? మీరు వచ్చిన పని ఏదో అది చూసుకుని వెళ్ళరాదా?' అనేవారట.

ఆశ్రమ ధనం దుర్వినియోగమవుతోందనీ, ధనార్జనే ముఖ్యంగా వుందనీ భగవాన్‌తో అంటే, 'వాళ్ళు ధనం కోసం చేరారు, నీకూ ఆ ఆశ వుంటే వాళ్ళలో చేరి చూడు, భాగం పెడతారేమో?' అన్నారట.

తన పేర నెలనెలా వసూలవుతున్న ధనం యెట్లా వినియోగమౌతుందో భగవాన్ పట్టించుకోలేదు. తన పేర యాచించడం భగవాన్‌కి యెన్నడూ ఇష్టంలేదు. లక్షలు ఖర్చుపెట్టి కట్టించిన ఆశ్రమాలయానికై యాచించపోతే, గట్టిగా నిషేధించారు భగవాన్. కాని, విన్నదెవరు?

అయినా, తన ఆజ్ఞను మీరి చందాలు పోగుచేసి కట్టిస్తున్న ఆలయాన్ని, అర్ధరాత్రులు భగవాన్ టార్చి వేసుకొని రాళ్ళన్నీ పరీక్షించేవారట. అంతా తయారయిన తరువాత ఓ రాత్రి వెళ్ళి అక్కడ ప్రతిష్ఠించిన శ్రీచక్రంపైన చెయ్యివుంచి పదినిమిషాలు నుంచున్నారట. కుంభాభిషేకం మొదలైన పూజలన్నింటికి అభ్యర్థనపై మౌనాధ్యక్షత వహించారు.

పూజలూ, ఊరేగింపులూ, ఉత్సవాలు– ఏవీ లక్ష్యం లేవు భగవాన్‌కి. ముఖ్యంగా తనమీద పువ్వులు వెయ్యడం, తన ముందు కొబ్బరికాయలు కొట్టడం, హారతులివ్వడం మొదలైనవి ఇష్టంలేదు. పుట్టిన జయంతి చేసినా, చేస్తున్నారు గనక చూస్తూ కూచునే వారు – కూచోమంటే. ఆయనా దేవతా విగ్రహాల కిచ్చిన హారతి తెచ్చియిస్తే అందరికి మల్లేనే కళ్ళ కద్దుకుని, విభూతిపెట్టుకునేవారు.

ఆయన జబ్బుగా వున్నప్పుడు ఆయన ఆయుస్సుకోసం గ్రహశాంతి, హోమాలు చేశారు. దాంట్లో వుండే anomaly ఏమీ తోచలేదు, ఆయన ఆయుస్సు కోరేవారికి. ఆ హోమాల హారతులు, తీర్థం తీసుకున్నారాయన.

తనకు జబ్బు చేస్తే, మందు అవసరం లేదంటారు భగవాన్. కాని, భక్తులు దిగాలుపడ్డా, మందు తీసుకోమని బతిమాలినా, 'సరే తెండి' అని, ఏ మందిచ్చినా అట్లా మింగుతూనే వుండేవారు.

వొచ్చిన ప్రజలు సాష్టాంగపడి నమస్కరించేవారు. కాని, భగవాన్ తలతిప్పి కూడా చూసేవారు కారు. కాని, ఎందుకో ఎప్పుడూ శూన్యంలోకి చూస్తున్నవారు కాస్తా, చప్పున తనకి నమస్కరించేవారి వంక చూసేవారు. ఒక్కొక్కరిని పలకరించేవారు కూడా. నవ్వేవారు. ఎన్నో కుశల ప్రశ్నలు వేసేవారు. దూరదేశాల నించి వొచ్చిన వారిని, పసిపిల్లలని, నడవలేని వృద్ధుల్ని ప్రత్యేకంగా చూసేవారు.

అధికారులు, బిచ్చగాళ్ళు, ధనవంతులు, సన్యాసులు, భక్తులు, రూపవంతులైన స్త్రీలు– ఎవ్వరూ ఆయన దృష్టిని తీసుకోలేకపోయేవారు. కొందరు ఎన్నో ప్రశ్నలతో వచ్చి, అడగడం ప్రారంభిస్తే ఎంతకీ పలికేవారు కారు. ఒకర్ని పిలిచి పలకరించి, ఎన్నో విషయాలు చెప్పేవారు. కొందరిని ఏ కారణం లేకుండా, తనని పలకరించగానే కసిరికొట్టేవారు. కొందరిని గట్టిగా తిట్టేవారు. హాస్యం పట్టించి, వెక్కిరించి, అందరూ నవ్వేటట్లు చేసేవారు.

కొందరు భక్తులు ఆశ్రమంనుంచి వెళ్ళిపోయిన తరువాత భగవాన్ కలల్లో కనపడి రమ్మంటారు. లేదా, ఆ భక్తుడికే యెంతో నిలువలేని ఆతృత కలుగుతుంది, భగవాన్ని యెప్పుడు చూస్తానా అని. దూరాల నుంచి, ఇబ్బందుల్లో నుంచి ఏదీ

లక్ష్యం వేయక యెప్పుడు యెప్పుడు అంటూ వొస్తాడు ఆశ్రమానికి. అతను వొచ్చేప్పటికి భగవాన్ తల రెండోవేపు తిరిగి వుంటుంది. అటు చూడరు. పలకరించరు. చిరునవ్వు నవ్వరు కొన్ని రోజులు. ఈ లోపల యెందర్ని పలుకరిస్తారో; ప్రేమగా పిలిచి, మాట్లాడి, కుశల ప్రశ్నలు వేస్తారో!

కొందరు వుండేవారు. వారికి అందరి ముందూ భగవాన్‌తో మాట్లాడడం గొప్ప. అందరివంకా చూస్తో కాయితాలో పుస్తకమో పట్టుకుని, ఏదో సందేహాన్ని కల్పించుకుని వెళ్ళి భగవాన్ని పలకరించి మాట్లాడతారు – మధ్య మధ్య చుట్టావున్న వారివంక గర్వంగా చూస్తో. అంత స్వల్పమైన విషయాన్ని యెంతో సేపు మాట్లాడతారు, వాళ్ళతో భగవాన్. దూరంనించి వొచ్చి; త్వరలో వెళ్లవలసిన ఇంకోరు తమ సందేహాలతో రోజులకి రోజులు వుండిపోవలసిందే. యెవ్వరికేది అవసరమో, ఏది వారిని తనకి కట్టివేస్తుందో, ఏది వారి అహాన్ని అణుస్తుందో– ఆ విధంగా జరిగిపోయేది భగవాన్ ద్వారా.

ఆశ్రమంలో తనకి ఇష్టంలేని పనికాని, తను వొద్దన్న పని కాని జరుగుతూ వుంటే పిలిచి చీవాట్లు వేసేవారు. కాని, అప్పటికి వినకపోతే మాట్లాడకుండా వూరుకొనేవారు. చాలా సార్లు భగవాన్ మీదే ఆంక్షలూ, ఆజ్ఞలూ పెట్టేవారు ఆశ్రమాధికార్లు.

మధ్యాహ్నం 12 నుంచి 2 గంటలదాకా భగవాన్ని ఎవరూ చూడకూడదని నిర్ణయించి, భగవాన్ని అడగకుండానే హాలు తలుపులు వేయించి వేశారు.

భగవాన్ 'ఇదేమిటి?' అని అడిగితే, 'మీ ఆరోగ్యం కోసం' అన్నారు. తలుపులు మొయ్యడానికి వీల్లేదనీ, 24 గంటలూ తలుపులు తెరిచి వుండాలనీ భగవాన్ అన్నా, వినిపించుకోలేదు అధికార్లు. అందుకని ఆయనే హాల్లోంచి బైటికి వొచ్చి కూచున్నారు. కాని, అప్పటికీ ఆశ్రమంవారు ఆయన మాట వినలేదు. ఒకటే బతిమాలారు. చివరికి అట్లాగే కానీ అని హాల్లోనే వుండిపోయినారు భగవాన్.

అనేకమంది భగవాన్‌కని ఫలహారాలు తెచ్చిపెట్టేవారు, వేళగానివేళలని కూడా లేకుండా, చాలాసార్లు తిని బాధపడేవారు భగవాన్. ఒకరు యెంత తెచ్చిపెట్టినా తినేవారు. ఇంకోరు యెంతో భక్తితో విలువైన ఫలహారాలు పెట్టి తినమంటే – అటు తల తిప్పి కూడా చూసేవారు కారు. కొందరు ఆయనముందు ఫలహారం పెట్టి, ఆయన పలక్కపోతే, అట్టానే చేతులు కట్టుకుని నించుని నించుని, ఇంక గతిలేక వెళ్ళిపోయేవారు. ఒకరి చేతి నుంచి ఇవాళ తిని ఇంకోసారి వాళ్ళు తెస్తే, వాళ్ళవంక చూడనే చూడరు.

భగవాన్ Demeanour ఎప్పటికప్పుడు మారేది. ఆయన ఏ ఆనంద నిబిడీకృతమైన తేజోశూన్యంలోకో కిటికీలోంచి దిక్కుల అంచుల్ని దాటి చూస్తున్నప్పుడు, ఆయన ధ్యానముద్రలో కూచున్న సాక్షాత్ దక్షిణామూర్తి అనిపించేవారు. పోజులేని ఆ శాంభవీ ముద్ర యెంతో ఆర్టిస్టిక్‌గా వుండేది! ఆ అందం నించి కళ్ళు తిప్పుకోలేక పోయేవాళ్ళం. కదలని మారని సూర్యోదయాన్ని చూసినట్లుండేది. ఆయన ముఖంకాని ఆయన దేహంకాని,మామూలుగా అందాలు అలవాటైన నా కళ్ళకి, అందంగా కనపడేవి కావు. కాని, ఆయన నిశ్చలంగా, గంభీరంగా కూచున్నారా – (ఆయన దేహం అట్లానే వుండేది.) కానీ మరి ఏమిటో యింత అందం, ఇంత లావణ్యం! అవేంకాదు; ఏదో మనకు అలవాటైన సౌందర్యాలకి art కూడా అందుకోలేనిదేదో ఆయన్ని వెలిగిస్తున్నట్టుండేది. ఒక్క కౌపీనం పెట్టుకున్న ఆయన, చక్రవర్తి దుకూలాలు కట్టుకుని, రాజలాంఛనాలతో, నవరత్న సింహాసనంపై కూచున్నట్లుగా వుండి దిగ్భ్రమ చెందేవాళ్లం. ఆ స్థితిలోనైనా సరే, ఎవరన్నా 'భగవాన్!' అన్నారూ – ఎక్కడనించి దిగివొచ్చేదో ఆయనకి ఈ లోకస్మృతి, కాని సర్వాంతర్యామి అయిన ఆయన దృష్టి దిగిరావడమేముంది!

భగవాన్ని పలకరించడమంటేనే యెంతో భయం. ఏ అధికారమూ, పరివారమూలేని, బలంలేని ఆ వృద్ధ స్వరూపం ముందు, గొప్ప పదవుల్లో, అధికారాలలో వుండేవారు, అతి గర్విష్ఠులు, సైన్యాధికారులు నమస్కరించడానికి వొణికిపోయినారు.

రోజుకి మూడు నాలుగుసార్లు, ఆశ్రమంనించి కొండమీదికి వెళ్ళేవారు భగవాన్. ఆయన ముందు నడుస్తో, వెనక కమండలం పట్టుకుని శిష్యుడూ, ఒక్కొక్క మెట్టే ఎక్కుతూ వుండేవారు, అప్పుడప్పుడు కొండను ఇటూ అటు చూసి. వెనక్కి తిరిగి శిష్యుడితో చల్లగా మాట్లాడుతూ వుండేవారు. కిందనుంచున్న నా బోటివారు తదేక దృష్టితో ఆయనవంకే చూస్తో, నుంచునేవారు, వారు కనుమరుగయిందాకా. ఏమనిపించే దంటే– అట్లా ఒక్కొక్క మెట్టే యెక్కుతో కొండ చివరికి వెళ్ళి, అక్కడనించి అట్లా ఆకాశంలోకి మాయమై ఇంక తిరిగి రారేమోననిపించేది ప్రతిసారీ.

భగవాన్ చివరి రోజుల్లో కురుపులేచి ఆపరేషన్లు అయి శరీరం బలహీనమైన తరువాత ఆయన సోఫా మీదనుంచి లేవటానికి చేసే ప్రయత్నం చూస్తే చుట్టూ కూచున్నవారికి ఆ

బాధ తమదేహాలలో పలుకుతున్నట్లుండేది. అట్లా బాధ పలకడానికే ఆయన ఆ నెప్పిని పోగొట్టుకునేవారు కారేమో! ఆయన పొందిన మహోన్నత స్థితీ, అనిర్వచనీయమైన ఆనందమూ, అవేకాదు, ఆయన శరీరానికి తటస్థించిన బాధలుకూడా ఈ ప్రజల కోసమే గావును! కొన్ని ఏళ్ళు ఆయనకు మోకాళ్ళు నెప్పులు వుండేవి. ఎవరో ఒకరు పంపిన మందు తైలాన్ని మర్ధన చేస్తోనే వున్నారు, పిసికేవారు. సోఫామీదనించి లేస్తో భగవాన్ తన మోకాళ్ళని పిసుక్కునేవారు. ఎవరన్నా పిసకబోతే 'వుండవయ్యా! అంత పుణ్యమూ మీకేనా, ఈ మోకాళ్ళని పిసికి నన్ను కొంచెం పుణ్యం సంపాయించుకోనీ' అనేవారు. ఆయన లేచి నుంచుని కర్ర నానుకుని ఒక్కొక్క అడుగు వేస్తో వుంటే, భక్తుల్లో ప్రతివారి వూపిరి యెగిరిపోతూ వుండేది, ఆయన వేసే ప్రతి అడుగుకీ.

ఆశ్రమాధికార్లు కట్టించిన కొత్త హాలు రాతి గుమ్మం దాటడం, అతి ప్రయాస అయేది భగవాన్‌కి. చూసే వారికి, చిన్న పిల్లలకి కూడా, యెట్లనన్నా ఆయన్ని పట్టుకుని దాటించాలననిపించేది. కాని తమ బుజాల్ని వూతగా ఇవ్వాలని వెళ్ళే పరిచారకుల్ని విదిలించి పంపించేవారు భగవాన్. ఒక్కొక్క సారి ఆయన పడిపోయేవారు కూడా. కాని, సహాయం మాత్రం తీసుకునేవారు కారు.

మానవోద్ధరణకై ఈశ్వరుడు ఏ రూపంలోనో భూమిపై అవతరించి, తాను అనేకమందిని శిష్యులుగా తీసుకొని, వారిని సాధనలో పెట్టి పునీతుల్ని చేస్తారు. ప్రతిగురువు పద్ధతీ, తక్కిన వారినుంచి ప్రత్యేకంగా వుంటుంది. కాని, ప్రతి గురువు కూడా తనను విశ్వసించి, తాను నియమించిన ప్రకారం ప్రశ్న లేకుండా నడవమనే ఆజ్ఞ ముఖ్యమైనది. వారు యే ప్రజలమధ్య అవతరిస్తారో వారి మతాలకీ, ఆచారాలకీ, పురాతన ధర్మాలకీ, కరుడు కట్టిన నీతులకి కూడా చాలాసార్లు వారి బోధ విరోధంగా, విపరీతంగా వుండవచ్చును. తాము నమ్మిన సిద్ధాంతాలకు వ్యతిరేకంగా నడుచుకునే గురువుని భరించలేక చాలా మంది వొదిలిపోతారు. కొందరు ఆ గురువుని వొదలలేక, ఆయన మాట వినలేక 'ఆయన అంతేలే' అని తప్పుకు తిరుగుతూ వుంటారు.

భగవాన్ ఏ ఆచారాలూ పాటించేవారు కారు. తన దగ్గర చేరిన ఆచార పంతుల్ని, ఆ ఆచార బంధనాలనుంచి తప్పించాలని చాలా ప్రయత్నించారు. అంతటి గురువుని యెదురుగా పెట్టుకుని; ఆయన్ని సాక్షాత్ ఈశ్వరావతారమని స్తుతిస్తో- గర్వపడుతూనే, వారి దేవతార్చనలు, వ్రతాలు, మొక్కుబళ్ళు, తీర్థయాత్రలు సమస్తమూ చేస్తోనే వుండేవారు భక్తులు. భగవాన్ని అడిగితే, 'ఏదీ వొద్దు. నిశ్చలంగా కూచో. అది ఉత్తమమైన యాత్ర..... కాశీకీ పోతావా? ఇది కాశీ కాదా? అరుణాచలంకన్నా పుణ్యక్షేత్రం యెక్కడ వుంది? ఇదే హిమాచలం. ఇదే కైలాసం' అంటున్నా పోతూనే వుండేవారు.

ఆయన గొప్ప భక్తురాలు, ఎచ్చెమ్మ, ఒకసారి లక్ష తులసీ పత్రివ్రతం చేసి, అలా చేశానని భగవాన్‌తో గొప్పగా చెప్పుకుంది. 'ఆ చెట్టుని అన్నిసార్లు గిల్లడం కన్న, లక్షసార్లు నిన్ను నువ్వు గిల్లుకోకపోయినావా?' అన్నారట.

ఏది ఏమైనా, ఏది ఎటుపోయినా పట్టించుకోని భగవాన్, హాల్లో అద్దాల బీరువాకి ఆనుకునే పిల్లవాడితో అతి ఆత్రతగా 'అద్దం, అద్దం పగులుతుంది' అని హెచ్చరించేవారు. తల్లి చచ్చిపోయిన ఉడత పిల్లని పెంచి; కిందపడి బీటలుపడ్డ పిచిక గుడ్డును తాను స్వయంగా జాగ్రత్త చేసి, పిల్ల ఐతే అందరికీ చూపి ఆనందించేవారు భగవాన్. కాని ఆయనకి చాలా ఆత్మీయులని అందరూ అనుకునేవారు చచ్చిపోతే, 'అట్లాగా' అని వూరుకొనేవారు. పుస్తకాలు బైండు చేస్తూ వుంటే, అలమారు చేస్తో వుంటే, ఆ చేసేవారిని విసిగించి, బలవంతం చేసి, పావు అంగుళంలో పదో వంతు కొలతలు కూడా సరిచేయించేవారు. వంటలూ అంతే. ఎట్లా వుండాలో ఎన్నో డిటైల్స్ చెప్పి, చేయించి, సరిగా చేస్తున్నారో లేదో వెళ్ళి చూస్తో వుండేవారు. మళ్ళీ యెంత విలువైనవి కనపడలేదన్నా, పాడైనా ఆయన వినుపించుకోనన్నా వినుపించుకోరు.

ఆయన ముందే హాల్లో స్త్రీలను గడ కర్రలు పెట్టి నెట్టేవారు సేవకులు. స్థానం కోసం పోట్లాడుకునే వారు ఘరానా పెద్దలు. భోజనం దగ్గర కూచున్న కొత్త వాళ్ళని బైటికి గెంటేవారు. అయినా అట్లా చూస్తో వుండేవారు భగవాన్. కాని, ఒక పిట్టకు, ఒక చెట్టుకు ఏ హాని కలిగినా జాగ్రత్తగా నయం చేసేవారు; హాని చేసేవారిని చూసి ఉగ్రులయేవారు.

ఆశ్రమంలో ఏది జరుగుతున్నా అవి ఏమి పట్టించుకోరనీ; అన్నిటికీ ఆయన అతీతులనీ అనిపించేది. ఇంకోప్పుడు ప్రతి చిన్న విషయమూ పట్టుకుని సాగదీస్తో వుంటే, ఆశ్చర్యం వేసేది. ఎంత గొప్పతనం, ఐశ్వర్యం, అందం, అధికారం లోకంలో ఔన్నత్యం, ఆధ్యాత్మిక సాధన, తపస్సు, కీర్తి, లోకోపకారం, స్వార్థరాహిత్యం ఆయన ముందు ఏ difference చెయ్యదు. తలెత్తి చూడరు. ఎవరన్నా introduce చేసినా పలుకరు. ఒకర్ని చూసి నిష్కారణంగా పలకరిస్తారు. నవ్వి ఆదరిస్తారు. వారినే మళ్ళీ indifferent గా చూస్తారు. ఒకరు యెంత silly ప్రశ్నలు

వేసినా సావధానంగా జవాబు చెప్పుతారు, వాళ్ళ level కి వచ్చి. ఇంకొకరికి అసలు జవాబు చెప్పరు– ఒకటే ప్రశ్నయినా. ఇంకా లోకాలున్నాయా? జన్మలున్నాయా?' అంటే 'ప్రశ్నించే వారెవరు?' అంటారు. ఇంకొకరికి తక్కిన లోకాల సంగతి, చావు అంటే ఏమిటో – అంతా detailed గా explain చేస్తారు.

వారిని దర్శించడానికి వచ్చేవారు కూడా వారిని చూడగానే అనేక విధాల reactions చూపేవారు. ధ్యానంలో పడేవారు indifferent గా లేచిపోయేవారు. నవ్వేవారు, పాపులమని ఏడ్చేవారు, అరచేవారు, హిస్టీరియాలోకి పోయేవారు, వెనక్కు విరుచుకుపడేవారు, స్తుతించేవారు, శ్లోకాలు చదివేవారు, ఆతుకవిత్వంలోకి break అయేవారు. ఆయన్ని కౌగిలించు కోవాలని ఆయన వేపు పరిగెత్తేవారు. ఒకటే అంతులేని నమస్కారాలు పెట్టేవారు. ఆయన పాదాలు అద్దువాలనుకునే వారు. తిట్టేవారు. ధిక్కరించేవారు, నువ్వెంత అని ప్రశ్నించేవారు. పాడేవారు. సోఫా దిగి, లోకాన్నుద్ధరించమనేవారు. మూర్ఛలు పోయేవారు. ఒళ్ళు తెలియక తన్నుకునేవారు.

ఆశ్రమంవారు భోజనం పెట్టము పొమ్మంటే, ఒక్కొక్కరు సరాసరి భగవాన్ దగ్గరికి వచ్చి భోజనం పెట్టించమని అడిగేవారు. భగవాన్ కొందరితో అసలు మాట్లాడరు. కొందరితో 'నాకు వీళ్ళు పెడుతుంటే తింటున్నాను. వీళ్ళు పొమ్మంటే నేనూ పోవాలి. నాకేం అధికారముంది?' అని పూరుకునే వారు. ఇంకొకరు అడిగితే, దగ్గర వున్న వాళ్లని పిలిచి అన్నం పెట్టించమని పంపేవారు. ఒక్కొక్కరినీ పిలిచి 'భోజనం చేశావా? వెళ్ళి చెయ్యి' అనేవారు.

ఆశ్రమానికి డబ్బు కూడిన మొదటి రోజుల్లో, ముందు వాకిట్లో కాచుకొని వున్నబీదలకి, ఆవులకి, తక్కిన ప్రాణులకు భోజనం పెడితేనే కాని భగవాన్ భోజనానికి లేచేవారు కారు? ఆశ్రమం వారు బీదలకి వేరే పల్చని సాంబారు పొండితే వారితో పోట్లాడి తాను ఆ పల్చని సాంబారు వేసుకొని వారికి మంచి సాంబారు పల్చని సాంబారు పోయించేవారు. వారికి మంచి సాంబారు పోయించేవారు. తను తినే యిడ్లీలు ఆవులకు పెట్టించేవారు. ఆశ్రమం వారికి ఆ పనులు చాలా కష్టంగా వుండి, యెట్లాగన్నా ఆయన కన్ను కప్పాలని చూసేవారు. విసుగు పుట్టి ఆయన ఆ విషయమై కల్పించుకోవడం మానేశారు. తన భక్తులకి భిన్నంగా తనకేమీ అధికంగా పెట్టినా ఉగ్రులయేవారు. తనకి జబ్బుగా వున్నా తనకి తెచ్చిన పళ్ళు పాలు అందరికీ పంచాల్సిందే. ఆ విధంగా తనకు ప్రత్యేకత చూపినందుకు కోపించి – కాఫీ, పాలు మానేశారు భగవాన్, చాలాకాలం.

భగవాన్‌కి ఎప్పుడూ ఏదో జబ్బు చేస్తునే వుండేది. మందులిప్పించ చూసేవారు. ఎప్పుడూ భగవాన్ మందులు వద్దనే వారు. కాని, వొత్తిడిచేస్తే మీ ఇష్టం కానిమ్మనేవారు. తరవాత ఏ మందులు యెంతకాలం పోసినా మింగేవారు. చివరిదశలో ఆయన దేహాన్ని అంతం చేసిన కురుపు లేచినపుడు ఏ మందూ, ఏ కోతా వద్దన్నారు. ఎట్లా వచ్చిందో అట్లానే పోతుందన్నారు. కాని, రెండు మూడేళ్ళు దానికోసం పోసిన మందల్లా తాగారు; కోసిన కోతల్లా కోయించుకున్నారు.

ఏది ఏమైనా ఈ జ్ఞానులందరూ ప్రేమమయులు. వారు ఏది చేసినా– యెట్లా చేసినా అది వారి నాశ్రయించిన వారి పురోభివృద్ధికే జరిగేది.

❀❀❀

'లోకమ్మ'

నేను తిరుమంగళం అనే ఊళ్ళో ఉన్నప్పుడు తేనమ్మాళ్ అనే ఆమెను కలుసుకోవడం తటస్థించింది. ఆమె ఆ వూరికి అరుణాచలం నుంచి వచ్చింది, భగవాన్ దర్శనం చేసుకొని. ఆమే, నేనూ ఎప్పుడూ ఆధ్యాత్మిక విషయాలు మాట్లాడుకునే వాళ్ళం. ఆమె భగవాన్ గురించి చాలా గొప్పగా మాట్లాడింది. ఆమె తిరిగి తిరువణ్ణామలై వెడుతోంది. నేను ఆమెతో వెళ్ళాలని చాలా ప్రయత్నం చేశాను. కానీ మావాళ్ళు ఏ మాత్రం ఒప్పుకున్నారు కాదు. ఆమె వెళ్ళిన తరువాత ఆ రోజంతా ఏడుస్తున్నాను, నేను వెళ్ళలేకపోతినే అని.

తేనమ్మాళ్ భగవాన్‌తో నా సంగతి చెప్పి తన దర్శనానికి నన్ను రప్పించుకోమని ప్రార్థించిందట. తిరిగి నా బంధువులనందర్ని ప్రార్థించాను, నన్ను ఒక్కసారి అరుణాచలం వెళ్ళనివ్వమని. ఎవరూ ఒప్పుకోలేదు. వారు నిరాకరించేకొద్దీ నాలో ఉండే కాంక్ష ఎక్కువయిపోయింది, భగవాన్ దర్శనం చేసుకోవాలని.

ఒకసారి పత్రికల్లో శేషాద్రి స్వామి నిర్వాణం సంగతి పడ్డది. ఒకరు తెలీని వారు వచ్చి 'నువ్వు దర్శనం చేసుకోవాలనే మహాత్ములు నిర్వాణం చెందారు అరుణాచలంలో' అని చెప్పారు. నిర్వాణం చెందింది భగవానే అనుకున్నాను. నా ఆశలన్నీ కూలి పోయినాయి. కిందపడి పొర్లి రాగాలు పెట్టాను. వారు బతికి ఉండగా ఒక్కసారి వారి దర్శనం చేసుకునే భాగ్యం నాకు లేకపోయిందే అని.

ఇంతలో ముంగిట్లో భగవాన్ దర్శనమిచ్చారు, కర్ర

కమండలంతో. వెంటనే లేచి కూచుని నా దగ్గిర వారితో 'భగవాన్ బతికే ఉన్నారు. ఆ పత్రికలో తప్పు పడ్డది' అన్నాను. వారు పత్రికను సరిగా చూసి తప్పు తెలుసుకున్నారు.

ఆనాటి నుంచి భగవాన్ని చూడాలనే ఆశ బలమైంది. సన్నపడి బలహీనమైనాను. మళ్ళీ అడిగాను నా వారిని నన్ను వెళ్ళనిమ్మని. వీల్లేదన్నారు. ఇంక సముద్రంలో పడి ప్రాణం త్యాగం చేసుకొని నా ఆత్మతో నన్నా వారి సన్నిధిని ఉండాలని నిశ్చయించుకున్నాను. ఎప్పుడూ సముద్ర తీరంలో పడి ఉండేదాన్ని. నాకు పిచ్చెక్కుతోందని భయపడ్డారు. నా స్థితి చూసి నా తమ్ముడు తిరువణ్ణామలై రైలెక్కించాడు కొంతమందితో.

రాత్రికి సత్రంలో పడుకుని పొద్దున్నే ఆశ్రమానికి వెళ్లాం. అప్పుడు ఆశ్రమమంటె ఒక పూరిపాక. వారిని చూసిన ఆనందంలో వారికి తెచ్చిన పళ్ళనుగూడా సమర్పించడం మరచిపోయాను.

నాతో వచ్చినవారు, తెచ్చిన పళ్ళను అక్కడ ఉంచి ఆశ్రమం చుట్టూ చూడ్డానికి వెళ్ళారు. నా కళ్ళు నన్నక్కడే కట్టేశాయి. భగవాన్ని చూస్తో అట్లానే కూచుని ఉండిపోయినాను. వారి కళ్ళల్లోకి చూస్తోఉంటే వారిలోంచి నాలోకి ఒక శక్తి ప్రవహిస్తున్నట్లయింది. నా కళ్ళవెంట నీటి ధారలు. వాటిని తుడుచుకుంటో భగవాన్‌ని చూస్తో అట్లాగే కూచున్నాను.

మధ్యాహ్నం మురుగనార్ వచ్చారు. వారిని అడిగారు భగవాన్, 'ఈమెను గురించేనా తేనమ్మాళ్ చెప్పింది?' అని.

నాతో వచ్చినవారు ఊళ్ళో గుడి చూసి తిరుపతి వెళ్ళుతున్నారు. నన్ను రమ్మన్నారు. నేను రానని చెప్పి వారిని యాత్ర పూర్తిచేసుకొని తిరిగి వెళ్ళేప్పుడు నన్ను ఇంటికి తీసుకొని వెళ్ళమన్నాను. వాళ్ళు వెళ్లిపోయినారు. నేను రాత్రికి మొదలియార్ పాటి ఇంటికి వెళ్ళాను.

ఉదయాన ఆశ్రమానికి వచ్చాను. ఆరోజుల్లో ఆశ్రమంలో కాఫీలు ఇడ్లీలు లేవు. కొంచెం గంజి తాగేవారు. నాకూ ఇచ్చారు. భగవాన్ నా వంక చూసి, కాఫీ తాగకుండా గంజి తాగడం నీకు కష్టంకదా?' అని అడిగారు. ఫరవాలేదన్నాను.

ఒక ముగాయన వంట చేసేవారు. నేను వంటింట్లో ఆయనకు సహాయం చెయ్యడం ప్రారంభించాను.

❀❀❀

సంగీత జ్ఞానము భక్తి వినా....

ఒకరోజు సాయంత్రం హాల్లో అరవంలో ఒక పాట పాడాను. భగవాన్ మళ్ళీ స్పష్టంగా పాడమన్నారు. నాకు అర్థం కాక మౌనం పెట్టాను. ఆయన తిరిగి అడిగి పాడించుకుని తనూ పాడడం ప్రారంభించారు.

వారం రోజుల్లో తిరుపతి వెళ్ళినవారు తిరిగి వచ్చారు. నేను వాళ్ళని వెళ్ళమని, వెనుకనుంచి వస్తానని చెప్పి పంపాను. తర్వాత శెలవు తీసుకోడానికి భగవాన్ దగ్గరకు వెళ్ళాను. 'ఏమిటి– ఇవాళే, అప్పుడే వెళుతున్నావా?' అన్నారు. నేను 'అవున'ని వారి దర్శనం కోసం పడ్డ శ్రమంతా చెప్పుకున్నాను. 'స్వామీ నా కెవరూ లేరు – ఏ బంధమూ లేదు. నేను ఎప్పుడూ తమ సన్నిధిలో ఉండే వీలును కలుగ చెయ్యండి' అని ప్రార్థించాను.

వారు ఏమీ మాట్లాడకుండా ఉపదేశ సారంలోంచి పద్యాలు అక్కడక్కడ చదువుకుంటున్నారు. ఇంతలో మురుగనార్ వచ్చారు. భగవాన్ ఆయనను చూసి, 'మీరు వస్తారని చూస్తున్నాను. ఆమెకి ఉపదేశం కావాలట. ఇది చదవండి' అని ఆయనకిచ్చారు పుస్తకం. ఆయన చదివారు.

నేను వెళ్ళేప్పుడు వారు చదువుతున్న ఉపదేశసారం పుస్తకం నాకు ఇమ్మని అడిగాను. 'ఇది నాకు ఉన్నదే ఒక పుస్తకం. ఇంకా ప్రతులు లేవు' అన్నారు. కాదు ఇవ్వమని ప్రార్థించాను.

ఆ సమయంలో సోమసుందరం స్వామిగారు వచ్చారు. నేనేమిటిఅడుగుతున్నానని భగవాన్ని అడిగారు. భగవాన్ చెప్పారు. దానికి సోమసుందరం స్వామిగారు తన దగ్గర ఉపదేశ సారం పుస్తకం ప్రతి ఉన్నదనీ, దాన్ని తాను భగవాన్‌కి ఇస్తాననీ, ఈ ప్రతిని నాకు ఇమ్మనీ ప్రార్థించారు. నవ్వుతో తన ఎడమచేత్తో ఆ పుస్తకాన్ని భగవాన్ నా కిచ్చారు.

తరువాత తరచు ఆశ్రమానికి వచ్చి 15 రోజులు, రెండు మూడు నెలలు ఉండిపోయేదాన్ని. మా వాళ్ళు తిరిగి రమ్మని బలవంతం చేస్తూ ఉత్తరాలు రాస్తే తిరిగి వెళ్ళక తప్పేది కాదు. కానీ, వీలుకాగానే మరల పరుగెత్తుకు వస్తూ వుండేదాన్ని.

క్రమముగా ఆశ్రమమే నా స్వంత గృహం, మా ఊరికి చుట్టపు చూపుగా వెళ్ళడం అయింది; నేను వంట ఇంట్లో పనిచేస్తూ ఉండేదాన్ని.

ఒక రోజున శనగపిండి విసిరి, అది వంకాయతో కలిపి కూర చెయ్యాలనుకున్నాం. మర్నాడు పొద్దున వచ్చేటప్పటికి భగవాన్ శనగపిండిని కలిపి వుంచామనీ, దాన్ని వంకాయ ముక్కలకి పట్టించి కూరచెయ్యమనీ అన్నారు.

పక్కన తేనమ్మాళ్ వంటింట్లో ఒక మూల పప్పు

మంగలంలో వేయిస్తోంది. ఎందుకని అడిగారు భగవాన్. మాతో వంటింట్లో పనిచేసే ఒకామె బైట ఉన్నదనీ ఇది ఆమెకి ఫలహారం తయారు చెయ్యడానికని చెప్పాను నేను.

'అదేమిటి? బైటవుంటే మైలా? ఏం మైల? ఎందుకు మైల? అట్లాభేదం చూపకండి. మామూలుగా అందరికీ మల్లేనే అన్నమూ, వంకాయకూరా పెట్టు' అన్నారు. అట్లానే పెట్టాను.

●●●

మడి మైలలు- అబద్ధాలూ

రాత్రి భగవాన్ అడిగారు నన్ను, 'బైటవున్న ఆమెకి మామూలు భోజనం పెట్టావా?'అని. 'అవును' అన్నాను నేను. ఆ రోజు పగలే ఒక భార్య భర్త ఆశ్రమానికి వచ్చారు. వారు భోజనం చేశారా అని అడుగుతున్నారు, భగవాన్ నన్ను. ఆ సమయంలో చిన్న స్వామి వచ్చారు. నా వంక చూసి చిన్న స్వామి, 'ఎవరన్నా బైటవున్న ఆశ్రమ స్త్రీలకి ఆశ్రమ భోజనం పెడతారా అనిఅడిగితే., అట్లా పెట్టమనీ, వేరే ఫలహారం పెడతామనీ చెప్పు' అన్నారు.

వెంటనే భగవాన్ అదమాయించి, 'ఒరే, ముట్టాళ్! ఆమెను అబద్ధం చెప్పమంటావెందుకు? సమస్తమైనవారికీ ఆశ్రమ భోజనం పెడతాం. ఇష్టమున్న వారిని తినమను; లేనివారిని వెళ్ళమను' అని, అంతటితో పూరుకోక, 'నేను స్కందాశ్రమంలో ఉండేప్పుడు అమ్మా అంతే, కట్టెలు తీసుకొచ్చి పడేసేవాడు మాల అతను. ఆయనకు భోజనం పెట్టడం ఇష్టంలేదు. అది మైల. తాను ముందు తినాలిట. తనకన్న ముందు నేను తినాలి. నేను తినను, అతనికి ముందు పెట్టమనేవాణ్ణి. చాల బాధపడేది. ఏమిటీ భేదం మనిషికి మనిషికీ మధ్య. నేను బ్రాహ్మణుడు, వాడు అబ్రాహ్మణుడు, వీడు మాల అని! అందర్నీ భగవత్ స్వరూపంగా చూడకూడదా?' అన్నారు.

ఆ మాటల్ని విని ఆశ్చర్యపోయినాం. ఆ మాటలు మమ్మల్ని అన్నట్లే అనిపించి మా మనసుల్ని ఆ సమదృష్టికి మార్చమని భగవాన్ని ప్రార్థించాం.

ఒక ఉదయం నేను భగవాన్ ముందు ఒక తేవారం చదువుతున్నాను, పుస్తకంలో చూసి. ఒక పాదం తప్పు చదివాను. భగవాన్ గమనించి 'అది అట్లాగే ఉందా? మళ్ళీ చదువు' అన్నారు. మళ్ళీ తప్పు చదివాను. మళ్ళీ అంతే. ఎన్నిసార్లు సరిగా చూచి చదమని భగవాన్ చెప్పినా సరిగా రాలేదు.

చివరికి భగవాన్ అన్నారు : 'ఎక్కడ తప్పో నువ్వే తెలుసుకోవాలి. నేను తప్పు సరిదిద్దను. సరిగా వచ్చిందాకా చదివి నువ్వే తెలుసుకో. నేను దిద్దితే అప్పుడే మరచిపోయి ఆ తప్పులోనే పడతావు.'

కుంజుస్వామి వచ్చి అది విని తాను తప్పును సరిదిద్ద బోయినారు. భగవాన్ వీల్లేదంటే ఆయన మాట్లాడకుండా వెళ్ళిపోయినారు. అప్పుడు కాకినాడ వెంకటరత్నంగారు నా పక్షాన భగవాన్ని ప్రార్థించారు, సరిదిద్దమని. భగవాన్ 'హం- వీల్లేదు, కావాలనే ఆ తప్పు చదువుతోంది. నేను ఆ తప్పును దిద్దాలని ఆమె ఆశ. నేను దిద్దను, ' అన్నారు.

భోజనంవేళ అవుతోంది. భగవాన్‌కి నమస్కరించి విస్తళ్ళు వెయ్యటానికి లేచాను. 'ఏం, తప్పు దిద్దుకోవేం? ఈ విధంగా తప్పించుకోవాలని చూస్తున్నావా? వీల్లేదు, కూచో. సరిగా చదివిగాని కదలటానికి వీల్లేదు' అన్నారు.

ఎవరో విస్తళ్ళు వేశారు. భోజనానికి గంట కొట్టారు. భగవాన్ లేచి వెళ్ళారు. నేను వెళ్ళి భోజనాలు వడ్డించాను.

మధ్యాహ్నం సోమసుందర స్వామిగారినించి నా తప్పు దిద్దుకున్నాను. మధ్యాహ్నం సరిగా చదివాను, భగవాన్ ముందు. 'దిద్దించుకున్నావా?' అని అడిగారు.

'అవును'

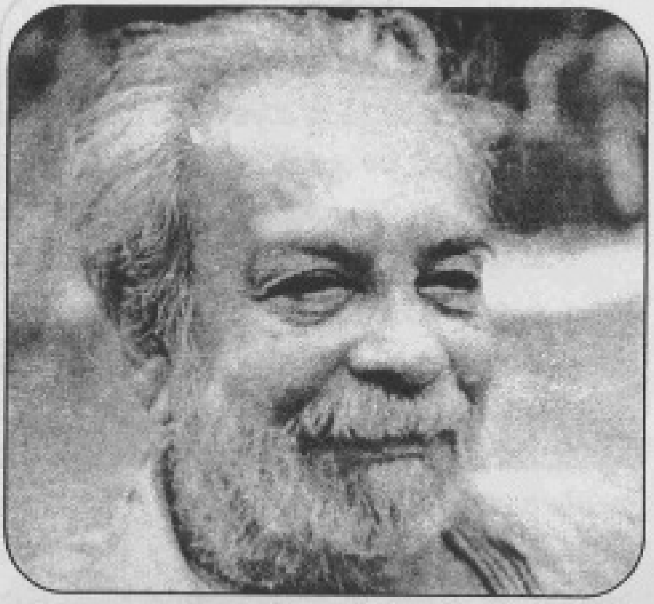
'నువ్వే నీ తప్పును కనుక్కున్నప్పుడే, సరియైనది నీ మనసులో స్థిరంగా నిలుస్తుంది' అన్నారు. బతుకుజీవుడా అని బయటపడ్డాను.

'పూర్తి చేశాను కానీ, స్వామీ! ఒక్కరవ్వ నా మనసులో నిలవలేదు' అన్నాను.

దానికి భగవాన్ 'లోపలికి తీసుకునేదంతా మరచిపోతాం. లోపలికి వచ్చేదంతా పోయి తీరాలి. ఉండేదేమో స్థిరంగా ఎప్పటికీ వుంటుంది.' అన్నారు.

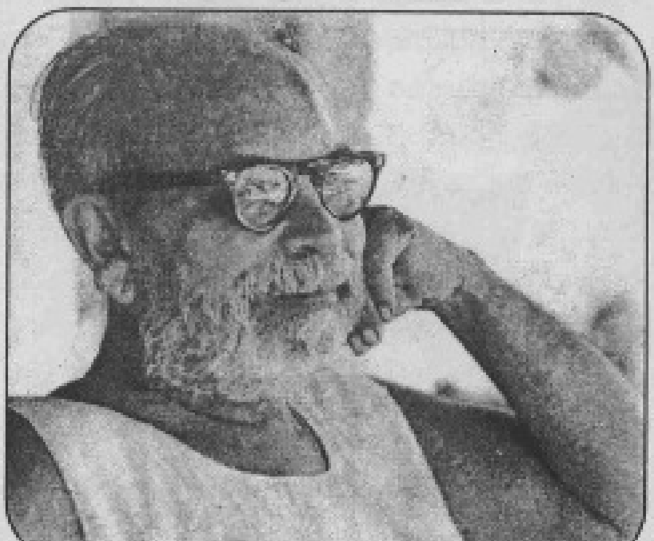
ఒక సారి ఒరుగుల పులుసు చేశాను ఆశ్రమంలో. భోజనమైనాక నేను భగవాన్‌తో ఆ పులుసులో వేసినవేమిటో చెప్పి, రుచిగా వుందేమో అడిగాను.

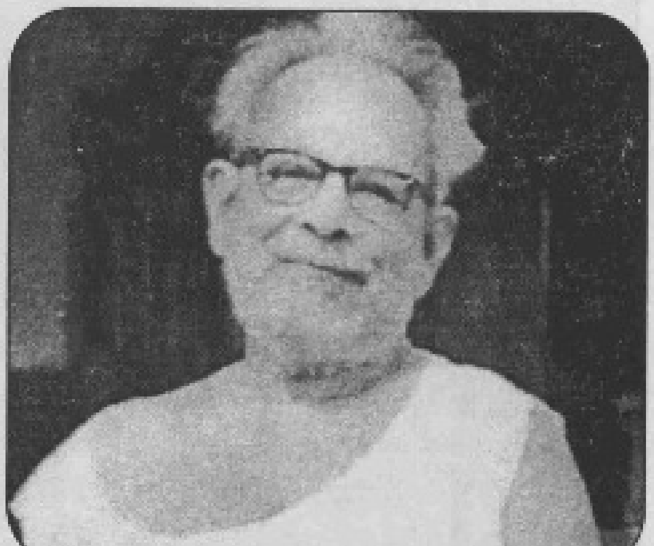
'రుచి అంటూ ఏముంది? మన నోట్లో రుచిని ఆ పదార్థానికిచ్చి, అది తిని రుచిగా ఉందంటాము. నాకు ప్రత్యేకం దేనికీ ఒక రుచి అంటూ వేరే లేదు' అన్నారు.

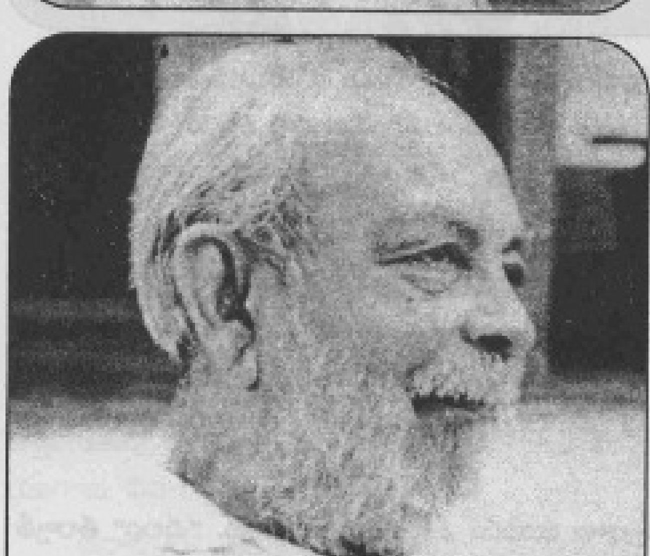

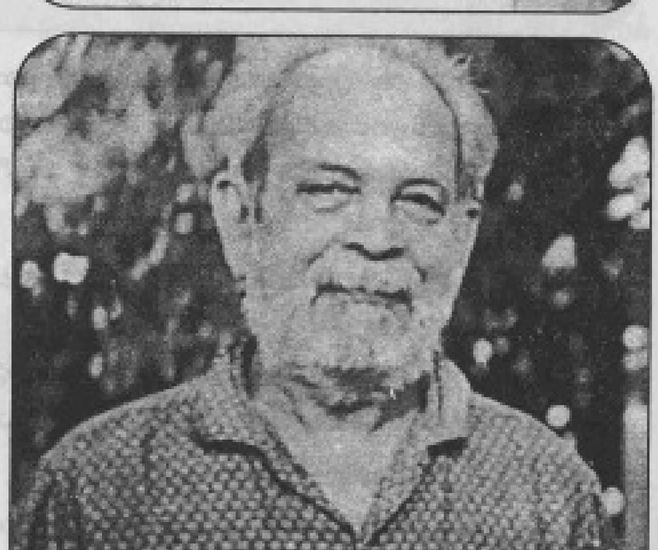
69

చలం

తారీఖు-యిజావ్వలు-అవార్డులు-ఘనకార్యాలు-ప్రతిష్ఠలు వంటి గుర్తులు ఏమీ లేకుండా నవలలాగా వ్రాసిన ఆత్మకథ. చలం, కలంలోంచి తప్ప, మాట్లాడలేదు. కాని మిత్రుడు విశ్వం వెంటపడి వెంటపడి కథను చెప్పించాడు. అప్పటికే చలం గారికి చేతితో కలంపట్టే శక్తి సన్నగిల్లింది. అయినా సర్తకి విశ్వంగారు కలసి ఈ పుస్తకాన్ని రాబట్టారు.

ఆత్మకథ అంటే స్వీయచరిత్ర అనే 'ఆత్మ' అనే మాట శరీరాతీత అస్తిత్వాన్ని గూడ సూచిస్తుంది. అందుకనేనేమో తాను పుట్టక ముందున్న అస్థిత్వ దశ నుండి తన కథను ప్రారంభించారు. ఎవరో చలంగారితో అన్నారుట "మీరంతా డెబిట్ సైడే వ్రాశారు"అని. తననుతాను కడుక్కోవటం అంటే ఇదేనేమో! తనకు కీర్తిని యిచ్చే అంశాలేవీ ఇందులో పేర్కొనలేదు. ఏ ప్రక్రియ చేపట్టినా దానిని చలం కొత్తరూపంలో మలుస్తారు -స్వీయచరిత్ర గూడ కొత్త తీరులో సాగింది.

1972 అంటే చలం అస్తమించటానికి ఆరు సంవత్సరాల ముందు ఈ రచన జరిగింది. "చలం" తర్వాత "చలం మిత్రులు" అనే ఒక రచన మాత్రమే జరిగింది. తన చరిత్రలో ప్రస్తావించని ముఖ్యులైన మిత్రులను గురించి స్కెచ్‌లు అందులో ఉన్నాయి.

ముందుమాట

ఆత్మ కథలంటే నా కసహ్యం, నా ఆత్మకథ రాయడమంటే తను లోకానికి ముఖ్యమైన మనిషైనట్టు, తానేదో ప్రజలకి తీరని ఉపకారం చేసినట్టు, తన సంగతి చెప్పుకోకపోతే లోకానికి తన గొప్ప తెలియనట్టు, తెలియకపోతే లోకానికేదో నష్టమైనట్టు అనుకొంటున్నాడన్న మాట రాసినవాడు.

ఎందుకు పుట్టానా? పుట్టినవాణ్ణి చప్పున చావక ఎందుకింత కాలం తన surroundings ని ఇంత కల్మషం చేశామా అనుకునే నా వంటివాడు తన కథను సిగ్గులేకండా చెప్పుకొంటున్నాడంటే ఏ మాత్రం క్షమింపదగిన విషయం కాదు. ఐనా ఆ పని జరుగుతుందంటే ఏదీ మన చేతుల్లో లేదన్నమాట. పైగా యిప్పుడు కళ్ళు కనపడవు. నా చెయ్యి కలం పట్టుకోలేదు. నా చెయ్యే నా మెదడు. నా వేళ్ళలోంచి తప్ప నా ఆలోచనలు పలకవు. నేను అనుకున్నది అక్షరాల్లోకి రావటంలేదు. అయినా ఈ పుస్తకం తయారవుతోంది. దీనికి immediate cause విశ్వం. ఇతను సెలవుపెట్టి కూచుని సౌరీస్‌ని encourage చెయ్యటం; అటు తరవాత నర్తకి innocent గా చూడవొచ్చిన భారతిని పట్టుకుని ఈ పనిలో ప్రవేశపెట్టటం; ఆ భారతి తను ఈ పనికోసమే పుట్టినట్టు తన ఏకైక బాధ్యత కింద తీసుకుని ఆ పనిని పూర్తి చెయ్యటం ఆమె ప్రారబ్ధం అని తప్ప ఇంకేవిధంగానూ యోచింపలేను.

అరుణాచలం

30-12- 1972

●

కల్పన

మొదలంటూలేని ఈ సృష్టికైన ప్రథమ చలనం శూన్యంలో స్పందించినప్పుడు పంచభూతాలతోపాటు అవ్యక్తంగా నేనూ జన్మించాను. ఈ లక్షన్నర కోటి ప్రాణులతో కలిసి కాంతికి, శబ్దానికి, స్పర్శకి క్రమంగా స్పందించి స్పందించి వ్యక్తిత్వాన్ని ప్రతిష్ఠించుకున్నాను.

నిరవధికమైన ప్రేమస్రవంతిలో స్వల్పవీచికలమైన మేము నూతనసృష్టి నిర్మాణంలో నర్తించే నక్షత్రాల మధ్య ఆ కొత్త కొత్తకాంతుల్లో ఆనందాన్ని పట్టలేక, ఉల్లాస ఉద్రేకాలతో కొన్ని యుగాలు విహరించాము.

ఆనాటినించి జలధుల్లో, ప్రభంజనాలలో, తీవ్రభాను దీప్త కిరణాలలో యుగయుగాలు క్రీడించి, శయనించి, నిద్రించి ఈ నేనుని నిర్ణీతం చేసుకున్నాను. జలచరాన్నై ఆకాశాన్ని ఆశించి ఆశించి విహంగాన్నై భాస్కర తేజోస్పందితా నిలపక్షాల దూరప్రదేశాల తేలితేలి, వృక్షాగ్రడోలికలగానూ అరణ్యాలలో మృగ మాంసభక్షణతో విపరీత దర్పాన్ని పెంచుకుని జనన మరణ వలయాల్లో పరిభ్రమిస్తో ఆశతో కలలు కని చివరికి నరుణ్ణి అయ్యాను. ఆ జన్మ సోపానాల మధ్య నిశతో అశాంతితో పూర్ణ్వ లోకాన్ని అందుకోవాలనే యత్నంలో అలసి అలసి సుషుప్తిలో మునిగి పాత జ్ఞాపకాలతో తిరిగి ఏ దేహ రూపంలోకో జారిపోయేవాణ్ణి.

స్త్రీనై, పురుషుణ్ణై, బీదనై, భాగ్యశాలినై రాబోయే జన్మలో యిది కావాలి, అది సాధిద్దామనికోరి మృత్యువుతో మంతనాలాడి జీవిత సుఖాల్ని మరిగి ప్రతిసారి సుఖ బాధల కొత్త కొత్త వాసనలతో ఐరువెక్కి మూలిగేవాణ్ణి. శరీర భౌతికానుభవాలకి అలవాటుపడి, వాటినుంచి వెగటుతోచి, ఎగరలేక ఏడుస్తో పడిపోయేవాణ్ని, పుటకకి, చావుకి మధ్య కాలంలో ఎక్కడో దూరంగా కన్న కలల బలంతో, ఏదో తెలియని అందాలకై అన్వేషించి, అలసిపడి పోయేవాణ్ని. అట్లాగే ఒక జన్మ ఇంకొక జన్మకి మధ్య ఒకసారి.

హద్దులు, ఎత్తులు, లోతులు లేని నిరామయమైన ప్రదేశం, ఉత్త బట్టబయలు, దూరంగా, చుట్టూ శోభా ప్రజ్వలితమైన లోకాలు, చివరి అంచుల్లోంచి ఒక ధవళ కాంతిరేఖ చీలి ఎక్కడినించో ప్రతిఫలిస్తున్నట్టు కనపడే నిర్మలాకారాలు; దూర దూరంగా ఆ చివర్నించి ఈ చివర వరకు వరసగా బారులుతీర్చి ఆ దివ్య రూపాల్ని సమీపిస్తున్నారు. నేనూ వాళ్ళలో ఉన్నాను. నన్నాకర్షించే ఒక రూపం దగ్గరికి అప్రయత్నంగా నడిచి, సాష్టాంగ పడి లేచాను. (అక్కడ ఎవరికీ స్త్రీ పురుష సంబంధం లేదు.) కళ్ళంబడి నీళ్ళతో 'వెళ్తున్నాను' అన్నాను, ఆమె దయగా తల పూయించింది.

'వస్తావు గదూ' అని అన్నాను. తన భుజంమీద నించి వెనక్కి చూసి ఏదో విని అయిష్టంగా, ప్రేమగా సరేనని సౌజ్ఞచేసింది. నేను వెళ్ళటానికి వెనక్కి తిరిగాను. నా కన్న ముందు కొంచెం దూరంలో తక్కిన వారికన్న భేదంగా కనపడే ఓ నీడ వెలుగు, నేను పోతున్న దోవలోనే ముందుగా వెళ్తోంది. అందరూ ఆ రూపం వంక భక్తి, సంభ్రమాలతో చూస్తున్నారు. బాట అనేది లేకుండానే ఎవరిదోవ వారికి తెలుస్తోంది, నేను ఆయన వెనకనే నడవాలని తెల్సింది.

అట్లా చాలాసేపు వెళ్ళాం. అక్కడ ఆ లోకపుటంచున (అక్కడ అంచు అనేది వుంటె) ఒకరు నుంచుని వున్నారు.

వారు నా ముందు వెళుతున్న ఆకారాన్ని చూసి చప్పున సాష్టాంగపడ్డారు. ఎటూ చూడకుండా నా ముందున్న దివ్యరూపం శూన్యంలో తేలిపోయింది. ఆయన వెళ్ళిన తోవంతా ఆయన వెనక చూపు అదరగొట్టే పెద్దకాంతి ఏర్పడుతోంది. నేను ఆ వంక చూస్తున్నాను. వెంటనే అనుగమిద్దామని ఎవరో నా పక్కన వొచ్చి నుంచున్నారు. నుంచుని 'వెళ్తున్నావా' అన్నారు.

తిరిగి చూశాను.

'దుఃఖపడకు నేను వెళ్ళిన కాసేపటికి నువ్వూ వొస్తావుకదా' అన్నాను. 'కాని ఈ కాసేపు ఆ లోకాలలో ఎన్నేళ్ళో జ్ఞాపకంలేదా? క్షణభంగురమైన మన వియోగాలు ఎట్లా యుగయుగాలుగా కనపడేవో!

'ఔనమ్మా! తప్పదు. ఇంత మహావిశ్వంలో మనం మళ్ళీ ఒకే కాలంలో, ఒకే లోకంలో, ఒకే స్థలంలోనే పుట్టి పెరిగి కలసి వుంటామనేది ఎంత గొప్ప వరమో! మనకి' అన్నాను. 'కాని ఆ కల్మషంలో ఆ యిరుకులో.....' అని ఏడుస్తోంది.

'నువ్వు లేకుండా ఎట్లా తిరిగి వెళ్ళను?' అని మళ్ళీ అంది రూపం.

ఇదంతా వింటున్న దేవత నా భుజంపై చెయ్యి వేశాడు. సమయమాసన్నమైందని సూచిస్తో.

'నీ కర్తవ్యం మరవకు. శోకదగ్ధ మానసులైన ఐహిహ్యృతుల దీనుల కన్నీళ్ళు తుడవగలననే ఆశతో వెళుతున్నావు. కాని ఆ కన్నీళ్ళ నునుపులోంచి అందమైన చంపలమీద మమతతో జారిపోకు. నీ గమ్యం గుర్తుంచుకో' అంటూ నన్ను ముందుకి జరిపాడు ఆయన, జారియిక్కడ తేలాను. ఉక్కిరిబిక్కిరై పైకి ఎగురుదామని చూశాను. ఏమిటి లోపల్నించి యిట్లాకొంచెం కొంచెంగా పోతోంది గాలి? కళ్ళు తెరిచాను. ఏమిటి ఈ వెలుగు చీకటిగా వుంది? కెవ్వుమని కేకవేశాను. ఆ శబ్దం ఎంత అసహ్యంగా కనపడ్డదో! ఒకటే ఏడుపు వొచ్చేసింది. రెండు మెత్తని చేతులు నన్ను ఎత్తుకున్నాయి. ఎంత మధురంగా వుందో. కాని కదలాడాలంటే, నన్ను వొక పెట్టెలో బిగించినట్టుగా వుంది. నన్ను ఎవరో లాలిస్తున్నారు. తల్లీ... తల్లీ నువ్వేనా?

తరవాత వొళ్ళు తెలియలేదు. వస్తానన్నావు. అప్పుడే వచ్చేవా? అప్పుడే వచ్చావా? అనుకుంటో మైకంలో పడ్డాను.

కలలో దూరంగా సన్నాయి మేళం. కపాలేశ్వరుడి వొళ్ళో వున్నాను. ఆయన మెళ్ళో కపాల హారాన్ని పట్టుకుని ఆకలితో ఆ పుర్రెని నోట్లో పెట్టుకున్నాను. నాలుగు చుక్కల నీళ్ళు నా నోట్లోకి వచ్చాయి. ఆయన దయగా నవ్వుతో 'ఔను. ఈ జన్మకంతే. అంతే.'

*

అనుబంధం

(చివరి అధ్యాయం)

నేను గనక సౌరీస్‌తో మాట్లాడే ఈశ్వరవాణికి surrender అయితే నాకు సత్యదర్శనం చేయిస్తారు ఈశ్వరుడని విశ్వాసం కుదిరింది. ఆ లోపల ఈశ్వరుడు నా తల నెప్పులు పోగొట్టారు. జనరల్‌గా ఆరోగ్యం బాగైంది. కొత్త పుత్సాహం వొచ్చింది. ఇదివరకు మూసుకుపోయిన జీవితం ఉజ్వలమైన భవిష్యత్‌లోకి వికసిస్తోంది. ఎక్కడినించో డబ్బు వొచ్చి నెలనెలా మా యింటిని గడుపుతోంది, నేను ఇక్కడ అరుణాచలంలో స్థిరపడ్డానన్ని తెలిసి, నాలో విశ్వాసమున్న మిత్రులు నన్ను చూడ్డానికి వొచ్చి, సౌరీస్‌లో ఈశ్వరుణ్ణి గుర్తించి శిష్యులౌతున్నారు.

మేము మాట్లాడుకునేప్పుడు లోకంలో ఏ సంగతులు జరుగుతున్నాయో, అవినీతి, అధర్మం ఎట్లా పెచ్చు పెరిగాయో మాకు చెపుతో వుండేవారు ఏమిటో లోకం మరీ యిట్లా అనర్థం అయిపోతూవుంటే ఎట్లా చూస్తో ఊరుకున్నారు ఈశ్వరుడు అని మాట్లాడుకునేవాళ్ళం. పోనీ యిదంతా ఒక ప్రళయంతో వూడ్చెయ్యకూడదా ఈశ్వరుడు? అనిపించేది. సాధనలో నా వొళ్ళు నా మనసు ఎప్పుడు బాధపెడుతోనే వుండేది. నా జీవితంలో నన్ను కాల్చిన అశాంతే, అనారోగ్యమే, నన్ను బాధపెడుతున్నాయి, యిప్పుడు గూడా. ఈశ్వరునితో చెప్పుకుంటే, తప్పదు యిదంతా సాధనలో భాగమే; ఇదీ సాధనే అనేవారు. నేను బాధలు భరించలేక చాలాసార్లు ఆయనతో వుండి వుండి,

'నాకు సత్యదర్శనమూ వొద్దు. మోక్షమూ వొద్దు. నాకు కొంచెం శాంతినిచ్చీ, ఈ బతికే 4 రోజులు హాయిగా బతకనీయండి. నేను పడవలసినది వుంటే చావు తరవాత లోకంలో పడతాను అదంతా. బతుకంతా నా సమస్యలతో; అనారోగ్యంతో కాలిపోయాను. చచ్చేలోపల ఈ నాలుగు రోజులన్నా నన్ను సుఖంగా బతికి చావనీయండి' అని ఎన్నిసార్లో బతిమాలుకున్నాను.

దానికి ఈశ్వరుడు 'నీ దేహానికారోగ్యాన్నిస్తాను సరే కాని అంతటితో నీ మనసు వూరుకుంటుందా? సమస్యల్ని రేపు కుంటూనే వుంటుంది. బాధ పడుతోనే వుంటుంది. నీ అహం

అణిగిపోవాలి. అప్పుడుగాని నీకు శాంతిరాదు. నీ శరీరంలో వున్న రోగాలతో పాటు నీ మనసులోని రోగాలు గూడా నయం కావాలి ఈ బాధ తప్పదు' అనేవారు.

సాధనలు జరుగుతున్న కొద్దీ నా మనసులో ఎన్ని మాలిన్యాలున్నాయో నేను తల వొంచుకుని సిగ్గుపడవలసిన అసహ్యాలు ఎన్ని పేరుకున్నాయో స్పష్టమౌతోంది. శరీర సాధన కూడా తీవ్రమైంది. గంటలు కదలకుండా ఓ మూల సాధనలో కూచుంటున్నాను. ఈ లోపల 1962 ఫిబ్రవరిలో జగత్ ప్రళయమొస్తోందని పత్రికల్లో ప్రకటిస్తున్నారు. నాకూ శాస్త్రిగారికి చాలా సంతోషమేసింది. ఈశ్వరుణ్ణి అడిగాను వొస్తుందా అని.

'ఆ, వొస్తుంది' అన్నారు.

మేము, మా మిత్రులు, మీ భక్తులు అందరు కొట్టుకుపోతామా' అన్నాను.

'లేదు. మిమ్మల్ని అందర్ని కాపాడబోతున్నాను. ప్రళయమొస్తుందని మిత్రులందరికీ రాయండి. నేను చెప్పినట్టు జాగ్రత్తపడితే నేను వాళ్ళని రక్షిస్తాను' అన్నారు.

ఇదంతా impossible గా కనబడ్డా, ఆయన చెప్పినట్టు అందరికీ రాశాం. నా స్నేహితులు కాని వాళ్ళందరికి, నేనొక fanatical dupe గా కనపడుతున్నానని తెలుసు. కాని ఈశ్వరుడి వాక్కులో నమ్మి అన్ని నెలలూ పని చేశాను. కాని ఏ ప్రళయం రాకండా ఆపాను అన్నారు. నాకు ఈశ్వరుడి మాటల్లో పూర్తిగా నమ్మకం పోయింది.

ఒక రోజు ఈశ్వరుడు జాలిగా నన్ను వొదిలేశావా? అని అడిగేప్పటికి ఆయన భక్తుణ్ణి ఆయాను. అప్పటినించి మళ్ళీ ఆయన చెప్పిన సాధనలు చేస్తోనే వున్నాను. ఆయన అభయమిస్తోనే వున్నారు. నేను ఆ అభయం పట్టుకుని వేళ్ళాడుతో వున్నాను. నా ఆరోగ్యం మరీ క్షీణిస్తోంది. నడవలేకండా కూడా అయిపోయాను.

●

ఈశ్వరుడు

'అరుణాచలా ఘనీభవానంద తరంగ. అంధకార తేజో మూర్తి' అని పాడాడు చలం.

భగవాన్ని, అంటే అసలు వున్న ఒక సత్యాన్ని చూస్తున్న ఆ జ్ఞానిని, 'మీరు ఈశ్వరుణ్ణి చూశారా?' అని కొంత ధిక్కారంతో ప్రశ్నిస్తోవుంటే ఆయన ఏం చెపుతారు? ప్రశ్నించే ఆ మనిషీ, అతని చుట్టూ వున్న ప్రపంచం ప్రతిదీ తను, ఈశ్వరుణ్ణి తప్ప ఏదీ కాదని స్పష్టంగా తెలుస్తున్న, తెలుసుకుంటున్న , చూస్తున్న ఆ జ్ఞాని ఏం చెపుతాడు?

ఘనీభవానంద తరంగ, ఆనంద తరంగాలు అరుణాచల శిలలైనాయంటే, ఓసారి అరుణాచలం మీద జారిపడినవాడు అనుకుంటాడు ఇదేనా ఆనందమని?

నీళ్ళని ఎరగనివాడు, మంచుగడ్డమీద కాలు జారిపడి, ఆ మంచుగడ్డనే ఘనీభవ మేఘతరంగ అనడం ఒప్పుకుంటాడా?

అట్లాగే మనకి కనపడే ఈ సృష్టినంతా మన ఇంద్రియాలకి తెలిసేట్టుగా ఘనీభవించిన ఈశ్వర తేజస్సుగా చూస్తున్న జ్ఞాని, ఈశ్వరుణ్ణి చూస్తున్నారా అంటే ఏం చెప్పగలడు?

ఈశ్వరుణ్ణి తప్ప ఇంకేం చూస్తున్నాను! చూసేందుకు, అనుభవించేందుకు ఇంకేం వుంది? అనుకుంటాడేమో, ఆయనకి ఆలోచనలేవుంటే,

అట్టానే అంధకార తేజోమూర్తి పైకి ఉత్త paradox గా కనపడుతుంది. ఆఖరికి సైంటిఫిక్‌గా కూడా నిజం. కాంతి స్పందనాలు హెచ్చినకొద్దీ కన్ను ఆ కాంతిని చూడలేదు. ఆ కాంతి అంధకారమే అవుతుంది.

అందుకనే ఈశ్వరుడు ద్వంద్వాతీతుడు. ఉదాహరణకి, సత్యానికి, అసత్యానికి అతీతుడు. ఆలోచిస్తే మనం సత్యం అనుకునేదాంటో ఎంత సత్యం? అసత్యం అనుకునే దాంటో ఎందుకు సత్యంలేదు. అక్కడ సత్యం తక్కువ వుందనేగదా అసత్యం అంటున్నాం.

సకల గుణాభిరాముడు అంటాం. గుణరహితుడు అంటాం, గుణరహితుడైనవాడు క్రమంగా గుణాన్వితుడై range of human mental perception, very solid emotional perception స్థితికి రావడం వల్లనే మనకి ఎరుకపడుతున్నాడు.

కరుణాసముద్రమా దీనదయాళూ! శరణాగతరక్షక!

అని ఈశ్వరుణ్ణి ప్రార్థిస్తోవుంటే నవ్వు వస్తుంది. జాలేస్తుంది. కరుణామూర్తీ కాంచనలోలా అంటే కోపం కూడా వొస్తుంది.

ఎవరిమీద కోపం? ఇంకా కోపం అనే అజ్ఞాన ధూమానికి వశ్యుడౌతున్నాను అని నా మీద నాకే. కాని నిశ్చలమైన మనసు కరుణామూర్తీ అని కేకవేస్తే ఆయన ఎదురు పలుకుతాడు. ప్రియా అని అరిస్తే మనకి ఎంతో దగ్గిరగా ఒత్తుకునే

ప్రియాంగనకన్నా ఎంత దగ్గిరిగా లోతుగా శబ్దాన్ని మించిన శబ్దంతో ప్రియా అని ఎదురు పల్కుతాడు. ప్రియాంగన స్పర్శ ఇంకా దగ్గిరగా తెలియాలంటే బట్టలు విప్పేసే (లీలగారు క్షమించండి) ప్రియుడి మల్లే ఈశ్వరుడి స్పర్శ యింకా దగ్గిరిగా తెలియాలంటే ఈ పంచకోశాలనన్నీ తప్పించుకునే యత్నం చెయ్యాలి.

పద్నాలుగు లోకాలుపైన పద్నాలుగు లోకాలుకింద అంటారే వాటి అర్థం ఇదే.

మన స్థూలత్వాన్ని చేరుకోడానికి అంటే ఈ స్థూల రూపాన్ని పొందడానికి ఈశ్వరుడు దిగివచ్చిన స్టేజెస్ ఆ పద్నాలుగు లోకాలు.

ఒక లోకంకన్న ఇంకో లోకం మన మొద్దు మనసులకి ఎక్కువ స్పష్టం. దీన్ని చెప్పడానికే భగవద్గీతలో వ్యక్తం - అవ్యక్తం అయింది. అవ్యక్తం ఇంకో అవ్యక్తం అయింది అని, కళ్ళులేని నాకు చదివిపెట్టే మిత్రుడు సత్యాన్ని అంత నవ్వించాను.

భూమినించి పైకి పోయినకొద్దీ rarified atmosphere అంటారే, అట్లానే మలినం పోయినకొద్దీ (అదే అజ్ఞానం. అదే పాపం) మనసు నిర్మలమై ఈశ్వరుణ్ణి తాకుతూ వుంటుంది. అక్కడ కాలంలేదు. ఒక్కొక్క కాలంలో ఒక్కొక్క లోకంలో ఎన్నివేల సంవత్సరాలు ఉంటుందో అట్లా ఆత్మో, మనసో, కాలం వున్నా ఈ కాలం కాదు. అట్లానే చీకటితో, అజ్ఞానంతో, పాపంతో బరువెక్కిన మనసు కింద లోకాలలో పడి (అంటే పడ్డాననుకుని) బాధపడి తన్నుకుంటుందో.

తన చరిత్రలో చలం తను తెలుసుకుంటానని పోయిన ఈశ్వరుణ్ణి గురించి ఏమీ చెప్పలేదేమి? అని అంటారని ఇది రాస్తున్నాను. రాయడానికి ఏమీ లేదు, ఇంక చాలా వుంది. అంతా స్ఫురణకి రావాలి. మూడ్ కుదరాలి. ఇప్పటికే పుస్తకం హనుమంతరావుగారు కుట్టేస్తున్నారని ఆనంద్ బెదిరిస్తున్నాడు. ఇంతకీ నేను తెలుసుకున్నాననుకున్నది పూర్తిగా నాకే తెలియదు. నేను తెలుసుకున్నాననుకున్నది రాశాను.

ఇది స్త్రీ విషయం కాదు గనక మీరు ద్వేషం లేకుండా చదువుతారని ఆశ. అయినా ఇదీ స్త్రీ విషయమే, ఈ సృష్టి ప్రారంభం కావాలంటే స్త్రీ, పురుష విభజన కావాల్సిందేనని భగవద్గీతలో రాశారు.

ఈశ్వరుడు స్త్రీయై పురుష హృదయంలో బంధితుడైనాడు. ఆ బంధవిముక్తి అయితేగాని ఆ పురుషుడికి, స్త్రీకి కూడా మోక్షం లేదు (U.G. క్షమించండి)

సౌరిస్‌నించి

వొచ్చిన

ఈ జ్ఞానానికి

రూపమియ్యాలని

చూసిన

చలం -భావాలకి

అక్షరాభిషేకం చేశాడు

సత్యం.

అనుబంధాలు

1

చలంతో ఆకాశవాణి

"చలంగారి స్త్రీ" - రంగనాయకమ్మ

చలంగారి అనేక రచనల్లో 'స్త్రీ' వొకటి. అది స్త్రీ పురుషుల ఆత్మ విమర్శకీ-మనో స్థయిర్యానికీ - ముందు దారి.

సంఘంలో స్త్రీ జీవితం మహా చీకటిగానూ-ఇరుకుగానూ-నీచంగానూ వుండటం చూసి ఓర్వలేక-భరించలేక-ఉద్రేకపడి-యుగయుగాల గాఢనిద్రనించి స్త్రీలను తట్టి తిట్టి మేల్కొల్పే మహాయజ్ఞం అది. పురాణ పాతివ్రత్యం స్త్రీలకు వికృతరూపాన్నిచ్చి, తోలుబొమ్మల్ని చేస్తే వాటికి ఏ మూలనన్నాకొంచెం జీవమూ- సౌందర్యమూ- ఎముకలు-రక్తమాంసాలూ వున్నాయేమోననే అన్వేషణ అది. తమ ఆశలు కోర్కెలూ తిరుగుబాటు నైజమూ, స్వేచ్ఛకోసం పెనుగులాటా వుత్తమమని తెలీక మనోవేదనకీ అశాంతికీ లోనయ్యే నిస్సహాయ స్త్రీలకు నైతిక సహాయమిచ్చే, అభయహస్తం అది. స్త్రీలపై అధికారంతో క్రూరత్వంతో సంసార శాంతినీ-సంఘ శ్రేయస్సునీ-నిలపగలమనే జ్ఞానహీనుల కనువిప్పుకీ-ఆత్మ మేలుకొలుపుకీ-సాహస ప్రయత్నం అది.

సుఖ నైవేద్యాలతో - అశృతర్పణాలతో సాధించమని చలం చెప్పిన స్వేచ్ఛకి అనేక బాధ్యతలూ హద్దులూ వున్నాయి. ఒక వ్యక్తి స్వేచ్ఛ ఇంకోవ్యక్తి స్వేచ్ఛని అరికట్టి అధికారం నెరపడానికి కాదు. ఏ మనిషికీ ఇంకో మనిషిమీద ప్రకృతిసహజంగా గానీ సంఘపరంగా గానీ హక్కులు లేవు. స్త్రీమీద పురుషుడికీ- బిడ్డలమీద తల్లిదండ్రులకీ-నౌకరుమీద యజమానికీ వున్న హక్కులన్నీ అక్రమమార్గంలో దౌర్జన్యంతో సాధించి నిలబెట్టుకునేవి.

ధనమూ, హోదా, ఆడంబరాలు, కులమతాలు అనే విలువలు మనుషులు కన్నెత్తి చూడవలసినవి కూడా కాదు.

ఈ సృష్టిలో చలంకోరిన ముఖ్యమైన మార్పులు-నీతి సూత్రాలేగానీ, నీతిలేని సంఘాన్ని రసహీన కర్మకాండలేగానీ, ధర్మంలేని మతాన్ని విస్మరించి - స్త్రీ పురుష భేదం లేక అందరికీ సుఖశాంతులు కలిగించే కొత్తనీతినీ న్యాయాన్నీ నమ్మండి. భావపరివర్తన కలిగించలేని విద్యనీ-ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యమును ఇవ్వలేని ప్రభుత్వాన్నీ కూలదోసి నూతన సంస్థల నిర్మాణానికి విప్లవాత్మక కృషి చెయ్యండి.

మన వైవాహిక తతంగాలూ-శూన్య అంధకార గృహ వ్యభిచారాలూ చీదరించి - ధిక్కరించి - స్త్రీ పురుషులిద్దరూ విద్యాధికులై - ధీరులై - సంస్కారులై - స్వేచ్ఛాప్రియులై గౌరవానురాగాలతో స్నేహమాధుర్యంతో - వొకరికై వొకరి ఆత్మార్పణలతో - సేవలతో - త్యాగాలతో - సంపూర్ణ జీవితాన్ని అపశృతులు లేని మధురగానం వలె - అనుభవించి తరించండి. మనుషులకై ఆయన చూపించిన మహత్తర దివ్యలోకం అది.

రాజకీయంగా మనకొక సమసమాజ నిర్మాణానికీ సాంఘికంగా భావపరివర్తన కలిగించిన విప్లవకారుడీ చలం.

చలం లోకం - శ్రీశ్రీ

చాలామంది అనుకుంటారు. చలంగారు లోకాన్ని నిరాకరించారని, వారి ఆలోచన ఎప్పుడు ఐహికానికిగాక, ఆముష్మికాని కంకితమైనాయనీ. మొదటి సంగతి ఆయన లోకాన్ని నిరాకరించలేదు. ఈ లోకంలోనే–ఈ లోకంలోనే వున్నారు. రమణాస్థాన్ ఎక్కడో చంద్రగోళంలో లేదు. రెండోది చలంగారి దృష్టిలో ఆముష్మికం ఐహికానికి వ్యతిరేకం కాదు. యాభైయేళ్ళ క్రిందట వారి మనస్సు ఎంత వాడిగా వేడిగా ఆలోచిస్తూ ఉండేదో ఇప్పటికీ అలాగే ఆలోచిస్తోంది. ఇప్పుడుకూడా ఈ లోకం గురించే, ఈ లోకపు ప్రజలగురించే ఆలోచిస్తోంది. అయితే ఒకప్పుడా మనసులోంచి కథలూ నాటకాలూ, మ్యూజింగ్సూ (కనీసం నా ఒక్కడి విషయంలో సాహిత్య విమర్శా) వచ్చాయి. ఇప్పుడా మనసే లోకాన్ని ఆవరించింది. అదే చలంగారి లోకం. చలం కలం వెలిగించిన లోకం.

ఎందువల్లనో చలంగారిని ఇరవైయో శతాబ్దపు వేమన యోగిగా అభివర్ణించడం మానలేకపోతున్నాను. ఇద్దరికీ ఈ ప్రపంచపు చెడుపోకడలమీద ఒకే రకం ఒళ్ళు మంట ఉంది. అయితే ఎవరికంటె ఎవరు ఎక్కువ తీవ్రంగా విరుచుకు పడ్డారనేది తేల్చుకోలేకుండా ఉన్నాను. ఒక ముఖ్యమైన భేదం మాత్రం స్పష్టమే. వేమన విమర్శలు ఇంట్యూయిటివ్‌గా ఉంటే చలం విమర్శలు ఇంటలెక్చువల్‌గా ఉంటాయి. ఇద్దరిలోనూ ఆవేదన సమృద్ధంగా ఉంటుంది. ఎటువంటి డొంకతిరుగుళ్ళూ లేకుండా, చెప్పిందంతా సూటిగా, గుండెకు గుచ్చుకుపోయే విధంగా చెప్పడం ఇద్దరిలోనూ ఉన్న విశిష్టగుణం. ఇందువల్లనే అనుకుంటాను పండితలోకం ఈ యిద్దరికీ సాహిత్యంలో స్థానం నిరాకరించింది. అయితే ప్రజలు మాత్రం వీరిని తమ సొంతం చేసుకున్నారు. ఈ మూడు నాలుగువందల సంవత్సరాలుగా వేమన పద్యాలకు 'లోకుల రసనలే తాటాకు" లయినాయి. చలంగారు కొత్తగా కథలు రాస్తున్న తొలిరోజుల్లో మర్యాదస్తుల పత్రికలేవీ వాటిని ప్రచురించడం లేదు. ఆరోజుల్లో వేళ్ళమీద లెక్కపెట్ట గలిగినపాటి పత్రికలు మాత్రమే ఉండేవి అనేది వేరే విషయం. కుర్రకారు మాత్రం ఏ మారుమూల పత్రికలోనో చలంగారి కథ ఉంటే ఆ పత్రికను ఏదో విధంగా సంపాదించి ఆ కథను చదివేది. ఈ రోజుల్లో విప్లవ కథలూ, కవిత్వాలూ ఒకటీ అరా ప్రచురించిన పత్రికలను మూడు రూపాయలూ నాలుగు రూపాయలూ అయినా కొని చదువుతున్న కుర్రకారులాగ.

సోక్రటీసును ఆనాటి ఛాందసవర్గం ఏ కారణం చెప్పి విషం త్రాగించి చంపిందో మనకు తెలుసును. "యువతరాన్ని పాడుచేస్తున్నా"డనేదే ఈ కారణం. ఇదే ఫిర్యాదు ఈనాటికి చలంగారిమీద ఉంది. విషప్రయోగం చెయ్యకపోయినా చలం సాహిత్యాన్ని విషంగా పరిగణించే ప్రబుద్ధులు ఈనాటికి ఉన్నారన్న సంగతి మనం మరిచిపోకూడదు. దేన్నయితే ఈ ఛాందసులంతా కాలకూటవిషం అనుకుంటున్నారో దాన్నే నేటి అభ్యుదయ యువలోకం ఆరోగ్యప్రదాయకమైన అమృతంగా స్వీకరిస్తోంది.

చలంగారితో వ్యక్తిగతంగా నాకు ఎక్కువ పరిచయం లేదంటే చాలామందికి విచిత్రమనిపించవచ్చు గాని యదార్థం, వ్యక్తి పరిచయానికి మించింది మా అనుబంధం. నాకు మహాప్రస్థానానికి చలంగారు పీఠికరాస్తే బాగుంటుందని నేననుకున్నమాట నిజమేగాని దాన్ని దగ్గిరుండి రాయించినవాడు

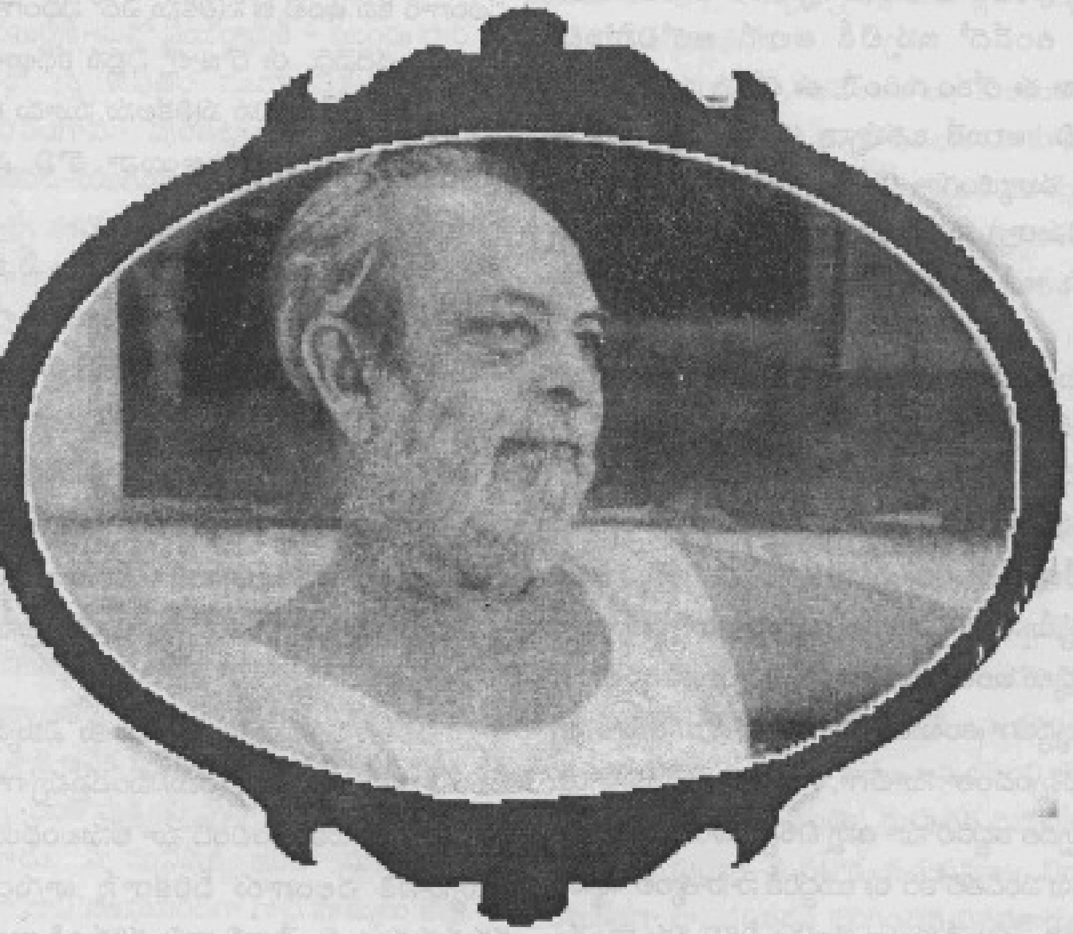
ఉభయమిత్రుడు జలసూత్రం రుక్మిణీనాథశాస్త్రి. ఒక పది సంవత్సరాలు అముద్రితంగానే అది ఉండిపోవడానికి కారణం నా మహాప్రస్థాన గీతాలు అచ్చువేయడానికి ఏ పబ్లిషరూ ముందుకు రాకపోవడమే. "పీఠిక" అనిగానీ, "ఉపోద్ఘాతం" అనిగానీ మరేవిధమైన శీర్షికగానీ లేనందున చలంగారి రచనకు "యోగ్యతాపత్రం" అనే శీర్షికను అచ్చుకిచ్చెయ్యవలసిన తొందరలో నేనే ఇచ్చాను. కాని అప్పటికీ ఇప్పటికీ కూడా ఇదో తొందరపాటు పనిగా నాకనిపించదు. ఆధునిక సాహిత్య విమర్శకొక మేగ్నా కార్టాలాంటి ఆ వ్యాసం నిజంగా నాకో యోగ్యతాపత్రమనే భావిస్తున్నాను.

చలంగారు సృష్టించిన సాహిత్య ప్రపంచంలో స్త్రీ పాత్రలే ఎక్కువ కనిపిస్తాయనీ, సెక్సు సమస్యముందు తదితర సమస్యలన్నీ తుడిచిపెట్టుకుపోయాయనీ కొందరనుకుంటారు. చలంగారి కథలలోంచి, నవలలలోంచి, నాటకాలలోంచి మరువరాని పురుషపాత్రలను సంఖ్యాతీతంగా నేను జాబితా ఇవ్వగలను. పోతే, ప్రధానంగా చలంగారు చర్చించింది సెక్సు సమస్య కాదు. స్వాతంత్ర్య సమస్య. యావద్భారత దేశమూ రాజకీయ స్వాతంత్ర్యంకోసం పోరాడుతున్న రోజుల్లో భావ స్వాతంత్ర్యంకోసం మానసిక స్వాతంత్ర్యంకోసం తన కలంతో పోరాడినవాడు చలం.

రాజకీయ స్వాతంత్ర్యం సాధించి, ఇంకా ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యంకోసం సతమవుతున్న మనం, చలం మహర్షి ఇదివరకే సాధించిన మానసిక స్వాతంత్ర్య గమ్యం చేరుకోడానికి చాలాకాలం పట్టవచ్చు. కాని ఆ గమ్యంవైపుగానే మానవజాతి ప్రయాణం చేస్తోంది.

భవిష్యత్తును చూడాలని బుద్ధి పుట్టినప్పుడల్లా చలం మహర్షి ఆశ్రమానికి వెళ్ళాలనుకుంటూ ఉంటాను. భవిష్యత్తు ఎక్కడో సుదూరంలో లేదనీ, మన మధ్యనే మన అందు బాటులోనే ఉందనీ చెప్పడానికి రమణాస్థాన్‌లో చలంగారు ఉండడమే కారణం. చలంగారికి నేనెప్పుడు ఉత్తరం రాసినా "చలంమహర్షీ" అనే సంబోధిస్తూ ఉంటాను. ఈ ఋషిత్వం ఒకప్పుడు నేను కొంపెల్ల జనార్దనరావులో చూశాను. ఇప్పుడు దాన్ని చలంగారిలో చూస్తున్నాను.

"రాజ్యపాలన మొనరింప రాజుకాదు. రాజెయాతడు నిజ మనోరాజ్యమునకు". అదీ చలంగారి లోకం.

చలం రచనల్లో కవితాశిల్పం - వేగుంట

చలం రచన అంతా ఒక దిగులు పాట. అతని కవిహృదయం మహోజ్జ్వలమైన తపోవేదనలో కమిలిపోయింది. అతని రచనలో శబ్దమే లేని తంత్రులగానం పొంగుతూ ఉంటుంది. అతని కవిత్వం ఆత్మ నివేదన. చలం ప్రారంభ రచనలలోని కవితాశిల్పం గతి శీలమైనది. ఈనాటి చలం కవితా హృదయం స్మృతిశీలం.

అరుణ, మైదానం, అమీనా, స్త్రీ, మ్యూజింగ్స్ రాసి సమాజాన్ని మంచికో చెడ్డకో చీల్చి చెండాడాడు. ఆ తర్వాత గీతాంజలికి అనుకృతి చేసి స్థిమిత పడ్డాడు. యశోదాగీతాలు విన్నపాలు రాసి సమగ్రమైన సమన్వయాన్ని సాధించాడు.

"నాకు కవిత్వం చాతకాదు. ఏమీ పలకదు. ఆ ఛందస్సు ఇరుకు...నేను చెప్పతలచుకొన్నది చెప్పటానికి అన్ని భాషా నియమాల్ని తెంపులు చేసుకున్న నేను ఛందస్సులోకీ ఓ నడకలోకీ యిమడగలనా?" అని అన్ని కవితారీతులనూ వదిలిన చలం ప్రతీకలను మాత్రం వీడలేదు. గొప్ప ప్రతిమావాది చలం. పద ఇంద్రజాలికుడు. గొప్ప శబ్దచిత్రకారుడు. చలంవాడిన ప్రతీకలు బౌద్ధమైనవి కావు. అనుభవంలోంచి వచ్చినవే అవి.

కవిగా చలం వ్యక్తిత్వానికి కారకులయిన వాళ్లు ఆంగ్లంలో కీట్స్, షెల్లీ, హార్డీ, హెర్రిక్, ఆంధ్రలో కృష్ణశాస్త్రి, నండూరి, శ్రీశ్రీలు. ఎన్నో ఏండ్లనుండి ఆయనకు ఉత్తేజాన్నిచ్చింది టాగోర్. ఆ ప్రభావంనుంచి తప్పుకోలేకపోయాడు చలం.

మూగజీవిగా ఉండే మానవుని దీనవేదన ఆయన కవితావస్తువు. చలం 'కాన్షస్ ఆర్టిస్ట్' కాదు. అతని రచనలలో కవితాశిల్పం ఒక 'ఫోర్త్ డైమెన్షన్"

తన జీవిత ప్రారంభంనుంచి ఈనాటివరకు సత్యాన్వేషణలో తాను పొందిన సంఘర్షణని దాని పర్యవసాన్ని "సుధ" అనే కావ్యంలో పరిపూర్ణంగ చిత్రించాడు.

అతని 'యశోదా గీతాలు' చదువుతూన్నపుడు అతి ప్రాకృతికమైన ఆత్మను చేతితో ముట్టుకొన్నట్లు అనుభూతి చెందుతాం. అతని గీతాలు తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులు రాసిన విన్నపాలులాగ ఉంటాయి.

కవిత్వం కోసం, కవితా రూపం కోసం, శైలి శిల్పాల కోసం చలం కవిత రాయలేదు. చలం వచన కవితలో మనకు మనస్సముద్రపు హోరు విన్పిస్తుంది. మూసిన తలుపులను వానగాలి దబదబా బాదే శబ్దాన్ని వింటాం.

చలం వచన రచనలో Syntactical Breathlessness ఊపిరాడని వాక్య విన్యాసంగ కన్పిస్తుంది. భావస్ఫోరకత, ధ్వని, వ్యంగ్యం, పదచిత్రణ, శబ్దస్ఫురణ చలం రచనాశిల్పంలోని ప్రధాన విషయాలు. బీట్ కవి ఎలన్ గిన్స్‌బర్గ్ రాసిన 'హౌవుల్' కావ్యంలో సంస్కరింపబడని భావ ప్రకటన ఉంటుంది. చలం ఏనాడో-ఈ రచనా విధానాన్ని చేపట్టాడు. చలం పుస్తకాలు మాట్లాడుతయ్. చలం రచన చలం అంతఃకరణయే. చలం రచనలో ఇడియొలెక్ట్ ఉంటుంది. 'ఓ పువ్వు పూచింది' అన్న గల్పిక ఒక మహాకావ్యం. అందులోని ప్రాకృతికమైన వర్ణన, ఆత్మపరమైన ఆధ్యాత్మిక ఆవేశం రచయిత ఊహించిన మధురలోకానికి ప్రతీకలు.

కాళ్ళకింద చీమల కాళ్లు విరిగిన చప్పుడు వినగలిగిన కవి చలం. కలంలోంచి నెత్తురు వొలకాలంటాడు చలం. చెట్లకు ఆకులు ఎంత సహజంగా వస్తాయో అట్లాగే కవిత్వమూ సహజంగ రావాలంటాడు కీట్సు. ఈ సత్యాన్ని గ్రహించే చలం వ్యవహారిక భాషలో కవితాతత్వను చొప్పించాడు.

ఆయన వాడే సంస్కృత శబ్దాలవలన వచ్చే నాదం మనలో వెంటనే శాబ్దికమైన అనుభూతులను రేపుతుంది.

చలం వచన కవిత ఒక్కోసారి ఒక పొట్టి నిట్టూర్పులాంటి కప్లెట్:

"నువ్వు బుద్ధుడివా?
నలుడవేమో."

ఆయన గీతాంజలి అనువాదంలో ఒక విశిష్టమైన అంతర్లయ ఉన్నది. యశోదా గీతాలలో ప్రతీకలద్వారా అంతరార్థాన్ని ధ్వనింపచేస్తాడు.

"బిగిసిందా తలుపు?
నీకూ రాదా?"

అని తన ఉద్విగ్న హృదయానుభూతికి భౌతిక రూపకల్పన చేస్తాడు.

ఆయన కవితలోని మమత, మానవత, అన్వేషణ, తపన, జ్వలన ఇవే ఆయన కవితాశిల్ప రామణీయకాలు.

జిబ్రాన్, టాగోర్‌లవలె ఇపుడు స్మృతిశీలమైన రచనా యోగంలో ఉన్నాడు చలం అచలంగా.

చలంగారి సాంఘిక దృక్పథం

- బి.వి. నరసింహారావు

నేడు చలంగారి రచనలు ప్రత్యేక శ్రద్ధతో పఠించి, అర్థం చేసుకోడానికి విజ్ఞలోకం సుముఖత ఉత్సుకత చూపడం మంచి మార్పు. చలంగారు సంఘవిరోధి కాదు-సంఘమిత్రుడు. సంఘద్వేషి కాదు-సంఘ సంస్కర్త. సంఘాన్ని అతడు తిదుతున్నాడంటే సంఘంలోని దుర్మార్గుల్ని, వంచకుల్ని అతడు తిదుతున్నాడన్నమాట.

సంఘమంటే వ్యక్తులు. సంస్కారి వ్యక్తుల్ని మార్చాలని యత్నిస్తాడు. తద్వారా సంఘాన్ని ప్రభావితం చేస్తాడు. హృదయమున్న వాళ్ళకే కదా అతని మొరంతా.

సంఘంలో ఇంత కుళ్లు, ఇంత మురికి ఉన్నదని చూపించాడంటే సంఘాన్ని పరిశుభ్రం చెయ్యాలనేకదా, ప్రజలకిష్టమున్నా, లేకపోయినా, తాను నష్టపడ్డా రొష్టపడ్డా వాళ్ళకతడు చెప్పడం మానలేదు కదా.

పురాణ పతివ్రతల్లోని ఉత్తమ గుణాల్నే కాక, అవగుణాల్నీ ఆదర్శాలనడంవల్ల సంఘానికి కలిగే నష్టాన్ని గుర్తించి, ఆ పాత్రల్ని తిరిగి, తీర్చిదిద్ది వ్రాశారు.

స్త్రీ శక్తిని ఆరాధించడం వల్ల ప్రేమకు ఆధ్యాత్మికోన్నతి సిద్ధిస్తుందని, స్త్రీ శక్తినారాధించటం, దివ్యశక్తినారాధించటానికి తొలిమెట్టని వివరించారు.

స్త్రీ కొరకు గాక, తన కొరకే పురుషుడు, తన పశు ప్రవృత్తిని పరిహరించుకోడానికి, స్త్రీకి స్వాతంత్ర్యమియ్యాలని చలంగారి వాదన.

సంఘ క్షోభ రహస్య కార్యాలవల్ల కలుగుతుంది కాని, బహిరంగమైన స్వేచ్ఛవల్ల ఎన్నడూ కలగదని చలంగారి అభిప్రాయం.

హృదయాలు ఐక్యమైననాడు ఎవరూ ఏ అధికారాల్నీ కోరనవసరంలేని, స్వార్థరహితమైన ప్రేమాలయాలుగా తయారౌతాయి సంసారాలు, అని అక్షరసత్యాన్ని అందించారు.

బిడ్డల శిక్షణ విషయంలో చలంగారి దృక్పథాన్ని శ్రద్ధతో గ్రహించవలసిందే.

చిక్కులూ చికాకులూ లేని పరిస్థితుల్లో పిల్లల్ని పెంచాలి. ఆజ్ఞలుపెట్టి కాక, ఆటగా అలవోకగా బిడ్డలకు శిక్షణ గరపాలి. ఆదినుండి మంచి అలవాటు చేయాలి.

చలంగారు సంఘద్వేషి కాదు-సంఘ సంస్కర్త. సంఘవిరోధి కాదు-సంఘ మిత్రుడు.

ఆయన తెలుగు చక్కని తెలుగు

- విశ్వనాథ సత్యనారాయణ

ఆయన రచయిత. ఆయన వచన రచన, ఆయన కొన్ని విషయాలు చూస్తే నాకు చిన్నప్పటినుంచీ ఒకానొక మంచి అభిప్రాయం ఉండేది. లోకంలో చెప్పుకోటం ఈ లింగ విభేదాన్ని గురించి నానా భారం బాటగా వ్రాస్తాడు...ఒక్కటి మాత్రం ఆయన్ని గురించి నాకు గట్టిగా తెలుసు. మేము పెద్దగా వ్రాస్తున్నాము అనుకునే తెలుగు రచయితలకంటె ఆయనకు తెలుగుభాష చాల చక్కగా వచ్చు. తెలుగు నుడికారం చాలా బాగుంటుంది. ఆయన చిన్నచిన్న వాక్యాలు కొన్ని వ్రాసి అవి ఎంతో హృదయానికి సూటిగా వ్రాయగలిగిన శక్తి ఆయనకు తెలుగులో వున్నది అనే విషయం నాకొకటి నిర్ధారణ అయింది. ఆయన తెలుగు చదువుతుంటే చదివిస్తుంది తప్ప వెనక్కి లాగదు. మరి ఆయన నావెల్సులో అక్కడక్కడ వర్ణనలుంటయ్. ఇప్పుడు తరవాత్తరవాతేమోగానీ ఆ మొదటి రోజుల్లో రాసిన ఆ గ్రంథంలో మాత్రం ఓ సాయంకాలం ఓ ప్రొద్దుటిపూట, ఓ మేఘాలు పట్టటం ఇలాంటి వాటిని గురించి ఆయన ఎంగిలిమాట లెపుడూ మాటాడడు. ఎంగిలి పోలికలెప్పుడూ తీసుకురాడు. తన స్వానుభవంలో వున్నటువంటిది ఆ పరమేశ్వరుడు తనకు అనుగ్రహించినటువంటి ఆ వాక్ యొక్క శక్తితో తెలుగులో చాలా ఆశ్చర్యంగా చెప్తుతాడనిపించింది నాకు. అలా అలా వర్ణనలు చేయటం కష్టం. అలా చెప్పటం సరే భాష గురించి ఇంతకుముందు చెప్పాగదా అటువంటి చక్కని భాషలో ఆయన చెప్పిన వర్ణనలు మాత్రం నాకు సుమనోహరంగా ఉండేవి. ఈయన చాల గొప్ప రచయిత. అతని యొక్క భాష ఎట్లాంటిది. అతని శైలి ఎట్లాంటిది? అతని అనుభవ స్వరూప మెట్లాంటిది? అతని కల్పన ఎట్లాంటిది? అతని ఊహ ఎట్లాంటిది? ఏ రచయితైనా సరే నాకు ప్రధానం అవి. ఆ రీతిగా ఆయన్ని చూస్తే నా ఉద్దేశ్యంలో ఆయనెప్పుడూ తక్కువవాడు కాదు. నేనెప్పుడూ ఆయన్ని ఆ దృష్టిలో తక్కువవాడుగా వచన రచనాశైలిలో చూడలేదు. ఈయన తరువాత చివరకెళ్ళి రమణమహర్షి ఆశ్రమంలో చేరాడూ అంటే మారాడేమో అనుకున్నాము. ఆయన మారలేదంటానికి వీల్లేదు. ఆ మారటం ఒక విధమైన చమత్కారమైన మార్పు. కానీ ఆయన మారింతర్వాతైనా లోకంలో ఆయన మారలేదన్నట్టుగా ఆయన్ని పట్టుకుని సర్దుకుని సమర్థించుకుంటూ వచ్చే జనం ఎక్కువైంది. ఇవాళ ఆయనయొక్క రచనలుగానీ ఆయన ఊహలుగానీ వీటినిబట్టి ఆయనయందు ప్రేమ చూపిస్తున్నవాళ్లు ఎంతమందో నాకు తెలియదు. ఆయన రాసిన పూర్వకాలమందలి లైంగికమైన విషయముల మీద ఆయన వ్రాసినటువంటి వాటిమీద వున్నటువంటి అభిప్రాయాలూ వాటిని పురస్కరించుకుని ఆయన్ని ఇవాళ నిలబెట్టుతున్నారేమోనని నా వుద్దేశ్యం. నేను వెంకటచలంగార్ని గురించి ప్రధానంగా చెప్పదగింది ఆయన తెలుగు చక్కని తెలుగు. మనం మాట్లాడుకుంటున్నట్లుంటుంది మరీ కృష్ణా గోదావరి జిల్లాల్లో ఉండేటువంటి సొగసైన తెలుగు. ఆయన వర్ణనలు చాలా స్వతంత్రములు, ఆయనను గురించి చేసినవే తప్ప ఎవడో చెప్పినవి ఏదో తీసుకువచ్చి ఈ ఛందశాస్త్రాని కనుగుణంగా వ్రాసేటటువంటి కవులు చాలామంది వున్నారు. వాళ్ళ వర్ణనలలో ఒక్కటి స్వతంత్రంగా కనిపిస్తే ఒట్టు. వెంకటచలంగారి పుస్తకాలు గనుక ఎవడైతే ఒట్టి అచ్చమైన తెలుగుకోసం ఆయన చేసిన వర్ణనలలో వున్నటువంటి స్వాతంత్రం స్వానుభూతికోసం చదువుతాడో అన్నాళ్ళూ ఆయన పుస్తకాలు నిలుస్తయ్...శెలవు.

ఆయన ఒక నిరంతర సత్యాన్వేషి

– ఇంద్రగంటి హనుమచ్ఛాస్త్రి

దేశానికి చలం, ముందు రచయితగా తరవాత ఏదో కనీ కనపడని దివ్యజ్యోతికోసం, ఆధ్యాత్మిక ఔన్నత్యం కోసం, నిరంతరాన్వేషణ సాగించే మహాసాధకుడుగా దర్శనమిస్తారు. ఆయన చేసిన సాహిత్య రచనకంతటికీ కేంద్రబిందువు స్త్రీ. ఆమె చుట్టూ ఆయన సాహిత్య ప్రపంచమంతా అల్లుకుని వుంది. అధోలోకాల్నుంచి ఆకాశపథందాక ఆయన ఎత్తుకోని స్త్రీ సమస్య లేదు. దాన్లో విశృంఖల శృంగార జీవితం అణిగిపోయే స్త్రీ ఆత్మవికాసంకోసం పడే తహతహ సంఘాన్ని ఎదురొడ్డే మొండితనం, అందరిపైనా వెలిగే ఆత్మ తేజస్సు స్పష్టంగా కనపడతాయి. క్లుప్తంగా చెప్పవలసివస్తే ఆయన దృష్టిలో స్త్రీ కన్నీరు వర్షించే ఒక కరుణామూర్తి. పన్నీరు వెదజల్లే సౌందర్య దేవత. లోకానికి చరాల్ని దిగిన విద్యుత్కాంతి. ఆయన రచనలో క్రమంగా ఎదిగిన స్త్రీ అమీనాలో, అరుణలో, ఊర్వశిలో క్రమవికాసంతో విరాణ్మూర్తిగా కనిపిస్తుంది. ఈ వికాసక్రమం గమనించని వాళ్ళకి, కేవలం ఆయన శైలికి లొంగిపోయేవారికి, కథల్లోని లాలసకీ ఆకర్షింపబడినవారికి, ఆయన సాహిత్య రచనలోని లోతులూ ఎత్తులూ కనపడవు. చలంలో విద్యార్థిదశ నుంచి నమ్మిన ఉద్యమానికి కట్టుబడి దాని అంతం చూడటానికి ప్రయత్నించడం చూస్తాం. పైకి తళతళలాడుతూ కనిపించే సంఘంలోని అవకతవకలు అనూచాన ఆచారాలలోని అనాచారాలూ, ఆయన్ని కదిపి, కుదిపి, ఒక నిరంతర సత్యాన్వేషణశీలిగా చేశాయనుకుంటాను. మ్యూజింగ్స్, మృత్యువు మొదలైన రచనల నాటినుంచే నిరతరం కాల్చే ఆయన అంతర్ తపన హృదయ దీపాన్ని ఆరిపోకుండా కణకణ వెలుగుతూ తన సాధ్యంకోసం తన్ను తాను ప్రశ్నించుకుంటూ తన్ను తాను నరుక్కుంటూ ముందుకుపోవడం కనిపిస్తుంది. మృత్యువులో నిరీశ్వరవాది చలం అధికారిని వేసిన ప్రశ్నలలో ప్రదర్శించిన అశాంతిలో ఈ నిజం కనిపిస్తుంది. ఆయన అంతఃచేతన ఎన్నో విషయాల్ని నిర్మొహమాటంగా నిష్కర్షంగా చర్చించిన సంగతి మనం చూస్తాం. మ్యూజింగ్స్‌లో నేను ఈశ్వరుడు, నాకన్నా వేరే ఈశ్వరుడు లేడు, నాలో ఈశ్వరుడు కట్టుబడ్డాడు, అందువల్లనే ఈ బాధ అంటే ఈయన అద్వైత సిద్ధాంతానికి ఎంత దగ్గరలో వున్నాడో తెలుస్తుంది. ఒకసారి నేను చలంగార్ని చూడ్డానికి వెళ్ళి "భగవాన్ని చూసినందువల్ల మీక్కలిగిన లోకోత్తర అనుభవం ఏమిటి? అంతా చూడ్డం వేరు మీరు చూడ్డం వేరు" అన్నాను. ఆయన రెండు నిమిషాలు గంభీరంగా చూసి చిరు నవ్వుతో నాతో అన్నారు. "భగవాన్ని చూడటానికి నిజానికి చాల ప్రశ్నలతో వెళ్ళాను. కానీ జరిగిన చిత్రం ఏమిటంటే భగవాన్ ఎదుట చాలామందిలో నేనూ ఒకడుగా ఒక ప్రక్క ఒదిగి కూచున్నాను. ఆయన అక్కడవున్న ఎవరిమీదా దృష్టి నిలపకుండా సరాసరి ఒక చూపు నా వైపు చూశారు. దానితో నాలో చెప్పరాని వేదన బయల్దేరింది. అంటే చంద్రనిప్పులమీద కూచో బెడితే ఎట్లా ఉంటుందో అట్లా, ఆ చూపు నేను భరించలేక పోయాను. తరవాత నేనడుగదలచిన ప్రశ్నలన్నీ సాకే చాలా పేలవంగా కనిపించాయి. నేనేమీ ఆయన్ని అడగలేకపోయాను. తరవాత ఎన్నోసార్లు ఆశ్రమానికి వెళ్ళాను. నాలోని శంకలకూ సంశయాలకూ ఏదో తేజస్సు జవాబు చెప్పినట్లయింది". తరవాత ఆయన తిరువణ్ణామలై వెళ్ళిపోయారు. రమణస్థాన్‌నించి కొత్త దృక్పథంతో వెలుగుతో చలం పుస్తకాలు అనేకం వెలువడ్డాయి. సత్యాన్వేషికి ఒకే మతం, ఒకే దర్శనం అంటూ వుండదనుకుంటాను. ఆయన క్రైస్తవమత తత్వం, జీసస్ ఔన్నత్యం చెప్పటానికి పుస్తకాలు రాసారు. భగవద్గీతమీద ఆయన విపుల వ్యాఖ్యానం క్రొత్త కోణాల్ని చూపుతుందనుకుంటాను. తర్వాత ఆయన యశోగీతాలు, యశోదాగీతాలూ, విన్నపాలు, తెలుగు గీతాంజలి జ్ఞాపకం వస్తాయి. తెలుగులో వచ్చిన అనేక గీతాంజలుల కంటే అది ఎక్కువ ఆత్మీయంగా కనిపిస్తాయి. చలం అరుణలో అన్నట్టుగా స్త్రీ ఆయనకు కైలాసద్వారాలు తెరిచింది. ఆయన అనంత సాధనలో సిద్ధియైన ఒకే ఒక అరుణారుణ తేజస్సు 'అరుణాం కరుణా తరంగితాక్షిం' అన్నట్లు దర్శనమిచ్చిందో ఇవ్వటానికి సిద్ధంగా ఉందో అని నా విశ్వాసం

2 చలం కలం వెలుగులు

'చలం కలం వెలుగులు' కార్యక్రమం ప్రసారం విన్న తర్వాత మా నిలయానికి చేరుతున్న వందలకొద్ది శ్రోతల ఉత్తరాలనుబట్టి – తెలుగు సాహిత్యంలో చలంగారి కలానికున్న విశిష్ట స్థానంపైని ఎవరికీ ఎట్టి సందేహమూ లేదని స్పష్టమయింది. చదువరులపైనీ, తరువాత రచయితలపైని చలం కలం ప్రభావం ఏమిటి అనే విషయంపైని మాత్రం ఈనాడు మనలో రాజకీయ సాంఘిక నైతిక అభిప్రాయాలలో ఎన్ని ప్రచారకుల తేడాలు న్నాయో అన్ని రకాల అభిప్రాయాలూ ఈనాటికి ఉన్నట్లు తెలుస్తోంది.

ఈ కార్యక్రమంలో రెండవభాగం – అంటే చలంగారితో పరిచయ సంభాషణ తెలుగు ఉగాదినాడు తిరువణ్ణామలైలో రమణస్థాన్‌లో రికార్డు చేశాం. ఏమీ ముట్టకండా, అప్పటికప్పుడు తోచినట్లుగా అప్రయత్న సంభాషణ జరిపాము. చలంగారితో నాకు వ్యక్తిగతమైన చనువూ భయ భక్తులూ, వారికి నాపైన అవ్యాజమైన ఆదరాభిమానాలూ, నన్నీ సాహసానికి పురికొల్పాయి. అయితే నేను సంభాషణ జరుపుతూన్నంత సేపూ ముందు చెప్పినట్లుగా మన శ్రోతలలో ఎన్ని రకాల అభిప్రాయాల వారున్నారో వారందరికి ప్రతినిధిగా అప్పటికప్పుడు ఊహింపగా తోచిన ప్రశ్నలే వేశాను. పరిచయకర్తగా నేను వేసిన ప్రశ్నలు కొద్దిపాటే అయినా, చలంగారు ఆప్యాయంగా, హృదయం విప్పి, తమ అభిప్రాయాలను అనుకున్న దానికన్న విపులంగానే మాట్లాడారు. కార్యక్రమం 'కలం వెలుగులు' అని మనస్సులో ఒక హద్దు పెట్టుకోడంవల్ల, చలంగారు తమంతట తాముగా చెప్పినదానికంటె ఎక్కువగా నేను వారి ఆధ్యాత్మిక అన్వేషణ విషయమై లోతైన విషయాలను చెప్పించే ప్రశ్నలు వెయ్యలేదు. వారు చెప్పిన మాటల్లోనే అన్ని జవాబులూ వస్తూ ఉన్నాయని ఎప్పటికప్పుడు నాకు అనిపించింది.

కార్యక్రమంలోని తొలిసగంలో చలంగారి సాహిత్యాన్ని గురించి వివిధ ప్రముఖుల ప్రసంగాలు వేరు వేరుగానే రికార్డు చేశాం. వారు తమ ప్రసంగాలను చేసిననాడు వారందరికి చలంగారు ఇంటర్వ్యూలో ఏం మాట్లాడారో కావాలనే మేం వినిపించలేదు. ప్రసారంనాడే శ్రోతలందరితోపాటూ వారుకూడా చలంగారి మాటలు వినాలని ఉద్దేశించాం.

వారి రచనలను చదివి విమర్శించేవారు కొందరూ, చదవక కర్ణాకర్ణిగా విని విమర్శించేవారూ కొందరు ఉంటారు. అలాగే చదివి అభిమానించేవారు కొందరూ, చదవక, కర్ణాకర్ణిగా విని అభిమానించేవారూ ఉంటారు. అటువంటి ఎందరో ఈ కార్యక్రమం విని రాశారు. అందరూ ఈ కార్యక్రమాన్ని ప్రసారం చేసినందుకు అభినందించారు. మనో వాక్కాయ కర్మలలో చాటున ఒక విధంగాను బహిరంగంగా మరొక విధంగానూ ప్రవర్తించే సాంఘిక వ్యక్తులను విమర్శించడం చదువరులు విమర్శించే విధంగా వారి ప్రవర్తనను చిత్రించడమూ చలంగారి రచనలలో చూస్తాము. అంతేకాకుండా పురుషుల స్వార్థ వాంఛలవల్ల స్త్రీ యెలాగ నలిగిపోయిందో కనబడుతుంది. ప్రేమబంధమూ సౌందర్యదృష్టీ లైంగిక వాంఛకు అతీతమై కనిపిస్తాయి.

చలంగారు వెనకలోకం మరమ్మత్తుకోసం రాసిన రాతలకు పశ్చాత్తాపం చెంది, ఆధ్యాత్మిక యవనిక చాటుకు తప్పించుపోయారు అని కొందరు రాశారు. కాని వాస్తవం అది కాదు. ఆనాటి సమస్యలపై ఈనాడు మళ్ళీ రాయదలచుకుంటే అంతకంటే తీవ్రంగా రాసి ఉందును అని చలంగారు ఇంటర్వ్యూలో అన్నారు. అంటే ఇప్పుడు ఆయన రాయదలచుకోలేదు. అలా అలా రాయదలచుకోలేదేమో అని నా వ్యాఖ్యానం. మరో ప్లేసులో అంటే రాయడానికి అవకాశం లేకపోలేదు.

ఆయన ఇప్పటికి ఒక సాధనంలో ఆధ్యాత్మికంగా కృషి చేస్తున్నారు. వారే చెప్పారు. ఒక్కచూపుతో, మౌనంతో, లేదా ఒకమాటతో లోకం అంతటినీ మార్చగలిగే శక్తి ఏదైనా ఉంటే అది నాకు అందితే బాగుండును... అని... ఆయన నిరాశపడ్డది అల్లా అప్పటికీ, ఇప్పటికి లోకం మారకపోవడాన్ని గురించే, మహామహులైన ఋషులు, యోగులు, స్త్రీలు, ప్రవక్తలు, కవులు, బుద్ధుడూ, రవీంద్రుడూ వంటివారు ఎన్నో చెప్పారు, రాశారు. కాని లోకం స్వభావం నాటికి నేటికి ఎక్కువ మారినట్లుగా లేదే అని. అందుకోసం తాను వెనకటిలా రాయడం మానివేశానన్నారు. నా దృష్టిలో ఇది అస్త్రసన్యాసం కాదు. ఒక విధమైన అస్త్రాన్ని విడిచి, మరొకవిధమైన అస్త్రాన్ని ప్రయోగించడం ఎలాగో సాధన చేస్తున్నారనుకుంటాను.

'చలం కలం వెలుగులు' ప్రసారం అయాక చలంగారు మాకు వ్రాసిన ఒకే వాక్యంతో కూడిన లేఖతో ఈ ప్రత్యుత్తరం ముగిస్తాము... "సాటునుండే యెంకి–ని–సబకు రాజేశావ?" అన్నారు చలం.

శ్రీ గుడిపాటి వెంకటచలంతో పరిచయం

ఆకాశవాణీ, విజయవాడ కేంద్రం (1973 మే 18 - రాత్రి 9.30 కి ప్రసారం)

పరిచయకర్త : 'రజని'
(బాలాంత్రపు రజనీకాంతరావు)

రజని : నమస్కారం చలంగారు, మిమ్మల్ని మన ఆంధ్ర శ్రోతలకు వినిపించాలని నా కెన్నాళ్ళగానో కోరికగా వుంది. మీరు ఏం మాట్లాడితే బావుంటుందీ అన్న విషయం మీ ఆలోచనకు వదిలివేద్దామని ఉన్నది. ఇంతకూ ప్రశ్నలు వేస్తే జవాబులు చెబుదామనుకుంటారా లేకపోతే మీకు తోచినవి ఏమైనా మాట్లాడదామనుకుంటున్నారా?

చలం : చూద్దాం ఎట్లా సాగుతుందో, మిమ్మల్ని చూసిన సంతోషంలో అసలు నా పుస్తకాల సంగతే మరిచిపోయాను నేను. ఇరవై ఏళ్ళనుంచి ఇక్కడ నేనొక నేనొక రచయితనని మరచిపోవడానికి చాలా కష్టపడ్డాను, ఇపుడు నా ఆదర్శమే మిటంటే కేవలం - నేనూ అనేదీ గుర్తురాకుండా పోవాలని. తరువాత ఒక్కొక్కపుడు ఎంత బాధించిందంటే ఈ పుస్తకాల వ్యవహారం - యీ వూరువచ్చినా నా వెంట ఎందుకు వచ్చాడు యీ చలం, వీణ్ణి యిక్కడే వదిలేసేసి వీడులేనిస్థలం ఎక్కడయినా భూమిలో వుంటే అక్కడికి పోకూడదా అనిపించింది. అంత బాధ పెట్టేశాయి అవి. ఇక్కడికి వచ్చినవాళ్ళు నన్ను అడుగుతూ వుంటారు - ఏమని? మీరుయిక్కడికి వచ్చారు కదా - మీ పాత పుస్తకాల మీద మీ అభిప్రాయం ఏమన్నా మారిందా అని?

నేనేమంటానంటే - యిక్కడికి వచ్చి నేను చేసేపని వేరు, అక్కడ చేసిన పని వేరు, అందుకని మీకు యీ ప్రశ్నకి ఆస్కారం కలిగింది! నేనే మళ్ళీ ఆ పుస్తకాలు యీ నాడు రాయాలనిపిస్తే యింకా గట్టిగా, సూటిగా, బరువుగా బాధించేట్లుగా - ఏం మాటలు ఎక్కడ దొరుకుతాయా అని యింకా వెతుకుతాను, అంత కల్మషం పేరుకుంది లోకంలో. నేను కదుగుతానని కాదు, కాని ప్రతిమానవుడు ఏదో ఒక పని చేయడానికి యిక్కడికి వచ్చాడు కనుక పని అనేది ఏదీలేకుండా వుండలేం గనుక - నాకు సులువుగా వచ్చేటటు వంటి పని ఏమిటంటే - నా కెక్కడెక్కడ బాధ కనపడుతుందో ఎక్కడెక్కడ మనుష్యుల హృదయంలో కల్మషం కనపడుతుందో దాన్ని నిర్మూలించడానికి ప్రయత్నం చేయాలని. అందరిలోకి సులభంగానూ, దగ్గరగాను, బాగా రాపిడి పట్టి, కల్మషాలని, మలినాన్ని, మకిలిని వదిలించడానికి ఒకడు దొరికాడు, అదిచలం. ముందు వాణ్ణి రుద్దాననమాట.

ఆ బాధనే మీ అందరిమీద వేసి రుద్దాను నేను. నా పుస్తకాల్లో తిట్టింది బయటవున్న మనుష్యులను కాదు. నన్ను, నాలో ఏవి మచ్చలున్నాయో వాటిని నేను గట్టిగా తిట్టుకోడంతో, వాటిని గట్టిగా గోక్కోడంతో ఆ పుస్తకాలు - నేను వ్రాసిన పుస్తకాలన్నీ బయలుదేరాయి. అవి మిమ్మల్ని అనుకుని మీరు చాలా కోప్పడ్డారు. మిమ్మల్ని కాదు - నన్ను నేను తిట్టుకున్నది. సరే - ఇక వాటిల్లో - ముఖ్యంగా ఏం ప్రయత్నించానంటే యీ ప్రపంచ సంబంధమైన - సమన్వయం - నాకు కుదరలేదు. యిప్పటికి కుదరలేదు, ఎప్పటికీ అది కుదరదేమో మరి. ఈశ్వరుడు ప్రత్యక్షమై - సత్యదర్శనమైతే అపుడు ఇదంతా అర్థమవుతుందంటారు. అట్లాంటిదెన్నడూ నా కవుతుందని ఏ ఆశాలేదు. ఎందుకంటే యింకా

నన్ను చాలా బాధిస్తోంది, యీ ప్రపంచం చుట్టూవున్న కౌటిల్యం. అది చుట్టూ వున్న వాళ్ళదే కాదు, నాలోదే. నాలోంచి నేను ప్రదర్శిస్తున్నదని నాకు తెలుస్తూనే వుంది. కాని ఆ బాధ మాత్రం నన్ను వదలటం లేదు. యిప్పుడు నేను వ్రాయడం మానేశాను, యీ మధ్య రాసినవి – యిది వరకు వ్రాసిన వ్యవహారాలు కావు. కాని ఆ సంగతి వేరు. అపుడు పెద్ద సందేహము, ఎట్లానన్నా నాకీ రహస్యం దొరుకుతుందా? ఎందుకింత చీకటి వుందో? మూర్ఖత్వముందో? యింత క్రౌర్యముందో యీ ప్రపంచంలో ఎక్కడినుంచి పుడుతోంది యిదంతా. అది చూస్తే అది ఎదటివాళ్ళల్లో కనపడేది, ఆ ఎదటివాళ్ళల్లో చూస్తున్నంత సేపు నాలో కనపడేది, ఆ ఎదుటి వాళ్ళల్లో చూస్తున్నంతసేపు నాలో కనపడేది కాదు. అది, దాన్ని తీర్చుకోవాలని అసలు సత్యం ఎక్కడుందనేటటువంటి అన్వేషణంలోనే మీకు ఆ పుస్తకాలన్నీ వ్రాశాను. మీరు వాటిని వరుసగా తేదీల ప్రకారము చూసినట్లయితే అది ఒక పెద్ద జీవిత సమరం. ఎక్కడ మొదలుపెట్టానో యిపుడు ఎక్కడికి చేరానో అంతా తెలుస్తుంది. వాటియొక్క విలువ అది.

మొదటి పుస్తకం దగ్గరనుంచి యీ నాటివరకు వూరికే వ్రాయాలి అని రాసిన పుస్తకం ఒక్కటీలేదు. ఒక్క కథాలేదు. అవి నన్ను చీల్చుకుని నా రక్తంలోంచి వచ్చిన సత్యాలవి. కులం వుండకూడదు, అని తిట్టాననుకోండి కులాలని పాటించేవాళ్ళని, ఆ కులం మీలో వున్న కులాన్ని కాదు నేను తిట్టింది. యింకా నాలో మిగిలి – యింకా ఎంత తీసేసుకున్న, చప్పున మనిషిని చూడగానే ఏం కులమో నాకు అనిపించిం దాకా, నేను ఆ కులాన్ని తిట్టడం మానను.

అట్లానే ధనాన్ని కూడా. అందరం సమానం కావా లంటే బయటవున్న వ్యత్యాసాలతో కాదు మీరు పోట్లాడవలసింది. మీలో వున్న వ్యత్యాసం – ధనవంతుడికి, బీదవాడికి వున్న, మీ మనస్సులో వున్న వ్యత్యాసంతో మీరు పోట్లాడాలి. అంటే వాళ్ళకి అర్థం అయేది కాదు. నేనేం చెబుతున్నానో, యీ నాటికి అదే చెబుతున్నాను. ఈ సత్యాన్వేషణ యీనాటి వరకు ఆ విధంగా సాగుతూనే వుంది. అది ఇక్కడికి తీసుకొచ్చింది నన్ను. ఇంకెక్కడికి తీసుకుపోతుందో మరి. 'ఎందుకు రాయరు. వూరుకున్నారే యింతదూరం వచ్చేసి' అంటారు. కాని దగ్గర వున్నప్పుడు అసలు మా యింటివైపు రావడానికి భయంగా వుండేది మనుష్యులకి.

రజని : మిమ్మల్ని 'చలంగారు మీరు ఎస్కేపిస్టా' అని అడిగారను కోండి....,దానికి మీ జవాబేమిటి?

చలం : ఎస్కేపిస్ట్ అంటే వాళ్ళనే అడిగాను – నన్నా మాట అన్నవాళ్ళనే అర్థం అడిగాను. దేన్నించి ఎస్కేపిజం. ఈ ప్రపంచం నుంచి ఎస్కేపిజం. మీలో కూర్చోని మీరు పడే బాధలన్నీ పడుతూ, మిమ్మల్ని తిడుతూ, మీరు తిట్టిన వాటికి జవాబులు చెప్పుకుంటూ, నన్ను నేనూ సమర్థించుకుంటూ యీ విధంగాక్రిందా పైన పడుతూవుంటే మీకు నేను ఎస్కేపిస్టుకింద కనపడను. ఎస్కేపిస్టు అంటే, మీరు – యివన్నీ ఎందుకు చేస్తున్నారంటే, మీ ఆత్మలనుంచి మీరు ఎస్కేపు అవడానికి చేస్తున్నారే, యిదంతా. సత్యం చూడకుండా యీ రొదలో కొట్టుకుంటూ, మీరు అరుస్తూ, ఓహో – ఎంత ఉపయోగ కరమైన పని లోకానికి మేం చేస్తున్నాము అని అనుకుంటు న్నారు. మీరు ఆలోచించండి.

ఎస్కేపిజం అంటే నా దృష్టిలో మిమ్మల్ని గురించి మీరు తప్పించుకోడం. కాసేపు 5 నిమిషాలు శాంతంగా కూచొని మనం ఏమిటి, ఏమి చేస్తున్నాం, ఎక్కడికి పోతున్నాం? అని ఆలోచించే అవకాశం మీరు మీకు ఇచ్చుకోరుకదా. ఈ మధ్య ఓ మిత్రుడు వ్రాస్తున్నాడు. మీరు ఇంత ఘోరంగా సమాజము, రాజకీయాలు అన్నీ వుంటే మీరు ఎందుకు ఏమి చేయకుండా కూర్చున్నారు? అని. నేను కూర్చున్నాను సరే – మీరేం చేస్తున్నారు. నేనింత వరకు చేసింతర్వాత పోనీ, నే చేసిందేదో ఇంకా మిగిలిపోయిందంటున్నారుగా, అది మీరు చేయకూడదు? నన్నే చేయాలంటారు. కొత్త సంగతేముంది, చెప్పడానికి, చెప్పిందాన్ని తల్చుకునే నేను సిగ్గుపడిపోతున్నాను. ఎందుకు చెప్పానివన్నీ ఎవడికీ తెలియనట్టు. యింకా చెప్పాల్సిందేమిటి ఈ ప్రపంచానికి? వూరుకోండి. నిశ్చలంగా వుంటే,

లోకానికి, మీరు ఎంత తప్పుకుంటే అంత శ్రేయస్సు, నేను పూర్తిగా సిగ్గు పడుతున్నాను. ఆరాతలు రాసిన మనిషిని, ఆ పోట్లాటలు పోట్లాడిన వాడిని. ఆ ద్వేషాలు రేపిన వాడిని, ఎందుకు చేసానిదంతా, మంచిగానీ, చెడ్డగానీ లోకంలో పుట్టినవాడు ప్రతివాడు ఏదో ఒక పని గీతగీసుకుని చేయడానికి వుడతాడు. ఆ విధంగానే నా జీవితం వెళ్ళిపోవాల్సివచ్చింది. అట్లానే రాశాను. అట్లానే బతికాను. ఈ నాటికీ నేను చేసింది తప్పుకాదు అంతా చేయవలసిందే, ఇంకా చేయవలసిందే. కాని చేతకాలేదు, చేయవలసింది.

రజని : మీరు నాన్ కన్‌ఫర్మిస్టుగా రచయిత ఏ విధంగా రాయొచ్చో ఒక ఆదర్శంగా, ప్రారంభించి తరువాత యిపుడు ఏమీ రాయకుండా వున్నారా? లేక నాన్ కన్‌ఫర్మిస్టుగానే మిగిలిపోయారా, లేక కన్‌ఫర్మిస్టు కాబోతున్నారా?

చలం : (నవ్వి) హు...... నే నసలు తప్పుకున్నాను దోవలోంచి. యిహ నాన్ కన్‌ఫర్మిస్టు కాదు - కన్‌ఫర్మిస్టు. కాదు. అసలు రైటర్‌నే కాదు. నాకూ ఆ రచనలకూ సంబంధం లేదు. నావి అనుకోనివి - ఇంకేవో యింకో దోవలు కనపడతాయి. ఆ రచనలే ఆ సత్యం కోసం యెక్కడ వుంది యిదంతా యీ లోకంలో దీనికింత సామరస్యం యిచ్చేటటు వంటి జ్ఞానం ఎక్కడుంది. యింత 'అజ్ఞానం' ఎక్కడ నుంచి బయలుదేరుతోంది. యింత మూర్ఖత్వం ప్రజల్లో, చెప్పినా కూడా యెక్కడ కనుదెరవని నిర్దయయెట్లా వచ్చింది? క్రూరత్వం యెట్లా వచ్చింది ఈ ప్రపంచంలో. నేషన్స్‌లో యిండివిడ్యువల్స్ లో ప్రతిచోటా నేచర్‌లో యెందుకింత నిర్దయ అని వెతుకుతూ, వెతుకుతూనే రాశానూ, ఈ ప్రశ్నలన్నీ వేశాను. తిట్టేవాళ్ళే కాని జవాబు చెప్పే సత్తా ఎవరికీ లేదూ. ఎందుకంటే ఆ జవాబులు యెవరికి తెలియవు. వాటిని వెతుక్కుంటూ వెతుక్కుంటూ యిక్కడికి వచ్చాను. వస్తే యిక్కడేదో సత్యం వున్నదీ యీ విధంగా జేసినట్లయితే సత్యం లోకానికి తెలియడం వుత్తది. నా కన్నా ఏమన్నా కొంచెం గోచరం అవుతుందేమో ప్రయత్నిస్తున్నాను. అట్లాంటప్పుడు యిహ ఆ రచనలతో నా కేమీ సంబంధం. అసలు తెలుగు పుస్తకం ముట్టుకుని 20 ఏళ్ళయింది. నాకేం సంబంధం లేదు. అంతా మర్చిపోయాను. యింకా యిదిగో యిపుడు మీరు అడుగుతూంటే నాకు జ్ఞాపకం రాక- ఏం చెప్పనా అని యిపుడు మీరు యోచిస్తున్నానన్నమాట - యింక నేను రాయను. రాసింది యింకేదో - యింకో మార్గాన యింకొక ప్లేసులో యింకో విధంగా మౌనంలోనో, మాటల్లోనో, ఏదో రాసుకుంటానంతే గాని యీ రచనలతోనూ, యీ వాఙ్మయం తోనూ నాకేం సంబంధంలేదు.

రజని : మహాకవులు, మహారచయితలు అయిన వాళ్ళు ఎటర్నలిస్టుగా వుంటారు. గాని వాళ్ళు ఒక ట్రెడిషనలిస్టో లేకపోతే నాన్ కన్‌ఫర్మిస్టో కారు. దాని ప్రకారం 'అసతో మా సద్గమయ - తమ సోమా జ్యోతిర్గ మయం - మృత్యోర్మా అమృతంగమయ' అని మానవ జాతిని ఆ సూత్రం వైపు మళ్ళింప జేయటానికి తమ ప్రయత్నాలను తమ రచనలను జేసేటటువంటి పెద్దల్లో మిమ్మల్ని నేను చూస్తున్నాను. దీనికి మీరేమంటారు?

చలం : అట్సే అదికూడా లేదు. అసలు ఎవరినీ ఎక్కడికీ తీసుకుపోవాలని గాని ఎవరికీ ఏదో చెప్పాలని గాని ఏమీ లేదు నాలో. అంతా మర్చిపోవాలని. అసలు నన్ను నేను మర్చిపోవాలని. నన్ను నేను మర్చిపోతే నేను లేకపోతే యిక తక్కిన వాళ్ళేరీ. ఎవడికి బోధించాలనీ లేదు. ఏం చెప్పాలనీ లేదు -ఏ పీఠమూ లేదు. ఈ చలం అనేవాడు ఎందుకున్నాడా, వీడు పోతే బావుండును. వీణ్ణి చూస్తే నాకు సిగ్గేస్తోంది. అసహ్యం వేస్తోంది. వీడు ఎందుకు వదలడు నన్ను ఇంకా. ఆలోచన తల్లోకి వచ్చిందంటే మంచి ఆలోచనగాని - చెడ్డ ఆలోచనగాని అది ఎంత బాధ పెడ్తుందోనండీ, ఎందుకు వచ్చింది. సుఖంగా వున్నవాడికి ఈ ఆలోచన ఎందుకు రావాలి నా మనస్సులోకి, అని ఆ విధమైనటువంటి ఒక తపన బైలుదేరిం దన్నమాట నాలో, మీరొస్తేనే మళ్ళీ ఇంత మనిషి గానూ లోకం వున్నట్లు రేడియోలున్నట్లు వాటిల్లో ఏదో వినబడుతున్నట్లు. సంగీతం వినపడితే ఆ సంగీతం - ఆ శబ్దాన్ని మించిన ఏ శూన్యంలోకో

తీసుకుపోవాలిగాని ఆ సంగీతం చెప్పేదేమీ మనకక్కరలేదు. ఇది ఒక సాధన అనుకుంటాను. ఓ సాధనలో ఒక మెట్టేమో ఇది. ఇంక యిది యెక్కడి కన్నా, ఇంకా ఇంతకంటే మంచి స్థితిలోకి తీసుకుపోతుందేమో ఇంకాశాంతం. ఏది యిహ కదల్చలేరు. ఒక గొప్ప శాంతం లోకి అడుగు, శూన్యంలోకి ఉత్త వెలుగులోకి అడుగుపెట్టగలదేమోనని నా ఆశ. యిక్కడికి వచ్చింతర్వాత నాకేం తెలిసిదంటే జ్ఞానంతో నిబిడీకృతమైన మౌనం. అది గొప్ప గొప్ప ప్రవక్తలు మాట్లాడకుండా వూరుకున్నప్పుడు లోకంలోకి వారినుంచి వచ్చే మౌనం. అటువంటి మౌనం సంపాయించాలి. అప్పుడు మాట గాని, శబ్దంగాని ఏదైనా సరే లోకంలో ఉపయోగపడుతుంది.

ఈ రాసిన రాతలు, ఈ పుస్తకాలు ఇవన్నీ ఏం ప్రయోజనం. ఇంకా ప్రజలు యిదా, అదా, అని చదివి తిట్టేవాళ్ళు, కొట్టుకునేవాళ్ళు, ఎందుకు వ్రాయడం, ఏం ప్రయోజనం. ఒక్కమాట – ఒక్క పుస్తకం కదల్చలేకుండా వున్నాను. అటువంటివి రాసేటటువంటి శక్తి సంపాయించాలి. లేక వూరికే వాళ్ళతో, వాళ్ళందరితో పడి సముద్రంలో కెరటాలవలె కొట్టుకొంటూ వుండే ఈ ఆరాటం చాలా అసహ్యమైన పని. దాని లోపలినుంచి కొంతమందికి ఏదన్నా దొరికిందా? దొరకలేదు. అట్లాంటి ఒక్క మనిషిని మార్చేటటువంటి శక్తి రావాలి ఏ తపస్సువల్లో. అపుడు రాయవలసింది, ఎందుకిదంతా? కాని సందేహమేమిటంటే – అటువంటి వాళ్ళు వచ్చారు భువికి దిగారు. వాళ్ళు రాశారు. ఏమైపోయినాయి అవన్నీ ? వాళ్ళు చెప్పారు – అవన్నీ ఏమైపోయాయి? ఈ లోకపు అంధకారం ఎంత గొప్పదంటే – సముద్రంలో ఎన్ని కాగడాలు వెలిగించి పారేసినా ఎట్లా ఆరిపోతాయో అట్లా ముంచేటటువంటి అంధకారం ఈ లోకంలో పేరుకుంది. కాని ఎవడేం చేయగలడు. అందుకని ఏదో చేతైందే చేసెయ్యడం, ఇది మనపని కాదనుకోడం, వదిలేయడం – యిదొక్కటే వివేకవంతుడు చేయగలిగినటువంటి పని.

రజని : మీ రచనలవల్ల కొంత విశృంఖలత వచ్చింది అని చెప్పి భయపడినవాళ్ళూ, మొత్తుకున్న వాళ్ళూ వుండి ఉండొచ్చు. మీ రచనల వల్ల మనస్సును, స్వేచ్ఛను అవలంభింపచేసుకుని సత్యపూర్వకంగా ఆలోచించడం, సత్యపూర్వకంగా మాట్లాడడం, రాయడం దానికీ యిదీ మార్గం అని చెప్పి మీ రచనలు బయటపెట్టాయి అని నేననుకుంటూ ఉంటాను. మీరేమంటారు చలంగారూ?

చలం : మీరు నన్ను ఈ ప్రశ్నలు చాలా లేటుగా అడుగుతున్నారు. ఇక్కడికి రాకముందు యింకా భగవాన్ కాంటాక్టు లేకముందు మీరు గనక యీ ప్రశ్నలు నన్ను అడిగినట్లయితే – చాలా తీవ్రంగా జవాబు చెప్పేవాడిని వాటికి. అసలు క్రియేషన్ వుందా? లేదా? ఆ క్రియేషన్ అనేది ఒక నీటిమీద నూనె పడితే వచ్చే రంగుల మాదిరా ఇదంతా ఏమీ లేదేమో అని నేనాలోచించే రోజున మీరు వచ్చి ఆ పాతవన్నీ నిజమైనట్టు నన్నడుగుతున్నారు. నేను ఏం చెప్పను వాటికి. అదంతా జ్ఞాపకం తెచ్చుకోవాలన్నమాట, ఒకప్పుడు యిట్లా రాశాను. ఒకప్పుడు యీ విధంగా మనుష్యులు రియాక్టయినారు అని. ఎందుకు యిదంతా గొడవ పడతారు అనిపిస్తుంది. కాని పడుతున్నారు. ఎందుకు పడటం లేదు. మీరు రాగానే అన్నీ జ్ఞాపకం తెచ్చుకున్నాను పూర్వపు చరిత్ర అంతా. ఆ జ్ఞాపకంతోనే మాట్లాడుతున్నాను. లేకపోతే నేనేం మాట్లాడేవాణ్ని కానసలు. అదేమన్న మీ పర్సనలు వ్యవహారం అయితే మీతో కలిసి నేనూ యోచిద్దును. ఇది పర్సనల్ వ్యవహారం కాదు. ఈ మిషన్ మనముందు లేకపోతే 'ఏమిటండీ మీకు తెలియదా యిదంతా – ఎందుకడుగుతున్నారు నన్ను – స్పష్టంగా ఎందుకు కొరగాని విషయమే యిది. నా లోకం ఏమిటి – మనం ఏమిటి? ఎందుకు ఆ సంబంధం ఏమిటి?' అని తోసేద్దును. లోకం మీద ద్వేషం చేత కాదు, లోకం యింతే అసలు. నడుస్తుంది.... యిదిగో ఈ మిషన్ తిరుగుతున్నట్లే అది తిరుగుతూ ఉంటుంది. తప్పుదు దాన్ని మనం సీరియస్‌గా తీసుకుని ఏమిటిది, యీ సంఘంలో యిట్లా ఉంది? మీరేం రాశారు? మీరు రాసిన

దానికి అర్థం ఏమిటి? వీటన్నిటికీ యిపుడు నాకు ఏమీ అర్థం కనపడదు. వాటిని ఎందుకు రాశాను? రాశానంతే – కాకి కూయటంలా అట్లాగే– నేనూ కొన్నాళ్లు కూశాను. చిలక ఎగరటంలా అట్లాగే కొన్నాళ్లు ఎగిరాను. అంతే, మీరూ అంతే.... నేనూ అంతే, మీకు ఉద్యోగ ధర్మమన్నా వుంది – నాకు అదీ లేదు. వూరికే తీరి కూర్చుని మాట్లాడే మాటలకి.

రజని : మీ పాఠకుల హృదయాలలో అలాగ కలకాలం నిలిచిపోయే కొన్ని పాత్రలు అమీనా, అరుణ, శశిరేఖ, పద్మ యిలాంటి పాత్రలు. ఈ పాత్రలను గురించి మీ మనసులో ఏ మాత్రపు జ్ఞాపకాలుంటాయి. ఆ పాత్రలయందు మీ వాత్సల్యం యిపుడు ఎలా ఉంటుంది?

చలం : ఎంత లవబుల్ క్యారక్టర్స్. అలాంటి వాళ్ళు ప్రపంచంలో ఉంటే ఎంత బావుండును, నేనట్లాంటి వాళ్లను చూస్తే ఎంత బావుండును అని నేను ఐడిలయిజు చేసుకుని క్రియేటుచేసిన కారక్టర్సు. వాళ్ళందరిని చూస్తే చాలా యిష్టంనాకు. ఒకప్పుడు అయ్యో యిట్లా నలిగిపోయారా? ఈ సంఘంలో వారు యింత బాధపడిపోతున్నారా, నా దగ్గరకు రాకపోయినారా? మనందరం కలిసి ఎక్కడికో పోయేవాళ్ళం వీళ్లందరిని వదిలేసి – అన్నంత దిగులు కలుగుతుంది. ఆశ్చర్యం ఏమిటంటే అట్లాంటివాళ్ళు తటస్థపడ్డారు ప్రపంచంలో నాకు. కాని వాళ్ళు ఆ జీవితాన్ని వదిలి రారు. వచ్చినా వాళ్ళకి ఏం తోచదు యిక్కడ. ఎంతమంది వస్తారో, ఏం చేయమంటారూ అనేవారు కళ్ళతో – నోటితో కాకపోయినా, ఏం చేయాలి – ఒక్కటే మార్గం. వదులుకోవాలి – నాకు తెలుసు – ఏం చేయను ? నా దగ్గర ఉండు అంటాను. వుంటారు. కాని వాళ్లకి ఏం చేయగలను నేను? ఏ బుద్ధుడో – ఏ శ్రీకృష్ణుడో ఎవరో ఏమన్నా చేశారేమో ఒక్క చూపుతో – ఒక్క మాటతో వాళ్లకి విలువనిచ్చేశారేమో వాళ్ల జీవితాలకి. అవి తట్టుకుని దీంట్లో పాసిబిలిటీస్ వున్నాయి. అలాంటివి రమణస్థాన్‌లో ఉంటే శాంతిగానూ ఉంటారేమో వాళ్ళు. తప్పకుండా వీలు కలగజేద్దామని ఏ విధంగానో అని ఆశపడతాను. కాని నిలవలేరు – ఎవ్వరూ నిలవలేరు. ఎందుకంటే ఈ విధమైన శాంతి ఎవరికీ అక్కరలేదు ఈ ప్రపంచంలో – కావాలన్న వాళ్ళుకూడా తాత్కాలికంగా కోరుతారు గాని – యీ కల్లోల ప్రపంచంలో మళ్లీ దాంట్లోకి వెళ్ళిపోయి ఎంత బాధగావున్నా దాంట్లోపడి కొట్టుకుంటామంటారు. కాని యిక్కడ ఉండదల్చుకోరు. యిక చెప్పడానికేం లేదు. అయినా ఏదో చెప్పాలి. యిదొక్క వీక్‌నెస్. ఆ కాస్తకూడా లేకపోతే యీ మనస్సు పిచ్చెక్కి పోతుందేమో ననిపిస్తుందన్నమాట. అది సాధన వల్ల తపస్సువల్లే, అణగారిపోవాలి. అది అణగారిన రోజున ఏమన్నా అడిగితే అది ఎందుకు ఏం లేదసలు – ఏం లేదు.

రజని : ఇంకొక్క ప్రశ్న వేస్తానండి. సామ్యవాదం అంటు న్నారు. సమసమాజం అంటున్నారు. అటువంటి సమసమాజ ఆదర్శ పరిస్థితివైపు పరుగెత్తుతూ ఉన్నటువంటి మన సంఘాన్ని ప్రబోధిస్తూ, రచనలు చేయబోయే యువతరపు రచయితలకు తమ సందేశం ఏమిటో చెప్పమని కోరుతున్నాను.

చలం : ప్రయత్నం మాత్రం మానకూడదు. చివరకు నేను చెప్పేదేమౌతుందంటే భగవద్గీతలో వుండే ఫలము నాశించకుండా మీకు తోచిన కర్తవ్యాన్ని మీరు చేయండి అని.

రజని : చాలా బాగా చెప్పారండి. దీనివల్ల ఎవరూ నిరాశపడనక్కర లేదనుకుంటాను. యిది ఆశా సందేశమే కాని – నిరాశా సందేశం కాదూ, గీతాకారుడైనటువంటి కృష్ణ భగవానుడు చెప్పినట్లు ఇది కర్మమోపదేశమేకాని, నిష్కర్మోపదేశం కూడా కాదు. నమస్కారమండి.

3

చలం చరిత్రలో ముఖ్యమయిన తేదీలు

1894-5-19	మదరాసులో జననం జయనామ సంవత్సర (వైశాఖ పూర్ణిమ)
1909	హెన్రీవుడ్డు నవల అనువాదం
1910	రంగనాయకమ్మ (చిట్టి) తో వివాహం
1910	స్కూల్‌ఫైనల్ పరీక్ష
1911	కాకినాడ చదువు, బ్రహ్మసమాజ ప్రవేశం
1913	కుమారుడు 'రవి' జననం
1915	'ధర్మసాధని' పత్రికకు వ్యాసాలు
1916	బి.ఎ.ప్యాసు
1917	రఘుపతి వెంకటరత్నం నాయుడుగారితో అభిప్రాయభేదాలు
1919	బ్రహ్మసమాజానికి దూరంగా జరగటం, రాజమహేంద్రవరంలో ఎల్.టి. ట్రైనింగు
1921-24	ఉపాధ్యాయ శిక్షణపూర్తి. మొదటి నవల 'శశిరేఖ'. హాస్పేటలో ఉద్యోగం
1921-4-13	సౌరిస్ జననం
1922	పద్మరాణి, చిత్రాంగి నాటకాల రచన మళ్లీ రాజమహేంద్రవరం. సత్యం, శివం, సుందరం రూపకాల రచన
1923	దైవమిచ్చిన భార్య – నవల
1921-1924	మధ్యకాలంలో విస్తారంగా రచనలు. హరిశ్చంద్ర, సుశీల, సావిత్రి, బిడ్డల శిక్షణ, ప్రేమలేఖలు ప్రారంభం, శశాంక నాటకం.
1925	బందరుకు నివాసం. మాన్ అండ్ ద ఉమెన్ వ్యాసం. అదే 'స్త్రీ' రచనకు మూలం
1926	అనంతపూరు, ఏలూరు బదిలీలు
1927	మిత్రుడు మొక్కపాటి రామమూర్తి మరణం. ప్రేమలేఖలు.
1928	వివాహం నవల, జాతకాలలో నమ్మకం,
1931	నరసరావుపేట – కుమారుడు 'రవి' మరణం ఏం జబ్బు, పంకజం, వీరమ్మ, ఈర్ష్య, మంగమ్మ – రంగదాసు, ఆడవాళ్ళ ఆకలి, ఇంజక్షన్ – నాటకరచన.
1931,32	ఆనందం – విషాదం వ్యాసాలు. విజయవాడలో డా॥ రంగనాయకమ్మ నివాసం
1933	"మైదానం" ఆంధ్రయూనివర్సిటీ నవలల పోటీకి.
1934	రామేశ్వరంలో తిలహోమాలు
1935	జయదేవ,త్యాగం,మృత్యువు రచనలు నెల్లూరు బదిలీ, యోగాలు, వ్యాయామాలు మ్యూజింగ్స్ ప్రారంభం.
1936	రమణమహర్షిని మొదటిసారి దర్శించారు రచనలకు స్వల్ప విశ్రాంతి
1937	మ్యూజింగ్స్–రమణ చింతన. విశాఖపట్నం బదిలీ. బ్రాహ్మణీకం నవల, కథలు విచిత్రనళీయం.
1938	గుడివాడ బదిలీ. అవధూత పిచ్చమ్మగారితో పరిచయం ప్రభావం. 'అరుణ' రచన.
1939	మళ్లీ అరుణాచలం.
1941	కుచేల, సీత అగ్నిప్రవేశం, నరసింహావతారం, ద్రౌపది, సత్యవంతుడు.
1942	అమీనా చివరి అధ్యాయాలు, లీలగారి ప్రవేశం–యశోదా గీతాలు, భగవాన్ పాదాలముందు–విన్నపాలు.
1945	భార్య రంగనాయకమ్మగారు–అరుణాచల నివాసం
1947	పురూరవ రచన, కుమారుడు "వసంత్" అదృశ్యం.
1948	ఉద్యోగ విరమణ–డా॥ రంగనాయకమ్మ గారి మరణం – జీవితాదర్శం రచన
1949	లీలగారు–దూరం అవుతున్నారు. "వాళ్లు నలుగురు" కథ.
1950	ఫిబ్రవరి. అరుణాచలంలో స్థిరనివాసం.
1950-1-14	రమణమహర్షి నిర్యాణం.
1951	అనార్కలి సినిమా రచనకు మదరాసు వచ్చారు. ఇమడలేక తిరుగుప్రయాణం.
1951-8-15	సౌరిస్‌కు ఈశ్వర దర్శనం
1958	లీలగారి మరణం–"గీతాంజలి" అనువాదం
1962	అష్టగ్రహకూటమి–మిత్రులకు ఉత్తరాలు.
1974-జూలై	పక్షవాతం అనారోగ్యం.
1979-మే-4	నిర్యాణం.

4

చలం రచనలు

నవలలు

1.శశిరేఖ 2.దైవమిచ్చిన భార్య
3.అమీనా 4.మైదానం
5.వివాహం 6.బ్రాహ్మణీకం
7.అరుణ 8.జీవితాదర్శం
9.మార్తా 10.జీసస్ జీవితం

కథలు

'భార్య' – మొదటి కథ 'సుశీల' – రెండవకథ
'ఆ రాత్రి' – చివరి కథ

1.అట్లయింది. 2.అదృష్టం
3.అప్పుడు-ఇప్పుడు 4.అమ్మగారి అవసరం
5.ఆత్మార్పణ 6.అవసరంలేని ఆపరేషన్
7.ఆత్మహత్య 8.ఆత్మార్పణ
9.అభినవ సారంగధరుడు 10.ఆమె పెదవులు
11.ఆమె త్యాగం 12 ఆరంభించరు.
13. ఆ రాత్రి 14.ఆర్యుమెంటు
15.అశాశ కురుపు 16.ఈ లోకం
17.ఉషారాణితో ఇన్‌టర్వ్యూ 18.ఎందుకు
19.ఎదగనే లేదు 20.ఎరికలమ్మ
21.ఎలికపాము ప్రార్థన 22.ఏం తప్పు.
23. ఒరేయ్ వెంకటాచలం 24.ఓ పువ్వు పూసింది.
25.కర్మఫలం 26.కలియుగ ధర్మం
27.కల్యాణి 28.కళారాధన
29.కొత్త చిగుళ్లు 30.కోర్కి
31.చిరుగు గౌను 32.చుక్కమ్మ
33.జానకి 34.జెలసీ
35. తరుణుల చిత్తంబు 36. దయ్యమేనా
37.దయ్యాలు 38.దోషగుణం
39.కర్మమిట్టా కాలింది 40.నాటకం
41.నా మొదటి క్రాపు 42.నాయుడు పిల్ల
43.నేను చేసిన పని 44.నేను మా ఆవిడ మిగిలాం
45.నేనేం జేసాను 46.1960
47.పతివ్రత 48.పరీక్షలు
49.పాట కచ్చేరి 50.పాప ఫలాలు
51.పునర్వివాహం 52.పేరరాసి.పెద్దమ్మ (దొరకలేదు)
53.ప్రేమ పర్యవసానం 54.భోగంమేళం
55.బిడ్డ 56.భార్య
57.భాషన్నా తెలీదు 58.మచ్చలు
59.మణి 60.మధురమీనాక్షి
61.మనోహర ప్రతిజ్ఞం 62.మర్యాదస్తునికో కథ
63.మాదిగమ్మాయి 64.మామగారి మర్యాద
65.ముక్కాలు పీట 66.ముక్తిమార్గం
67.మోసంచేసిందా 68.యవనవ్వనం
69.రసపుత్రులు 70.రామభక్తుడు
71.రావణదర్శనం 72.రెడ్డి రంగమ్మ
73.లంచం 74.లక్ష్మిందేవి
75.లక్ష్మి ఉత్తరం 76.లిల్లీతో స్నేహం ఎట్లా అయిందంటే
77.వాటీ-ఎ-స్టడీ 77.వాళ్లు నలుగురు
79.విచిత్రనటీయం 80.వితంతువు
81.వెన్నెల తోటలు 82. వేదాంతం
83. వొంటరితనం 84.శమంతకమణితో ఇంటర్వ్యూ
85.శేషమ్మ 86.సరస్వతీ ప్రసన్నం
87.సినిమా సాయం 88.సీతతల్లి
89.సీతయ్య 90.సుగంధి
91.సుశీల 92.స్టేషన్ పంపు
93.హంకో మొహబత్ 94.హంపీ కన్యలు
95.హత్య విచారణ 96.హరిజన సమస్య
97.హిందూ ముసల్మాన్

కవితా రచనలు

1.బ్రహ్మ సమాజం పాటలు 2.విన్నపాలు
3.నివేదన 4.యశోదాగీతాలు
5.సుధ

రూపకాలు

1.సావిత్రి 2.హరిశ్చంద్ర
3.శశాంక 4.చిత్రాంగి
5.జయదేవ 6.పద్మరాణి
7.శాపలిని 8.పురూరవ

9.సత్యం 10.శివం
11.సుందరం 12.మంగమ్మ
13.ఏం జబ్బు 14.పంకజం
15.వీరమ్మ 16.ఇంజక్షన్లు
17.మృత్యువు 18.త్యాగం
19.ఆత్మసంపర్కం 20.విడాకులు

ఏకాంకికలు

1.భానుమతి 2.ద్రౌపది
3.సీత అగ్ని ప్రవేశం 4.కుచేల
5.నరసింహావతారం 6.సత్యవంతుడు
7.ఈర్ష్య 8.ఆడవాళ్ల ఆకలి
9.కొండదు 10.తెలుగు నవల
11.మామయ్యలు 12.స్వతంత్రం
13.పండగభిక్ష 14.హంతకుడు
15.మిస్ కోమలం 16.యముడిముందు చలం
17.జానకి ఆవేదన 18.వెలయాలి అబద్ధాలు
19.శావలిని 20.రంగదాసు
21.జానకి సమస్య 22.దివరికుండ
23.దేవీ ప్రసన్నం

అనువాదాలు

1.గీతాంజలి 2.ఫలసేకరణ
3.ఉత్తరణ 4.వనమాలి
5.కోర్కె 6.ఫుజిటివ్
7.రుబాయిలు 8.శుభవార్తలు
9.భగవద్గీత

చరిత్రలు

1.బుజ్జిగాడు 2.భగవాన్ స్మృతులు
3.చలం 4.చలం మిత్రులు

వ్యాసములు - లేఖలు

1.ఆనందం 2.విషాదం
3.నిర్వికల్పం 4.మ్యూజింగ్స్
5.ప్రేమలేఖలు.

ఇతరములు

పీఠికలు-ఇంటర్వ్యూలు, వేలకొలది ఉత్తరాలు

5

చలం సాహిత్యంపై వచ్చిన రచనలు కొన్ని

1. చలం జీవితం సాహిత్యం
శ్రీ గొర్రెపాటి వెంకట సుబ్బయ్య ప్రచురణ 1958
దేశీ ప్రచురణలు, విజయవాడ.
2. తెలుగు వెలుగు చలం 1983
శ్రీ వురాణం సుబ్రహ్మణ్యశర్మ-న్యూ స్టూడెంట్స్ బుక్‌హౌస్, ఏలూరురోడ్డు, విజయవాడ.
3. చలం స్మశాన సాహిత్యం
డా॥ నిమ్మగడ్డ వెంకటేశ్వరరావు 1976
జయంతి పబ్లికేషన్స్, విజయవాడ.
4. నిశిత పరిశీలనా! దగాకోరు పరిశీలనా!
ముప్పాళ్ల రంగనాయకమ్మ 1977
అరుణా పబ్లికేషన్స్, ఏలూరురోడ్డు, విజయవాడ.
5. చలం సాహిత్యం 1982
ముప్పాళ్ల రంగనాయకమ్మ,
అరుణా పబ్లికేషన్స్, విజయవాడ.
6. చలం సాహిత్యావలోకనం 1985
ఎస్. ఎస్. లక్ష్మి-టి.మాధవరావు స్టేట్‌హౌస్, కాంగ్రెస్ ఆఫీసురోడ్డు, విజయవాడ.
7. గుడిపాటి వెంకటచలం 1990
ఆర్.యస్ సుదర్శనం-భారతీయ సాహిత్య నిర్మాతలు
సాహిత్య అకాడమీ,న్యూఢిల్లీ.
8. చలం స్త్రీవాదం 1994
సంపాదకుడు: ఏటుకూరి బలరామమూర్తి
విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్‌హౌస్, విజయవాడ
9. మన చలం వ్యాస సంకలనం 1994
సంపాదకులు: టి.కృష్ణాబాయి,
పర్‌స్పెక్టివ్ ప్రచురణలు, హైదరాబాదు.
10. నూరేళ్ళ చలం వ్యాస సంకలనం 1994
చలం శతజయంతి కమిటీ, సంపాదకులు: ఓల్గా నవోదయబుక్స్, విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్‌హౌస్,

విజయవాడ.

11. మనస్వి చలం శతజయంతి సంఘం 1995
సంపాదకులు: సి.ధర్మారావు, అన్నపూర్ణ అపార్టుమెంట్
చైతన్యపురి, హైదరాబాదు.

12. అచంచలం 1999
బి. రామిరెడ్డి-పల్లవి పబ్లికేషన్స్, విజయవాడ.

13. చలం జీవితం సాహిత్యం 1996
ప్రజాశక్తి బుక్‌హౌస్, కారల్‌మార్క్స్‌రోడ్డు, విజయవాడ.

14. చలం కలం వెలుగులు-ఆకాశవాణి సంచిక కార్యక్రమం
చలంగారితో రజనీగారి ముఖాముఖి

15. చలం నవలలు సామాజిక చైతన్యం
డా॥ వెన్నపరం ఈదారెడ్డి, హనుమకొండ.

16. చలం సాహిత్య, సామాజిక దృక్పథం 1985
పి. హెచ్.డి సిద్ధాంత గ్రంథం
డా॥ఎస్.రామచంద్ర ప్రొద్దుటూరు.

17. చలం మ్యూజింగ్సు విమర్శనాత్మక పరిశీలన
పి. హెచ్.డి సిద్ధాంత గ్రంథం 1987
డా॥ కె.యస్.రమణ,1-1-694/2/ఎ, గాంధీనగర్,
హైదరాబాద్.

18. చలం కథానికలు అనుశీలనము 1982
పి. హెచ్.డి సిద్ధాంత గ్రంథం
డా॥వావిలాల సుబ్బారావు అమరావతి.

19. సత్యాన్వేషి చలం 2006
పి. హెచ్.డి సిద్ధాంత గ్రంథం
డా॥ వాడ్రేవు వీరలక్ష్మీదేవి
కాకినాడ.

6

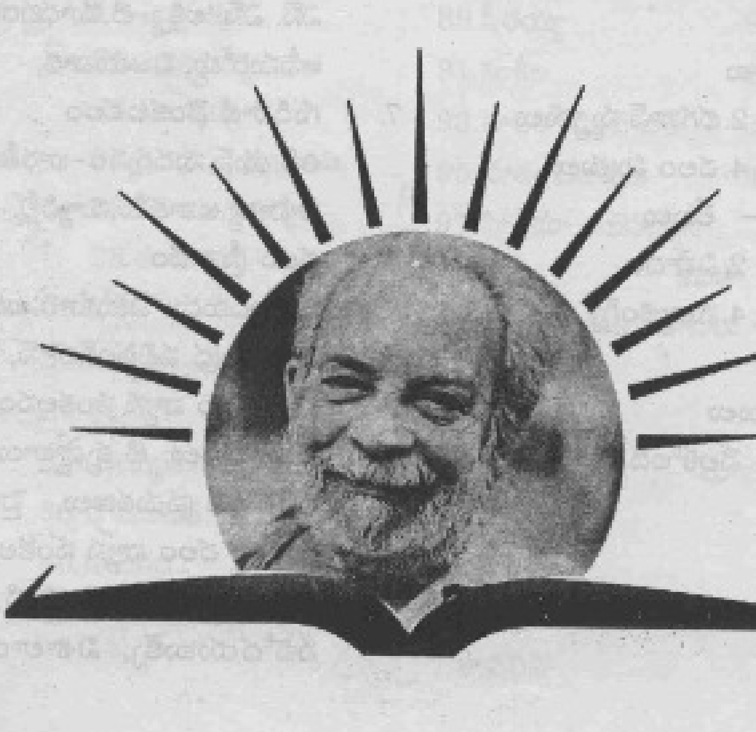
పుస్తక రూపంలో రాని చలం రచనలు కొన్ని

1.నక్షత్రకాంతి (తెలుగు స్వతంత్ర 1946) 2.కమలానెహ్రూ సమాధివద్ద జవహర్‌లాల్ (ఆగస్టు 1949 ఆంధ్రజ్యోతి) 3.ఆస్తికుడు (ఫిబ్రవరి గోరా అభినందన సంచిక) 4.గోదావరి పుష్కరాలు (14-8-1920 ధర్మసాధని) 5.వేశ్యావృత్తి లేఖ 1-3-19 ధర్మసాధని 6.మహమ్మదీయ మతవిశేషము ధర్మసాధని

(పై వివరాలు చలసాని ప్రసాద్‌గారు సేకరించారు)

7. పేదరాసి పెద్దమ్మ (అసలే దొరకలేదు)

8. మదన సాయక కార్త వీర్యార్జునము. ఇది వేదుల, మధునాపంతులు, చలం ముగ్గురూ కలసి వ్రాసిన వ్యంగ్య పద్యనాటకం-అపురూపంగా ఒక ప్రతి దొరికింది. చలం శతజయంతి సంవత్సరంలో 'ఆహ్వానం' పత్రికలో పునర్ముద్రణ అయింది.

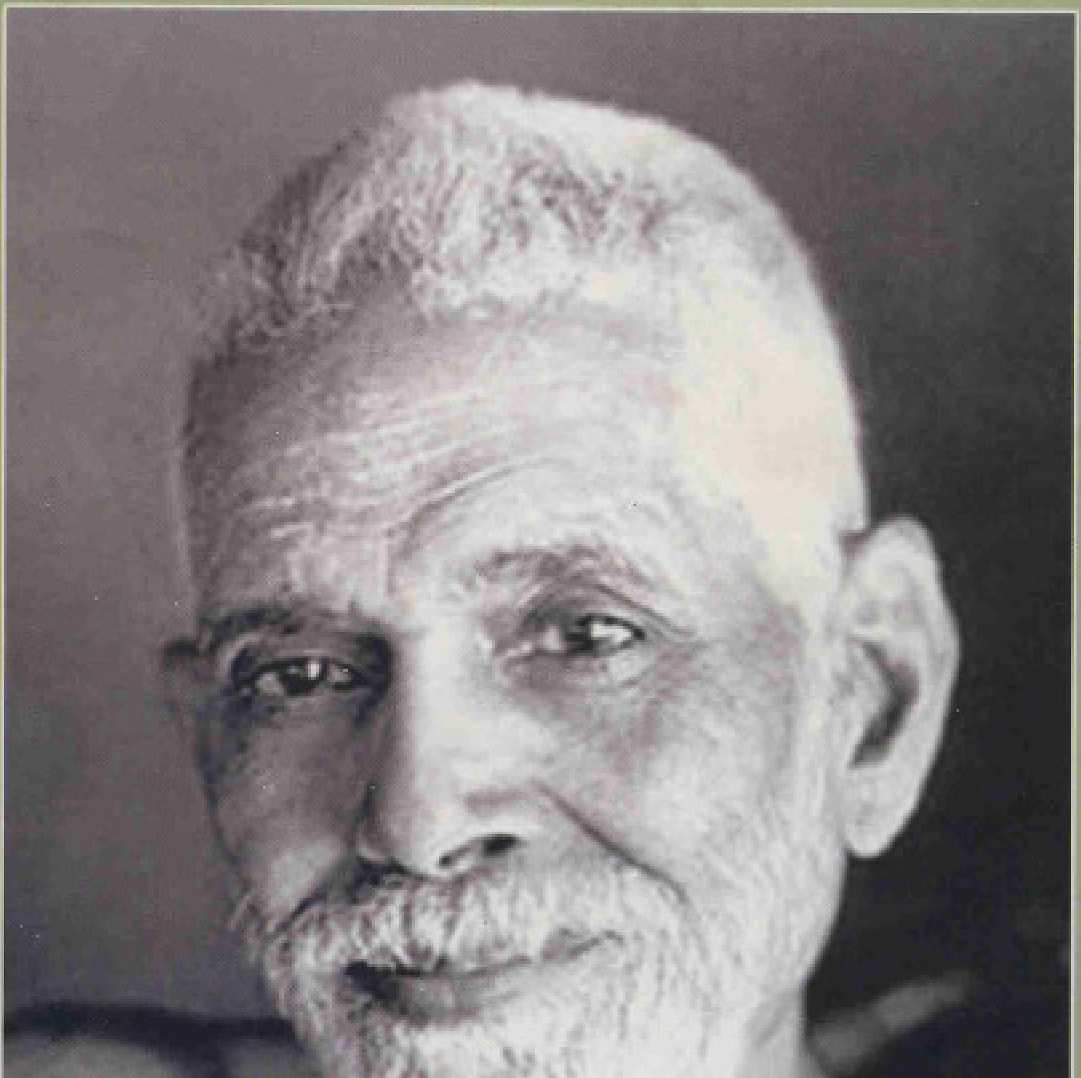

సౌరిస్ ప్రమోద

చలంగారి ప్రథమ పుత్రిక (1921- 2006)

రమణ మహర్షి నిర్యాణానంతరం చలంగారిని సాధన మార్గంలో నడిపించారు.
ఈమె ద్వారా ఈశ్వరవాణి వీరి కుటుంబాన్ని నడిపించింది.

అరుణాచల యోగి

భగవాన్ రమణ మహర్షి

30-12-1879 14-04-1950